

ANTONI AVGVSTINI

ARCHIEP. TARRACONEN.
I. V. Doctoris, & vindicis clarissimi, nobilissimiq. olim Sacri Palatij Apostolici Auditoris.

IVRIS PONTIFICII Veteris Epitome.

In tres Partes diuisa

De Personis, de Rebus, & de Iudicijs.

Quarum primam ipse edidit: Secunda, & Tertia nunc denuo ex M.S. eius codicibus Vaticanis in lucem prodeunt.

Opera Antonij Augustini fratris filij Societatis Iesu Sacerdotis.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. D. D.

ALEXANDRVM PERETTVM
CARDINALEM A MONTEALTO
S. R. E. VICECANCELLARIVM

ROMÆ. Apud Ægidium Spadam MDCXI. Superiorum permissu.

D. ANTONIVS AVGVSTINVS ARCHIEPISCOPVS TARRACONENSIS OBIIT ANNO M.D.XXCVI. AETATIS LXIX
I. Laurus f.
1611
Gloria Pontificum, Musarum gloria non plus
Debeo Iustitiæ, quam mihi Iustitia.

IVRIS PONTIFICII VETERIS EPITOME

Auctore Illustriss. & Reuerendiss. D. D.

ANTONIO AVGVSTINO

ARCHIEPISCOPO TARRACONEN.

Pars Secunda de Rebus.

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D. D.

ALEXANDRVM PERETTVM

CARDINALEM A MONTEALTO

S. R. E. VICECANC. DIGNISSIMVM, &c.

ROMAE, Ex Typographia Aegidij Spadae. M. DC. XI.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur si videbitur R. P. M. Sacri Palatij Apostolici.

Caesar Fidelis Vicesg.

POstulante Reuerendissimo Patre F. Ludouico Ystella Magistro Sacri Palatij Apostolici perlegi secundum, & tertium Tomum Epitomes Iuris Pontificij veteris D. Antonij Augustini Archiepiscopi Tarraconensis; & nihil continet, quod Fidei catholicae, aut bonis moribus repugnet, immo opus valde vtile reipublicae Christianae, & tanto viro dignum esse iudico, & debere typis mandari. Quod attestor Romae die 13. Maij M. DC. X.

Antonius Episcopus Sarnensis.

Imprimatur.

Fr. Damianus à Fonseca Magister, & Socius Reuerendiss. Patris Fr. Ludouici Ystella Sacri & Apostolici Palatij Magistri Ordinis Praedicatorum.

ILL.MO ET REV.MO D. D.

ALEXANDRO PERETTO

CARD. A MONTEALTO S.R.E. VICECANCELLARIO DIGNISSIMO, ETC.

ANTONIVS AVGVSTINVS E SOC. IESV F.

SERIVS quidem, quam vt tuorum praestantiae meritorum fieret aliqua ex parte satis, Princeps Illustrissime, hoc a me qualecumque proficiscitur, neque nouae, neque vulgaris erga te obseruantiae monumentum; citius tamen, atque fortasse audacius, quam vt ab homine peregrino tantae lucis, ac dignitatis amplitudo attingi queat, opus hocce tuum in conspectum amplissimum datur. Et sane reformidasset vtique, ante ornatissimum istud sapientiae solium prodire, nisi qua in sede maiestatem Sapientia posuit, in eadem etiam benignitatem singularem admirabili plane consilio collocasset. Haec nimirum ingenue fatebor, Cardinalis amplissime, quos tua ista purpura, Vicecancellarij supremum nomen, ac munus, sanguinis propinquitas, qua Xistum V. Pont. Max. respicis, aliqua ratione deterreat: Haec, inquam, ceterarum agmine stipata virtutum ad se venientes non allicit modo, sed etiam arcana quadam, suauique naturae comitate attrahit. Quare si omnes omni tibi beneficientiae genere promereri, admirabili eiusdem naturae instinctu, tibi concessum est: video ego quantopere tum communi Societatis Iesu, tum priuato meae Augustinorum familiae nomine, accepto iure quodam veluti hereditario tuae Amplitudini debeam, a qua in nostrum Ordinem, & consanguineos meos luculentissima beneuolentiae testimonia profecta sunt. Neque vero cum opus hoc nomini tuo consecrandum statui, compensaturum me sum ratus, vel exiguam tuorum promeritorum partem, sed eorum felicissimam recordationem, quantum in me esset, aeternitati dicaturum. Licet enim haec Ecclesiasticorum canonum Epitome operae pene immensae, nec fructus imparis videatur esse, tamen illud, quantumcumque est, vel ex indubitata ipsius Auctoris mente tuum est; vt si frontem ipsam nominis tui splendor insigniat, a sempiterna facile vindicari obliuione possit. Auctorem agnoscit huiusmodi elucubratio Antonium Augustinum Tarraconensem Archiepiscopum virum sane, absit verbo inuidia, tum de politioribus litteris, tum de Iuris vtriusque prudentia, tum demum de christiana republica optime meritum. Et vt consulto praetercam ingentia eius animi ornamenta, atque virtutes, permultaque de diuersis facultatibus, de vtroque praesertim Iure opera ab eo edita, quibus maxime enituit, vt iuris tam Ciuilis, quam Pontificij incorrupta explanatio, atque ex ipsis hausta fontibus ederetur: laboris pene immensi studium illud fuit, quo gesta, decretaque Romanorum Pontificum, Synodos vbique terrarum coactas, & Oecumenicas, & Prouinciales, earumque sanctiones diligentissime conquisiuit, conquisitas transcripsit, transcriptas contulit, collatas in capita quaedam certa, seriemque ordinatissime digessit. Suscepit opus hoc, Cardinalis Illustrissime, Antonius Augustinus patruus meus, elaborauit, perfecit, primam etiam eius

partem,in qua de Personis agitur,typis commissam euulgauit: Secundae, & tertiae non tam praeli copia,quam vita ipsa defuit, & defuisset, opinor, sua tanto labori merces, hominum nempe memoria,vel potius mortalium commodis, ipsa volumina defuissent,nisi ab eo,qui communi totius orbis terrarum vtilitati natus erat,huic detrimento sapientissime cautum esset. Dicam apertius: Sanctissimus Pontifex, ac sapientissimus Xistus V. Auunculus magnus tuus,amplissime Cardinalis,omni studio,atque industria elaboratum opus ab ipso pene interitu vindicauit: etenim non satis illi fuerat ad immortalitatem nominis consequendam, aras, sacella, templa construere, immensae molis Pyramides, atque Obeliscos erigere, maximam aquarum copiam per longinquos, ac deuios ductus in Vrbem,ad communem vtilitatem deriuare; sed quod vnum deesse videbatur ad sapientissimum Orthodoxae totius Ecclesiae regimen,ac firmamentum,id est,ad singularis plane gloriae cumulum opere magnificentissimo, Regio, Pontificio, promptuarium illud orthodoxae fidei dogmatum, ac veluti aerarium sanctorum Patrum sapientiae omnis officinam,ad vberrimam sinceri dogmatis copiam proprijs e fontibus hauriendam. Vaticanam,inquam,Bibliothecam reparauit, atque in angulo quodam modo delitescentem in ampliorem, & apertiorem aream transtulit,admirabili picturae artificio decorandam curauit,manuscriptos codices ferme sexcentos, e dissitis maxime inter se regionibus,in eam importari iussit, quale nam, bone Deus, & quantum opus! in quo nimirum quot volumina, vel diligenter asseruata, vel studiosius condita de nouo sunt, tot quasi linguis tanti Pontificis fama celebratur; quot effinguntur Regum, Imperatorum,Sanctorum ve virorum studia in libris sedulo conquirendis,tot exprimuntur symbola, Xysti V. admirabile consilium indicantia,vt par omnino videatur esse, quot ex infinitis pene terrae partibus ad instruendam Vaticanam Bibliothecam confluunt, tot etiam existere ipsius prudentiae,religionis,ac munificentiae locupletissimos testes. Recentem hanc ergo canonum collectionem, & ea,quibus Concilia, Decretalesque epistulae continebantur, Tarracone in Vrbem,atque in isto Vaticano theatro custodiri iussit sanctissimus Pontifex Xistus V. Quod igitur ipse,vna cum beatissimo Pontifice Auunculo magno tuo,exoptare visus fueras, vt opus hoc in hominum conspectum, lucemque prodiret, id qualicumque studio perfectũ est hoc tempore. Ne vero Antonij Augustini obitus aliqua fortasse ratione tanto labori officiat, excitauit,nisi fallor, exstincti ex fratre filius eiusdem plane nominis, tanti patrui vna cum dignitate, doctrinaque memoriam: excitabis ipse clarissime Princeps, qui sanctissimi Pontificis,atque praestantissimi Auunculi magni tui non solum amplitudinem Cardinalitia expressam dignitate retines, sed mores etiam augustissimos felici prorsus,atque posteris omnino admiranda imitatione prosequeris; qui Pontificiam liberalitatem, atque splendorem,ita Cardinalatio muneri copulasti, vt iure merito mortales ambigant, vtrum ipse expressam animo tuo Xisti V. Opt. Max. effigiem referas,an vero idem sanctissimus Auunculus magnus tuus quasi e celesti specula referat tuam. Ipse, inquam,excitabis tuo splendore, ac nomine quasi extinctam operam. Sua se tibi sponte committit; quod industria tua,sapientia,benignitate, ac liberalitate singulari tuum est: debitum tuae virtuti testatur obsequium; testamur, quicumque Antonij Augustini Archiepiscopi cõsanguinitate familiam attingimus: ad quos non cognomenti modo, sed deuinctissimae etiam aduersum te voluntatis hereditas transmissa est. Quorum si conatibus,vt sperandum est,maxime arriserit benignitas tua,enim vero laetitijs omnibus exultabunt, tali patrono seruatum iri hoc quasi pupillum opus, cuius demum patrocinium, quando se ipsi referendis gratijs fatentur impares,compensari a bonorum omnium largitore Deo enixe postulabunt.

DE AVCTORIS CONSILIO DEQVE OPERIS VTILITATE.

Antonius Augustinus e Societate Iesu.

QVI canones antiquorum conciliorum, epistulasq. summorum Pontificum, quas Decretales appellant, iam inde ab ipsis propemodum ecclesiae nascentis exordijs collegerint, fuisse per multos, eosq. viros omni ea parte eruditissimos, cum per se nota res est, tum praefatione ad Gregorium XIII. Pont. Max. libro, quem edidit de antiquis epistularum Decretalium collectionibus, non minus grauiter, quam erudite, disserit noster, tum quidem Ilerdensis Episcopus, mox vero Tarraconensis Archiepiscopus Antonius Augustinus. Nam vt omittam antiquissimos illos; siue e Latinis Isidorum sanctissimum Episcopum Hispalensem, & alterum etiam Isidorum Hispanum minus notũ, sed virum grauem, ac eruditum; & tertiũ eo notiorem cognomento Mercatorem; siue ex Graecis Sabinum Heracleae Thraciae Episcopum, ac Ioannem Constantinopolis Patriarcham: insudarunt posterioribus saeculis haud sane infeliciter in hoc negotio, inter eosdem quidem Graecos, Photius Constantinopolitanus, Alexius Aristenus, Ioannes Zonaras, Matthaeus Blastares monachus, Theodorus Balsamon, Constantinus Hermanopolus, Arsenius, alijq. nonnulli: e Latinis vero Martinus Bracarensis, Dionysius Exiguus, Cresconius, Deusdedit presbyter Cardinalis, Gregorius presbyter, cuius collectio Polycarpi inscriptionem praefert, Hildebertus Turonensis Archiepiscopus, & alij similes. Sed multo felicius in hoc eodem argumento versati sunt postremi omnium Burchardus Vormatiensis, Iuo Carnotensis, Anselmus Lucensis Episcopi, & qui prioribus omnibus videtur tenebras offudisse, nobilis e sancti Benedicti familia monachus, vir sane in diuino, humanoq. iure exercitatissimus, Gratianus. Quorsum igitur, dicet quispiam, Tarraconensis noster nouam post tot veteres, tamq. egregias, collectionem temptauit? cum praesertim vix plura, quam in illis, in hac nostra esse videantur; vt pote quae vltra aetatem Innocentij III. non protenditur. Videri enim id cuipiam poterit non solum esse actum agere, sed fortasse etiam temere in alienos labores introire. Vere haec quidem, sapienterq. dicerentur; nisi artes omnes, ac disciplinae, in quibus tamquam in latissimis campis hominum excurrunt ingenia, adeo longe, lateq. paterent, vt ad infinitatem propemodum quandam accederent: quo fit, vt priorum inuenta scriptorum numquam posteriorum industriam retardarint, quo minus in ijsdem illis, hi disciplinis tractandis versarentur, si minus aequali cum gloria, certe cum vtilitate, fructuq. non vulgari. Scite enim quod latinae princeps eloquentiae de praestantissimis duobus philosophis dixit, Aristotelem e scribendo non fuisse deterritum Platonis amplitudine. At qualis, quantusq. Plato, Deus immortalis? longe omnium, quicumque aut scripserunt, vt ille idem ait, aut locuti sunt, & copia dicendi, & grauitate princeps. Quod, inquam, de his ille dixit, hoc idem & de Theophrasto Aristotelis discipulo dicere possumus, non fuisse deterritum subtilitate, atque auctoritate magistri, quin cum de alijs, tum de ijsdem ipsis interdum rebus tam grauiter, accurateq. scriberet, vt magistrum ipsum, quod testantur libri de plantis, superare videretur. Possumus & idem dicere de Theophrasti discipulo Demetrio Phaleraeo; quem nec Aristotelis, nec Theophrasti praestantia retardauit, quin easdem res ipsas, tum quaestiones philosophicas, tum de arte dicendi praecepta suis monumentis consignaret, in quibus illi ante elaborauerant. Nam, vt ait Poeta ille: Non si priores Maeonius tenet sedes Homerus, Pindaricae latent, Ceaeque, & Alcaei minaces, Stesichoriq. graues camoenae. Siue enim suam quis in scribendo spectet gloriam, prudentis, cordatiq. hominis semper est habitum, prima spectantem in secundis saltem posse consistere; siue neglecta sua gloria, spectarint ij posterorum tantum vtilitatem; quod de nostro Antonio Augustino & vere, & ingenue affirmare possumus: excogitarunt posteriores saepe permulta, cum humani generis vtilitate coniuncta, quae prioribus in mentem minime venerunt. Ac ne recedam ab hac ipsa re, de qua sermonem instituerамus, quamuis horum omnium, qui canones collegerunt, munus nequaquam sit decreta vel noua condere, vel condita interpretari, sed quae a summis Pontificibus, a Concilijs, a sanctis Patribus constituta sunt, atque sancita, ea ipsa, & dispersa in vnum locum colligere, & collecta apte disponere: quis non videt in hac ipsa re aliquid posteriores elaborare posse, quod priorum diligentiam praeterierit? Collegit sane Gratianus, vt

de vno hoc loquar, qui priores omnes videtur superasse, canones, ac decreta. praeclare ille quidem; sed cui dubium esse possit, cum nec omnia potuisse colligere, quae quingentis propemodum post ipsum annis ad nostram vsque aetatem sancita sunt; nec vero collegisse quaecumque ante ipsum, fuerunt, omnia: siue quod eum nonnulla latuerint, siue, quod dum tot, tantisq. colligendis insudat, mirum non sit, si pauca quaedam eius diligentiam, sedulitatemq. fugerint. Quod si quis id clarius perspicere cupiat, euoluat diligenter Gratiani Decretorum librum: perspicue is cernet, paucissima, ne dicam propemodum nulla, de Romanornm Pontificum auctoritate, de celebrandis concilijs, de censuris ecclesiasticis, de ipsis denique sacramentis, quibus ecclesia maxime nititur, toto eo volumine contineri. De ipso autem ordine, ac dispositione rerum, quod citra tanti viri inuidiam dictum volo, multa viri eruditi in Gratiani collectione desiderant. Cum enim id sibi ipse proposuisset, quod ex eius Decreti inscriptione liquido constat, vt discordantes in speciem canones redigeret in concordiam: Caussas quasdam, quaestionesq. instituit, quibus quasi in iudicio in vtramque partem quaestione proposita, caussa agitaretur: omnibusq. hinc inde perpensis, ipse quasi arbiter honorarius canones contrarios, quasi partes inter se colligitantes, mutuo quodam foedere, atque amicitia colligaret. Ingeniosum quidem inuentum. Verum, quod quiuis facile viderit, cum rerum ipsarum natura non admodum consentaneum. cum enim, vt praeclare Iurisconsultus scriptum reliquit, ita natura comparatum sit, vt plura sint negotia, actionesq. quam verba; qui fieri potest, vt infinita propemodum negotiorum, actionumq. multitudo, caussis non amplius sex & triginta, quaestionibus non plus centum, & septuaginta, quas eae caussae continent, coërceatur? Mitto, quod tripartitus ille ordo Distinctionum, Caussarum, De consecratione, potius ascitus fortuito, quam ex iuris ipsius principijs petitus esse videatur. sicut & illud, quod de Paenitentia tractatum, prout occasio tulit, Caussis inseruit: quibus rebus factum est, vt pleraque inuolute, nonnulla praepostere, multa alieno loco digesta videantur; pleraque etiam interdum non sine fastidio aliquo reperita. Accedit ad haec illud tertium, quod pleraque Romanorum Pontificum, Conciliorum, Patrumq. testimonia, quae Gratianus affert, confusa ita sunt interdum, atque inter se permista, vt quae vnius sunt, saepe tribuantur alteri: interdum ita dubia, incerta, apocrypha, vt eorum fides non raro nutet: denique verba ipsa Patrum, atque Pontificum parum bona fide non semel citentur: quae omnia non solum ex antiquis Gratiani codicibus, verum ex nouissima quoque eiusdem emendatione, Gregorij XIII. Pontificis Maximi iussu promulgata, liquido cuiuis constare poterunt. Neq. aliam eius rei caussam existimauerim, nisi quod non ex purissimis, ac sincerissimis ipsis Patrum, Conciliorum, Pontificum fontibus illa sua hauserit Gratianus, sed riuulos haud ita puros Burchardi, Iuonis, aliorumq. qui ante se eodem in labore versati erant, consectatus, mox impuriores, vt in peius praeceps est humanum ingenium, ipse reddiderit. Quibus rebus factum est, vt viri eruditi nonnulli, varijs in locis, prouinciam de eo emendando susceperint, & multam, sedulamq. in ea re operam posuerint: vt Antonij duo, Demochares alter, Contius alter; & nouissime memoris nostra plures Illustrissimi Cardinales, atque alij inferiores Antistites, cumq. his viri docti permulti iussu Romanorum Pontificum egregie elaborauerint; quod opus tandem Gregorij XIII. Pontificis Maximi auspicijs, & perfectum, & inuulgatum est, ita tamen vt non desint, quae desiderentur, in ea emendatione permulta. Verum qui plura de hoc argumento scire desiderat, consulat quadraginta illos aureos, atque omni eruditione refertos Auctoris de emendatione Gratiani Dialogos; in quibus & de hac ipsa re plura, & de consilio Auctoris inueniet. Neque tamen eo dicta velim, quo de Gratiani, viri religiosissimi, atque optime de christiana Republica meriti, existimatione qnidquam detractum velim; sed vt omnes intelligant Antonium Augustinum in nouo tẽptando opere nec actum egisse, nec oleum, atque operam perdidisse. Nam si multitudinem rerum, ac decretorum spectes, haec nostra collectio multo est, quam illa, vberior, & copiosior, pluraq. & antiquorum, & recentiorum Conciliorum, summorumq. Pontificum, ac sanctorum Patrum decreta complectitur, nam a canonibus Apostolorum ad concilium vsque Lateranense sub Innocentio III. Pontifice Maximo celebratum, vix vllum desiderabis canonum, quem in hac collectione non inuenias. Quod vero attinet ad ordinem ipsum, ac methodum, eam sibi sequendam esse duxit Auctor, quam primus Caius ille egregius Iurisconsultus in suis Institutionibus excogitauit: mox Tribonianus, Dorotheus, Theophilus Pandectarum Iuris ciuilis sapientissimi collectores, in illo numquam satis laudato Pandectarum opere sequuti sunt. Denique Iustinianus ipse pijssimus Imperator in Institutionibus suo iussu euulgatis excepit, atque approbauit: nimirum vt tripartita esset Iuris omnis diuisio: vt aliud ad personas, aliud ad res, aliud ad actiones, iudiciaq. pertineret. quam Auctor noster prudentissime in hoc opere amplectendam sibi esse duxit. Primum quod partitio simplicissima, breuissimaq. est; deinde quod maxime rerum ipsarum naturae consentanea. nam primum personae ipsae sunt rerum, actionumq. quasi fundamentum; tum res sequuntur recte, quae personis ipsis quasi adiacent; postremo eorum actiones, ac iudicia, quae ex actionibus oriuntur. Adde quod ex hac diuisione id maxime, inter cetera, existit commodi, quod qui Iuri Ciuili dederunt operam, si mox ad ecclesiasticum ius animum applicent, in nullo fatigentur nouo ordine perquirendo: sed mutata solum materia, eandem prorsus ra-

l. natura. D. de praescript. verbis.

l. 1. D de statu hominũ. & p. omne autẽ Inst. de iure naturali.

tionem,

tionem, ac distributionem in iure ecclesiastico his libris comprehenso reperiant, quae iuri ipsi ciuili maxime congruat, atque consentiat; eademq. prorsus serie in hoc opere ius canonicum ciuili respondeat. Age autem, quanti facienda sit in rebus omnibus apta series, rerumq. connexio, exemplis nonnullis illustremus. Haec, quam cernis, porticus, hoc palatium, haec aedes, templumq. magnificum, quod admirabili opere elaboratum, & concinnatum intuentium rapit oculos sua varietate, ac pulchritudine; si illud dissoluas, ac diruas, quid erit aliud, nisi ingrata, deformisq. trabium, lapidum, cementiq. congeries? Cum intueris egregium istud opus supremi artificis, quod nos in creatoris ipsius cognitionem, atque admirationem trahit, inuerte illud, vt ignis inferne subsidat, terra, ac pelagus aëris locum habeant, celum porro ipsum sese his, quasi per quasdam partes, ac portiones, infundat, quid aliud tunc erit haec rerum vniuersitas, nisi Democriticum illud chaos? quid nam aliud, nisi pondus iners, congestaq. eodem; Non bene iunctarum discordia semina rerum? Quanto artificio, Deus immortalis, partes humani corporis inter sese conspirant, atque consentiunt? quam apte quaeque peragit munus suum? At si quispiam oculos submittat ad pedes, pedes contra ad caput attollat, durissimis ossibus extrinsecus hominem vestiat, pellem in intimas corporis partes recondat, digitos dentibus, gingiuas vnguibus muniat, quis vsus erit, quae vtilitas harum partium? nulla prorsus. Denique vt a rebus, de quibus agimus, non recedamus, praestantissimae semper habitae sunt inter ceteras Mathematicae disciplinae. cur vero? eo vel maxime, quia tam praeclara serie, atque ordine contextae sunt, vt a simplicissimis quibusdam exordijs, ijs paucissimis, quae Principia, Definitiones, Postulata appellant, admirabili quadam serie ad innumerabiles, easq. exquisitissimas demonstrationes progrediantur; quae ita ex sese aptae, nexaeq. sunt, nihil vt in secunda sumatur, quod in prima demonstratum non sit, nihil in tertia, cuius certam scientiam non habeant e secunda. Hoc ipsum propemodum ex hac simplicissima Auctoris nostri diuisione futurum auguramur, quod ex paucissimis illis Mathematicarum initijs oriri diximus: quod etiam in ipsis elementis oculis cernimus. Siue enim Elementa dixeris ipsa rerum mortalium exordia, siue literas ipsas, quae elementa etiam appellantur; certe & quatuor illa prima corpora, eaq. simplicissima, infinita propemodum ex sese lapidum, herbarum, arborum, fruticum, animantium genera progignunt; & litterae illae numero sane non admodum multae, infinitam vocabulorum seriem suo complexu, coniunctioneq. varia effecerunt, & multo plura sine vllo prorsus termino possunt efficere. Hac sane ratione cum tripartita sit nostri operis diuisio, de personis, de rebus, de iudicijs, ex his quasi seminibus nascuntur innumerabiles, tum quaestiones, tum caussae. Quod etiam ex ipso Iure ciuili perspicue cerni licet; in quo cum sit eadem ipsa tripartita diuisio personarum, rerum, actionum, tot tamen caussae, ac quaestiones ex his nascuntur, vt lites ipsae nullo fine terminari posse videantur; cuius vt perspicuum facile esse possit, superuacaneum videri in ipso opere caussas, quaestionesq. distinguere. Accedo ad tertium illud caput, quo praestare Epitomen hanc Auctoris ceteris dicebamus, quod in ea certa sunt omnia, atque explorata. Ea quippe in re maximum Auctor studium, summumq. laborem posuit, vt Concilia graece, latineq. edita, nec non & manuscripta varijs ex locis, hinc, inde conquireret, conquisita inter se conferret, atque optima quaeq. seligeret, ex quibus canones hos certissimos ederet. Idem quoque praestitit in summorum Pontificum epistulis decretalibus peruestigandis: in quibus multa, quae aliorum industriam, perspicacitatemq. latuerant, primus ipse in lucem claram, solemq. produxit: quaeq. alij varios in locos minus accurate dispersferant, ipse e suis quaeq. Auctoribus eruta, simul omnia in sanctissimae totius ecclesiae honorem, christianorumq. singularem vtilitatem in vnum conspectum dedit: vt labor hic non solum Iuris canonici, ciuilisq. studiosis apprime vtilis futurus sit, verum etiam sacrae Theologiae candidatis propemodum dixerim necessarius; cum in hac epitome non solum tradantur, quae ad lites, caussasq. ecclesiasticas iudicandas pertinent, non solum totus iudiciorum ordo exponatur, non solum declarentur ea, quae ad crimina poenis ecclesiasticis vindicanda faciunt; verum etiam nostrae fidei dogmata confirmentur omnia, haereses etiam his contrariae, schimata demum, atque eorum auctores conuellantur; Summi Pontificis, atque vnius in terris Christi Domini Vicarij, atque Conciliorum eximia stabiliatur auctoritas, cunctorum, qui in ecclesia sunt, dignitates, munera, officia, gradus explicentur: Sacramenta a Christo Domino in maximum Reipub. christianae bonum instituta, venerandumq. missae sanctissimae sacrificium, ceteraq. quae ad illud cohonestandum instituta sunt, sacra templa, aedes, altaria, vasa, indumenta, sanctae etiam imagines; ad haec censurarum omnium vis, ac leges explorate aperiantur his libris omnia, atque aptissime illustrentur. Ceterum ne quis adhuc de Auctore operis scrupulus in animo alicuius insideat, illud notum omnibus esse volumus, non solum primam operis huiusce partem, quae viuente adhuc Auctore prodijt, sed & secundam, & tertiam, quas multis annis, postquam ille ad meliores sedes conuolauit, nunc tandem in lucem damus, legitimum esse ipsius Antonij Augustini Archiepiscopi Tarraconensis foetum; opus ab ipso mirifica elaboratum industria, ac singulari studio concinnatum; quodq. magis mirere, sua manu ad postremum vsque librum, titulum, atque caput exaratum, emendatum, ac notis illustratum. Cuius rei fidem nobis faciunt manuscripti codicis Tarracone iam inde in vrbem delati,

& in Bibliotheca Vaticana obseruati. Cum enim Auctor suorum laborum, quos pro sancta Dei ecclesia pertulerat, praemium reportaturus, euulgata iam prima Epitomes huius parte, concessisset ad superos pridie Kalen. Maij Anni salutis millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, Xistus V. Pontifex Opt. Max. Antonij Carafae, qui tunc Bibliothecae Vaticanae praeerat, viri non solum ecclesiastica Cardinalitia dignitate, ac familiae splendore illustris, sed & bonarum quoque litterarum scientia, integerrimaeq. vitae exemplo multo illustrior monitu, atque instinctu: Xistus V. inquam Pont. Max. quod Auctorem, atque opus magnifaceret, Tarracone in Vrbem, vt in lucem ederentur, reliquas duas partes adduci iussit; simulq. virum eruditione insignem Franciscum Aduarte Caesaraugustanum monachum Carthusiensem accerserit, quem huius operis editioni praeficeret; propterea quod is, antequam ad Carthusiensium transiret familiam, per biennium & amplius, vna cum ipso Archiepiscopo, huic Epitomi digerendae, atque adornandae multum operae, ac laboris insumpserat. Verum cum & hic non multo post, & Cardinalis ipse, sed & prius Xistus quoque Pont. Max. vita defuncti essent, non solum hi libri parente suo, sed suis quoque quasi tutoribus orbati fuere; cura tamen, ac diligentia Illustrissimi, ac Reuerendissimi Cardinalis Caesaris Baronij, qui in eiusdem Bibliothecae Vaticanae administrationem successerat, Clementis VIII. Pont. Maximi auctoritate, in hodiernum vsque diem integri in eadem Bibliotheca repositi, atque asseruati sunt, ex qua tandem Sanctissimi Patris Pauli V. Pont. Opt. Max. liberalitate in lucem prodeunt. Quoniam igitur caussas, rationesq. suscepti operis exposuimus, frustra mihi monendus, multoq. minus cohortandus videris, prudens Lector, vt tanti viri laboribus velis ipse proficere. Frustra, vt aduectas longissimis e regionibus merces, ac margaritas pretiosissimas gratis tibi compares: frustra, vt vt ex horto Tarraconensis Archiepiscopi manu consito, solertiaq. eius dimenso, atque descripto non minus dulces, ac suaues, quam salubres quoque fructus degustes. Si enim animum ad hosce libros euoluendos adieceris, non dubito fore quin dicturus ipse sis, illos post annos sex, & viginti, post quos Auctor in celum, vt ex eius eximijs virtutibus sperare licet, euolauit, hos labores in tuam, studiosorumq. omnium vtilitatem, & ecclesiae sanctae commune bonum, haud frustra tandem aliquando emersisse.

D E

DE INSCRIPTIONE OPERIS,

deque canonum auctoribus, & collectoribus.

Ex Auctoris scriptis.

VANDOQVIDEM quae de consilio, ac mente auctoris in hoc opere suscipiendo praemittenda videbantur, breuiter enarrauimus: non ingratum tibi fore ducimus, si nonnulla, quae huic operi lucem afferant, haud sane multis dilucidemus: & primo loco huius operis inscriptionē ab auctore quidē praefixā, & in quibusdam eiusd primā huius Epitomes partē notis explicatam. Titulus horū librorum est: Iuris Pontificij veteris Epitome. Vt in iure, inquit, ciuili sub titulo de veteri iure enucleando, Iustiniani constitutiones exstant, quibus Triboniano, & iurisconsultis con mittitur Pandectarum, siue Digestorum ex veterum iuris ciuilis scriptorū libris collectio: sic nostrū opus, quod ex conciliorum veterū, & Pontificiarum epistularū libris collegimus, quae generalis concilij Lateranensis Innocentij Tertij temporibus circumscribuntur; nihil enim posterius inuenies: Vetus ius pontificium appellauimus. Quanta autem veteris iuris
sic veteris huius iuris prudentiae dignitas; nostrum non est pluribus ostendere; cum sit omnium
hominum iudicio perspicuum. Epitomen autem appello, propterea quod non omnia verba Epitome
refero, sed quae praecipua mihi visa sunt: ac saepe ex magna concilij alicuius mole, praeter canones, pauca sumpsi: item ex longis epistulis quorumdam Pontificum aliquot tantum sententias: Graeca etiam non semper totidem verbis sum interpretatus: sed saepe sententijs colligendis contentus, cetera reliqui, vt ea ex fontibus hauriantur. Nos vero, quod maxime secuti sumus, hoc est, vt iuris artem traderemus, & ordine, & ratione, vti possemus, in his, quae temporis solum ordine collocata fuerant, locosque quosdam communes nobis parauimus, quibus, cum commodum esset, vteremur. In his quaedam repetita sunt, vt facilius inueniantur; & vt veteres
dixerunt, quae pulchra sunt, saepe dici possunt. Haec noster Antonius Augustinus. Qui etiam fa- Pontificium
tis explicuit, cur iuris Pontificij hanc Epitomen vocarit: nihil enim fere ex iure ciuili accepit, sed ex solis, vt dixit, concilijs, Romanorumque Pontificum epistulis canones collegit, & ex quorumdam sanctorum Patrum dictis, quae velut regulas ecclesia semper venerata est.

Iam cur in tres partes de personis, de rebus, & de iudicijs hanc Epitomen distribuerit, illum Diuisio
audi, loco citato haec scribentem: Sic Caius, & Iustinianus initio institutionum: Omne ius, quo vtimur, vel ad personas pertinet, vel ad res, vel ad actiones. Nos iudicia pro actionibus posuimus; quia veteres actionū formulae, etiam apud iuris ciuilis peritos, absoluerunt: & vox iudicia melius ad ciuilia, & criminalia transfertur, quae iure Pōtificio cōprehenduntur. &c. De his, quae in prima parte comprehenduntur, haec addit: Cum igitur hominū caussa omne ius constitutū sit; primo de personarū statu, ac post de ceteris, vt res patitur, dicemus. His verbis vtitur Hermogenianus in libro iuris Epitomarū, a quo sumpsit etiam Iustinianus in institutionibus. Ego hoc loco diuisionē personarū, qua vtor, vno in loco referam. Homines, aut Christiani sunt, aut nō Christiani, vt Iudaei, & Pagani. Christiani, aut Catholici sunt, aut haeretici, aut schismatici. Catholici, aut clerici, aut laici. Clerici, aut saeculares, vt vocant, aut regulares, canonici, siue monachi. Rursus clericos in Pontifices, & non Pontifices diuido. Pontifices in Maximum, siue Romanum; Maiores, vt Patriarchas, Primates, & Archiepiscopos, siue Metropolitanos; Minores, vt Episcopos. Clerici non Pontifices diuiduntur in Chorepiscopos, Presbyteros, Diaconos, & Hypodiaconos, & alios clericos siue minorum ordinum, siue sola tonsura initiatos. De concilijs agimus post Episcopos; de sanctimonialibus virginibus post monachos: sic etiam de alijs personis, quae his locis adnectuntur. Initium a Pontifice Maximo fecimus, vt a capite, quod potissimum est nostri corporis membrum, ad inferiora descenderemus. Haec ille. Quae in alijs duabus partibus contineantur, suo loco dicemus. Atq. de inscriptione, huius operis satis: de canonū auctoribus pauca dicamus. Quorum primi haud dubie sunt Romani Pontifices, conciliaq. generalia, & prouincialia, quos auctor in fine vniuscuiusq. refert, seruata temporū ratione, vt antiquiora primo loco ponantur. Romanorū Pontificū, & conciliorum numerum, & ordinē ex eius operibus, maxime ex libro collectionū antiquarū decretalium, hunc accipe. Sed cum ipse Auctor obierit *Xisto V.* Romano Pontifice, solaque concilia edita in isto catalogo proposuerit, nos & posteriores Rom. Pontifices, & non edita etiam concilia, quorum in hac Epitome ipse meminit, addidimus.

Nomina omnium Pontificum Romanorum.

Petrus Apostolus caepit anno Christi:	44	5 Anacletus	84
Linus viuo Petro anno	57	Euaristus	96
Clemens anno	68	Alexander	109
Cletus	77	Xistus	117

Telespho-

	Telesphorus	127
10	Hyginus	138
	Pius	142
	Anicetus	153
	Soter	165
	Eleutherus	171
15	Victor	186
	Zepherinus	198
	Callistus	218
	Vrbanus	223
	Pontianus	231
20	Anterus	236
	Fabianus eodem anno	
	Cornelius	250
	Lucius	253
	Stephanus	255
25	Xistus iunior	257
	Dionysius	260
	Felix	271
	Eutychianus	275
	Caius	283
30	Marcellinus	296
	Marcellus	304
	Eusebius	310
	Miltiades	311
	Siluester	314
35	Marcus	336
	Iulius eodem anno.	
	Liberius	351
*	Felix iunior viuo Liberio	*355
	Damasus	366
	Syricius	385
40	Anastasius	398
	Innocentius	402
	Zosimus	419
	Bonifacius	419
	Caelestinus	423
45	Xistus tertius	432
	Leo	440
	Hilarius	461
	Simplicius	467
	Felix iunior, dictus tertius	483
50	Gelasius	492
	Anastasius iunior	496
	Symmachus	498
	Hormisda	514
	Ioannes	523
55	Felix tertius, dictus iv.	526
	Bonifacius iunior	530
	Ioannes iunior	532
	Agapetus	534
	Siluerius	535
60	Vigilius	537
	Pelagius	555
	Ioannes tertius	561
	Benedictus	575
	Pelagius iunior	579
65	Gregorius	590
	Sabinianus	640
	Bonifacius tertius	607
	Bonifacius quartus	608
	Deus dedit	615
70	Bonifacius quintus	619
	Honorius	622
	Seuerinus	637
	Ioannes quartus	639
	Theodorus	640
75	Martinus	647
	Eugenius	654
	Vitalianus	657
	Adeodatus	672
	Domnio	676
80	Agatho	679
	Leo iunior	682
	Benedictus iunior	684
	Ioannes quintus	685
	Cono	686
85	Sergius	687
	Ioannes sextus	701
	Ioannes septimus	705
	Sisynnius	707
	Constantinus anno eodem.	
90	Gregorius iunior	716
	Gregorius tertius	731
	Zacharias	741
	Stephanus iunior	752
	Stephanus tertius, dictus iunior eodem mense.	
95	Paulus	757
	Stephanus quartus, dictus tertius	768
	Hadrianus	772
	Leo tertius	796
	Stephanus quintus, dictus quartus	816
100	Paschalis	817
	Eugenius iunior	824
	Valentinus	827
	Gregorius quartus	828
	Sergius iunior	844
105	Leo quartus	847
	Benedictus tertius	855
	Nicolaus	858
	Hadrianus iunior	867
	Ioannes octauus	872
110	Marinus, dictus Martinus iunior	882
	Hadrianus tertius	884
	Stephanus sextus, dictus quintus	885
	Formosus	891
	Bonifacius sextus	895
115	Stephanus septimus, dictus sextus	896
	Romanus	897
	Theodorus iunior eodem anno.	
	Ioannes nonus eodem anno.	
	Benedictus quartus	898
120	Leo quintus	902
	Christophorus eodem anno.	
	Sergius tertius	903
	Anastasius tertius	910
	Lando	912
125	Ioannes decimus	913
	Leo sextus	928
	Stephanus octauus, dictus septimus eodem anno.	
	Ioannes vndecimus	930
	Leo septimus	931
130	Stephanus nonus, dictus octauus	939
	Martinus iunior, dictus tertius.	942

Agapo-

Agapetus Iunior 946
Ioannes duodecimus 956
Leo octauus 964
135 Ioannes tertius decimus 965
Benedictus quintus, dictus sextus 972
Bonifacius septimus 974
Benedictus sextus, dictus septimus 975
Ioannes quartus decimus 984
140 Ioannes quintus decimus 985
Ioannes sextus decimus 995
Gregorius quintus eodem anno
Siluester secundus 998
Ioannes septimus decimus 1003
145 Ioannes octauus decimus cod.anno
Sergius quartus 1012
Benedictus vij dictus viij. 1009
Ioannes nonus decimus 1024
Benedictus octauus, dictus nonus 1032
150 Gregorius sextus 1045
Clemens secundus 1047
Damasus secundus 1048
Leo nonus 1049
Victor secundus 1055
155 Stephanus decimus, dictus nonus 1057
Nicolaus secundus 1059
Alexander secundus 1061
Gregorius septimus 1073
* Clemens tertius viuo Gregorio* 1080
Victor tertius 1086
160 Vrbanus secundus 1088
Paschalis secundus 1099
Gelasius secundus 1118
Callistus secundus 1119
Honorius secundus 1124
165 Innocentius secundus 1130
Caelestinus secundus 1143
Lucius secundus 1144
Eugenius tertius 1145
Anastasius quartus 1153
170 Hadrianus quartus 1154
Alexander tertius 1159
Lucius tertius 1181
Vrbanus tertius 1185
Gregorius octauus 1187
175 Clemens tertius 1188
Caelestinus tertius 1191
Innocentius tertius 1198
Honorius tertius 1216
Gregorius nonus 1227
180 Caelestinus quartus 1241
Innocentius quartus 1243
Alexander quartus 1254
Vrbanus quartus 1261
Clemens quartus 1265
185 Gregorius decimus 1271
Innocentius quintus 1276
Hadrianus quintus cod.anno
Ioannes vigesimus, dictus vigesimus primus cod.anno 1276
Nicolaus tertius 1277
190 Martinus secundus, dictus quartus. 1281
Honorius quartus 1285
Nicolaus quartus 1288
Caelestinus quintus 1294
Bonifacius octauus cod.anno
195 Benedictus nonus, dictus vndecimus 1303
Clemens quintus 1305
Ioannes vigesimus primus, dictus vigesimus secundus 1316
Benedictus decimus, dictus duodecimus 1334
Clemens sextus 1342
200 Innocentius sextus 1352
Vrbanus quintus 1362
Gregorius vndecimus 1371
Vrbanus sextus 1378
* Clemens septimus viuo Vrbano codem anno. *
[B]onifacius nonus 1389
* Benedictus vndecimus, dictus tertius decimus viuo Bonifacio* 1394
205 Innocentius septimus 1404
Gregorius duodecimus 1406
Alexander quintus 1409
Ioannes vigesimus secundus, dictus vigesimus tertius 1410
210 Martinus tertius, dictus quintus 1417
Eugenius quartus 1431
Nicolaus quintus 1447
Callistus tertius 1455
Pius secundus 1458
Paulus secundus 1464
215 Xistus quartus 1471
Innocentius octauus 1484
Alexander sextus 1492
Pius tertius 1503
Iulius secundus cod.anno
220 Leo decimus 1513
Hadrianus sextus 1522
Clemens septimus 1523
Paulus tertius 1534
Iulius tertius 1549
225 Marcellus secundus 1555
Paulus quartus cod.anno
Pius quartus 1560
Pius quintus 1566
Gregorius tertius decimus 1572
Xistus quintus 1585
Vrbanus septimus 1590
Gregorius decimus quartus cod.anno
Innocentius nonus 1591
Clemens octauus 1592
Leo vndecimus 1604
Paulus quintus cod.anno

Nomi-

Nomina Conciliorum.

Graecorum Generalium.

Nicaenum sub Siluestro Papa anno Christi 325
Constantinopolitanum sub Damaso Papa anno 381
Ephesinum sub Caelestino Papa 430
Chalcedonense sub Leone Papa. 451
Constantinopolitanum sub Vigilio Papa. 553
Constantinopolitanū sub Agathone Papa. 681
Nicaenum secundum sub Hadriano. 789
Constantinopolitanum sub Hadriano Iuniore. 870

Latinorum Generalium.

Romanum sub Gregorio septimo Papa anno 1078
Lateranense sub Calisto iuniore. 1113
Lateranēse sub Innocentio iuniore. 1139
Turonense sub Alexandro tertio. 1163
Lateranense sub Alexandro tertio. 1180
Lateranense generale dictum sub Innocentio tertio. 1215
Lugdunense sub Innocentio quarto. 1245
Lugdunense sub Gregorio decimo. 1273
Viennense sub Clemente quinto. 1311
Constantiense sub Martino quinto. 1417
Ferrariense, & Florentinum sub eodem. 1438
Lateranense sub Iulio II. & Leone X. 1511
Tridentinum sub Paulo tertio, & Iulio tertio, & Pio quarto. 1545

Nomina Conciliorum Prouincialium.

Antiochenum sub Dionysio Papa.
Ancyranum sub Marcellino.
Neocaesariense sub Eusebio.
Romanum sub Siluestro.
Romanum secundum sub eodem.
Eliberinum sub eodem.
Arelatense sub eodem.
Gangrense sub eodem.
Arelatense secundum sub eodem.
Carthaginense sub eodem.
Romanum tertium sub Iulio.
Agrippinense sub eodem.
Antiochenum secundum sub eodem.
Sardicense sub eodem.
Laodicenum sub Liberio.
Aquileiense sub Damaso.
Caesaraugustanum sub eodem.
Valentinum Galliae sub eodem.
Telense sub Syricio.
Carthaginense secundum sub eodem.
Carthaginense tertium sub eodem.
Carthaginense quartum sub eodem.
Taurinatense sub eodem.
Carthaginense quintum sub Anastasio.
Toletanum sub eodem.
Mileuitanum sub Innocentio.
Carthaginense sextum sub Bonifacio.
Carthaginense septimum sub eodem.
Africanum sub eodem.
Regiense sub Xysto tertio.
Agathense sub eodem.
Arausicanum sub Leone.
Vasense sub eodem.
Carpentoractense sub eodem.
Arelatense tertium sub eodem.
Venetum sub eodem.
Turonense sub eodem.
Romanum sub Hilario.
Tarraconense sub Felice tertio.
Epaunense sub Gelasio.
Romanum sub Symmacho.
Item secundum, tertium, quartum, quintum, sextum.
Ilerdense sub eodem.
Valentinum Hispaniae sub eodem.
Aurelianense sub Hormisda.
Gerundense sub eodem.
Caesaraugustanum secundum sub eodem.
Toletanum secundum sub Ioanne secundo.
Aurelianense secundum sub Vigilio.
Aurelianense tertium sub eodem.
Aruernense sub eodem.
Barcinonense sub eodem.
Aurelianense quartum sub Pelagio.
Turonense secundum sub eodem.
Parisiense sub eodem.
Aurelianense quintum sub eodem.
Parisiense secundum sub eodem.
Hispalense sub eodem.
Lucense sub Ioanne tertio.
Toletanum tertium sub Pelagio secundo.
Lugdunense sub eodem.
Caesaraugustanum tertium sub eodem.
Matisconense sub eodem.
Barcinonense secundum sub eodem.
Lugdunense secundum sub eodem.
Oscense sub eodem.
Valentinum secundum Galliae sub eodem.
Matisconense secundum sub eodem.
Romanum sub Gregorio.
Lateranense sub eodem.
Egarense, seu Tarraconense sub Bonifacio quarto.
Antisiodorense sub Deusdedit Papa.
Hispalense secundum sub Honorio.
Toletanum quartum sub eodem.
Toletanum quintum sub eodem.
Toletanum sextum sub eodem.
Braccarense sub eodem.

Brac-

Braccarense secundum sub eodem.
Toletanum septimum sub Theodoro.
Lateranense sub Martino.
Toletanum octauum sub eodem.
Toletanum nonum sub eodem.
Toletanum decimum sub eodem.
Cabilonense sub Eugenio.
Toletanum vndecimum sub Vitaliano.
Braccarense tertium sub eodem.
Anglicanum primum sub eodem.
Emeritense sub eodem.
Anglicanum secundum sub eodem.
Toletanum duodecimum sub Agathone.
Toletanum decimumtertium sub eodem.
Toletanum decimumquartum sub Benedicto Secundo.
Caesaraugustanum tertium, vel quartum sub Sergio.
Toletanum decimum quintum, decimum sextum, decimum septimum sub eodem.
Romanum sub Gregorio secundo.
Romanum sub Zacharia.
Francicum sub eodem.
Suessionense sub eodem.
Toletanum decimum octauum sub eodem.
Apud Palatium Vernis sub eodem.
Francofordiense sub Hadriano.
Foroiuliense sub eodem.
Apud Theodonis villam sub Leone tertio.
Arelatense quartum sub eodem.
Turonense tertium sub eodem.
Cabilonense secundum sub eodem.
Maguntinum sub eodem.
Remense sub eodem.
Aquisgranense sub eodem.
Parisiense sub Eugenio secundo.
Romanum sub eodem.
Aquisgranense secundum sub eodem.
Maguntinum secundum sub eodem.
Aquense, siue Aquisgranense tertium sub eodē.
Meldense sub eodem.
Apud sanctum Medardum, siue Suessionense secundum sub eodem.
Valentinum Galliae tertium sub Leone IV.
Romanum sub eodem.
Ticinense sub eodem.
Pistense sub Nicolao.
Confluentanum sub eodem.
Tullense sub eodem.
Vormatiense sub Hadriano secundo.
Coloniense sub Stephano sexto.
Moguntiacense sub eodem.
Metense sub eodem.
Triburiense sub Bonifacio sexto.
Nannetense sub eodem.
CP. sub Ioanne nono.
Trosleian. sub Sergio tertio.
Legionense in Hispania sub eodem.
Salegunstadiense sub Benedicto octauo.
Lemouicen. sub Ioanne decimonono.
Rauennense sub eodem.
Pampilonense sub eodem.
Romanum sub Nicolao secundo.
Romana multa sub Gregorio septimo.
Rhemense sub Eugenio tertio.
Alemanicum sub Honorio tertio.
Oxoniense sub incerto.

Ex his Romanis Pontificibus, ex hisq. conciliis, collegit Antonius Augustinus hos canones hac peculiari arte, ac methodo. Ex quo facile colliges, quanta sit eorum auctoritas, & certitudo. Qui enim a Romanis Pontificibus, qui ex conciliis oecumenicis, vel prouincialibus ab eisdem Summis Pontificibus receptis, & approbatis desumuntur, omnino sunt certi, stabiles, firmaeq. auctoritatis; minoris, qui ex reliquis conciliis colliguntur: & si hi, cum ab ecclesia non reprobantur, vt pote qui a pluribus doctoribus, & ecclesiae pastoribus stabiliuntur, maioris ponderis sint, quam qui a peculiari aliquo sancto Patre, & si grauissimo, & doctissimo colliguntur, vt a Basilio, Gregorio, Theophilo, & similibus. Ideo ab Auctore in toto hoc opere primo loco statuuntur conciliorum generalium canones, deinceps aliorum, in quibus Romani Pontifices interfuere: quos a Summis Pontificibus approbatos esse certissimum est: tertio loco qui Apostolorum dicuntur: cum hi, si non ab Apostolis, a B. Clemente saltē dimanasse credantur. Iam quarto ex Pontificum summorum decretalibus epistulis: deinceps Prouincialium conciliorum decreta. Sexto sanctorum aliquorum patrum dicta, quae & ab aliis referuntur collectoribus, & magni semper in ecclesia habita sunt. Vltimo in loco statuuntur Damasi, vel Pontificalis de Pontificibus testimonia, aut si quae ex Imperatoribus, aliisve historicis minoris auctoritatis adducuntur.

Excipe primum librum, in quo cum de Romani Pontificis dignitate, & priuilegiis disseratur, post concilia illa prima a summis Pontificibus approbata, Romanorum Pontificum testimoniis conciliorum prouincialium canones praeferuntur, vt exteriora testimonia minus suspecta iudicentur.

De octo oecumenicis conciliis Graecis, vide Auctorem lib. v. a Tit. xi. ad xxiii. de aliis conciliis, in quibus interfuere Romani Pontifices, vide Tit. xxiv. IX. concilium CP. sub Ioanne VIII. vel IX. reicio cum Auctore lib. posteriori de emendatione Gratiani dial. vi. Basiliense etiam omitto, vt numquam, neque ex parte, a Romano Pontifice approbatum: Constantiense amplector, quā ex parte a Martino V. confirmatum fuit. reliqua oecumenica concilia Graeca, vel Latina amplectenda omnino sunt. Excipio canones sextae, seu quinisextae CP. synodi, qui Trullani vocantur: nec enim ex quinta, vel sexta oecumenica synodo prodiere: sed ex pseudosynodo haereticorum post illas, de qua noster Auctor in lib. posteriori de emendat. Gratiani dial. vij. & viij.

Prouincialia concilia, praeter supra dicta, a summis Pontificibus approbata inuenio, Mileuitanum, Carthaginense VI. & VII. Emeritense, & Nannetense, quin corpus canonum: in quo tamen aliquos pseudosynodorum canones, vt Antiochenos, inueniri non dubito: vsus tamen, & praxis ecclesiae eos videtur approbasse ob eorum vtilitatem: quod de multis Trullanis dicere possumus: vt potius doctrina, quam auctor eorum aestimetur.

Quid vero de canonibus Apostolorum sentiendum est? Consule Auctorem lib. priori de emendatione Gratiani dial. 6. qui eorum quinquaginta recipiendos docet. Sed inter M. S. codices secundae partis huius epitomes haec de illis inueni.

De canonibus Apostolorum.

Liber canonum Apostolorum apocryphus. *Gelas. in synod. LXX. Episcoper. cap. 2. in medio.*

*sexaginta Dist. 16. cap. 2. * Septuaginta Apostoli sententias praefixerunt cum alijs quamplurimis Episcopis, & seruandas censuerunt. *Zephyr. epist. 1. ante fin. Iuo lib. 2. tit. 11. cap. 17. & par. 4. cap. 107. decr.*

Dist. 16. placuit. cap. 4. & quoniam. cap. 7. Huic sanctae synodo placuit, vt ab hoc nunc tempore firmi, stabilesq. maneant, qui a sanctis patribus, qui nos praecesserunt, suscepti, ac confirmati sunt, atque adeo nobis etiam traditi sunt, sanctorum, & gloriosorum Apostolorum nomine octoginta quinque canones. *Trull. cap. 2. in princ. Iuo par. 4. cap. 106. decr. lib. 2. tit. 11. cap. 29. panor. Caesaraugust. lib. 1. cap. 40.*

Clementis librum, id est Petri Apostoli itinerarium, & Apostolorum canones numerant patres inter apocrypha, exceptis quinquaginta capitulis, quae decreuerunt regulis orthodoxis fidei adiungenda. *Humbertus Cardinalis Leo. IX. legatus contra Nicetam Abbatem. Iuo lib. 2. tit. 11. cap. 37. panor. & par. 4. cap. 105. decr.* Dist. 16. cap. 3.

De institutis, vel constitutis, vel sententijs Apostolorum meminere *Telesph. epist. 1. in princ. Victor epist. 1. post princip. & in med. Zephyr. epist. 1. in med. & ante fin. & epist. 2. in princip. Callist. epist. 2. in princ. Fabian. epist. 1. ante fin. Eutychi. epist. 1. in fin. Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 72. Apost. cap. vlt.*

Haec de praecipuis canonum auctoribus dicta sufficiant: plura dicunt, qui vel concilia, vel eorum historias colligunt. Sunt alij, qui ab Auctore in hac Epitome citantur, non tam vt auctores, quam vt collectores canonum: quia eos, vt a maioribus acceptos, ab Apostolis, inquam, eorumq. successoribus, & ab ijs, qui ab initio nascentis ecclesiae vsq. ad sua tempora in ea floruere, nobis tradiderunt. De illis multa Auctor in praefatione ad Gregorium XIII. ad quatuor antiquas decretalium epistularum collectiones, & in praefatione libri de canonibus Paenitentialibus, nonnulla in dialogis de emendatione Gratiani: Sed hoc de eis opusculum, quasi ex vltimo testamento legatum accipito.

DE

DE QVIBVSDAM VETERIBVS canonum ecclesiasticorum collectoribus iudicium, ac censura

D. Antonii Augustini Archiepiscopi Tarraconensis.

De S. Clemente martyre. Cap. I.

MAtthaeus monachus initio Nomocanonis de concilijs, & sacris scriptoribus, qui canones ediderunt: Clemens Papa Romanus edidit lxxv. canones, qui Apostolorum dicuntur. vide Apostolorum canones *(de quibus iam supra plura diximus)* sub Traiano passus est. *libro priori de emend. Gratian. dial. vi. Clementis huius libros Apostolicarum institutionum Auctor fontes dicit canonum Apostolorum.*

De S. Cypriano martyre. Cap. II.

MAtthaeus monachus, vt supra: Cyprianus edidit synodũ Carthaginen. de baptizandis haereticis: sub Decio passus est. (*Atq. certum est damnatam hãc synodũ a Cornelio fuisse. De paenitentijs etiam multa Cyprian. in lib. de lapsis. vide Auctoris praefationes ad antiquas decretalium collectiones, & ad canones paenitentiales.*

De S. Dionysio Alexandrino martyre. Cap. III.

MAtthaeus monachus, vt supra: Dionysius martyr eodem tempore ad quẽdam Basilidem de diuersis capitulis scripsit, & vt canones ecclesia eius vniuersa obseruat. Fuit Dionysius Origenis discipulus anno quarto Philippi Imperatoris, qui Gordiano successit, & successit ipse Heracliae xiij. Episcopo Alexandriae, & sedit * anno xvij. ex quibus tres Philippi, vnus Decij, vnus Galli, & Volusiani Decii filij, xii. Valeriani & Gallieni filii eiusdem Valeriani, qui fuerunt xv. annis Imperatores, & passus est martyrium pro Christo. Hic Basilides Episcopus fuit cuiusdam paroeciae Pentapoleos in Libya, vt scribit Eusebius in vi. & vij. ecclesiast. historiae.

*annos f.

Ioannes Zonara. Interpraetatio epistulae B. Dionysij Archiepiscopi Alexandrini ad Basilidem Episcopũ, qui de diuersis capitulis interrogauerat, & responsa canonum vim obtinent. canones. 4.

Theodorus Balsamon totidem verbis vsque ad verbum Episcopum, canones 4.

Nicephorus CP. Episcopus in chronicis. Alexandrinorum Episcopus xiij. Heracleas annis 46. XIV. Dionysius expulsus ab Imp. Valeriano. ann. 17. XV. Maximianus annis 8.

Huius meminit Auctor in vtraque illa praefatione. Epistulam hic citatam inuenies tom. 3. biblioth. patrum col. 73. & D. Hieronymi de hoc sancto viro encomium.

De S. Gregorio Admirabili. Cap. IV.

MAtthaeus monachus, vt supra: Beati Gregorij Thaumaturgi epistula exstat, diuisa in canones xij. hic interfuit in concilio Antiocheno aduersus Paulum Samosatenũ tamquam Neocaesarien. Episcopus, de eo multa Gregorius Episcopus Nysses.

Ioannes Zonara: Interpraetatio epistulae canonicae B. Gregorij Thaumaturgi de his, qui captiui idolothyta comederunt, & de alijs criminibus. canones xij.

Theod. Balsamon totidẽ verbis, sed addit Neocaesarien. & canones xi.

Alexius Aristenus appellat etiam Neocaesarien. & canones xiij.

Inter eius opera, nunc recens Moguntiae edita extat epist. hic citata: & in 3. to. biblioth. patrum col. 183. vltimũ eius caput excussit Auctor noster in libro canonũ paenitentialium; & meminit huius sancti in vtraque praefatione citata. Sed quis tantum virum non laudet, non admiretur? vide in initio suorum editorum operum, sanctos patres, qui eum summopere commendant.

De S. Petro Alexandrino. Cap. V.

MAtthaeus monachus, vt supra: Post beatum Dionysiũ, qui fuit xiv. Alexandriae Episcopus, Theonas successit, post quem Maximus, post Maximum Petrus martyr. Huius feruntur canones xiv. ex sermone de paenitentia. de his, qui tempore persecutionis lapsi sunt, quo pacto paenitentes suscipi

debeant; itẽ ex ſermone de ſancto paſchate. Paſſus eſt pro Chriſto ſub Diocletiano, qui fuit quintus ab Aureliano, poſt annos 15.

Ioannes Zonaras: Interpretatio ſancti Petri Archiepiſcopi Alexandr. & martyris ex ſermone de paenitentia, de his, qui in perſecutione lapſi ſunt, paenitentibus canones xiv. Item ex ſermone de paſchate canon ſingularis.

Theod. Balſamon eadem; canones xv. omittit de paſchate titulum.

Alexius Ariſtenus canon. xiv. & omittit titulos de paenitentia, & de paſchate.

Nicephorus CP. Epiſcopus in chronicis: Alexandrinorum Epiſcopus XIV. Dionyſius expulſus ab Imper. Valeriano ann. 17. XV. Maximianus ann. 8. XVI. Theonas ann. 19. XVII. Petrus martyr ann. 11. Hactenus ex diuerſis gentibus. Poſt Conſtantinum XVIII. Achillas ann. 1. *Huius, ſicut & ceterorum, de quibus hactenus diximus, meminit Auctor in vtraque praedicta praefatione, vt concilio Nicaeno antiquiorum.*

De Athanaſio Alexandrino. Cap. VI.

MAtthaeus monachus, vt ſupra: Sunt quoque ex Athanaſio Magno Alexandrino praeclarae voces in his libris. Interfuit is Nicaenae ſynodo: & non multo poſt ſucceſſit Alexandro Antiſtiti. Nam poſt B. Petrum martyrem Achillas ſuffectus eſt, huic Alexander ſucceſſit. Victorijs autem Athanaſij plena ſunt omnia terrarum, ac marium ſpatia, ita multis certaminibus cõtendit pro Chriſto.

Ioan. Zonara: Interpretatio epiſtulae B. Athanaſij Archiepiſcopi Alexandrini ad Amun monachum, ſine vlla canonum diuiſione. Item ex eiuſdem 39. epiſtula feſtiua cap. 1. Item ex eiuſdem epiſtula ad Rufinianum Epiſcopum cap. 1.

Theod. Balſamon totidem verbis.

Socrates lib. 7. cap. 36. & lib. 4. cap. 20. hiſt. eccl.

Hiſtor. Tripar. lib. 7. cap. 36. & 37. Athanaſius, cõſulatu Gratiani. II. & Probi, mortuus eſt. Sedit annos 46. ſucceſſit Petrus. vide de eo lib. 4. & ſeq.

Nicephorus CP. Epiſcopus in chronicis: Alexandrinorum Epiſcopus. XVIII. Achillas ann. 1. XIX. Alexander, qui fuit in prima ſynodo ann. 23. XX. Athanaſius ſaepe expulſus ab Arrianis, cui primum eiecto ſuffecerunt Gregorium. Hic XXI. fuit, expulſus eſt a Conſtantio, & reſtitutus Athanaſius, XXII. Gregorius Cappadox deiecto Athanaſio ann. . . . Athanaſius tertio, itemq. quarto, omnes ſimul anni Athanaſij 46. XXIII. Petrus expulſus a Valente anno 1. *Vide in initio ſuorum operum multos patres grauiter eius laudes numerãtes. Auctor meminit eius in vtraque praefatione.*

De Baſilio Magno. Cap. VII.

MAtthaeus monachus, vt ſupra: Multis verbis laudatur Baſilius, cuius canonicae epiſtulae tres ad ſanctum Amphilochium Epiſcopum Iconij, quae diuiduntur in canones lxxxiv. & alia varijs de rebus.

Ioan. Zonara: Interpretatio epiſtulae canonicae ſancti magni patris Baſilij Archiepiſcopi Caeſareae in Cappadocia ad S. Amphilochium Epiſcopum Iconij, quae Phrygiae metropolis eſt. canones xvj. altera ad eundem incipit a canone xvij. ad quinquageſimum: tertia a quinquageſimo primo ad octuageſimum quartum: quarta ad eundem. lxxxiv. capita continet de cibis varijs. Poſtea ex eiuſdem epiſtula ad Diodorum Tarſenſem Epiſcopum, vt ne quis duas ſorores ducat. Item alia epiſtula ad Gregorium presbyterum, vt non habitet cum vxore. Item ad Chorepiſcopos, ne ordinent miniſtros eccleſiae. Item ad ſuos Epiſcopos, ne pecunia accepta ordines faciant. Item ex cap. 27. de ſancto Spiritu ad B. Amphilochium. Item ex cap. 29. eiuſdem libri.

Theodorus Balſamon eadem dicit: tres epiſtulas coniungit in canones 85. quarta eſt cap. 86. quinta ad Diodorum, incipit a cap. 87. eius finis eſt cap. 88. ſexta ad Gregorium cap. 89. ſeptima ad Chorepiſcopos cap. 90. octaua ad Epiſcopos cap. 91. Alia ſumpta ex lib. de ſancto Spiritu ſunt cap. 92. & 93. *In omnium manibus eius admiranda opera feruntur; & in eis ſunt citatae epiſtulae; aliter tamen in capita diuiſae: cum in prima inueniãtur quinquaginta capita: triginta quatuor in ſecunda; reliquae in capita non ſecantur. Eius meminit Auctor in vtraque praefatione; ſicut & eius fratris ſanctiſſimi, de quo nunc dicendum.*

De Gregorio Nyſſeno. Cap. VIII.

MAtthaeus monachus, vt ſupra: Baſilij frater fuit Gregorius Nyſſae Epiſcopus: ex eius canonica epiſtula ad Letoium Epiſcopum Melitenes, ſumpta ſunt quaedã.

Ioan. Zonara: Interpretatio canonicae epiſtulae S. Gregorij Epiſcopi Nyſſae ad B. Letoium Epiſcopum Melitenes canones 8.

Theod. Balſamon totidem verbis.

Haec ad Letoium epiſtula eſt in 2. tomo ſuarum operum. In bibliotheca patrum eſt in 3. tomo coll. 61. aliaq. eius opera ibi adduntur. Eandem edidit Auctor inter canones paenitentiales cum notis.

De Timotheo Alexandrino, Cap. IX.

Matthaeus monachus, vt supra: Timothei Alexandrini canones xv. qui ex responsis eius constituti sunt. Nam cum magnus Athanasius Alexandrina sede exturbatus est ab Arianis, Gregorius Cappadox Arianus sedem occupauit, is iusto iudicio damnatus, & iterum Athanasius reuersus est. Huic Petrus successit orthodoxus, quo a Valente expulso Lucius Arianus sufficitur. Lucio eiecto (siue mortuo) Petrus rediit. Post Petrum Timotheus sedere caepit anno 4. Theodosij magni, & interfuit vniuersali concilio CP. Huic post septem annos successit Theophilus.

Ioannes Zonara: Interpretatio responsorum canonicorum Timothei sanctissimi Episcopi Alexandreae, qui vnus fuit ex CL. patribus synodi CP. ad varia Episcoporum, & clericorum interrogata. cap. 18.

Theod. Balsamon totidem verbis excepta mentione synodi CP.

Alexius Aristenus: Timothei Alexandrini vnius ex CL. patribus CP. aduersus Macedonium congregatis, cui successit Theophilus. canon. 15.

Socrates lib. 9. cap. 22. hist. triper. Consulatu Arcadij Aug. primo, & Baudonis, defuncto Timotheo Alexandrinae ecclesiae Episcopo, Theophilus successit.

Nicephorus CP. Episcopus in chronicis: Alexandrinorum Episcopus XXIII. Petrus, expulsus a Valente anno primo. XXIV. Lucius Arianus ann. 5. XXV. Petrus iterum ann. 1. XXVI. Timotheus, qui in secunda synodo fuit ann. 8. XXVII. Theophilus annis 28. *Eius xviij. responsa reperies in VI. Tomo Bibliothecae Patrum, & auctores, qui de eo agunt. Socium, & successorem Athanasii eum facit Ruffin. in lib. 1. histor. eccl. cap. 17. vide eundem lib. 2. cap. 21. Socrat. lib. 4. cap. 37. lib. 5. cap. 8. & 12. Sozomen. lib. 6. cap. 29. & lib. 7. cap. 7. & 9. Eius meminit Auctor in praefationib. citatis.*

De Theophilo Alexandrino. Cap. X.

Matthaeus monachus, vt supra: Timotheo Alexandriae Episcopo successit Theophilus, cuius epistulae duae, canones duo extant. Ei Cyrillus successit fratris filius.

Ioan. Zonara. Interpretatio sermonis Theophili Archiepiscopi Alexand. in theophanijs de suggestione Ammonis, de gestis in Lyco Aegypti regione. can. 10. Item ad Aphyrigium de catharis nuncopatis. Item ad Agathum Episcopum. Item ad Mennam Episcopum.

Theod. Balsamon breuius canones omnium. 13.

Alexius Aristenus can. 14.

Nicephorus CP. Episcopus in chronicis: Alexandrinorum Episcopus. XXVI. Timotheus, qui in secunda synodo fuit ann. 8. XXVII. Theophilus ann. 28. XXVIII. Cyrillus.

Socrates lib. 7. cap. 7. hist. eccles. Theophilus lethargico morbo mortuus est, Honorio IX. & Theodosio V. Cos. 15. Oct. tertio post mortem die Cyrillus fratris filius sufficitur. *Eius epistulae referuntur 3. tom. biblioth. patrum col. 496. vbi sunt auctores, qui de eodem agunt. vide etiam Niceph. Calist. lib. 11. cap. 34. in fin. lib. 12. c. 10. 12. 24. Tripar. lib. 9. cap. 44. in fin. 22. 26. lib. 10. c. 7. 10. 13. 14. Verba relata ab Auctore sunt lib. 11. c. 9. paulo aliter: Defuncto Theophilo morbo lethargico consulatu Honorij IX. & Theodosii V. Cos. 15. Octob. die tertio mortis Theophili Cyrillus ordinatur Episcopus. in marg. anno Domini CDIV.*

De Cyrillo Alexandrino. Cap. XI.

Matthaeus monachus, vt supra: Theophilo successit Cyrillus fratris filius, cuius extant epistolae duae, in 7. canones diuisae.

Io. Zonaras. Interpretatio epistulae canonicae sancti patris Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini ad Domnum canones tres.

Theod. Balsamon totidem verbis. Additur canon quartus ex epistula eiusdem ad Episcopos Libyae.

Alexius Aristenus: Sancti Cyrilli Alexandrini ad Domnum can. 3. Ad Episcopos Lybiae, & Pentapoleos duo. Ad Maximum diaconum vnus. Ad Gennadium Archimandritam vnus. simul omnes 7.

Theodorit. lib. 10. cap. 25. hist. triper. Cyrillus Theophili * consobrinus Alexandrinum suscepit post patruum Episcopatum. * fratris filius. Th. Idem lib. 5. cap. 35. histo. ecclesiasticae.

Nicephorus monach. in hist. eccl. post triper. Septimo Theodosij anno mortuo Theophilo Alexandrino Cyrillus consobrinus eius sufficitur. (Idem Anastas. Biblioth.)

Nicephorus CP. Episcopus in chronicis. Alexandrinorum Episcopus XXVII. Theophilus ann. 28. XXVIII. Cyrillus, qui Ephesi in priori synodo fuit contra impium Nestorium ann. 32. XXIX. Dioscorus.

Socrates lib. 7. cap. 7. hist. eccl. & xi. Tripart. cap. 7. Theophilus lethargico morbo mortuus est. Honorio IX. & Theodosio V. Cos. 15. Octob. tertia die electus est Cyrillus fratris filius Theophili. *Eius epistulae sunt inter opera eius euulgata, vbi & reliqui, qui de eo scripserunt, & in 3. tomo bibliothecae Patrum. col. 555.*

De Gennadio Constantinop. Cap. XII.

Matthaeus monachus, vt supra: Leonis Imp. qui post Marcianum fuit ann. 2. beatus Gennadius sedem CP. ascendit post Anatolium, sedit annos 14. extat eius epistula ad synodum Rom. omne scelus superare pecunia accepta ordines conferre.

Ioannes Zonara. Encyclicae epistulae Gennadij Patriarchae CP. & synodi ad omnes Metropolitanos, & ad Papam Romanum subscripserunt Episcopi lxxiij.

Alexius Aristenus: Gennadij CP. & synodi ab eo coactae.

Nicephorus CP. Episcopus in chronicis: Constantinop: Episcopus. xl. Flauianus presbyter CP. ann. 1. mens. 10. Hoc deiecto a Dioscoro in insidiosa synodo Ephesi. xli. Sufficitur Anatolius presbyter, & a responsis Dioscori ann. 8. mens. 8. xlij. Gennadius presbyter CP. ann. 13. mens. 2. xliij. Acacius presbyter, curator pupillorũ, haereticus ann. 17. mens. 9. *Eius meminit Auctor in praefatione ad Canones Paenitent. vt praedictis posterioris.*

De Ioanne Chrysostomo Constantinop. Cap. XIII.

Theodoret. lib. 10. cap. 18. histor. triper. Ioannes in desertum Armeniae Cucuson destinatus, inde ad Pityuntem, vbi fines sunt Ponti, & Imperij Rom. Sozomen. Aiunt, Ioannem, cum in exilium duceretur, vidisse dicitur Basyliscum martyrẽ Comanis, eum mortis suae diem praedicentem illic mortuus est.

Socrates 24. *Septemb. lib. 6. cap. 21. vel 19. histor. eccl. in Cumanis Euxini Ponti.

* Nouẽb. Gr.

Nicephorus CP. Episcopus in chronicis: Constantinop. Episcopus. XXXII. Nectarius axiomaticus (hoc est, ex optimatibus, siue purpuratis Imp.) a patribus CL. simul baptizatur, & ordinatur. Sedit ann. 16. menses 3. XXXIII. Ioannes presbyter Antiochiae, cognomento Chrysostomus ann. 5. mens. 6. XXXIV. Ioanne *expulso Arsacius presbyter Nectarij frater ann. 2.

* exterminato

Socrates lib. 6. cap. 2. hist. eccl. Nectarius CP. mortuus est, Caesario & Attico Coss. 27. Septemb. Ioannes presbyter Antiochiae electus est, Arcadio Imp. consentiente: Sed Theophilus Alexandrinus studebat Isidorum presbyterum fieri: metu accusationis destitit. 26. Februarij consecratur Honorio Romae, Eutychiano CP. Coss. *Eadem fere Sozomen. lib. 8. cap. 2. histor. eccles.*

Idem Socrat. cap. 3. Erat Ioannes Antiochenus ex Coele Syria secundi, & Anthusae filius nobili genere, Libanij Sophistae discipulus, & Andragathij philosophi. Euagrium condiscipulum in quiete vitae imitatus, lectionibus sacris operam dedit. Idem vt facerent, suasit Theodoro, & Maximo condiscipulis, quorum alter Mopsuestiae in Cilicia, alter Seleuciae in Isauria Episcopus fuit. Habuerunt monasticae disciplinae institutores Diodorum, & Carterium. Fuit Diodorus postea Tarsi Episcopus, & scriptor multorum librorum piorum. Degebat Ioannes cum Basilio Diacono a Meletio ordinato, qui postea fuit Caesareae Cappadociae Episcopus. Zenon Episcopus reuersus ex Hierosolymis lectorem Antiochiae Ioannem fecit. Mox a Meletio Diaconus ordinatus est, multa scripsit. Ab Euagrio Paulini successore presbyter ordinatur. *Socrates lib. 6. cap. 19. Ioannes pulsus in exilium Comanis ad Pontum Euxinum situs. Exiuit e vita xviij. Kalend. Decembris ad VII. consulatũ Honorij, & Theodosij II. eadem dixit cap. 2. & 3.*

Marcellinus Comes: Ioannes Antiochiae natus, ibiq. a Meletio Episcopo, & confessore lector ecclesiae ordinatus, per singulos officij gradus ascendit. Diaconus per quinquennium diuinos edidit libros, presbyter 12. ann. plures confecit. Constantinopoli in locum Nectarij suffectus est indict. 11. Honorio IV. & Eutychiano Coss. plura volumina superioribus addidit: habuit inimicos Theophilum Alexandrinum, Epiphaniũ Cyprium, Acacium Beroensem, Antiochum Ptolemacensem, *Euerianum Gabalensem, & Seuerianum Caldonensem. (Chalcedonensem scribo.) *Huius Comitis chronicon extat vii. lib. bibliothecae Patrum ad finem. post Caldonensem addit: Ob statuam Eudoxiae in exilium missum in Cussum oppidum; post annum in Comanam villam in regione Pontica, vbi mortuus, & sepultus in atrio Basilisci Episcopi, & martyris. Honorio VI. Aristeno Coss. Plura in initio suorum operum. In praefat. ad antiquas collectiones Auctor eum nominat.*

* Seuer. f.

De Tarasio Constantinop. Cap. XIV.

Matthaeus monachus, vt supra: Tarasius CP. ad Hadrianum Papam Romanum multis sacrae scripturae testimonijs docet, maximum scelus esse, pecunias accipere ordinantem clericos.

Ioannes Zonara: Interpretatio epistulae Tarasij sanctissimi Patriarchae CP. nouae Romae ad Hadrianum Papam veteris Romae, vt nõ fiant ob pecuniam ordinationes.

Theodorus Balsamon eisdem verbis.

Alexius Aristenus: Tarasij CP. Hadriano Romae.

Nice-

Nicephorus CP. Episcopus in chronico. Constantinop. Episcopus lxxv. Paulus Cyprius diaconus orthodoxus, & confessor ann. 5. mens. 6. lxxvi. Tarasius a secretis ann. 21. dies 2. lxxvii. Nicephorus a secretis monachus factus expulsus ab Imp. Leonte Armenio impio ann. ix. *De eo multa in actis conc. Nicaen. 7. vij. syno. gener. Meminit eius Auctor in praefat. ad Canones Paenitentiales.*

De Martino Bracaren. Archiepisc. Cap. XV.

Isidorus Hispalensis Archiepiscopus in libro de viris illustribus cap. 22. Martinus Dumiensis monasterij sanctissimus Pontifex ex orientis partibus nauigans * Galatiam venit, ibiq. vniuersis ab Ariana impietate ad fidem catholicam conuersis, Sueuorum populis regulam fidei, & religionis constituit, ecclesias informauit, monasteria condidit, copiosaq. praecepta piae institutionis composuit. Cuius quidem ego legi librum de differentijs quatuor virtutum, & aliud volumen epistularum, in quibus hortatur vitae emendationem. &c. Floruit regnante Theudomiro Rege Sueuorum, temporibus illis, quibus Iustinianus in repub. & Athanagildus in Hispanijs imperium tennere. *Eadem fere verba repetit in chronico Gothorum, Vuandalorum, & Sueuorum, agens de Theudomiro Rege, vbi commendatur vt clarus omni virtute, maxime orationis instantia, & eleemosynarum largitione. Opus de differentijs quatuor virtutum est tom. 5. Bibliotb. Patrum. vide eius lib. de viris illustribus c. 22. & 35.*

* in Galleciam

Gregorius Turonēsis Archiepiscopus lib. 5. cap. 37. hist. Hoc tempore & B. Martinus Gallicien sis Episcopus obijt, magnum populo illi faciente planctum. Nam hic Panoniae ortus fuit, & exinde ad visitanda loca sancta in orientem properans, in tantum se litteris imbuit, vt nulli secundus suis temporibus haberetur. Exinde Galliciam venit, vbi cum B. Martini reliquiae portarentur, Episcopus ordinatur. In quo sacerdotio impletis plus minus triginta annis, plenus virtutibus migrauit ad Dominum. Versiculos, qui super ostium sunt a parte meridiana in basilica S. Martini, ipse composuit. *Vide eum etiam lib. 1. de miraculis S. Martini. cap. 11.*

Aimoinus de gestis Francorum lib. 3. cap. 38. vel 39. Ea tempestate B. Martinus Galliciensis migrauit ad Dominum. Hic Pannonia oriundus loca sancta in oriente circumiens abunde se illis litteris imbuit, & Galliciam reuertens, in basilica, quae prima apud Hispanos in honore S. Martini dedicata est, Pontifex ordinatus, triginta in hoc officio expleuit annos. Anno septimo Childeberti Regis, qui fuit vigesimus primus Chilperici, atque Guntranni stella cometes visa est in die sancto paschae.

Ioan. Trittenhemius de scriptorib. eccl. Martinus Episcopus Dumiensis coenobij rector quondam, & Abbas, vir tam in diuinis scripturis, quam in saecularibus litteris eruditus, veniens a partibus orientis in Galliam Sueuorum populum doctrina, & miraculis ab Ariana impietate ad rectā fidem conuertit. Regulas orthodoxae fidei constituit, monasteria condidit, ecclesias reformauit. Scripsit ad Mironem regē Galliciae, De quatuor virtutibus Cardinalibus. Formulam honestae vitae. Epistularum librum plenum cultura virtutum. Claruit sub Theudomiro Rege Sueuorum, & Iustiniano Imp. CP. ann. DXL.

Idem lib. 3. cap. 13. de viris illustrib. ordin. S. Benedicti. Martinus ex Abbate Dumiensis Coenobij Episcopus Galliarum, &c. claruit ann. DCL.

Ex concilio Bracaren. II. in princip. Regnante D. N. Iesu Christo currente aera DCX. anno 2. Regis Ariamiri. 18. Kal. Ianuar. &c. Martinus Bracarensis ecclesiae Episcopus dixit. &c.

Et in fine: Martinus Bracaren. Metropolitanae ecclesiae Episcopus his gestis subscripsi.

De capitulis LXXXV. excerptis ex Orientis conciliis a Martino Bracarensi.

Praefatio sancti Martini Bracarensis Episcopi in librum capitulorum ex graecorum synodis collectorum. Nigesio Episcopo, vel vniuerso concilio Lucensis ecclesiae Martinus Episcopus.

Canones sancti, qui in partibus oriētis ab antiquis patribus constituti sunt, Graeco prius sermone conscripti sunt, postea autem succedenti tēpore in latinam linguam translati sunt. Et quia difficile est, vt simplicius aliquid ex alia lingua transferatur in altam; simulq. & illud accidit, vt in tantis temporibus scriptores, aut non intelligentes, aut dormitantes multa praetermittant, & propterea in ipsis canonibus aliqua simplicioribus videantur obscura, ideo visum est, vt cum omni diligentia, & ea, quae per translatores obscurius dicta sunt, & ea, quae per scriptores sunt immutata, simplicius & emendatius restaurarem: id primum obseruans, vt illa, quae ad Episcopos, vel vniuersum clerum pertinent, vna in parte conscripta sint similiter, & quae ad laicos pertinent, simul sint adunata: vt de quo capitulo scire aliquis voluerit, possit celerius inuenire.

Inno-

Innocentius tertius lib. 2. registri epist. 121. Petro Compostellano; Ex epistula, quam Martinus Bracaren. Archiepiscopus ex certa scientia dirigit ad Episcopos Lucensis concilij, &c.

Censura Auctoris. Haec Martini Episcopi capitula pro Martini Papae in synodo decretis olim habebantur, atq. ita mendose apud Gratianum, & alios legebantur ante Ant. Democharis editionem. Non sunt autem omnia e Graecis concilijs sumpta, sed quaedam sunt ex concilio Toletano primo, alia ex Bracarensibus; maxima vero ex parte sunt a Graecis sumpta. Aliquando non ita latina facta, vt Graece habentur, sed ex duobus, aut tribus capitibus diuersorum conciliorum vno cap. conscripta. Debuit quoque singulis addere, vnde sumerentur. Id ex nostra collectione elici poterit. *Addi his potest Sigebertus, qui multa de hoc sancto viro, de illustribus scriptoribus ecclesiasticis cap. 19. & 118. Tom. v. Bibliothecae Patrum extant libri de quatuor virtutibus cardinalibus, colum. 1322. & 1327. de moribus. Huius sancti Archiepiscopi testamenti meminit etiam concil. Toletanum x. in decreto. 3. Inter collectores latinos eū numerat Auctor in praefat. ad antiquas collectio. multa de eius collectione 1. lib. de emendat. Gratia. dial. x. xi. xij.*

De Isidoro Hispalensi Episcopo. Cap. X V I.

BRaulio Episcopus Caesaraugustanus in vita Isidori: Isidorus vir egregius Hispalensis ecclesiae Episcopus, Leandri Episcopi successor, & germanus floruit a tempore Mauritij Imp. & Reccaredi Regis, in quo * quidquam sibi antiquitas vindicauit, immo vero tēpus antiquitatis, in eo scientiam imaginauit. &c. Edidit libros differentiarū duos, &c. Proœmiorum librum vnum, &c. De ortu & obitu patrum lib. vnum. &c. Ad germanum suum Fulgentium Episcopum Astigitanum officiorum lib. duos, &c. Synonymorum lib. duos, &c. De natura rerum ad Sisebutum Regem lib. vnum. &c. De numeris lib. vnum, &c. De nominibus legis, & euangeliorum lib. vnum, &c. De haeresibus lib. vnum, &c. Sententiarum lib. tres, quos florib. ex libris Papae Gregorij moralibus decorauit. Chronicorum a principio mundi vsque ad tempus suum, &c. Contra Iudaeos postulante Florentia germana sua lib. duos, &c. De viris illustribus librum vnum. Monasticae regulae librum, &c. De origine Gothorum, & regno Sueuorum, & Vuandalorum historiae librum vnū. Quaestionum lib. duos, &c. Etymologiarum codicem, &c. quem ego in XX. lib. diuisi, &c. Quanto vero flumine eloquentiae, & quot iaculis diuinarum scripturarum, seu patrū testimonijs Acephalitarum haeresim confuderit, synodalia gesta coram eo speciali astu declarant, & quae contra Gregorium praefatae haeresis antistitem eam asserunt veritatem. Obijt temporibus Heraclij Imp. & christianissimi * Zintillani Regis; sana doctrina praestantior cunctis, & copiosior operibus charitatis. *Extat hoc opus initio operum D. Isidori, & in fine liber Ildefonsi de viris illustribus, de quo statim.*

* quidquid f.

* Chintilani

Ildefonsus Episcopus Toletanus in libro de viris illustr. c. 9. Isidorus post Leandrum fratrem Hispalensis sedis prouinciae Baeticae cathedram tenuit, vir doctrina simul, & ingenio pollens, &c. scripsit opera eximia, & non parua: Librum de genere officiorū. Librum proœmiorum. Librum de ortu, & obitu patrum. Librum lamentationis, quem ipse synonima vocitauit: Libellos duos ad Florentiam sororem contra nequitiam Iudaeorum. Librum de natura rerum ad Sisebutum principem. Diuersarum sententiarū. Expositiones Sacramentorum, qui liber dicitur quaestionum. Ad petitionem Braulionis Caesaraugustani Episcopi librum Etymologiarum: in eius opere diem extremum consumpsit. Floruit temporibus Reccaredi, * Luuani, * Veterici, Gundemari, Sisebuti, * Suntilani, & Sisenandi Regum annis ferme quadraginta tenens pontificatus honorem, insignemq. doctrinae sanctae gloriam pariter, & decorem.

* Liuuanis

* Vueteri-ci,

* Suinthilani.

Ioan. Trittenhemius de scriptorib. eccles. Isidorus Iunior Episcopus Hispalensis post Leandrum, vir in diuinis scripturis eruditissimus, &c. Carmine excellens, & prosa: non minus sanctitate, quam doctrina insignis effulsit. Hic dicitur Iunior ad differentiam senioris Episcopi Cordubensis, vel alterius etiam, qui eum praecessit, Hispalen. Episcopi. Scripsit ad Braulionem Episcopū Etymologiarum lib. xx. In Genesim allegoricae, &c. & in alios libros sacros. Interpretationis veteris, & noui testamēti libros duos, proœmiorum lib. vnum. Differentiarū &c. Synonimorum, vel Soliloquiorum, &c. De summo bono sententiarū libros tres. De origine officiorum lib. duo. De sancta Trinitate, de corpore, & sanguine Domini, de officio missae, Decretum canonum, De cōputo, & natura rerum, De proprietate rerum. Sermonum ecclesiasticorum dogmatum. Lamentum paenitentis. De astronomia. Historiam, seu Chronicam libros tres. de cosmographia. De Grammatica, & vocabulis. Allegoriarū de haeresibus. Epistularum. Claruit sub Heracleona Imp. Heraclij filio anno Domini DC. XXX. temporibus Sisebuti Regis Gothorum in Hispania, & catalogo Sanctorum insertus est 18. Kalen. Febr.

In concilio Hispalen. II. in quo cap. 12. & 13.

& 13 damnatur Acephalus Episcopus duarum in Christo naturarum proprietatem abnegans, & Deitatem passibilem asserens, subscriptio: Isidorus in Christi nomine ecclesiae Spalensis Episcopus subscripsi.

In concilio Toletano viij. cap. 2. Nostri quoque saeculi doctor egregius, ecclesiae catholicae nouissimum decus, praecedentibus aetate postremus, doctrinae comparatione non infimus, & quod maius est, *iam saeculorum finitorum doctissimus, cum reuerentia nominandus Isidorus in libro Sententiarum secundo. &c.

* in saeculorum fine

Regino in chronicis: Ann. DLXXII. Heracleonas filius Heraclij cum matre sua Martina regnauit ann. 2. Circa haec tempora Sinenandus, & post eum Chilitilla in Hispania regnauerunt. Synodus bis facta est Toleti, &c. Sub his Regibus Isidorus Hispalen. ecclesiae Episcopus floruit, nulli modernorũ Doctorum postponendus, qui multa de fidei regulis, ecclesiasticisq. disciplinis disputauit.

De collectione conciliorum Isidori Hispalen. censura.

APerte Ioan. Trittenhem. ait decretum canonum hunc Isidorum scripsisse, & de Burchardo ait magnum, & insigne opus decretorum post Isidorum scripsit. Idem scribit Innocentius in historia de Iuone Carnotensi, vt ex Sebastiano Brantio cognouimus. Iuuat hanc sententiam, quod legitur apud
„ Isidorum lib. 6. cap. 16. etymolog. Sed & si
„ quae sunt concilia, quam sancti patres, spi-
„ ritu Dei pleni, sanxerunt, post istorum qua-
„ tuor auctoritatem, omni manent stabilita
„ vigore: quorum gesta in hoc opere condita
„ continentur. Eadem refert Iuo Carnoten. lib. 2. tit. 11. cap. 22. panor. & Gratian. dist. 15. cap. 1. & Raban. in etymolog. & Hugo sancti Victoris didascali. lib. 4. cap. 12. Ac mirari nequeo satis eorum negligentiam: cum neque Isidorus, neque Rabanus, neque Hugo gesta conciliorũ in suis libris posuerint. Si quis dicat sumpsisse haec Isidorum ex praefatione conciliorum, & oblitum esse ea verba omittere: ego potius coniiciam eum, qui praefationem scripserit, a libro etymologiarum permulta accepisse. Sed de duplici praefatione conciliorum mox agemus. Interea cum videam duos Antistites Braulionem, & Ildefonsum libros Isidori enumerasse, & nihil de cõcilijs dixisse, auget suspicionem meam, vt putem, illa verba sumpsisse Isidorum ex aliquo veteri conciliorum libro. Sed fingamus Isidorum collegisse aliquando concilia; non ideo sequitur, hanc eandem esse collectionem, quae eius nomine inscripta edita est: in qua permulta sunt post Isidori mortem conscripta, vt est sexta synodus generalis, & concilia Toletana vi. vij. & cetera, ad xiij. in editis, xvij. in veteribus, & Emeritense, & Bracaren. iij. Nec mihi obiciatur Innocentiana historia, neve Trittenhemij, aut aliorum opinio, qui praefationem illam duplicem videre potuerunt Isidori nomine conscriptam, vt a Gratian. appellantur. dist. 16. cap. 1. & 4. & ab Iuone Carnoten. lib. 2. tit. 11. cap. 39. panor. & par. 4. cap. 107. decr. Vide etiam Grat. 15. q. 2. cap. 14. sane. Verba autem illa Isidori, quae antea retulimus, Gelasij Papae esse videtur in concilio LXX. Episcoporum: ita enim scribit: Sed & si quae sunt cõcilia a sanctis patribus hactenus instituta, post horum auctoritatem, & custodienda & recipienda, & decernimus & mandamus. Quae verba sunt non solum in omnibus editis conciliorum libris, sed & apud Burchar. Vormat. lib. 3. c. 220. & Iuo. dicto tit. 11. cap. 3. panor. & par. 4. cap. 64. decr. & in lib. Caesaraug. lib. 1. cap. 33. & apud Gratian. dist. 15. cap. 3. sancta in principio.

In decreto de scripturis apocryphis

De altero Isidoro, cuius collectio in Hispania est, & de corpore canonum Hispaniensi tempore Innocentii Tertii. Cap. XVII.

INnocentius III. lib. 2. regist. epist. 121. Petro Compostellano Episcopo: Emeritense vero concilium authenticum esse multis rationibus adstruebas: tum quia cum alijs conciliis continetur in libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutionem authenticum approbauit; tum quia de ipso concilio sumptum est illud capitulum: Priscis quidem canonibus. quod continetur in corpore decretorum: est autem apud Gratian. 10. q. 3. cap. 2. mendose Merech appellatum, *emendatum iam in Romana editione ex Emeritensi*.

Praefatio Isidori in Hispaniae bibliothecis: Canones conciliorum a temporibus Constantini caeperunt: in praecedentibus namque annis, persecutione feruente, docendarum plebium minime dabatur facultas. &c.

Sumuntur haec ex Isidoro Hispalen. lib. 6. cap. 16. etymolog. eadem refert Iuo lib. 2. tit. 11. cap. 16. & 20. & 21. & 22. panor. & Gratian. dist. 15. cap. 1. & Hugo S. Victoris lib. 4. cap. 11. & 12. didascal.

Sequitur in dicta praefatione post illa verba: quorum & iam gesta in hoc opere condita continentur: In principio autem huius voluminis Nicaenam synodum constituimus propter auctoritatem eiusdem magni concilii. Deinceps diuersorum conciliorum Graecorum, & Latinorum, siue quae antea, siue quae postmodum facta sunt sub ordi-

ne numerorum, ac temporum capitulis suis distincta, sub huius voluminis aspectu locauimus; subijcientes etiam decreta Praesulum Romanorum, in quibus pro culmine Sedis Apostolicae non impar conciliorum extat auctoritas. Quatenus ecclesiastici ordinis disciplina in vnum a nobis coacta, atque digesta, & sancti Praesules paternis instruantur regulis, & obedientes ecclesiae ministri, vel populi spiritualibus imbuantur exemplis. Canones autem, qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem, nec sedes Apostolica recipit. &c.

Quae sequuntur inuenies apud Gratian. dist. 16. cap. 1. Et post apocrypha deputata: Canon autem graece, latine regula nuncupatur. Regula autem dicta, &c. vt apud Gratia. dist. 3. cap. 1. & 2. & Hugo didasc. lib. 4. cap. 11. quae sunt etiam Isidori Hispalen. verba dicto cap. 16. libri sexti etymolog.

Et post illa, prauumq. corrigat: Synodum autem ex Graeco interpretari, &c. vt apud Grat. dist. 15. cap. 1. in fine, & Hugo cap. 12. vbi supra, quae etiam Isidori Hispalen. verba sunt dicto cap. 16.

Finis praefationis. Concilium a societate multorum in vnum. &c.

Index eorum, quae in hac collectione posita sunt.

CApitula Graeciae: Canones Nicaeni cõcilij, Ancyritani, Neocaesariensis, Gangrensis, Sardicensis, Antiocheni, Laodiciae Phrygiae, Constantinop. CL. Episcoporũ, Constantinop. CLXIII. Episcoporum, Ephesini primi, Chalcedonensis. Epistula formata Attici CP. Episcopi. Concilia Africae: Synodus Carthaginis, Africae prima, sic secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, septima, Synodus Africae in Mileuitana vrbe habita. Concilia Galliae, Arelatense primum, secundum, tertium. Valentinum, Tauritanũ, Regiense, Arausicum primum, secundum. Vasense primum, secundum. Agathense, Aureliaennse I. II. Epaunense, Carpentoractense, Aruernense primum, secundum. Concilia Spaniae: Concilium Eliberitanum, Tarraconense, Gerundense, Caesaraugustanum, Ilerdense, Valentinum, Toletanum primum, secundum, tertium, quartum, quintum, sextum, septimum, octauum, nonũ, decimum, vndecimum, duodecimum, decimumtertiũ, decimumquartũ, decimumquintum, decimumsextum, decimumseptimum. Bracarense primum, secundum, tertium. Capitula ex Orientalium patrum synodis a Martino Episcopo. Hispalense primum, secundum. Emeritense.

Epistulae Pontificum Romanorum: Damasi ad Paulinum. Syricij. Innocentij. Zosimi. Bonifacij. Caelestini. Leonis. Hilarij. Simplicij. Felicis. Gelasij. Anastasij. Symmachi. Ormisdae. Vigilij. Gregorij.

Censura. Si praefationem tantum, & Romanorum Pontificum decreta consideremus; Isidori Hispalensis Episcopi esse haec collectio potest. Idem dicendum est de concilijs Graeciae, Africae, & Galliae. At si concilia Hispaniae respiciamus, dicere cogimur alium esse, & extremis Gothorum temporibus vixisse, quibus concilium Toletanum decimum septimum habitum est, anno Christi D C. XCIV. Egicani Regis anno septimo. Sed & superiora concilia Toletana a sexto, quod habitum est anno secundo Chintilani Regis. Christi DCXXXVIII. post mortem Isidori Hispalen. habita sunt. Eadem ratione Emeritense, & Bracarense tertium videre non potuit. Quisquis tamen hic Pseudisidorus fuerit, nobis auxilio fuit tum in Graecis regulis, quas aliter latinas edidit, quam Dionysius, atque Martinus Bracarensis fecerant: tũ in permultis Carthaginensibus conciliis, & aliis Galliae, & Hispaniae, quae hac ratione conseruata ad nos peruenerunt. Quod vero aliqui putant post Isidorum addita fuisse huic collectioni illa, quae diximus, concilia posteriora; fieri id quidem potuisse non negamus: sed illa, quae ex etymologiis sumpta sunt, posteriorem esse demonstrant; & index horum conciliorum in titulos aliquos discretus, in quibus omnium conciliorum habetur ratio, quem indicem vidi, qui eidem Isidoro adscriberent; sed vehementer falluntur, nam ipse se scriptor prodit his carminibus ineptis vsus, quae detegunt eũ adulescentem fuisse tum primum manum ferulae subtrahentem.

De tertio Isidoro, cognomento Mercatore, siue Peccatore, cuius collectio edita est Parisiis anno M. D. XX. Cap. XIX.

INitio huius collect. ante praefationem scriptum est. Origo conciliorum generalium. Quo tempore concilia celebrari caeperunt, & de quattuor conciliis. Canones generalium conciliorum, a temporibus Cõstantini, &c. vt apud Isidorum Hispalen. lib. 6. cap. 16. etymolog. & in praefatione alterius pseudisidori. Finis eorum verborum est. Quorum etiam gesta in hoc * corpore condita continentur.

* opere

Postea additur hic titulus: Item de synodis principalibus, quibus in locis, quibus pro caussis, quibus temporibus, quibus auctoribus celebratae sint. Prima synodus in Nicaea, &c. vt apud Gratian. dist. 16. cap. 10. prima autem. Quae verba Isidori Hispalen.

non

non sunt, quia hic agitur de sex generalibus synodis: & is ante sextam synodū moritur. Sed & idem ignorasse videtur quintam generalem synodum, in qua Theodorus Mopsuestenus damnatus est, & Ibae epistula ad Marin Persan, & Theodoriti capitula contra B. Cyrillum scripta. Haec sunt tria illa capitula, de quibus fuit olim magna contentio ante quintam synodum: cum in illa quinta generali synodo damnatus fuerit Theodorus, & illa alia duo capita epistulae Ibae, & scriptorum Theodoriti. Isidorus nimis laudat hunc Theodorum, & ait ab Acephalis Episcopis fuisse damnatum. In lib. de viris illustribus, & in etymologijs, Acephalis obicit trium capitulorum damnationem. In Hispalensi vero secundo concilio praeclare in Acephalum Episcopū inuehitur, negantem duas Christi naturas, & deitatem passam esse asserentem.

Sequitur annotatio synodorum, quarum gesta in hoc codice continentur: Prima annotatio Ancyranae synodi (sic enim scribo, non Aquitanae, vt in edito libro est, siue Anquiritanae, vt olim scripserunt.) Cetera habet Gratian. dist. 16. cap. 11. prima. Haec vnde sumpta sint, ignoramus.

Postea duae epistulae referūtur Aurelij Carthaginensis Episcopi, & Damasi Papae: Has existimo inuentas cum epistulis Clementis, & aliorum Pontificum, qui fuerunt ante Damasum, quae neque in collectione Hispaniensi, neque in corpore canonum legebantur.

Sequitur praefatio Isidori: Isidorus seruus Christi Lectori conseruo suo, & parenti in Domino fideli salutem. Post vocem Isidorus, additur in veteri libro Mercator: sic etiam est apud Iuonē par. 4. c. 107. decr. & in margine est peccator. at vox lectori, illic non est, neque vox fideli: sed ita scriptum est: Ex praefatione Isidori in opus canonum. Isidorus Mercator, seruus Christi conseruo suo, & parenti fidei in Domino salutem. Et lib. 2. tit. 11. cap. 39. panor. Epistula Isidori in cap. canonum. Isidorus seruus Christi lectori cōsortio suo. sic est in edito. At in veteri libro: Isidorus Mercator seruus Christi lectori conseruo suo. Apud Grat. dist. 16. cap. 4 vel potius 5. est. Epistula Isidori in capite canonum: Isidorus seruus Christi lectori suo conseruo.

Verba Isidori Mercatoris: Compellor a multis tam Episcopis, quam reliquis seruis * Christi canonum sententias colligere, & in vno volumine redigere, & de multis vnū facere. Sed hoc me oppido conturbat, quod diuersae interpretationes varias sententias faciunt: & licet vnus sit sensus, diuersae tamen sunt sententiae, & aliae longiores, aliae breuiores. Ea vero cōcilia, quae Graeco sunt edita stilo, amplius quam tripliciter, aut quadrupliciter interpraetata, atq.

* Dei

conscripta reperimus. Quod si veritas est quaerēda, e pluribus Graecorum sequamur stilum, eorumq. imitemur dictiones, atque exemplaria. Sin minus, ipsi dicant, atque exponant, quibus tot sunt exemplaria, quot codices. Nobis tamen videtur, cum in nostro discrepauerint sermone, vt vnitas, & veritas ab ipsis quaerenda sit, quorum lingua edita esse noscuntur. Quod & nos fecimus: & sicut a veris eorum reperimus magistris, in volumine, cui haec praeponitur praefatiuncula, inserere curauimus.

Haec mihi videtur non Isidori esse, sed Hieronymi verba in prologo in Iosue, & in quatuor euangelia. Quae sequuntur Isidori Hispalen. sunt.

Canon autem graece, latine regula nuncupatur. Regula autem dicta, &c. vt apud Gratia. dist. 3. cap. 1. & 2. & Hugo. S. Vict. didasc. lib. 4. cap. 11. & Pseudisidorū in praefatione Hispan. collectionis; qui sumunt ex Isid. Hispal. lib. 6. cap. 16. etymolog.

Post illa, prauumq. corrigat: Synodum autem ex Graeco, &c. vt apud Gratian. dist. 15. cap. 1. in fine, & Hugo. dicto lib. 4. cap. 12. & Isid. Hispal. dicto cap. 16. & alterum Isidor. d. praefatione Hispan.

Et post illa, a societate multorum in vnum: In principio vero voluminis huius, qualiter concilium apud nos celebratur, posuimus: vt qui nostrum ordinem sequi voluerint, sciant, qualiter hoc agere debeant. Qui autem hoc agere melius elegerint, faciant, quod iusto, canonicoque, atque sapientissimo concilio iudicauerint. Deniq. propter eorum auctoritatem, ceteris concilijs praeposuimus canones, qui dicuntur Apostolorum, &c. vt apud Gratian. dist. 16. cap. 4. vel 5. & Iuon. lib. 2. tit. 11. cap. 39. panor. & par. 4. c. 107. decr.

Post verba, canonicas posuerunt constitutiones. Deinde quorumdam epistularum decreta* virorum* Apostolicorum interseruimus: id est, Clementis, Anacleti, Euaristi, & ceterorum Apostolicorum, quos potuimus hactenus reperire epistulas vsque ad Siluestrum Papam. Post modum vero Nicaenam synodum constituimus, &c. vt in praefatione Hispan.

Post illa, sub huius voluminis aspectu locamus (vel locauimus, vt est in veteri, & in Hispan.) Subicientes etiam reliqua decreta Praesulum Romanorum vsque ad S. Gregorium, & quasdam epistulas ipsius, in quibus, &c. vt in Hispan.

Post illa, imbuantur exemplis. Et non malorum hominum prauitatibus decipiantur. Multi enim prauitate, & cupiditate depressi, accusantes sacerdotes depresserunt, &c.

Et post alia: Scire autem vos volo octuaginta Episcopos, qui hoc opus me incipere, & perficere coegistis, & cunctos reliquos Domini sacerdotes oportet, quod plura: quam illa

illa viginti capitula, quae apud nos habētur, Nicaenae synodi reperimus, & in decretis Iulij Papae septuaginta capitula eiusdem synodi esse debere legimus,&c.

Et postea: Nobis autē quidam * e consortio* fratrum nostrorum orientales testati sunt, se vidisse concilium Nicaenum, habens potiorem quatuor euangeliorum magnitudinem,continens in se sessiones Episcoporum, & introductiones, iudiciaq. querimoniarū, atque definitiones,& constitutiones,necnon & subscriptiones eorum. Ad cuius similitudinem magnum Chalcedonen. concilium conscriptum esse confirmauerunt. Et demū alia CP.condita. vnum videlicet sub Iustiniano Imperatore cōtra Dei impugnatores, Originem,Didymum,& Euagrium: & aliud temporibus Agathonis Papae, & Constantini Imp. contra Macarium Episcopum, & Stephanum.&c.

Item: Nosse etiam oportet,licet cetera non infirmentur,quatuor esse principalia cōcilia, ex quibus plenissimam fidei doctrinam tenent ecclesiae tā de Patris,& Filij, & Spiritus sancti diuinitate, quam de praedicti Filij, & Saluatoris nostri incarnatione.

Prior harum Nicaena synodus,&c. vt Gratia.dist.15.cap.1.& Hugo dicto lib.4. c.12. & Iuo lib.2.tit.11.c.16.20.21.& 22. panor. ex Isidoro Hispalen.d.c.16.lib.6.etymol.

Post,stabilita vigore. Primo quidem ordo,vt praedictum est,de celebrando cōcilio insertus habetur, & postmodum canonum Apostolorum,ac primorum Apostolicorū,id est, a S.Clemente vsque ad S. Siluestrum sequēs ordinem suum (In veteri libro est decretorum,atque diuersorum conciliorum breuiarium interpolatur,sequens ordinem suum.)

Eadem verba sunt apud Iuon.dicto tit.11.cap. 39.in fine panor. & par.4.c.107. decr. & apud Gratian.dist.16. cap.4.vel 5. in fine.

De ordine collectionis Isidori Mercatoris.

ORdo de celebrando concilio. Canones Apostolorum 50. Decreta Clementis Papae,& martyris,Anacleti, Euaristi, Alexandri,Sixti (vel Xysti) Telesphori, Hyginij,Pij,Anitij(vel Aniceti) Soteris,Eleutherij,Victoris,Zepherini,Calixti(vel Callisti) Vrbani,Pontiani,Anteri,Fabiani,Cornelij, Lucij, Stephani, Sixti (vel Xysti) secundi, Dionysij,Felicis, Eutychiani, Caij,Marcellini,Marcelli,Eusebij,Melchiadis(vel Milciadis.) De primitiua ecclesia, & edicto Constantini. Concilium Nicaenum. Fides Gregorij maioris. Concilium Ancyranū, Neocaesariense,Gangrense,Sardicense, Antiochenum,Laodicenum, Cōstantinopolitanum,Ephesinum, Chalcedonense. Edictum Marciani Imp. Sacra Valentiniani,& Marciani Augg. Edictum Marciani Imp. contra haereticos. Epistula formata qualiter debet fieri. Concilium Carthaginen. I. II. III.IV.V.VI.VII. Milenitanum. Conciliū Arelaten.I.II.III. Valentinum. Taurinatē. Regiense. Arausicum. Valense. Agathense. Aurelianense. Concilium Elibertinum, Tarraconen. Gerunden. Caesaraugustanū, Ilerdense,Valentinum,Toletanum I. II. &c. XII. XIII. Bracaren.I.II. Liber capitulorū ex diuersis concilijs B.Martini Bracar.Episcopi.Concilium Bracar.III. Hispalen.I.II. Excerptiones ex decretis Siluestri Papae. Decreta Marci Papae,Iulij,Liberij, Felicis secundi, Damasi,Syricij,Anastasij,Innocentij,Zosimi, Bonifacij, Caelestini, Sixti (vel Xysti)tertij,Leonis,Hilarij,Simplicij, Felicis(tertij)Gelasij,Anastasij,Symmachi. Liber Ennodij Papae(vel Episcopi Ticinen.) Decreta Hormisdae,Ioannis,Felicis(quarti)Bonifacij(secundi)Ioannis(secundi)Agapiti,Silnerii,Vigilii,Pelagii,Ioannis(tertii) Benedicti,Pelagij(secundi) Gregorii I. II. Vitaliani,Martini,Gregorii tertii, Zachariae. His adduntur acta quintae, & sextae synodi generalis,item Cōstantiensis,& Basiliensis synodi.Sed haec duo posteriora cōcilia Iacobi Merlini sunt, illa priora Mercatoris fortasse.

Censura. Cum ad Gregorium III.& Zachariam Papam haec collectio perducatur: satis ostendit non esse Isidori Hispalen. Fuit enim electus Zacharias mortuo Gregorio anno Christi DCCXXXI. Hispania capta a Mauris. Illi vero octuaginta Episcopi, ad quos mittitur haec collectio,numquam in Hispania fuerunt, in Africa fuisse aliquando scimus, & multo plures, non tamen Zacharia Pontifice. miseram enim seruitutem seruiebant Christiani in Africa, & in Hispania illis temporibus. At fingamus hanc collectionem Italicam esse: cum multi Episcopi in Italia semper fuerint. Repugnat, numerus annorum ita scriptus, vt fieri in Hispania tantum,& in Africa solebat. hoc est,aera Caesaris: qui numerus annis Christi maior est triginta octo annis. Repugnat quod nulla concilia hic ponantur Italica. At Africana,Gallica,& Hispanica satis diligenter collecta sunt. Magnaq. ex parte haec collectio sumpta est ex Hispaniensi pseudisidori, de qua diximus, collectione. Ille tamen cerriora refert, ab apocryphis manum abstinet: hic nihil relinquit, quod displiceat. Sic videas hic Apostolorum canones ab illo reiectos,vt apocryphos: illic nihil supra Damasum ex decretis Pontificū, vt in corpore canonū; hic etiam cōcilii Laryssaei mentionem fecit, & canonū septuaginta Nicaeni concilii,& Rufini interpretationem Clementis epistularum nō omittit. Sunt tamen non pauca,quae huic debeamus praeclara; tum quod illa ipsa, quae habet, aliter

alter collector, confecuri citius fumus; ton quod addidit alia post Gregorium edita, item aliam interpretationem 50. canonum Apostolorum. Et in epistulis Pontificum at te Damasum, vel Syricium, multa confe cu ti fumus. Sed illud maximum est, quod 1 o a res habuerimus multorum capitum, quae a pud Burch. Iuon. & Gratianum legebamus *De sancto Isidoro, & de altero Hispano, quem Pseudisidorum auctor vocat, & de Mercatore meminit in libris de emendatio ne Gratiani: & in dial. 6. lib. prioris refe. et praefationem Pseudisidori, & Mercatori duplicem, cōtraria de canonibus Apostolicis statuentem: cum prima illos reijciat, haec altera amplectatur. In praefatione ad collectiones antiquas, vtrumque Isidorum Pontificum Romanorum epistulas, & omnium conciliorum decreta collegisse asserit.*

De Theodoro Archiepiscopo Cantuariensi. Cap. XIX.

EX Pontificali in vita Vitaliani Papae Imperator Constantinus die xv. Iulij. xii. Indict. in balneo occisus est. Eodem tempore missi sunt a Vitaliano Papa in Britanniā Theodorus Archiepiscopus, & Hadrianus Abbas, vterque doctissimi, qui * plures ecclesias Anglorum doctrinae ecclesiasticae fruge fecundarunt. Ex quibus Theodorus Archiepiscopus peccantium iudicia, * quot scilicet annis pro vno peccato quis paenitere debeat, mirabili, & discreta consideratione descripsit.

* plurimas

* quantis

Aimoinus de gestis Francorum lib. 4. cap. 32. Constantini Imper. temporibus Vitalianus Papa Theodorum Archiepiscopum, & Hadrianum Abbatem in Britanniam direxit ad corroborandam, quam B. Gregorius in Anglorum gente seuerat, fidei Christianae segetem.

Ado in chronicis: Anno DCXLI. Constantinus filius Constantini Imper. ann. 28. Vitalianus Papa Theodorum Archiepiscopum, & Hadrianum Abbatem virum sanctum, atque doctissimum in Britanniam mittit, qui plurimas ecclesias Anglorum doctrina ecclesiastica fecundarunt. Constantinus Imper. indict. 12. & paulo post: Vitellianus Papa (*obyt*) ann. DCLXIX. Constantinus filius Constantini superioris ann. 17.

Beda lib. 4. cap. 1. ecclesiast. hist. gētis Anglor. Sedi Apostolicae tempore illo Vitallianus praeerat. Erat in monasterio Niridiano nō longe a Neapoli Campaniae Abbas Hadrianus, vir natione Afer, sacris litteris diligenter imbutus, & monasterialibus simul, & ecclesiasticis disciplinis institutus, Graecae pariter, & latinae Linguae peritissimus. Hunc ad se accitum Papa Episcopatu accepto Britanniam venire, &c.

Et postea. Erat ipso tempore Romae monachus Hadriano notus nomine Theodorus, natus ex Tharso Ciliciae, vir & saeculari, & diuina litteratura Graece & Latine instructus, probus moribus, & aetate venerandus, id est, annos habens aetatis 66. Hunc offerens Hadrianus Pontifici, vt Episcopus ordinaretur, obtinuit, &c.

Deinde post alia: Ordinatus est Theodorus a Vitaliano Papa anno Dominicae Incarnationis DCLXVIII. die 7. Kal. April. & cum Hadriano. 6. Kal. Iun. Britanniam missus est.

Et cap. 2. Peruenit Theodorus ad ecclesiam suam secundo post consecrationem anno. 6. Kal. Iun. & fecit in ea annos 21. mens. 3. dies 26.

Et cap. 5. Anno Dom. Incar. DCLXX. anno 2. aduentus Theodori, Osuui Rex Nordam Humbrorum moritur 15. Kal. Mart. Egfridum filium regni heredem reliquit. Cuius ann. 1. Theodorus concilium cogit Episcoporū. Eius verba sunt. &c. Ann. DCLXXIII. 24. Sept. Indict. 1. quo anno Rex Cantuariorum obierat Egbertus mense Iulio, succedente fratre Lothere.

Et cap. 6. Altera synodus refertur eiusdem Theodori Imperantibus Egfrido Rege Hūbronensium anno 10. die 15. kal. Octob. Indict. 8. & Edilredo Rege Mercinen. ann. 7. & Alduulfo Rege Estranglorum ann. 17. & Lodthario Rege Cantuariorum ann. 7. Praesidēte Theodoro Archiepiscopo Britanniae insulae, & ciuitatis Dorouernis. Recipiunt quinque synodos generales, & synodum Martini Papae Indict. 8. Imper. Constantini ann. 9.

Idem Beda in epilogo eiusdem histor. eccles. Ann. DCLXVIII. Theodorus ordinatur Episc opus. Ann. DCLXXIII. Egbertus Rex Cantuariorum obijt, & synodus facta est ad Herudford a praesente Egfrido Rege, praesidente vero Theodoro Archiepiscopo, capitula 10. Ann. DCLXXX. synodus in Cāpo Hedfelda de fide catholica (praesidente Archiep. Theodoro.) Ann. DCXC. Theodorus Archiepiscopus obijt.

Idem Beda lib. de sex mundi aetatibus anno CCCCIↃↃↃↃ. DC. XXII. *mundi. Martino in exilio defuncto Vitalianus ait successit ei in Pontificatu, ab eoq. Theodorum Archiepiscopum, & Hadrianum Abbatem in Anglia missos esse. Vide eundem lib. quaestionum quaest. 3. tom. 8.*

Rabanus in epist. ad Hombertum Episcopum, quota generatione licitum sit connubium: Similiter & in Theodori Archiepiscopi gētis Anglorum capitulis, quae de necessarijs rebus conscripsit, inuenimus, quod in tertia propinquitate carnis secūdum Graecos liceat nubere; in quinta vero secundū Romanos. Et postea: Hunc autē Theodorū Tharso Ciliciae natum Vitellianus Papa Romae Episcopum ordinans, Britanniam misit. vn-

ttt de

de etiam orientalium ecclesiarum consuetudinibus pleniter institutus fuerat, nec eũ aliqua latere potuerant, quae in obseruationibus legitimis Graeci, vel Romani eo tẽpore habuerunt, maxime cum in vtraque lingua perfecte instructus esset.

Regino in chronicis: Anno Dom. incarnationis DLXXVI. Constantinus filius * Constantij, filij Heraclij, regnauit ann. 28.

*Constãtini f.

Et post alia: Per id tempus Theodorus Archiepiscopus, & Hadriaups Abbas doctissimus a Vitelliano Papa missi sunt in Britanniam, plurimasq. ecclesias Anglorum doctrinae Apostolicae fruge fecundauit. E quibus Theodorus Archiepiscopus peccantium iudicia, quantis scilicet annis pro vno quoque peccato quis paenitere debeat, mirabili, & discreta consideratione describit.

Eisdẽ verbis vtitur Beda in lib. de tẽporib. apud Iuonem par. 4. c. 146. decr.

Sigebertus in chronicis: Ann. DCLXVIII. Theodorus Archiepiscopus, & Hadrianus Abbas a Vitaliano Papa in Angliam diriguntur. Ann. DCLXXIV. Theodorus in Anglia synodo habita constituit multa ecclesiae vtilia. Hic Theodorus scripsit paenitentialem librũ mirabili, & cauta discretione distinguens modum singularum culparum. Ann. DCXC. Theodorus Archiepiscopus Anglorum obijt.

Ioan. Trittenhemius de scriptor. eccles. Theodorus septimus Archiepiscopus Cãtuarien. a Vitelliano Papa consecratus, natione Graecus ex Tarso Ciliciae monachus ordinis nostri in vrbe Romana; vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in saecularibus litteris nulli suo tempore secundus, Graeco, & Latino sermone peritissimus. Carmine quoque excellens, & prosa; & non minus sanctitate, quam scientia clarus: habita synodo in Anglia, multa ad Anglicanae ecclesiae vtilitatem constituit. Scripsit autem inter cetera ingenij sui monimenta egregium opus de qualitate paenitentiae iniungendae de his, qui in multis criminibus deliquissent, cuius operis titulus est: Paenitentiale Theodori, & epistulas ad diuersos. Moritur non sine opinione sanctitatis sub Iustiniano minore Imper. ann. DCXC. Ind. 3. aetatis 78. Episcopatus 22.

Idem lib. 2. cap. 18. de viris illust. ordin. S. Bened. Theodorus monachus Romanus natione Graecus a Vitalliano Papa septimus Archiepiscopus Cantuariensis in Anglia destinatus, vir in diuinis scripturis valde eruditus, & in obseruantia catholicae traditionis studiosissimus, habita synodo in Anglia multa ad vtilitatem ecclesiae constituit. De cuius laude, sanctissimisq. laboribus Beda in 4. & 5. eccles. histor. pluries fecit mentinnem. Scripsit autem librum de paenitentiae qualitate notabilem, quem Gratianus Decreti compilator saepe allegat. Moritur ann. Dom. DCXC. Indict. 3. aetatis suae 88. Pontif. 22.

De eodem lib. 3. cap. 114. & 115. Addit ex Ta rso Ciliciae, & sanctus appellatur, vt etiam sanctus Hadrianus eius comes Abbas Hd rri danensis caenobij non longe a Neapoli Campaniae, natione Afer.

Item lib. 4. cap. 60. Pro Cantuariensi ait, Doruernensis septimus Archiepiscopus a Vitalliano Papa ordinatus.

Ex paenitentiali Theodori multa sumpta sunt apud Burchardum Vormatiensem, & Iuonem Carnotensem, & Anselmum Lucensem, & Gratianum. Item apud Bernar. Papien. in 1. collect. Decretal. & apud Gregor. IX.

Cen sura. Hic primus videtur apud Latinos de paenitentijs scripsisse: quem sequutus est Beda eius fortasse discipulus. Sumpsit paenitentias Theodorus Graecus ex Basilio, & alijs Graecis patribus, ita videtur eorum acerbitatem, ac seueritatem sequi. Quae res effecit vt paulatim haec ratio puniendi delicta abolita sit. Sed male in contraria lapsi sumus; vt dum acerbitatem fugimus; faucmus morbis, vel fouemus potius haec crimina impunitate data.

Huius etiam meminit Auctor in praefatione ad canones paeniten.

De venerabili Beda presbytero. Cap. XX.

EX verbis eiusdem Bedae in fine histor. eccles. (in epitome): Beda Dei famulus, & presbyter monasterij beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, quod est ad Vuirimudam, & Ingiruum, qui natus in territorio eiusdem monasterij, eum essem annorum septem, cura propinquorum datus sum educandus reuerendissimo Abbati Benedicto, ac inde Ceolfrido, &c. xix. vitae anno diaconatum. xxx. gradum presbyteratus ab Episcopo Ioanne, iubente Ceolfrido Abbate, suscipi. Vsque ann. lix. aetatis haec scripsi in vetus, & nouum testamentum, &c. Librũ epistularum. Item de historijs sanctorum; de sancto Felice confessore; de sancto Anastasio martyre. De vita S. Cudberti monachi, & Antistitis. Historiam Abbatum huius monasterij Bened. Ceolfridi, Vuerberti lib. 2. Historiam eccles. gentis nostrae lib. 5. Martyrologium. Hymnorum librum. Item epigrammaton. De natura rerum, & de temporibus. De temporibus librum maiorem. De ortographia. De metrica arte lib. duos. De schematibus & tropis, hoc est, de figuris & modis elocutionum sacrae Scripturae.

Epitaphium eiusdem.

Beda Dei famulus, monachorũ nobile sidus,
Finibus e terrae, profuit ecclesiae.
**Soles iste patrũ scrutando per omnia sensũ,* *Solers f.
Eloquio viguit, plurima composuit.

Annos

Annos in hac vita ter duxit vite triginta,
Presbyter officio, vtilis ingenio:
Iunij septenis viduatus carne Kalendis,
Angligena Angelicam commeruit patriam.
Obijt anno ab Incar. DCCXXXV. ab obitu B. Gregorij Papae CXXVII.

Ioan. Trittenhemius de scriptor. eccles. Beda monachus, & presbyter monasterij sanctorũ Petri, & Pauli in Anglia, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis scripturis studiosissimus, & valde eruditus, atque in saecularibus litteris peritissimus, philosophus, astronomus, calculator, & poëta insignis, Graeci sermonis non ignarus, ingenio praestans, eloquio non curiosus, dulcis tamen, & compositus. Cum esset septem annorum, vt supra Beda. Scripsit vltra supra scripta, Scintillarum ex sententijs Patrum. Flores B. Gregorij in cantica. Gesta diuersorum sanctorum. De passione S. Felicis. Vita S. Alberti Episcopi libris duobus. Chronicam sui coenobij libris duobus. De locis sanctis. &c. Moritur sub Leone Imp. anno DCCXXXIII. Indict. 15. aetatis LXXII. prid. Kal. Iunij.

Eadem scribit lib. 2. cap. 21. de viris illustrib. ordin. S. Bened. Moritur ann. DCCXXXIII. Indict. 1. aetatis ann. LXXII.

Et lib. 3. cap. 155. inter sanctos. additur: Huius doctrina tanto precio digna habita est, vt Sergius Papa ab vrbe Roma Ceolfrido Abbati eius scripserit in Angliam, petens eum, & exhortans, vt sine omni contradictione famulum Dei Bedam ad limina destinaret Apostolorum, eo quod eius praesentia in arduis caussis fidei, ecclesiae Dei valde vtilis esset, & necessaria. &c. Nullus vnquam Nonum Bedam vidit otiosum. &c.

Epitaphium.

Presbyter hic Beda requiescit carne sepultus.
Dona Christe animã in caelis gaudere p aeuũ.
Daq; Sophiae illum debriari fonte, cui iam
Suspirauit ouans intento semper amore.

Fuit primo sepultus in coenobio suo, ac postea eum sancto Cuthiberto in Dunelmum translatus dicitur. Obijt, &c. cuius natale 7. Kal. Iunij colitur.

Marianus Scotus lib. 2. chronicorum. Anno DCLXXVIII. sanctus Beda presbyter Anglicus computator his temporibus clarus habetur.

Lambertus Schafnaburgen. in historia Germanorum: Anno DCCXXXVI. Beda nobilis, & praeclarus doctor obijt.

Sigebertus in chronicis: Anno DCCXXXI. Beda venerabilis presbyter, & monachus, sanctitate, & scientia clarus obijt.

Otho Frisingen. in chronicis lib. 5. cap. 18. Sub Leone Imp. Beda venerabilis Anglorum presbyter multa scripturarum suarum monumenta relinquens in pace quieuit. Leo moritur anno DCCXLII. caepit anno DCCXVIII.

In epistolis S. Bonifacij Archiepiscopi Moguntini martyris mentio fit scriptorum Bedae.

De paenitentiali Bedae.

In extremo volumine librorum Bedae extat libellus ita inscriptus, De remedijs peccatorum, cuius initium est: De remedijs peccatorum paucissima haec, quae sequuntur, ex priorum monumentis excerpsimus. &c.

Post alia: Excerptum de canonibus catholicorum patrum, vel paenitentiae ad remediũ animarum domini Agberti Archiepiscopi. Institutio illa sancta, quae fiebat, &c. vt apud Burch. lib. 19. cap. 8. qui in marg. adscripsit, Ex dictis prophetae, & Gregorij, Hieronymi, & August. & de tribus paenitentialibus collectum.

Pro illis, Postea autem suum Paenitentialem, qui hoc ordine secundum auctoritatem canonum ordinatur, vt discretiones omnium caussarum inuestiges. Burch. d. c. 8. sic habet: Ad haec autem suum Paenitentialem, qui & secundum canonum auctoritatem, & iuxta sententias trium Paenitentialium Theodori Episcopi, & Romanorum Pontificum, & Bedae ordinetur. Sed in paenitentiali Bedae plura inueniuntur vtilia, plura autem inueniũtur ab alijs inserta, quae nec canonibus, nec alijs paenitentialibus conueniunt. Sapiens autem medicus excipiat meliora, vt discretiones &c.

Pro illis verbis Bedae: Constituerunt sancti Apostoli, deinde sancti Patres, & sancti Pontifices, deinde canones sanctorum Patrum, deinde alij, atq; alij, vt Hieronymus, & August. & Gregor. & Theodorus. Ex quorum omnium illa descripsimus dictis, & sententijs veraciter, &c. Burch. ita scribit: Haec omnia de canonibus, & de sanctorum patrum sententijs, & de Hieronymo, de Augustino, Gregorio, Theodoro, Beda, & ex Paenitentiali Romano vera collegimus, & vt nulli necesse sit perire, &c.

Ex Paenitentiali Bedae, & ex alijs libris sunt plura capita apud Burchardũ Vormatien. Iuon. Carnoten. Anselm. Lucen. & Gratian. Item apud Bernar. Papien. in 1. collect. decretal. & apud Gregor. IX. *Refert Auctor in praefatione ad canones paenitentiales. Bedam ex Romano Paenitentiali librum Theodori etatũ auxisse, edidítq; in eo opere librũ Bedae de remedijs peccatorum.*

Censura. Neque in Bedae, neque in Ioan. Tritenhemij enumeratione librorum eiusdem, Bedae inuenio huius libri mentionem, qui de remedijs peccatorum inscribitur, neque etiam illud volumen Paenitentiale Bedae dictum ab eisdem agnoscitur. Eundem vero librum esse, affirmare non audeo, praesertim cum videam in verbis huius libri relatis a Burch. fieri Bedae mentionem; vt facile suspicati liceat, hunc librum esse alicuius posterioris scriptoris. Non est tamen inutilis, cum videatur referre veterum Patrum scripta de paenitentijs omnium criminum.

De corpore canonum, & de Dionysio Abbate, cognomento Exiguo, interprete Graecorum canonum. Cap. XXI.

EX praefatione canonum eiusdem Dionysij Exigui ad Stephanum Episcopum (Salonitanum.) Quamuis charissimus frater noster Laurentius assidua, & familiari cohortatione paruitatem nostram regulas ecclesiasticas de Graeco transferre *compulerit, confusione, credo, priseae translationis offensus, &c. *Hanc praefationem refert Beda de ratione temporum, & de sex aetatibus mundi ad annū* CCCCIↃↃↃↃ. D. XVIII. *& Baronius tom. vij. ad Christi annum* DXXVII.

* pepulerit, (impulerit,)

Ex Cassiodoro de institutione diuinarum scripturarum lib. 1. cap. 23. Generat etiam hodie catholica ecclesia viros illustres probabilium dogmatum decore fulgentes: fuit enim nostris temporibus & Dionysius monachus Scytha natione, sed moribus omnino Romanus, in vtraque lingua valde doctissimus, reddens actionibus suis, quam in libris Domini legerat, aequitatem. &c. qui mecū dialecticam legit, & in exemplo gloriosi magisterij plurimos annos vitam suam Domino praestante transegit.

Et post alia: Qui petitus a Stephano Episcopo Salonitano ex Graecis exemplaribus canones ecclesiasticos moribus suis, vt erat planus, atque disertus * magnae eloquentiae luce cōposuit, quos hodie vsu celeberrimo ecclesia Romana complectitur. Hos etiam oportet vos assidue legere: ne videamini tam salutares ecclesiasticas regulas culpabiliter ignorare. Alia quoque multa ex Graeco transtulit in Latinum, quae vtilitati possunt ecclesiae conuenire, &c. In ecclesiae pace sepultus, inter Dei famulos credendus est habere consortium.

* magna t.

Ex Ioan. Trittenhen. de scriptor. eccles. Dionysius Abbas Romanus, cognomento Exiguus, vir certe ingenio, & scientia magnus, atque clarissimus, in scripturis sanctis eruditus, &. in disciplina saecularium litterarum nobiliter doctus, Graeco, & Latino eloquio clarus, computista, & calculator temporum egregius. Scripsit Latino sermone nonnulla opuscula, de quibus ego tantum reperi subiecta: Annorum 532. Cyclum paschalem magnum. &c. Transtulit de Graeco in Latinum vitam sancti *Bachomij Abbatis, librum quoque Gregorij * Emiseni de conditione hominis, & scripta Proterij Alexandrini Episcopi ad Leonem Papam, & quaedam alia. Inchoauit autem Cyclum suum anno Domini DXXXI. &c. claruit sub Iustiniano magno anno DXL.

*Pacomij. * Nyssaeni f.

Ex eodem lib. 2. cap. 4. de illustr. viris ordin. S. Benedicti. Dionysius Abbas Romanus, cognomento Exiguus, vir in diuinis scripturis valde eruditus, & in saecularibus literis peritissimus, calculator, & Geometer insignis, Graeco, & Latino instructus eloquio; qui doctrinae suae magnam apud veteres auctoritatem consecutus, edidit non spernenda opuscula. De ratione paschae librum Cyclum quoque magnum 532. annorum. Epistulas etiam nonnullas composuit. De Graeco in Latinum transtulit scripta Proterij, &c. De pascha celebrando, & librum Gregorij Emisseni, &c. Vitam quoque S. Pachomij. Claruit anno Domini DLXX.

Ex Adonis chronico. Dionysius paschales scribit circulos, incipiens ab anno Dominicae incarnationis DXXXII. qui est annus Diocletiani. CCXLVIII. post consulatum Lampadij, & Orestis. Quo anno Codex Iustinianus orbi promulgatus est.

Otho Frisingensis lib. 5. cap. 4. Per idem tempus floruere Cassiodorus Senator, ac Dionysius Abbas, qui cyclos paschales subtiliter composuit.

Interpretationem Dionysii multi collectores decretorum sunt secuti. *Dionysii epistula ad Felicianum Pastorem, refertur tomo 3. bibliothecae Patrum coll. 613.*

Index canonum, quos Dionysius Latinos fecit.

EX praefatione canonum Dionysij Exigui citata: In principio * itaque canones, qui dicuntur Apostolorum, de Graeco trāstulimus, quibus quia plurimi consensum nō praebuere, facile hoc ipsum vestram ignorare noluimus sanctitatem: quamuis postea quaedam constituta Pontificum ex ipsis canonibus assumpta esse videantur. Deinde regulas Nicaenae synodi, & deinceps omnium conciliorum, siue quae ante eam, siue quae postmodum facta sunt vsque ad synodum CL. Pontificum, qui apud Constantinopolim conuenerunt sub ordine numerorum, id est a primo capitulo vsque ad 165. sicut habetur in Graeca auctoritate, digessimus.

* siquidē

Tum sancti Chalcedonensis concilij decreta subdentes, in his Graecorum canonum finē esse declaramus.

Ne quid praeterea notitiae vestrae credamur velle subtrahere; statuea quoque Sardicensis concilij, atque Africani, quae Latine sunt edita, suis a nobis numeris cernuntur esse distincta.

Vniuersatum vero definitionum titulos post hanc praefationem strictius ordinantes, &c.

Qui nam sint 165. canones, explanatio ex corpore canonum, & Graecis libris.

Nicaenae synodi canones	20
Ancyranae	25
Neocaesariensis	15

Gan-

Gangrensis	20
Antiochenae	25
Laodicenae	60
Summa	165

Confirmatur hic ordo, & numerus ex verbis concilij Chalcedonensis actione 12. Graecis, 11. Latinis, vbi canones 16. & 17. Antiochen. appellantur 96. & 97.

Index corporis canonum, & de eius auctoritate.

LEo IV. Episcopis Britanniae: De libellis, & commentarijs aliorum non conuenit aliquos iudicare, & sanctorum conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, quae habentur apud nos, simul cum canonibus: quibus in omnibus ecclesiasticis vtimur iudicijs, id est, Apostolorum, Nicaenorum, Ancyranorum, Neocaesariensium, Gangrensium, *Antiochensium, Laodicensiũ, Cõstantinopolitanorũ, (Ephesiorum) Chalcedonensium, *Sardicensium, Africanorum, Carthaginensium. Et cũ illis regulae praesulum Romanorum Siluestri, Syricij, Innocẽtij, Zosimi, Caelestini, Leonis, Hilarij, Gelasij, (Symmachi) Hormisdae, (Simplicij) & Gregorij iunioris. Isti omnino sunt & per quos iudicant Episcopi, & per quos Episcopi, simul & clerici iudicantur.

Et postea: Qui illa, quae praediximus, sanctorum Patrum statuta, quae apud nos canonum nomine praetitulantur, siue sit Episcopus, siue clericus, siue laicus, non indifferenter recipere cõuincitur: nec catholicam, & Apostolicam fidem, nec sancta quatuor euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum suum retinere, vel credere probatur.

Haec omnia refert Iuo Carnot. lib. 2. tit. 11. c. 31. aliis est cap. 118. panor. & par. 4. cap. 72. decr. & in epist. 217. ad clericos Educenses. & Deusdedit cap. 2. & Ansel. Lucen. lib. 3. c. 115. & Caesaraug. lib. 2. cap. 11. & Gratia. dist. 20. cap. 1. *Vide hanc epistulã in Baron. tom. x. ad Christi annum DCCCLV.*

Nicolaus Papa Archiepiscopis, & Episcopis Galliae: Quamquam quidam vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum Põtificum in toto canonum codicis corpore esse descripta, & ideo inter canones non esse assumenda. &c.

Et postea: Si ideo non esse decretales epistulas priscorum Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptae: ergo nec S. Gregorii, nec vllius alterius, qui ante ipsum fuit, vel post ipsum est, ad aliquod institutum, vel rescriptum recipiendũ est; eo quod in codice canonum nõ habeatur adscriptũ.

Item post alia: Ostendimus nullam esse differentiam inter illa decreta, quae in corpore canonum habentur Sedis Apostolicae Praesulum, & ea, quae prae multitudine vix per singula corporũ volumina reperiuntur. &c.

Haec Nicolai epistula exstat integra, incipit: Quamuis singularis. *Est in appendice ad bibliothecã Patrũ to. 3. & epist. 54. in 3. tom. epist. decretal. Romae aeditarum. & in Baron. tom. x cit. vide etiam dial. 14. libri poster. de emendat.* Grat. n. 2. & dial. 11. refert multa Iuo Carnot. par. 5. c. 33. decr. & Caesaraug. lib. 2. cap. 18. & Grat. dist. 19. cap. 1.

Liber editus Magũtiae anno M.D. XXV. hos habet canones.

Conciliorum.

Apostolorum per Clementem canones	50
Nicaeni concilii	20
Ancyrani	24
Neocaesariensis	14
Gangrensis	20
Antiocheni	25
Laodicensis	59
Constantinopolitani	3
Ephesini	12
Chalcedonensis	27
Sardicensis	21
Carthaginensis	33
Africanorum	105
Summa omnium	413

Pontificum Romanorum.

Syricii capita	15
Innocentii	57
Zosimi	4
Bonifacii	4
Caelestini	22
Leonis	49
Hilarii	6
Simplicii	2
Felicis III.	13. siue 16
Gelasii	18
(Anastasii)	(8)
Simmachi	5. siue 8
Hormisdae	4
Gregorii iunioris	17
Summa 233. siue 247. vel 250	

In libro, quem vidi etiam Moguntiae editũ anno MDXXV. non sunt canones Felicis III. adduntur vero Anastasii iunioris 8. Symmachi quinque.

Confirmatur idem ordo ex lib. Cresconii de concordia canonum, qui liber in Vaticana bibliotheca est. Is in praefatione ad Liberinum Pontificem mentionem facit Breniarii canonũ a Ferrando Carthagin. ecclesiae diacono fuisse digestũ. Idem ordo cap. 59. confirmatur ex capitularibus Caroli lib. 1. Item in Triburiensi cõcilio, & aliis, vbi decreta Pontificum Romanorum referuntur, semper

semper ordo, & numerus capitum seruatur, qui in corpore canonum est. Eodem pacto Rabanus Maguntinus in lib. de paenitentijs eadem vtitur ratione; cum refert Innocentij, & Leonis & aliorum Pontificum decreta. Sic etiam Burchardus Vormacien. Iuo Carnoten. Anseln. Lucensis, Deusdedit Cardinalis, liber Caesaraugustanus, & Gratianus, & collectores decretalium.

Ex corpore canonum Bernardus Papien. in 1. collect. posuit c. 2. de Praeben. quod etiam habet Gregorius IX. sub eodem titulo cap. 2. cum eadem inscriptione. Vere tamen est ex Iuliani Nouellae in interpretatione.

De corpore canonum in Hispania, vide Innocen. III. lib. 2. epist. 121. registri. pag. 35?. *Vide Auctorē libro priori de emendat. Gratia. dial. 3. nu. 5. & 9. & dial. 11. nu. 5. & post vtrumque Isidor. hoc opus editum esse docet Auctor in vtraque praefatione ad antiquas collectiones, & ad canones paenitentiae. Dionysius Exiguus historiam conciliorum edidisse videtur vsque ad viij. synodum, seu ix. sub Ioanne VIII. (quam pseudosynodum dico) Graecorum maxime, & Africanorum Stephano iuniori dicatam, vt est in M.S. Vaticano codice. Cresconius locos edidit communes ad decreta Conciliorum, & Romanorum Pontificum collocanda, & sequens corpus canonum sola refert Graeca, & Africana concilia, quae Graece scripta fuere, & nullum Romanum Pontificem ante Syricium ponit.*

Censura. Etsi veteres libros legi, & varia fragmenta, quibus haec eadem, aut bona eorum pars continetetur, quae in corpore canonum diximus esse; nunquam tamen is titulus est a me repertus. Sic etiam in Maguntina editione neque is titulus, neq. Dionysij praefatio posita sunt. In ea tamen sententia sum, vt ea addi debeant. Dionysij interpretationem corpus canonum continet, aliam edidit vterq. Isidorus in collectione conciliorum, exceptis Apostolorum regulis, quas alter contemnit, alter quinquaginta refert. Ambo Isidori posteriores sūt Dionysio, item Isidoro Hispalen. cuius exstant etymologiae. Ipsae interpretationes, vt illis temporibus scriptae, valde placent. Miror tamen cur in corpore canonum, neque Pontificum Rom. decreta ante Syricium, neque post Hormisdam, aut Gregorium minorem posita sint. Conciliorum vero multorum canones, quos ambo Isidori ediderunt, hi omiserunt. Sed Colonienses omnia coniunxerunt, exceptis cap. 33. concilij Carthaginiensis, atq. alijs quibusdam. Quae de primatu Romanae ecclesiae in Maguntino libro sunt, ea non sunt ex corpore canonum; quod ex nominibus Pontificū cognosci potest. Et hoc argumentū nimis ieiune tractatur, vt ex his, quae a nobis collecta sunt, apparet.

De Capitularibus Caroli Magni, & Ludouici Pii eius filii Imperatorum; & de eius collectore Ansegiso Abbate. Cap. XXII.

EX praefatione eiusdem Ansegisi: Anno Incarnationis Domini DCCCXXVII. Indict. 5. anno 13. Imperij Ludouici Augusti & Lotharij Caesaris filij ipsius, Ansegisus Abbas pro amore bonae memoriae Domni Caroli Magni Imp. & dicti Ludouici Aug. filij ipsius, & Lotharij Caesaris Ludouici filij haec subter descripta adunaui capitula.

Et postea: Haec in quatuor distinxi libellis. Illa scilicet, quae domnus Carolus Imp. fecit ad ordinem pertinentia ecclesiasticum, in primo adunaui libello. Ea vero ecclesiastica, quae domnus, ac pijssimus Ludouicus Imp. & Lotharius Caesar filius ipsius ediderunt, in secundo descripsi. Illa autem, quae domnus Carolus in diuersis fecit temporibus ad legem mundanam pertinentia, in tertio adunaui. Ipsa vero, quae Ludouicus, & Lotharius fecerunt ad augmentum mundanae pertinentia legis, in quarto congessi.

Ex praefatione Benedicti Leuitae in lib. 5. Capitularium: Praecedentes quatuor libelli nonnulla gloriosissimi Caroli, atque Ludouici Imperatorum continent capitula, quae eorum tempore ab Ansegiso Abbate sunt collecta, sicut in eorumdem proëmio continentur.

Partem horum verborum refert Iuo Carnot. lib. 2. tit. 12. cap. 11. panor. & par. 4. c. 174. decreti.

Ex Sigeberti chronico: Anno Dñi DCCCII. Carolus Imp. per omne imperium suum legatos ad faciendum iudicium, & iustitiam cunctis dirigit, & legis capitula 23. instituit. Et postea: Anno Domini DCCCIII. Carolus per omne Imperium suum iustitias facit, & legis capitula 29. instituit. Anno Domini DCCCXXVII. Ansegisus Abbas Lobiēsis edicta Imperatoris Caroli Magni, & Ludouici filij eius ad ecclesiasticam legē pertinentia in duobus aeque libellis digessit. *Idem eorundem edicta ad mundanam legem pertinentia in duobus aeque libellis congessit.*

De eodem Ansegiso ex Ioan. Trittenhem. in lib. de scriptor. eccles. Ansegisus Abbas Lobiensis coenobij ordinis sancti Benedicti, & postea Senonensis Archiepiscopus, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in saecularibus litteris nobiliter doctus, sermone & ingenio clarus, distinxit, & comportauit ad vtilitatem ecclesiae catholicae Imperatorū Caroli Magni, & Ludouici leges, quas vidi. Statuta ecclesiastica Caroli lib. 1. Regnante Dño, &c. Alia nonnulla edidit. Claruit sub Lothario Imp. Ludouici filio ann. 840.

Ex eiusdem lib. 1. cap. 45. de viris illust. ordin. S.Bened. Ansegisus Abbas Lobiensis, postea Senonensis Archiepiscopus, vir vndecumque peritus, & Regum sui temporis necessarius amicus, ingenio subtilis, & cautus eloquio scripsit &c. Edicta Caroli Magni Imp. ad ecclesiasticam legem pertinentia &c. claruit anno DCCCXL.

Item lib. 4. cap. 86. Ansegisus &c. vir vndecumque doctissimus verbo, & exemplo Episcopatu dignus, multa ingenij sui monumenta dedit &c.

Aimoinus de gestis Francorum lib. 5. cap. 27. Carolus duos misit * oratores Ansegisum presbyterum monasterij S. Michaelis Abbatem, & Etharium laicum Romam cum epistulis ad domnum Apostolicum (Hadrianum.)

* Missos al.

Et cap. 32. Carolus Romam inuitante Papa Ioanne perrexit. Anno DCCCLXXVI. indic Natiuitatis Domini in Imperatorem est vnctus, & coronatus.

Et postea: Accersiens legatos Apostolici Ioannem Tuscanensem, & Ioannem Aretinum, atque Ansegisum Senensem, illorum consilio medio futuro mense Iulio, generalem synodum auctoritate Apostolica, & sanctione sua apud Pontigonem indixit.

Et cap. 33. Legit Ioannes Tuscanensis (Episcopus) in synodo epistulam (a domino Apostolico missam) de primatu Ansegisi Senensis Episcopi, vt quotiens vtilitas ecclesiastica dictauerit, siue in euocanda synodo, siue in aliis negotiis exercedis per Gallias, & Germanias Apostolica vice fruatur. &c. Multi contradicunt. Litterae extant datae 4. Non. Ian. Indict. 9.

In extremo capite: Postea Imperator Legatos numeratos Apostolicos Leonē, & Petrū remisit Romam, & cum eis Ansegisum Senensem Episcopum, & Adalganum Augustidunensem Episcopum.

Martinus Polonus. Anno DCCCLXXIII. Ioannes Papa VIII. sedit annos 10. diebus 12. Hic vnxit oleo Carolum filium Ludouici Regis &c. Hic tradidit venerabili viro Ansegiso Senonensi Archiepiscopo caput sanctissimi Gregorij, & brachium Leonis Papae, quas venerandas reliquias Senonis in ecclesia S. Petri cum magna veneratione (deportauit, & etiam) collocauit.

De confirmatione Apostolica, & auctoritate Capitularium.

Benedictus Leuita lib. 7. cap. 478. Capitular. Maxime trium vltimorum capitulatorum librorum Apostolica sunt cuncta auctoritate roborata; quia his cudēdis maxime Apostolica interfuit legatio. Nam eorum nomina praeter trium, id est, Leonis, Sergii, & Gregorii, hic nō inseruimus; licet ca per singulos conuentus inserta inueniffemus, vitantes legentium, atque scribentium fastidia. Si quis autem plenius ea nosse voluerit, istorum legat autentica, quibus illa inserta reperiet.

Idem in praefatione lib. 5. Haec vero capitula, quae in subsequētibus tribus libellis coadunare studuimus, in diuersis locis, & in diuersis schedulis, sicut in diuersis synodis, ac placitis generalibus edita erant, sparsim inuenimus, maxime in sanctae Magontiacensis Metropolis ecclesiae scrinio ab * Hariculfo eiusdem sanctae sedis Metropolitano recondita, & demum ab Autcario secundo eius successore, atque consanguineo inuenta reperimus, quae in hoc opusculo tenore suprascripto inserere maluimus.

* a Riculfo

Et postea: Quoniam valde sunt vtilia haec capitula, & scire volentibus oppido profutura, quae pro lege tam ecclesiastica, quam & saeculari iure firmissimo sunt tenenda.

Ex concilio Melden. cap. 78. Vt capitula ecclesiastica a domino Carolo Magno Imp. nec non & a domino Ludouico Pio Augusto promulgata obnixe obseruari praecipiantur, sicut & legalia obseruanda esse noscuntur.

Ex concilio Trosleiano cap. 3. Concilia, & conciliorum pedissequa capitularia obseruentur.

Ex Leonis IV. epistula ad Lothar. Aug. De capitulis vestris, vestrorumq. praedecessorū irrefragabiliter custodiendis, & conseruandis, quanto valuimus, & valemus, Christo propitio, & nunc, & in aeuum conseruaturos modis omnibus profitemur, & si fortasse quilibet aliter vobis dixit, vel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem.

Haec refert Iuo Carnoten. lib. 2. tit. 12. cap. 12. panorm. & par. 4. cap. 176. decr. & Caesaraug. lib. 1. cap. 61. & Gratian. dist. 10. c. 9. Haec capitularium collectio saepe refertur in concilio Trosleiano, & in Ticinensi, & in Colonien. sub Carolo III. Burch. Vormar. lib. 1. cap. 218. & c. 219. refert caput Caroli Imp. de Episcopis Aquisgrani collaudatum. id extat lib. 5. cap. 2. Capitular. verba sunt Carlomani Ducis (& Principis Francorum) anno DCCXLII. in synodo Francica. Vide etiam lib. 7. cap. 141. Capit. & Iuon. par. 5. cap. 332. & 333. decr. Refertur saepe ab Iuone Carnot. tum in panor. tum in decretis praesertim parte 16. tum etiam in epistulis, & ab Anselmo Lucensi, & a Deusdedit, & a Caesaraug. Refertur a Gratia. dist. 63. cap. 34. sacrorum, & 11. q. 1. cap. 38. volumus. & de consi. dist. 4. cap. 104. monachi. & cap. 126. in sabbato, & alibi.

Huius libri aliquot capita inuenies in legibus Longobardorum sub titulis aptis collocata, cum inscriptione nominis Caroli, Ludouici, & aliorum Impp. Vsi autem sunt illis legibus, qui beneficia iure Longobardorum acce-

acceperant in Italia, & in Sicilia, multiq. hodie illic eisdem legibus vtuntur, paucis exceptis.

Ex Melden. c.80. ad Carolũ Caluum Ludouici Pij filiũ: Capitula, quae Domino mediatore communiter decreuistis, & manu propria confirmastis, & nunc obseruatores vos verbis promisistis, vt opere pleniter conseruetis, & adimpleatis, nunc etiam admonemus. &c. Capitula patris vestri sine refragatione de cetero conseruentur, ac capitulis vestrae religioni ab exiguitatis nostrae ministerio oblatis hoc diploma, si complacet, adnectatur.

Censura. Ad manus meas peruenit haec collectio mutila: namque sex libri Parisiensis editionis anni MDXLVIII. erant imperfecti: sexti enim finis erat initium capitis 289. cum tituli essent capitum 330. sexti libri. Septimi vero libri exemplum, quod ab vrbe Roma habui, multis capitibus erat deminutum. Vltimum eius libri caput supra scripsimus 478. cum tituli capitum essent 558. sequebatur duplex collectio adiectorum capitularium. Iam vero in singulis capitibus desideratur inscriptio eius, qui primus eius capitis auctor est. Sunt enim multa capitula sumpta ex sacris libris, vt initio lib. 6. capita 53. Alia ex concilijs Graecis, & ex corpore canonum, vt initio libri primi capita 59. Multa sunt ex concilijs Maguntino, Parisiensi, Vormaciensi, & alijs eiusdem temporibus, quibus ipsa Capitularia sunt edita, habitis. Multa sunt repetita, multa confuse collecta: multa etiam barbare scripta sunt, multa mores barbaros ostendentia. Magna tamen ex parte vincunt meliora, quae cum his conciliorũ, & Pontificum decretis consonant, atque cõueniunt. *Haec fere eadem docet Auctor dial. 10. & 11. posterioris libri de emendatione Gratiani. Vide etiam dial. 19. libri prioris num. 2. & in notis: & vbique docet concilia maxime in Gallia, & Germania celebrata fontes fuisse Capitularium canonum. Editio noua Parisien. MDCIV. anni valde diuersa est, & multo copiosior eis collectionibus, quas refert Auctor. In illius principio multa adduntur Capitularium encomia: sed quae Auctor dicit, non exiguam ei operi lucem afferunt.*

De alijs Capitularibus Caroli, Ludouici, & aliorum Imperatorũ, & de collectore Benedicto Leuita. Cap. XXIII.

Ex praefatione eiusdem Benedicti ad lib. 5. Capitularium. Quae Ansegisus, aut inuenire nequiuit, aut inserere fortasse noluit, & illa, quae postmodum a fidelibus sanctae Dei ecclesiae, & Pipini, ac Karoli, atq. Ludouici didicimus in dictis libellis non esse inserta, in tribus subsequentibus libellis distincte cum titulis suis coadunare curauimus: ac Ludouico, Lothario que, atque Karolo nobilissimis Regibus, filijs videlicet Ludouici pijssimi Imperatoris habenda, scribere non distulimus.

Horum verborum partem refert Iuo Carnot. lib. 2. tit. 12. cap. 11. panorm. & par. 4. cap. 174. decr. Alia verba eiusdem praefationis refert Caesaraug. lib. 2. cap. 33.

De adiectis Capitularibus incertis collectoribus. Cap. XXIV.

Post libros 7. Capitularium adiecta sunt capitula 28. & in posteriori collectione capitula 296.

In noua Parisien. editione multo plura adduntur capitula, post septem libros: sunt enim quinque additiones: prima octuaginta capita cõtinet ad monachos maxime pertinentia, Leo Episcopus Hostien. lib. 1. histor. Casinen. cap. 18. ex monachorum, & Abbatum capitulo Aquisgrani celebrato tempore Ludouici Imperatoris Caroli filio, ea prodijsse docet, & refertur in principio additionis conuentus praefatio, quae idem dicit. Secunda additio vigintiquinque capita continet varia, & a varijs collecta. In tertia septuagintaocto sũt capita, ad Episcopos maxime pertinentia, & ad sacris ordinibus initiandos. In quarta sunt CIV. capita de varijs rebus ex sanctiorum Patrum decretis, & Imperatorum edictis, vt dicitur in principio nomine Regis Caroli Crasij, credo, cui etiam tribuuntur in praefatione capita quintae additionis xx. sed ex synodis ab Episcopis, & Abbatibus habitis in suo regno: quae potius comitia Regia dicenda videntur. Vitus Amerpachius opusculum edidit de constitutionibus Caroli Magni a Hlothario Imperatore eius nepte in epitomem redactis: quod iterum edidit Ioannes Busaeus nostrae Societatis Iesu post Hincmari epistulas.

De Theodulpho Episcopo Aurelianen. Cap. XXV.

Aimoinus de gestis Francorum lib. 5. cap. 10. Carolus Magnus Imp. obijt 5. Kal. Febr. anno Incarnat. Domini DCCCXIV. missus est Rampo ad Ludouicum filium, qui cum Aurelianam deuenisset ad vrbẽ, Theodulphus eiusdem vrbis Episcopus, vir vndecumque doctissimus, eius aduentus caussam persentit, & velocissime misso tabellario Imperatori innotescere studuit.

Item lib. 4. cap. 105. extremo. Inter coniuratos contra Ludouicum Pium Imperatorem aliqui

aliqui Episcopi fuerunt, Anselmus Mediolanensis, Vuolfoldus Cremonensis, & Theodulphus Aurelianensis.

Sigebert. in chron. Anno Christi DCCCXLIII. Lotharij Imp. anno 3. His temporibus floruit Theodulphus Abbas Floriacensis, postmodum Episcopus Aurelianensis, de quo refertur, quod illos versus: Gloria, laus, & honor, in die Palmarum cantari in Gallijs solitos composuerit. Quos cum ipse coram Ludouico Imp. Andegaui exul decantasset, misertus Imperator iussit eum absolui.

Ioan. Tritenhem. de scriptor. eccles. Theodulphus Episcopus Aurelianen. ex Abbate Floriacensis coenobij ordinis S. Benedicti, vir in diuinis scripturis doctus, & in saecularibus litteris a iuuentute instructus, carmine excellens, & prosa. Fertur nonnulla vtroque stilo composuisse opuscula: sed in manus nostras adhuc minime venerunt. Hic a Ludouico Imp. nescio ob quam suspicionem, innocenter missus in carcerē, hymnum, Gloria, laus, composuisse, &c. quem cum in die Palmarum, transeunte Imperatore iuxta carcerem, alta voce cecinisset, adeo Imperatori complacuit, vt statim eum abire liberum permiserit. Scripsit diuerso metro hymnorum lib. 1. epistolarum lib. 1. claruit sub eodem Ludouico anno Domini DCCCXL.

Eadem fere dicit lib. 2. cap. 40. & lib. 4. cap. 197. de viris illustr. ordin. S. Benedicti.

Censura. Theodulphus ad presbyteros Aurelianenses capita xlvi. edidit, quae in veteri conciliorum Gallicanorum libro vidimus. Is tamen priuata auctoritate, aut fortasse in synodo dioecesana, ea capita constituit. Falso aliquot sunt ex his in editis conciliorum libris pro sextae synodi verbis scripta; aliquot etiam pro varijs Romanorum Pontificum decretis referuntur tum in eisdem concilijs, tum a Burchardo Vormatiensi, Iuone Carnotense, Anselmo Lucensi, & Gratiano. Hac de causa his vsi sumus, vt certa pro incertis poneremus. Pietatem vero, & religionem eius nō minus probamus, quam eruditionem, atque prudentiam. Ex quare vtilitas lectorum erit, vt sibi quisque dictū putet, quod is suis sacerdotibus scripserat. *Hanc epistulam inuenies tom. 1. Bibliothecae Patrum col. 994. vbi referuntur aly de* ✱ *hoc Theodulfo loquentes. Baronius eandem edidit tom. ix annal. ad ann. DCCCXXXV. & ex illo noster Ioan. Busaeus post Hincmari epistulas, cum aliquibus auctoribus, qui de illo. scripserunt. Henricus Canisius tom. 6. par. 2. & tom. vi. illius carmina quaedam refert. Vide Auctoris praefationem ad canones paenitentiales.*

De Rabano Mauro Archiepiscopo Maguntino. Cap. XXVI.

Sigebertus in chronicis: Rabbanus Sophista, & sui temporis poëtarum nulli secundus, fit Abbas Fuldensis, qui multa de scripturis sanctis disseruit; qui etiam librum de laude S. Crucis figurarum varietate distinctum, difficili, & mirando poëmate composuit, Sergio Papae sancto Petro offerendum misit anno Christi DCCCXXIV.

Ann. Christi DCCCXXVII. Rabbanus Abbas tractatus in libro Sapiētiae, & Ecclesiastico ad Otgarium Archiepiscopum edidit sub Leone IV. Papa. Anno DCCCXLVIII. Rabbanus Abbas Fuldensis ordinatus Moguntiae Archiepiscopus, celebrata synodo Moguntiae iussu Ludouici Regis multa ecclesiae vtilia decreuit. Anno DCCCLVI. Rabbanus egregiae vitae, & scientiae Archiepiscopus obijt. *Vide etiam Sigebertum de viris illustribus cap. 90.*

Ioan. Tritenhem. de scriptor. eccles. Rabanus Maurus sextus Archiepiscopus Moguntinus ex Abbate Fuldensis monasterij ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus ex ciuitate Fulden. in Buchonia, * Albini Anglici quondam auditor, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in saecularibus litteris nobiliter doctus, philosophus, rhetor, astronomus, & poëta subtilissimus; cui, vt absque inuidia loquar, nec Italia similem, nec Germania peperit aequalem. In monasterio Fuldensi iuuenis monachum induit, & tam moribus, quam scientia mirabiliter profecit. Vnde & quartus eiusdem coenobij Abbas fuit, viginti quatuor annis praefuit, & paene infinita opuscula scripturarum composuit. &c. Tandem offensus improbitate monachorum ad Ludouicum Imp. Caroli filium migrauit, cum quo mansit vsque ad mortem Otgarij Moguntinen. Archiepiscopi, in cuius locum suffectus praefuit annis nouem. Habita quoque synodo multa ad vtilitatem fidelium constituit. Scripsit autem in monasterio Fuldensi tam carmine, quam soluta oratione multa volumina, maxime in scripturis sanctis, quas a principio vsque ad finem omnes explanauit. Scripsit de laudibus S. Crucis libros duos, ad Haymonem Episcopū de vniuerso lib. xxij. de vniuersali natura lib. 1. de institutione clericorum lib. iij. de diuinis officijs lib. 1. de computo dialogum lib. 1. ad Ludouicum Regem lib. 1. de quaestionibus canonum lib. 1. ad Regimbaldum Episcopum lib. 1. de benedictionibus Patriarcharum lib. 1. Epistularum ad diuersos lib. 1. Sermonum innumerabilium lib. 1. Moritur sub Ludouico, & Lothario Principibus anno Domini DCCCLV. indict. iij. Episcopatus ann. ix. Sepultus in monasterio S. Albani prope Moguntiam, non sine opinione sanctitatis.

* Alcuini f.

Idem lib. 2. cap. 39. de viris illustr. ord. S. Bened. Rabanus Maurus Magentius ex Abbate &c. ex finibus Francorum in silua, quae

 Bucho-

Buchonia nuncupatur, distans a Moguntia millibus ferme xv. versus Thuringiam, Albini auditor &c. cum adhuc monachus esset annos natus 30, scripsit de laude S. Crucis lib. ij. metro primum, prosa secundum, quos postea S. Petro per manus Sergij Papae obtulit. Scripsit ad Haymonem Episcopum Halberstatensem etymologiarum, seu de vniuerso lib. xxij. de vniuersali natura lib. I. ad Haistulfum quartum Moguntinum Archiepiscopum de institutione clericorũ libros iij. ad Heribertum Episcopum de quaestionibus canonum lib. I. ad Regẽbaldum de eadem re lib. I. &c. Rexit Episcopatum annis octo, &c. Moritur anno DCCCLV. indict. iij.

Eadem fere lib. 3. cap. 199. & lib. 4. cap. 81. Annis nouem praefuit ecclesiae Moguntiae. *In vtroque opere ait Trittenhemius plura opera a Rabano edita fuisse, quae ad eius manus non peruenere. & in posteriori libro ait in bibliotheca Fuldensi plures eius libros vidisse, quorum titulorum ocitius erat. vtrobique eius doctrinam, & sanctitatem valde commendat. Carmina de eius vita a Rabano composita, extant in 1. tom. bibliothecae patrum, & in eius expositione Ecclesiastes, & Hieremiae edita Basileae.*

Liber editus Coloniae MDXXXII. Rabani Mauri Moguntinen. Archiepiscopus de clericorum institutione, & caerimoniis ecclesiae ex veteri, & nouo testamento ad Heistulfum Archiepiscopũ libros tres. Eiusdem ad Otgarium Episcopum Paenitentium lib. I. Quota generatione licitum sit matrimonium, epistula ad Humbertum Episcopum. De consanguineorum nuptijs, & de magorum praestigijs, ad Bonosum liber de anima, ad Lotharium Regem lib. I. De septem signis natiuitatis Domini. De ortu, vita, & moribus Antichristi.

Marianus Scotus lib. 3. Chronicorum: Anno DCCCXXII. Eigildus Fuldensis Abbas obijt: Rabanus sibi successit. Anno DCCC. XLVII. Otgarius Moguntinus Archiepiscopus obijt. Rabanus Abbas Fundensis sibi successit. Anno DCCCLVI. Rabanus Archiepiscopus Moguntinus obiit: Carolus ei successit.

Martinus Polonus: Anno DCCCXVI. Ludouicus cum Lothario filio suo imperauit ann. 25. Eo tempore floruit Rabanus monachus Fuldensis, Poeta Magnus, & in scientia theologiae praeclarus.

Censura. Solet Rabanus tacito Isidori nomine eius verba referre tum in lib. etymologiarum, tum in lib. de institutione clericorum. Librum Paenitentiae ex corpore canonum, & ex variis conciliis, quae Isidorus peccator etiam retulit, sumpsit. Eumq. Rabanus Abbas Otgario Archiepiscopo Maguntino, cui postea successit, inscripsit. Huius libelli gratia, & quia concilium prouinciale Maguntiae habuit, haec de eo scripsimus. *Paenitentiale eius, seu lib. de remedijs peccatorum edidit Auctor in lib. de canonib. paenitentialib. in cuius operis praefatione multa de eo. Henricus Canis. tom. 1. edidit Rabani martyrologium ex bibliotheca S. Galli apud Heluetios.*

De Burchardo Episcopo Vormacien. Cap. XXVII.

Ioan. Trittenhe. de scriptor. ecclesiast. Burchardus ex monacho Lobiensis coenobij ordinis S. Benedicti, Episcopus Vormaciensis in Germania, Alberti Gemblacen. Abbatis apud Lobias quondam auditor, atque discipulus.* Huius in canone fit mentio 73. dist. c. 1. In nomine Dñi. Vir in diuinis scripturis studiosissimus, & valde eruditus. Scripsit ex sententijs sanctorum patrum, & generalium conciliorum, atque summorum Pontificum magnum, & insigne opus post Isidorum, videlicet Decretorum, quod diuisit in libros xx. In nouo testamento. Epistularum ad diuersos lib. I. claruit sub sancto Henrico Imp. anno Dom. M.XX. * cuius

Idem lib. 2. cap. 73. de viris illust. ord. S. Bened. Burchardus monachus Lobiensis, deinde Vormaciensis Episcopus, discipulus quondam Alberti Abbatis Gemblacensis, cum adhuc ambo morarentur apud Lobias magnum diuinis litteris impendit studium, vnde & doctor magnus euasit. Scripsit decretum post Isidorum ex sententijs patrum lib. xx. Epistulas etiam plures ad diuersos, & quaedam alia, quae non vidi. Huius viri mentionem facit Gratia. 73. dist. cap. 1. in nomine. &c. Claruit anno Domini MX.

Et lib. 4. cap. 253. Burchardus, &c. vir doctrina, & moribus insignis, ingenij clara monumenta reliquit. Decreta sanctorum patrum, & conciliorum post Isidorum in xx. lib. magno studio comportauit, quo veteres ante Gratia, vsi sunt. Claruit anno Domini MX.

Burchard. lib. 2. cap. 227. Decretorũ. In nomine Patris Π, & Filij Υ, & Spiritus sancti Α. Vualterio Spirensi Episcopo. Ego Burchardus sanctae Vuormacien. ecclesiae deuotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summae felicitatis beatitudinẽ.* Quum sancta catholica ecclesia, &c. Data Vuormatiae, Idib. Martij anno Dominicae Incarnationis M. XII. Indict. x. * cum

Eadem verba refert Iuo Carnot. par. 6. c. 434. & 435. decreti, & Gratia. dist. 73. c. 1. sed Iuo mutat nomina personarum, & loci, & temporis: Gratia, retinet Burchardi nomen, & alia.

In calce lib. 20. Burchardi concilij Salegunstatensis initium: Ego Aribo Moguntinae sedis Archiepiscopus, quamuis indignus, cũ ceteris

ceteris confratribus nostris, & coëpiscopis, Burchardo Vuormaciensi, Vuerenhario Argentino, &c. synodum in Salegunstat. condiximus anno Dominicae Incarn. MXXIII. Indict. v. pridie Id. August. Anno autem D. Henrici secundi regnantis XXI. Imperij vero sexto, &c.

Eiusdem concilij canones habes apud Iuonem Carnoten. par. 15. cap. 168. & sequentib. decreti. Bernardus Papiensis in 1. collectione decretal. refert Burchardi verba cap. 2. de sponsa duorum. Item Greg. IX. cap. 2. eiusd. tit. Item cap. 1. de frigid. Bernard. & Greg. Et cap. 9. de accusat. Bern. cap. 8. eodem tit. Greg. Et cap. 2. de sortileg. Bern. tantum. Burchardi librum decretorum Iuo Carnotensis Episcopus sequitur, paucis additis, & mutatis; quod poterit lector facile vtriusque libri collatione cognoscere.

Idem Iuo in epist.* 74. ad Vuillelm. Abbatem Fiscanen. monaster. In collectionibus Burchardi Episcopi Vuarmacien. ex concilio Meldensi cap 5. ita scriptum reperitur: Altare si motum fuerit, &c. Viden. Burch. lib. 3. cap. 11. Iuo lib. 2. tit. 2. cap. 11. panor. & par. 3. c. 13. decreti. Ansel. lib. 5. cap. 13. Caesaraug. lib. 7. cap. 27. Grat. de consi. dist. 1. cap. 18. si motum.

Sigebertus in chronicis: Anno Christi MVIII. Burchardus fit Vuarmacien. Episcopus, qui in scripturis studiosus magnum illud canonum volumen edidit, scripturarum sententijs vndique compilatis deflorarum, collaborante sibi in hoc magistro suo Olberto Abbate viro vndecumque doctissimo. *Vide Sigebert. etiam in lib. de viris illustribus cap. 144. multis laudibus eum extollentem. & in editionis decretorum Colonien. principio extant eius gesta.*

Censura. Laudanda est Burchardi maxima diligentia in colligendis varijs sententijs ex concilijs, & decretis Pontificum Romanor. & alijs scriptis sanctorum virorum, item ex Imperatorum, & Regum sanctionibus, alijsq. libris. Laudo etiam eius prudentiam in discernendis, & separandis rebus, de quibus agitur: quamuis alius fortasse ordo aptior inueniri potuisset: tamen hic ipse ab eo excogitatus non est inutilis. In librorum delectu, & in inscriptione singulorum capitum minus certa notari potest. Est enim Burchardus, vt ceteri, qui postea scripserunt, reprehendendus, quod non ex fontibus ipsis hausit singula, sed ex riuulis, & stagnis aliorum. Vetus liber inscriptione caret, editi habent hanc: D. Burchardi Vuormacien. ecclesiae Episcopi decretorum lib. XX. Trittenhemius decretum, aut decreta inscripsit. Iuo collectiones, Sigebertus canonum volumen appellat. Ioan. Molinaeus in praefatione Iuonis decreti auctor est, multa in editis Burchardi libris desiderari, quae ipse viderit in veteribus pleniora; sed ea duodecim libris tantum diuisa, quorum sexta pars est editus liber. *De eo saepe Auctor in libris de emendatione Gratiani, & in vtraque praefatione ad antiquas collect. & ad canones paenitentiales.*

De Deusdedit Cardinali presbytero tituli Apostolorum in Eudoxia. Cap. XXVIII.

Hic ad Victorem tertium, Gregorij septimi successorem praefationem scribit, in quo haec verba sunt: Ex varijs sanctorum patrum, & christianorum Principum auctoritatibus potioribus quibusq. in vnum cōgestis praesens defloraui opusculum, quadrifaria dispertitum partitione. Primus liber continet priuilegium auctoritatis Romanae ecclesiae. Et quoniam ecclesia sine clero suo esse non potest, nec clerus absque rebus, quibus temporalibus subsistat; huic subiunxi secundū, & tertium de clero, & de rebus eiusdem ecclesiae. Quia vero saeculi potestas Dei ecclesiam sibi subiugare nititur, libertas ipsius ecclesiae, & cleri, & rerum eius tertio, & maxime quarto libro euidenter ostenditur. Singulas autem deflorationes huic operi insertas, iuxta ordinem capitulorum minime locaui; quia paene omnes aliae bina, aliae plura negotia continent. &c.

Idem in lib. contra inuasores, & simoniacos, & reliquos schismaticos tempore Vrbani Iunioris: Quatuor itaque sunt, de quibus, Deo auctore, scribere proponimus. Primum, quod Regi non liceat sacrosanctis ecclesijs Episcopos constituere. Secundum de simoniacis, schismaticis, & eorum sacerdotio, & sacrificio &c. Tertium, quod clerus a saecularibus pasci debet, atque honorari, non infamari, vel iudicari, ac persequi. Quartum, quod saeculari potestati non liceat in ecclesiam clericos introducere, vel expellere, nec res ecclesiasticas tegere, vel in sua iura transferre. *Vtriusque operis, & praefationis meminit Baronius tom. XI. annal. ad annum MLXXXVII.*

Ex Pontificali in Victore: Victor, qui & Desiderius, Cassinensis B. Benedicti Abbas, sedit mens. 4. dies 7. Ad hunc Deusdedit presbyter tituli Apostolum in Eudoxia, composuit, & ordinauit librum canonum.

Censura. Duorum librorum, quos Deusdedit scripsit, alterius tantum praefationem legi, ad Victorem tertium: alterius duo habeo exempla ex libro veteri Romae in sacrario ecclesiae B. Petri reperto sumpta. Vtriusque indicem supra scripsi. Hic non eadem ratione vtitur, qua Burchardus, Iuo, Ansel. & Grat. vt colligat tantum dicta patrum, vel conciliorum, sed ipse pluribus vtitur argumentis, & sua auctoritate patrum confirmat, aliena cōfutat, & acrius in caussa versatur,

fatur; quae illis temporibus ecclesiam Dei perturbabat, Henrico Imperatore sua priuilegia concedendi ecclesias,& monasteria, & Episcopos, & Abbates per virgam, aut baculum instituendi, siue inuestiendi armis defendente aduersus Gregorium VII, & successores. Multa colligit, sed non omnia ex fontibus haurit, neque in caussa iusta omnibus certis vtitur auctoritatibus. *Vide Auctorem de eo in vtraq. praefatione ad antiquas collectiones, & ad canones paenitentiales, & in libris de emendat. Gratiani maxime lib. priori dial. v.*

De Anselmo Lucensi Episcopo. Cap. XXIX.

Sigebertus in chronicis: Anno MLXXXVI. Cassinensium Abbas Desiderius, qui & Victor, 162. contra Clementem fit Papa: sed dyssenteria dissolutus, non multo post moritur. Anselmus Lucensis Episcopus Hildebrādi Papae cooperator indefessus apud Mantuam exulans moritur, qui in Hieremiam,& in Psalmos tractatus edidit,& doctrinam Hildebrandi libro luculento confirmauit: cuius sanctitas miraculis declarata est. *Eadem scribit in lib. de viris illustrib. cap. 162.*

Ioan. Trittenhem. de script. eccles. Anselmus Episcopus Lucensis, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in saecularibus litteris nō infime doctus, Gregorij VII. Papae cooperator indefessus, & contra Guibertum ei subordinatū ab Henrico defensor egregius, adeo vt omnia eius facta, dicta, vel scripta contra Henricum Imp. auctoritate iuris, & scripturarum defenderet. Reliquit ingenij magni monumenta clarissima: In Hieremiam, in Psalterium. Contra Guibertum Antipapam,& plures epistulas ad diuersos. Claruit sub Henrico quarto anno Domini M.LXXX.

De collectione Anselmi credita, quae appellatur Authentica canonum, siue regularum.

Censura.

Hvius collectionis tres vidi libros: in duobus veteribus titulus libri nullus erat: in exēplo Romano haec inscriptio est. Incipit autentica, & cōpendiosa collectio regularum,& sententiarum sanctorum patrum, & auctorabilium conciliorum. In libro veteri meo desideratur lib. XI. de paenitentijs, in alijs duobus exstat. sed & in illo liber vndecimus est, qui alijs duodecimus; liber duodecimus est, qui alijs decimustertius. In eodem veteri est initio ordo Romanorum Pontificum vsque ad Paschalem Iuniorem: in exemplo Romano adduntur Paschalis, Gelasius, & Callistus plene notatis annis, mensibus, & diebus: Honorius, & Innocentius imperfecte sine diebus. In hac collectione sunt Vrbani posterioris, & Paschalis aliquot constitutiones, quas Anselmus Lucen. videre non potuit, si credimus Sigeberto tempus mortis eius notanti ante Vrbani minoris electionem. Sed potuerunt addi ea capita post Anselmi mortem ab aliquo viro studioso. Et plane magna est varietas in numeris capitum singulorum librorum: vt ex his tribus libris, quos legi, cognoui. Idemq. accidisse alijs certus sum. Et in exemplo Romano multa capita legi, sumpta ex Panormia Iuonis, alia ex concilio Romano Callisti posterioris, item ex alijs libris. Hic mihi collector visus est Burchardi collectionem legisse, idq. adscriptū aliquot capitibus legi. Gratianus alicubi videtur huius libri ordinem sequi. Inscriptionum incertitudo est, quae in alijs libris Burchardi, Iuonis, & Gratiani; & vt in illis sine delectu omnes placent cuiuscumque scriptoris sententiae. Multa vero sunt non male allata, quae in alijs libris non leguntur: vt in nostra collectione notamus. Initium libri primi idem est cum initio libri primi Burchardi, & cum initio partis quintae Iuonis decretorum. In nouo testamento post Christum Dominum, &c. ex Anacleto: quibus etiam vtitur Isidorus,& Rabanus, vt alibi diximus. *Eiusdem meminit Auctor in vtraque praefatione saepe citata, & in lib. priori de emendatione Gratiani dial. v. in principio ait: Anselmus Lucensis, siue is, cuius collectionem habemus, Vrbani II. tempore scripsit, &c.* Henric. *Canisius tom. 6. variae lectionis edidit huius Anselmi libellos contra* *Vuitbertum *Antipapam* Clemētem *nomine, & breuem quandam canonum collectionem, quae potius tractatus quidam peculiaris est de facultatibus ecclesiae a saecularibus non vsurpandis ex scripturarum testimonijs, concilijs,* Romanisq. *Pontificibus. In principio refert testimonium Trittenhemij, Xisti Senen. lib. 4. bibliothecae, & Abbatis Vrspergensis eum collaudantium.* *Vuiber.

De Iuone Episcopo Carnotensi. Cap. XXX.

Aimoinus lib. 5. cap. 49. de gestis Francorum: Rex Philippus sexagenarius praesente Ludouico filio anno MCVI. diem clausit extremum &c. Consulti proceres, & potissimum dictante venerabili,& sapientissimo Iuone Carnoten. Episcopo, vt Aurelianos Rex Ludouicus conueniat, suaserunt.

Sigebertus in chronicis: Anno MLXXVIII. Ab hoc tempore caepit reflorere in ecclesia

B. Qui-

B. Quirini Beluacensi canonicus ordo primum ab Apostolis, postea a B. Augustino Episcopo regulariter institutus sub magistro Iuone, venerabili eiusdem ecclesiae Praeposito, postea Carnotensium Episcopo. Anno Christi M.XCII. Dominus Iuo sancti Quintini Beluacensis Praepositus a Papa Vrbano consecratus fit Carnotensis Episcopus. *In lib. de viris illustrib. cap. 168. ait: Iuo Carnotensis Episcopus scripsit ad Hugonem Lugdunen. Archiepiscopum, & Apostolicae ecclesiae legatum, epistulam non multum prolixam, sed multum canonicis & catholicis testimonijs auctorizatam pro desidio regni, & sacerdotij; & pro inusitatis ecclesiae Romanae decretis. Scripsit & ad diuersos amicos vtiles valde epistulas. Composuit etiam insigne volumen canonum.*

Ioan. Trittenhem. de script. eccles. Iuo Episcopus Carnoten. ex Praeposito S. Quintini Beluacen. ordinis Canonicorum regularũ Diui Patris Augustini, vir in diuinis scripturis exercitatus, & canonum sanctorum patrum, ac generalium conciliorum cautissimus interpres, nec minus sanctitate, quam scientia reuerendus, ordinem suum diu collapsum magnifice reformauit. Scripsit post Burchardum Vuormacien. Episcopum ex canonibus sanctorum compendiosum decretum, quo ante Gratiani tempora vtebantur Iuristae, quod praenotauit Panormiam lib. 10. Excerptiones ecclesi. Epistolarum ad diuersos lib. 1. Iuo Carnoten. ecclesiae Episcopus claruit sub Henrico IV. anno Domini M. XC.

Ex epistulis eiusdem Iuonis constat fuisse ab Vrbano II. factum Episcopum Carnotensem; Vrbano succesit Paschalis II. sub quo scripsit Excerptiones.

Post Sigeberti chron. incertus. Anno MCXIV. post Iuonem, qui vita atque doctrina sua Carnotensem ecclesiam illustrauit; quiq. inter cetera opera sua, illud volumen, quod decreta Iuonis dicunt, vtiliter compilauit; Gaufridus vitae merito, ac prudentia venerabilis Carnotensem ecclesiam rexit.

De Panormia, siuè Pannormia Iuonis censura.

HOc nomen, Panormia, in veteri libro nõ est, in quo etiam tota illa Iuonis praefatio Excerptiones, &c. nulla est: sed hic titulus incipit liber sacrorum. & mox prima pars continet de fide, &c. Nomen collectionis nusquam in eo libro est. Desiderantur etiam numeri singulorum capitum cuiusque partis, tituli in singulis partibus simul ponuntur. Non male in edito libro distinguuntur. Sebastianus Brant Basileae anno MCCCCXCIX. librum Decretorum, siue Panormiam Iuonis Carnotensis edidit mendose: haec ex Innocentio in Historiarũ libro addens: Iuo qui Episcopus Carnotensis fuit inter alia laudabilia ingenij sui opera decreta Apostolica abbreuiando compilauit, ordinando sub titulis ea, quae prius Isidorus in vnum magnum volumen redegerat, nullum alium habentia ordinem, nisi secundum Pontificum Romanorum tempora. Quae quidem decreta Iuo abbreuiauit, quia scribi non poterant sine magno sumptu. Ipsa quoque capita distinxit, & multas sanctorum patrum sententias interseruit. Hunc autem suum librum Pannormiam appellauit, quasi totius iustitiae, siue legis materiam continentem. a pan, quod est totum, & nomos lex, siue iustitia; siue a norma, quae est regula, siue fabrorum directorium. Sed quia Iuonis non paruae quantitatis erat opus; Hugo Cathalanus ex eodem abbreuiato libellum portatilem legitur composuisse, quae Summa Decretorum Iuonis intitulatur; & forte praesens est libellus. Haec Sebast. Brant.

At Ioan. Molinaeus in praefatione de Panormia, siue summa decretorum Iuonis, ita ait: Qui liber ipsi, alijsq. omnibus creditus est hactenus Decretum esse Iuonis Carnotensis; cum interim nihil sit, quam mendis, ac erroribus scatens epitome, eaq. meo quidem iudicio incerti auctoris; quamuis non desint, qui Hugonem Catalanum fuisse compendiarium suspicentur. Haec Ioan. Molin. qui numeros capitum ita refert, vt nullam habeat titulorum rationem: quod video etiam Romae fieri a Gratiani emendatoribus. Ego numeros titulis, & singulis capitibus addidi ad decretalium, & digestorũ, & Constitutionum exemplar. Ioan. Trittenhem. non solum hunc librum Panormiam Iuonis appellat, sed & addit initium Excerptiones, &c. quod initium est decretorum Iuonis non solum in edito libro, sed etiam in Iuonis epistulis. Idem initium est Panor. in libro edito a Sebastiano Brant: sed vt dixi, in veteri libro ea non sunt. Gratianũ suspicor ex hoc libro plura sumpsisse, quam ex Burchardi, aut Iuonis decretis, quae decreta vix eum vidisse constat. at ex hoc libro pleraque eodem ordine sumpsisse apparebit, si quis conferat vtrumque diligenter. Illud etiam non facile credo, Panormiam esse epitomem decretorum Iuonis, cũ pauca sint, in quibus inter se conueniant, excepta praefatione, quam alienam esse ex veteri libro manifestum est. In Panormiae fine edita est synodus Innocentij Iunioris imperfecta, quae in veteri libro non est. De ea dicemus alio loco. *Haec eadem dicit Auctor dial. v. libri poster. de emendat. in princip.*

De Iuonis decreto censura.

TItulus huius libri verus est, qui vtitur initio illis tribus verbis: Excerptiones ecclesia-

clesiasticarum regularum, partim ex epistolis Romanorum Pontificum, partim ex gestis conciliorum catholicorum Episcoporū, partim ex tractatibus patrum orthodoxorum, partim ex institutionibus catholicorum Regum nonnullo labore in vnum corpus adunare curaui. Sic est in editis libris, & in veteri libro epistularum Iuonis, & in exemplo alio post epist. 97. ad Paschalem * Iuonem, & in Panormia Basiliensi, excepta prima voce Excerptiones, quam agnoscit Trittenhem. solus, pro qua ceteri habent Exceptiones. Apparet Iuonem magna ex parte sumpsisse a Burchar. fere omnia, excepta secunda parte, in qua plenius de errore Berengarij tractat, & sextadecima parte, in qua multa sunt ex iure ciuili Romanorum, & ex Capitularibus Caroli, & aliorum Imp. sumpta. Ioan. Molinaeus hunc librum edidit Louanij anno MDLXI. cui multorum capitum certiores inscriptiones debemus, quae apud Burchar. scriptae fuerant mendose: item Gratiani loca margini adscripta, & sacrorum librorum numerus. *Vtriusque operis Panormiae, & Decreti, et Iuonis, meminit Auctor in lib. de emendat. Gratiani, & in praefationibus citatis ad antiquas collectiones, & ad canones paenitentiales. Epistularum liber cum notis, & chronico de Regibus Francorum editus est Parisiis anno MDLXXXV.*

* iuniore.

De Hildeberto Cenomanensi, & postea Turonensi Archiepiscopo. Cap. XXXI.

Hic Nannetensi synodo praefuit, ab Honorio II. confirmatae, qui fuit Callisti iunioris successor, Honorio successit Innocentius minor.

Henricus Gandauen. post Sigiberti chronicon cap. 8. his verbis eum laudat: Hildebertus ex Cenomanensi Episcopo Archiepiscopus Turonensis, qui claruit tam prosa, quam metro. Scripsit eleganti metro vitam Mariae Aegyptiacae. Exposuit etiam metrice totum missae ordinem. Scripsit etiam diuersas ad diuersos epistulas verborum venustate egregias, sententias vtiles, & sententiarum coloribus adornatas.

De eo Trittenhemius ita ait: Hildebertus Episcopus Cenomanen. & Turonen. postmodū Archiepiscopus, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in saecularibus doctrinis nulli suo tempore secundus, ingenio acutus, & multum disertus eloquio. Berengarij Turonen. quondam discipulus, sed persecutor erroris: qui multas pro ecclesiastica libertate persecutiones, & tribulationes vsque ad carceres sustinuit. Scripsit vtroque stylo, metrico videlicet, & prosaico quaedam praeclara opuscula, de quibus ad lectionis nostrae notitiā, adhuc pauca peruenerunt. Scripsit eleganti metro valde pulchrum, & vtilem expositionem super toto missae officio; de suo exilio, de miseria huius vitae, de sacramento altaris, epistularum ad diuersos, hymnorum, & orationum diuerso metro lib. 1. Epitaphium Berengarij versibus quinquaginta duobus. Claruit sub Henrico IV. anno MXC. In Ordine Romano est opusculū de sacrificio missae, & appellatur ibi Hildebertus Honorij secūdi familiaris. *Extant eius epistulae, & versus tom. 3. biblioth. patrum. vide de eo Antoninum 3. par. Speculi historialis tit. 16. cap. 9. p. 1.*

Ex epist. 49. al. 48. cuius initium: Plerumque fit, in appendice bibliothecae, & in veteri libro: Excerptiones autem decretorum, quas in vnum volumen ordinare disposuimus, ad suum finem nōdum perductae sunt, &c. bonam tamen expleuimus partem, &c.

Ex epistula 81. al. 83. quae in veteri libro non est: Excerptiones ecclesiasticarum regularum &c. vt apud Iuon. ante Panor. & Decretum, & in epist. Sed mihi ex Iuone sumi visa sunt haec. Suspicari possumus huius esse Panorm. aut Anselmi librum, aut Caesaraug. aut Tarraconen. librum eisdem temporibus scriptos. *Haec epistula eadem fere est saltem per tria prima folia cum Iuonis ad decretum praefatione. Vide de hac re Auctorem priori libro de emendat. Gratiani dial. 1. de Caesaraug. Tarraconensiq. libro dicam statim post cap. sequens.*

De Gregorio presbytero. Cap. XXXII.

Gregorius presbyter sub Callisto minore dicitur collectionem fecisse, Polycarpū inscriptam. Ea vsi fuerunt Romae Gratiani emendatores. Breuem librum esse indicat, quod raro eius mentionem faciunt, & quod non capitulorum numerus ab eis, sed titulorum refertur. *Eiusdem libri meminit Auctor in praefatione ad collectiones antiquas, & in lib. posteriori de emendat. Gratiani dial. xv. Qui est in Vaticana bibliotheca xxvij. libros continet, vsque ad Romanum Pontificem praedictum. Hactenus opusculum D. Antonij Augustini, cui pauca diuerso caractere addidimus.*

De Caesaraugustana, & Tarraconensi canonum collectione. Cap. XXXIII.

Citantur hae collectiones saepissime in hac Epitome, explicantur vero in libris de emendat. Grat. Auctor namque dial. v. post 3. num. ait primam ad illū missam fuisse ex monasterio Carthusianorum Caesaraugustano,

ftano, quo peruenerat post obitum Hieronymi Zuritae Regij Historici, litteris, doctrina, ac sanguinis claritate insignis: in xv. libros diuisa est, & cum post Vrbanum II. reliquorum Pontificum non meminerit, pro eo tempore scripta creditur: & praeter cōciliorum, Romanorumq. Pontificum decreta, sanctorum Patrum testimonia continet.

Tarraconensis, quam alias Populeti nominat Archiepiscopus, ex insigni monasterio Cistercienfium monachorum Regio, xII. millibus Tarracone distanti, quod vulgo Populeti, siue Poblete dicitur, dono data ei fuit, & quia auctoris nomine carebat, haec ex dioecesi Tarraconensis, sicut & illa Caesaraugustana ab eo nominatur: quod etiam in Anselmo, alijsq. auctoribus ab eo visitatum inuenimus. Hic liber decreta Gregorij VII. continet, non posteriorum Pontificum: indicium non mediocre pro ea aetate conscriptum eum esse paulo ante Caesaraugustanum; vt eodem fere tempore hae duae collectiones prodierint, & Anselmi, & Deusdedit, & similium. Cum enim eo tempore Henricus IV. Imp. cum Gregorio VII. Victore III. & Vrbano II. & cum Paschali II. Henricus V. alijq. Imperatores cum Pontificibus Romanis grauissime contēderent de inuestituris Episcoporum, Abbatum, reliquorumq. clericorum, varijsq. modis ecclesiam vexarent; viri pij, & eruditi, qui in eo saeculo vixere, ad ius ecclesiae defendendū, ad debitum honorem, & reuerentiam Romanis Pontificibus debitam cōseruandam, in antiquis decretis colligendis maxime elaborarunt, ex eorumq. laboribus hae collectiones emanarunt.

De alijs collectoribus. Cap. XXXIV.

His addere possumus Hadrianum Romanum Pontificem, cuius epistula ad Ingelranum Mediomatric. Episcopum in hac Epitome saepe refertur: quia in ea multorum conciliorum, etiam Graecorum, Romanorumq. Pontificum decreta reperiuntur. Quis vero, quantusq. vir hic Pontifex fuerit, satis constat ex eius gestis, & epistulis, maxime ex vij. generali synodo Nicaen. ij. pro veneratione imaginum.

Alios, & antiquiores, & recētiores in saepe citatis duabus praefationibus refert Auctor, maxime in illa ad antiquas collectiones; in ea enim inuenies, qui fuerunt Matthaeus Blastares monachus, Ioannes Zonaras, Alexius Aristenus, Theodorus Balsamon, Photius, & similes in hoc tractatu saepe relati, quos vt satis notos, & parum nostro instituto vtiles, cum in hoc opere numquam ab Auctore citentur, libenter praetermitto. Solum de Damaso, Pōtificali, Professione fidei Summor. Pontificū, qui ad finem titulorū ab eo adduci solent, breuiter dicam, illos duos Romanor. Pontificum historias conscripsisse. Sed an Damasus ille fuerit sanctissimus Pontifex, qui anno CCCLXVI. ecclesiam gubernauit, satis dubiū est. Hoc certū multa scitu digna in eo libro inueniri, etsi ala minus certa sint, fortasse temporū iniurijs, haereticorū malitiae, aut scribarum incuriae, & imperitiae tribuenda. Pontificalis auctor est Anastasius Bibliothecarius insignis. Eius opus editū fuit Moguntiae ante annos x. & historiam cōtexuit vsque ad Nicolaum. Hadriani enim II. & caeterorum ad Alexand. II. vitas scripsit Guilelmus, alter S. R. E. Bibliothecarius. Illius verba refert saepe Auctor sub Pontificalis titulo, sicut & alij collectores: vt Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 11. panor. par. 14. cap. 40. decreti. Caesaraug. collectio lib. 14. cap. 43. Tarracon. lib. 1. cap. 70. Gratian. dist. 19. Anastasius cap. 9. & alij.

De Professione fidei Roman. Pontificum, haec scribit Auctor lib. priori de emendat. Gratiani dial. xx. ad num. 14. Is liber diurnus Professionis Rom. Pontificum non extat, quod sciam, hoc titulo: Professionis tamen vidi aliquot exempla, eiusdem etiam meminit dial. vj. lib. poster. in princip.

Nihil vero de Gratiano dicemus? Nihil sane, vt de viro omnibus noto; & de quo tum expositores, tum Romani emendatores, tum alij eius temporis historici multa scripsere: & quanti illum Auctor noster fecerit, quantopere eum excusare, defendere, ac omnibus cōmendare curauerit, ex duobus libris de eius emendatione clarissime cōstat. Quo autem tempore floruerit, sub quibusq. Pontificibus, explicuit dial. 1x. posterio. libri, & in initio operis in additione ad dial. primum. Eius canones, & decretalium epistularum ex quatuor antiquis collectionibus, & vltima Gregorij IX. in margine designantur, cum ceteros collectores post canonum auctores posuerit.

Habes igitur, studiose Lector, in hoc opere nō modo canones Romanorum Pontificum, vsque ad Innocentium III. & conciliorum, aliquorumq. sanctorum, sub suis titulis recte dispositos, verum etiam loca, in quibus alij collectores eos constituerint. Cur tamen Auctor post Innocentij III. tempora canones non collegerit, caussa fortasse est; quod viderit posteriores eo Pontifices in suis, & aliorum Pontificum canonibus concinnandis, & euulgandis elaborasse: vt Honorium III. Gregorium IX. Bonifacium VIII. Clementem V, Ioannem XXII. & similes, quibus libenter cessit. Nec difficile est, hae arte, & methodo inuenta, hanc collectionem ad nostra vsq. tempora deducere. Sed de his omnibus, quasi prolegomenis, satis.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

IN animo erat perfectam, & integram clarissimi viri D. Antonij Augustini Tarraconen. Archiepiscopi Iuris Pontificij Epitomen in lucem dare: verum cum sint multi in hac alma Vrbe, qui primam partem ab illo editam iam diu praelegerint, has secundam, & tertiam desiderantes, vt eas primum ederem, & statim editas diuulgarem, assidue, & instanter postularunt: nec defuere aliae grauissimae caussae, quae me ad id quasi inuitum coëgerunt. Aequi ergo, boniq. consule hunc a me ordinem tantisper mutatum fuisse; eisq. libenter fruere, dum primam partem typis mando. Et quamuis non mediocri diligentia adhibita, sit, vt typographiae errores vitarentur; diuersi tamen M. S. codicum characteres, & editionis celeritas effecerunt, vt nonnulli irrepserint. Leuioribus vero omissis tuae prudentiae, & sagacitati corrigendis, aliquos notabiliores notare tibi vtile fore iudicaui. Vale.

Partis Secundae errores sic corrige.

Pag. 30. col. 1. cap. 14. lege, 18 post erebrius. adde. panem p. 61. tit. 22. c. 1. lin. 4. restituerint, l. renuerint p. 69. tit. 33. c. 5. lin. vlt. immobilium adde, quam mobilium p. 83 cap. 12. lin 3. dele, non p. 155. c. 20. lin. 7. praedicationis, l. boni praedicatoris p. 162. col. 2. c. 6. lin. 1. componerat, l. imponat p. 192. col. 2. cap 3. in fi. Iuo par. 4. adde c. 4. p. 199. tit. 16 c. 5. lin. vlt. c. 3 l. 11. p. 209. col. 1. cap. 8 lin. vlt. cap. 24. l. 29. p. 214. in margin. Ioan 2 l. 16. p. 216. tit. 26. cap. 1. Gan. cap. 2. l. 11. p. 223. c. 10. lin. vlt cap. 14. l. 41. cap. 14. lin. 7. lege, se semote p. 226. col. 1. lin. pen. quomodo, l quo malo col. 2. lin. 7. suscipio, l. suspicio p. 238 cap. 16 lin. 16. lege, ita vt nisi p. 240. col. 1. cap. 22. in fi. cap. 18. l. 48 p. 249. tit. 3 cap. 2. lin. vlt epist adde 2. p. 250 tit. 4. cap. 4. lin. vlt. c. 41. l. 51. p. 252. cap. 5 lin. vlt. adde, 1. Corint. p. 162. tit. 8 cap 1. lin. vlt. lib. 6. l. 5. p. 263. cap. 4. lin. 17. lib 6. l. lib. 3. p. 264. col. 1. cap 8. in fi. cap. 5. l. 1. p. 266. col. 2. lin 2. post vitae suae, adde, corpus p. 271. tit. 14. cap 3. in marg. credere, l. cedere p. 274. col. 2. cap. 8. lin. 11. praetermittimus, l. praemittimus p. 282. tit. 19. cap. 2. lin. 3. in vna, adde, die p. 285. tit. 1. cap. 1. in marg. Ioan. 3. l. Ionas 3. p. 287. tit. 11. cap. 12. lin. 1. derelinquere, l. delinquere lin. 5. 58. l. 55 tit. 3 cap. 2. lin. vlt. cap. 19 l. 10. p. 297. c. 1. lin. 6. cura, l. culpa p. 305. col. 2. c. 2. lin vlt. epist. 99. l 89. p. 309. tit. 21. c. 5. lin. pen. c. 8. l 80. p. 311. c. 2. lin. vlt. lib. 5. l. 15. p. 322. c. 9 lin. 4. palinodica, l. polyandria p. 327. tit. 3. scientia, l. licentia p. 331. tit. 8. c. 2. lin. pen. & par. 1. l. 5. p. 333. c. 16. lin 10. dispensationis, l. dispositionis p. 344. col. 2 lin 4. Tolet. 4. c 8. l. 18. p. 345. tit. 23. c. 6. de orationibus, l. ordinationibus p. 346. c. 6. lin. 3 malitia, l. militia tit. 23 c. 6. lin. 12. prodere, l. prouidere p 347 c. 8. lin. vlt. 63. l. 73. c. 11. lin. 11. in syn. adde, Rom. c 5 d. c 6 p. 353. in tit. 35. susceperunt, l. commiserunt p. 355. tit. 42. ordinandis, l. ordinib. p. 356. col. 1. c. 7. lin. 5. delectationem, l. dilectionem Ibid. in fi. Carthag. 1. 2 c. 3. ad. 10 & prius pone lib. 4. tit. 3. p. 360. tit. 8. c. 1. lin. 1. sub quae, l. quae sub p. 364. lin. 3. viuentes, l. vouentes p. 397. tit. 29. c. 2. lin. 3. remanentem, l. renanentem p. 381 tit. 33. c. 1. lin. 30. post ecclesiae, adde, contrahere p. 382. tit. 36 lin. 7. commutando, l. conijurando p. 383. cap. 6. lin. 4 fide, l. ficte p. 384. cap. 10. lin. 2. crudelitatem, l credulitatem

Partis Tertiae errores sic corrige.

Pag. 6. tit. 6. cap. 1. lin. 3. audiat, l. adeat p. 7. col. 2. c. 4. lin. 2. post, accusatur, adde, & is qui accusat pag. 16 tit. 12. c. 2. lin. 6. persuadenda, l. perscrutanda p. 19. tit. 19. c. 13. lin. 1. lex, l. si ex p. 28. c. 33. lin. 2. criminatores, l. criminationes p. 35. col. 1. c. 9. lin. 22. occulti, l. auulsi p. 36. col. 2. lin. 5. 129. l. 169. p. 47. col. 2. c. 45. in fin. c. 48. l. 84. p. 48. tit. 13. c. 1 lin. 1. post non est, adde, Romanis p. 50. col. 2. c 3. 355. l. 335. p. 55. tit. 19. c. 2. lin. 1. post Episcopus, adde, legitime. accusatum, l. accusatus. col. 2. c. 4 lin. 11. affectionem, l. afflictionem p. 56. tit. 22. c. 11. lin. 12. quaestio, l. quia p. 63. col 2. lin. per ult. iudicijs, l. indicijs p. 71. c 3. lin. vlt. c. 5. l. 15. p. 82. col. 1. lin. vlt. famam, l. firmam p 116. c. 38. lin. 2. distinguat, l. distingas c. seq. lin. 25. post, addita, adde, componat p. 119. col. 2. lin. vlt. vindicatas, l. vindictas p. 140. c. 4. lin. 1. opera, l. operum cap. 9. lin. 7. Deum l. Deus p. 141. c. 22. in fin. c. 24. l. 34. p. 195. tit. 33. c. 1. in fin. c. 3. l. 8. p. 196. c. 6. in fin. c. 2. l 11. p. 200. tit. 56. c. 3. in fin. c. 3. l. 31. p. 204. tit. 63. lin. 3. Folerius l. Folcrius p 213 c. 19. Carth viij: l. iij. cap. 21. in fin. c. 113. l. 133. cap. 26 in fin. c. 5. l. 3. p. 230. tit. 14. c. 1. in fin. Rom. adde, 2. p. 228. tit. 8. c. 5. in fin. 246. l. 346. p. 238. c. 14. in fin. 81. l. 181 p. 248. tit. 55. c. 3. in fin. 255. l. 205. cap. 4. in fin. 196. l. 299.

INDEX XVI. LIBRORVM, & Titulorum, qui in hac Secunda Parte De Rebus continentur.

Libri XIII. De ecclesiis, sacris aedibus, templis, & basilicis, & de oratorijs, atque altaribus. Tit. XXX.

Libri XIV. De monasterijs Xendochijs, siue hospitalibus, & alijs locis pijs. Tit. XXIII.

¶ Episco-

Libri XV. De beneficijs, & de rebus ecclesiarum, & ministrorum, & de contractibus. Tit. IL.

Libri XVI. De reliquijs sanctorum, de cruce, de sacris imaginibus, & de veneratione illis debita. Tit. XXIII.

16 De

Libri XVII. *de vestibus, vasis sacris, & de alijs caeremonijs ecclesiasticis.*

Tit. XIII.

Libri XVIII. *De verbi Dei praedicatione.*

Tit. XX.

Libri XIX. *De oratione, de diuinis officijs, & lectione.* *Tit.* XXV.

Libri XX. de Paschate, & diebus festis. Tit. XX.

Libri XXI. De ieiunijs, vigilijs, & litanijs. Tit. XXIX.

Libri XXII. De baptismo. Tit. XXXII.

Libri XXIII. de Confirmationis sacramento. Tit. XIV.

Libri XXIV. Partis prioris de Eucharistia vt sacramento. Tit. XVI.

Libri XXIV. Partis posterioris de sacrificio missae. Tit. XXII.

15 Die-

Libri XXV. De paenitentiae sacramento. Titu. XXVI.

Libri XXVI. De extrema vnctione, Funeribus, & Sepulturis. Tit. XV.

Libri XXVII. De Sacramento Ordinis. Tit. XLII.

Libri XXVIII. *De matrimonio.* *Tit.* XXXVII.

ANTONII AVGVSTINI
ARCHIEP. TARRACONEN.
Iuris Pontificij veteris Epitomes

PARS SECVNDA DE REBVS.

I. *IN hac Parte agitur de Ecclesiis, & Monasterijs, & Xenodochijs, & alijs locis pijs.*

II. *Item de rebus eorum, qualia sunt beneficia, praedia, & domus, ac fructus, & prouentus tam ipsorum locorum, quam ministrorum.*

III. *Sed & de reliquijs, & sacris imaginibus, ac vasis, & de omni cultu diuino: de verbi Dei praedicatione, de diuinis officijs, de Paschate, & de diebus festis, & diebus ieiuniorum, & de alijs huiusmodi rebus.*

IV. *Postremo agitur de septem Sacramentis.*

LIBER XIII.

De Ecclesiis, sacris Aedibus, Templis, & Basilicis, & de Oratorijs, atque Altaribus.

De Ecclesia Catholica. Tit. I.

CAP. I.

REDIMVS in vnum Deum, &c. Et vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. *Symb. CP. refert Chalced. syn. ante canones, & actio. 2. & actio. 5. & synodus V. CP. actio. 6. & VI syno. CP. actio. 17. & Martin. in conc. Later. secret. 4.*

CAP. II.

De sūma Trin. c. 1. Greg. ix. & in 4. collect. Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur. In qua idem ipse sacerdos, & sacrificium Iesus Christus, &c. *Innocen. iij. in concil. gener. Lateranen. cap. 1. prope finem.*

CAP. III.

De sūma Trin. c. 2. Greg. ix. & in 4. collect. Vnitatem huiusmodi non veram, & propriam, sed quasi collectiuam, & similitudinariam (*Abbas Ioachim*) esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Ecclesia, iuxta illud,
Act. 4. Multitudinis credentium erat cor vnum, &
1. Cor. 12 anima vna, &c. Omnes vnum corpus sumus in Christo, &c. & quod Iesus Christus de fide-
Ioan. 17. libus dixit in Euangelio. Volo Pater, vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus, vt sint consummati in vnum. Non enim ait, vt fideles Christi sint vnum, id est, vna quaedam res, quae communis sit omnibus; sed tantum sunt vnum, id est, vna Ecclesia propter Catholicae Fidei vnitatem, & tandem vnum regnum propter vnionem indissolubilis caritatis, &c. Cum ergo Veritas pro fidelibus
suis ad Patrem orat: Volo, inquiens, vt ipsi sint *Ioan. 17.*
vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus: hoc nomen vnum pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio caritatis in gratia; pro personis vero diuinis, vt attendatur identitatis in natura vnitas. quemadmodum Veritas
alibi ait: Estote perfecti, sicut & Pater vester *Matth. 5.*
caelestis perfectus est, &c. *Innoc. iij. in concil. Later. cap. 2.*

CAP. IV.

Similis est status omnis Ecclesiae magnae naui, quae per vndosum pelagus diuersis locis, & regionibus viros portat, ad vnam potentis regni vrbem properare cupientes, &c. *Clemens epist. 1. ad Iacob. fratrem Domini, post princ. Anaclet. in epist. 1. in princ. Iuo par. 3. cap. 1. decret.*

CAP. V.

Scimus, sicut & a Patribus accepimus, Chri-
stum esse caput, cuius & membra sumus. Ip- *Ephes. 4.*
se namque est sponsus, & Ecclesia sponsa: cuius filij nos sumus, &c. & sicut ei (*Christo*) sua coniuncta est sponsa, id est, Ecclesia, sic Episcopis iunguntur Ecclesiae, vnicuique pro portione sua, &c. *Euarist. epist. 2. in princ. Caelestin. epist. ad Nestor. in fi. in conc. Ephes. to. 1. c. 17. Burch. lib. 1. c. 76. Iuo p. 5. c. 182. decr.*

A CAP.

CAP. VI.

Ecclesia Dei sine macula, & ruga debet existere: & ideo nō oportet eam a quibusdam conculcari; quia scriptum est: *Cant. 6.* Vna est columba mea, perfecta mea. Hinc iterum Dominus ad Mosem: *Exo. 33.* Est locus penes me, & stabis super petram. Quis est locus, qui non sit Domini, cum cuncta in ipso, per quē creata sunt, continentur? Est tamen locus apud Deum, videlicet sanctae Ecclesiae vnitas, in qua supra petram statur, dum confessionis soliditas humiliter tenetur, &c. *Fabian. epist. 3. ad Hilarium episcop. ad med.*

CAP. VII.

Quasi in arcae modum, quattuor mundi constructa lateribus, atque imputribilium lignorum compage, & bitumine caritatis adstricta est Ecclesia; vt nullius aduersitate spiritus, nullius venientis extrinsecus tumore fluctus perturbetur. *Felix epist. 1. in princ.*

CAP. VIII.

Omnes Ecclesiae, vbicumque tandem fuerint ad vnum Christi thalamum referuntur. *Caelestin. in epist. ad cler. & popul. CP. princ. to. 1. conc. Ephes. c. 18.*

CAP. IX.

Vt pax & concordia sit, atque vnanimitas in populo Christiano, quia vnum Deum Patrem habemus in caelis, & vnam matrem Ecclesiam, vnam fidem, vnum baptisma, &c. *Magunt. sub Carolo. c. 5. Magunt. sub Raba. cap. 4.*

CAP. X.

Quia vnus est pater noster, & magister, & Dominus, vna fides, vnum baptisma, vna mater sancta Ecclesia; instanter & vigilanter ab omnibus certandum est, quamquam diuersorum donorum modis curratur, qualiter vna ad sanctam, & supernam Hierusalem matrem nostram tendamus; quo sine fine cum Domino viuere mereamur. *Aquisgranen. cap. 114. in fine.*

CAP. XI.

Vniuersalis sancta Dei Ecclesia vnum corpus manifeste esse credatur, eiusq. caput Christus, Apostolicis oraculis approbamus. Vnde *1 Cor. 12. d* Paulus: Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. Itemque: *Rom. 12. b* Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habēt, ita multi vnum corpus sumus in Christo. Item: *Colos. 2. d* Cuius caput Christus, ex quo totum corpus per nexus, & coniunctiones subministratum crescit in templum sanctum in Domino. *Paris. sub Ludouico, & Lothar. lib. 1. c. 2. Capitul. lib. [illegible] 166.*

CAP. XII.

Ecclesia Graecum nomen est, quod in Latinum vertitur conuocatio: propter quod omnes ad se vocat. Catholica, id est, vniuersalis, ideo dicitur, quia per vniuersum mundum est constituta: vel quoniam Catholica, hoc est generalis in eadem doctrina est ad instructionem. *Isidor. in 8. lib. Etymolog. c. 1. de officijs Ecclesiast. c. 1. Iuo par. 3. c. 3. decr.*

De ecclesijs, & alijs locis pijs aedificandis, & restituendis.

Tit. II.

CAP. I.

Nemo aedificet, aut constituat monasterium, vel oratoriam domum sine volūtate Episcopi vrbis. *18. q. 2. quidā. 10.* *Chalced. c. 4. Iuo lib. 3. tit. 16 cap. 1. panorm. & par. 7. cap. 1. decr. Ansel. lib. 5. c. 54.*

CAP. II.

Nemo monachus, clericus, laicus oratorias domos aedificet, quae non habeant necessaria. *Nicaen. 4. cap. 17.*

CAP. III.

Sunt quaedam pia loca, vt fertur, in diuersis regionibus inuenta, quae ita impia solitudine, & sacerdotibus destituta, nulloq. debito ibidem * renouante existunt officio; ** resonante f.* vt cum sint pro sola Dei laude constituta, diuino attestante oraculo: *Matt. 21.* Domus mea domus orationis est; nunc autem, vt aliae domus vtilitate saecularium hominum sordere inueniuntur. Itaque si proprio iure ecclesiae sunt subiecta, Episcopus ibidem sine intermissione presbyteros cum sufficiente suae vtilitatis ope constituat. Et si saecularium hominum iure sunt constituta, ab Episcopo illius dioeceseos admoneantur; & si admoniti presbyteros infra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, & curam exinde habens Episcopus, absque neglectu Principi suggerat, quatenus eius emendetur sententia. *Eugen. ij. & Leo iv. in synodo Rom. cap. 24.*

CAP. IV.

Ecclesia, & quaelibet pia loca destructa iacentia, &c. proprio dispendio restaurentur; non sufficiente vero necessario, a populo plebis auxilientur, qualiter Dei domus honorificae videantur existere, (Leo) & ne ruinis obruta, in Dei laudibus perseueret. *Eugen. ij. & Leo iv. in ead. syn. c. 25.*

CAP. V.

Ecclesias per congrua, & vtilia facite loca, *16. q. 7. c. 28. & de cons. d. 1. c. 12.* quas diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes, diuinis orationibus Deo dicatos poni. *Clem. epist. 2. ante fin. Caesar. lib. 4. c. 46.*

CAP. VI.

Boni Principis, ac Regis est, ecclesias contritas, atque scissas restaurare, nouas aedificare, & Dei sacerdotes honorare, atque tueri. *Dist. 96. c. vlt.* *Marcell. epist. 2. post princ. Ansel. lib. 6. c. 187.*

CAP. VII.

Scripsisti, quod feruore fidei, quo polles, & amore sanctae plebis, vel reparaueris ecclesias Dei, vel nouas quasque construxeris; sed in his clericos, quos constituas, nō habere, &c. *Innoc. epist. 4. in princip. ad Felicem Episcop.*

CAP.

CAP. VIII.

Facite ergo & domum, vbi & ipse pater vester (*Bonifacius*) debeat habitare; & ecclesias, vbi debeatis orare; vt Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam. *Greg. ij. epist. 5. in fin. populo Thuring.*

CAP. IX.

Thuringis, & Germaniae populo ea, quae ad animae respiciunt vtilitatem, & salutem, scribere non omisimus; inter alia, vt construant episcopia, & ecclesias condant, iniungentes. *Greg. ij. epist. 7. ad Bonif. Episcopum, in fine.*

CAP. X.

De censu ecclesiarum, id est, solidum de casata suscipe, &c. dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, &c. & opus perficere sacrarũ ecclesiarũ, iuxta canonum instituta. *Zachar. epist. 5. ad Bonif. ante finem.*

CAP. XI.

Hoc nobis iustum, & rationabile visum est; vt si Ecclesia ciuitatis eius, cui praeest Episcopus, ita est idonea, vt ipsa nullius indigeat; quidquid parochiis fuerit derelictum, clericis, qui in ipsis parochiis deseruiunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si vero Episcopum multas expensas, & minorem substantiam habere constiterit; parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum, quod clericis, vel architectis rationabiliter sufficiat, reseruetur, &c. *Concil. Carpent.*

CAP. XII.

* oblationibus. f.

De * obligationibus, vel agris, quos dominus noster Rex ecclesiae suo munere conferre dignatus est, &c. definimus, vt in reparationibus ecclesiarum, almonijs sacerdotum, &c. quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur. & clerici ad adiutorium ecclesiastici operis constringantur, &c. *Aurel. c. 5. al. 7.*

CAP. XIII.

In Episcopi est arbitrio, quid de oblationibus basilicis ciuitatum collatis in reparatione basilicae, aut obseruantium ibi substantiae deputetur, &c. *Aurel. iij. c. 5.*

CAP. XIV.

Si qui ex seruis fiscalibus fortasse ecclesias construxerint, easq. de sua paupertate dotauerint, has procuret Episcopus prece sua auctoritate Regia confirmari. *Toletan. iij. c. 15.*

CAP. XV.

Multi fidelium in honorem Christi, & Martyrum in parochijs Episcoporum basilicas cõstruunt, oblationes sanctas tribuunt, &c. inde labentium basilicarum ruinae non reparantur, quia auaritia sacerdotali omnia auferuntur. [Constitutum est a praesenti concilio, Episcopos ita dioeceses suas regere, vt nihil ex earum iure praesumant auferre, sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam de decimis, &c. tertiam consequantur. Quod si amplius quippiam ab eis praesumptum extiterit, per concilium restauretur appellantibus ipsis conditoribus, aut propinquis eorum, &c *Tolet. iv. c. 32. Raban. c. 32. de paenit. Burch. lib. 3. c. 203. Iuo par. 3. c. 255. decr.*

16. q. 1. c. 60.

CAP. XVI.

Omnes presbyteres, qui virtutem habuerint, Episcopo suo placitum * fiant, vt reparare ecclesias sibi commissas intendant. Quod si facere distulerint, ab Episcopo suo districti, ecclesias sibi creditas, vt ratio permittit, digne reparent. Ecclesiae tamen, quae mundiales res nullas habent, sollicitudine, intentione, & dispositione Episcopali, vt ratio permiserit, habeant reparationem. *Emeriten. c. 16. in fine.*

* faciãt f.

CAP. XVII.

Si quis beneficium de rebus ecclesiae habet, ad tecta eiusdem ecclesiae restauranda, vel ad ipsas ecclesias aedificandas omnino adiuuet. *Arelat. sub Carolo c. 25.*

CAP. XVIII.

De restauratione tectorum nobis necessitas incumbit indicare, quia non tantum domos monasteriorum, sed & ipsae ecclesiae propter tectorum inopiam ruinas minantur. *Turon. sub Carolo c. 46.*

CAP. XIX.

Quicumque beneficium ecclesiasticum habent, ad tecta ecclesiae restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas omnino adiuuent, & nonam, & * decimam reddant. *Magunt c. 42. Capit. lib. 5. c. 92. & lib. 7. c. 32. in addit. Burch. lib. 3. c. 30. Iuo par. 3. c. 35. decr.*

De eccles. aedif. c. 1. Greg. ix. c. 4. e 13. in 1. collect.

* nouam

CAP. XX.

Per beatum Petrum Apostolorum Principẽ in occidentis; per beatum vero Ioannem Apostolum, & Euangelistam in orientis, id est, in Asiae partibus; per beatum etiam Paulum in tota generaliter mundi latitudine fundata, & ex oblationibus fidelium constat ditata, atque honorata (*Ecclesia.*) Qualiter autem ceteri coapostoli illorum in regionibus sibi a Christo Domino ad praedicandum commissis ecclesiam Christi fundauerint, & fidelium donis constare fecerint; gesta illorum euidenter testantur, &c. *Aquen. siue Aquisgr. sub Pipino lib. 1. c. 14.*

CAP. XXI.

Christiana religio exemplum sumens ex antiqua Patrum traditione, domos in honorem Dei aedificat, ac dedicat, & altaria erigit, eisq. oleum superfundit, ac sacrosancto chrismate perungit ea, & de factis, dictisq. Iacob melodiam Christo canit & a fidelibus * oblationibus & vota, & pretiosarum, diuersarũq. rerum, ad decorem, & honorem diuini cultus sacerdotum, ceterorumque ministrorum Christi vsus, pauperumq. receptionem, ac recreationem suscipit donaria, &c. Sicut verbis eiusdem Patriarchae Iacob aperte demonstratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia sunt, & Dei habitacula, & vere domus Dei sunt,

* oblationes f.

Gen. 28.

 & por-

& portae caeli, &c. *Ibid. cap. 24.*

CAP. XXII.

Qui sartatecta ecclesiae restaurare debent, & hoc negligunt, &c. ab ecclesiastica communione separentur. *Melden. c. 62.*

CAP. XXIII.

Vt Ecclesiae sarciantur, vel restaurentur in aedificijs, ab ijs, qui earum rebus vtuntur, aut ab vnoquoque tale ex earum familia praebeatur adiutorium, per quod, si fieri potest, reaedificentur. Indignum est enim, iuxta historiam Domino per Prophetam reprobante, nos in domibus laqueatis habitare, & domos Dei esse deserras. *Tullen. p. 2. c. 11.*

Agg. 1. a

CAP. XXIV.

Statutum est, vt aedificia laicorum, quae ecclesijs adiuncta sunt, auferantur: & nulla in atrio ecclesiae ponantur, nisi tantum presbyterorum. *Salegunst. c. 12. post Burch. decr. Iuo par. 15. c. 178. decr.*

12. q. 1. c. 4.

CAP. XXV.

Loca, quae Deo dicata sunt, aut monasteria sunt, maneāt perpetuo monasteria, nec possint vltra saecularium fieri habitacula. *Trosleia. cap. 3. ex Capitula. lib. 1. c. 31. Chalced. c. 24.*

CAP. XXVI.

Ab illo etenim tempore (*Constantini Imp.*) & deinceps viri religiosissimi non solum possessiones, & praedia, quae possederant, sed etiā semetipsos Domino consecrarunt, aedificātes basilicas in suis fundis, in honore sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus coetus Domino seruientium conueniret, &c. *N. de primitiua Eccles. ante Nicaen. conc. Burch. lib. 3. c. 4. Iuo par. 3. c. 6. decr. Caesar. lib. 7. c. 58.*

12. q. 1. c. 15. futurum.

Ecclesiae ad illum Episcopum pertinent, in cuius dioecesi aedificantur. Tit. III.

CAP. I.

NEC etiam constituat (*Episcopus*) presbyteros, aut quemlibet alium clericum in Ecclesijs, quae sibi subiectae non sunt, praeter voluntatem Episcopi, cui illa ecclesia commissa est. Sed neque quisquam presbyterorū, vel diaconorum, qui sacris officijs dediti sunt, vltro, ac per se ecclesias ingrediens sacrum aliquod operetur, in quibus ab initio sortem minime consecutus est. Illicitum enim est hoc, & omnimodis a canonicis praeceptionibus alienum. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram visus fuerit faciens aliquid horum, quae nunc interdicta sunt, separetur aliquo tempore, &c. Similiter & presbyter ille, vel diaconus segregatus sit, donec ab aliena recedat ecclesia. Quod si & segregationem contempserit, omnimodis deponatur, & ab omni honore sacrato deiciatur. *Syn. viij. CP. sub Hadr. 7. c. 23. vel 21.*

CAP. II.

16. q. 5. c. 3. later.

Indicauit nobis (*Ioannes Episcopus*) quod quidam Exuperantius Episcopus ausu temerario in dioecesi ipsius oratorium construxerit, idq. fine praecepti auctoritate contra morem praesumpserit dedicare, missasq. illic publicas celebrare non metuit: quam rem cum summa te celeritate, ac districtione conuenit emendare: nec vlterius tale aliquid attemptare permittas. *Gregor. lib. 9. regist. ep. 19. Ioan. Subdiac. Ansel. lib. 5. c. 29. vel 27.*

CAP. III.

Si oratorium aedificare volueritis, absque licentia Episcopi non faciatis; iustitia sua in omnibus seruata, &c. *Alex. iij. in epist. ad G. Prior. & fratres post Lateran. conc. p. 27. c. 5.*

CAP. IV.

Si quis Episcoporum in alienae ciuitatis territorio Ecclesiam aedificare disponit, vel pro fundi sui negotio, aut ecclesiastica vtilitate, vel pro quacumque sua oportunitate, permissa licentia aedificandi; quia prohibere hoc nefas est; non praesumat dedicationem, quae illi omnimode reseruatur, in cuius territorio ecclesia assurgit. reseruata vero aedificatori Episcopo hac gratia, vt quos desiderat clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, in cuius ciuitatis territorio est: vel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat. & omnis ecclesiae ipsius gubernatio ad eum, in cuius ciuitatis territorio ecclesia surrexerit, pertinebit. Quod si etiam saecularium quicumque aedificauerit ecclesiam, & alium, magis quam eū, in cuius territorio aedificat, inuitandum putauerit; tam ipse, cui contra constitutionem, ac disciplinam gratificare vult, quam omnes Episcopi, qui ad huiusmodi dedicationem inuitantur, a conuentu abstinebunt. si quis excesserit, in reatum deuocabitur, ordinemq. recognoscat canonicum. *Arausi. c. 10. Ansel. lib. 5. c. 9.*

16. q. 5. c. 1.

CAP. V.

Ne presbyter territorij alicuius sine conscientia sui Episcopi in alterius ciuitatis territorio praesumat basilicis, aut oratorijs inseruire, nisi forte Episcopus suus illum concedat Episcopo illi, in cuius territorio habitare disposuit. in quo si excessum fuerit, Episcopus, cuius presbyter non fuerit, fratri suo nouerit culpabilem se factum, qui clericum iuri suo illicita facientem, sciens ab scandali admissione non reuocauit. *Epau. c. 5.*

CAP. VI.

Omnes basilicae, quae per diuersa loca constructae sunt, vel quotidie construuntur, secundum priorum canonum regulam, in eius Episcopi territorio, in cuius positae sunt potestate consistant. *Aurel. c. 19. vel 17. Colon. c. 4. Burch. lib. 3. c. 8. Iuo par. 3. c. 10. decr. Ansel. lib. 5. c. 10. in Rom.*

16. q. 7. c. 10.

CAP. VII.

Ecclesiae, quae fuerunt in haeresi Arriana, nunc autem sunt catholicae, ad eos Episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiae ipsae, in quibus ecclesiae ipsae fundarae

tae sunt, pertinere videntur. *Tolet. iij. c. 9.*

CAP. VIII.

16. q. 3. c. 3. 16. q. 5. possessio. c. 2.

Sicut dioecesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorij conuentum nō adimit: ideoq; basilicae, quae nouae conditae fuerint, ad eum Episcopum pertinebunt, cuius conuētus esse constiterit. *Tolet. iv. c. 34. Burch. lib. 3. c. 147. Iuo lib. 2. tit. 6. c. 5. panor. & par. 3. c. 212. decr. Ansel. lib. 5. c. 27.*

Nullus Sacerdos sacra faciat in loco non consecrato, & de caerimonijs consecrationis ecclesiae. Tit. IV.

CAP. I.

VT super memorias martyrum missae celebrentur. *Felix, & lxx. Episcopi in fin. ep. 2. ante fi.*

CAP. II.

De conf. d. 1. c. 14.

Nullus presbyter missas celebrare praesumat, nisi in sacratis ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. *Synod. Rom. cclxxviij. Episcoporum sub Siluestro in epilogo, in fi.* Capit. lib. 6. c. 298. *Ansel. lib. 7. c. 125. Tarrac. lib. 3. cap. 85.*

CAP. III.

16. q. 7. c. 28. & de conse. d. 1. c. 12.

Ecclesias per congrua, & vtilia facite loca, quas diuinis precibus sacrare oportet; & in singulis sacerdotes diuinis orationibus Deo dicatos poni: quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam grauari. *Clem. ep. 2. ante fi. Caesar. lib. 4. c. 46.*

CAP. IV.

De conf. d. 1. his ergo. c. 13

In aliis locis sacrificare, & missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius insserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, consecratus fuerit: aliter enim non sunt haec agenda, nec rite celebranda, docente nos nouo, & veteri Testamento. Haec Apostoli a Domino acceperunt, & nobis tradiderunt, &c. *Clem. ep. 3. ante fi. Burch. lib. 3. c. 39. Iuo par. 3. cap. 62. decr.*

CAP. V.

Deo sacrificantes perfecte non debent vexari, sed portari, consolari, atque ab hominibus venerari. Ipsi autem quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, vt Domino perfecte in sacratis Deo locis sacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis diuinae: Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus, &c. *Anacl. ep. 1. in med. Burch. lib. 3. c. 71. Iuo par. 2. c. 67. decr.*

Deut. 12. b

CAP. VI.

De cōsec. d. 1. c. 1.

De Ecclesiarum consecratione, & de missarum celebrationibus non alicubi, quam in sacratis Domino locis, absque magna necessitate, fieri debere, liquet omnibus, quibus sunt nota noui, ac veteris testamenti praecepta, &c. *Felix. iv. ep. 1. c. 1. Burch. lib. 3. c. 57. Iuo lib. 2. tit. 4. c. 6. panor. & par. 3. cap. 60. decr.*

CAP. VII.

ead. c. 1.

Iudaei ergo loca, in quibus Domino sacrificabant, diuinis habebant supplicationibus consecrata: nec in alijs, quam in Deo dicatis locis, munera Domino offerebant. Si enim Iudaei, qui vmbrae legis deseruiebant, haec faciebant; multo magis, quibus veritas patefacta est, &c. tēpla Domino aedificare, & prout melius possumus, ornare, eaq. diuinis precibus, & sanctis vnctionibus suis cum altaribus, & vasis, vestibus quoque, & reliquis ad diuinū cultum explendum vtensilibus, deuote, & solemniter sacrare; & non in alijs locis, quam in Domino sacratis ab Episcopis, & non a Chorepiscopis, qui saepe prohibiti sunt, nisi summa exigente necessitate, missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus: & hoc si summa necessitas agere compulerit, non in domibus, quia in sacris canonibus sacrificia in domibus offerri prohibita sunt; sed in tabernaculis diuinis precibus a Pontificibus dicatis, & in mensis Domino sacratis, & sacra vnctione a Pontificibus delibutis, pro summa necessitate, & non pro libitu cuiusquam, & pigritia agatur. Satius ergo est, missam non cantare, aut non audire; quam in illis locis, vbi fieri non oportet, nisi pro summa contingat necessitate; quoniam necessitas non habet legem. Vnde scriptum est: Vide ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, &c. Et [sicut non alij, quam sacrati Domino sacerdotes debent missas cantare, nec sacrificia super altare offerre; sic nec in alijs, quam in praefatis Domino sacratis locis missas cantare, aut sacrificia offerre licebit. [Si autem, vt legitur in cōcilio Laodicensi c. xxvj. quod hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesijs, quam in domibus exorcitare non possunt: multo magis maioris gradus ministeria, nisi ab Episcopis, qui ad eos gradus sunt sacrati, quibus fungi debent, officia agi, vel sacrificia offerri licet. Quod autem oblationes in domibus offerri non debent: in eodem concilio c. lviij. prohibitum habetur. Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, & presbyteris. [Sollemnitates vero dedicationum ecclesiarum, & sacerdotum per singulos annos sunt celebrandae: ipso Domino exempla dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendo dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatem celebraturus venit. Sicut scriptum est: Facta sunt encaenia in Hierosolymis, & hiems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Quod autem octo dierum sint encaenia celebranda, peracta dedicatione templi, in libro Regum reperies. *Felix. iv. epist. 1. cap. 1. Capit. lib. 7. cap. 431. Burch. lib. 3. cap. 58. Iuo par. 2. cap. 76. & par. 3. cap. 24. & 61. decr. & lib. 2. tit. 2. cap. 1. & 2. panor. An-*

De cōsec. d. 1. sicut. c. 10.

Deut. 12. b

Exo. 20 d.

De cōsec. d. 1. c. 10.

Ead. d. c. 1. p. vlt.

Ead. d. c. 15. & 16.

Ioan. 10. e

3. Reg. 8. g

sel. lib. 5. cap. 22. & lib. 7. cap. 127. Tarrac. lib. 3. cap. 86. & 93.

C A P. V I I I.

De consec. d. 1. c. 23.

De fabrica vero cuiuslibet ecclesiae, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecrationis sollemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minime aqua * benedicta iactetur: quia consecrationem cuiuslibet ecclesiae, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse missarum, & ideo si qua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innouata; sine aliqua dubitatione cum in ea missarum fuerit celebrata sollemnitas, totius sanctificatio consecrationis implebitur. Si vero sanctuaria, quae habebat, ablata sunt, rursus eorum depositione, & missarum sollemnitate, reuerentiam sanctificationis accipiet. *Vigil. epist. un. c. 4. Burch. lib. 3. c. 62. Iuo lib. 2. tit. 12. c. 5. panor. & par. 3. c. 43. decr. Ansel. lib. 5. c. 91. in addit.*

** exorcizata*

C A P. I X.

De consec. eccl. vel alt. c. 6. apud Greg. ix et in 4. col. c. un.

Cum parietes ecclesiae in sua integritate permanserint, & tabula altaris mota, vel enormiter laesa non fuerit, ob * casum praedictum nec Ecclesia, nec altare debet denuo consecrari. *Innocent. iij. Archiep. Bisunt.*

** caulas praedictas*

C A P. X.

De consecr. eccl. 3. & ap. Greg. ix & in 3. col. c. 2. de dedic. eccl.

In dioecesi tua tam dominicis diebus, quam priuatis tibi ecclesijs dedicationes impendere licet. *Innoc. iij. Episc. * Tarrac.*

** Compostellano.*

C A P. X I.

Vt in domibus non fiant oblationes ab Episcopis, vel presbyteris. *Laod. c. 57. & 58. Aquisgr. c. 84. Felix ro. ep. 3. c. 1.*

C A P. X I I.

Quisquis presbyter inconsulto Episcopo agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit. *Carth. ij. c. 9.*

C A P. X I I I.

De consec. d. 1. c. 33. clericos.

Deponatur clericus, qui sine licentia Episcopi intra domum in oratoria domo sacrificat, vel baptizat. *Trull. c. 31.*

C A P. X I V.

In quibus locis, & quo apparatu missarum sollemnia exceptis basilicis celebrari debeant, & verum celebrari debeant, quia in concilio Laodiceno ita scribitur, quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel a presbyteris. *Cabilon. sub Carolo c. 49. vid. Laodic. c. 58. Capitul. lib. 7. c. 72. in addit.*

C A P. X V.

Si quis presbyterorũ ab hinc, excepto quando in itinere pergitur, & locus basilicae procul est, & id in altaribus ab Episcopo cõsecratis fieri necessitas compellit, ne populus Dei sine missarum celebratione, & corporis, & sanguinis Domini perceptione maneat, missarum celebrationes in huiuscemodi locis illicitis (*domibus & hortis*) post hoc, tantasq. prohibitiones facere attemptauerit; dignum est, vt gradus sui periculum incurrat, &c. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. c. 47.*

C A P. X V I.

Non sicut se habet quorundam reprehendenda, & emendanda consuetudo, propter aediculas, quas sibi ad votum suum construunt, ibiq. Deo sacrificium offerri posse, & debere contendunt, templa per sacerdotum ministerium nomini diuino dicata, penitus sunt negligenda, ac relinquenda: praesertim cum Dominus dicat in lege: Ad locum, quem elegerit Dominus Deus de cunctis tribubus vestris, vt ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis, &c. Et in sacris canonibus, in concilio scilicet Laodicensi, est institutum, quod non oporteat in domibus oblationes ab Episcopis, & presbyteris fieri. *Paris. sub Lud. & Loth. lib. 2. c. 11. in fine. Laod. c. 58.*

Deut. 12. b

C A P. X V I I.

In communibus Serenitatis vestrae iam admonitum est, quod consecratio corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, per domos, & aediculas quasdam (*siue capellas*) ad quorundam libitum praeparatas, & per alia quaelibet incongrua loca, fieri nõ debeat, excepto quando in itinere pergitur, & id in alijs locis, quam in basilicis Deo dicatis, vel etiam in altaribus ab Episcopo consecratis, ne populus Dei sine missarum celebratione, & corporis & sanguinis Dominici perceptione maneat, necessitas fieri compellit, &c. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 3. c. 16.*

C A P. X V I I I.

De consec. d. 1. c. 11. & 29. concedimus.

Missarum sollemnia non vbique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Concedimus etiam, vt sicubi, quod nostris exigentibus culpis perplurimum est factum, a Normannis, seu alio qualicumq. modo ecclesiae fuerint incensae; in capellis missas interim liceat celebrare, donec ipsae ecclesiae restaurari queant: In itinere vero positis, si ecclesia defuerit, sub diuo, seu in tentorijs, si tabula altaris consecrata, ceteraq. ministeria sacra ad id officium pertinentia adsunt; missarum sollemnia celebrari permittimus. *Magunt. sub Arnul. c. 9. Burch. lib. 3. c. 56. Iuo lib. 2. tit. 4. c. 3. & 4. panor. & par. 3. c. 59. decr.*

C A P. X I X.

In locis non consecratis, id est, in solarijs siue in cubiculis propter infirmos, vel longius iter, a quibusdam presbyteris sacrificium offerebatur, quod omnimodis interdictum est. *Metense cap. 5.*

C A P. X X.

De consec. d. 1. c. 28.

Non oportet clericos ignaros, & praesumptores super monumenta in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta: sed aut in ecclesia, aut in basilica, vbi martyrum reliquiae sunt positae, ibi pro defunctis oblationem offerri. *Mar. Brac. c. 69.*

C A P. X X I.

Missarum sollemnia, nequaquam alibi, nisi in ecclesia celebranda sunt; non in quibuslibet domibus, & in vilibus locis, sed in loco quem

quem elegerit Dominus, iuxta illud, quod scriptum est, Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus, vt ponat nomen suum ibi. *Theodulphus presbyter Aurelianensis.*

Deut. 12.

C A P. X X I I.

Felix constituit supra sepulchra, aut memorias martyrum missas celebrari. *Damas. in Felic.*

Non consecrabantur aliquãdo ecclesiæ iniussu Pont. Max. Tit. V.

C A P. I.

De consf. d. 1. c. 5.

Basilicas nouiter institutas, non petitis ex more praeceptionibus, dedicare nemo audeat: nec vmbi ... sibimet Episcopi vindicare clericos potestatis alienae. *Gelas. epist. 1. c. 6. Worm. cap. 40. Ansel. lib. 5. cap. 4. Tarrac. lib. 3. cap. 91.*

C A P. I I.

De consf. d. 1. c. 3.

De locorum consecratione sanctorum, &c. nobis patefactum est, quod absque praecepto Sedis Apostolicae nonnulli factas ecclesias, vel oratoria sacrare praesumant, &c. & quod in quocumque nomine defunctorum, & quantum dicitur, non omnino fidelium constructiones aedificatas, sacris * processionibus audacter instituere memoratur. Quae quoniam tam acerba sunt, vt eadem vix noster possit ferre auditus; si reuera Christianitatis affectus in illis regionibus certus, & fixus est, & districtius ista quaerantur, & à quibus fuerint gesta, prodantur, &c. *Gelas. ep. 1. c. 27. Burch. lib. 3. cap. 21. Iuo par. 3. c. 26. decr. Ansel. lib. 5. cap. 80.*

* processionibus

De consecratione altaris. Tit. VI.

C A P. I.

De consf. d. 1. c. 31.

Altaria placuit non solum vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. *Agath. c. 14.*

C A P. I I.

26. q. 6. ministrare, c. 3.

Consecrare altare presbyter non praesumat. *Agath. c. 43.*

C A P. I I I.

De consf. d. 1. c. 30.

Altaria nisi lapidea, infusione Chrismatis non sacrentur. *Epaun. c. 26. Burch. lib. 3. c. 25. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 5. panor. & par. 3. c. 30. decreti.*

Solius Episcopi est consecrare ecclesias, & altaria. Tit. VII.

Vide libro quarto titulo quadragesimo sexto posita: quibus adde.

C A P. I.

Sed & ecclesiae, quas, vt putatur, tam Photius, quam ij, qui ab ipso consecrati sunt, dedicauerunt, vel si commoeas mensas stabilierunt, rursus dedicari, & inthronizari, atque stabiliri decernimus. *Syn. viij. gener. CP. sub Hadr. ij. c. 4.*

C A P. I I.

Si quis presbyter ausus fuerit chrisma benedicere, aut ecclesiam, aut altarium consecrare, a suo officio deponatur. Nam & antiqui canones hoc vetuerunt. *Bracar. ij. c. 37.*

C A P. I I I.

Statuit sancta Synodus, vt Episcopi de Ariana haeresi venientes, si quas ecclesias, sub nomine catholicae fidei, needum benedictione a catholico sacerdote percepta, (*consecrarunt*,) consecrentur denuo. *Caesaraugust. ij. cap. 3.*

C A P. I V.

Altaria erigere, & basilicas consecrare presbyteris, & Chorepiscopis prohibitum est: quia sicut eis illicita consecratio est altaris, ita & constructio, &c. Erexit altare solus Aaron in tabernaculo, ipse vnxit, quia summus sacerdos Dei vtique erat. Sicut scriptum est: Moyses, & Aaron in sacerdotibus eius. Id quod tantum facere Principibus sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses, & Aaron tenuerunt; presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non praesumant; & constitutio altaris, benedictio, vel vnctio prohibita est. Nec benedicere ecclesiam, vel altaria consecrare, nisi tantum Episcopi possunt, &c. *Hispalen. ij. c. 7.*

Psal. 98.

C A P. V.

Consecratio virginum, & benedictio, vel vnctio altaris a presbyteris minime fiat. Similiter non liceat eis ecclesias consecrare, nec per impositionem manus Paracletum Spiritum tradere, &c. *Vormac. c. 8.*

Ne Episcopus consecret ecclesias in aliena dioecesi. Tit. VIII.

Vide libro quarto titulo quadragesimo octauo.

Ecclesia consecrata non consecretur iterum; si autem illius consecratio est dubia, consecretur. Tit. IX.

C A P. I.

De consf. d. 1. c. 31. sollemnitates.

De ecclesiarum consecratione quotiens dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio sciatur; absque vlla dubitatione scitote eas esse consecrandas, &c. Quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum. *Felix iiij. ep. 1. c. 2. Burch. lib. 3. c. 58. Iuo p. 3. c. 24. decr. & lib. 2. tit. 2. c. 2. panor. Ansel. lib. 5. c. 22. Tarrac. lib. 3. c. 93.*

C A P. I I.

Cum dubitatur de consecratione ecclesiae,

cano-

canonice dedicetur. *Greg. epist. 7. ad Felicem Episcopum c. 3. in concil. & in reg. lib. 12. c. 31. ind. 7. Ansel. lib. 5. c. 23.*

CAP. III.

Si Ecclesias in nomine Trinitatis consecrauit (*Episcopus*) dum sacerdotio fungebatur, consecratio sit confirmata. *Zacha. ep. 4. ad Bonif. Episcopum in med.*

CAP. IV.

De consf. d. 4. placuit. III. Quotiens super Ecclesiarum consecratione haesitatur, sine vlla trepidatione cõsecrentur. *Carth. v. c. 6. Afr. 39. Capit. lib. 7. c. 391. Ivo par. 1. c. 147. decr. & lib. 1. tit. 2. cap. 86. panorm. Caesaraug. lib. 12. c. 53.*

Ne pretium vllum accipiatur consecrationis caussa. Tit. X.

Vide libro quarto titulo quadragesimo septimo: quibus adde haec.

CAP. I.

POlychronius sicubi ad dedicandam quamlibet parochiarum in sua regione ecclesiam rogaretur, non dabat auctoritatis suae facultatem, nisi decem librarum auri accepisset remunerationem, &c. quod canones calcauit, vt Christus testatur: Gratis accepistis, gratis date. *Xyst. iij. in synod. Rom. c. 6.* *Mat. 10. a*

CAP. II.

1. q. 1. c. 106. Statuimus, vt sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum est, ita pro balsamo, siue luminaribus emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent, &c. *Cabilon. sub Carolo c. 16. Burch. lib. 4. c. 93. Ivo lib. 1. tit. 2. c. 21. panor. & par. 1. c. 287. decr.*

Communia de consecratione ecclesiae, vel altaris. Tit. XI.

CAP. I.

De paeni. c. 14. Gregor. ix. c. 5. in. ti. in 4. collect. DEcernimus, vt cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia vltra annũ, siue ab vno solo, siue a pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis paenitentijs indulta remissio non excedat, &c. *Innoc. iij. in conc. gener. Lateran. c. 62. in fine.*

CAP. II.

14. q. 6. c. 2. Comperimus nullam extitisse caussam, pro qua potuissent rationabiliter occupari (*Iudaeorum synagogae*) atque eas esse inconsulte, ac temere consecratas. Idcirco experientiae tuae praecipimus, vt quia quod semel consecratum est, Iudaeis vltra non valet restitui, &c. studij tui sit, vt praefatus frater, & coepiscopus noster (*Victor*) dare preciũ debeat, quatenus quod occupari fecit in ius ecclesiae ipsius valeat permanere, & illi opprimi, aut aliquam pati iniustitiam nullo modo videantur. *Gregor. lib. 7. regist. Indict. 2. epist. 38. Fantino defensori.*

CAP. III.

Significasti nobis quendam presbyterum cum alterius coniuge, instinctu diabolico, in ecclesia frequenter dormisse, quae * vtique se, & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictũ confessos fuisse, tibi publice detexit: & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulteri celans, dicitur proposuisse in praesentia tua, &c. Nos igitur iuxta sanctorum Patrum decreta volumus, vt dignam paenitẽtiam praefatae adulterae imponens, ecclesiam praelibatam per aspersionem aquae sanctificando reconcilies, &c. *Alex. iij. Carnoten. episc. post Conc. Later. par. 50. 51.* *De adulterijs c. 5. ap. Greg. ix. & in 1. col. eo. tit. c. 6.* * *vtrique*

CAP. IV.

Proposuisti, quod venientibus ad ecclesiam S. Iacobi ex diuersis regionibus peregrinis, &c. homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur, &c. fraternitati tuae taliter respondemus, quod manente ecclesia, & altari, reconciliari poterat per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innoc. iij. epist. ad Archiep. Compostellan.* *De consf. ecclesiae vel alt. c. 4. in Greg. ix. in 3. col. de dedic. c. 3.*

CAP. V.

Coemeteria, in quibus excommunicatorũ corpora sepeliuntur, per suorum violentiam propinquorum reconcilianda erunt aspersione aquae solemniter benedictae, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit. *Innoc. iij. in epist. ad * Senien. episc.* *De consf. eccl. c. 7. Greg. ix. & in 4. col. de celebrat. diuini offic.* * *al. Senonem.*

CAP. VI.

Altare, in quo tabula, cui consecrationis benedictio Pontificali ministerio adhibetur, mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. *Innocen. iij. in epist. ad Nidrosien. episc.* *De consf. eccl. c. 3. ap. Greg. ix. & in 3. col. de dedic. eccl. c. 2.*

CAP. VII.

Cum ad dedicationem basilicae, quam illustrissimus Praefectus, & Patricius filius noster Liberius in Arausica ciuitate fidelissima deuotione construxit, Deo propitiante, & ipso inuitante conuenissemus, &c. peruenit ad nos, esse aliquos, qui de gratia, & libero arbitrio minus caute, & non secundum fidei regulam sentire velint, &c. *Arausf. ij. in prin.*

CAP. VIII.

Quae in iure monasterij de facultatibus offeruntur, in nullo dioecesana lege ab Episcopis contingantur. [Si autem ex laicis quisquam a se factam basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub monasterij specie, vbi congregatio non colligitur, vel regula ab Episcopo non constituitur, a dioecesana lege audeat segregare. *Iler. c. 3.* *16. q. 1. c. Fre. c. 34. 10. q. 1. c. 1*

CAP. IX.

Vnusquisque Episcopus meminerit, vt non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem basilicae, & obsequium ipsius per donationem chartulae confirmatum accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas, si sine luminarijs, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem seruituri sunt, tamquam domus priuata, consecretur ecclesia. *Bracar. ij. c. 5.* *1. q. 2. c. 6. placuit.*

Vor-

Vorma.c.3. Burch. lib.3.c.37. Iuo par.3. cap. 42. decr.

CAP. V.

De consf. d.1.c.9. Si quis basilicam non pro deuotione fidei, sed pro quaestu cupiditatis aedificat; vt quidquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat: eo quod basilicam in terra sua quaestus caussa cōdiderit, &c. nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec basilicam, quae non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria condicione est condita, audeat consecrare. *Brac. ij. cap.6.*

CAP. VI.

10.q.1. sic quidā.c.3 Multi contra canonum constituta, sic ecclesias, quas aedificauerint, postulant consecrari, vt dotem, quam eidem ecclesiae contulerint, censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere, &c. omnia ad Episcopi ordinationem pertineant. *Tolet.iij.c.19. Magunt. sub Arnul.c.4. Vormac.6. & 55. Trosle.c.6. Burch. lib.3.c.20. Iuo lib.2. tit.2.c.3. Panor. & lib.3. 4.23. decr.*

CAP. VII.

Per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martyrum ad ipsa sollemnia confluentes, chorus femineus turpia, & obscoena cantant, dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Conuenit, vt sacerdotes loci talia a septis basilicarum, vel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atrijs vetare debeant, & arcere. Et si voluntarie noluerint emendare; aut excommunicari debeant, aut disciplinae aculeum sustinere. *Cabilo.19.*

CAP. VIII.

In sanctum, & satis venerabile concilium residentibus nunciatum est nobis, eo quod aliqui Pontifices regulam veritatis praetermittentes, ecclesias, quae a fidelibus pia deuotione construuntur, extra dies Dominicos consecrent, &c. Propria deliberatione censemus, vt nulli penitus Pontificum, in quibuscumque prouincijs constituto amodo liceat, praeter certos dies dominicos ecclesias sanctas consecrare. *Caesaraugust.ij.c.1.*

CAP. IX.

Rogabant enixius sanctum virum, vt synagogam suam ecclesiam consecraret in honore sancti Saluatoris mundi. quorum petitionem minime aspernatus, synagogam illorum, quae maior esse videbatur, in nomine vnigeniti filij Dei redemptoris mundi consecrauit. Ex tunc itaque per diuersas orbis terrae nationes, & prouincias mos inoleuit; vt basilicas plurimas, vel oratoria Pontifices Christianae legis in honorem sancti Saluatoris mundi condere, & dedicare non desinant. Nam antea antiquiores nostri, vel maiores hoc peragere minime praesumpserunt, &c. Rogauerunt autem Metropolitanum praefati viri, vt caeteras synagogas eorum in honore quorundam beatorum martyrum consecrando reconciliaret, &c. *Athanasius in sermone de imagine Christi Berytensi. vij. synod. act.4. ante finem.*

CAP. X.

Lucina vidua matrona, quae vixerat cum viro Marco annis xv. & in viduitate sua habebat annos xix. suscepit beatum virum, quae & domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, vbi die, noctuque, hymnis, & orationibus domino Iesu Christo confitebantur. *Damas. in Marcello.*

Reuereantur Christiani ecclesiam suam. Tit. XII.

CAP. I.

Cum propter damnum, quod propter peccata nostra passi sumus in ecclesijs, surripuerunt quidam pia loca, & Episcoporum domos, & monasteria, & facta sunt communia diuersoria: si quidem hi malint reddere, vt in pristinam formam restituantur: recte est. sin minus, si clerici fuerint, eos deponi iubemus; si monachi, vel laici, excommunicari: vti condemnatos a Patre, Filio, & Spiritu sancto: & constituentur, vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur, quod Domini voci contradicunt, dicenti: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. *Nicaen. ij. c.13. Trull.49. Anselm.lib.7.c.172.* *19. q.3. quoniam. c.5.* *Mar.9.* *Ioan.2.*

CAP. II.

Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici sic exponunt ecclesias suppellectilibus proprijs, & etiam alienis, vt potius domus laicae, quam Dei basilicae videantur. non considerantes, quod Dominus non sinebat, vt vas transferretur per templum, &c. Prohibemus, ne huiusmodi supellectilia in ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates vrgentes, sed eas oporteat haberi refugium. Sic tamen, vt necessitate cessante res in loca pristina reportentur, &c. *Innocen.iij.in conc. gen.Later.c.19.* *De custod. euch. c.2. Greg.ix. c.1.de immun.eccl. in 4.colle.* *Mar.11.*

CAP. III.

Praelati de cetero non permittant illos, qui ad eorum ecclesias caussa venerationis accedunt, vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut & in plerisque locis occasione quaestus fieri consueuit. *Innoc.iij. in concil. gen.Later.c.62.* *c. vlt. de reliq. Gregor.ix. & c. vlt. de immu.eccl. in 4. collect.*

CAP. IV.

Condecet pergentes ad ecclesiam Diuinas scripturas attendere, & locis Dei, quae sertus sunt, agere, secundum quod scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur: non alios secum ad immane peccatum sua culpa suadere. *Leo iv. in synod.Rom.c.35.* *Mat.21.*

CAP. V.

Areae ab ecclesia expellantur, nisi vna ad vestimentum, & libros. Sed si forte difficilis guerra fuerit; illae, quae in ecclesia fuerint, nullum debitum laicis reddant, sed ecclesiae. *Gregorij in conc.Rom.ann.incer.c.32.*

CAP.

ANTONII AVGVSTINI ARCHIEP. TARRACONEN. Iuris Pontificij veteris Epitomes

PARS SECVNDA DE REBVS.

I. *IN hac Parte agitur de Ecclesiis, & Monasterijs, & Xenodochijs, & alijs locis pijs.*

II. *Item de rebus eorum, qualia sunt beneficia, praedia, & domus, ac fructus, & prouentus tam ipsorum locorum, quam ministrorum.*

III. *Sed & de reliquijs, & sacris imaginibus, ac vasis, & de omni cultu diuino: de verbi Dei praedicatione, de diuinis officijs, de Paschate, & de diebus festis, & diebus ieiuniorum, & de alijs huiusmodi rebus.*

IV. *Postremo agitur de septem Sacramentis.*

LIBER XIII.

De Ecclesiis, sacris Aedibus, Templis, & Basilicis, & de Oratorijs, atque Altaribus.

De Ecclesia Catholica. Tit. I.

CAP. I.

REDIMVS in vnum Deum, &c. Et vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. *Symb. CP. refert Chalced. syn. ante canones, & actio. 2. & actio. 5. & synodus V. CP. actio. 6. & VI. syno. CP. actio. 17. & Martin. in conc. Later. secret. 4.*

CAP. II.

De sũma Trin. c.1. Greg. ix. & in 4. collect.

Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur. In qua idem ipse sacerdos, & sacrificium Iesus Christus, &c. *Innocen. iij. in concil. gener. Lateranen. cap. 1. prope finem.*

CAP. III.

De sũma Trin. c.2. Greg. ix. & in 4. collect.

Vnitatem huiusmodi non veram, & propriam, sed quasi collectiuam, & similitudinariam (*Abbas Ioachim*) esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Ecclesia, iuxta illud, Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, &c. *(Act. 4.)* Omnes vnum corpus sumus in Christo, &c. *(1. Cor. 12)* & quod Iesus Christus de fidelibus dixit in Euangelio. *(Ioan. 17.)* Volo Pater, vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus, vt sint consummati in vnum. Non enim ait, vt fideles Christi sint vnum, id est, vna quaedam res, quae communis sit omnibus; sed tantum sunt vnum, id est, vna Ecclesia propter Catholicae Fidei vnitatem, & tandem vnum regnum propter vnionem indissolubilis caritatis, &c. Cum ergo Veritas pro fidelibus suis ad Patrem orat: Volo, inquiens, vt ipsi sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus: *(Ioan. 17.)* hoc nomen vnum pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio caritatis in gratia; pro personis vero diuinis, vt attendatur identitatis in natura vnitas. quemadmodum Veritas alibi ait: Estote perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est, &c. *(Matth. 5.)* *Innoc. iij. in concil. Later. cap. 2.*

CAP. IV.

Similis est status omnis Ecclesiae magnae naui, quae per vndosum pelagus diuersis locis, & regionibus viros portat, ad vnam potentis regni vrbem properare cupientes, &c. *Clemens epist. 1. ad Iacob. fratrem Domini, post princ. Anaclet. in epist. 1. in princ. Iuo par. 3. cap. 1. decret.*

CAP. V.

Scimus, sicut & a Patribus accepimus, Christum esse caput, cuius & membra sumus. *(Ephes. 4.)* Ipse namque est sponsus, & Ecclesia sponsa: cuius filij nos sumus, &c. & sicut ei (*Christo*) sua coniuncta est sponsa, id est, Ecclesia, sic Episcopis iungitur Ecclesiae, vnicuique pro portione sua, &c. *Euarist. epist. 2. in princ. Caelestin. epist. ad Nestor. in fi. in conc. Ephes. to. 1. c. 17. Burch. lib. 1. c. 76. Iuo p. 5. c. 182. decr.*

CAP. VI.

Ecclesia Dei sine macula, & ruga debet existere: & ideo nō oportet eam a quibusdam
Cant. 6. conculcari; quia scriptum est: Vna est columba mea, perfecta mea. Hinc iterum Domi-
Exo. 33. nus ad Mosem: Est locus penes me, & stabis super petram. Quis est locus, qui non sit Domini, cum cuncta in ipso, per quē creata sunt, continentur? Est tamen locus apud Deum, videlicet sanctae Ecclesiae vnitas, in qua supra petram statur, dum confessionis soliditas humiliter tenetur, &c. *Fabian. epist. 3. ad Hilarium episcop. ad med.*

CAP. VII.

Quasi in arcae modum, quattuor mundi constructa lateribus, atque imputribilium lignorum compage, & bitumine caritatis adstricta est Ecclesia; vt nullius aduersitate spiritus, nullius venientis extrinsecus tumore fluctus perturbetur. *Felix epist. 1. in princ.*

CAP. VIII.

Omnes Ecclesiae, vbicumque tandem fuerint ad vnum Christi thalamum referuntur. *Caelestin. in epist. ad cler. & popul. CP. princ. to. 1. conc. Ephes. c. 18.*

CAP. IX.

Vt pax & concordia sit, atque vnanimitas in populo Christiano; quia vnum Deum Patrem habemus in caelis, & vnam matrem Ecclesiam, vnam fidem, vnum baptisma, &c. *Magunt. sub Carolo. c. 5. Magunt. sub Raba. cap. 4.*

CAP. X.

Quia vnus est pater noster, & magister, & Dominus, vna fides, vnum baptisma, vna mater sancta Ecclesia; instanter & vigilanter ab omnibus certandum est, quamquam diuersorum donorum modis curratur; qualiter vna ad sanctam, & supernam Hierusalem matrem nostram tendamus; quo sine fine cum Domino viuere mereamur. *Aquisgranen. cap. 114. in fine.*

CAP. XI.

Vniuersalis sancta Dei Ecclesia vnum corpus manifeste esse credatur, eiusq. caput Christus, Apostolicis oraculis approbamus. Vnde
e Cor. 12. d Paulus: Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. Itemque: Sicut enim
Rom. 12. b in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habēt, ita multi vnum corpus sumus in Christo. Item
Colos. 2. d Cuius caput Christus, ex quo totum corpus per nexus, & coniunctiones subministratum, crescit in templum sanctum in Domino. *Paris. sub Ludouico, & Lothar. lib. 1. c. 2. Capitul. lib. 5. c. 166.*

CAP. XII.

Ecclesia Graecum nomen est, quod in Latinum vertitur conuocatio: propter quod omnes ad se vocat. Catholica; id est, vniuersalis, ideo dicitur, quia per vniuersum mundum est constituta: vel quoniam Catholica, hoc est generalis in eadem doctrina est ad instructionem. *Isidor. in 8. lib. Etymolog. c. 1. de officijs Ecclesiast. c. 1. Iuo par. 3. c. 3. decr.*

De ecclesijs, & alijs locis pijs aedificandis, & restituendis. Tit. II.

CAP. I.

NEmo aedificet, aut constituat monasterium, vel oratoriam domum sine volūtate Episcopi vrbis. *Chalced. c. 4. Iuo lib. 3. tit. 16 cap. 1. panorm. & par. 7. cap. 1. decr. Ansel. lib. 5. c. 54.* 18. q. 2. quidā. 10.

CAP. II.

Nemo monachus, clericus, laicus oratorias domos aedificet, quae non habeant necessaria. *Nicaen. 2. cap. 17.*

CAP. III.

Sunt quaedam pia loca, vt fertur, in diuersis regionibus inuenta, quae ita impia solitudine, & sacerdotibus destituta, nulloq. debito ibidem * renouante existunt officio; vt cum sint pro sola Dei laude constituta, diuino attestante oraculo: Domus mea domus orationis est; nunc autem, vt aliae domus vtilitate saecularium hominum sordere inueniuntur. Itaque si proprio iure ecclesiae sunt subiecta, Episcopus ibidem sine intermissione presbyteros cum sufficiente suae vtilitatis ope constituat. Et si saecularium hominum iure sunt constituta, ab Episcopo illius dioeceseos admoneantur; & si admoniti presbyteros infra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, & curam exinde habens Episcopus, absque neglectu Principi suggerat, quatenus eius emendetur sententia. *Eugen. 2. & Leo 4. in synodo Rom. cap. 24.* * resonāte f. Matt. 21.

CAP. IV.

Ecclesia, & quaelibet pia loca destructa facentia, &c. proprio dispendio restaurentur; non sufficiente vero necessario, a populo plebis auxilientur, qualiter Dei domus honorificae videantur existere, (Leo) & ne ruinis obruta, in Dei laudibus perseueret. *Eugen. 2. & Leo 4. in ead. syn. c. 25.*

CAP. V.

Ecclesias per congrua, & vtilia facite loca, quas diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes, diuinis orationibus Deo dicatos poni. *Clem. epist. 2. ante fin. Caesar. lib. 4. c. 46.* 16. q. 7. c. 28. & de cons. d. 1. c. 12.

CAP. VI.

Boni Principis, ac Regis est, ecclesias contritas, atque scissas restaurare, nouas aedificare, & Dei sacerdotes honorare, atque tueri. *Marcell. epist. 2. post princ. Ansel. lib. 6. c. 187.* Dist. 96. c. vlt.

CAP. VII.

Scripsisti, quod feruore fidei, quo polles, & amore sanctae plebis, vel reparaueris ecclesias Dei, vel nouas quasque construxeris; sed in his clericos, quos constituas, nō habere, &c. *Innoc. epist. 4. in princip. ad Felicem Episcop.*

CAP.

CAP. VIII.

Facite ergo & domum, vbi & ipse pater vester (*Bonifacius*) debeat habitare; & ecclesias, vbi debeatis orare; vt Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam. *Greg. ij. epist. 5. in fin. populo Thuring.*

CAP. IX.

Thuringis, & Germaniae populo ea, quae ad animae respiciunt vtilitatem, & salutem, scribere non omisimus; inter alia, vt construant episcopia, & ecclesias condant, iniungentes. *Greg. ij. epist. 7. ad Bonif. Episcopum, in fine.*

CAP. X.

De censu ecclesiarum, id est, solidum de casata suscipe, &c. dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, &c. & opus perficere sacrarũ ecclesiarũ, iuxta canonum instituta. *Zachar. epist. 5. ad Bonif. ante finem.*

CAP. XI.

Hoc nobis iustum, & rationabile visum est, vt si Ecclesia ciuitatis eius, cui praeest Episcopus, ita est idonea, vt ipsa nullius indigeat; quidquid parochiis fuerit derelictum, clericis, qui in ipsis parochiis deseruiunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si vero Episcopum multas expensas, & minorem substantiam habere constiterit; parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum, quod clericis, vel architectis rationabiliter sufficiat, reseruetur, &c. *Concil. Carpent.*

CAP. XII.

* oblationibus. f.

De * obligationibus, vel agris, quos dominus noster Rex ecclesiae suo munere conferre dignatus est, &c. definimus, vt in reparationibus ecclesiarum, alimonijs sacerdotum, &c. quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur. & clerici ad adiutorium ecclesiastici operis constringantur, &c. *Aurel. c. 5. al. 7.*

CAP. XIII.

In Episcopi est arbitrio, quid de oblationibus basilicis ciuitatum collatis in reparatione basilicae, aut obseruantium ibi substantiae deputetur, &c. *Aurel. iij. c. 5.*

CAP. XIV.

Si qui ex seruis fiscalibus fortasse ecclesias construxerint, easq. de sua paupertate dotauerint, has procuret Episcopus prece sua auctoritate Regia confirmari. *Toletan. iij. c. 15.*

CAP. XV.

Multi fidelium in honorem Christi, & Martyrum in parochijs Episcoporum basilicas cõstruunt, oblationes sanctas tribuunt, &c. inde labentium basilicarum ruinae non reparantur, quia auaritia sacerdotali omnia auferuntur. [Constitutum est a praesenti concilio,

16. q. 1. c. 60.

Episcopos ita dioeceses suas regere, vt nihil ex earum iure praesumant auferre, sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam de decimis, &c. tertiam consequantur. Quod si amplius quippiam ab eis praesumptum extiterit, per concilium restauretur appellantibus ipsis conditoribus, aut propinquis eorum, &c. *Tolet. iv. c. 32. Raban. c. 32. de paenit. Burch. lib. 3. c. 103. Iuo par. 3. c. 255. decr.*

CAP. XVI.

Omnes presbyteres, qui virtutem habuerint, Episcopo suo placitum * fiant, vt reparare ecclesias sibi commissas intendant. Quod si facere distulerint, ab Episcopo suo districti, ecclesias sibi creditas, vt ratio permittit, digne reparent. Ecclesiae tamen, quae mundiales res nullas habent, sollicitudine, intentione, & dispositione Episcopali, vt ratio permiserit, habeant reparationem. *Emeriten. c. 16. in fine.*

* faciãt f.

CAP. XVII.

Si quis beneficium de rebus ecclesiae habet, ad tecta eiusdem ecclesiae restauranda, vel ad ipsas ecclesias aedificandas omnino adiuuet. *Arelat. sub Carolo c. 25.*

CAP. XVIII.

De restauratione tectorum nobis necessitas incumbit indicare, quia non tantum domos monasteriorum, sed & ipsae ecclesiae propter tectorum inopiam ruinas minantur. *Turon. sub Carolo c. 46.*

CAP. XIX.

Quicumque beneficium ecclesiasticum habent, ad tecta ecclesiae restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas omnino adiuuent, & nonam, & * decimam reddant. *Magunt c. 42. Capit. lib. 5. c. 92. & lib. 7. c. 32. in addit. Burch. lib. 3. c. 30. Iuo par. 3. c. 35. decr.*

De ecclesi. aedif. c. 1. Greg. ix. c. 4. e 13. in 1. collect.

* nouam

CAP. XX.

Per beatum Petrum Apostolorum Principẽ in occidentis; per beatum vero Ioannem Apostolum, & Euangelistam in orientis, id est, in Asiae partibus; per beatum etiam Paulum in tota generaliter mundi latitudine fundata, & ex oblationibus fidelium constat ditata, atque honorata (*Ecclesia.*) Qualiter autem ceteri coapostoli illorum in regionibus sibi a Christo Domino ad praedicandum commissis ecclesiam Christi fundauerint, & fidelium donis constare fecerint; gesta illorum euidenter testantur, &c. *Aquen. siue Aquisgr. sub Pipino lib. 1. c. 10.*

CAP. XXI.

Christiana religio exemplum sumens ex antiqua Patrum traditione, domos in honorem Dei aedificat, ac dedicat, & altaria erigit, eisq. oleum superfundit, ac sacrosancto chrismate perungit ea, & de factis, dictisq. Iacob melodiam Christo canit; & a fidelibus * oblationibus & vota, & pretiosarum diuersarũq. rerum, ad decorem, & honorem diuini cultus sacerdotum, ceterorumque ministrorum Christi vsus, pauperumq. receptionem, ac recreationem suscipit donaria, &c. Sicut verbis eiusdem Patriarchae Iacob aperte demonstratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia sunt, & Dei habitacula, & vere domus Dei sunt,

* oblationes f.

Gen. 28.

A a & por-

& portae caeli, &c. *Ibid.cap.24.*

CAP. XXII.

Qui sartatecta ecclesiae restaurare debent, & hoc negligunt, &c. ab ecclesiastica communione separentur. *Melden.c.62.*

CAP. XXIII.

Vt Ecclesiae sarciantur, vel restaurentur in aedificijs, ab ijs, qui earum rebus vtuntur, aut ab vnoquoque tale ex earum familia praebeatur adiutorium, per quod, si fieri potest, reaedificentur. Indignum est enim, iuxta histo-
Agg.1.a riam Domino per Prophetam reprobante, nos in domibus laqueatis habitare, & domos Dei esse desertas. *Tullen.p.2.c.11.*

CAP. XXIV.

Statutum est, vt aedificia laicorum, quae
12.q.1.c.4. ecclesijs adiuncta sunt, auferantur: & nulla in atrio ecclesiae ponantur, nisi tantum presbyterorum. *Salegunst. c.12.post Burch.decr. Iuo par.15.c.178. decr.*

CAP. XXV.

Loca, quae Deo dicata sunt, aut monasteria sunt, maneāt perpetuo monasteria, nec possint vltra saecularium fieri habitacula. *Trosleia. cap.3.ex Capitula.lib.1.c.31.Chalced.c.24.*

CAP. XXVI.

12.q.1.c.15. futurum. Ab illo etenim tempore (*Constantini Imp.*) & deinceps viri religiosissimi non solum possessiones, & praedia, quae possederant, sed etiā semetipsos Domino consecrarunt, aedificātes basilicas in suis fundis, in honore sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus coetus Domino seruientium conueniret, &c. *N. de primitiua Eccles. ante Nicaen.conc. Burch.lib.3.c.4. Iuo par.3.c.6. decr. Caesar.lib.7.c.38.*

Ecclesiae ad illum Episcopum pertinent, in cuius dioecesi aedificantur. Tit. III.

CAP. I.

NEC etiam constituat (*Episcopus*) presbyteros, aut quemlibet alium clericum in Ecclesijs, quae sibi subiectae non sunt, praeter voluntatem Episcopi, cui illa ecclesia commissa est. Sed neque quisquam presbyterorū, vel diaconorum, qui sacris officijs dediti sunt, vltro, ac per se ecclesias ingrediens sacrum aliquod operetur, in quibus ab initio sortem minime consecutus est. Illicitum enim est hoc, & omnimodis a canonicis praeceptionibus alienum. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram visus fuerit faciens aliquid horum, quae nunc interdicta sunt, separetur aliquo tempore, &c. Similiter & presbyter ille, vel diaconus segregatus sit, donec ab aliena recedat ecclesia. Quod si & segregationem contempserit, omnimodis deponatur, & ab omni honore sacrato deiciatur. *Syn. vij. CP. sub Hadr.y.c.23.vel 21.*

CAP. II.

16.q.5.c.3.later. Indicauit nobis (*Ioannes Episcopus*) quod quidam Exuperantius Episcopus ausu temerario in dioecesi ipsius oratorium construxerit, idq. sine praecepti auctoritate contra morem praesumpserit dedicare, missasq. illic publicas celebrare non metuit: quam rem cum summa te celeritate, ac districtione conuenit emendare: nec vlterius tale aliquid attemptare permittas. *Gregor.lib.y. regist. ep. 19. Ioan.Subdiac. Ansel.lib.3.c.29. vel 27.*

CAP. III.

Si oratorium aedificare volueritis, absque licentia Episcopi non faciatis; iustitia sua in omnibus seruata, &c. *Alex.iij. in epist. ad G. Prior.& fratres.post Lateran.conc.p.27.c.5.*

CAP. IV.

Si quis Episcoporum in alienae ciuitatis *16.q.5.c.1.*
territorio Ecclesiam aedificare disponit, vel pro fundi sui negotio, aut ecclesiastica vtilitate, vel pro quacumque sua oportunitate, permissa licentia aedificandi; quia prohibere hoc nefas est, non praesumat dedicationem, quae illi omnimode reseruatur, in cuius territorio ecclesia assurgit. reseruata vero aedificatori Episcopo hac gratia, vt quos desiderat clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, in cuius ciuitatis territorio est: vel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat. & omnis ecclesiae ipsius gubernatio ad eum, in cuius ciuitatis territorio ecclesia surrexerit, pertinebit. Quod si etiam saecularium quicumque aedificauerit ecclesiam, & alium, magis quam eū, in cuius territorio aedificat, inuitandum putauerit; tam ipse, cui contra constitutionem, ac disciplinam gratificare vult, quam omnes Episcopi, qui ad huiusmodi dedicationem inuitantur, a conuentu abstinebunt. si quis excesserit, in reatum deuocabitur, ordinemq. recognoscat canonicum. *Arauf.c.10, Ansel. lib.5.c.9.*

CAP. V.

Ne presbyter territorij alicuius sine conscientia sui Episcopi in alterius ciuitatis territorio praesumat basilicis, aut oratorijs inseruire, nisi forte Episcopus suus illum concedat Episcopo illi, in cuius territorio habitare disposuit. in quo si excessum fuerit, Episcopus, cuius presbyter non fuerit, fratri suo noueri se culpabilem se factum, qui clericum iuri suo illicita facientem, sciens ab scandali admissione non reuocauit. *Epau.c.5.*

CAP. VI.

Omnes basilicae, quae per diuersa loca *16.q.7.c.10.*
constructae sunt, vel cotidie construuntur, secundum priorum canonum regulam, in eius Episcopi territorio, in cuius positae sunt potestate consistant. *Aurel.c.19.vel 17. Colon. c. 4. Burch.lib.3.c.8.Iuo par.3.c.10.decr. Ansel. lib.5.c.10. in Rom.*

CAP. VII.

Ecclesiae, quae fuerunt in haeresi Ariana, nunc autem sunt catholicae, ad eos Episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiae ipsae, in quibus ecclesiae ipsae fundatae

tae sunt, pertinere videntur. *Tolet. iij. c. 9.*

CAP. VIII.

16. q. 3. c. 3. 16. q. 5. possessio. c. 2. Sicut dioecesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorij conuentum nō adimit: ideoq; basilicae, quae nouae conditae fuerint, ad eum Episcopum pertinebunt, cuius conuētus esse constiterit. *Tolet. iv. c. 34. Burch. lib. 3. c. 147. Iuo lib. 2. tit. 6. c. 5. panor. & par. 3. c. 212. decr. Ansel. lib. 5. c. 27.*

Nullus Sacerdos sacra faciat in loco non consecrato, & de caeremonijs consecrationis ecclesiae. Tit. IV.

CAP. I.

Vt super memorias martyrum missae celebrentur. *Felix, & lxx. Episcopi in syn. ep. 2. ante fi.*

CAP. II.

De cons. d. 1. c. 14. Nullus presbyter missas celebrare praesumat, nisi in sacratis ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. *Synod. Rom. cclxxviij. Episcoporum sub Siluestro in epilogo, in fi. Capit. lib. 6. c. 298. Ansel. lib. 7. c. 125. Tarrac. lib. 3. cap. 85.*

CAP. III.

16. q. 7. c. 28. & de conse. d. 1. c. 12. Ecclesias per congrua, & vtilia facite loca, quas diuinis precibus sacrare oportet; & in singulis sacerdotes diuinis orationibus Deo dicatos poni: quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam grauari. *Clem. ep. 2. ante fi. Caesar. lib. 4. c. 46.*

CAP. IV.

De cons. d. 1. hic ergo. c. 13 In aliis locis sacrificare, & missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, consecratus fuerit: aliter enim non sunt haec agenda, nec rite celebranda, docente nos nouo, & veteri Testamento. Haec Apostoli a Domino acceperunt, & nobis tradiderunt, &c. *Clem. ep. 3. ante fi. Burch. lib. 3. c. 59. Iuo par. 3. cap. 62. decr.*

CAP. V.

Deo sacrificantes perfecte non debent vexari, sed portari, consolari, atque ab hominibus venerari. Ipsi autem quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, vt Domino perfecte in sacratis Deo locis sacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis diuinae: *Deut. 12. b* Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus, &c. *Anacl. ep. 1. in med. Burch. lib. 3. c. 71. Iuo par. 2. c. 67. decr.*

CAP. VI.

De cōsec. d. 1. c. 1. De Ecclesiarum consecratione, & de missarum celebrationibus non alicubi, quam in sacratis Domino locis, absque magna necessitate, fieri debere, liquet omnibus, quibus sunt nota noui, ac veteris testamenti praecepta, &c. *Felix. iv. ep. 1. c. 1. Burch. lib. 3. c. 57. Iuo lib. 2. tit. 4. c. 6. panor. & par. 3. cap. 60. decr.*

CAP. VII.

eod. c. 1. Iudaei ergo loca, in quibus Domino sacrificabant, diuinis habebant supplicationibus consecrata: nec in alijs, quam in Deo dicatis locis, munera Domino offerebant. Si enim Iudaei, qui vmbrae legis deseruiebant, haec faciebant; multo magis, quibus veritas patefacta est, &c. tēpla Domino aedificare, & prout melius possumus, ornare, eaq. diuinia precibus, & sanctis vnctionibus suis cum altaribus, & vasis, vestibus quoque, & reliquis ad diuinū cultum explendum vtensilibus, deuote, & sol- *De cōsec. d. 1. sicut. c. 10.* lemniter sacrare; & non in alijs locis, quam in Domino sacratis ab Episcopis, & non a Chorepiscopis, qui saepe prohibiti sunt, nisi summa exigente necessitate, missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus: & hoc si summa necessitas agere compulerit, non in domibus, quia in sacris canonibus sacrificia in domibus offerri prohibita sunt; sed in tabernaculis diuinis precibus a Pontificibus dicatis, & in mensis Domino sacratis, & sacra vnctione a Pontificibus delibutis, pro summa necessitate, & non pro libitu cuiusquam, & pigritia agatur. Satius ergo est, missam non cantare, aut non audire; quam in illis locis, vbi fieri non oportet, nisi pro summa contingat necessitate; quoniam necessitas non habet legem. Vnde scriptum est: *Deut. 12. b* Vide ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus Deus *Exo. 20 d.* tuus, &c. Et [sicut non alij, quam sacrati Do- *De cōsec. d. 1. c. 10.* mino sacerdotes debent missas cantare, nec sacrificia super altare offerre; sic nec in alijs, quam in praefatis Domino sacratis locis missas cantare, aut sacrificia offerre licebit. [Si *Ead. d. c. 1. p. vlt.* autem, vt legitur in cōcilio Laodicensi c. xxvj. quod hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesijs, quam in domibus exorcizare non possunt; multo magis maioris gradus ministeria, nisi ab Episcopis, qui ad eos gradus sunt sacrati, quibus fungi debent, officia agi, vel sacrificia offerri licet. Quod autem oblationes in domibus offerri non debent: in eodem concilio c. lviij. prohibitum habetur. Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, & presbyteris. [Sollemnitates ve- *Ead. d. c. 15. & 16.* ro dedicationum ecclesiarum, & sacerdotum per singulos annos sunt celebrandae: ipso Domino exempla dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendo dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatem celebraturus venit. Sicut scriptum est: *Ioan. 10. e* Facta sunt encaenia in Hierosolymis, & hiems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Quod autem octo dierum sint encaenia celebranda, peracta dedicatione tem- *3. Reg. 8. g* pli, in libro Regum reperies. *Felix. iv. epist. 1. cap. 1. Capit. lib. 7. cap. 431. Burch. lib. 3. cap. 58. Iuo par. 2. cap. 76. & par. 3. cap. 24. & 61. decr. & lib. 2. tit. 2. cap. 1. & 2. panor. An*

sel lib. 5. cap. 22. & lib. 7. cap. 127. Tarrac. lib. 3. cap. 86. & 93.

C A P. V I I I.

De cons. d. 1. c. 23. De fabrica vero cuiuslibet ecclesiae, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecrationis sollemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minime aqua * benedicta iactetur: quia consacrationem cuiuslibet ecclesiae, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse missarum, & ideo si qua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innouata; sine aliqua dubitatione cum in ea missarum fuerit celebrata sollemnitas, totius sanctificatio consecrationis implebitur. Si vero sanctuaria, quae habebat, ablata sunt, rursus eorum depositione, & missarum sollemnitate reuerentiam sanctificationis accipiet. *Vigil. epist. vn. c. 4. Burch. lib. 3. c. 62. Iuo lib. 2. tit. 2. c. 3. panor. & par. 3. c. 23. decr. Ansel. lib. 5. c. 91. in addit.*

* exorcizata

C A P. I X.

De cons. eccl. vel alt. c. 6. apud Greg. ix et in 4. col. c. vn. Cum parietes ecclesiae in sua integritate permanserint, & tabula altaris mota, vel enormiter laesa non fuerit, ob * casum praedictum nec Ecclesia, nec altare debet denuo consecrari. *Innocent. iij. Archiep. Bisunt.*

* causas praedictas

C A P. X.

De cōsecr. eccl. c. 2. ap. Grego. in col. in 3. col. c. 2. de dedic. eccl. In dioecesi tua tam Dominicis diebus, quam priuatis tibi ecclesijs dedicationes impendere licet. *Innoc. iij. Episc. * Tarraconen.*

* Compostellano.

C A P. X I.

Vt in domibus non fiant oblationes ab Episcopis, vel presbyteris. *Laod. c. 57. & 58. L. Aquisgr. c. 84. Felix iv. ep. 1. c. 1.*

C A P. X I I.

Quisquis presbyter inconsulto Episcopo agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit. *Carth. ij. c. 9.*

C A P. X I I I.

De cons. d. 1. c. 33. clericus. Deponatur clericus, qui sine licentia Episcopi intra domum in oratoria domo, sacrificat, vel baptizat. *Trull. c. 31.*

C A P. X I V.

In quibus locis, & quo apparatu missarum sollemnia exceptis basilicis celebrari debeant, & verum celebrari debeant, quia in concilio Laodiceno ita scribitur, quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel a presbyteris. *Cabilon. sub Carolo c. 49. vid. Laodic. c. 58. Capitul. lib. 7. c. 71. in addit.*

C A P. X V.

Si quis presbyterorū ab hinc, excepto quando in itinere pergitur, & locus basilicae procul est, & id in altaribus ab Episcopo cōsecratis fieri necessitas compellit, ne populus Dei sine missarum celebratione, & corporis, & sanguinis Domini perceptione maneat, missarum celebrationes in huiuscemodi locis illicitis (*domibus & hortis*) post hoc, tantasque prohibitiones facere attemptauerit; dignum est, vt gradus sui periculum incurrat, &c. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. c. 47.*

C A P. X V I.

Non sicut se habet quorundam reprehendenda, & emendanda consuetudo, propter aediculas, quas sibi ad votum suum construunt, ibique Deo sacrificium offerri posse, & debere contendunt, templa per sacerdotum ministerium nomini diuino dicata, penitus sunt negligenda, ac relinquenda: praesertim cum Dominus dicat in lege: Ad locum, quem elegerit Dominus Deus de cunctis tribubus vestris, vt ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis, &c. Et in sacris canonibus, in concilio scilicet Laodicensi, est institutum, quod non oporteat in domibus oblationes ab Episcopis, & presbyteris fieri. *Paris. sub Lud. & Loth. lib. 2. c. 11. in fine. Laod. c. 58.* Deut. 12. b

C A P. X V I I.

In conuentibus Serenitatis vestrae iam admonitum est, quod consecratio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, per domos, & aediculas quasdam (*siue capellas*) ad quorundam libitum praeparatas, & per alia quaelibet incongrua loca, fieri nō debeat, excepto quando in itinere pergitur, & id in alijs locis, quam in basilicis Deo dicatis, vel etiam in altaribus ab Episcopo consecratis, ne populus Dei sine missarum celebratione, & corporis & sanguinis Domini perceptione maneat, necessitas fieri compellit, &c. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 3. c. 6.*

C A P. X V I I I.

Missarum sollemnia non vbique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Concedimus etiam, vt sicubi, quod nostris exigentibus culpis per plurimum est factum, a Northmannis, seu alio qualicumque modo ecclesiae fuerint incensae; in capellis missas interim liceat celebrare, donec ipsae ecclesiae restaurari queant. In itinere vero positis, si ecclesia defuerit, sub diuo, seu in tentorijs, si tabula altaris consecrata, ceteraque ministeria sacra ad id officium pertinentia adsunt; missarum sollemnia celebrari permittimus. *Magunt. sub Arnul. c. 9. Burch. lib. 3. c. 56. Iuo lib. 2. tit. 4. c. 3. & 4. panor. & par. 3. c. 39. decr.* De consec. d. 1. c. 11. & 29. concedimus.

C A P. X I X.

In locis non consecratis, id est, in solarijs, siue in cubiculis propter infirmos, vel longius iter, a quibusdam presbyteris sacrificium offerebatur, quod omnimodis interdictum est. *Metense cap. 5.*

C A P. X X.

Non oporteet clericos ignaros, & praesumptores super monumenta in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta: sed aut in ecclesia, aut in basilica, vbi martyrum reliquiae sunt positae, ibi pro defunctis oblationem offerri. *Mar. Brac. c. 69.* De cons. d. 1. c. 28.

C A P. X X I.

Missarum sollemnia, nequaquam alibi, nisi in ecclesia celebranda sunt; non in quibuslibet domibus, & in vilibus locis, sed in loco

quem

quem elegerit Dominus, iuxta illud, quod scriptum est, Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus, ut ponat nomen suum ibi. *Theodul. ad presbyteros Aurelianen. c.* Deut. 12.

C A P. X X I I.

Felix constituit supra sepulchra, aut memorias martyrum missas celebrari. *Damas. in Felic.*

Non consecrabantur aliquādo ecclesiae iniussu Pont. Max. Tit. V.

C A P. I.

De consf. d. 1. c. 5. Basilicas nouiter institutas, non petitis ex more praeceptionibus, dedicare nemo audeat; nec ambiat sibimet Episcopi vindicare clericos potestatis alienae. *Gelas. epist. 1. c. 6. Vorm. cap. 40. Ansel. lib. 5. cap. 4. Tarrac. lib. 3. cap. 91.*

C A P. I I.

De consf. d. 1. c. 3. De locorum consecratione sanctorum, &c. nobis patefactum est, quod absque praecepto Sedis Apostolicae nonnulli factas ecclesias, vel oratoria sacrare praesumant, &c. & quod in quocumque nomine defunctorum, & quantum dicitur, non omnino fidelium constructiones aedificatas, sacris * professionibus audacter instituere memoratur. Quae quoniam tam acerba sunt, Vt eadem vix noster possit ferre auditus; si reuera Christianitatis affectus in illis regionibus certus, & fixus est, & districtius ista quaerantur, & a quibus fuerint gesta, prodantur, &c. *Gelas. ep. 1. c. 25. Burch. lib. 3. cap. 21. Iuo par. 3. c. 26. decr. Ansel. lib. 5. cap. 80.*

* processionibus

De consecratione altaris. Tit. VI.

C A P. I.

De consf. d. 1. c. 31. Altaria placuit non solum vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. *Agath. c. 14.*

C A P. I I.

26. q. 6. ministrare. c. 3. Consecrare altare presbyter non praesumat. *Agath. c. 43.*

C A P. I I I.

De consf. d. 1. c. 30. Altaria nisi lapidea, infusione Chrismatis non sacrentur. *Epaun. c. 26. Burch. lib. 3. c. 25. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 5. panor. & par. 3. c. 30. decreti.*

Solius Episcopi est consecrare ecclesias, & altaria. Tit. VII.

Vide libro quarto titulo quadragesimo sexto posita: quibus adde.

C A P. I.

Sed & ecclesiae, quas, vt putatur, tam Photius, quam ij, qui ab ipso consecrati sunt, dedicauerunt, vel si commotas mensas stabilierunt, rursus dedicari, & inthronizari, atque stabiliri decernimus. *Syn. viij. gener. CP. sub Hadr. ij. c. 4.*

C A P. I I.

Si quis presbyter ausus fuerit chrisma benedicere, aut ecclesiam, aut altarium consecrare, a suo officio deponatur. Nam & antiqui canones hoc vetuerunt. *Bracar. ij. c. 37.*

C A P. I I I.

Statuit sancta Synodus, vt Episcopi de Ariana haeresi venientes, si quas ecclesias, sub nomine catholicae fidei, needum benedictione a catholico sacerdote percepta, (*consecrarunt*,) consecrentur denuo. *Caesaraugust. ij. cap. 3.*

C A P. I V.

Altaria erigere, & basilicas consecrare presbyteris, & Chorepiscopis prohibitum est: quia sicut eis illicita consecratio est altaris, ita & constructio, &c. Erexit altare solus Aaron in tabernaculo, ipse vnxit, quia summus sacerdos Dei vtrique erat. Sicut scriptum est: Moyses, & Aaron in sacerdotibus eius. Id, quod tantum facere Principibus sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses, & Aaron tenuerunt; presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non praesumant, &c. constitutio altaris, benedictio, vel vnctio prohibita est. Nec benedicere ecclesiam, vel altaria consecrare, nisi tantum Episcopi possunt, &c. *Hispalen. ij. c. 7.* Psal. 98.

C A P. V.

Consecratio virginum, & benedictio, vel vnctio altaris a presbyteris minime fiat. Similiter non liceat eis ecclesias consecrare, nec per impositionem manus Paracletum Spiritum tradere, &c. *Vormac. c. 8.*

Ne Episcopus consecret ecclesias in aliena dioecesi. Tit. VIII.

Vide libro quarto titulo quadragesimo octauo.

Ecclesia consecrata non consecretur iterum; si autem illius consecratio est dubia, consecretur. Tit. IX.

C A P. I.

De ecclesiarum consecratione quotiens dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio sciatur; absque vlla dubitatione scitote eas esse consecrandas, &c. Quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum. *Felix iiij. ep. 1. c. 2. Burch. lib. 3. c. 58. Iuo p. 3. c. 24. decr. & lib. 2. tit. 2. c. 2. panor. Ansel. lib. 5. c. 22. Tarrac. lib. 3. c. 93.* De consf. d. 1. c. 31. sollemnitates.

C A P. I I.

Cum dubitatur de consecratione ecclesiae,

cano-

canonice dedicetur. *Greg. epist. 7. ad Felicem Episcopum c. 3. in concil. & in reg. lib. 12. c. 31. ind. 7. Ansel. lib. 5. c. 23.*

C A P. I I I.

Si Ecclesias in nomine Trinitatis consecrauit (*Episcopus*) dum sacerdotio fungebatur, consecratio sit confirmata. *Zacha. ep. 4. ad Bonif. Episcopum in med.*

C A P. I V.

De consf. d. 4. placuit. 111.

Quotiens super Ecclesiarum consecratione haesitatur, sine vlla trepidatione cõsecrentur. *Carth. v. c. 6. Afr. 39. Capit. lib. 7. c. 391. Iuo par. 1. c. 147. decr. & lib. 3. tit. 2. cap. 86. panor. Caesaraug. lib. 12. c. 326.*

Ne pretium vllum accipiatur consecrationis caussa. Tit. X.

Vide libro quarto titulo quadragesimo septimo: quibus adde haec.

C A P. I.

POlychronius sicubi ad dedicandam quamlibet parochiarum in sua regione ecclesiam rogaretur, non dabat auctoritatis suae facultatem, nisi decem librarum auri accepisset remunerationem, &c. quod canones calcauit, vt Christus testatur: Gratis accepistis, gratis date. *Xyst. iij. in syno. Rom. c. 6.*

Mat. 10. a

C A P. I I.

1. q. 1. c. 106.

Statuimus, vt sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum est, ita pro balsamo, siue luminaribus emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent, &c. *Cabilon. sub Carolo c. 16. Burch. lib. 4. c. 93. Iuo lib. 3. tit. 2. c. 21. panor. & par. 1. c. 287. decr.*

Communia de consecratione ecclesiae, vel altaris. Tit. XI.

C A P. I.

De paeni. c. 14. Gregor. ix. c. 5. co. ti. in 4. collect.

DEcernimus, vt cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia vltra annum, siue ab vno solo, siue a pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis paenitentijs indulta remissio non excedat, &c. *Innoc. iij. in conc. gener. Lateran. c. 62. in fine.*

C A P. I I.

14. q. 6. c. 2.

Comperimus nullam extitisse caussam, pro qua potuissent rationabiliter occupari (*Iudaeorum synagogae*) atque eas esse inconsulte, ac temere consecratas. Idcirco experientiae tuae praecipimus, vt quia quod semel consecratum est, Iudaeis vltra non valet restitui, &c. studij tui sit, vt praefatus frater, & coepiscopus noster (*Victor*) dare preciũ debeat, quatenus quod occupari fecit in ius ecclesiae ipsius valeat permanere, & illi opprimi, aut aliquam pati iniustitiam nullo modo videantur. *Gregor. lib. 7. regist. Indict. 2. epist. 38. Fantino defensori.*

C A P. I I I.

Significasti nobis quemdam presbyterum cum alterius coniuge, instinctu diabolico, in ecclesia frequenter dormisse, quae * vtique se, & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictũ confessos fuisse, tibi publice detexit: & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulterae celans, dicitur proposuisse in praesentia tua, &c. Non igitur iuxta sanctorum Patrum decreta volumus, vt dignam paenitẽtiam praefatae adulterae imponens, ecclesiam praelibatam per aspersionem aquae sanctificando reconcilies, &c. *Alex. iij. Carnoten. epis. post conc. Later. par. 50. 51.*

De adulterijs c. 5. ap. Greg. ix. & in 1. col. eo. tit. c. 6.

** vtrique*

C A P. I V.

De consf. eccles. vel alt. c. 4. ap. Greg. ix. & in 3. col. de dedic. c. 3.

Proposuisti, quod venientibus ad ecclesiam S. Iacobi ex diuersis regionibus peregrinis, &c. homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur, &c. fraternitati tuae taliter respondemus, quod manente ecclesia, & altari, reconciliari poterat per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innoc. iij. epist. ad Archiep. Compostellan.*

C A P. V.

De consf. eccl. c. 7. Greg. ix. & in 4. col. de celebrat. diuini offic.

Coemeteria, in quibus excommunicatorũ corpora sepeliuntur, per suorum violentiam propinquorum reconcilianda erunt aspersione aquae solemniter benedictae, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit. *Innoc. iij. in epist. ad * Senonen. episc.*

** Senonem.*

C A P. V I.

De consf. eccl. c. 3. ap. Greg. ix. & in 3. col. de dedic. eccl. c. 2.

Altare, in quo tabula, cui consecrationis benedictio Pontificali ministerio adhibetur, mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. *Innocen. iij. in epist. ad Nidrosien. episc.*

C A P. V I I.

Cum ad dedicationem basilicae, quam illustrissimus Praefectus, & Patricius filius noster Liberius in Arausica ciuitate fidelissima deuotione construxit, Deo propitiante, & ipso inuitante conuenissemus, &c. peruenit ad nos, esse aliquos, qui de gratia, & libero arbitrio minus caute, & non secundum fidei regulam sentire velint, &c. *Arauf. ij. in prin.*

C A P. V I I I.

Quae in iure monasterij de facultatibus offeruntur, in nullo dioecesana lege ab Episcopis contingantur. [Si autem ex laicis quisquam a se factam basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub monasterij specie, vbi congregatio non colligitur, vel regula ab Episcopo non constituitur, a dioecesana lege audeat segregare. *Ilerd. c. 3.*

16. q. 1. c. Pre. c. 34. 10. q. 1. c. 1.

C A P. I X.

1. q. 2. c. 6. placuit.

Vnusquisque Episcopus meminerit, vt non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem basilicae, & obsequium ipsius per donationem chartulae confirmatum accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas, si sine luminarijs, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem seruituri sunt, tamquam domus priuata, consecretur ecclesia. *Bracar. ij. c. 5.*

Vor-

Vorma.c.3. Burch. lib.3.c.37. Iuo par.3. cap. 42. decr.

CAP. V.

De conf. d.1.c.9. Si quis basilicam non pro deuotione fidei, sed pro quaestu cupiditatis aedificat; vt quidquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat: eo quod basilicam in terra sua quaestus caussa cōdiderit, &c. nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec basilicam, quae non pro sanctorum patrociuio, sed magis sub tributaria condicione est condita, audeat consecrare. *Brac. ij. cap.6.*

CAP. VI.

10.q.1.sic quidā.c.2 Multi contra canonum constituta, sic ecclesias, quas aedificauerint, postulant consecrari, vt dotem, quam eidem ecclesiae contulerint, censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere, &c. omnia ad Episcopi ordinationem pertineant. *Tolet.iij.c.19. Magunt. sub Arnul.c.4. Vormac.6. & 55. Trosle.c.6. Burch. lib.3.c.20. Iuo lib.2. tit.2.c.3. panor. & lib.3. c.23. decr.*

CAP. VII.

Per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martyrum ad ipsa sollemnia confluentes, chorus femineus turpia, & obscoena cantant, dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Conuenit, vt sacerdotes loci talia a septis basilicarum, vel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atrijs vetare debeant, & arcere. Et si voluntarie noluerint emendare; aut excommunicari debeant, aut disciplinae aculeum sustinere. *Cabilo.19.*

CAP. VIII.

In sanctum, & satis venerabile concilium residentibus nuntiatum est nobis, eo quod aliqui Pontifices regulam veritatis praetermittentes, ecclesias, quae a fidelibus pia deuotione construuntur, extra dies Dominicos consecrent, &c. Propria deliberatione censemus, vt nulli penitus Pontificum, in quibuscumque prouincijs constituto amodo liceat, praeter certos dies dominicos ecclesias sanctas consecrare. *Caesaraugust.ij.c.1.*

CAP. IX.

Rogabant enixius sanctum virum, vt synagogam suam ecclesiam consecraret in honore sancti Saluatoris mundi. quorum petitionem minime aspernatus, synagogam illorum, quae maior esse videbatur, in nomine vnigeniti filij Dei redemptoris mundi consecrauit. Ex tunc itaque per diuersas orbis terrae nationes, & prouincias mos inoleuit; vt basilicas plurimas, vel oratoria Pontifices Christianae legis in honorem sancti Saluatoris mundi condere, & dedicare non desinant. Nam antea antiquiores nostri, vel maiores hoc peragere minime praesumpserunt, &c. Rogauerunt autem Metropolitanum praefati viri, vt caeteras synagogas eorum in honore quorundam beatorum martyrum consecrando reconciliaret, &c. *Athanasius in sermone de imagine Christi Berytensi. vij. synod. act.4. ante finem.*

CAP. X.

Lucina vidua matrona, quae vixerat cum viro Marco annis xv. & in viduitate sua habebat annos xix. suscepit beatum virum, quae & domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, vbi die, noctuque, hymnis, & orationibus domino Iesu Christo confitebantur. *Damas. in Marcello.*

Reuereantur Christiani ecclesiam suam. Tit. XII.

CAP. I.

Cum propter damnum, quod propter peccata nostra passi sumus in ecclesijs, surripuerunt quidam pia loca, & Episcoporum domos, & monasteria, & facta sunt communia diuersoria: si quidem hi malint reddere, vt in pristinam formam restituantur: recte est. sin minus, si clerici fuerint, eos deponi iubemus; si monachi, vel laici, excommunicari: vti condemnatos a Patre, Filio, & Spiritu sancto: & constituentur, vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur, quod Domini voci contradicunt, dicenti: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. *Nicaen. ij. c.13. Trull.49. Anselm.lib.7.c.172.* *19. q.3. quoniam. c.5.* *Mar.9.g* *Ioan.2.c*

CAP. II.

Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici sic exponunt ecclesias suppellectilibus proprijs, & etiam alienis, vt potius domus laicae, quam Dei basilicae videantur. non considerantes, quod Dominus non sinebat, vt vas transferretur per templum, &c. Prohibemus, ne hujusmodi supellectilia in ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentiua, seu alias necessitates vrgentes, ad eas oporteat haberi refugium. Sic tamen, vt necessitate cessante res in loca pristina reportentur, &c. *Innocen.iij.in conc. gen.Later.c.19.* *De custod. euch. c.2. Grego.ix. c.1.de immun.eccl. in 4.colle. Mar.11.*

CAP. III.

Praelati de cetero non permittant illos, qui ad eorum ecclesias caussa venerationis accedunt, vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut & in plerisque locis occasione quaestus fieri consueuit. *Innoc.iij. in concil. gen.Later.c.62.* *c. vlt. de reliq. Gregor.ix. & c. vlt. de immu.eccles. in 4. collect.*

CAP. IV.

Condecet pergentes ad ecclesiam Diuinas scripturas attendere, & locis Dei, quae serius sunt, agere, secundum quod scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur: non alios secum ad immane peccatum sua culpa suadere. *Leo iv. in synod.Rom.c.35.* *Mat.21.a*

CAP. V.

Arcae ab ecclesia expellantur, nisi vna ad vestimentum, & libros. Sed si forte difficilis guerra fuerit; illae, quae in ecclesia fuerint, nullum debitum laicis reddant, sed ecclesiae. *Greg.vij. in conc. Rom. ann. incer. c.32.*

CAP.

CAP. VI.

Infames sunt impugnatores Episcoporum, &c. & conculcatores ecclesiarum. *Euseb. ep. 1. ante med.*

CAP. VII.

Dist. 30, c. 10. Si quis docet domum Dei, & in ea conuentus, siue synaxes esse contemnendas; anathema sit. *Gang. c. 5. Burch. lib. 3. c. 94. Iuo par. 3. c. 84. decr.*

CAP. VIII.

Dist. 30, c. 11. Si quis extra ecclesiam separatim congreget ecclesiam, contemnens ecclesiam, quae ecclesiae sunt, facere velit sine voluntate presbyteri, & Episcopi, anathema sit. *Gang. c. 6. Burch. lib. 3. c. 95.*

CAP. IX.

Dist. 41, c. 5. parsimoniam. Domos Dei veneramur; & conuentus in eis, vt sanctos, & vtiles suscipimus, non concludentes pietatem domibus, sed omnem locum in Dei nomine aedificatum honorantes: atque in ipsa ecclesia Dei conuentum communem in communem vtilitatem recipimus. *Gan. in fine. Iuo par. 8. c. 321. decr.*

CAP. X.

Dist. 42. c. 4. Non oportet in domibus Dominicis, vel ecclesijs agapas facere, & in Dei domo comedere, & accubita sternere. *Laod. c. 28. Trull. c. 74. Aquisgr. 80. Burch. lib. 3. c. 82. Iuo par. 3. c. 73. decr.*

CAP. XI.

Dist. 42. nulli. c. 5. Episcopi, vel clerici in ecclesia non conuiuentur, nisi forte necessitas hospitij id cogat: & populi ab huiusmodi conuiuijs, quoad fieri potest, arceantur. *Carth. c. 42. G. Carth. iij. c. 30. L. Afr. 9. L. Aquisg. c. 59. Burch. lib. 3. c. 83. Iuo par. 3. c. 74. decr.*

CAP. XII.

Ne quis in ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lasciuiendo dissoluat. quia Deus talibus votis irritatur potius, quam placetur. *Aurel. ij. c. 12.*

CAP. XIII.

Sacrificia matutina, missarum, siue vespertinarum nequis cum armis pertinentibus ad bellorum vsum expetat. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter eius districtione debeat castigari. *Aurel. iij. cap. 28. Capitul. lib. 7. c. 277.*

CAP. XIV.

Non licet in ecclesia choros saecularium, vel puellarum cantica exercere; nec conuiuia Mat. 21. b in ecclesia praeparare. quia scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur: *Antisiod. c. 9.*

CAP. XV.

Multa quidem eueniunt, quae dum leuiter corriguntur, saepius ad maiora conscendunt. Valde enim omnibus noscitur esse indecorum; quod per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martyrum, ad ipsa sollemnia confluentes chorus femineus turpia quidem, & obscena cantica decantare videntur; dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Vnde conuenit, vt sacerdotes loci talia a septis basilicarum, vel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atrijs vetare debeant, & arcere. & si voluntarie noluerint emendare; aut excommunicari debeant, aut disciplinae aculeum sustinere. *Cabilo. c. 19.*

CAP. XVI.

Non oportet intra sacra septa tabernam esse, vel ciborum, aliarumve rerum venditiones fieri: vt debitus honor ecclesijs conseruetur. Nam Saluator noster Deus, dum nos in Luc. 19. g carne docuit, non facere domum patris sui, domum negotiationis iussit, &c. Si quis fecerit, excommunicetur. *Trul. c. 77.*

CAP. XVII.

Nemo intra sanctum templum iumentum introducat: nisi iter faciens cum maxima necessitate, domo, & diuersorio indigeat. nam si iumentum non introducat, id peribit, & quae affert, & is, qui ducit, in periculum mortis incidet. vt enim sabbatum propter hominem Mar. 2. d factum esse didicimus: ita hoc casu salutem hominis conseruabimus. Si quis sine necessitate id fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur. *Trul. c. 89.*

CAP. XVIII.

Qui cum vxore, vel alias indiscrete sacra loca polluunt, & contemnunt illic existentes, extra ea sacra loca * etiam catechumenorum * exire iubemus: si non fecerint, clericus deponatur, laicus excommunicetur. *Trul. c. 98.*

CAP. XIX.

Vt de sepeliendis in basilicis mortuis illa constitutio seruetur, quae ab antiquis patribus constituta est. *Arelat. sub Carolo c. 21.*

CAP. XX.

Sacerdotes debent fideles admonere, vt quando ad ecclesiam conueniunt, sine strepitu, ac tumultu eam ingrediantur: in qua etiam, quamdiu orationis caussa morantur, nequaquam inanes inter se proferant confabulationes. Sed & tempore, quo missarum sollemnia celebrantur, non solum ab otiosis, & inutilibus verbis, verum etiam & a perniciosis cogitationibus funditus abstinendum est. *Turon. sub Carolo c. 38.*

CAP. XXI.

Canticum turpe, atque luxuriosum circa ecclesias agere omnino contradicimus, quod vbique vitandum est. *Magan. c. 48. Capitul. lib. 5. c. 97. Burch. lib. 3. c. 87. Iuo par. 3. cap. 77. decr.*

CAP. XXII.

Nullus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri, aut fideles laici. *Magun. c. 52.*

CAP. XXIII.

Multi ecclesiam ingressi, non ad Deum puram, simplicemq. orationem dirigunt; quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur. De talibus Beda in homilia Euangelij septima decima, &c. Sunt itaque plerique quibus potius cordi est, vanis, & obscenis

sœnis confabulationibus vacare, quam lectionibus diuinis aurem accommodare: quibus etiam nusquam tam delectabile videtur esse susurrationes aliorum auribus ingerere, cachinis ora dissoluere, quam in ecclesia Dei, vbi cum humiliter, deuoteq. debuerant inuocare, & peccata sua deflere. Sed & hoc eiusdem hostis antiqui instinctu fieri dubium non est. Quod autem domus Dei non sit huiuscemodi illicitarum actionum, sed potius orationum locus, Dominus docet in Euangelio, di- *Matt.21.* cens: Domus mea domus orationis est, &c. Origenes quoque vbi de velamine Mosis scribit, &c. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib.2. c. 12. in prin.*

CAP. XXIV.

Quando conuenitis ad ecclesiam, pro peccatis vestris orate; nolite scandala concitare, aut otiosas fabulas dicere. In ecclesia stantes, nolite verbosare, sed sacras scripturas patienter audire. Qui enim in ecclesia verba vana locutus fuerit, & pro se, & pro aliis ratio- *Matt.12.* nem redditurus est in die iudicii; quia verbum Dei nec ipse audit, nec alios audire permittit, &c. Plures sunt, de quorum perditione nimium contristor: illos dico, qui venientes ad ecclesiam, magis litigare cupiunt, quam orare; & quando debent lectiones diuinas in ecclesia intentis auribus tota pietate suscipere, tunc foris caussas dicere, & diuersis se student calumniis impugnare: aliquando etiam quod peius est, aliqui nimium iracundia succenduntur, amarissime rixantur, &c. & calcibus, & pugnis inuicem colliduntur. Melius fuerat talibus ad ecclesiam non venire, quam tot malis contra se Diuinam iram prouocare. Isti enim & si cum minoribus peccatis ad ecclesiam veniunt, cum multis criminibus de ecclesia reuertuntur, &c. Quando ad ecclesiam conuenitis, nolite vos talibus fabulis occupare, vnde possitis peccata acquirere. Nolite vos occupare ad litigandum, sed potius ad orandum, non vt rixando Deum offendere, sed supplicando gratiam illius possitis acquirere. *Augustinus in Homiliis ad populum apud Paris. d. c. 12. in med.*

CAP. XXV.

Ioan.2. Cum fecisset Dominus quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo. Quid ergo fratres mei, quid putatis faceret Dominus, si rixis dissidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos, vel alio quolibet scelere reperiret irretitos; qui hostias, quae sibi immolarentur, ementes in templo inuenit, & eliminare festinauit? Haec propter illos diximus, qui ecclesiam ingressi, non solum intentionem orandi negligunt; verum etiam ea, pro quibus orare debuerant, augent. Insuper & arguentes se pro huiusmodi stultitia, conuiciis, odiisq. vel detractionibus insequuntur, addentes videlicet peccata peccatis, & quasi funem sibi longissimum incauta eorum augmentatione tenentes; & nec timentes ex eo districti iudicis examinatione damnari, &c. Multum tremenda sunt haec dilectissimi, &c. ne veniens improuisus, peruersum quid in nobis, vnde merito flagellari, ac de ecclesia eiici debeamus, inueniat: & maxime in illa, quae specialiter domus orationis vocatur, obseruandum; ne quid ineptum geramus; ne cum Corinthiis ab Apostolo audiamus: Numquid domos non habetis *1.Cor.11.* ad agenda, vel loquenda temporalia? aut ecclesiam Dei contemnitis? *Beda homil. 22. in Io. apud Paris. d. c. 12. ante fin.*

CAP. XXVI.

Summopere omnibus fidelibus procurandum est; vt nihil in ecclesia inhonestum aut cogitatione, aut dicto, aut facto gerant; ne forte peccatis, pro quibus absoluendis confluxerant, peccata accumulantes non absolutionem peccatorum acquirant; sed magis funes, quibus quodammodo ligentur, sibi accumulent. *Parisien. d. c. 12. in fine.*

CAP. XXVII.

Congessimus in opere conuentus nostri nonnulla capitalia ad vestram, fideliumq. vestrorum obseruationem, & salutem pertinentia, quorum hic omissa prolixitate mentionem tantum facimus: scilicet, quod loca Deo dicata frequentius, deuotiusq. a fidelibus ad Deum exorandum, sibiq. propitium faciendum sint adeunda: & quod in basilicis Deo dicatis, non sit fabulis otiosis, turpibusque, & obscoenis sermocinationibus vacandum, & negotia saecularia, publicaq. placita habenda: & quod qui haec in ecclesia Dei faciunt, maiora sibi peccata accumulent, &c. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib.3. cap.2.*

CAP. XXVIII.

De reuerentia ecclesiarum Dominus ait: Domus mea domus orationis vocabitur cun- *Esai.56.* ctis gentibus. Vnde etiam legitur in Euange- *Matt.21.* lio, quod ipse Dominus cum venisset ad Hie- *Ioan.2.* rusalem, & introisset in templum, eos, qui negotia terrena, & emptiones, ac venditiones illicitas in eodem exercebant, quasi flagellum de funiculis faciens omnes inde eiecerit. His temporibus, nec loca sancta venerantur, neque ministri Dei condigne honorantur, &c. Vnde necessitas magna nos coëgit pro hac re ad vos reclamare, & petere; vt sicut apud antecessores vestros Reges, atque Imperatores, qui ante vos fuerunt, honorem sancta Dei ecclesia habuit, & per immunitatem eorum possessiones ecclesiasticae inconuulsae perstiterunt, manentesq. in eis semper inlaesi perseuerauerunt. ita apud vos modernis temporibus incontaminatae permaneant, &c. *Magunt. sub Rabano. in Prologo post med.*

CAP. XXIX.

Quod ecclesia cum magna reuerentia adeunda sit, sicut in Capitulari Dominico continetur: & in Moguntiacensi, & Turonensi, & Arelatensi tempore gloriosi Imperatoris Caroli conuentibus decretum est. *Magunt. sub Arnul. c.21.*

CAP. XXX.

Statuit sancta synodus, vt mala consuetudo, quae apud omnes paene iam inoleuit, omnino prohibeatur: hoc est, quod colloquia sua in atrio alicuius ecclesiae constituunt habenda, & tunc ea in ipsa maxima exercent ecclesia, vbi orationes, & diuina tantum fieri aequum est officia. *Salengunstadien. cap. 9. Iuo par. 15. cap. 175. decret.*

CAP. XXXI.

Videmus crebro in ecclesiis messes, & fenum congeri; vnde volumus, & hoc penitus obseruetur; vt nihil in ecclesia, praeter vestimenta ecclesiastica, & vasa sancta, & libros, recondatur: ne forte si alia ibi, quam oportet, negotia exerceantur, a Domino audiamus: Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum. *Theodulph. ad presbyteros Aurel. c. 8.*

Mat. 21. a

CAP. XXXII.

Non debere ad ecclesiam ob aliam caussam conuenire, nisi ad laudem Domini, & eius seruitium faciendum: disceptationes vero, & tumultus & vaniloquia, & ceterae actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendae sunt. Vbi enim Dei nomen inuocatur, Deo sacrificium offertur, Angelorum frequentia inesse non dubitatur; periculosum est tale aliquid dicere, vel agere, quod loco non conuenit. Si enim Dominus illos de templo eiecit, qui victimas, quae sibi offerrentur, emebant, vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abijciat, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & huiusmodi nugis locum diuino cultui mancipatum foedant? *Theodulph. ad presbyteros Aurel. c. 10.*

Mat. 21. a

CAP. XXXIII.

Linus ex praecepto beati Petri constituit; vt mulier velato capite in ecclesiam introiret. *Dam. in Lini.*

Solis clericis patet aditus ad altare, non autem laicis, neque feminis. Tit. XIII.

CAP. I.

IMpatienter audiuimus, tantum diuinarum rerum subiisse despectum, vt feminae sacris altaribus ministrare ferantur; & cuncta, quae non nisi virorum famulatui deputata sunt, sexum, cui non competit, exhibere: viso quod omnium delictorum, quae sigillatim perstrinximus, noxa omnis, & crimen, eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando prauis excessibus se fauere significant, &c. Quo more teneant iura Pontificum, qui Pontificalibus excubiis eatenus iniuncta dissimulant, vt contraria domui Dei, cui praesident, potius operentur? Qui quantum apud Dominum possent, si ei non nisi conuenientia procurarent; tantum quid mereantur, adspiciant, cum execrabili studio sectentur aduersa. *Gelas. epist. 1. cap. 28. Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 45.*

CAP. II.

Solis ministerio sacro deditis ad altare ingredi, & communicare (*ibidem*) liceat. *Laod. c. 19. in fine.*

CAP. III.

Non oportet mulieres ingredi ad altare. *Laod. cap. 44. G. 45. L.* in secretarium. *Mar. Brac. 42. Aquisgr. 82. Vid. Capit. lib. 1. c. 17.*

CAP. IV.

Laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tam ad vigilias, quam ad missas stare penitus non praesumant. Sed pars illa, quae a cancellis versus altare diuiditur, choris tantum psallentium pateat clericorum. Ad orandum, & communicandum laicis, & feminis, sicut mos est, pateant sancta sanctorum. *Turon. ij. c. 4. Capitul. lib. 7. c. 278. Burch. lib. 3. c. 102. Iuo par. 2. c. 137. decret.*

c. 1. de vita. & hon. cler. Gregor ix. & in 1. coll.

CAP. V.

Placuit, vt ingredi sacrarium ad communicandum non liceat laicis viris, vel mulieribus, nisi tantum clericis, sicut & antiquis canonibus institutum est. *Brac. 1. c. 31.*

CAP. VI.

Sacerdotes, & Leuitae ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus. *Tolet. iv. c. 17.*

CAP. VII.

Nemini laico licet intra sacrum altare ingredi, imperiali potestate, vel auctoritate nihil ad hoc faciente, nisi cum vult dona offerre, iuxta veterem traditionem. *Trul. c. 69.*

CAP. VIII.

Quidam nostrorum verorum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdam prouinciis contra legem diuinam, canonicamq. institutionem feminas sanctis altaribus se vltro ingerere, sacrataq. vasa impudenter contingere, & indumenta sacerdotalia presbyteris administrare, &c. Quod autem mulieres ingredi ad altare non debeant, & in concilio Laodicensi capitulo xliv. & in decretis Gelasii Papae titulo xxvi. copiose inuenitur. Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a religione Christiana abhorret, ne vlterius fiat, inhibendum est, &c. *Paris. sub Ludo. & Lothar. lib. 1. c. 45.*

CAP. IX.

Hoc secundum auctoritatem canonum modis omnibus prohibendum; vt nulla femina ad altare praesumat accedere, aut presbytero ministrare, aut infra cancellos stare, aut sedere. *Nannet. c. 3.*

CAP. X.

Non liceat mulieri in secretarium ingredi. *Mart. Brac. c. 42. Laod. c. 44.*

CAP. XI.

Feminae missam sacerdote celebrante nequaquam ad altare accedant; sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo obla-

oblaturus accipiat. Memores enim debent esse feminae infirmitatis suae, & sexus imbecillitatis; & idcirco sancta quaelibet in ministerio ecclesiae contingere pertimescant: quae etiam laici viri pertimescere debent, ne Ozae poenam subeant, qui dum arcam Domini extraordinarie contingere voluit, Domino percutiente interijt. *Theodulph. ad presbyteros Aurelian. c.6.*

2.Reg.6.

Quibus diebus debeant Christiani ad suas ecclesias confluere. Tit. XIV.

Vide libro nono cap. xiv. quibus adde.

CAP. I.

7.q.1.c.29 SI quis in clero constitutus ab ecclesia sua diebus sollemnibus defuerit, id est Natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius *singulari lucro studeat, quam seruitio suo parere; conuenit, vt triennio a communione suspendatur. similiter diaconus, vel presbyter, si per tres hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat. *Agath. c.64.*

**saeculari.*

CAP. II.

De consec. d.3.c.4. Episcopus, si infirmitate non fuerit impeditus, ecclesiae, cui proximus fuerit, die dominico deesse non debet. *Aurelian. cap. vlt. Caesar. lib.4.c.62.*

CAP. III.

Vt nullus Episcoporum natalem Domini, aut Pascha alibi, nisi ad ecclesiam suam, praeter infirmitatis incursum, aut ordinem Regium celebrare praesumat. *Lugdun.5.c.5.*

Concedit synod. Regi Episcoporum, ad consilium detinere.

Laici non ingrediantur cum armis in ecclesiam: mulieres vero post partum, vel pollutae menstruo, ingredi possunt; item viri, qui cum vxoribus concubuerunt. Tit. XV.

CAP. I.

Dist.5.c.2 & mulier. MVlier potest ingredi in ecclesiam eadem hora, qua peperit. *Greg. ad Aug. interr.8. vel 10. Nicol. ad consul. Bulg. c.68. Capit. lib.6.c.204. Ansel. lib.10.c.59. in addit. Tarrac. lib.6.c.225.*

CAP. II.

c. vlt. e. d. Item, quae ex consuetudine menstrua patitur. *Ibid. Iuo par.8.c.88. dec. Ansel. vbi sup. Tarrac. ibid.* Caesar. *lib.10.c.56.*

CAP. III.

33.q.4. vir.c.7. Si quis sua coniuge non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia vtitur, iste profecto de ingressu ecclesiae, seu de sumendo corporis dominici, sanguinisq. mysterio, suo est iudicio relinquendus, &c. *Ibid. Iuo d. cap. 88. Anselm. vbi supra. Tarrac. ibid.*

CAP. IV.

Nullus saecularium nec in ecclesia, nec infra atrium ipsius ecclesiae qualecumque scandalum, aut simultates penitus excitare praesumat, nec arma trahere, aut quemcumque ad vulnerandum, vel interficiendum penitus appetere. Quod si quis fortasse praesumpserit, ab Episcopo loci illius, vbi factum fuerit, ipse iuxta statuta canonum communione priuetur. *Cabilon. c.17.*

CAP. V.

Si quis temerarius atrium ecclesiae euaginato gladio praesumptuose intrauerit, sacrilegium facit. Et idcirco sacrilegium in atrio Domini factum, sacrilegii more altari, & Domino persoluatur, &c. *Tributi. cap. 6.*

CAP. VI.

Decretum est, vt nemo gladium in ecclesiam portet, Regali tantum excepto. *Salegunstad. c.8. post Burch. decr. Iuo par.15. cap. 174. decr.*

Ne in ecclesiis ius dicatur. Tit. XVI.

CAP. I.

NVllus iudex laicus, vel Vicarius in ecclesia, vel coemeterio aliquam potestatem exerceat, vel aliquem distringat, aut capiat, aut furtum ibi requirat. *Gregor. vij. in syn. Rom. ann. incer. c.12.*

CAP. II.

Vt placita publica, & saecularia neque in atriis basilicarum, neque in ipsis basilicis fiant dicente Domino: Domus mea domus orationis vocabitur. *Arel. sub Carolo c.22.* *Mat.21.b*

CAP. III.

Placita quidem saecularia in ecclesijs, vel in atriis ecclesiarum a Comitibus, Vicariisq. vsque modo multis in locis habita, ne vltra fiant, interdicendum est; cum auctoritate Domini, qui expulsis de templo negotiatoribus asseruit debere domum Dei, domum esse orationis. *Turon. sub Carolo c.39.* *Ioan.2.c Mat.21.b*

CAP. IV.

Praecipimus, vt in ecclesiis, aut in domibus ecclesiarum, vel atriis placita saecularia minime fiant. *Magun. c.40. Capitul. lib.5.c.91. & lib.7.c.31. in additis.*

CAP. V.

Vt in locis sacratis, diebus dominicis, vel aliis sollemnitatibus iudicia publica non exerceantur, &c. *Syn. apud S. Medar. c.6.*

CAP. VI.

Praecipimus, vt in ecclesiis, siue atriis ecclesiarum, vel domibus placita saecularia minime fiant, quanto minus rixae, & contentiones. *Magunt. sub Arnul. c.21. ex concilio Turon. sub Carolo c.39. & 40.*

CAP. VII.

Non debere ad ecclesiam ob aliam caussam conuenire, nisi ad laudem Domini, & eius seruitium

pitium faciendum; disceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & ceterae actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendae sunt, &c. *Theodulph. ad presbyt. Aurelianen. c. 10.*

De his, qui ad ecclesias confugiunt. Tit. XVII.

CAP. I.

SI quis ad aliquam crucem in vijs, persequentibus inimicis confugerit; liber, ac si in ipsa ecclesia permaneat. Quod si quis pro securitate ecclesiae, vel praedictae crucis, aliquod crimen peregerit, & ad ecclesiam, vel ad crucem confugerit; accepta securitate vitae, & membrorum reddatur iustitiae. *Urbanus ij. in Claram. syn. c. 29. & 30.*

CAP. II.

Praecipimus, vt in eos, qui ad ecclesiam, vel coemeterium fugiunt, nullus omnino manum mittere audeat. Quod si fecerit, excommunicetur. *Innocen. ij. in synodo Rom. c. 12. post panor. Iuonis.*

CAP. III.

Sancimus, vt in eos, qui ad ecclesiam, vel coemeterium confugerint, nullus manus mittere audeat: quod si fecerit, anathema sit. *Eugen. iij. in conc. Remen. c. 14.*

CAP. IV.

11.q.1.c. 1. Priuilegia ecclesiarum, & sacerdotum sancti Apostoli iussu Saluatoris intemerata, & inuiolata omnibus decreuerunt manere temporibus, [Leges ecclesiae Apostolica firmamus auctoritate. *Anacl. ep. 1. ante fin. Ansel. lib. 4. cap. 1. Tarrac. lib. 1. c. 271*

3.q.6.c. 13.

CAP. V.

Si quisquam ad ecclesiam fugerit, non illum, nisi sua voluerit sponte, ab ea dicimus educendum. Denique si quondam latrones, & diuersorum criminum rei ad asylum templi Romuli fugientes, indemnitatem consequebantur; quanto potius ii, qui ad templum Christi confugium faciunt, delictorum remissionem suorum adepti, debent etiam sibi a suspecto, iuramento praestito, omni pristinae securitati restitui? *Nicol. ad consulta Bulgaror. cap. 95.*

CAP. VI.

De immunit. eccl. c. 6. ap. Greg. 1x. & in 3. col. ee. tit. c. vn. Confugiens ad ecclesiam, vel liber, vel seruus existit: si liber, quantumcumque grauia maleficia perpetrarit, non est violenter ab ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad poenam: sed rectores ecclesiae sibi obtinere debent membra, & vitam, Super eo tamen, quod inique fecit, est legitime puniendus. & hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus populator agrorum: qui dum itinera frequentat, vel publicas stratas obsidet, ob transgressionis insidias, ab ecclesia extrahi potest, impunitate non praestita, secundum canonicas sanctiones. Si vero seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam, postquam de impunitate sua dominus eius clericis iuramentum praestiterit, ad seruitium domini sui redire compellatur, & inuitus; alioquin a domino poterit occupari, &c. *Innocen. iij. illustri Regi Gonatiae, v. l. praesenti 2. C. de ijs, qui ad ecclesias confugiunt p. sane. Instit. de ijs qui sunt sui iuris, vel alieni.* Croatiae f. Scotiae al.

CAP. VII.

Quoniam saepe contingit, vt ad ecclesiam confugiant, qui propter crimina in exilium, vel insulas damnantur, aut certe quamcumque sententiam excipiunt; subueniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, si vobis placet. Vniuersi dixerunt: Placet, & constituatur. *Sardic. c. 7. G. 8. L.* 13.q.8.c. 18. si quibis.

CAP. VIII.

Eos, qui ad ecclesiam confugerint, tradi non oportere, sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi. *Arausi. c. 5. Raban. c. 23. de paenit. Burch. lib. 3. c. 195. Iuo par. 3. c. 132. decret.* D. ff. 87. c. 6.

CAP. IX.

Si quis mancipia clericorum pro suis mancipiis ad ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes ecclesias districtissima damnatione feriatur. *Arausi. cap. 6. Burch. & Iuo vbi sup. & par. 3. c. 118. & panor. 6. c. 79.* d.c.6.

CAP. X.

Seruus reatu atrociore culpabilis, si ad ecclesiam confugerit, a corporalibus tantum suppliciis excusetur. De peccatis vero, vel quocumque opere, placuit a dominis iuramenta non exigi. *Epaon. c. 39.*

CAP. XI.

Nullus clericorum seruum, aut discipulum suum ad ecclesiam confugientem, extrahere audeat, vel flagellare praesumat, quod si fecerit, donec digne paeniteat, a loco, cui honorem non dedit, segregetur. *Iler. c. 8. Iuo lib. 2. tit. 7. c. 5. panor. & par. 3. c. 117. & par. 6. c. 370. decr. Caesar. lib. 7. c. 5.* 17.q.4.c. 19.

CAP. XII.

Ecclesiastici canones, & lex Romana constituerunt, vt ab ecclesiae atrijs, vel domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat, sed nec alteri consignari, nisi ad Euangelia datis sacramentis de morte, & debilitate, & omnium poenarum genere sint securi. ita vt ei, cui reus fuerit criminosus, de satisfactione conueniat. Quod si quis sua sacramenta conuictus fuerit violasse, reus periurii, non solum a communione ecclesiae, vel omnium clericorum, verum etiam & a catholicorum conuiuio separetur. Quod si is, cuius reus est, noluerit intentione faciente componi, & ipse reus de ecclesia actus timore discesserit; ab ecclesiae clericis non quaeratur. *Aurel. cap. 1. vel 3. Raban. c. 22. de paenit. Burch. lib. 3. c. 190. Iuo par. 3. c. 107. decr.* 17.q.4.c. 36. id est constituerunt

CAP. XIII.

De raptoribus id constituendum esse censuimus, vt si ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & feminam ipsam violentiam pertulisse constiterit; statim liberetur de pote- 36.q.1.c. 3.

state

teſtate raptoris; & raptor mortis, vel poenarum impunitate conceſſa, aut ſeruiendi condicioni ſubiectus ſit, aut redimendi ſe liberam habeat facultatem, &c. *Aurel. c. 2. vel 4. Raban. c. 22. de paenit. Burch. lib. 3. c. 191. Iuo lib. 2. tit. 7. c. 1. panor. & par. 3. c. 108. decr. Anſel. lib. 10. cap. 57. Caeſar. lib. 10. cap. 89. & lib. 15. cap. 68.*

CAP. XIV.

27.q.4.c. 36. ad con ſtituimus. §.1. Seruus, qui ad eccleſiam confugerit pro qualibet culpa, ſi a domino pro admiſſa culpa ſacramentum ſuſceperit, ſtatim ad ſeruitium domini ſui redire cogatur; & poſteaquam dato ſacramento, domino ſuo fuerit conſignatus, ſi aliquid poenae pro eadem culpa, qua excuſatur, probatus fuerit pertuliſſe: pro contemptu eccleſiae, & praeuaricatione fidei, a communione, & conuiuio catholicorum extraneus habeatur. Si vero ſeruus pro culpa ſua ab eccleſia defenſatus, ſacramenta domini, clericis exigentibus, de impunitate perceperit; exire nolentem a domino liceat occupari. *Aurel. c. 3. vel 5. Raba. vbi ſupra. Burch. lib. 3. c. 192. Iuo lib. 2. tit. 7. c. 2. panor. & par. 3. c. 109. decr.*

CAP. XV.

De mancipiis Chriſtianis, quae in Iudaeorum ſeruitio detinentur, ſi eis, quod Chriſtiana religio vetat, a dominis imponitur: aut ſi eos de eccleſia excuſatos tollant pro culpa, quae remiſſa eſt, & affligere, aut caedere fortaſſe praeſumpſerint, & ad eccleſiam iterato confugerint: nullatenus a ſacerdote reddantur, niſi pretium offeratur, ac detur, quod mancipia ipſa valere pronuntiauerit, iuxta taxationem. *Aurelianen. iij. c. 13.*

CAP. XVI.

Si quis neceſſitatis impulſu ad eccleſiae ſepta confugerit, & ſacerdote, vel praepoſito eccleſiae praetermiſſo, atque contempto, eumquiſque de locis ſacris, vel altari ſeu vi, ſeu dolo abſtrahere, aut ſollicitare forte praeſumpſerit: vt inimicus eccleſiae ab eius liminibus arceatur, quouſque iuxta Pontificis diſtrictionem digna pro indicta paenitentia emendatio ſubſequatur; eo tamen, qui abſtractus eſt, prius eccleſiae reſtituto. *Aurelianenſe iv. c. 21.*

CAP. XVII.

Quaecumque mancipia ſub ſpecie coniugii ad eccleſiae confugerint ſepta, vt per hoc credant poſſe fieri coniugia; minime eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio a clericis defenſetur, &c. ne in ſanctis locis talis coitus miſceatur. De qua re decernimus; vt parentibus, aut propriis dominis, prout ratio poſcit, perſonarum accepta fide, reſtituti, ſub ſeparationis promiſſione reddantur. Poſtmodum tamen a parentibus, atque dominis libertate conceſſa, ſi voluerint, eos propria voluntate coniungant. *Aurel. iv. c. 23.*

CAP. XVIII.

Cum prioribus canonibus iam fuerit definitum, vt de mancipiis Chriſtianis, quae apud Iudaeos ſunt, ſi ad eccleſiam confugerint, & redimi ſe poſtulauerint; etiam ſi ad quoſcumque Chriſtianos refugerint, & ſeruire Iudaeis noluerint, taxato, & oblato a fidelibus iuſto pretio, ab eorum dominio liberentur: itidem ſtatuimus, vt tam iuſta conſtitutio ab omnibus catholicis obſeruetur. *Aurel. iv. c. 29. Vid. Aurel. iij. c. 3.*

CAP. XIX.

Quaecumque timet violentiam, & vult habere maritum, refugiat ad eccleſiam, donec propinqui poſſint eam Principis imperio, aut ſacerdotis, vel eccleſiae beneficio liberare, & defenſare, ac condigno ſociare marito. *Turon. ij. c. 21. in fin.*

CAP. XX.

De ſeruis, qui pro qualibet cauſſa, ad eccleſiae ſepta confugerint, ſi quid in antiquis conſtitutionibus tenetur ſcriptum, pro conceſſa culpa datis a domino ſacramentis, quiſquis ille fuerit, egrediatur de venia iam ſecurus. Enimuero ſi immemor fidei dominus tranſcendiſſe conuincitur, quod iurauit: vt is, qui veniam acceperat, probetur poſtmodum pro ea culpa qualicumque ſupplicio cruciatus; dominus ille, qui immemor fuit datae fidei, ſuſpenſus ſit ab omnium communione. Item ſi ſeruus, pro venia datis ſacramentis a domino, iam ſecurus exire noluerit; ne ſub tali contumacia requirens locum fugae domino fortaſſe depereat; egredi nolentem a domino eum liceat occupare; vt nullam quaſi propter *tentationem ſerui quibuſlibet modis moleſtiam, aut calumniam patiatur eccleſiae. *retētionem f. fidem tamen dominus, quam pro conceſſa venia dedit, nulla temeritate tranſcendat. Quod ſi Gentilis dominus fuerit, aut alterius ſectae, quia conuentu eccleſiae probatur extraneus; is, qui ſeruum repetit, perſonam requirat bonae fidei Chriſtianum, vt ipſe in perſona domini pro ſeruo praeſtet ſacramentum, quia ipſi poſſunt ſeruare, quod ſacrum eſt, qui poſt tranſgreſſionem, eccleſiae metuunt diſciplinam. *Aurel. v. c. 23.*

CAP. XXI.

Comperimus quoſdam pſeudochriſtianos de ſacroſanctis eccleſiis ſuae religionis oblitos fugitiuos ſubtrahere; ideo cenſemus, vt quicumque culpa compellente, aut potentum importuna non ſuſtinens, ſuae gremium matris eccleſiae petierit; vſque ad praeſentiam ſacerdotis in eodem loco inconcuſſe permaneat. nulli permittentes quolibet dignitatis gradu functo fugitiuo etiam in locis ſacris violentiam inferre. Sic enim mundani Principes ſuis legibus cenſuerunt; vt quicumque ad eorum ſtatuas fugerit, illaeſus habeatur: quanto magis hi permanere debent indemnati, qui patrocinia immortalis regni, & caeleſtis adepti ſunt? Si tamen aliquo facto tenentur obnoxii, qui ad eccleſiam ſunt a fuga verſi, quo iam ſacerdoti culpae eorum innoteſcant,

sciunt, etiam ipsi consultum ferant, qualiter licet habitaculum per subtractionem non violetur illorum. *Matisco.ij.c.8.*

CAP. XXII.

Licet reuerentissimi canones, atque sacratissimae leges de Episcopali audientia in ipso paene Christianitatis principio sententiam protulerint: tamen quoniam eadem postposita humana in sacerdotes Dei grassatur temeritas, ita vt de atrijs venerabilium ecclesiarum violenter abstractos, ergastulis publicis adducant: censemus, vt Episcopum nullus saecularium fascibus praeditus, iure suo contumaciter, ac perpetuam agens, de sancta ecclesia, cui praeest, trahere audeat. Nefas est enim, vt illius manibus Episcopus, aut iussione de ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui inuocato nomine Domini, ad saluationem corporis, animaeque, eucharistiam saepe porrexit. Hoc enim decretum a nobis praefixum, qui fuerit audacter transgressus; tam ipse, quam omnes, qui ei consenserint, vsque ad generale concilium anathemate de ecclesia separentur. *Matisconense ij. cap.9.*

CAP. XXIII.

Neque presbyter, neque diaconus, neque subdiaconus de ecclesiis trahantur, aut iniuriam aliquam inscio Episcopo eorum patiantur. Sed quidquid quis aduersus eos habuerit; in notitiam Episcopi proprii perducat, & ipse caussam iustitia praeeunte discutiens animo clericos accusantis satisfaciat. *c.10.eiusdem concilij.*

CAP. XXIV.

Quisquis virtutem petens defendere aduersariorum, & patriae, vel genti suae detrimenta intulerit rerum, in potestatem Regis, ac gentis suae reductus, excommunicatus, & retrusus longinquioris paenitentiae legibus subdatur. Quod si ipse mali sui prius reminiscens, ad ecclesiam fecerit confugium; intercessu sacerdotum, & reuerentia loci Regia in eos pietas reseruetur, comitante iustitia. *Toletanum vi. cap.12.*

CAP. XXV.

17 q. 4. c. 35. defi-nimus. Pro his, qui quolibet metu, vel terrore ecclesiam appetunt, consentiente domino nostro * Eringio Rege, definimus; vt nullus audeat confugientes ad ecclesiam, vel residentes abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, seu spolii residentibus in loco sancto inferre. Sed esse potius his ipsis, qui ecclesiam petunt, per omnia licitum in triginta passus ab ecclesiae ianuis progredi. in quibus xxx. passibus vniuscuiusque ecclesiae in toto circuitu reuerentia defendatur. Sic tamen, vt hi, qui ad eam confugiunt, in extraneis, vel longe separatis ab ecclesia domibus nullo modo abscedant. Sed in hoc xxx. passuum numero, absque domorum extranearum receptaculo, progredientes, aditum obtinebunt, vt ad requisitae naturae vsum debitis exeant locis. & nullo teneantur euentu necessitudinis, qui dominicis se defendendos commiserint claustris. Si quis autem hoc decretum temptauerit violare; & ecclesiasticae excommunicationi subiaceat, & seueritatis Regiae feriatur sententia. Ipsos tamen, qui ad ecclesiam confugium fecerint, si iuxta priscorum canonum instituta, hi, qui eos repetunt, sacramenta reddiderint, & sacerdos ecclesiae ipsius ab ecclesiae non abstraxerit foribus, aut fuga talium, si euenerit, sacerdoti quaerenda est, aut damnorum sententia secundum electionem Principis, huiusmodi sacerdotibus irroganda. *Tolet.xij.c.10. Iuo lib.2. tit.7. c.7.panor. & par.3.c.121.decr.*

* Erugio

CAP. XXVI.

Reum confugientem ad ecclesiam nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad poenam, vel ad mortem; vt honor Dei, & sanctorum eius conseruetur. Sed rectores ecclesiarum pacem, & vitam, ac membra eius obtinere studeant; tamen legitime componat, quod inique fecit. *Magunt.c.39. Capitul. lib.5. c.90. & lib.7.c.29.in addit. Burch.lib.3.c.194. Iuo lib.2.tit.7.c.4.panor. & par.3. c.111. & 123. decr. Tarr.lib.6.c.156.* 17.q.4.c.9.

De immunitate ecclesiarum. Tit. XVIII.

CAP. I.

IN tantum quorundam laicorum processit audacia, &c. vt tam ecclesias ipsas, quam earum homines, talliis, & exactionibus grauare praesumant: eos, qui amodo ista commiserint, anathemate decernimus feriendos. *Alex.iij.in conc.Lateranen.c.14.* De iure patron.c.4. Grego. ix. & c.5. eo. tit. in 1. coll.

CAP. II.

Non minus pro peccato eorum, qui faciunt, quam pro illorum detrimento, qui sustinent, graue nimis esse dinoscitur, quod in diuersis partibus mundi, rectores, & Consules ciuitatum, necnon & alii, qui potestatem habere videntur, tot ecclesiis frequenter onera imponunt, & ita grauibus eas, crebrisq. exactionibus premunt, vt deterioris condicionis factum sub eis sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, &c. Ille quidem omnibus aliis seruituti subiectis, sacerdotes suos, & eorum possessiones in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministrauit. Isti vero vniuersa fere onera sua imponunt ecclesiis, & tot angarijs eas affligunt; vt quod Hieremias ait, competat: Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Siue quidem fossata, siue expeditiones, siue quaelibet alia sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum, clericorum, & pauperum Christi vsibus deputatis cuncta volunt fere * compilari. Iurisdictionem etiam, & auctoritatem Episcoporum, & aliorum Praelatorum ita euacuant; vt nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse, &c. De immu. eccl. c. 4. Greg. ix. & in 1. collect. Gen.47. Thre.1.a * cõpleri

Quo

Quocirca sub anathematis districtione seuerius prohibemus; ne de cetero talia praesumant attemptare, nisi Episcopus, & clerus tantam necessitatem, vel vtilitatem aspexerint; vt absq. coactione ad releuandas communes necessitates, vbi laicor. non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda. Si autem consules, aut alij de cetero * id praesumpserint, & commoniti desistere forte noluerint; tam ipsi, quam eorum fautores excommunicationi se nouerint subiacere, nec communioni fidelium reddantur, nisi satisfactionem fecerint competentem paenitentes. *Alex.iij.in conc.Later.c.19.*

* ista cōmiserint

CAP. III.

De iureiur. 30. Greg. ix. c. 3. eod. tit. in 4. collect. Rom. 14.

Nimis de iure diuino quidam laici vsurpare conantur, cum viros ecclesiasticos nihil temporale continentes, ab eis ad praestandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt. Quia vero secundum Apostolum, seruus domino suo stat, aut cadit; sacri auctoritate concilii prohibemus, ne tales clerici personis saecularibus praestare cogantur huiusmodi iuramentum. *Innoc.iij.in conc.gener.Later.c.43.*

CAP. IV.

De immunit. eccl. 7. Greg. ix. c. 3. de consi. in 4. collect.

Aduersus Consules, ac rectores ciuitatum, & alios, qui ecclesias, & viros ecclesiasticos talliis, seu collectis, & exactionibus aliis aggrauare nituntur, volens immunitati ecclesiasticae Lateranense concilium prouidere; praesumptores huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit, transgressores, & fautores eorum excommunicationi praecipiens subiacere, donec satisfactionem impendant competenter, &c. Quoniam vero nec sic quorundam malitia contra Dei ecclesiam conquieuit; adiicimus, vt constitutiones, & sententiae, quae ab excommunicatis huiusmodi, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatae, inanes, & irritae habeantur, nullo vmquam tempore valiturae, &c. nullus vano decipiatur errore, vt infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus. Nam & ipsum, qui satisfacere recusauerit, & successorem ipsius, si non satisfecerit infra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter; cum succedat in onere, qui substituitur in honore. *Innoc.iij. in conc.gener.Later.cap.46.*

CAP. V.

Vt pastus Imperatoris ab Episcopis, & Comitibus secundum antiquam consuetudinem soluatur. Quod si nouo tempore fiscus Comitalis in ius ecclesiasticum concessus est; augeatur stipendium Imperiale ab ecclesia, iuxta quod respublicae fuerint minoratae. *Ioannes ix. in syn. Rauen.par.2.c.8.*

CAP. VI.

Vt plebes ecclesiae nullatenus aut Comitibus, aut Episcoporum vassallis, aut vllis laicis in beneficia tribuantur. *Ioan. ix. in syn. Rauen.par.2.c.10.*

CAP. VII.

Vt in domibus ecclesiarum neque missus, neque Comes, vel iudex quasi pro consuetudine neque placitum, neque hospitium vindicent: sed in publicis * locis domos constituāt, in quibus placitum teneant, & secundum antiquam consuetudinem hospitentur. *Ibid.c.11.*

De immunit. eccl. c. 1. Greg. ix. & in 1. collect.

* rebus

CAP. VIII.

Nullus iudex laicus, vel Vicarius in ecclesia, vel coemeterio aliquam potestatem exerceat, vel aliquem distringat, aut capiat, aut furtum ibi requirat. *Greg.vij. in conc.Rom. ann.incer.c.12.*

CAP. IX.

Paternarum traditionum exemplis commoniti, pastoralis officii debitum persoluentes, ecclesias, cum bonis suis, tam personis, quam possessionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumq. conuersos; oratores quoque cum suis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos, & sine molestia esse statuimus, &c. *Callist. ij.c.19. in conc.Rom.*

24. q. 3. c. 24.

CAP. X.

Ecclesiarum seruos, & Episcoporum, vel omnium clericorum a iudicibus, vel actoribus publicis in diuersis angarijs fatigari dolemus. propterea petit concilium a gloriosissimo domino nostro, vt tales ausus inhibeat; sed serui suprascriptorum officiorum in eorum vsibus, vel ecclesiae laborent. Si qui vero iudicum, aut actorum clericum, aut seruum clerici, vel ecclesiae in publicis, ac priuatis negotiis occupare voluerit; a communione ecclesiastica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus. *Tolet. iij. c.21. Capit.lib.7. c. 290. Iuo par.3.c.138. decr.*

12. q. 2. c. 69.

CAP. XI.

Omnes ingenui clerici pro officio religionis ab omni publica indictione, atque labore habeantur immunes, vt liberi Deo seruiant, nullaq. praepediti necessitate, ab ecclesiasticis officiis retrahantur. *Tolet.iv.c.46.*

CAP. XII.

Vt omnes immunitates in vniuersis ecclesiis conseruatae sint. *Vernen.c.19.*

CAP XIII.

Vt ab ecclesiis vestrae ditioni subiectis, indebitas consuetudines, & iniustas exactiones de cetero non exactetis; sed ita eas conseruetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore aui, & patris vestri conseruatae fuerunt. *Melden.c.19. ex Beluacen.*

CAP. XIV.

Praecepta regalia super precariis ecclesiasticis fieri, nec ratio sinit, nec auctoritas quolibet modo permittit. Quoniam praecepta in iure ecclesiastico firmare, indignum iudicet, necesse est, maiestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore petantur. Idem autem custos ecclesiae sollertissime caueat; ne sui ordinis, & ecclesiasticae communionis forte immemor, contra auctoritatem, praeceptum regium pro quacumque assentatione fieri petat; qui & si fece-

fecerit, non audiatur,&c. *Beluacen. apud syn. Melden. c. 22.*

CAP. XV.

Nemo viuente Episcopo ecclesiam illius, aut res ad eam pertinentes inuadere, aut dominari praesumat, neque sub voluntariae cleri, ac populi electionis obtentu, praeter voluntatem Episcopi quisquam quacumque saeculari potestate praeditus, quasi oeconomum constituat,&c. *Melden. c. 47.*

CAP. XVI.

Vt ab ecclesia indebitas consuetudines, seu iniustas exactiones de cetero non exactis, sed sic eas conseruetis, sicut tempore aui,& patris vestri conseruatae fuerunt. *Syn. Melden. ad Carolum Caluum c. 85.*

CAP. XVII.

Decreuerunt sancti Pontifices, vt ecclesiae, quae olim indulgentia religiosorum Principum, vel aliorum fidelium deuotione immunitatem meruissent, ea in perpetuum perfrui sinerentur. *Synod. apud S. Medard. c. 5.*

CAP. XVIII.

Decernimus, vt cultus,& honor ecclesiarum Dei in omnibus, & ab omnibus religiose custodiatur; & digna reuerentia immunitatibus earum, ac ministris exhibeatur: sed & Regem, ac Principes condecet; vt priuilegia ex antiquo ecclesiis Dei concessa roborentur,& stabiliter obseruari iubeant: & quemadmodum ab antecedentibus Regibus honoratae, vel rebus ampliatae, seu ditatae fuerunt; ita de cetero sub omni integritate salua aequitatis ratione permaneant. *Synod. Trosleiana c. 1.*

CAP. XIX.

Ab antiquo tempore constitutum est; vt sicut habet Episcopus in sua ordinatione omnem generaliter parochiam cum omnibus rusticanis parochiis, quas per tricennium inconcusse possidet: ita & vnusquisque presbyter in suae ordinationis, ac dispensationis cura habeat parochiam suam cum dote,& decimis ecclesiae, videlicet, cum sui Episcopi consilio, ac dispensatione, secundum regulas antiquitus, & diuinitus constitutas,&c. Decimas, primitias fructuum,& oblationes eorum, & ea, quae parochiis, terris, vineis, mancipiis, atque pecuniis, seu quibuslibet rebus quicumque fideles obtulerint; omnia sub immunitate a tributis fiscalibus, & omni dominorum exactione libera sub potestate, & dispositione, vt diximus, Episcoporum,& regimine, ac dispensatione presbyterorum manere debent inconcussa. Hoc & dominus Imperator Ludouicus de manso ad ecclesiam dato, & ceteris ad eam pertinentibus in suo capitulari ita constituit.

23.q.8.c.25.de consb.cap.1. Greg. ix. & in 1. collect. [Sancitum est, vt vnicuique ecclesiae vnus mansus integer absque aliquo seruitio attribuatur, &c. *Troslela. cap. 6. Vid. Vormatien. c. 50. Capit. lib. 1. c. 91. Burch. lib. 3. c. 52. Iuo par. 3. c. 55. & par. 16. c. 262. decr.*

CAP. XX.

Statuimus, vt ecclesiae Dei per totius regni nostri fundatae terminos, sub nostrae emunitatis tuitione securae cum rebus, & familiis permaneant, ceu praedecessorum nostrorum, piissimorum videlicet Augustorum temporibus fuisse probantur; earumq. rectores propriis vtantur priuilegiis, &c. *Ludou. Imp. in edicto apud syn. Ticin. post prin.*

Episcopus visitet ecclesias suae dioecesis. Tit. XIX.

Vide supra libro quarto titulo sexagesimo tertio.

De manumissis in ecclesia. Tit. XX.

Vide supra libro decimo titulo vicesimo sexto.

De tertia, vel quarta ecclesiarum fabricae constituta. Tit. XXI.

CAP. I.

De redditibus ecclesiae quattuor partes fiant, quarum vna cedat Pontifici ad sui sustentationem; alia presbyteris, & diaconis, & omni clero; tertia templorum & ecclesiarum reparationi; quarta pauperibus & infirmis, & peregrinis, &c. Si quis de clero, vel presbyteris obierit, si neminem de suo genere habuerit consortem; quidquid paupertas eius haberet, conferat ecclesiae; & exinde quattuor partes fiant, sicut supra dictum est. *Siluest. in synodo Rom. cclxxxiv. Episcopor. c. 4.*

CAP. II.

Sola (*Gaudentio Episcopo*) ex redditibus ecclesiae, & oblationibus quarta portio remittatur: duae ecclesiasticis fabricis,& erogationi peregrinorum, & pauperum profuturae ab Onagro presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur: vltima inter se clericis pro singulorum meritis diuidatur. *Simplic. epist. 3. Ansel. lib. 5. c. 66. Caesar. lib. 7. c. 101.* 12.q.2.c.28.de redditibus.

CAP. III.

Quattuor tam de reditu, quam de oblatione fidelium,&c. conuenit fieri portiones, quarum sit vna Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda,&c. Ea vero, quae ecclesiasticis aedificijs attributa sunt, huic operi veraciter praerogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, &c. *Gelas. epist. 1. c. 29. Paris. sub Lud. & Lothar. lib. 1. c. 15. Vorm. c. 47. Triburien. c. 13. Burch. lib. 3. c. 137. Iuo lib. 2. tit. 1. c. 7. panor. & par. 3. c. 203. decr. Ansel. lib. 5. c. 68. Caesar. lib. 7. c. 100.* 12.q.2.c.27.

CAP. IV.

Mos Apostolicae sedis est, ordinatis Episcopis praeceptum tradere, vt ex omni stipendio, quod accedit, quattuor fieri debeant portiones; vna videlicet Episcopo, & familiae propter 12.q.2.c.30.

pter hospitalitatem, & susceptionem alla clero; tertia pauperibus: quarta ecclesiis reparandis. *Greg. ad August. interrog. 1. quibusd. n. Iuo lib. 2. tit. 2. c. 8. panor. Ansel. lib. 5. c. 64. Caesar. lib. 7. c. 106. Tarrac. lib. 1. c. 180.*

CAP. V.

12. q. 2. c. 26 p. Relatius. Fratrem, ac coëpiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem: cui dedimus in mandatis, &c. vt de redditu ecclesiae, vel oblatione fidelium quattuor faciat portiones; quarum vnam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribnar, tertiam pauperibns, & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam, de quibus Diuino erit redditurus iudicio rationem. *Greg. ij. epist. 3. in princ.*

CAP. VI.

Si ecclesia ciuitatis eius, cui praeest Episcopus, ita est idonea, vt ipsa nullius indigeat; quidqnid parochijs fuerit derelictum, clericis, qui in ipsis parochiis deseruiunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si vero Episcopum multas expensas, & minorem substantiam habere constiterit; parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum, quod clericis, vel archirectis rationabiliter sufficiat, reseruetur. Quod autem amplius fuerit, propter maiores expensas Episcopus ad se debeat reuocare, &c. *Carpen. c. vni.*

CAP. VII.

10. q. 1. c. 10. decreuimus. Si qua basilica reperta fuerit destituta, ordinatione Episcopi reparari praecipiatur: quia tertia pars ex omnibus antiqua traditione, vt accipiatur ab Episcopis, nouimus statutum. *Tarrac. c. 8. Burch. lib. 3. c. 33. Iuo par. 3. c. 38. decr.*

CAP. VIII.

Placuit, vt de rebus ecclesiasticis, tres aequae fiant portiones, id est, vna Episcopi, alia clericorum, tertia in reparatione; vel in luminariis ecclesiae: de qua parte, siue Archipresbyter, siue Archidiaconus illam administrans Episcopo faciat rationem. *Brac. c. 25.*

CAP. IX.

10. q. 3. c. 2. Nullus Episcoporum per suas dioeceses ambulans, praeter bonorem cathedrae suae; id est, solidos duos, aliquid aliud per ecclesias tollat; neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in ecclesiis parochialibus requirat. Sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiae, vel * reparatione seruetur, & per singulos annos Episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam Episcopus tollat; lumen, & sartatecta abstulit ecclesiae. Neque parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus Episcopis seruire cogantur, quia scriptum est: Neque vt dominantes in clero. *Brac. ij. c. 2.*

* recuperatione

1. Pet. 5. a

CAP. X.

10 q. 3. c. 3. praesu. Placuit huic sancto concilio, vt nullus prouinciae Lusitaniae Episcopus a qualibet parochitana ecclesia tertiam auferre praesumat; sed quaecumque exinde consequi poterat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat. *Emeriten. c. 16. Innocen. iij. lib. 2. epist. 121. registri.*

CAP. XI.

Vnio nostrae adunationis decernit, & constituit; vt tertias, quas antiqui canones de parochiis suis habendas Episcopis censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis Episcopis dirutae ecclesiae reparentur: sin vero illis maluerint cedere, ab earundem ecclesiarum cultoribus, sub cura, & sollicitudine sui Pontificis, reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quod si omnes ecclesiae, aut incolumes fuerint, aut quae dirutae erant, reparatae extiterint; secundum antiquorum canonum instituta, tertias sibi debitas vnusquisque Episcopus assequi si voluerit, facultas illi omnimoda erit: ita videlicet, vt citra ipsas tertias, nullus Episcoporum quippiam pro Regiis inquisitionibus a parochitanis ecclesiis exigat, nihilq. de praediis ipsarum ecclesiarum cuiquam alicuius caussa stipendii dare praesumat. *Tolet. xvi. cap. 5.* 10. q. 3. c. 3.

CAP. XII.

Quattuor tam de redditibus, quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, conuenit fieri portiones; quarum sit vna Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta ecclesiae fabricis applicanda iuxta constitutionem Episcopalem. *Magunt. sub Raba. c. 10.* 12. q. 2. c. 27.

CAP. XIII.

De redditu ecclesiae, & de oblatione fidelium quattuor fiant portiones; quarum vnam sibi retineat Episcopus; alteram clericis, &c. distribuat: tertiam pauperibus & peregrinis; quartam ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam. *Vorm. c. 7.*

CAP. XIV.

Quattuor fieri partes iuxta canones iudicamus de decimis, & oblationibus fidelium: vt vna sit Episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta restaurationi ecclesiarum seruetur, sicut in epistola Gelasii cap. xxvii. legitur. *Tribur. c. 53. Burch. lib. 3. c. 133. Iuo lib. 2. tit. 5. c. 4. panor. & par. 3. c. 199. decr.* 12. q. 2. c. 27.

CAP. XV.

Qualiter (*decimae, & oblationes*) dispensari debeant, canones sancti instituunt; scilicet, vt quattuor partes inde fiant, vna ad fabricam ecclesiae releuandam, altera pauperibus distribuenda, tertia presbytero cum suis clericis habenda, quarta Episcopo reseruanda, vt quidquid exinde iusserit, prudenti consilio fiat. *Nannet. c. 10. Burch. lib. 3. c. 138. Iuo par. 3. c. 204. decr.*

De ecclesiis, quas Constantinus Imper. aedificauit. Tit. XXII.

CAP. I.

Siluestri temporibus fecit Constantinus Augustus basilicas istas, quas & ornauit. Basilicam

silicam Constantinianam, vbi posuit dona ista, fastigium argenteum &c. *Damas. in Siluest. post princ.*

CAP. II.

Eodem tempore Constantinus Augustus fecit basilicam beato Petro Apostolo in templo Apollinis, cuius locum cum corpus sancti Petri recondidit, vndique ex aere Cyprio conclusit, &c. *Ibid. ante med.*

CAP. III.

Eodem tempore Constantinus Augustus fecit basilicam beato Paulo Apostolo ex suggestione sancti Siluestri Episcopi, cuius corpus sanctum ita recondidit in aere; & conclusit, sicut beati Petri, & dona obtulit, &c. *Ibid. ante med.*

CAP. IV.

Eodem tempore fecit Constantinus Augustus basilicam in Palatio Sessoriano, vbi de ligno sanctae crucis posuit, & in auro, & gemmis conclusit: vbi & nomen ecclesiae dedicauit, quo nominatur vsque in hodiernum diem, Hierusalem. In quo loco constituit dona ista, &c. *Ibid. in med.*

CAP. V.

Eodem tempore fecit basilicã sanctae martyris Agnetis, ex rogatu filiae suae, & baptisterium in eodem loco, vbi baptizata est soror eius Constantia vna cum filia Augusti. & ibidem constituit haec, &c. *Ibid. post med.*

CAP. VI.

Eodem tempore fecit Constantinus Augustus fecit basilicam beato Laurentio martyri via Tiburtina in agro Verano supra arenarium cryptae. & vsque ad corpus sancti Laurentii martyris fecit gradus ascensionis, & descensionis, &c. *Ibid. post med.*

CAP. VII.

Eisdem temporibus Constantinus Augustus fecit basilicam via Lauicana inter duas lauros beato Petro, & Marcellino martyribus, & mausoleum. vbi beatissimam Augustam matrem suam posuit in sarcophago porphyretico, &c. *Ibid. ante fin.*

CAP. VIII.

Eodem tempore fecit Constantinus Augustus basilicam in ciuitate Ostia iuxta portum vrbis Romae, beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Ioãnnis Baptistae. vbi obtulit haec, &c. Item quae obtulit Gallicanus basilicae supra scriptae, sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Ioannis Baptistae, &c. *Ibid. ante fi.*

CAP. IX.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus basilicam in ciuitate Albanen. S. Ioannis Baptistae, vbi posuit haec, &c. *Ibid. ante fi.*

CAP. X.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus intra vrbem Capuanam basilicam Apostolorum, quam cognominauit Constantinianam, vbi & obtulit dona haec, &c. *Ibid. ante fi.*

CAP. XI.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus basilicam in vrbe Neapoli, vbi obtulit haec, &c. *Ibid. ante fin.*

CAP. XII.

Eisdem temporibus constituit B. Siluester in vrbe Roma titulum suum in regionem tertiam, iuxta thermas Domitianas, quae cognominantur Traianae, titulum scilicet Siluestri, vbi donauit Constantinus Augustus patenam, &c. Obtulit & omnia necessaria titulo Equitii. *Ibid. in fine.*

CAP. XIII.

Constantinus sepulchrum Domini in ecclesiam erexit destructo templo Veneris. *Theodorit. triper. lib. 2. c. 16.*

CAP. XIV.

Idem CP. duas ecclesias aedificauit, Irenem, & Apostolorum. *Socr. trip. lib. 2. c. 18.*

CAP. XV.

Constantinus primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per vniuersum orbem, sub suo degentes imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandi ecclesias, & praedia tribuenda constituit. Denique idem Princeps donaria immensa contulit, & fabricam templi primae sedis beati Petri Principis Apostolorum instituit, &c. *N. de primitiua ecclesia. Burch. lib. 3. c. 5. Iuo lib. 2. tit. 1. c. 3. panor. & par. 3. c. 7. decr.* 12. q. 1. c. 15. futurum.

De ecclesiis, & titulis, quae varii Pontifices Romani aedificarunt. Tit. XXIII.

Vide libro primo, titulo vltimo, quibus adde.

CAP. I.

Siluester fecit in vrbe Roma ecclesiam in praedio cuiusdam presbyteri sui Equitii iuxta thermas * Traianas, quem titulum Romanum constituit, & vsque in hodiernum diem appellatur, titulus Equitii. vbi & haec dona contulit, &c. Hic fecit constitutum etiam de omni ecclesia, &c. *Dam. in Siluest. in princ.*

* Domitianas

CAP. II.

Marcus fecit duas basilicas, vnam via Ardeatina, vbi requiescit; & aliam in vrbe Roma iuxta Palatinas. ex huius suggestione obtulit Constantinus Augustus basilicae, quam constituit via Ardeatina, fundum, &c. in basilica in vrbe obtulit, &c. *Damas. in Marci.*

CAP. III.

Iulius fecit basilicas duas, vnam iuxta forum, & aliam via Flaminia. & coemeteria tria, vnum via Flaminia, aliud via Aurelia, & aliud via Portuensi. *Damas. in Iulij.*

CAP. IV.

Liberius tenuit basilicas beati Petri, & B. Pauli, & basilicam Constantianam annis vii. &c. ornauit de platoniis marmoreis sepulchrum sanctae Agnetis martyris. Fecit basilicam nomini suo iuxta macellum * Libyae. Da-

* Liuiae f.

Damas. in Liberii in fin.

CAP. V.

Felix secundus fecit basilicam via Aurelia miliario ab vrbe secundo, cum presbyterii honore fungeretur. & ad eandem basilicam emit agrum circa locum, quem obtulit ecclesiae, quam fecit. *Damas. in Felic. ij.*

CAP. VI.

Damasus fecit basilicas duas, vnam iuxta theatrum sancti Laurentii, & aliam via Ardeatina, vbi requiescit intra catacumbas, vbi iacuerunt corpora sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli; in quo loco dedicauit platoniam ipsam, vbi iacuerunt corpora sancta, & versibus exornauit, &c. Hic constitutum fecit de ecclesia, &c. Hic constituit titulum in vrbe Roma basilicam, quam ipse construxerat. vbi donauit patenam, &c. *Ex Pontific.*

CAP. VII.

Anastasius fecit constitutum de ecclesia. & basilicam, quae dicitur Crescentiana in regione secunda in via Mamurtina in vrbe Roma. *Ex Pontific.*

CAP. VIII.

Innocentius dedicauit basilicam sanctorum Geruasii, & Protasii ex deuotione testamenti cuiusdam illustris feminae Vestinae laborantibus presbyteris Vrsicino, & Leopardo, ac diacono Libyano. Quae femina testamenti paginam sic ordinauit; vt basilica sanctorum martyrum ex ornamentis, & margaritis venditis iustis aestimationibus construeretur. & constructa est vsque ad perfectum. In quo loco beatissimus Innocentius ex delegatione illustris feminae Vestinae titulum Romanum constituit. & in eadem domo obtulit, &c. Hic constituit basilicam sanctae Agnetis martyris a presbyteris Leopardo, & Paulino sollicite, ac digne gubernari, & tegi, & ornari. & ex dispositione Vestinae tituli supradicti presbyteris est concessa potestas. *Ex Pontific.*

CAP. IX.

Caelestinus dedicauit basilicam Iulii, in qua obtulit, &c. *Ex Pontif.*

CAP. X.

Xystus tertius fecit basilicam sanctae Mariae matris Domini, quae ab antiquis Liberii cognominabatur, iuxta macellum * Libyae, vbi & obtulit haec, &c. *Ex Pontific.*

* Liuiae f.

CAP. XI.

Leonis temporibus fecit Demetria ancilla Dei basilicam sancto Stephano via Latina miliario tertio in praedio suo, &c. Leo beati Petri Apostoli basilicam renouauit, & fecit ibi cameram, quam & ornauit. & beati Pauli basilicam post ignem diuinum renouauit. fecit & cameram in eadem. Similiter & in basilica Constantiniana. Fecit quoque basilicam sancto Cornelio Episcopo, & martyri iuxta coemeterium Callisti via Appia. Hic constituit monasterium apud Petrum Apostolum. Hic etiam constituit, & addidit super sepulchra Apostolorum ex clero Romano custodes, qui dicuntur Cubicularii. *Ex Pontif.*

CAP. XII.

Hilarius fecit constitutum de ecclesia in basilica ad sanctam Mariam, &c. Hic fecit oratoria tria in basilicae Constantinianae baptisterio, sancti Ioannis Baptistae, & sancti Ioannis Euangelistae, & sanctae Crucis. omnia ex argento, &c. In vrbe Roma constituit ministeriales, qui circuirent constitutas stationes. Scyphos per titulos xxv. &c. Hic fecit monasteria ad sanctum Laurentium, & balneum, & praetorium sancto Laurentio. fecit autem oratorium sancti Stephani in baptisterio Lateranensi, & bibliothecas duas in eodem loco. Ad lunam vero monasterium in vrbe construxit. Sepultus est ad sanctum Laurentium in crypta iuxta corpus beati Xysti. *Ex Pontific.*

CAP. XIII.

Simplicius dedicauit basilicam sancti Stephani in Coelio monte in vrbe Roma, & basilicam beati Apostoli Andreae iuxta basilicam sanctae Mariae, & aliam basilicam sancti Stephani iuxta basilicam sancti Laurentii, & aliam basilicam intra vrbem Romam iuxta Palatium Licinianum beatae martyris Vibianae, vbi corpus eius requiescit. Hic constituit ad sanctum Petrum Apostolum, & ad sanctum Paulum Apostolum, & ad sanctum Laurentium martyrem hebdomadas; vt presbyteri manerent ibi propter paenitentes, & baptismum; regionem tertiam ad sanctum Laurentium, regionem primam ad sanctum Paulum, regionem sextam, vel septimam ad sanctum Petrum. Sepultus est in basilica beati Petri Apostoli. *Ex Pontific.*

CAP. XIV.

Felix tertius natione Romanus ex patre Felice presbytero de titulo Fasciolae, &c. Fecit basilicam sancti Agapeti iuxta basilicam sancti Laurentii martyris. *Ex Pontif.*

CAP. XV.

Gelasius dedicauit basilicam sanctae Euphemiae martyris in ciuitate Tiburtina miliario xx. ab vrbe; & basilicas sanctorum Nicandri, & Eleutherii, & Andreae via Lauicana in fundo in villa Pertusa: & fecit basilicam sanctae Mariae via Laurentina in fundo Crispini miliario ab vrbe xx. *Ex Pontif.*

CAP. XVI.

Symmachus fecit basilicam sancti Andreae Apostoli apud beatum Petrum. vbi fecit ciborium ex argento, & confessionem, &c. oratorium sancti Thomae Apostoli ex argento, & confessionem, &c. confessionem sancti Cassiani, & SS. Proti, & Hiacynthi, &c. oratorium S. Apollinaris ex argento, & confessionem cum arcu, &c. oratorium S. [illegible] ossii ex argento, & confessionem, &c. item ad fontem in basilica beati Petri Apostoli. oratorium sanctae Crucis ex argento, confessionem, & crucem ex auro cum gemmis, vbi inclusit lignum dominicum, ipsa crux aurea pensat libras x. Fecit autem oratoria duo, sancti Ioannis Euangelistae, & sancti

sancti Ioannis Baptistae, infra quorum confessiones fecit arcus argenteos pensantes libras xxx. Quae cubicula omnia a fundamento perfecta construxit. basilicam beati Petri marmoribus ornauit. & cantharum beati Petri, cum quadriporticu, &c. & gradus, &c. Hic fecit basilicam sanctae martyris Agathae via Aurelia in fundo Lardario, & a fundamento eam cum fonte construxit, &c. fecit basilicam sancti Pancratii, &c. Intra ciuitatem Romanam basilicam sancti Siluestri, & Martini a fundamento construxit iuxta thermas Traianas, &c. Ad beatum Ioannem, & Paulum fecit gradus post absidam. Item archangeli Michaelis basilicam ampliauit, & gradus fecit, & introduxit aquam. Item ad sanctam Mariam oratorium sanctorum Cosmae, & Damiani a fundamento construxit. Item via Tiburtina miliario xxvii. ab vrbe Roma rogatus ab Albino, & Glaphyra Praepositis illustribus de proprio facientibus a fundamento basilicam sancto Petro in fundo Paeiniano dedicauit, &c. Hic reparauit basilicam sanctae Felicitatis, quae in ruinam imminebat. Hic absidam B. Agnetis, quae in ruinam imminebat, & omnem basilicam renouarat. *Ex Pontific.*

CAP. XVII.

Hormisda fecit basilicam in territorio Albanensi in possessione Mesontis. *Ex Pontific.*

CAP. XVIII.

Felix quartus fecit basilicam sanctorum Cosmae, & Damiani in vrbe Roma in loco, qui appellatur via sacra iuxta templum vrbis Romae. Huius temporibus consumpta est incendio basilica sancti martyris Saturnini via Salaria, quam a solo refecit. *Ex Pontific.*

CAP. XIX.

Pelagii tempore initiata est ab eo basilica Apostolorum Philippi, & Iacobi: quae dum initiaretur fabricari, mortuus est, & sepultus in basilica beati Petri Apostoli. *Ex Pontific.*

CAP. XX.

Ioannes tertius perfecit ecclesiam sanctorum Philippi, & Iacobi, & dedicauit eam. *Ex Pontific.*

CAP. XXI.

Honorius fecit a solo ecclesiam beatae Agnetis martyris via Numentana miliario ab vrbe Roma tertio, vbi requiescit, quam vndique exornauit, vbi posuit dona multa. ornauit autem sepulchrum eius ex argento, &c. Item a solo fecit basilicam beati Apollinaris martyris in vrbe Roma in porticu beati Petri Apostoli, qui appellatur ad Palmara, vbi dona multa largitus est, &c. Fecit & ecclesiam beato Cyriaco martyri a solo via Ostien. miliario vii. vbi & donum obtulit. Eodem tempore fecit ecclesiam beatorum martyrum quattuor coronatorum, quam & dedicauit, & donum obtulit. Fecit ecclesiam beato Seuerino a solo iuxta ciuitatem Tiburtinam miliario ab vrbe Romana xx. quam ipse dedicauit, & dona multa obtulit. Renouauit & coemeterium beatorum martyrum Marcellini, & Petri via Lauicana. Eodem tempore a solo fecit basilicam beato Pancratio via Aurelia miliario ii. & ornauit sepulchrum eius, &c. Fecit ecclesiam beatae Luciae in vrbe Roma iuxta sanctum Siluestrum, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit ecclesiam beati Hadriani in tribus *fatis, quam & dedicauit, vbi & multa dona obtulit. *Ex Pontif.* * foris

CAP. XXII.

Theodorus fecit ecclesiam a solo beato Valentino via Flaminia iuxta pontem Miluium, quam & ipse dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & oratorium beato Sebastiano intra episcopium Lateranen. vbi & dona largitus est. Fecit & oratorium beato Euplo martyri foras portam beati Pauli Apostoli, quod etiam ornauit. *Ex Pontific.*

CAP. XXIII.

Domnio ecclesiam Apostolorum sitam via Ostiensi, vt decuit, restaurauit, atque dedicauit. Itemq. ecclesiam sanctae Euphemiae positam via Appia similiter dedicauit. *Ex Pontif.*

CAP. XXIV.

Leo Iunior fecit ecclesiam in vrbe Roma iuxta sanctam Vibianam, vbi & corpora sanctorum Simplicii, Faustini, Beatricis, atque aliorum martyrum recondidit, & ad nomen beati Pauli Apostoli dedicauit sub die xx. Februar. vbi & dona obtulit. *Ex Pontific.*

De Matrice ecclesia, & de Episcopio. Tit. XXIV.

CAP. I.

Scripta contra imagines sacras tradantur in Episcopio C P. vt cum aliis haereticorum libris conseruentur. Qui occultauerit, Episcopus, presbyter, diaconus deponatur; laicus, vel monachus excommunicetur. *Nicaen. ij. cap. 9.*

CAP. II.

Oportet oeconomos esse in Episcopiis, & monasteriis. Omnes canones seruandi sunt, ille praesertim, qui iubet oeconomos esse in singulis ecclesiis, &c. *Nicaen. ij. cap. 11. Vide Chalced. c. 26. Iuo par. 5. c. 374. decr.* — 9 q. 3. cl simus. c. 3

CAP. III.

Contra Episcopos, & monachos, qui alienant praedia Episcopii, vel monasterii: & vt eiciantur Episcopus alienans ab Episcopio, & monachus a monasterio. *Nicaen. ij. c. 12. Iuo par. 5. cap. 375. decr. Ansel. lib. 6. c. 184. Caesar. lib. 7. c. 72.* — 12. q. 2. c. 19 quisquis.

CAP. IV.

Contra eos, qui Episcopia, & monasteria in profanos vsus conuerterunt, *Nicaen. ij. c. 13. Ansel. lib. 7. c. 172.* — 19. q. 3. quoniam, c. 5.

CAP. V.

Ne mulieres habitent in Episcopiis, aut in monasteriis. *Nicae. ij. cap. 18.*

CAP.

CAP. VI.

De offic. Archipre sb. c. vlt. Greg. ix. & in 1. collect.

Sicut (*Episcopus*) Matrici praeest, ita presbyteri praesint plebibus: vt in nullo titubet ecclesiastica sollicitudo. *Ioan. ix. in conc. Ravenn. par. 2. c. 12. Ansel. lib. 5. c. 40. in Rom.*

CAP. VII.

12. q. 1. c. 16.

Videntes sacerdotes summi & alij, atque Leuitae, & reliqui fideles plus vtilitatis posse afferre, &c. coeperunt praedia, & agros, quos vendere solebant, Matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum viuere, &c. *Vrban. epist. sing. in prin. Burch. lib. 3. c. 3. Iuo par. 3. c. 5. & 138. decr. Ansel. lib. 7. c. 4. Caesar. lib. 7. cap. 57.*

CAP. VIII.

12. q. 2. c. 50.

Non habenti necessitatem nec Episcopo liceet vsurpare rem aliquam tituli Matricis ecclesiasticae. *Carthag. c. 33. in fine. G. Capit. lib. 5. cap. 29. Burch. lib. 3. c. 178. Iuo lib. 3. c. 239. decr.*

CAP. IX.

Contra negligentes Episcopos, qui in suis Matricibus, siue cathedris haereticos non reiecerint. *Carthag. 124. G. Mileu. 25. L.*

CAP. X.

Presbyteri non vendant rem ecclesiae, &c. non habentes necessitatem. Nec Episcopo liceat Matricis ecclesiae rem tituli sui nomine vsurpare. *Magun. sub Raba. c. 8.*

De secretario, siue diaconico. Tit. XXV.

CAP. I.

IN secretario diacono inter presbyteros sedere non liceat. *Arelat. ij. cap. 15. vide Nicae. 18.*

CAP. II.

*Dist. 23. c. 26. * sacra*

Quod non oporteat, ministros habere locum in diaconico, & * dominica vasa contingere. *Laod. c. 21. Mart. Brac. c. 41. Iuo par. 3. c. 105. decr.*

CAP. III.

Dist. 23. c. 30.

Non oportet insacratos ministros licentiam habere in secretarium, quod Graeci diaconicon appellant, ingredi, & contingere vasa dominica. *Agath. c. 66.*

CAP. IV.

*27. q. 1. c. 35. * Episcopo*

Viduitatis seruandae professionem, coram Episcopo in secretario habitam, imposita a *presbytero veste viduali, non esse violandam. *Arausi. c. 27. Burch lib. 8. c. 43. Iuo lib. 3. tit. 17. c. 14. panor. & par. 7. c. 61. decr.*

CAP. V.

Non liceat mulieribus in secretarium ingredi. *Mar. Brac. c. 42. Vide Laod. 44. Aquisgr. 81. Capit. lib. 1. c. 17.*

De sacrario, siue sanctuario, presbyterio, & gazophylacio. Tit. XXVI.

CAP. I.

De consf. d. 1 c. 10. sacerdotũ

NVlli laicorum liceat in eo loco, vbi sacerdotes, reliquive clerici consistunt, quod presbyterium nuncupatur, quando missa celebratur, consistere; vt libere, ac honorifice possint sacra officia * exercere. Et sicuti in ecclesia singula videntur exposita, ita virorum pars, & mulierum partibus suis contenta sit, &c. *Eugen. ij. & Leo iv. in syn. Rom. c. 33.*

* celebrari

CAP. II.

De consf. d 2 c. 23. tribus.

Ministri cum timore, & tremore Dei reliquias fragmentorum corporis Dominici custodire debent, ne qua putredo in sacrario inueniatur, &c. Qui autem residua corporis Domini, quae in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conueniant, &c. Pallas vero, & vela, quae in sanctuarii sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris * iuxta sacrarium * lauent, non eicientes foras a sacrario velamina Dominicae mensae; ne forte puluis Dominici corporis male decidat a sindone foris abluto; & erit haec operanti peccatum: idcirco intra sacrarium ministris praecipimus haec sancta cum diligentia custodire. *Clem. epist. 2. in prin. Burch. lib. 5. 15. Iuo par. 2. c. 21. decr. Ansel. lib. 8. c. 38. in addit.*

CAP. III.

Dist. 81. ministri, 19.

17. q. 4. c. 15.

Si post ordinationem ministro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris; sacrarii non intret limina, nec sacrificii portitor fiat, nec altare contingat, &c. [Si forte quispiam presbyter, siue diaconus sacrarii sindonem, vel velum subtracta vendiderit, Iudae Iscariotis similis aestimabitur. *Clem. epist. 2. post princ. Iuo par. 2. c. 65. & par. 6. c. 87. & 88. decr. Ansel. lib. 8. c. 2. Caesar. lib. 8. c. 59.*

CAP. IV.

Dist 95. c. 4. de consf. d. 4. cap. 123.

Presbyteri per se ipsos, aut per illum, qui sacrarium tenet, ante Paschae sollemnitatem chrisma petant. *Carthag. iv. c. 36. Vide Vason. cap. 3. Burch. lib. 4. c. 76. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 94. panorm. & par. 1. cap. 270. decr. Caesar. lib. 4. cap. 111.*

CAP. V.

Dist. 90. c. 50.

Oblationes dissidentium fratrum neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur. *Carthagin. iv. c. 93. Tolet. xi. cap. 4. Trosle. 12. Burch. lib. 5. c. 38. Iuo par. 2. c. 47. decr.*

De coemeteriis. Tit. XXVII.

CAP. I.

Ethnicus ritus aliquis hic prohibetur, vel vt locus esset ethnicis occultus hoc statuitur.

CEreos per diem placuit in coemeterio non incendi, &c. Qui haec non obseruauerint, arceantur ab ecclesiae communione. *Eliber. cap. 34.*

CAP. II.

Placuit prohiberi, ne feminae in coemeterio peruigilent, eo quod saepe sub obtentu orationis, scelera latenter committant. *Elib. cap. 35.*

CAP.

CAP. III.

Callistus sepultus est in coemeterio Calepodii via Aurelia miliario tertio pridie Idus Octobris. Hic fecit ecclesiam sanctae Mariae trans Tiberim, & fecit aliud coemeterium via Appia, vbi multi sacerdotes, & martyres requiescunt, quod appellatur coemeterium Callisti. *Damas. in Callist.*

CAP. IV.

Fabianus multas fabricas per coemeteria fieri praecepit. *Damas. in Fabiani.*

CAP. V.

Cornelii corpus noctu collegit beata Lucina cum clericis, & sepeliuit in crypta iuxta coemeterium Callisti in praedio suo via Appia. *Damas. in Cornel.*

CAP. VI.

Xystus Iunior sepultus est in coemeterio Callisti via Appia, & sex diaconi eius in coemeterio Praetextati, via Appia. Beatus Laurentius sepultus est via Tiburtina in crypta, in agro Verano iv. Id. August. * in coemeterio Cyriacelis cum multis aliis martyribus. * *Damas. in Xyst. ij.*

CAP. VII.

Dionysius presbyteris ecclesias diuisit, & coemeteria, parochiasque, & dioeceses constituit. *Damas. in Dionys.*

CAP. VIII.

Felix constituit supra sepulchra, aut memorias martyrum missas celebrari, &c. Sepultus est in coemeterio suo, vbi & basilicam fecit via Aurelia milliario ab vrbe Roma secundo. iij. Kal. Iun. *Damas. in Felicii.*

CAP. IX.

Marcellus presbyter noctu collegit corpora sanctorum (*Marcellini, & aliorum*) cum presbyteris, & diaconibus cum hymnis, & sepeliuit ea vi. Kal. Maii in via Salaria in coemeterio Priscillae, in cubiculo claro, quod patet vsque in hodiernum diem, &c. *Damas. in Marcellini.*

CAP. X.

Marcellus * rogauit Priscillam, & * fecit coemeterium in via Salaria, &c. Marcelli corpus collegit beata Lucina, & sepeliuit in coemeterio Priscillae via Salaria. *Dama. in Marcelli.*

CAP. XI.

Liberius rediens de exilio habitauit in coemeterio sanctae Agnetis apud germanam Constantii Augusti. *Damas. in Liber.*

CAP. XII.

Bonifacius exul habitauit in coemeterio sanctae Felicitatis martyris via Salaria, &c. Hic fecit oratorium in coemeterio sanctae Felicitatis iuxta corpus eius. & ornauit sepulchrum sanctae martyris Felicitatis, & sancti Siluani, vbi & posuit haec, &c. Sepultus est via Salaria in coemeterio sanctae Felicitatis martyris iuxta corpus illius. *Ex Pontific.*

CAP. XIII.

Ioannes iii. ampliauit, & restaurauit coemeteria sanctorum martyrum; & constituit, vt oblationes, & aemulae vel luminaria in eadem coemeteria per omnes dominicas de Lateranis ministrarentur. *Ex Pontific.*

Clerici, qui sunt in oratoriis, obediant Episcopo, & non admittantur sine consensu ipsius. Tit. XXVIII.

CAP. I.

IN oratoriis, domini clericorum nemo contra votum Episcopi, ad quem territorii ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittat: nisi forsitan, quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruare praecepit. *Aurelia. iv. c. 7.*

CAP. II.

De oratoriis, quae per villas fiunt, nonnulli ex fratribus, & coepiscopis nostris residentes in sancta synodo querimonias detulerunt, quod oratorior. per villas potentum iam longo constructorum tempore, & facultatum ibidem collatarum, ipsi, quorum villae sunt, Episcopi administrationi contradicant: ita, vt nec ipsos clericos, qui ad ipsa oratoria deseruiunt, ab Archidiacono coërceri permittunt. Quod conuenit emendari; ita dumtaxat, vt in potestate sit Episcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipsa oratoria, & officium diuinum possit impleri, & sacra libamina consecrari. Quod si quis contradixerit, iuxta priscos canones communione priuetur. *Cabilo. c. 14.*

Communia de ecclesiis, & altaribus. Tit. XXIX.

CAP. I.

NEmo absolute ordinetur presbyter, diaconus, clericus, nisi in ecclesia vrbis, vel vici, vel in martyrio, vel monasterio ordinatus publicetur. ordinatio alia irrita sit: *Chalc. c. 6. Capitul. lib. 1. c. 25. Burch. lib. 2. c. 6. Iuo. lib. 3. tit. 2. c. 20. panor. & par. 6. c. 26. decr. Ansel. lib. 7. c. 93.* *Dist. 70. c. 1.*

CAP. II.

Constituimus, vt vbicumq. tot simul (*leprosi*) sub communi vita fuerint congregati, qui ecclesiam sibi cum coemeterio constituere, & proprio gaudere valeant presbytero; sine contradictione aliqua permittantur habere, &c. *Alex. iij. in concil. Later. c. 23.* *c. 2. de eccle. aedif. Greg. et c. 1. et. tit. in 1. collect.*

CAP. III.

Vt altaria congregationibus Canonicorum, vel monachorum per personas data, mortuis personis libera redeant in manus Episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta, vel priuilegia confirmata. *Vrban. ij. in synod.*

synod. Claromon. c. 7.

CAP. IV.

Ecclesiarum omnium *(Episcopi)* curam habetote, seruisq. earum adiutorium praebete; viduarum religiosam curam gerite, &c. *Clem. epist. 3. post prin.*

CAP. V.

Dist. 41. c. 7. Episcopus non longe ab ecclesia hospitiolum habeat. *Carth. iv. c. 14. Caes. lib. 4. cap. 60.*

CAP. VI.

7. q. 1. c. 38. Episcopi, vel presbyteri, si caussa visitandae ecclesiae alterius Episcopi ad ecclesiam venerint; & in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam inuitentur. *Carth. iv. c. 33.*

CAP. VII.

De consf. d. 5. c. 11. omni. Pauimenta domorum Dei energumeni verrant. *Carthag. iv. c. 91.*

CAP. VIII.

Vt corpus Domini in altari, non in armario, sed sub crucis titulo componatur. *Turon. ij. c. 3.*

CAP. IX.

Quicumque Pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, iuret se pretium consequendae consecrationis caussa non dedisse, &c. *Tolet. xi. cap. 9.*

CAP. X.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholas mittere, in ecclesiis sanctorum, aut coenobiis, quae nobis ad regendum commissa sunt, licentiam id faciendi concedimus. *Theodul. ad sacerdotes Aurelian. cap. 19.*

CAP. XI.

Decernimus, vt sicut tempore beatae recordationis Domini, ac genitoris nostri excultae, & honoratae, atq. rebus ampliatae *(ecclesiae)* fuerunt, ita permaneant: & quae a nostra liberalitate honorantur, atq. ditantur; de cetero sub integritate sui seruentur. &c. *Carol. Lud. Pii F. in concil. Holon. apud Melden. c. 1.*

De basilicis haereticorum. Tit. XXX.

Vide libro undecimo titulo vicesimo tertio.

LIBER XIV.

De Monasteriis, & Xenodochiis, siue Hospitalibus, & aliis locis piis.

De reuerentia, quae debetur monasteriis. Tit. I.

CAP. I.

19.q.3.c. 6. VAE semel consecrata sunt monasteria cum voluntate Episcopi, maneant perpetuo, & quae ad ea pertinent bona, conseruentur eis: neque fieri possint saecularia diuersoria. Qui id fieri permiserint, subiaceant canonicis poenis. *Chalc. c. 24. Trul. 49. Trosle c. 3. Capitul. lib. 1. c. 31. Burch. lib. 3. c. 15. & 19. Iuo lib. 2. tit. 2. c. 6. panor. & par. 3. c. 17. decr. Anselm. lib. 5. cap. 55.*

CAP. II.

19.q.3.c. 5. Quoniam per eam, quae fuit propter peccata nostra in ecclesiis, calamitatem, sanctae quaedam aedes a quibusdam viris arreptae sunt, & Episcopia, & monasteria, & facta sunt communia diuersoria: si, qui ea quidem tenent, volunt reddere, vt in pristinum statum restituantur; bene, & pulchre habet, sin minus; si sunt quidem sacerdotalis catalogi, eos deponi iubemus; si autem monachi, vel laici, excommunicari, &c. *Nicaen. ij. cap. 13. Vide Trul. 49. Anselm. lib. 7. cap. 172.*

CAP. III.

Qui vtitur tamquam communibus sacratis Deo repositis pretiosis, aut monasteriis reuerendis, si fuerint Episcopi, aut clerici, deponantur; si monachi, aut laici, communione priuentur. *Eadem vii. syn. act. 7. in defini.*

CAP. IV.

Monasteria diuinis solummodo cultibus dicata, non debere saecularibus dari, & canonica prodit auctoritas, & ipsorum destructio locorum: sed quia id exigit reipub. necessitas, saltem collapsa loca erigi debent, & clerici locis, in quibus fuerant, restitui; quousque opportunitas id permittat emendari plenius. *Aquisgr. ij. sub Ludou. par. vlt. c. 18.*

Ne monasteria sine iussu Episcopi aedificentur. Tit. II.

Vide libro nono titulo primo.

Ne quisquam monasteria spoliare, aut eorum immunitatem violare audeat. Tit. III.

CAP. I.

Dioecesani Episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare; vt cum ad ea visitatores accesserint, plus in illis inueniant commendandum, quam corrigendum &c. cauentes, ne per eos monasteria indebitis oneribus aggrauentur, &c. Praecipimus tam dioecesanis Episcopis, quam personis, quae praeerunt capitulis celebrandis; vt per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant aduocatos, patronos, vicedominos, rectores, & Consules, magnates, & milites, seu quoslibet alios, ne monasterio praesumant offendere in personis, ac rebus; & si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant vt liberius, & quietius omnipotenti Deo valeant famulari. *Innocen. iij. in conc. gen. Later. c. 12. in fine.* De stat. monach. c. 7. Greg. ix. & c. 2. eo. titu. in 4. colle.

CAP. II.

Descriptiones rerum, aut curtar. seu computor. monasterii ab Episcopo fieri negamus. Sed si res exigit, aliquando Abbas loci illius cum aliis Abbatibus rerum inuētarum descriptiones faciat, & eorum consilio sine iudicio finiantur. Solus autem Abbas, aut visitator loci illius suorum officialium recipiat cōputum, aut rationem. Absente quoq. Abbate Episcopus in describendis, prouidendisq. rebus monasterii acquisitis, vel datis nulla occasione se permisceat. Missas etiam publicas ab eo in coenobio fieri omnino prohibemus; ne in seruorum Dei recessibus, & in eorum receptaculis, nulla popularis occasio praebeatur conuentibus, vel mulierum fiat illis introitus: quia non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi cathedram collocare Episcopus, seu quacumque alia dignitate praeditus, aut potestate, vel quamlibet potestatem imperandi, nec aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus: quatenus monachi semper maneant in Abbatum suorū potestate, &c. 18.q.2.c. 6. Luminoso v. c. 3. Abbati. Monasteria ecclesiasticis condicionibus seu angariis, aut etiam procurationibus vel quibuslibet subsidiis, obsequiisq. saecularibus nullo modo subiaceant, & praedicta auctoritate nostra, ne in huiusmodi Episcopis, aut aliis precariis, seu exactionibus ab eis, seu eorum subditis quouis modo exigendis, & extorquēdis obtemperando obediant, districtissime prohibemus, &c. *Greg. in syn. Lateran. de monachis nigris, post med. vide lib. 4. reg. ep. 41. ad Luminos. Abb. & epist. 43. ad Castor. Ariminen. Episc. & lib. vij. Ind. 1. ep. 18. ad Marian. Episc. Rauen. Iuo p. 7. c. 13. decr.* Ead. q. c. 5. Quam sit. insi.

CAP.

CAP. III.

Coenobia nuper condita in prouincia Baethica, sicut & illa, quae sunt antiqua, immobili stabilitate permaneant solidata. Si quis sacerdotum quodlibet monasterium aut vi cupiditatis spoliandum, aut simulatione aliqua fraudis conuellendum, aut dissoluendum temptauerit; anathema effectus maneat, & a regno Dei extraneus; nec proficiat illi bonum fidei, vel operis ad salutem, qui tantae, & tam salutaris vitae destruxerit tramitem. Vniuersi Baethicae prouinciae Episcopi congregati eundem sacrilegum coetus sui euersorem, a communione suspendant, & eoundem monasterium eum rebus suis restaurent; & quod impie vnus subuerterit, omnes reforment. *Hispalen. ij. c. 10.*

CAP. IV.

Nunciatum est praesenti concilio, quod monachi Episcopali imperio seruili operi mancipentur, & iura monasteriorum contra instituta canonum, illicita praesumptione vsurpentur; ita vt pene ex coenobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam, seruitutemq. perueniat. Quapropter monemus eos, qui in ecclesiis praesunt, vt vltra talia non praesumant. *Tolet. iv. c. 50.*

CAP. V.

Peruenit ad sanctam Synodum, quod iudices publici contra veterem consuetudinem per omnes parochias vel monasteria, quas * mos est Episcopos circuire, ipsi illicita praesumptione videantur discurrere, & clericos, vel Abbates, vt coram eis compareant, inuitos, atque districtos ante se faciant exhiberi, &c. Si praesumptione, vel potestate, qua pollent, excepta inuitatione Abbatis, aut Archipresbyteri in ipsa monasteria, vel parochias aliquid fortasse praesumpserint; a communione omnium sacerdotum eos conuenit sequestrari. *Cabilon. c. 11.*

* Moses Episcop. circuire consueuit.

CAP. VI.

Prouidendum est Regiae maiestati, vt monasteria, quae ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, praedecessores illius caussa defensionis, & Mundeburdi susceperunt; vt libera libertate remota spe hereditaria, de illorum propinquitate, ibidem religio obseruaretur, & nunc in allodium sunt data; quapropter omnis exinde religio funditus est euersa: qualiter vota fidelium inconuulsa permaneant; ne voces eorum contra se ante Deum clamantes adiuncto periculo de eorum perditione, qui in eisdem locis necessitate naufragantur, condemnabiles sentiat. *Melden. c. 41.*

De bonis monasterii, & ne quisquam ea auferat, aut retineat. Tit. IV.

CAP. I.

De his, quae dantur liberis a parentibus instar dotis, vel rerum propriarum profitentibus his, qui ea offerunt, esse Deo consecrata; statuimus, vt siue maneant, siue exeant, ea in monasterio maneant, vt fuerat ipsorum professio, nisi is, qui praeest, in culpa fuerit. *Nicaen. ij. c. 19. in fine.*

CAP. II.

Nullus Episcoporum, aut saecularium vltra praesumat de redditibus, vel rebus, vel curtis monasteriorum, vel de caellulis, vel de villulis, quae ad ea pertinent, quocumque modo, vel qualibet occasione minuere, vel dolos, vel immissiones, aut violentias aliquas facere. Sed si qua caussa forte inter terram venientem ad partem suarum ecclesiarum & monasteriorum euenerit, & pacifice non potuerit ordinari, apud electos Abbates, & alios patres timentes Deum, sine voluntaria dilatione, mediis sacrosanctis euangeliis finiatur. *Greg. in syn. Later. de monachis nigris.*

CAP. III.

Vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorum per personas data, mortuis personis libera redeant in manus Episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta, vel priuilegia confirmata. *Vrban. ij. in conc. Claram. c. 7.*

CAP. IV.

De censu expetendo, eo quod impetrare a Francis ad reddendum ecclesiis, vel monasteriis non potuisti (aliud) quam vt vertente anno ab vnoquoque coniugio seruorum XII. denarii reddantur: & hoc gratias Deo, quia potuisti impetrare, &c. *Zachar. ep. 4. post med.*

CAP. V.

Clerici, vel saeculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas retinere perstiterint, aut id, quod ipsi donauerunt ecclesiis, vel monasteriis, crediderint auferendum, sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab ecclesiis excludantur. *Agath. c. 4. Burch. lib. 3. c. 140. Iuo lib. 2. ti. 1. c. 5. panor. & par. 3. c. 206. decr.* 13. q. 2. c. 11.

CAP. VI.

Ea, quae in iure monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo dioecesana lege ab Episcopis contingantur. *Ilerd. c. 3.* 16. q. 1. c. 34. cum pro vtilitate.

CAP. VII.

Quicumque res Abbatum, aut monasteriorum peruadere, competere, vel confiscare praesumpserit, post tres admonitiones anathematizetur. *Turon ij. c. 25.*

CAP. VIII.

Ne cui liceat res, vel facultates ecclesiae, aut monasterijs, vel xenodochiis pro quacumque eleemosyna cum iustitia delegatas, retentare, alienare, atque subtrahere, &c. Quod si quis fecerit, ab ecclesiae liminibus excludatur, &c. *Aurel. v. c. 13.*

CAP. IX.

Si aliquid in monachos canonibus interdictum *(Episcopi)* praesumpserint, aut vsurpare quippiam de monasterii rebus temptauerint; 18. q. 2. c. 1. Hos idtum.

non deerit ab illis sententia excommunicationis, qui se deinceps nequaquam sustulerint ab illicitis. *Tolet.iv.cap.50. Anselm.lib.vlt. c.55.in Rom.*

CAP. X.

Defuncto presbytero, vel Abbate, nihil ab Episcopo auferatur, vel ab Archidiacono, vel a quocumque de rebus parochiae, vel xenodochii, vel monasterii aliquid debeat minui. Quod qui fecerit, iuxta statuta canonum debet coërceri. *Cabilon.c.7.*

CAP. XI.

Vt quaeque monasteria Deo consecrata, nulli Episcoporum liceat ea, in aliquo inquietare, nec quidquam de eorum rebus violenter abstrahere. *Angl.c.3.*

CAP. XII.

Dignum ac necessarium est, vt Missi per quaeq. loca directi simul cũ Episcopis vniuscuiusque dioecesis, perspiciant loca monasteriorum canonicorum pariter, & monachorum, similiterq. puellarum: si in apto & congruo loco sint posita, vbi commodum, ac necessarium possit acquiri, quod ad vtilitatem pertinet monasterii, sicut in sancta regula dicitur. Monasterium autem ita debet constitui, vt omnia necessaria infra monasterium exerceantur, vt non sit necessitas monachis, vel clericis vagandi foras: quia omnino non expedit animabus eorum. Similiter quoque aedificia monasteriorum supradicti Missi, & cum eis Episcopi per diuersa loca praeuideant, si apta sint, & congruenter sanctae professioni composita. Vel si claustrum firmum habeant, in quo saluari possint animae in eis commorantium sub disciplina canonica, vel regulari. Vbi autem aliter inuentum fuerit, hoc omnibus modis Episcopus loci ipsius faciat emendari: ita vt condignam professioni eorum custodiam habeant canonici, vel monachi, atque nonanes: ne detur eis occasio malefaciendi; quod absit. *Magun. sub Carolo c.20.Capitul.lib.5.c.78.*

Monasterio aliqua de bonis ecclesiae tribui possunt, dummodo ipsa ecclesia detrimentum non capiat. Tit. V.

CAP. I.

12. q. 2. Apostolicos. c. 13. in fine.

SI Episcopus conuictus fuerit construxisse monasterium de ecclesiasticis redditibus, tradat eidem ecclesiae ipsum monasterium. Si vero de propriis rebus, aut de alijs quibusdam conuentionibus; habeat id secundum propriam potestatem, & voluntatem omni vita sua, & post finem vitae suae dimittat, & conferat hoc quibuscumque voluerit, non tamen saeculare diuersorium fiat. *Syn.viij.gen. CP. sub Hadr.ij.cap.15. Ansel.lib.6.cap.169. Caesar.lib.7.c.74.*

CAP. II.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quidquid ecclesiastici iuris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessione Pontificis, monasteriis, aut canonicis offerre praesumat. *Vrban.ij.in Syn.apud Melfiam c.5.*

CAP. III.

16. q. 1. possessiones. 61.

Monasterijs religionis intuitu licet possessiones ecclesiae alienari ad tempus. *Symma. ep.1.c.1. Ansel.lib.5.c.47. & in Rom. lib.vlt. c.43. Caesar.lib.7.c.67.. Tarrac.lib.6.c.47.*

CAP. IV.

12. q. 2. c. 75.

Religiosam vitam eligentibus congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusdam necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur, quod absit, conuersationis infringat. Idcirco praesenti tibi auctoritate praecipimus, quatenus domum positam in hac vrbe, regione quarta, iuxta locum, qui appellatur, ad gallinas albas, vel hortum iuris sanctae Romanae ecclesiae, cui auctore Deo praesidemus, in qua Campana quondam patricia mansisse dinoscitur, simul & hortum, atque hospitia, quae intra eamdem domum ianua concludit, Florae Abbatissae debeas tradere proprietatis iure proculdubio possidenda: in qua domo monasterium virginum, vbi cum congregatione sua habitare possit, Christo queat adiuuante construere; vt tam ipsa, quam quae in eius loco, honoreq. successerit, praedictam domum, & hortum cum omnibus ad se pertinentibus, sicut diximus, quieto, inconcussoq. iure a nobis pietatis consideratione concessa valeat possidere. *Greg. lib. 2.indict.11.ep.17. Gratioso subdiacono. Ansel. lib.5.c.32.*

CAP. V.

De eccles. aedif. vel reparan. c. 5. apud Grego.ix. & in 2. coll. eo. ti. c. 4.

Ad audientiam nostram iam pridem peruenit, quod cum ecclesia de Cologia, de qua in Episcopum vocatus, & electus fuisti, regulares canonicos ordinare, & eorum *institutioni de bonis tibi collatis congrue velis prouidere. inde siquidem est, quod tuum nos desiderium, atque propositum multimodis laudibus commendantes, deuotioni tuae auctoritate Apostolica indulgemus, vt iuxta votum tuum canonicos regulares in ecclesia praescripta, si tibi in hoc Episcopus dioecesanus consentit, ad honorem Dei, & ecclesiae tuae secundum beati Augustini regulam valeas ordinare; & eos ibidem* nullius contradictione, & appellatione instituere, &c. *Vrban.iij. in epist. ad Archiep.*Tunden.& G.delegatum.*

*instructioni

* nulla

*Truden.

CAP. VI.

16. q. 3. c. 12.

Si Episcopus humanitatis intuitu, mancipiola, vineolas, vel terrulas clericis, vel monachis praestiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesia praeiudicium patiatur, nec saecularis legis praescriptio, quae ecclesiae aliquid impediat, opponatur. *Aurel.19.al.23. al.25. Ansel.lib.5.c.87. in Rom.*

CAP.

CAP. VII.

Nulli Episcoporum liceat res alienare ecclesiae, &c. Si quid vero, quod vtilitatem non grauet ecclesiae, pro suffragio monachorum, vel ecclesiis ad suam parochiam * pertinentium, dederint; firmum maneat, &c. *Tolet. iij. cap. 3. Iuo lib. 2. tit. 10. cap. 1. panor. p. 3. decret. cap. 167.*

* pertinentibus f.

CAP. VIII.

12. q. 2. c. 73. Si Episcopus vnam de parochianis ecclesiis suis monasterium dicare voluerit, vt in ea monachorum regulariter congregatio viuat; hoc de consensu concilii sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus ecclesiae pro eorum substantia aliquid, quo detrimentum ecclesiae non exhibeat, eidem loco donauerit, sit stabile. Rei enim bonae statuendae sanctum concilium dat consensum. *Tolet. iij. c. 4. Iuo par. 3. c. 168. decr.*

CAP. IX.

Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu in vsum res ecclesiasticae largiuntur; quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur? *Tolet. iv. cap. 37.*

CAP. X.

12. q. 2. bonae. 74 Quis quis Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesiae suae ditauerit: non amplius ibidem, quam quinquagesimam partem dare debebit, &c. Ad ecclesiã vero, quae monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare noluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census ecclesiae, cui praesidet, ibidem conferre licebit. ita tamen, vt vnam tantum, quae placuerit, ex his duabus remunerationem assumat. *Tolet. ix. c. 5. Iuo par. 3. c. 170. decr.*

De bonorum operum necessitate. Tit. VI.

Vide libro vndecimo titulo secundo, quibus adde.

Dist. 40. c. 4. Non loca, vel ordines creatori nostro nos proximos faciunt; sed ei nos merita bona iungunt, aut mala disiungunt. *Greg. lib. 4. reg. ep. 29. vel cap. 193.*

De eleemosyna. Tit. VII.

CAP. I.

Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. *Lucae cap. 11. num. 41.*

CAP. II.

Vendite, quae possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem, in caelis: quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit. *Lucae c. 12. nu. 33. v. Luc. 16. nu. 9.*

CAP. III.

Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. ita enim fiet, vt nec a te auertatur facies Domini, &c. Quoniam eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. *Tobias c. 4. nu. 7. & postea.*

CAP. IV.

Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna magis, quam thesauros auri recondere. quoniam eleemosyna a morte liberat; & ipsa est, quae purgat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam aeternam. *Tobias cap. 12. num. 8. & 9.*

CAP. V.

Ignem ardentem extinguit aqua; & eleemosyna resistit peccatis: & Deus prospector est eius, qui reddit gratiam. *Ecclesiastic. c. 3. num. 33. & 34.*

CAP. VI.

Fili eleemosynam pauperis ne defraudes: & oculos tuos ne transuertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris: & non protrahas datum angustianti, &c. *Ecclesiastic. c. 4. in princ.*

CAP. VII.

Conclude eleemosynam in * corde pauperis, & haec pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit, &c. *Ibid. cap. 29. num. 15. & 16. Vide cap. 17. num. 18. ibid.* * sinu

CAP. VIII.

Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsitan ignoscet (*Deus*) delictis tuis. *Daniel Nabuchodonosori cap. 4. nu. 24.*

CAP. IX.

De eleemosynis, quas synodus praescripsit quibusdam paenitentibus, qui contra Ignatium Patriarcham CP. falsum testimonium protulerant. *Vid. syn. iix. CP. sub Hadr. ij. act. 9. ante fi.*

CAP. X.

Eleemosynarum quaestores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua praedicatione proponunt, admitti, nisi Apostolici, vel dioecesani Episcopi litteras veras exhibeant, prohibemus. Et tunc praeter id, quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam vero, quam communiter talibus Apostolica sedes indulget, duximus exprimendam; vt secundum eam dioecesani Episcopi suas litteras moderentur. Quoniam, vt ait Apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, &c. oportet nos diem messionis extremae misericordiae operibus praeuenire, ac aeternorum intuitu seminare in terris, &c. quoniam qui parce seminat, parce & metet, &c. De paenit. 14. Greg. ix. c. 5. et ti. in 4. coll. 2. Cor. 5. 2. Cor. 9.

&c. Cum igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hospitale, propriae non suppetant facultates, vniuersitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis iniungimus peccatorum; quatenus de bonis a Deo vobis collatis, pias eleemosynas, & grata eis caritatis subsidia erogetis; vt per subuentionem vestram ipsorum inopiae consulatur, & vos per haec, & per alia bona, quae Domino inspirante feceritis, ad aeterna possitis felicitatis gaudia peruenire. Qui autem ad quaerendas eleemosynas destinantur, modesti sint, & discreti, nec in tabernis aut locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant, aut sumptuosas expensas, caueentes omnino, ne falsum religionis habitum gestent, &c. *Innoc. iij. in conc. Lat. gener. c. 62.*

CAP. XI.

Dist. 93. c. 2. in sede. Diacones ad praedicationis officium, & eleemosynarum studium vacare congruebat. *Greg. in syn. Rom. c. 1. lib. 4. ep. 44. vel c. 88. regist. Iuo par. 2 c. 79. decr. Ansel. lib. 7. c. 65. Tarrac. lib. 4. c. 22.*

CAP. XII.

Quando aliquis infirmabitur, eleemosynam mittat cum consilio presbyteri in manibus ipsius, & duorum, vel trium vicinorum. Praeterea si vxorem, & filios habuerit, duas partes de suis facultatibus illis relinquat, & tertiam partem ecclesiae in manu presbyteri. *Greg. vii. in conc. Rom. an. incer. c. 16.*

CAP. XIII.

Consilium damus (*peccatoribus*) vt ieiunent, & eleemosynas dent, vt ad veritatis viam possint reuerti. *Vrban. ij. in conc. Claramon. c. 22.*

CAP. XIV.

1 Cor. 13. d Sicut adulterii venenum cunctis malis perniciosius est, ita amor fraternus, & caritas totius boni fastigium tenet. & ideo diligite (*presbyteri*) omnes fratres vestros; & cum religione, ac misericordia respicite ad omnes. Orphanis exhibete vos metipsos parentes. Viduis virorum curam impendite, cum omni castitate, quae necessaria sunt, praebentes: iuniores tamen viduas nuptiis copulate. His, qui ignorant artificia, exquirite honestas aliquas occasiones, quibus victum necessarium quaerant. Artificibus vero operam praeuidete: debilibus misericordiam facite, &c. Caritatis recipiendae, & habendae maximum erit fomentum; si frequenter inter vos metipsos communem cibum vestrũ, mensamque faciatis, & quantum vnusquisque praeualet, crebrius, ac sales suos cum fratribus suis sumat, &c. Per haec temporalia officia pacis, & caritatis fructibus gaudia aeterna merebimini. Multo autem sollicitius esurientes reficite, & sitientibus potum date; nudis vestimentum, aegros visitate, & eos, qui in carcere sunt, prout possibile est, iuuate. Peregrinos satis prompte in domibus vestris suscipite. Omne bonum ipsa per se, si in vobis fuerit caritas, facere vos docebit; sicut e contrario eos, qui a salute alieni sunt, omne malum facere odium docet. *Petrus Apost. apud Clem. ep. 1. post princ.*

CAP. XV.

Instruebat (*B. Petrus*) verba diuina libenter audire, & sacerdotibus suis libenter obtemperare, &c. & eleemosynas veras perficere, &c. pauperes recreare, nudos vestire, infirmos visitare, sitientes potare, mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisq. orare, & eleemosynas dare, &c. *Clem. epist. 1. in fi. Theodul. ad presb. Aurelian. c. 21.*

CAP. XVI.

Per misericordias pauperum iuuare paenitentiam. Per haec enim facilior venia dabitur, & indulgenti citius indulgebitur, &c. *Clem. epist. 2. in med.*

CAP. XVII.

Pupillos enixius iuuate, pauperibus misericordiam facite, iuuenes pudicitiam docete. *Clem. epist. 3. post prin.*

CAP. XVIII.

Hospitalitatis curam impendite. in oratione, & lacrymis instantissime laborate. eleemosynis, quas semper amastis, iam nunc largius, atque vberius date operam; vt tanto post crescat vobis in retributione fructus muneris, quanto hic excreuerit studium laboris. *Pontia. epist. 1. in fi.*

CAP. XIX.

Numquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit; quaero, si haec cum fuerit factus fidelis, amittit; quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus, atque Act. 10. a eleemosynis vacantem, per reuelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse: numquid per baptismum haec illi * ablata sunt, propter quae ei baptismus videtur concessus? * ablata *Inno. epist. 22. c. 2.*

CAP. XX.

Neque eleemosyna reputanda est, si paupe- 1. q. 1. c. ribus dispensetur, quod ex illicitis rebus ac- 27. ni ess cipitur: quia qui hac intentione male acci- putanda. pit, vt quasi bene dispenset, grauatur potius, quam iuuatur. [Eleemosyna Redem- 14. q. 5. c. ptoris nostri oculis illa placet, quae non de 7. illicitis, & iniquitate congeritur; sed quae de rebus concessis, & bene acquisitis impenditur. Vnde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel aliquid de his construatur; mercedi non proficit, &c. Ne ergo sub obtentu eleemosynae cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte nos sacra scriptura prohibet dicens: Ho- Prou. 21. stiae impiorum abominabiles, quae offe- d runtur

runtur ex scelere, &c. Hinc quoq. per Salomonem dicitur: Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris, &c. Nimis ergo declinandum est, sub obtentu eleemosynae peccata simoniacae haereseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere; aliud propter eleemosynas peccata committere. *Greg. ep. ad Syag. & Aether. Episcop. lib. 7. regist. ep. 110. vel 108. Iuo lib. 2. tit. 15. c. 2. & 5. pan. & par. 5. c. 112. decr. Ansel. lib. 5. c. 31.* Eccli. 34. a

CAP. XXI.

De his, qui regio morbo vexantur, hominibus, & equis, si homines ex natiuitate, aut ex genere huius morbi sunt, extra ciuitatem comitari debebunt; ad eleemosynam vero accipiendam a populo non deuitari. Si autem non natiuitate, sed superueniente aegritudine vexatur; non est proiiciendus, sed si possibile est, curandus. Attamen in ecclesia, dum ad communionem venerit, post omnium suppletionem erit ingressurus ad participandum munus. *Zach. epist. 5. ad Bonif. Episcopum ante med.*

CAP. XXII.

Cum in proelium proficisci disponitis, quod ipsi commemorastis, agere in Dei nomine non omittite, id est ad ecclesias ire, orationes peragere, &c. carceres aperire, vincla dissoluere, & seruos, & praecipue confractos, & debiles, atq. captiuos libertate donare, ac indigentibus eleemosynas erogare; quatenus impleatur, quod Apostolus admonet, dicens: Omne, quodcumq. facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu. *Nicol. ad consul. Bulgar. c. 35.* ad Colos. 3. c.

CAP. XXIII.

Sciendum est; quoniam aliae sunt virtutes, sine quibus ad vitam ingredi non possumus; aliae vero sunt, quae non nisi a sponsore requiruntur. Sine humilitate quippe, castitate, ac eleemosynis, & orationibus nullus ad vitam ingredi valet. & ista sunt, & his similia, quae requiruntur ab homine. Monachicum autem habitum induere, ac vitam remotam ducere, non nisi a spondente diuinitus exiguntur. *Nicola. ad consulta Bulgarorum c. 87.*

CAP. XXIV.

Est in eleemosyna facienda, quidam ordo discretionis obseruandus, &c. Sed quidnam hoc nomen signet, primitus indicemus. Eleemosyna quippe Graece, Latine misericordia dicitur; & certe scriptum est: Miserere animae tuae placens Deo. ergo primum sibi debet homo prae ceteris eleemosynam facere. si quidem omnem regulam bene agendi a se debet homo incipere, placens scilicet Deo per munditiam mentis, & corporis, ac per hoc sibi tribuens illum panem viuum, qui de caelo descendit. Deinde vero eleemosyna exhibenda est propinquis egestatem patientibus, sicut scriptum est: Carnem tuam ne despexeris. nam & ipsa natura docet nos de hoc; & quod ipse propinquo meo non exhibuero; quando extraneus exhibebit? Deinde autem his maxime misericordia praestanda est, qui petere confunduntur. Sane notandum est, quia sunt nonnulli, quibus nihil conferri debet. Sicut scriptum est: Da bono, & ne receperis peccatorem. & rursum: Ne dederis impio. & iterum: Panem tuum, & vinum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus: Panem enim, & vinum suum peccatoribus praebet, qui iniquis subsidia, pro eo quod iniqui sunt, impendit. Vnde & nonnulli huius mundi diuites, cum fame crucientur Christi pauperes, effusis largitatibus nutriunt histriones. Qui vero indigenti etiam peccatori panem suum, non quia peccator, sed quia homo est, tribuit: nimirum non peccatorem, sed iustum nutrit? quia in illo non culpam, sed naturam diligit. *Nicola. ad consulta Bulgarorum cap. 101.* Eccli. 30. d / Esa. 58. e / Eccli. 12. a / Tob. 4. e

CAP. XXV.

Accepto consilio, hoc statuimus, vt post triduanum ieiunium, & litanias, & multorum orationem eleemosynis conditam, diuino fulti auxilio statueremus, quod melius de electione Rom. Pont. videretur. *Greg. vii. lib. 1. reg. epist. 1.*

CAP. XXVI.

Te oramus, & te, vt optimum decet filium (*patri*) succurrere largis eleemosynarum subsidiis, & ecclesiarum orationibus, hortamur. *Greg. vii. lib. 5. reg. ep. 10. Regi Daniae.*

CAP. XXVII.

Quidam ex industria peccantes, propter eleemosynarum largitionem, quandam sibi promittunt impunitatem. Eleemosyna enim extinguit peccata, iuxta illud: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata. Sed ea, quae aut necessitate, aut casu, aut qualibet fiunt fragilitate. Ea vero, quae ex industria, aut cuiuslibet libidinis explendae caussa, idcirco fiunt, vt eleemosynis redimantur; nequaquam eis redimi possunt; quia qui hoc perpetrarunt, videntur Deum mercede conducere, vt eis impune peccare liceat. Non ergo quis idcirco peccare debet, vt eleemosynam faciat; sed ideo eleemosynam facere debet, quia peccauit. Mentem enim, & corpus, quae libido traxit ad culpam, afflictio, & contritio debet reducere ad veniam. *Cabilon. sub Carolo c. 36. Capit. lib. 7. c. 62. in addit. Iuo par. 16. cap. 336. decr.* Eccli. 3. d

CAP. XXVIII.

Peccata, quae post baptismum fiunt, non iteratione baptismi, sed paenitentiae lamentis, & eleemosynarum largitionibus & ceterisque bonorum operum executionibus delentur. *Aquisg. c. 114. in fine.*

CAP.

CAP. XXIX.

13. q. 2. c. 31. fures. cap. 2. de fur. 1. Gre. ix. c. 4. eo. tit. in 1. collect. Statuimus, vt si quis post haec Euangelica, & Apostolica, atq. prophetica verba, & definitionem pacatissimae synodi inuentus fuerit furtum, aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem meretur incurrere: nullus pro eo praesumat orare, aut eleemosynam dare. Et eleemosyna pro eo data, in memoriam clericorum, nec pauperum veniat, sed execrabilis sordescat, &c. *Tribur. c. 31. Alex. iij. parte 34. c. 2. post conc. Lateran. Burch. lib. 11. c. 59. & 75. Iuo par. 13. c. 45. & par. 14. c. 123. decr.*

CAP. XXX.

Diebus quadragesimae, & ieiuniorum summa deuotione ieiunandum est, &c. atq. vnicuique pro facultatibus suis eleemosynae tribuendae. *Tribur. c. 35.*

CAP. XXXI.

Eleemosynae plurimum valent ad impetrandam misericordiam a Deo. *Trosleia. c. 15. in fine.*

CAP. XXXII.

Cum omnium scripturarum sanctarum paginae instrumentis bonorum operum refertae sint; & per sanctarum scripturarum campos possint inueniri arma, quibus vitia comprimãtur, & virtutes nutriãtur: libuit nobis huic nostro capitulari inserere sententiam cuiusdam patris de instrumentis bonorum operum; in qua magna breuitate, quid agi, quidve vitari debeat, continetur. In primis dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute, denique proximum tamquam scipsum, &c. honorare omnes homines; & quod sibi quis fieri non vult, aliis ne faciat, &c. pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione subuenire, dolentem consolari, &c. pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere, &c. *Theodulph. ad presbyteros Aurelian. c. 21. Clemens ep. 1. ante fin.*

CAP. XXXIII.

Die dominico tantummodo Deo vacandum est in celebratione sacrorum officiorum, & exhibitioni eleemosynarum, & in Dei laudibus cum amicis, proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum. *Theodulphus ad presbyteros Aurelianenses c. 24.*

CAP. XXXIIII.

Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi, & qui in carcere sunt, visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: Esuriui etenim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. *Theodulph. ibid. c. 32.* Mat. 25. c

CAP. XXXV.

Paene nihil valet ieiunium, quod orationes, vigiliae, & eleemosynae non commendant. *Theodul. c. 43. Burch. lib. 13. c. 14. Iuo par. 4. c. 47. decr.*

CAP. XXXVI.

Admonendus est populus; vt ad sacrosanctum sacramentum corporis, & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abstineat, &c. Sed vitiis se purget, virtutibus exornet, eleemosynis, & orationibus insistat; & sic ad tantum sacramentum accedat. *Theodulph. ibid. cap. 44.*

CAP. XXXVII.

Theodorus fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes, & multum misericors. *Ex Pontif.*

CAP. XXXVIII.

Eugenius benignus, mitis, mansuetus, omnibus affabilis, & sanctitate praeclarior. rogam clero solitam tribuit, & indigentibus eleemosynam subministrauit: vt etiam die transitus sui pauperibus, vel clero, seu familiae presbyteria in integro erogari praeciperet. *Ex Pontif.*

De xenodochiis, siue hospitalibus & ptochiis, siue ptochotrophiis, & nosocomiis, & orphanotrophiis, & aliis piis locis. Tit. VIII.

CAP. I.

Clerici ptochiorum, monasteriorum, & martyriorum sub potestate Episcopi vrbis sint iuxta sanctorum Patrum traditionem. Si qui conantur eos ab Episcopo auferre, clerici canonum poenis subiaceant, monachi, vel laici excommunicati sint. *Chal. c. 8. Iuo par. 6. c. 358. & 359. decr.* 18. q. 2. c. 10. quidã. & item.

CAP. II.

Qui mutatur ab vna in aliam ecclesiam, nihil percipiat ex priore ecclesia, neque ex martyriis, ptochiis, & xenodochiis ei subiectis. *Chalc. cap. 10. Vide Aquisgr. 50. Caesar. lib. 8. c. 14.* 21. q. 2. si quis. c. 3.

CAP. III.

Per sollicitudinem Episcoporum, quorum dioeceseos existunt, xenodochia, ptochotrophia, nosocomia, orphanotrophia, eremocomia, & monasteria, tam monachorum, quam sanctimonialium, ad easdem vtilitates, quibus constituta sunt, ordinentur, &c. qualiter Deo vacantes inopia, vel necessitatibus nullatenus occupentur; sed omni expulsa cura, * purius in Dei seruitio valeant mentibus permanere. *Euge. ij. & Leo iv. in synod. Rom. cap. 23.* De relig. domi. c. 2. in 1. colle. & c. 3. eo. tit. apud Greg. ix. * puris f.

CAP. IV.

Si locus ad hospitalitatis vsum, & pauperum prouisum fuerit, sicut moris est, auctoritate Pontificis destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus deputari. *Vrban. iii. Ariminen. Episc.* vt supra c. 4.

CAP. V.

Ne cui liceat res, vel facultates ecclesiae, aut monasteriis, vel xenodochiis pro quacumque eleemosyna cum iustitia delegatas retentare,

tare, alienare, atque subtrahere. quod si quis fecerit; tamquam necator pauperum, antiquorum canonum sententiis constrictus, ab ecclesiae liminibus excludatur, quamdiu ab ipso ea, quae sunt ablata, vel retenta, reddantur. *Aurel.v.c.13. synod. Beluacen. apud conc. Melden.c.17.*

CAP. VI.

De xenodochio, quod rex Childebertus, & Vltrotho Regina in Lugdunensi vrbe cōdiderunt, cuius institutionis, ordinem subscripsimus, &c. quidquid praefato xenodochio, aut per ipsorum Regum oblationem, aut per quorumcumque fidelium eleemosynam collatum, aut conferendum est, in quibuscumque rebus, atque corporibus, nihil exinde ad se quolibet tempore Antistes ecclesiae Lugdunen. reuocet, aut ad ius ecclesiae transferat; vt succedentes sibi per temporum ordinem sacerdotes, non solum de facultate xenodochii ipsius, aut de consuetudine, vel institutione nihil minuant; sed dent operam, qualiter res, & ipsius stabilitas detrimentum, aut deminutionem aliquam patiatur. Prouidentes, vt praepositi semper strenui, ac Deum timentes decedentibus substituantur. & cura aegrotantium, ac numerus, vel exceptio peregrinorum, secundum indictam institutionem, inuiolabili semper stabilitate permaneat. Quod si quis quolibet tempore contra constitutionem nostram venire temptauerit, aut aliquid de consuetudine, vel facultate xenodochii ipsius abstulerit, vt xenodochium, quod auertat Deus, esse desinat; vt necator pauperum irreuocabili anathemate feriatur. *Aurel.v.c.15. Melden.c.40.*

CAP. VII.

Defuncto presbytero, vel Abbate nihil ab Episcopo auferatur, vel Archidiacono, vel a quocumque de rebus parochiae, vel xenodochii, vel monasterij, &c. *Cabilo.c.7.*

CAP. VIII.

Oportet, vt Praelati Ecclesiae, praecedentium patrum exempla sectantes, aliquod praeparent receptaculum, vbi pauperes colligantur, & de rebus Ecclesiae tantum ibidem deputent, vnde sumptus necessarios, iuxta possibilitatem rerum, habere valeant, exceptis decimis, quae de ecclesiae villis ibidem conferuntur. sed & canonici tam de frugibus, quam etiam de omnibus eleemosynarum oblationibus, in vsus pauperum decimas libentissime ad ipsum conferant hospitale. Et boni testimonii frater constituatur, qui hospites, & peregrinos aduenientes, vtpote Christum in membris suis suscipiat, eisq. necessaria libenter pro viribus administret. Qui etiā ea, quae in vsus pauperum cedere debent, nequaquam in suos vsus reflectat, ne cum Iuda
Ioan. 12. & 13. loculos Domini furante, sententiam damnationis excipiat. Sed & Praelatorum debet vigilare industria, ne cum, cui hospitale committitur, pauperum res pauperibus deputatas, in aliquo minuatare, aut his quasi beneficiario munere concessis sinant vti: quod a Praelatis quibusdam curam pauperum paruipendentibus fieri comperimus, &c. Quod si is, cui hospitale commissum est, curam pauperum neglexerit, eorumq. res in suos vsus retorserit: quamquam diuina vltione dignus sit, seuerius tamen, quam ceteri delinquentes, a Praepositis iudicandus, & a ministerio remouendus est. Quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & thesaurum caelo recondendum suis aptauit vsibus. *Aquisgr.c.141.*

CAP. IX.

Admonenda est regia magnitudo de hospitalibus, quae tempore praedecessorum suorum, & ordinata, & exculta fuerunt, & modo ad nihilum sunt redacta. sed & hospitalia Scotorum, quae sancti homines gentis illius in hoc regno construxerunt, & rebus pro sanctitate sua acquisitis ampliauerunt, ab eodem hospitalitatis officio funditus sunt alienata: & non solum superuenientes in eadem hospitalia non recipiuntur, verum etiam ipsi, qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militauerunt, & exinde eiciuntur, & ostiatim mendicare coguntur. Vnde pertimescenda est canonica sententia, & maxime decretalis Symmachi Papae definitio; quia vt necator pauperum, & Christi traditor Iudas, idem, qui huius sceleris auctor, & perpetrator esse dignoscitur, praesenti, & perpetuo est anathemate feriendus. Qui reulam, inquit Symmachus Papa, vel quidquid fuerit Ecclesiae, petunt a Regibus, & corrumpendae pietatis instinctu, egentium substantiam rapiunt; irrita habeantur, quae obtinent, & a communione ecclesiae, cuius facultatem auferre cupiunt, excludantur. Item in canone Aurelianensi. Si quis quolibet tempore, &c. *Melden.c.40. Aurelianen.v.c.15.*

CAP. X.

Vt hospitalia peregrinorum videlicet, & aliorum pro remedio animarum receptacula, &c. ab omni vsu, & libitu humanae temeritatis absoluta, in eos vsus, quibus sunt constituta, pietatem praedecessorum vestrorum sequentes, sub patrocinio vestro dignum est vestro tempore, & vestra sollicitudine restaurentur. Qui enim agapem pauperum, & sustentationem peregrinorum, & eleemosynam defunctorum defraudant; apud sanctos patres eorum necatores vocantur. *Tullen. par. 2. cap.14.*

CAP. XI.

Peristeria pro suae animae salute testamentum condens, iussit multam quantitatem pecuniarum praestari monasteriis, nec non etiam Xenodochiis, & Parochiis, & aliis pauperibus Aegyptiacae prouinciae. *Chalced. act. 3. in libello Ischyrionis diaconi.*

CAP. XII.

Ego a iuuenili aetate mea vixi cum paupe-ribus,

ribus, & ptochium feci, & in eo posui lxx. lectos, & omnes languentes, & vlceratos hospitio suscipiebam, &c. *Basianus Episcopus post litteras ad Valentinian. apud Chalcedo. synod. actio. xi.*

CAP. XIII.

Symmachus ad B. Petrum, & B. Paulum Apostolos, & ad sanctum Laurentium pauperibus habitacula construxit, &c. Hic omni anno per Africam, & Sardiniam Episcopis, qui in exilio erant retrusi, pecunias, & vestes ministrabat. *Ex Pontific.*

CAP. XIV.

Tempore Vigilii Belisarius Patricius multa dona, & eleemosynas pauperibus largitus est. fecitq. xenodochium in via Lata, & in via Flaminia iuxta ciuitatem Ostiam monasterium sancti Iuuenalis, vbi possessiones, & dona multa largitus est. *Ex Pontif.*

CAP. XV.

Pelagius *(secundus)* domum suam xenodochium fecit pauperum senum. *Ex Pontif.*

Constituantur litterarum gymnasia. Tit. IX.

CAP. I.

De magistr. cap. 1. Greg. ix. & in 1. collect.

QVoniam ecclesia Dei & in ijs, quae spectant ad subsidium corporis, & in ijs, quae ad profectum veniunt animarum, indigentibus, sicut pia mater prouidere tenetur; ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari non possunt, legendi, & proficiendi oportunitas subtrahatur: per vnamquamque ecclesiam cathedralem magistro, qui clericos eiusdem ecclesiae, & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur, quo docentis necessitas subleuetur, & discentibus via pateat ad doctrinam: In aliis quoque restituatur ecclesiis, siue monasteriis, si retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia vero docendi nullus omnino pretium exigat, &c. *Alex. iii. in conc. Later. c. 18.*

CAP. II.

De magistr cap 4. Greg. ix. & c. vni. in 4. coll.

Quia nonnullis propter inopiam, & legendi studium, & oportunitas proficiendi subtrahitur; in Lateranensi concilio pia fuit institutione prouisum; vt per vnamquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui clericos eiusdem ecclesiae, aliosq. scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium praeberetur, &c. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime obseruatur; nos praedictum roborantes statutum adiicimus; vt non solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, cōstituatur magister idoneus a Praelato cum capitulo, seu maiori, ac saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum, & aliarum gratis in grammaticae facultate, ac aliis instruat iuxta posse. Sane Metropolitana ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in his praesertim informet, quae ad curam animarum spectare noscuntur, &c. Quod si forte de duobus Metropolitana ecclesia grauetur; theologo iuxta modum praedictum ipsa prouideat: grammatico vero in alia ecclesia suae ciuitatis, siue dioecesis, quod sufficere valeat, faciat prouidere. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 11.*

CAP. III.

Vniuersis Episcopis, subiectisq. plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrerit, omnino cura, & diligentia habeatur, vt magistri, & doctores constituantur, qui studia litterarum, liberaliumq. artium, ac sancta habentes dogmata assidue doceant; quia in his maxime Diuina manifestantur, atque declarantur mandata. Et si liberalium artium praeceptores in plebibus, vt assolet, raro inueniuntur; tamen Diuinae scripturae magistri, & institutores ecclesiastici officii nullatenus desint; qui & annualiter proprio Episcopo de eiusdem actionis opere sollicite inquisitus debeat respondere, &c. *Eugen. ij. & Leo iv. in syn. Rom. c. 34. v. Greg. vij. synod. Rom. incerti anni de eadem re. Iuo par. 4. c. 214. decr. Ansel. lib. 7. cap. 2.* *Dist. 37. c. 12. de quibusdam.*

CAP. IV.

Scholas *(Episcopi)* constituant, in quibus & litteraria sollertia disciplinae, & sacrae scripturae documenta discantur; & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur a Domino: Vos estis sal terrae; & qui condimentum plebibus esse valeant: & quorum doctrina non solum diuersis haeresibus, verum etiam Antichristi monitis, & ipsi Antichristo resistatur, &c. *Cabilon. sub Carolo c. 3.* *Matt. 5. b*

CAP. V.

Omnibus nobis visum est; vt ab hinc postposita totius torporis negligentia, ab omnibus diligentior in educandis, & erudiendis militibus Christi, vigilantior adhibeatur diligentia; & quando ad prouinciale Episcoporum concilium ventum fuerit, vnusquisque rectorum, sicut iam in praecedentibus memoratum est, scholasticos suos eidem concilio adesse faciat; vt suum sollers studium circa diuinum cultum omnibus manifestum fiat. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. c. 30.*

CAP. VI.

Nos Christi ministri non tantum in cupiditatibus mundanis, & curis, & sollicitudinibus, sed potius in diuinis officiis implicaremus, & in scholis habendis, & educandis militibus sanctae Dei ecclesiae operam daremus, &c. *Parisien. sub Ludou. & Loth. lib. 3. c. 1.*

CAP. VII.

Obnixe, ac suppliciter vestrae celsitudini suggerimus; vt morem paternum sequentes, saltem in tribus congruentissimis imperii vestri locis, scholae publicae ex vestra auctoritate fiant; vt labor patris vestri, & vester, per incuriam, quod absit, labefactando non depereat.

reat. Quoniam ex hoc facto, & magna vtilitas, & honor sanctae Dei ecclesiae, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescet. *Parisien. sub Ludou. & Loth. lib. 3. cap. 12.*

CAP. VIII.

Vt de scholis tam diuinae, quam humanae litteraturae, nec non & ecclesiasticae cantilenae, iuxta exemplum praedecessorum nostrorum aliquid inter nos tractetur, & si potest fieri statuatur, atque ordinetur. Quia ex huius studii longa intermissione pleraque ecclesiarum Dei loca, & ignorantia fidei, & totius scientiae inopia inuasit. *Valent. sub Lothar. cap. 18.*

CAP. IX.

Deprecandi sunt pii Principes nostri, & omnes fratres, & coëpiscopi nostri instantissime commonendi, vt vbicumque omnipotens Deus idoneos ad docendum, id est, fideliter, & veraciter intellegentes donare dignetur; constituantur vndique scholae publicae: vt vtriusq. eruditionis & diuinae videlicet, & humanae in Ecclesia Dei fructus valeat accrescere. Quia quod nimis dolendum est, & perniciosum maxime, diuinae scripturae verax, & fidelis intellegentia iam ita dilabitur, vt vix eius extrema vestigia reperiantur. Et idcirco ingenti cura, & summo studio remedium procurandum est. *Tullen. par. 2. cap. 10.*

CAP. X.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholas mittere; in ecclesiis sanctorum, aut in coenobiis, quae nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus. *Theodulph. ad presbyteros Aurelian. cap. 19.*

CAP. XI.

Presbyteri per villas, & vicos scholas habeant. Et si quilibet fidelium suos paruulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant: sed cum summa caritate eos doceant, attendentes illud, quod scriptum est: Qui autem docti fuerint, fulgebunt, quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates. Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes caritatis studio sua voluntate obtulerint. *Theodulph. ad presb. Aurel. c. 20.* Dan. 12. b

De quarta pauperum. Tit. X.

Vide libro tertiodecimo titulo vicesimo primo: quibus adde haec.

CAP. I.

12. q. 2. c. 27. Quattuor tam de reddítu, quam de oblatione fidelium, &c. conuenit fieri portiones. Quarum sit vna Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda, &c. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamuis diuitis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur: tamen iuxta quod scriptum est: Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est, oportet etiam praesenti testificatione praedicari, & bonae famae praeconiis non taceri. *Gelas. epist. 1. c. 29. Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. c. 15. Vide Tribur. cap. 13. Burch. lib. 3. c. 137. Iuo lib. 2. tit. 1. c. 7. panor. & par. 3. c. 203. decr. Ansel. lib. 5. c. 68. Caesar. lib. 7. cap. 100.* Mat. 5. b

CAP. II.

Mos sedis Apostolicae est, ordinatis Episcopis paraeceptum tradere; vt ex omni stipendio, quod accedit, quattuor fieri debeant portiones; vna videlicet Episcopo, & familiae propter hospitalitatem, & susceptionem; alia clero; tertia pauperibus; quarta ecclesiis reparandis, &c. Communi autem vita viuentibus iam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum? cum omne, quod superest, in caussis piis, ac religiosis erogandum est, Domino dicente: Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. *Gregor. ad August. interr. 1. Iuo lib. 2. tit. 1. cap. 8. panorm. Anselmus lib. 5. cap. 64. & libro 7. cap. 3. Caesaraugustan. lib. 7. cap. 106. Tarracon. lib. 1. cap. 180. & 261.* 12. q. 2. c. 30. 12 q. 1. c. quia. 2. Luc. 11.

Episcopi, & presbyteri, & alii clerici pauperes alant. Tit. XI.

Vide libro quarto titulo trigesimo primo, & libro sexto titulo quartodecimo; quibus adde.

CAP. VNIC.

Mensulam tuam pauperes, & peregrini, & cum illis Christus conuiua nouerit. *Hierony. ad Nepotian. apud Aquisgr. cap. 94. post princip.*

Ecclesia pauperes alat. Tit. XII.

CAP. I.

Viduae adulescentes, quae corpore debiles sunt, sumptu ecclesiae, cuius viduae sunt, sustententur. *Carth. 4. c. 101. Iuo par. 8. c. 326. decr.*

CAP. II.

Viduae, quae stipendio ecclesiae sustentantur, tam assiduae in Dei opere esse debent, vt & meritis, & orationibus suis ecclesiam adiuuent. *Carth. 4. c. 103. Iuo par. 8. cap. 327. decr.* Dist. 81. c. vlt.

CAP. III.

De * obligationibus vel agris, quos dominus

* oblationib. f.

minus noster Rex ecclesiae suo munere conferre dignatus est, &c. id esse iustissimum definimus, vt in reparationibus ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, & pauperum refectione, vel redemptionibus captiuorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, &c. *Aurel. c. 5. alias 7.*

CAP. IV.

Praebendum est a sacerdotibus vitae solatium indigentibus, &c. Si clericis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus pro solo religionis intuitu in vsum res ecclesiasticae largiuntur; quanto magis consulendum est quibus retributio iusta debetur? *Tolet. iv. c. 37.*

CAP. V.

Decimae, quae singulis dabuntur ecclesiis, per consulta Episcoporum a presbyteris ad vsum ecclesiae, & pauperum summa diligentia dispensentur. *Turon. sub Carolo cap. 16.*

CAP. VI.

Ecclesia sancta non solum fideles spoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre; vt debiles, pauperes, viduae, orphani, & ceteri necessitatem patientes, a sancta ecclesia, vt puta a pia matre, & omnium gubernatrice subsidium accipiant. Quia res ecclesiae, quibus Episcopi non vt propriis, sed vt commendaticiis vti debent; pretia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viuentium. *Cabilon. sub Carolo cap. 6.*

CAP. VII.

Ipsi quoq. pauperes, si se possint suis artificiis, aut laboribus expedire, non praesumant, quod debet debilis, & infirmus accipere: ne forte ecclesia, quae potest omni solatio destitutis necessaria ministrare; si omnes etiam (*nihil*) indigentes accipiant, grauata illis, quibus debet subuenire, non valeat. *Prosper. lib. 2. de vita contemplatiua c. 10. apud Aquisg. c. 107.*

CAP. VIII.

Res ecclesiae, sicut a sanctis Patribus traditur, &c. vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrocinia pauperum. Fideles namq. &c. sanctam locupletem fecerunt ecclesiam; vt his & milites Christi exornarentur, pauperes recrearentur, & captiui pro temporum oportunitate redimerentur, &c. Ergo res ecclesiae pauperibus, & militibus Christi stipendiariae debent intelligi. Vnde totis viribus Praelatis satagendum est; vt sanctorum Patrum dictis, & exemplis obsequentes, de rebus commissis & subditos gubernent, & pauperes foueant, cunctisq. vtilitatibus, ac necessitatibus ecclesiae fideliter administrando consulant, &c. *Aquisg. c. 116.*

CAP. IX.

Ea, quae a domino Imperatore, consensu Episcoporum, ob honorem, & amorem Dei ecclesiis concessa sunt, non in auaritiam presbyterorum, aut in rapacitatem Episcopalium ministrorum cedant; sed in vtilitatem ecclesiae, & in vsus clericorum, & pauperum deueniant. *Aquisg. ij. sub Ludou. par. 3. cap. 6.*

CAP. X.

Instruendi sunt presbyteri, pariterq. admonendi, quatenus nouerint decimas, & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum & hospitum, & peregrinorum esse stipendia; & non quasi suis, sed quasi commendatis vti, de quibus omnibus sciant se rationem posituros in conspectu Dei; & nisi eas fideliter pauperibus, & his, qui praemissi sunt, administrauerint, damna passuros, &c. *Nanneten. cap. 10.*

Episcopi, & alii clerici defendant pauperes. Tit. XIII.

CAP. I.

Episcopus, clericus, monachus, non aliena praedia conducat, neq. tractet admi- *Dist. 86.*
nistrationem rerum saecularium, nisi ex le- *peruenit.* *c. vlt. 21.*
gibus ad tutelam impuberum inexcusabilem *q. 3. c. 1.*
vocetur, aut si Episcopus vrbis ei commiserit curam rerum ecclesiasticarum, aut pupillorum, vel viduarum, vel earum personarum quae ecclesiastico iure indigent. Contraueniens ecclesiasticis poenis subiaceat. *Chalced. c. 3. Vern. c. 16. Paris. sub Lud. & Loth. lib. 1. c. 28. Vid. Ap. c. 6. G. Burch. lib. 2. c. 145. Iuo par. 6. c. 218. decr. Ansel. lib. 6. c. 181. in Rom.*

CAP. II.

Petantur ab Imperatoribus defensores *23. q. 3. c.*
eligendi ab Episcopis, ne pauperes a diuiti- *10.*
bus vexentur, ob quos ecclesiam molestant. *Carth. c. 76. G. Carth. v. c. 9. L. Afric. c. 42. E. Capitul. lib. 5. c. 31.*

CAP. III.

Ecclesiarum omnium curam habetote, seruisq. earum adiutorium praebere; viduarum religiosam curam gerite, pupillos enixius iuuate, pauperibus misericordiam facite, iuuenes pudicitiam docete. *Clem. epist. 3. post prin.*

CAP. IV.

Iudices, ac potentes, qui pauperes opprimunt, si admoniti a Pontifice suo se non emendauerint, excommunicentur. *Turon. ij. c. 27. Trosleia. c. 9.*

CAP. V.

Decernimus, vt iudices non prius viduas, & pupillos conueniant; nisi Episcopo nunciarint, cuius sub velamine degunt. Quod si Episcopus praesens non fuerit, Archidiaconus & presbyter pariter sedentes, communi deliberatione caussis eorum terminos figant, ita iuste, ac recte, vt deinceps de talibus antedictae personae non conquassentur. Quod si is, qui iudex est, aut impetitor, reis, aut iniuriam aliquam ingesserit, aut definitionem tan-

tanti concilii transgressus fuerit; a communione suspendatur. *Matisc.ij.c.12.*

CAP. VI.

Episcopi in protegendis populis, ac defendendis impositam a Deo sibi curam non ambigant. Ideoque dum conspiciunt iudices, ac potentes pauperum oppressores existere; & prius eos sacerdotali admonitione redarguant; & si contempserint emendari, eorum insolentiam Regis auribus intimeut; vt quos sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiam, Regalis potestas ab improbitate coërceat. Si quis autem Episcoporum id neglexerit, concilio erit reus. *Tolet.iv.c.31.Arel.sub Caro.c.17. Bruch.lib.15.c.1.Iuo p.16.dec.c.2.*

CAP. VII.

Libat domino prospera, qui ab afflictis pel-
Iob.29.c lit aduersa. Vnde Iob, Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduae consolatus
Iob.30.d sum. & paulo post: Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. *Tolet.viii. c.2.post med.*

CAP. VIII.

Vnusquisque Episcopus semel in anno circumeat parochiam suam: nouerit sibi curam populorum, & pauperum in protegendis, ac defendendis impositam, &c. *Arel.sub Carolo cap.17.*

CAP. IX.

Episcopi maximam curam, & sollicitudinem circa pauperes habeant, &c. *Turon. sub Carolo cap.* 10.

CAP. X.

Episcopus ad forum, neque vbi publice negotia iudiciaria exercentur, nō pergat suae caussae suffragaturus, nisi forte vt aut pauperibus oppresis succurrat, aut viduis, & orphanis tuitionem conferat &c. *Cabilon.sub Carolo cap.11.*

CAP. XI.

De orphanis, & pauperibus, qui debite, vel indebite dicuntur amisisse hereditatem paterni, vel materni iuris ad se legibus pertinentem, si alicubi inuenti fuerint, quos patres, vel matres propter traditiones illorum exheredes fecerunt, aliorum scilicet suasionibus, aut petitionibus, vel aliquo ingenio; omnino volumus, atque decreuimus emendari, quantum ad nos, vel ad nostram pertinet potestatem iuxta voluntatem Dei, & vestram sanctam admonitionem, & considerationem. *Magun.c.6.*

CAP. XII.

Laici in eorum ministerio obediant Episcopis ad regendas ecclesias Dei, viduas, & orphanos defensandos &c. *Magun.c.8.Burchar.lib.15.c.4. Iuo par.16.c.5.decr.*

CAP. XIII.

c.1.ne cle-ric. vel monac. Ministri altaris, vel monachi non debent in placitis saecularibus disputare, excepta defensione orphanorum, aut vidnarum &c.
Greg. ix. & in 1. collect. *Magunt.c.14.Magun.sub Raba.c.13. Capit. lib.7. cap.172.in addit. Burch.lib.8. c.90. Iuo par.7.c.108.decr.*

CAP. XIV.

Volumus, vt laici in eorum ministerio obediant Episcopis ad regendas ecclesias, viduas, & orphanos defendendos, & vt obedientes sint eis ad eorum Christianitatem seruandam. *Magnut.sub Rabano cap.7.*

CAP. XV.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expoliauerit, & mandauerit ad ipsum Episcopus, vt eum audiat, & eos contempserit inuicem, mox scripta percurrant per omnes prouinciae Episcopos, quoscumq. adire potuerint, vt excommunicatus habeatur, donec audiat, & reddat aliena. *Pisten.cap.4.post principium.*

Ciues alant pauperes, & praeter ceteros Rex. Tit. XIV.

CAP. I.

Vnaquaeque ciuitas pauperes, & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires; vt tam vicini presbyteri, quam ciues omnes suum pauperem pascant. quo fiet, vt ipsi pauperes per ciuitates alienas non fatigentur. *Turon.ij.c.5.*

CAP. II.

Vnusquisque tempore famis, aut cuiuslibet necessitatis ad se pertinentes pro viribus suis gubernare studeat: quia scriptum est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam *Mat.5.a* consequentur. & iterum: Date, & dabitur vobis; dimittite, & dimittetur vobis. *Arela, Luc.6.f* *sub Carolo c.14.*

CAP. III.

Omnibus communiter intimetur, vt vnusquisque omni tempore suam familiam, & ad se pertinentes inopes alere, ac vegetare studeat. quoniam impium est, & Deo odibile, eos, qui diuitiis affluunt, nimiisque opibus abundant, non adiuuare miseros, & indigentes. *Turon.sub Carolo cap.36.*

CAP. IV.

Iustitia Regis est, neminem iniuste per potentiam opprimere, &c. aduenis, & pupillis, & viduis defensorem esse, &c. ecclesias defendere, pauperes eleemosynis alere. *Paris.sub Ludou.& Loth.lib.2.c.1.ante med.*

Nemo pauperes opprimat. Tit. XV.

CAP. I.

Vbicumque presbyter, vel monachus, vel peregrinus, vel res eorum captae fuerint; statim excommunicetur receptum, vnde factum, vel ad quod ductum fuerit. *Greg. vii. in conc. Rom.ann.incert.c.15.*

CAP. II.

Si quis Romipetas, & peregrinos, & Apostolorum limina, & aliorum sanctorum ora- *24.q.3.c.23.*

toria visitantes, capere; seu rebus, quas ferunt, spoliare temptauerit; donec satisfecerit, communione careat christiana. *Callist. ij. in conc. Rom. c. 16.*

CAP. III.

Dist. 90. c. 3. & 8. Eorum, qui pauperes opprimunt dona a sacerdoribus refutanda. *Carth. iv. c. 94. Vide Trosle. 12. Burch. lib. 5. c. 39. Iuo par. 2. cap. 48. decr.*

CAP. IV.

24. q. 3. c. 21. Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem aut religiosum exspoliauerit; & mandauerit eum ad se venire Episcopus, vt audiatur, & is contempserit; inuicem mox scripta percurrant per omnes prouinciae Episcopos, & quoscumque adire potuerint; vt excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena. *Tolet. I. c. 11. Colon. sub Carolo iij. c. 3. Ansel. lib. 7. c. 164.*

CAP. V.

Iudices, aut potentes, qui pauperes opprimunt, si commoniti a Pontifice suo se non emendauerint, excommunicentur. *Turon. ij. c. 27. Troslei. c. 7.*

CAP. VI.

Ex interpellatione quorundam cognouimus, quod hi, qui lateri Regis adhaerent, vel aliqui, qui potentia saeculari inflantur, res alienas competere, & nullis exertis actionibus, aut conuictionibus praerogaris miseros non solum de agris, sed etiam de domibus proprijs exulare *(cogunt)*. Idcirco decernimus, vt deinceps nullus miserorum rebus suis per vim, aut assentationem quamlibet defraudetur. Illi autem, qui contra dispositum non solum nostrum, sed etiam antiquorum patrum, & Regum venire temptauerit, procellosi anathematis vltione plectantur. *Matiscon. ij. c. 14.*

CAP. VII.

De peregrinis similiter constituimus, qui propter Deū ad Romam, vel alicubi vadunt, vt * ipsius per nullam occasionem ad pontes, vel ad exelusas, aut nauigio non detineatis, &c. * Nullum peregrinum calumniam faciatis, nec nullum teloneum eos tollatis, &c. *Syn. sub Pipino cap. 4.*

* ipsos f.

* Nulli peregrino f.

CAP. VIII.

De peregrinis, qui propter Deum vadunt, vt de eis telonium non tollant; & de illis aliis teloniis; quod dominus Rex antea perdonauit, sic fiat, vt vbi legitime non debent esse donati, non sint. *Vern. c. 22.*

CAP. IX.

Comites, vel iudices ad eorum placita primo viduarum, orphanorum, vel ecclesiarum caussas audiant, & definiant in eleemosyna domini Regis, & postea alias caussas cum iustitia rationabiliter iudicent. *Vern. c. 23.*

CAP. X.

Vnusquisque Episcopus semel in anno circumeat parochiam suam. nouerit sibi curam populorum, & pauperum in protegendis, ac defendendis impositam. Ideoq. dum conspiciunt iudices, ac potentes pauperum oppressores existere; prius eos sacerdotali admonitione redarguant: & si contempserint emendare errorem, insolentia Regis auribus intimetur: vt quos sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coërceat. *Arelat. sub Carolo c. 17.*

CAP. XI.

Nec comites, vel vicarii, seu iudices, vel centenarii sub mala occasione, vel ingenio res pauperum emant, vel per vim tollant, aut quolibet argumento surripiant. sed si cui aliquid possessionum emendum, aut vendendum sit, id in publico coram Comite, & iudicibus, & nobilibus ciuitatis facere debebit. *Arelaten. sub Carolo c. 23.*

CAP. XII.

Propter diuersas occasiones res pauperum multis in locis valde attenuatae sunt, eorum scilicet dicimus, qui liberi esse noscuntur, & sub potestate potentiorum sunt constituti; quorum si negotia, & caussas Princeps inuestigari iusserit, reperientur quamplurimi diuersis occasionibus ad vltimam paupertatem iam redigi. *Turon. sub Carolo c. 44.*

CAP XIII.

Propter prouisiones pauperum, pro quibus curam habere debemus, placuit nobis; vt nec Episcopi, nec Abbates, nec Comites, nec Vicarii, nec iudices, nullusq. omnino sub mala occasione, vel malo ingenio res pauperum, vel minus potentum nec emere, nec vi tollere audeat. Sed si quis ex eis aliquid comparare voluerit; in publico placito coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat. Vbicumque autem aliter inuentum fuerit factum; hoc omnino emendetur per iussionem vestram. *Magun. cap. 7.*

CAP. XIV.

Comperimus, quod in quibusdam occidentalibus prouinciis, suadente auaritia, Episcopi, & Comites, & ceteri Praelati pauperibus sibi subiectis soleant edictum imponere; vt nullus eorum tempore messis, modium frumenti, nec tempore vindemiae modium vini maiori pretio, nisi quod ab eis constituitur, vendere praesumat. Quod si quispiam illorum facere praesumpserit; & paupertati suae magnam iacturam patitur, insuper etiam acribus verberibus flagellatur. Vnde fit, vt cum aliis modius frumenti duodecim denariis, & modius vini viginti denariis venumdari possit; huiuscemodi seniores modium frumenti ad quattuor, & modium vini ad sex sibi extorqueant denarios. Quae res quia impietatis, iniustitiaeq. plena est; necesse est, vt piissimi Principis auctoritate inhibeatur. Quoniam verendum est; ne, dum his, & his similibus grauaminibus pauperes atteruntur; ira interni iudicis non solum facientibus, sed etiam consentientibus, & corrigere nolentibus accumuletur, &c. *Parisien. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 52.*

CAP.

CAP. XV.

Quidam clericorum, & laicorum obliti praeceptionis domiuicae, qua dicitur: Pecuniam tnam non dabis ad vsuram, & frugum superabundantiam uon exiges; Ego dominus Deus vester. In tantam turpissimi lucri rabiem exarserunt; vt multiplicibus, atque innumeris vsurarum generibus sua adinuentione, & cupiditate repertis, adeo pauperes Christi affligant, vt exceptis aliis oppressionibus, quibus ad iniuriam Dei atrociter cruciantur; hoc speciali malo multi eorum, fame, & egestate confecti pereaut: multi etiam hac oppressione compulsi propriis derelictis, alienas incolatus gratia terras expetant, &c. Sunt etiam alii crudelissimi feneratores, qui tempore necessitatis nihil commodare pauperibus volunt, nisi messellas suas, & vineolas, & prateola ea ratione in pignus dederint; vt quidquid frugum in hisce colligi poterat, pro paruo, quod mutuum aeeeperint, ex asse amittant. Quae res non minimam pauperibus generat afflictionem & penuriam, &c. Ioannes Apostolus cōuiua caenae dominicae strenuus, ac fidelissimus: Qui habuerit, inquit, faeultates mundi, & viderit fratrem suum esurieutem, & clauserit viscera sna ab eo; quo modo caritas Dei manet in eo? Augustinus, Ecce, inquir, vnde incipit caritas. Si nondum es idoueus mori pro fratre, iam idoneus esto dare de tuis facultatibns fratri. Iam percutiat viscera tua caritas; vt uon delectautia facias, sed de intimo adipe misericordiae, vt consideres illum in egestate positum. Si enim superflua non potes dare fratri tuo, animam tuam potes ponere pro fratre? &c. Miserabilis plane & valde deflenda res est, quando qnis pro facultatibus mundi, quarum momentaneus possessor existit; quia eas fratribns indigentibus caritate dictante non impertit; & gloriam Christiani nominis sibi adimit, & Deum, qui caritas est, amittit. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib.1.c.53.*

Leuit. c. 25.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 4.

CAP. XVI.

Regale ministerium specialiter est, populum Dei gubernare, &c. ipse (*Rex*) debet primo defensor esse ecclesiarum, & seruorum Dei, viduarum, orphanornm, ceterorumq. pauperum, nec non & omnium iudigentium, &c. Vnde oportet; vt ipse, qni iudex est iudicum, caussam pauperum ad se ingredi faciat, & diligenter inqnirat; ne forte illi, qui ab eo constituti sunt, & vicem eius agere debent in populo, iniuste, aur negligenter pauperes oppressiones pati permittant. *Parisien. sub Lud. & Loth. lib.2. cap.2. Aquisgr ij. sub Ludou. par. 4. c.3. Magun. sub Arnul. c.3.*

CAP. XVII.

Quod Rex eaussam pauperum ad se ingredi facere, & diligenter debeat inquirere, dat intelligi illud, quod legimus antiquitus iudices idcirco in porta ad iudieādum sedisse; vt nullus accedendi difficultatem, aut quispiam ciuium vim, aut calumniam necesse haberet sustinere, &c. *Parisien. sub Ludou. & Lothar. lib.2. cap.3.*

CAP. XVIII.

Monemus Regiam pietatem de oppressione pauperum liberorum; vt non a potentioribus per aliqnod malum ingenium contra iustitiam opprimantur, vel cogantur; vt res suas veudant, siue tradant; ne forte parentes eorum contra iustitiam fiant exheredati, & regale obsequium minuatur, & ipsi propter indigentiam mendici, vel latrones, seu malefactores efficiantur, &c. *Magunt. sub Rabano cap. 17.*

CAP. XIX.

Placuit nobis, vt nec Episcopi, nec Abbates, nec Comites, nec Vicarii, nec Indices, nullusq. omnino sub mala occasione, vel malo ingenio, res panperum, vel minus potentium emere, aut tollere audeat. Sed quisquis ex eis aliquid comparare voluerit; in publico placito, coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat. Vbicumque autem aliter inuentum fnerit factum, hoc omnino emendari per regiam connenit iussiouem. *Magun. sub Raban. cap.18.*

CAP. XX.

Quidam facultates ecclesiae in diuersa collaboratione, & redditibus eas exspoliant: sed & pauperes, atque viciuos, & circummanentes immisericorditer exspoliant, deuastant, & opprimunt, &c. ex crimiuali, & publico peccato publica paenitentia satisfaciant, &c. *Melden. cap.61. Burch. lib.11. cap.16. Iuo par.14. cap.86. decr.*

CAP. XXI.

Viduae, & panperes, & peregrinautes hospites omni quiete fruantur. *Theophil. Episc. Alexandr. in commonit. c. 10.*

Nemo res pauperibus relictas surripere audeat. Tit. XVI.

CAP. I.

NE aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniar, qui a religiosis animabus ad substantiam panperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis cousideratione dispergit. *Symma. in syn. Rom. iii. cap.8. Iuo par.3. cap.182. decr.*

12. q. 2. c. 11. indigne. in f.

CAP. II.

Et si illis, qui nulla ex rebus snis pauperibus Christi distribuunt, aeterni iudicis voce in futuro condemnabuntur; quanto magis hi, qui auferunt pauperibus, quae non dederunt? Quapropter Episeopi, qui nihil ex proprio suo ecelesiae Christi compeusauerunt, hanc diuinam sententiam metuant, &c. *Tolet. iv. cap. 66. Burch. lib.3. c.189. Iuo par.3. c.249. decr.*

12. q. 2. c. 39.

c. 4. de rebus eccl. Greg. ix. c. 5. eo ti. in 1. coll.

CAP. III.

Qui agapem pauperum, & sustentationem peregrinorum, & eleemosynam defunctorum defraudant, apud sanctos patres eorum necatores

D 2

tores vocantur. *Tullen.par.vlt.c.14.*

Res ecclesiae in vsus pauperum alienari possunt. Tit. XVII.

CAP. I.

PRaeter in clericos, & captiuos, & peregrinos alienare non licet res vrbanarum ecclesiarum. *Symma.in syn. Rom.iij.c.4.*

CAP. II.

16. q. 1. possessiones. 61. Peregrinis, si necessitas largiri suaserit, ad tempus alienari possessiones ecclesiae possunt. *Symm.ep.1.cap.1. Ansel.lib.5.c.47. Caesar.lib.7.c.67. Tarrac.lib.6.c.47.*

CAP. III.

Nulli Episcoporum liceat res alienare ecclesiae, &c. Peregrinorum, vel clericorum, & egenorũ necessitati, saluo iure ecclesiae, praestare permittuntur pro tempore, quae potuerint. *Tolel.iij.c.3. Iuo lib.2.tit.10.cap.1. panor. & par.3.c.167.decr.*

CAP. IV.

Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu, in vsum res ecclesiasticae largiuntur: quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur? *Tolet.iv. cap.37.*

De redemptione captiuorum. Tit. XVIII.

CAP. I.

12.q.2.c.13. APostolicos, & paternos canones renouans haec sancta, & vniuersalis synodus definiuit, neminem prorsus Episcopum vendere, vel vtcumque alienare cimelia, & vasa sacrata, excepta caussa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet, quae accipiuntur in redemptionem captiuorum, &c. ac per hoc ecclesiasticos reditus laedere, quos ad propriam vtilitatem, & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse decernimus. *Syn. viij.gen. sub Hadr.ij.c.15. Anselm.lib.6. cap.169. Caesar.lib.7.c.74.*

CAP. II.

12.q.2.c.14. Et sacrorum canonum, & legalia statuta permittunt ministeria ecclesiae pro captiuorum esse redemptione vendenda, &c. [Sicut
12.q.2.c.16. omnino graue est frustra ecclesiastica ministeria venundare; sic iterum culpa est, imminente huiusmodi necessitate res maxime desolatae ecclesiae captiuis suis praeponere, & in eorum redemptione cessare. *Greg.lib.6.epist.35. vel c.199. ad Dominum Episcopum Messanen. Ansel.lib.5.c.48. Iuo par.3.c.176.*

CAP. III.

12.q.2.c.15. sacrorum. Et sacrorum canonum statuta, & legalis permittit auctoritas licite res ecclesiasticas in redemptionem captiuorum impendi. Et ideo quia edocti a vobis sumus ante annos fere XVIII. virum reuerentissimum quemdam Fabium Episcopum ecclesiae Firmanae pro redemptione vestra, ac patris vestri Passiui, fratris, & coëpiscopi nostri, tunc vero clerici, nec non matris vestrae libras XI. argenti de eadem ecclesia hostibus impendisse, atque ex hoc quamdam formidinem vos habere, ne hoc, quod datum est, a vobis quolibet tempore repetatur; huius praecepti auctoritate suspicionem vestram praeuidimus auferendam; constituentes nullam vos ex inde, heredesq. vestros quolibet tempore repetitionis molestiam sustinere: nec a quoquam vobis aliquam obiici quaestionem, quia ratio aequitatis exposcit, & quod studio pietatis impensum est, ad redemptorum onus, vel afflictionem non debeat pertinere. *Greg. lib.7. indict.2. epist.14. Demetriano & Valeriano clericis Firmanis. Iuo par.3.c.145. Caesar.lib.7.c.27.*

CAP. IV.

De obligationibus vel agris, quos dominus Rex ecclesiae contulerit in reparationibus ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, & pauperum refectione, vel redemptione captiuorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, &c. *Aurelianen.c.7.*

CAP. V.

Fideles suis facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam: vt his captiui pro tempor. opportunitate redimerentur. *Aquisgr. sub Ludou.c.116.in prin.*

CAP. VI.

De pecunia, quam ad redimendos captiuos ciues Edesseni contulerunt. *Chalced. act.10. in libell. Samuelis, & aliorum.*

CAP. VII.

Symmachus captiuos per Liguriam, & Mediolanum, & per diuersas prouincias pecuniis redemit, & dona multiplicauit, & dimisit. *Ex Pontific.*

CAP. VIII.

Gregorius tertius paupertatis amator, & erga inopum prouisionem non solum mentis prouisione, sed studii sui labore sollicitus, captiuorum etiam redemptor, orphanis quoque & viduis largiter necessaria tribuens, amator religiositatis. *Ex Pontific.*

De expositis. Tit. XIX.

CAP. I.

SI expositus ante ecclesiam, cuiuscumque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam. Et si is, qui collectus est, intra decem dies quaesitus, agnitusque non fuerit, securus habeat, qui collegit. Sane qui post praedictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit auctoritas. *Arel.ij.c.32. Capitul.lib.6.c.142. Burch.lib.3.c.201. Iuo par.3.c.253.* Dist. 87. c. 9.

CAP. II.

De expositis id obseruandum, quod iam dudum synodus sancta constituit. *Agath.c.24.*

CAP.

CAP. III.

De expositis, quia ab omnibus querella processit, eos nõ misericordiae iã, sed canibus exponi, quos colligere calumniarum metu, quamuis inflexa praeceptis misericordiae, mens humana detractet; id seruandum est, vt secundum statuta Principum, quisquis expositum colligit, ecclesiam contestetur; contestationem nihilominus de altario dominico die minister annunciet, vt ecclesia sciat expositum esse collectum; vt intra dies decem ab expositionis die expositum recipiat. Si quis probauerit se agnouisse, collectori, pro ipsorum decem dierum misericordia, prout maluerit, aut praesens retribuat, aut in perpetuum cum Dei gratia, si voluerit, possideat. *Vasens.c.9. Burch.lib.3.c.201. Iuo p.3.c.254.*

CAP. IV.

Si quis expositorum hoc ordine collectorum repetitor, vel calumniator extiterit; homicida habendus est, &c. *Vasens.cap.10.Burch.& Iuo sup.*

De hospitibus excipiendis. Tit. XX.

CAP. I.

Domine quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudam, aut infirmum, aut in carcere; & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis dicens: Amen dico vobis; quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam. *Matt.c.25.in fine.*

CAP. II.

Caritas operit multitudinem peccatorum. Hospitales inuicem sine murmuratione. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. *Petrus ep.1.c.4. nu.8.9.&10.*

CAP. III.

Necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectantes. *Paul. in epist. ad Rom.c.12.nu.13.*

CAP. IV.

Caritas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim * placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum tamquam simul vincti: & laborantium, tamquam & ipsi in corpore morantes. *Paul. in epist.ad Hebr.c. 13.in princ.*

* Iatuerunt

CAP. V.

Sectatores nos hospitalitatis esse non solum dominus Iesus admonet, cum se dicit in hospitem receptum fuisse; sed etiam eius Apostolus omnibus poene suis praeceptis. Propterea, beatissimi fratres, vnumquemque nostrum oportet, non solum semetipsum ad hoc opus hortari, sed etiam omnium fidelium mentes, vt possint apud Deum misericordiae operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per puram hospitalitatem reconciliare. Si quis ergo nostrum non admonuerit aut exemplo exhortationis suae, ipse prius non comprobauerit opere, indignationem proculdubio incurret domini maiestatis. Praedicetur hoc nostrae mediocritatis statutum in auribus omnium Christianorum. *Matiscon.ij.c.11.*

Matt 25

CAP. VI.

Vt in sua eleemosyna firmiter statuat (*Imperator*) ne quilibet in suum peragentibus seruitium, vllatenus prohibere audeat mansionem, neque alijs, quibus necessitas incumbit. *Romen.c.42.*

CAP. VII.

Presbyteri ecclesiarum (*decimas*) accipiant, & inde restaurationem ecclesiarum, & luminaria, & hospitum, ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis, ac statu regni vestri Domini misericordiam studiose implorent. *Melden.c.75. in fin. Burchar.lib.3.c.239.Iuo par.3.c.281.decr.* De iure Patr. c.3. in 1. coll.

CAP. VIII.

Euangelicis, atque Apostolicis instruimur documentis, in colligendis hospitibus ante omnia dari debere operam: vt merito de nobis a Domino dicatur: Hospes fui, & collegistis me. Proinde oportet, vt Praelati ecclesiae praecedentium patrum praecepta sectantes, aliquod praeparent receptaculum, vbi pauperes colligantur, &c. *Aquisgran.c.141. in princ.* Mat.25.

CAP. IX.

Admonendi sunt, vt hospitalitatem diligant, & nulli hospitium praebere detrectent: & si cui forte hospitium praestiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, nisi forte ille, qui recipitur, sponte sua aliquid det. Dicendumque est illis, qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente Apostolo: Per hanc enim placuerunt quidam Deo, angelis hospitio susceptis. & iterum: Hospitales sine murmuratione. & ipse Dominus ad iudicium veniens, dicturus est: Hospes eram, & non collegistis me. Scient sane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus, sed etiam crudelis est; quo numquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitii merces compensetur; & quod Dominus agere iussit pro perceptione regni caelestis, pro adquisitione terrenarum rerum agatur. *Theodulphus ad presbyt. Aurelianen.c.25.* Heb.13. 1.Pet.4. Mat.25.

De Collegiis, seu seminariis. Tit. XXI.

Vide libro octauo titulo decimo octauo.

De fratriis, siue confratrijs. Tit. XXII.

CAP. I.

CAritatis recipiendae, & habendae maximum erit fomentum; si frequenter inter vosmetipsos communem cibum vestrum, mensamq. faciatis; & in quantum vnusquisque praeualet, crebrius panes ac sales suos cum fratribus suis sumat. Per haec enim praecipue caritas comparatur, & caussa totius boni in huiusmodi communione consistit. Vbi autem pax, & bonitas, ibi & salus. propter quod communes facite cibos vestros cum his, qui secundum Deum fratres sunt, quia per haec temporalia officia pacis, & caritatis fructibus gaudia aeterna merebimini, &c. *Clem. ep. 1. ante med.*

CAP. II.

De collectis, vel confratriis, quas consortia vocant, sicut verbis monuimus, & nunc scriptis expresse praecipimus; vt tantum fiat, quantum rectum ad auctoritatem, & vtilitatem, atque ad salutem animae pertinet. Vltra autem nemo, nec sacerdos, neque fidelis quisquam in parochia nostra progredi audeat; id est, vt in omni obsequio religionis, videlicet, in oblatione, in luminaribus, in orationibus mutuis, in exequiis defunctorum, in eleemosynariis, & ceteris pietatis officiis. Pastos autem, & comessationes, quas diuina auctoritas vetat, vbi & grauedines, & indebitae exactiones, & turpes, ac inanes laetitiae, & rixae, saepe etiam sicut experti sumus, vsque ad homicidia, & odia, & dissensiones accidere solent, adeo penitus interdicimus; vt qui contra hoc decretum agere praesumpserit, si presbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu priuetur: si laicus est, aut femina, ab ecclesia vsque ad satisfactionem separetur. Conuentus autem talium confratrum, necesse si fuerit, vt simul conueniant, aut forte aliquis contra parem suum discordiam habuerit, quem reconciliari necesse sit, & sine conuentu presbyterorum, & ceterorum esse non possit; post peracta illa, quae Dei sunt, & Christianae religioni conueniunt, & post debitas admonitiones, si contigerit, vt verae caritatis, & fraternae inuicem consolationis omnes ad refectionem conueniant: sic talia fieri permittimus, vt seruata modestia, & temperantia, & sobrietate, pacisq. concordia, sicut decet fratres, omnia in aedificationem fraternitatis, & laudem, & gloriam Dei, & gratiarum actiones fiant. Et hoc omnino caueatur, quod Saluator ait: Videte, ne grauentur corda vestra in *Luc. 21. g* crapula, & ebrietate. Qui voluerint, eulogias a presbytero accipiant, & panem tantum frangentes, singulos accipiant biberes, & nil amplius contingere praesumant; & sic vnusquisque ad sua cum benedictione Domini recedat. *Nannetens. c. 15.*

Communia de pauperibus. Tit. XXIII.

CAP. I.

OMnes pauperes, & egentes auxilio iter agere oportet cum probatione, & epistolis pacificis ecclesiasticis tantum, non cum * commendatitijs, quae tantum personis * suspectis praebentur. *Chalc. c. 11.* *συστατικαῖς *acceptis

CAP. II.

Cum dicat Apostolus, Abundantiorem honorem membris infirmioribus deferendum; ecclesiastici quidam, quae sua sunt, non quae Iesu Christi quaerentes, leprosis, qui cum sanis habitare non possunt, & ad ecclesiam cum aliis conuenire; ecclesias, & coemeteria non permittunt habere, nec proprii iuuari ministerio sacerdotis. Quod quia procul a pietate Christiana esse dinoscitur; de benignitate Apostolica constituimus; vt vbicumque tot simul sub communi vita fuerint congregati, qui ecclesiam sibi cum coemeterio constituere, & proprio gaudere valeant presbytero; sine contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen, vt iniuriosi veteribus ecclesiis de iure parochiali nequaquam existant. Quod namque eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam nolumus redundare. statuimus etiam, vt de hortis, & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur. *Alex. iij. in conc. Later. c. 23.* *De eccl. aed. c. 2. Greg. ix. & c. 1. eo. tit. in 1. collect. 1. Cor. 12. f*

CAP. III.

Quia Praelati plerique, vt procurationem vel seruitium aliquod impendant legato, vel alii, plus extorquent a subditis, quam soluant, &c. id de cetero fieri prohibemus. Quod si quis forte praesumpserit, & sic extortum restituat, & tantundem cogatur pauperibus elargiri, &c. *Innoc. iij. in conc. gen. Lateranen. cap. 34.* *De immun. eccl. c. 8. Greg. ix. & c. 4. de consi. in 4. collect.*

CAP. IV.

Si quis despicit eos, qui fideliter agapas exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, paruipendens quod geritur; anathema sit. *Gangr. c. 11. Burchar. lib. 19. c. 124. Iuo par. 15. c. 136. decr.* *Dist. 42. c. 1.*

CAP. V.

Pauperes, & senes ecclesiae plus ceteris honorandos. *Carth. iv. c. 83.*

LIBER XV.

De beneficijs, & de rebus Ecclesiarum, & ministrorum, & de contractibus.

Soluantur stipendia his, qui Ecclesijs inseruiunt. Tit. I.

CAP. I.

cap. 1. de postulat. Greg. ix. & in 1. collect.

Lerici in subdiaconatu, & supra, & in minoribus quoq. ordinibus, si stipendiis ecclesiasticis sustentantur, coram iudice saeculari aduocati in negotiis fieri non praesumant. *Alex. III. in conc. Lateran. cap. 12.*

CAP. II.

12. q. 2. c. 67. Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes, ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere; vt qui se voluntariis obsequiorũ necessitatibus sponte subiiciunt, digne nostris prouisionibus consolentur. Quia igitur te Theodorum virum eloquentissimum consiliarium nostrum mancipiorum cognouimus ministerio destitutum; ideo puerum nomine Acosimum natione Siculum iuri dominioque tuo dari, tradique praecipimus, quem quoniam traditum ex nostra voluntate iam possides; huius te necesse fuit scripti pro futura temporis testimonio, ac robore largitatis auctoritati fulciri: quatenus Domino protegente, secure cum semper, & sine vllius retractationis suspicione, quippe vt dominus, valeas possidere, &c. *Greg. lib. 2 indict. ii. ep. 18. Theodoro consiliario.*

CAP. III.

de preb. & dignit. cap. 16. ap. Greg. ix. & in 3. collect. Cum secundum Apostolum, qui altario seruit, de altari viuere debeat; & qui ad onus eligitur, repelli non debeat a mercede: patet a simili, vt clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur, vt ipsa nominis ratio persuadet. cum igitur a cleros, quod est sors, vel haereditas, clerici appellentur; quia in sui ordinatione, vel assummuntur in haereditatem domini, vt ipse assequuntur haereditatem in ipso; vt vere possint psallere cum Propheta: Dominus pars haereditatis meae, &c. dignum est, vt ecclesiae stipendijs sustententur, in qua, & per quam diuinis obsequiis ascribuntur. *Innocen. iij. Episc. Zamoren.*

eod. tit. c. 1. 1. Cor. 9. Ps. 15.

CAP. IV.

1. q. 2. c. 10. Clerici omnes, qui ecclesiae fideliter, vigilanterque deseruiunt, stipendia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritum, vel ordinationem canonum, a sacerdotibus consequantur. *Agath. c. 36. Capit. lib. 7. c. 306.*

CAP. V.

Quemcumque (*clericum*) Episcopus ad bonum profectum viderit crescere per bonam intentionem; venerandi, amandi, & honorandi, atque de rebus ecclesiae, quod voluerit, illi largiendi habeat potestatem, &c. Quidquid ergo bonis largitur per gratiam, ita in ius habeant; vt & remedium ex hoc sentiant, & rem Deo dicatam ad augmentum perducat. Quod si id, quod acceperint, per suam tepiditatem ad profectum minime perduxerint, aut detrimentum patuerit, Episcopus habeat licentiam, sine vllo praeiudicio, in ius ecclesiae reuocare rem propriam. *Emerit. c. 13.*

CAP. VI.

11. q. 2. c. 66. Quicumque Episcopi, suffragio cuiuslibet, aliquid ecclesiasticae vtilitatis prouiderint, & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiserint; promissi solutionem eos exsoluere oportebit; ita vt id ad concilium prouinciale deferatur, vt eorum conniuentia confirmetur. Quia sicut Paulus ait, dignus est operarius mercede sua. *Tolet. IIII. cap. 36.*

1. Tim. 5.

CAP. VII.

Solet in plerisque canonicorum congregationibus irrationabiliter, atque indiscrete fieri, vt nonnulli clerici, qui in diuitijs affluunt, & aut parum, aut nihil vtilitatis ecclesiae conferunt, maiorem caeteris diuinum strenue peragentibus officium annonam accipiunt. Cum hoc ita fieri debere nusquam, nec in auctoritate scripturarum, nec in traditionibus sanctorum patrum possit quoquo modo sancitum reperiri: sed quia huiusmodi factum nulla auctoritate fulcitur, sed magis gulae, immo auaritiae caussa constat esse inolitum, restat, vt falce iustitiae resecetur; & aequitatis censura ab eisdem locis, in quibus fit, prorsus abdicetur. &c. *Aquisgranen. sub Ludou. c. 121.*

Constituatur congrua portio presbyteris, quibus ecclesiae parochiales curae sunt. Tit. II.

CAP. I.

de preb. c. 30. ap. Greg. ix. c. 6. eod. tit. in 4. col. Extirpandae consuetudinis vitium, in quibusdam partibus inoleuit; quod scilicet patroni ecclesiarum parochialium, & aliae quaedam personae prouentus ipsarum sibi penitus vindicantes, presbyteris earumdem seruitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, vt ex ea congrue nequeant sustentari. Nam vt pro certo didicimus in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent, nisi quartam quar-

quartae, idest, sextam decimam decimarum. Vnde fit, vt in his regionibus poene nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vel modicam habeat notitiam litterarum. Cum igitur os bouis alligari non debeat triturantis; sed qui altari seruit, viuere debeat de altari; statuimus, vt consuetudine qualibet Episcopi, vel patroni, seu cuiuscumque alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur,&c. Perpetuus Vicarius, vt praedictum est congruentē habeat de ipsius ecclesiae prouentibus portionem: alioquin illa (praebenda, vel dignitate, cui est annexa parochialis ecclesia, se sciat huius decreti auctoritate priuatum libere alii conferenda, qui velit,& possit, quod praedictum est, adimplere. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiae, quae curam proprii sacerdotis debet habere, pensionem alii, quasi pro beneficio conferre praesumat. *Innoc. III. in conc. gen. Later. c. 32.*

Deut. 25. 1. Cor. 9.

C A P. I I.

Praecipimus, ne conducticiis presbyteris ecclesiae committantur, sed vnaquaeque ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat sacerdotem: nec ab eius regimine alicuius, nisi Episcopi, vel Archidiaconi, in cuius parochia fuerit, canonico iudicio depellatur, cui de bonis ecclesiae tantum beneficii praebeatur, vnde conuenienter valeat sustentari. *Eug. iii. in conc. Remen. c. 10.*

Beneficia conferantur dignis. Tit. I I I.

C A P. I.

De offic. iud. ord. c. 15. ap. Greg. ix. c. 3. eod. tit. in 4. collect.

Praecipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conuentualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadiutores, & cooperatores habere, &c. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 10.*

C A P. I I.

De elect. cap. 41. Greg. ix. c. 11. eod. tit. in 4. collect.

Nihil est, quod ecclesiae Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur praelati ad regimen animarum, &c. Episcopi tales ad sacros ordines, & ecclesiasticas dignitates promouere procurent, qui commissum sibi officium digne valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt effugere vltionem. *Innoc. iii. in conc. gen. Later. c. 26.*

C A P. I I I.

De praeb. cap. 29. Greg. ix. c. 5. eod. tit. in 4. collect.

Graue nimis est, & absurdum, quod quidam Praelati ecclesiarum cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis. Vnde quanta ecclesiis damna proueniant, nemo sanae mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi praecipimus; vt praetermissis indignis assumant idoneos, qui Deo, & ecclesiis velint, & valeant gratum impendere famulatum. Fiatque de hoc in prouinciali concilio diligens inquisitio annuatim; ita quod qui post primam, & secundam* receptionem fuerit repertus culpabilis, a conferendis beneficiis per ipsum concilium suspendatur: instituta in eodem concilio persona prouida, & honesta, quae suppleat suspensi defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quae in his deliquerint, obseruetur. Metropolitani vero delictum superioris iudicio relinquatur, ex parte concilii nuntiandum. Vt autem haec salubris prouisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia praeter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprii Patriarchae minime relaxetur. Vt in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 30.*

* correptionem

C A P. I V.

De instit. c. 5. apud Greg. ix. & in 3. coll. eod. tit. A. 1.

Ad decorem, & commodum tam ecclesiae S. Sophiae, quam aliarum ecclesiarum, quae sunt in vrbe CP. cōstructae noscitur pertinere, vt litterati viri, & morum honestate conspicui de quibuslibet mundi partibus venientes institui debeant in eisdem. Verū, sicut nostris auribus est suggestum venerabilis frater noster CP. Patriarcha, &c. aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in ipsis ecclesiis, & praecipue in ecclesia S. Sophiae satagit collocare, non attendens, quod in omni gente, qui facit iustitiam acceptus est Deo; nec sanctuarium Dei iure conuenit haereditario possideri. Quocirca discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Patriarcham monere, ac inducere studeatis, vt viros religiosos, honestos, & litteratos, vndecumque originem duxerint in praedictis ecclesiis instituere non postponat, & maxime in ma ori proponentes eidem, quod si monitis nostris acquiescere forte non curauerit, indignum se reddet, vt vos aliarum nationum clericos ad eius obedientiam compellatis, &c. si qui vero clerici per vos, vel per alterum vestrum sunt in praedictis ecclesiis instituti, appellatione postposita; faciatis eos pacifica possessione gaudere: amotos, sicut iustum fuerit, per censuras ecclesiasticas, appellatione remota, facientes restitui ad eandem. *Innoc. iij. P. tit. S. Marcelli, & B. tit. S. Susannae presbyteris Cardinalibus Apost. sedis leg.*

Act. 10.

C A P. V.

Agnouimus quosdam Pontifices praecepti Principis Apostolorum, qui ait: Pascite, qui in vobis est gregem Dei, non coacte, sed spontanee; neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis; ita esse immemores, vt quibusdam monasteriis, parochialibusque ecclesiis, aut suae consanguinitatis personas, aut sui fauoris participes, iniquum saepe statuant in Praelatum: ita illis prouidentes commoda inhonesta, vt aut eisdem deferantur, quae proprio Episcopo dari iustus ordo deposcerit, aut quae rapere deputati exactoris violentia poterit,

1. Pet. 5.

Dist. 89. c. 6. decretor. terit, &c. Quisquis Pontificum deinceps, aut sanguine propinquis, aut fauore personis quibuscumque sibi deuinctis, talia commodare lucra temptauerit, ad suum nefandae praesumptionis excidium; & quod iussum fuerit, deuocetur in irritum, & qui ordinauit, annuae excommunicationi subiaceat, quae vero ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulit, reddantur in duplum. *Tolet. x. cap. 3.*

Ne clerici plura habeant beneficia. Tit. IV.

Vide libro sexto titulo xliij. & libro octauo titulo xxxxij. quibus adde.

CAP. I.

Cognouimus, quod quidam diaconus nomine Ioannes, postquam consecratus est minister, accepisse vxorem; & non solum hoc, sed in duabus ecclesiis militet. Ideoq. si ita est, hoc tua dilectissima fraternitas pro Dei amore corrigat; ne denuo huiusmodi nefas proueniat ad instar male viuentium. *Vitalian. ad Paul. Cretensem Episc. epist. 3.*

CAP. II.

De praeb. in 3. col. c. 4. 1. Cor. 11 Cum secundum doctrinam Apostoli non conueniens sit, vt vnus sit ebrius, & alter debeat esurire; ne iuxta instituta canonica tantum vni personae de reditibus ecclesiasticis debeat assignari, vnde scrupuloso corde alijs moueantur, qui ad dispensationem Pontificis sunt pro personarum meritis diuidendi: non sufficimus admirari, quod sicut auribus nostris est relatum, in ecclesiae tibi commissae stipendiis, quod iniquum est, & absurdum imperiti magistris; *non antiquis; rudes emeritis praeferuntur. Vnde I. quondam filius Auernen. Comitissae ecclesiae tuae clericus, plus potentia patris sui, quam praedecessoris tui spontanea voluntate vltra xx. ecclesias in ciuitate Neapolitana, & in maiori ecclesia beneficium maximum proponitur obtinere, &c. Indulgemus, vt superfluitatem ad moderamen reducas; non plus de rebus ecclesiasticis clerico praefato dimittens, quam apud vnum de plus habentibus noscitur residere: aliis omnibus beneficiis personis idoneis conferendis, &c. *Innoc. iij. Archiep. & Capit. Lundonen.*

* noui f.

CAP. III.

De instit. in 3. col. c. 2. Tua nuper deuotio requisiuit, vtrum fundatoribus ecclesiarum tibi clericos praesentantibus, qui duas, tres, quatuor, aut etiam plures habent parocciias, qui etiam in conuentualibus ecclesiis dignitates, vel canonicatus sunt sortiti, annuere debeas: cum conscientiam laedas huiusmodi concedendo: cum sponsam Christi, cuius vni vna sufficeret, quartam, quintam, aut etiam sextam indigne nimis, atque impudenter auarus vsurpet, &c. Sane circa quaestiones praemissas ambiguitatis vestigium non relinquitur: si & statuta canonica tam noua, quã vetera diligentius attendantur. In Lateranensi namq. concilio sic inter alia nouimus institutum: Quod nonnulli, &c. Volentes igitur felicis recordationis Alexandri Papae praedecessoris nostri vestigiis inhaerere, super quaestione praemissa nihil aliud, quam ipse statuerit, tibi duximus respondendum. *Innocen. iij. Archidiac. Exonen. v. Alex. iij. in conc. gener. Later. c. 13.*

Clerici resideant in ecclesiis suis. Tit. V.

Vide libro quarto tit. lxxviij. & lib. sexto tit. xviij.

CAP. I.

Qvicumque temere, & periculose, neque timorem Dei prae oculis habentes, nec ecclesiasticam regulam agnoscentes, discedunt ab ecclesia presbyteri, diaconi, vel quicumque sub regula prorsus existunt; hi nequaquam debent in aliam ecclesiam recipi; sed omnem necessitatem conuenit illis imponi, vt ad suas paroecias reuertantur. Quod si non fecerint; oportet eos communione priuari. *Nicaen. c. 16. G. & 16. & 17. L. Aquisgran. c. 45. M. Brac. c. 33. Burch. lib. 2. c. 97. & 98. Iuo par. 6. cap. 174. & 175. decr. Ansel. lib. 7. cap. 95.* 7. q. 1. c. 23. si qui.

CAP. II.

Clericus, qui ad alienam ecclesiam se transtulerit, reuocari debet ad suam ecclesiam, in qua primitus ordinatus est, & ibi tantummodo ministret. *Chalced. c. 10. Aquisgr. cap. 50. Burch. lib. 2. cap. 96. Iuo lib. 3. tit. 6. c. 5. panor. & par. 6. c. 173. decr. Ansel. lib. 7. c. 96.*

CAP. III.

Clericos in ecclesia ministrantes, sicut iam constituimus, in alterius ciuitatis ecclesia statutos fieri non oportet; sed contentos esse, in quibus ab initio ministrare meruerunt; exceptis illis, qui proprias amittentes patrias, ex necessitate ad aliam ecclesiam transierunt. Si quis autem Episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium Episcopum pertinentem; placuit, & susceptum, & suscipientem communione priuari, donec is qui migrauerat clericus, ad propriam fuerit regressus ecclesiam. *Chalced. c. 20. synod. apud palatium. Vern. c. 12. Aquisgr. c. 87. Tribur. c. 28. Iuo par. 6. c. 361. decr. Ansel. lib. 7. cap. 97. Caesar. lib. 4. c. 100.* Dist. 71. c. 4.

CAP. IV.

Quoniam nonnulli clerici canonicam constitutionem circumscribentes, sua relicta parochia, in aliam excurrunt; vt plurimum autem in hac a Deo custodita, & Imperiali vrbe, etiam inter magistratus assident, & in eorum oratoriis diuina ministeria facientes; eos sine proprio Episcopo, & Constantinopolitano, non liceat in quaquis aede, vel ecclesia recipi. Si quis autem hoc fecerit, si perseueret, deponatur. *Nicaen. y. c. 10.*

CAP.

CAP. V.

c.3.de clericis non resid. Greg. ix. & in 3. collect.

Cum ecclesia, vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur, quae residere in loco, & curam eius per se ipsum valeat exercere. Quod si aliter fuerit actum; & qui receperit, quod contra sacros canones accipit, amittat; & qui dederit, largiendi potestate priuetur. *Alex. iij. in conc. Later. c. 13.*

CAP. VI.

de praeb. c.30. extirpandae. Greg. ix. & c.6.eo. tit. in 4. collect.

Qui parochialem habet ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deseruiat in ordine quem ipsius ecclesiae cura requirit; nisi forte praebendae, vel dignitati parochialis ecclesia sit annexa; in quo casu concedimus, vt is, qui talem habet praebendam, vel dignitatem; cum oporteat eum in maiori ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum, & perpetuum studeat habere vicarium canonice institutum, qui congruentem habeat de ipsius ecclesiae prouentibus portionem, alioquin illa se sciat huius decreti auctoritate priuatum, libere alii conferenda, qui velit & possit, quod praedictum est, adimplere. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiae, quae curam proprii sacerdotis debet habere, pensionem alii, quasi pro beneficio, conferre praesumat. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 32.*

CAP. VII.

Ipsis clericis (qui fuerint in exercitu Christiano) indulgemus, vt beneficia sua integra percipiant per triennium; ac si essent in ecclesiis residentes; & si necesse fuerit ea per idem tempus pignori valeant obligare. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. vlti. post princ. de expedit. in terram sanctam.*

CAP. VIII.

De cleri. non resid. c.2. Greg. ix. & in 3. collect.

Anastasium iam nuper excommunicatum presbyterum tituli sancti Marcelli, qui propriam parochiam relinquens in aliena per multa tempora nititur immorari, a sacerdotali ministerio modis omnibus remouemus, ita vt locum restitutionis nequaquam inueniat, &c. *Syn. Roman. sub Leone iv. in causa Anastasii.*

CAP. IX.

Si quis presbyter, vel diaconus, vel omnino ex clericorum catalogo, relicta sua parochia, in aliam abscesserit, & cum penitus transierit, praeter sui Episcopi sententiam, in alia parochia maneat, cum non amplius celebrare iubemus; maxime, si eum adhortante Episcopo vt rediret, non paruerit, in contumacia & insolentia perseuerans. Is tamen, vt laicus communicet. *Apo. c. 15.*

CAP. X.

Sin autem Episcopus, apud quem sunt; nihili faciens aduersus eos decretam a munere cessationem eos, vt clericos receperit, communione priuetur, vt perturbationis magister. *Apo. c. 16.*

CAP. XI.

Sicut vir non debet adulterare vxorem suam, ita nec Episcopus ecclesiam suam, id est, vt illam dimittat, ad quam sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, nec alteri se ambitus caussa coniungat. *Euarist. epist. 2. in princ. Burch. lib. 1. c. 76. Iuo par. 5. c. 182. decr. Anselm. lib. 6. c. 102. Tarraco. lib. 3. c. 67.* *7.q.1.c.11.*

CAP. XII.

Quidam Episcoporum propter suam quietem (*Chorepiscopis*) plebes suas committere non formidant; & vt illicita, atque prohibita agant, iidem ea, quae solis Pontificibus debentur, sibi vsurpant, & ipsi in sua quiete torpent, & curam sibi a Deo commissam negligunt. Cum Dominus dicat: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, &c. *Ioan. 10.* Illi namque Episcopi, qui talia sibi praesumunt, videntur mihi esse meretricibus similes, quae statim, vt pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos, aliis educandos tradunt; vt suas libidines expleant, id est, vt pro suo libito saecularibus curis inhient, & quod vnicuique visum fuerit, liberius agant. Pro talibus enim animae negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, haereses, & schismata prodeunt, ecclesiae destruuntur, sacerdotes vitiantur, & reliqua mala proueniunt, &c. *Damas. epist. 4. ad Episcopos Numidiae. post princip.*

CAP. XIII.

Illam partem ecclesiasticae disciplinae, qua olim a sanctis Patribus, & a nobis saepe decretum est; vt nec in presbyteratus gradu, neque in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio clericorum ab ecclesia cuiquam transire sit liberum; vt in integrum renocces, admonemus. Et vnusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum deprauatus, ibi, vbi ordinatus est, perseueret: ita vt si quis sua quaerens, non quae Iesu Christi, ad plebem, & ecclesiam suam redire neglexerit; & ab honoris priuilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus. *Leo epist. 84. ad Nicetam Aquileien. Episcop. in fin.*

CAP. XIV.

Quisquis propriae desertor ecclesiae nullis exstantibus caussis, ad aliam putauerit transeundum, temereq. susceptus fuerit, & promotus; reuerendorum canonum vel ipse, vel receptor eius, atque prouector, constituta non effugiet, quae de huiusmodi praesumptoribus praefixere seruanda. *Gelas. ep. 1. c. 25.*

CAP. XV.

Adiecisti etiam, quod si pestifer morbus, aut mortalitas in ecclesia, vel monasteriis irrepserit, quos nedum tetigit, a loco fugiunt euitantes periculum. * vnde fatuum hoc videtur; non enim valet quisquam Dei effugere *valde* *Tob. 12.*

gere

gere manus. *Gregor. iij. epist. 4. ad Bonifac. ante fin.*

CAP. XVI.

de cler. nō residen. c. 4. apud Greg. ix. & in 1. collect.

Relatum est nobis ex parte tua, quod cum in Lateranensi concilio sit statutum; vt personae tali ecclesia, vel beneficium conferatur, quae residere in loco, & curam eius per se valeat exercere; nonnulli autem ad ecclesias praesentati se posse residere affirmant, & curam habere ecclesiae, & ecclesiastici beneficii profitentur, id tamen efficere contradicunt: ideo consulere nos voluisti, an propter hoc tales possis praesentatos repellere, vel institutos remouere. Tuae itaque prudentiae innotescat, quod cum verba accipienda sint cum effectu, tales, si praesentati fuerint, non admitti; & admissi, si instituti fuerint, licite poterunt amoueri; nisi forte de licentia praelatorum, vel studio litterarum, vel pro aliis honestis caussis contigerit eos abesse. *Alex. iij. Eboracen. Archiep. R. post Lateran. p. 15. c. 1. v. conc. gen. Later. c. 13.*

CAP. XVII.

de cler. nō residen. c. 10 apud Greg. ix. & in 3. coll. eo. ti. c. 2. inter quatuor.

De clericis, qui ecclesias, vel praebendas sibi concessas sine iusta & necessaria caussa, tuo praesertim non accedente consensu, in hac deserunt nouitate; hoc tibi duximus respondendum; quod postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illos, possunt eis iuste priuari, dummodo non sint iusto impedimento detenti. *Innocen. iij. CP. Patriarchae.*

CAP. XVIII.

de cler. nō residen. c. 11. apud Greg. ix. & in 3. coll. eo. ti. cap. 3. ex tuae.

In ecclesiis eorum, qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio peruenire, trinae citationis edictum facias publicari; & si non sic curauerint obedire, si vltra sex menses suas deseruerint ecclesias, vt iuxta canonicas sanctiones eis debeant merito spoliari: contra eos quoque, sicut supra dictum est, etiam procedatur; scilicet vt ipsos post suspensionis, & excommunicationis sententias, ad tuam obedientiam venire compellas. quod si nec sic illorum malitia poterit erudiri, eos dilectus filius B. tituli S. Susannae presbyter Cardinalis, Apostolicae Sedis legatus ab spiritualium administratione remoueat, & quibus possit ecclesiis de personis idoneis faciat prouideri. *Innocen. iij. Archiep. Patracen.*

CAP. XIX.

de cler. nō residen. c. 12. apud Greg. ix. & in 3. coll. eo. ti. c. 4. tuae fraternitati.

Quaesiuisti, vt cum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, vt in absentia sua fructus percipiant praebendarum suarum, accepta licentia, se ad villas transferant, vel castella, in quibus nullum est, vel minus competens exercitium studiorum; vtrum praebendarum suarum fructus sint talibus conferendi. Ad quod breuiter respondemus; eis, qui huiusmodi fraudem committunt, cum fraus, & dolus nemini debeat *patrocinium impertiri, praefatam indulgentiam competere non debere. *Innocent. iij. Altisiodorensi Episcopo.*

*patrocinari. impartiri.

CAP. XX.

Si quis in ciuitate positus (per) tres dominicas ad ecclesiam non accesserit, *pauco tempore abstineat, vt correptus esse videatur. *Eliber. c. 21.*

*tāto al.

CAP. XXI.

Qui in quibuscumque locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent. *Arelaten. cap. 2.*

CAP. XXII.

Si quis presbyter, aut diaconus, & omnino quilibet ex clero parochiam propriam deserens, ad aliam properauerit; deinde omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari; vlterius ibidem non ministret, maxime si vocanti suo Episcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, a ministerio modis omnibus remoueatur, ita vt nequaquam locum restitutionis inueniat, &c. *Antioch. cap. 3. Aquisgran. cap. 71. M. Brac. c. 34. Ansel. lib. 7. cap. 195.*

7. q. 1. c. 24.

CAP. XXIII.

Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primae sedis Episcopo suae cuiusque prouinciae; vt ab eo praecipue possint sumere formatam, vel commendationem. *Carth. iij. cap. 28.*

CAP. XXIV.

Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conuentus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festiuitatibus, vt ibi missas teneat propter fatigationem familiae, iusta ordinatione permittimus. Pascha vero, Natali Domini, Epiphania, Ascēsione Domini, Pentecoste, & Natali sancti Ioānis Baptistae, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus, aut parochiis teneant. Clerici vero, si qui in festiuitatibus, quas supra diximus, in oratoriis, nisi iubente, aut permittente Episcopo, missas facere, aut tenere voluerint, a communione pellantur. *Agathen. cap. 21. Iuo par. 4. cap. 9. decret.*

De cons. d. 1. c. 34.

CAP. XXV.

Si quis clericus regulam disciplinae ecclesiasticae subterfugiens fuerit euagatus; quicumq. eum susceperit, & Pontifici suo non reconciliauerit, sed magis defensare praesumpserit, ecclesiae communione priuetur. *Arel. iij. cap. 4.*

21. q. 5. si forte. c. 4.

CAP. XXVI.

Si quis clericus absque Episcopi sui permissu, derelicta ecclesia sua, ad alium se transferre voluerit locum; alienus a communione habeatur. *Turon. cap. ij.*

CAP. XXVII.

Hoc etiam placuit, vt vagus, atque instabilis clericus, siue etiam in diaconi ministerio, vel presbyteri officio constitutus, si Episcopi, a quo ordinatus est, praeceptis non obedierit, vt in delegata sibi ecclesia officium dependeat assi-

assiduum, quousque in vitio permanserit, & communione, & honore priuetur. *Valentin. Hisp. cap. 5.*

CAP. XXVIII.

Clerici, qui officium suum implere despiciunt, aut vice sua ad ecclesiam venire detrectant, loci sui dignitate priuentur. *Aurel. 4. cap. 13.*

CAP. XXIX.

Scribitur in lege mundiali de colonis agrorum, vt vbi quisque esse iam caepit, ibi perduret. Non aliter, & de clericis, qui in agro ecclesiae operantur, canonum decreto praecipitur, nisi vt ibi permaneant, vbi esse coeperunt. 21. q. 2. c. 2. placuit Ideoq; placuit, vt si quis clericus, ministeriis ecclesiae propriae destitutis, ad aliam transitu fecerit; compellente, ad quem fugerit sacerdote, ad ecclesiam, quam prius incoluerat, remittatur. Qui vero eum susceperit, nec statim sine vllo, nisu exceptionis, ad propriam ecclesiam remittendum elegerit, quamdiu eum restituat, communione se priuatum agnoscat. Desertorem autem clericum cingulo honoris, atque ordinationis suae exsutum, aliquo tempore monasterio religari conuenit, sicque postea in monasterio ecclesiastici ordinis reuocari. *Hispal 4. cap. 3. v. Cod. de agris, & cens. & colon. lib. 11. l. cum satis, & in alijs pluribus.*

CAP. XXX.

De Episcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus de ordinatione eorum, qualiter fuerit; placuit iuxa instituta sanctorum Patrum, vt in alterius parochia ministrare, nec vllam ordinationem facere debeant sine iussione Episcopi, cuius parochia est: & si hoc facere praesumpserint, ab officio suspendantur, interim quod ad synodum exinde venerint, & ibidem secundum canonicam institutionem accipiant sententiam, nisi tantum pro itineris causa. Et si vllus clericus, aut laicus talem Episcopum, aut presbyterum defensauerit sine commeatu Episcopi, cuius parochia est; excommunicetur vsque ad emendationem. *Concil. apud Palati. Vern. cap. 13. Vormat. cap. 62.*

CAP. XXXI.

De clericis vagis, seu de acephalis, idest de his, qui sunt sine capite, neque in seruitio Domini nostri, neque sub Episcopo, neque sub Abbate, sed sine canonica, vel regulari vita degentes, vt in libro officiorum secundo, capitulo tertio (*Isidori*) de his dicitur, hos neque inter laicos saecularium officiorū studia, neque inter clericos religio tenet diuina; sed solutos, atque oberrantes sola turpis vita complectitur, & vaga, &c. Tales omnino vbicumque inuenti fuerint, praecipimus, vt Episcopi sine vlla mora eos sub custodia constringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos, & vagos, secundum desideria voluptatum suarum, viuere permittant. Sin autem Episcopis suis canonice obedire noluerint, excommunicentur, vsque ad iudicium Archiepiscopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit; tunc omnino sub vinculis constringantur, vsque ad synodum: vt ibi eis indicetur, vtrum ad iudicium Domini nostri, aut ad istam magnam synodum afferantur sub custodia publica. *Magunt. c. 22. Isidor. 2. lib. de offic. eccles. c. 3.*

CAP. XXXII.

Vt presbyteri nullatenus vbicumque hospitari sinantur, aut aliquo modo ipsi praesumant, sed assidue apud suas ecclesias esse studeat, propter sacra mysteria, vel ministeria fidelibus exhibenda. *Melden. c. 36. Burch. lib. 2. c. 107. Iuo par. 6. c. 184. decret.*

CAP. XXXIII.

Statuimus, vt clericus ecclesiastice nutritus, in ecclesiam coram populo, vel legens, vel cantans, si post modum relicto clericatus habitu, a castris dominicis, quibus adscriptus est, profugus, & apostata elabitur, & ad saeculum egreditur: ab Episcopo canonice coerceatur, vt ad sinum matris ecclesiae reuertatur. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, vt eumam nutriat, constringatur, vt iterum detondeatur, & postea nec vxorem accipiat, nec sacrum ordinem attingat, &c. *Tribur. cap. 27. v. Chalcedonen. cap. 7. & Isidor. lib. 2. de offic. ecclesiast c. 3.*

CAP. XXXIIII.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut aliquis de clero, propriam ecclesiam derelinquens ad alteram ecclesiam vadit, & multo tempore ibi demoratur; omnino numquā ministret in clero. Et si admonuerit eum Episcopus suus, vt ad suam redeat parochiam, & redire noluerit; vbi est, ibi de officio suo deponatur, ita vt numquam in suum reuertatur gradum, propter dissolutionis peccatum, &c. *Mart. Brach. cap. 34. Antio. c. 3.* 7. q. 1. c. 24.

CAP. XXXV.

Non liceat quemlibet clericum die dominico ab ecclesia absentem esse, sed missarum solemniis interesse, & * ieiunio. *Mart. Brac. cap. 65.*

* ieiunum f.

De iure patronatus, & ne laici quantumuis patroni iniussu Episcopi beneficia conferant. Tit. VI.

CAP. I.

Proponunt (*Episcopi*) quod ecclesias recipiant (*Templary*) de manibus laicorum, &c. In ecclesiis suis praeter Episcoporum conscientiam, & instituant, & amoueant sacerdotes, &c. Ecclesias sane, & decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum tam illos, quam quoscumque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis etiam, quas contra tenorem iustum moderno tempore receperunt, &c. In ecclesiis suis, quae ad eos pleno iure non pertinent, instituendos presbyteros Epi-

De priul. c. 3. Greg. ix. & in 1. collect.

cap. 3. de capel. monach. in 1. collect.

Episcopis praesentent, vt eis quidem de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos autem Episcopis in consultis non autem remouere. *Alex. iij. in conc. Later. c. 9. vide Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 61.*

CAP. II.

De iurepatr. cap. 3. Greg. ix cap. 4. eod. tit. in 3. collect. Quoniam in quibusdam locis Ecclesiarum fundatores, aut heredes eorum potestate, in qua eos Ecclesiæ hucusque sustinuit, abutuntur. Et cum in ecclesia Dei vnus debeat esse, qui praesit, ipsi plures sine respectu subiectionis eligere moliuntur. Et cum vna ecclesia vnius debeat esse rectoris; pro sua * defensione plurimos repraesentant. Quo circa praesenti decreto statuimus; vt si forte in plures partes fundatorum se vota diffuderint; ille praeficiatur ecclesiae, qui maioribus iuuatur meritis, & plurium eligitur, & probatur assensu. Si autem hoc sine scandalo fieri nequiuerit, ordinet Antistes ecclesiam, sicut melius secundum Deum viderit ordinandam. Id ipsum etiam faciat, si de iurepatronatus quaestio emerserit inter aliquos, & cui competat, infra * tres menses non fuerit definitum. *Alex. iii. in conc. Later. c. 17.*

* dispensatione a lias dissentione,

* al. quatuor

CAP. III.

De poenis cap. 12. Greg. ix. c. 2. eod. tit. in 4. collect. In quibusdam prouinciis ecclesiarum patroni, seu vicedomini, & aduocati se in tantam insolentiam erexerunt; quod non solum cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt, & malitias; verum etiam de possessionibus, & aliis bonis ecclesiasticis pro sua voluntate (*ordinare*) praesumunt, &c. Prohibemus expresse, ne patroni, vel aduocati, aut feudatarii, seu vicedomini super praemissis de cetero plus vsurpent, quam reperiatur in iure permissum; & si contra praesumpserint, per seueritatem canonicam districtissime compescantur. *Innoc. iij. in conc gen. Later. c. 45.*

CAP. IV.

16. q. 7. c. 33. Monasterium, vel oratorium canonice constructum a dominio constructoris inuite non auferatur: liceatque illi id presbytero cui voluerit, pro sacro officio illius dioeceseos, & * bonae auctoritatis dimissoria, cum consensu Episcopi, ne malus existat, commendare; ita, vt ad placita, & ad iustam reuerentiam ipsius Episcopi obedienter sacerdos recurrat, &c. *Eugen. ij. & Leo iiij. in Syn. Rom. c. 21. Ansel. lib. 5. c. 72. Caesar. lib. 8. c. 43.*

* & idoneos au ctoritate.

CAP. V.

16. q. 7. c. 34. Rationis ordo non patitur, vt monasterium ipsum, & maxime contra voluntatem fundatorum, ab eorum dispositione ad arbitrium suum, praesertim laica persona subducat, vt sibi in id ius debeat vendicare. *Greg. lib. 7. indict. 1. ep. 31. Secundino Episcopo in fine, vel cap. 31. Caesar lib. 7. cap. 16. Tarracon. lib. 1. c. 303. Ansel. lib. 5. c. 8.*

CAP. VI.

Abbatibus, presbyteris, omniq. clero, vel in religionis professione viuentibus, sine discussione, vel commendatione Episcoporum pro perendis beneficiis ad dominos venire non liceat. Quod si quisquam praesumpserit, tamdiu loci sui honore, & communione priuetur, donec per paenitentiam plenam eius satisfactionem sacerdos accipiat. *Aurel. c. 7. al. 9.*

CAP. VII.

Vt in oratoriis domini praediorum minime contra votum Episcopi, ad quem territorii ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittant; nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruare praecepit. *Aurel iij. c. 7.*

CAP. VIII.

Sic quidam contra canonum auctoritatem ecclesias, quas aedificauerint, postulant consecrari, vt dotem, quam eidem ecclesiae contulerint, censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere. id prohibeatur, & omnia secundum constitutionem antiquam ad Episcopi ordinationem, & potestatem pertineant. *Tolet. iij. cap. 19. Vormat. cap. 6. & 55. Magun. sub Arnul. cap. 4. Trosleia cap. 6. Burch. lib. 3. cap. 20. Iuo lib. 2. tit. 2. cap. 3. panor. & par. 3. cap. 23. decret.* *10. q. 1. c. 2.*

CAP. IX.

Quia plerumque fit, vt ecclesiae parochiales, vel sacra monasteria ita quorumdam Episcoporum insolentia, vel incuria horrendam decidant in ruinam, vt grauior, ex hoc oriatur aedificantibus moeror, quam in struendo gaudii extiterat labor: ideo pia compassione decernimus, vt quamdiu earumdem fundatores ecclesiarum in hac vita superstites extiterint; *16. q. 7. c. 32.* pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, & sollicitudinem ferre praecipuã; atque rectores idoneos in eisdẽ basilicis iidem ipsi offerant Episcopis ordinandos. Quod si tales forsitan non inueniantur ab eis; tunc quos Episcopus loci probauerit Deo placitos, sacris cultibus instituat cum eorum conniuentia seruituros. Quod si * superstitibus * spretis eisdẽ fundatoribus, rectores ibidem praesumpserit Episcopus ordinare; & ordinationem suam irritam nouerit esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco, quos iidem ipsi fundatores condignos elegerint, ordinari. *Tolet. ix. cap. 2.*

CAP. X.

Per latum ad nos est, quod inter heredes, ecclesiae in rebus propriis constitutae diuidantur; *cap. 1. de iurepatr. Greg. ix. & in 1. collect.* & tanta per eandem diuisionem simultas oriatur, vt vnius altaris quattuor partes fiant, & singulae partes singulos habeant presbyteros. Quod sine discordia, & simultate nullo modo geri potest. Vnde nobis visum est, quod huiuscemodi ecclesiae inter heredes diuidi nõ debeant; & si in contentionem venerint, & simultates inter eos surrexerint, per quas sacerdos suo ibi officio canonice fungi non possit; praecipiatur ab Episcopo ciuitatis, vt nullo modo ibi missarum sollemnia celebren-

tur, donec illi ad concordiam redeant, & pari voto, atque consilio ecclesia illa sacerdotem canonice habeat, qui libere ibi suum ministerium peragere possit. *Cabilo. sub Carolo, cap. 26. Capit. lib. 7. cap. 52. in addit. Burch. lib. 3. c. 42. Iuo par. 3. c. 46. decret.*

CAP. XI.

Statutum est, vt sine auctoritate, vel cōsensu Episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis, nec cōstituantur, nec expellantur. Et si laici clericos probabilis vitae, & doctrinae Episcopis consecrandos, suisque ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione reiiciant. *Vormat. cap. 49. Capit. lib. 1. cap. 90.*

CAP. XII.

Episcopi praeuideant, quem honorem presbyteri pro ecclesiis senioribus tribuant. *Vor. cap. 58.*

CAP. XIII.

De iure-patr. c. 2. Greg. ix. & in 1. collect. Quaecumque ecclesia a compluribus coheredibus sit obsessa, concordi vnanimitate vndiq. procuretur; ne propter aliquas disceptationes seruitium Dei minuatur, & cura populi irreligiose agatur. Si vero contingit pro ea comparticipes dissidere, & sub vno presbytero nolle eam procurare, & propterea iurgia, & contentiones tam inter ipsos, quam inter clericos incipiant frequentare; quia iuxta Apostolum, seruos Dei non oportet litigare, *2. Tim. 2.* Episcopus tollat inde reliquias, & sub magna cura honorifice collocet eas; atque eiusdem ecclesiae claudat ostia, & sub sigillo consignet ea; vt sacrum ministerium nullus celebret in ea; antequam concordi vnanimitate vnum omnes eligant presbyterum, qui idoneus sit sacrosanctum locum procurare, & populo Dei vtiliter praeesse, &c. *Tribur. c. 32. Burchard. lib. 3. c. 224. Iuo p. 3. c. 283. decr.*

Ne laici beneficia conferant, aut ea clerici ab ipsis accipiant. Tit. VII.

Vide libro decimo, titulo decimo.

CAP. I.

LAici qui, alterius dioecesis presbyterum ecclesiae cuiuscumque sua potestate instituerint, non prebente consensum Episcopo, cuius parochia videtur existere, a fidelium communione separentur. Presbyteri vero, qui talium surreptione recipiuntur, & admoniti ab Episcopo, tertio, vel misso eius recedere de alterius ecclesia noluerint, proprii officii gradum ammittant. *Leo iv. in syn. Rom. cap. 41.*

CAP. II.

Nullus presbyter ministerium ecclesiae, vel ipsam ecclesiam ab aliquo accipiat, nisi ab Episcopo; qui iniungat sibi obedientiam, & curam animarum. *Greg. vij. in conc. Rom. anno incerto, cap. 2.*

CAP. III.

Nullus Abbas, nullus ecclesiarum Praepositus, quae iuris sunt ecclesiastici, accipere sine Episcopi concessione praesumat. *Vrban. ij. in conc. apud Melfiam. c. 6.*

CAP. IV.

Si quis clericus, Abbas, vel monachus per laicos ecclesias obtinuerit; secundum sanctorum Apostolorum canones, & Antiocheni Cōcilii capitulum, excommunicationi subiaceat. *Paschal. ij. in syn. incer. cap. 3. vel 6. vid. Ap. c. 30. Antioch. c. 23.* *16. q. 7. c. 16.*

CAP. V.

De quibusdam presbyteris, qui ecclesias a Laicis accipiebant. *Paris. sub Lud. & Loth. lib. 4. cap. 49.*

CAP. VI.

Abbates, monachi, canonici, ecclesias, quas numquam habuerunt, non emant, nec alio modo sibi vindicent, nisi consentiente Episcopo, in cuius fuerint dioecesi. *Pictau. c. 6.*

CAP. VII.

Nullus laicus, quamuis religiosus, praesumat aliquid de rebus Deo dicatis, vel ecclesiae facultatibus, id est, nec dandi basilicas, nec auferendi sine consensu Episcopi habeat potestatem, &c. Sed iuxta Concilium Aurelianen. cap. 19. omnes basilicae, quae per diuersa loca constructae sunt, vel quotidie construuntur, placuit, secundum piorum canonum regulam, vt in eius ordinatione, & potestate persistant, in cuius territorio positae sunt, si quis vero contra haec venire praesumpserit; anathemate feriatur. *Colonien. sub Carolo Crasso c. 4.*

Pater, & filius non possunt esse canonici, aut clerici eiusdem ecclesiae. Tit. VIII.

Vide libro sexto, titulo sexagesimo, & lib. nono, titulo quinquagesimoseptimo, quibus adde.

CAP. I.

PRohibemus, ne canonicorum filii, maxime spurii, canonici fiant in saecularibus ecclesiis, in quibus instituti sunt patres. Et si fuerit contra praesumptum, decernimus non valere. Qui vero tales, vt dictum est, canonicare praesumpserint, a suis beneficiis suspendantur. *Innoc. ij. in conc. Later. c. 31.*

CAP. II.

Filii presbyterorum non sint haeredes ecclesiarum patrum suorum. *Anselm. in concil. Londinen. in Anglia.*

De simonia in beneficiis. Tit. IX.

Vide par. tertia, lib. tricesimoquarto, vbi de simonia copiose tractatur.

Ne

Ne clerici successores sibi constituant in beneficiis, neque ea dentur antequam vacent. Tit. X.

Vide libro quarto tit, vicesimoquarto, & septuagesimoquinto, quibus adde.

CAP. I.

De concess. praeben. c. 2. Greg. ix. & in 3. collect.

NVlla ecclesiastica ministeria; seu etiam beneficia, vel ecclesiae alicui tribuantur, seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum, & beneficium se credit successurum: Cum enim id etiam in ipsis gentilium legibus inueniatur prohibitum, turpe est, si locum in Dei ecclesia futurae successionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipsi gentiles homines curauerunt. *Alexan. iij. in concil. Later. cap. 8.*

CAP. II.

8. q. 1. c. 7

Auctoritate prohibemus Apostolica ne quis ecclesias, praebendas, praepositturas, capellas, aut aliqua ecclesiastica officia haereditario iure vendicare, aut expostulare praesumat. Quod si quis improbus, aut ambitionis reus attemptare praesumpserit, debita poena multabitur, & postulatis carebit. *Innoc. ij. in syn. Rom. cap. 12. post Iuo. panor.*

CAP. III.

De concess. praeb. c. 14. apud Greg. ix. & in 4. collect. c. 3. eod. tit.

Accedens ad sedem Apostolicam dilectus filius R. clericus sua nobis insinuatione monstrauit, quod cum promiseritis vos prouisuros eidem in ecclesiastico beneficio, cum possetis, &c. Vos id hactenus efficere non curastis, allegantes coram iudicibus a sede Apostolica delegatis, quod talis promissio vos nullatenus obligarat; cum videretur esse facta contra statuta Later. concilij, quod promissionem inhibet beneficij non vacantis. Nos autem considerantes, quod aliud est Praelatum promittere beneficij collationem, cum poterit, aliud cum vacabit; cum in multis casibus se facultas offerre posset, in quibus non esset collatio in expectatione vacaturi beneficij differenda, per Apostolica scripta vobis mandamus, quatenus memorato R. competens ecclesiasticum beneficium assignetis, &c. *Innoc. iij. Abbati, & conuentui monasterij S. Michaelis de Crato. in Later. sub Alex. iij. cap. 8.*

CAP. IV.

De accusatio. c. 23 ap. Greg. ix. & in 4. col. de concessio. praeb. c. 3

Accedens ad praesentiam nostram G. nepos quondam H. subdiaconi nostri sua nobis quaestione monstrauit, quod cum dilectus filius noster H. subdiaconus apud sedem Apostolicam viam vniuersae carnis ingressus fuisset, praebendam, quam decedens habuerat in ecclesia Cremon. ei duximus conferendam: venerabili fratri nostro H. Episcopo, & dilectis filijs Capitulo ecclesiae Cremon iniungentes, vt eum in fratrem reciperent, &c. Cumque tu, & alij delegati iudices monuissetis Episcopum, & canonicos Cremon. ad mandatum Apostolicum exequendum, ipsi asseruerunt nostras litteras per veri suppressionem obtentas: cum viuente adhuc subdiacono praedicto filio cuiusdam nobilis ciuis Cremon in canonicum recepissent, & promisissent proximam vacaturam, &c. Nos igitur attendentes, quod si filius nobilis memorati fuit contra Later. concilium ad proximam vacaturam admissus, vt post modum acceperunt, non vacantem; cum priusquam de morte subdiaconi ad Cremon. certus nuntius peruenire potuisset, praedictam praebendam concesserimus memorato G. discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus quod de praemisso iuuene factum est, denuntietis irritum, & inane, &c. *Innoc. iij. in regestro. in Later. sub Alex. iij. cap. 8.*

Ne ecclesijs presbyteri conductitij praeficiantur. Tit. XI.

Vide libro sexto, titulo decimonono, quibus adde.

CAP. I.

QVoniam enormis quaedam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum Patrum institutiones inualuit, vt sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuantur; ne id fiat, modis omnibus prohibemus: quia dum sacerdotium huiusmodi mercede venale disponitur ad aeternae retributionis praemium consideratio non habetur. *Alex. iij. in conc. Turonen. cap. 5. post Lateran. conc. par. 2. c. 2.*

Ne praelat. vices suas cap. 2. apud Greg. ix. & in 1. collect.

Vt beneficia integra sine diuisione conferantur. Tit. XII.

CAP. I.

MAioribus ecclesiae beneficijs in sua integritate manentibus indecorum nimis esse videtur, vt minorum clericorum praebendae recipiant sectionem. Idcirco vt sicut in magnis, ita quoque in minimis membris suis firmam habeant ecclesiae vnitatem: diuisionem praebendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus. *Alex. iij. in conc. Turonen. c. 1. post conc. Later. par. 30. c. 4.*

De praeben. c. 8. ap. Greg. ix. c. 10. eod. tit. in 1. col.

CAP. II.

De praeben c. 30. in Greg. ix. & eo. tit. c. 9. in 4. col.

Penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiae, quae curam proprijs sacerdotis debet habere, pensionem alij quasi pro beneficio, conferre praesumat. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 32.*

CAP. III.

Vt eccles. benef sine diminut. conferantur cap. ... ap. Greg. ix. & in 3. col. & c. 36. de appellatio.

Non licuit ex pactione, vel ex conuentione quacumque sub modo, vel tenore praescripto concedere nudum officium, & tibi retinere prouentus: cum & in Later. concilio sit prohibitum, ne quis conferendo ecclesiasticum beneficium, partem prouentuum suis vsibus retinere praesumat, & alibi cautum reperiatur

in canone; quod ecclesiastica beneficia debent sine diminutione conferri. *Innocen. iij. Mediolanen. Archiep.*

CAP. IV.

de praeb. & dignit. c. 10. ap. Greg. ix. & in 3. coll. eo. ti. c. 6.

Consuluisti, cum saepe contingat, quod ad vnam praebendam duo clerici propter nimiã importunitatem petentium eliguntur, vtrum confirmanda sit talis electio. Nos attendentes, quod si duo clerici vnam praebendam tenerent, illud esset contra concilium Turonen. quod praebendarum inhibet sectionem; & si vnus illorum ipsam obtineret praebendam, sub expectatione alius, contra Lateranen. statuta concilii remaneret. inquisitioni tuae taliter respondemus, quod talis electio de rigore iuris penitus est cassanda, &c. *Innocent. iij. Episc. Brixien.*

CAP. V.

de praeb. & dignit. c. 26. ap. Greg. ix. & in 4. coll. eo. ti. c. 3.

** habebat al.*

** aut*

Vacante quadam praebenda in ecclesia tua duas ex ea constituens, ad illas de assensu Capituli tui duos canonicos assumpsisti; quorum altero apud Sedem Apostolicam viam vniuersae carnis ingresso, quam defunctus *habuerat, quidam clericus nomine Hippolytus fuit auctoritate Sedis Apostolicae assecutus, &c. quid facere debeas postulasti per Sedem Apostolicam edoceri. Super quo fraternitati tuae sic duximus respondendum. quod cum Turon. statuta concilii sectionem inhibeant praebendarum; teneris vbique de his, quae vacare contigerit, integrare praebendam: nisi forte rationabili caussa de vacante praebẽda supradicta duae fuerint constitutae, * ac tot sint vtriusque prouentus, quod per vtramque sit vtrique prouisum in beneficio competenti. *Innoc. iij. V. Episcopo.*

Conferantur beneficia intra breue tempus. Tit. XIII.

CAP. I.

de concess. praeb. c. 2. ap. Gregor. ix. & in 1. coll.

CVm praebendas ecclesiasticas, seu quaelibet officia in aliqua ecclesia vacare contigerit, vel etiam si modo vacant, non diu maneant in suspenso; sed infra sex menses personis, quae digne administrare valeant, conferantur. Si autem Episcopus, vbi ad eum spectauerit, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. Quod si ad Capitulum electio pertinuerit, & infra praedictum terminum hoc non fecerit; Episcopus hoc secundum Deum, cum virorum religiosorum consilio, exequatur. Aut si omnes forte neglexerint; Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat. *Alex. iij. in conc. Lateran. c. 8.*

CAP. II.

de electi. c. 41. apud Greg. ix. & c. 8. eo. tit. in 4. coll.

Statuimus, vt vltra tres menses Cathedralis, vel regularis ecclesia Praelato non vacet, infra quos iusto impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proxime praesse dinoscitur, deuoluatur. Is vero ad quem deuoluta fuerit potestas, Deum prae oculis habens, non differat vltra tres menses viduatam ecclesiam de persona idonea ipsius quidem ecclesiae, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, si canonicam voluerit effugere vltionem. *Innocent. iij. in conc. gen. Later. c. 23. vide c. 17.*

CAP. III.

dist. 63. c. 35. obeuntibus.

Vltra tres menses vacare ecclesias prohibent sancti canones, &c. *Innocen. ij. in conc. Rom. c. 22.*

CAP. IV.

de praeb. & dignit. in 4. coll. cap. 1. de supplend. negligen. prael. ap. Greg. ix. c. 5.

Quia nobis constitit a Decano (*Salmaticensi*) & eius sequacibus, post elapsum sex mẽsium spatium, intra quod Episcopus & Capitulum, prout communiter spectabat ad eos, procedere ad electionem Cantoris neglexerant, electionem P. minus canonice celebratam, eandem decreuimus irritam, & inanem: & appellationem ab eodem Decano, & suis fautoribus interpositam factum Archiepiscopi (*Compostellani*) ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta, nequiuisse aliquatenus impedire, &c. *Innocen. iij. Episc. & Cantori Zamoren. & Abbati de Morerola eiusd. dioec.*

CAP. V.

de cõcess. praeb. c. 1. ap. Gregor. ix. & in 3. coll. eo. tit. c. 2.

Mandamus quatenus eos, qui praebendas, vel dignitates Eboracensis ecclesiae, vel aliarum ecclesiarum ad donationem Archiepiscopi Eboracensis spectantes, praeter auctoritatem acceperint ipsius, ad eas resignandas diligentius moneas, & inducas: cum eas non possint sana conscientia detinere, &c. nisi forsan aliqui praebendas ipsas, vel ex speciali mandato Sedis Apostolicae, vel auctoritate Lateranensis concilii ab Eboracen. Capitulo sunt adepti. Sic tamen vt tempus suspensionis eius (*Archiepiscopi*) in sex mẽsibus nullatenus computetur: cum in Lateranen. concilio constitutio contra negligentes tantum, & desides fuerit promulgata. & tunc si noluerit, non tamen valuerit Archiepiscopus ipse in conferendis praebendis vel potestate propria. a qua & si fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum Capitulum ex illa culpa praebendarum erat donatio deuoluta, sed ad illum tempore suspensionis ipsius praebendarum donatio pertinebat, qui propter eius desidiam, & negligentiam poterat praebendas donare. Tempus etiam, quo ad Apostolicam Sedem accessit, apud illam permansit, vel recessit ab illa, infra sex menses nullatenus computentur. Semestre quoque tempus non a tempore vacationis praebendarum, sed notitiae potius ipsius Archiepiscopi, & commonitionis ad praesentiam eius, &c. volumus computari. *Innoc. iij. P. tit. S. Mariae in via lata Diac. Card. Apostolicae Sedis Legato.*

CAP. VI.

de praeb. c. 16. ap. Greg. ix. & in 4. coll. eo. ti. c. 2.

Postulasti per Sedem Apostolicam edoceri, vt cum ad vos simul & Archiepiscopum vestrum donatio praebendarum ecclesiae vestrae perti-

pertineat; vtrum praebendae vacantis donatio penes Archiepiscopum ipsum remaneat, si eam intra semestre tempus neglexeritis ordinare. Ad quod vobis breuiter respondemus, quod si vos, & idem Archiepiscopus intra tempus praescriptum negligentes extitistis circa collationes vacantium praebendarum, sicut nec ab illo ad * vos, ita nec a vobis ad illum potestas deuoluitur conferendi: sed secundum statuta Lateranensis concilii, ad superiorem transit donatio earundem: nisi forte Archiepiscopus, non vt Praelatus, sed vt canonicus vobiscum habeat ius conferendi: & in hoc casu, si * dolose forsitan impedierit, dolus ei suffragari non debet. *Innoc. iij. P. subdiacono praeposito, & capitulo Ebrudun.*

* nos al.

* cum al.

Communia de beneficijs. Tit. XIV.

CAP. I.

De vsuris c. 1. Greg. ix. & in 1. collect.

Clericus vsurarius ecclesiastici officij periculũ patiatur, nisi forte beneficiũ ecclesiae fuerit, quod redimendum ei de manu laica hoc modo videatur. *Alex. iij. in conc. Turon. c. ij. post conc. Later. p. 16. c. 9.*

CAP. II.

De dec. c. 17. quosdam. c. 2. eod. tit. in 2. coll.

Si quis alicui laico in saeculo remanenti vel ecclesiam, decimáve, vt concesserit, a statu suo tamquam arbor, quae inutiliter terram occupat, succidatur, &c. *Alex. iij. in d. conc. Turon. c. 3. post conc. Later. p. 26. c. 8.*

CAP. III.

De schis. c. 1. Greg. ix. & in 1. collect.

Si quis dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per schismaticos receperunt, careant impetratis. *Alex. iij. in conc. Later. c. 2.*

CAP. IV.

De elect. c. 7. cum in cunctis Greg. ix. c. 16 eod. tit. in 2. collect.

Cum electus fuerit Episcopus, & confirmationem acceperit, & ecclesiasticorum honorum administrationem habuerit, decurso tempore de consecrandis Episcopis a canonibus definito; is, ad quem spectant beneficia, quae habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora ministeria, vt puta Decanatus, Archidiaconatus, & alia, quae animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat; sed nec parochialium ecclesiarum regimen, nisi qui iam xxv. aetatis annum attingerit, & qui scientia, & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in diaconem, & Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint, praefixo a canonibus tempore, in presbyteros ordinati; & ab illo, remoueantur officio, & alii conferatur, qui & velit, & possit conuenienter illud implere, &c. Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint; & eligendi potestate tunc priuatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio se nouerint esse suspensos, &c. Episcopus autem, si aut fecerit, aut fieri consenserit contra hoc, in conferendis praedictis potestatem suam amittat; & per Capitulum, aut per Metropolitanum, si Capitulum concordare nequiuerit, ordinentur. *Alex. iij. in conc. Later. c. 3.*

CAP. V.

De praebend cap. 4 apud Greg. ix. c. eod. tit. in 1. collect.

Episcopus, si aliquem, sine certo titulo, de quo necessaria vitae percipiat, in diaconem, vel presbyterum ordinauerit: tamdiu necessaria ei subministret, donec in aliqua ei ecclesia conuenientia stipendia militiae clericalis assignet: nisi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua, vel paterna haereditate subsidium vitae possit habere. *Alex. iij. in conc. Later. cap. 5.*

CAP. VI.

De statu monachorum c. 2. Greg. ix. & in 1. collect.

Monachi non singuli per villas, & oppida, seu ad quascumque parochiales ponantur ecclesias. *Alexand. iij. in concil. Lateranen. cap. 10.*

CAP. VII.

De renunc. cap. 12. Greg. ix. c. 5. eod. tit. in 4. collect.

Quidam licentiam cedendi cum instantia postulantes, ea obtenta, cedere praetermittunt; sed cum in postulatione cessionis huiusmodi, aut ecclesiarum commoda, quibus praesunt, aut salutem videantur propriam attendisse, quorum neutrum suasionibus aliquorum quaerentium, quae sunt sua, seu etiam leuitate qualibet, nolumus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos. *Innoc. iij. in concil. Later. c. 28.*

CAP. VIII.

Ne liceat laicis exactionem aliquam pro ecclesiae beneficiis quaerere, &c. *Vrban. ij. in synod. apud Melf. c. 11.*

CAP. IX.

Sicut Domini vestimentum scissum non est, sed de eo sortiti sunt; ita nec ecclesia scindi debet: quia in vnitate tota consistit. In potestatem ergo proprii Episcopi ecclesiae reducantur, & ab ipso, sicut in sacris canonibus cautum est, ordinentur. Alioquin, & ecclesiae ipsae, & clerici earumdem diuinis destituantur officiis. *Paschalis ij. in concil. in certo cap. vlt.* 16. q. 7. c. 19.

CAP. X.

In parochialibus ecclesiis presbyteri per Episcopos constituantur, qui eis respondeant de animarum cura, & de his, quae ad Episcopum pertinent. decimas, & ecclesias a laicis non suscipiant absque consensu, & voluntate Episcoporum, & si aliter praesumptum fuerit, canonicae vltioni subiaceant. *Calixt. ij. in syn. Rom. c. 18.*

CAP. XI.

Si monachus ad clericatum promoueatur, beneficia parocciae praestentur ei pleniter, & annonae, & decimae donentur absque vlla dilatione, & minoratione, vt quanto melius possit iuxta possibilitatem suam, quando necessitas extiterit, ad opera ecclesiastica, & ipsam restaurandam ecclesiam adiutorium faciat. *Innocen. epist. a. c. 10.* 16. q. 1. c. 22.

CAP. XII.

De ecclesiis * parochianis, vnde Apostolicam

* parochialib.

cam Sedem consulere voluisti, qualiter sint custodiendae per Corduben. prouinciam, ac sacerdotibus diuidendae: nihil tuae caritati potui melius intimare, quam, vt sequaris, quod nos in Romana ecclesia nuper egisse cognoscitur. [Ecclesias vero singulas singulis presbyteris dedimus; parocecias, & coemeteria eis diuisimus; & vnicuique ius proprium habere statuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parocciae, terras, termines, aut ius inuadat, sed vnusquisque suis terminis sit contentus; & taliter ecclesiam, & plebem sibi cōmissam custodiat, vt ante tribunal aeterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat, &c. *Dionys. epist. 2. ad Seuer. Episc. Burch. lib. 3. c. 43. Iuo lib. 2. tit. 4. c. 13. panor. par. 3. c. 47. decr. Ansel. lib. 5. c. 73.*

13. q. 1. c. ecclesias

CAP. XIII.

Communi consensu censuimus, vbicumq. possibile fuerit, vnicuique ecclesiae suus prouideatur ab Episcopis presbyter; vt per se eam tenere possit, aut etiam priori presbytero subiugatus, ministerium sacerdotale perficere possit. Quia in multis locis pericula presbyterorum imminentia perspeximus; videlicet in officiis diuinis, &c. ideoq. congruētius omnibus videtur, [cuiq. congeuere ecclesiae, proprium habere presbyterum. *Aquisgr. ij. sub Ludou. par. 3. c. 16.*

CAP. XIV.

Statutum est, vt vnaquaeq. Ecclesia suum presbyterum habeat, vbi id fieri facultas prouidente Episcopo permiserit. *Vorm. c. 51.*

CAP. XV.

Vt si quilibet presbyterorum defunctus fuerit, vicinus presbyter apud saecularem seniorem nulla precatione, vel aliquo xenio ecclesiam illam obtineat; quia titulus per se constans antea extitit; sed neque capellam sine consultu Episcopi. Quod si fecerit, definitam sententiam sibi prolatam suscipiat, sicuti de Episcopo canonica decreuit auctoritas; vt si per ambitionem maiorem ciuitatem appetierit, & illam perdat, quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam vsurpare tēptauit. *Nannet. c. 16. Burch. lib. 3. c. 229. Iuo par. 3. c. 269. decret.*

De dote Ecclesiae, & de censibus. Tit. XV.

CAP. I.

De censib. c. 7. Greg. ix & in 1. collect.

PRohibemus, ne noui census ab Episcopis, vel Abbatibus, aliisve Praelatis imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem redditum suis vsibus appropriare praesumant; sed libertates, quas sibi maiores desiderant conseruari, minoribus quoque suis bona voluntate conseruent. Si quis autem aliter egerit, irritum, quod fecerit, habeatur. *Alex. iij. in conc. Later. c. 7.*

CAP. II.

De labore corporis victus (*nobis*) est, eo quod pristina ecclesiarum sustentatio paulatim per diuersas calamitates deficiendo succubuit. Et sola est nostra substantia fides nostra, &c. *Agatho, & alij apud vi. syno. epist. 2. act. 4. post prin.*

CAP. III.

Significasti vos a quibusdam non rectam fidem tenentibus infamari, atque vestras ecclesias suis dotibus, & fidelium oblationibus spoliari, vestrosq. ministros nimium vexari, &c. *Lucius ep. vni. in prin.*

CAP. IV.

De censu expetendo, eo quod impetrare a Francis ad reddendum ecclesiis, vel monasteriis non potuistis aliud, quam vt vertente anno ab vnoquoque coniugio seruorum xii. denarii reddantur: & hoc, gratias Deo, quia potuisti impetrare; & dum Dominus donauerit quietem, augebuntur & luminaria Sanctorum, pro eo quod nunc tribulatio accidit Sarracenorum, Saxonum, vel Frisonum, sicut tu ipse nobis innotuisti. *Zachar. ep. 4. in med.*

CAP. V.

De censu ecclesiarum, id est, solidum de casata suscipe, & nullam habeas haesitationem, dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, ac in Christi pauperes partiri, & opus perficere sacrarum ecclesiarum, iuxta canonum instituta, &c. De sclauis Christianorum terram inhabitantibus si oporteat censum accipere, interrogasti frater. Hoc quidem consilio non indiget, dum rei caussa, & manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quandoq. propriā sibi vindicabunt terram. Si vero tributum dederint, norunt dominatorem ipsam terram habere. *Zachar. ep. 5. in fine.*

CAP. VI.

Vnaquaeq. domus (*Galliae*) saltem vnum denarium annuatim soluant beato Petro; si eum recognoscunt Patrem, & pastorem suum more antiquo. *Greg. vij. lib. 8. regist. ep. 23. ad Episcop. Albanen.*

CAP. VII.

Si quis in agro suo, aut habet, aut postulat habere dioecesim, primum & terras ei disponat sufficienter, & clericos, qui ibidem sua officia impleant, vt sacratis locis reuerentia condigna tribuatur. *Aurel. iv. c. 32.*

CAP. VIII.

Vnusquisque Episcoporum meminerit, vt non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem basilicae, & obsequium ipsius per donationem chartulae confirmatum accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem seruituri sunt, tanquam domus priuata consecretur ecclesia. *Brac. ii. cap. 5. Vorm. c. 3. Burch. lib. 3. c. 37. Iuo par. 3. c. 42. decr.*

1. q. 2. c. 1. placuit.

CAP. IX.

Quidam contra canonum auctoritatem, ecclesias, quas aedificauerint, postulant consecrari, vt dotem, quam eidem Ecclesiae contulerunt,

10. q. 1. c. 2.

lerunt, censeant, ad Episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in praeteritum displicet, & in futuro prohibetur: sed omnia secundum constitutionem antiquam, ad Episcopi ordinationem, & potestatem pertineant. *Tolet.iii.cap.19. Vormat.c.6. & 55. Magun. sub Arnulph.c.4. Trosleia.c.6. Capitul. lib.7. c.213. Burch. lib.3.c.20. Iuo lib.2.tit.2.cap.3. panor. & par.3.c.23.decr.*

CAP. X.

Ecclesia ex dote, quam largitus est, qui illam aedificauit, presbyterum habeat: & si presbyterum ea facultas habere non permittit, vel diaconus instituatur. *Tolet. sub Reccared.Rege. xvi. Episcop.c.2.*

CAP. XI.

10.q.1.c.6. Nouerint conditores basilicarum in rebus, quas eisdem ecclesiis conferunt, nullam se potestatem habere, sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesia, ita & dos eius ad ordinationem Episcopi pertineat. *Tolet.iv. c.32. Raban.c.32.de paenit.Burch.lib.3.c.203.Iuo lib.2.tit.1.c.4.panor. & par.3.c.255.decr.*

CAP. XII.

Dotes a fidelibus designatae basilicis, ad hoc, quod statutum est, *(a saecularibus)* vindicentur: nullaq. redhibitio census inde a quolibet saeculari exigatur; sed quod canonice tantum ordinatum est, suppleatur. Si quis autem saecularium nostram hanc ordinationem confundere praesumpserit; ab ecclesia nouerit se canonice feriendum, cuius institutionem temere contempsit. Sed & ipsi saeculares, & fideles laici, si condere voluerint basilicas in praediis suis; sicut edictum piissimorum Augustorum continet, vnam * colonicam vestitā cum tribus mancipiis dotationis gratia eis conferant; moxq. Episcoporum iuri, & sanctae matri ecclesiae eandem basilicam submittant: aliter vero nos earum consecrationem sciant non impleturos. Illi autem, qui dotes ecclesiarum auferre, dure seruitium ab eis exigere, insuper non metuunt periculum sacerdotibus intentare; si actiones non meliorauerint, eorum excommunicationi nos addere nouerint destructionem penitus talium basilicarum, locumq. alium sub pace meliori situm quaesituros, ibiq. pacificam basilicam consecraturos. *Valentinum sub Lotha.c.9.*

*colonias.

CAP. XIII.

23.q.8.c.25 de con sib cap 1. Greg. ix. & in 1. collect. Sancitum est, vt vnicuique Ecclesiae vnus mansus integer absque alio seruitio attribuatur. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de praescripto manso aliquod seruitium faciant, praeter ecclesiasticum, &c. *Vormat.c.50. Troslei. c.6. Capit.lib.1.c.91. Burch.lib.3.c.32. Iuo par. 3. c.55. & par.16.c.262.decr.*

CAP. XIV.

Ne ex dote ecclesiae, id est, ex vno manso, & quattuor mancipiis census exigatur. *Colon. sub Carolo iii. cognomento Crasso c.4.*

CAP. XV.

De vno manso, & de terris pro sepultura datis, & pro quattuor mancipiis, vel eorum procreatione nullus census deinceps exigatur. *Meten.c.2.in fine.*

CAP. XVI.

Dos ecclesiae libera omnino ab omni censu, & tributo pertinet ad presbyterum, cuius curae commissa est. *Trosleia.c.6.*

CAP. XVII.

De ordinatione ecclesiarum, & de terris, vel censu, quae Constantinus Imperator, vel Carolus sancto Petro dederunt, & de omnibus ecclesiis, vel praediis, quae Apostolicae Sedi ab aliquibus viris, vel mulieribus aliquo tempore sunt oblata, vel concessa, & in mea sunt, vel fuerint potestate, ita conueniam cum Papa; vt periculum sacrilegii, & perditionem animae meae non incurram. *Iuramentum quo Imperator electus se obligare debet Pontifici Maximo, apud Greg. vii. lib. 9. regist. post epist. 3.*

De decimis, & primitiis.
Tit. XVI.

Vide libro decimo titulo nono, quibus adde infrascripta.

CAP. I.

Ecclesias, & decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum, tam *(fratres Templi, & Hospitalis,)* quam alios religiosos recipere prohibemus: dimissis etiam, quas contra tenorem istum moderno tempore receperunt, &c. *Alexan. iii. in conc. Lateranen.c.9.* *de priuil. c.3. Gregor.ix & in 1. coll.*

CAP. II.

Caueant *(leprosi)*, ne iniuriosi veteribus ecclesiis de iure parochiali existant, &c. statuimus etiam, vt de hortis, & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur. *Alexan.iii. in dicto conc. Lateranen.cap.23. ad finem.* *de ecclesf. aedif c.2. Greg. ix. & c.1.eo. tit. in 1. collect.*

CAP. III.

Illae decimae necessario sunt soluendae, quae debentur, ex lege diuina, vel loci consuetudine approbata. *Innoc. iij. in conc.gen. Later.c.53.* *de decim. c.32. ap. Greg. ix. & c 5. in 4.coll.*

CAP. IV.

Nuper Abbates Cisterciensis ordinis in generali capitulo congregati, ad commonitionem nostram prouide statuerunt; vt de cetero fratres ipsius ordinis non emant possessiones, de quibus decimae debentur ecclesiis, nisi forte pro monasterio de nouo fundando. Si tales possessiones eis fuerunt pia fidelium deuotione collatae, aut emptae pro monasteriis de nouo fundandis; committant excolendas, a quibus ecclesiis decimae persoluantur; ne occasione priuilegiorum suorum ecclesiae vlte- *de decim. c.34. ap. Greg ix. c vlt.eod. tit. in 4. collect.*

vlterius pracgrauentur. Decernimus ergo, vt de alienis terris, & amodo acquirendis, si eas proprijs manibus, aut sumptibus deinceps excoluerint, decimas persoluant ecclesijs, quibus ratione praediorum antea soluebantur, nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum. Nos ergo statutum huiusmodi gratum, & ratum habentes, hoc ipsum ad alios regulares, qui gaudent similibus priuilegiis extendi volumus, & mandamus, &c. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 55.*

C A P. V.

De pactis c. 7. Greg. ex. c. 1. eo. tit. in 4. collect. Plerique, sicut accepimus, regulares, & clerici saeculares, interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in praeiudicium parochialium ecclesiarum pactum adiiciunt; vt conductores, & feudatarii decimas eis soluant, & apud eosdem eligant sepulturam. Cum autem id de auaritiae radice procedat; pactum huiusmodi penitus reprobamus, statuentes; vt quidquid fuerit occasione huiusmodi pacti perceptum, ecclesiae parochiali reddatur. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 56.*

C A P. VI.

De praeben. cap. 31. Greg. ex. c. vlt. eod. tit. in 4. col. In Lateranensi concilio noscitur fuisse prohibitum; ne quilibet regulares, ecclesias, seu decimas sine consensu Episcoporum de manu praesumant recipere laicali, &c. Nos autem id fortius inhibentes, transgressores condigna curabimus animaduersione punire, &c. *Innoc. iij. in concil. gen. Later. c. 61. v. Alex. iij. in conc. Later. c. 9.*

C A P. V I I.

Vt omnis decimatio Episcopis, vel his, qui ab eis substituti sunt, praebeatur; nullusque eam ad suam capellam, nisi forte concessione Episcopi conferat. Quod si fecisse contigerit; primum legibus subiaceat humanis, postea excommunicatione Episcopali constrictus, ad vltimum ipsa capella, quae magis contentionem, quam vtilitatem aliquam praestat, destruatur. *Ioan. ix. in synod. Rauen. par. 2. cap. 9.*

C A P. V I I I.

Si quis sanctorum Patrum regulas de ecclesiarum decimis contempserit, &c. Et eas alibi, nisi in baptismalibus ecclesiis, absque consensu Episcopi dare temptauerit; & qui dat, & qui recipit, &c. excommunicationi subiaceat. *Ioan. ix in d. syn. Rauen. p. 3. c. 1.*

C A P. I X.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quidquid ecclesiastici iuris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessione Pontificis, monasteriis, aut canonicis offerre praesumat; Quod si quis Episcopus, improbitatis, & auaritiae caussa consentire noluerit, Romano Pontifici nuntietur, & cum eius licentia, quod offerendum est, offerat. *Vrban. ij. in syn. apud Melfiam. cap. 5.*

C A P. X.

Omnis alius fructus domum mittatur, non ad altare, primitiae Episcopo, & presbyteris; clarum autem est, quod Episcopus, & presbyteri diaconis, & reliquis clericis partes distribuent. *Apo. c. 4. G. 5. L.*

C A P. X I.

Non minuas primitias frugum tuarum. In omni dato fac hilarem vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. *Pelag. ij. in ep. 2. in fin.* *Eccl. 35.*

C A P. X I I.

Decimae secundum quosdam singulis annis tertia pars, aut in tertio tota Episcopis deferatur. Sed tamen nos sequentes Romanos, singulis annis quartam partem, aut in quarto anno totam Episcopi recipiant. *Aurel. cap. 17. vel. 15. Capit. lib. 7. cap. 182. in addit. Burch. lib. 3. cap. 136. Iuo lib. 2. tit. 5. cap. 5. panor. & par. 3. c. 201. decret.*

C A P X I I I.

Leges diuinae consulentes sacerdotibus, ac ministris ecclesiarum pro hereditaria portione, omni populo praeceperunt, decimas fructuum suorum locis sacris praestare: vt nullo labore impediti, legitime spiritualibus possint vacare ministeriis. Quas leges Christianorum congeries longis temporibus custodiuit intemeratas, &c. Vnde statuimus, atque decernimus, vt mos antiquus a fidelibus reparetur; & decimas ecclesiasticis famulantibus caerimoniis, populus omnis inferat, quibus sacerdotes, aut in pauperum vsum, aut in captiuorum redemptionem prorogatis, suis orationibus pacem populo, ac salutem impetrent. Si quis autem contumax nostris statutis saluberrimis fuerit, a membris ecclesiae omni tempore separetur. *Matisc. y. c. 5.*

C A P. X I V.

Constitutum est a praesenti concilio, Episcopos ita dioeceses suas regere, vt nihil ex earum iure praesumant auferre; sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam * de decimis, * tributis, ac frugibus tertiam consequantur, &c. *Tolet. iv. c. 32. Raban. c. 32. de poenit. Burch. lib. 3. cap. 203. Iuo p. 3. c. 256. decret.* *16 q. 1. c. 60.*

C A P. X V.

De decimis, vel primitiis, falsis scilicet allegoricarum rerum mysticis sacramenteis, nihil melius puto docere, quam quod scriptum est in Malachia propheta, dicente Domino: Inferte omnem decimam in horreum meum; & sit cibus in domo mea; & probate me super hoc, dicit Dominus; si non aperuero vobis cataractas caeli, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam; & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpit fructum terrae vestrae; nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum; & beatos vos dicent omnes gentes. Sed quia indignatio, & via Dei manet super gentem, vel populum, qui hoc Domini praeceptum toto corde, & bona voluntate non adimplet, supra praemiserat dicens: Si affiget, inquit, homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis; In quo configimus *Malachia 3. c* *Ibid. b.*

mus te? In decimis, & primitiis. In penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota. Qua de re, quis non alacri, & laeto pectore offerat Deo, vt possit illam promereri *Ibid. b* benedictionem, de qua dicit: Effundam super vos benedictionem meam vsque ad abundantiam? vel quis non timeat, vel contremiscat illam maledictionem, quam minatur nolentibus offerre: Vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota? Et si forte nobis non creditis, vel nos despicitis, quia homines sumus: *Act. 17.* credite ergo ipsi Domino dicenti, qui mentiri non potest, qui vtrumque promisit, & maledictionem in hoc saeculo, & in futuro nolentibus obedire eius mandatis; & benedictionem, & abundantiam, & salutem animae, & corporum bona voluntate obtemperantibus eius imperiis, & in praesenti saeculo se daturum & in futuro. Non enim exigit Deus a te, quae non habes, nec pensat, quantum tribuas: sed in quantum habes, simplici corde de suis, non de tuis donis da Domino, &c. *Foroiul. c. 14.*

CAP. XVI.

De decimis, vt vnusquisque de propriis laboribus decimas, & primitias Deo offerat, sicut scriptum est: *Exo. 22. d* Decimas, & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo. *Arelat. sub Carolo cap. 9. Magunt. sub Arnulfo cap. 22.*

CAP. XVII.

Ecclesiae antiquitus constitutae nec decimis, nec alia vlla possessione priuentur. *Arelaten. sub Carolo cap. 20. Mogunt. sub Arnulfo cap. 22.*

CAP. XVIII.

Decimae, quae singulis dantur ecclesiis, per consulta Episcoporum a presbyteris ad vsum ecclesiae, & pauperum summa diligentia dispensentur. *Turon. sub Carolo cap. 16. Magunt. sub Raban. c. 10.*

CAP. XIX.

Nonas, ac decimas, quas qui res ecclesiasticas tenent, soluere rectoribus ecclesiarum ordinati sunt, ad luminaria, & stipendia clericorum multis in locis abstractas esse videmus. *Turon. sub Carolo c. 46.*

CAP. XX.

Dictum est nobis, quod in quibusdam locis Episcopi, & Comites ab incestuosis, & ab his, qui decimas non dant, * vadios accipiant, & a presbyteris pro quibusdam negligentiis, & inter se pecuniam diuidant; quod penitus abolendum decreuimus, ne forte auaritiae locus detur. Et constituimus, vt incestuosi iuxta canonicam sententiam paenitentia mulctentur. Qui vero decimas post crebras admonitiones, & praedicationes sacerdotum dare neglexerint; excommunicentur. Iuramento vero eos constringi nolumus propter periculum periurii. *Cabilo sub Carolo c. 18. Capit. lib. 2. c. 38. Longobard. de decimis c. 10.*

* vades

CAP. XXI.

Questi sunt praeterea quidam fratres, quod essent aliqui Episcopi, & Abbates, qui decimas non sinerent dari ecclesiis, vbi illi coloni missas audiunt. Proinde decreuit sacer iste conuentus, vt Episcopi, & Abbates de agris, & vineis, quae ad suum, vel fratrum stipendium habent, decimas ad ecclesias dari faciant. Familia vero ibi det decimas suas, vbi infantes eorum baptizantur, & vbi per totum anni circulum missas audiunt. *Cabilon. sub Carolo cap. 19. Burch. lib. 3. cap. 132. Iuo lib. 2. tit. 5. c. 3. panor. & par. 3 c. 198. decr. Anselm. lib. vlt. c. 48. in Rom.* *16. q. 1. c. 46.*

CAP. XXII.

Ecclesiae antiquitus constitutae nec decimis, nec aliis possessionibus priuentur, ita vt nouis oratoriis tribuantur. *Magunt. sub Carolo cap. 41. Magun. sub Raban. c. 11. Magun. sub Arnul. c. 13. Troslei. c. 6. Capitul. lib. 2. c. 36. Burch. lib. 3. c. 9. Iuo par. 3. c. 12. decr. Deusded. c. 3. Ansel. lib. 5. c. 38. in Roma. Caesar. lib. 7. c. 45.* *16 q. 1. c. 43.*

CAP. XXIII.

Quicunque beneficium ecclesiasticum habent, ad tecta ecclesiae restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas omnino adiuuent, & * nouam, & decimam reddant. *Magunt. sub Carolo c. 42. Capitul. lib. 5. c. 92. & lib. 9. c. 32. in addit. & 101. Burch. lib. 3. cap. 30. Iuo par. 3. cap. 35.* *de eccles. aedif. c. 1. Greg. ix. c. 4. eo. ti. in 1. coll.*

* nonam

CAP. XXIV.

Vt decimae pleniter dentur. *Remen. c. 38.*

CAP. XXV.

Quamquam auctoritas canonica doceat, vt quarta pars decimarum, & redditaum ea oblationibus fidelium in vsus Episcoporum cedat; vbicumque tamen Episcopus sua habet, suis contentus sit, &c. *Paris. sub Ludo. & Loth. lib. 1. cap. 31. ad finem.*

CAP. XXVI.

Volumus, vt decimae, quae singulis dantur ecclesiis per consulta Episcoporum a presbyteris ad vsus ecclesiae, & pauperum summa diligentia dispensentur, &c. Admonendum est, vt decima Deo omnino dari non negligatur, quam Deus ipse dari sibi constituit; quia timendum est, si quis Deo suum debitum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua. *Magun. sub Rabano cap. 10. Magun. sub Carolo c. 38. Magun. sub Arnul. c. 17. Capit. lib. 5. c. 89. & in addit. lib. 7. c. 28. Burch. lib. 3. c. 131. Iuo lib. 2. tit. 5. c. 1. panor. par. 3. c. 197. decr.* *16. q. 2. c. 2.*

CAP. XXVII.

De decimis, primitiis, & reliquis bonis ecclesiasticis, & de iure, quo huiusmodi res ecclesiae debentur. *Synod. Aquensis, siue Aquisgranensis sub Rege* Pipino.

CAP. XXVIII.

Dignum erat, vt capellas villarum vestrarum laicis non committeretis, &c. Si capellas vestras presbyteris, aut viris ecclesiasticis de-

bttur,

deritis, & dominicas decimas acceperint; sartatecta ecclesiae, & luminaria exinde competenter prouideant; & presbyteri parochianas decimas accipiant, & populi necessitatibus debite inuigilent. [Si autem laici capellas habuerint; a ratione, & auctoritate alienum habetur, vt ipsi decimas accipiant, & inde canes, aut gynaecirias suas pascant: sed potius presbyteri ecclesiarum eas accipiant, & inde restaurationem ecclesiarum, & luminaria, & hospitium, ac pauperum receptionem exhibeant; & pro vobis, ac statu regni vestri Domini misericordiam studiose implorent. *Melden. cap. 75. Burch. lib. 3. cap. 239. Iuo part. 3. cap. 281. decret.*

De iure. patr. c. 2. in 1. coll.

CAP. XXIX.

Vt ex possessionibus, quae ecclesiasticae certis indiciis comprobantur, nec plene propter varias necessitates possunt restitui, saltem nonae, ac decimae tribuantur. *Syn. apud sanctum Medardum. c. 6.*

CAP. XXX.

De fiscis, & villis, quas constat dominio ecclesiae a fidelibus olim fuisse contraditas, & nunc potestate saecularium subditas, voluntate eorum ordinari placuit, vt edictis Principum iussum est, nonae, & decimae ipsis ecclesiis, vnde subtractae sunt, fideliter persoluantur. Hi, qui eas retinuerint, vt sacrilegos nouerint se ab ecclesiae liminibus pellendos. Sed & decimas suas omnes fideles promptissime Deo offerant de omnibus, quae possident; nec vllis oppositionibus, quod statutum est, permutare audeant; ne forte cogamur eos districtione ecclesiastica ferire. *Valent. sub Loth. cap. 10.*

CAP. XXXI.

16. q. 1. c. 56.

In sacris canonibus praefixum est; vt decimae iuxta Episcopi dispositionem distribuantur. Quidam autem laici, qui vel in propriis, vel in beneficiis suas habent basilicas, contempta Episcopi dispositione, non ad ecclesias, vbi baptismum, & praedicationem, & manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, decimas suas dant; sed vel propriis basilicis, vel suis clericis pro suo libito tribuunt. Quod omni modis diuinae legi, & sacris canonibus constat esse contrarium, &c. *Ticinen. c. 11. Ansel. lib. 7. c. 46.*

CAP. XXXII.

Sancitum est de villis, nouis ecclesiis in eis nouiter constitutis, vt decimae de illis villis, ad easdem ecclesias conferantur. *Vormatien. cap. 52. Capit. lib. 1. cap. 93. Iuo par. 16. cap. 263. decret.*

CAP. XXXIII.

Vt decimae in potestate Episcopi fiant, qualiter a presbyteris dispensentur. *Vormat. cap. 59.*

CAP. XXXIIII.

Placuit huic sancto concilio, vt secundum sanctiones canonum, decimae, sicut, & aliae possessiones, antiquis conseruentur ecclesiis, sicut in Chalcedonensi concilio statutum est, cap. 17. Si quis autem in affinitate antiquae ecclesiae noualia rura excoluerit, decima ex inde debita antiquae reddatur ecclesiae. Si vero in qualibet silua, vel deserto loco vltra milliaria quattuor, aut quinq. vel eo amplius aliquod dirutũ conlaborauerit, & illic consentiente Episcopo ecclesiam construxerit, & consecratam perpetrauerit; prospiciat presbyterum ad seruitium Dei idoneum, & studiosum; & tunc demum nouam decimam nouae reddat ecclesiae, saluа tamen potestate Episcopi. *Tribur. cap. 14.*

CAP. XXXV.

Ab antiquo tempore constitutum est, vt sicut habet Episcopus in sua ordinatione omnem generaliter parochiam cum omnibus rusticanis parochiis, quas per tricennium inconcusse possidet: ita vnusquisque presbyter in suae ordinationis, ac dispensationis cura habeat parochiam suam cum dote, & decimis ecclesiae, videlicet cum sui Episcopi consilio, ac dispensatione secundum regulas antiquas, & diuinitus constitutas, &c. Decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea, quae parochiis, terris, vineis, mancipiis, atque pecuniis, seu quibuslibet rebus quicumque fideles obtulerint; omnia sub immunitate a tributis fiscalibus, & omni dominorum exactione libera sub potestate, & dispositione, vt diximus Episcoporum, & regimine, ac dispensatione presbyterorum manere debent in concussa. *Troslesa cap. 6. vid. Vormat. cap. 50. Capitul. lib. 1. cap. 91. Burch. lib. 3. cap. 52. Iuo p. 3. cap. 55. & p. 16. cap. 262. decret.*

CAP. XXXVI.

Nullus presbyter fidelibus sanctae Dei ecclesiae, de alterius presbyteri parochia persuadeat, vt ad suam ecclesiam concurrant, relicta propria ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed vnusquisque sua ecclesia, & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquã faciat, iuxta illud euangelicũ: Quaecumque vultis, vt faciant vobis homines, haec eadem facite illis, &c. *Theodulph. ad presbyteros Aurelian. cap. 14.* *Matth. 7.*

Decimae immunes sunt, & liberae ab omni vectigali. Tit. XVII.

CAP. I.

VT secundum canonicam auctoritatem, & constitutionem domini Imperatoris Ludouici de agro ecclesiastico, & manso, ac mancipiis, quae ipse suis capitulis constituit; vel si quilibet pro loco sepulturae aliquid largitus ecclesiae fuerit, neque de decimis, & oblationibus fidelium cuiquam presbytero aliquem censum persoluere cogat; nec quisquam cuiuslibet ordinis, vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redhibitionẽ quamcumque exhibeant temporalẽ. Quod si fecerit, communione vsque ad satisfactionem priuetur,

tur,& regia potestate hoc emendare legaliter cogatur. *Malden. cap. 63. Burc. lib. 3. cap. 53. Iuo p. 3. c. 56. decr.*

CAP. II.

c. 1. de consec. Greg. ix. & in 1. coll. 23. q. 8. c. 25. Sancitum est, vt vnicuique ecclesiae vnus mansus integer absque alio seruitio attribuatur. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de praescripto manso aliquod seruitium faciant, praeter ecclesiasticum, &c. *Vermat. c. 50. Trosleia. c. 6. Capit. lib. 1. c. 91. Burch. lib. 3. c. 52. Iuo par. 3. c. 53. & par. 16. c. 262. decr.*

CAP. III.

Ex decimis, primitiis, & aliis facultatibus ecclesiarum nullus soluitur census, sed sunt liberae ab omni vectigali. *Trosleia. c. 6.*

Decimae ex eo, quod quisque sua arte quaerebat, olim soluebantur. Tit. XVIII.

CAP. I.

Sunt nonnulli, qui ausu sacrilego surripiunt, atque defraudant Deo debitam decimarum partem ad suam ipsorũ perniciem, dicentes non se debere decimas dare de militia, de negotio, de artificio, de lanarum tonsione, & de ceteris quibuscumque a Deo largitis commerciis. Audiant non nostra, sed per sacras scripturas Dei, de talibus mandata, & sancta sanctorum Patrum exempla, &c. Et primo omnium attendant, quia solius Dei causa oblationes, & decimas suas sacerdotibus, immo in sacerdotibus ipsi Deo dare debeant: & quia eas dando fideliter, nihil Deo, qui bonorum nostrorum a se nobis collatorum non indiget, conferunt; sed dum ei sua reddunt, pro paruis in praesenti maxima, & sibi in futurum profutura acquirunt. Scribitur in Leuitico: cap. 27. Omnes decimae terrae siue de frugibus siue de pomis arborum Domini sunt, &c. Item in eodem: Omnes decimae boum, & ouium, & omne quod transit sub virga, in numerum decimum, quodcumque venerit, sanctificatum erit Domino: non mutabis illud bonum malo, neque malum bono, &c. *Trosleia. c. 6.*

CAP. II.

Sicut ab his, qui labore agrorum, & ceteris laboribus victum, atque vestitum, & necessaria vsibus humanis adquirere inhiantes stat, decimae, & eleemosynae dandae sunt: ita his quoque qui pro necessitatibus suis, negotiis insistunt, faciendum est. Vnicuique enim homini Deus dedit artem, qua pascatur; & vnusquisque de arte sua, de qua corporis necessaria subsidia habet, animae quoque quod magis necessarium est, subsidium administrare debet. *Theodulphus ad presbyteros Aurelianen. cap. 35.*

Ne laici decimas, aut primitias suas, aut alienas sibi retineant. Tit. XIX.

Vide libro decimo, titulo nono.

Monachi decimas praediorum dent ecclesiis. Tit. XX.

Vide libro nono, titulo sexagesimoquarto.

De oblationibus. Tit. XXI.

CAP. I.

Oblationes fidelium a nemine praesumantur absque consensu, & voluntate Episcopi, in cuius dinoscuntur esse parochia, & potestate; nec possideri, vel dominari temptentur, &c. *Symma. in syno. Roma, vi. post prin.*

CAP. II.

Presbyteri nullius blandiantur, aut suadeantur sermonibus, vt non omnium ad se concurrentium in quibuslibet sacris locis oblationes ad Missarum sollemnitatem recipiant. quia cum mediatores Dei, hominumq. exsistant; in exercendis votis, relaxandisq. peccatis, largissimam debent orationem peragere. *Eugen. ij. & Leo iv. in syn. Rom. c. 17. Burch. lib. 5. c. 37. Iuo par. 2. c. 46. decr.*

CAP. III.

Vt omnis Christianus procuret ad Missarum sollemnia aliquid Deo offerre, & duci ad memoriam, quod Deus per Mosem dixit: Non apparebis in conspectu meo vacuus. Etenim in collectis sanctorum Patrum liquido apparet, quod omnes Christiani offerre aliquid Deo ex vsu sanctorum Patrum debent. *Greg. vij. in syno. Roma. anno 6. c. 13. Tarrac. lib. 5. c. 57. Anselm. lib. 5. c. 40.* de consec. d. 1. c. 68. Deut. 16. & Exo. 23.

CAP. IV.

Sanctorum Patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo, & reuerentissimo altari Beati Petri, & Saluatoris, & sanctae Mariae rotundae, aut de aliis ecclesiarum altaribus, siue crucibus a laicis auferri penitus interdicimus, & sub districtione anathematis prohibemus, &c. *Callist. ij. in conc. Roma. cap. 14.* 10. q. 1. c. 14.

CAP. V.

Res *(ecclesiae)* fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in aliis vsibus, quam ecclesiasticis, & praedictorum Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti: quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. *Vrba. epist. vnic. c. 2. Trosle. c. 4. Capit. lib. 1. c. 83. & lib. 7. addit. 2. in princ. Burch. lib. 3. c. 143. Iuo par. 3. c. 139. decr. Ansel. lib. 5. c. 37. Caesaraug. lib. 7. c. 57.* 12. q. 1. c. 16. ipsae.

CAP. VI.

Res ecclesiarum vestrarum, & oblationes fidelium, quas significastis a quibusdam irruentibus

tibus vexari, vobisq. & ecclesiis vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum, &c. *Lucius ep.sing.c.6.*

CAP. VII.

Dist.18.c.8. De eulogiis ad sacra deferendis concilia, nihil inuenimus a maioribus terminatum; sed sicut vnicuique presbytero placuit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones adferri, forsan minus libentius ad synodos *occurrent, & magis venire *detrectent: quae vt arbitror non sunt rationabiliter quaerendae, nec vltro delatae sunt respuendae. *Leo iv.in ep.ad Episcopos Britanniae c.3.*

*occurrerent *detrectarent

CAP. VIII.

Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est; vt liberius ad ecclesiam ire, psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, &c. valeat Christianus. *Nicol.ad consul.Bulg.c.11.*

CAP. IX.

Cum in praelium proficisci disponitis, quod ipsi commemoratis, agere in Dei nomine non omittite: id est, ad ecclesias ire, orationes peragere, peccantibus indulgere, Missarum sollemniis interesse, oblationes offerre, confessiones delictorum sacerdotibus facere, &c. *Nicol.ad consul.Bulgar.c.35.*

CAP. X.

16.q.1.c.in canonibus.57. Si quis oblationes ecclesiae, extra ecclesiam accipere, vel dare voluerit, praeter conscientiam Episcopi, vel eius, cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius agere voluerit consilio, anathema sit. *Gang. c.7. Symma. in syno.Rom.vi. Aquen.sub Pipino lib.3. c.26. Pitien. c.4.* Capit.lib.1.c.47. & lib.6.c.285. ad med. & lib.7.c.5. vel 7. *Burch.lib.3.c.144. Iuo par.3.c.209.decr. Ansel.lib.5.c.44. Caesar.lib.7.c.43. Deusdedit par.4.*

CAP. XI.

vbi supr. d.c.57. Si quis dederit, vel acceperit oblata praeter Episcopum, vel eum, qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema sit. *Gang.c.8. Symma.vbi supra. Aquisgran.c.66. Aquen.vbi supra.* Capit.lib.1.c.47. *Burch.lib.3.c.145. Iuo par.3.c.210.decr.*

CAP. XII.

Si quae oblationes in quibuslibet rebus, atq. corporibus collatae fuerint basilicis in ciuitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur, &c. *Aurel.iij c.5.*

CAP. XIII.

A communione ecclesiastica suspendatur quisquis ille quolibet ordine, quod pro deuotione sua ecclesiis dedit, reuocare praesumpserit. *Aurel.iij.c.22.in fine.*

CAP. XIV.

Quaecumque ecclesiis, aut Pontificibus sub competenti ac iusto documento fuerint derelicta ab haeredibus legitimis, dignum est, vt Dei contemplatione seruentur. *Aurel.iv. c. 14. v. Agath. c.4.*

CAP. XV.

Quicumque pro deuotione sua oblationis studio aliquid in campellis, vel in vineolis, etiam absque scriptura probatur ecclesiae contulisse: si postmodum vel ipse, vel haeredes eius quacumque occasione auferre a iure hoc ecclesiae, vel alienare voluerint, quoad vsque a tali intentione discedant, aut peruasa restituant, a communione ecclesiastica suspendantur. *Aurelianen.iv.c.19.*

CAP. XVI.

Quia nonnulli memores sui per quaslibet scripturas pro captu animi, de facultatibus suis ecclesiis aliquid contulisse probantur, quod a diuersis Deum minus timentibus eatenus mortifera calliditate tenetur, vt aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam, &c. Quicumque ergo immemor interitus sui, res ecclesiis delegatas iniuste possidens praesumpserit retinere, & veritate comperta, res Dei seruis eius dissimulauerit reformare, ab omnibus ecclesiis segregatus a sancta communione habeatur extraneus: nec aliud mereatur habere remedium, nisi cum culpam propriam rerum emendatione purgauerit, &c. *Turon.ij. c.26. Parisien.c.1.*

CAP. XVII.

Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus offeratur tam panis, quam vini, &c. *Matisco. ij.c.4. Burch.lib.5. c. 14. Iuo par.2.c.34. decr.*

CAP. XVIII.

Quicumque fidelium de facultatibus suis ecclesiae aliquid, deuotione propria, contulerint; si forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suffragium vitae pro temporis vsu percipiant, &c. *Tolet.iv.c.37.* 16.q.1.c.30.

CAP. XIX.

Imputatur quibusdam fratribus, eo quod auaritiae caussa hominibus persuadeant, vt abrenuntiantes saeculo, res suas ecclesiae conferant; quod penitus ab omnium mentibus eradicandum est. animarum etenim salutem inquirere sacerdos, non lucra terrena debet: quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumueniendi: oblatio namque spontanea esse debet, iuxta illud, quod ait Scriptura: Voluntarie sacrificabo tibi. Et illud: Omnis populus mente deuota obtulerunt donaria Domino, &c. *Cabilonen.sub Carolo cap. 6.* Psal.53. Exo.35.d

CAP. XX.

Oblationem, & pacem in ecclesia facere iugiter admoneatur populus Christianus: quia ipsa oblatio sibi, & suis magnum remedium est animarum. *Magun.sub Carolo c.44. Burch. lib.5.c.25. Iuo par.2.c.35.decr.*

CAP. XXI.

Profiteor me suscipere oblationes bonas, oblationes sanctas. [Si quis autem irascitur filio suo, & moriens exheredat eum; si viueret, non eum placarem? non ei filium suum 13.q.2.c.8.

recon-

reconciliare deberem? quo modo ergo eum filio suo volo, vt habeat pacem; cuius appeto hereditatem? sed plane, si faciat, quod saepe hortatus sum: vnum filium habet, alterum putet Christum. Duos habet? putet Christum tertium. Decem habet? vndecimum faciat, & suscipio, &c. [Quicumque vult exheredato filio, heredem facere ecclesiam; quaerat alterum, qui suscipiat, non Augustinum; immo, Deo propitio, neminem inueniat. *Aug. in ser. 2. de vita, & moribus clerico. ap. Aquisg. c. 112. prope fin. Iuo par. 3. c. 177. & 178. decr. Tarrac. lib. 1. c. 165.*

17. q. 4. c. vlt.

CAP. XXII.

Res ecclesiae, sicut a sanctis Patribus traditur, & in superioribus capitulis continetur, vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore, & Christi amore succensi, ob animarum suarum remedium, & caelestis patriae desiderium suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam; vt his, & milites Christi alerentur, ecclesiae exornarentur, pauperes recrearentur, & captiui pro temporum oportunitate, redimerentur, &c. *Aquisgran. cap. 116.*

CAP. XXIII.

Diebus dominicis, & sanctorum festis, vigiliis, & orarionibus insistendum, & ad Missas cuilibet Christiano cum oblationibus est currendum, &c. *Tribur. c. 35.*

CAP. XXIV.

12. q. 2. c. 3. nulli. Omnia, quae Domino offeruntur, proculdubio consecrantur; & non solum sacrificia, quae a sacerdotibus super altare Domini consecrantur, oblationes fidelium dicuntur; sed Leuit. 27. d quidquid ei a fidelibus offertur, siue homo fuerit, siue animal, siue ager, vel quodlibet artificium, aedificium, vestimentum, quodcumque mobile, vel immobile de his rebus, quae supplementum sanctae Dei ecclesiae, eiusq. ministris, atque ornatum praestare possunt, indubitanter Domino consecrantur. *Trosleia. cap. 4. Burch. lib. 11. cap. 17. Iuo lib. 5. tit. 3. c. 32. panor. & par. 14. cap. 87. decr. Tarracon. lib. 5. cap. 4.*

CAP. XXV.

Presbyteri oblationes, vel luminaria, quae eis ad manus offeruntur, tanquam propria sua habeant. *Syno. Bituricen. c. 12. apud concil. Lemouicen. act. 1.*

CAP. XXVI.

Feminae, Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. *Theodulph. ad presbyter. Aurelianen. cap. 6.*

CAP. XXVII.

Die dominico praeter orationes, & Missarũ sollemnia, & ea, quae ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat, &c. concurrendum etiam est cum oblationibus ad Missarum sollemnia, &c. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c. 24.*

CAP. XXVIII.

Futuram ecclesiã in gentibus Apostoli praeuidebant, maximeq. quia Dominus illis praedixerat: Euntes in mundum vniuersum, praedicate Euangelium. Vel quia expellendi erant a Iudaea, nouerant se in gentibus dispergendos, &c. idcirco praedia in Iudaea minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At vero, cum inter turbines, & aduersa mundi succresceret Ecclesia, eo vsque peruenit, vt non solum gentes, sed etiam Romani Principes, qui paene totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Christi, & baptismi sacramenta concurrerent. e quibus vir religiosissimus Constantinus primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per vniuersum orbem sub suo degentes imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricare ecclesias, & praedia tribuere posse constituit. Denique idem praefatus Princeps donaria immensa contulit, & fabricam templi primae sedis beati Petri Principis Apostolorum instituit; adeo vt sedem Imperialem, quam Romani Principes possederant, relinqueret, & beato Petro, suisq. * Praesulibus profuturam concederet, &c. Ab illo tempore, & deinceps viri religiosissimi non solum possessiones, & praedia, quae possederant; sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, aedificantes basilicas in suis fundis in honore sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus caetus Domino seruientium conueniret. Denique Reges, & Praesides, ac Magistratus, non solum hanc licentiam tribuere; sed etiam ipsi propria largiti sunt per vniuersa regna terrarum, vnde alerentur egentes, qui nihil in mundo possidebant, ecclesiaeq. Dei fabricarentur, atque restaurarentur, Deoq. & ecclesiae eius rite famulantibus, seruisq. illius supplementa, vt absque necessitate essent, tribuerentur, &c. *N. de primitiua ecclesia, &c. ante edictum Constant. Imp. Burch. lib. 3. c. 2. 4. & 5. Iuo lib. 2. tit. 1. c. 3. panor. & par. 3. c. 4. 6. & 7. decr. Caesar. lib. 7. c. 58.*

12. q. 1. c. 15. — Mar. 16. — * successoribus

De his, qui defunctorum oblationes retinent. Tit. XXII.

CAP. I.

Decimae, & primitiae, seu oblationes viuorum, & mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur a laicis; & in dispositione Episcoporum sint, quas qui restituerint, a sanctae ecclesiae communione separentur. *Nicol. ij. in syno. Roma. c. 5.*

16. q. 1. c. 3. praecipimus.

CAP. II.

Secundum constitutionem synodi Vasensis, qui oblationem fidelium suppresserit, aut negauerit; ab ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur. *Arelat. ij. c. 28. vide Vasen. c. 4.*

CAP. III.

Qui oblationes defunctorum, aut negant ecclesiae- 13. q. 2. c. 9.

ecclesiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur. *Carthag.iv.c.95. Burch.lib.3.c.142. Iuo par.3.c.208.decr.*

CAP. IV.

23.q.2.c.11.

Clerici, vel saeculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas retinere perstiterint, aut id, quod ipsi donauerunt ecclesiis, vel monasteriis crediderint, auferendum; sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quo vsque reddant, ab ecclesiis excludantur. *Agath.c.4. Burch.lib.3.c.140. Iuo lib.2.tit.1.c.5. panor. & par.3.c.106.decr.*

CAP. V.

23.q.2.c.10.

Qui oblationes defunctorum retinent, & ecclesiis tradere demorantur; vt infideles, sunt ab ecclesiis abiiciendi: quia vsque ad inanitionem fidei peruenire certum est hanc diuinae pietatis exacerbationem. quia & fideles de corpore recedentes, votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniae, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi enim quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi sunt. Vnde & quidam patrum ait: Amico quippiam rapere, furtum est; Ecclesiam fraudare, sacrilegium. *Vasen. vel Vasion.c.4. vid. Arelat.ij.c.28. Hieron. ad Nepotianum de vita clericor. epist.2. Iuo par.3.c.155.decr. Deusded.c.4. Caesar.lib.7.c.2.*

12.q.2.c.71. gloria & amico.

CAP. VI.

Qui oblationes defunctorum legaliter dimissas, quolibet ordine assignare tardauerint, vel detinere praesumpserint, &c. a communione ecclesiastica suspendantur, &c. *Aurel. iij.cap.22.*

CAP. VII.

Quisquis aut maiorum, aut mediocrium personarum quodcumque muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesiis, aut quibusdam locis sanctorum, studio mercedis cum iustitia pro Dei contemplatione contulerit, & haec ipsa, quae a parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre praesumpserit, vt necator pauperum, communione priuetur. *Aurel. v. cap.16.*

CAP. VIII.

Qui oblationes fidelium defunctorum, quae ecclesiis conferuntur, retinent, veluti retentores ecclesiae, & necatores egentium, ab ecclesiae liminibus arceantur. *Matisc.c.4.*

CAP. IX.

Qui agapen pauperum, & sustentationem peregrinorum, & eleemosynam defunctorum defraudant, apud sanctos patres eorum necatores vocantur. *Tullen.par.vlt.c.14.*

De oblationibus haereticorum, & quorundam aliorum, quae recipi non debent. Tit. XXIII.

CAP. I.

De vsur. c.3. Greg. ix.c.2.eo. tit. in 1. collect.

Vsurariorum manifestorum oblationem ne quisquam accipiat. qui autem acceperit, & quae acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium sui Episcopi satisfaciat, ab officii sui maneat executione suspensus. *Alex.iij.in conc.Later.c.25.*

CAP. II.

Sane clerici, nec eleemosynas, nec oblationes (*haereticorum*) accipiant. *Innoc.iij.in conc. gen.Later.c.3. p. si qui autem.* de haeret. c.13. Gregor. ix. c.2. eo. tit. in 4. coll.

CAP. III.

Munera tua ideo recipienda non esse arbitrati sumus, quia diuinis oculis oblatio tua non acceptabilis esse probatur, quamdiu a peccato illo immunem te non reddideris, & ad gratiam omnipotentis Dei, sicut catholicum Principem decet, non redieris. Licet munera tua propter illud peccatum non recepérimus, tamen Dei misericordiam pro te exorare non desistemus. *Greg.vij.lib.9.regist.ep.22. E. comiti in fine.*

CAP. IV.

Oblationes dissidentium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophilacio recipiantur. Dist.90.c.2. *Carthag.iv.c.93. Trosleia.c.12. Burch.lib.5.c.38. Iuo par.2.c.47.decr.*

CAP. V.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona a sacerdotibus refutanda. *Carth.iv.c.94. v. Trosl. c.7. Burch.lib.5.c.39. Iuo par.2.c.48. decr.* d.c.2. & c.8. ead. dist.

CAP. VI.

Statuta ecclesiae antiquae praecipiunt, eorum, qui pauperes opprimunt, dona a sacerdotibus esse refutanda: & merito, cum sint apud Dominum abhominabilia, testante super hoc scriptura: Qui offert, inquit, sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. *Trosleia.c.7.* Eccles.34

Quonam pacto diuidantur, quae offeruntur a laicis. Tit. XXIV.

Vide libro quarto, tit.xxci.c.1. & lib.xiij. tit.xxi. lib.xiv.tit.x. quibus adde.

CAP. I.

Omnis alius fructus domum mittatur, primitiae Episcopo, & presbyteris. Clarum autem est, Episcopum, & presbyteros diaconis, & reliquis clericis partes distributuros. *Apo.c.4.G. 5.L.*

CAP. II.

10.q.1.c.7.

De his, quae parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis, quicumq. fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta seruētur, vt omnia in Episcopi potestate consistant. De his tamen, quae in altario accesserint, tertia fideliter Episcopis deferatur, duae clericis. *Aurelian.c.17.vel c.55. Capit.lib.7.c.182. in addit. Burch.lib.3.c.136. Iuo lib.2.tit.5.c.5. panor. & par.3.c.202. decr.*

De seruis, & libertis ecclesiae. Tit. XXV.

Vide lib.x. a tit.xxii. ad xxvii. vbi etiam de eorum obligationibus, manumissionibus, & matrimonio.

Res

Res ecclesiae sint in potestate Episcopi, & presbyterorum: illasq. secundum canonum statuta dispensent. Tit. XXVI.

Vide supra libro quarto, titulo octuagesimo, quibus adde infrascripta.

CAP. I.

11.q.1.c. 16 videntur p. ipsum. IPsae res ecclesiarum in ditione singularum parochiarum Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, & sunt vsque adhuc, & futuris debent esse temporibus. E quibus Episcopi, & fideles dispensatores eorum omnibus communem vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint; vt nemo in eis egens inueniatur, &c. 12.q.1.c. 26. [Res ecclesiae non quasi propriae, sed vt communes, & Domino oblatae, cum summo timore non in alios, quam in praefatos vsus sunt fideliter dispensandae; ne sacrilegii reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditae sunt: ne poenam, & Act.5.a mortem Ananiae, & Saphirae incurrant, & quod peius est, anathema maranatha fiant; &c. *Vrban. ep. vni. post princ. Iuo par. 3. c. 139. decr. Ansel. lib. 5. c. 37. & lib. 7. c. 4. Caesar. lib. 7. c. 40. & 57.*

CAP. II.

Non decet rectores ecclesiae in suis strenuos, & in ecclesiasticis rebus esse remissos, 12.q.4.c. 2. &c. [Quicumque sub neglectu res diuinas laborare distulerit, placito speciali distringendus est. Quidquid in rebus ecclesiae minuit, illi restituat, ex cuius rebus, atque suffragiis suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro vtilitatibus ecclesiae, aut substantiae expendit, aut dispendii, vel perditionis quippiam pertulit; si hoc comprobari potuerit, totum illi a rebus ecclesiae eiusdem reformabitur, pro cuius vtilitatibus id expendisse probatur. *Brac. ij. c. 8.*

CAP. III.

Clerici, quos pauperes, aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis vitae necessaria siue in domibus, siue in congregatione viuentes accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas. Illi autem qui tam infirmi sunt, vt possessionibus suis renuntiare non possint; si ea, quae accepturi erant, dispensatori relinquant, nihil habentibus conferenda; sine peccato possident sua, quia & ipsi quodam modo sua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum, quae labori, vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt. Quod si putant, ideo accipi debere eorum, quae conferuntur ecclesiae, portionem; ne eam videantur abiicere; se vero non posse sua relinquere, quod eis deforme sit, inter suos pauperes reddi; nouerint esse deformius, possessores de eleemosynis pauperum pasci,

Prosper lib. 2. c. 12. & 13. de vita actiua & contempl. apud Aquisgran. c. 108. & 109.

CAP. IV.

Fideles suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam; vt his, & milites Christi alerentur, ecclesiae exornarentur, pauperes recrearentur, & captiui pro temporum oportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti, ac solerti cura prouidendum est his, qui eius facultates administrant; ne eas in suos solum modo vsus conuertant, &c. Ergo res ecclesiae pauperibus & militibus Christi stipendiariae debent intelligi. Vnde totis nisibus Praelatis satagendum est; vt sanctorum Patrum dictis, & exemplis obsequentes, de rebus commissis & subditos gubernent, & pauperes foueant, cunctisq. vtilitatibus, ac necessitatibus ecclesiae fideliter administrando consulant: quatenus de fideli administratione ab ipso, cuius ministri esse noscuntur, ineffabiliter remunerari mereantur. *Aquisgr. c. 116.*

CAP. V.

Ea, quae a Domino Imperatore, consensu Episcoporum, ob honorem, & amorem Dei ecclesiis concessa sunt, non in auaritiam presbyterorum, aut in rapacitatem Episcopalium ministrorum cedant; sed in vtilitatem ecclesiae, & in vsus clericorum, & pauperum deueniant. *Aquisgranen. ij. sub Ludou. par. 3. cap. 6.*

De diuisione rerum ecclesiasticarum in tres, vel quattuor partes. Tit. XXVII.

Vide libro quarto, titulo octuagesimoprimo, & libro decimotertio, tit. vigesimoprimo.

De conseruandis rebus ecclesiae. Tit. XXVIII.

CAP. I.

SI Episcopus talem culpam admisisse constiterit, quod absit, vt constet eum non irrationabiliter fuisse depositum; eadem eius depositio confirmetur, & ecclesiae res suae omnes restituantur, quae ablatae claruerint; quia delictum personae in damnum ecclesiae non est conuertendum. Si enim, vt dicunt Comiciolus defunctus est, ab herede eius, quae iniuste ab illo oblatae sunt, sine excusatione reddatur. *Greg. lib. ij. ep. 50. Ioanni defensori. in fi. Anselm. lib. 3. cap. 90.* 16.q.6.c. 3.

CAP. II.

Si qui ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel leuitae, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in poenitentiam volumus; sed res eorum ecclesiastico iuri non subtrahi. Ad vsum tamen suum accipiant, vnde ad paenitendum subsistant; ne, si nudentur, lo- 16.q.6.c. 5. de lapsis. p. §. qui vero.

eis,in quibus dati fuerint,onerosi sint. *Gregor. lib.1.ep.42.Iuo par.6.cap.380.& par.15.c.20. decr.Anselm.lib.8.cap.1.Caesar.lib.8.cap.67. Tarrac.lib.1.c.262.*

CAP. III.

Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem,cui dedimus in mandatis, &c. vt ministeria,atque ornatum ecclesiae, vel quidquid illud est in patrimonio eiusdem, non minuere studeat,sed augere. *Greg.ij. ep.iij.ad clerum, & plebem Turingiae post prin.*

CAP. IV.

10.q.1.c.5. Quae sunt ecclesiae, sub omni sollicitudine, & conscientia bona, & fide, quae in Deum est, qui cuncta considerat, iudicatque seruentur: quae etiam dispensanda sunt iudicio, & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animae,quae in ecclesia congregantur. *Antioch. c.24. Mart.Brac.c.15.*

CAP. V.

12.q.2.c.33.& 40. Si quis de clericis documenta, quibus ecclesiae possessio firmatur,aut supprimere, aut negare,aut aduersariis fortasse tradere,damnabili, & punienda obstinatione praesumpserit: quidquid per absentiam documentorum damni ecclesiae illatum est,de propriis facultatibus reddat, & communione priuetur; hi etiam,qui in damno ecclesiae impie sollicitati a traditoribus acceperint superiori sententia teneantur. *Agath. cap.26.Raban.cap.28. de paenit. Burch.lib.3.cap.183.Iuo par.3.cap. 156.decret. Anselm. lib.5.cap. 76. Caesar. lib.7.cap.99.*

CAP. VI.

Quaecumque ecclesiis a Pontificibus sub competenti, ac iusto documento fuerint derelicta, ab heredibus legitimis dignum est, vt pro Dei contemplatione seruentur. *Aurel. iv. cap.14.*

CAP. VII.

Testamenta,quae Episcopi, presbyteri, seu inferioris ordinis clerici,vel donationes, aut quaecumque instrumenta propria voluntate confecerint,quibus aliquid ecclesiae, aut quibuscumque conferre videantur; omni stabilitate subsistant, &c. De quibus rebus, si quis animae suae contemptor aliquid alienare praesumpserit, vsque ad emendationis suae,vel restitutionis rei ablatae tempus a consortio ecclesiastico, vel omnium Christianorum conuiuio habeatur alienus. *Lugdun.c.2.*

CAP. VIII.

Quia his,qui Principibus digne deseruiunt, atq.deseruientibus fidele illis obsequiū, constat nos optimum ministrasse suffragiū: dum iuste a Principibus acquisita, in eorum iure persistere sancimus indiuulsa: aequū est maxime, vt rebus ecclesiarum Dei adhibeatur a nobis prouidentia oportuna: adeo vt quaecumque res ecclesiis Dei a Principibus iuste concessae sunt,vel fuerint,vel cuiuscumque alterius personae quolibet titulo illis non iniuste collatae sunt, vel extiterint; ita in earum iure persistere firma stabilitate iubemus, vt euelli quoquo casu,vel tēpore nullatenus possint. Oportunum est enim, vt sicut fidelia hominum seruitia non existere censuimus ingrata, ita ecclesiis collata, quae proprie sunt pauperum alimenta, earum in iure pro mercede offerentium maneant inconuulsa. *Tolet.vi.c.15.*

CAP. IX.

Quisquis Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit,& hoc ex rebus ecclesiae, cui praesidet,ditare decreuerit:non amplius ibidem,quam quinquagesimam partem dare debebit, vt hac temperamenti aequitate seruata,& cui tribuit,competens subsidium conferat; & cui tollit, damna grauia non indigat. Ad ecclesiam vero, quae monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis,non amplius, quam centesimam partem census ecclesiae, cui praesidet,ibidem conferre licebit:ea tamen cautela seruata,vt vnam tantummodo, quae placuerit, ex his duabus remunerationem assumat. *Tolet.ix.cap.5. Iuo par.3.c.170.decret.* 12.q.2.c. bonae 74.

CAP. X.

Non decet rectores ecclesiae in suis strenuos, & in ecclesiasticis rebus esse remissos. Nam quorumdam fertur opinio, quod quidam sacerdotum familias ecclesiae in suis laboribus, quassint, rei propriae profectum augentes, Dominicis vero dispendium nutrientes. Vnde quicumque sub hoc neglectu res diuinas laborare distulerit, placito speciali distringendus est, qualiter si de rebus, seu augmentis ecclesiae quaestum laboribus suis propriae auxit, & ex hoc ecclesiasticis rebus, aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quidquid in rebus ecclesiae minuit, illi restituat, ex cuius rebus, atque suffragiis suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro vtilitatibus ecclesiae, aut substantiae expendit, aut dispendii, vel perditionis quippiam pertulerit, si hoc comprobari potuerit, totum illi a rebus ecclesiae eiusdem reformabitur, pro cuius vtilitatibus id expendisse probatur. *Brac.iij cap.8.* 12.q.4.c.2.

CAP. XI.

Thesaurus, siue ministerium, vel ornamentum ecclesiarum fideliter deuotioni eorum, qui haec vel ad honorem diuinum Dei, vel ad sustentationem familiae ecclesiasticae, si necessitas exegerit,obtulerunt,custodiatur: nec quidquam ex eis, nisi iuxta institutionem canonicam fieri praesumatur. Placet firmatum. *Valent.sub Lothar.cap.20.*

CAP. XII.

Quae sunt ecclesiae, conseruari cum omni diligentia,& bona conscientia,& fide Dei,qui omnia videt, & iudicat,& gubernari oportet, cum iudicio, & potestate Episcopi, cui & omnis populus, & congregatio commissa est animarum. *Mart.Brac.c.15.&.Antioch.c.24.* 10.q.1.c.5.

Con-

Constituantur Oeconomi ex clero, qui res ecclesiarum administrent. Tit. XXIX.

Vide supra libro octauo, titulo nono.

Laici res ecclesiasticas non administrent, neque eas vsurpent. Tit. XXX.

Vide supra libro decimo, titulo vndecimo, quibus adde infra scripta.

CAP. I.

De iure patr. c. 4. Greg. ix. c. 5. eod. tit. in 1. collect. IN tantum quorumdam laicorum processit audacia; vt Episcoporum auctoritate neglecta, clericos instituant in ecclesiis, & remoueant, cum voluerint; possessiones quoque, atque alia bona ecclesiastica pro sua plerumque voluntate distribuant, &c. Eos, qui amodo ista commiserint, anathemate decernimus feriendos, &c. *Alexan. iij. in concil. Lateranen. cap. 14.*

CAP. II.

Nullus laicus ecclesiam, vel beneficium ecclesiae teneat; oblationes scilicet altaris, sepulturam, baptisterium, sed neque ea, quae
*feudum f. pertinent ad * fedum presbyterale, & tertiam partem decimae, &c. *Greg. vij. in syn. Rom. ann. incer. c. 1.*

CAP. III.

Nullus clericus, vel monachus, vel laicus donum ecclesiasticae rei, vel ipsam ecclesiam a laico recipiat, sed ab Episcopo. *Greg. vij. in d. syn. Rom. cap. 10.*

CAP. IV.

16. q. 7. c. 24. & distin. 96. c. 1. p. Eulalius. respondendi. Laicis, quamuis religiosi sint, nulli tamen de ecclesiasticis facultatibus aliquid * disponendi legitur vnquam attributa facultas. *Stephan. epist. 2. cap. 9. Paschal. ij. in conc. incer. cap. 4. Callist. ij. in conc. Rom. cap. 4. Eulali. Syracus. Episcop. apud syn. Rom. iij. sub Symma. Trosleia, cap. 3. Capitul. lib. 5. cap. 249. & lib. 6. cap. 294. Burch. lib. 15. cap. 35. Iuo par. 16. cap. 36. decret. Deusded. cap. 4. Anselm. lib. 5. c. 10. Caesar. lib. 7. c. 112. Tarraconen. lib. 1. cap. 59.*

De alienatione rerum ecclesiasticarum. Tit. XXXI.

CAP. I.

12. q. 2. c. quisquis 19. SI Episcopus, vel Praepositus monasterio inuentus fuerit alienare praedium Episcopatus, vel monasterii alicui potenti, vel alii dans, irrita sit traditio iuxta hunc canonem Apostolorum. Omnium ecclesiasticarum rerum curam habeat Episcopus, easque dispenset, vt coram Dei oculis oportet. Non alienet quicquam, neque propinquis suis Dei bona largiatur. Sed si pauperes sint, eis, vt pauperibus subueniat. Hoc tamen praetextu ecclesiae bona non depraedetur. Si vero caussetur damnosum esse, tunc non potentibus, sed clericis, vel agricolis tradatur. Neque colludant potens, & clericus, vel agricola. Nam venditio erit nulla. Et Episcopio, vel monasterio ager restituetur. & Episcopus, vel Praepositus eiicientur Episcopio, vel monasterio, vt male disperdentes, quae non congregaruut. Matt. 25. c.
Nicaen. ij. cap. 12. v. Apo. c. 38. G. 39. L. Iuo par. 5. cap. 375. decret. Anselm. lib. 6. c. 184. Caesar. lib. 7. cap. 72.

CAP. II.

Apostolicos, & paternos canones renouans 11. q. 2. c. 33.
sancta haec, & vniuersalis synodus definiuit, neminem prorsus Episcopum vendere, vel vtcumque alienare cimelia, & vasa sacrata, excepta caussa olim ab antiquis canonibus ordinata; videlicet, quae accipiuntur in redemptionem captiuorum. Sed nec tradere * salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec * solaria f.
alias rusticas possessiones venumdare, &c. Quisquis autem apparuerit post hanc definitionem nostram, contrarium quid huic sanctae, & vniuersali synodo agere, deponatur, vt praeuaricator diuinarum legum, & praeceptorum; cassata videlicet omnino, quae facta est in scriptis, vel sine scriptis ab Episcopo venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia quauis alienatione cimeliorum scilicet, & * salariorum locorum. Qui viro emerit, aut *solariorum f.
perceperit aliquid ex praedictis cimeliis, vel * salariis, & non restituerit ecclesiae iterum, solariis f.
quae ecclesiae sunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuseos; sit anathema, vsque dum fecerit, quod ab hac sancta, & vniuersali synodo confirmatum est. *Syn. viij. gen. sub Hadrian. ij. c. 15. Anselm. lib. 6. cap. 169. Caesar. lib. 7. c. 74.*

CAP. III.

Sancimus, vt nulli Apostolicae sedis Prae- 12. q. 2. non liceat c. 20.
suli a praesenti die, donec disponente Domino catholicae fidei manserit doctrina salutaris, liceat praedium rusticum, quantaecumque fuerit, vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub perpetua alienatione, vel commutatione ad cuiuslibet iura transferre. Nec cuiusquam excusentur necessitatis obtentu: quippe cum non sit personale, quod loquimur; nec aliquis clericorum, vel laicorum sub hac occasione accepta tueatur. Sed nec in vsum fructum rura aliquibus dare liceat, nec data retinere, praeter clericos, & captiuos, & peregrinos, ne malae tractationis ministretur occasio, cum liberalitati illi alia itinera reseruentur. Sane tantum domus in quibuslibet vrbibus constitutae, quarum statum necesse est expensa non modica
sustentari; acceptis, si * auferri contigerit, sub * offerri
iusta aestimatione redditibus, & diuini timore judicii, commutentur. Pari etiam ecclesiarum per omnes Romanae ciuitatis titulos, qui sunt presbyteri, vel quicumque fuerint, adstringi

17 q. 4. c. 2. volumus lege custodes,&c. [Quicumque tamen oblitus Dei,&c. quidquam de iure titulorum, vel ecclesiae superius praefatae quolibet modo praeter aurum,argentum,vel gemmas, vestes quoque si sunt , vel si accesserint aliqua mobilia ad ornamenta diuina minime pertinentia, perpetuo iure, exceptis dumtaxat sub praefata conditione domibus , alienare temptauerit; donator , alienator,ac venditor honoris sui amissione multetur . Praeterea qui De rebus eccles.c 6. Greg. ix. & in 1. collect. petierit , aut acceperit,aut [qui praesbyterorum , aut diaconorum , seu defensorum danti subscripserit; quo iratus Deus animas percutit,anathemate feriatur.Sitque accipienti, vel subscribenti de personis superius comprehensis , idest , quas anathemate feriri censuimus, instituta poena contubernalium seruata,quam praemisimus,in alienatore vindicta, nisi forte, & alienator sibi, dum repetit,& qui acceperit, celeri restitutione prospexerit,&c. Sed etiam liceat quibuscumque ecclesiasticis personis vocem contradictionis afferre,& ecclesiastica auctoritate fulciri , ita vt cum fructibus possit alienata reposcere ; nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui a religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta,contra fas dispergit. Huius autem constitutionis legem in Apostolica tantū sede volumus seruari . Vniuersis ecclesiis per prouincias secundum animarum considerationem, quem proposito religionis conuenire rectores earum viderint , more seruato . *Symma. in syn. Rom. iij.cap.4. 5. 6. 7. & 8. Paris.sub Ludou.& Lothar.lib.1.c.17.Tarrac.lib.6.cap. 100.Ansel.lib.4.c.28.& 29.*

CAP. IV.

Si quis in quamlibet partem nostra praecepta ante emissa Apostolicae ecclesiae de oliuetis , & locis diuersis temerauerit , & non in omnibus obseruauerit,anathema sit. *Greg.ij. in syno.Roma.c.13.*

CAP. V.

Vt plebes ecclesiasticae nullatenus aut Comitibus,aut Episcoporum vassallis , aut vllis laicis in beneficia tribuantur . *Ioan.ix. in syno.Rauen.par.2.c.10.*

CAP. VI.

Ne aliquis clericus res Episcoporum , vel clericorum vel in vita , vel post mortem eorum diripiat , vel in vsus proprios conferat . Si quis fecerit, anathema sit. *Vrba.ij.in syno. Claram.c.31.*

CAP. VII.

12.q. 2.c. 37. quisquis. Omnium per intrusionem , seu canonice electorum , sub Episcopi nomine , aut Abbatis, qui secundum vsum ecclesiae suae consecrandus est , alienationes quocumque modo factas,&c. irritas iudicamus,&c. Nullus clericus praebendam suam, seu aliquod ecclesiasticum beneficiū aliquo modo alienare praesumat : quod si praesumptum olim fuit,vel aliquando fuerit , irritum erit , & canonicae vltioni subiacebit . *Callist.ij. in conc. Roma. cap. vlt.*

CAP. VIII.

Omnium rerum ecclesiasticarum curam habeat Episcopus, easq. dispenset, vt coram Deo oculis oportet . Non alienet quicquam , nec propinquis ex Dei bonis gratificetur . Sed si pauperes sint, vt pauperibus subueniat; hoc tamen praetextu ecclesiae bona non depredetur . *Apoc.c.38.G. 39.L.Nicaen.ij.c.12. Vormat.c.45. Iuo par.3.c.375.decr. Ansel.lib.6.c. 184. Caesar.lib. 7.c.72.* 12.q.1.c. 19. quicumque.

CAP. IX.

Qui facultates ecclesiae abstrahunt iniuste, infames sunt. *Steph. epist. 1. in medio. Burc. lib.1. cap. 173. Iuo lib. 4.tit.7.cap.14.panor. & par.5.cap.291.decret. Anselm.lib.3.cap. 5. Deusded.cap.3.Caesar.lib.5.cap. 28.Tarracon. lib.2.cap.8.* 6.q. 2. c. infames. 17.

CAP. X.

Ministeria ecclesiae, quae alienata comperimus reparare praesumptor compellatur. Cui etiam hoc specialiter praecipimus imminere , vt tres illas portiones, quas per triennium dicitur sibi tantummodo vindicasse, restituat. *Simplic.epist.3.in fin. Anselm.lib.5.c. 66.Caesar.lib.7.cap.101.* 12.q.1. c. 28 de redditibus.

CAP. XI.

Possessiones,quas vnusquisque ecclesiae proprio dedit,aut reliquit arbitrio,alienare quibuslibet titulis,atque distractionibus , vel sub quocumque argumento non patimur: nisi forsitan aut clericis honorum meritis,aut monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit:sic tamen, vt haec ipsa non perpetuo,sed temporaliter perfruantur. *Symm.epist.1.cap.1. Anselm.lib.5.cap.47. & in Romano lib.vlt. cap. 43. Caesar.lib.7.c. 67.Tarracon. lib.6.cap.47.* 16.q.1.c. 92.

CAP. XII.

Sicut ecclesia proprias res amittere non debet; ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. *Greg.lib.2.epist.43.Bonifacio Episcop.Indict.xi.vel cap.82.* 12. q. 2.c. 49.

CAP. XIII.

Sacerdotibus res in Episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia.*Greg.lib.10.epist. 42.Deo dato.* 12.q.2.c. 12. Res.

CAP. XIV.

De his,qui Scripturas sanctas tradidisse dicuntur,vel vasa dominica, vel nomina fratrū suorum,placuit nobis, vt quicumque eorum exactis publicis fuerit detectus, * non verbis nudis ab ordine cleri admoueatur . *Arelat. cap.13.* * vel

CAP. XV.

Casellas,vel mancipiola ecclesiae Episcopi, sicut prisca canonum praecipit auctoritas,vel vasa ministerii,quasi commendata fideli praeposito , in integro ecclesiae iure possideant ; idest,vt neque vendere,neque per quoscumque contractus,res,vnde pauperes viuunt,alienare praesumant. Quod si necessitas certa compulerit, 10.q. 2.c. 1. ead. q. c. 4.Huiusmodi p. Quod si.

rit, &c. apud duos, vel tres vicinos Episcopos caussa primitus comprobetur, &c. vt venditio roboretur, &c. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit, &c. Minusculas vero res, aut ecclesiae minus vtiles peregrinis, vel clericis, saluo iure ecclesiae, in vsum praestari permittimus. *Agathen. cap. 7. Ansel. lib. 5. cap. 86. in Rom.*

CAP. XVI.

12. q. 2. c. 35. Diacones, vel presbyteri in parochia constituti, de rebus ecclesiae sibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare: quia res sacratae Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesiae sibi commissae, &c. alienare praesumant. Quod si fecerint, conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo aliud tantum restituant, quantum visi sunt praesumpsisse.
12. q. c. 56 Sane si quis pro qualibet condicione de rebus ecclesiae aliquid alienare praesumpserit, si de suo proprio tantum ecclesiae contulerit, quantum visus est abstulisse, tunc demum istud stare licebit. *Agath. c. 49. Iuo par. 3. c. 161. decr.*

CAP. XVII.

De agellis, ceterisq. facultatibus ecclesiasticis a sacerdotibus non alienandis, nec per contractus inutiles obligandis, priorum canonum statuta seruentur: vt nobis per nullos contractus res ecclesiasticas alienare, aut inutiliter liceat obligare. Ea etiam, quae de rebus ecclesiasticis ab antecessoribus alienata, vel quibuscumque instrumentis inutiliter in dispendium ecclesiae obligata noscuntur, & intra tricennaria tempora repetitio suppetit; quae acta sunt, suffragante iustitia, per publicum, aut * clericorum iudicium reuocentur. Quod si is, qui rem ecclesiasticam tenet, admonitus iudicium declinarit; quousque aut ad discussionem veniat, aut rem ecclesiasticam restituat, communione priuetur. *Aurelian. iij. cap. 12.*

* electorū al.

CAP. XVIII.

12. q. 2. c. 41. Abbatibus, presbyteris, ceterisq. ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione Episcopi sui nil liceat. quod qui praesumpserit, degradetur, communione concessa: & quod praesumptum, vel alienatum, vel temere ordinatum est, ordinatione Episcopi reuocetur. *Aurel. iij. c. 23. Capitul. lib. 7. c. 375. Ansel. lib. 5. c. 85. in addit. & in Roman. lib. vlt. c. 44. Tarraco. lib. 6. c. 15.*

CAP. XIX.

Vt Episcopus, qui de facultate propria ecclesiae nihil relinquit, de ecclesiae facultate, si quid aliter, quam canones eloquuntur, obligauerit, vendiderit, aut distraxerit; ad ecclesiam reuocetur. Sane si de seruis ecclesiae libertos fecerit, numero competenti: in ingenuitate permaneant, ita vt ab officio ecclesiae non recedant. *Aurel. iv. c. 9.*

CAP. XX.

Si quid Abbatibus, aut sacris monasteriis, aut parochiis pro Dei contemplatione oblatum fuerit; in sua proprietate hoc Abbates, vel presbyteri minime reuocabunt; nec alienari a cunctis fratribus debet, quacumque occasione; quibus si fuerit necessarium, vt statuta conuellant; non aliter valeat, nisi fuerit sui Episcopi subscriptione firmatum. *Aurel. iv. cap. 11.*

CAP. XXI.

Quicumque clericus aliquid de iure ecclesiastico, seu verbo, seu per scripturam acceperit ad vtendum, & post modum alienare quacumque occasione voluerit; non valebit. quia secundum canonum instituta, proprietatem ecclesiae non violat in alios quamlibet longa possessio. sed in Pontificis potestate consistat, qualiter pro conseruando iure ecclesiastico, rem possessam inter clericos debeat communicare. *Aurel. iv. c. 18.*

CAP. XXII.

Quisquis agellum ecclesiae in die vitae suae a quocumque sacerdote, cui potestas est, acceperit possidendum, quaecumque ibi profecerit, alienandi nullam habeat potestatem, nec ibi parentes sui ex ea re aliquid existiment vindicandum. *Aurel. iv. c. 34.*

CAP. XXIII.

Ne cui liceat res, vel facultates ecclesiae, aut monasteriis, vel xenodochiis pro quacumque eleemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod quisquis fecerit; tanquam necator pauperum, antiquorum canonum sententiis constrictus, ab ecclesiae liminibus excludatur, quamdiu ab ipso ea, quae sunt ablata, vel retentata, reddantur. *Aurel. v. cap. 13. Beluacen. apud Melden. c. 17.*

CAP. XXIV.

Haec sancta synodus nulli Episcoporum licentiam tribuit res alienare ecclesiae; quoniam & antiquioribus canonibus haec prohibetur. Si quid vero, quod vtilitatem non grauet ecclesiae, pro suffragio monachorum, vel ecclesiarum ad suam parochiam pertinentium dederint, firmum maneat. Peregrinorum, vel clericorum, & egenorum necessitati, saluo iure ecclesiae, praestare permittuntur, pro tempore, quae potuerint. *Tolet. iij. c. 3. Iuo lib. 2. tit. 10. cap. 1. panor. & par. 3. cap. 167. decr.*

CAP. XXV.

Testamenta, qua Episcopi, presbyteri, seu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quaecumque instrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid ecclesiae, aut quibuscumque conferre videantur, omni stabilitate subsistant, &c. De quibus rebus si quis animae suae contemptor, aliquid alienare praesumpserit; vsque ad emendationis suae, vel restitutionis rei ablatae tempus, a consortio ecclesiastico, vel omnium Christianorum conuiuio habeatur alienus. *Lugdunen. cap. 2.*

CAP.

CAP. XXVI.

Quicumque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine conscientia Episcopi aliquid de possessionibus, vel domo ecclesiae tulerint, aut fraudem fecerint; non solum cum omni dedecore constricti restituant, quod fecerunt; sed etiam non debere ibi in ecclesia esse, vbi fraudem visus est operasse. *Narbon. cap. 8.*

CAP. XXVII.

Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu, in vsum res ecclesiasticae largiuntur; quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur? *Toletan. iv. cap. 37.*

CAP. XXVIII.

Si sacerdos, vel minister de rebus ecclesiae quidpiam alicui sub praestationis obtentu concedat, instrumento caussam praestiti euidenter exponat: vt hoc, aut iuste confecta transactio innotescat, aut fraus incompetens, quae latet, appareat; aliter vero pro huius negotii caussa deinceps scriptura non valeat. *Tolet. ix. c. 3.*

CAP. XXIX.

12.q.2.c. 34. Semper Quisquis Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesiae cui praesidet, ditare decreuerit; non amplius ibidem, quam quinquagessimam partem dare debebit, &c. Ad ecclesiam vero, quae monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census ecclesiae, cui praesidet, ibidem conferre licebit. ea tamen cautela seruata, vt vnam tantummodo, quae placuerit, ex his duabus remunerandam assumat. *Tolet. ix. c. 5. Iuo par. 3. c. 170. decr.*

CAP. XXX.

16.q.3.c. 10. Si sacerdos, vel minister, dum gubernacula ecclesiarum administrare videtur, contra Patrum sanctissimas sanctiones de rebus ecclesiae definisse aliquid dinoscitur; non ex die, qua talia scribendo decreuit; sed ex quo talia moriendo definita reliquit, supputationis ordo substabit. Numquam enim ad triennium temporis pertinebit potestas irrite hoc iudicantis: quia status contractuum initia non sumpsit ab origine aequitatis. *Tolet. ix. cap. 8.*

CAP. XXXI.

Canonica censura decernit; vt res ecclesiae, nisi ob nimias necessitates, quas describit, nemo distrahat. Quod si quispiam imminente nimia necessitate, inconsulto Primate prouinciae, aut certe maiore vrgente necessitate, non adhibitis testibus vicinis Episcopis, id facere attemptauerit; ita canonico iudicio percellitur; scilicet vt, amisso honore, reus Deo, & concilio teneatur. &c. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 17.*

CAP. XXXII.

Monenda est sollertia Regia; vt strenuos, & fideles missos per regnum sibi commissum dirigat; & inuestigent, ac diligenter imbreuient res ecclesiasticas, quas per surreptionem, atque ignorantiam quorumcumque in allodium ipse, aut pater suus donauit; & consulens periculo animarum, suae videlicet, ac patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat; ne forte cum voluerit, minime possit. *Melden. c. 41.*

CAP. XXXIII.

Tollenda est praua omnino cōsuetudo, quae in quibusdam locis oriri caepit; quia nonnulli Archipresbyteri, vel aliorum titulorum custodes, fruges, vel aliarum ecclesiarum redditus ad proprias domos abducunt. Quidam vero aliorum possessiones conducunt; vt in eis, quae ab ecclesiis suis male subtraxerunt, recondant. Nonnulli autem laicorum, in tantum eorum nequitiae se complices faciunt; vt quae huiusmodi transgressores ab ecclesia surripuerunt, ipsi in suis domibus abscondant. Tales ergo primum a suis Episcopis corripiantur. Quod si se citius corrigere noluerint; tanquam qui ecclesiasticas res sacrilega temeritate rractauerunt, synodali sententia feriantur. Laicos vero, qui post hanc denuntiationem socios se huius expilationis praebuerint, tanquam furti reos iudiciaria coarctabit auctoritas. *Ticinen. cap. 5.*

CAP. XXXIIII.

Zacharias massas, quae vocantur *Antius, & Formias suo studio iuri B. Petri acquisiuit; quas & domos cultas statuit, & de omnibus superius annexis domibus cultis Apostolicae rationis constituta faciens, atque sacerdotale collegium aggregans sub interdictionibus statuit. Nulli quoque successorum eius Pontificum, vel aliae cuilibet personae licere ipsas domos cultas ab vsu ecclesiae quoquo modo alienare. *Ex Pontific. ante finem.* *Anthrus

Ne Reges res ecclesiasticas auferant; aut priuati homines ab ipsis eas impetrare audeant. Tit. XXXII.

CAP. I.

Qvicumque militum, vel cuiuscumque ordinis, vel professionis persona, praedia ecclesiastica a quocumque Rege, seu saeculari Principe, vel ab Episcopis inuitis, seu Abbatibus, aut aliquibus ecclesiarum rectoribus susceperit, vel inuaserit, vel etiam de rectorum priuato, seu vitioso consensu tenuerit; nisi eadem praedia ecclesiis restituerit, excommunicationi subiaceat. *Grego. vij. in synod. Roma. anno 1078. kal. Decemb. c. 1. ex lib. 6. Regist. Tarraco. lib. 5. c. 46.* 12.q.2.c. 4.

CAP. II.

Si quis Principum, vel aliorum laicorum dispositionem, siue donationem, siue dominationem 16.q.7.c. 25.

tionem rerum, siue possessionum ecclesiasticarum sibi vindicauerit; vt sacrilegus iudicetur. *Paschal. ij. in concil. 1. incert. cap. 5. Callist. ij. in conc. Roma. c. 4. Anselm. lib. 4. cap. 4.*

CAP. III.

Irrationabile est, vt ecclesiastica possessio, vnde luminaria, & concinnationes ecclesiae Dei fieri debent, terrena quauis potestate subtrahantur: sed domus Dei restituta meritum redditoris multiplicent, & suscipientis votum spiritualis desiderii lucris exerceatur, &c. *Nicol. ad Michae. Imperat. epist. 1. in fine.*

CAP. IV.

de reb. ecclesiae nō alien. c. 2. Greg. ix. & in 1. collect. * al. res

Qui * reculam ecclesiae petunt a Regibus, & horrendae cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt; irrita habeantur, quae obtinent, & a communione ecclesiae, cuius facultatem auferre cupiunt, excludantur. *Aruer. c. 4. v. Melden. c. 40. Burch. lib. 15. c. 36. Iuo par. 16. c. 37. decr.*

CAP. V.

Innumera scripturarum exempla, vt lacte ecclesiae nutriti, & scientiae ipsius vberibus sufficienter repleti ante oculos reducentes, tunicam Christi, qui vos elegit, & exaltauit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro, quantocyus reconsuite, & resarcite; & nec violenta oblatione, nec illicitorum praeceptorum confirmatione, res ab ecclesiis vobis ad tuendum, & defensandum, ac propagandum commissis, auferre temptate. Sed vt sanctae memoriae auus, & pater vester eas gubernandas vobis, fautore Deo, dimiserunt, redintegrate; & praecepta regalia earundem ecclesiarum conseruate, & confirmate, &c. *Syno. Holonian. apud conc. Melden. c. 11. in fin. ad Carolum Regem.*

CAP. VI.

Vt res ecclesiasticae tempore Principatus vestri ablatae, ex integro praesencialiter restituantur, & restitutae conseruentur, sicut tempore aui, & patris vestri fuerunt; & excepto superposito, quod ad vsus possidentium absumptum est, quomodo tunc erant, quando vos illas inde tulistis, sine refragatione reddantur, &c. *Synod. Beluacen. apud conc. Melden. cap. 17.*

CAP. VII.

Vt praecepta illicita iure beneficiario de rebus ecclesiasticis facta, a vobis sine dilatione rescindantur; & vt de cetero ne fiant, a dignitate vestri nominis Regii caueatur. *Beluacen. apud Melden. c. 18.*

CAP. VIII.

Pertimescenda est canonica sententia, & maxime decretalis Symmachi Papae definitio, &c. Qui reculam, inquit, vel quidquid fuerit ecclesiae, petunt a Regibus, & corrumpendae pietatis instinctu, egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur, quae obtinent, & a communione ecclesiae, cuius facultatem auferre cupiunt, excludantur. *Melden. c. 40. v. Aruernen. c. 4.*

CAP. IX.

Quod res ad ecclesiam pertinentes, & tempore principatus vestri ablatas, ita praesentialiter restituatis, & restitutas conseruetis, sicut tempore aui, & patris vestri fuerant, &c. *Melden. ad Carolum Caluum c. 83.*

CAP. X.

Placuit vniuersali concilio, vt Salomoni, qui Britanniorum tenet regionem, suggeratis, &c. vt facultates ecclesiasticas nec ipse Deo auferat, nec aliis auferre permittat. *Tullens. in epist. ad quosdam Episcopos Britanniae.*

De his, qui res ecclesiae surripiunt, aut occultant, aut quouis modo sibi vindicant. Tit. XXXIII.

CAP. I.

QVi possident loca pia, & non restituunt, si sacerdotalis catalogi, eos deponi iubemus: si autem monachi, vel laici, excommunicari. *Nicaen. ij. cap. 13. Anselm. lib. 7. cap. 172.* *19. q. 3. quoniam. c. 5.*

CAP. II.

Qui emerit, aut perceperit aliquid ex praedictis cimeliis, vel * salariis, & non restituerit ecclesiae iterum, quae ecclesiae sunt, vel non reddiderit ad incidendum, chartam venditionis, vel emphyteuseos; sit anathema, vsque dū fecerit: quod ab hac sancta, & vniuersali synodo confirmatum est. *Syno. viij. gen. CP. sub Hadrian. ij. cap. 15. Anselm. lib. 6. cap. 169. Caesar. lib. 7. cap. 74.* *12. q. 2. c. 13. Apostolicos.* * solariis f.

CAP. III.

Alienationes, seu inuasiones, quae per schismaticos, siue per laicos factae sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesiam, sine omni eius onere reuertantur. Si quis autem contraire praesumpserit, excommunicationi se nouerit subiacere. *Alex. iij. in conc. Later. cap. 2.* *de schism. c. 1. apud Greg. ix. & c. 2. eo. tit. in 1. coll.*

CAP. IV.

In quibusdam prouinciis ecclesiarum patroni, seu vicedomini, & aduocati, se in tantam insolentiam erexerunt, quod non solum cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt, & malitias; verumetiam de possessionibus, & aliis bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare praesumunt, &c. Prohibemus, ne super praemissis de cetero plus vsurpent, quam reperitur in iure permissum. Et si contra praesumpserint; canonica districtione compescantur. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 45.* *de poenis c. 12. ap. Greg. ix. & c. 2. eo. tit in 4. collect.*

CAP. V.

Oblationes fidelium a nemine praesumantur, absque consensu, & voluntate Episcopi, in cuius dioecesi esse parochia, & potestate possideri, vel dominari temptentur; quoniam nonnulli memores sui promissione peccaminum suorum, & pro aeternae vitae mercatione, de facultatibus suis, tam rerum immobilium,

lium, quaedam vero per scripturas ecclesiis tradiderunt, & Deo creatori suo perpetualiter habenda dederunt,&c. Vnde precamur, vt antiquorum patrum regulas,quae modo propter incuriam quorumdam quasi oblita habentur, renouetis; & tale iudicium super eis fiat.vt aut manifeste heretici, qui ecclesiam Dei scindunt,& anathematizati, atque ab ecclesia Dei extorres habeantur; aut per satisfactionem ecclesiae ad paenitentiam, & demum iuxta regulas ecclesiasticas,ad reconciliationem, & communionem recipiantur, &c. Sancimus, vt quicumque immemor, aut memor interitur sui res ecclesiae delegatas, & Domino oblatas absque proprii Episcopi iussu possidens, praesumpserit deinceps tenere quocumque in loco, & veritate comperta,res Dei seruis suis dissimulauerit,aut renuerit reformare; liminibus ecclesiae ab Episcopo eius-
12.q.2.c.33. dem loci prius arceatur. Indigne enim ad altare Dei properare permittitur, qui res ecclesiasticas audet inuadere, aut iniuste,idest, sine licentia Episcopi possidere, aut iniqua, vel iniusta defensione in eis perdurat. Necatores etiam pauperum iudicandi sunt, & si non emendauerit vitium,extirpandi: vindictam admonitio manifesta praecedat, &c. Demum praedonem sacerdotalis districtio maturata percellat, &c. Competitoribus etiam huiuscemodi fraena districtionis imponimus, qui facultates ecclesiae sub specie largitatis regiae,vel cuiuscumque potestatis improba subreptione peruaserint,&c. Quod si is,cui res Dei competit, in aliis, quam vbi res agitur, maxime solet territoriis,commorari;sacerdotem loci ipsius, vbi habitat, &c. Litteris instructum Episcopus reddat.tunc Antistes, ipsius fratris anxietates comperta, aut peruasorem rerum dominicarum admonitione corrigat, aut praetaxata canonica districtione condemnet,&c. Valde iniquum ergo,& ingens sacrilegium est,vt quaecumque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum vnusquisque venerabili ecclesiae contulerit,aut certe reliquerit; ab his, quibus haec maxime seruari conuenit, idest, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia a Principibus, & primis regionum in aliud trasferri, vel conuerti. Propterea, qui haec non praeuiderit,& aliter quam scriptum est,praedia ecclesiis tradita petierit.vel acceperit,aut possiderit,vel iniuste defenderit, aut retinuerit; nisi cito se correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur: sitque accipienti,& danti,& possidenti anathema, & institutae paenae contubernium assiduum,&c. *Symm.in syn.Rom. vi. vid.in Syno. iij.cap.6.7.& 8.Gangren.cap.7.& 8.Aquisgr. cap. 66. Paris.cap. 16. Capit.lib. 1. cap.47.& lib.6. cap.28.vel 36.& lib.7.cap.5.vel.7.Burch.lib. 3. cap. 144. & 145.Iuo par. 3.cap.182. & 209. & 210.decret.& epist. 100. ad Daimbertum Senonen. Archiep.Deusded.par.4. Anselm. lib.5.cap.44.Caesar.lib.7.cap.43.*

C A P. V I.

Quia Episcoporum res ecclesiae non dubitantur esse; si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, peruasores rerum memoratarum praedictae canonū districtionis feriantur vindicta, vt qui moribus propriis, ac nulla conscientiae castigatione corriguntur, saltem ecclesiasticae, & canonicae vindictae persodiantur aculeis. Generaliter vero quicumq. res ecclesiae confiscare, aut competere, aut peruadere, periculosa sua infestatione praesumpserit, nisi se citissime per ecclesiae, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter, & hi, qui res ecclesiae, iussu, vel largitione Principum, vel quorundam potentum, aut quadam inuasione, aut tyrannica potestate retinuerint, & filiis, vel heredibus suis, vt a quibusdā iam factum audiuimus, quasi hereditarias reliquerint; nisi cito res Dei admoniti a Pontifice agnita veritate reddiderint; perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, vt potius custodes chartarum, quam defensores rerum creditarum, vt praeceptum est, iudicemur, &c. Similiter, & illi extorres debent fieri ab ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: Auferte malum a vobis.&c. *Symma.in syn. Rom. vi.post.med. Paris.cap.1.& 2. Deusded.par.4.*

16.q.1.c.58.similiter. — *16.q.1.in canonibus c.57.§.1.* — *Deut. 13. & 1. Cor. 5.*

C A P. V I I.

Celebrauit dominus Gregorius Papa synodum Romae, in qua inter cetera Robertum ducem Apuliae iam anathematizatum, & Robertum de Loritello inuasores bonorum sancti Petri excommunicauit. *Greg.vij. in syn. Rom. anno 2. sui Pontificatus.*

C A P. V I I I.

Si quis praedia B. Petri Apostolorum Principis vbicumque posita in proprietatem suam vsurpauerit, vel sciens occultata non propalauerit, vel debitum seruitium B. Petro exinde non exhibuerit; recognoscat se seruum Dei, & sanctorum Apostolorum velut sacrilegum incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit; eandem hereditatem B. Petro legitime restituat, & paenam quadrupli de propriis bonis persoluat. *Greg. vij. in syn. Rom. ix. Episcop. anno 1078. Pontif. anno.6. Anselm.lib.4.cap.38.*

C A P. I X.

Si quis Normannorum terras sancti Petri, videlicet illam partem Firmanae Marchiae, quae nondū peruasa est, & ducatum Spoletanum, & Campaniam, nec non maritimas: atque Sabinum, & Comitatum Tiburtinum, nec non monasterium sancti Benedicti montis Casini, & terras sibi pertinentes, insuper etiam Beneuentum inuadere, vel depraedari praesumpserit; gratiam sancti Petri, & introitum ecclesiae ei vsque ad satisfactionem interdicimus. *Greg.vij. in Rom. syn. habita anno 1080. Pontific. anno.7. cap.4.*

CAP.

CAP. X.

Interdictum est omnibus laicis, ne amplius altaria, vel ecclesias sibi retineant. *Vrban. ij. in syn. Claramon. cap. 10.*

CAP. XI.

16. q. 7. c. 18. Nullus laicorum ecclesias, vel ecclesiarum bona occupet, vel disponat. Qui vero secus egerit, iuxta B. Alexandri capitulum ab ecclesiae liminibus arceatur. *Paschal ij. in conc. incer cap. 4.*

CAP. XII.

Si quis Principum, vel aliorum laicorum dispositionem, siue donationem, siue dominationem rerum, seu possessionum ecclesiasticarum sibi vindicauerit; vt sacrilegus iudicetur *Paschal. in conc. incer. cap. 5. Callist. ij. in conc. Rom. cap. 4.*

CAP. XIII.

Nullus aduocatus, praeter ius, & beneficium antiquitus constitutum, aliquid sacri arripe, re, vel vsurpare praesumat, &c. *Eug. iij. in syn. Rom. cap. 6.*

CAP. XIV.

Si clericus, vel laicus ab ecclesia auferat ceram, vel oleum excommunicetur. *Apost. cap. 7.*

CAP. XV.

17. q. 4. c. 15. si for. ro. Si quispiam presbyter, siue diaconus sacrarii sindonem, vel velum subtracta vendiderit, Iudae Iscariotes similis aestimabitur. *Clem. epist. 2. ante med. Iuo par. 2. cap. 65. & par. 6. cap. 88. decret. Anselm. lib. 8. cap. 2. Caesaraug. lib. 8. cap. 59.*

CAP. XVI.

12. q. 2. c. 6. Qui abstulerit aliquid patri, vel matri, dicitque hoc peccatum non esse, homicidae particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit; mater vero nostra ecclesia, quae nos in baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo qui Christi pecunias, & ecclesiae rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectu iusti iudicis deputabitur. Qui
17 q. 4. c. 18. rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur; qui autem pecuniam, vel res ecclesiae abstulerit, sacrilegium facit, &c. *Ancl. ep. 1. c. 6. Tribur. cap. 7. Trosleia cap. 4. Burch. lib. 11. 18. Iuo par. 14. cap. 88. decret.*

CAP. XVII.

Est statutum olim, vt qui statum conturbat ecclesiae, ab eius liminibus arceatur: nec eum fidelibus communicet, qui eorum bona auertit. *Alex. in prin. ep. 2.*

CAP. XVIII.

Ad sedem Apostolicam perlatum est, quod sint inter vos contentiones, & aemulationes, &
12. q. 2. c. 5. praedia diuinis vsibus tradita, quidam humanis applicant vsibus, & Domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt suis vsibus inseruiant. Quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est, ne praedia vsibus secretorum caelestiū dicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quisquam praesumpserit, sacrilegus habeatur, & sicut sacrilegus iudicetur. Ipsos autem, qui hoc agunt, clericos, & Domini sacerdotes persequi, eosque infamare audiuimus: vt malum super malum addant, & deteriores fiant: * non inde colligentes, quod ecclesia Domini in sacerdotibus consistit, & crescit in templum *non intelligentes al.
Dei. Et sicut qui ecclesiam Dei vastat, & eius praedia, & donaria spoliat, & innadit, fit sacrilegius, sic ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegii reus existit, & sacrilegus indicatur. Aemulamini fratres charismata meliora; & nolite talia agere, nec eis commisceri, aut consentire, qui talia agunt. Quoniam non solum qui talia agunt, sunt huius criminis rei, sed qui facientibus consentiunt. Non grauius peccatum est fornicatio, quam sacrilegium; sed sicut maius peccatum est, quod in Deum committitur, quam quod in hominem; sic grauius est sacrilegium agere, quam fornicari. *Pius epist. ij. in princ. Burch. lib. 11. cap. 29. Iuo par. 5. cap. 243. & par. 13. cap. 39. decr. Anselm. lib. 5. cap. 30. & 36. Caesar. lib. 7. cap. 3. & 39. Tarrac. lib. 4. cap. 34.* 17. q. 4. c. 13. 1 Cor. 10. Rom. 1.

CAP. XIX.

Ipsae res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in aliis vsibus, quam ecclesiasticis, & praedictorum Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti; quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad praedictum opus explendum, Domino traditae. Si quis autem, quod absit, secus egerit; videat ne damnationem Ananiae & Saphirae percipiat, & reus sacrilegii efficiatur, sicut illi effecti sunt, qui pretia praedictarum rerum fraudauerunt, &c. Haec fratres, valde cauenda sunt, & timenda; quia [res ecclesiae, non quasi propriae, sed vt communes, & Domino oblatae, cum summo timore, non in alios, quam in praefatos vsus sunt fideliter dispensandae; ne sacrilegii reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditae sunt, ne paenam, & mortem Ananiae, & Saphirae incurrant; & quod peius est, anathema maranatha fiant: & si non corpore, vt Ananias, & Saphira mortui ceciderint; anima tamen, quae potior est corpore, mortua, & alienata a consortio fidelium cadat; & in profundum barathri labatur. Vnde [attendendum est omnibus, & fideliter custodiendū, & illius vsurpationis contumelia depellenda; ne praedia vsibus * secretorum caelestium dedicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitae vltionis acri moniam, quae erga sacrilegos iure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuae deportationis vratur, &c. *Vrban. I. ep. vnic. cap. 2. Trosleia. cap. 4. Magun. sub Arnul. cap. 11. Capitula. lib. 6. cap. 115. Anselm. lib. 5. cap. 37. Caesar. lib. 7. cap. 40.* Act. c. 5. 12 q. 1. c. 16. 17. q. 4. c. 13. *sacrorū

CAP. XX.

Res ecclesiarum vestrarum, & oblationem fideliū, quas significastis, a quibusdam irruentibus

tibus vexari, vobisq. & ecclesiis vestris auferri; indubitanter maximum est peccatum; te- 11.q.1.c.6. Prov. 28. stante ipsa scriptura, quae ait: [Qui abstulerit aliquid patri, vel matri, & dicit hoc non esse peccatum; homicidae particeps est. Pater ergo noster sine dubio Deus est, qui nos creauit: & mater nostra ecclesia, quae nos in baptismo spiritualiter generauit. Et ideo qui Christi pecunias, & ecclesiae aufert, fraudat, & rapit, homicida in conspectu iudicis esse deputabitur. d.17 q.4. c.18. Vnde scriptũ est. [Qui rapit pecuniã proximi sui, iniquitatem facit: qui autem pecunias, vel res ecclesiae abstulerit, sacrilegium facit. Vnde & Iudas, qui pecuniam fraudauit, quae vsibus ecclesiae, id est, pauperibus, quos ecclesia pascere debet, distribuebat iussu Saluatoris, cuius vicem Episcopi tenent, non solum fur, sed fur, & sacrilegus factus est, &c. Haec fieri prophetae, haec Apostoli, haec successores eorum, & omnium Catholicorum patrum vetant decreta, & tales praesumptiones sacri- 17. q. 4. omnes. c. 5. legium esse diiudicant. Quorum nos sequentes exempla, omnes tales praesumptores, & ecclesiae raptores, atque suarum facultatum alienatores, vna nobiscum a liminibus sanctae matris ecclesiae anathematizatos, Apostolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus. Et non solum eos, sed Rom.1. omnes consentientes eis. Quia non solum, qui faciunt, rei iudicantur, sed etiam qui consentiunt facientibus. par enim paena, & agentes, & consentientes comprachendit. *Lucius epist. unic. cap. 5. & 6. Anaclet. epist. 1. ante fin. Tribur. cap. 7. Trosleia. cap. 4. Bonif. Episcop. in epist. ad Regem Anglorum. Burch. cap. 19. Iuo par. 3. cap. 140. & par. 14. cap. 88. & 89. decret. Anselm. lib. 12. cap. 4. Tarracon. lib. 6. cap. 98.*

CAP. XXI.

6. q. 1. c. 17. Infames esse dicimus, &c. fures, sacrilegos, periuros, raptores, &c. & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesiae abstrahunt iniuste, &c. *Steph. epist. 1. in med. Burch. lib. 1. cap. 173. Iuo lib. 4. tit. 7. cap. 14. panor. & par. 5. cap. 291. decret. Anselm. lib. 3. cap. 5. Deusded. cap. 3. Caesar. lib. 5. cap. 28. Tarrac. lib. 2. cap. 8.*

CAP. XXII.

De regu. iur. c. 7. quae mul toties & c. 8 eod tit. in 1. collect. Quidquid in sacratis Deo rebus, & Episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputabitur; quia sacra sunt, & violari a quoquam non debent. *Steph. ep. 2. in prin.*

CAP. XXIII.

17. q. 4. c. 4. Sacrilegium, & contra leges est, si quis, quod venerabilibus locis relinquitur, prauae voluntatis studiis, suis temptauerit compendiis retinere. *Greg. lib. 8. epist. 6. Sabino subdiacono. Anselm. lib. 4. cap. 39. Tarraconen. lib. 6. cap. 103.*

CAP. XXIV.

Quid pati debeat, si quis aliquid de ecclesia 12 q. 2. fraternitas. c. 11. furto abstulerit. Hoc tua fraternitas ex persona furis pensare potest, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsidia, furtum perpetrant; & sunt alii, qui hac in re ex inopia delinquunt. Vnde necesse est, vt quidam damnis, quidam verberibus, quidam districtius, quidam leuius corrigantur, ex caritate, non ex furore, &c. Absit, quod ecclesia cum augmento recipiat, quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de damnis quaerat. *Gregor. ad August. interrogat. 4. Iuo par. 13. cap. 5. decr.*

CAP. XXV.

Nolite, quae ecclesiae commissa sunt, velle surripere, scientes, quia tanto nimirũ a sacris debet omnis mundanarum rerum administrator esse remotus, quanto quemlibet ex catalogo clericorum, & militantium Deo nullis conuenit negotiis saecularibus implicari. *Nicolaus ad Michael. Imp. prope fin.*

CAP. XXVI.

De his, qui Scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrũ suorum; placuit nobis, vt quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus * vel verbis * non al. nudis ab ordine cleri amoueatur, &c. *Arelat. 1. cap. 13.*

CAP. XXVII.

Si quis de potentibus clericum, aut quem- 24. q. 3. c. 21. libet * pauperem, aut religiosum expoliauerit; * pauperiorẽ al. & mandauerit eum ad se venire Episcopus, vt audiatur, & is contempserit; inuicem mox scripta percurrant per omnes prouinciae Episcopos, & quoscumque adire potuerint, vt excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena. *Tolet. cap. 11. Ansel. lib. 7. cap. 164.*

CAP. XXVIII.

Si quis clericus furtum ecclesiae fecerit, pe- 13. q. 2. c. 11. clerici in fin. regrina ei communio tribuatur. *Agathen. c. 5. Raban. cap. 18. de paenit.*

CAP. XXIX.

Si is, qui rem ecclesiasticam tenet, admonitus iudicium declinauit; quousque aut ad discussionem veniat, aut rem ecclesiasticam restituat, communione priuetur. *Aurel. v. cap. 12. Trosleia cap. 4. in fin.*

CAP. XXX.

Si quis sacerdos res ecclesiae debitas, vel proprias horrenda cupiditate occupauerit, retinuerit, aut a potestate ex cõpetitione perceperit; si eas non restituerit, nullis rebus excusetur. Sed & si agnito iure ecclesiastico non statim ecclesiae, vel sacerdoti reformauerit, aut, vt ipsum ius agnoscere possit, & in iudiciũ electorum venire distulerit: tamdiu a communione ecclesiastica suspendatur, quamdiu restitutis rebus tam ecclesiam, quam sacerdotem reddat indemnem. Similis etiam de his, qui oblationes defunctorum legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardauerint, vel detinere praesumpserint, distinctionis ecclesiasticae iuxta priores canones forma seruetur. Cui etiam sententiae subiacebit, quisquis quod pro deuotione sua ecclesiis dedit, reuocare praesumpserit. *Aurel. iij. cap. 22.*

CAP. XXXI.

Si quis cuiuscumque ecclesiae munuscula quae-

qua elibet sub sacramenti scriptura collata, nefaria calliditate fraudauerit, inuaserit, retinere temptauerit, atque suppresserit; & non statim a sacerdote commonitus collata reddiderit; ab ecclesiae catholicae communione pellatur. *Aruer.c.13.*

CAP. XXXII.

Quicumque pro deuotione sua oblationis studio, aliquid in campellis, vel in vineolis, etiam absque scriptura probatur ecclesiae cōtulisse; si postmodum vel ipse, vel heredes eius quacumque occasione auferre a iure hoc ecclesiae, vel alienare voluerint; quo ad vsque a tali intentione discedant, aut peruasa restituant, a communione ecclesiastica suspendantur. *Aurel.iv.c.19.*

CAP. XXXIII.

Si quis clericus, aut laicus sub potentum nomine, atque patrocinio res ad ius ecclesiae pertinentes, contempto Pontifice petere, seu possidere praesumpserit: primum admoneatur, quae abstulit, ciuiliter reformare, aut certe iudicium sacerdotis, seu iudicis operiri, vt poscit sacra religio. Quod si in* peruersionis pertinacia subsistit; tamdiu ab ecclesiae liminibus arceatur, donec cum satisfactione, iustissima peruasa, aut occupata restituat. *Aurel.iv.c.25.*

*peruasionis f.

CAP. XXXIV.

Quicumque tam ecclesiae, quam Episcopi res proprias, quae & ipsae ecclesiae noscuntur esse, quas Pontifex actoribus ecclesiae dinoscitur assignasse, vel Abbatum, aut monasteriorum, siue presbyterorum quaqua temeritate peruadere, competere, vel confiscare praesumpserit; tunc reseruato correctionis hoc loco, adhuc presbyter eiusdem ecclesiae, cuius interest, peruasorem conuenit admonere; & si restitutionem distulerit, adhuc quasi filius ab omnibus fratribus ad reddendum missis epistulis compellatur. Qui si pertinaciter in peruasione perstiterit, & se tollere post tertiam commonitionem de re illa, aut ecclesiae, aut propria noluerit; conuenit vt omnes omnino vna conniuentia, simul cum nostris Abbatibus, ac presbyteris, vel clero, qui stipendiis ex ipso alimento pascuntur; quia arma nobis non sunt alia; auxiliante Christo, circumsepto clericali choro, necatori pauperum, qui res peruadit ecclesiae, psalmus centesimus octauus dicatur, vt veniat super eum illa maledictio, quae super Iudam venit, qui dum loculos faceret, subtrahebat pauperum alimenta; vt non solum excommunicatus, sed etiam anathema moriatur; & caelesti gladio feriatur, qui in despectu Dei, & ecclesiae, & Pontificum in hac peruasione praesumit assurgere, &c. Qui de fratribus ad dandum solatium venire pro certa infirmitatis necessitate non potuerit; Abbates, & presbyteros in vice sua transmittat. Qui si praeter certam infirmitatis excusationem commonitus, aut venire, aut transmittere noluerit, remotum se a fratrum caritate esse cognoscat. *Turon.ij.c.25.*

Ioan. 13.

CAP. XXXV.

Quia nonnulli immemores sui per quaslibet scripturas pro captu animi de facultatibus suis ecclesiis aliquid contulisse probantur, &c. Quicumque res ecclesiis delegatas iniuste possidens praesumpserit retinere, & veritate comperta res Dei seruis suis dissimulauerit reformare: ab omnibus ecclesiis segregatus, a sancta communione habeatur extraneus; nec aliud mereatur habere remedium, nisi cum culpam propriam rerum emendatione purgauerit. Indigne enim ad altare Domini *properare permittitur, qui res ecclesiasticas & audet rapere, & iniuste possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necatores enim pauperum iudicandi sunt, qui eorum taliter alimenta subtraxerint. Sacerdotalis tamen debet esse prouisio, vt vindictam admonitio manifesta praecedat; vt res vsurpatas, si iniuste quis tulerit, adhibita aequitate restituat. Quod si neglexerit, & necessitas compulerit, postea praedonem sacerdotalis districtio maturata percellat. Neque quisquam per inter regna res Dei defensare nitatur; quia Dei potentia cunctorum regnorum terminum singulari dominatione concludit. Quod si praesumpserit, & ipsius offensam, & praedictae damnationis periculum sustinebit. Competitoribus etiam huiusmodi fraenum districtionis imponimus, qui facultates ecclesiae sub specie largitatis regiae improba surreptione peruaserint, &c. Quod si is, qui res Dei competit, in aliis, quam vbi res agitur, maxime solet territoriis commorari; sacerdotem loci illius, vbi habitat, Episcopus, de huiusmodi prauitate cōtemptus, illi huiusmodi praua neglecta persona, literis mox reddat instructum; tunc Antistes ipsius fratris anxietate comperta, aut peruasorem admonitione corrigat, aut canonica districtione condemnet. Accidit etiam, vt temporibus discordiae supra promissionē bonae memoriae Clodouaei Regis res ecclesiarū aliqui competissent, ipsasq. res inuasas, improuisa morte collapsi, propriis heredibus reliquissent; placet & hos quoque nisi res Dei admoniti a Pōtifice, agnita veritate, reddiderint, similiter a sanctae communionis participatione suspendi, &c. Iniquum esse censemus, vt potius custodes chartarum, per quas aliquid ecclesiis a fidelibus personis legitur derelictum; qnam defensores rerum creditarum, vt praeceptum est, indicemur. *Paris. c.1. Turon.ij.c.26. Symma.in syno. Roma. 6. Deusd. c.4.*

*propinquare al.

16.q.1.c. 57.in canonibus. prope fin.

CAP. XXXVI.

Quia Episcoporum res propriae ecclesiarum res esse noscuntur; si in eorum facultatibus simili fuerit *facultate grassatum; peruasores rerum memoratarum canonū districtione feriantur, vt dum vindicta corrigit, qui moribus propriis, ac nulla conscientiae castiga-

*crudelitate al.

tione corripitur, saltem regulae obtundatur aculeis. Perpetuo enim anathemate feriatur, qui res ecclesiae confiscare, aut competere, aut peruadere periculosa infestatione praesumpserit. *Paris. cap. 2. Symmac. Papa in syn. Roma. vi.*

CAP. XXXVII.

Ne cui liceat res, vel facultates Ecclesiae, aut monasteriis, vel xenodochiis pro quacumque eleemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Si quis fecerit, tamquam necator pauperum, antiquorum canonum sententiis constrictus, ab ecclesiae liminibus excludatur; quamdiu ab ipso ea, quae sunt ablata, vel retentata reddantur. *Aurelian. v. c. 13. Syno. Beluac. apud conc. Meldea. c. 17. Magun. sub Arnul. c. 6.*

CAP. XXXVIII.

Nullus Episcopus, clericus, vel alia persona alterius ecclesiae res, aut petat, aut praesumat accipere. quod si fecerit; tamdiu habeatur a communione altaris, vel omnium fratrum, ac filiorum caritate suspensus, donec ipsi ecclesiae, cuius directo ordine res est ablata, restituatur. *Aurel. vi. c. 14.*

CAP. XXXIX.

Quisquis quodcumque muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesiis, aut quibuslibet locis sanctorum contulerit, aut ea, quae a parentibus donata noscuntur, post modum auferre praesumpserit, vt necator pauperum communione priuetur. *Aurel. v. c. 16.*

CAP. XL.

Quicumque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine conscientia Episcopi aliquid de possessionibus, vel de domo ecclesiae tulerint, aut fraudem fecerint; non solum omni dedecore constricti restituant, quod fecerunt; sed etiam non debere ibi in ecclesia esse, vbi fraudem visus est operasse. duobus iaceat sub paenitentia annis, & * dum defleuerit factum, reuertatur ad officium. *Narbon. cap. 8.*

*cum f.

CAP. XLI.

Synodus sancta decreuit, vt si quid basilicae sancti Marcelli, vel sancti Symphoriani, vel quibuscumque locis, vel seruientibus Deo, per quascumque auctoritates, aut scripturarum epistulas dominus Rex Guntramnus, vel iugalis sua, filiaeq. eorum, &c. contulisse, vel adhuc conferre voluerint, neque ab Episcopis locorum, neque potestas Regia quocumque tempore successura de eorum voluntate quidquam minorare, aut auferre praesumat. Quod si quis hoc quocumque tempore temerare, aut auferre praesumpserit; veluti necator pauperum anathemate perpetuo iudicii diuini plectatur, &c. *Valent. Gal. ij. in fin.*

CAP. XLII.

Nullus sacerdotum, vel ministrorum ex rebus ecclesiae, quae in quibuscumque locis a fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel iuri suo, aut cathedrae propriae * ciuitatis

* vnitati al.

connectat, &c. Verum vt huius rei potior soliditas habeatur, condignis [filiis, vel nepotibus, honestioribusq. propinquis eius, qui construxit, vel ditauit ecclesiam, licitum sit hanc bonae intentionis habere solertiam; vt si sacerdotem, seu ministrum aliquid ex collatis rebus praeuiderint defraudare; aut commonitionis honestae conuentione compescant; aut Episcopo, vel iudici corrigenda denuntient. Quod si talia Episcopus agere temptet, Metropolitano eius haec insinuare procurent. *Tolet. ix. c. 1. Burchar. lib. 3. cap. 182. Iuo par. 3. c. 243. decr.* 16. q. 7. c. 31.

CAP. XLIII.

Illi (*sacerdotes*) qui rei propriae facultate suffulti sunt, aut qui rem suam iam antea in nomine ecclesiae, cui praesunt, transfudisse noscuntur; si aut per se, aut per subditos, seu per quoslibet aliena diripiunt, &c. peruasa, vel praesumpta de rebus propriis sarciant, &c. & duarum hebdomadarum excommunicatione plectendi sunt, &c. Qui nihil proprietatis habere videntur, magna discretionis arte medendi sunt; quo nec ausus illicitos ecclesiarum facultatibus redimant; nec illi penitus extorres a paena persistant. Neque enim iustum est, vt pro prauis actibus sacerdotum, ecclesiae, quibus praeminent, sustineant damnum: & pro excessibus talibus satisfactio ab ecclesiis exigatur: cum ecclesia cultores suos non ad litem, sed honestatem informet, &c. *Tolet. xi. cap. 5.*

CAP. XLIV.

Amico quippiam rapere furtum est, ecclesiam fraudare sacrilegium est; accepisse pauperibus erogandum, &c. & aliquid inde subtrahere omnium praedonum crudelitatem superat. *Hieronym. ad Nepotian. apud Aquisgr. c. 94. Vasen. c. 4.*

12. q. 2. c. 71. gloria, ante fin. & 13. q. 2. cap 10. qui oblationes. in fin.

CAP. XLV.

Multa contra eos, qui ecclesias compilant. *Conc. Aquense, siue Aquisgran. sub Pipino lib. 1. & 2.*

CAP. XLVI.

Vt contra depraedatores, & oppressores ecclesiarum, & rerum ad easdem pertinentium, defensores, secundum ministerium vestrum, quantum Deus posse dederit, existatis; ac praecepta, quae auus, ac pater vester ecclesiis ditioni vestrae subiecti fecerunt, ac firmauerunt, &c. de cetero rata in omnibus conseruetis. *Beluacen. apud synod. Melden. c. 14. ead. syno. Melden. cap. 86.*

CAP. XLVII.

Hi, qui monasteria, atque sacra loca, vel ecclesias infringunt; & deposita, vel alia qualibet exinde abstrahunt, &c. velut sacrilegi canonicae sententiae, quae ex his decreta esse dignoscitur, subigantur. *Melden. c. 60.*

CAP. XLVIII.

Peruasores rerum ecclesiasticarum, qui easdem res, vel contra auctoritatem, non solum retinere, verum & crudeliter depopulari

pulari noscuntur; quidam etiam & facultates ecclesiae in diuersa collaboratione & redditibus eas exspoliant, vt rapaces, &c. ex criminali, & publico peccato publica paenitentia satisfaciant. *Melden.c.61. Burchar.lib.11.c.16. Iuo par.14.c.86. decr.*

C A P. X L I X.

Si quis non metuens iudicium Dei, & damnationem aeternam, & possessiones ecclesiarum, siue exspoliare, quae pertinent ad ius earum praesumpserit; excommunicationis sententiam, quo vsque praesumptionis factum corrigat, secundum ecclesiasticam censuram ferat. *Valent sub Lothario c.8.*

C A P. L.

Plurimi vestrum abiecto timore Dei, templa violant, vasa Dei, & in diuersis speciebus thesaurum auferunt, & deposita, id est, commendata propter paganorum incursionem ab aliis ecclesiis in suos vsus transferunt; & sacrilegium iam publice sine timore committunt, possessiones ecclesiae, id est, villas, quae datae sunt Deo, &c. vos Deo aufertis, &c. Tam nefarium scelus, quo praesentibus, & futuris nocetis, iam vindicaret, quia iustus est, nisi esset & patiens, &c. Dei vox est: Tacui, numquam semper tacebo: id est, in hac vita quiesco, in altera vindicabo. Vindictam illaturus quid est dicturus? Audistis me praecepisse,

Exod.20. Non concupisces rem proximi tui; rem pro-
Deut.5. ximi vestri si concupiscitis, quia non ausi estis, aliquando non abstulistis: meam non solum concupiscitis, sed ad meum contemptum, audacissime vobis vindicastis; & plus timuistis seruum, quam me Dominum: ergo meus
1.Tim.6. contemptus, & vestra, quae radix fuit omnium malorum, cupiditas vos mergit in tartarum, &c. *Tullen. in epist. ad Rotbert. & alios.*

C A P. L I.

Tollenda est praua omnino consuetudo, quae in quibusdam locis oriri caepit; quia nonnulli Archipresbyteri, vel aliorum titulorum custodes fruges, vel aliarum ecclesiarum redditus, ad proprias domos abducunt, &c. *Ticin. sub Ludou. y. c.5.*

C A P. L I I.

Quidam Episcopi, & rectores monasteriorum, res ecclesiarum suarum subtractas, & aliis personis largitas esse quaeruntur; & ideo ecclesiasticas vtilitates nequaquam se implere posse dicunt: Quae vt restituantur, vestram regiam maiestatem imploramus. Quia sibi, qui eas pro animarum suarum remedio ecclesiis contulerunt, praemium merentur: sine dubio damnatione digni sunt, qui eas subtrahere moliuntur. *Ticinen.c.10.*

C A P. L I I I.

Qui de rebus ecclesiarum aliquid abstulerint, grauius inde iudicentur; quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abstulerit, aut arripuerit, &c. *Pisten.c.4.*

C A P. L I V.

Quicumque timorem Domini postponentes, & ecclesiastica iudicia non verentes, res ecclesiae rapiunt, vel auferunt, vt in epistola Anacleti Papae legitur, sacrilegium faciunt. Papa dixit: Ergo qui Christi pecunias, & ecclesiae rapit, aufert, vel fraudat; homicida est, atque homicida ante conspectum iudicis deputabitur. [Qui rapit pecu- 17.q.4.c.
niam proximi sui, iniquitatem operatur: qui 18.
autem pecuniam, vel res ecclesiae abstulerit, sacrilegium facit. Vnde tanta auctoritate Apostolicae sententiae sufsulti sancimus, & vnanimes iudicamus; vt res ecclesiae tripliciter componantur, insuper vero bannus Episcopalis exquiratur. Qui vero exteriores ecclesiae res rapiunt, vel fraudant; Comite agente coërceantur, vt res ablatae legitime restituantur, & componantur. Si vero non procurauerint, vel non emendauerint; ab Episcopo canonice constringantur, vt res restituantur. *Triburicens. cap.7. Anaclet. epist.1. ante fin. Lucius epist. vni. cap.6. Trosleia. cap.4.*

C A P. L V.

Sacrilegium est res ecclesiae sacratas auferre, possessiones ad ius ecclesiae pertinentes, vel aliquid ecclesiae consecratum, vel donatum tollere, inuadere, fraudare, vel rapere, &c. *Trosleia. c.4. in princ.*

C A P. L V I.

Omnes contra legem facientes, res ecclesiae quascumque diripientes, vel ecclesias, sacerdotesq. contra diuinas sanctiones vexantes sacrilegi, atque indubitanter infames sacrilegi vocantur. Et heu, quanti scientes, quanti, quia scire nolunt, vel quid sit sacrilegium, scire se dissimulant, ideo nescientes in hoc pessimum facinus proruerunt; & quia hoc anathema in medio est populi Christiani, non est Deus cum eis, &c. Omnia, quae 12 q.2. c.
Domino offeruntur, proculdubio consecran- 3.nulli.
tur, & non solum sacrificia, quae a sacerdotibus super altare Domini consecrantur, oblationes fidelium dicuntur; sed quidquid ei a fidelibus offertur, siue homo fuerit, siue animal, siue ager, vel quodlibet artificium, aedificium, vestimentum, quodcumque mobile, vel immobile, &c. & quicumque ab ecclesia aliquod ex his quocumque modo alienauerit, abstulerit, inuaserit, vastauerit, siue diripuerit; quia quaecumque ecclesiae sunt, Christi sunt, proculdubio sacrilegium committit. Quapropter in libro Capitularium secundo cap. 427. &c. sancitur, vt nullus laicus homo, vel Imperator, vel Rex, vel Episcopus, aut aliquis praefectorum saeculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat, aut a nobis competere, vel quocumque modo inuadere praesumat, monasterium, aut praedia, vel quascumque res,

vel aliquid de monasterio, &c. Si autem in tantum horribilis est Deo ille, qui impie agit; certe separatus est a Deo, & anathemati iusto subicitur. Anathema enim nihil aliud significat, nisi a Deo separationem, sicut in veteri, & nouo testamento iudicium de anathemate significat. Et nullus sacrilegus regnum Dei possidebit, nisi per puram, probatamque, & publicam paenitentiam, & sanctae ecclesiae, eius praecipuae, quam laesit, satisfactionem, &c. Et a societate fidelium eius ideo alienatur; vt quisquis ille est, pro certo hoc sciat, quia tali, nisi per satisfactionem condignam, nec viuo, nec mortuo ecclesia communicat, &c. Sicut Hieremias peccatorem populum quadruplici planxit alphabeto; sic nos sacrilegos Dei, & ecclesiae contemptores percutiamus quadruplici anathematis maledictis. Sit eis clausa porta caeli, aperta ianua inferni; cū nullo Christiano partem habeant omnino, vel societatem, sed & de reliquiis ciborum illorum nihil detur pauperibus, quin potius proiiciantur canibus, donec per humilem, & dignam paenitentiam, & congruam emendationem laetificent ecclesiam, quam per sacrilegia, & nefanda scelera exacerbauerant. Sed quia sunt quidam, qui temporalē potius mortem, quam aeternam timeant, recenseamus, quid saeculi leges de talibus praecipiant. In libro suprascripto cap. 431. iubetur, vt capitali paena multentur, qui sacrilegia, adulteria, praedationes, & deuastationes exercuerunt, & omnes res eorum fisco Regis socientur, vel ecclesiae, cuius res vastauerint, alienauerint, aut abstulerint, dentur. De illis, qui res ecclesiae tenent, ex Capitulari Caroli Imperatoris. Si quis ecclesiasticam rem tenet, & admonitus iudicium declinauerit, quo vsque ad discussionem veniat, aut rem restituat, communione priuetur. *Trosleia cap. 4. Burch. lib. 11. cap. 17. Iuo lib. 5. tit. 3. cap. 32. panor. & par. 14. c. 87. decr. Tarrac. lib. 5. cap. 4.*

CAP. LVII.

cap. 1. de praeben. Greg. ix. & in 1. collect. Nullus de clero, siue de populo ecclesiastica bona iure consanguinitatis requirat sibi habenda. *Pictau. cap. 3.*

CAP. LVIII.

Nemo ea, quae sunt ecclesiae, vt sua vsurpet. *Theophil. Episcop. Alex. in commonitorio, cap. 10.*

Nemo surripiat bona Episcopi defuncti: & bona ecclesiae viduatae seruentur successori. Tit. XXXIV.

Vide supra lib. quarto, titulo octuagesimo tertio, quibus haec adde.

CAP. I.

Prouentus ecclesiae viduatae apud oeconomum ipsius ecclesiae seruentur. *Chalced. cap. 25. in fin. Vernen. cap. 17. Vormat. cap. 76. Capitul. lib. 3. cap. 28. Burch. lib. 1. cap. 24. Iuo par. 5. cap. 135. decret. Anselm. lib. 6. cap. 35. Caesar. lib. 3. c. 28.* *Dist. 75. c. 2 quoniam.*

CAP. II.

Vt moriente Romano Pontifice, vel cuiuscumque ciuitatis, nullus praesumat facultates eorum inuadere, sed successoribus eorum reseruentur integrae. *Nicol. ij. in synod. Rom. cap. 2.*

CAP. III.

Ne aliquis clericus res Episcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel post mortem eorū diripiat, vel in vsus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit. *Vrban. ij. in syn. Claramon. cap. 31. al. 19.*

De pactis. Tit. XXXV.

CAP. I.

Plerique sicut accepimus, regulares, & clerici saeculares, interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in praeiudicium parochialium ecclesiarum pactum adiiciunt, vt conductores, & feudatarii, decimas eis soluant, & apud eosdem eligant sepulturam, &c. Pactum huiusmodi penitus reprobamus; statuentes; vt quidquid fuerit occasione huiusmodi pacti praeceptum, ecclesiae parochiali reddatur. *Innocent. iij. in conc. gen. Lateranen. cap. 56.* *De pact. c. 7. Greg. ix. & c. 1 eod. tit. in 4. col.*

CAP. II.

Vt pactum, quod a beatae memoriae vestro genitore domino Vdone, & a vobis piissimis Imperatoribus iuxta praecedentem consuetudinem factum est, nunc in synodo redintegretur, & inuiolatum seruetur. *Ioan. ix. in synod. Rauen. par. 3. cap. 5.*

CAP. III.

Si humana pacta non possunt impune calcari, quid de eis manebit, qui corrupnerint foedera diuini sacramenti. *Leo epist. 90. ad Rustic. cap. 13. & 14. Burchar. lib. 8. cap. 2. Iuo par. 7. cap. 20. decret. Anselm. lib. 11. cap. 87. Caesar. lib. 10. cap. 113. Tarrac. lib. 1. r. 221.* *20 q. 1. c. 8 puellae*

CAP. IV.

Studiose agendum est, vt ea, quae promittuntur opere compleantur, *Greg. lib. 8. reg. ep. 38. Ianu. Episc. Calarit.* *De pact. cap. 1. Greg. ix. & in 1. collect.*

CAP. V.

Cum generatione, quae pacem vobiscum habere quaerit, quomodo ad alterutrum pacem firmare, & custodire debeatis, inquiritis. Quaecumque gens vobis pacem offerre voluerit, vos nolite renuere, scriptum quippe est: Pacem sequimini cum omnibus. Et rursus: cum omnibus hominibus pacem habentes, &c. Prouidendum est, vt in omni pacto Christus praeponatur, ita vt lege ipsius, & praecipue fide illius *Heb. 12. Rom. 12.*

illius superſiſtente foedus, quod in inuicē pangitur permaneat incorruptū. Quam autē pacē ſectari debeatis, dominus manifeſtat, cum dicit: Pacem meam do vobis; Cum eo igitur, qui pacem Chriſti non habet, nec nos communionis habere pacem debemus. Sed nec cum illo, qui pacem idcirco poſtulat, vt liberius nociua committat. *Nicolaus ad conſul. Bulgar. cap. 80.*

Iaan. 14.

CAP. VI.

Percunctati eſtis; cum generatione, quae Chriſtiana eſt, foedus, interpoſito ex vtraque parte iureiurando feceritis; & poſt haec illi pactum diſrumpere, & ſuper vos inſurgere voluerint, vtrū & vos adire contra eos audeatis, an aliud quid agere debeatis. Verum omnis eſt neceſſitas toleranda, magis quam a vobis quaelibet iniquitas perpetranda. Proinde foedus, quod pangitis, nulla eſt occaſione violandum, niſi forte in confirmandi foederis ipſius articulo interpoſitum eſt; quatenus ſic vna pars id foret obſeruatura pactum, ſi pars hoc altera, nulla tergiuerſatione violaſſet; ſi quidem a Chriſtiano omne genus mendacii ſummopore declinandum eſt, &c. Iam vero ſi illi poſtpoſito iuramento, diruptoque foedere contra vos inſurrexerint; quid vos oporteat agere, Epiſcopus veſter a vobis inquiſitus reſpondeat, &c. *Nicol. ad conſul. Bulgar. cap. 81.*

CAP. VII.

2. Cor. 6.

Cum paganis quod ſit Chriſtiano pactum faciendum Apoſtolus indicat, qui nullā communionem luci ad tenebras, Chriſto ad Belial, fideli cum infideli, dat intelligi, debere prorſus exiſtere. Verum ſi eo fidelis animo pactum cum infideli conſtituit, vt eum ad cultum veri Dei poſſit attrahere, non eſt prohibendum, &c. Inueniuntur autem nonnulli ſanctorū, & fidelium cum alienigenis, & infidelibus pacta, & amicitiae faedera contraxiſſe diuerſa; ſed eos non tamquam infidelitatem eorum, & ſuperſtitionem approbantes coluiſſe, ſed tamquam in angarias diuerſis vſibus implicaſſe, & praecipue in terrenis eos quaeſtibus, & ſeruilibus occupaſſe. *Nicol. ad conſul. Bulgar. cap. 82.*

CAP. VIII.

De pact. c. 1. Greg. ix. & in 1. collect. Antiq.

Gratus Epiſcopus dixit, &c. Aut inita pacta ſuam obtineat firmitatem, aut conuentus, ſi ſe non cohibuerit, eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam. Vniuerſi dixerunt; Pax ſeruetur, pacta cuſtodiantur. *Carth. i. cap. 12.*

CAP. IX.

Pacta, quae iuxta canonicam regulam inter Epiſcopos per pacificam deliberationem iuſtiſſime fuerint facta, in omnibus placet eſſe ſeruanda. *Emerit. cap. 8. ante fin.*

De donationibus. Tit. XXXVI.

CAP. I.

17. q. 4. c. 41.

Queſti nobis ſunt Caſtelien. monaſterii monachi Abbatem ſuū terram intra ſylacaenum* caſtrum, quae in DC. pedes extenditur, ſub praetextu fabricandae eccleſiae fraternitati tuae donationis titulo conceſſiſſe. Et ideo volumus, quantum parietes poſſunt hedificatae eccleſiae circumdare, viri eccleſiae vendicari. Quidquid vero extra parietes eiuſdem eccleſiae eſſe potuerit, ad iura monaſterii ſine difficultate aliqua reuertatur: quia nec mundanarum legum, nec ſacrorum canonum ſtatuta permittunt, res monaſterii de iure eius, quolibet titulo ſegregari. Ea propter donationem eius terrae, quae contra rationem facta eſt; ſine aliqua dilatione reſtitue. *Greg. lib. 7. indict. 1. ep. 33. Caeſar. lib. 9. cap. 35.*

* ſchillitan. al.

CAP. II.

De iis quae fiūt a praelatib. apud Greg. ix. c. 7. & 8. & in 3. collect. de iis quae conced. ab Epiſc. c. 1. & 2.

Ne quis Epiſcopus de rebus eccleſiae quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, niſi forte aliquod horū faciat, vt vel meliora proſpiciat, & cum totius cleri conſenſu, atque tractatu id eligat, quod non ſit dubium eccleſiae profuturum, &c. Si laicus decimam dioecoeſani conſenſu alteri eccleſiae aſſignauerit, praeſertim religioſo conuentui, conſtabit ipſa donatio perpetua firmitate ſubnixa, &c. *Innoc. iij. Arcipresbytero, magiſtro ſcholar. & P. de vico ſancti Aue. Regis Ali Bituricen.*

CAP. III.

De haeret. c. 6. Greg. ix. & c. 9. in 1. col.

Epiſcopi, vel clerici res ſuas ne donent non orthodoxis Chriſtianis, & ſi propinqui ſint. *Carthaginen. cap. 22. Carthaginen. iij. cap. 13.*

CAP. IV.

12. q. 2. c. 51. ſine p. 2. & cap. 1. & 8 de his, quae fiunt a praelat. Greg. ix. & in 1. collect. de iis, quae conced. c. 1. & in 3. col. c. 2. 12. q. 2. c. 34.

Irrita erit donatio, Epiſcoporum, vel venditio, vel commutatio rei eccleſiaſticae abſque conniuentia, & ſubſcriptione clericorum. *Carth. iv. cap. 32. Innoc. iij. Meten. Archidiacono. Burchar. lib. 3. cap. 170. Iuo par. 3. cap. 251. decret. & lib. 2. tit. 10. cap. 2. panor. Anſelm. lib. 7. cap. 192. in addit.*

CAP. V.

Epiſcopus, qui filios, aut nepotes non habens, alium, quam eccleſiam, reliquit haeredē, ſi quid de eccleſia, non in eccleſiae cauſſa, aut neceſſitate inſumpſerit, quod diſtraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quae reliquit, ab haeredibus eius indemnitatibus eccleſiae conſulatur. *Agathen. cap. 33. v. cap. 22. Hiſpal. cap. 1.*

CAP. VI.

Quiſquis clericus aliquid de munificentia eccleſiae, cui ſeruierit, adeptus, & ad ſacerdotium alterius ciuitatis eſt, aut fuerit ordinatus; quod dono accipit, vel acceperit, reddat; & quod ſuum eſt ex proprietate, vel ſecundum inſtrumenti ſeriem probatur emiſſe, poſſideat. *Epaū. cap. 14.*

CAP. VII.

14. q. 2. c. vn.

Ne quis ſacerdotum, vel clericorum more ſaecularium iudicum audeat accipere pro impenſis patrociniis munera, niſi forte in eccleſiis oblata gratuito, quae non fauore muneris videantur accepta, ſed collatione deuotionis

illata, &c. *Tarraconen. cap. 10. Caesar. lib. 5. cap. 76.*

CAP. VIII.

De munificentiis sacerdotum id obseruandum; quod sicut, si quid praesenti tempore a clericis decedentibus munificentiae habetur, vel possidetur; deinceps a successoribus nullatenus auferatur: ita vt qui decessorum largitatibus gaudent, officia, & ecclesiae obediētiam, & affectum sacerdotibus praebeant. De quibus tamen munificentiis, quae praesenti tempore ab his possidentur, si pro oportunitate Episcopo placuerit, quod voluerit commutare; sine accedente dispendio in locis aliis commutetur. De munificentiis vero praesentibus, quas vnusquisque clericus pro sua gratia eorum obsequiis existimat conferenda, sicut in arbitrio dantis est, vt tribuere, quibus voluerit, debeat; ita si inobedientia, vel contumacia in aliquo accipientis exstiterit; culpa agnita, in arbitrio sit praesidentis, verum, vel qualiter debeat reuocare. *Aurel. iij. cap. 17.*

CAP. IX.

Quicumque pro deuotione sua oblationis studio aliquid in campellis, vel in vineolis etiam absque scriptura probatur ecclesiae contulisse; si postmodum ipse, vel heredes eius quacumque occasione auferre a iure hoc ecclesiae alienare voluerint; quousque a tali intentione discedant, aut peruasa restituant, aut certe a communione ecclesiastica, suspendantur. *Aurel. iv. cap. 19.*

CAP. X.

Si quis Episcopus alterius ecclesiae clerico de facultatibus suae ecclesiae aliquid sub titulo quocumque donauerit, post eius obitum, qui acceperit ad ecclesiae ius, de cuius facultate discesserat, reuertatur; quia iniquum est, vt sub hac specie damnum ecclesia, quae multis subuenit, patiatur. *Aurel. iv. cap. 16.*

CAP. XI.

Quisquis maiorum, aut mediocrium personarum quodcumque muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesiis, aut quibuslibet locis sanctiorum studio mercedis, cum iustitia, pro Dei contemplatione contulerit; & haec ipsa, quae a parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre praesumpserit; vt necator pauperum communione priuetur. *Aurel. v. cap. 16.*

CAP. XII.

Illud censuimus statuendum, vt quascumque munificentias clericis, aut seruientibus, siue de rebus ecclesiis in vsum, aut de propriis in proprietatem praecedentes dederint sacerdotes, subsequentes Pontifices nullatenus auferre praesumant. Si quid tamen culpae extiterit, pro qualitate personarum, vel regula canonum praecedentium in persona habeatur, non in facultate districtio. *Lugdun. cap. 5.*

CAP. XIII.

Praebendum est a sacerdotibus vitae solatium indigentibus, & maxime his, quibus restituenda vicissitudo est. [Quicumque ergo fidelium de facultatibus suis ecclesiae aliquid deuotione propria contulerint; si forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam; ab eadem ecclesia suffragium vitae pro temporis vsu percipiant. Si enim clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus pro solo religionis intuitu, in vsum res ecclesiasticae largiuntur; quanto magis his consulendum est, quibus retributio iusta debetur? *Tolet. iv. cap. 37.* 16. q. 7. c. 30.

CAP. XIV.

Quaecumque Episcopus ad honos profectus viderit crescere per bonam intentionem, venerandi, amandi, & honorandi, atque de rebus ecclesiae, quod voluerit, illi largiendi habeat potestatem, &c. *Emerit. cap. 13.*

CAP. XV.

Placuit huic sancto concilio; vt si Episcopus ecclesiae suae, in qua praesidet, de rebus suis inuentus fuerit plurima contulisse; quidquid amicis suis, seruis, aut libertis, vel quibuslibet personis, de ecclesiae suae rebus compertus fuerit aliquid donasse, si triplum, aut multo plus patuerit esse; quod conscripsit in nomine ecclesiae suae; firmum teneat, quod distribuit in personis, quae praenotatae sunt superiori ordine; nec licebit succedenti Episcopo prioris sui irrumpere voluntatem. *Emerit. cap. 21.*

CAP. XVI.

Res, quae ab illectis, & negligentibus datae ab auaris, & cupidis non solum acceptae, sed raptae noscuntur, haeredibus reddantur, qui dementia parentum, & auaritia incentorum, exheredati esse noscuntur. Si vero nescientibus Episcopis, aut Abbatibus ministri eorum, quilibet videlicet in clero, hoc fecisse conuincuntur; Episcopi, & Abbates desidia; illi vero rapacitate, & auaritia iudicentur. Hoc vero quod quisque Deo iuste, & rationabiliter de rebus suis offert, ecclesia tenere debet. *Cabilon. sub Carolo cap. 7. Burch. lib. 8. cap. 93. Iuo par. 7. cap. 43. & decret.* 16. q. 7. c. 42. conf. tit. & 20. q. 3. c. vlt.

De induciis. Tit. XXXVII.

CAP. I.

TReugas a quarta feria post occasum solis vsque ad secundam feriam, & ab aduentu Domini vsque ad octauas Epiphaniae, & a septuagesima vsque ad octauas Paschae, ab omnibus, inuiolabiliter obseruari praecipimus. Si quis autem treugas frangere temptauerit, post tertiam commonitionem, si non satisfecerit, Episcopus suus excommunicationis sententiam dictet, & scriptam vicinis Episcopis repraesentet, &c. Episcopi ad solum Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consilium, & auxilium praebeant, &c. *Alex. ij. in conc. Later. cap. 21. Innoc. ij. in conc. Rom. cap. 9. post Iuo. panor.* cap. 1. & tit. treug. & pace Gregor. ix. & in 6. eod.

CAP. II.

De treug. & pac. c. 2. Gregor. ix. & in 3. collect.

Innouamus, vt presbyteri, monachi, clerici, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes, & redeuntes, & in agricultura exsistentes, & animalia, quae semina portant ad agrum, congrua securitate laetentur. *Alex. iij. in conc. Later. c. 22. Innocent. ij. in conc. Rom. c. 9. post Iuo. panor.*

CAP. III.

Si quis treugam diffregerit, vsque tertio ad satisfactionem ab Episcopo admoneatur. Quod si nec tertio satisfacere contempserit; Episcopus, vel cum Metropolitani consilio, aut cum duobus, aut vno vicinorum Episcoporum in rebellem anathematis sententiam dictet, & per scripturam Episcopis circumquaque denuntiet. *Callist. ij. in conc. Roma. cap. 13.*

CAP. IV.

Praecipimus, vt presbyteri, clerici, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes, & redeuntes, & in agricultura exsistentes, & animalia, cum quibus arant, & oues omni tempore sint securae. Si quis autem hoc nostrum statutum violare praesumpserit; Episcopus, in cuius parochia fuerit, omni tepiditate seposita, canonicam de ipso iustitiam faciat. *Eugen. iij. in conc. Rom. c. 11.*

De praescriptionibus. Tit. XXXVIII.

CAP. I.

16. q. 3. c. 1 per singulas.

VNiuscuiusque ecclesiae rusticae paraeciae, vel praedia maneant inconcussa apud Episcopos, qui ea possident, praesertim si triginta annis sine vi ea possidentes administrant. Intra id tempus, si quaestio de eis moueatur, liceat ei, qui se laedi putat, mouere litem apud synodum prouinciae, vel si contra suum Episcopum, vel Metropolitanum lis sit, apud Primatem, vel CP. sedem, &c. *Chalced. c. 17. Trul. c. 25. Burc. lib. 3. c. 148. Iuo lib. 2. tit. 6. c. 1. panor. & par. 3. c. 106. decr. Ansel. lib. 5. c. 26.*

CAP. II.

16. q. 3. c. 8.

Placuit huic sanctae, & magnae synodo; vt res, vel priuilegia, quae Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & siue a *diuae recordationis Imperatoribus, siue ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam a potestate Praesulum earum, quaecumque persona saecularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quaelibet auferat: sed sine omnia in potestate, ac vsu Praesulis ecclesiae, quaecumque intra triginta spatium annorum ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo saecularium contra praesentem definitionem egerit; tanquam sacrilegus iudicetur, & donec se correxerit, & ecclesiae propria priuilegia, seu res restituerit, & reseruauerit, anathema sit. *Synod. vij. CP. sub Hadr. ij. c. 18. Anselm. lib. 4. c. 30. Iuo epist. 71. vel 30. ad Decan. Beluacen.*

* piae

CAP. III.

Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est: synodali iudicio definimus; vt nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica, quam ciuilis. cum sit generaliter omni constitutioni, atque consuetudini derogandum, quae absque mortali non potest obseruari peccato. Vnde oportet, vt qui praescribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienae. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 41.*

De praescrip. cap. vlt. Greg. ix. & in 4. coll. eo. tit c. 3. Rom. 14.

CAP. IV.

Facultates ecclesiae, nec non & dioeceses, quae ab aliquibus possidentur Episcopis, iure sibi vindicent, quod tricennalis lex conclusit; quia & filiorum nostrorum Principum, ita emanauit auctoritas, vt vltra triginta annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum tempus exclusit. *Gelas. epist. 2. c. 2. Burch. lib. 3. c. 149. Iuo lib. 2. tit. 6. c. 2. panor. & par. 3. c. 144. & 147. decr. Anselm. lib. 5. cap. 19. Caesar. lib. 7. c. 31.*

13. q. 2. c. 1. 16. q. 3. c. 2. § 1

CAP. V.

Volumus accedentem te ad Panormitanam ciuitatem, quaestionem ipsam tali ratione discutere, dominio rei apud possessorem, sicut hactenus possessum est, videlicet permanente; vt si monasterium praefatum sancti Theodori fines, de quibus causatio mota est, inconcussos quadraginta annis possedisse repereris; nullam deinceps, etiam si quid sanctae Romanae ecclesiae competere potuit, patiaris sustinere calumniam: sed quietem eorum inconcussam omnibus modis procurare. Sin vero actores ecclesiae, non eos possedisse quadraginta annos inconcusso iure monstrauerint, sed aliquam intra tempora haec motam fuisse aliquando quaestionem eorundem finium; electis arbitris tranquille, & legaliter sopiatur. *Greger. lib. 1. epist. 9. Petro Subdiacono. Iuo par. 3. cap. 146. decr. Anselm. lib. 5, cap. 75. in Roman.*

16. q. 4. c. 2.

CAP. VI.

Hortamur, vt ad loca, de quibus contentio est, debeatis accedere, & constituta loca, quae in lite sunt praesentia, iure terminare faciatis; quadraginta tantum annorum ab vtraque parte praescriptione seruata. *Gregor. Syracusa. Episc. lib. 6. regist. ep. 36. vel c. 200.*

De praescrip. c. 5. in 1. coll.

CAP. VII.

Placuit, vt etiam si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam vnitatem conuerterit, si eum per triennium nemine repetente retinuit; vlterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui potuit repetere, & tacuit; praeiudicium patietur. Si autem non fuit, non praeiudicetur matrici; sed liceat, cum locus acceperit Episcopum, quem non habebat, ex ipso die intra triennium repetere. Itemq. si fuerit Episcopus ad catholicam ex Donati parte côuer-

cap 1. de praescrip. Greg. ix. & in 1. coll.

uersus ; non ei praeiudicet praefinitum tempus : sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quae ad ipsam pertinebant cathedram. *Carth.c.120. G. Afri.c.86.L.*

CAP. VIII.

16.q.3.c.11. Clerici quilibet quantacumque diuturnitate temporis de ecclesiae remuneratione aliqua possederint, in ius proprium praescriptione temporis non vocentur; dummodo pateat ecclesiae rem fuisse ; ne videantur etiam Episcopi administrationes prolixas, aut *precatorias, cum ordinati sint, facere debuisse, aut diu retentas facultates in ius proprietatis suae posse transcribere. *Agathen.cap.59. Epau.c.18.Iuo par.3.c.166.decr.*

*precarias

CAP. IX.

16.q.3.c.12. Si Episcopus humanitatis intuitu manci-piola, vineolas, vel terrulas clericis, vel monachis praestiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesia praeiudicium patiatur : nec saecularis legis praescriptio opponatur. *Aurel.c.25.vel.23. Ansel.lib.5.c.87.in Rom.*

CAP. X.

Quicumque clericus aliquid de iure ecclesiastico alienare quacumque ratione praesumpserit, non valebit : quia secundum canonum statuta, proprietatem ecclesiae non violat in alios quamlibet longa possessio, &c. *Aurelian. iv. cap.18.*

CAP. XI.

16.q.3.c.13.Prima Omnis parochia, quae ab antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiam suam comprobaretur, eius priuilegio restituatur. Sicut enim per legem mundalem his, quos barbarica *seueritas captiua necessitate transuexit, post liminio reuertentibus redditur antiqua possessio ; non aliter est ecclesia receptura parochiam, quam ante res fuit, cum rebus suis, siue ab aliis ecclesiis possideatur, siue in cuiuslibet possessionem transfusa sit. Non enim erit obijcienda praescriptio temporis, vbi necessitas intercessit hostilitatis. *Hispalen.ij.cap.1. C.de captiu.& postlimi.l.1. si quis l.fin. p. diuersar. hor. p. quos barbarica fer.*

*feritas al.

CAP. XII.

16.q.3.c.6.Inter. Prolatis canonibus synodalia decreta perlecta sunt, quae monent ita oportere inhiberi cupiditatem, vt ne quis terminos alienos vsurpet. Ob hoc placuit inspectionis viros mittendos, ita vt si in dioecesi possidentis sitam basilicam veteribus signis lineis praeclusus monstrauerit ; ecclesia, cuius est ius retentionis, fit aeternum dominium. Quod si & limes legitimus eandem basilicam non recludit, & tamen longi temporis probatur obiecta praescriptio, appellatio repetentis Episcopi non valebit : quia illi tricennalis obiectio silentium imponit. Hoc enim & saecularium Principum edicta praecipiunt, & Praesulum Romanorum decreuit auctoritas. Si vero intra triginta annos extra alienos terminos basilicae iniusta retentio reperitur ; repetentis Episcopi iuri sine mora restituetur. *Hispalen. ij. cap.2. Burch. lib.1.cap.69. Iuo par.3. cap. 99. decre.*

CAP. XIII.

Quicumque Episcopus alterius Episcopi dioecesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, quia secundum ius legis, eius videtur esse dioecesis ; admittenda non est contra eum actio reposcendi. Sed hoc intra vnam *parochiam, extra vero nullo modo : ne dum dioecesis defenditur, prouinciarum termini confundantur. *Tolet.iv.c.33. Burchar.lib.1.c.67. Iuo lib.2.tit.6. cap.4.panor.& par.3.c.131. & par.3.c.175.decr. Anselm.lib.5.c.28.* 16.q.3.c.4.

*prouinciam

CAP. XIV.

Sicut dioecesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorii conuentum non adimit. Ideoq. basilicae, quae nouae conditae fuerint, ad eum Episcopum pertinebunt, cuius conuentus esse constiterit. *Tolet.iv.c.34. Burch. lib. 3.c.147. Iuo lib.2.tit.6.c.5.panor.& par.3.c. 212.decr. Ansel.lib.5.c.27.* 16.q.3.c.3. 16.q.5.c.2.possessio

CAP. XV.

Dum, miserante Domino, Principis iussu in vnum ad sanctum venissemus Concilium, vnus Belua nomine sanctae Egeditanae ecclesiae Episcopus interpellauit sanctam synodum, eo quod Iustus Salmanticensis ecclesiae Episcopus, debitam illi teneret dioecesim: hoc etiam adijciens ; vt vnde a Gallaeciae metropoli dioecesis suae fuerat possessum, ille reciperet, quamuis longa post tempora, quae parochiae suae fuerant debita. Sed quia antiquorum canonum sunt instituta, vt si in vna prouincia, quisque Episcopus de alterius dioecesi partem aliquam per triginta annos possederit, quietus teneat ; iniustum perspeximus ; vt quia nec ille triginta annos adhuc habet, quod ad huius prouinciae Metropolim reductus est ; & ille, quod per longa tempora non possedit, recepit, & triginta adhuc non sunt in hoc illi impleti anni ; sicut ille ad debitam dioecesim redit ; ita & hic pulsat ad dioecesim sibi debitam ordine Metropolitani cum suis fratribus per suum Saionem recipiat. Ita tamen, vt de praesentia Metropolitani inspectores dirigantur, qui euidentia signa dioeceses ipsas conspiciant, & vnusquisque quod illi debitum est, accipiat & habeat, &c. Omnibus vero Episcopis id constituitur esse seruandum, vt parochiam suam bene custodiant, nec a quolibet fratre ea vsurpari permittant. Quibus si tricennalis numerus per voluntatem, aut negligentiam occurrerit, nullo modo reddenda erit. *Emerit.c.8.*

CAP. XVI.

Renouamus canonem, qui dicit, rusticas, & quae sunt in regione parochias inconcussas, & illabefactatas manere apud Episcopos, qui

eas

eas possident, & maxime si triginta annorum spatio eas sine vi possidentes administrauerint. Si autem intra triginta annos fuit, vel fuerit aliqua de his controuersia; licere his, qui se iniuria affectos dicunt, de eo actionem mouere apud synodum prouinciae. *Trull.c. 25.vide Chalced.cap.17.*

CAP. XXVII.

Ab antiquo tempore a sanctis patribus, & a nostris senioribus constitutum est, vt sicut habet Episcopus in sua ordinatione omnem generaliter parochiam cum omnibus rusticanis parochiis, quas per tricennium inconcusse possidet: ita & vnusquisque presbyter habeat parochiam suam, &c. *Trosleia.cap. 6. in princ.*

De praecariis. Tit. XXXIX.

CAP. I.

16.q.3. c. 11. Clerici quilibet, quantacumque diuturnitate temporis ecclesiae remuneratione aliqua possiderint, in ius proprium, praescriptione temporis, non vocentur; dummodo pateat ecclesiae rem fuisse; ne videantur etiam Episcopi administrationes prolixas, aut* precatorias, cum ordinati sunt, facere debuisse, aut diu retentas facultates, in ius proprietatis suae posse transcribere. *Agath.cap.59. Epau. c.18, Iuo par.3.c.166.decr.*

* precarias

CAP. II.

16.q.3.c. 12. Si Episcopus humanitatis intuitu mancipiola vineolas, vel terrulas clericis, vel monachis praestiterit excolendas, vel pro tempore tenendas; etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur; nullum ecclesia praeiudicium patiatur, nec saecularis legis praescriptio opponatur. *Aurel.cap.15.vel 23. Ansel.lib.5.cap.87.in Rom.*

CAP. III.

12.q.2.c 73. Saepe fit, vt proprietati originis obsistat longinquitas temporis, &c. Decernimus, vt si quis clericorum stipendium de rebus ecclesiae cuiusquam Episcopi percipit largitate, sub precariae nomine debeat professione scribere; nec per retentionem diuturnam praeiudicium asserat ecclesiae, & quaecumque in vsu perceperit, debeat vtiliter laborare; vt nec res diuini iuris videantur aliqua occasione neglegi, & subsidium ab ecclesia, cui deseruiunt, percipere possint clerici. Quod si quis eorum contempserit facere, ipse se stipendio suo videbitur priuare. *Tolet. vi. c.5. Iuo par.6.cap.372. decret.*

CAP. IV.

De illis hominibus, qui exhereditati esse dicuntur, si aliquis esset, qui vellet dicere se a quolibet nostrû illis priuari rebus, quas pater eius, aut mater, aut frater, aut aliquis propinquorum ad ecclesias Dei dedisset, & in eius nomine iterum precaria a Rectoribus ecclesiarum acciperetur, &c. Paene nullus est, qui res suas ad ecclesias donet, nisi de rebus ecclesiasticis, aut tantum, quantum donauit, aut duplum, aut triplum vsufructuario accipiat; & quibus ille tunc, vel quantis filiis, aut propinquis a rectoribus impetrauerit, post discessum eius eadem conditione, qua ille tenebat, posteri eius sibi vindicent, &c. Nobis visum est, praedictis heredibus hanc dare optionem; vt si voluissent traditiones parentum suorum consequi, de qua illi iam erant per legem exclusi, rectoribus ecclesiarum se commendarent, & hereditatem illam in beneficium, vnde si adiuuare, ac sustentare possent, acciperent. *Turon.sub Carolo cap.51.*

CAP. V.

Quicumque per cupiditatem, & malum ingenium aliorum res sibi acquisierint, & pro ipsis rebus ecclesiae illis in precaria reddiderint, & post modum datoribus displicuerit; pars ecclesiae, quod suum est, habeat; & illi, quae sua sunt, absque vllius côtradictione, recipiant. Qui hoc perpetrauerint, secundum modum culpae paenitentiam agant, & deinceps res aliorum cupide, & procaciter recipere non praesumant, nisi tantum quantum pro sola eleemosyna eas Deo dare voluerint, vel etiam ipsas, quas donant in nomine suo, & filiorum suorum in precariam recipere voluerint. *Remen.cap.36.*

CAP. VI.

Si quilibet hominum res ecclesiae per mêdacia, vel alias mala ingenia, in precariam sibi acquirere, & habere voluerit; & post factas precarias eadê mendacia ad aures eiusdem rectoris ecclesiae delata fuerint ipsa ecclesia res suas, quae ei mendaciter abstractae fuerint, pleniter absque vllius contradictione omnino recipiat. Ille vero, qui res suas per eadem mendacia propter cupiditatem ipsius precariae eidem ecclesiae tradidit, simili modo in suam recipiat dominationem. *Remen.c. 37. Magun.sub Arnul.cap.20.*

CAP. VII.

Praecariae, & commutationes tempore viduatarum ecclesiarum factae ab his, qui loca Episcoporum occupauerant, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili, si* fieniendae sunt, fiant. *Beluacen. apud Melden. c. 21. Burch. lib. 3. cap.166, Iuo par.3.cap.227. decret.* 12.q.2.c 44.

* faciendae al.

CAP. VIII.

Precariae a nemine de rebus ecclesiasticis fieri praesumantur, nisi quantum de qualitate conuenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus ecclesiae, in suo tantum qui dederit nomine, si res proprias, & ecclesiasticas vsufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad praesens dimiserit; ex rebus ecclesiasticis triplum fructuario vsu in suo tantum quis nomine sumat. Quia sic eas quemque tractare oportet, vt alienarum dispensatorem, non propriarum largitorem. Et a nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo, & sanctis illius dicatis, cum ratio, & vsus obtineat, neminem, cui non 10.q.2.c. 4.

vult,

vult, contra vtilitatem, & rationem, praestitum de proprio facere beneficium. Praecepta autem regalia super precariis ecclesiasticis fieri, nec ratio sinit, nec auctoritas quolibet modo permittit. Quoniam praecepta in iure ecclesiastico firmare, indignum iudicet, necesse est maiestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore petantur, &c. Precariae secundum antiquam consuetudinem, & auctoritatem de quinquennio in quinquennium renouentur. *Syn. Beluacen. apud Melden. cap. 22. Burch. lib. 3. cap. 167. & 168. & 169. Iuo par. 3. cap. 228. 229. 230. decret.*

10. q. 2. c. 5. c. 1 de precar. Greg. ix. & in 1. collect.

De locato, & conducto. Tit. XL.

CAP. I.

Venit nunc ad aures nostras quod quidam Episcoporum a quibusdam rogati, possessiones quae ad alias ecclesias pertinent, irrationabiliter conferant, & per hoc quantum possunt ad propriam * vtilitatem, aliorum potestatem Episcoporum vsurpent, &c. Huius rei gratia placuit magnae huic, & vniuersali synodo, quod nullus fratrum, & coepiscoporum nostrorum, vel quisquam talem sibi facere nequissimam locationem roget, vel ab alio aliquo ipse rogatus quamlibet alienarum, & extranearum conferat ecclesiarum possessionem, &c. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram visus fuerit faciens aliquid horum, quae nunc interdicta sunt; separatur aliquo indicto tempore, discisso videlicet, & dirupto modis omnibus locatorio pacto, quod sine scripto, siue sine scripto praeter canonem factum est, &c. *Syn. viij. CP. sub Hadr. ij. c. 23.*

* voluntatem.

CAP. II.

Nullus Abbas, Archipresbyter, Praepositus ecclesiae audeat possessiones ecclesiae suae vendere, commutare, locare, vel in feudum dare sine communi fratrum consensu, vel Episcopi propriae ciuitatis: alioquin ordinis sui periculum patiatur. *Paschal. ij. in synod. apud Guardastallum. cap. 4.*

De iure emphyteutico. Tit. XLI.

CAP. I.

Haec sancta, & vniuersalis synodus definiuit, neminem prorsus Episcoporum vendere, &c. nec tradere * salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venumdare, ac per hoc ecclesiasticos redditus laedere, &c. *Synod. viij. C.P. sub Hadriano ij. cap. 15. Ansel. lib. 6. cap. 169. Caesar. lib. 7. cap. 74.*

12. q. 2. c. 13 Apost. licet. * solaria f.

CAP. II.

Et hoc sancta nunc synodus didicit; quod in quibusdam locis, quidam propria vsi auctoritate, ac sine voluntate illorum, quibus huiusmodi despositiones cōmissae sunt, audacter, & tyrannice pellunt eos, qui per emphyteusim perceperunt aliquid ex his locis, quae possederunt, occasione quasi ruptae fidei circa pensionis pactum. Non autem licet omnimodis haec fieri, nisi prius excipiat protestationem per quosdam idoneos, & fideles homines is, qui emphyteusim contraxit; quod nisi dederit vsque ad tres annos destinatum tributum, propellatur a locis a se detentis. Oportet enim post triū annorum census retentionē accedere ad Praepositos vrbis, vel regionis illius, & arguere in conspectu eorum eum, qui emphyteusim coniecutus est, & exhibere contemptum eius: & tunc sententia, & iudicio * Praetorum recipiat ecclesia propriam possessionem. Sed nequaquam quisquam apud se, vel per se faciat praedictorum oblationem locorum. Suspectum quidem tale quid, & multi turpis lucri, & auariciae consistit indicium. Si quis ergo Episcopus, aut Metropolitanus praeter hanc definitionem nostram abstulerit aliquem locum a quoquam, putans quod ecclesiam propriam defendat, sequestretur a proprio Patriarcha per aliquod tempus, dans primo, quod per potestatem suam abstulit, vel surripuit. Si vero contentiosus quis perstiterit non obediens his, quae sancta, ac vniuersali synodo visa sunt deponatur omnimodis. *Syn. viij. gen. CP. sub Hadr. ij. cap. 20. vid. eiusd. synodi viij. general. cap. 15. inf. tit. de empt. & vendit. cap. 1.*

* praedictorum f.

CAP. III.

Multi huc veniunt, qui terras aliquas, vel insulas in iure ecclesiae nostrae, in emphyteusim sibi postulant dari; & aliquibus quidē negamus, aliquibus vero iam concessimus. Sed tua experientia sanctae ecclesiae vtilitatem conspiciat, memor, quod ante sacratissimum B. Petri Apostoli corpus potestatē patrimonii eius acceperit, &c. *Greg. Pet. subdiac. lib. 1. registi epist. 70.*

De emptione, & venditione. Tit. XLII.

CAP. I.

Apostolicos, & paternos canones renouans sancta haec, & vniuersalis synodus definiuit, neminem prorsus Episcopum vendere, vel vtcumque alienare * cimelia, & vasa sacrata, excepta caussa olim ab antiquis canonibus ordinata, quae accipiuntur in redemptionem captiuorum; sed nec tradere * salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venumdare, ac per hoc ecclesiasticos redditus laedere, quos ad propriam vtilitatem, & * ob eicam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse decernimus. Omnes vero ecclesiasticarum rerum potestatem habentes, & has meliorare, ac dilatare, pro vt oportuerit, ecclesiastica loca, per * quae redditus fiant, & insuper propriarum rerum dispositionem distribuere, ac emittere, seu

12. q. 2. c. 13. * κειμήλια * solaria f. * ad f. * quae per al.

ſeu conferre quibuſcumque voluerit, & iudicauerit iuxta propriam poteſtatem, & dominatum. Quiſquis autem apparuerit poſt hanc definitionem noſtram contrarium quid huic ſanctae, & vniuerſali ſynodo agere; deponatur vt praeuaricator diuinarum legum, & praeceptorum: caſſata videlicet omnino, quae facta eſt in ſcriptis, vel ſine ſcriptis ab Epiſcopo venditione, vel emphyteutica traditione, aut alia quauis alienatione cimeliorum ſcilicet, & * ſalariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex praedictis cimeliis, vel *ſalariis, & non reſtituerit eccleſiae iterum, quae eccleſiae ſunt, vel non reddiderit, ad incidendam chartam venditionis, vel emphyteuſeos, ſit anathema, vſque dum fecerit, quod ab hac ſancta, & vniuerſali ſynodo confirmatum eſt. Si autem Epiſcopus conuictus fuerit conſtruxiſſe monaſterium de reditibus eccleſiaſticis, tradat eidem eccleſiae ipſum monaſterium. Si vero de propriis rebus, aut de aliis quibuſdam conuentionibus; habeat id ſecundum propriam poteſtatem, & voluntatem omni vita ſua: & poſt finem vitae ſuae dimittat, & conferat hoc quibuſcumque voluerit, non tamen ſaeculare diuerſorium fiat. *Syno.viij.CP.ſub Hadria.ij.c.15.Anſel, lib.6.c.169. Caeſar.lib.7.c.74.*

*ſolariorum f.
* ſolariis f.

CAP. II.

De rebus eccleſ. non alienan. c. vlt. Gregor. ix. in 4. coll. eo. tit. c. vni.

Venditiones feudorum, ſeu aliorum bonorum eccleſiae, ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu praeſumi occaſione conſtitutionis laicae poteſtatis, cum non conſtitutio, ſed deſtitutio, vel deſtructio dici poſſit, nec non vſurpatio iuriſdictionis, ſacri approbatione concilii decreuimus non tenere: praeſumptoribus per cenſuras eccleſiaſticas compeſcendis. *Innocent.iij. in conc.gener.Later, cap. 44.*

CAP. III.

Polychronius fame exiſtente vendidit praedia eccleſiae, quae relicta ei damnato fuerãt, vt aleret clerum, & pauperes. & abſolutus eſt a Xyſto iij. *in ſynod. Roman. cap. 9. 10. 11. & 12.*

CAP. IV.

Nullus eccleſiam, vel res eccleſiae vendat, vel emat. *Gregor.vij. in concil.Roman. anno incert. c.9.*

CAP. V.

Nullus Abbas, nullus Archipresbyter, nullus Praepoſitus eccleſiae, audeat poſſeſſiones eccleſiae ſuae vendere, commutare, locare, vel in feudum dare, ſine communi fratrum conſenſu, vel Epiſcopi propriae ciuitatis; alioqui ordinis ſui periculum patiatur. *Paſchal. ij. in ſynod. apud Guardaſtal. c.4.*

CAP. VI.

17.q.4.c.15.

Si forte quiſpiam presbyter, ſiue diaconus ſacrarii ſyndonem, vel velum ſubtracta vendiderit, Iudae Iſcariotis ſimilis aeſtimabitur. qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit ſe ſupradicti Iudae ſuſcepturũ paenam. *Clem, epiſt.2.poſt prin.Iuo par.2.c.65. & par. 6.c.88, decr.*

CAP. VII.

De paen. diſt.5.c.2. qualitas.

Difficile eſt inter ementis, vendentiſq. commercium non interuenire peccatum. *Leo ep. 90. ad Ruſtic. Narbon.cap.9. Rabar. cap.39. paenit. Burch.lib.2. cap.128. & lib.19. c.95. Iuo par.6. c.202. & par.13. c.25. & par. 15. cap.107. decr. Anſel. lib.11. cap.131. Caeſar. lib.8.c.80.*

CAP. VIII.

12.q.3.c.4 ſi qua.

Epiſcopus rem eccleſiae venditam a presbyteris, cum Epiſcopus non erat, poteſt repetere, niſi malit rei pretium. *Ancyr. cap. 15. vid. Mart.Brac.c.17. Anſel.lib.6.c.162. Caeſar.lib.7.c.71.*

CAP. IX.

17.q.4.c.39. nullus

Rem eccleſiae nemo vendat. Sed ſi redditus non habet, & cogat neceſſitas, Primas prouinciae certior fiat, qui cum Epiſcoporum numero conſulat, quid fieri oporteat. Si vero adeo vrgeat neceſſitas, vt non poſſit conſulere antea, vicinos in teſtimonium vocet Epiſcopus, & curam ſuſcipiat oſtendendi in ſynodo eccleſiae neceſſitates. Quod niſi fecerit, Deo, & ſynodo obnoxius erit, & a ſuo honore alienus. *Carthag.cap.26.G. Carthag.v.cap.4. L. Mar.Brac.c.14. Iuo par.3.c.153.decr. Anſel. lib.5.c.45.*

CAP. X.

12.q.2.c.51. placuit.

Presbyteri ſine voluntate ſuorum Epiſcoporum rem eccleſiae non vendant, in qua conſecrati ſunt. Epiſcopis quoque non licet praedia eccleſiae ſine voluntate Synodi, vel ſuorum presbyterorum vendere ſine neceſsitate. Neque Epiſcopo licet vti re matricis eccleſiaſticae. *Carthag.cap.33. G. Magunt.ſub Raban. cap.8. Capitul.lib.5. cap.29. & lib.7.cap. 27. Burch.lib.3. cap.178. Iuo par.3.cap.239. decret. Anſelm. lib.7. cap.148. Caeſar. lib. 7. cap. 70.*

Ead. q. c. 50. nõ habentis.

CAP. XI.

12 q.2.c.52 ſine in med. de his, quae fiunt a prael. c. 1. Greg. ix. & in 1. coll.

Irrita erit donatio Epiſcoporum vel venditio, vel commutatio rei eccleſiaſticae abſque conniuentia, & ſubſcriptione clericorum. *Carth.iv.c.32. Burch.lib.3.cap.170.Iuo lib.2. tit.10.c.2.panor. & par.3 c.231.decr. Anſelm. lib.7.c.192.in addit.*

CAP. XII.

10.q.2.c.1.

Caſellas, vel mancipiola eccleſiae, Epiſcopi, ſicut priſca canonum praecepit auctoritas, vel vaſa miniſterii, quaſi non commendata fideli Praepoſito, in integro eccleſiae iure poſſideant: id eſt, vt neque vendere, neque per quoſcumque contractus res, vnde pauperes viuunt, alienare praeſumant. [Quod ſi neceſſitas certa compulerit, vt pro eccleſiae augmento, aut neceſsitate, aut vtilitate, vel vſufructu, vel indirecta venditione aliquid diſtrahatur: apud duos, vel tres comprouinciales, vel vicinos Epiſcopos cauſſa, qua neceſſe ſit vendi, primitus comprobetur; vt habita diſcuſsione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione,

10.q.2.hu ius modi. c.4.in fin.

quae

quae facta fuerit venditio, roboretur. aliter facta venditio, vel transactio non valebit.

12. q. 2. c. 57. Sane [si quos de seruis ecclesiae bene meritos sibi Episcopus libertate donauerit, collatam a successoribus libertatem placuit custodiri, cum hoc, quod eis manumissor in libertate contulerit, quod tamen iubemus. xx. solidorum numerum, & modum in terrula, & vineola, vel hospitiolo tenere. Quod amplius datum fuerit, post manumissoris mortem ecclesiae reuocetur. Minusculas res, aut ecclesiae minus vtiles peregrinis, vel clericis, 12. q. 2. c. 4. in fin. saluo iure ecclesiae, in vsum praestari permittimus. *Agathen. c. 7. Iuo par. 16. c. 50. decr. Ansel. lib. 5. c. 86. in Roma.*

CAP. XIII.

12. q. 2. c. 32. Statuimus, quod omnes canones iubent, vt ciuitatenses, siue dioecesani presbyteri, vel clerici, saluo iure ecclesiae, rem ecclesiae, *(quam)* sicut permiserunt Episcopi, tenent, vendere, aut donare non praesumant. Facta venditio nō valebit, & de facultatibus, si quas habent proprias, indemnem ecclesiam reddāt, & communione priuentur. *Agathen. c. 22.*

CAP. XIV.

12. q. 2. c. 53. Terrulas, aut vineolas exiguas, & ecclesiae minus vtiles, aut longe positas, paruas, Episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem. *Agathen. cap. 45. Iuo par. 3. cap. 160. decr. Caesar. lib. 7. cap. 78.*

CAP. XV.

12. q. 2. c. 36. Quidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici iuris possessione distraxerit, inane habeatur, & vacuum vendicatione comparantis, & actione vendentis. *Agath. c. 53. Epau. c. 7. Iuo par. 3. c. 162. decr. Ansel. lib. 5. cap. 187. in addit.*

CAP. XVI.

12. q. 4. c. vlt. de pecul. cler. c. 1. Greg. ix. & in 1. coll. Presbyter, dum dioecesim tenet, de his, quae emerit, ad ecclesiae nomen scripturam faciat, aut ab eius, quem tenet, ecclesiae ordinatione discedat. *Agath c. 54. Epau. c 8. Burch. lib. 3. cap. 119. Iuo lib. 2. tit. 4. c. 24. panor. & par. 3. c. 95. decr.*

CAP. XVII.

12. q. 2. c. 36. Quidquid parochiarum presbytēr de ecclesiastici iuris possessione distraxerit, inane habeatur, & vacuum; & *in venditorem, vel heredes suos comparantis actione. *Epaun. cap. 7. Agath. c. 53. Iuo par. 3. c. 162. decr.*

*al. in vēditorem cōparantis actione vertenda.

CAP. XVIII.

Archipresbyter, cum dioecesim tenet, de his, quae emerit, aut ecclesiae nomine scripturam faciat, aut ab eius, quam tenet, ecclesiae ordinatione discedat. Similis quoque de venditionibus, quas Abbates facere praesumunt, forma seruetur: vt quidquid sine Episcoporum notitia venditum fuerit, ad potestatem Episcopi reuocetur. *Epaun. cap. 8. Agathen. cap. 54.*

CAP. XIX.

Nullus Episcopus de rebus ecclesiae suae sine conscientia Metropolitani sui vendendi aliquid habeat potestatem, vtili tamen omnibus commutatione permissa. *Epau. c. 12.*

CAP. XX.

12. q. 4. c. 1. Sacerdotes, vel quicumque illi sunt, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est, quaecumque administrationis suae tempore emerint, si de rebus propriis, vel vile, vel carum habuerint, ad ecclesiae nomen, cui praesunt chartarum instrumenta conficere procurent. Non enim conuenit, vt ecclesia, * quem *quae al. susceperit externum, efficiat in alieno diuitem, & in suo retineat fraudatorem. Qui suarum rerum noscuntur habere compendium, ex omni re, quam post ordinationis suae diem, visi sunt acquisisse, siue nulla, siue aliqua sint instrumenta confecta, compensata tam iuris sui, quam ecclesiasticarum rerum *habitudine, si *compensatione al. se vtriusque rei quantitas exaequauerit, inter ecclesiam, & decedentis heredes equo iure conquisitio pertinebit. Si autem quaelibet pars maiori cumulo sui iuris excreuerit, maiorem portionem etiam in diuisione percipiet, &c. *Tolet. ix. c. 4. Iuo par. 3. c. 169. decr.*

CAP. XXI.

Persona, quae sciendo diuina vasa, vel ministeria, aut in vsus suos transtulerit, aut comedere in his, vel poculum sibi sumendum elegerit; gradus sui, vel officii periculum sustinebit: ita tamen, vt si de saecularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur; si vero religiosus, ab officio deponatur. Sub hac damnationis sententia & illi obnoxii tenebuntur, qui ecclesiastica ornamenta, vela, vel alia quaelibet indumenta, atque etiam vtensilia sciendo in suos vsus transtulerint, vel aliis donanda, vel vendenda crediderint. *Brac. iij. cap. 2.*

CAP. XXII.

Oportet, vt si quando sacerdotes fruges, vel quosdam reditus terrae congregant, & protelant: non ideo hoc faciant, vt carius vendant, & thesauros congregent, sed vt pauperibus tempore necessitatis subueniant. *Cabilon. sub Carolo Magno.*

CAP. XXIII.

Licet antiquorum patrum sententia, de talibus personis, quae vasa sacra disperdunt voluntate sacrilega, fuerit iam in praeteritis promulgata: tamen in commune statuit coadunatio nostra; vt non tantum de sacris ministeriis, sed etiam de vniuersis ecclesiae ornamentis nihil vnusquisque sacerdotum pro suis vsibus, vel voluptatibus confringere, vendere, aut naufragare pertemptet. Si quis sacerdotum hoc decretum violauerit, deponatur, &c. Atque insuper si eiusdem temeratoris exstiterit propriae rei * habitatio. quidquid de eisdem sacris ministeriis, vel ornamentis ecclesiae, visus est naufragasse, aut ipse, aut pars eius, compellatur parti eiusdem ecclesiae ex integro reformare. *Tolet. xvij. c. 5. vel 4.* *ambitio al.

CAP.

CAP. XXIV.

Presbyteri non vendant rem ecclesiae, vbi sunt constituti, nescientibus Episcopis suis, non habentibus necessitatem. Nec Episcopo liceat matricis ecclesiae rem tituli sui nominis vsurpare. *Magunt. sub Rabano c.8. vide Carthag. cap.33. Capitul. lib.5. cap.29. lib.7. cap.27.*

CAP. XXV.

10.q.2.c. eis. * inscio

Si quis Episcopus nulla ecclesiasticae rationis necessitate compulsus, [*in suo clero, aut vbi forte non est presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid praesumpserit vendere; res ipsas *ecclesiae propriae restaurare cogatur; & in iudicio Episcoporum deiiciatur auditus; & tamquam furti, aut latrocinii reus, suo priuetur honore. *Mar. Brac. cap.14. vide Carthag. cap.26.G. Burch. lib.1. cap.215. & lib.3. cap.181. Iuo par.3. cap.172. & 242. & par.3. cap.329. decr. Caesar. lib.7. cap. 73. Tarrac. lib.6. c.135.*

CAP. XXVI.

Dist. 50. c.22.

Si quis presbyter, aut diaconus inuentus fuerit aliquid de ministeriis ecclesiae venum dedisse; quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi. In iudicio tamen Episcopi dimittendum esse, siue dignus sit, siue indignus, in suo recipi debeat gradu. quia multoties hoc ipsum, quod de sacrosancto altario contaminatum est, in Episcopi potestate dimissum est.. *Mar. Brac. cap.17. vide Ancyr. c.15. Burch. lib.3. cap.179. Iuo par.3. cap.173. & 240. decr. Caesar. lib.7. cap. 79.*

De rerum permutatione. Tit. XLIII.

CAP. I.

QVando quisquam Praelatorum, aut muneris, aut amoris, aut amicitiae, aut certe timoris, vel cuiuslibet alterius rei gratia res ecclesiae in commutationem dat, commoda scilicet, & vtilia dans, & incommoda, & inutilia ecclesiae suae accipiens; venditorem temerarium ecclesiasticarum rerum se esse nouerit, reumq. Deo & concilio contremiscat. Quod quia in commutandis rebus id persaepe euenisse dubium non est; cauendum summopere ab hinc Praelatis est, ne in cōmutandis ecclesiasticis rebus incauti existant. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib.1. c.17.*

CAP. II.

* De rerum permut. c. 2. Gregor. ix. & in 3. collect.

Commutationes rerum ecclesiasticarum valde caueantur, & subtilissime, si aliquo modo fieri debent, inspiciantur. Quae autem inconsultae sunt factae, iuxta decretum canonicum Papae Hilarii, quae illicite decessor Episcopus admiserit, vel ab aliis illicite commissa sunt, ab eo, qui successor est, emendentur. *Syno. Beluac. apud conc. Melden. c.23. Burch. lib.3. c.171. Iuo lib.2. tit.10. c.3. panor. & par. 3. c.232. decr.*

CAP. III.

De commutationibus rerum ecclesiasticarū diligentissima adhibeatur cura; vt vel iuxta interdictum, & obtestationem sacrorum canonum nullatenus fiant, vel certe fraudulentia, & nequitia quorumdam in hac re ita coërceatur, & amputetur; vt ecclesia Dei suis praediis, & facultatibus tam impudenter, & dolenter minime spolietur. Quia cum ipsae res ecclesiarum a piis, & fidelibus Deo oblatae iuxta antiquorum Patrum sententiam nihil sint aliud, nisi vota fidelium, patrimonium pauperum, redemptio peccatorum, si eas fideliter, & integre ecclesiasticis vsibus non defendimus; & in eos, qui obtulerunt; & in Deum, cui oblatae sunt, grauissimo nos reatu implicamus. *Valent. sub Lothar. c.21.*

Communia de rebus ecclesiae. Tit. XLIV.

CAP. I.

DE procuratione debita in visitatione, & numero subiectionum Archiepiscopi, Cardinalis, Episcopi, Archidiaconi, & Decani, & de caritatiuo subsidio. *Alex. iij. in conc. Lateran. c.4.* De censi. c 6. Greg. ix. & in 1. collect.

CAP. II.

Omnes omnino clerici tam subditi, quam Praelati vicesimam partem ecclesiasticorum prouentuum vsque ad triennium conferant in subsidium terrae sanctae, &c. quibusdam dumtaxat religiosis exceptis ab hac praetaxatione merito eximendis: illis similiter, qui assumpto, vel assumendo crucis signaculo sunt personaliter profecturi. Nos autem, & fratres nostri S. R. E. Cardinales plenarie decimam persoluemus. Scientq. se omnes ad hoc fideliter obseruandum per excommunicationis sententiam obligatos, &c. *Innocen. iij. in conc. gen. Later. c. vlt.*

CAP. III.

De ecclesiasticis priuilegiis, quod vestra fraternitas scribit; hoc, postposita dubitatione teneat: qui sicut nostra defendimus; ita singulis quibusq. ecclesiis sua iura seruamus: nec cuilibet fauente gratia, vltra quam meretur, impertior: nec vlli hoc, quod sui iuris est, ambitu stimulante derogo: sed fratres meos per omnia honorare cupio. Sicq. studeo honore singulos subuehi; dummodo non sit, quod alteri iure ab altero possit opponi. *Gregor. lib.2. indict. 10. epist.39. Dominico Carthaginensi Episcopo. Ansel. lib.4. cap.6. Caesar. lib.7. cap.13.* 25.q.2.c. 8.

CAP. IV.

Nullus Episcopus grauamen, seu seruile seruitium ex vsu contra ecclesiasticam normam Abbatibus, seu clericis suis imponat, vel interdictum sacerdotale officium pretio interueniente restituat. Quod si fecerit, officii sui 1.q.1.c. 124.

periculum subeat. *Gregor. vij. in conc. Rom. ann. 1078. an. 6. sui Pontificatus, cap. 10. Tarraconen. lib. 5. cap. 54.*

CAP. V.

Possessiones ecclesiarum, & Episcoporum triennales, Abbates, vel monachos habere omnimodis prohibemus. *Callist. ij. in conc. Rom. cap. 18.*

CAP. VI.

Duo in vna ciuitate vno tempore, nec ordinentur, nec habeantur Episcopi: ne res ecclesiae saeua diuisione debeant partiri. *Cabilo. cap. 4.*

CAP. VII.

Statuimus, ne Episcopi quando pro confirmando populum parochias circumeunt, Archiepresbyteros suos grauent, & huiusmodi impensa contenti sint. Panes centum, &c. mel, oleum, cera, quod sufficit. *Ticin. sub Ludou. ij. cap. 15.*

DE TESTAMENTIS.

Episcopi, presbyteri, & alii clerici res ecclesiae relinquant ecclesiae, suum autem patrimonium relinquant, cui velint. Tit. XLV.

CAP. I.

Episcopus res proprias distribuere potest, ac emittere, seu conferre quibuscumque voluerit, & iudicauerit iuxta propriam potestatem, ac dominatum *Syn. viij. CP. sub Hadria. ij. cap. 15.*

CAP. II.

[*De test. c. 7 Gregor. ix. cap. 4. eod. tit. in 1. coll.*] Cum in officiis caritatis illis primo teneamur obnoxii, a quibus nos beneficium cognoscimus accepisse: Ecclesiastici quidem clerici, cum ab ecclesiis suis multa bona perceperint, bona per ecclesias acquisita in alios vsus praesumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis canonibus constat inhibitum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque ecclesiarum prouidere volentes, siue intestati decesserint, siue aliis conferre voluerint, penes ecclesiam eadem bona praecipimus remanere. *Alex. iij. in conc. gen. Later. cap. 15.*

CAP. III.

[*12 q. 1. c. 21. & c. 30.*] Sint manifestae res Episcopi, si quas habet, & res Domini, vt possit de suis moriens, quibus voluerit, & vt voluerit relinquere, neq. intercidant propter res ecclesiae. Vt si vxorem habeat, vel filios, vel propinquos, vel seruos. Aequum enim est, neque ecclesiam, neque propinquos Episcopi damnum pati. *Apost. cap. 40. Mart. Brac. cap. 15. Ansel. lib. 6. cap. 161.*

CAP. IV.

[*De success. ab intestato, c. 3. in 1. collect.*] Euplus praesentium portitor Eusanium Agrigentinae ciuitatis Episcopum suum fuisse genitorem, matrisque suae res apud eum plurimas indicat mansisse. Quem quoniam intestatum asserit esse defunctum, ideo, & res maternas sibi petit debere restitui, & antedicti Episcopi patris sui se permitti substantiam adipisci. Qua de re fraternitati tuae huius praecepti serie deputamus, quatenus diligenter curet addiscere: & si quid apud praedictam ecclesiam de rebus matris ipsius inueniri potuerit, si quidem nihil est, quod antedicto Euplo rationabiliter possit obsistere, ei secundum suam faciat portionem restitui. Proinde & de rebus paternis, quas ante Episcopatum dinoscitur habuisse, si eas in ius ecclesiae suae quolibet modo non transtulit, ei quantum portione eius legaliter scit competere, vt satisfieri possit, immineat, &c. *Greg. Maximiano Syracus. Episcop. lib. 1. regist. ep. 36.*

CAP. V.

Obitum Theodori Episcopi dilectionem tuam iam credimus cognouisse. Sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter te, ne quid de rebus ecclesiae consumpsisset, oportet inquirere. Et si quidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris; ita age, vt res ipsae ab eo, cuius interest, modis omnibus reparentur. *Greg. lib. 4. ep. 22. Cypriano Diacono.* [*12 q. 5. c. 1.*]

CAP. VI.

Presbyteri, ac diaconi, atque clerus fraternitatis vestrae oblata nobis petitione, conquesti sunt, Ioannem quondam decessorem tuum condito testamento, diuersa in ecclesiae suae grauamine conscripsisse: & petiuerunt vt haec in damnum ecclesiae suae, prohibente quippe lege, nulla deberent occasione persolui, &c. Ea, quae de ecclesia sua, vel de acquisitis in Episcopatu rebus, contra legum fieri statuta disposuit; fraternitas vestra, nec auctoritatem praebeat, nec aliqua in iis ratione consentiat. Si quid autem de propriis rebus, quas ante Episcopatum habuit, quod quidem prius ecclesiae suae non contulit, fieri voluit, vel decreuit, firmum per omnia robur obtinere necesse est: nec quisquam ecclesiasticorum id cōtra rationem temptet qualibet excusatione conuellere. Quia vero dum viueret, saepius a nobis expetiit, vt ea, quae in monasterio illo [*12. q. 5. c. 3.*] contulerat, quod iuxta ecclesiam sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra debuissemus auctoritate firmare; & nos facturos hoc esse promisimus: fraternitatem vestram necessario duximus adhortandam, vt nihil de his, quae illic contulit, atque constituit, aliquo modo patiatur imminui, sed omnia firma studeat stabilitate seruari. Huius igitur monasterii, & collatarum illic rerum, quia in testamento, quod condidit, fecisse noscitur mentionem; sciendum vobis est, uon ea nos ideo confirmasse, quoniam supremā eius sequimur voluntatem; sed quia ei hoc, sicut diximus, viuenti promisimus. Haec itaque sic sollicite fraternitas vestra implere festinet, quatenus, & quae in suprascripto monasterio constituit, & a nobis sunt firmata, seruentur; & illa, quae in damnum dari, vel fieri per testamentum suae de-

decreuit ecclesiae, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem. *Greg. lib. 5. epist. 1. Mariniano Episcopo Rauennat.*

CAP. VII.

De test. c. 7. apud Greg. ix. c. 2. in 1. collect.

Hortamur experientiam tuam, vt quidquid ecclesiae (*Episcopi*) esse potuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum, quod ad eum ante Episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quidquid vero vel ante ecclesiae ipsius esse cognoueris, vel in Episcopatus ordine Episcopū acquisisse, in eiusdem ecclesiae conseruetur dominio, nec quisquam exinde aliquid vsurpare qualibet occasione praesumat, &c. *Greg. Athemio subdiac. lib. 7. reg. ep. 52. indict. 2.*

CAP. VIII.

Quidquid praedictus pater tuus Episcopatus sui tempore de proprio ecclesiae constiterit conquisisse, ne tollas, quia & sacris canonum legibus esse noscitur definitum, vt in his, quae Antistes Episcopatus tempore acquisierit, non alius, nisi sola succedat ecclesia. *Greg. Scholastico defensori lib. 9. reg. epist. 1.*

CAP. IX.

12. q. 1. c. 1.

Nulli dubiū est, quia sicut sacerdotibus res in Episcopatu acquisitas, nulla est alienandi licentia; ita de his, quas antea habuerint, quidquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem tuam, tempore, quo ad nos fuit, questam esse recolimus, quod quaedam immobilia, qua Constantius decessor vester Luminosae ancillae Dei filiae fratris sui, testamenti serie legati titulo reliquit, iam Episcopus acquisisset, decreuissemque nos, vt si hoc constaret, nullum ex his ecclesia vestra praeiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquam praedictae ancillae Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quae possidet, quidquam auferre. *Greg. lib. 10. epist. 42. Deodato Episcopo. Anselm. lib. 6. cap. 168. Caesar. lib. 7. cap. 60.*

CAP. X.

De testa. c. 8. apud Greg. ix. & in 1. collectis. c. 5.

Clerici de mobilibus, quae per ecclesias sunt adepti de iure testari non possunt: Viuentes tamen, & sui compotes moderate valent aliqua de bonis ipsis non ratione testamenti, sed eleemosynae intuitu erogare in aegritudine etiam constituti. *Alex. iij. Cenomanen. Episc. post Later. conc. p. 29 cap. 8.*

CAP. XI.

De testa. c. 9 apud Greg. ix. & in eod. tit. c. 6 in 1. col. * *scholares al.*

Clerici * saeculares de his, quae paternae successionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorū, aut amicorum suorum non habito respectu ad ecclesiam, peruenerit ad ipsos, libere disponere valeant, de iis tamen, quae consideratione ecclesiae suae perceperunt, nullum de iure possunt facere testamentum. *Alex. iij. Vigilien. Episcop. post Later p. 29. cap. 5.*

CAP. XII.

De renunciat. c. 14 ap. Greg. ix & in 1. col. de pf. c. 8.

Mandamus quatenus auctoritate nostra, & tua statuas, & ordines, vt ecclesiasticae tui Episcopatus de iis, quae sibi de (*ecclesiarum*) bonis praeueninnt; aut ratione ipsarum accesserint, nullum audeant condere testamentum. sed bona ipsis ecclesiis prout iustum est, & canonicum cedant: si enim aliquae de personis ipsis intestatae decesserint, bona, quae ipsis pro ecclesiis, aut ratione ipsarum accesserūt, nihilominus ecclesiis eisdem cedere decernas, sane de bonis illis, quae iure patrimonii, aut aliunde fauore personae acquisita sunt, testandi liberam habeant facultatem. *Alexand. iij. Carnoten. Episcop.*

CAP. XIII.

De test. c. 12. apud Greg. ix. & in 2. eo. tit. in 2. collect.

Generaliter bona quaelibet per ecclesiam acquisita ei debent post acquirentis obitum remanere. No nine autem ecclesiae * non solum Episcopus intelligitur, vel successor cleri ci morientis, vbi est collegium clericorum, sed communis congregatio, quae rerū illarū * debet canonicam distributionem habere. Vbi autem in loco decedentis tantum vnus est ordinandus; is ea bona, sicut & alia ipsius ecclesiae in timore Domini dispenset. Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita de iure in alios, pro decedentis arbitrio, transferri non * possint; consuetudinis est tamen non improbandae, vt de his pauperibus, religiosis locis, & illis, qui viuenti * seruierunt, siue consanguinei fuerint, siue alii, iuxta seruitii meritum conferatur. Ceterorum quae haereditate, vel artificio, aut doctrina proueniunt, pro decedentis arbitrio diuidantur. Quia vero nonnulli in diuersis ecclesiis beneficia possident, ita distinguimus, vt quae habuerint, per aestimationem congruam diuidantur. *Alex. iij. electo, & Capitulo Cassanen.*

**deest al. solum.* **deberet* **possunt.* ** seruierant.*

CAP. XIV.

12 q. 1. c. manifeste 20.

Notae sint res ecclesiae, etiam presbyteris, diaconis, vt si contingat Episcopū obire, nō depereant, neque res Episcopi praetextu earum occupentur. Iustum enim, & aequum est apud Deum, & homines, vt quae sunt Episcopi, quibus ipse voluerit, relinquantur: Ecclesiae vero sua seruentur. *Antioc. cap. 24. M. Brac. cap. 15. Anselm. lib. 7. cap. 155.*

CAP. XV.

De haer. c. 6. apud Greg. ix. c. 9 eod. tit. in 1. collect.

Vt Episcopi, vel clerici in eos, qui catholici christiani non sunt, etiam si consanguinei fuerint, nec per donationes, nec per testamentum rerum suarum aliquid conferant. *Carth. cap. 2. G. Carth. iij. cap. 13. L.*

CAP. XVI.

12. q. 3. c. 1.

Placuit, vt Episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quaecumque praedia nomine suo comparant, tamquam rerum * dominicarum inuasionis crimine teneantur obnoxii, nisi admoniti ecclesiae eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis obuenerit, faciant inde, quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni, tamquam reprobi

** diuinarum.*

reprobi iudicentur. *Carth. cap. 32. G. Carth. iij. cap. 49. Magunt. sub Raban. cap. 8. Burch. lib. 3. cap. 120. Iuo lib. 2. tit. 4 cap. 25. panor. & par. 3. cap. 96. decret. Anselm. lib. 7. cap. 147. Caesar. lib. 7. cap. 69. Tarrac. lib. 1. cap 240.*

CAP. XVII.

De haeret. c. 5. Greg. ix. c. 8. eod. tit. in 1. collect. Si quis Episcopus heredes propinquos, vel non propinquos praehonoret ecclesiae haereticos, vel gentiles: etiam post obitum eius, anathema ei dicantur, & nomen eius a sacerdotibus non suscipiatur, neque defendi possit, quod intestatur decesserit, quia debuit factus Episcopus disponere de rebus suis. *Carth. cap. 82. G. Afr. cap. 48. L. refertur a Iustiniano ad Ioan.*

CAP. XVIII.

12. q. 3. c. 3. Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis, ab extraneis dumtaxat aliquid, aut in ecclesia, aut sequestratim, aut dimittitur, aut donatur; quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animae suae, non pro commodo sacerdotis, offerre probatur, nō quasi suum propriū, sed quasi dimissum ecclesiae inter facultates ecclesiae computabunt: quia iustum est, vt sicut sacerdos habet, quod ecclesiae dimissum est, ita & ecclesia habeat, quod relinquitur sacerdoti. Sane quidquid per fidei commissum aut sacerdoti, aut ecclesiae fortasse dimittitur, cuicumque alii post modum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computare, aut retinere non poterit. *Agath. cap. 6. Burch. lib. 1. cap. 217. Iuo par. 5. cap. 331. Caesar. lib. 4. cap. 85.*

CAP. XIX.

12. q. 2. c. 34. Episcopus, qui filios, aut nepotes non habens alium, quam ecclesiam reliquit heredem, si quid de ecclesia, nō in ecclesiae caussa, aut necessitate insumpserit, quod distraxit, aut donauit irritum habeatur, &c. *Agathen. cap. 33. vid. Hispal. i. cap. 1.*

CAP. XX.

12. q. 1. Episcop. c. 19. De rebus Episcopi propriis, vel acquisitis, quidquid Episcopus de suo proprio habet heredibus suis, si voluerit derelinquat. Quidquid vero de prouisione ecclesiae suae fuerit, siue de agris, siue de frugibus, siue de oblationibus omnia iure ecclesiae reseruare censuimus. *Agath. cap. 48.*

CAP. XXI.

12. q. 5. c. 5. Si Episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, aliter non valebit, nisi tantum de iuris proprii facultate suppleuerit. *Agath. cap. 51. Epau. cap. 17. Burch. lib. 1. cap. 212. Iuo par. 5. cap. 326. decret.*

CAP. XXII.

Parentibus, & propinquis decedentis Episcopi, si intestatus obierit, denuntietur; & sine Metropolitani, vel comprouincialium sacerdotum conscientia, nihil de rebus defuncti occupare pertemptet; ne forte cum hereditariis rebus etiam aliqua ad ecclesiam pertinentia, vel permissa vsurpent, &c. Si quis contra haec improba mente temptauerit, & communione, & consortio priuetur ecclesiae. *Valent. Hisp. cap. 3.*

CAP. XXIII.

Si quis clericorū agellos, vel vineolas, seu alia aedificia in terris ecclesiae sibi fecisse probatur, sustentandae vitae caussa; vsque ad diē obitus sui possideat: postea vero iuxta priorum canonum constitutiones, ius suum ecclesiae sanctae restituat; nec testamentario, ac successorio iure cuiquam heredum, aut pro heredum relinquat, nisi forsitan cui Episcopus pro seruitio, ac praestatione ecclesiae largiri voluerit. *Tolet. v. cap. 4.*

CAP. XXIV.

Comperimus in canone, vt Episcopus, qui res proprias excepto filiis, & nepotibus, alteris, & non ecclesiae suae dimiserit, quidquid de ecclesiae rebus, aut donauit, aut vendidit, aut quoquomodo ab ecclesia transtulit, irritum haberetur. *Hispalen. cap. 1. v. Agathen. cap. 33.*

CAP. XXV.

Quae sacerdos, vel clericus emit, si nihil habet suū, ecclesiae erit: Si habet propria aequalia rebus ecclesiasticis, inter heredes, & ecclesiam res empta diuidatur: inaequalia pro quantitate diuidentur. Donara sibi, nisi aliter disponat, ecclesiae vendicentur. *Tolet. ix. cap. 4. Iuo par. 3 cap. 169. decr.* *12. q. 4. c. 1. sacerd. 12. q. 5. quicumq. c. 2.*

CAP. XXVI.

Propinqui morientis Episcopi, nihil de rebus eius absque Metropolitani cognitione, vsurpent. Si vero decedens Metropolitanus fuerit, successoris eius sententiā, aut concilii sustinebunt. Ne passim hereditatis adeūdae danda licentia de rebus ecclesiae, aut non retineatur ratio plena, aut fraus inueniatur illata. Si presbyteri, aut diaconi fuerint, quos obiisse constiterit; non sine agnitione sui Episcopi, rem eius heredibus adire licebit. Quisquis transgressor extiterit, pro his, quae non expectato ordine adierit, inuasionis damno legis sententia subiacebit. *Tolet. ix. cap. 7.*

CAP. XXVII.

Filii Episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum ex ancillae, vel ingenuae connubio in honore constitutorum, non solum hereditatem paternam numquam accipient, sed etiam in seruitutem eius ecclesiae, de cuius sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt. *Tolet. ix. c. 10. Iuo par. 6. cap. 425. decret.* *12. q. 4. cum mult. c. 3.*

CAP. XXVIII.

De testamento gloriosae memoriae sancti Martini ecclesiae Bracaren. Episcopi, & Ricimiri ecclesiae Dumien. Episcopi etiam. *Vid. Tolet. x. in fin.*

CAP. XXIX.

Episcopus res sui iuris, quas ante Episcopatum, aut certe in Episcopatu hereditaria successione acquisiuit; secundum auctoritatem canonicam, quidquid vult, faciat, & cui vult, confe-

conferat. Postquam autē Episcopus factus est, quascumque res de facultatibus ecclesiae, aut suo, aut alterius nomine qualibet condicione comparauerit, decreuimus, vt non in propinquorum suorum, sed in ecclesiae, cui praeest, iura deueniant. Similiter & de presbyteris, qui de ecclesiarum rebus, quibus praesunt, praedia eo modo emunt, faciendum statuimus. Quoniam multos presbyterorum, occasione taliter emptarum rerum, ecclesias, quibus praesunt, spoliasse, & a suo ministerio multis modis exorbitasse, & se diabolo mancipasse, multosque laicorum ex hoc facto in scandalum damnationis, & perditionis protraxisse cognouimus. *Paris. sub Ludo. & Lotha. lib. 1. cap. 16. Burch. lib. 1. cap. 214. Iuo par. 5. cap. 328. decret.*

CAP. XXX.

Clerici de rebus ecclesiae nullum possunt condere testamentum. *Conc. habitum in Germania sub Conrad. Card. cap. 5.*

CAP. XXXI.

Manifesta debent esse, quae ad ecclesiam pertinent in conscientia eorum, qui circa Episcopos sunt, & presbyteri, & diaconi, vt hi omnes sciant, quae sunt ecclesiae propria; vt si Episcopi contigerit transitus, eos nihil latere possit ex his, quae ad ecclesiam pertinent, vt nullo modo possit minui, & perire. Neque res propriae Episcopi debent importunitatem pro rebus ecclesiae pati. Dignum vero, & iustū est apud Deum, & homines, vt ea, quae Episcopi propria sunt, cui voluerit, derelinquat; & quae ecclesiae sunt, eidem conseruentur ecclesiae: vt nec ecclesia patiatur damnum, neque Episcopus pro rebus ecclesiae in suis proscribatur. *M. Brac. cap. 15.*

(12. q. 1. c. sin.)

Qui non possunt condere testamenta. Tit. XLVI.

CAP. I.

(*De haeret. c. 13. ap. Greg. ix. & c. 2. eo. tit. in 4. collect.*)

Postquam quilibet talium (*qui haereticis fauent*) fuerit excommunicatione notatus, si satisfaceris contempserit intra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, &c. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti liberā habeat factionem, nec ad hereditatis successionem accedat, &c. *Innoc. iij. in conc. Lateran. cap. 3.*

CAP. II.

(*De test. c. 2. apud Greg. ix. & c. 3. eo. tit. in 1. coll. 19. q. 3. c. 7.*)

Quia ingredientibus monasterium conuertendi gratia, nulla sit testandi licentia, sed res eorum eiusdem monasterii iuris fiant, aperta legionis definitione decretum est. Quod cum paene omnis notum sit, in magna nos Gauinae Abatissae monasterii sanctorum Grauini, atq. Luxorii insinuatio admirationem perduxit; quae Siricam monasterii sui Abbatissam, postquam regendi suscepit officium, condito testamento legata quibusdā asseruit reliquisse, &c. Et ideo quia ex dimissis illicite rebus xenodochiū possessionem asserit indebitae retinere; his vos hortamur affatibus, vt omni cura, ac studio prouidere debeatis, quatenus si possessio ipsa ex nullo praecedenti contractu, sed memoratae Siricae legato descendit, ante dicto monasterio, postposito strepitu, vel excusatione reddatur, &c. Alia igitur omnia, quae ex testamento praenominatae Siricae detinentur; quippe quod nullum esse legali sanctione permittitur; necesse est, vt iuri monasterii, fraternitatis vestrae solicitudine sacerdotali; per omnia studio reparentur; quia imperiali constitutione aperte sancitum est, vt ea, quae contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint. *Gregor. Ianuario Episcop. Calarita. lib. 7. reg. ind. 2. epist. 7. Ansel. lib. 7. cap. 182.*

CAP. III.

Testamentum fecit presbyter socius noster Ianuarius, nobiscum manens, de ecclesia viuens, communem vitam profitens: testamentum fecit, heredem instituit. O dolor illius societatis, o fructus natus, non de arbore, quā plantauit Dominus? Sed ecclesiam scripsit heredē. Nolo munera ista, &c. Nihil habebat? testamentum non faceret. Habebat aliquid? non se nostrum socium fingeret. Magnus mihi inde dolor est, fratres. Dico caritati vastrae, propter hunc dolorem, statui hereditatem ipsam in ecclesia non suscipere. Filiorum ipsius sit, quod reliquit, ipsi inde faciant, quod voluerint, &c. [Quicumque vult, exheredito filio, heredem facere ecclesiam quaerat alterū, qui suscipiat, non Augustinum: immo Deo propitio, neminem inueniat. (17. q. 4. c. 43.) *Ex August. sermo 2. de vita, & moribus clericorum, & 53. ad fratr. in eremo. in Aquisgran. sub Ludou. c. 112. Iuo par. 3. cap. 177.*

De testamentis.

Ne clerici successores sibi constituant in beneficiis. Tit. XLVII.

Vide libro viij. titulo lxxv. & libro xv. titulo x.

Testatoris voluntas ab haeredibus illico adimplenda. Tit. XLIIX.

CAP. I.

Testamentum Bacandae quondam xenodochii in ea, qua conditum est, volumus firmitate persistere. *Greg. Pet. subdiac. lib. 1. reg. epist. 9.* (*De test. c. 1. in 1. col.*)

CAP. II.

Admonere te volumus, ne piae defunctorum voluntates tua, quod absit, remissione cassentur. *Gregor. Ianuario Episc. Calarita. lib. 3. reg. epist. 9.* (16. q. 1. c. 13.)

CAP. III.

(*De test. c. 3. apud Greg. ix. & in 1. coll. eod. tit. c. 12.*)

Peruenit ad nos Stephanum vestrum de hac luce migrantem, supremae voluntatis elogio, mona-

monasterium praecepisse fundari. cuius desiderium a Theodosia honesta femina herede eius, fertur, quod hactenus dilatione protrahitur. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam, vt maximum de praedicta caussa studium geras, atque ante nominatam feminam commoneas, quatenus intra annale spatium monasterium, quod iussum est, debeat ordinare, & cuncta secundum defuncti voluntatem sine altercatione construere. Quod si intra praedicti temporis metam aliqua perficere negligentia, vel calliditate distulerit, &c. tunc volumus, vt fraternitatis tuae aedificetur studio; ordinatisq. omnibus res, atque redditus, qui relicti sunt, per te loco ipsi venerabili, sine imminutione aliqua, socientur. Sic enim & ante tremendum iudicem tuum sententiam remissionis effugies, & secundum piissimas leges, dilatas defunctorum pias voluntates Episcopali supplebis studio. *Gregor. Ianuar. Episc. Calarit. lib. 3. regist. ep. 10.*

CAP. IV.

Asserit Calumniosus Episcopus, Ferocinatum quendam condito testamento heredem nostram instituisse ecclesiam; atque ecclesiae S. Ioannis, quae ante portas Hortonensis ciuitatis sita est, duos casales fundi campos per Ausinianum legati titulo reliquisse, & a nostra eos nunc ecclesia detineri. Quos quia secundum voluntatem defuncti sibi petit debere contradi, experientia tua, lecta serie testamenti, si ita esse repererit, nec est, quod rationabiliter a parte nostrae possit opponi ecclesiae, praedictos casales tradere suprascripto fratri non differat, &c. *Gregor. Scholastico Defensori lib. 9. regist. ep. 14.*

CAP. V.

13. q. 2. c. 4. Necesse est vt defuncti dispositio modis omnibus conseruetur. *Gregor. lib. 9. regist. ep. 20. Ianuario Episc. Caralit.*

CAP. VI.

Scripsisse memini, vt legata, quae ex tenore Antonini defensoris a nobis debentur, monasteriis, vel aliis, prout statutum fuit, soluerentur: & quare, nescio, tua experientia hoc implere tardauerit. Proinde volumus, vt pro portione nostra ex pecuniis ecclesiae eadem legata impleas; vt cum ad me veneris, illic contra te gemitum pauperum non relinquas, &c. [Cognoui autem, Romano referente, quia moriens vxor Redempti vnam concham argenteam nudis verbis dixerit venumdari, & libertis suis tradi; scutellam quoque argenteam monasterio cuidam reliquerit: in quibus vtrisque voluntatem eius per omnia volumus impleri, ne ex rebus minimis peccata maiora capiamus. *Gregor. Pet. Subdiacono Siciliae lib. 12. regist. ep. 30.*

de testam. c. 4. apud Greg. ix. & c. 13. eo. tit. in 1. collect.

Communia de testamentis.

Tit. XLIX.

CAP. I.

SI quis de clero, vel presbyteris vniuersi loci transierit, quod commune est, de hoc mundo, si neminem de suo genere habuerit consortem, quidquid paupertas eius haberet, conferat ecclesiae, & exinde quatuor partes fiant, &c. *Silu. in synod. Rom. 284. Episcopor. cap. 4.*

CAP. II.

Proposuisti talem in tuo Episcopatu consuetudinem inoleuisse, quod testamenta, quae fiunt in vltima voluntate, ab iis, qui potestatem habent super alios, penitus rescindantur, nisi cum subscriptione septem, aut quinque testium fiant, secundum quod humanae leges decernunt. Quia vero a diuina lege, & sanctorum Patrum statutis, & a generali ecclesiae consuetudine id esse noscitur alienum, cum scriptum sit: in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum; praescriptam consuetudinem penitus improbamus; & testamenta, quae parochiani vestri coram presbytero suo, & tribus vel duobus aliis idoneis personis in extrema voluntate de caetero fecerint, firma decernimus permanere, & robur obtinere perpetuae firmitatis: sub interminatione anathematis prohibentes, nequis praesumptione qualibet, huiusmodi audeat rescindere testamenta. *Alex. iij. Vbaldo Ostien. episc. & Archipresbyt. & canonicis Velletr. post Lateran. conc. p. 50. c. 20. & lib. 13. regist.*

de testam. c. 10. apud Greg. ix. & in 1. coll. eo. tit. cap. 9.

Deut. 19. b

CAP. III.

Mandamus, quatenus cum aliqua caussa super testamentis ecclesiae relictis ad vestrum fuerit examen deducta, ea non secundum leges (*humanas*) sed secundum decretorum statuta tractetis; & tribus aut duobus legitimis testibus, quoniam scriptum est: In ore duorum vel trium testium stet omne verbum. *Alexan. iij.* * *Velletren. post Lateran. conc. p. 50. c. 8. ex 1. lib. regist.*

de testam. c. 11. apud Greg. ix. & c. 10. eo. tit. in 1. coll.

Deut. 17. d

* *Velletri.*

CAP. IV.

Qui extremam voluntatem in alterius dispensatione committit, non videtur decedere intestatus. *Innocen. iij. Altisiodorensi Episcopo.*

de testam. c. 13. apud Greg. ix. & c. 1. in 3. coll.

CAP. V.

Episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat. *Carthag. iv. cap. 18. Caesar. lib. 4. cap. 61.*

CAP. VI.

De munificentiis sacerdotum id obseruandum, quod sicut, si quid praesenti tempore a clericis decedentibus munificentiae habetur, vel possidetur, deinceps a successoribus nullatenus auferatur: ita qui decessorum largitatibus gaudent, officia ecclesiae, & obedientiam, & affectum sacerdotibus praebeant.

De

De quibus tamen munificentiis, quae praeſenti tempore ab his, ſicut dictum eſt, poſſidentur, ſi pro oportunitate Epiſcopo placuerit, quod voluerit commutare, ſine accedente diſpendio, in locis aliis commutetur. De munificentiis vero praeſentibus, quas vnuſquiſque clericus pro ſua gratia eorum obſequiis exiſtimat conferendas, ſicut in arbitrio dantis eſt, vt tribuere, quibus voluerit, debeat; ita ſi inobedientia, vel contumacia in aliquo accipientis extiterit, culpa agnita in arbitrio ſit praeſidentis vtrum, vel qualiter debeat reuocari. *Aureli.iij.c.17.*

CAP. VII.

Quaecumque eccleſiis, aut pontificibus ſub competenti, ac iuſto documento fuerint derelicta, ab heredibus legitimis dignum eſt, vt pro Dei contemplatione ſeruentur. *Aurelian.iv.cap.14.*

CAP. VIII.

Teſtamenta, quae Epiſcopi, presbyteri, ſeu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quaecumque inſtrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid eccleſiae; aut quibuſcumque conferre videantur, omni ſtabilitate ſubſiſtant; id ſpecialiter ſtatuentes, vt etiam ſi quorumcumque religioſorum voluntas aut neceſsitate, aut ſimplicitate aliquid a legum ſaecularium ordine viſa fuerit diſcrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcuſſa manere, & in omnibus Deo propitio cuſtodiri. De quibus rebus ſi quis animae ſuae contemptor aliquid alienare praeſumpſerit, vſque ad emendationis ſuae, vel reſtitutionis rei ablatae tempus a conſortio eccleſiaſtico, vel omnium Chriſtianorum conuiuio habeatur alienus. *Lugdun.I.c.2.*

CAP. IX.

Piſteria pro ſuae animae ſalute teſtamentum condens, iuſſit multam quantitatem pecuniarum praeſtari monaſteriis, nec non etiam xenodochiis, & ptochiis, & aliis pauperibus Aegyptiacae prouinciae. *In libello Iſchirio. ad Leo. Papam, & conc. Chalced. in actio. iij.*

CAP. X.

Sanctae & beatae memoriae Cyrillus moriturus teſtamentum condens honorauit eum, quicumque ille poſt eum fuiſſet Archiepiſcopus, plurimis, & magnis legatis de propria ſua ſubſtantia, &c. *In libello Athanaſii ad Leonem Papam, & concilium Chalcedon. actio. 3.*

LIBER XVI.

De reliquiis Sanctorum, de cruce, de ſacris imaginibus, & de veneratione illis debita.

Sancti Deo preces adhibent pro nobis. Tit. I.

CAP. I.

SI quis has *(imagines)* non ſalutauerit, in nomine Domini, & ſanctorum eius, anathema. Si quis traditionem eccleſiae, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine valentem, non curauerit, anathema. Germani orthodoxi perpetua memoria. Ioannis, & Georgii perpetua memoria. Praeconum veritatis perpetua memoria. Trinitas hos tres approbauit. Horum diſputationibus inhaerentes digni reddamur miſericordiis, & gratia primi, & magni ſupremi ſacerdotis Ieſu Chriſti Dei noſtri, intercedente ſimul inuiolata Domina noſtra ſancta Deipara, & omnibus ſanctis. Fiat, fiat, Amen. *vij.ſyno.act.7. poſt ſubſcriptiones.*

CAP. II.

Oramus ſuper omnia ſanctum Deum omnes melioratos, & ſecundum placentem ſibi voluntatem clareſcentes, non ſolum a diuina ira intentatos manſuros, ſed aeterna bona conſecuturos orationibus, & interceſſionibus ſanctiſſimae Dominae noſtrae Dei genetricis, & cum ſanctorum precibus & obſecrationibus ſanctae huius, & vniuerſalis ſynodi. Amen. *Imp. Baſilius, cuius verba approbat ſyno.gen. viij. act.10.*

CAP. III.

Cum ſacrae ſcripturae dicat auctoritas, quod iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre; idem eſt ratione conſimili de ſanctis aliis ſciendum: quia orationibus noſtris non indigent. pro eo quod cum ſint perfecte beati, omnia eis ad vota ſuccedunt; ſed nos potius eorum orationibus indigemus, quas, cum miſeri ſimus, vndique mala noſtra perturbant. Vnde quod in pleriſque orationibus continetur: proſit, videlicet, vel proficiat huic ſancto, vel

de celebr. Miſſar c. cũ Marthae.6. apud Greg.ix. & in 3. coll. eo.tit.c.5.

vel illi talis oblatio ad gloriam, vel honorem; ita sane debet intelligi, vt ad hoc profit, quod magis, ac magis a fidelibus glorificetur in terris, aut etiam honoretur, &c. *Innoc. iij. I. Archiep. Lugdunen. Augustin: ser. 17. de verbis Domini.*

CAP. IV.

Nec ego pro salute omnium ab obsecrando cessabo (*inquit Petrus.*) *Clem. ep. 1. in prin.*

CAP. V.

Beati Apostolorum Principis Petri accepimus corpus, &c. orantes Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum, vt intercedentibus suis sanctis Apostolis, maculas vestrorum purget peccatorum, & in sua vos conseruet voluntate, &c. *Cornel. ep. 1. in princ.*

CAP. VI.

Cum Dei adiutorio, & orationibus Apostolorum venientes, &c. Praefericati Imperatori litteras porrigite cum tali allocutione: salutat Pater vester vos, Deum quotidie rogans, & intercessionibus sanctorum Apostolorum Petri & Pauli vestrum regnum commendans, &c. *Hormisda in Indiculo dato legatis Episcopis, & alijs ad Imperatorem Anastasium.*

CAP. VII.

Intercedentibus & adiuuantibus sanctis, quid agendum sit de causa Nicopolitanae ecclesiae. *Hormisda Ennodio & Peregrino Episcopis.*

CAP. VIII.

Beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli sanctuaria, sicut religiosissimo quaesistis affectu, per harum portitorem sub omni veneratione transmisimus. optantes orationibus eorum mentis vestrae oblatio, & desideria gratiae sint diuinitatis accepta, &c. *Hormisda ad Iustinianum virum illustrem.*

CAP. IX.

Vnde optamus, vt vos beatus Petrus Apostolorum Princeps ad sua limina feliciter perducat; quatenus in omnipotentis gratia perfrui vestra praesentia mereamur. *Felix iv. epist. 2. in fine.*

CAP. X.

Rogo omnipotentem Deum, vt sua te gratia protegat, & beati Petri Apostolorum Principis intercessione a malis omnibus illaesum seruet; quatenus feruor caelestis desiderii in tua mente cotidie ardentius excrescat, &c. *Grego. ad Secundinum inclus. lib. 7. regist. Indict. 2. ep. 53. ante fin.*

CAP. XI.

Sane ipsius (*Dei matris*) intercessionibus, omniumq. sanctorum precibus potens in bello Deus noster fortis, & longanimis duxit te super Iosephi, &c. *Greg. ij. ad Germanum CP. Episcopum. vij. synod. act. 4. ante fin.*

CAP. XII.

Ex his liquido constat ob recordationem Sanctorum imagines tantum pingi, venerari, & coli; quos clare constat seruos esse Dei, & pro nobis apud Deitatẽ obsecrantes, & intercedentes. Dignum namque est, vt ductum nostrorum memores simus, & Deo gratias agamus. *Hadrian. ep. ad Constantin. & Iren. ante fin. apud vij. syno. act. 2.*

CAP. XIII.

Quanto debemus puro corde, & animo sculptum Christum Deum nostrum, sanctamque semper virginem eius genetricem Mariam, Apostolos quoque vel omnes sanctos Dei, per eorum sacras effigies, atque imagines colere, vel adorare, & ad propitiandum nobis petere, & relaxari delicta. *Greg. ij. in synod. Roma. apud Hadr. de imagin. cap. 70.*

CAP. XIV.

Inter cetera, quae tibi contra principem mundi arma, Deo fauente, contuli, hoc potissimum est; vt corpus Dominicum frequenter acciperes, indicaui: & vt certae fiduciae matris Domini te omnino committeres praecepi, &c. De matre vero Domini, cui te principaliter commisi, & committo, & numquam committere, quousque illam videamus, vt cupimus, omittam; quid tibi dicam? quam caelum, & terra laudare, licet vt meretur, nequeant, non cessant: Hoc tamen proculdubio teneas; quia quanto altior, & melior, ac sanctior est omni matre; tanto clementior, & dulcior circa conuersos peccatores, & peccatrices. Pone itaque finem in voluntate peccandi, & prostrata coram illa ex corde contrito, & humiliato lacrymas effunde; inuenies illam, indubitanter promitto, promptiorem carnali matre, ac mitiorem in tui dilectione. *Greg. vij. lib. 1. regist. epist. 50. in fin. alias 47. ad Mathildem.*

CAP. XV.

Vt humilitatis nostrae constitutio adiuuante Domini misericordia valeat custodiri, sancti, ac beatissimi sacerdotis Domini Martini, quae Deo accepta est, obtinebit intercessio. *Turon. cap. 13.*

CAP. XVI.

Seruis Dei in exercitum, & in hostem pergere omnino prohibemus, nisi illi tantum, qui propter diuinum ministerium, missarum, scilicet sollemnia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda ad hoc electi sunt. *Fran. synod. sub Carolomanno. Capit. lib. 5. cap. 2. Burch. lib. 1. cap. 218. Iuo par. 5. cap. 332. decret.*

CAP. XVII.

Et si quis hinc nostrum prior diuinae dignationis celeritate praecesserit, perseueret apud Deum nostra dilectio pro fratribus, & sororibus nostris, apud misericordiam patris non cesset oratio. *Cypran. epist. 1. ad Cornel. in fin.*

CAP. XVIII.

Nobiscum eadem orate; communia enim sacerdotum sunt; & sanctam, ac glorificatam Virginem Dei genetricem Mariam vna nobiscum supplicate intercedere pro pace sanctissimarum ecclesiarum, & victoria, ac perpetuitate pijssimi, & serenissimi Imperatoris nostri. *Ioan. Hierosf. ad Ioan. CP. apud v. synod. CP. Actio.*

Actio.1.in fine.

CAP. XIX.

Implendo quae Agapeto iuste iudicata fuere, illius beatam animam coletis, quae cum Deo proximior sit, eo quod vinculo terrae, & carnis huius soluta sit, & fiduciam ex propriis bonis operibus adepta pro pace, & salute vestrae pietatis intercedit. *Acta CP. lecta v. synod. act. 1. in libello Mariani monachi, & aliorum ad Imperat. in fin. cuius initium, Deus magnus.*

CAP. XX.

Quidquid libri de passionibus martyrum narrant, hoc ipsum etiam imagines signant; has enim recipimus tanquam effigurationem prototyporum. Nihilominus credentes in vnum Deum in Trinitate laudatum, eidemque soli latriam exhibentes, poscimus inter cessionem intemeratae Dominae nostrae sanctae Deiparae, sanctorum item Angelorum, omniumque diuorum, & patrum nostrorum. *Taras. ante vij. syn. in epist. ad Ioan. presbyter. in prin.*

CAP. XXI.

Deus pacis vitam nostram in pace conseruet, & omnes illos, qui eum colunt, & admirantur, nomenque illius inuocant, saluos faciat, intercessione, & precibus Dominae nostrae sanctae Deiparae, & omnium sanctorum. Amen. *Taras. ante vij. synod. d. epist. ad Ioan. presbyt. in fin.*

CAP. XXII.

Interpellans intimeratae Virginis nostrae Deiparae, sanctarum caelestium potestatum, omniumque sanctorum intercessionem, horum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiens, & amplectens, honorifice veneror, &c. *vij. synod. act. 1. Confessio Basily Episcopi Ancyrae resipiscentis.*

CAP. XXIII.

Sanctae matris Virginis etiam auxilium, protectionem, & intercessionem nocte, diuq. vt peccatori mihi subueniat, inuoco. Vt quae eam potestatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Christo Deo nostro. Quin etiam sanctorum Apostolorum, Prophetarum, martyrum, patrum, & eremitarum imagines suscipio, & veneror, non vt Deos, absit: verum mentis mea affectum, & desiderium, quo in illos affectus sum, hoc modo indicans; ex toto animo omnes obtestor, vt ad Deum pro me intercedant, quo in oculis eius misericordiam in die iudicii consequar. &c. *Theodosius Episcopus Amorii resipiscens vij. synod. act. 1. post princ.*

CAP. XXIV.

Christus Deus noster per sanctissimam illius genetricem, & omnes eius sanctos, vosque ipsius sacros sacerdotes, qui idem sentitis, & dolum in cordibus vestris non habetis, sed perpetuo incumbitis in haec studia, vt omnia, quae scripta sunt, impleatis, promissiones suas veras demonstret. &c. *Ioannes presbyter legatus orientis. vij. synod. act. 2. ante fin.*

CAP. XXV.

Obsecrans intercessionem sanctissimae, intemeratae Dominae nostrae Deiparae, & semper Virginis Mariae, sanctorumque Angelorum, & sanctorum gloriosorum Apostolorum Prophetarum, martyrum, confessorum, & doctorum. amplector etiam horum venerandas imagines, &c. Pax Dei, quae imminent scandala, intercedente immaculata Deipara Virgine Maria, omnibusque sanctis, auertat. *Taras. in epist. ad Orientis Episcopos post prin. & in fin. relata in vij. syn. act. 3.*

CAP. XXVI.

Vir Galata senex in monte Sina degens, cum filium ei barbari abstulissent, Dominum nostrum Christum per intercessionem Platonis patrii martyris ad commiserationem sollicitabat. Idem quoque filius in vinculis per eiusdem martyris patrocinum temptabat, vt sui misertus Dominus miraculum aliquod exhiberet. Vtrorumque autem preces cum essent exauditae, &c. Ecce confestim martyr noster Plato, ipse eques, equumque alium trahens filio vigilanti, cognoscentique ex pictura saepe visa effigiem martyris apparuit; iussitque, vt ex media turba exurgens equum ascenderet, &c. Vt non dubitandum sit, quin omnibus in locis Deum per ipsos martyres inuocantibus mirifica, & admiranda praeclari illi athletae per Dominum Christum dare possint, &c. *Nilus in epist. ad Heliodor. Silentiarium. vij. syno. act. 4. post princ.*

CAP. XXVII.

Mulier subito dolores in se ruere sensit, caepitq. clamare, & gemere, &c. Sic autem quatuor integris diebus in cruciatibus substitit: quinto autem die sub crepusculum vidit sanctum (*Anastasium*) astantem, atque ad eam dicentem: Descende ad Tetrapylum, sanctiq. Anastasii intercessionem apud Deum posce, quo sana fias. Ipsa igitur cum surrexisset ex grabbato, conuocatis liberis suis, ad eos dixit: Tollite me, inq. templum B. Anastasii concedamus, &c. impositam itaque eam ferculo baiularunt, &c. Deinde se ipsa in solum prosternens, sanctumq. orationibus flebilibus martyrem placans sana, firmaq. surrexit. *Ex miraculis S. Anastasii syno. vij. actio. 4. post princip.*

CAP. XXVIII.

Suspicio sanctos Apostolos, Prophetas, & Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum meditationem propitius sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur, &c. *Basil. in epist. ad Iulianum Apostatam. vij. syno. act. 4. post medium. refertur etiam in epist. Hadria. ad Constan. & Iren. in med. act. 2.*

CAP. XXIX.

At si Domini, & Seruatoris nostri, item intemeratae eius matris vere Deiparae, necnon Sanctorum imagines salutamus, confestim etiam

etiam fidem, & dispositionem mentis erga illos habemus, sed vnum Deum sine principio, &c. pro genere humano hominem factum agnoscimus. Ancillam autem, & matrem illius existentem, vere pro genere nostro intercedentem, praesentissime, ita vt Dominus quidem noster salutem dispenset, illa vero materno affectu pro nobis poscat agnoscimus, &c. Sanctos denique omnes, tamquam conseruos nostros, & eiusdem nobiscum naturae participes gratissimos Dei ministros, & hac gratia a Deo donatos, vt beneficia adeo data nobis ministrent: curationes, inquam morborum, & periculorum liberationes, quando per memoriã eorum inuocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodiis, & glorificationibus possibile est, agnoscimus, &c. *Epist. Germani Episcop. C P. ad Ioan. Episcop. Synnadon. in fin. vij. syn. act. 4. ante fin.*

CAP. XXX.

Neque ipsi imagines *(Sanctorum)* vt tu dicebas, adoramus; sed eum, qui per picturam indicatur, glorificamus; neque hos etiam, vt Deos absit; sed vt veros Dei seruos, & amicos, & potestatem habentes pro nobis apud Deum intercedendi. *Ioan. Episcopus Thessalonicen. in sermone, siue dialogo Gentilis, & Christiani. vij. syn. act. 5. post prin.*

CAP. XXXI.

Nouerunt *(Christiani)* & verbis, & encomiis ter inculpatam, & inuiolatam vere, & proprie Deiparam esse: norunt etiam sanctos venerari, earum denique virtutes per historica exempla in memoria habere, &c. cognosceres illorq; secundum diuinum Apostolum cum Christo vinctos esse, & pro nobis intercedere, &c. *Epiph. in Gregor. & alios tom. 4. ad med. in ij. Nicaen. act. 6.*

CAP. XXXII.

Igitur cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatae Deiparae, & semper Virginis Dominae nostrae Mariae, item sanctorum Angelorum, omniumque Sanctorum. Salutantes, & venerandas illorum reliquias, vt nos sanctitudinis eorum fiamus participes. *Epiphan. contra Grego. & alios apud vij. synod. act. 6. in fin.*

CAP. XXXIII.

Libellum dedimus non in labiis dolosis, neque in dolo mentis, ipse Deus testis est, qui etiam * vades est noster; sed ex sinceritate, & munditia, sperantes in miseratione Dei nostri, qui hominem amat, & intercessione sanctae, & intemeratae Dei genetricis Mariae, & sanctorum Apostolorum, & beatissimi, & sanctissimi Papae Nicolai, atque sancti patris nostri, & summi sacerdotis Ignatii, vestraeque beatitudinis oratione, &c. vsque ad sanguinem decertare in ecclesiasticis causis; vt & culparum, quas fecimus, ex hac correctione, & satisfactione cordis indulgentiam percipiamus. *Libell. quorumdam Episcop. paenitentium apud syn. gen. viij. act. 2.*

* vas f.

CAP. XXXIV.

Auxiliante nobis sanctae & consubstantialis Trinitatis gratia, intercessione gloriosae & verae Dei genetricis Mariae, per quae praecipue nobis Domine, atque sanctissime immobilem permanere oramus nostrorum, vestrarumque sanctarum ecclesiarum statum, nihilominus, & inseparabilem custodire fidei vnitionem, &c. *Ex relatione Ioan. C P. Patriarchae ad Hormisdam Papam.*

CAP. XXXV.

Rogo Deum semper eam *(ecclesiam nouae, & veteris Romae)* inseparabilem permanere orationibus sanctorum Apostolorum, & tuae precibus sanctitatis, &c. *Ioannes C P. Patriarcha Hormisdae Papae.*

CAP. XXXVI.

Hoc opto, atque festino, vt veniat in hoc studio terminus vtilis humanitate quidem Domini, & Dei nostri Iesu Christi, intercessionibus autem in cunctis beatissimi Apostoli Petri, & in omnibus sapientissimi Pauli, & venerandae eorum fidei, & tuae beatitudini iuste debitus honor custodiatur, &c. *Dorotheus Episcop. Hormisdae Papae.*

CAP. XXXVII.

Nullo modo iam licebit sanctam Dei dilacerari ecclesiam per gratiam sancti Spiritus, & intercessiones sanctae, & religiosae Dei genetricis Virginis Mariae. *Ex relatione Epiphanij C P. Episc. ad Hormisdam Papam.*

CAP. XXXVIII.

Oret igitur vestra sanctitas, tam pro piissimis, & Christianissimis Principibus, quam pro nostra paruitate, & vniuersali vnione, & gratiae sanctae, & vnius essentiae Trinitatis, & intercessionibus Dominae nostrae sanctae gloriosae Virginis, & Dei genetricis Mariae, omnia ad vnitatẽ indiuisam conueniant, &c. *Ex relatione 2. Epiph. C P. Episcop. ad Hormisdam.*

CAP. XXXIX.

Sanctissimum Proterium *(Alexandrinorum Episcopum)* in ordine, & choro sanctorum martyrum ponimus, & eius intercessionibus misericordem, & propitium Deum nobis fieri postulamus, &c. Incolumem vestram pietatem Deus omnium nobis donet longaeuis temporibus sanctor. orationibus. *Episcop. Europae ad Leon. Imperat. post. conc. Calcedon. in epist. quae incipit Pietatis vestrae.*

CAP. XL.

Qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, &c. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, inuocet sanctos, vt per se intercedere apud maiestatem diuinam dignentur. *Theodulph. cap. 23. ad Aurelian. presbyt.*

CAP. XLI.

Deprecetur *(Christianus)* sanctos Apostolos, martyres, vt pro eo intercedant. *Theodul. ad presbyt. Aurelian. cap. 29.*

CAP. XLII.

In communi omnes benedicamus pariter Domino gloriae nostrae, & Principi pacis, & aucto-

auctori, dispersa congreganti, & bene coaptanti intercessionibus sanctae Dominae nostrae Dei genetricis, Deum videntium Angelorum, & omnium sanctorum. Amen. *Basilius Imperator apud syn. vij. gen. act. 6. in fin.*

De reliquiis Sanctorum, & de earum veneratione. Tit. II.

CAP. I.

Qui ausi sunt aliud sentire, aut docere, aut more impiorum haereticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, &c. aut quidquam de consecratis in ecclesia abiicere, &c. aut figuram crucis, aut imaginis alicuius picturam, aut reliquias martyrum, quas sciuerint esse germanas, & veras; aut contra ista vafre, & improbe aliquid excogitare, quod sit contra constitutionem ecclesiasticam, &c. Si fuerint Episcopi, aut clerici deponantur: si monachi, aut laici, communione priuentur. *Syn. vij. act. 7. in defin. in fin.*

CAP. II.

De reliquiis cap. vlt. Greg. ix. c. 2. de immunitat. eccles. in 6.

Cum ex eo, quod quidam Sanctorum reliquias exponunt venales, vt eas passim ostendant, christianae religioni sit detractum saepius; in posterum praesenti decreto statuimus, vt antiquae reliquiae amodo extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo nemo publice venerari praesumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatae. Praelati vero de caetero non permittant illos, qui ad eorum ecclesias caussa venerationis accedunt, vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut, & in plerisque locis occasione quaestus fieri consueuit. *Innoc. iij. in concil. Lateranen. gener. cap. 62.*

CAP. III.

Martyres passi sunt, non tamen animae eorum occisae sunt in corporis passione, ore veritatis attestante: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, &c. Perturbatores ecclesiae non solum praedicta agunt mala, sed, & memorias martyrum execrantur. Quapropter in praefata constituimus synodo, vobisque & omnibus ecclesiis tenendum, & agendum mandamus; vt super memorias martyrum missae celebrentur; ne memoriae eorum a talibus extingui, aut veneratio possit prohiberi. *Felix in syn. lxx. Episcop. epist. 2. in med.*

Matt. 10.

CAP. IV.

Ante corpora Apostolorum pro vobis preces fiunt quotidie. *Steph. ep. 2. in fin.*

CAP. V.

Beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli sanctuaria, sicut religiosissimo quaesistis affectu, per horũ portitorem sub omni veneratione transmisimus Optantes orationibus eorum mentis vestrae oblatio, & desideria gratiae fiat diuinitatis accepta, &c. *Hormisda ad Iustinianum illustrem.*

CAP. VI.

Significatur etiam beatorum Apostolorum, vel martyrum, sicut speramus, sancto nos affectui tuo direxisse reliquias, praesumentes fidẽ vestram eorum deinceps plenius esse meritis adiuuandam. *Vigilius in epist. 1. Eutherio in fin.*

CAP. VII.

Sauinus Abbas monasterii sancti Stephani insulae Capris suggessit nobis, se Agathae martyris reliquias iam olim apud se habere concessas, & in monasterio suo vult ipsa sanctuaria collocari: ideoque ad praedictum monasterium te iubemus accedere, & si ibidem nullum corpus constat humatum, praedicta sanctuaria solemniter collocabis, &c. *Gregor. Ioannis Episcop. Surrentino epist. 52. indict. 9. lib. 1.*

CAP. VIII.

Transmisimus beati Petri Apostoli benedictionem crucem paruulam; cui de catenis eius beneficia sunt inserta. Quae illius quidẽ ad tempus ligauerunt, sed vestra colla in perpetuum a peccatis soluant. Per quatuor vero in circuitu partes de B. Laurentii craticula, in qua perustus est, beneficia continentur. vt hoc, vbi corpus illius pro veritate crematum est, vestram mentem ad amorem Domini accendat. *Gregor. lib. 2. regist. indict. xi. ep. 34. ad Dinamium Galliarum Patricium.*

CAP. IX.

Clauim paruulam a sacratissimo beati Petri Apostoli corpore, pro eius benedictione transmisimus, in qua inest ferrum de cathenis eius inclusum; vt quod collũ illius ad martyrium ligauerat, vestrum ab omnibus peccatis soluat. Crucem quoque dedi latori praesentium vobis offerendam, in qua lignum Dominicae crucis inest, & capilli Ioannis Baptistae, ex qua semper solatium nostri Saluatoris per intercessionem praecursoris eius habeatis, &c. Praeterea transmisimus clauim aliam a sacratissimi beati Petri Apostoli corpore, quae cum digno honore reposita, quaeque apud vos inuenerit, benedicendo multiplicet. *Gregor. lib. 7. indict. 2. epist. vel cap. 126. ad Reccaredum Regem.*

CAP. X.

Serenitas vestrae pietatis, religionis studio, & sanctitatis amore conspicua, propter eam, quae in honorem sancti Pauli Apostoli aedificatur, ecclesiam, caput eiusdem S. Pauli Apostoli, aut aliud quid de corpore ipsius, suis ad se iussionibus a me praecepit debere transmitti, &c. Praecipitis, quae facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri, & Pauli Apostolorum tantis in ecclesiis suis coruscant miraculis, atque terroribus, vt neque ad orandum sine magno illuc timore possit accedi. Denique dum beatae recordationis decessor meus, quia argentum, quod supra sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat, longe tamen ab eodem corpore fere quin-

quindecim pedum spatio, mutare voluit, signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus S. Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulchrum huiusmodi effodi altius debuisset, Praepositus loci ipsius ossa aliqua non quidem eidem sepulchro coniuncta reperit; quae quoniam leuare praesumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus signis, subita morte defunctus est. Praeter haec autem sanctae memoriae decessor meus itidem ad corpus sancti Laurentii martyris quaedam meliorare desiderans, dum nescitur, vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo; subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est: & ii, qui praesentes erant, atque laborabant, monachi, & mansionarii, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere praesumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita vt nullus vitae superesse potuisset, qui sanctum iusti corpus illius viderat. Cognoscat autem, tranquillissima domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, vt quidquam tangere praesumant de corpore: sed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorum ponitur. quod leuatum in ecclesia, quae est dedicanda, debita cum veneratione reconditur: & tantae per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatae recordationis Leonis Papae temporibus, sicut a maioribus traditur, dum quidam Graeci de talibus reliquiis dubitarent, praedictus Pontifex hoc ipsum brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipsa incisione sanguis effluxerit. In Romanis namque, vel totius occidentis partibus omnino intolerabile est, atque sacrilegum, si sacrorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quod si praesumpserit, certum est, quia haec temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Graecorum consuetudine, qui ossa leuare sanctorum se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus, &c. De corporibus vero beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum? dum constet, quia eo tempore, quo passi sunt, ex oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut ciuium suorum repeterent. Quae ducta vsque ad secundum vrbis miliarium, in loco, qui dicitur ad Catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis tonitrui, atque fulguris nimio metu terruit, atque dispersit, vt talia denuo nullatenus attemptare praesumerent. Tunc autem exeuntes Romani eorum corpora, qui ex Domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis, quibus nunc sunt condita, posuerunt. Quis ergo nūc, serenissima domina, tam temerarius possit existere, vt haec sciens eorum corpora non dicam tangere, sed vel aliquatenus praesumat inspicere? &c. Sed quia serenissimae dominae tam religiosum desiderium esse vacuum non debet, de catenis, quas ipse S. Paulus Apostolus in collo, & in manibus gestauit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem aliquam vobis transmittere festinabo; si tamen hanc tollere limando praeualuero: quia dum frequenter ex catenis eisdem multi venientes benedictionem petunt, vt parum quid ex limatura accipiant, assistit sacerdos cum lima: & aliquibus petentibus ita concite aliquid de catenis ipsis excutitur, vt mora nulla sit. quibusdam vero petentibus diu per catenas ipsas ducitur lima, & tamen vt aliquid exinde exeat, non obtinetur. *Gregor. ad *Constantinam August. lib. 3. regist. indict. xy. ep. 3. vel c. 30.* * Constantiam

C A P. X I.

Transmisimus crucem paruulam, in qua de catenis amator vestrorum sanctorum Petri & Pauli Apostolorum inserta est benedictio; quae oculis vestris assidue supponatur: quia multa per eandem benedictionem miracula fieri consueuerunt, &c. Eulogias sancti Marci a beatissima fraternitate vestra transmissas, cum ea caritate, qua sunt directae, secundum notitiam earum suscepimus, & gratias affectui vestro referimus, &c. *Gregor. Eulogio Alexand. Patriarchae in fin. lib. 11, regist. epist. 47.*

C A P. X I I.

Reliquias sanctorum, de quibus praesentium lator nos admonuit, dari praecepimus. *Marti. epist. 2. in fine.*

C A P. X I I I.

Flebiles, & infelices haeretici, cum ipsis sacris imaginibus, ipsa lipsana sanctorum eiicientes, atque abnegantes contempserunt, &c. Si enim explanare voluerimus de lipsanorum sanctorum veneratione, per diuinam scripturam, & sanctorum Patrum opuscula, quis valebit scribere, aut chartas proferre? Pauca enim ex multis breuiter memoramus. Sancti Basilii Episcopi Caesareae Cappadociae in interpretatione psalmi CXV. inter cetera. Ante hoc dicebatur Sacerdotibus & Nazaraeis: quoniam omnis, qui tetigerit mortuum, immundus erit, & vt lauet vestimenta sua. Num. 19. Nunc autem, qui tetigerit ossa martyrum, accipiet aliquam participationem sanctificationis de corpore assistente gratia. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, &c. Psal. 15. Item sancti Ioannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani in sermone in epistolam beati Pauli Apostoli ad Romanos, inter cetera: Serm. 32. Ego autem & propter hoc Romam diligo, &c. Pro hoc eam beatifico, quia & viuens (*Paulus*) eis scribebat, & sic eos diligebat, & praesentialiter eis locutus est, & vitam ibi temporalem finiuit, & sanctum corpus eius ibi habent, pro quo & honorabilior ciuitas magis, quam pro aliis. Et sicut corpus magnum, & forte oculos

oculos habet duos splendentes, sacrorum horum corpora, id est, Petri & Pauli: ita non est caelum splendidius, quando Sol emittit radios, sicut Romanae vrbis hac duae lampades vbique in mundo illuxerunt. Exinde ergo rapietur Paulus, exinde Petrus. Considerate, & tremite: qualia videbit insignia Roma, Paulum subito surgentem a loco requietionis suae simul cum Petro, & proficiscentem obuiam Christo? Quale mandat Christo donum Roma? Quales coronas ciuitas continet duas? quales cathenas aureas circumnectitur? quales habet fontes? &c. Quis mihi tribuet perfundi corpore Pauli, & adhaerere sacrae sepulturae, & puluerem sanctum videre corporis illius, in quo imitatus est Christum; in quo Christi stigmata portauit, in quo vbique praedicationem disseminauit? Puluerem illum corporis eius, per quod vbique occurrit? Puluerem oris illius, per quod Christus annunciabatur, & lux lucebat, &c. Item ex sermone S. Augustini in natali sanctorum Apostolorum inter cetera: Nam iste beatissimus Petrus piscator, &c. modo genibus prouolutus eum adorat Imperator, &c. *Hadria. ad Carolum de imaginib. c. 62. post princ.*

CAP. XIV.

Filiae regum delectauerunt te in honore tuo: quia non quaesierunt honorem patrum suorum, sed quaesierunt honorem tuum. Ostendatur mihi Romae in tanto honore templum Romuli, in quanto ostendam ibi memoriam Petri. In Petro quis honoratur, nisi ille defunctus pro nobis, &c. *August. psal. 44. apud Hadria. de imaginib. c. 62. in fin.*

CAP. XV.

Ex epistula sancti Gregorii Papae Leontio Exconsuli missa. Praeterea benedictionem vobis sancti Petri Apostolorum Principis, clauim sacratissimi sepulchri eius, in qua benedictio de cathenis illius est inserta, transmisimus: vt quod eius collum ligauit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis soluat. *Hadria. de imaginib. c. 91. Gregor. lib. 7. cap. 34. regist.*

CAP. XVI.

Si sanctorum effigies execrabiles esse crederentur; profecto & ipsorum reliquiae, quorum caro corruptionem sensit in tumulo, pro *neutro, quod absit, haberi deberentur. Verumtamen, si ad eorum consortium venire optamus; profecto hic omnia in honore sanctorum, id est, tam reliquias, non solum corporum, sed & vestimentorum, seu etiam, imagines vultus illorum in quolibet loco depictas celeberrimo honore venerari debemus, &c. *Nicol. in epist. ad Michaelem Imperator. incip. Principatum. relata in viij. synod. CP. actio. 4.*

*nihilo f.

CAP. XVII.

Sciscitamini, si liceat crucem Domini cum reliquiis mundo, siue immundo hanc habenti osculari, vel portare, &c. Portate eam, sed cum summa reuerentia, & corpore, & corde mundissimo, &c. De reliquiis vero sanctorum eadem dicimus, quorum corpora, templa, & vasa fuere, suntq. Dei, quibusq. ad omnia bona opera, tamquam organa, sanctus vsus est, quando voluit, Spiritus. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 7.*

CAP. XVIII.

Sequimur sanctam synodum, & amplectimur quae beatae recordationis Papa Nicolaus, cui & ipse, domine coangelice summe Pôtifex Hadriane, subscripsisti, ante sacratissimum Petri, * & Pauli * Apostolorum eximii corpus celebraui. *Formula libelli dati legatis ab Hadri. ij. relata in syno. viij. CP. act. 1.*

CAP. XIX.

Vt nostra exhortatio cordi vestro altius imprimatur, ex more sanctorum misimus vobis clauiculam auream, in qua de cathenis beati Petri benedictio continetur; quatenus per eius praesentia patrocinia, vberiora eius erga vos patrocinia sentiatis, & in amore ipsius de die in diem feruentes accendamini; promerentes, vt omnipotens Deus, qui illum admirabili potentia a nexibus ferreis liberauit, eius meritis, & intercessionibus vos ab omnium peccatorum vinculis absoluat, & ad gaudia aeterna perducat. *Gregor. vij. lib. 7. regist. ep. 6. ad Alfonsum Regem Hispaniarum. ad fin.*

CAP. XX.

Sanctorum reliquiae in oratoriis villaribus non ponantur, nisi forsan clericus cuiuscumq. parochiae vicinus esse contingat, qui sacris cineribus psallendi frequentia famuletur. *Epau. cap. 25. Burch. lib. 3. cap. 88. Iuo par. 3. cap. 78.*

CAP. XXI.

Vt a media quadragesima presbyteri chrisma petant, &c. chrismario, & linteo sicut reliquiae sanctorum deportari solent. *Antisiod. cap. 6.*

CAP. XXII.

Agnouimus quosdam Episcopos in sollemnitatibus martyrum ad ecclesiam progressuros, reliquias collo suo imponere, &c. & Leuitas albis indutos in sellulis eos deportare, &c. Antiqua, & sollemnis consuetudo seruetur; vt in festis diebus arcam Domini cum reliquiis non Episcopi, sed Leuitae in humeris gestent, quibus in veteri lege onus id impositum fuit. Si Episcopus reliquias portet, non ipse a diaconibus in sellula vehatur: sed potius pedissequa cu vna cum populi progressione procedente, ad conuenticula sanctarum ecclesiarum sanctae Dei reliquiae per eundem Episcopum portabuntur. Qui hoc non adimplet, quamdiu in hoc vitio erit, a sacrificando cessabit. *Braca. iij. c. 5.*

1. Parali. 5.

CAP. XXIII.

Deinceps [corpora Sanctorum de loco ad locum nullus praesumat transferre sine consilio Principis, vel Episcoporum, & sanctae synodi licentia. *Magunt. cap. 51. Burch. lib. 3. cap.*

De conse. dist. 1. c. 37.

I

3. *cap.* 232. *Iuo par.* 3. *cap.* 273.

CAP. XXIV.

De Sanctorum reliquiis venerandis. *Basil. Episcop. Ancyrae in confessione a vij. syn. laudata act.* 1. *post prin.*

CAP. XXV.

Filius vester magnificus vir Iustinianus basilicã sanctorum Apostolorum, in qua desiderat, & beati Laurentii martyris reliquias esse, constituit. sperat per paruitatem nostram, vt praedictorum sanctorum reliquias celeriter concedatis, &c. Si beatitudini vestrae videtur, sanctuaria beatorum Apostolorum Petri, & Pauli secundum morem ei largiri, praecipite: & si fieri potest, ad secundam cataractam ipsa sanctuaria deponere vestrum est deliberare. Petit & de catenis sanctorum Apostolorum, si possibile est, & de craticula beati Laurentii martyris, &c. Propter hoc in vrbem vestram Eulogium Magistrianum direxit, hoc sibi satisfacere iudicans, si de ipso fonte, de quo per omnem terram sanctuaria Apostolorum sunt data, inde, & ipse reliquias suscipere mereatur, &c. Singulas capsellas per singulorum Apostolorum reliquias fieri debere suggerimus, &c. *Ex suggestio. legatorum ecclesiae CP, ad Hormisdam Papam.*

CAP. XXVI.

Reliquias Sanctorum veneror, & honore prosequor, & saluto, veluti athletarum, & certatorum pro Christo, quique gratiam a Deo consecuti sunt, & remedia praestare, morbos curare, daemones eiicere, quemadmodum Christiana ecclesia, veluti per manus accepit a sanctis Apostolis, & Patribus vsque in praesens saeculum. *Theodos. Episc. Amorij resipiscens vij. syn. act.* 1. *post prin.*

CAP. XXVII.

Apostolicas ecclesiae traditiones, quibus veneratio, culturaque Sanctorum docetur, recipimus, & veneramur. Eos autem, vt ministros, amicos, & filios Dei existentes honoramus. honor enim, qui a conseruis idem sentientibus inuicem exhibetur, indiciũ est beneuolentiae erga Dominum. Sunt enim promptuaria Dei, & pura Christi habitacula, Spiritusque sancti immaculata specula; quin etiam
Sapien. 3. animae eorum in manu Dei existunt, vt scriptum est: Deus enim vita existens, cum sancti in manu Dei sint, in vita, & lumine, necessum
Psal. 115. est, vt existant; & ob id, pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Hi viuentes in libertate, Deo astiterunt. Seruator noster Christus fontes salutares, Sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes, vnguentum redolentis suauitatis scaturientes, & vt inquit magnus doctor immortalis (*Athanasius*) martyrum ossa morbos fugant, infirmis medicantur, caecis visum impertiunt, lepras emundant, temptationes, & moerores tolunt, atque id per Christum, qui in ipsis habitat. Bene etiam psalmo-
Psal. 67. graphus cecinit; Mirabilis Deus in sanctis suis, Et iterum: Sanctis in terra illius, mirificas fe- Psal. 15.
cit omnes voluntates eius in ipsis. *Synodica Theodori Hierosol. Patriarch. ante fin. apud vij. synod. act.* 3.

CAP. XXVIII.

In Caesarea Palestinae regionis, mirifica a sancto viro (*Anastasio*) designata recenseamus. Cum sanctae ciuitati reliquiae sacrae appropinquassent; omnibus ea res fuit declarata, & significata. Itaque laetitia magna perfusi omnes surgentes subito, signaque sacra pulsantes, inuicem obuiam facti sunt in veneranda Virginis Deiparae aede, quae appellatur Noua; Illinc cum cruce, & supplicatione egressi, laeti, & gaudentes cum gratiarum actione sacris reliquiis occurrerunt, &c. Accedentibus illis, & salutantibus sepulchrum martyris, illicque sacris reliquiis munus in memoriam sancti offerentibus, mulier quaedam ex primariis ciuitatis dixit: Reliquias e Perside venientes numquam venerabor, &c. Sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram misera astitit, illique ait: e lumbis aegrotas. Ipsa autem respondens: non inquit, domine, neque enim quidquam mali sentio. Postquam hoc dixisset, expergefacta subito dolores in se ruere sensit, caepitque clamare, & gemere, &c. Sic autem quatuor integris diebus in cruciatibus substitit. quinto autem die sub crepusculum vidit sibi sanctum illum astantem, atque ad eam dicentem: Descende ad Tetrapylum, sanctique Anastasii intercessionem apud Deum posce, quo sana fias. Ipsa igitur cum surrexisset ex grabbato, in memoriamque blasphema illa, & impia verba, quae contra caput suum dixerat, redirent; conuocatis liberis suis ad eos dixit: Tollite me, tollite me, inque templum beati Anastasii conscendamus; si quidem iam docta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside venientes adorandas, venerandasque; & quae Deus sacrauit, ea non esse communia appellanda: impositam itaque eam ferculo (*filij*) baiularunt. Cum autem appropinquarent ipsi loco, ipsa eminus conspicata sancti imaginem, cum lacrymis caepit exclamare: Hic est, qui in somnis vere a me visus instruxit me de malis, quae me habent. Deinde se ipsa in solum prosternens, sanctumque orationibus flebilibus martyrem placans, sana, firmaque surrexit, &c. *Synod. vij. act.* 4. *post prin. ex miraculis S. Anastasii martyris.*

CAP. XXIX.

Quemadmodum genuini filij, peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quidquid illius in domo viderint, siue baculum, siue sedem, siue chlamydem, haec, inquam, omnia cum lacrymis attestantes, amplexantur; non illa honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes: sic & nos fideles omnes crucem Christi, tanquam virgam adoramus: vt sedem vero, & cubile illius, ter sanctum sepulchrum: praesepe autem, & Beth-

Betheleem, reliquaque illius habitacula, vt domum: ſic Apoſtolos illius, beatoſque martyres: & reliquos ſanctos, velut amicos illius colimus. Ita Sion tamquam illius ciuitatem: Nazareth vero tamquam illius patriam amplectimur: non aliter etiam Iordanem, quam diuinum illius lauacrum ueneremur. Magno enim, & inexplicabili erga eum amore, quo aſcendit, vbi reſedit, vbi apparuit, aut quod tetigit, aut omnino obumbrauit, tamquam Dei locum colimus, & adoramus; non ipſam regionem, aut lapides venerantes, ſed eum, qui in illis conuerſatus eſt, apparuit, & in carne cognitus eſt, quique nos ab errore liberauit, Chriſtum Dominum Deum noſtrum, &c. A ſanctorum martyrum reliquiis, & imaginibus ſaepe daemones fugantur, &c. Quot in vmbrationes, quot ſcaturigines, ſaepe etiam ſanguinis fluores ex imaginibus, & reliquiis martyrum extiterunt, &c. Qua ratione tibi idololatrae ſumus, qui oſſa, cineres, pannos, ſanguinem, ſepulchra denique martyrum adorantes, illis tamen non ſacrificamus, &c. Ego per caelum, terram, mare, ligna, lapides, reliquias, templa, crucem, Angelos, homines, per omnem denique creaturam viſibilem, & non viſibilem omnium auctori Domino, & factori ſoli adorationem, & cultum exhibeam, &c. Qui tanta miracula per ligna fecit Deus, dic rogo, numquid per ſanctae crucis pretioſum lignũ miranda efficere poteſt? Quod ſi autem eſt impium oſſa venerari, quam ob rem oſſa Ioſeph cum omni honore ex Aegypto vecta ſunt? Quo modo homo mortuus oſſa Heliſaei attingens reſurrexit? Iam ſi per oſſa, mirifica Deus facit, clarum eſt, quod & per imagines, lapides, pluraque alia, idem poſſit, &c. *Leontius Epiſcopus Neapoleos Cypri ex lib. 5. Apologiae contra Iudaeos apud vij. ſynod. act. 4. ante medium.*

CAP. XXX.

Sanctorum etiam ſanctas reliquias cum omni honore ſuſcipiens, & amplectens honorifice veneror. &c. *Baſil. Epiſcop. Ancyrae reſipiſcentis confeſſio. act. 4. vij. ſynodi.*

CAP. XXXI.

Quae Deo oblata ſunt, eius participatione, & contractatione ſancta fiunt. Quemadmodum idem. & tota ſcriptura teſtatur, & ob hoc ſancto honor ſanctitatis illius non aliter conſeruatur, quam per noſtram deuotam adorationem. *Epip. contra Gregor. tom. 5. ad med. ex aſſertione Aſterij Epiſcopi de S. Euphemia martyre in fine in vij. ſynod. act. 4.*

CAP. XXXII.

Sacrorum corpora, & praecipuae beatorum reliquias, ac ſi Chriſti membra, ſinceriſſime honoranda, & baſilicas eorum nomine appellatas, velut loca diuino cultui mancipata, affectu piiſſimo, & deuotione fideliſſima adeundas. Si quis contra hanc ſententiam venit, non Chriſtianus credatur, ſed Eunomianus. *Gennadius Maſſilienſis Epiſcop. qualiter veneranda ſint corpora. vel reliquiae ſanctorum cap. 40. apud Hadrianum de imaginibus, cap. 59.*

CAP. XXXIII.

Praeſumentes de beatitudinis veſtrae beneuolentia, paternam dilectionem nimium petimus, quatenus reliquiis ſanctorum Apoſtolorum, tam nos, quam baſilicam eorum, hic in domo noſtra ſub nomine praedictorum venerabilium conſtructam, illuſtrare, & illuminare large dignemini, &c. *Iuſtinian. in epiſt. ad Hormiſdam Pap. ad finem.*

CAP. XXXIV.

Felix conſtituit ſupra ſepulcra, aut memorias martyrum Miſſas celebrari. *Damaſ. in Felice.*

CAP. XXXV.

Zachariae temporibus magnum theſaurum Dominus Deus noſter in hac Romana vrbe per eundem Pontificem propalare dignatus eſt. In venerabili Patriarchio ſacratiſſimum beati Georgii martyris caput in capſa reconditum reperit, &c. Ipſe cum hymnis, & canticis in venerabili diaconia eius nomine ſita in hac Romana ciuitate regione ſecunda ad velũ aureum illud deduci fecit, vbi immenſa miracula, & beneficia omnipotens Deus ad laudem nominis ſui per eundem ſacratiſſimum martyrẽ operari dignatus eſt. *Ex Pontif. ad finem.*

Ne templa aedificentur, neue altaria erigantur ſine reliquiis Sanctorum. Tit. III.

CAP. I.

Templa, quae conſecrata ſunt, ſi carent reliquiis martyrum, reliquias accipiant. Qui ſine reliquiis conſecrat templum, deponatur, vt eccleſiaſticas traditiones tranſgreſſus. *Nicaen. ij. cap. 7.*

CAP. II.

In ſynodo conſtituimus, & omnibus eccleſiis tenendum, & agendum mandamus; vt ſuper memorias martyrum miſſae celebrentur; ne memoria eorum extingui, aut veneratio poſſit prohiberi. *Felix in ſynod. lxx. Epiſcop. ep. 2. in med.*

CAP. III.

De locorum conſecratione Sanctorum, &c. hoc ſumus indicio deteſtabiliore permoti; quod in quocumque nomine defunctorum, & quantum dicitur, nec omnino fidelium conſtructiones aedificatas, ſacris *proceſſionibus audacter inſtituere nonnulli memorantur. Quae quoniam tam acerba, tamdura ſunt, vt eadem vix noſter ferre poſſit auditus, &c. diſtrictius iſta quaerantur, & a quibus fuerint geſta, prodantur. &c. *Gelas ep. 1. cap. 27.* *De conſe diſt. 1. c. 3.* *profeſſionibus.

CAP. IV.

Eccleſia Arianorum, cuius ipſe ſanctus Gregorius in dialogis ſuis, meminit, placuit eidem ſancto Gregorio, vt in fide catholica, introductis illic beati Sebaſtiani, & ſanctae *De conſe. diſt. 1. c. 21.*

Agathae martyrum reliquiis, dedicari debuisset, quod, & factum est. *Hadrian. de imaginibus cap. 90. ante med. Greg. lib. 3. cap. 30. dialog. & lib. 3. regist. epist. 19. Anselm. lib. 5. cap. 26. Caesar. lib. 7. cap. 34.*

CAP. V.

Martyrum dignitatem nemo profanus infamet, neque ad passiua corpora, quae sepulturae tantum propter misericordiam ecclesiasticam commendantur, redigat: vt aut insania praecipitatos, aut alia ratione peccati disiunctos, non ratione, vel tempore competenti, quo martyria celebrentur, martyrum nomine appellet. At si quis ad iniuriam martyrum, claritati eorum adiungat infamiam, placet eos, si laici sint, ad paenitentiam redigi; si clerici, post commonitionem, & cognitionem, honore priuari. Hoc & singulis conciliis statutum est. *Carthag. 1. cap. 2. Burch. lib. 3. c. 55. Iuo lib. 3. cap. 58.*

CAP. VI.

De consec. dist. 1. placuit. c. 25. Euertantur altaria, quae per agros, & vineas sunt in memoriam martyrum, in quibus neque corpus, neque reliquiae martyrum sunt, ab Episcopis illorum locorum, si fieri potest. Si vero propter tumultum id fieri non liceat, tamen admoneatur plebs, ne illa loca frequẽtent, & qui recte sentiãt, nulla religione illius loci teneantur; & omnino memoria martyrum nõ celebretur, nisi vbi corpus, & reliquiae sunt, vel antiquitus traditae fuerũt. Quae vero per somnia, vel vanas reuelationes aliquorum altaria aedificantur, omnino improbentur. *Carthag. c. 84. G. Carthag. v. cap. 14. L. Afric. cap. 50. L. vid. Mar. Brac. cap. 68. Capit lib. 1. cap. 42. Burch. lib. 3. cap. 54. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 1. panor. & par. 3. cap. 57. decret. Anselm. lib. 5. c. 14. Caesar. lib. 4. cap. 125.*

CAP. VII.

De consec. dist. 1. c. 28. Non oportet clericos ignaros, & praesumptores super monumenta in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta; sed aut in ecclesia, aut in basilica, vbi martyrum reliquiae sunt depositae, ibi pro defunctis oblationem offerri. *Martin. Braccaren. cap. 68.*

De sepulchris, & coemiteriis Sanctorum, & de honore habito eisdem. Tit. IV.

Vide libro xiij. tit. xxvij. quibus adde.

CAP. I.

IN praefata constituimus synodo, vobisque, & omnibus ecclesiis tenendum, & agendum mandamus; vt super memorias martyrum missae celebrentur, ne memoriae corũ extingui, aut veneratio possit prohiberi. *Felix cum lxx. Episcopis epist. 2. post med.*

CAP. II.

Rogo vos nobis congratulari; quia rogatu cuiusdam deuotae feminae, atque nobilissimae matronae Lucinae, leuata sunt corpora Apostolorum Petri, & Pauli de catacumbis. Et primo quidem beati Pauli corpus leuatum silentio, positum est in praedio praedictae matronae via Ostiensi ad latus, vbi decollatus est. Postea vero beati Apostolorum Principis Petri accepimus corpus, & condecenter posuimus illud iuxta locum, vbi crucifixus est, inter corpora Sanctorum Episcoporum, in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano Palatii Neroniani, tertio Kal. Iulii; orantes Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum, vt intercedentibus suis sanctis Apostolis, maculas vestrum purget peccatorum, & in sua vos conseruet voluntate, &c. Sancti Apostoli de vestro congratulantur gaudio, &c. *Cornel. ep. 1. in princip.*

CAP. III.

De corporibus sanctorum Apostolorum, quid ego dicturus sum, dum constat, quia eo tempore, quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut ciuium suorum repeterent: quae ducta ad secundum vrbis milliariũ, in loco, qui dicitur ad catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis tonitrui, atque fulguris nimio metu terruit, atque dispersit, vt talia denuo nullatenus attemptare praesumerent. Tunc autem exeuntes Romani eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis, in quibus nunc sunt, condita posuerunt, &c. *Gregor. lib. 3. regist. epist. 30. ad Constantinam Aug.*

CAP. IV.

Anacletus memoriam beati Petri construxit, &c. & alia loca, vbi * Episcopi reconderentur sepulturae. *Dama. in Anacleti.* * Episcoporũ corpora.

CAP. V.

Cornelius rogatus a quadam matrona Lucina corpora Apostolorum beatorum Petri, & Pauli e Catacumbis leuauit noctu: primum quidem corpus beati Pauli beata Lucina posuit in praedio suo via Ostiensi ad latus, vbi decollatus est. Beati vero Petri corpus accepit beatus Cornelius Episcopus, & posuit iuxta locum, vbi crucifixus est, inter corpora Sanctorum Episcoporum in templo Apollinis, in Vaticano Palatii Neroniani, in monte aureo iij. Kal. Iulij, &c. Cornelii corpus noctu collegit beata Lucina cum clericis, & sepeliuit in crypta iuxta coemiterium Callisti in praedio suo via Appia * in arenario * xviij. Kal. Octob. *Damas. in Cornelij.*

CAP. VI.

Truncati sunt capite cum beato Xysto sex diacones; Felicissimus, Agapetus, Ianuarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus. viij. Idus Aug. & c. Fuit magna persecutio sub Decio, & post passionem beati Xysti die tertio passi sunt Lau-

Laurentius eius Archidiaconus, & subdiaconus Claudius, Seuerus Presbyter, & Romanus Ostiarius, & Crescentius Lector, &c. Sepultus est (*Xystus*) in caemeterio Callisti via Appia, & sex diaconi eius in caemeterio Praetextati via Appia. viij. Idus. Aug. beatus vero Laurentius sepultus est via Tiburtina in crypta in agro Verano. iv. Idus Aug. *in caemeterio Cyriacelis cum multis aliis martyribus* *Damas. in Xysti ij.*

C A P. V I I.

Eutychianus temporibus suis per loca diuersa cccxlij. martyres manibus suis sepeliuit: & constituit; vt quicumque fidelium martyrē sepeliret, sine dalmatica, aut collobio purpurato nullatenus sepeliret; dum tamen huius constitutionis ad illum peruenisset notitia. *Damas. in Eutychia.*

C A P. V I I I.

Marcellini tempore fuit persecutio magna, ita vt intra. xxx. dies. xvij. millia hominū promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarentur. De qua re, & ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, vt thurificaret, quod & fecit, & post paucos dies paenitentia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, & Cyrino, & Antonino capite truncatus est, & martyrio coronatus. Qui dum pergeret ad passionem suam, adiurauit Marcellum presbyterum, vt praecepta Diocletani nō impleret. Iacuerunt autem corpora Sanctorum in platea dies xxxvj. ex iussu Diocletiani. Exinde Marcellus presbyter noctu collegit corpora Sanctorum cum presbyteris, & diaconibus cum hymnis; & sepeliuit ea. vi. Kal. Maij in via Salaria in caemeterio Priscillae, in cubiculo claro, quod patet vsque in hodiernum diem, secundum quod ipse sanctus Petrus praeceperat, in crypta iuxta corpus sancti Crescentionis. *Damas. in Marcellini.*

C A P. I X.

Marcellus * rogauit matronam Priscillam, quae * fecit caemeterium via Salaria, & xxv. titulos in vrbe Roma constituit, quasi dioeceses propter baptismum, & paenitentiam multorum, &c. & propter sepulturas martyrum, &c. Qui tandem in seruitio animalium nudus amictus cilicio defunctus est, cuius corpus collegit beata Lucina, & sepeliuit in caemeterio Priscillae in via Salaria xvij. Kal. Feb. &c. Lucina proscriptione damnata est. *Damas. in Marcel.*

C A P. X.

Liberius rediens de exilio habitauit in caemeterio sanctae Agnetis apud germanam Cōstantii Augusti, vt quasi per eius interuentionem, aut rogatum rediret Liberius in ciuitatem, &c. Ab eodem die fuit persecutio maxima in clero, ita vt intra ecclesiam presbyteri, & clerici plures necarentur, & martyrio coronarentur, &c. Liberius ornauit de platoniis marmoreis sepulcrum sanctae Agnetis martyris. *Damas. in Liberij.*

C A P. X I.

Damasus fecit basilicas duas, vnam iuxta theatrum sancti Laurentii, & aliam via Ardeatina, vbi requiescit intra catacumbas, vbi iacuerunt corpora sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli. In quo loco dedicauit Platoniam ipsam, vbi iacuerunt corpora sancta, & versibus exornauit. Hic multa corpora sanctorum martyrum requisiuit, & inuenit, quorum etiam conchilia, atque sepulchra versibus declarauit, & adornauit. *Ex Pontif.*

C A P. X I I.

Theodori tempore leuata sunt corpora sanctorum martyrum Primi, & Feliciani, quae erant in arenario sepulta, via Numentana, & adducta sunt in vrbem Romam; quae & recondita sunt in basilica beati Stephani protomartyris. *Ex Pontif.*

C A P. X I I I.

Xystum in coemiterio animaduersum sciatis iix. Iduum August. die, & cum eo quartum, &c. *Cyprian. ad Successum Episc. epist. 82.*

De miraculis quorumdam Sanctorum. Tit. V.

C A P. I.

Obsecro, vt reliquiae sancti Xysti martyris nobis transmittantur. Fecimus, quod petisti: quatenus populus, qui in loco quondam sancti Xysti martyris corpus dixerunt venerari; quod tibi nec verum, nec veraciter sanctum videtur: certa sanctissimi, & probatissimi martyris beneficia suscipiens, colere incerte non debeat. Mihi tamen videtur, quia si corpus, quod a populo cuiusdam martyris esse creditur, nullis illic miraculis coruscat, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se a parentibus passionem eius audisse fateantur; ita reliquiae, quas petistis, seorsum condendae sunt; vt locus, in quo praefatum iacet, modis omnibus obstruatur; nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari. *Gregor. ad Augustin. interrogat. 7. vel post. 9. obsecrat.*

C A P. I I.

Beatissimum quoque Ambrosium splendidissimam lucernam ecclesiae, qui ex catechumeno, diuino praesagio, ad Episcopalem per continuos gradus promotus est dignitatem, cur nobis pro vestro tutamine opponitis? Qui non instinctu hominum, sed diuina vocatione per miraculorum prodigia electus est. *Nicol. in epist. ad Photium incip. Postquam beato Petro. lecta act. 4. syn. viij. CP.*

C A P. I I I.

Cum grauiter fidelis quaedam mulier terminibus cruciaretur, ad locum repere caepit, in cuius parietibus Sanctorum Cosmae, & Damiani effigies depinxerat, fide vsa pro scipione. Chrisma autem accipiens, in aquam effudit, illamque bibit, & confestim sanitati Sanctorum intercessione restituta est, &c. *Ex lib.*

lib. passionis Sanctorum Cosmae, & Damiani apud vij. syno. actio. 4. post med. vbi alia miracula sunt.

CAP. IV.

Sanctos omnes (*veneramur*) tanquam conseruos nostros, & eiusdem nobiscum naturae participes, gratissimos Dei ministros, vt dictum est; & hac gratia a Deo donatos, vt beneficia a Deo data nobis ministrent; curationes, inquam, morborum, & periculorum liberationes; quando per memoriam eorum inuocatio Dei fit: quatenus nobis in hymnodiis, & glorificationibus possibile est, agnoscimus. *Epist. Germani CP. Episcopi ad Ioan. Episcop. in fin. vij. Syno. act. 4.*

CAP. V.

Martinus Papa sanctissimus vir in exilio in loco, qui dicitur Chersona, vitam finiuit in pace Christi confessor: qui & multa mirabilia operatur vsque in hodiernum diem. *Ex Pontific.*

De Sanctorum sollemnitatibus. Tit. VI.

CAP. I.

De cons. d. 4. c. 11. Improbabilis, & emendanda confusio, quae a nostris consacerdotibus [non ratione auctoritatis alicuius, sed sola temeritate praesumitur, vt passim, ac libere nataliciis Christi, seu apparitionis, necnon & Apostolorum, seu martyrum festiuitatibus innumerae plebes baptismi mysterium consequantur. *Siric. epist. 1. c. 2. vid. Leonem ep. 78. ad Episcopos per Campaniam. Triburien. cap. 12. Burch. lib. 4. cap. 5. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 9. panor. & par. 1. c. 58. & 200. decr. Caesar. lib. 12. c. 10. Anselm. lib. 9. cap. 13.*

CAP. II.

Magna indignatione cõmoueor, quod quosdã ex vobis ita comperi esse Apostolicae traditionis obliros, vt praeter Paschae festum, cui sola Pentecostes sollemnitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanae infirmitatis necessitate cogente, ius baptismatis vendicare, & in natalibus martyrum, quorum finis aliter honorandus est, &c. *Leo epist. ad Episcopos per Campaniam in principio 78. vel 86.*

CAP. III.

Quotiens Sanctorum Dei fuerit agenda festiuitas, singula capitula diebus apta subiungimus, quibus commemorationem sanctae sollemnitatis, aut eorum faciamus, quorum natalitia celebramus. Cetera vero ordine consueto persequimur, &c. Significatur etiam beatorum Apostolorum, vel martyrum, sicut speramus, sancto nos affectui tuo direxisse reliquias, praesumentes fidem vestram eorum deinceps plenius esse meritis adiuuandam. *Vigil. ep. 1. c. 5.*

CAP. IV.

Nos paene omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum sollemnia agimus. *Greg. lib. 7. regist. indict. 1. epist. 29. Eulogio Episcopo Alexand. in med.*

CAP. V.

In quorum Apostolorum, vel Martyrum, siue Confessorum, atque Virginum diebus festis a labore terreno recedere debeatis, inquiritis. In sollemnitatibus vtique beatae Mariae Virginis, & sanctorum duodecim Apostolorum, ac Euangelistarum, atque Praecursoris Domini Ioannis, & sancti Stephani primi martyris, nec non & in eorum sanctorum nataliciis, quorum apud vos, Deo fauente, memoria celebris, & dies festiuus habebitur. *Nicol. ad consul. Bulgar. c. 11.*

CAP. VI.

Non oportet in Quadragesima Martyrum natales celebrare; sed sanctorum Martyrum memoriam sabbatis, & dominicis facere. *Laodi. c. 51. Mart. Brac. c. 48. Burch. lib. 13. c. 10. Iuo par. 4. c. 43. decr.* 33. q. 4. c. 9. non li-cet.

CAP. VII.

Passiones Martyrum legere licet, cum anniuersarii eorum dies celebrantur. *Carthag. cap. 47. G. Carthag. iij. cap. 47. L. African. cap. 13. L.*

CAP. VIII.

Illud etiam petendum, vt quae contra praecepta diuina conuiuia multis in locis exercentur vetari talia iubeant, & prohiberi, maxime cum in natalibus beatissimorum Martyrum per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exercent, &c. *African. cap. 27.*

CAP. IX.

In Augusto quia quotidie Missae sanctorum sunt, prandium habeant monachi, &c. & quia inter Natalem Domini, & Epiphaniam omni die festiuitates sunt, itemq. prandebunt. *Turon. ij. cap. 18.*

CAP. X.

Si quid ex collatione fidelium, aut per festiuitates martyrum, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud vnum clericorum fideliter colligatur. *Brac. j. c. 39.*

CAP. XI.

Vt in sanctorum nataliciis ballimathiae prohibeantur. Exterminanda omnino est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per sanctorum sollemnitates agere consueuit. Populi, qui debent officia diuina attendere, saltationibus & turpibus inuigilant canticis, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officiis perstrepentes. Hoc etenim, vt ab omni Hispania depellatur, sacerdotum, & iudicum a concilio sancto curae committitur. *Tolet. iij. c. 23. Iuo par. 4. c. 12. decr.* De cons. dist. 3. c. 2.

CAP.

CAP. XII.

Multa quidem eueniunt, quae dum leuiter corriguntur, saepius ad maiora conscendunt. Valde enim omnibus noscitur esse indecorum; quod per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martyrum, ad ipsa sollemnia confluentes, chorus femineus turpia quidem & obscena cantica decantare videntur; dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire, &c. *Cabilon.c.19.*

CAP. XIII.

Gregorius tertius fecit oratorium intra basilicam (*B. Petri*) iuxta arcum principalem in parte virorum, in quo recondidit in honorem Saluatoris, sanctaeq. eius genetricis, reliquias sanctorum Apostolorum, vel omniũ sanctorum Martyrum, ac Confessorum, iustorumq. perfectorum in toto orbe terrarum quiescentium, quorum festa vigiliarum a monachis trium monasteriorum illic seruientium cotidie per ordinem existentia, atque nataliciorum missas in eodem loco celebrare iussit; instituens in canone ita a sacerdote dicendum: Quorum sollemnitas hodie in conspectu tuae maiestatis celebratur, Domine Deus noster, toto in orbe terrarum, &c. *Ex Pontifi. in Gregor. iij. in medio.*

CAP. XIV.

Non sanctos propter carnalem amorem laudamus, neque pingimus, sed quo virtutum illorum simus memores; & in libris quoque vitas illorum describimus, in tabulisq. illos depingimus, non quod hoc a nobis postulent ipsi, verum id nostra caussa, & propter vtilitatem nostram facimus. non enim solum passiones martyrum nos instituunt, sed & contextus, & scriptura de illorum passionibus, picturaq. idem indicans. Simili modo & annua illorum memoria, &c. *Epiphan. in Greg. in vij. syno. actio. 6 to. 5. post princ.*

CAP. XV.

Constituit (*Gregorius tertius*) vt fere sine interuallo, & a presbyteris hebdomadariis Missarum sollemnia, & a monachis diuina officia, secundum constitutum, quod a collegio sacerdotum coram sacro corpore B. Petri Apostoli factum est, in sollemniis Christi Domini Dei nostri, sanctaeq. eius genetricis, sanctorum Apostolorum, vel omnium sanctorum Martyrum, Confessorum, atque Virginum, in oratorio nomini eorum dedicato, intra ecclesiam B. Petri sub arcu principali, similiter & vigiliae celebrarentur. Eisdemq. institutis disposuit; vt in caemeteriis circumquaque positis Romae in diebus nataliciorum eorum luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per oblationarium deportentur ad celebrandas missas per eũ, quem praeuiderit Pontifex pro tempore sacerdotem, &c. *Ex Pontifica. in fin.*

CAP. XVI.

Quod ballimathiae, & turpia cantica prohibenda sunt a sanctorum sollemniis. *Reccared. Rex in conc. Tolet. iij. in fin.*

De luminibus, quae in sepulchris Sanctorum collocari solent. Tit. VII.

CAP. I.

Dum Dominus donauerit quietem, augebuntur, & luminaria Sanctorum. *Zachar. epist. 4. ad Bonif. post med.*

CAP. II.

Id etiam placuit sacerdotibus, &c. qui sanctam Dei aedificauerit ecclesiam presbyterum deseruientem habeat. Et si presbyterum facultas habere non permittit, vel diaconus instituatur. Certe si minor est census, Ostiarius a sacerdote sit electus, qui nitorem infra sinus ecclesiae faciat; qui co sanctarum reliquiarum luminaria omni subsequenti nocte accendat. *Tolet. sub Reccaredo. cap. 2.*

CAP. III.

Nec quempiam offendat, quod ante sanctorum imagines lumina, & suaueolentia thymiamata accenduntur; Symbolice enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies; quorum honor ad ipsum recurrit, hoc ipsum testante sapiente Basilio, quod erga conseruos bonus honor, erga ipsum Dominum commune beneuolentiae signum exhibet. Sensibilia enim lumina, symbolum sunt immaterialis illius, & a Deo dati luminis aromatum autem incensio, sincerum, & totum sancti Spiritus afflatum, & repletionem significat. *German. Episcop. CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos. vij. syn. act. 4. in fin.*

CAP. IV.

Ioannes (*tertius*) constituit; vt oblationes, & amulae, vel luminaria in caemeteria per omnes dominicas de Lateranis ministrarentur. *Ex Pontif.*

CAP. V.

Disposuit (*Gregorius tertius:*) vt in caemeteriis circumquaque positis Romae in diebus nataliciorum (*Sanctorum*) luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per oblationarium deportarentur, &c. *Ex Pontif.*

De peregrinis, qui ad reliquias venerandas Sanctorum proficiscuntur. Tit. VIII.

CAP. I.

Eos, qui ardore fidei ad expugnandum haereticos laborem * iustum assumpserint, sicut eos, qui sepulchrum dominicum visitant sub ecclesiae defensione recipimus, & ab vniuersis inquietationibus tam in rebus, quam in personis statuimus manere securos. *Alexan. iij. in*

De haeret c 7 in 1. coll.
* illum

iij.in conc.Later.cap.vlt.in fin.

CAP. II.

24.q.3.si.21. Si quis Romipetas, & peregrinos, & Apostolorum limina, & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus, quas ferunt, spoliare temptauerit, &c. donec satisfecerit, communione careat christiana. *Callist. ij. in conc. Rom. cap. 16.*

CAP. III.

Sanctus Gregorius Papa in epistola Eusebio Episcopo Thessalonicensi directa inter cetera: Si autem Theodorus lector ad orationem hue ad sanctos Apostolos venire voluerit, eum fraternitas vestra sine aliqua mora transmittat. *Hadrian. de imaginibus cap. 62. in fin. Gregor. lib. 10. epist. 69. in fin. in reg.*

CAP. IV.

Tanta millia hominum protectioni, ac intercessioni beati Apostolorum principis Petri ex omnibus finibus terrae properantium sese quotidie conferunt, &c. vt praeter illud, *Act. 10. b.* quod vas ipsi Petro ostensum, catholicam signat Ecclesiam, etiam ipsa sola Romana vrbs, apud quam eiusdē Apostoli corporalis praesentia sedule veneratur, ipsius vasis cūctas dinoscatur in se continere vniuersorum animalium, quae homines intelligūntur spiritualiter, nationes, &c. *Nicol. in epist. ad Michael. Imp. post med.*

CAP. V.

Presbyteros Romam, siue Turonum absque licentia Episcopi sui adire, penitus decreuimus inhibendum. *Cabilo. sub Carolo cap. 44.*

CAP. VI.

Nam & a quibusdam, qui Romam, Turonumue, & alia quaedam loca sub praetextu orationis inconsulte peragrant, plurimum erratur. Sunt presbyteri, & diacones, & ceteri in clero constituti, qui negligenter viuentes, in eo purgari se a peccatis putant, & ministerio suo fungi debere, si praefata loca attingant. Sunt nihilominus laici, qui putant se in pune aut peccare, aut peccasse, quia haec loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentum, qui adquirendi census gratia, sub praetextu Romani, sive Turonici itineris, multa adquirunt, multos pauperes opprimunt; & quod sola cupiditate faciunt, orationum, siue sanctorum locorū visitationis caussa, se facere videri affectant. Sunt pauperes, qui vel ideo id faciunt, vt maiorem habeant materiam mendicandi; de quorum numero sunt illi, qui circumquaque vagantes, illo se pergere mentiuntur; vel quia tantum sunt vecordes, vt putent, se sanctorum locorum sola visione a peccatis pur- 12.q.2.c.71.gloria in fin. gari; non attendentes, quod ait B. Hieronymus: non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudandum est. *Cabilo. sub Carolo, cap. 45. Burch. lib. 19. cap. 51. Iuo par. 15. cap. 65. decret. Hieronym. ad Nepotianum de institutione monachorū c. 13. Incipit, Bonus homo.*

CAP. VII.

De beati Apostoli liminibus, & frequentatione eorum ex omnibus Orbis cardinibus, & de curationum multitudine. *Enno. pro Symm. post med.*

De historiis martyrum, & de diligentia, quae in illorum rebus gestis scribendis olim fuit adhibita. Tit. IX.

CAP. I.

Item gesta sanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiāt. Quis ista catholicorum dubitet? & maiora eos in agonibus fuisse perpessos? nec suis viribus, sed gratia Dei; & adiutorio vniuersa tollerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela, in sancta Romana ecclesia non leguntur; quia & eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorantur, * & a fidelibus idiotis superflua, aut minus * apte, quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur: sicut cuiusdam *Cyrici, & Iulitae; sicut Georgii, aliorumque huiusmodi passiones, quae ab haereticis perhibentur compositae. propter quod, vt dictum est, ne vel leuis subsanandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum praedicta ecclesia omnes martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis, quàm hominibus noti sunt, omni deuotione veneramur. Item vitas patrū, Pauli, Antonii, Hilarionis, & omnium haeremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. *Gelas. in syn. lxx. Episcoporum post prin. Burchar lib. 3. cap. 220. Iuo lib. 2. tit. 9. c. 3. panor. & par. 4. cap. 64. decret. Anselm. lib. 6. cap. 193.*

Dist. 15. sancta c. 3 p. item gesta.

* ab infidelibus, aut idiotis.

* apta al.

* Quirici

CAP. II.

Scriptura de inuentione crucis Dominicae, & alia scriptura de inuentione capitis Ioannis Baptistae, nouellae quaedam relationes sunt, & nonnulli eas catholici legunt, &c. omnia probate, &c. *Gelas. in Synod. lxx. Episcoporum ante med.*

CAP. III.

Septem subdiacones ordinauimus, qui septem notariis imminerent, vt gesta martyrum veraciter in integro colligerent, nobisque rimanda manifestarent. Quod etiam vos omnes agere monemus, ne in posterum aliqua ex his dubitatio fiat, quaestioque oriatur: quoniam omnia, quae scripta sunt, ad nostram doctrinā scripta sunt; & quae nostris temporibus veraciter scribuntur, ad futurorum doctrinam diriguntur. *Fabian. epist. 1. in prin.* Rom. 15. a.

CAP. IV.

Vitae Patrum sine probabilibus auctoribus minime in ecclesia leguntur: nam ab orthodoxis titulatae & suscipiuntur, & leguntur. Magis

gis enim paſſiones ſanctorum Martyrum ſacri canones cenſuerunt; vt liceat eas etiam in eccleſia legi, cum anniuerſarii dies eorum celebrantur. *Hadrianus de imaginibus c.88. Iuo par.4.c.141.decr.*

CAP. V.

Falsò a veritatis hoſtibus compoſita martyrologia, vti Chriſti martyres inhoneſtantes, & ad incredulitatem inducentes auditores, non publice legi in eccleſiis iubemus, ſed igne comburi. Qui ſuſceperint, vti vera, anathematizamus. *Trul.c.63.*

CAP. VI.

Clemens fecit ſeptem regiones diuidi notariis fidelibus eccleſiae, qui geſta martyrum ſollicite, & curioſe vnuſquiſque per regionem ſuam perquirerent. *Damaſ.in Clemen.*

CAP. VII.

Anteros geſta martyrum diligenter a notariis exquiſiuit, & in eccleſia recondidit. Propter quod a quodam Maximo Praefecto martyr effectus eſt. *Damaſ.in Anter.*

CAP. VIII.

Fabianus fecit ſeptem ſubdiacones, qui ſeptem notariis imminerent, vt geſta ſanctorum martyrum in integrum colligerent, & multas fabricas per coemeteria fieri praecepit. *Damaſ.in Fabian.*

De quibuſdam Martyribus. Tit. X.

CAP. I.

diſt 21.c. 3.Quāuis diſt 22 c. 2. ſacroſancta.

PAulus Apoſtolus non diuerſo, ſicut haeretici garriunt, ſed vno tempore, vno, eodemq. die glorioſa morte cum Petro, in vrbe Roma, ſub Caeſare Nerone agonizans coronatus eſt: & pariter ſanctam Romanam eccleſiam Chriſto Domino conſecrauerunt, &c. *Gelaſ. & lxx. in ſyno. Roma.in princ.Burch.lib. 3.cap.220. Iuo lib.4 tit.1.c.3. panor. Anſelm. lib.1.c.69.decr. Tarracon.lib.1.c.295.*

CAP. II.

Ioannes Baptiſta non pro confeſſione Chriſti, ſed pro veritate, id eſt Chriſto, capite truncatus eſt, & ſancto martyrio coronatus. *Gregor.ad Aug. interr.6.*

CAP. III.

Quantae virtutis Praecurſor noſtri redemptoris fuerit, nouimus, qui per ſacrum eloquium non ſolum plus quam Propheta, ſed etiam Angelus vocatur: & tamen, ſicut mortis eius hiſtoria teſtatur, poſt mortem a perſecutoribus corpus eius incenſum eſt. *Greg.epiſt. 5. ad Theotiſtam lib. 9. epiſt. 39. regiſtr. ante med.*

CAP. IV.

Romanam eccleſiam ſanctorum Principes Apoſtolorum Petrus, ac Paulus & praedicatione ſua inſtituerunt, & pro Chriſti amore, fuſo proprio ſanguine ſacrauerunt. *Nicol. ad conſul.Bulgaror.c.92.*

CAP. V.

Beatus Petrus Apoſtolus martyrio cum Paulo coronatur, poſt paſſionem Domini anno xxxvij. Qui ſepultus eſt via Aurelia, in templo Apollinis, iuxta locum, vbi crucifixus eſt, iuxta palatium Neronianum in Vaticano, iuxta territorium triumphale tertio Kalen. Iulii. *Damaſ.in Petro Apoſt.*

CAP. VI.

Clemens natione Romanus de regione Caelio monte ex patre Fauſtino, &c. obiit martyr anno Traiani tertio. *Damaſ.in Clement.*

CAP. VII.

Linus natione Italus de regione Tuſciae, patre Herculano, &c. martyrio coronatur. *Damaſ. in Lini.*

CAP. VIII.

Euariſtus natione Graecus, ex patre Indaeo, nomine Iuda, &c. martyrio coronatur. *Damaſ.in Euariſti.*

CAP. IX.

Alexander martyrio coronatur, & cum eo Euentius presbyter, & Theodulus Diaconus. *Damaſ.in Alexand.*

CAP. X.

Xiſtus natione Romanus, &c. fuit temporibus Hadriani vſque ad Verum, & Anniculum, martyrio coronatur. *Damaſ.in Xiſti.*

CAP. XI.

Teleſphorus natione Graecus, &c. martyrio coronatur. *Damaſ.in Teleſphori.*

CAP. XII.

Anicetus natione Syrus ex patre Ioanne, &c. etiam obiit martyr, & ſepultus eſt in coemeterio Calixti. *Damaſ.in Aniceti.*

CAP. XIII.

Victor natione Afer ex patre Felice, &c. martyrio coronatur. *Damaſ.in Victor.*

CAP. XIV.

Caliſtus natione Romanus ex patre Domitio, &c. martyrio coronatur. *Damaſus in Calliſti.*

CAP. XV.

Vrbanus ſua traditione multos conuertit ad baptiſmum, & credulitatem: Tiburtium etiam, & Valerianum nobiliſſimum virum, ſponſum S. Caeciliae, quos etiam vſque ad martyrii palmam perduxit, & per eius monita, & doctrinam multi martyrio coronati ſunt. *Damaſ.in Vrban.*

CAP. XVI.

Pontianus Epiſcopus, & *Philippus presbyter in exilio ab Alexandro ſunt deportati in Sardiniam, in inſulam *Buccinam, Seuero, & Quintiano Coſſ. illic afflictus, defunctus eſt xiij. Cal. Decemb. Quem B. Fabianus adduxit eum clero, nauigio, & ſepeliuit in coemeterio Caliſti via Appia. *Damaſ. in Pontia.*

* Hippolytus f.

* Buccinaram

CAP. XVII.

Anterus natione Graecus ex patre Romulo, &c. martyrio coronatur temporibus Maximini, & Aphricani conſulum. *Damaſus in Anteri.*

CAP.

CAP. XVIII.

Fabianus natione Romanus ex patre Fabio, &c. martyrio coronatur xiv. Kalend. Februarias. Damas. in Fabiani.

CAP. XIX.

Cornelius natione Romanus ex patre Castino, &c. Hic sub Caesare Decio martyrio coronatur, &c. Damas. in Cornelij.

CAP. XX.

Lucius natione Romanus ex patre Porphyrio, &c. martyrio coronatur. Hic in exilio fuit relegatus, postea nutu Dei, incolumis ad ecclesiam reuersus est, &c. Qui etiam a Valeriano capite truncatus est iv. Nonas Martij. Hic omnem potestatem ecclesiae dedit Archidiacono suo Stephano, dum ad passionem pergeret. Damas. in Lucij.

CAP. XXI.

Stephanus natione Romanus ex patre Iulio, &c. martyrio coronatur. Damasus in Stephani.

CAP. XXII.

Xistus (iunior) natione Graecus ex Philosopho de Athenis, sedit annum vnum, menses x. dies xxiv. martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani & Decij, eodem tempore hic comprehensus est a Valeriano, & ductus vt sacrificaret daemoniis. Qui quia contempsit praecepta Valeriani capite truncatus est, & cum eo sex diacones Felicissimus, Agapetus, Ianuarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus viij. Idus Augusti, &c. Quo tempore fuit magna persecutio sub Decio. Et post passionem beati Xisti die tertio passi sunt Laurentius eius Archidiaconus, & Subdiaconus Claudius, Seuerus Presbyter, & Romanus Ostiarius, & Crescentius Lector. Damas. in Xisti ij.

CAP. XXIII.

Felix natione Romanus ex patre Constantio martyrio coronatur, &c. Damasus in Felicis.

CAP. XXIV.

Eutychianus natione Tuscus ex patre Marino, &c. Hic temporibus suis per loca diuersa ccclxij. martyres manibus suis sepeliuit, &c. Et martyrio coronatur. Damasus in Eutychiani.

CAP. XXV.

Caius natione Dalmata ex genere Diocletiani Imperatoris ex patre Caio, &c. Hic fugiens persecutionem Diocletiani in cryptis habitans confessor quieuit, martyrio coronatus post annos octo, &c. Qui post annos vndecim eum Gabino fratre suo propter filiam Gabini presbyteri, nomine Susannam martyrio coronatur. Damas. in Caij.

CAP. XXVI.

Marcellinus natione Romanus ex patre Proiecto martyrio coronatur. Damasus in Marcellini.

CAP. XXVII.

Marcellus natione Romanus ex patre Benedicto, &c. Hic coarctatus, & tentus est, eo quod ecclesiam ordinaret, & comprachensus a Maxentio, vt negaret se esse Episcopum, & sacrificiis se humiliaret daemoniorum. Qui semper contemnens, & deridens dicta, & praecepta Maxentii, damnatus est in catabulum. Qui dum multis diebus seruiret in catabulo, orationibus & ieiuniis Domino deseruire non cessabat. Mense autem nono venerunt clerici eius omnes, & eruerunt eum nocturde catabulo. Matrona vero quaedam, nomine Lucina, vidua suscepit beatum virum: quae & domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit; vbi die, noctuq. hymnis, & orationibus Domino Iesu Christo confitebantur. His auditis a Maxentio, misit, & tenuit iterum beatum Marcellum, & iussit in eadem ecclesia iterum planeas externi, vt ibidem animalia catabuli congregata starent, & ipsis B. Marcellus deseruiret. Qui tandem in seruitio animalium nudus, amictus cilicio, defunctus est: cuius corpus collegit B. Lucina, & sepeliuit in coemeterio Priscillae via Salaria xvij. Kal. Febr. Damas. in Marcelli.

CAP. XXVIII.

Constantinus Augustus (iunior) fecit concilium cum haereticis, simul etiam cum Vrsacio, & Valente, & eiecit Felicem de Episcopatu, qui erit Catholicus, & reuocauit Liberium. Ab eodem die fuit persecutio maxima in clero, ita vt intra ecclesiam presbyteri, & clerici plures necarentur, & martyrio coronarentur. Qui Felix depositus de Episcopatu habitauit in praediolo suo via Portuensi, vbi & requieuit in pace. iv. Kal. August. Damasus in Liberij.

CAP. XXIX.

Felix (iunior) natione Romanus ex patre Anastasio, &c. Hic declarauit Constantium filium Constantini haereticum, & secundo rebaptizatum. & pro hoc declaratu ab eodem Constantio martyrio coronatur, & capite truncatur. Qui etiam passus est in ciuitate * Corona cum multis clericis, & fidelibus occulte iuxta muros vrbis ad lacus Traiani iij. Id. Nouemb. Damas. in Felicis ij. * Cortona al.

CAP. XXX.

Ioannes natione Tuscus ex patre Constantio, &c. reuertens Papa Ioannes venerabilis, & Senatores cum gloria, dum omnia obtinuissent a Iustino Augusto. Rex Theodoricus haereticus cum grandi dolo, & odio suscepit eos, quos etiam gladio voluit occidere, sed metuebat indignationē Iustini Augusti. Tamen in custodia omnes afflictos * macerauit, ita vt beatissimus Ioānes Episcopus primae Sedis in custodia afflictus, deficiens moreretur Rauennae *xii. Kal. Iunii. Ex Pontificali Ioannis. * cruciauit, * xv.

CAP. XXXI.

Augusta misit epistolam Romam ad Syluerium Papam, rogans, & obsecrans, ne pigriteris ad nos venire, aut certe reuoca Anthimum in locum suum (sedem CP.) sed beatissimus

simus Syluerius fiduciam habens in Domino, & B. Petro rescripsit, dicens: Domina Augusta, ego rem istam numquam ero facturus, vt reuocem hominem haereticum in sua nequitia damnatum. Tunc indignata Augusta misit iussiones suas ad Belissarium Patricium per Vigilium diaconem, ita continentes: Vide aliquas occasiones in Syluerium Papam, & depone illum de Episcopatu, aut festinus certe transmitte eum ad nos, &c. Tunc fecit Belissarius Patricius B. Syluerium Papam venire ad se in palatium *Pincis, & ad primum, & secundum velum retinuit omnem clerum, &c. eum suscepit Vigilius Archidiaconus in sua quasi fide, & misit eum in exilium ad *Pontianas, & sustentauit cum pane tribulationis, & aqua angustiae. Qui deficiens mortuus est, confessor factus. Qui etiam sepultus est in eodem loco xij. kal.* Iun. ibiq. occurrit multitudo male habentium, & saluantur. *Ex Pontificali Syluerij.*

*Pincii

*Pontias al.

*Iul. al.

C A P. XXXII.

Martinus de ciuitate Tudertina prouinciae Tusciae, &c. in synodo condemnauit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Patriarchas Constantinopolitanos: qui nouitates contra immaculatam fidem praesumpserunt innectere, &c. Imperator direxit in Italiam Olympium cubicularium ad regendam Italiam, praecipiens ei tenere Martinum, &c. Qui Olympius armans se cum exercitu, voluit schisma sanctae ecclesiae intromittere, & non illum permisit omnipotens Deus, quae nitebatur, perficere, &c. In ecclesia S. Dei genetricis, semperq. Virginis Mariae ad Praesepe, dum ei communionem porrigeret sanctissimus Papa, voluit interimere eum, vt demandauerat suo Spatario. Sed Deus omnipotens ipse excaecauit Spatarium, ne sanguis eius effunderetur, & catholica Dei ecclesia haeresi subiugaretur, &c. Deinde directus est ab Imperatore Theodorus Exarchus, cui cognomentum Caliopa, cum Theodoro imperiali cubiculario, qui & *Pellurius dicebatur, cum insidione, & tollentes sanctissimum Martinum Papam de ecclesia Saluatoris, quae & Constantiniana appellatur, perduxerunt Constantinopolim, & nec sic eis acquieuit. Deinde directus est sanctissimus vir in exiliũ, in locũ, qui dicitur, *Cersona; & ibidem, vt Deo placuit, vitam finiuit in pace Christi confessor. Qui & multa mirabilia operatur vsque in hodiernum diem, &c. *Ex Pontificali.*

*Paluilarius

*Chersona

De basilicis martyrum, & aliorum Sanctorum. Tit. XI.

Vide libro i. tit. vlt. lib. xiij. tit. xxij. & sequenti. quibus adde.

C A P. I.

De ecclesia sanctae martyris Euphemiae. *Chalced. act. 1. in prin. & act. 2. & aliis actionibus.*

C A P. II.

In ecclesia, vel martyrio, vel monasterio ordinatio publicetur. *Chalced. cap. 6. Capit. lib. 1. cap. 23. Burch. lib. 2. cap. 6. Iuo lib. 3. tit. 2. cap. 20. panor. & par. 6. cap. 26. decret. Ansel. lib. 7. cap. 93.* *Dist 70. c. 1. neminem.*

C A P. III.

Clerici martyriorum sub potestate Episcopi sint, contra hos canonum paenis multentur; laici, vel monachi, excommunicentur. *Chalced. cap. 8. Iuo par. 6. cap. 358. & 359. decr. Ansel. lib. 7. cap. 84. in addit.* *18 q. 2. c. 10 quid p. 1 & 2.*

C A P. IV.

Qui mutatur ab vna in aliam ecclesiam, nihil percipiat ex bonis prioris ecclesiae, vel martyriorum, ptochiorum, & xenodochiorum ei subiectorum. *Chalced. cap. 10. Aquisgr. cap. 50. Caesar. lib. 8. cap. 24.* *21 q. 2. si quis c. 3.*

C A P. V.

Corpora defunctorum nullo modo intra basilicam Sanctorum sepeliantur. sed si necesse est, de foris circa murum basilicae. Nam firmissimum hoc priuilegium vsque nunc retinent ciuitates, vt nullo modo intra ambitum murorum, cuiuslibet defuncti corpus sit humatum: quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reuerentia obtinere. *Brac. 1. cap. 36. Burch. lib. 3. cap. 157. Iuo par. 3. cap. 220. decret.*

C A P. VI.

Nullus Episcopus basilicam, quae non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria condicione est condita, audeat consecrare. *Brac. ij. cap. 6.* *De conse. d. 1 si quis cap. 9.*

C A P. VII.

Adueniente natalis Domini die, conuenientes in vnum vicinae ecclesiae, per triduum, cum psalmis per sanctorum basilicas ambulantes celebrent litanias. *Brac. ij. cap. 9.*

C A P. VIII.

Dum in basilica beatissimae, & sanctae martyris Leocadiae omnium coetus adesset, Rex (*Sisenandus*) pro se interueniendum Domino postulauit. *Toletan. iv. in prolog. canonum.*

C A P. IX.

Multi fidelium in honorem Christi, & martyrum in parochiis Episcoporum basilicas construunt, oblationes sanctas tribuunt, &c. *Tolet. iv. cap. 32. Burch. lib. 3. cap. 203. Iuo par. 3. cap. 255. decret.*

C A P. X.

Apud vrbem Toletanam in basilica sanctae martyris Leocadiae consedimus, &c. *Tolet. v. in prol.*

C A P. XI.

In praetorio Toletano, in ecclesia sanctae Leocadiae martyris, statuimus subterinserta capitula. *Tolet. vi. in prol.*

C A P. XII.

Stephanus Emeritensis sedis dixit: violentia principali se impulsum, vt in monasterio Vil-

Villulae, in qua venerabile corpus sanctissimi *Pimenii confessoris debito quiescit honore, nouam Episcopalis honoris ordinationem fecisse, &c. In suburbio Toletano in ecclesia Praetoriensi sanctorum Petri, & Pauli Episcopum ordinauit, &c. *Tolet. xij. cap. 4. Burch. lib. 1. cap. 32. Iuo par. 5. cap. 144. decret.*

* Pineuli

C A P. X I I I.

In ecclesia sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli vnusquisque nostrum debitis fuit locatus in sedibus, &c. *Tolet. xiij. in prol.*

Nemo haereticorum martyres veneretur. Tit. X I I.

C A P. I.

VT non liceat in haereticorum coemeteria, & martyria, vt appellantur, abire orationis, & sanitatis percipiendae caussa; sed si fideles sint, excommunicentur ad tempus, quoad paenitentes, & confessi suscipiantur. *Laod. cap. 9.*

C A P. I I.

Non oportet Christianum relinquere martyres Christi, & abire ad pseudomartyres haereticorum, vel quos ipsi finxerunt; nam alieni sunt a Deo, & anathema sint, qui ad eos accedunt. *Laodicen. cap. 34.*

Communia de martyribus, & aliis sanctis. Tit. X I I I.

C A P. I.

EPiscopus prius hostiarius, lector, exorcista sit, deinde acolythus. annis v. subdiaconus annis v. custos martyrum annis v. diaconus annis v. presbyter annis tribus, &c. *Synod. Rom. cclxxvij. Episcoporum sub Siluestro in epilog.*

C A P. I I.

Cum adsint multa a sacris corporibus Apostolorum, martyrumque velamina: a peccatorum (*Roman. Pontificum*) corpore sumitur, quod pro magna reuerentia reseruatur, &c. *Greg. in syn. Rom. cap. 4. lib. 4. epist. 44. vel cap. 88. registri.*

C A P. I I I.

Si quis superbia vsus contemnat synaxes (*conuentus l.*) martyrum, & quae in eis fiunt * ministeria, & memorias eorum, anathema sit. *Gangr. cap. 20.*

Dist. 30. si quis c. 9. * sacrificia.

C A P. I V.

A nonnullis humano studio hymni in laudem Dei, atque Apostolorum, & martyrum triumphos compositi esse noscuntur; sicut hi, quos beatissimi doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt: quos tamen quidam specialiter reprobant; quod de scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existunt, &c. Excommunicatione plectendi, qui hymnos reiicere fuerint ausi. *Toletan. iiij. cap. 12.*

De consec. d. 1. de hymnis c. 53.

C A P. V.

Hymnum trium puerorum, &c. quidam sacerdotes in missa dominicorum dierum, & in sollemnitatibus martyrum canere negligunt. Proinde sanctum concilium instituit, vt in omnium missarum sollemnitate idem in publico decantetur, communionem amissuri omittentes. *Tolet. iiij. cap. 13.*

C A P. V I.

Quicumque Regem nece attrectauerit, &c. anathema sit in conspectu Dei Patris, & Angelorum, &c. anathema in conspectu Christi, & Apostolorum eius sit, &c. anathema sit in conspectu spiritus sancti, & martyrum Christi, &c. *Tolet. iiij. cap. 74.*

C A P. V I I.

Testamur coram Deo, & omni ordine Angelorum, coram prophetarum, atque Apostolorum, vel omni martyrum choro; coram omni ecclesia catholica, & Christianorum coetu, vt nemo intendat in interitum Regis, &c. *Tolet. vi. cap. 18. Burchar. lib. 15. cap. 26. Iuo par. 16. cap. 27. decret.*

De cruce, & de veneratione, quae ipsi debetur. Tit. X IV.

C A P. I.

DEfinimus cum omni diligentia, & cura venerandas et sanctas imagines ad modū, & formam venerandae, & viuificantis crucis e coloribus, & tessellis, aut alia quauis materia commode paratas dedicandas, & in templis sanctis Dei collocandas, &c. Illisque salutationem, & honorariam adorationem exhibeant; non secundum fidem nostram, veram latriam, quae solum diuinae naturae competit; sed quemadmodum typo venerandae, & viuificantis crucis, & sanctis euangeliis, &c. reuerenter accedimus, &c. Qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, &c. aut quidquam de consecratis in ecclesia abiicere, euangelii, inquam, depictum codicem, aut figuram crucis, aut imaginis alicuius picturam, &c. Si fuerint Episcopi, aut clerici, deponuntor; si monachi, aut laici communione priuantor. *vij. syn. Nicaen. ij. act. 7. in definit. Hadrian. de imaginib. cap. 67. & 68.*

C A P. I I.

Beatus Hieronymus presbyter Hierosolymitanus in quodam sermone scripta reliquit: Etenim sicut permisit Deus omnibus gentibus adorare, quae manufacta sunt; Iudaeis quidem crustas illas, quas fabricauit Moyses praetera duo Cherubim aurea: ita nobis Christianis crucem largitus est, & bonorum operum imagines pingere, & venerari, &c. *Hadrian. ad Constantin. & Irenem vij. synod. act. 2. quae epistula approbata fuit ad fin.*

C A P. I I I.

Cum crucē viuificam salutamus, conuenienter canimus: Crucem tuam adoramus Domine: lanceam, quae viuificans latus sanctitatis

tuae

tuae aperuit, adoramus. Quae ſane adoratio nihil aliud eſt, quam ſalutatio, ſiue amplexum malis dicere. quod indicat hoc, quod labiis quoque noſtris propriis ea contingimus, &c. *Taraſ. & vij. ſyn. in epiſt. ad Imperat. in fine eiuſdem ſynod.*

CAP. IV.

Dignum eſt, vt ſecundum congruentiam rationis, & antiquiſſimam traditionem, propter honorem, qui ad principalia ipſa refertur, etiam deriuatiue icones honorentur, & adorentur aeque, vt ſanctorum ſacer liber Euangeliorum, atque typus pretioſae crucis, &c. *Synod. vij. CP. ſub* Hadrian. *ij. cap. 3.*

CAP. V.

Depriui. cap. 23. Greg. ix. c. 6. eod. tit. in 4. collect.

Patriarchae Dominicae crucis vexillum ante ſe faciant vbique deferri, niſi in vrbe Romana, &c. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. c. 5.*

CAP. VI.

Particulam Dominicae crucis cum eulogiis dilectionis veſtrae, veneranter accepi. *Leo ep. 70. ad Iuuenalem* Hieroſo. *Epiſcop.*

CAP. VII.

Petrus ſequenti die baptiſmatis ſui, hoc eſt, Dominico, in feſtiuitate paſchali, imaginem Genetricis Dei, & venerandam crucem in ſynagoga Iudaeorum poſuit, &c. His hortamur affatibus, vt ſublata exinde cum ea, qua dignũ eſt, veneratione, imagine, atque cruce, debeatis, quod violenter ablatum eſt, reformare. *Gregor. lib. 7. Indict. 2. epiſt. 5. ad Ianuar. Caral. in regiſt.*

CAP. VIII.

Direximus vnam crucem, & clauem pro benedictione a ſanctiſſimo corpore Petri Apoſtolorum principis, vt per ipſum a maligno ſis defenſus, per cuius * lignum munitum te eſſe credis, & ex eo te protegat, qui iuuenilia tibi ſuggerit recordari. *Greg. lib. 7. Indict. 2. epiſt. 53. regiſt. ad Secundin. incluſ.*

* ſignum

CAP. IX.

Bellum erat cum impiis, in quo licet non aperte, inſignem tamen belli ſocium habuiſti Deum noſtrum Chriſtum, cuius quidem labarum inſigne geſtaſti, ipſam dico viuificantem crucem, magnum illud poſt mortem illius trophaeum, in quo mundi fines quadripartito deſcripſit, partes etiam eius litteris indicauit. *Greg. ij. epiſt. ad Germanum Epiſcop. CP. apud vij. ſyn. act. 4. poſt prin.*

CAP. X.

Ipſam virgam (*Ioſeph*) videlicet ſceptrum, fideliter, atque pulchre in typo crucis explanauit, B. Auguſtinus in Pſalmo lxxiij. inter cetera dicens: Immo iam in nomine Chriſti euenire gaudeamus: iam tenentes ſceptrum ſubduntur ligno crucis: iam fit, quod praedictum eſt; adorabunt eum omnes Reges terrae, omnes gentes ſeruient illi. Iam in frontibus Regum pretioſius eſt ſignum crucis, quam gemma diadematis. *Hadr. in lib. de imaginib. c. 24.*

Pſal. 71.

CAP. XI.

Sancti Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi, ex libro de incarnatione inter cetera: Numquid cum & diuinitatem eius adoramus, & carnem Chriſtum diuidimus? Numquid cum in eo imaginem Dei, crucemque veneramur, diuidimus eum? Apoſtolus certe, qui de eo dixit: Quoniam & ſi crucifixus eſt ex infirmitate, viuit tamen ex virtute Dei: ipſe dixit: Quia non diuiſus eſt Chriſtus, &c. Item ex epiſtola ſancti Gregorii Papae Leontio ex cõſuli miſſa, inter cetera: Oleum quippe ſanctae Crucis, & aloës lignum ſuſcepimus: vnum, quod tactum benedicat: aliud, quod per incenſum bene redoleat. *Hadrian. de imaginib. cap. 91. Greg. lib. 7. epiſt. 34. regiſt.*

cap. 7. *2. Cor. 13* *1. Cor. 1.*

CAP. XII.

Sciſcitamini, ſi liceat crucem Domini cum reliquiis mundo, ſiue immundo hanc habenti oſculari, vel portare: Quod ei, qui mundus eſt, omnino licet. nam in oſculo, quid niſi amor, quo quiſque circa ea flagrat, innuitur? In deportatione vero eius, quid niſi mortificatio carnis, vel compaſſio proximorum exprimitur? Siquidem hanc, & Dominus baiulare praecepit; ſed in mente: verum, & cum corpore geſtatur, vt & mente geſtari debeat, facilius admonetur, &c. Igitur crucem Domini, paſſionem eius venerantes, oſculamini; & pro eius amore, ſi neceſſitas exigit, eadem cogitatione armamini: portate eam, ſed cum ſumma reuerentia, et corpore, et corde mundiſſimo: ita vt a mente veſtra numquam decidat; ideſt, vt per abſtinentiam, carnem ſemper afficiatis, et per compaſſionem neceſſitatem proximorum veſtram puteris, etc. Praemiſſa digna reuerentia, ſi munditia mentis, et corporis comitetur, etiam quadrageſimali tẽpore, de quo ſpeciali conſultatione percunctati eſtis, crucem Domini, et portare, et ſuperiori regula cuſtodita, licet, cum libuerit, oſculari: ſed, et tunc maxime, atque ibi, quando, et vbi antiqui hoſtis, vel pugnae, vel inſidiae praecipue formidantur. *Nicol. ad conſul. Bulgar. cap. 7. & 8.*

Luc. 14. ſ.

CAP. XIII.

Quando praelio ire ſoliti eratis, indicatis vos hactenus in ſigno militari caudam equi portaſſe; et ſciſcitamini, quid nunc vice illius portare debeatis? Quid aliud vtique niſi ſignũ ſanctae crucis. Ipſum eſt enim, quo Moyſes mare diuiſit; et Amalech interfecit; quo Gedeon Madianitas ſuperauit; et Chriſtus Dominus noſter diabolum, qui habebat mortis imperium, non ſolum ſuperauit, ſed et proſtrauit. Ipſum eſt ſignum, quod portamus in frontibus noſtris; ipſo a cunctis defendimur hoſtibus, et ab omnibus munimur incurſionibus: hoc eſt ſignum fidei, et ingens horror diaboli, quo Chriſtiani Principes in neceſſitatibus ſuis ſemper vtuntur, & Reges veram religionem ſectantes, ſaepe celebres, Chriſto propitio, triumphos de hoſtibus operantur. Sed vt manifeſtius ſciatis, quid pro illa equina cauda in ſignum debeatis militare conuenien-

Exod. 4. *Exod. 17.* *Iudic. 7.* *Heb. 2.*

tius, cum in apparatum belli proceditis, portare; pauca de Constantini actibus memoranda ducimus, &c. Ille quippe cum aduersus Maxentium vrbis Romae tyrannum exercitum duceret, &c. vidit per soporem ad Orientis partem in caelo signum crucis igneo fulgore rutilare, cumq. tanto visu fuisset exterritus, astare sibi vidit angelos dicentes: Constantine in hoc vince. Tum vero laetus redditus, & de victoria iam securus, signum crucis, quod in caelo viderat, in sua fronte designat, hoc in militaria vexills transformat, ac labarum, quem dicunt, in speciem Dominicae crucis exaptat; & ita armis, & vexillis religionis instructus, aduersus impiorum arma proficiscitur, & fide cruore Romani populi, vt ipse Deum precabatur, Maxentio in flumen demerso, de tyranno mirifice triumphauit. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 33.*

CAP. XIV.

Consulitis, si licet super mensam, in qua sacerdos, aut diaconus deest, vexillum sanctae crucis imprimere, & comedere? quod procul dubio licet. nam omnibus datum est, vt & omnia nostra hoc signo debeamus ab insidiis munire diaboli, & ab eius omnibus impugnationibus in Christi nomine triumphare, &c. *Nicol. ad consul. Bulgar. c. 53.*

CAP. XV.

Ipsa crucis imago, antequam suscipiat eius formae figuram, lignum omnibus commune est. Suscipiens autem omnimodo venerandam similitudinem, sacra est, & daemonibus terribilis, propter quod in ea * figuratus est Christus. *Nicol. in epist. ad Michael. Imp. incipit, Principatum, ante fin. relata. vij. syno. sub Hadria. y act. 4.*

* fixus f.

CAP. XVI.

Salutiferae crucis signum omni cura, & honore venerandum est, per quod saluati sumus ab antiquo peccato. Vnde adorationem ei tribuentes, quae in solo crucis signa fiunt, aboleantur, ne trophaeum victoriae nostrae pedibus conculcetur. Qui in solo poni curant crucem, excommunicentur. *Trul. c. 73.*

CAP. XVII.

Venerabilis crux lapidata est ab his, qui cum ipso (*Seuero haeretico*) nidificant. *Epiphanius Episcop. Tyri in ep. ad syno. CP. post med. v. syno. actio. 1.*

CAP. XVIII.

Ego quatenus duo ligna crucis colligata sunt, typum quidem adoro propter Christum, qui in eo crucifixus est: cum vero fuerint dissoluta a se, abiicio ea, & exuro quoque. Et quemadmodum qui mandatum Imperatoris suscepit, illius sigillum osculando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum veneratur; verum Imperatori ipsi adorationem, & cultum exhibuit, ita quoque christianorum filii typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus; sed sigillum, & anulum, & characterem, Christum ipsum aspicientes, per hoc eum, qui in illo crucifixus est, salutamus, & adoramus. Et quemadmodum genuini filii peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affectu, quidquid illius in domo viderint, siue baculum, siue sedem, siue chlamydem; haec inquam omnia cum lacrymis attrectantes amplexantur; non illa honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes: sic & nos fideles omnes crucem Christi tanquam virgam adoramus; vt sedem vero, & cubile illius ter sanctum sepulchrum, &c. Hinc etiam propter Christum, Christiq. passiones, passim in ecclesiis, in domibus, & foro, in picturis, in sindonibus, in promptuariis, vestibus, omnibus denique in locis hanc (*crucis*) figuram ponimus; quo continuo contemplantibus nobis haec in mentem veniant, &c. Quotidie per orbem terrarum omnes homines plane impios, exleges, idololatras, scortatores, & latrones confestim per Christum, & crucem illius compunctas in agnitionem meliorem venire, mundoq. renuntiantes omnem virtutem colere videtis, etc. Christianorum populus quascumque crucis, et imaginum eius figuras amplectuntur, non ipsis lignis, aut lapidibus, vel auro, aut corruptibili imagini, aut capsulae, aut reliquijs cultum preastant: verum per haec Deo omnium factori gloriam, venerationem, et cultum exhibent. Siquidem qui in sanctos impenditur honor, in ipsum recurrit, etc. Alioquin et multa Deus per crucem auditu mira fecit, etc. Is qui tanta miracula per ligna fecit Deus, numquid per sanctae crucis pretiosum lignum miranda efficere potest? etc. Cum igitur Christianos crucē adorasse conspexeris, scito, quia crucifixo Christo honos impenditur: tantum abest, vt lignum colant, etc. Rursus nos crucem non ita affamur, neque etiam sanctorum imagines: Dii nostri estis, etc. *Leontius Episcop. Neapoleos Cypri ex lib. 5. apologiae contra Iudaeos. vij. syno. act. 4. ante med.*

CAP. XIX.

Alios nemine impediente templum recepit, me solum autem miseram non admisit, &c. Stabam autem in angulo quodam aulae ipsius templi, atque ita adhuc vix a populi tumultu me defendere potui. Cumq. sursum adspicerem, intuita sum viuificum illud lignum, statimq. ratio salutaris oculos mentis meae tetigit; cum indicaretur mihi caenositatem, & impuritatem operum meorum in caussa esse, quam ob rem a templo secluderer. caepi ob id flere, & lamentari, &c. ecce in superiore loci, in quo stabam, parte imaginem sanctissimas Deiparae stantem conspexi: loquor autem ad eam, &c. Iube, vt mihi contingat in templum ingressus: fac, ne priuer adspectu ligni, in quo iuxta carnem adfixus fuit, quem tu genuisti, proprium suum sanguinem in redemptionem mei effundens. Iube, vt & mihi quoque fores pateant, vt & diuinam illam crucem adorem. do enim fideiussorem tibi Deum, qui ex te ortus est, me non amplius corpus

hoc

hoc meum turpi commistione consurcatuaram. Verum vt tantummodo erucem filii tui inspiciam, confestim mundo, omnibusq. rebus mundi vale dico, & renuncio, &c. dein procedens, ingressaq. sancta sanctornm, sancta crux viuifica, me, vt eam adspicerem, dignata est, diuinaq. illic mysteria inspexi, &c. *Ex vita S. Mariae Aegyptiacae in vij. syno. act. 4.*

CAP. XX.

Quid dicere oportet, cum videamus reges nostros, & Imperatores ex propria erga Deum affectione pro sua statua salutiferam erucem, gloriationem saeculi erexisse. *German. Episc. CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos. vij. syno. act. 4.*

CAP. XXI.

Ioannes Abbas Anachoreta ibat Hierosolymam adorandae crucis gratia, &c. *Ex Dionis. presbyt. ecclesiae Ascalon. vij. syno. actio. 5. ad finem.*

CAP. XXII.

Euphemia precante, apparet a capite signum illud, quod consuetudo est Christianis adorare, & depingere. Symbolum autem arbitror passionis, quam illa suscepit, &c. *Asterius Amasiae Episcopus de S. Euphemia martyre relat. in vij. syno. actio. 6. to. 5. in med.*

CAP. XXIII.

Multa, qnae inter nos sacrata sunt, sacram precationem non accipiunt, cum a se ipso, & a nomine suo plena sint sanctificatione, & gratia: quapropter & veneranda, & sancta honoramus, & amplectimnr. Ipse itaque typus salutiferae crucis sine sacrata precatione, sine dedicatione apud nos honorabilis existit. Satisfacit enim nobis figura, quae tum sanctificationem accipit, cum a nobis fuerit adorata. Nam siue in fronte eam tanquam sigillum imprimimus, sine per vacuum aërem crucis signum facimus; speramus, & confidimus daemones crucem posse fugare. Eodem modo per imaginem, & per nominis significantiam; quam ad primum exemplar referimus, fieri posse credendum est. Quin etiam salutantes eam, & honorifice adorantes, speramus nos sanctificationem consecuturos, &c. *Epiphan. contra Gregor. & alios. vij. syno. actio. 6. to. 4. post princip.*

CAP. XXIV.

Gloriosus Maximus, cuius laus in omnibus ecclesiis, quando cum quibusdam de ecclesiasticis negotiis agebat, diuinam figuram venerabilis crucis, item sacrum euangelium, & venerandam imaginem iussit in medium adduci, voluitq. vt in confirmationem actorum, oscularentur ab omnibus, &c. *Epiphan. vij. synod. act. vi. in fin.*

CAP. XXV.

Facta precatione vnusquisque sancta euangelia, venerandamq. erucem, & imaginem Dei Seruatoris nostri Iesu Christi, nec non dominae nostrae Deiparae salutarunt, ponentes manus suas super ea in confirmationem eorum, quae locuti erant, &c. Tarasius dixit: Animaduertamus fratres, quo pacto dixerunt hoc verbum, ἠσπάσαντο, id est, salutarunt, quod & nos facere debemus: nam latria ad vnum Deum refertur. *Taras. CP. vij. syno. actio. 4. ante med.*

De vtilitate, quae percipitur ex vsu imaginum. Tit. XV.

CAP. I.

Salutamus etiam sanctas Dominicas, Apostolicas, & Propheticas, item Sanctorum, praecipue autem dominae nostrae Deiparae imagines; quae nobis veluti exemplaria sunt, & instructiones bonorum operum imitationis, & fidei erga Christum, omnem idololatriam execrantes, &c. *vij. synod. actio. 4. in fine.*

CAP. II.

Sacram imaginem Domini nostri Iesu Christi, & omnium Liberatoris, & Saluatoris aequo honore, cum libro sanctorum Euangeliorum, adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia, quae in libro feruntur, salutem consequuntur omnes; ita per colorum imaginatiam operatione, & sapientes & idiotae cuncti, ex eo, quod in promptu est, perfruuntur vtilitate. Quae enim in syllabis sermo; haec & scriptura, quae in coloribus est, praedicat, & commendat; & dignum est, vt secundum congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem, propter honorem, qui ad principalia ipsa refertur, etiam deriuatiue icones honorentur, & adorentur, aeque vt sanctorum sacer euangeliorum liber, atque typus pretiosae crucis. Si quis ergo non adorat icona Saluatoris Christi, nō videat formam eius, quando venerit in gloria paterna glorificari, & glorificare sanctos suos; sed alienus sit a communione ipsius, & * claritate. Similiter antem & imaginem intemeratae matris eius, & Dei genitricis Mariae, insuper & iconas sanctorum Angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis diuina scriptura. sed & laudabilissimorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & sanctorum virorum, simul, & omnium sanctorum et honoramus, et adoramus; et qui sic se non habent, anathema sint a Patre, et Filio, et Spiritu sancto. *Syno. viij. gen. CP. sub Hadrian. ij. c. 3.*

* al caritate

CAP. III.

Bonum profecto, et valde proficuum est, venerabiles iconas pingere. *CP. viij. c. 7.*

CAP. IV.

Idcirco pictura in ecclesiis adhibetur, vt hi, qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quae legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas, et illas seruare, et ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus et litterarum nescii haberent, vnde scientiam historiae colligerent, et

populus in picturae adoratione minime peccaret. *Grego. lib. 7. ep. 109. regist. ad Seren. Massilien.*

CAP. V.

De consec. d. 3. c. 27. Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo, succensus sanctorum imagines, sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem quod eas adorari vetuisses, omnino laudauimus: fregisse vero reprehendimus. Dic frater, a quo factum sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? si non aliud, vel illud te debuit reuocare, ne despectis aliis fratribus, solum te sanctum esse crederes, & sapientem. Aliud est picturam adorare, aliud per picturae historiam, quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis praestat pictura cernentibus, quia in ipsa etiam ignorantes vident, quod sequi debeant: in ipsa legunt, qui litteras nesciunt. Vnde & praecipue gentibus pro lectione pictura est. Frangi vero nō debuit, quod nō ad adorandum in ecclesiis, sed ad instruendas solummodo mentes fuit nescientium collocatas, & quia in locis venerabilibus sanctorū depingi historias non sine ratione vetustas admisit, &c. conuocandi sunt dispersi ecclesiae filii, eisq. scripturae sacrae est testimoniis ostendendum, quia omne manu factum adorari non licet: *Luc. 4.* quoniam scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Ac deinde subiungendum est, quia picturas imaginum, quae ad aedificationem imperiti populi fuerant factae, vt nescientes litteras, ipsam historiam intendentes, quid actum sit, discerent; quia transisse in adorationem videras, idcirco commotus es, vt eas imagines frangi praeciperes. Atque eis dicendum: Si ad hanc instructionem, ad quam imagines antiquitus factae sunt, habere vultis in ecclesia, eas modis omnibus & fieri, & haberi permitto. Atque indica, quod non tibi ipsa visio historiae, quae pictura teste pandebatur, displicuit; sed illa adoratio, quae picturis fuerat incompetenter exhibita, &c. & si quis imagines facere voluerit, minime prohibe, adorare vero imagines modis omnibus deuita. Sed hoc sollicite fraternitas tua admoneat, vt ex visione rei gestae ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione solius omnipotentis sanctae Trinitatis humiliter prosternantur. *Gregor. ad Seren. Massilien. Episcop. lib. 9. epist. 9. regist. apud Hadr. de imaginib. cap. 61. 81. 96. & vlt. Burch. lib. 3. c. 36. Iuo lib. 2. tit. 4. c. 29. panor. & par. 3. c. 41. decr. Ansel. lib. 13. c. 45. Tarrac. lib. 4. c. 66.*

CAP. VI.

Ipsa sancta sexta synodus fideliter per canones orthodoxe statuens ita constituit dicens: In quibusdam venerabilium imaginum *mōstratus designatur al.* picturis, agnus digito praecursoris *monstratur designatus, qui in signum relictus est gratiae. & post pauca secundum humanam figuram, & in imaginibus a nunc pro veteri agno retitulari decernimus, &c. *Hadrian. ad Carol. cap. 35. Trull. 83.*

CAP. VII.

Diuus pater Gregorius Apostolorum successor praedicauit, ob id depingi in templis euangelicas historias, vt homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt, quorum sane maxima pars est, conspectis illis, redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem, quae in carne conuersatio Domini nostri Iesu Christi fuisset; vt taceam alios Imperatores, &c. qui omnes iuxta antiquam traditionem, venerandas imagines, & receperunt, & tenent, & in memoriam & compunctionem cordis conseruant, & venerantur, &c. Nam qui imaginem aspicit, inquit Gregorius Episcop. Nyssae, quae ex arte per diuersos colores in tabula est expressa; non ex pictura, & colorum tinctura similitudinem accipit; sed ad contemplationem primi exemplaris animum reducit, &c. *Hadria. epist. ad Constantinum VI. & Irenem. post princ. & post med. apud vij. syno. actio. 2.*

CAP. VIII.

Praedicta incorporea agmina (*angelorum*) diuersis coloribus effigurantur, & compositionibus varios per colores; quatenus tacite nosmet ipsos per sacratissimas effigies ad simplices, & incorporales pia mente transeamus. Etenim impossibile est, nostra mente ad incorpoream illam pertingere caelestis militiae imitationem, visionemq. nisi per elementorum poterimus per visibilem ad inuisibilem, pulcherrimamq. attingere effigiem, &c. *Ex Dionys. de caelest. bierar. cap. 1. Hadria. de imaginib. cap. 36.*

CAP. IX.

Picturas non in alium vsum admittimus, nisi vt perfectius omniū conspectui, oculisq. exhibeantur, quemadmodum agnus, qui peccata mundi sustulit, iuxta humanam effigiem configuratus a nobis erigitur; vt ex hac eius humiliatione altitudinem verbi Dei considerantes, ad memoriam dispensationis in carne eius omnia trahantur. *Taras. in ep. ad Episcop. orient. in med. ex vi. synod. apud vij. syno. actio. 3.*

CAP. X.

De Polemonis imagine, quae scortum a turpitudine deterruit. *Gregor. Theol. carmine in sermone de virtute. vij. syno. act. 4. post prin. vide Hadria. de imaginib. c. 69.*

CAP. XI.

Passim in triuiis, in foro, in agris incompitis nominis proprietate (*Meletius*) satisfacere incumbebat, &c. quod autem in nomine faciebat, hoc & in illius imagine effectum est: siquidem in annulis, in poculis, in phialis, in thalami parietibus, & vbique sanctam illam *Meletii exercitationem significat.*

illam imaginem multi pinxerunt; vt non tantum sanctam illam appellationem audirent: sed & vbique corporis formam inspicientes, duplicem haberent peregrinationis consolationem. *Ioannes Chrysostom. in encomio in Meletium. vij. synod. actio. 4. in princip.*

CAP. XII.

Vidi saepius inscriptionis imaginem, & sine lachrymis transire non potui; cum tam efficaciter pictura ob oculos poneret historiam. Procumbit enim ante aram Isaac genibus innixus circumductas ferens in tergo manus. Ille vero (*Abraham*) a tergo pueri innixus pedum curuamini, sinistra comam pueri apprehendit ad se trahens: declinat autem faciem ad puerum, miserabiliter intuens; dexteram autem gladio obarmatam gestat, quam etiam ad sedem dirigit: iamq; gladii acies ipsum corpus propemodum attingit, cum illum diuina vox a facto deterret. *Gregor. Nissen. in orat. de Deitate Filij & Spiritus sancti.* Ioannes venerabilis monachus dixit: Si tanto doctori historia inspecta peperit vtilitatem, & lachrymas; quanto magis rudibus & idiotis vtilitatem, & commoditatem afferet. Theodorus sanctissimus Episcopus Catanes dixit: Si beatus Gregorius vigilantissimus ad diuina oracula, inspecta Abrahae historia, fleuit; quanto magis oeconomia Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, a nobis inspecta, ad lachrymas, & vtilitatem contemplantes nos adhortabitur? &c. *in vij. syno. actio. 4. post princ. vide Cyril. Alexan. in epist. ad Acacium Episc. Scythopoleos in eadem actio.*

CAP. XIII.

Multa de pictura martyrii Euphemiae virginis Asterius Episcopus Amaseae in Ecphrasi de eadem. Asterius sacram tabulam vocat (*picturam martyrij Euphemiae*) Gregorius Theologus imaginem venerandam, Chrysostomus sanctam. *Constantius Episcopus Constantiae Cypri. vij. syno. act. 4. post princ.* Maior est imago, quam sermo: atque hoc prouidentia Dei contingit propter idiotas homines. *Ioannes praesb. ibid.*

CAP. XIV.

Rom. 15. Quaecumque praescripta sunt, in nostram doctrinam sunt praescripta. Ipsae igitur sacrae imagines, & picturae tum Mosaicis operibus, tum colorum materia delineatae, in nostram doctrinam, zelum, & typum eriguntur, & pictae sunt: vt & nos illis conformes, idem certamen apud Deum exhibeamus, quo & nos eo statu, & parte constituat, quo illi fuerunt, & coheredes regni sui caelestis faciat. *Theodosius Amory Episcop. vij. syno. actio. 4. post princip.*

CAP. XV.

Adiit simul cum eo ecclesias precum fundendarum gratia, cum vero isthic sanctorum martyrum historias depictas conspicaretur interrogauit, ecquid ista sibi vellent? Audiens autem ab eo, quaenam essent a sanctis miracula designata, quotque intolerabiles cruciatus a tyrannis pertulissent; miratus est plurimum etiam ad stuporem vsque: postquam autem aliquandiu apud religiosum illum virum haesisset, subiit illi in mentem, quo Hierosolymam peteret, atque illic sacri baptismatis rore lauaretur. *Ex Anastasii Persae martyris vita. apud vij. syn. act. 4. post prin.*

CAP. XVI.

Non oportere in basilicis martyrum venationes pingere, aut piscationes, sed in sacro loco ab Oriente sanctissimi templi vnicam, & solam effigiari crucem. Per solam enim salutiferam crucem genus humanum liberatum est. Per hanc desperabundis vndique spes annuntiatur. Verum noui, & veteris testamenti historiis hinc inde parietes templi replere, doctissimi pictoris opera velim: quo scilicet ii, qui litteras non norunt, neque sacram Scripturam legere queunt, contemplatione picturae in memoriam reducant; quinam germane, vero illi Deo per fortia facta seruierunt; atque in certamen excitentur gloriosorum, & laudatorum facinorum, per quae cum caelo terram commutarunt; venerantes scilicet per contemplationem ea, quae non viderunt. In communi vero domo, in qua multa fuerint habitacula, sufficiat singulis veneranda crucis imago. *Nilus ad Olympiadorum Proconsulem. vij. syn. act. 4. ante med.*

CAP. XVII.

Quae de imaginibus nobis cognita sunt dicemus. Illud prius subiicientes, oportere nos omnem rerum vanam nouitatem obseruare, & maxime eum in fide, in Christi populo discordiae, tumultus, & scandali argumentum suboritur. Deinde in ecclesiis consuetudinem longi temporis tenendam, &c. Apud christianos sanctorum virorum imagines, qui vsque ad sanguinem peccato obstiterunt, vt cum Apostolo loquar, quique verbo veritatis ministrauerunt: dico autem Apostolos, & Prophetas, qui pia vita in bonorum operum exercitio fuerunt, quique vere Dei serui reperti sunt, nihil aliud sunt, quam fortitudinis eorum delineatio, sanctaeque dispensationis, & virtutis figuratio, & ad glorificandum Deum, cui in praesenti hac vita seruierunt, admonitio, & instructio. Sermo enim, qui bonorum virorum actiones recenset, iuuat audientes, & ad imitationem saepius adhortatur. Hoc etiam per frequentem imaginum inspectionem fieri, verisimile est. Nam quae historica narratio per auditum, docet, ea tacens pictura per imitationem ostendit. Magnus enim Basilius inquit, ex vtroque ad fortitudinem incitari. Breuis, & vt ita dicam, per summa facta narratio, & factorum in imagine per picturam expressorum imitatrix demonstratio nobis contemplantibus vtilis est. Nam & per idola falsorum illorum Deorum gesta impura de- Hebr. 12.

monstrantur. Nam & qui saepe audiuerunt, eiuscemodi de sanctis viris narrati, si iterum in imagine ista representari viderint; in memoriam ea, quae audierunt, & legerunt, reducunt. Quin etiam ignorantes eiuscemodi, cum obiecta fuerit eorum oculis talis contēplatio, caussam inquirendi, & peruestigandi acquirunt. Praeterea ab his vehementius in amorem, & laudem Dei concitamur; ita vt per haec vtraque illi, qui egregia sanctorum *Matt. 5.* facta vident, aut audiunt, Patrem nostrum, qui est in caelis, glorificare iuxta euangelii vocē cogantur. Legislatio autem Mosaica popu- *Num. 15.* lum iubet filamenta hyacinthina ad vestium fimbrias assuere, vt memores sint iussorum, & ea custodiant. Multo sane magis per similitudinariam vim apparentem in pictura sanctorum virorum egressum gloriosae Catastrophes rite videre licet, horumque fidem iuxta *Heb. 13.* Apostolicam doctrinam imitari. Domini autem iuxta carnem formae characterem figurari, in redargutionem haereticorum, qui eum in phantastico, & non vero corpore venisse delirantes dicunt, quid obest? &c. Non enim colorum, & lignorum mistura adoratur, sed inuisibilis Deus, qui in sinu Patris existit, &c. Ita etiam sanctitatis Christi, & supergloriosae Matris imagines a populo Christiano inspiciuntur, & considerantur, & honore afficiuntur. Quare a longis temporibus sanctissimis ecclesiis eas suscipere visum fuit, neque quidquam adhuc accidit, vt prohiberentur. Quin etiam post omnium persecutionum turbulentias, & post fidei confirmatae vbique libertatem, omnibus synodis vniuersalibus vsque ad nostram generationem celebratis, cum multi quoque canones de imaginibus ederentur; numquam temen quidquam de earum abrogatione, statutum est; quod certe, si illicitae fuissent, fieri debebat. Multa autem de idolis, & idolorum statuis, & execrationibus earum in scriptura dicta sunt, &c. Neque hanc consuetudinem non paucae, aut ignobiles vrbes, verum omnium regionum nobilissimae, & principales ecclesiae seruant. Quod autem res peruetusta sit, historicas scripturarum narrationes in imagine effigiare, adstruit beati Gregorii Nysseni Episcopi sermo in Abraham, inscriptione prae se ferens, in quo de oblatione Isaac in tabula expressa recenset. Quod si autem illorum res ita expressae sunt, quanto magis miracula Dominicae dispensationis, & passionis talem demonstrationem habere debent. Sic etiam athleticae sanctorum martyrum fortitudines, quae ad zelum, & bonam imitationem aspicientes inducunt, exprimi debent, in quibus habetur etiam generosi, & admirandi martyris Anastasii veri pugilatus certamen, &c. Non nilla scripta idolorum damnatione, vituperationeque verus, & germanus Trinitatis adorator populus Christi se notari putabit; quod sanctorum virorum imagines, in recordationem virtutis eorum habeat, &c. Illud vero necessarium est, vt dicatur, nequaquam Christianos suorum iuxta carnem, aut cognatorum, aut amicorū, aut familiarium figuram pingentes, illam aut colere, aut honore aliquo dignam ducere; immo nec Imperatorum quidam iussibus obediētes potestati talia tribuunt: in quibus sane culpabiles inueniuntur, qui dicentes se sapien- *Rom. 1.* tes, infatuati sunt, &c. Nam si quispiam cum scientia, sanctorum alicuius imaginem aspexerit; recte Deum laudans dicet: Gloria tibi Deus, nomenque Sancti apponet; vt per hunc modum id, quod in deprecatione a nobis dicitur, impleatur, vt per visibilia, & inuisibilia et sanctum nomen Christi glorificetur. Verum neque sanctorum virorum aliquem, Deum appellari sustinuerimus. proprie enim, & vere eiuscemodi appellatio Deo conuenit; & iis, qui faciunt, quod Deo placeat, Deus id nomen tradidit, vt in psalmorum sacro codice scriptum *Psal. 81.* est. Neque rursus vt sufficientem existimantes cognitionis Dei assertionem eiuscemodi imagines habentes, despicimus in ecclesiis Dei populi congregationes, &c. Nec quempiā offendat, quod ante sanctorum imagines lumina, & suaue olentia thymiamata accenduntur. Symbolice enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorum honor ad ipsum recurrit. hoc ipsum testante sapiente Basilio, quod erga conseruos bonos honor, erga ipsum Dominum communė beneuolentiae signum exhibet. Sensibilia enim lumina symbolum sunt immaterialis illius, & a Deo dati luminis. aromatum autem incensio sincerum, & totum sancti Spiritus afflatum, & repletionem significat, &c. Ante omnia vero prouidendum est, ne a sententia permuteris, ne ex hoc inimici nostri, & hostes crucis Christi supercilium efferent contra fidem nostram, dicantque: Huc vsque Christiani errarunt, nisi enim institutum suum idololatriam cognouissent, non sane nunc manu facta abiicerent, &c. Quid autem dicere oportet, cum videamus Reges nostros, & Imperatores ex propria erga Deum affectione, pro sua statua salutiferam crucem gloriationem saeculi erexisse? *Germanus Episcopus CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos vij. synod. in act. 4.*

CAP. XVIII.

Offendor in hoc, quod coram imaginibus prociditis. Scriptura autem vbique praedicat, ne faciamus nobis sculptile, aut aliquam similitudinem. Christianus dixit: Deo, vt talis est, scriptura iubet, non esse faciendam similitudinem, neque aliquam imaginem adorandam esse, vt Deum. Imagines enim, quas vides, ad memoriā IesuChristi salutaris nobis incarnationis pinguntur, personam illius humanitatis exprimentes. Sanctorum autem imagines eodem modo vniuscuiusque praelia, certamina, & pugnas, item contentiones contra diabolum, & mundum, victoriasque significant,

ficant, &c. Chriſtiani zelo, & fide flagrantes, ſanctorum imagines inſpiciunt, recordantes in typo, quanta fuerit eorum erga Deum pietas. Quinimmo adorantes, ſanctorum Deum inuocant dicentes: benedictus Deus huius, vel illius ſancti, omniumque ſanctorum, qui dediſti illis patientiam, & tolerantiam, quique eos dignatus es tuo regno; fac nos cum illis participes, & interceſſionibus eorum ſerua nos. Saluatoris autem imagines contemplantes, & adorantes ſpiritualibus oculis, & luminibus mentis omnium Deo gratias agimus, qui formam ſerui accipiens, hominem, mundumque liberauit, nobiſque ſine vllo peccato exiſtens, ſimilis factus eſt. Non igitur ligneae imagini, aut picturae cultum exhibemus, adoramuſque, ſed omnium Dominum Chriſtum glorificamus, &c. *Ex libro diſputationum Iudaei, & Chriſtiani. vij. ſynodus act. 5. poſt prin. (forte Leontij.)*

CAP. XIX.

De conſe. d. 3. c. 28. Venerandas imagines Chriſtiani neque Deos appellant, neque vt Deo cultum exhibent, neque ſalutis ſpem in illis conſtituunt, neque ab his iudicium aliquando futurum expectant. Quod ſi autem in recordationem, & memoriam, item quod ſingulari quadam affectione in ipſa prototypa ferebantur, ſalutauerint, & honorifice adorauerint imagines; non tamen ob id illis latriam exhibuerunt, aut diuinam venerationem adſcripſerunt, &c. Vt illi, qui audiunt auribus, gloriam Deo acclamant; ita qui oculis vident, eundem glorificant: quia in recordationem conuerſationis illius inter homines, hoc modo peruenimus. Nam ſi narratio ſcripta nobis res declarat, quid ni et pictura idem demonſtret? *Epiphan. contra Gregor. & alios. vij. ſynod. act. 6. tom. 2. poſt prin.*

CAP. XX.

Omnes artes illiberales, quae a ſcopo mādatorum Dei declinant, interdictae ſunt. quae vero ſecus agunt, ſed in vſum vitae aliquem proficiunt, & non ſunt indecorae, ita a ſanctis patribus noſtris non ſunt damnatae, nec excluſae. Picturae autem arte, ſi in aſpectum turpitudinis quiſpiam vſus fuerit, execrabilis eſt, & damnoſa, &c. Si autem honeſtorum virorum vitas, & hiſtorias certaminum martyrum, eorumdemque paſſiones, item magni Dei, & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti diſpenſationis myſterium pictura repraeſentare voluerimus; tunc quidem pictorum arte vtentes valde recte feciſſe dicemur; nam & pictor crucem depingit, nec tamen aliquis, cui ſanum cerebrum eſt, ob eam cauſſam pictorem auerſatur; neque a Diuina gratia illum excludit, quod coloribus eam ornauerit. Ruſus, & de libris ſimiliter iudicandum eſt, nam ſi quiſpiam turpes hiſtorias, aut geſta referat; turpis quoque eſt abiiciendus, & Chriſtianis auribus indignus cenſebitur; ſi vero diuinitus inſpirata verba ſcribat, cōmemorandus eſt, &c. Idem de imagine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanctorumque eius exiſtimandum, &c. *Epiph. contra Gregor. & alios tom. 2. ante fin. in vij. ſynod. act. 6.*

CAP. XXI.

Veri adoratores, qui in ſpiritu, & veritate Deum colunt, non ceſſabunt imaginum picturas, quas in hiſtoriam, & recordationem tantum habent, erigere; & has venerantes, amplectenteſque iuxta Deo gratam ſententiam, & decretum, ſuum thoracem veritatis induent, &c. Etenim, & B. Baſilius in encomio quadraginta martyrum ſic ait: Age dum in medium eos adducentes, communem ab illis vtilitatem praeſentibus conſtituamus, &c. Nam quae ſermo hiſtoriens per auditum exhibet, haec pictura tacens per imitationem oſtendit. *Epiphanius contra Gregorium, & alios apud vij. ſyn. act. 6. tom. 4. poſt prin.*

CAP. XXII.

Imaginum picturarum iugis contemplatio continuo memoriam exercet, ne iterum recurratur ad proprium vomitum. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, caſti Ioſeph imaginem proponit, qui adulterium execratus, & temperantia * illud vicit; atque hoc ipſum factum in imagine repraeſentatum amatores huius virtutis multum confirmat. Gen 39 b * illam vincens al. Ruſus alibi beatam Suſannam continentia exornatam exhibet, extenſis manibus auxilium ex alto inuocantem; Danielemque praeſidentē iudicem eruentem eam e manibus impiorum ſacerdotum. Dan. 13. a Ipſa autem pictura ad recordationem temperantis, & continentis vitae facit. Rapere vult aliquem luxurioſum, mollibuſque veſtimentis indutum, & non erogantem in pauperes, quae poſſet ab illis praetioſis veſtibus ſumere, & a ſua delicata vita; Ioannem huic pilis camelorum indutum, edētem ſilueſtre mel, & digito Chriſtum, qui ſuffert peccata mundi, indicantem exhibet. His adiungit Baſilium magnum, & cum eo ſolitariorum, ieiunantiumque, corporibus in terram ſtratis, multitudinem, &c. ſemper per eam Dei recordari poſſumus. Nam eſt cum lectio in ſacratis templis non pronuntietur, imaginum autem apparatus, & mane, & meridie, & veſpere in his fixus, actorum veritatem narrat, & annuntiat, &c. *Epiph. tom. 6. in fin. act. 6. de vtilitate imaginum in vij. ſynod.*

CAP. XXIII.

In Nicaenā ſynodo Taraſio CP. & Vicariis Papae veteris Romae, & aliis Orientis ſacerdotibus interuenientibus iudicatum eſt; quod iuxta antiquam conſtitutionem ſanctorum patrum noſtrorum imaginum picturam ad inſtructionem, & memoriam mentis noſtrae, & paticipationem ſanctificationis eccleſia recipit. Quidquid enim ſanctum Euangelium per lectionem nobis demonſtrat, hoc idem imagines per inſpectionem. Quidqud idem libri de paſſionibus martyrum narrant, hoc ipſum etiam imagines ſignant. has enim recipimus tamquam effigurationem prototyporum; nihilo-

hilominus credentes in vnum Deum in Trinitate laudatum, eidemque soli latriam exhibentes, poscimus intercessionem intemeratae Dominae nostrae sanctae Deiparae, Sanctorū item Angelorum, omniumque diuorū patrum nostrorum. *Taras. ante vij. synod. in epist. ad Ioannem presb. in prin.*

De miraculis, & vsu imaginum. Tit. XVI.

CAP. I.

IMagines operantur multa miracula. *Greg. ij. in syn. Rom. apud Hadrianum de imaginib. cap. 70.*

CAP. II.

In Caesarea Palestinae regionis mirifica à S. viro (*Anastasio*) designata recensemus. Cum sāctae einitati reliquiae sacrae appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata, & significata. Itaque laetitia magna profusi omnes, surgentes subito, lignaque sacra pulsantes, inuicem obuiam facti sunt, in veneranda Virginis Deiparae aede, quae appellatur Noua. Illinc cum cruce, & supplicatione egressi, laeti, & gaudentes cum gratiarum actione sacris reliquiis occurrerunt, &c. Accedentibus illis, & salutantibus sepulchrum martyris, illicque sacris reliquiis munus in memoriam sancti offerentibus: mulier quaedam, (*Arete*) &c. Ego inquit reliquias e Perside veniētes nunquā venerabor, &c. Cum sacrae reliquiae in vrbē allatae fuissent, communi sententia ciues martyri oratorium prope Tetrapylum, locus est is in medio ciuitatis, constituere decreuerunt, quin etiam illius imaginem illic constituerunt. Iam cum esset extructum oratorium, sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram misera astitit, illique ait, e lumbis aegrotas? ipsa autem respondens: Non, inquit, Domine, neque enim quidquam mali sentio. Postquam hoc dixisset, expergefacta subito dolores in se ruere sensit, coepitque clamare, & gemere, &c. Iam docta sum meo eum periculo, reliquias ex Perside adorandas, venerandasque, & quae Deus sacrauit, non esse communia appellanda. Impositam itaque eam ferculo, (*filij*) baiularunt. Cum autem appropinquassent ipsi loco ipsa eminus conspicata sancti imaginem, cum lacrymis caepit exclamare: Hic est, qui in somnis a me visus, instruxit me de malis, quae me habent. deinde se ipsa in solum prosternens, sanctumque orationibus flebilibus martyrem placans, sana firmaque surrexit. *Ex miraculis sancti Anastasii martiris.*

Petrus, & Petrus vicarii Hadriani Pap. veteris Romae dixerunt. Ipsa illa imago in praesētem diem Romae est in monasterio cum pretioso capite. Ioannes Episcopus Tauromeniae dixit: Recte dixerunt venerabiles vicarii. Nam, & in Sicilia muliercula, cum daemonio vexaretur, Romam profecta ad imaginem sanctissimam supradictam sanata est. *vij. synod. actio. iv.*

CAP. III.

Cum Christianus in domo conducta imaginem Christi ex aduerso lectuli fixisset: erat haec sane veneranda, quod integram Christi Domini proportionem exprimeret, &c. Iudaeus domo conducta cum alios inuitasset, illam viderunt, & conuocatis alijs, multis malis afficere temptarunt; & dum singula passionis persequuntur, cum lancea latus imaginis aperuissent, exiuit sanguis & aqua, &c. ex eo sanguine, & aqua hydria repleta, in synagoga vnctus paralyticus, & caeci sanantur, & multitudo magna aegrotantium; atque hi omnes Iudaei conuersi sunt, &c. Sanctam Iconam Domini Saluatoris Metropolitano demonstrarunt, vt a Christiano didicit, vnde imaginem habuisset. Qui dixit, Nicodemum eam fecisse, & Gamalieli Pauli magistro reliquisse, cum vero Iacobo, Iacobum Simoni, & Zachaeo, & sic Hierosolymis conseruatam. Sed ante excidium, alijs, anno post ascensionem Domini, bienno ante aduentum Titi, & Vespasiani, eam imaginem Christiani cum reliquis transtulerunt, eaq. in Syria permansit. Is vero eam a parentibus accepit, & pro herede possidebat, &c. Episcopus ampullas praecepit fieri vitreas, in quibus portiones misit singulas de sanguine, & aqua, quae de imagine Domini Saluatoris nostri decurrerunt, quas etiam per Asiam, Africam, Europam per suos nuncios dirigens, cuncta, quae euenerant, vniuersis declarauit: efflagitans, vt nona die Nouemb. qui apud Hebraeos nonus est mensis, non minori reuerentia, quam Natalis Domini, vel Paschalis ista dies praecipua obseruatione colatur, &c. Hic est sanguis ille Dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur; nec potest ex carne, & sanguine Christi aliquid in mundo reperiri, nisi illud, quod in ara altaris per manus sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur, &c. *Athanasius in sermone de imagine Christi Berytem. lecto in vij. syno. actio. 4.*

CAP. IV.

Tarasius Patriarcha dixit: Sed quispiam dixerit, quamobrem miracula a nostris imaginibus non eduntur? Cui sane ita sit cum Apostolo responsum: Miracula non credentibus data sunt, sed illis, qui in incredulitate versantur, &c. Generatio enim improba, & adulterina signum quaerit, &c. *Taras. vij. syno. actio. 4.* 1. Cor. 14. Matt. 12.

CAP. V.

Vir Galata senex in monte Sina degens, cum filium ei barbari abstulissent, Dominum nostrum Christum per intercessionem Platonis patrii martyris ad commiserationem sollicitabat. Idem quoque filius in vinculis per eiusdem martyris patrocinium temptabat, vt sic misertus Dominus miraculum aliquod exhiberet. Vtrorumque autem preces cum essent exau-

exauditae,patris videlicet in fpem mortis latentis,filiiq. in captiuitate detenti. Ecce confeftim martyr nofter Plato ipfe eques,equũq. alium trahens filio vigilanti, cognofcentiq. ex pictura faepe vifa effigiem martyris apparuit, iuffitq. vt ex media turba exurgens equum afcenderet. Vix dixerat haec,cum vincula aranearũ telis fragiliora vifa funt,ipfeq. folus per diuinum nutum admonitus, liberatusq. equum afcendens, gaudens, confidensq. diuinum martyrem fuum fecutus eft. Compendio autem, & admodum velociter vterq. tum fanctus ipfe, tum adolefcens monachus, veluti alati, fenis manfionem perueniunt, affequunturq. iacentis adhuc in terra, & filij cladem deflentis. Sanum autem patri ex animo dolenti praeclarus victor,martyrq. filium dilectum poftquam obtuliffet, nufquam amplius vifus eft. Vt non dubitandum fit, quin omnibus in locis Deum per ipfos martyres inuocantibus, mirifica, & admiranda praeclari illi athletae per Dominum Chriftum dare poffint,&c. *Nilus in epiftola ad Heliodorum Silentiarium. vij.fyno.act.4.poft princip.*

CAP. VI.

Cum aliquando ab aulicis quibufdam iniuria effem affectus, venit ad me diaconus meus,vir pius, & timens Deum, retulitq. in fomnis fibi vifum Metropolitanum noftrum, pollicentem negotijs meis expectatum finem, & fucceffum. Ibi mihi inquirenti, qua effigie vifus fibi effet Patriarcha, refpondit: Facie rubicunda, & capite cano. Inquam ego,non effe eam Patriarchae fimilitudinem, fed Diui Nicolai imaginem, quemadmodum fertur. Refpondit tum is mihi, me recte dixiffe, fic enim circumfertur illius imago paffim expreffa, quemadmodum mihi in fomnis adftitit. Mox itaque confifus fermonibus, in facram, & Regiam vrbem profectus, res, quae ad Epifcopatum meum pertinebant, ex animi fententia compofui. *Theodor. Myrorum Epifc. vij.fyno.act.2.poft prin.*

CAP. VII.

A fanctorum martyrum reliquijs,& imaginibus faepe daemones fugantur, &c. Quot inumbrationes, quot fcaturigines, faepe etiam fanguinis fluores ex imaginibus & reliquijs
Gen.50. martyrum extiterunt,&c. Quod fi eft impium offa venerari, quamobrem offa Iofeph cum
4.Reg.13 omni honore ex Aegypto vecta funt? Quomodo homo mortuus offa Helifaei attingens refurrexit. Iam fi per offa, mirifica Deus facit; clarum eft, quod & per imagines,lapides, pluraq. alia idem poffit. *Leontius Epifc. Neapoleos Cypri ex lib. 5. apolog.contra Iudae.vij. fyno.act.4.in med.*

CAP. VIII.

Imaginem maximam, & mirificam vidimus,repraefentantem in medio quidem picturam Domini noftri Iefu Chrifti; Chrifti autem matrem & dominam noftram Deiparam femper Virginem Mariam a finiftris,a dextris vero Baptiftam, &c.praeterea Apoftolorum, & Prophetarum choros aliquot,& Martyrum coetus, qui ante imaginem collocati genibus flexis, & capitibus in folum inclinatis, ante Dominum procidebant, &c. Tertio ad eandem imaginem venientes, praedictis verbis, modisq. vfi funt, horamq. longam obfecrarunt, & declinati,hoc folum, quod iubes Domine, clamabant. Chriftus vero commiferatus annuit,&c. De terra itaque furgentes martyres, primo quidem gratias agebant Deo noftro, qui eorum preces exaudiuiffet,deinde gaudentes, & exultantes: Ecce,aiunt ad me, gratiam Deus tibi dedit: ingredere itaque Alexandriam, & in magno templo ieiunus dormi, parumq. olei ex lampade, quae fupra Saluatoris imaginem accenfa dependet, in ampulla fumpto, rurfus ieiunus ea, quae hic funt auferes, & huc pedes vngens,donum fanitatis confequeris, &c. Ipfe vero furgens poft fomnum, lampadis oleum fumpfit, & ad Sanctorum fanum veniens, manus & pedes inunxit, & confeftim a morbo liberatus, valetudinem bonam recuperauit. *Sophron. Epifcop. Hierofolymit. in encomio in fanctos Cyrum & Ioannem.*

Thomas presbyter, & monachus, Vicarius Orientis dixit. Haec ipfa imago Alexandriae in templo dicto Tetrapylo etiam hodie exiftit, omnesq. morbos curat. *vij.fyno.actio.4. in medio.*

CAP. IX.

Inclufo dixit daemon: imaginem iftam, fi nolis me tecum luctari, caue amplius adores. Habuit autẽ imago figuram dominae noftrae Deiparae Virginis Mariae geftantem Iefum Chriftum, &c. Theodorus dixit, non egredieris, quin adores Chriftum Iefum Dominum noftrum cum matre fua in imagine, &c. *Sophronius Hierofolymitanus Epifcopus in Limonario, vbi multorum fanctorum vitas fcripfit. in med. Syno.vij.actio.5.ante fin. act. 4. poft med.*

CAP. X.

Vir quifpiam admodum manfuetus fiftula in iunctura coxae laborabat, &c. Multis confulentibus, vt Cofmae & Damiani famulorum Dei templum facratum adiret, ftatuit fecum confiliis amicorum, res enim multi confilii neceffitas, acquiefcendum. Videt igitur per fomnium viros Dei fibi aftantes, dicẽtes:adesdum ad nos, & fanaberis,&c. egreffus aedem facram videt in porticus limine a dextro latere imaginem feruatoris noftri pofitam; appicta autem erat, & fancta Deipara domina noftra, beatiq. viri Cofmas & Damianus, & quidam ex magnatibus, qui tabulam fufpenderat, Leontius nomine. Obfecrationibus igitur rurfum factis, amareq. illacrymans multis horis rogat fanctos, vt voti fiat compos. digreffus autem ad cubiculum domus fuae videt noctu fanctos viros Dei ad fe venien-

nientes, in medio autem Virginem matrem dicentem ad illos, en hic est, suppetias illi quamprimum ferte. *Ex libro miraculorum sanctorum Cosmae, & Damiani. vij. synod. act. 4. post med.*

CAP. XII.

Constantinus quidam etiam peregre profectus imaginem sanctorum Cosmae, & Damiani ferre solebat, &c. is vxorem duxit, quae cum paulo post ex maxilla dolere caepisset, fassa est, se eos dolores amplius ferre non posse. Is vero illi respondens, ait: si quidem in nostra ciuitate viueremus, possem ego cerea sanctorum meorum Cosmae, & Damiani imagine omnes dolores tuos sedare, & auferre &c. Rogauit illa vt in sancta beatarum aede, postquā reuersi fuissent, preces fundere sibi liceret, &c. Videt in somnis tremendos hos, & magnos medicos, & famulos Christi Cosmam, & Damianum ea, qua pinguntur, figura, lecto suo assistentes, &c. Maritus recordatus, quod in manicis sub axilla figuram sanctorum ferret, manicam excussit, vxorique imaginem ostendit. Haec autem cum vidisset, adorauit, & cognouit vere omnia, quae cum sanctis, & secum essent acta. *vij. synod. act. 4. post med. ex eod. libro miraculorum sanctorum Cosmae, & Damiani.*

CAP. XIII.

Manzon Episcopus Praeconorum dixit. Postquam ego e regia vrbe profectus, in ciuitatem meam peruenissem, subito morbo adeo correptus fui, vt amicorum iussu testamentum condere cogerer: sed iussi, vt inferrent ad me sanctam Seruatoris nostri Christi imaginem; quam cum vidissem, dixissemque: Domine, quidas sanctis gratiam, respice me; imposuissemq. loco dolenti, morbus ab ea repulsus est, & sanitatem recuperaui. Theodorus Episcopus Seleuciae dixit: & nobis hoc praeceptum est; factum enim est non longe a nobis. *vij. syn. act. 4. post med. post dicti libri lectionem.*

CAP. XIV.

Fidelis quaedam mulier sanctos Dei Cosmā, & Damianum precibus sollicitabat; nec satisfuit, quod in singulos dies eorum templa frequentabat, quin etiam omnibus aedium suarum parietibus imagines eorum appinxit. &c. Cum grauiter torminibus cruciaretur, ad locum repere coepit, in cuius parietibus sanctorum effigies depinxerat; fide vsa pro scipione. Chrisma autem accipiens, in aquam effudit, illamque bibit, & confestim sanitati, sanctorum intercessione, restituta est, &c. *Ex libro passionis sanctorum Cosmae, & Damiani. vij. syn. act. 4. post med.*

CAP. XV.

Aiunt Symeonem Romae tam fuisse famanobilem, vt in omnibus etiam officinarum vestibulis exiguas eius imagines collocarint, custodiam quandam, & securitatem rebus suis illinc promittentes. *Theodoritus Episcopus Cyri in vita Simeonis. vij. synod. act. 4. post med.*

CAP. XVI.

Illa imago Simeonis plura miracula fecit. *Ex vita Simeonis in mirando monte. c. 118. vij. syn. ibid.*

CAP. XVII.

Constantinus Episcopus Constantiae Cypri retulit, vidisse hominem, qui oculum sibi effodit eodem stimulo, quo oculum pictae Virginis Deiparae effodit. Alius, quod clauum in fronte imaginis B. Petri infixit, dolore capitis torquebatur, donec clauum abstulit, admonitus ab Episcopo Citii, qui id testatus est in synodo. Agarenus quoque oculum amisit, quod oculum effodit imagini. *vij. syn. act. 4.*

CAP. XVIII.

Stabam in angulo quodam aulae ipsius templi, atque ita adhuc vix a populi tumultu me defendere potui; cumque sursum aspicerem, intuita sum viuificum illud lignum, statimque ratio salutaris oculos mentis meae tetigit, &c. imaginem sanctissimae Deiparae stantem conspexi. Loquor autem ad eam, non conniuentibus oculis, eandem inspiciens, &c. Iube, vt & mihi quoque fores pateant, vt & diuinam illam crucem adorem, &c. procul audiui vocem clamantem: Siquidem Iordanem transieris, requiem inuenies bonam, &c. *Ex vita sanctae Mariae Aegyptiacae. vij. syn. act. 4. post med.*

CAP. XIX.

Ioannes vicarius Orientis dixit: talem imaginem nos vidimus in sancta Christi Dei nostri ciuitate, eamque saepius salutauimus. *vij. synod. ibid.*

CAP. XX.

Supra illum locum in trabe crucis imago Saluatoris nostri Iesu Christi stabat. Theodoro autem ex bubone eiulante, instillarunt in illū guttae roris ex imagine; confestim leuius a dolore se habuit sanitatiq. pristinae restitutus est, &c. meditabundus in oratorium sancti martyris Christophori, quod prope oppidum erat, concidens in faciem se proiecit, &c. Cum autem iam a pauimento se leuasset, inque Dei imaginem intentius spectaret, dulcedinem sensit melle suauiorem ori illius insertam, &c. & ab illa hora facili negotio, & dociliter psalteriū didicit. *Ex vita Theodori Archimandritae monasterij Sicanon. vij. synod. act. 4. post med.*

CAP. XXI.

Neanias venit in Scythopolim, & omne sodalitium aurifabrorum, & argentorum conuocans interrogauit eos dicens: Potestis ne mihi facere vas liquod, quod ego tradam vobis? Illi vero communi consilio statuerunt apud illum vnum ex omnibus, quem optimum artificem existimabant, nomen illi Marcus erat, &c. Persuasus itaque Marcus in abdito ex auro, & argento noctu crucem fabricauit. Cum autem opus consummatum erigeretur, tres in eo imagines apparuerunt. Scriptum autem erat Hebraica dialecto in superiore parte Emmanuel, & vtrinque in sumitate alarum

Mi-

Michaël & Gabriel. Voluit autem Marcus ſibi timens expungere imagines, verum non potuit. confeſtim enim manus illius ſicca permanſit. Sub gallicinium autem dux, qui dicebatur Neanias, ad aedes Marci, quo crucem auferret, properat. Videns autem illam, protinus adorauit. Ait autem ad Marcum: Quae ſunt hae perſonae? quaeq. haec inſcriptio? (Reſpondit Marcus) Domine, in qua hora crux a me erigebatur, imagines iſtae per ſe enatae ſunt: neque ego cognoſco, quaenam, aut cuius ſit inſcriptio. Neanias vero cognoſcens virtutem quandam in his eſſe, adorata cruce, Marco artifici copioſam mercedem ſoluit, &c. *Ex martyrio B. Procopij lecto in vii. ſyno. actio. 4. poſt med.*

CAP. XXII.

Summa rerum in hoc concludi poteſt, quod extra omnem controuerſiam eſt, ſanctorum imagines mirifica deſignare miracula, vt &
*eas f. debilibus valetudo bona per * eos concilietur; ſaepeq. in ſomnis apparentes optima quaeque nobis conſulant. Extra omnem con-
*Zozopili trouerſiam eſt, in * Zoſopoli Piſidiae ciuitate imago Virginis matris intemeratae, quae ex picta etiam manu ſua vnguentorum ſcaturiginem effudit: cuius ſane miraculi plures te-
Heb. 11. ſtes ſunt. Haec omnia ſancti per fidem opera-
Act. 5. & ti ſunt in mundo, vt in Actis Apoſtolicis legi-
19. mus. cuius rei etiam euidens teſtimonium eſt vmbra veſtimentorum, & ſudaria ſanitates largientia. Quod igitur non omnis corporis vmbra, neque quaelibet ſudaria id poſſint, facile videt is, qui, quae fides fuerit vtriuſque erga Deum, animaduerterit; vt qui eiuſcemodi gratiam per inanimata illa indicauerit. Quamobrem credendum eſt, & per imagines quoque talia a Deo deſignare: non per quaſlibet tamen picturas, aut imaginum ſpecies eiuſmodi fiunt, ſed ſanctorum effigies repraeſentantium tantum, aut Ieſu Chriſti. neque enim huiuſmodi curationes ſpontaneas eſſe credendum eſt, ſed tantummodo ex Dei gratia. Dignum autem eſt, vt arbitror, & id recenſere, quod apud Pamphili Euſebium ſcri-
Lib. 7. c. ptum eſt in hiſtoria Eccleſiaſtica. In Paneade
14. enim ciuitate, quam & Caeſaream Philippi
Matt. 16. Euangelium vocat, dicitur fuiſſe domus Hae-
b morrhoiſſae, &c. pro foribus autem domus, aiunt, ex aere fuſam imaginem ſtare, quae Domini noſtri effigiem repraeſentat; ex aduerſo vero ſtatua eiuſdem materiae mulieris genibus prouolutae, palmaſq. ſuppliciter tendentis, expreſſa eſt, &c. Sub pedibus autem ſtatuae Dominicae herba quaedam excreſcit peregrina ſpecie, neque ſatis cognoſcibilis; quae omnium morborum remedia, & curationes exhibet. Quod & ipſe Euſebius ſe vidiſſe tradit. Manifeſtum autem eſt, quod ex inſigni miſericordia eiuſcemodi dona contingunt. Idem in eodem libro ſcripſit ſe Apoſtolorum Petri & Pauli, item ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti ex coloribus depictas imagines vidiſſe, aſſerit autem ea ſpecie, qua putantur fuiſſe, &c. *Germanus Epiſcopus CP. ad Thomam Epiſcopum Claudiopoleos. vii. ſynod. actio. 4. ante fin.*

CAP. XXIII.

Coſroes poſtquam impreſſionem in ciuitatem (*Edeſſenam*) feciſſet, mille inſidias tetendit, &c. Re igitur ad ſummam deſperationem deducta, imaginem a Deo factam, quam hominum manus non attigit, portant; Augaro, vel Abagaro autem Chriſtus Deus, quod eam videre deſiderabat, miſit. Hanc igitur ſacram imaginem ad opus a ſe factum afferentes, ignem quidem ſuccenderunt, ligneaeq. Coſroae machinae immiſerunt; confeſtim autem diuina voluntate, & potentia, fideq. inſpicientium res ſucceſſit, & quod antea non poterant, tunc perfecerunt, &c. *Euagr. lib. 4. hiſt. Eccleſiaſt.*

Leo Lector magnae eccleſiae CP. dixit: Cum ego deſcendiſſem cum regiis apocriſariis in Syriam, Edeſſam petiui, & venerandam imaginem non factam hominum manu adorari, & honorari a populo vidi. *vii. ſynod. actio. 5. ante fin.*

CAP. XXIV.

In ſomnis foemina quaedam deuota, vidit quendam ad ſe venientem, & dicentem; Age, mitte, vt ſimulachrum Abbae Theodoſii eius, qui in ſcopulo viuit, huc adferatur, & Deus tibi dabit aquam. Mulier itaque duos homines miſit, qui imaginem afferrent. quae cum eſſet allata, dimittentes eam in puteum confeſtim aqua ſcaturiit, vt bona pars putei impleretur. Attulit itaque nobis de iſta aqua, bibimuſq. & Deum noſtrum glorificauimus, &c. Habebat ſenex (*Ioannes Abbas*) in ſpelunca imaginem intemeratae noſtrae Deiparae, & ſemper Virginis Mariae, habentem in vlnis Chriſtum Deum noſtrum. Cum autem eſſet abiturus in deſertum vaſtum, aut Hieroſolymam adorandae crucis gratia, & ſancta loca, vel in montem Sinai orandi cauſſa, vel ad martyres longe ab Hieruſalem diſtantes, erat enim ſtudioſus martyrum; nunc enim in Epheſum ad B. Ioannem, nunc vero ad Euchaïta ad ſanctum Theodorum, vel ad ſanctam Teclam in Seleuciam, vel Araphas ad B. Sergium ibat. Candelam parabat, eamq. incendebat pro ſuo more, & cum accinctus ad iter preces funderet, dicebat ad Dominā, totus in imaginem eius intentus: Sancta Domina Deipara, quandoquidem reſtat mihi longum iter conficiendum, candelam tuam cura, eamq. inextinctam iuxta meum propoſitum ſerua. Nam ego tuo fretus ſubſidio longum iter ingredior. Haec autem cum ad imaginem dixiſſet, abijt, deſtinatumq. iter poſtquam confecit, redijt, nunc quidem intra menſem, nunc intra duos, aut tres; eſt, & quando quinque, aut ſex menſibus abfuit, candelam tamen ſemper accenſam deprehendit,

dit, &c. *Ex incerto. vij. synod. actio. 5. ante finem.*

De veneratione imaginum. Tit. XVII.

CAP. I.

TArasius sanctissimus Patriarcha respondit, &c. Vim litterarum lectarum (*Hadriani Papae Romani*) confirmamus, & imaginum picturas secundũ priscam patrum nostrorum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus; & in nomine Christi Dei nostri, & intemeratae Dominae nostrae Deiparae Virginis, sanctorumque Angelorum, & omnium sanctorum factas: sed apertis verbis testamur; nos dumtaxat in vnum Deum verum latriam, hoc est cultum, & fidem nostram referre, & reponere. Sancta synodus dixit: Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet. *vij. synod. act. 2. in fin.*

CAP. II.

De imaginum vsu, & veneratione Tarasius in epistula ad Episcopos Orientis, & Theodorus Episcop. Hierosolymitanus, quorũ sententiã omnes patres amplectuntur. *vij. syn. act. 3.*

CAP. III.

Sancta synodus dixit diuiniloquorum patrũ doctrinae nos correxerũt, &c. ab his erudti venerandas imagines amplectimur, illis adorationem tribuimus, &c. venerandas imagines salutamus, &c. gloriamur in facie matris, nempe in traditione catholicae ecclesiae, &c. Venerandas imagines salutamus. Qui sic non credunt, anathema. Qui aliter sentiunt, longe ab ecclesia abiiciantur, &c. Christianorum accusatoribus, & Iconoclastis anathema. Qui ex scriptura sententias contra idola dictas, in sanctas imagines torquent, anathema. Qui sacras imagines idola vocant, anathema. Qui dicunt Christianos tamquam Deos imagines amplecti, anathema. Qui scienter communionem habent cum iis, qui sanctas imagines reiiciunt, aut contemnunt, anathema. Qui dicunt praeter Christum, aliquem nos a cultu idolorum liberasse, anathema. Qui dicere audent sanctam catholicam ecclesiam idola vmquã admisisse, anathema. *vij. syn. act. 5. in fin.*

CAP. IV.

Sancta synodus exclamauit, &c. Venerandas imagines amplexamur: Qui secus agunt, anathematizentur. Qui sic nonsentiunt, ab ecclesia depellantur, &c. Quicumq. sententias sacrae scripturae de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt, quod imagines Christiani, vt Deos adorent, anathema. Qui scientes cõmunicant cum illis, qui contra venerandas imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema. Qui praeter Christũ Dominum Deum nostrũ dixerit, aliũ nos a cultu idolorum liberasse, anathema. Qui audent ecclesiam catholicam dicere aliquando idola suscepisse, anathema, &c. Cunctis haereticis anathema. Rugienti conciliabulo contra venerandas imagines, anathema. Impia haereseon verbula aestimantibus anathema. Theodosio pseudoepiscopo Ephesi, anathema. Sisinnio Pastillae, anathema. Basilio maledico Tricacabo anathema. Trinitas trium horum dogma sustulit, Anastasio, Constantino, & Victori, qui successiue thronum Constantinopolitanae ecclesiae ascenderunt, non aliter, ac nouo Ario, Nestorio, Dioscoro anathema. Sancta Trinitas horum trium dogma sustulit. Ioanni Nicomediae, & Constantino Natoliae haeresiarchis anathema. In nihilum redegerunt imaginem Domini, & sanctorum eius. Dominus eos in nihilum deduxit. Si quis ex Iconoclastarum haeresi aliquem existentem defenderit, anathema. Si quis Deum secundum humanitatem non circumscriptibilem confessus fuerit, anathema. Si quis euangelicas narrationes per picturam repraesentatas non acceptauerit, anathema. Si quis has non salutauerit in nomine Domini, & sanctorum eius, anathema. Si quis traditionem ecclesiae, siue scripto, siue consuetudine valentem non curauerit, anathema. *vij. syn. act. 7. in fin.*

CAP. V.

Audemus anathematizare Arii insaniam, Macedonii rabiem, &c. Deinde, & qui post hos vana, & noua excogitarunt nugamenta contra venerandas imagines, eodem suffragio, & conuenienter accepto à sancto Spiritu verbo, & pura fontis illius aqua, spongia diuinorum dogmatum abstersimus, & expunximus, inuentoresque nuperae vaniloquentiae longe extra ecclesiasticos muros eiecimus, &c. His ita se habentibus in confesso, & sine vlla dubitatione credimus acceptam, & placitam coram Deo esse venerandarum imaginum depictionem, &c. Qui vero ita non est animatus, sed circa venerandarum imaginum adorationem laborat, & dubitat, eum anathematizat sancta, & veneranda nostra synodus, quae efficacia diuini spiritus, & ecclesiasticis patrum traditionibus munita est, & cincta. *Syn. vij. in ep. ad Constant. & Irenem. Imp. post act. vij.*

CAP. VI.

Apostolice instructi, traditiones, quas accepimus, seruamus: omnia scilicet suscipientes, quae sancta catholica ecclesia, & scripto, & consuetudine admisit. Quorum de numero, cum & venerandarum imaginum essent figurationes, de his peculiariter egimus. *Nicaen. ij. in epist. ad cleric. CP. ad med.*

CAP. VII.

Theodorum Iconomachum, qui nominatur Crithinus anathematizat sancta haec, & vniuersalis synodus, & omnes consentaneos eius, tam qui nunc adhuc supersunt, quam qui in eodem sensu, & opinione vita excesserunt. *Synod. viij. gen. sub Hadrian. ij. act. 8. in fin.*

CAP. VIII.

Ascendens Stephanus Deo amicissimus diaconus

conus, & notarius anathematizauit ita: Omnibus haereticis anathema. Concilio, quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, anathema. His, qui sumunt diuinae scripturae dicta, quae sunt aduersus idola contra venerandas imagines, anathema. His, qui vocant sacras iconas idola, anathema. His, qui dicunt, quia vt ad Deos Christiani ad imagines accesserunt, anathema. His, qui coinquinant, & inhonorant venerabiles iconas, anathema. Anastasio, Constantino, &c. anathema. *syn. vij. gen, act. 8. in fin.*

CAP. IX.

Sacram imaginē Domini nostri Iesu Christi aequo honore cum libro sanctorum euangeliorū adorari decernimus, &c. propter honorem, qui ad principalia ipsa refertur, iconae honorentur, aeque vt sacer euangeliorum liber, atque typus pretiosae crucis. Si quis ergo non adorat iconam Saluatoris Christi, non videat formā eius, &c. Sed alienus sit a cōmunione ipsius, & * caritate. Similiter autem, & imaginem intemeratae matris eius, Dei genetricis Mariae, insuper, & iconas sanctorum Angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis diuina scriptura. Sed & laudabilissimorum Apostolorum, prophetarum martyrum, & sanctorum virorum, & omnium sanctorum honoramus, & adoramus: & qui sic se non habent, anathema sint. *synod. viij. CP. sub Hadrin. ij. cap. 3.*

*claritate.

CAP. X.

Cupimus ad compescendam erroris insaniā, adhuc ex veteribus documentis aliquid dicere; forsan resipiscent inquieti. In libro enim Exodi sic legimus: Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: loquere filiis Israel, vt tollant mihi primitias, &c. haec sunt autem quae accipere debetis; & cetera per ordinem vsque ad duos Cherubim, qui erant super arcam testimonii, &c. Aliud testimonium ex libro tertio Regum, vt sileant garrientes mandato Dei. A salomone constructo templo, inter alia fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, & infra: Et sculpsit in eis picturam Cherubim, & palmarum species, & anaglypha valde prominentia, & texit ea auro: & operuit tam Cherubim, quam palmas, & cetera auro. Ecce charissimi fratres, consideremus, quid Deo mandante Moses fecerit, quidue Salomon sapientissimus iussu construxerit diuino, &c. Quanto debemus puro corde, & animo sculptum Christum Deum nostrum, sanctamque semper Virginem eius genetricem Mariam Apostolos quoque, vel omnes sanctos Dei, per eorum sacras effigies, atque imagines colere, vel adorare; & ad propitiandum nobis petere, & relaxari delicta. Nos non ob aliud nomen imagines facimus, & adoramus; sed pro nobis incarnato verbo Dei. Si autem manufacta omnia obiicienda sunt, neque arca foederis, neque aurei, & caelati Cherubim eius debuerunt recipi, &c. Si vero illa suscepta sunt, & hae imagines oportune recipiuntur, quoniam secundum Deum fiunt. Vnde & operantur, sicuti, & arca, multa miracula. *Greg. ij. in syn. Rom. apud Hadrian. de imaginib. cap. 70.*

Exod. 25.

3. Reg. 6. 7

CAP. XI.

Quoniam oportet nos maiorum nostrorum instituta immoto mentis intuitu conseruare, & in omnibus sanctorum patrum semper dogmata venerari: definimus de sacris, & venerandis imaginibus Domini nostri Iesu Christi, eiusq. semper Virginis genetricis Mariae, omniumq. sanctorum, qui Deo ab Abel iusto placuisse creduntur; quae ecclesia sancta in vniuerso orbe diffusa antiquitus accepit, quaeque sedis Apostolicae Praesules pro eis decreuerunt, ac statuerunt, illibata persistere, atque intemerata permanere. *Nicol. in syn. Rom. cap. 6. apud syn. viij. gen. CP act. 8. sub Hadr. ij.*

CAP. XII.

Petrus sequenti die baptismatis sui, hoc est, Paschali, imaginem Genetricis Dei, & venerandam crucem in synagoga Iudaeorum posuit, &c. His hortamur affatibus, vt sublata exinde cum ea, qua dignum est, veneratione imagine, atque cruce, debeatis, quod violenter ablatum est reformare. *Greg. lib. 7. epist. 5. reg. ad Ianua. Caralit.*

CAP. XIII.

Bellum erat cum impiis, in quo, licet non aperte, insignem tamen belli socium habuisti Deum nostrum Christum; cuius quidem labarum insigne gestasti: ipsam dico viuificantem crucem, magnum illud post mortem illius trophaeū, in quo mundi fines quadripartito descripsit, &c. Deinde etiam sanctam omnium Dominae castae Dei matris, imaginem, cuius faciem diuites populi supplicant. Sanctum enim est, vt patribus videtur; nam quicumque eam ita venerantur, his sine dubio magna retribuit; quandoquidem imaginis veneratio, in prototypum iuxta magnum Basilium, redit. Pietate enim plenum est venerandarum picturarum argumentum, vt auctor est Chrysostomus. Si quis alius, ego certe, inquit, ex cera fusilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim Angelū turmas barbatorum in imagine persequentem; & Dauid vere dicentem, Domine in ciuitate tua imaginem eorum adnihilabis. neque vmquam ecclesia errauit in hoc, quod dixerit; Deum nobis imagines concessisse: neque etiam hoc ethnicam traditionem sapit. Nam & in Paneadem ciuitatem Haemorrhoissae imago transmissa, in memoriam miraculi, quo herbae excrescentes omnibus aegretudinis auxiliares erant, celebrabatur; idque summa erga nos Dei bonitate. Ergo ecclesiae capita, & columnae talia fieri permiserunt, & tradiderunt, vt in omnium oculis eiuscemodi picturae exhiberentur. *Greg. ij. ad Germanum CP. Episcop. vij. synod. act. 4. ante fin.*

Lib. de Spiritu S. cap. 18.

Psal. 72.

CAP. XIV.

Beatus Siluester per diaconos adferri, quas

habebat Apostolorum imagines, iussit; quas cum Imperator aspexisset, clara voce proclamauit: hi sunt, quos per visum conspexeram, &c. Ecclesias Dei exaedificare caepit, columnas earum passim sacris imaginibus in memoriã incarnationis Domini nostri Iesu Christi, omniumq. Sanctorum reuerentiam exornauit, &c. Quemadmodum etiam beatus pater Gregorius Apostolorum successor praedicauit, ob id depingi in templis euangelicas historias; vt homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt, quorum sane maxima pars est, conspectis illis redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem, quae in carne conuersatio Domini nostri Iesu Christi fuisset, vt taceam alios Imperatores cum sacerdotibus, & vniuerso christiano populo, qui omnes iuxta antiquam sanctorum patrum traditionem venerandas imagines & receperunt, & tenent, & in memoriam, & compunctionem cordis conseruant, & in hunc vsque diem venerantur. Nec aliter fiebat in regionibus istis, donec proauus vester ex impiorum quorumdam instructione venerandas imagines abstulit, &c. Qua de causa in magnam

[illegible] tribulationem vterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora sanctissimi, coniecti sunt, &c. Post id & Zacharias, Stephanus,

* nos s. Paulus, & alter Stephanus, qui * nobis in Episcopatu huius almae vrbis praecesserunt, auũ, patremq. vestrae Serenitatis pro restitutione sanctarum imaginum saepe interpellarunt. Eadem ratione & nostra exiguitas Imperatoriam vestram maiestatem cum omni humilitate obsecrat, sinat aliquando recordationis caussa erigi in ecclesiis sacram Iesu Christi iuxta incarnationem humanitatis imaginem. Ponatur in aula Dei similitudo eius sanctae Matris, sanctorum quoque & beatorum Apostolorum, prophetarum, martyrum, & confessorum, & ex animi desiderio eas veneremur; quemadmodum a sanctissimis patribus maioribus nostris, probatissimisq. Pontificibus nobis a multis saeculis traditum est, &c. Nimirum vt per visibilem figuram ad inuisibilem magnitudinis eius diuinitatem spirituali dispositione mentes nostrae rapiantur, &c. Nequaquam autem sic statuamus, quemadmodũ quidam nugantur; vt imagines tamquam deos conficiamus. labor enim, & fatigatio nostra, quam exhibemus, in desiderium Dei, sanctorumq. eius perficitur. Et quemadmodum sacra Scriptura imagines in memoriam venerationis habet, sic & nos eas habeamus, seruantes tamen perpetuo fidei nostrae puritatem, &c. Quaecumque in admonitionem hominum ad gloriam Dei spectantia fiunt, Deo

Genes. 49. displicere nequeunt. Iacob in summitate vir-

Heb. 11. gae suae adorauit, &c. non virgam, sed tenentem eam in signum dilectionis adorauit: & nos iuxta desiderium, & amorem, quo erga Deum, sanctosq. illius affecti sumus, figuras in imaginibus repraesentemus. non inquam in coloribus, & tabulis honorem constituentes, sed eorum praedicantes gloriam, quorum appellationem imagines referunt, &c. Ani-

maduertendum est, Dominum de medio Che- Exo. 40.

rubim manu hominum factorum pro salute populi non dedignatum loqui. Quamobrem non est dubitandum, omnia, quae in ecclesiis Dei ad laudem, & decorem domus illius constituuntur, sancta, & colenda esse, &c. In libro

Numerorum legitur: Fac serpentem, & pone Num. 21.

illum in signum, & qui tactus fuerit, illumq. inspexerit, viuet, &c. Christi vero Dei, & Seruatoris nostri, omniumq. sanctorum figuras contemplantes, & venerantes, dubitamus nos seruari? absit, vt amplius dubitemus: absit, vt a patrum sanctorum traditione diuersa sentiamus: haereamus in doctrina illorum, nec ab illa declinemus, &c. B. Augustinus ait in sermonibus adhortatoriis: Quid est imago Dei aliud, nisi vultus Dei, in quo signatus est populus Dei? Et B. Gregorius Nyssae Episcopus de Patriarcha Abraham: Vidi non infrequenter passionis figuram, neque sine lachrymis eiuscemodi picturam transii: cum scilicet opus artificii in personam significatam demõstratum esse viderem, & reliqua, quae ex interpretatione in Cantica Canticorum adfert. Et deinceps: Numquid materia diuersorum colorum animae imitationem non repraesentat? nam qui imaginem aspicit, quae ex arte per diuersos colores in tabula est expressa; non ex pictura, & colorum tinctura similitudinem accipit, sed ad contemplationem primi exemplaris animum reducit. Et Basilius epistula in Iulianum Apostatam, &c. Confiteor etiam Filii incarnatam οἰκονομίαν, deinde sanctam Mariam, quae secundum carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans. Suscipio etiam sanctos Apostolos, prophetas, & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum mediationem propitius mihi sit Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratias largiatur. Quam ob caussam & historias imaginum illorum honoro, & palam adoro. hoc enim nobis traditum a sanctis Apostolis, non est prohibendum, sed in omnibus ecclesiis nostris eorum historias erigimus. Idem in sermone in XL. martyres. Quin etiam bellorum trophaea, & victorias, & historici scriptores, & pictores demonstrant: hi quidem oratione rem exornantes, hi vero in tabulis depingentes, multos ad virtutem, & virilitatem excitarunt. siquidem quae historia oratione exprimit, haec tacens pictura per imitationem ostendit. Et Joannes Chrysostomus CP. Episcopus in sermone in parabolam de semente: Nonne iniuria afficit Regem, qui regiam vestem violat? Non nouisti, quod is, qui iniuria afficit Imperatoriam imaginem, in Imperatorem ipsum, veluti exemplar imaginis, eiusq. dignitatem iniurius est? Nescis, quod quicumque ex ligno, & coloribus imagini conuicia dicit, il-

lum

lum non damnari, veluti in rem inanimatam, sed contra Regem ipsum dixerit? Iudicatur enim occulte Regi iniuriam intulisse. Et in sermone in quintam diem Paschae, &c. Nam cum regiae figurae, & imagines in ciuitates inferuntur, populus non ipsam tabulam, aut ex cera factam imaginem honore prosequitur; cumq. magistratu illis obuiam procedit; sed potius regiam historiam, & veluti praesentiam suscipiunt: eodem sane modo & ipsa creatio non terrenam ipsam speciem, sed caelestem historiam admiratur. Cyrillus in Matthaeum &c. Imaginum vsum nobis supplent parabolae, quae signorum virtutem nobis subijciunt, nimirum per oculorum appositionem, manuū tactum, & quae in nudo intellectu contemplationem obscure habent. Athanasius Alexandrinus Episcopus de Incarnatione Domini: Ea, quae in tabulis picta sunt, cum figura per sordes, & situm deleta fuerit: necessarium est, vt denuo pingatur, &c. Ambrosius ad Gratianum Imperatorem lib. iij. cap. ix. Quid ergo, Numquid cum diuinitatem, & carnem adoramus, Christum diuidimus? Num, quando in eo & diuinam imaginem, & crucem adoramus, ipsum partimur? absit. Et Stephanus Bostrorum Episcopus: Quicumque imagines diuorum confitentur, non errant; siquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum, & sanctum est. Aliud enim imago, aliud ἄγαλμα, hoc est, animalis abiecti statua, &c. Quod imago Dei sit homo, honore prosequēdus est, & admitti dignus. omnis enim imago, siue Angelorum, siue Prophetarum, aut Apostolorum, aut Martyrum, aut alioqui iustorum virorum in nomine Dei facta, sancta est. Non enim ipsum lignum honoratur; sed ipsum illud, quod in ligno datur contemplandum, atque ita per recordationem veneratio exhibetur. Omnes enim Principes, etiam si pessimi sint peccatores, adoramus, & reuerenter salutamus; quid vetat igitur, quominus non liceat, & sanctos Dei ministros venerari, & in memoriam eorum imagines statuere, & erigere; ne in obliuionē perpetuam veniant? Verum, inquis, Deus ipse manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi, o Iudaee, quid est, quod super terram extet, quod non fit manu hominum factū? &c. Nos vero in memoriam sanctorum imagines facimus, Abrahae, Mosis, Eliae, Esaiae, Zachariae, reliquorumque Prophetarum, Apostolorum, & sanctorū Martyrum, qui propter Christum tribulati sunt; quo omnis, qui eos in imagine contemplatur, illorum & meminerit, & glorificet Deum, qui illos quoque magnifecit. Decet siquidem eos honor, & veneratio propter iustitiam eorum, vt omnis qui viderit eos, in imitationem suorum operum ducatur. Qualis vero iste est adorationis honor? Profecto non alius, quam is, quo nos peccatores quoque inuicem prosequimur, salutantes nos inter nos per honorationem, & dilectionem. Quid aliud apud Dominum Deum nostrum temptamus, quam adorantes, glorificantes, & trementes eum? Imago enim nihil aliud est, quam figura illius,* in qua pictura expressus est. Impii vero, qui ipsi nihil boni faciunt, neque sanctorum recordantur, caueant bona operantes impedire, neque scandalo sint iis, qui sanctos Dei seruos honore afficiunt, &c. Ex his liquido constat, ob recordationes Sanctorum, imagines tantum pingi, venerari, & coli, quos clare constat seruos esse Dei, & pro nobis apud Deitatem obsecrantes, & intercedentes. Dignum namque est, vt ducum nostrorum memores simus, & Deo gratias agamus. Et beatus Hieronymus presbyter Hierosolymitanus in quodam sermone. Etenim, vt concessit omnibus gentibus adorare, quae manu facta sunt, Iudaeis quidem crustas illas, quas fabricauit Moses, praeterea duo Cherubim aurea; ita nobis Christianis crucem largitus est, & bonorum operum imagines pingere, & venerari, atque ita nostrum opus apud eum probate, &c. Ideo supplico, obtestor, adiuro, vt sacras imagines in ipsa Deum colente, & regia vrbe, & in vtrisque Graeciae partibus in pristinum statum restitui, & firmari iubeatis, custodientes traditionem huius sanctissimae vestrae ecclesiae, abiiciendo etiam & execrando impiorum haereticorum improbam vehementiam, quo sacram hanc vestram catholicam, & Apostolicam Romanam ecclesiam indissolutam complecti possitis. Amen. *Hadrianus ad Constantinum & Irenem act. 2. synod. vij. Nicae. ij. vide Hadrianum cap. vlt. de imaginib. Haec epistula comprobata fuit in ead. syno. vij.*

* qui in pictura

CAP. XV.

In epistula tua est expressum, quod in sextae synodi diuine, & legaliter praedicatis canonibus recipitur pictura illa veneranda, in qua agnus digito Praecursoris demonstratus, graphice est insculptus, qui in typum gratiae assumptus, verum nobis per legem agnum, nempe Christum Deum indicat. Veteres igitur typos, figuras, & vmbras tamquam veritatis signa, & notas ecclesiae traditas suscipientes, gratiam & veritatem agnoscimus, tamquam legis plenitudinem hanc arbitrantes. Vt igitur & in colorum effectibus omnium oculis subiiciatur figura illa, quae agnum illum, qui abstulit peccata mundi, nimirum Deum nostrum, iuxta humanam effigiem delineat, censemus ab hoc tempore pro vetere illo agno, & nouum in ecclesia Dei erigendum, &c. Deinceps etiam venerandas imagines, primum iuxta humanam figurationem Christi Dei nostri secundum nos, & pro nobis incarnati; deinde inuiolatae, & vere Deiparae, postremo omnium sanctorum suorum beatitas vestra dilecta colere, & adorare pergat, &c. *Hadrian. ad Taras. CP. vij. syno. actio. 2. Trull. c. 83. Iuo par. 4. c. 122. decr. haec item epistula in eadem synod. cōprobata fuit. v. Tharasii epist. ad Episcopos Orientis act. 3. post med.*

De conse. d. 3. c. sex tam. 29.

CAP. XVI.

O insania frementium contra fidem, & religionem christianam, vt asserant non colere, aut venerari imagines, in quibus figurae sunt Saluatoris, eius genetricis, vel sanctorum, quorum virtute subsistit orbis, atque potitur
Num.21. humanum genus salutem. Aenei serpentis inspectione credimus Israeliticum populum a calamitate iniecta liberari; Christi Dei nostri, & sanctorum effigies aspicientes, atque venerantes dubitamus saluari? Absit talium nefariae temeritatis cedere amentiae: patrū priscas sequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. *Hadria. de imaginib. c. 26.*

CAP. XVII.

Sanctus Cyrillus Alexandrinus, & sanctus Gregorius Nyssenus vno tenore in historia Abrahae pro sacrarum imaginum veneratione dixerunt, &c. *Hadria. de imaginib. c. 37. in vij. syno. act. 4. in princ. vide epist. Cyril. ad Acacium Episc. Scythopoleos, & Greg. Nyssen. in orat. de Deitate Filij & Spiritus sancti.*

CAP. XVIII.

Obiectio. Quod contra B. Gregorii instituta sit imagines adorare, seu frangere, &c. Nequaquam
Responsio. sacras contempsit imagines aliquando, sed magis constantissime obseruauit, & eorum veneratus est figuras. *Hadrian. de imaginib. cap. 50.*

CAP. XIX.

Obiectio. De eo, quod Theodosius Amorii Episcopus incaute, & extraordinarie dixerit; Confiteor, & promitto, & suscipio, & osculor, & adoro imagines. & post pauca: Qui non instruunt diligenter omnem Christo dilectum populum adorare, & venerari sacras, & venerandas imagines omnium Sanctorum, qui a saeculo
Responsio. Deo placuerunt, anathema. Putamus, quia zelo fidei feruens praedictus Theodosius talem orationem confessus est, qualem in eorum definitione explanauerunt. Nam & praedecessores nostros, videlicet beatissimos Pontifices Gregorium, & Gregorium, Zachariam, & Stephanum, Paulum, & iterum Stephanum reperimus pro sacrarum imaginum erectione, in Spiritu sancto feruentes, rectae fidei zelum habere. Pro quo Dominus Gregorius Papa secundus iunior, vna cum lxxix. sanctissimis Episcopis, ante confessionem beati Petri Apostolorum Principis praesidens, multorum sanctorum Patrum testimonia roborantes, venerari, & adorari sacras imagines in eorum concilio censuerunt. Porro & praedecessor noster sanctae recordationis quondam Dominus Stephanus Papa similiter cum Episcopis partium Franciae, atque Italiae, &c. sanctorum Patrum testimoniis adhaerentes adorare, atque venerari sacras imagines statuerunt.
2.Thessal. c.2. Vnde & beatus Paulus Apostolus docens, inquit: Tenete traditiones, quas accepistis, &c. *Hadria. de imaginib. c. 63.*

CAP. XX.

Ex praua reuertentes haeresi totis nisibus eorum temptauerunt sanctae catholicae, & Apostolicae in ipsorum confessione satisfacere ecclesiae; & ideo talem adorationem se confessi sunt pro sacris imaginibus credere, qualis in definitione synodi constituta est, inter cetera. Reordinari venerandas, & sanctas imagines, quae ex coloribus, & metallo, & cetera materia oportune habētur in sanctis Dei ecclesiis, in sacris vasis, & in vestibus, parietibus, & tabulis, domibusq. & viis: quasq. Domini, & Saluatoris nostri Iesu Christi imagines, intemeratae dominae nostrae sanctae Dei genetricis, pretiosorum Angelorum, & omnium Sanctorum, & iustorum virorum. *Hadrianus de imaginib. cap. 67. vij. syno. actio. 7. in definition.*

CAP. XXI.

Praedecessores nostri sanctissimi Pontifices in sanctis conciliis talem dedere sententiam: Si quis sanctas imagines Domini nostri Iesu Christi, & eius genetricis, atque omnium Sanctorum, secundum sanctorum Patrum *doctrinam venerari noluerit, anathema sit. *Hadria. de imaginib. c. 76.* *sententiam

CAP. XXII.

Illi nobis dicere debebant in quali de ipsis sex synodalibus conciliis reprehensae sint sacrae imagines. Enimuero in primo sancto concilio saepius ostensum est, quia sanctus Siluester Papa, & Constantinus Christianissimus Imperator venerati sunt sacras imagines, & cum nomine christianitatis palam coram omnibus fideliter, atque mirabiliter eas ostenderunt: & a tunc vsque haetenus sanctorum Pontificum videlicet Siluestri, Marci, & Iulii mirae magnitudinis sanctae eorum ecclesiae apud nos sunt depictae, tam in musiuo, quāq. in ceteris historiis cum sacris imaginibus *ornatis. Item in sancto secundo concilio sanctus Damasus elegantissimus Papa propriam suam fecit ecclesiam, cuius sanctus Gregorius Papa meminit in dialogis: quae ex nomine conditoris Damasi vocatur: similiter a tunc vsque haetenus historiis sacris, & imaginibus pictam habemus. Item & de sancto tertio concilio sanctus Caelestinus Papa proprium suum caemeterium picturis decorauit, magis autem Beatus Xystus Papa fecit basilicam sanctae Dei genetricis Mariae, cognomento Maiorem, quae & ad Praesepe dicitur, quam in diuersis historiis sacris decorauit imaginibus, &c. Item de sancto quarto concilio, sanctus Leo Papa fecit ecclesias, quas in musiuo diuersis historiis, seu imaginibus pingens decorauit, &c. Et de sancto quinto concilio sanctissimus Vigilius Papa in Lateranensi Patriarchio basilicam faciens, pulcherrime eam decorauit picturis, tam in historiis, quamq. in sacris imaginibus. Multo amplius vero eius sanctissimi successores dominus Pelagius, atque dominus Ioannes mirae magnitudinis ecclesiam *ornatae f.

Apo-

Apostolorum a solo aedificantes, historias diuersas tam in musiuo, quam in variis coloribus cum sacris pingentes imaginibus, & a tunc vsque hactenus a nobis venerantur. Sed & sanctus Gregorius Papa in monasterio suo pulchrum fecit oratorium, & ipsum diuersis historiis pingi fecit, atque sacras ibidem erexit imagines: vbi & cum B. Eleutherio pro aegritudine stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt. Et ille vir sanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum suscitasse, ante ipsas sacras imagines se prosternēs, diuinam exorare clementiam, cū sancto Gregorio non dubitauit: sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt, & vsque hactenus apud nos venerantur, &c. In sexto vero sancto concilio non solum contemnere non sunt ausi; sed etiam easdem sacras imagines venerantes statuerunt, agnum Christum Deum nostrum secundum humanam figuram, & in imaginibus a nunc pro veteri agno retitulari, &c. Praedecessor noster sanctissimus Gregorius iunior Papa, pro sacris imaginibus inquit, omnia, & ipsa nostra tradimus, si contigerit corpora, &c. Ideo nequaquam nos quispiam terminos patrum nostrorum transgredi facere valebit, neque nouitates vocum imponere; sed in ea orthodoxa fide, quam suscepimus, manentes, & olitanam traditionem amplectentes praedecessorum nostrorum sanctissimorum Pontificum proculdubio veneramur, & tenemus pro sacris imaginibus concilia, nullum quemlibet iam ex inde contrarium sermonem suscipientes, neque rationem reddentes. *Hadrian. de imaginib. c. 90. Ex Greg. 3. lib. dial. c. 33. Trull. c. 33.*

CAP. XXIII.

Saepius exarauimus, qualiter praedecessores nostri sanctissimi Pontifices in eorum sacris referentes conciliis, pro venerandis imaginibus constituerunt, & nimirum constat eorum Apostolicam censuram apud nos obseruandam, ac venerandam existere. *Hadrian. de imaginib. c. 95.*

CAP. XXIV.

Nusquam frigidus, nusquam tepidus labor sanctorum Apostolicae Sedis Praesulum circa sacrarum imaginum debitam reuerentiam, & competentem venerationem apparuit. Nec defuerunt harum impugnatoribus decessorum nostrorum certamina, qui hoc egerunt scriptis, hoc diuersis laboribus, hoc etiam suis increpationibus apud mundi huius Principes, vt talis error eminus pelleretur. Quamuis dixeritis, non nostri eguisse vos ad expugnandos haereticos, pro eo, quod iam fuerit huiusmodi haeresis in Nicaeae secundo conuocata synodo, & a magno Methodio deinde subuersa. Quasi non & ipsi secundo in Nicaea collectae synodo Apostolica nostra sedes praesederit, & prima contra male sentientes spiritalem sagittam emiserit, &c. Nam & in caussa sacrarum imaginum ante sanctissimum Methodium, quinimo & ante synodum in Nicaea sub Irene congregatam, cum adhuc hoc schisma nouiter esset exortum, & Constantinopolitanos paene cunctos more pestilentiae inuasisset, Romani Praesules, Gregorius inter ceteros, & Stephanus conuocatis Episcopis occidentalium regionum inueniuntur fortiter dimicasse, & hoc funditus condemnasse. *Nicol. epist. ad Mich. Imper. cuius initium est: Proposueramus, post med.*

CAP. XXV.

Pristinam sanctorum Patrum traditionem, quam a praedecessoribus nostris beatissimis, & orthodoxis Pontificibus, qui post B. Petrum in eius Apostolica Sede resederunt, nobis obseruandam suscepimus, &c. Oportet ergo tota mentis intentione, summiq. desiderii conamine venerandas tam Domini nostri Iesu Christi, quam suae sanctissimae genetricis, & beatorum Apostolorum, atque omnium sanctorum imagines venerari, & colere; & eo, quo valemus adnixu contra haereticorū vesaniam, qui ab earum veneratione populum cohibent, resistere studeamus, &c. Cur eorum execramur effigies, per quos agnouimus fidei veritatem? &c. Haec breui stilo transeuntes, &c. scripsimus, quia Hadrianus sanctissimus Praesul antecessor noster multa de his in epistolis, quae CP. habentur, tradidit, &c. *Nicol. in ep. ad Mich. Imp. incip. Principatum, ante fin. lecta vij. synod. sub Hadria. ij. act. 4.*

CAP. XXVI.

Dicit Hadrianus, quod nisi in erigendis imaginibus feruentius contra illorum depositores, atque conculcatores, vt verus miles Christi resisteres, nequaquam vestrae consecrationi assensum praeberemus, &c. *Nicol. in epist. ad Photium. incip. Postquam B. Petro. ex Hadrian. in epist. ad Tarasium in vij. synod. actio. 2. lecta in dicta actio. iv. synod. vij. sub Hadrian. ij.*

CAP. XXVII.

In aliquibus picturis sanctarum imaginum agnus digito Praecursoris ostenditur, quo indicatur Christum fuisse verum legis agnum. Has igitur formas, & vmbras, vti veritatis symbola, & characteres ecclesiae traditas veneramur cum caritate, & veritatem, vt implementum legis suscipimus, sed ipsum hominem pingi iubemus. *Trull. cap. 83. refert. vij. syno. act. 3. 4. & 6. & act. 2. in epist. Hadria. ad Tarasium. & epist. ad Carol. Magn. cap. 35. & 90. & in epist. Tarasii ad* Episcopos *Orientis. Iuo par. 4. cap. 122. & 126. decr. Caesaraug. lib. 1. c. 39.*

De conse. dist. 3. c. sextam. c. 29.

CAP. XXVIII.

Vniuersam haereticorum linguae incontinentiam abiiciens execror. Interpellans etiam intemeratae Virginis nostrae Deiparae, sanctarum caelestium potestatem, omniumque sanctorum intercessionem, horum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiens, & amplectens, honorifice veneror; firmiter credens, me illorum sanctitatis fieri posse parti-

cipem. Eodem modo venerandas imagines, quae oeconomiam Iesu Christi, &c. & Dominae nostrae, & Apostolorum, prophetarum, martyrum, & omnium sanctorum, (ostendunt) suscipio, & amplector, eisque honorem debitum exhibeo, execrans septimam pseudosynodum contra imagines, &c. Christianorum accusatores Iconoclastas execror. Qui sacrae scripturae verba de idolis, & gentilium statuis ad venerandas Christianorum imagines exponentes trahunt, execratio, &c. Qui asserunt Christianos, vt Deos imagines adorare, execratio. Qui doctrinam sanctorum patrum, & traditionem catholicae ecclesiae contemnunt, execratio. *Basilij Episcopi Ancyr. resipiscentis confessio. a vij. synodo laudata act. 1. post prin.*

C A P. X X I X.

In primis approbo, suscipio, saluto, & veneror ante omnia intemeratam Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri imaginem, & eius, quae ipsum sine semine peperit, sanctae matris Virginis, cuius etiam auxilium, protectionem, & intercessionem nocte, diuque, vt peccatori mihi subueniat, inuoco. Vt quae eam potestatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Christo Deo nostro. Quin etiam sanctorum Apostolorum, prophetarum, martyrum, patrum, & eremum colentium imagines suscipio, & veneror; non vt Deos; absit: verum mentis meae affectum, & desiderium, quo in illos affectus sum, hoc modo indicans, ex toto animo omnes obtestor, vt ad Deũ pro me intercedant, quo in oculis eius misericordiam in die iudicii consequar. Eadem ratione, & reliquias sanctorũ veneror, & honore prosequor, & saluto, veluti athletarum, & certatorum pro Christo: quique gratiam a Deo consecuti sunt; & remedia praestare, morbos curare, daemones eiicere, quemadmodum Christiana ecclesia veluti per manus accepit a sanctis Apostolis, & patribus vsque in praesens saeculum. Probo similiter, quae a primordio receptae traduntur imagines Iesu Christi, &c. Nam si Imperatorum vexillis sanctioribus, & imaginibus in ciuitates, & prouincias missis, omnis populus cum cereis, & suffimentis odoratis occurrunt; &c. Quemadmodum B. Basilius ait: Verum etiam in bello fortia virorum facinora, & historici scriptores, & pictores saepe denotant; hi quidem oratione exornantes, hi vero in tabulis depingentes, vtrique etiam multos ad virtutem excitarunt, &c. Et Chrysostomus ait: Sanctorum enim gratia morte non amputatur, interitu non obtunditur: sed & post mortẽ viuentibus sunt potentiores. &c. Qui venerãdas imagines non veneratur, anathema; Christianorum accusatoribus, aut Iconoclastis anathema. *Theodosius Episcopus Amorij resipiscens. vij. syn. act. 1. post prin.*

In oratione in xl. martyres

C A P. X X X.

Leo Rhodi Episcopus ait: ex legali, prophetica, Apostolica, patrumque traditione instructi sumus, hanc esse veritatem, pictumque, vt in sanctis ecclesiis venerandae imagines colantur, docemur idem multorum annorum cõsuetudine ab Apostolorum temporibus huc vsque probata, atque ex his persuasi sumus. *vij. synod. act. 1. ante med.*

C A P. X X X I.

Postquam haereticorum caligines discussae sunt, lux orthodoxae fidei omnes illuminauit. Quam & ego secutus suscipio, & amplector sanctas, & venerandas imagines. Qui vero secus sentiunt, anathemate deuoueo. *Agapius Episcopus Caesareae Cappadociae. vij. synodo act. 1. in fin.*

C A P. X X X I I.

Euthymius sanctissimus Episcopus Sardensium dixit: Et ego antelectis beatissimi Papae veteris Romae litteris sincere, & irrepugnabiliter inhaereo, consentio, & confiteor de orthodoxa fide, deque sanctis videlicet, & venerandis imaginibus, non veluti hoc sit nouum aliquod dogma, aut nuperum inuentum recipiens, sed clare cognoscens ex Apostolica traditione, sanctorumque doctorum in ecclesia iussu per manus nobis traditum, ob eam caussam venerandas imagines ex toto corde cum debito honore, & salutatoria adoratione suscipio. Eos vero, qui secus sentiunt, aut reclamant, contrariumque docent, alienos a catholica ecclesia arbitror, * renuntio, & haereticos proclamo. *vij. syn. act. 2. in fin.*

*enuntio

C A P. X X X I I I.

Sanctas, & venerabiles imagines recipio, amplector, & honoro, veluti arrabonem existentes meae salutis: secus autem sentientes anathematizo. *Stauratius Episcopus Chalcedonis. vij. synod. act. 2. in fin.*

C A P. X X X I V.

Sextae synodi decretum, in quo assignatur quibusdam in picturis agnum digito Praecursoris indicatum feliciter effigiari, veluti in typum gratiae, verum illum agnum Christum Deũ nostrũ per legis praecessionẽ praefiguratũ, recipio. Propterea antiquas illas picturas, & vmbras figurarum tamquam symbola, & notas ecclesiae traditas, amplectimur; ipsam tamen gratiam, & veritatem prius suo honore conuenientes: legis enim satisfactio haec sunt. Picturas autem non in alium vsum admittimus, nisi vt perfectius omnium cõspectui, oculisque exhibeantur, quemadmodum agnus, qui peccata mundi sustulit, iuxta humanam effigiem configuratus a nobis erigitur; vt ex hac eius humiliatione altitudinem verbi Dei consideremus. *Tarasius in epist. ad Episcopos Orientis. vij. syn. act. 3. in prin. Trul. cap. 33. Haec epist. comprobatur a synodo.*

De conse. d. 3. c. 29. sextam.

C A P. X X X V.

Sanctas imagines reueremur, principio adorantes Dei verbi propter nos incarnati Domini nostri, & Seruatoris Iesu Christi, qui formã serui assumpsit, imaginem. Quamquam sciamus ipsam imaginem, & typum deitatis, quae

Philip. 2.

cum

cum carne illius immaculata, inconuulsum, vnica est, minime posse figuram praestare. Inuisibilis enim est diuina natura, nec depingi, nec 1. Ioan. 4 figurari se permittit. Deum enim, vt ipse inquit, nemo vidit vnquam, sed humanitatis illius imaginem coloribus docentes, adoramus: visus enim est Deus, & cum hominibus conuersatus est, nostroque more, & natura laborauit, esuriit, sitiit. Adoramus quidem Christi imaginem, quemadmodum facies eius visa est, non tamen a deitate separata, &c. Veneramur etiam, & adoramus imaginem Deiparae, & Dominae nostrae irreprehensibilis, immaculatae, & in explicitae castitatis matris, quae illum peperit; quin etiam sanctorum Apostolorum, prophetarum, & victorum martyrum, sanctorumque, & beatorum veluti amicorum Dei imagines colimus: non in materia, aut coloribus honorem constituentes, sed per hoc officium nostrum, quod ipsis adeo, quorum typum imagines gestant, debemus, impartientes. Cum sciamus, iuxta Basilii magni sententiam, quod imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypum referatur. Qui negant fas esse imagines sanctorum adorare, cum sint manufactae, ob id etiam idola impii illi eas vocant, sciat hi, quod & Cherubim, & propitiatorium, & arca, & mensa, &c. manu hominum facta sunt, *adorata al. & adorata &c. Cum igitur scriptura venerandas imagines recipit, adorare eas licitum est, sed prototypi causa. *Theodorus Episcop. Hierosolimit. in ep. synod. in fin. apud vij. syn. act. 3. in fin. ubi comprobatur a patrib.*

C A P. X X X V I.

Recipio, veneror que iuxta veterem traditionem sanctas imagines. Et conuenticulum illud apostaticum, quam septimam synodum delirantes quidam ausi sunt appellare, omnesque, qui cum hac sentiuno, horrendis diris deuoueo. *Epiphan. Diaco. Catanes. vij. syn. act. 3. ante fin.*

C A P. X X X V I I.

Vetus scriptura habuit Cherubim obumbrantia propitiatorium; & nos quoque imagines Iesu Christi, & sanctae Deiparae, sanctorumque habebimus obumbrantes altaria. *Taras. vij. syn. act. 4. in prin.*

C A P. X X X V I I I.

Ego ex cera fusilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim angelum in imagine barbarorum nubes propulsantem: vidi barbarorum cohortes conculcatas, & Dauidem vere Psal. 72. dicentem: Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum redige. *Ioan. Chrysost. in oratione, quod veteris, & noui testamenti vnus sit legislator. vij. synod. act. 4. post prin. Hadria. de imaginibus, cap. 4. Greg. Pisinun. Episcop. apud eandem synodum, act. 1. ante med.*

C A P. X X X I X.

Mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur, postquam gratiam nacta fuisset, statuam Christo erexit, &c. *Antipater Episcopus Bostrorum in sermone de eodem miraculo. vij. synod. act. 4.*

C A P. X L.

Surgentes omnes cum gaudio, & lacrymis surrexerunt, paenitentiamque egerunt, factaque precatione vnusquisque sancta euangelia, venerandamq. crucem, & imaginem Dei Seruatoris nostri Iesu Christi, nec non Dominae nostrae Deiparae salutarunt, ponentes manus suas super ea in confirmationem eorum, quae locuti erant, &c. Nousti, quae sancita sunt, per sancta euangelia, viuificamque crucem, nec non imaginē Dei Saluatoris nostri, ipsiusq. sanctam semper Virginem matrem. *Sanctus Maximus confessor in dogmatib. inter ipsum & Theodosium Episcopum Caesareae in Bithinia.* Animaduertamus quo pacto dixerint hoc verbum ἠσπάσαντο idest salutarunt; quod & nos facere debemus: nam λατρεία ad vnum Deum refertur. *Taras.* Petrus Episcopus Nicomediae dixit: Neque etiam vulgaris vir, qui hoc fecit, sed Maximus Dei philosophus, & cum patribus certans. Quin etiam confessor, & veritatis propugnator. Sufficiat igitur nobis, vt in salutando venerandas imagines illum sequamur. *Apud vij. syn. act. 4. ante med.*

C A P. X L I.

Venerentur alii aliter sanctos, hos diuersimode eorum dona magnificantes, benefactaque multifariam praedicantes: hi quidem excelsorum templorum erectionibus; illi vero variarum vnionum ornatibus, alii gemmarū, & auri contextibus, alii praeclarorum pictorum artificio, &c. *Sophronius Archiepiscopus Hierosolymit. in enconico in sanctos Cyrum. & Ioan. vij. syn. act. 4. in med.*

C A P. X L I I.

Indicant verba patris nostri Sophronii, quod scilicet, praestat iurantem peierare, quam plane iuramentum in destructionem venerandarū imaginum seruare. Hoc autem dico, quia hodie quidam iuramento idem statuerunt. *Ioannes monachus Vicarius Sacerdotū Orientis. vij. synod. act. 4. post med.*

C A P. X L I I I.

Confiteor etiam filii incarnatam οἰκονομίαν deinde sanctam Mariam, quae secundum carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans. suscipio sanctos Apostolos, prophetas, & martyres, qui pro me apud Deum supplicant; quo per illorum meditationem propitius fit mihi Deus noster benignissimus, & remissionē peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob caussam, & historias imaginum illorum honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis a sanctis Apostolis non est prohibitum, sed in omnibus ecclesiis nostris eorum historias erigimus. *Basilius in epist. ad Iulia. Imp. apostatam. vij. synod. act. 4. post med.*

C A P. X L I V.

O clari athleticorum recte factorum pictores, exurgite vestris artibus militis mutilatam imaginem magnificate, &c. Inscribatur etiam tabulae, qui certaminibus praesidet Chri-

Christus. *Basilius in beatam martyrem Barlaam. vij. syno. act. 4. post med.*

C A P. X L V.

Quae tibi sententia est de Nabuchodonosor? Non meministi scripturae, vbi impiissimus appellatur? &c. Non audiuisti, quod Cherubim rapuerit? non, inquam, intellectilia illa, & caelestia, verum ea, quae in templo erant collocata obumbrantia propitiatorium, e quorum medio Deus loquebatur. *Cyrill. Hierosol. cathec. 2.* Sanctissimus Patriarcha (*Tharasius*) dixit: Animaduertamus quomodo accusetur Nabuchodonosor, quod Cherubim subuerterit: quantumq. ob eam rem increpatus sit, & passus fuerit. Sancta Synodus dixit: Magnum sane casum, & condemnationem. Sanctissimus Patriarcha dixit: Igitur quicumque sacrum aliquid e templo eijcit, & subuertit, eidem sententiae subiacebit. Petronas gloriosissimus Patricius dixit: Post istam increpationem, & regno eiectus est, & septem annis in desertis herbas vorauit instar bouis. *In vij. syno. actio. 5. in princ.* Dan. 4. f

C A P. X L V I.

Sacrae synodi cum diuinis placitis, & venerandas imagines admiserunt, & honore & cultu quodam certo eas Patres nostri dignati sunt. Quin etiam in templis sanctis ab se aedificatis eas collocauerunt; nec illic solum, verum etiam in omni loco conuenienti eas pinxerunt, salutaruntq. &c. *vij. syno. actio. 6. Epiphan. contra Gregorium, & alios tomo 5. post med.*

C A P. X L V I I.

Germani filii, non nothi, & adulterini, sponsae exornatae Christi, quae neque maculas, neque rugas habet, Catholicae ecclesiae, soli Deo cum obsecratione sacrificia, & cultum praesentantes, venerandam Christi imaginem, veraeq. & indubitatae Virginis nostrae Deiparae, sanctorum Angelorum, & omnium denique Sanctorum sensu visus intuentes sanctificantur, & in memoriam eorum animo, & corde perpendunt, vt in vnum Deum per iustitiam credant, & ore confiteantur ad salutem, &c. Non est imaginum structura, pictorum inuentio, sed ecclesiae catholicae probata legislatio, & traditio, &c. *vij. synod. actio. 6. Epipha. contra Greg. & alios to. 5. post princ.*

C A P. X L V I I I.

Quis ignorat imagine contumelia, aut ignominia affecta, illum laedi, cuius est imago? Hoc & ipsa veritas, hoc rerum natura docet; hoc & beati Patres tradiderunt. Basilius enim Magnus inquit: Honos imaginis in ipsum prototypum redit. Athanasius: Qui imaginem adorat, in ipsa Imperatorem adorat. Similiter & Chrysostomus: Non nouisti, quod is, qui imaginem Imperatoris violat, in prototypum dignitatis iniustus est? Atque ita Patres rerum naturam secuti sunt, &c. *vij. synod. act. 6. Epiphan contra Greg. & alios tomo 5. in fin.*

C A P. X L I X.

Vsque adeo venerandarum imaginum demonstratio in Ecclesia obtinuit, vt ab eo tempore quo Euangelium praedicari caeptum est, ad haec vsque tempora recepta fuerint. Iam autem cognoscimus omne, quod antiquitate excellit, venerandum esse, &c. Seruate traditiones, quas accepistis. Profanas vaniloquentias auersemini, &c. Quaecumque Patribus pro tempore super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum aedificare placuit, recipimus: quae vero secus se habent, vt hostilia respuimus. *vij. syno. act. 6. Epiphan. tomo 6. in princip.* 2. Thes. 2. 1. Tim. 6. 1. Tim. 2. Tit. 3.

C A P. L.

Paulus ad Thessalonicenses scribens admonet: Igitur fratres state, & seruate traditiones, quas edocti estis, siue per verbum, siue per epistolas nostras, &c. Ipsi Imperatores omnibus in locis venerandas imagines restituerunt cum in sacris templis, tum etiam in portis regiarum. *Taras. in epist. ad Hadria. in fine vij. synodi.* 2. Thes. 2.

C A P. L I.

Vestem Imperialem si iniuriaueris, numquid qui eam induit, iniuria afficis? Nescis quoniam si quis imaginem Imperatoris iniuriauerit, primae formae dignitati adfert iniuriam? Nescis quoniam si quis imaginem, quae a ligno detrahit, non sicut in inanimatam materiam audens, sic iudicatur; sed sicut qui aduersus Imperatorem manus extendens faedat materiam sine anima Imperatoris, segregatam ab Imperatore? Imago enim omnino si feriatur, eius iniuria Imperatorem attingit. S. *Seuerianus Episcop.* * *Gabalanensis apud Hadria. de imagin. c. 66.* * Gaualensis

C A P. L I I.

Gregorius tertius fuit temporibus Leonis, & Constantini Imperatorum ea persecutione grassante, quae per ipsos mota est ad destructionem, & depositionem sacrarum imaginum Domini nostri Iesu Christi, & sanctae Dei genitricis, sanctorum Apostolorum, omniumq. Sanctorum, & Confessorum. Pro quibus idem sanctissimus vir, vt ab hoc resipiscerent, ac se remouerent errore, commonitoria scripta vigore Apostolicae Sedis & institutionis, quemadmodum & sanctae memoriae decessor ipsius Gregorius secundus direxerat, misit, &c. *Ex Pontific.*

Qualis veneratio sit imaginibus adhibenda. Tit. XVIII.

C A P. I.

Salutamus sanctas Dominicas, Apostolicas, & Prophericas, item Sanctorum; praecipue autem Dominae nostrae Deiparae imagines; quae nobis veluti exemplaria sunt, & instructiones bonorum operum imitationis, & fidei erga Christum, omnem idololatriam execran-

erantes, & latriam ſolã Chriſto tribuentes, & Deo Patri, & Spiritui ſancto tamquam vni Deo, cui honor, & laus in ſaecula. *vij. ſynod. Nicaen. ij. act. 4. in fin.*

CAP. II.

Fatemur eccleſiaſticas traditiones, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine valentes, & decretas retinere velle: quarum de numero eſt imaginum effiguratio, vt quae hiſtoriae euangelicae promiſſionis concinat ad credulitatem verae, & non phantaſticae incarnationis Dei, & ad vtilitatem ſimilitudinis, quam nobis exhibet, vtiliter inueniam. His ſic ſe habentibus regiam viam incedentes, & ſanctorum noſtrorum, & diuinorum Patrum doctrinae inſiſtentes, & catholicae eccleſiae, in qua ſanctus Spiritus inhabitat, traditionem obſeruantes: definimus; cum omni diligentia, & cura venerandas, & ſanctas imagines ad modum, & formã venerandae, & viuificantis crucis, e coloribus, & teſſellis, aut alia quauis materia commode paratas, dedicandas, & in templis ſanctis Dei collocandas; habendaſque, tum in ſacris vaſis, & veſtibus, tum in parietibus, & tabulis, in aedibus priuatis, in viis publicis; maxime autem imaginem Domini, & Dei Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti, deinde intemeratae Dominae noſtrae Deiparae, venerandorum Angelorum, & omnium deinde ſanctorum virorum, quo ſcilicet per hanc imaginum pictarum inſpectionẽ omnes, qui contẽplantur, ad prototyporum memoriam, & recordationem, & deſiderium veniant, illiſque ſalutationem, & honorariam adorationem exhibeant, non ſecundum fidem noſtram veram latriam, quae ſolum diuinac naturae competit; ſed quemadmodum typo venerandae, & viuificantis crucis, & ſanctis euangeliis, & reliquis ſacris oblationibus ſuffitorum, & luminarium teuerenter accedimus; quemadmodum veteribus pie in conſuetudinem hoc adductum eſt. Imaginis enim honor in prototypum reſultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque deſcriptum argumentum. Sic enim ſanctorum noſtrorum patrum obtinet diſciplina, vel traditio catholicae eccleſiae, quae a finibus vſque ad fines euangelium ſuſcepit. Paulo ergo ſic in Chriſto loquenti, omnique Apoſtolico coetui, & patribus ſanctis idem ſentientibus inhaerentes, ſeruamus traditiones, quas ſuſcepimus, &c. Igitur qui auſi fuerint aliud ſentire, aut docere, aut more impiorum haereticorum eccleſiaſticas traditiones contaminare, aut nouam quandam vaniloquentiam inducere, aut quidquam de conſecratis in eccleſia abiicere, euangelii, inquam, depictum codicem, aut figuram crucis, aut imagines alicuius picturam, aut reliquias martyrum, quas ſciuerint eſſe germanas, & veras; aut contra iſta vafre, & improbe aliquid excogitare, quod ſit contra conſtitutionem eccleſiaſticam; aut vti tamquã cõmunibus ſacratis Deo repoſitis pretioſis, aut monaſteriis reuerendis: ſi fuerint Epiſcopi, aut clerici deponantur; ſi monachi, aut laici, communione priuentur. *vij. ſyn. Nicaen. ij. act. 7. in definitione. Hadrian. de imaginib. cap. 67.*

CAP. III.

Arbitrantes (*Iconoclaſtae*) ſe poſſe obſcurare venerandarum imaginum picturam partim exterminarunt, partim quae ex aera fuſae erant, in ſingularem ornatum in turpes vſus conuerterunt; quae vero ex tabulis, & aſſerculis depictae erant, tum Chriſti, tum etiam ſanctorum illius, igni tradiderunt, &c. Quam ob rem omnibus modis recipiendae ſunt venerandae imagines Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus ſcilicet perfectus homo fuit; & hae quoque omnes, quae hiſtoricc, e ſacra euangeliorum narratione depinguntur, nempe intemeratae Dominae noſtrae Deiparae, ſanctorumque Angelorum. nam hominibus ipſi quoque in forma hominis viſi ſunt. Item ſanctorum omnium, quorum praelia, & certamina tabulis, et parietibus, ſacris item veſtibus, et vaſis inſculpta amari debent: quemadmodum catholica eccleſia multis retro ſaeculis, in hiſce eſt inſtructa. ſic enim ea accepit, ſic a ſanctis noſtrae diſciplinae ducibus, et eorũ ſucceſſoribus patribus noſtris ſtatutum eſt. Sunt autem hae adorandae quoque, hoc eſt, ex oſculandae, et amandae. Idẽ enim ſignificant haec iuxta antiquam Graeciae dialecton, Nã προσκυνεῖν ἀσπάζεσθαι φιλεῖν ſignificat, hoc eſt, adorare, ampleeti, et amare (*vel ſalutare, & oſculari*) Praepoſitio autem πρὸς intentionem ſignificat deſiderii, quemadmodum in προσφέρω, a φέρω, κυρῶ et προσκυρῶ κυνῶ, et προσκυνῶ quod ſignificat, et amplexum, et vehementem amorem. Nam quod quis φιλεῖ, hoc eſt amat, id etiam προσκυνεῖ; hoc eſt amplectitur; et quod adorat, ſiue amplectitur, nempe προσκυνεῖ, hoc etiam omnino φιλεῖ, idcſt amat, etc. Cum his conuenit Gregorius Theologus dicens: Bethlehem venerare, praeſepe adora. Quis autem modo recte, et ſincere ſcripturas intelligat, ea, quae ita in ſcripturis occurrunt, non viderit, inde latriam, quae ſit per ſpiritum, non dici, etc. Neque enim in ſummo virgae Iacob latriam fecit. Neque etiam Gregorius praeſepi latriae vocabulum addit; nequaquam. Ruſus eum crucem viuificam ſalutamus, conuenienter canimus: crucem tuam adoramus Domine; lanceam, quae viuificans latus ſanctitatis tuae aperuit, adoramus. Quae ſane adoratio nihil aliud eſt, quam ſalutatio, ſiue amplexum malis dicere, quod indicat hoc, quod labiis quoque noſtris propriis ca contingimus. Si vero ſaepius in ſcriptura, et elegantibus noſtris patribus adorationem quis dixerit, pro cultu, ſiue latria, quae in ſpiritu ſit, ſumi non negamus. Nam eum vox ſit multae ſignificationis non poteſt non aliquando pro cultu adorationis in ſpiritu ſumi: Adoratio enim eſt, cum veneratione, deſiderium, et timorem ſignificet: ita nos veſtrum victorioſum,

Gen. 48.

sum, et placidissimum Imperium adoramus. Est adoratio, quae tantum timorem significat, quemadmodum Iacob adorauit Esau. Gene.33. Est, quae gratiam notat, quo modo Abraham pro agro, quem accepit a filiis Heth in sepulchrũ Sarrae vxoris suae, adorauit illos. Gen.23. Rursus qui sperant beneficium se accepturos a potentioribus, eos adorant, quemadmodum Iacob adorauit Pharaonem. Gen.47. Hinc diuina Scriptura dicens: Deum tuum adorabis, & illi soli cultum exhibebis: Luc.4. Deut.6. & 10. adorabis, absolute ponit, neque adijcit soli, vt significetur vox diuersae notionis, & aequiuoca. Cultum autem exhibebis siue seruies, soli dixit. Quam ob caussam latriam soli Deo tribuimus, adq. illum referimus, &c. has quoque (*imagines*) adorandas, & salutandas putamus. Qui verò ita non est animatus, sed circa venerandarum imaginum adorationem laborat, & dubitat; eum anathematizat sancta, & veneranda nostra synodus; quae efficacia diuini spiritus, & ecclesiasticis patrum traditionibus munita est & cincta. Anathema autem istud nihil aliud est, quam separatio a Christo, &c. *Taras. & vij. synod. in epistula ad Imperatores in fin. post. actio. 7.*

CAP. IV.

Apostolice instructi traditiones, quas accepimus, seruamus. Omnia scilicet suscipientes, quae sancta Catholica ecclesia & scripto, & consuetudine admisit. Quorum de numero cum & venerandarum imaginum essent figurationes, de his peculiariter egimus, &c. Quare eas (*imagines*) honorabiliter adoramus, & salutamus, idem enim significant haec duo verba: quiq. eadem confitetur, hic catholicae ecclesiae verus, & germanus filius, & particeps illius existit. *vij. syno. epist. ad omnes sacerdotes CP. post act. 7.*

CAP. V.

Tarasius Patriarcha respondit: Nos imaginum picturas secundum priscam patrum nostrorum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus; vt in nomine Christi Dei nostri, & intemeratae dominae nostrae Deiparae Virginis, sanctorumq. Angelorum, & omnium Sanctorum factas: sed apertis verbis testamur, nos dumtaxat in vnum Deum verum latriam, hoc est, cultum, & fidem nostram referre, & reponere. Sancta synodus dixit: Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet. *vij. syno. actio. 2. in fine.*

CAP. VI.

Dignum est, vt secundum congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem, propter honorem, qui ad principalia ipsa refertur, etiam deriuatiue, iconae honorentur, & adorentur, aeque vt sanctorum sacer euangeliorum liber, atque typus pretiosae crucis, &c. *Synod. vij. generalis CP. sub Hadria. 9. cap. 3.*

CAP. VII.

Fraternitas vestra quosdam imaginum adoratores aspiciens, easdem ecclesiae imagines confregit, atque proiecit. Et quidem zelum vos, ne quid manu factum adorari possit, habuisse laudamus: sed frangere easdem imagines, non debuisse indicamus, &c. Tua ergo fraternitas & illa seruare, & ab eorum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & litterarum nescii haberent, vnde scientiam historiae colligerent, & populus in picturae adoratione minime peccaret. *Greg. lib. 7. epist. 109. reg. ad Seren. Massilien.*

CAP. VIII.

Imaginẽ, quam tibi dirigendam per *Dulcerium diaconem rogasti, misimus. *Dulcidium Valde nobis tua postulatio placuit: quia illum in corde tota intentione diligis, cuius imaginem prae oculis habere desideras. Ab re non facimus, si per visibilia inuisibilia demonstramus. Scio quidem, quod imaginem Saluatoris nostri non ideo petis, vt quasi Deum colas; sed ob recordationem filii Dei, vt in eius amore recalescas, cuius imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante illam prosternimur: sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, sed & in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura, quasi scriptura, ad memoriam filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione laetificat, aut de passione mulcet. Ideoq. direximus tibi *surtarias duas, *furrarias imaginem Saluatoris, & sanctae Dei genetricis Mariae, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli continentes, per supradictum filium nostrum diaconum: & vnam crucem, & clauem pro benedictione a sanctissimo corpore Petri Apostolorum Principis, vt per ipsum a malignosis defensus, per cuius *lignũ *signum munitum te esse credis, & ex eo te protegat, qui iuuenilia tibi suggerit recordari. *Greg. epist. ad Secundinũ inclusum lib. 7. regist. c. 53. in fin. vide Hadria. de imaginib. c. 70. 75. 76. 83. 96.*

CAP. IX.

Nequaquam sic statuamus, quemadmodum quidam nugantur; vt imagines tamquam Deos conficiamus. Labor enim, & fatigatio nostra, quam exhibemus, in desiderium Dei, sanctorumq. eius perficitur. Et quemadmodum sacra scriptura imagines in memoriam venerationis habet; sic & nos eas habeamus. Seruantes tamen perpetuo fidei nostrae puritatem, &c. *Hadrian. in epist. ad Imperatores. in med. approbata a vij. syno. actio. 2.*

CAP. X.

Superius exarauimus pro adorandis imaginibus, &c. demonstrantes eis osculum, & honorabilem salutationem reddere, nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quae decet solam diuinam naturam. *Hadria. de imaginib. c. 54.*

CAP. XI.

Quantum frequenter per imaginariam reformationem videntur, tantum & qui eas aspiciunt,

*protoryporum cient, aſſurgunt ad * primae formae memoriam, & dilectionem; & vt his oſculum & honorabilem ſalutationem reddant, nequaquam autem ſecundum fidem noſtram, veram culturam, quae decet ſolam diuinam naturam; ſed quemadmodum ſigno praetioſae, & viuificae crucis, & ſanctis Euangeliis, & ceteris ſacris ornatis, &c. *Hadria. de imaginib. c. 67. Ex definit. vij. ſynod. act. 7.*

CAP. XII.

Ex toto corde *(Euthymius)* dicit, ſe ſuſcipere venerandas imagines, & cum decenti honore, & adoratione amplecti: vt in definitione ſynodi dictum eſt: nequaquam ſecundum fidem noſtram veram culturam, quae decet ſolam diuinam naturam, ſed quemadmodum ſigno pretioſae, & viuificae crucis, & ſanctis Euangeliis, & ceteris ſacris ornatis. *Hadria. de imaginib. cap. 68. ex definitione vij. ſyno. actio. 7.*

CAP. XIII.

Sed hoc ſollicite fraternitas tua admoneat; vt ex viſione rei geſtae, ardorem compunctionis percipiant, & in adorationem ſolius omnipotentis ſanctae Trinitatis humiliter proſternantur, &c. *(Gregorius ad Serenum Maſsilienſem Epiſcopum)* Et quoniam in his veſtrum a Deo inſpiratum regalem, orthodoxum ſenſum memorandum eſt, non docendum, qualiter ſanctus Gregorius Papa Sereno Epiſcopo docuit de ſacris imaginibus, ex viſione rei geſtae ardorem compunctionis percipiant; hoc eſt; eaſdem ſacras imagines aſpicientes in adoratione ſolius omnipotentis ſanctae Trinitatis humiliter proſternantur. Eo ipſo tenore Secundino ſeruo Dei incluſo, inquit: Non ideo petis, vt quaſi Deum colas; ſed ad recordationem filii Dei in eius amore recaleſcas, cuius te imaginem videre conſideras. Et nos quidem non quaſi ante diuinitatem, ante ipſas proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur. Sicut vero innuit Sereno Epiſcopo; aſpicientem ſacras imagines in adorationem humiliter ſe proſterni ſolius omnipotentis ſanctae Trinitatis; ſic & Secundino incluſo ſeruo Dei docuit, non quaſi Deum colere; ſed ante eaſdem ſacras imagines ſe proſternentem, non quaſi diuinitatem, ante ipſas proſterni, ſed proſternentem ſe, illum adorare, quem per imaginẽ, aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordatur. Ita & nos eundem ipſum irreprehenſibilem, & orthodoxum ſenſum ſancti Gregorii Papae ſequentes, & amplectentes dudum Irene, & Conſtantino Imperatori pro *ſacrarũ imaginũ f. * ſacris imaginibus erectione praedicandum emiſimus, dicentes: Quia in vniuerſo mundo vbi chriſtianitas eſt, ipſae ſacrae imagines permanentes ab omnibus fidelibus honorantur; vt per viſibilem vultum, ad inuiſibilem diuinitatis maieſtatem mens noſtra rapiatur ſpiritali affectu, per contemplationem figuratae imaginis ſecundum carnem, quam filius Dei pro noſtra ſalute ſuſcipere dignatus eſt; eumdem Redemptorem noſtrum, qui in caelis eſt, adoramus, & in ſpiritu glorificantes collaudamus; quoniam iuxta, * vt ſcriptum eſt: *quod f. Ioan. 4. c.* Deus ſpiritus eſt, & ob hoc ſpiritaliter diuinitatem eius adoramus. Nam abſit a nobis, vt ipſas imagines, ſicut quidam garriunt, deificemus; ſed affectum, & dilectionem noſtram, quam in Dei amore, & ſanctorum eius habemus, omnimodo proferimus: & ſicut diuinae ſcripturae libros, ipſas imagines ob memoriam venerationis habemus noſtrae fidei puritatem obſeruantes, &c. *Hadria. de imaginib. cap. vlt. poſt princ. Greg lib. 9. epiſt. 9. reg. ad Seren. Maſsilien. lib. 7. epiſt. 53. ad Secundin. incluſum.*

CAP. XIV.

Miſſi noſtri ſynodum iſtam *(ſeptimam)* ſecundum noſtram adhortationem fecerunt, & in priſtino ſtatu ſacras, & venerandas imagines erexerunt; & ſicut pro eiſdem imaginibus ſancti Gregorii ſenſum, & noſtrum continebatur; ita & ipſi in eadem ſynodo, definitione confeſſi ſunt: his oſculum, & honorabilem ſalutationem reddidere, nequaquam ſecundum fidem noſtram, veram culturam, quae decet ſoli diuinae naturae. Inſuper & pſeudoſyllogum illud, quod ab haereticis factum eſt, ſub Conſtantino haeretico Imperatore, anathematizantes cum eorum ſequacibus, atque complicibus damnauerunt, & ad fidem orthodoxam ſanctae catholicae, & Apoſtolicae reuerſi eccleſiae, per libellos eorum fecerunt rectae fidei confeſſionem, & ideo ipſam ſuſcepimus ſynodum. *Hadria. de imaginib. c. vlt. ante fin. Iuo par. 4. c. 128. decr.*

CAP. XV.

Haec, & his ſimilia praecedentes Patres ſciendo, iconas Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, eiuſq. ſanctiſſimae genetricis, ſemperq. Virginis, omniumq. ſanctorum in parietibus eccleſiarum, ſecundum quod tempus hodie probat, depinxerunt, & pingere pro congruis locis omni dilectione vſque in praeſens non prohibuerunt. Quid Chriſtiano veriſſimo nocet, ſi quod amat, & diligit, non ad adorandum deificet, ſed ad tremendum terribiliter in pariete, vel ligno depingit? &c. Quid fidei noſtrae contradicit, quod in centro camerae ſuper altare eius figuram, quod Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, animae noſtrae affectando deſiderant, cuius imago nominis titulum retentat: & quia per naturam Filium adoramus; quare nomen nouum ſcriptum in calculo, vel gemmis non adoremus? &c. *Nicol. in epiſt. ad Michaelem Imp. incipit: Principatum. ante fin. lecta in viij. ſynod. ſub Hadria. ij. act. 4.*

CAP. XVI.

Suſcipio, & amplector venerandas imagines. adorationem autem, quae fit ſecundum latriam, hoc eſt Dei culturam, tantum ſuper-

ſub-

substantiali, & viuificae Trinitati conseruo. Qui vero aliter sentiunt, & gloriosos sanctos non approbant, a Catholica, & Apostolica ecclesia separo, & anathemati subiicio, &c. *Constantin. Episcop. Constantiae Cypri. in vij. syn. act. 3. ante fin.*

CAP. XVII.

Neque apud nos, vt Dii adorantur sanctorum imagines, typi, characteres, &c. Ego vero quatenus duo ligna crucis colligata sunt, typum quidem adoro propter Christum, qui in eo crucifixus est: cum vero fuerint dissoluta a se, abiicio ea, & exuro quoque, & quemadmodum qui mandatum Imperatoris suscepit, illius sigillum osculando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum veneratur; verum Imperatori ipsi adorationem, & cultum exhibuit: Ita quoque Christiani typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed sigillū, & annulum, & characterem, Christum ipsū aspicientes, per hoc eum, qui in illo crucifixus est, salutamus, & adoramus. Et quemadmodum genuini filii peregrinante longo tempore patre, quidquid illius in domo viderint, siue baculum, siue sedem, siue clamydem; haec, inquam, omnia cum lacrymis attrectantes amplexantur, non illa honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes. Sic & nos fideles omnes crucem Christi tamquam virgam adoramus; vt sedem vero, & cubile illius ter sanctum sepulchrum: praesepe autē, & Bethlehem reliquaque illius habitacula, vt domum: sic Apostolos illius, beatosque martyres, & reliquos sanctos, veluti amicos illius colimus; ita Sion tamquam illius ciuitatem, Nazareth vero tamquam illius patriam amplectimur. Non aliter etiam Iordanem, quam diuinum illius lauacrum, reueremur, &c. Hinc etiam propter Christum, Christique passiones passim in ecclesiis in domibus, & foro, in picturis, sindonibus, prōptuariis, vestibus, omnibus denique in locis hanc figuram ponimus; quo continuo contemplantibus nobis haec in mentem veniant, & non obliuiscamur, quemadmodum tu oblitus es Domini Dei tui. Sicut autem tu adoras, librum legis, non naturam membranarum, aut atramenti, sed verba Dei: sic & ego imaginem Christi adorans, non lignorum, aut colorum naturam adoro, absit: sed inanimatum characterem Christi. Hunc enim cum habeam, per ipsum Christum me tenere, & adorare mihi videor, &c. Vt Iacob vestem filii osculatus est, &c. (Gen. 27.) sic & Christiani omnes imaginem Christi, aut Apostoli, aut martyris tenentes, nostraq. carne osculantes, animo videmur nobis ipsum Christum, aut martyrem amplecti, &c. Non tu vestem filii mortui, aut vxoris osculatus es? ipsosque liberos, aut patres non osculamur? &c. Si ligna vt Deos glorifico, &c. quomodo honore afficio, laudo, templa erigo, festa celebro tribus illis pueris, qui in Babylone imaginem auream non adorarunt? &c. Qua ratione tibi idololatrae sumus, qui ossa, cineres, pannos, sanguinem, sepulchra denique martyrum adorantes, illis tamen non sacrificamus, &c. Ego per celum, terram, mare, ligna, lapides, reliquias, templa, crucem, angelos, homines, per omnem denique creaturam, visibilem, & non visibilem, omnium auctori Domino, & factori soli adorationem, & cultum exhibeo. Non enim per se creatura auctorem adorat, sed per me, &c. Qui in sanctos impenditur honor, in ipsum (*Deum*) recurrit, &c. Alioquin, & multa Deus per * crucem auditu mira fecit: si quidem lignum vitae, & lignum scientiae appellauit, &c. (* ligna.) Deinde virga Pharaonem obtexit, mare diuisit, aquam dulcem fecit, &c. Is igitur, qui tanta miracula per ligna fecit Deus, dic, rogo, numquid per sanctae crucis pretiosum lignum miranda efficere potest? Quod si autem est impium ossa venerari, quamobrem ossa Ioseph cum omni honore ex Aegypto vecta sunt? (Gen. 50.) quo modo homo mortuus ossa Helisei attingens resurrexit? (4. Reg. 13. d.) Iam si per ossa mirifica Deus facit, clarum est, quod & per imagines, lapides, pluraque alia idem possit, &c. Cum igitur Christianos crucem adorare conspexeris, scito, quia crucifixo Christo honos impenditur, tantum abest, vt lignum colant, &c. Rursus nos crucem non ita affamur, neque etiam sanctorum imagines, Dii nostri estis: non enim Dii nostri sunt, sed tantum similitudines, & imagines Christi, & sanctorum illius, ad commemorationem, honorem, & decorem ecclesiarum venerandae. Nam qui martyrem colit, Deum ipsum colit: qui Matrem Dei adorat, ipsi honorem assignat: qui Apostolū honore prosequitur, ipsum, qui Apostolū misit, honorat. Vtinam, & tu quoque Mosaicas, & propheticas imagines fecisses, illasque cotidie adorares: sic enim eorum Domino, & Deo veram latriam exhiberes, non autem aureas statuas Nabuchodonosoris. Qua vero fronte contra me imaginum, & crucis caussa insurgis, cum noris Abrahamum idololatras adorasse, (Gen. 33.) Mosen vero Iethro idololatrae idem fecisse; (Exo. 18.) Iacob autem Pharaonem, (Gen. 47.) Daniel Nabuchodonosorē. (Dan. 2.) Hi prophetae, & iusti cum sint, ob beneficia quaedam illis praestita in terra existentes, illos idololatras adorarunt: me sanctam crucē, sanctorumque effigies, a quibus infinita beneficia Deo procurante nobis obtigerunt, adorantem despicies? &c. *Leontius Episcop. Neapoleos Cypri ex lib. v. Apologiae cōtra Iudaeos. vij. synod. act. 4. in med.*

CAP. XVIII.

Constantinus Episcopus Constantiae Cypri dixit: Pater hic (*Leontius*) qui lectus est, in vna ex ciuitatibus Cypri, decenter, & sancte conuersatus est, multaque etiam encomia, & panegyricas illius orationes etiam habemus, inter quas extat oratio in Transfigurationem Domini. Scripsit, & sancti Ioannis, Misericordis appellati, Episcopi Alexandrini vitā, & beati Simeonis, turbationesque propter Christum

circa

circa ea tempora in ecclesia facta. Scripsit,& alia quaedam, in quibus omnibus orthodoxus cognoscitur. Floruit circa tempora Mauricii Imperatoris. *vij.syn.act.4.in med.*

CAP. XIX.

Nemo offendatur in adorationis vocabulo. Si quidem, & homines, & sanctos Angelos adoramus. Non autem,quod λατρείαν, hoc est, Deut. 6. cultum diuinum exhibeamus. Moses enim inquit, Deum tuum adorabis,& illi soli latriam praestabis. Quo loco diligenter obseruabis, λατρείαν qua ratione posteriori dicto,nimirũ * latriae, adiecerit soli,adorabis vero non. Quamobrẽ adorare licet. Quid enim aliud est, quam honoris alicui exhibiti veluti emphasis, adoratio? Latria vero nequaquam. Neque etiam licebit τροσκύνεσθαι, quod est proprie Deum adorare,&c. *Anastasius Episcopus Theopoleos in epist.syn.vij.act.4.in med.*

CAP. XX.

Quemadmodum absente Rege, pro eo illius imago adoratur, praesente vero eo, veluti superuacaneũ hoc omittitur;cũ satius sit ipsum, quam imaginem coli:neque tamen ob id ipse, qui non adest,per id.,quod pro illo adoratur, ignominia affici creditur,&c.Quemadmodum cum quispiam temulentus in imaginem Imperatoris impetum faciens, iuste corrigitur, veluti ipsum Regem ignominia affecisset; cum tamen ipsa imago, nihil sit praeterquam lignum,aut colores cum cera misti; eodem modo, qui in alicuius typum, aut effigiem ignominiosus est,in illum,cuius est typus,iniuriam factam arbitramur. *Idem Anastasius ad Simeonem Episcop.Bostror. serm. de sabbato. vij. synod.act.4.in med.*

CAP. XXI.

Omia tibi seruiunt Deo,immo imagini Domini:non enim cum Regiae imagines,& figurae in ciuitatem afferuntur, magistratus, & populus gratulabundus tabulas veneratur,neque ex cera fusilem imaginem; sed Regiam figuram. *Ioan.Chrysosto.oratione in peluim.vij. syn.act.4.post med.*

CAP. XXII.

Hoc aliquis ex imagine Imperatorum clarius,& attentius cognoscere possit. Nam in imagine Regis forma, & species est, in Rege vero ea,quae est in imagine,forma existit. impermutabilis autẽ est in imagine Regis similitudo; ita vt qui imaginem inspexerit, ipsum quoque Regem simul inspiciat. Rursus qui Regem conspicit,nouit eum esse,quẽ in imagine conspexerat. Quandoquidem autem, ex eo quod similitudo non differt, volenti post imaginis inspectionem Regem videre, recte dixerit imago; ego in illo sum, & ille in me; & quod in me vides,vides in illo.Qui igitur imaginem adorat,adorat etiam ipsum Regẽ:illius enim forma, & figura est imago. *Athan.lib.4. contra Arianos.vij.synod.act.4.post med.*

CAP. XXIII.

Tarasius dixit. Haec sane rerum natura docet,quod honor imagini exhibitus,ad ipsum fontem primum referatur, quo modo etiam contumelia,&c. *Taras. vij. synod.act.4. post med.*

CAP. XXIV.

Quia Rex dicitur etiam Regis imago, neque tamen ob id duo Reges, non enim scinditur potentia,neque honor distribuitur Nam quemadmodum principium nos conseruans, potestasque vna, ita & nostra glorificatio, siue laudatio vna,& non plures, quam ob caussam etiam imaginis honor ad primum veluti fontem dirigitur. *Basil. Magnus ad Amphilochium de Spiritu sancto.ex 30. capitib.cap.17. vij.synod.act.4.post med.Hadrian.de imagin. cap.66.*

CAP. XXV.

Non qui in foro Regiam imaginem diligentius intuens, Regemque illam dicens eum, qui in tabula pictus est, duos Reges fatetur, nimirum ipsam imaginem, & eum, cuius est imago. Neque si quis in tabula pictum indicauerit, dixeritque: ecce Regem,ob id primum, & verum exemplar, ipsum scilicet Regem appellatione priuauit. profecto videtur magis honorem Regis per eiuscemodi confessionem stabiliuisse. *Basili. contra Sabellianos,& Arium. vij.synod.act.4.post med.*

CAP. XXVI.

Ioannes presbyter locum tenens Episcoporum Orientalium dixit. Falsa synodus sparserat hoc axioma. Quicumque imaginem Christi adorat, in duo Christum diuidit. Et quicumque imaginem aspiciens dixerit, aut inscripserit ei,hic est Christus, Christum diuidit. Stultum id sane est. nam Basilius,&c.honorem imaginum ad ipsum exemplar primum redire testatus est,&c. Clare enim dixit, quod, & Rex dicatur Regis imago, neque tamen duo Reges. Adeo vt tam clarum sit, quod is, qui adorauerit imaginem,& dixerit, hic est Christus,non peccauerit: indicat enim,quod Christus verus est Dei Filius,& Patri considens in celis, idque in proprio suo corpore. Verum per imaginem, quae per colores exprimitur, potentia eius adoratur, & glorificatur; & per sensum in cognitionem eius potestatis peruenimus. Vnde & beatus pater indicauit, non esse duas adorationes,sed vnam ipsius imaginis,& primi exemplaris,cuius est imago. *Ioan. presbyt.vij.syn.act.4.post med.*

CAP. XXVII.

Theophilus Episcopus Nacoliae dicebat, se instructum sacra scriptura dicente: Nullam Exod.20. facies similitudinem,& adorandam illam,ne- Deut.5. que in celo desuper, neque super terram. Non oportet manufacta adorare,hoc est, quae manu hominum elaborata sunt. Cum vero sanctos Christi martyres,veras fidei margaritas, omni honore dignos arbitremur, & intercessiones eorum postulemus; non potui illi non respondere. Christianorum itaque fidem, cultum,& adorationem in vnum, & solum Deum

existere, dixi, &c. creaturas non adoramus, absit: neque cultum diuinae dominationi debitum in conseruos deducimus; absit: neque Principes, aut Reges super terram adorantes, aequalem illis cum Deo adorationem praestare videmur, &c. Neque imaginum ex cera, & colore effigiationem in errorem perfectionis diuini cultus suscipimus. Non enim inuisibilis Deitatis imaginē, aut similitudinem, aut figuram, aut formam expressam, quin etiam ipsorum sanctorum angelorum praestantes ordines, neque intelligere, neque inuestigare omnino possumus, &c. Sanctae illius carnis *(Christi)* characterem in imaginibus delineantes salutamus; & culto, & honore omni, quo decet, dignamur. nec ob aliud, nisi in recordationē Diuinitatis illius viuificae, & inexpressae humanitatis. Eadem ratione, & intemeratae eius iuxta carnem matris, sanctae Deiparae Virginis similitudinem referimus. Hoc modo ostendentes, quod mulier iuxta naturam existens, & a nostra massa haud quaquam aliena, Deum inuisibilem, & omnia manu sua continentem, vltra omnem, & hominum, & angelorum existimationem in ventre suo conceperit, & ex se incarnatum genuerit. Etenim ob id eam, vt vere, & proprie veri Dei matrem veneramur, & magnificamus, & quanis visibili, & inuisibili creatura superiorem teputamus. Ad haec sanctos martyres Christi, Apostolos, prophetas, tamquam conseruos nostros, & veros Dei ministros, bonis operibus, & diuina praedicatione veritatis, item perpessione pro ipso Deo afflictionum gloriosos, amicos Dei veros, quibus ipse etiam magnam loquendi cōfidenciam dedit, admiramur, & beatos praedicamus; nec non ad recordationem fortitudinis eorum, & rectam pro Christo seruitutē, similitudines eorum depingimus: non quod de diuina natura participent, per hoc demonstrare volentes, neque debitum tantummodo diuinae potestati, & gloriae honorem illis tribuentes. Verum desiderium nostrum, & amorē, quo erga eos affecti sumus, ita declaramus. Nam quae per auditionem tamquam vera credidimus; haec etiam per pingibilem imitationem ad stabiliorem nostram instructionem collocamus, quando & ipsi sancti Dei in vnum, & solum Deum cultum adorationis, & glorificationem, & procreationem conseruantes, pro Christo sanguinem suum effuderunt, & verae confessionis coronam acceperunt. Haec imaginum apparatus ratio est, non quod nos adorationem in spiritu, & veritate incomprehensibili, & inuestigabili Deitate decentem, in manu factas imagines, aut in opera hominum arte facta, aut sane in ea, quae subsunt Deo, siue visibilia sint, siue inuisibilia, trāsferre studeamus: verum vt dilectionem nostram, quā iuste in sanctos Dei seruos habemus, per iustū modum exhibeamus. & per honorationem illorum in eum, qui per illos glorificatus est, quique illos glorificauit, in confessionem potentiae suae, Christum, glorificationem, & coltum referimus. ita vt & nos imitatores fortitudinis eorum, & dilectionis erga Deum, per bonorum operum contra passiones resistentiam fiamus. Hunc autem esse imaginum in ecclesia Dei vsum vnusquisque per hanc instructionem cognoscat; neque aliunde nos salutis spem siue in hoc mundo, siue in futuro saeculo expectare, nisi ab vnigenito filio Dei. At si Domini, & Seruatoris nostri, item intemeratae eius matris vere Deiparae, nec non sanctorum imagines salutamus, confestim etiā fidem, & dispositionem mentis erga illos habemus, sed vnum Deum sine principio, sine fine, qui omnia in manu sua habet, factorem nostrum, & omnis creaturae; & vere Seruatorē, habentem potestatem in celo, & in terra, pro genere humano hominem factum agnoscimus; ancillam autem, & matrem illius existentem vere pro genere nostro intercedentem praesentissime, ita vt Dominus quidem noster salutem dispenset, illa vero materno affectu pro nobis poscat, agnoscimus. Sanctos denique omnes tamquam conseruos nostros, & eiusdem nobiscum naturae participes, gratissimos Dei ministros, vt dictum est; & hac gratia a Deo donatos, vt beneficia a Deo data nobis ministrent: Curationes, inquam, morborum, & periculorum liberationes, quando per memoriam eorum inuocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodiis, & glorificationibus possibile est, memoria autē eorum cum encomio celebratur, vt ait scriptura, agnoscimus, &c. *Germanus CP. Episcopus ad Ioan. Episcop. synnad. vy. syn. act. 4.* *Prouerb. 10.*

CAP. XXVIII.

Facta precatione vnusquisque sancta euangelia, venerandamque crucem, & imaginem Dei Seruatoris nostri Iesu Christi, nec non Dominae nostrae Deiparae salutarunt, ponentes manus suas super ea in confirmationem eorū, quae locuti erant, &c. Maximus confessor in dogmatibus * salutarunt, dixerunt, quod & nos facere debemus: nam latria ad vnum Deū refertur. *Taras. CP. vy. synod. act. 4. ante med.* * *νσπά. σαντο*

CAP. XXIX.

Nos imagines sanctorum, qui reuera in carne fuerunt serui Christi, fingimus, idque in memoriam eorum: neque quidquam indecorum efficimus, pingentes eos, vt re ipsa fuerunt. neque enim e nobis fingimus, neque rerum incorporearum corporeas formas cudimus: neque ipsi imagines, vt tu dicebas, adoramus; sed eum, qui per picturam indicatur, glorificamus; neque hos etiam vt Deos, absit; sed vt veros Dei seruos, & amicos, & potestatem habentes pro bonis apud Deum intercedendi. Dei autem imaginem Iesu Christi Seruatoris nostri, quemadmodum ipse super terram cum hominibus conuersatus est, pingimus, non vt ipsa natura Deus est: quae enim posset esse Dei similitudo? aut quae figura incorporei nō effigiabilisq. Verbi Patris? Deus enim vt scriptum *Ioan. 4.*

ptum eſt, ſpiritus eſt,&c. Nos eius humanitatem ea ratione pingimus, non illius incorpoream Deitatem, &c. de Angelis, & Archangelis,& eorum poteſtatibus, quibus & noſtras animas adiungo, ipſa catholica ecclefia ſic ſentit; eſſe quidem intelligibiles, ſed non omnino corporis expertes, & inuiſibiles,&c. Sic autem multos ſanctorum Patrum ſenſiſſe cognouimus. Baſilius magnus, & beatus Athanaſius, & Methodius, & qui ſtant ab illis,&c. imitabiles pictura exiſtunt,& in loco exiſtunt, & circumferentiam habent, nō tamen ex quatuor elementis, & craſſa illa materia,vt nos, &c. Multotiens viſi ſunt, ſed ab illis, quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos,non vt Deum, ſed vt creaturas intelligibiles, & miniſtros Dei pingimus, & colimus. Quod autem hominis forma pingantur, in cauſſa eſt,quod in ea viſi ſunt, ſi quando miniſterium Dei apud homines abierunt. *Ioannes Epiſc. Theſſalonicen.in ſerm.ſiue dialogo gentilis & chriſtiani. vij.ſyn.act.5.poſt princ.*

CAP. XXX.

Sancti martyres dicunt. Non diuinum,ſimplex exiſtens, & incomprehenſibile, formis, & figuris aſſimilamus; neque cera, & lignis ſuperſubſtantialem, & ante principia exiſtentem ſubſtantiam honorare nos decreuimus, &c. in qua viſus eſt ab hominibus figura, & in qua conuerſatus eſt inter homines, in tabulis pingitur,qua ratione per diuinum typum eius ſalutaris potentia recordamur. *Conſtantinus diaconus Conſtantinop. in omnes ſanctos martyres. vij.ſynod.actio.5.ante fin.*

CAP. XXXI.

Exod.20. Deut.5. Non erunt tibi Dii alii praeter me. Non facies tibi idolum,&c. & ſi facimus hominum piorum ſimilitudines, non tamen ea fiunt, vt adorentur, vt dii: ſed vt eas videntes,ad imitationem facinorum illorum * irritemur. Si vero ſimilitudines Chriſti facimus, ſane non propter ſimilitudinem adoramus, ſed quo mens per ea,quae conſpexit,ſurſum volet. non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus; ſed quia Deus homo incommutate dignatus eſt fieri, facimus illius imaginem, velut hominis; quamuis ſciamus cum natura Deum exiſtentem. Non idem igitur Deum, & imaginem dicimus; ſed Deum cognoſcentes, ſimilitudinem in imagine diſpenſationis illius humanae figuramus. Gentiles autem errantes ſimilitudines Deos eſſe arbitrantur. *Scholion Incerti. vij.ſynod.act. 5.ante fin.*

* incitemur ſ.

CAP. XXXII.

De conſe. diſt.3. c. 28. Venerandas imagines Chriſtiani neque Deos appellant, neque vt Deo cultum exhibent, neque ſalutis ſpem in illis conſtituunt, neque ab his iudicium aliquando futurum expectant. Quod ſi autem in recordationem,& memoriam, item quod ſingulari quadam affectione in ipſa prototypa ferebantur,ſalutauerint,et honorifice adorauerint imagines: non tamen ob id illis latriam exhibuerunt,aut diuinam venerationem adſcripſerunt, etc. *vij. ſyno.actio.6.Epiph.tom.2.in princ.contra Gregor. & alios.*

CAP. XXXIII.

Chriſtiani vnum Emmanuel Chriſtum Deū noſcentes, ipſum pingunt ſecundum hoc, quo Verbum caro factum eſt, etc. Picturas inſpicientes, nihil aliud animo cogitant, quam quod in his ſignificatur. nam cum in pictura Virginem peperiſſe conſpiciunt, Angelosq. cum paſtoribus adſtantes: Deum hominem factum eſſe reputant, natum ob noſtram ſalutem, etc. *Epiphan.vbi ſupra tom.3. poſt principium.*

CAP. XXXIV.

Aliud eſt imago, aliud prototypum; neque aliquis, modo quid ſapiat, proprietates prototypi in imagine exquirit: nam vera ratio in imagine nihil aliud, quam nominis communionem,cuius eſt imago,neque ſubſtantiam prototypi cognoſcit,etc. *Epiphan. vbi ſupra tom.3.poſt princ.*

CAP. XXXV.

In praecedentibus ex ſanctorum patrum riuis haurientes imaginis honorem in primum exemplar reuerti ſignificauimus. Et qui imaginem Imperatoris videt, in ea ipſum Imperatorem contemplatur: et qui imaginem eiuſdem adorat,ipſum quoque Imperatorem adorat: huius enim forma, & figura illius eſt imago. Et quemadmodum qui deſipiens imaginem Imperatoris violat, non aliter caſtigatur, quam ſi ipſum Imperatorem contumelia affeciſſet: cum tamen illa ipſa imago,praeter lignum, & colores nihil ſit; colores,inquam, cum cera mixtos, & contemperatos: eodem modo, qui typum alicuius,ſiue figuram ignominia afficit; in illum ipſum, quem typus repreſentat,iniurius eſt. Quin etiam ipſa rerum natura id ipſum docet. Hoc etiam vniuerſi mortales agnoſcunt, patresq. ſanctos ita tradidiſſe norunt; & eos, qui aliter docent, eccleſiae catholicae, immo naturae rerum contradicere, &c. *Epiphanius ibid. tomo 4. poſt princip.*

CAP. XXXVI.

Imaginum pictarum iugis contemplatio continuo memoriam exercet, ne iterum recurratur ad proprium vomitum. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, caſti Ioſeph imaginem proponit,&c. Traditionem itaque eccleſiae recipiamus, legiſlationem eiuſdem veneremur, &c. An non ſentimus probam, & laudabilem eſſe imaginum erectionem? an non ſentimus ſpiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sane ſentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore, ſalutatione, & veneratione, debitamque adorationem illis dare debemus. Siue igitur placebit ſalu- Gen.39.

M 2 tatio-

tationem, siue adorationem appellare, idem profecto erit; modo sciamus excludi latriam: haec enim est alia a simplici adoratione, &c. Qui autem est adoraturus venerandam imaginis picturam, si dignus est, accedat; si indignus sit, purgetur, deinde accedat, &c. Hi mentes muliebres decipiunt dicentes; quod si quis adorauerit imaginem Domini, aut intemeratae Deiparae Dominae nostrae, aut sanctorũ Angelorum, aut alicuius e sanctis, is in spiritu latriam illis exhibet, &c. Gregorius Theologus eiusce modi cogitata subuertit, adhortatus nos omnes ad Bethleem venerationem, & ad praesepis adorationem. Cum illo gloriosus Maximus, cuius laus in omnibus ecclesiis, &c. diuinam figuram venerabilis crucis, item sacrum euangelium, & venerandam imaginem iussit in medium adduci; voluitq. vt in confirmationem actorũ oscularentur ab omnibus. Athanasius in epist. ad Marcellinum, quam praeposuit interpretationi psalmorum, dicit: Librum psalmorum aliquis assumens, prophetias de Saluatore continuo, vt in alijs scripturis admiratus, & adorans enarrat, &c. Qui vero dicunt, sufficere vsum imaginum ad memoriam solum, non vero ad salutationem eas habendas, semiprobi, & falso veri, vt ita dicam, deprehenduntur, altera quidem parte veritatem confitentes, ex altera vero peruerse agentes, &c. Igitur cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatae Deiparae, & semper Virginis dominae nostrae Mariae, item sanctorum angelorum, omniumq. sanctorum salutantes, & venerandas illorum reliquias, vt nos sanctitudinis eorum fiamus participes, &c. *vij. synod. actio.6. Epiphan. contra Gregor. & alios in fin.*

CAP. XXXVII.

Interrogatio Antiochi ad sanctum Athanasium pro imaginibus. Cum lex, & prophetae dicant, statuas, & similitudines non adorabitis, quomodo vos facitis imagines, & adoratis eas? Respondit: Non sicut Deos imagines adoramus nos fideles: absit, pagani: sed tantummodo affectu, & caritate nostrae animae ad vultum faciei imaginis apparentis. Vnde multotiens, vultu deleto, sicut lignum purum, atque commune eam, quae dudum fuerat imago, comburimus. Sicut enim Iacob approximans morti, summitatem virgae Ioseph adorauit, non virgam honorificans, sed qui eam tenebat: sic & fideles non pro aliquo alio modo imagines adoramus, nisi pro desiderio effigie declarati. *Hadria. de imaginib. c.34. ex D. Athanasio.* Gen.47.

De iis, qui haeresis Iconoclastarum auctores fuerunt, aut illi in primis fauerunt. Tit. XIX.

Vide lib. xi. tit. xlvii. & adde:

CAP. I.

Principium huius haereseos ex Constantino Episcopo Nacoliae ortum est. *Tharas. vij. synod. act.4. ante fin.*

CAP. II.

Promittebas te correcturum ea, & confirmaturum, de quibus fides tua vacillare dicebatur: neque etiam quidquam amplius contumeliae aduersus Dominum, aut sanctorum eius imagines dicturum, aut facturum: sed tantum e scriptura probaturum, nihil diuini honoris in creaturis consistere: sed licere tamen venerationem illis exhibere, &c. *Germa. CP. Episc. ad Constantinum Episc. Nacoliae. vij. synod. actio.4. ante fin.*

CAP. III.

Inductio peregrinae istius nouitatis a praedicto Episcopo Nacoliae initium caepit. *Taras. vij. synod. ibid.*

CAP. IV.

Non esse decens dicebat Xenaeus angelos existentes incorporeos, corporea, & humana effigie incorporeos repraesentari: quin etiam haec fuit opinio eius: Christo non dandum esse honorem, aut laudem esse dicendam in pictura hominum arte elaborata; esse autem illi solum acceptam adorationem in spiritu, & veritate. Ioan.4. Inter cetera autem dicebat, & hoc esse pueriles animi factũ fingere in columbae idolo ter adorabilem Spiritum sanctum, nusquam enim euangelicis scriptis traditum esse Spiritum sanctum columbam esse, sed quod in specie columbae aliquando visus est, id autem dispensatiue, & non substantialiter factum esse. Matt.3.d Mar.1.a Luc.3.d Ioan.1.c Ita putabat incõueniens pios homines Spiritum sanctum, vt corpus habentem, delineare. Haec Philoxenus docens simul cum ipsa doctrina opere rem demonstrabat; saepe angelorum imagines adserens eiecit: Christum autem imagines repraesentantes omnes in vnum locum collocauit. *Ioannes Diacrinomius in historia Ecclesiastica. vij. synod. act. 5. in med.*

CAP. V.

Neque etiam sanctorum Angelorum honorem *(Seuerus)* illaesum esse siuit: frequenter autem sermonem in gradibus stans hac de re habebat, populumq. saepe persuadere conabatur, etiam in ipso templo sanctissimi Michaelis, non decere purpureas angelos vestes, sed albas: non ignorans sanctis non esse curae potestatibus, quo vestitu vtantur: studebat autem, & haec discerpere, & commouere, nequomodo res se haberet, cognosci posset. *Ioannes Episcopus Gabalon in vitam, & politiam Seueri haeresiarchae, actio.5. post med.*

CAP. VI.

Anastasius, Constantinus, & Victor Patriarchae CP. haeretici, libros de imaginibus bene loquentes deleuerunt. *vij. synod. actio.5. post med.*

CAP.

CAP. VII.

Origo Iconoclastarum ex Arabis, & Hebraeis orta est: Nam Ezidaus rex Arabum persuasus a Sarantapechy Hebraeorum duce in Tiberiade, iussit aboleri omnes imagines. Hos imitatus est pseudoepiscopus Nacoliae, sed illi male perierunt, &c. *Ioan. Vicarius Episcop. Orientis*. Episcopus Mesenae dixit: Et ego puerulus eram in Syria, quando Sarracenorum Princeps imagines subuertit. *vij. synod. actio. 5. in fin.*

CAP. VIII.

Vtinam erubescant, cum in priscos Christianorum mores inspiciunt, qui nunc dici volunt hoc nomine. sane non damnarent picturarum apparatum, qui ab eo tempore fuit, quo praedicatum est euangelium; nam ab eo tempore quo celebrata est sacrosancta synodus (*sexta*) vsque ad conciliabulum, quo hi conuenere, qui contra sanctas imagines steterunt, nō plus quam lxx. anni lapsi sunt, &c. In primo enim & quinquies millesimo Christus natus est, & *xxxii. f. * xxx. annis, mensibus v. fere nobiscum fuit, &c. qui Apostolis mandauit, vt ea, quae a se erant docta, alios deinceps docerent: ab eo tempore ad tempora Constantini primi ex Imperatoribus Christiani anni propemodum ccc. ante illum gentiles tyrannice regnarunt: quorum tempore martyres idola oppugnantes occubuerunt. At vero Christianorum coetus diuina aemulatione ducti templa construxerunt, partim Christi nominis gratia, partim sanctorum martyrum caussa, atque illi quidem historiam humanae Christi dispensationis in iis pinxerunt, hi vero martyrum gestis effigiandis operam collocarunt: alii id tabellis expressere, quo martyrum memoriam in oculis perpetuo ferrent, aut ipsius etiam Christi facta: alii autem in vestibus sacratis, in pretiosis repositoriis, in quibus incruenta sacrificia peragunt, imagines pinxere; &c. Sacra autem sexta, & vniuersalis synodus, &c. sub Iustiniano, &c. cii. canones edidere, in quorum lxxxii. de imaginibus sic tradiderunt: In quibusdam venerandarum imaginum picturis, &c. Videmus igitur omnes, & intelligimus, quod & ante sacras sex synodos, & post has etiam sanctorum picturae in ecclesia traditae fuerint, non aliter atque sacra euangelii lectio. Nam quae leguntur vbi ad aures venerint, ad animum deinde legamus, & transmittimus, & quae oculis videmus in picturis, ea quoque mente complectimur: atque ita per duo ista inuicem consequentia, lectionem, inquam, & picturam, vnam cognitionem acquirimus, qua ad recordationem rerum gestarum peruenitur, &c. *Epiph. to. 1. in fin. contra Gregor. vij. synod. act. 6.*

CAP. IX.

Tempore Gregorii secundi decreuit Imperator Leo, vt in nulla ecclesia imago cuiuslibet sancti, aut martyris, aut angeli haberetur, maledicta enim omnia asserebat, &c. *Ex Pontific.*

Anathemata contra Iconomachos.

Tit. XX.

Vide lib. xi. tit. xlvii. & in hoc libro tit. xvi. quibus adde.

CAP. I.

ANathematizamus omnes haereses simul cum Iconomachis. *Libellus Rom. Eccl. in vij. syno. sub Hadr. ij. act. 1.*

CAP. II.

Tantum amorem erga imagines sanctorum habere videbatur (*Simeon Stilita*) vt impios illos (*Iconomachos*) anathematis iacularet ictibus. *Hadria. in lib. de imaginib. ad Carolum Magnum. c. 16. in med.*

CAP. III.

Missi nostri synodum istam vii. secundum nostram adhortationem fecerunt, &c. Insuper & pseudosyllogum illud, quod ab haereticis factum est sub Constantino haeretico Imperatore anathematizantes cum eorum sequacibus, atque complicibus damnauerunt. *Hadr. de imaginib. cap. vlt.*

CAP. IV.

Qui venerandas imagines non veneratur, anathema sit. Qui in sanctas, & venerabiles imagines blasphemias congerunt, anathema. Qui traducere, & maledicis verbis incessere audent venerandas imagines, aut easdem reiicere, anathema. Qui ex animo Christianum populum non docent venerationem sanctarū, & honorabilium imaginum omnium sanctorū, qui ab initio Deo placuerunt, anathema. Christianorum accusatoribus, aut iconoclastis, hoc est imaginum demolitoribus, anathema. *Theodosii Episcopi Amorij resipiscentis confessio vij. syno. act. 1. post princ.*

CAP. V.

Habebitis trium Apostolicorum thronorū concordem sententiam, & concinentem concordiam, qui sane sex generales synodos ante habitas, vna voce praedicant, aliam autem illam, quam septimam dicunt, synodum, (*loquuntur de pseudosynodo haereticorum*) nonmodo non recipiunt, sed vno animo, & voce detestantur: vt pote quae ex haeresi contra Apostolicam, & patrum traditionem sit congregata, non aliam ob caussam, quam vt sacrosanctas, & venerandas imagines subuertat. *Orientalium epist. ad Tarasium; vij. synod. actio. 3.*

CAP. VI.

Anathematizamus omnem, qui non adorat sanctas & venerabiles imagines. *Niceta, & Theophilus conuersi ex Iconomachis apud syno. vij. gen. actio. 8.*

CAP. VII.

Gregorius tertius decreuit cum synodo no-

naginta trium Episcoporũ, vt si quis deinceps antiquae consuetudinis, & Apostolicae ecclesiae fidelem vsum contemnens, aduersus eadem venerationem sacrarum imaginum, videlicet Dei, & Domini nostri Iesu Christi, & genetricis eius semper Virginis immaculatae, atque gloriosae Mariae, beatorum Apostolorum, & omnium sanctorum depositor, atque destructor, & profanator, vel blasphemus extiterit; sit extorris a corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, vel totius ecclesiae vnitate, atque compage. *Ex Pontif.*

Decreta contra Iconomachos. Tit. XXI.

CAP. I.

Deut. 1. Qvod iustum est, iuste exequendum. Deiloquus Moyses euidenter lege promulgat, cum bonum non sit bonum, nisi secundum rationem efficiatur. Bonum ergo profectò, & valde proficuum est, sanctas, & venerabiles iconas pingere, sed & proximos disciplinas diuinae, ac humanae sapientiae docere: non autem bonum est, nec omnino proficuum ab indignis horum aliquid fieri. Huius rei gratia, nequaquam iconas operari in sacris templis, sed neque in quouis loco docere anathematizatos ab hac sancta, & vniuersali synodo definimus, & promulgamus, vsque quo a propria * seductione, ac malitia conuertantur. Quisquis ergo post hanc definitionem nostrã ad picturae sanctarum imaginum in ecclesiis, aut doctrinae actionem quoquo modo eos admiserit; si quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur, si vero laicus, separetur, & diuinorum mysteriorum communione priuetur. *Synod. viy. generalis CP. sub Hadria. ÿ. cap. 7.*

*seditione

CAP. II.

Inimici sanctae catholicae, & Apostolicae ecclesiae malignantes aduersus olitanam, orthodoxamq. traditionem pro * sacris imaginibus depositione ad nihilum redacti sunt. *Hadrian. in lib. de imaginib. ad Carolum Magnum cap. 15.*

* sacrarũ imaginũ

CAP. III.

Psal. 9. Beatus Augustinus in psalm. xix. explanauit hunc versum: Inimici defecerunt frameae in finem, dicens: Non pluraliter inimici, sed singulariter huius inimici. Cuius autem inimici, nisi Diaboli frameae defecerunt? Haec autem intelliguntur diuersae opiniones erroris. & post pauca: Et ciuitates destruxisti: ciuitates autem istae sunt, in quibus diabolus regnat, vbi dolosa, & fraudulenta concilia, tanquam curiae locum obtinent, &c. & ideo adimpletum est in ipsis haereticis, quando sacras imagines temerantes procaciter deposuerunt. *Hadria. de imaginib. c. 41.*

CAP. IV.

Debueras Paulum diuinum Apostolum audiuisse dicentem: Traditiones, quas accepistis, siue per sermonem, siue per epistolas nostras seruate. & iterum Tito, & Timotheo scribentem: Impuras verborum vanitates respuite. Quid autem impurius, & vaniloquentius, quam christianos idololatriae studiosos dicere? *Taras. vy. syno. act. 2. in prin.* 2. Thes. 2 1. Tim. 6. 2. Tim. 2. Tit. 3.

CAP. V.

Omnem blasphemiam excedit improbum hoc factum, quod in Deum Verbum pro nobis incarnatum, eiusq. gloriosam Matrem, & inuenerandam, sanctamq. crucem Samaritae designarunt: nam cum videamus pias vestras leges, eos, qui imaginem, aut statuam Imperatoris, ignominia afficiunt, extremo, & iusto mortis supplicio plectere: qua tandem paena puniendi sunt, qui in imaginem Domini nostri, eiusq. Matris nefando facinore grassati sunt? tantum enim sceleris est commissum, vt nec vlla humanitatis mica amplius superesse credatur, &c. *Simeon Stilita epist. 5. ad Iustinum Iuniorem. vy. syno. actio. 5. in princ.*

CAP. VI.

Quid est, quod alios dicunt excitatos, qui de imaginibus traditionem, quae per octingentos annos valuit, quamq. beati patres veluti anchora stabiliuerunt, & confirmarunt, subuerterunt? *vy. syno. actio. 6. Epiph. contra Greg. & alios tom. 2. post princ.*

CAP. VII.

Si quidem sacras imagines susceperint Iconoclastae, ecclesiae catholicae adhaerebunt: vt pote quas sacrae sex vniuersales synodi admiserunt. Si vero non sequentur catholicam ecclesiam, nemo eos audiet, vt pote qui huius sacram traditionem non sequantur. *vy. syno. actio. 6. Epiphan. contra Gregor. & alios tom. 2. post med.*

Argumenta Iconomachorum, & confutatio ipsorum. Tit. XXII.

CAP. I.

Appellant illos (*Iconomachi*) vmbratiles pictores, qui Christum coloribus delineant, depinguntque. Quid ergo, nam & fabrum crucem praeparantem, aedificantemq. *σχαιτέκτονα*: hoc est ineptum fabrum, & rudem vocabunt? &c. *vy. syno. act. 6. Epiph. contra Greg. & alios tom. 3 post princ.*

CAP. II.

Arbitratus est ipsam imaginem Christum vocando: est autem Christus hoc nomine Deus, & homo: sequitur, vt & imago Dei sit, & hominis: vt deitatem circumscripserit, aut inconfusam vnitionem naturae humanae, & diuinae consuderit, &c. *Pseudosynod. vy. in synodo act. 6.* Obiectio.

Non est imaginum structura pictorum inuentio, sed ecclesiae catholicae probata legislatio, Solutio.

ratio, & traditio. Nam quod vetuſtate excellit venerandum eſt, vt inquit diuinus Baſilius. Teſtatur hoc ipſa rerum antiquitas, & patrum noſtrorum, qui Spiritu ſancto feruntur doctrina; etenim cum has in ſacris templis conſpicerent, ipſi quoque animo propenſo veneranda templa extruentes, in eis quidem gratas orationes ſuas, & incruenta ſacrificia Deo omnium rerum Domino offerunt. At qui conſilium, & traditio iſta non eſt pictoris: verum ordinatio, & diſpoſitio patrum ſanctorū, qui aedificauerunt. Hoc autem nomen Chriſtus, ſignificatiuum eſt & deitatis, & humanitatis ſecundum illam naturam, qua viſus eſt. Homines Chriſtiani illius imaginem depingere didicerunt, non ſecundum eam, qua inuiſibilis erat; haec enim deſcribi non potuit: audiuimus enim ex Euangelio, Deum neminem vnquam vidiſſe. Itaque natura humana, Chriſto depicto, vt rei veritas id indicat, ſecundū nomen tantum Chriſtiani confitentur ſe adaptare viſam imaginem archetypo, & non ſecundum eſſentiam. Ipſi autem ſtolide leues imaginem, & prototypū nihil differre dicunt, & in diuerſis ſubſtantiis identitatem ſubſtantiae indicant, &c. Si in praeſepio iacens faſciis * inuolutus per naturam humanitatis illius diuinitatis natura fuit: circunſcribetur & in colorata imagine humanitatis eius incircunſcriptibilis eius diuinitas: ſi vero illud factum non eſt, neque hoc etiam, &c. *vij. ſynod. actio. 6. Epiphan. vbi ſupra tom. 3. poſt princip.*

Ioan. 1. Ioan. 4. *inuolutus l.

CAP. III.

Obiectio. Imaginum appellatio neque Apoſtolorum, neque patrum traditione coepit, neque precationem ſacram vllam, qua ſanctificari poſſet, habet, ſed manet communis, & inhonorata, quemadmodum ab artifice pictore abſoluta eſt. *Pſeudoſyn. vbi ſupra tom. 4.*

Reſponſio. Quod cum multis alijs, quae in Eccleſia obſeruantur, ſine ſcriptura nobis imaginum veneratio tradita ſit, ab Apoſtolorum temporibus, late per hiſtorias traditū eſt. De imagine maxime Hemorrhoiſſae, quam multis ſcriptoribus confirmare poſſumus, &c. Quin etiam Baſilius Magnus, cuius ſcripta per omnes terrae fines reſonant, in diuerſis opuſculis ſuis mentionem imaginum facit. Gregorius etiam, illius & carne, & ſpiritu frater, Nyſſenſium praeſul in ſermone in Abraham idem ſentit. Item alter Gregorius Theologus in verſibus de virtute. Et Ioan. Chryſoſtomus in oratione funebri in Meletium Epiſcopum Antiochiae, & in ſermone, quod veteris, & noui teſtamenti vnus ſit legiſlator. Cyrillus item expiator Neſtorianae haereſis in epiſt. ad Acacium Epiſcopum Scytopoleos. Anaſtaſius Epiſcopus Theopoleos. Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim citamus? omnes enim ſancti patres noſtri imagines acceperunt. Quam ob cauſam mendaces deprehenduntur in hoc, quod dicunt, non eſſe patrum traditionem, etc. Plane enim pictura conuenit cum euangelica narratione, etc. Nam ſi conſpexerimus in imagine Angelum annunciantē Virgini, plane in recordationem Euangelicae hiſtoriae venimus, etc. *vij. ſynod. act. 6. Epiph. vbi ſup. tom. 4.* Luc. 1.

CAP. IV.

Obiectio. Quomodo autem, et valde laudatam Dei Matrem; quam obumbrauit plenitudo Deitatis, per quam nobis eluxit lumen, quod adiri nequit; matrem, inquam, ipſis celis altiorem, ſanctiorem Cherubim, vulgaris ars gentilium pingere audet? Rurſus, quomodo eos, qui cum Chriſto regnaturi ſunt, et in ſedibus cū eo ſedebant iudicaturi orbem terrarum, conformes eius gloriae, quibus nō erat dignus mundus, vt diuina miracula aſſerunt, quomodo, inquam, eos non timent per artem gentium exhibere? *Pſeudoſyn. vbi ſupra.*

Reſponſio. Norunt (*Chriſtiani*) per ſpecificam effigiationem certamina, & virilia eorum facta animo perſpicere, & ſupernis honoribus magnificare, cognoſcereq. illos, ſecundum diuinum Apoſtolum, cum Chriſto vinctos eſſe, & pro nobis intercedere, ſinceramq. & inuiolatam fidem, & cultum in ſpiritu, & veritate ſoli Deo offerre, minime vero creaturis illis, quae ſunt ſub celo, &c. *vij. ſyno. act. 6. Epiphan. vbi ſupra tom. 4. in med.*

CAP. V.

Obiectio. Deus eſt ſpiritus, & quicumque Deum adorauerint, in ſpiritu, & veritate adorent. Deum nemo vidit vnquam, neque vocem eius audiuiſtis, neque formam eius vidiſtis beati ſunt, qui non viderunt, & crediderunt. *Pſeudoſyn. act. 6. tom. 4.* Ioan. 4. Io. 1. & 5. Ioan. 20.

Reſponſio. Non Chriſtiani adorationem in ſpiritu, & veritate imaginibus exhibuerunt, neque etiam diuinae crucis effigiei, neque etiam vmquam inuiſibilis, & incomprehenſibilis naturae imaginem appararunt, &c. Nam cum diuinam crucis effigiem, & venerandas imagines amore, & deſiderio amplectimur, ad ipſum prototypum reſpicimus. *vij ſyno. act. 6. Epiph. vbi ſupra tom. 4. poſt med.*

CAP. VI.

Obiectio. Et in veteri teſtamento ait ad Moſem, & populum: Non facies tibi idolum, neque omnem ſimilitudinem, &c. Quam ob cauſam in monte in medio ignis vocem verborum audiuiſtis, ſimilitudinem nō vidiſtis, &c. *Pſeudoſyn. vbi ſupra. ſyn. vij. act. 6. tom. 4.* Deut. 5. Deut. 4.

Reſponſio. Quae in veteri lege contra eos, qui inter filios Iſrael vitulum adorabant, & Aegypti abhominationibus inſiſtebant, dicuntur, in chriſtianos quoque iactare non deſinunt. Capiuntur autem labiis proprii oris: vtinam autem cogitaſſent, quia Dominus eam gentem ducturus in terram promiſſionis, in qua habitabant gentes, quae adorabant, & colebant idola, daemones, ſolem, lunam, & aſtra, reliquaſque creaturas, quin etiam volueres, quadrupedes, & ſerpentes: Deum autem verum ignorabant; quare tam diligenter eis praecepit,

pit, ne facerent vllam similitudinem eorum quae aut in celo, aut in terra sunt. Postquam autem eos ab idololatria abduxisset, iussisseque tabernaculum testimonii fabricari, Moses seruus illius, fidelis, cui omnia significauerat, sensibilia Cherubim habentia hominum formam, respondentia figuris intelligibilibus ex auro apparuit inumbrantia propitiatorium, quod scilicet Christum praefigurauit. *Syn. vij, act. 6. Epiph. tom. 4. contra Greg. & alios.*

C A P. V I I.

Obiect. Et mutauerunt gloriam immortalis Dei per imaginem, non solum ad mortalis hominis similitudinem effectam, & venerati sunt, & coluerunt ea, quae condita sunt, super eum, qui condidit. Et rursum: Si enim cognouimus Christum secundum carnem, iam non cognoscimus, per fidem enim ambulamus, non per speciem: & hoc quod ab Apostolo aperte dictum est. Igitur fides ex auditu, auditus autē per verbum Dei. *Pseudosynodus vij, act. 6. vbi supra.*

Rom. 1.

2. Cor. 5.

Rom. 10.

Respon. Aperte dicere licet eos similes factos gentibus, qui gloriam Dei mutauerunt relicto creatore, dum Apostolicas sententias secundū proprias cupiditates subuertunt. Clarum enim omnibus est Apostolum gentes reprehendisse in eo quod ait: Commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis; infert etiam volucrum, quadrupedum, & serpentium. Dolose tamen isti totam phrasim contaminauerunt, vt per eam immutatam simpliciores inescarent, quasi scilicet Apostolus de imaginum in ecclesia pictura verba faceret. Nā quae ab Apostolo inferuntur, apertam habent manifestationē: volatilium enim, quadrupedum, & serpentium mentionem facit. Item ea, & venerati sunt, & coluerunt, creaturas scilicet supra creatorem, *vij. syn. act. 6. Epiphan. contra Greg. & alios, tom. 4. ante fin.*

Rom. 1.

C A P. V I I I.

Obiectio. Epiphanius Cyprius sic ait: Ne in ecclesiam imagines inferatis, neque in sanctorū coemeteriis eas statuatis, sed perpetuo circumferte Deum in cordibus vestris. Quin etiam neque in domo communi tolerentur: non enim fas est Christianum per oculos suspensum teneri, sed per occupationem mentis. Idem in aliis quoque sermonibus suis de imaginum subuersione multa dixit, quae studiose quaerentes facile inuenient. *Pseudosyn. vbi supra tom. 5.*

Respon. Quod nunc e beato Patre Epiphanio dictum est, illius nequaquam existit. Diuinus enim hic pater lxxx. capitum librum edidit, in quo omnes haereses gentiles, & Iudaicas, item quotquot post Christianismū susceptum inuectae sunt, damnauit. In quo proculdubio, & eā posuisset, quae de imaginibus ab istis fertur, si alienam a Christi religione hanc existimasset. Quod si autem ecclesia has contra venerandas imagines expositiones suscepisset, profecto non fuisset illis vsa in ornatum templorum ad nostram memoriam iuuandam, &c. Beatus pater Epiphanius temporibus Arcadii, & Theodosii floruit: ab eo igitur tempore ad hanc haeresim vsque anni sunt ecce. & tamen libros illos contra imagines nemo Christianorum, praeter ipsos nouitatis magistros, recipit. Quod si tāto tēpore in ecclesia nō sunt recepti, quamobrem nunc a nobis recipi debent? Nam quam adferunt, quidam istorum epistulam veluti scriptam a beato Epiphanio Cypriorum Praesule ad Theodosium Imperatorem, &c. inuenimus circa finem epistulae huiuscemodi emphasim: Saepe cum * ministris meis de imaginum ablatione egi; sed ab his non receptus sum, neque vel in paucis vocem meam audire sustinuerunt. Attendamus autē, qui floruerunt per tempora Epiphanii, quos tamquam gloriosos Doctores, & tuta munimenta ecclesiae dicere possumus. Basilius Magnus, Gregorius Theologus, Gregorius Nissenus, quem omnes patrem patrum vocant. Ioan. Chrysostomus, Ambrosius, Amphilochius, Cyrillus Hierosolymorum Episcopus. Quod si is, qui hanc expositionem dictorum contra venerandas imagines edidit, ait se a sanctis patribus, qui per ea tempora floruerunt, non fuisse receptum, quomodo ea, quae sancti patres non probauerunt, nos qui circa fines temporum, & seculorum occurrimus, quique verbi, & cognitionis vsu * deficimus, & indigni sumus, vt discipuli illorum vocemur, recipiemus? praesertim cum falso contra ecclesiam edita sint, &c. Nos autem Christicolae dictum illud Apostoli cogitemus: Traditiones, quas accepimus eas seruemus, & profanas vaniloquentias recusemus, eaque omnia falsa, & efficta cognoscamus. Libri enim B. Epiphanii, praecipue is, qui dicitur Ancyrosus, & reliqui per vniuersum terrarum orbem sunt famigerati, &c. hi vero pauci, & forte nuper editi, quare, vt noui, essi, & alieni, falsique ab ecclesia existimati sunt, nec vmquam fuere recepti, &c. Epiphanii discipuli templum in Cypro, quod eiusdem patris nomine appellauerunt, aedificarunt, & cum multis aliis picturis illius quoque imaginem ibidem collocarunt, &c. *vij. syno. act. 6. Epiph. tom. 5. in princ.*

* commilitonis l.

* deficimur al.

2. Thessal. 2.

1. Tim. 3.

Ad Tit. 3.

C A P. I X.

Obiectio. Gregorius Theologus in versibus dicit: Flagitium est fidem habere in coloribus, & non in corde: ea enim, quae in coloribus existit, facile eluitur: quae vero in profundo mentis illa, mihi amica. *Pseudosynodus. vbi supra tom. 5.*

Respon. Beatus Gregorius, &c. voluit, vt operemur, quae sunt regni celorum, non vero mundi huius, quae tamquam fluxa, & celeriter se mutantia fidem non habent. *vij. synod. Epiph. vbi supra tom. 5. post princip.*

C A P. X.

Obiect. Amphilochius Iconii Episcopus ita ait: Non enim nobis sanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiare curae est: quoniam his opus non habemus, sed politiae illorum

lorum virtutum memores eſſe debemus. *Pſeudoſyn. vbi ſupra.*

Reſponſio. Haereticis proprium eſt, mutilatas exquirere ſententias, &c. haec dicit beatus pater, maxime quo nos ad imitationem perducat, non enim ſanctos propter carnalem amorem laudamus, neque pingimus, ſed quo virtutum illorum ſimus memores; & in libris vitas illorum deſcribimus, in tabulisq. illos depingimus: non quod hoc a nobis poſtulent ipſi, verum id noſtra cauſſa, & propter vtilitatem noſtram facimus: non enim ſolum paſſiones martyrum nos inſtituunt, ſed & contextus, & ſcriptum de illorum paſſionibus, picturaq. idem indicans, ſimili modo & annua illorum memoria, &c. Nemo enim laudauerit virum, quem viderit virtutes ſanctorum auerſantem, & quotidie illorum imagines circumferentem, aut templa illis aedificantem, aut vaſa comparantem illis; ſui ipſius autem templum diuinis virtutibus non ornantem, &c. Hoc ſane martyrum eſt encomium, electorum ad virtutem conuocatio, quemadmodum Magnus ait Baſilius in moralibus ſermonibus, &c. Multas cruces in aedicula figurare, & praecepta Dei contemnere, imitationisq. paſſionis illius obliuiſci, extrema dementia eſt, &c. Aſterius Amaſiae Epiſcopus in ſermone de Lazaro, & diuite emphaſi vtens ait: Ne pingas Chriſtum in veſtibus, ſed magis ſumptu illo, & impenſis pauperibus ſubueni, &c. Idem tamen in encomio de Euphemia martyre imaginem laudat, &c. Gregorius Theologus in ſermone Natalium Domini, ſic ait: Bethleem honore affice, & praeſepe adora: Nam quae Deo oblata ſunt, eius participatione, & contrectatione ſancta fiunt, quemadmodum idem & tota Scriptura teſtatur. & ob hoc ſancto, honor ſanctitatis illius non aliter conſeruatur, quam per noſtram deuotam adorationem, &c. *vy. ſyno. act. 6. Epipha. vbi ſup. tom. 5. in med.*

CAP. XI.

Obiectio. Theodotus Aneyrac Epiſcopus ſic docet: Sanctorum formas, & ſpecies ex materialibus coloribus formari minime decorum putamus; horum autem virtutes, quae per ſcripta traditae ſunt veluti viuas quaſdam imagines: reficere ſubinde oportet. Ex his enim ad ſimilium imitationem, & zelum peruenire poſſumus. *Pſeudoſyn. vbi ſupra.*

Reſponſio. Nos cum congregaſſemus libros Theodoti ſex ad Lauſum tomos contra Neſtorium ſcriptos, interpretationem in ſymbolum Nicaenum, ſermonem in natalem Domini, in luminaria, in Heliam & viduam, in ſanctum Petrum & Ioannem, & in claudum ſedentem ad Specioſam portam, in eos, qui talenta acceperant, in duos caecos, nuſquam ſane dictã ſententiam inuenire potuimus, &c. *vy. ſyn. act. 6. Epiph. vbi ſupra tom. 5.*

CAP. XII.

Obiectio. Similiter & Euſebius Pamphili ad Conſtantiam Auguſtam petentem Chriſti imaginem ad ſe ab illo mitti, &c. velim mihi ſignifices, quamnam putes Chriſti imaginem? *Pſeudoſyn. vbi ſupra.*

Reſponſio. Quis fidelium in Eccleſia, quique verorum dogmatum ſcientiam habeat, ignorat Euſebium Pamphili in reprobum ſenſum conſenſiſſe Arii placitis? &c. Opinantur Ariani Chriſtum Dominum noſtrum carnem ſine anima aſſumpſiſſe diuinitatem, impleuiſſe animae conſilia, &c. nimirum quo paſſionem, vt ait Gregorius diuinitate circumſcribant, & ob id vere Theopaſchitae ſunt. Qui autem huius ſententiae ſunt, imaginem non habendam cenſent, quemadmodum impius Seuerus, Petrus Fullo, Philoxenus Hierapoleos Epiſcopus, & omnis denique illa multi capitis, & ſine capite hydra contendit. Huius igitur ſocietatis exiſtens & Euſebius, quemadmodum ex illius epiſtulis, & hiſtoricis commentariis demonſtratum eſt, imaginem Chriſti Theopaſchitarum more reijcit; qua de cauſſa & Conſtantiae Licinij vxori ſcribit apud ſe imaginem non reperiri. Nam & in eadem epiſtula dicit, quod illius incarnata forma in Deitatis naturam mutata ſit. Nemo tamen ſanctorum patrum noſtrorum ſic ſenſit, aut docuit; neque etiam veritas ſic ſe habet. *vy. ſynod. act. 6. Epiph. tom. 5. ante fin. vid. ibi multa contra Euſeb. Pamphili.*

Communia de Imaginibus. Tit. XXIII.

CAP. I.

Apoſtolice inſtructi traditiones, quas accepimus, ſeruamus, omnia ſuſcipientes, quae ſancta catholica Eccleſia & ſcripto, & conſuetudine admiſit. Quorum de numero, cum & venerandarum imaginum eſſent figurationes, de his peculiariter egimus. *Nicae. ij. in epiſt. ad cleric. CP.*

CAP. II.

Imagines Petri, & Pauli oſtenduntur a Silueſtro Conſtantino. *Hadr. in epiſt. ad Conſtan. & Iren. Imperatores, apud ſyn. vy. act. 1.*

CAP. III.

Obiectio. Quod nulla Euangelii lectio tradat Ieſum ad Abagarum imaginem miſiſſe.

Reſponſio. Praedeceſſor noſter ſanctae recordationis D. Stephanus, quondam ſanctiſſimus Papa, in concilio praeſidens, inter plurima veridica teſtimonia per ſemetipſum aſſerẽs docuit ita, &c. Quod Redemptor humani generis, appropinquante die paſſionis, cuidam Regi Edeſſae ciuitatis deſideranti corporaliter illum cernere, & vt perſecutiones Iudaeorum fugeret, ad illum conuocare, vt auditas miraculorum opiniones, & ſanitatum curationes, illi, & populo ſuo impertiret, reſpondiſſet: Quod ſi faciem meam corporaliter cernere cupis, en tibi vultus mei ſpeciem transformatam in linteo dirigo,

dirigo, per quam & desiderii tui feruorem refrigeres, & quod de me audisti, impossibile nequaquam fieri existimes, &c. Item ex synodica trium Patriarcharum Cosmae Alexandriae, Theodori Antiochiae, & Theodori Hierosolymae, &c. Theodotus Patriarcha Hierosolymorũ inquit: Restat mihi tempus enarrandi de Abagaro Edesseno, & alia, aut similia sanctorum Patrum, quae & vos melius cognoscitis. *Hadrianus in lib. de Imaginibus cap. 18.*

C A P. I V.

Visio sacrarum imaginum ad speciosam formam Domini, & Saluatoris nostri Iesu Christi secundum carnem, sanctaeq. eius Genetricis, & sanctorum pertinet. *Hadr. in lib. de Imaginib. ad Carol. cap. 10.*

C A P. V.

Obiectio. Quod non ad adorationem imaginum pertineat testimonium, quod de sexta synodo protulerunt Patres in septima synodo.

Responsio. Idcirco testimonium de sancta sexta synodo protulerunt, vt clarifice ostenderent, quod iam quando sancta sexta synodus acta est, a priscis temporibus factas imagines, & historias pictas venerabantur. Vnde ipsa sancta sexta synodus fideliter per canones orthodoxe

Can. 83. statuens ita constituit, dicens: In quibusdam venerabilium imaginum picturis, agnus digito Praecursoris monstratus designatur, qui in signum relictus est gratiae. & post pauca: Secundum humanam figuram & in imaginibus a nunc pro veteri agno retitulari decernimus, &c. Vnde & beatus Augustinus in xcii. psalmo explanauit: Si autem non adoras in Christo ista terrena, quamuis de illa similitudo quaedam data est ad significandos sanctos, de quacumque creatura ducta fuerit similitudo, tu intellige similitudinem creaturae, & adora artificem creaturae. *Hadria. de Imaginib. cap. 35.*

C A P. V I.

Vsus sanctae nostrae catholicae, & Apostolicae Romanae ecclesiae fuit, & est, quando sacrae imagines, vel historiae pinguntur, prius sacro chrismate vnguntur, & tunc a fidelibus venerantur: instar facientes, vt locutus est Do-

Exod. 30. minus ad Mosem, dicens: Faciesq. vnctionis oleum sanctum, vnguentum compositum opere vnguentarii, & vnges ex eo tabernaculum testimonii, & arcam testamenti, &c. *Hadria. de imaginib. c. 39.*

C A P. V I I.

Petrus, qui ex Iudaeorum superstitione ad Christianae fidei cultum, Deo volente, perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est dominico, in ipsa festiuitate paschali cum grani scandalo, imaginem (*in synagoga*) Genetricis Dei, Dominiq. nostri, & venerandam crucem, vel birrum album, quo de fonte surgens indutus fuerat, posuit, &c. Hortamur vt sublata exinde cum ea, qua dignum est, veneratione, imagine, atque cruce, debeatis, quod violenter ablatum est, reformare, &c. Ne ergo supra scriptus Petrus, vel alii, qui ei in hac indisciplinationis prauitate praebuere solatium, siue consensum, hoc zelo fidei se fecisse respondeant, vt per hoc quasi eis necessitas fieret conuertendi; admonendi sunt, atque scire debent, quia hac circa eos temperantia magis vtendum est, vt trahatur ab eis velle, nõ reniti; non vt adducantur inuiti, quia scriptum est: Voluntarie sacrificabo tibi, &c. *Psal. 53.* Ecce S. Gregorius non est ausus contradicere tali fidei pro sacris imaginibus, sed magis eam confirmauit, vbi dixit: Non adducantur inuiti. *Hadria. de imaginib. cap. 50. ex D. Greg. ad Ianuarium Episcop. Caralit. lib. 7. epist. 5. Indict. 2.*

C A P. V I I I.

Vt de pluribus optimum vnum memoremus, S. Ambrosii Mediolanensis Episcopi testimonium proferimus; qui in expositione sanctorum martyrum Geruasii, & Protasii, inter reliqua ait: Tertia vero nocte confecto ieiuniis corpore non dormienti, sed stupenti quaedam mihi apparuit tertia persona, quae similis erat Beato Paulo Apostolo, cuius vultum me pictura docuerat. Hoc testimonium in concilio Domini Stephani praedecessoris mei oblatum est, &c. Sanctus Gregorius Papa in dialogis suis meminit de quibusdam beatissimis viris, atque religiosis feminis, simul q. puellis, quod sanctam Dei genetricem Mariam, atque Principes Apostolorum Petrum, & Paulum, & sanctos Martyres viderint in transitu suo: vnde eos cognouerunt, nisi per picturam? sicut & Beatus Ambrosius, vt superius exarauimus, dixit. *Hadrian. de imaginib. cap. 71.*

C A P. I X.

Credimus, quia incognitum non habetis illud, quod S. Gregorius Papa, vt superius exarauimus, in epistula sua dixit: Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias nõ sine ratione vetustas admisit. *Hadr. de imag. c. 81. Greg. lib. 9. epist. 9. regist.*

C A P. X.

Pictores imitantur arte naturam, & colores coloribus permiscentes, visibiles corporum depingunt imagines, &c. Et Imperatorem sedentem, & barbarum subditum, & gladium acutum, & fluuios decurrentes, & campos variis coloribus adornatos, & omnia, quae videntur, per artem imitantes, mirabilem historiam videntibus praestant. *Ioannes Chrysostomus in psal. 50. apud Hadria. de imaginib. cap. 86.*

C A P. X I.

Hadrianus Papa ignouit Tarasio Patriarchae ex laicis sumpto propter zelum de imaginibus sacris. *Ioan. viij. in epist. ad syn. CP. actio. 2.*

C A P. X I I.

Placuit picturas (*paganorũ*) in ecclesia esse non

non debere, ne quod colitur (a paganis) aut adoratur, in parietibus depingatur. *Elib. cap. 36. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 28. panorm. & par. 3. cap. 40. decret. Burch. lib. 3. cap. 35.*

CAP XIII.

Constantinus, dum templum Romae Saluatoris extrueret, in vtroque pariete templi historiam veteris, & noui testamenti scripsit: hinc quidam Adam exeuntem paradisum; illhinc vero latronem paradisum ingredientem. *Petrus, & Petrus vicary Hadriani Papae vij. syn. act. 3. ante med.*

CAP. XIV.

Cur Angeli, & Cherubini facie hominis pingantur: quia in ea visi sunt ab hominibus. *Taras. vij. syn. act. 4. in prin.*

LIBER XVII.

De vestibus, vasis sacris, & de aliis caeremoniis ecclesiasticis.

Ne quisquam, praeter eos, qui sacris initiati sunt, vasa, aut pallas sacras tangere audeat. Tit. I.

CAP. I.

Nullus lector, vel ostiarius vasa sacrata audeat contingere. *Siluest. in syn. Rom. 284. Episcop. cap. 9.*

CAP. II.

De conse. d. 1. c. 40. In hac sancta sede Apostolica a nobis, & reliquis Episcopis, ceterisq. Domini sacerdotibus statutum est, vt sacra vasa non ab aliis, quam a sacratis, Dominoq. dicatis contrectentur hominibus: Indignum enim valde est, vt sacra Domini vasa, quaecúq. sint, humanis vsibus seruiant, aut ab aliis, quam a Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris. ne pro talibus praesumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo; & hi etiã, qui non peccauerunt, mala patiantur, aut pereant: quia perit iustus saepissime pro impio, &c. *Xyst. epist. 2. in princ. Burchar. lib. 3. cap. 214. Iuo par. 3. cap. 264. & par. 2. cap. 70. decret. Ansel lib. 6. cap. 161. in addit.*

CAP. III.

Dist. 23. c. 25. Sacratas Deo feminas, vel monachas sacra vasa, vel sacratas pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre perlatum est ad Apostolicam sedem: quae omnia reprehensione, & vituperatione plena esse, nulli recte sapientium dubium est. Quapropter huius sanctae sedis auctoritate, haec omnia vobis resecare funditus, quanto citius poteritis, censemus; & ne pestia haec latius diuulgetur per omnes prouincias, abstergi citissime mandamus, &c. *Soter. epist. 2. in prin. Burch. lib. 3. cap. 215. Iuo par. 2. cap. 72. & par. 3. cap. 265. decret. Anselm. lib. 7. cap. 204. Tarrac. lib. 4. cap. 43.*

CAP. IV.

Non oportet * ministros locum habere in diaconico: & dominica vasa tangere. *Laodic. cap. 21. Mart. Brach. cap. 41. Iuo par. 3. cap. 105. decret.* * subdiaconos Dist. 23. c. 26.

CAP. V.

Non oportet insacratos ministros licentiam habere in secretarium, quod Graeci Diaconicon appellant, ingredi, & contingere vasa dominica. *Agath. cap. 66.* Dist. 23. c. 31. & 32.

CAP. VI.

Non liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec aliis, nisi his, qui ab Episcopo subdiaconi fuerint ordinati. *Brac. 1. cap. 28. vide Mart. Brac. cap. 41. Iuo par. 6. cap. 377. decret.* Dist. 23. c. 30. & 32.

CAP. VII.

Non liceat mulieri manum suam ad pallas dominicas mittere. *Antisiod. cap. 37.*

CAP. VIII.

Quidam nostrorum, verorum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdam prouinciis contra legem diuinam, canonicamque institutionem feminas sanctis altaribus se vltro ingerere, sacrataque vasa impudenter contingere, & indumenta sacerdotalia presbyteris administrare; & quod his maius, indecentius, ineptiusque est, corpus, & sanguinem Domini populis porrigere, & alia quaeq. quae ipso dictu turpia sunt, exercere. Miranda sane res est, vnde is illicitus in Christiana religione irrepserit vsus, vt quod viris saecularibus illicitum est, feminae, quarum sexui nullatenus competit, aliquando contra fas sibi licitum facere potuerint: quod quorundam Episcoporum incuria, & negligentia prouenisse nulli dubium est. Vnde, vae nobis sacerdotibus, &c. Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a religione Christiana abhorret, ne vlterius fiat, inhibendum est. Proinde vnusquisque Episcoporum sollicite, sagaciterque prouideat, ne in sua parochia tale quid fieri dein-

deinceps finat. *Paris. sub Ludouic. & Loth. lib. 1. cap. 41.*

C A P. I X.

d. 23. c. 31 Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario vasa dominica. *Mart. Brac. cap. 41. Iuo par. 6. cap. 377. decret.*

C A P. X.

* ministeria al. Xystus constituit, vt * vasa sacrata non tangerentur, nisi a ministris sacratis. *Dam. in Xysti.*

C A P. X I.

Soter constituit, vt nulla monacha pallam sacratam contingeret, nec incensum poneret in sancta ecclesia. *Damas. in Soter.*

C A P. X I I.

Bonifacius constituit, vt nulla mulier, aut monacha pallam sacratam contingeret, aut lauaret, aut incensum poneret in ecclesia, nisi minister. *Ex Pontif.*

De munditie, quae debetur vasis, & pallis sacris, & de modo, quo abluendae sunt. Tit II.

C A P. I.

cap. 3. de custo. Eucha. Greg. ix & cap. 1. de immu. eccles. in 4. coll. SVnt alii clerici, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, nec non et ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrori. Quia vero zelus nos comedit domus Dei, & c. praecipimus, vt oratoria, vasa corporalia, & vestimenta praedicta munda, & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quae dedecerent in profanis. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 19.*

C A P. I I.

Vasa altaris, & panni, vel pallia sint nitida, & integra, & si fuerint vetustate, vel aliquo casu corrupta, religioso, & puro loco abscondantur, vel igne crementur. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. incerti. cap. 27.*

C A P. I I I.

De conse. d. 1. c. 38. * cathara De vasis sacris ita gerendum est. [Altaris palla, * cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur. quoniam non licet ea, quae in sanctuario fuerint, male tractari, sed incendio vniuersa tradantur; cineres eorum in baptisterio inferantur, vbi nullus transitus habeatur, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. *Clem. ep. 2. in princ. Burch. lib. 3. cap. 216. Iuo par. 2. cap. 66 & par. 3. cap. 266. decret. Tarraconen. lib. 4. cap. 42.*

C A P. I V.

De conse. d. 1. c. 39. nemo p. 1. * intra Pallas, & vela, quae in sanctuarii sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris * iuxta sacrarium lauent, non eiicientes foras a sacrario velamina dominicae mensae, ne forte puluis dominici corporis male decidat a sindone foris abluto; & erit haec operanti peccatum. Idcirco intra sacrarium ministris praecipimus haec sancta cum diligentia custodire. Sane peluis noua comparetur, & praeter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis vel is apponatur lauandis, nisi quae ad dominici altaris cultum pertinent; pallae altaris solae in ea lauentur, & in alia vela ianuarum. De velis autem ianuarum cura fit ostiariis ex admonitione maiorum, ne quis negligens, aut ignarus ad velum ianuae domus Domini manus incondite tergat: sed statim coërcitus discat omnis homo, quia velū atrii domus Domini sanctum est, &c. *Clem. ep. 2. post princ. Burch. lib. 3. cap. 216. Iuo par. 3. c. 266. decret.*

C A P. V.

Non licet diacono velo, vel palla scapulas suas inuolui. *Antisiod. cap. 13.*

C A P. V I.

Conquestum est in sancto concilio de quibusdam stultissimis presbyteris, vt quando incendium videant, corporale dominico corpore consecratum ad extinguendum incendium temeraria praesumptione in ignem proiiciāt. Ideoque decretum est, sub anathematis interdictione, ne vlterius fiat. *Salegunst. cap. 6. post Burch. decret. Iuo par. 15. cap. 172. decret.*

Corpora mortuorum olim pallis, aut sacris vestibus non tegebantur. Tit. III.

C A P. I.

EX amore fidelium huius sedis Rectoribus, mos vitea meritum erupit; vt cum eorū corpora humanda deferuntur, haec dalmaticis contegant, easdemq. dalmaticas pro sanctitatis reuerentia, sibimet partiendas populus scindat: & cum adsint multa a sacris corporibus Apostolorum, martyrumq. velamina, a peccatorum corpore sumitur, quod pro magna reuerentia reseruetur. De qua re praesenti decreto constituo, vt feretrum, quo Romani Pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur, &c. *Gregor. in synod. Roman. cap. 4. lib. 4. cap. 88. vel epist. 44. registri.*

C A P. I I.

Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum obuoluat; aut diaconus scapulas operiat, quae fuit in altari, aut quae data est in mensam Domini. Qui haec fecerit, vel leuiter, & quasi nihil, & negligenter habuerit diuina mysteria, diaconus triennio, sexq. mensibus a dominico alienus sit altari, graui percussus anathemate. Quod si clericum presbyter non commonuerit, decem annis, & quinque mensibus excommunicatus sit: propterea quod de dominicis sacramentis, subiecta sibi De conse. d. 1. c. 39.

non

non commonuerit mysteria, & postea eum grandi humilitate matri reconcilietur ecclesiae. *Clemen.epist.2. in princ. vid. Antisiod. cap.12.& 13.*

CAP. III.

Obseruandum, ne pallis, vel ministeriis diuinis defunctorum corpuscula obuoluantur. *Aruer.cap.3.*

CAP. IV.

De opertorio dominici corporis, seu palli altaris numquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obtegatur; quia sacro velamine vsibus suis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur. *Aruern. cap.5. Burchar. lib. 3. cap.107. Iuo par. 2. cap. 142. decre.*

CAP. V.

Non licet velo, vel pallis corpora mortuorum inuolui. *Antisiod.se.12.*

CAP. VI.

Pallia, quae super corpora mortuorum posita sunt, non ponantur super altare. *Synod. Bituricen. cap. 13. apud concil. Lemouicen. actio. 2.*

Episcopi vasa ecclesiae conseruent, & ne illa alienare audeant. Tit. IV.

CAP. I.

12.q.2.c. 13. Apostolicos & paternos canones renouans sancta haec, & vniuersalis synodus definiuit, neminem prorsus Episcopum vendere, vel vtcumque alienare cimelia, & vasa sacrata, excepta caussa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet, quae accipiuntur in redemptionem captiuorum: sed nec tradere * salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, &c. Quisquis autem apparuerit post hanc diffinitionem nostram, contrarium quid huic sanctae, & vniuersali synodo agere, deponatur, vt praeuaricator diuinarum legum, & praeceptorum; cassata videlicet omnino, quae facta est in scriptis, vel sine scriptis ab Episcopo venditione, vel emphyteutica traditione, aut alia quauis alienatione, cimeliorum scilicet, & * salariorum, & locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex praedictis cimeliis, vel * salariis, & non restituerit ecclesiae iterum, quae ecclesiae sunt, vel non reddiderit ad incidendam chartam venditionis, vel emphyteuseos, sit anathema, vsque dum fecerit, quod ab hac sancta & vniuersali synodo confirmatum est. *Syn.viij. gener. sub Hadr.ij.cap.15. Ansel.lib.6. cap.169. Caesar. lib.7.cap.74.*

* folaria f.

* solariorum f.

* solariis f.

CAP. II.

Sicut reprehensibile, & vltione dignum est, sacrata quaepiam vasa, praeterquam in iis, quae lex, & sacri canones praecipiunt, venumdare: ita nulla est obiurgatione, vel vindicta plectendum, si pietatis caussa, pro captiuorum fuerint redemptione distracta, &c. *Gregor. ad Fortunat. Episc. Fanensem lib. 6. epist.13.regist. indict.xv.*

CAP. III.

Quia peruenit ad nos, quod quidam ex Italiae ecclesiis clerici vasa sacra in Sicilia vendiderunt: idcirco Panthaleonem notarium nostrum direximus, vt eadem vasa sollicita inuestigatione requireret, &c. *Greg.Ioan.Episc. Syracus. lib.7. regist.Indict.1.epist.27.*

CAP. IV.

Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotē, cui dedimus in mandatis, &c. vt ministeria, atque ornatum ecclesiae, vel quidquid illud est in patrimonio eiusdem, non minuere studeat, sed augere. *Greg.ij.epist.3.ad clerum & plebem Turingiae, post princ.*

CAP. V.

De his, qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum, placuit nobis, vt quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus * vel verbis nudis, ab ordine cleri amoueatur. *Arelat.1.cap.13.* * non

CAP. VI.

Casellas, vel mancipiola ecclesiae, Episcopi, sicut prisca canonum praecepit auctoritas, vel vasa ministerij, quasi commendata fideli praeposito, in integro ecclesiae iure possideant, &c. *Agath. cap.7. Ansel.lib.5. c. 86. in Rom.* 10.q.2.c. 1.

Nemo vasa, aut vestes sacras ad suū vsum domesticum transferat, aut vendat. Tit. V.

CAP. I.

Si quis ausus fuerit, quidquam de consecratis in ecclesia abiicere, euangelii in quam depictum codicem, aut figuram crucis, &c. aut vti tamquam communibus sacratis Deo repositis pretiosis, aut monasteriis: si fuerint Episcopi, aut clerici deponantur; si monachi, aut laici, communione priuentur. *vij.syno. act.7.in defin.in fin.*

CAP. II.

Vas aureum, vel argenteum sacrum, &c. nemo in suos vsus conuertat, iniustum enim est. Si deprehensus sit, excommunicatione puniatur. *Apost.cap.73.*

CAP. III.

Si forte quispiam presbyter, siue diaconus sacrarii sindonem, vel velum subtracta vendiderit, Iudae Ischariotis similis aestimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supradicti Iudae suscepturum paenam. *Clem.epist.2. post princ. Iuo par. 2.cap. 67.& par.6.cap.88.decret.* 17.q.4.c. 15.

CAP. IV.

Vestimenta ecclesiastica, quibus Domino ministratur, cultusque diuinus, omni cum honorificentia, & honestate a sacerdotibus, reli- De conse. d.1.c.41.

quisque ecclesiae ministris celebratur, sacrata debent esse, & honesta. quibus aliis in visibus, cum Deo eiusque seruitio consecrata, ac dedicata sint, nemo debet frui, quam ecclesiasticis, & Deo dignis officiis: quae nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne vltio, quae Balthasar Regem percussit, super haec transgredientes, & talia praesumentes veniat diuina, & corruere eos faciat diuinae vltionis iustum flagellum ad ima. *Stephan. epist. 1. in fin. Iuo par. 2. cap. 74. decret. Anselm. lib. 5. c. 26. Caesar. lib. 8. c. 42. Tarrac. lib. 4. cap. 44.*

Dan. 5.

CAP. V.

Peruenit ad nos diaconos ecclesiae Catanensis calciatos compagis procedere praesumpsisse; quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantummodo diaconis ecclesiae Messanensis, quibus olim a praedecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tantae temeritatis ausus non est leuiter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat, &c. vt cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus, &c. *Gregor. ad Ioan. Syracusan. Episcop. lib. 7. regist. Indict. 1. epist. 28.*

1.

CAP. VI.

De consec. d. 1. c. 42. Ne ad nuptiarum ornatum ministeria diuina praestentur; ne dum improborum contactu, pompaque secularis luxuriae polluuntur, ad officium sacri mysterii videantur indigna. *Arucr. cap. 7. Burch. lib. 3. cap. 108. Iuo par. 2. cap. 143. decret. & lib. 1. tit. 4. cap. vlt. panor. Caesar. lib. 8. cap. 42. & Tarraconen. lib. 4. cap. 44.*

CAP. VII.

Omni cura, omnique studio prouidendum est, ne hi, qui locum videntur obtinere regiminis, contumeliam videantur inferre caelestibus sacramentis. Etenim, quod & auditui *terribile, & visui execrabile iudicatur, quidam sacerdotes vasa Domini in proprios vsus assumunt, epulasque sibi in eis comedendas apponunt, &c. Persona, quae sciendo diuina vasa, ad ministeria, aut in vsus suos transtulerit, aut comedere in his, vel poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui, vel officii periculum sustinebit, ita tamen, vt si de saecularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur, si vero religiosus, ab officio deponatur. Sub hac damnationis sententia, & alii obnoxii tenebuntur, qui ecclesiastica ornamenta, vela, vel alia quaelibet indumenta, atque etiam vtensilia sciendo in suos vsus transtulerint, vel aliis donanda, vel vendenda crediderint. *Brac. iij. cap. 2.*

*horribile al.

CAP. VIII.

In commune statuit coadunatio nostra; vt non tantum de sacris ministeriis, sed etiam de vniuersis ecclesiae ornamentis, nihil vnusquisque sacerdotum pro suis vsibus, vel voluptatibus confringere, vendere, aut naufragare pertemptet. Si quis sacerdotum hoc decretum violauerit, deponatur, &c. Atque insuper si eiusdem temeratoris extiterit propriae rei *habitatio, quidquid de eisdem sacris ministeriis, vel ornamentis ecclesiae visus est naufragasse, aut ipse, aut pars eius, compellatur parti eiusdem ecclesiae ex integro reformare. *Tolet. xvj. cap. 5.*

*ambitio al.

CAP. IX.

Nullus sacerdos, aut clericus, siue laicus praesumat calicem, aut patenam, aut quaelibet vasa sacra, & diuino cultui mancipata ad alios vsus retorquere. Si quis de calice sacrato, quo sanguis Christi accipitur, aliud bibit, praeter Christi sanguinem; & patenam ad aliud officium habet, quam ad altaris ministerium; deterrendus est exemplo Balthassar; qui dum vasa Domini in vsus communes assumpsit, vitam pariter cũ regno amisit. *Theodulphus ad presbyteros Aurel. cap. 18.*

Dan. 5.

CAP. X.

Stephanus constituit sacerdotes, & leuitas vestibus sacratis in vsu quotidiano non vti, & nisi in ecclesia tantum. *Damas. in Steph.*

Corporale sit lineum. Tit. VI.

CAP. I.

Sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto quisquam celebrare praesumat, sed in puro lineo ab Episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato, atque contexto: sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone munda sepultũ fuit. *Syn. Rom. 267. Episcopo. sub Silu. in epilogo. Burch. lib. 3. cap. 99. Iuo lib. 1. tit. 4. cap. 39. panor. & lib. 2. cap. 134. decret. Ansel. lib. 9. cap. 2.*

De consec. d. 1. c. consulto. 45. Matt. 27 &

CAP. II.

Siluester constituit, vt sacrificium altaris non in serico, neque in panno tincto consecraretur, nisi tantum in lineo ex terra procreato, sicut Corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea, & munda sepultum fuit. *Damas. in Siluest.*

Ioan. 19.

De vestibus, & insignibus propriis sacerdotum, & aliorum ministrorum, & de vasis, quae illis in ordinatione conferuntur. Tit VII.

CAP. I.

De superhumerali, quod proprium est Episcoporum. *Syn. viij. gen. Act. 9. post medium.*

CAP. II.

Presbyteris, & diaconis depositis, cum reconciliabantur, olim reddebat Pontifex oraria. *Syn. gen. viij. Act. 2. post med.*

CAP.

CAP. III.

Introductus est Photius baculo innixus, & cum eo Gregorius dudum Syracusanus. Marinus Deo amicissimus diaconus sanctae Romanorum ecclesiae, & Vicarius dixit: Tollite baculum de manu eius, signum est enim dignitatis pastoralis, quod hic habere nullatenus debet: quia lupus est, & non pastor. *Synod. viij. gener. act. 7. in princip.*

CAP. IV.

De vita & honest. cler. c. 15. clerici. Greg. ix. c. 4. co. si. in 4. coll. Cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiam nulli gerant, sed nec alibi, &c. Pontifices autem in publico, & in ecclesia super indumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi fuerint, &c. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. cap. 15. in med.*

CAP. V.

Vt diaconi non essent plures per parochias, nisi duo, & Cardinales vrbis Romae septem, & dalmaticis vterentur, & palla linostima laeua eorum tegeretur. *Siluest. in syno. Roman, cclxxxiv. Episcopor. c. 6.*

CAP. VI.

d. 23. c. 10. Communis filius Petrus diaconus nobis innotuit, quod fraternitas vestra tempore, quo hic fuit, poposcerit, vt sibi, & archidiacono suo vtendi dalmaticis licentiam praeberemus. Sed quia ira hominum suorum infirmitate cōpulsus festinanter abscessit, vt nec ipse moeror incumbens diu, vt dignum erat, & res desiderata poscebat, sineret permanere; & nos in multis implicitos ecclesiasticae rationis consideratio nouum hoc inconsulte, & subito non permitteret indulgere; idcirco postulatae rei prolongatus effectus est. Nunc vero caritatis tuae bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis nostrae serie, petita concedimus, atque te, vel archidiaconum tuum dalmaticarum vsu decorandos esse concessimus, easdēq; dalmaticas, Ciriaco Abbate deferente, transmissimus. *Greg. Aregio Episcopo Francorum lib. 7. regist. epist. 111. Ansel. lib. 6. c. 88.*

CAP. VII.

dist. 23. c. 27 ministrum. Non oportet *ministrum orarium ferre, neque ianuas derelinquere. *Laod. cap. 22. Ansel. lib. 7. cap. 82.*

* subdiaconum

CAP. VIII.

dist. 23. c. 28. Non oportet lectores, vel cantores orarium ferre, & ita legere, vel canere. *Laod. cap. 23. Ansel. lib. 7. c. 83.*

CAP. IX.

dist. 23. c. 15. Subdiaconus cum ordinatur, &c. patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu vero archidiaconi vrceolum cum aqua, * & mantile, & manutergium. *Carthag. iv. cap. 5. Vide Isidor. lib. 2. de ecclesi. officiis. cap. 10. apud Aquisgran. cap. 6. Raban. de institutis clericor. lib. 1. cap. 8. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 8. panor. & par. 6. cap. 9. in fin. & c. 14. decr. Ansel. lib. 7. c. 51.*

*aquamanile

CAP. X.

dist. 23. c. 16. Acolythus cum ordinatur, &c. ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt sciat se ad accendenda ecclesiae lumina mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi. *Carthag. iv. cap. 6. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 9. panor. & par. 6. cap. 15. decr. Ansel. lib. 7. cap. 50.*

CAP. XI.

Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi; dicente sibi Episcopo, &c. *Carthag. iv. cap. 7. Ansel. lib. 7. cap. 57. Iuo lib. 3. tit. 3. c. 10. panor. & par. 6. c. 16. decr.* d. 23. c. 17

CAP. XII.

Lector cum ordinatur, &c. Episcopus spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens: Accipe, & esto relator verbi Dei, &c. *Carthag. iv. cap. 8. Ansel. lib. 7. cap. 55. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 11. & par. 6. c. 17. decr.* d. 23. c. 18.

CAP. XIII.

Ostiarius cum ordinatur, &c. tradat ei Episcopus claues ecclesiae de altario, dicens: Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quae his clauibus recluduntur. *Carth. iv. cap. 9. Ansel. lib. 7. cap. 54. Iuo lib. 3. tit. 3. c. 12. panor. & par. 6. c. 18. decr.* d. 23. c. 19

CAP. XIV.

Diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis alba induatur. *Carthag. iv. c. 41. Ansel. lib. 7. c. 61. Caesar. lib. 8. c. 20.* d. 93. c. 19

CAP. XV.

Qui altario ministrant, vel vasa sacro officio deputata contrectant, ab omni humano sanguine, etiam hostili, se abstineant. *Ilerd. cap. 1.* dist. 50. c. 36. de his clericis.

CAP. XVI.

Quia aliquanti huius prouinciae ecclesiae diacones absconsis infra tunicam vtuntur orarijs, ita vt nihil differre a subdiacono videantur, vt de cetero superposito scapulae, sicut decet, vtantur orario, placuit. *Bracaren. I. cap. 27.*

CAP. XVII.

Lectores in ecclesia in habitu seculari non psallant, neque * gradus gentili ritu dimittant. *Brac. I. cap. 29.* * granos al.

CAP. XVIII.

Episcopus depositus restitutus a synodo recipit orarium, anoulum, & baculum: presbyter orarium, & planetam: diaconus orarium, & albam: subdiaconus patenam, & calicem: sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quae cum ordinarentur, perceperant. *Tolet. iv. cap. 27. Burch. lib. 2. c. 192. Iuo lib. 3. tit. 7. c. 5. panor. & par. 5. c. 367. & par. 6. c. 237. decr. Ansel. lib. 8. c. 27.* 11. q. 3. c. 65.

CAP. XIX.

Oraria duo nec Episcopo induere liceat, nec presbytero, nec diacono. Sed diaconus vnum orarium gestet in sinistro humero, quando orat, id est, praedicat: dexteram habeat liberam ad ministerium, &c. Purum vero sit eius orarium, nec vllis coloribus, aut auro ornatum. *Tolet. iv. cap. 39. Ansel. lib. 7. cap. 80.* Dist. 25. vnic. c. 3.

N 2 Caesar.

Caesar. lib. 4. cap. 103.

CAP. XX.

dist. 23. c. 9 ecclesiastica. Cum antiqua, & ecclesiastica nouerimus institutione praefixum, vt omnis sacerdos, cum ordinatur, orario vtroque humero ambiatur, scilicet, vt qui imperturbatus praecipitur consistere inter prospera & aduersa, virtutum semper ornamento vtrobique circumseptus appareat: qua ratione in tempore sacrificii non assumit, quod se in sacramento recepisse non dubitat? Proinde modis omnibus conuenit, vt quod quisque percepit in consecratione honoris, hac * retineat & in oblatione, vel perceptione suae salutis, scilicet vt eum Sacerdos ad sollemnia missarum accedit, aut pro se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suae dignoscitur consecratus; ita vt de vno, eodemq. orario ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens, signum in suo pectore * praeparet crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitae subiaceat. *Brac. iij. c. 3.*

* retentet al.

* praeferat al.

CAP. XXI.

Presbyteri sine intermissione vtantur orariis propter differentiam sacerdotii dignitatis. *Magun. c. 28. Capitul. lib. 5. c. 81. Burch. lib. 2. c. 101. Iuo par. 6. c. 178. decr.*

CAP. XXII.

Subdiaconi vasa corporis, & sanguinis Christi diaconibus ad altaria Domini offerunt, &c. Hi cum ordinantur, &c. patenam tantum, & calicem de manu Episcopi; & ab Archidiacono scyphum aquae cum aquamanili, & manutergium accipiunt. *Isidor. lib. 2. cap. 10. de eccles. offic. apud Aquisgr. cap. 6. vide Carthag. iv. cap. 5.*

CAP. XXIII.

Cuncti presbyteri, vt libros, & sacerdotalia vestimenta suo Episcopo in proxima synodo ostendant, expresse commendatum est. *Meten. cap. 3.*

CAP. XXIV.

Qui scienter excommunicatum susceperit, &c. ab ordine presbyter cesset, nec gradum recipiat, nisi satisfactus ab Episcopo suo sacris vestimentis reinduatur, &c. Quando autem Episcopus presbyterum deposuerit, sic agat; Iubeat eum prius indui omnibus sacerdotalibus indumentis, deinde manu sua auferat manipulum, deinde casulam, deinde mediam stolam de collo reflectat inter scapulas sub latere dextro, & depositus est a presbyteratu, & diaconatu. *Concil. Lemouicen. actio, 2. post med.*

CAP. XXV.

Quando more solito ad synodum conuenitis, vestimenta, & libros, & vasa sancta, cum quibus vestrum ministerium, & iniunctum officium peragitis, vobiscum deferte: nec non duos, aut tres clericos, cum quibus Missarum sollemnia celebratis, vobiscum adducite, vt probetur, quam diligenter, quam studiose Dei seruitium peragitis. *Theodulph. ad presb. Aurelian. cap. 4.*

CAP. XXVI.

Vrbanus fecit ministeria sacrata omnia argentea, & patenas argenteas xxv. apposuit. *Damas. in Vrban. Tribur. c. 18.*

CAP. XXVII.

Stephanus constituit sacerdotes, & leuitas vestibus sacratis in vsu quotidiano non vti, & nisi in ecclesia tantum. *Damas. in Steph.*

CAP. XXVIII.

Eutychianus constituit, vt quicumque fidelium martyrem sepeliret, sine dalmatica, aut collobio purpurato nullatenus sepeliret. *Damas. in Eutych.*

CAP. XXIX.

Siluester constituit, vt diaconi dalmaticis in ecclesia vterentur, & palla linostima laeua eorum tegeretur. *Damas. in Siluest.*

CAP. XXX.

Zosimus constituit, vt diacones laeuas tectas de palliis linostimis haberent. *Ex Pontif.*

De pallio. Tit. VIII.

Vide lib. iij. tit. iv. quib. adde.

CAP. I.

Macarius Episcopus Antiochenus haeresis damnatus deponitur, in ipsaq. depositione pallio exuitur. *vi. syno. gener. CP. act. 8. in med.*

CAP. II.

Honoratus Archidiaconus ecclesiae Salonitanae a sanctae memoriae decessore meo missa supplicatione poposcerat, vt ab Antistite suo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinem nullo modo cogeretur, &c. Proinde experientiam tuam praesentis praecepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus coniungens in Salonem Natalem fratrem coepiscopumq. nostrum saltem tot scriptis admonitum studeat adhortari, vt supra memoratum Archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Quod si facere hoc contumaciter, vt consueuit, forte distulerit; vsum ei pallii, qui ab hac Sede concessus est, ex auctoritate Sedis Apostolicae contradicito. Quem si etiam amisso pallio, adhuc in eadem pertinacia perseuerare perspexeris, Dominici quoque corporis, ac sanguinis eumdem antistitem participatione priuabis. *Greg. lib. 2. regist. epist. 16. Antonino Subdiacono.*

CAP. III.

dist. 100. cap. 2. Illud, frater charissime, tibi non putamus ignotum, quod paene de nullo Metropolitano, in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, vsum sibi pallii vendicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis ecclesiae noueritis, vestris nobis mani-

manifestissime significastis epistulis: quibus praeceptum beatae memoriae decessoris nostri Ioannis Papae nobis in subditis transmisistis annexum, continens omnes consuetudines ex priuilegio praedecessorum nostrorum concessas vobis, ecclesiaeq. vestrae deberc seruari. Confitemini igitur aliam esse generalis ecclesiae consuetudinem; postquam ea, quae vos geritis, vobis ex priuilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium Metropolitanorum etiam a tua est fraternitate seruandus, aut si tuae ecclesiae aliquid specialiter dicis esse concessum, praeceptumve a prioribus Romanae vrbis Pontificibus; quod haec Rauennati ecclesiae sunt concessa, a vobis oportet ostendi. Quod si hoc non ostenditur, restat, postquam talia agere, neque consuetudine generali, neque priuilegio vendicas, vt vsurpare te comprobes, quod fecisti, &c. Decorari pallio volumus forsan moribus indecori; dum nihil in Episcopali ceruice splendidius fulget, quam humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mête defendere, aut generalitatis vsum ex non scripto sequi, aut ex scriptis priuilegiis se tueri. Quod si postremo nihil horum est, alijs Metropolitanis huius te praebere nolumus praesumptionis exemplum, &c. Admoneo quatenus nisi decessorum meorum munificentia tibi haec per priuilegium attributa doceris, vt in plateis pallium vlterius non praesumas: nec non habere & ad missas incipias, quod audacter & in plateis vsurpas. De secretario autem, quod fraternitas tua retulisse cum pallio, & filios ecclesiae suscepisse, & fecit, & excusauit; nunc interim nihil quaerimus, quia synodorum sententiam sequentes minores culpas, quae negantur, vlcisci recusamus. Hoc tamen quia semel, & iterum sit factum cognouimus, sed fieri prohibemus. *Gregor. lib. 2. epist. 54. siue cap. 93. indict. 1. Ioanni Episcopo Rauennati. Anselm. lib. 6. cap. 87.*

CAP. IV.

Dist. 100. cap. 10. Pallium vobis ex more transmisimus, & vices vos Apostolicae Sedis agere iterata innouatione decernimus. *Greg. lib. 4. epist. 15. seu cap. 59. Ioanni Episcopo primae Iustinianae Illyricae. Ansel. lib. 6. c. 91. vel c. 99.*

CAP. V.

Dist. 100. cap. 6. Pallium tibi transmittimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola missarum solemnia vtatur. *Gregor. lib. 4. epist. 51. seu cap. 95. Virgilio Episcopo Arelat. Ansel. lib. 6. cap. 90. vel cap. 98.*

CAP. VI.

Dist. 100. cap. 3. Nouit fraternitas vestra, quia prius palliũ, nisi dato commodo, non dabatur. Quod quia incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apostolorum Principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. *Greg. lib. 4. epist. 55. seu cap. 99. Ioanni Corinthi Episcopo. Ansel. lib. 6. c. 82. vel 90.*

CAP. VII.

Scriptorum vestrorum insinuatio, patefecit Andream fratrem nostrum Nicomedianae ciuitatis Episcopum, Deo propitio, solemniter ordinatum, &c. Suprascripto igitur Andreae fratri, & coepiscopo nostro pallium nos direxisse agnoscite, atque priuilegia cuncta concessisse, quae praedecessores nostri eius praedecessoribus contulerunt. *Greg. lib. 5. epist. 7. seu cap. 107. indict. 14. Episcopis Epiri. Ansel. lib. 6. c. 91. vel cap. 100.* Dist. 100. cap. 11.

CAP. VIII.

Prisca consuetudo obtinuit, vt honor pallii, nisi exigentibus caussarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat. *Greg. lib. 7. epist. 5. Brunichild. Reginae. Anselm. lib. 6. cap. 85. vel 93. Caesar. lib. 3. c. 52.* Dist. 100. cap. 2.

CAP. IX.

In ea synodo, quam contra Simoniacam haeresim per fratrem & coepiscopum nostrum Syagrium decreuimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atque eidem fratri ita pallium, quod transmisimus, tribui, si prius se promiserit illicita, quae prohibuimus, per definitionem synodicam a sancta ecclesia remouere. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus nuntiare, vt ipse, cuius nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores. *Greg. lib. 7. epist. 111. Aregio Episcopo. Ansel. lib. 6. cap. 88. vel 90.* Dist. 100. c. 5.

CAP. X.

Rationis ordo omnino nos admonet, vt cum vsu pallij aliqua simul, sicut diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura quoque sollicitudinis debet accrescere, vt cultui vestrum, actionis quoque ornamenta conueniant; oportet, vt enixius in cunctis se studiis vestra fraternitas exerceat, & circa subiectorum actus sit cura vigilans, vt vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit. *Greg. lib. 7. epist. 112. Syagrio Episcopo Augustudunensi. Anselm. lib. 6. cap. 86.* Dist. 100. cap. 9.

CAP. XI.

Fratri, coëpiscopoq. nostro Syagrio pro eo, quod in ea praedicatione, quae in Anglorum gente, auctore Domino facta est, deuotum se vehementer exhibuit, pallium ad missarum sollemnia vtendum transmisimus, vt quia iuuare spiritualia studuit, Apostolorum Principis solatio, in ipso quoque inueniatur spiritali ordine profecisse. *Greg. ad Brunichild. Reginam lib. 7. regist. epist. 113.*

CAP. XII.

Cum a Sede Apostolica vestrae insignia dignitatis *(loquitur de pallio)* exigitis, quae a beati Petri tantum corpore assumuntur, iustum est, vt vos quoque Sedi Apostolicae subiectio-

iectionis debita signa salutis exhibeatis, quae vos cum beato Petro, tamquam membra de membro habere, & catholici capitis vnitatem seruare declarent. *Paschalis ij. in epist. ad Archiepiscop. Polon.*

CAP. XIII.

Significamus Deo placitae paternitati vestrae, die xvij. Kal. August. indictionis quartae, nostram humilitatem, diuina gratia, suo, vt praecepit, munere praeueniente, vestris sanctis ad Deo dignis precibus, in sancta Romana ecclesia Pontificalis honoris accepisse consecrationem, & stolam. *Athanasius, & alij ad Felic. ij. post. med.*

CAP. XIV.

Marcus constituit, vt Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopos vrbis, tunc pallio vteretur, & ab eodem Episcopus vrbis Romae consecraretur. *Damas. in Marci.*

De luminibus. Tit. IX.

CAP. I.

SI clericus, vel laicus ab ecclesia auferat ceram, vel oleum, excõmunicetur; & quinquies amplius, quod abstulit, restituat. *Apost. cap. 72.*

CAP. II.

Dum Dominus donauerit quietem, augebuntur & luminaria sanctorum. *Zachar. epist. 4. ad Bonifacium post med.*

CAP. III.

Prohibendum, ne lucernas hi, qui ab immundis spiritibus vexantur, publice accendant. si facere contra interdictum voluerint, abstineãt a communione. *Eliberit. cap. 37.*

CAP. IV.

Dist. 23. c. 6. Acolytus ab Archidiacono accipiat cerosferarium cum cereo, vt sciat se ad accendenda luminaria mancipari. *Carthag. iv. can. 6. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 9. panor. & par. 6. cap. 15. decr. Anselm. lib. 7. cap. 30.*

CAP. V.

Omnibus diebus vesperas, & matutinas clerici celebrent: quia desistente clero, quod est pessimum, comperimus in basilicis nec luminaria ministrari. *Tarr. c. 7. ad finem.*

CAP. VI.

Placuit, vt de rebus ecclesiasticis tres aeque fiant portiones, idest vna Episcopi, alia clericorum, tertia in reparatione, vel in luminariis ecclesiae, * de qua parte, siue archipresbyter, siue archidiaconus illam administrans Episcopo faciat rationem. *Brac. cap. 25.* * quarta

CAP. VII.

10. q. 3. c. 8. Placuit, vt nullus Episcoporum tertiam partem, ex quacumque oblatione populi in ecclesiis parochialibus requirat, sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiae, vel * reparatione seruetur, & singulis annis Episcopo inde ratio fiat, &c. *Brac. ij. cap. 2.* * recuperatione.

CAP. VIII.

1. q. 2. c. 1. Non leuis culpa est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem seruituri sunt, tamquam domus priuata, consecretur ecclesia. *Brac. ij. c. 5. Vorma. cap. 3. Burch. lib. 3. cap. 37. Iuo par. 3. cap. 42. decret.*

CAP. IX.

Placuit Dei sacerdotibus, vt quisquis Antistes infra suam parochiam Dei aulam inquirat; & munificus ille, qui sanctam Dei aedificauerit ecclesiam, quo ibidem pro sua mercede largitus est, eodem loco * presbyter secundum priorum canonum instituta * deseruiens habeat: & si presbyterum ea facultas habere non permittit; vel diaconus instituatur. Certe si minor est census, ostiarius a sacerdote sit electus, qui nitorem infra sinus sanctae ecclesiae faciat, qui & sanctarum reliquiarum luminaria omni subsequenti nocte accendat. *Tolet. sub Reccar. Rege cap. 2.* * presbyterum f. * seruientem.

CAP. X.

De lucerna, & cereo intra vigilias ante pascha; *vide Tolet. iv. cap. 8.*

CAP. XI.

Sicut in aliis ecclesiis vespertino tempore, post lumen oblatum, prius dicitur vespertinũ. *Emerit. cap. 2.*

CAP. XII.

Quicumque sacerdotum, vel ministrorum deinceps caussa cuiuslibet doloris, vel amaritudinis permotus, altare diuinum vestibus sacratis exuere praesumpserit; seu etiã si consueta luminariorum sacrorum obsequia de templo Domini subtraxerit, vel extingui praeceperit, &c. si eum ante verae paenitudinis coram Metropolitano satisfactio non purgauerit, ignobilitati perpetuae mancipatus, & loci suae dignitatis se nouerit, & honore priuandum. Illis personis ab hac vltionum sententia separatis, quas aut contaminationem sacrorũ ordinum, vel subuersionem sanctae fidei metuentes, aut hostilitatem, vel obsidionem perferentes, &c. talia fecisse contingerit. *Toleta. xiij. cap. 7.* 26. q. 5. c. 23.

CAP. XIII.

Quidam fratres dixerũt consuetudinis antiquae fuisse in eorũ ecclesiis, vt pro balsamo emendo ad chrisma faciendum, siue pro luminaribus ecclesiae concinnandis binos, vel quaternos denarios presbyteri darent. [Statuimus, vt sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo, siue luminaribus emendis nihil presbyteri chrisma accepturi dent, &c. Episcopi de facultatibus ecclesiae balsamum emant: luminaria singuli in ecclesiis suis concinnanda prouideant. *Cabilo. sub Carolo cap. 16. Burch. lib. 4. cap. 93. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 91. panor. & par. 1. cap. 287. decr.* 1. q. 1. c. 106.

CAP. XIV.

Custodes ecclesiae luminaria cum omni diligentia *(ad horas canonicas)* concinnanda prouideant. *Aquisgranen. sub Ludouic. c. 131.*

CAP

CAP. XV.

Nec quempiam offendat, quod ante sanctorum imagines lumina, & suaue olentia thymiamata accenduntur. symbolicos enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorum honor ad ipsum recurrit; hoc ipsum testante sapiente Basilio, quod erga conseruos bonos honor, erga ipsum Dominum commune beneuolentiae signum exhibet. Sensibilia enim lumina symbola sunt immaterialis illius, & a Deo dati luminis: aromatum autem incensio, sinceram, & totum sancti Spiritus aflatum, & repletionem significat. *German. Episcop. CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos apud vij. synod. act. 4. in fin.*

CAP. XVI.

Ioannes tertius ampliauit, & restaurauit coemeteria sanctorum martyrum, & constituit, vt oblationes, & * amulae, vel luminaria in eadem coemeteria per omnes Dominicas de Lateranis ministrarentur. *Ex Pontif.*

* ampullae al.

CAP. XVII.

Dispofuit *(Gregorius tertius)* vt in coemeteriis circumquaque positis Romae in diebus natalitiorum *(Sanctorum)* luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per oblationarium deportarentur, &c. *Ex Pontif.*

CAP. XVIII.

Zacharias xx. libras auri pro emendo oleo annue, vt de lucro eorum in luminaribus apostolicis proficiat, instituit; & constitutum sub anathematis vinculo obligauit. *Ex Pontif.*

De campanis, & cymbalis. Tit. X.

CAP. I.

Concedimus Episcopis, vt cum commune terrae fuerit interdictum, excommunicatis, & interdictis clusis, possint quandoq. ianuis clausis, suppressa voce, non pulsatis campanis celebrare officia diuina, &c. *Innoc iij. in conc. gen. Later. cap. 58.*

c. 25 de priuileg. Greg. ix. c. 8. eo. tit. in 4. col.

CAP. II.

Cum sanctae ciuitati reliquiae sacrae appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata, & significata. Itaq. laetitia magna perfusi omnes, surgentes subito, lignaque sacra pulsantes inuicem obuiam facti sunt, &c. *Ex miraculis sancti Anastasii martyris. vij. syn. act. 4. ante med.*

CAP. III.

Tempore Vitaliani Imperator Constantinus, *(& eius milites)* Syracusis vasa sacrata, vel cymbala sanctarum Dei ecclesiarum auferentes nihil dimiserunt. *Ex Pontif.*

De aqua benedicta. Tit. XI.

CAP. I.

Maneute ecclesia, & altari, fraternitati tuae insinuatione praesentium innotescat, quod ipsa reconciliari poterit *(post humani sanguinis effusionem)* per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innocentius iij. Compostella. Episcopo.*

De conse. eccles. vel altar. c. 4. ap. Greg. ix. de dedic. in 3. col. c. 3.

CAP. II.

Aquam sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulae aspersus sanguine populum sanctificabat, atq. mundabat: multo magis aqua sale aspersa, diuinisque precibus sacrata populum sanctificat, atque mundat. Et si sale asperso per Heliseum prophetam sterilitas aquae sanata est: quanto magis diuinis precibus sacratus, sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & expurgat, & cetera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & a phantasmatis versutiis homines defendit? Nam si tactu fimbriae vestimenti Saluatoris saluatos infirmos esse non dubitamus: quanto magis virtute sacrorum eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis, & animae humana percipit fragilitas? His ergo, & aliis instructi documentis vota singulorum Domini sacerdotes respicite, & in virtute Spiritus sancti diuinis precibus per ministerium vobis diuinitus collatum perficere certate. *Alexand. epist. 1. post med. Burchar. lib. 2. cap. 53. Iuo par. 2. cap. 68. decr. Tarrac. lib. 4. cap. 1.*

De conse. d. 3. c. 20.

Heb. 9.

4. Reg. 2. d

Matt. 14. d.

CAP. III.

De aqua * benedicta ad consecrationem ecclesiae. *Vigil. epist. 1. ad med.*

* exorcizata.

CAP. IV.

Fana idolorũ destrui minime debeant, sed ipsa, quae in eis sunt, idola destruãtur. Aqua benedicta fiat, in eisdẽ fanis aspergatur, altaria construantur, reliquiae ponantur, &c. *Gregor. ad Mellit. Abbat. in Francijs lib. 9. regist. epist. 71.*

CAP. V.

Cum sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quamcitius ad eum pergat, & ingressus cubiculum, aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum adspergat cum antiphona; Asperges me Domine, & versu, Exurgat Deus. *Nannet. cap. 4.*

Psal. 50. Psal. 67.

CAP. VI.

Alexander constituit aquam aspersionis cũ sale benedici in habitaculis hominum. *Dam. in Alex.*

De Dyptichis sacris. Tit. XII.

CAP. I.

Numquid omnes *(Episcopi ab Acacio electi)* Imperatoris nomen ex dyptichis abstulerunt. *Gelas. epist. 6. ad Episc. Dardaniae post med.*

CAP.

CAP. II.

Anathematizato specialiter per libellum Acacio, de praedecessorum eius nominibus taceatur; abrasis eorum de diptycorum inscriptione, vocabulis, &c. *Hormisda in Indiculo legatis ad Iustinum Aug. dato.*

CAP. III.

Catholicorum numero adiungi desiderans S. Papae Leonis in dypticis nomen asseueras scriptum. *Hormisda Ioan. Episc. CP.*

CAP. IV.

In venerabili diptycho, in quo piae memoriae transitum ad caelos habentium Episcoporum vocabula continentur, quae tempore sanctorum mysteriorum secundum sanctas regulas releguntur, &c. *In epist. Episcoporum Aegypti ad Anatolium* CP. *Archiep. post med. pro conc. Chalcedon. in 2. par.*

CAP. V.

De atrio dypticho, *est in conc.* CP. *sub Mena contra Anthymum, relectio in concilio v. gener. act. 1. in principio.*

CAP. VI.

Sanctissimi Episcopi dixerunt: Reuerentissimus sacrorum custos vasorum istius sanctissimae ecclesiae afferat ad considerationem nobis, & recitationem huius sacra dyptichæ, in quibus sanctae memoriae sacerdotum istius optimae ciuitatis scripta continentur vocabula. Ioannes presbyter, & cimiliarcha dixit: Secundum iussionem vestrae sanctitatis inter sacra vasa, quae a me seruantur, habentes dypticha ista protuli, & ad recitationem porrigo, &c. Sanctissimi Episcopi dixerunt: Ad auditum nostrae mediocritatis, sed etiam illorum qui ad testimonium producti sunt reuerentissimi, & clarissimi, & honestissimi viri, recitentur sacra dypticha, quae declarant sanctae memoriae connumerationem sacerdotum istius Mopsuestanae ciuitatis; ex quo immaculata, & orthodoxa fides praedicatur, vsque ad hunc sacerdotem, qui in praesenti xiii. indictione defunctus est: & lecta sunt nomina ex tribus dyptichis, &c. Sanctissimi Episcopi dixerunt: Porrigantur & nobis ad recitationem, & considerationem, quae manifesta facta sunt sacra dypticha, vt vnusquisque nostrum perlegat, & inspiciat. & oblata sunt sanctissimis Episcopis (*& quaesitum de Theodoro ablato, & de Cyrillo posito*) in dyptichis, &c. *In conc. Mopsuestan. contra Theodor. relato in v. syno. gen. collat. 5. in med.*

CAP. VII.

Ad satisfaciendum scripsimus, vt & venerabile nomen sanctae recordationis Leonis quondam vrbis Romae Archiepiscopi, in sacris dyptichis tempore consecrationis propter concordiam affigeretur, & vestrum benedictum nomen similiter in dyptichis praedicetur. *Ioannes CP. Episc. Hormisdae Papae.*

CAP. VIII.

Post factum libellum ab Episcopo CP. nomen Acacij de dyptichis est deletum, &c. similiter deleta sunt de dypeichis Zenonis, & Anastasii nomina, &c. *ex suggestione Dioscori diaconi ad Hormisdam Papam.*

CAP. IX.

Quos vestra Apostolica Sedes condemnans in sacris dypeichis recitare non iussit, eos nec ego inter sacra facio nominari mysteria. &c. *Epiphan. CP. Episcop. in relatione ad Hormisdam.*

CAP. X.

Omni intentione ordinauimus, vt venerabilis ecclesia CP. nec non complures aliae vota suscipiant vestra, non solum in ceteris, sed in auferendis etiam nominibus ex sacris dyptichis, quae remouenda maxime postulastis, &c. *Iustinus Imp. Hormisdae Papae in epist., quae incipit Quo fuimus semper, post princ.*

Communia de vasis, & aliis ornamentis ecclesiae. Tit. XIII.

CAP. I.

Didicimus quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui inseruire, quam mentis, vel fidei puritati, &c. amicti pallio, & lumbos praecincti, credunt se sanctae scripturae fidem non per spiritum, sed *Luc. 12. b* per litteram completuros, &c. in lumborum praecinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis indicatur, &c. Vnde hic habitus in ecclesiis Gallicanis, vt tot annorum, tantorumq. Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe, vel ceteris sumus doctrina, non veste; conuersatione, non habitu, mentis puritate, non cultu; &c. *Caelest. epist. 2. cap. 1.*

CAP. II.

Multa de vasis, & ornamentis templi Iudaeorum, &c. Iudaei loca, in quibus Domino sacrificabant, diuinis habebant supplicationibus consecrata, &c. Si Iudaei, qui vmbrae legis deseruiebant, haec faciebant: multo magis, quibus veritas patefacta est, &c. & templa Domino aedificare (debemus) & prout melius possumus, ornare, eaq. diuinis precibus, & sanctis vnctionibus suis cum altaribus, & vasis, vestibus quoque, & reliquis ad diuinum cultum explendum vtensilibus deuote, & sollemniter sacrare, &c. *Felix iv. epist. 1. cap. 1. in fin. Burchar. lib. 3. cap. 57. & 58. Iuo par. 3. cap. 60. & 61.*

de consec. dist. 1. c. 1. p. sei. ergo.

CAP. III.

Vasa, quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices sunt, & patenae. De quibus Bonifacius martyr & Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: Quondam sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur, nunc e contra lignei sacerdotes aureis vtuntur calicibus. Zephirinus decimussextus Romanus Episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit,

de consec. d. 1. c. 43.

tum

Tum deinde Vrbanus decimusoctauus Papa, omnia ministeria sacrata fecit argentea. In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus, magis & magis per incrementa temporum decus succreuit ecclesiarum. nostris enim diebus, qui serui patrisfamilias sumus, ne decus matris ecclesiae imminuatur, sed magis cumuletur, & amplificetur; statuimus, vt deinceps, nullus sacerdos sacrum mysterium corporis, & sanguinis Iesu Christi Domini nostri in ligneis vasculis vllo modo conficere praesumat, ne vnde placari debet, inde irascatur Deus. *Triburien.c.18.Burch.lib.3.c.223. Iuo par.3. cap.282. decr.*

CAP. IV.

Zephyrinus fecit constitutum de ecclesia, vt patenas vitreas ministri ante sacerdotes portarent, dum Episcopus missam celebraret. *Damas. in Zeph.*

LIBER XVIII.

De verbi Dei praedicatione.

De doctrina, & vita ministrorum verbi Dei. Tit. I.

CAP. I.

Presbyteros oportet scire canones, alioquin quomodo iudicabunt ecclesiam? Quis fieri poterit medicus, si ignoret medicinam? *Gregor. vij. in conc. Roman. anno incerto, cap.28.*

CAP. II.

Presbyteri sint litterati: aliter enim, quomodo erunt magistri, qui non fuerunt discipuli? aut qualiter scient docere gregem sibi commissum, & exhortari? Isti sunt canes non valentes latrare. *Gregor. vij in conc. Rom. ann. incert. cap.30.*

CAP. III.

Ex his omnibus colligitur, quod origo totius mali ab ignorantia descendat, & ipsa sit omnium malorum mater: quae incuria, & ignauia gignitur; negligentia vero alitur, & augetur, atque in sensibus hominum radicatur, dum amatur: quam si quis forte doceat effugandam, velut antiquis, & haereditariis sedibus, moleste & indignanter auellitur. Et ideo paululum laborandum nobis est, vt indignantes, ignorantiae praesumptionem scientiae ratione resecemus, in his praecipue, qui in aliquibus minus rectis opinionibus praeuenti sunt, per quas, quasi sub specie alicuius scientiae, ignorantia in his vehementius radicata est. Nihil enim est grauius, quam si id, quod ignorat quis, scire se credat, & defendat verum esse, quod falsum est: quod tale est, quale si quis ebrius sobrium se putet, & agat quidem cuncta vt ebrius; sobrium se tamen & ipse putet, & dici a ceteris velit. Ita sunt ergo & hi, qui ignorantes quod verum est, speciem tamen alicuius scientiae tenent, & mala quasi bona gerunt, atque ad perniciem, quasi ad salutem festinant. Propter quod ante omnia properandum est ad agnitionem veritatis, vt possimus, quasi lumine nobis inde accenso, errorum tenebras depellere. Grande enim malum est, vt diximus, ignorantia: sed quia substantiam non habet, facile ab his, qui studiosi sunt, effugatur; non enim aliud est ignorantia, nisi non cognouisse, quod expedit: vbi autem cognoueris, perit ignorantia. Quaeri ergo magnopere debet veritatis agnitio, quam nemo alius assignare potest, nisi verus propheta: haec enim via est, vitam volentibus ingredi, & summum iter bonorum operum pergentibus ad ciuitatem salutis. *Clem. epist.3. ante med.*

CAP. IV.

Iustum est omnes in vniuerso Romanorum orbe doctores legis ea, quae legis sunt, recta, sapere, & operari; & non regulas nascentis ecclesiae confundere, aut fidem, aut doctrinā Apostolorum variis maculare doctrinis, nec fratres infestare, &c. Doceri omnes oportet, qui Domini sacerdotio funguntur, vt & ceteros instruant, & sibi proficiant. Scriptum est autem: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. & alibi: Populus autem sciens Deum suum obtinebit, & faciet, & docti in populo docebunt plurimos. Ipsa enim Veritas per se infert, & dicit: Beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. [Ille proculdubio scandalizatur in Deum, qui recte non docet, & qui eius scandalizat Episcopum, vel sacerdotem. Impie namque agentes sunt impii; neque intelligentes omnes impii; porro docti intelligent, &c. *Anaclet. epist.1. in med. Iuo par. 6. cap.245. decr.*

Dan.12.a *Dan.11.f* *Mat.11.a* *Luc.7.d* *Dist 93. cap.10.*

CAP. V.

Percussor ille doctor dicitur, qui sermone inuti- *dist.45.c. vlt fane.*

Tim. 1. b. inutili conscientiam percutit infirmorũ. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum; qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem; vt potens sit consolari in doctrina sana, & contradicentes redarguere, & recte viuentes, atq. rectam fidem tenentes consolidare, &c. *Anaclet. epist. 2. ante fin. ad Episcopos Italiae.*

CAP. VI.

Dist. 38. c. 3 Si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia; quanto magis in eis, qui praesunt; nec excusatione est digna, nec venia? &c. *Leo. epist. 22. in princip. ad Constantinopolitanos. Ansel lib. 7. cap. 107.*

CAP. VII.

Imperatorem Persarum, & si non fuisse conuersum doleo, vel tamen ei Christianam fidem praedicasse omni modo exulto: quia etsi ille ad lucem venire non meruit, vestra autem sanctitas praedicationis suae praemium habebit. Nam & Aetiops in balneum niger intrat, & niger egreditur, sed tamen balneator numos accipit. *Greg. Domit. Metropolit. lib. 1. regist. epist. 63 Indict. xi.*

CAP. VIII.

Prou. 14. Multos per praedicationem vestram venire ad ecclesiam suspicor: quod totum vestrae laudi proficit: quia scriptum est: vbi plurimae segetes, ibi maxima fortitudo boũ: manifestatur enim virtus praedicantium, vbi surgit seges animarum, &c. *Greg. Steph. Episc. lib. 6. epist. 8. regist.*

CAP. IX.

Dist. 38. c. 1. Ignorantia mater cunctorum errorum, maxime in sacerdotibus Dei vitanda est; qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter 1. Tim. 4. admonet Paulus Apostolus dicens ad Timotheum; intende lectioni, & exhortationi, doctrinae quoque, & semper permane in his. Sciant igitur scripturas sanctas, & canones meditentur, vt omne opus eorum in praedicatione diuina, & doctrina consistat, atque aedificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina. *Tolet. iv. cap. 24. Arelat. sub Carolo. cap. 3. Burch. lib. 1. cap. 100. Iuo par. 5. cap. 202. decr. Anselm. lib. 7. cap. 103. Caesaraugust. lib. 4. cap. 54.*

CAP. X.

De baptismo, & mysterio sanctae fidei vnusquisque Archiepiscopus suos suffraganeos diligenter, studioseque admoneat; quatenus per studium sacrae lectionis imbuti, & de mysterio sanctae fidei, & de sacramento baptismatis vnusquisque illorum in propria parochia perfecte, studioseque presbyteros, & vniuersum populum docere, & instruere non negligat. Dist. 38. c. 1. Quia ignorantia mater cunctorũ est errorũ, & maxime in sacerdotibus Dei vitanda est; qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas ad- 1. Tim. 4. d. monet Paulus Apostolus dicens ad Timotheũ. Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinae. Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas, & canones, vt omne opus eorum in praedicatione, & doctrina consistat; atque aedificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina. *Arelat. sub Carolo cap. 3. Tolet. iv. cap. 24.*

CAP. XI.

Sobrietatem sacerdotes teneant, & hanc habendam fidelibus praedicent: quia non potest libere sobrietatem praedicare, qui se mero, vsque ad alienationem mentis ingurgitat. *Cabil. sub Carolo, cap. 10. Burchar. lib. 14. cap. 4. Iuo par. 13. cap. 72. decret.*

CAP. XII.

Clerici in doctrina, & lectionibus, psalmis, & hymnis, & canticis exercitio iugi incumbant: Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos student exhibere; scilicet vt dum scientiae operam dant, doctrinae gratiam populis administrent. *Magun. cap. 10. in fin.*

CAP. XIII.

Qui erudiendis, atq. instituendis de virtute populis praeerit, necesse est, vt in omnibus sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus: nam qua fronte subiectos arguere potest, cum illi statim possit correptus ingerere: Ante doce te, quae recta sunt, Episcope? Qua propter qui negligit recta facere, desinat & recta docere. Prius quippe semetipsum corrigere debet, qui alios ad bene viuendum admonere studet; ita vt in omnibus semetipsum formam viuendi praebeat, cunctosque ad bonum opus, & doctrina, & opere prouocet. Cui etiam scripturarum scientia necessaria est: quia si Episcopi tantum sit sancta vita, sibi soli potest prodesse sic viuens. porro si & doctrina fuerit eruditus, potest caeteros quosq. instruere, & docere suos, & aduersarios repercutere, &c. cuius prae caeteris specie officium est, scripturas legere, percurrere canones, exempla sanctorum imitari, vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere, cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris suis discerpere, &c. *Aquisgranen. cap. 9. ex Isidoro 2. lib. de ecclesiast. officijs cap. 6.*

CAP. XIV.

Ad hoc, nisi me fallit opinio, sancte viuendum est sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis euacuet, si quod praedicat fieri debere, non faciat: aut si quod non facit, praedicare praesumpserit, nihil apud eos, qui eius vitam nouere, proficiat. Quia ad hoc est ecclesiae Dei praepositus, vt non solum bene viuendo alios exemplo suae conuersationis instituat: sed etiam fiducialiter praedicando, singulis ante oculos peccata sua constituat, quae poena maneat duris, quae gloria obedientibus, ostendat. *Prosper. lib. de vita contemplatiua 1. cap. 20. apud Aquisgranen. cap. 26.*

CAP. XV.

Cum sacerdos non agit bona, quae loquitur, ei etiam sermo subtrahitur, ne loqui audeat

dicat, quod non operatur, sicut per Prophetam dicitur: Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitiam meam, & assumis testamentum meum per os tuum? Plerumque doctor, qui docere audet, quod negligit agere, cum desierit bona loqui, quae operari contempsit, docere subiectos incipit praua, quae agit: vt iusto omnipotentis Dei iudicio, in bono iam nec linguam habeat, qui habere bonā vitam recusat. quatenus dum mens eius terrenarum rerum amore incenditur, de terrenis rebus semper loquatur. *Greg. lib. 11. moral. c. 9. & 10. apud Aquisgran. cap. 27.*

Psal. 49.

CAP. XVI.

Recolite quanta, & qualia, me audiente, atque probante, dicere solebatis de administratione Pontificis, qui populi sibi commissi cura posthabita, ardentius bona praesentia desiderat, quam futura, &c. Qui non praedicat perseuerantiam iustis, paenitentiam prauis, contemptū mundi conuersis, futuras paenas auersis. Qui non potest dicere contemptoribus admonitionis suae; futurum cogitate iudicium; quod ipse forte non cogitat: amatoribus mundi: nolite diligere mundum; si eum mundi amor oblectat: ambitiosis; ambitioni iam finem imponite; si eum ambitio ruinosa praecipitat: ebriosis, ebrietatem cauete; si se mero vsque ad alienationem mentis ingurgitat. Sumptuosis dapibus *grauidus non potest suis abstinentiam laudare, quam calcat: Vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non potest dissuadere pecuniae: Inimicitiarum tenax, non valebit animos dissidentium sacerdotali tranquillitate componere: Iustitiam praedicare iudicibus erubescit, quam ipse personae potentis fauore corrumpit: Nec defendit oppressos, si personas, aut honorat, aut despicit. Et quidquid boni non facit, aut mali committit, nec iubebit fieri, nec vetabit: quia necessariam docendi auctoritatem, contrarietate suae actionis, aut amittit, aut minuit. *Prosper. de vita contemplatiua lib. 1. cap. 15. apud Aquisg. cap. 28.*

1. Ioan. 2.

* crudus

CAP. XVII.

Interdum doctoris vitio etiam ipsa verax doctrina vilescit: & qui non viuit, sicut docet, ipsam, quam praedicat veritatem, contemptibilem facit. Arcus peruersus est lingua magistrorum docentium bene, & viuentium male; & ideo quasi ex peruerso arcu sagittam emittunt, dum suam prauam vitam propriae linguae ictu confodiunt. Qui bene docet, & male viuit, tamquam aes, aut cymbalum sonitum facit aliis, ipse tamen sibi manet insensualis. Qui bene docet, & male viuit, quod docet, bene viuentibus proficit; quod vero male viuit, se ipsum occidit. Sicut sacerdos, qui si digne se agit, vt sacerdotem decet, ministerium eius, & ipsi, & alijs vtile est: indigne autem viuens, aliis quidem vtilis est loquendo, se autem interficit praue viuendo. Ac per hoc, quod in illo mortuum est, proprium eius est; quod vero viuit in eo, idest sacrum ministerium, alienum est. Qui bene docet, & male viuit: videtur vt cereus, qui alijs bonam nouit lucem praestare, se vero in malis suis consumere, atque extinguere. Qui bene docet, & male viuit, videtur, bonum malo coniungere, lucem tenebris permiscere, veritatem mendacio mutare. *Isidorus lib. 3. de summo bono, cap. 37. apud Aquisgran. cap. 29.*

CAP. XVIII.

Iracundi doctores per rabiem furoris disciplinae modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt, & vnde emendare subditos poterant, inde potius vulnerant. Ideo sine mensura vlciscitur culpas praepositus iracundus, quia cor eius dispersum in rerum curis, non colligitur in amorem vnius Deitatis. Mens enim soluta in diuersis, catena caritatis non astringitur; sed male laxata, male ad omnem occasionem mouetur. *Isid. de summo bono cap. 40. apud Aquisgranen. cap. 33.*

CAP. XIX.

Tu quidem diuinas saepius scripturas lege, immo numquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce, quod doceas. Obtine eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonē, vt possis exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Permane in his, quae didicisti, & credita sunt tibi, sciens a quo didisceris, paratus semper ad satisfactionem omni poscenti te rationem de ea, quae in te est, spe, & fide. Non confundant opera tua sermonem tuum, ne cum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: cur ergo haec, quae dicis, ipse non facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiuniis disputat, accusare auaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent. *Hier. ad Nepotia. apud Aquisgran. cap. 94. post princ.*

CAP. XX.

Praedicatio sacerdotalis contemnitur, quando, quod verbis praedicat, operibus non adimplet: Proinde qui ceteris forma, & exemplum debet esse, primo facere debent, quod docent, & euitare, quae fieri prohibent. Vnde B. Gregorius in libro pastorali, cum per gallum praedicationis speciem tractando exponeret, inter cetera sic ait: Gallus cum iam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantiorem reddit. Quia nimirum necesse est, vt ij, qui verba sanctae praedicationis monent, prius studio bonae actionis euigilent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce. Prius se per sublimia facta excutiant, & tunc ad bene viuendum alios sollicitos reddant: prius cogitationum alis semetipsos feriant, & quidquid in se inutiliter torpere sollicita inuestigatione deprehenderint, districta animaduersione corrigant, & tunc demum aliorum vitam loquendo componant. Prius punire propria fletibus curent, & tunc, quae aliorum punienda sunt, denuntient, & antequam verba exhortationis insonent, omne, quod locuturi sunt, operibus clament.

ment, &c. Quando vita sacerdotum cum doctrina non concordat, & auditoribus infirmis scandalum, & animarum prouenire periculũ, non est dubium. Proinde summopere cauendum est sacerdotibus, ne offendiculum fiant iis, quibus praesunt. Tunc enim offendiculum fiunt illis, quando quod verbis praedicant, moribus impugnant, &c. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 4. ex Gregor. lib. 3. Pastoral. cap. vlt.*

CAP. XXI.

Ephes. 5. Coloss. 3. 1. Tim. 6. Cauendum summopere est sacerdotibus, vt ab auaritiae peste, quae est idolorum seruitus, & cupiditate, quae radix omnium malorum est, suosq. sectatores a regno Christi excludunt, se compescant. Quoniam digne non possunt subditis praedicare, vt ab his se abstineant, cum ipsi his, quod valde dedecus; immo periculosum est se mancipauerint, &c. Scribit & Prosper: Non potest dicere sacerdos contemptoribus admonitionis suae futurum cogitare iudicium, quod ipse forte non cogitat. 1. Ioa. 2. Amatoribus mundi; nolite diligere mundum, si eum mundi amor oblectat. ambitiosis; ambitioni finem imponite, si eum ambitio ruinosa praecipitat. ebriosis, ebrietatem cauere, si se mero vsque ad alienationem mentis ingurgitat, &c. & quidquid boni non facit, aut mali committit, nec iubet fieri, nec vetabit: quia necessariam docendi auctoritatem contrarietate suae actionis, aut amittit, aut minuit, &c. *Parisien. sub* Ludou. *lib. 1. cap. 13. Ex D. Prospero de vita contemplat. lib. 1. cap. 15.*

CAP. XXII.

In ipsa vita sacerdotum pensandum est, qualiter quisque doceat, sicut ait egregius doctor B. Gregorius, vt recte docens infirmitatem suam quotidie omni consideratione cognoscat; ne aut humilitas accessum fugiat, aut peruentioni vita contradicat; aut vitam doctrina destituat, aut doctrinam praesumptio extollat. Prius ergo appetitum timor temperet, post autem magisterium, quod suscipitur, vitam commendet: ac deinde necesse est, vt pastoralis vitae bonum, quod viuendo ostenditur, etiam loquendo propagetur. *Aquisgr. 9. sub* Ludou. *par. 1. cap. 7. ex Greg. lib. 1. pastor. in princ.*

CAP. XXIII.

Nec minus exemplum boni operis doctrinae conueniens in sacerdotibus esse debet, vt quod ore doctrina profert, vitae meritum iustae operationis verba sacerdotis omnibus delectabilia faciat exequenda, vitamq. probabilem commendet. *Aquisgranen. 9. sub Ludou. par. 2. cap 8.*

CAP. XXIV.

dist. 81. c. 2. Nemo recte monitoris personam accipit, nisi qui actibus suis errata condemnat, & amorem innocentiae, conuersatione demonstrat. *Ennod. pro Simmacho. ante fin.*

Quas res auditoribus in concionibus proponi oporteat, & de modo, quem tenere debet, qui concionatur. Tit. II.

CAP. I.

Sacerdotes, & alii clerici, qui fuerint in exercitu Christiano, tam subditi, quam praelati orationi, & exhortationi diligenter insistant, docentes eos verbo pariter & exemplo; vt timorem, & amorem semper habeant diuinum ante oculos; ne quid dicant, aut faciant, quod diuinam maiestatem offendat. Et si aliquando lapsi fuerint in peccatum, per veram paenitentiam mox resurgant, gerentes humilitatem cordis, & corporis, & tam in victu, quam in vestitu mediocritatem seruantes, dissensiones & aemulationes omnino vitando, rancore, ac liuore a se penitus relegatis, vt sic spiritalibus, & materialibus armis muniti aduersus hostes fidei securius praelientur, non de sua praesumentes potentia, sed de diuina virtute sperantes. *Innocen. iij. in conc. Lateran. c. vlt.*

CAP. II.

Episcopus, vel presbyter, qui cleri, vel populi curam non gerit, & eos pietatem non docet, segregetur: & si in socordia perseueret, deponatur. *Apo. 57. vel 58.*

CAP. III.

Oportet eum, qui docet, & instruit animas rudes, esse talem, vt pro ingenio discentium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipse praecipue apprime esse eruditus & doctus, irreprehensibilis, maturus, impauidus, sicut ipsi probabitis fore Clementem hunc post me. *Petrus apud Clem. epist. 1. post princ.* 8. q. 1. c. 12.

CAP. IV.

Quae maior caritas, aut quod efficacius pietatis patrocinium potest a quoquam alicui impendi, quam si ignorantiae tenebras, & imperitiae caliginem ab eo repellat, ac demum verae fidei doctrinae pabulo nõ ad quaestum, non ad ambitionem, sed ad eruditionem, & aedificationem reficiat? tamquam enim muti fit manus, claudo pes, oculus caeco, qui ignorantiae tenebris sapientiae & scientiae thesaurum reserat, & candorem lucis, viasq. Domini benigniter aperit, &c. *Anter. ad Episcopos Hispaniae, post princ.*

CAP. V.

Obiurgando, hortando, suadendo, blandiendo, consolando prodesse, quibus possumus, festinemus. Lingua nostra bonis fomentum sit, prauis aculeus, timidos retundat, iratos mitiget, pigros exacuat; desides hortando succendat, refugientibus suadeat, asperis blandiatur, desperatos consoletur; vt quia doctores dicimur, viam salutis gradientibus ostendamus. *Dionysius Seuero Episc. epist. 2. ad fi.*

CAP.

Dist. 8. cap. 4.

CAP. VI.

Nulli sacerdotum liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. quae enim a nobis res * digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permista, frangantur? &c. *Caelestin. epist. 3. ad Episcopos Apuliae, & Calabriae.*

*digne obseruabitur

CAP. VII.

Ignorare numquam licuit sacerdotem, quid canonum regulis fuerit definitum. *Leo epist. 1. ad Episcopos Italiae, in med.*

CAP. VIII.

Nos, qui sacerdotes vocamur, debemus populum nobis subiectum, & praedicando verbis in omni bono, & faciendo, quae docemus, exemplis instruere, in caritate, in castitate, in humilitate, in continentia, in modestia, in vigilijs, in ieiunijs, & oratione, in religione, in eleemosynis, in hospitalitate, in quantum vires permittunt; in verbo sapientiae sale condito, in temperantia manducandi, vel bibendi, in conuersatione sancta, in simplicitate cordis, in omni opere bono, pie, & iuste viuendo, &c. *Forojul. cap. 13. ad finem.*

CAP. IX.

Doctoris populorum sermo debet esse purus, simplex, & apertus, plenus grauitate & honestate, plenus suauitate, & gratia, tractans de mysterio legis, de doctrina fidei, de virtute continentiae, de disciplina iustitiae. Vnumquemq. diuersa admonens exhortatione iuxta professionis, morumq. qualitatem: videlicet vt praenoscat quid, cui, quando, vel quomodo proferat, &c. *Aquisgran. c. 9. ex Isid. 2. lib. de offic. ecclesiast. c. 6.*

CAP. X.

Praedicator quisque studeat, vt minas potentium ratione mitiget, & oppressorum angustias, quantum praeualet, ope leuet: vt foris resistentibus opponat patientiam, & intus superbientibus exhibeat cum patientia disciplinam: vt erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, quatenus a iustitiae studio non eneruet: sic ad vltionem zelus ferueat, ne tamen pietatis limite feruendo transcendat. Rectoris officium esse debet, vt ingratos beneficijs ad amorem prouocet: vt gratos quoque ministerijs in amore seruet: vt proximorum mala, cum corrigere nō valet, taceat: & quaecumque corrigi loquendo possunt, silentium, consensum esse pertimescat. *Greg. in Pastor. lib. 2. cap. 6. apud Aquisgran. cap.* 21, *ad finem.*

CAP. XI.

Non omnibus vna, eademq. doctrina est adhibenda: sed pro qualitate morum, diuersa exhortatio erit doctorum. Nam quosdam increpatio dura, quosdam vero exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diuerso medicamine seruiunt, ita vt iuxta vulnerum varietates medicina diuersa sit: sic & doctor ecclesiae, singulis quibusque hominibus congruum doctrinae remedium adhibebit: & quod cuique oporteat, pro aetate, pro sexu, ac professione annunciabit. Non omnibus ea, quae sunt clausa, aperienda sunt: multi enim sunt, qui capere non possunt: quibus si indiscrete manifestentur, statim aut detrahunt, aut negligunt: prima quippe prudentiae virtus est, eam, quam docere oporteat, existimare personam. Rudibus populis, seu carnalibus plana, atque communia, non summa, atque ardua praedicanda sunt: ne immensitate doctrinae opprimantur potius, quam erudiantur. Vnde & Paulus Apostolus ait: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: tamquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. carnalibus quippe animis, nec alta nimis de celestibus, nec terrena conuenit praedicare, sed mediocriter, vt intela eorum, moresq. desiderant, edoceri, &c. Aliter est agendum circa eos, qui nostro committuntur regimini, sed offendunt: atque aliter cum his, qui nobis commissi non sunt; qui si iusti sunt, venerandi sunt, si vero delinquunt, pro sola caritate, vt locus est, corripiēdi sunt: non tamen cum seueritate, sicut hi, qui nobis regendi sunt commissi, &c. Ingenium boni doctoris est incipere a laudibus eorum, quos salubriter obiurgatos corrigere cupit, sicut Apostolus ad Corinthios facit, quos a laudibus inchoat, & increpationibus probat: sed erant apud Corinthios, qui & laude, & increpatione digni essent. Ille vero sic discrete, sic vtraque omnibus loquitur, vt omnibus vtraque conuenire videantur. *Isidor. lib. 3. de summo bono. c. 43. apud Aquisgr. c. 23.*

1. Cor. 3. 2.

1. Cor. 1. 6.

CAP. XII.

Non vna eademq. cunctis exhortatio congruit: quia nec cunctos par morum qualitas astringit. Saepe namque alijs officiunt, quae alijs prosunt: quia plerumque herbae, quae haec animalia nutriunt, alia occidunt; & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat: et medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit: & panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate ergo audientium, formari debet sermo doctorum, vt & ad sua singulis congruat, & tamen a communis aedificationis arte numquam recedat. Quid enim sunt intentae mentes auditorum, nisi, vt ita dixerim, quaedam in cithara tensiones tractae chordarum? quas tangendo artifex, vt non sibimet ipsi dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat: & idcirco chordae cōsonam modulationem reddunt; quia vno quidem plectro, sed non vno impulsu, feriuntur. Doctor quisque, vt vna cunctos virtute caritatis aedificet, ex vna doctrina, non vna, eademq. exhortatione tangere corda audientium debet. Doctor etenim, qui loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa namque vox libentius auditorum

cor penetrat, quam dicentis vita commendat; quia quod loquendo imperat, ostendendo adiuuat, vt fiat. Hinc enim per prophetam Dominus dicit: Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion, vt videlicet, qui coelesti praedicatione vtitur, ima iam terrenorum operum deserens, in rerum culmine stare videatur: tantoq. facilius subditos ad meliora pertrahat, quanto per vitae meritum de supernis clamat. *Gregor. in Pastorali lib. 2. c. 3. & 3. lib. in prolog. apud Aquisgr. c. 24.*

Esa. 40 b

CAP. XIII.

Vt longe ante nos reuerendae memoriae Gregorius Nazianzenus edocuit: non omnia tempora congruunt doctrinae, secundum Salomonis sententiam dicentis: Tempus tacendi, tempus loquendi. Non quidem per timorem, sed per discretionem, propter malorum incorrigibilem iniquitatem, nonnunquam electos oportet a doctrina cessare. Interdum doctores ecclesiae, calore charitatis ardentes conticescunt a docendo; quia non est, qui audiat, testante propheta: Ciuitates Austri clausae sunt, & non est qui aperiat. Qui docendi accepit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat, quae statim corrigere nequaquam existimat. Nam si corrigere potest, & dissimulat, verum est, quod consensum erroris alieni habeat. Plerique sancti doctores pro mali pertinacia, quia iniquos emendare nequeunt, his tacere disponunt; sed calorem spiritus, quo aguntur, ferre non sustinentes, iterum in increpatione prosiliunt impiorum. *Isidor. lib. 3. de sum. bono cap. 44. apud Aquisgran. cap. 25.*

Ecclesiast. 3. b.

Ierem. 13

CAP. XIV.

Sumamus sartaginem ferream, & ponamus eam murum ferreum inter nos & ciuitatem, id est, assumamus zelum fortem, vt inter nos & auditoris nostri animum, inueniamus hanc postmodum fortem munitionem. Tunc enim hunc murum ferreum inuenturi sumus, si nunc eum fortiter tenemus: videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo aliquando leniter, aliquando vero & seuerius agendo, &c. Infirmae quippe animae, atque appetitui mundi deditae, aliquando melius ex seueritate seruantur, vt obsirmata facies, id est, per seueritatis custodiam ab omni spe friuolae remissionis obducta, inconstantem animam terreat, atque a delectatione vitiorum, districtionis vigore constringat. Quod cum a doctore agitur, semper necesse est, vt dulcedo & humilitas in corde teneatur: quatenus & multum amet, & nunquam contra eum per elationem superbiat, cui tamen amorem suum, & humilitatem pro vtilitate eius, prodere recusat. *Gregor. lib. 1. super Ezech. homil. 12. circa finem. apud Aquisgranen. cap. 34.*

Ezech. 4 a

CAP. XV.

Statuimus, vt vnusquisque nostrum dictis, & exemplis plebes parochiae suae attentius ad meliora incitare studeat, easque, vt se a malis cohibeant, & ad Dominum ex toto corde conuertant, sollicite admoneat; Deumque, quem peccando sibi iratum fecerant, digna paenitentiae satisfactione, & eleemosynarum largitione sibi placabilem facere satagant, &c. simulq. eis ostendendum, quoniam quandiu quis malis operibus deditus est, nec sibi, nec aliis Deum propitiari meretur. Et quod vnusquisque eleemosynam, & cetera bona opera a semetipso incipere debeat. Cum itaque praedicatores sine cessatione populo Dei praedicare necesse sit, iuxta illud Esaiae: Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum: tum maxime id eis facere necesse est, quando iram Domini contra populum Dei, meritis exigentibus grassari perspexerint, iuxta illud, quod Dominus per Ezechielem prophetam loquitur: Terra, cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terrae virum vnum de nouissimis suis, & constituerit eum supra se speculatorem, & ille viderit venientem gladium super terram, & cecinerit bucina, & annunciauerit populo: audiens autem quisquis ille est, sonum buccinae, non obseruauerit, veneritq. gladius, & tulerit eum, sanguis ipsius super caput eius erit, &c. Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit tuba, & populus se non custodierit, veneritq. gladius, & tulerit de his animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram, &c. Formidolosa valde, & tremenda haec sententia sacerdotibus est, qua dicitur, Sanguinem autem eius de manu tua requiram. Vnde Prosper scribit: Ille, inquit, cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sancte viuat, & tamen perdite viuentes arguere, aut erubescat, aut metuat; cum omnibus, qui eo tacente perierint, perit: & quid ei proderit, non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato? &c. Ecce quale periculum praedicatoribus, nisi strenue, vtiliterq. praedicauerint; & auditoribus, nisi id, quod sibi praedicatum fuerit, obedienter impleuerint, instat. Quod autem per negligentiam, & desidiam praedicatorum, & per contemptum quorundam auditorum transgressio fit diuinorum praeceptorum, periculumq. animarum, manifestum est, Quapropter necesse est, vt haec prophetica, immo caelestis tuba, qua praecipitur; Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum; & praedicatores, & auditores a somno torporis, & negligentiae tandem excitet, vt hi de vtili sua praedicatione, & illi de obedienti impletione, aeterna a Domino donentur remuneratione. *Parisien. sub Ludou. & Lotha. lib. 1. cap. 5. ex D. Prospero lib. 1. de vita contemplat. cap. 20.*

Esai. 58.

Ezech. 3. & 33.

Esai. 58.

CAP.

CAP. XVI.

Doctrina sacerdotalis secundum cuiusque qualitatem omnibus sufficiens esse debet, modesta, prudens, discreta, honesta, atque vtilis. *Aquisg. sub Ludou. par. 1. cap. 8.*

CAP. XVII.

Ignorari non licet, quanta debet esse diuersitas, atque discretio in arte praedicationis, prout in libro pastorali digestum habetur, ita inquiente S. Gregorio: Vt enim ante nos longe reuerendae memoriae Gregorius Nazianzenus edocuit, non vna, eademque cunctis exhortatio congruit; quia nec cunctos par morum qualitas astringit: saepe namque alijs officiunt, quae alijs prosunt. Ideoque rector scire debet discretiones personarum, quae in eodem libro a plenius scire volentibus inueniri possunt. *Aquisg. ij. sub Ludou. par. 2. cap. 6. ex Greg. in prolo. lib. 3. Pastoral.*

CAP. XVIII.

Doctrina, & praedicatio in populum partim Episcoporum, & reliquorum sacerdotum, partim vero populi negligentia, non, sicut necessarium est, procuratur: & sacerdotum quidem inueria nullatenus est excusanda. vidam vero laici, & maxime potentes, ac nobiles, quos studiosius ad praedicationẽ venire oportebat, iuxta domos suas basilicas habent, in quibus diuinũ audientes officium, ad maiores ecclesias rarius venire consueuerunt. Et dum soli afflicti, & pauperes veniunt, quid aliud, quam vt mala patienter ferant, illis praedicandum est? Si autem diuites, qui pauperibus iniuriam facere soliti sunt, venire non renuerent: admoneri vtique possent, vt eleemosynis peccata sua redimerent, vt a fluxu rerum temporalium se abstinerent. Admonendi sunt igitur potentes, vt ad maiores ecclesias, vbi praedicationẽ audire possint, conueniant, &c. *Ticin. cap. 4.*

Concionatores ex scriptis sanctorũ patrum depromant conciones Tit. III.

CAP. I.

QVi officium praedicationis suscepimus, nullis curis a diuina lectione priuemur. *Tolet. xi. cap. 2.*

CAP. II.

Oportet ecclesiis praepositos cotidie, sed praesertim dominicis diebus clerum, & populum docere pietatis sermones ex sacra scriptura differentes sensus, & iudicia veritatis; non transgrediendo traditos fines, aut sanctorum patrum traditiones, &c. non aliter interpretetur (*sacram scripturam*) quam ecclesiae lumina, & doctores suis scriptis fecerunt, &c. Nam per dictorum patrum doctrinam populi sciunt, quae eligere, & capere debeant, quid damnosum, & abijciendum est: & vitam in melius commutant, & ignorantiae affectu non tenentur, & vitae salutem quaerunt. *Trul. cap. 19.*

CAP. III.

Quilibet Episcopus habeat homilias continentes necessarias admonitiones, quibus subiecti erudiantur; idest, de fide catholica, prout capere possint: de perpetua retributione bonorum, & aeterna damnatione malorum: de resurrectione quoque futura, & vltimo iudicio, & quibus operibus possit promereri beata vita, quibusue excludi. Et vt easdẽ homilias quisque aperte transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut Theotiscam, quo facilius cuncti possint intelligere, quae dicuntur. *Turon. sub Carolo cap. 17. Magun. sub Raban. cap. 2.*

CAP. IV.

Cum omnia concilia canonum, qui recipiuntur, sint a sacerdotibus legenda, & intelligenda, & per ea sit eis viuendum, & praedicandum: necessarium duximus, vt ea, quae ad fidem pertinent, & vbi de extirpandis vitijs, & plantandis virtutibus scribitur, hoc ab eis crebro legatur, & bene intelligatur, & in populo praedicetur. *Cabil sub Carolo c. 37. Magunt. sub Rab. c. 2. Burch. lib. 19. c. 147. Iuo par. 15. cap. 157. decret.*

CAP. V.

Episcopi sermones, & homilias sanctorum patrum, prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem linguae praedicare studeant. *Remen. cap. 15. Burch. lib. 2. c. 96. Iuo par. 5. cap. 198. decret.*

CAP. VI.

In exponendis, vel praedicandis diuinis scripturis sanctorum catholicorum, & probatissimorum patrum sensum quisque sequatur; in quorum scriptis, vt beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet. *Melden. c. 34.*

Quo modo sint explicandae diuinae litterae. Tit. IV.

CAP. I.

RElatum est nobis, quod quidam in vestris partibus commorantes aduersantur sanis doctrinis, & prout eis videtur, non secundum traditionem patrum, sed iuxta sensum suum docere videntur. Multas enim quidam, vt audiuimus, vestrarum partium, secundum ingenium hominum, ex his, quae legunt, verisimilitudines capiunt; & ideo diligenter obseruandum est, vt lex Dei, cum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in scripturis diuinis, quae possunt trahi ad eum sensum, quem sibi vnusquisq. sponte praesumpsit; sed fieri non oportet. Non enim sensum, quem extrinsecus adulteretis, alienum, & extraneum debetis quaerere; aut quoquo modo ipsum ex scripturarum auctoritate confirmare; sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam a maioribus Dist 37. c. 14.

secundum veritatem sibi traditam, seruauit, vt ipse possit ea, quae recte susceperit, competenter asserere. Cum enim ex diuinis scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studijs, quae forte in pueritia attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat; ita tamen, vt vbi vera didicit, falsa, & simulata declinet. *Clem. epist. 5. in fin.*

C A P. I I.

Neminem liceat interpretari aliter diuinas scripturas, nisi quod recta ratio permittit, &c. Ea tenenda sunt, quae diuinarum scripturarum series continet, & a sacerdotibus vtili ratione sunt constituta. *Innoc. epist. 23. cap. 6. ad synod. Tolet.*

C A P. I I I.

Oportet, eos, qui praesunt ecclesijs in omnibus quidem diebus, & praecipue dominicis, omnem clerum, & populum docere pietatis, & rectae religionis eloquia, ex diuina scriptura colligentes intelligentias, & iudicia veritatis, &c. Sed etsi ad scripturam pertinens controuersia aliqua excitata fuerit, ne tam aliter interpretentur, quam quo modo ecclesiae luminaria, & doctores suis scriptis exposuerunt: & maiorem ex his laudem assequantur, quam si quae a se dicantur, componant; ne dum quandoque ad id haesitant, ab eo, quod conuenit, excidant. per praedictorum enim patrum doctrinam populi ad eorum, quae sunt bona, & expetenda, & inutilia, ac reijcienda, cognitionem venientes, vitam in melius componunt, nec ignorantiae vitij conuincuntur, sed doctrinae mentem adhibentes, seipsos ad id, ne mali quid eis accidat, excitant; & imminentium suppliciorum metu sibi salutem procurant. *Trul. cap. 19.*

C A P. I V.

In exponendis, vel explicandis diuinis scripturis, sanctorum catholicorum, & probatissimorum patrum sensum quisque sequatur, in quorum scriptis, vt beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet. *Melden. cap. 34.*

Quibus diebus sint habendae conciones. Tit. V.

C A P. I.

Comperimus, quod per nonnullas ecclesias die sextae feriae passionis Domini clausis basilicarum foribus non celebratur officium, nec passio Domini populis praedicatur; dum idem saluator noster Apostolis dicat, passionem, & mortem, & resurrectionem meã omnibus praedicate. Ideoque oportet eodem die mysterium crucis, quod ipse Dominus cunctis annuntiandum voluit, praedicari, atq. indulgentiam criminum, clara voce omnem populum * praestolari. *Tolet. iv. cap. 6.*

* postulare

C A P. I I.

Vt in diebus dominicis habeantur conciones. *Trul. cap. 19.*

C A P. I I I.

De officio praedicationis, si forte Episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut aliqua caussa exigente non valuerit, nunquam tamen desit diebus dominicis, aut festiuitatibus, qui verbum Dei praedicet, iuxta quod intelligere vulgus potest. *Magun. c. 25.*

C A P. I V.

Omnes sacerdotes, quibus parochia commissa est, omnibus dominicis, & festis diebus admonere praedicando populum debent, secundum illud: Argue, obsecra, increpa; quia sacerdos si sine praedicationis sonitu incedit, interminatione Diuina mortis reus est. 2. Tim. 4. Episcopus autem, quos doctos viderit ad hoc officium, & idoneos, non tantum iussu, sed etiam rogatu ad tam sublime opus incitare debet. Quod officium, siue monachus, siue clericus suscipere nequaquam potest, nisi in gradum lectoris fuerit ordinatus. *Conc. Lemouic. Actio. 2. ante fin.*

De effectu praedicationis verbi Dei. Tit. VI.

C A P. I.

Si assidui sint (*Christiani*) ad audiendum, non solum vitae aeternae ex salubri commonitione capiunt lucra; verum, & quaecumque illae sunt tristitiae, vel moerores, quae ex praesentis vitae necessitatibus, & cladibus temporum veniunt, quaeque malorum sermonibus in corde suo, velut iacula defixa circumferunt, abijciuntur omnia praedicatione veritatis, & vitae eternae doctrina, & eruditione purgata. Alioquin si multo tempore auditum subtrahant a verbo Dei, & remaneãt in cultu vitiorum, sine dubio spinis erunt, & sentibus occupati. Et quid aliud nisi ad ignem talis haec terra praeparabitur? *Clem. epist. 1. ante med.*

Episcopi, cum dioeceses visitant, doceant subditos, & reuocent eos a vitiis. Tit. VII.

C A P. I.

Visitationis officium exercentes, nõ quaerant quae sua sunt, sed quae Iesu Christi: praedicationi, & exhortationi, & correctioni, & reformationi vacando, vt fructum referant, qui non perit, &c. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. cap. 33. in fin.* De cens. c. 23. Greg. ix. & 2. eod. tit. in 4. ed.

C A P. I I.

Quoniam Velina, Buxentina, & Blandana ecclesiae, quae tibi in vicino sunt constitutae, sacerdotis noscuntur vacare regimine: propterea fraternitati tuae earum sollemniter ope- 12. q. 1. c. 14.

operam visitationis iniunximus; illud prae omnibus commonentes, vt vbi praefatarum ecclesiarum, siue dioeceseos earum, vel diaconi, vel religiosae personae inuentae fuerint; districte, canoniceq. vt viuant, modis omnibus admonere studebis. *Greg. lib. 2. epist. 29. Felici Episcopo. Ansel. lib. 7. cap. 7.*

C A P. I I I.

10 q. 1. placuit. c. 12. Episcopi visitantes, postquam suos clericos discusserint, vel docuerint, alia die conuocata plebe ipsius ecclesiae, doceant illos, ut errores fugiant idolorum, uel diuersa crimina, id est, homicidium, adulterium, periurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera. Et quod nolunt sibi fieri, alteri non faciant. Et ut credant resurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo unusquisque secundum opera sua recepturus sit. *Bracar. ij. cap. 1. Burchar. lib. 1. cap. 85. Iuo par. 1. cap. 75. & par. 5. cap. 192. decr.*

C A P. I V.

De seruitio presbyterorum erga Episcopos suos, consuetudo, ut nobis uidetur, ualde reprehensibilis amputetur; ut scilicet quotiens Episcopus statuto tempore uisitationem, & praedicationem per eosdem sacerdotes, & populos non exercet, nequaquam ab eis pro solito seruitio pecunias exigat. *Valent. sub Lothar. cap. 21.*

Munus Episcopi est docere clericos, & reliquum populum. Tit. V I I I.

Vide lib. iv. tit. lix.

Praedicantem Episcopum custodiant diaconi. Tit. IX.

C A P. I.

Dist. 93. cap. 11. Diaconi custodiant Episcopum praedicantem. *Euarist. epist. 1. in prin.*

C A P. I I.

Euaristus septem diaconos ordinauit, qui custodirent Episcopum praedicantem propter stilum ueritatis. *Damas. in Euarist.*

Presbyteri, vel diaconi doceant populum. Tit. X.

Vide lib. vi. tit. x. lib. vij. tit. 1. quibus adde.

C A P. V N I C.

SI quis saecularium, amore religionis, se ad quemcumque sacerdotum crediderit conferendum, ipse sibi eum, quem erudiendi gratia suscepit, uindicabit. *Arelat. ij. c. 36.*

Presbyter non doceat populum praesente Episcopo. Tit. XI.

C A P. I.

NEc Episcopo coram posito populum docere, aut salutare, nec plebem exhortari chorepiscopo liceat. *Damas. epist. 4. in med. Leo epist. 86. ad Episcopos Germaniae, in fin.*

C A P. I I.

Nec presbyteris, uel chorepiscopis licet, Episcopo coram posito, populum docere, aut benedicere, nec plebem exhortari; quae omnia eis a Sede Apostolica prohibita esse noscuntur. *Hispalen. ij. cap. 7. in fine.*

Nemo praedicet sine licentia Episcopi dioecesani. Tit. XII.

C A P. I.

QVia nonnulli sub specie pietatis virtutẽ eius, iuxta quod ait Apostolus, abnegantes, auctoritatem sibi vendicant praedicandi, cum ipse Apostolus dicat: Quomodo praedicabunt, nisi mittantur; omnes, qui prohibiti, vel non missi, praeter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel catholico Episcopo loci susceptam, publice, vel priuatim praedicationis officium vsurpare praesumpserint, excommunicationis vinculo innodentur. Et nisi quantocius resipuerint, alia competenti paena plectantur. *Innocent. iij. in conc. gen. Lateran. cap. 3.* *De haer. c. 13. Gregor. ix. & c. 1. eo. ti. in 4. colle. 2. Tim. 3. Tit. 1. Rom. 10.*

C A P. I I.

Eleemosynarum quaestores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua praedicatione proponunt, admitti, nisi Apostolici, vel dioecesani Episcopi litteras veras exhibeant, prohibemus. & tunc praeter id, quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere permittantur, &c. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. cap. 62.* *De poeni. c. 14. Gregor. ix. & c. 5. in 4. collect.*

C A P. I I I.

Non licet Episcopo in alia vrbe ei nõ competenti publice docere. Si quis fecerit Episcopatu cesset, in presbyteratu manens. *Trullan. cap. 20.*

Constituantur in ecclesiis cathedralibus, & in conuentualibus viri docti, & graues, qui concionentur. Tit. XIII.

C A P. I.

QVoniam in plerisque partibus intra eandem ciuitatem, atque dioecesim permisti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus, & mores; districte praecipimus, vt Pontifices huiusmodi ci- *De off. iudic. ord. c. 14. Greg. ix. c. 2. eo. tit. in 4. collect.*

di ciuitatum, siue dioecesum, prouideant viros idoneos, qui secundum diuersitates rituū, & linguarum, diuina officia illis celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter, & exemplo. *Innoc. iij. in conc. Later. cap. 9.*

CAP. II.

De eff. iudic. ord. c. 15. Greg. ex. c. 3. eo. tit. in 4. collect. Deut. 8. Matt. 4.

Inter cetera, quae ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei maxime noscitur esse necessarium; quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur; eo quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Vnde cum saepe contingat, quod Episcopi propter occupationes multiplices, vel inualetudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias, ne dicamus defectum scientiae, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cetero tolerandum, per se ipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas dioeceses, & diffusas; generali constitutione sancimus, vt Episcopi viros idoneos ad sanctae praedicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere, & sermone; qui plebes sibi commissas vice ipsorum, cum per se idem nequeunt, sollicite visitantes, eas verbo aedificent, & exemplo, quibus ipsi cum indiguerint, congrue necessaria ministrent: ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto. Vnde praecipimus, tam in cathedralibus, quam in aliis conuentualibus ecclesiis, viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadiutores, & cooperatores habere, non solum in praedicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & paenitentiis iniungendis, ac ceteris, quae ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districtae subiaceat vltioni. *Innocen. iij. in conc. gener. Later. cap. 10.*

CAP. III.

Dignum duximus, vt vnusquisque Episcoporum studeat ministros suos, pro modulo possibilitatis, bene instruere, vt si forte contigerit aliquem Episcoporum tardiloquentem esse, aut infirmitate aliqua impeditum, habeat tamen ministrum doctum, qui eius vice pabula verbi diuini populo administrare possit: vel etiam si Episcopus de hac mortalitatis luce transierit, vt ecclesia, si a Domino factum fuerit, doctore futuro non indigeat. *Aquisgr. y. sub Ludo. par. 2. cap. 11.*

CAP. IV.

Vnusquisque nostrum, siue per se, siue per aliquem, vel aliquos ex ministris ecclesiae fideliter doctos, ita verbum praedicationis, tam in vrbe, quam foris in plebibus exhibeat, vt omnino eis admonitio, & exhortatio salutaris deesse non possit: quia vbi verbum Dei fidelibus non ministratur, quid aliud, quam vita animae subtrahitur? *Valent. sub Lotha. cap. 16.*

Constituantur magistri sumptibus ecclesiarum, qui gratis doceant. Tit. XIV.

Vide lib. xiv. tit. ix.

Laici non concionentur, Tit. XV.

CAP. I.

PRaeter eos, qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi ius docendi, & praedicandi audeat vendicare, siue sit ille monachus, siue laicus, qui alicuius scientiae nomine glorietur: quia etsi optandum est, vt omnes ecclesiae filii, quae recta, & sana sunt, sapiant; non tamen permittendum est, vt quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus, gradum sibi praedicatoris assumat, &c. *Leo epist. 60. vel 91. ad Maxim. Antiochen. Episc. Burchar. lib. 2. cap. 158. Iuo par. 6. cap. 249. decr. Anselm. lib. 7. cap. 130. in Rom. post lib. vlt. cap. 68.*

CAP. II.

Praeter Domini sacerdotes, nullus audeat *docere*, & praedicare, seu monachus, siue ille sit laicus, qui cuiuslibet *scientiae nomine glorietur. *Leo epist. 61. vel 42. in fin. ad Theodoritum Episcopum Cyri. Burch. lib. 2. cap. 158. Iuo par. 6. cap. 249 decr. Ansel. lib. 7. cap. 130. & in Rom. post. lib. vlt. cap. 68.* *16. q. 1. c. 19. adiciunt. * sententiae*

CAP. III.

Consulentibus, & instrui poscentibus vobis, quid de eo faciendum sit, qui super praecepta Apostolica se efferens, praedicare temptauerit. Vnus ex eis, id est Paulus, respondet, & instruit dicens: Sed licet nos, aut angelus de caelo euangelizet vobis, praeter quod euangelizamus vobis, anathema sit. Verumtamen, cum hoc fit, non est passim, nec a vobis, qui laici estis, temere iudicandum: in multis enim offendimus omnes. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 105.* *Gal. 1. b* *Iacob. 3. a*

CAP. IV.

Laicus, praesentibus clericis, nisi ipsis *rogantibus, docere non audeat. *Carthag. iv. cap. 98. Iuo par. 8. cap. 323. decr.* *dist. 23. c. 29. mulier. inf. * iubentibus al.*

CAP. V.

Mulier, quamuis docta, & sancta, viros in conuentu docere non praesumat. *Carthag. iv. cap. 99. Burch. lib. 8. cap. 83. Iuo par. 7. cap. 101. & par. 8. cap. 324. decr.* *Dist. 23. c. 29. & de consec. d. 4. c. 20.*

CAP. VI.

Ne quis doctoris nomen sibi cōponat, praeter has personas, quibus concessum est, secundum quod scriptum est. *Caesar. cap. 7.* *Heb. 5. a*

CAP. VII.

Non oportet publice laicum mouere sermonem, vel docere, docendi dignitatem indecomparantem: sed permaneat in tradito a Deo ordine: & quibuscum gratia data est docendi, diffe-

differat, & sacras ab eis discat. In vna enim ecclesia fecit Deus diuersa membra iuxta Apostoli vocem, quod recte Gregorius Theologus interpretatur, &c. qui contra fecerit, dies quadraginta communione priuetur. *Trullan. cap. 64.*

Rom. 12. 6

Haeretici non permittantur habere conciones. Tit. XVI.

CAP. I.

BOnum profecto, & valde proficuum est sanctas, & venerabiles iconas pingere, sed & proximos disciplinas, diuinae, ac humanae sapientiae docere: Non autem bonum est, nec omnino proficuum, ab indignis horum aliquid fieri. Huius rei gratia nequaquam iconas operari in sacris templis, sed neque in quouis loco docere anathematizatos ab hac sancta, & vniuersali synodo definimus, & promulgamus, vsquequo a propria * seductione, ac malitia conuertantur. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram ad picturae sanctarũ imaginum in ecclesijs, aut doctrinae actionem, quoquomodo eos admiserit; siquidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur, si vero laicus, separetur, & diuinorum mysteriorum communione priuetur. *synod. viij. CP. sub Hadrian. ij. cap. 6. vel. 7.*

*seditione

CAP. II.

Photius propriae manus subscriptionibus muniebat sibi adhaerentes clientes ad discendam sapientiam, quae adeo stulta facta est, cũ manifeste noua est inuentio, & sanctis patribus nostris penitus aliena, &c. Definiuit. sancta, & vniuersalis synodus, neminem ex his omnibus a nunc tale tenere, vel seruare chirographum: sed absque quolibet offendiculo indubitanter, & intrepide tam docere, quam discere omnes, qui ad vtrumque consistunt idonei; praeter hos, qui erroris inueniuntur, & haereticae impietatis seruituti redacti: huiusmodi enim certissime & docere, & discere interdicimus, &c. *Synod. viij. CP. sub Hadr. ij. cap. 8. vel. 9.*

CAP. III.

Pseudoprophetae, & qui falsas faciunt pro lucro praedicationes, non accipiantur. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. incert. cap. 22.*

CAP. IV.

Filij nostri Prosper, & Hilarius, tantũ, nescio, quibus presbyteris, illic licere, qui dissensioni * Christianae studeãt, sũt apud nos prosecuti, vt indisciplinatas quaestiones vocãtes in medium, pertinaciter, eos dicant, praedicari aduersantia veritati. Sed vestrae dilectioni iustius imputamus, quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus super magistrum non esse discipulum; hoc est, non sibi debere quemquam ad iniuriam doctorum vendicare doctrinam, &c. Quid illic spei est, vbi magistris tacentibus hi loquuntur, qui si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne conniuere sit, hoc tacere. timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus caussis non caret suspicione taciturnitas: quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque caussa nos respicit, si silentio faueamus errori: ergo corripiantur huiusmodi. Non sit his liberum, habere pro voluntate sermonem. Desinat, si ita res sunt, incessere nouitas vetustatem, desinat ecclesiarum quietem inquietudo turbare. &c. Sciant omnes, qui male docent, quod sibi discere magis, ac magis competat, quam docere. Nam quid in ecclesijs vos agitis, si illi summam teneant praedicandi? &c. Nunc tamen repetentes saepius admonemus; * vetentur huiusmodi, qui laborant per terras aliud: quam ille noster iussit agricola seminare. Nec tamen mirari possumus, si haec erga viuentes hi nunc temptare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare. *Caelest. epistul. 1. cap. 1.*

*ecclesiarum al.

Matt. 10.

CAP. V.

Vt Imperialis est potestatis tumultus publicos, ac seditiones sacrilegas seuerius coërcere: ita auctoritatis est sacerdotalis monachis praedicandi aliquam contra fidem licentiam non praebere, & omni virtute resistere, ne ea, quae ad sacerdotes pertinent, sibi audeant vendicare. *Leo ep. 80. ad Iulian. Coën. Episcop in med.*

Presbyteri, & diaconi lapsi non concionentur. Tit. XVII.

CAP. I.

PResbyteri, qui immolarunt, & postea certamina sustinuerunt, non offerant, neque concionentur, neque ministrent in sacris ministeriis. *Ancyr. cap. 1. Burch. lib. 5. c. 40. Iuo par. 2. cap. 49. decret.*

dist. 50. c. 32. presbyteros.

CAP. II.

Diaconi, qui immolarunt, & postea tormenta vicerunt, vacent ab omni ministerio sacro, etiam praedicandi. *Ancy. cap. 2. Burch. lib. 5. cap. 41. Iuo par. 2. cap. 50. decr.*

dist. 50. c. 32. presbyteros.

CAP. III.

Quicumque subordinatione vel diaconatus, vel praesbyterij, vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submouendos; reos scilicet, vel veri confessione, vel mendacio falsitatis, &c. *Valent. Galliae. cap. 4.*

CAP. IV.

Hi qui indiscrimine constituti paenitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes; sed tantum peccatores se praedicantes, huiusmodi si reualuerint, possunt etiam pro morum grauitate, ad gradus ecclesiasticos peruenire. Qui vero ita paenitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum perpetrasse publice fateantur, ad clerum, vel ad honores

nores

nores ecclesiasticos peruenire nullatenus potuerunt: quia se confessione propria notauerunt. *Toler.iv.c.57. & Tolet.xiij.cap.10.*

Omnes possunt interesse concionibus, etiam infideles. Tit. XVIII.

C A P. I.

De cons. d.1.c.66. EPiscopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue gentilem, siue haereticum, siue Iudaeum vsque ad missam catechumenorum. *Carth.iv. cap.84. Burch. lib.3.cap.28. Iuo lib.2.tit.4.c.14.panor. & par.3.c.33.decr. Caesar.lib.4.cap.91.*

C A P. II.

Antiquos canones relegentes censuimus obseruandum, vt sacrosancta euangelia ante munerum illationem *in missa catechumenorum *(*vel miss. sam al.*) in ordine lectionum post Apostolum legantur; quatenus salutaria praecepta Domini nostri Iesu Christi, vel sermones sacerdotis non solum fideles, sed etiam catechumeni, ac paenitentes, & omnes, qui e diuerso sunt, audire licitum habeant. Sic enim Pontificum praedicatione audita nonnullos attractos ad fidem euidenter scimus. *Valent.Hisp.c.1.*

Populus amet suum doctorem, & obtemperet illius praeceptis. Tit. XIX.

C A P. I.

11.q.3.c.33. QVicunque contristauerit doctorem veritatis, peccat in Christum, & patrem omnium exacerbat Deum, propter quod & vita carebit. *Petrus apud Clem epist.1. in princ. & Alex. epist.1. ante med.*

C A P. II.

1.q.7.c.8 Instruebat (*B. Petrus*) verba diuina libenter audire, & sacerdotibus suis libenter obtemperare, atque obedientes esse docebat, &c. omnes & eorū Episcopos tota animi virtute diligere, vt oculos suos: quia oculi sunt illorum. Eorum praeceptis in omnibus obedire, etiam si ipsi aliter, quod absit, agant, memores *Matt.23.* scilicet illius Domini praecepti: Quae dicunt, facite, quae autem faciunt, facere nolite. *Clemen. epist. 1. in fin. Theodulph. ad presb. Aurel.cap.21.*

C A P. III.

Consilium do vnicuique vestrum (*Sacerdotes*) constanter docere verba diuina: & discentibus libenter accōmodare aurem verbo Dei; Vestrum enim, quia legatione Domini fungimini, est docere populos: eorum vero est, vobis obedire vt Deo, &c. Vestrum est eos instruere, eorum est vobis obedire vt Deo, cuius *Matt.10. Luc.10.* legatione fungimini, dicente Domino: Qui uos audit, me audit; & qui uos spernit, me spernit; & qui uos recipit, me recipit; & qui me recipit, recipit eum, qui me misit. Nihil enim iniustius, uel inhonestius est, quam filios patribus rebelles, aut clericos, uel laicos doctoribus, seu discipulos magistris inobedientes, vel proteruos existere, &c. Dominus noster mittens vos vice sua in loco Apostolorum ad praedicandum, praecepit vobis docere omnes, omnesq. vobis fideliter obedientes, vt ipsi, existere; quoniam nec aliter terra pariet fructus suos, nisi culta receperit semen, & irrigata germinauerit, & pariat, quae est paritura. Sic & omnis homo, qui libenter non receperit verbum Dei, illudq. in corde suo germinare non siuerit; ac minime crediderit doctoribus, & Episcopis suis non beneuolus, sed rebellis, atque inobediens extiterit, fructum non germinabit, nec pariet; sed similis est arbori illi, de qua Dominus ait: Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. *Clem.epist.3.in princip.* *Matt.3.*

C A P. IV.

Desiderium habere omnes erga doctorem veritatis, eumq. vt oculos suos amare oportet; quia & ipsum populum sibi commissum, ceu proprios filios amare, & docere condecet, &c. *Clem. epist.3. post prin.*

C A P. V.

Consilium do vnicuique discenti, libenter praebere aurem verbo Dei, & cum amore veritatis audire, quae dicimus; vt mens optimo semine suscepto, per bonos actus laetos afferat fructus. Nam si me docente ea, quae ad salutem pertinent, recipere quis abnuit, & animo prauis opinionibus occupato, obsistere nititur, non ex nobis, sed ex semetipso habebit pereundi caussam. Debet enim iusto iudicio examinare, quae dicimus, & intelligere, quia verba loquimur veritatis; vt cognitis ijs, quae sunt, vt sunt, in bonis actibus dirigens viam suam, regni celestis possit particeps inueniri. *Clem.epist.3.in med.*

C A P. VI.

Sacerdotes vice Christi legatione funguntur in ecclesia. *Euarist. epist.1.ad fideles in Aegypto prin. vbi multa de obedientia Episcopis. Anaclet.epist.1.ad omnes fideles, cum Clemente epist.1.ad Iacob.frat. Domini. Pontian. Felici Episcopo Succribono epist.1.*

C A P. VII.

Vtilis semper est docti viri allocutio: quia aut discit audiens, quod nescire se nouerat; aut cognoscit, quod est amplius, id quod se & nescire nesciebat, &c. *Gregor. Eulogio Episcopo Alexand. lib.7.regist.epist.29.indict.1.*

C A P. VIII.

Si Dauid regum iustissimus in Saul, quem constabat iam a Domino reprobatum, & abiectum esse, manum mittere non praesumpsit; quanto magis cauendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, siue indiscretionis, aut dehonorationis quidam mittant in vnctum Domi-

Domini, vel in praedicatores sanctae ecclesiae? quia eorum vexatio, siue detractio ad Christum pertinet, cuius vice in ecclesia legatione funguntur. *Gregor. Felici Episc. Messanae lib. 12. epist. 32. regist.*

CAP. IX.

Vereor, ne sitis matri vestrae ecclesiae adhuc in tristitia, & gemitu, cum non conuenitis ad audiendum Dei verbum, & vix festis diebus ad ecclesiam proceditis; & hoc non tam desiderio verbi, quam studio sollemnitatis, & publicae quodammodo remissionis obtentu. Quid igitur ego faciam, cui dispensatio verbi credita est? vbi, vel quando vestrum tempus inueniam? Plurimum ex hoc, immo pene totum mundanis occupationibus geritis: in foro aliud, aliud in negociatione consumitis: alius litibus vacat, & ad audiendum Dei verbum nemo, aut pauci admodum vacant, &c. Praesentes etiam in ecclesia positi non estis intenti, sed communes, & ex vsu fabulas teritis, & verbo Dei, vel lectionibus diuinis terga conuertitis, &c. *Parisien. sub Ludou. & Loth. lib. 2. cap. 11. in med.*

CAP. X.

Qui ecclesiae in vna, atque indiscreta Christi fide, ac dilectione concorditer ad caelestia tendens populus dicitur, necesse est, vt praedicatorum bene viuendi, ac docendi instantia, & auditorum obediendi, atque existendi insistentia perornetur. *Aquisgr. ij. sub Ludou. par. 4. cap. 25.*

CAP. XI.

Admonendi sunt potentes, vt ad maiores ecclesias, vbi praedicationem audire possint, conueniant: & quantum dono omnipotentis Dei diuitijs, & honoribus caeteros antecedunt, tanto ad audiendum praecepta conditoris sui alacrius festinent. *Ticinen. cap. 4.*

Communia de verbi Dei praedicatione. Tit. XX.

CAP. I.

Egregius praedicator dicit: Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Noua uero, atque inaudita est ista praedicatio, quae uerberibus exigit fidem, &c. *Greg. Ioan. Episcop. CP. lib. 2. regist. epist. 52. ad fin. Indict. 11.* 2. Tim. 4.

CAP. II.

Sacerdote uerbum faciente in ecclesia, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur. *Carthag. iv. cap. 24. Capitul. lib. 7. cap. 186. in fin. in addit. Burch. lib. 2. cap. 66. Iuo par. 6. cap. 162. decr.* De conse. dist. 1. c. 62.

CAP. III.

Necesse est, ut praedicatores in admonendo, & auditores in discendo, & opere complendo, ab hinc, ut suum cauere periculum possint, maius adhibeant studium. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 10.*

CAP. IV.

Comperimus quosdam socios ordinis nostri, non caussa necessitatis, aut utilitatis, sed potius auaritiae, & propriae delectationis saepissime propria ciuitatis suae sede relicta, cleroq. neglecto, remotiora loca frequentare, de qua re & destitutio diuini cultus, & praedicatio in plebibus, & cura subiectorum postponitur, & hospitalitas negligitur. Quod ne ulterius a quoquam fine ineuitabili necessitate, & certa utilitate fiat, pari consensu inhibuimus. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 21. Aquisgr. ij. sub Ludou. par. 1. cap. 11.*

CAP. V.

Quisquis sui quaestus, non Dei caussa, euangelicam praedicationem implet, longe se a discipulatu Christi seiungit. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 31.*

LIBER XIX.

De oratione, diuinis officijs, & lectione.

De necessitate orationis. Tit. I.

CAP. I.

VIGILATE, & orate, ne intretis in tentationem. *Christus apud Luc. cap. 22.*

CAP. II.

Quod tempus interuenit, quo (*Dei*) non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, caussis, cogitationibus, motibus adiutor, & protector orandus est, &c. *Zosimus apud Caelest. epist. 1. cap. 9.*

CAP. III.

Praeter eas beatissimae, & Apostolicae sedis inuiolabiles sanctiones, quibus nos pijssimi patres pestiferae nouitatis elatione deiecta (*loquitur de haeresi Palagij*) & bonae voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis vsque in finem perseuerantiam ad Christi gratiam referre docuerunt: obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quae ab Apostolis tradita in toto mundo, atque in omni ecclesia catholica, vniformiter celebrantur, vt legem credendi lex statuat supplicandi. *Caelest. epist. 1. cap. 11.*

CAP. IV.

Sine humilitate, castitate, ac eleemosynis, & orationibus nullus ad vitam ingredi valet. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 87.*

CAP. V.

Placuit, vt quicumque dixerit, in oratione *Matt. 6.* dominica ideo dicere sanctos: Dimitte nobis debita nostra; vt nō pro seipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio: sed pro alijs, qui sunt in suo populo, peccatores: & ideo non dicere vnum quemque sanctorum: Dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra; vt hoc pro alijs potius, quam pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim, & iustus erat Apostolus Iacobus, cum dicebat: In multis enim offendimus omnes. *Iacob. 3.* *Mileuit. cap. 7. Carthag. cap. 116. G. Africa. cap. 82. L.*

CAP. VI.

Placuit, vt quicumque verba ipsa dominicae orationis, vbi dicimus: *Matt. 6. b* Dimitte nobis debita nostra, ita volunt a sanctis dici, vt humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis dicit sibi dimitti velle, & corde dicit, quae sibi dimittantur debita non habere. *Mileuit. cap. 8. Carthag. cap. 117. G. Africa. cap. 83. L.*

CAP. VII.

Istorum (*Pelagianorum*) sacrilegas disputationes necessario sequitur, vt nec orare debeamus, nē intremus in tentationem, quod Dominus discipulos monuit, *Matt. 6.* & posuit in oratione, quam docuit: vt non deficiat fides nostra, quod pro Apostolo Petro se rogasse ipse testatus est, &c. & fallaciter orari, cum orando poscuntur, quae naturae iam ita conditae sufficientibus viribus obtinentur. Nec debuisse dicere Dominū Iesum Christū, vigilate, & orate, *Luc. 22. c* sed tantummodo vigilate, vt non intretis in tentationem. Nec beatissimo Petro primo Apostolorum: *Mar. 14.* Rogaui pro te, sed moneo te, vel impero, *Luc. 22.* ac praecipio, ne deficiat fides tua. Contradicitur enim, istorum contentione, benedictionibus nostris: vt in cassum supra populum dicere videamur, quidquid eis a Domino precamur, vt recte, ac pie viuendo illi placeant: vel illa, quae pro fidelibus precatur Apostolus *Ephes. 3.* Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, &c. vt det vobis secundū diuitias gloriae suae, virtute corroborari per spiritum eius. Si ergo voluerimus benedicendo super populum dicere; da illi virtutem Domine, corroborari per spiritum tuum, istorum nobis disputatio contradicit, &c. Quicumque dogmatizat, & affirmat humanam sibi ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda, sufficere posse naturam, & eo modo gratiae Dei, quae sanctorum euidentius orationibus declaratur, aduersarius inuenitur, & anathema sit. *Carth. conc. ad Innoc. ante epist. 25.*

CAP. VIII.

Haeretici nobis dominicam etiam orationem impijs disputationibus conantur auferre. *Matt. 6.* Cum enim Dominus docuerit, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *Luc. 11.* Isti dicunt, posse hominem in hac vita, praeceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem iustitiae, sine adiutorio gratiae Saluatoris, per solum liberae voluntatis arbitrium peruenire; vt etiam non sit necessari um dicere, Dimitte nobis debita nostra. Illud vero, *Matt. 6.* quod sequitur, Ne nos inferas in tentationem, *Luc. 9.* non ita intelligendum, tamquam diuinū adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra positum esse potestate, &c. Tanquam frustra Apostolus dixerit, Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, *Rom. c. 9.* &c. Frustra etiam Dominus dixerit Apostolo Petro: Rogaui pro te, ne deficiat fides tua. *Luc. 22.* *Mat c. 26* Et omnibus suis: Vigilate, *Luc. 22.* & ora-

& orate, ne intretis in tentationem, &c. Haec interim duo, quibus omnino totū, quod Christiani sumus, conantur (Pelagiani) euertere, quae fidelia corda sustineant? non esse rogandum Deum, vt contra peccati malum, atque ad operandam iustitiam fit noster adiutor: & non opitulari paruulis ad consequendam vitam aeternam Christianae gratiae sacramentum? *Mileuit. concil. ad Innoc. in med. ante epist. 26.*

CAP. IX.

Oramus, vt peccatorum tentationem superare possimus, vt spiritus Dei, vnde pignus accepimus, adiuuet infirmitatem nostram, &c.
Matt. 6. Qui autem orat, & dicit: Ne nos inferas in tentationem; non vtique id orat, vt homo sit, quod est natura; neque orat id, quod habeat liberum arbitrium, quod iam accepit, cum crearetur ipsa natura: neque orat remissionem peccatorum, quia hoc superius dicitur, Dimitte nobis debita nostra: neque orat, vt accipiat mandatum: sed plane orat, vt faciat mandatum, &c. Pro Corinthiis orat Apo-
1. Cor. 13 stolus: Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mali, &c. Sicut nunc per orationis sacrificium conuincimur non esse sine
Matt. 6. peccato, quoniam iussi sumus dicere: Dimitte nobis debita nostra; ita & tunc per sacrificia victimarum animalium conuincebantur sacerdotes sine peccato non esse, qui pro suis peccatis iubebantur offerre, &c. Nobis sufficit, quod nullus in ecclesia Dei reperitur in quolibet profectu excellenti, atque iustitia, qui audeat dicere sibi non necessariam
Ibidem. precationem orationis Dominicae, Dimitte
1. Ioa. 1. nobis debita nostra; & dicat se non habere peccatum, &c. *Aurelius, & aly ad Innocentium ante epist. 27. post princip. & ante finem.*

CAP. X.

Paene nihil valet ieiunium, quod orationes, vigiliae, & eleemosynae non commendant. *Theodulphus ad presbyteros Aurelianenses. cap. 43. Burchard. lib. 13. cap. 14. & Iuo par. 4. cap. 47. decret.*

De maxima orationis virtute, & in primis de ea, quae a sacerdotibus adhibetur. Tit. II.

CAP. I.

AMen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vsque modo non petistis quidquam in nomine meo. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. *Christus apud Ioannem cap. 16. vide eundem Ioannem cap. 14. Matthaeum cap. 7. & 21. Marc. cap. 11. Luc. cap. 11.*

CAP. II.

Orate pro inuicem, vt saluemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis passibilis: & oratione orauit, vt non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex. Et rursum orauit, & celum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. *Iacob. epist. cath. cap. 5.*

CAP. III.

Ipsi (sacerdotes) pro populo interpellant, 1. q. 1. c. 91.
& populi peccata comedunt, quia precibus suis, & oblationibus ea delent, atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. Multum enim, vt ait Iacob. 5. d
Beatus Iacobus Apostolus, valet deprecatio iusti assidua. *Alexand. epist. 2. in princip. Iuo par. 2. cap. 69. & par. 6. cap. 45. decr.*

CAP. IV.

Haec vobis scienda mandamus, vt ab his vos caueatis, & cessetis persequi eos, qui Deo ministrant, quorum orationibus, & terrena bella sedantur, & Deus peccatoribus conciliatur. *Marcellus epist. 2. in med.*

CAP. V.

Quiescite, & nolite persequi eos, qui per- 6 q. 1. c.
fecte Deo ministrant, quorum orationibus, & 12.
terrena bella sedantur, & recedentium a Deo angelorum pelluntur incursus, quiq. omnes daemones, qui corrupti sunt, precum assiduitate confundunt. *Felix secundus epistola 1. cap. 20.*

CAP. VI.

Dicitis, quod quando in castris estis, orationem perfectam & congruam facere nequeatis, ac per hoc exponi cupitis, quid agere debeatis. Vnde nos e contra suademus, vt quanto plus hostes faciunt, & necessitas, vel tribulatio incumbit, tanto instantius orationi operam detis. Nam patres nostri plus orando, quam pugnando victores fuerunt; & voti compotes plus precibus, quam praelijs extiterunt. Denique Moyses orabat, & Exod. 17.
Iosue pugnabat, sed plus ille vincebat orando, quam iste pugnando: aptius ergo ab armis, quam ab oratione vacandum est. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 38.*

CAP. VII.

Nosse vos velle asseueratis, si liceat omnibus vestris praecipere tempore siccitatis ad pluuiam postulandam ieiunium, & orationem facere. Vobis quidem hoc agere licet, quoniam ieiunium, & oratio magnae virtutis sunt; & ad has iugiter faciendas, vestra multum valet hortatio: sed congruentius est, si haec per Episcoporum dispositionem fiant. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 56.*

CAP. VIII.

Dignum est, vt Pontifices Christi primum ieiunando, & orando in cordibus suis domum praeparent Spiritui sancto, & sic per impositionem manuum ceteris fidelibus eum tradant orando. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 33.*

CAP.

CAP. IX.

Scire conuenit, quantum lector sacrae legis meditationibus debeat esse intentus, iuxta quod in libro Pastorali habetur: id est, quod omne bonum rite a rectore agitur, si supernae formidinis, & dilectionis spiritu afflatus, studiose cotidie sacri eloquij praecepta meditetur, vt in eo vim sollicitudinis, & erga caelestem vitam prouidae circumspectionis, quam humanae conuersationis vsus indesinenter destruit, diuinae admonitionis verba restaurent; & qui ad vetustatem vita per societatem saecularium ducitur, ad amorem semper spiritalis patriae, compunctionis aspiratione renouetur. *Aquisgranen. ij. sub Ludou. par. 2. cap. 5. ex Greg. in Pastorali lib. 2. cap. 11.*

CAP. X.

Si ex toto corde conuersi ad Dominum, veram paenitentiam, fructusque paenitentiae dignos fecerimus, crebris, & sanctis instantes ieiunijs, vigilijs castis, illique bene complacitis, & orationibus salso lacrymarum imbre perfusis, cum eleemosynis iustis, ceterisque misericordiae, & caritatis operibus, &c. cito eius, qui cor contritum, & humiliatum non spernit, & cui proprium est misereri, & parcere, misericordiam consequemur. *Trosleia. cap. 15.*

Ps. 50.

CAP. XI.

Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia vita viri iusti lectione instruitur, ornatur; & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum, qui dicebat: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Haec sunt enim arma; lectio videlicet, & oratio, quibus diabolus expugnatur; haec sunt instrumenta, quibus aeterna beatitudo adquiritur: his armis vitia comprimuntur: his alimentis virtutes nutriuntur. *Theodulph. ad presbyter. Aurel. cap. 2. vide tit. de Lectione, cap. Si quando.*

Ps. 118. A.

Oratio multorum, & in primis totius ecclesiae plurimum valet apud Deum. Tit. III.

CAP. I.

Alterutrum fulti precibus, & orationibus voluntatem Dei facere contendite. *Fabian. epist. 1. post med.*

CAP. II.

Communibus, & alternis plus agimus orationibus, quam singularibus, aut priuatis. *Innoc. epist. 10. ad Aurel. Carthag. & August. Hipponen. Episc. in fin.*

CAP. III.

Obsecrationum sacerdotalium sacramenta respiciamus, quae ab Apostolis tradita, in toto mundo, atque in omni ecclesia catholica vniformiter celebrantur, vt legem credendi lex statuat supplicandi. Cum enim sanctarum plebium praesules mandata sibimet legatione fungantur, apud diuinam clementiam humani generis agunt caussam, & tota secum congemiscente ecclesia postulant, & precantur; vt infidelibus donetur fides; vt idololatrae ab impietatis suae liberentur erroribus; vt Iudaeis ablato cordis velamine lux veritatis appareat; vt haeretici catholicae fidei perceptione resipiscant; vt schismatici spiritum rediuiuae caritatis accipiant; vt lapsis paenitentiae remedium conferatur; vt denique cathecumenis ad regenerationis sacramenta perductis caelestis aula misericordiae reseretur. Haec autem non perfunctorie, neque inaniter a Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus, &c. *Caelest. epist. 1. cap. 11.*

CAP. IV.

Multas Deo supplicationes fecimus, & faciemus cōmonitis, & exhoratis multis fratribus, & religiosis congregationibus ad studiū earundem supplicationum, vt misereretur gentis illius Teutonicae. *Greg. vij. Vdoni Treueren. Archiep. 5. lib. reg. epist. 7.*

De assiduitate orationis. Tit. IV.

CAP. I.

Oportet semper orare, & non deficere. *Luc. 18. nu. 1.*

CAP. II.

Implemini Spiritu sancto loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino: gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi Deo, & Patri: subiecti inuicem in timore Christi. *Paul. ad Ephes. cap. 5. nu. 19.*

CAP. III.

Sine intermissione orate. *Paul. 1. ad Thessalon. cap. 5. num. 17.*

CAP. IV.

Instruebat (*D. Petrus*) praedicationi, & orationi, ac lectioni frequenter incumbere, &c. *Clemen. epist. 1. ante finem.*

CAP. V.

Ornent tam clerici, quam saeculares animas suas ornamentis dignissimis, &c. orare semper Deum ex toto corde, & ab ipso petere, quae decet, ipsi gratias agere, &c. *Clem. epist. 2. ante med.*

CAP. VI.

His duntaxat * electis (*baptismum tradi conuenit*) qui ante quadraginta, vel eo amplius dies nomen dederunt, & exorcismis, cotidianisque orationibus, atque ieiuniis fuerint expiati: quatenus Apostolica illa impleatur praeceptio, vt expurgato fermento veteri, noua incipiat esse conspersio. *Syric. epistul. 1. c. 2.*

* exceptis al.

1. Cor. 5. b.

CAP. VII.

In omnibus actibus, caussis, cogitationibus, motibus adiutor, & protector orandus est. Superbum est enim, vt quidquam sibi humana natura praesumat, clamante Apostolo: Non

Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed contra principes, & potestates aëris huius, contra spiritualia nequitiae in celestibus. *Zosimus apud Caelestin. epist. 1. cap. 9.*

CAP. VIII.

Cum in praelium proficisci disponitis, quod ipsi commemorastis, agere in Dei nomine, non omittite, id est, ad ecclesias ire, orationes peragere, peccantibus indulgere, &c. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 35.*

CAP. IX.

Scire vos conuenit, neminem exceptum esse ab eo, quod Dominus in Euangelio dicit:
Luc. 18. Oportet semper orare, & non deficere. Et
1. ad Thess. c. 5. Apostolus: Sine intermissione orate. quod sanissime, sancto Augustino docente, sic accipitur, vt nullo die intermittantur certa tempora orandi. *Nicolaus ad consult. Bulgar. cap. 61.*

CAP. X.

Dist. 81. cap. vlt. Viduae, quae stipendio ecclesiae sustentantur, tam assiduae in Dei opere esse debent, vt & meritis, & orationibus suis ecclesiam adiuuent. *Carthag. iv. cap. 103. Iuo par. 8. cap. 327. decret.*

CAP. XI.

Nonnulli sacerdotum in Hispanijs reperiuntur, qui Dominicam orationem, quam
Matt. 6. Saluator docuit, & praecepit, non cotidie, sed tantum die dominica dicunt. Et quia si-
1. Thess. 5. ne intermissione, vt oremus, Apostolus docuit, qualiter autem oremus Christus praecepit, dicens: Cum autem oratis, dicite: Pater noster, qui es in caelis; quomodo ergo cotidie non dicitur, quod sine intermissione dici iubetur? &c. Delet ergo haec cotidiana oratio minima, & cotidiana peccata, &c. Quisquis sacerdotum, vel subiacentium clericorum hanc orationem Dominicam cotidie, aut in publico, aut in priuato officio praeterierit, propter superbiam iudicatus, ordinis sui honore priuetur. *Toletan. iv. cap. 9.*

CAP. XII.

Sicut sunt plerique qui pio, religiosoq. studio, orandi gratia, ecclesiam saepissime frequentant; ita e contrario existunt quidam, qui licet e vicino habeant basilicam, id tamen perraro, quod emendatione dignum est, faciunt. Vt ergo templa diuinis cultibus mancipata, frequenter adiri, ibiq. Deum constanter, & deuote oporteat inuocari, diuinae scripturae testimonia testantur. Legi-
Paralip. lib. 2. c. 7. tur itaque in libro Paralipomenon: Apparuit Dominus Salomoni nocte, & ait: Audiui orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij, &c. Et in Euangelio Lucae:
Luc. 24. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum: & ipsi adorantes, regressi sunt Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes, & benedicentes Deum. Et in Actibus Apostolorum: Erant autem, inquit, perseuerantes in Act. c. 2. doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et paulo post: Quotidie quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 11.*

CAP. XIII.

Egredientes hospitium armet oratio: regredientibus de platea oratio occurrat, antequam sessio; nec prius corpusculum requiescat, quam anima verbo Dei pascatur. Ad omnem actum, & ad omnem incessum, manus pingat crucem. *Hieronym. ad Eustochium apud Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. c. 13.*

CAP. XIV.

Lectiones sanctas libenter audire ('ot' ortat) orationi frequenter incumbere. *Theodulph. ad presbyt. Aurelianen. cap. 21. ex Clem. epist. 1. ante fin.*

CAP. XV.

Singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, mane scilicet & vespere, &c. haec faciant, quibus basilicae locus prope est, in basilica; qui vero in itinere, aut in agris est, vbicumque eum hora matutina, vel vespertina inuenerit, &c. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap. 23.*

CAP. XVI.

Admonere debetis fideles, vt assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi modus talis esse debet, vt primum dicto symbolo, quasi fidei suae recensito fundamento, dicat, quisquis est, tribus vicibus: Qui plasmasti me, miserere mei. & tribus vicibus: Deus propitius esto mihi peccatori: & compleat orationem Dominicam. Si ergo locus, aut tempus exegerit, deprecetur sanctos Apostolos, Martyres, vt pro eo intercedant: & armata fronte signo crucis, eleuatis cum corde, & manibus, & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad haec omnia peragenda minus sufficiens fuerit, sufficiat tantum: Qui plasmasti me, miserere mei: Et, Deus propitius esto mihi peccatori: Et oratio Dominica tantum cum gemitu, & contritione cordis. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap. 29.*

CAP. XVII.

Omni die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quanto amplius possumus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Propheta: Delictum meum cognitum tibi feci, & in- Psal. 31.
iustitias meas non abscondi: Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Facta etenim confessione cum gemitu, & lachrymis Domino in oratione, recitandus est psalmus quinquagesimus, siue vigesimus quartus, siue trigesimus primus, atque alij ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap. 30.*

CAP. XVIII.

Petrus orationi, & praedicationi tantum vacabat, &c. idem docet facere Clementem. *Damas. in Petri.*

De attentione, & reuerentia, quam postulat oratio. Tit. V.

CAP. I.

Apud Gregor. ix. c. 9. de cele br. miss. c. 2. eod. tit. in 4. coll. Dolentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum Praelati, circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas, vt de alijs taceamus, fere medietatem noctis expendunt; & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentum anium excitantur, transcurrendo vndique continuata syncopa matutinum. Sunt & alij, qui Missarum celebrant solemnia vix quater in anno; & quod deterius est, interesse contemnunt: & si quando dum haec celebrantur intersunt, chori silentium fugientes, intendunt* exterius collocutionibus laicorum: dumq. auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina. Haec igitur, & similia sub paena suspensionis penitus inhibemus, districte praecipientes, in virtute obedientiae, vt diuinum officium diurnum, pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter, & deuote. *Innocen. iij. in conc. gener. Later. cap. 17.*

*externis

CAP. II.

Sunt qui intrantes ecclesiam, multis psalmodiae, vel orationum sermonibus prolongant, sed alibi corde intendendo, nec ipsi quid dicant, recolunt, ore quidem orantes, sed mentem foris vagantem, omni orationis fructu priuantes, putantes a Deo preces exaudiri, quam nec ipsi, qui fundunt, audiunt. Quod antiqui hostis instinctu fieri, nemo est, qui animaduertere nequeat. Sciens enim vtilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit orantibus multimoda cogitationum leuium, & aliquando turpium, nocentiumq. phantasmata, quibus orationem impediat, adeo vt non numquam tales, tantosq. discurrentium cogitationum fluctus, prostrati in oratione toleremus. Sunt itaque plerique, quibus potius cordi est, vanis, & obscenis confabulationibus vacare, quam lectionibus diuinis aurem accommodare, quibus etiam nusquam tam delectabile videtur esse, susurrationes aliorum auribus ingerere, cachinnis ora dissoluere, quam in ecclesia Dei, vbi eum humiliter, deuoteq. debuerant inuocare, & peccata sua deflere: sed & hoc eiusdem hostis antiqui instinctu fieri, dubium non est. Quod autem domus Dei non sit huiuscemodi illicitarum actionum, sed potius orationis locus, Dominus docet in Euangelio, dicens: Domus mea, domus orationis est, vos autem fecistis eam speluncam latronum. *Beda in Euangel. homil. 17. Apud Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 2. cap. 12.* *Matt. 21.*

CAP. III.

Si quis ante principem mortalem veniens, cum omni reuerentia, & timore stat, loquitur, & incedit; quanto potius eum, qui ante Deum, qui est aeternus, terribilis, & excelsus accesserit, cum omni pauore, ac tremore non solum stare conuenit, sed & quasi seruum semetipsum in conspectu eius humiliter praesentare: Et quia quorumdam in Euangelio reproborum ligari manus, & pedes praecipiuntur: quid aliud isti agunt, qui manus suas coram Domino ligant, nisi Deo quodammodo dicunt, Domine ne manus meas ligari praecipias, vt mittar in tenebras exteriores, quoniam iam ego eas ligaui, & ecce ad flagella paratus sum? Hinc etiam pectus percutimus, signantes videlicet, quod nequiter egimus, displicere nobis; ac ideo antequam Deus feriat, id nos in nobis ipsis ferire, & antequam vltio extrema veniat, commissum paenitentia digna punire. *Nicol. ad consulta Bulgaror. cap. 54.* *Matt. 22.*

De loco, & tempore, aliisq. caeremoniis ad preces fundendas. Tit. VI.

CAP. I.

Sciscitamini, si caepta oratione nuntius venerit de hostibus, ac ideo ipsam orationem consummare nequiueritis, quid vobis agendum sit? Quid aliud vtique nisi, vt bonum, quod caepistis, quocumque vos perrexisse contigerit, perficiatis. Nam non est Christianis vnus locus orationis, sicut Iudaeis erat Hierosolymis, & veluti Samaritanis in monte Gazarim sed in omni loco, quemadmodum & Apostolus ait: Volo ergo viros orare in omni loco, leuantes puras manus. *1. Tim. 2.* praeterea qui in bono opere perseuerauerit in finem hic saluus erit: praecipue eo tempore, quando contra inimicorum itur incursus, & oratione, sicut iam supra diximus, magis quam armis expectari debet ab hoste triumphus. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 74.* *Matt. 10.*

CAP. II.

Vtrum velato, an nudato capite mulier in ecclesia stare debeat Apostolus docet: Mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum, &c. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 58.* *1. Cor. 11*

CAP. III.

Sicut sunt nonnulli, qui orandi gratia ecclesiae limina frequentare negligunt, ita e contrario existūt plerique, qui pro eo, quod basilicas adire nequeunt, & reliquias Sanctorū praesto nō habent: idcirco vota precum suarū ad Deū, vt oportet, supplici deuotione non fundunt: nō animaduertentes, quod Deus non sit minus in parte, quā in toto; sed vbique totus, vbiq. praesens, vbiq. mirabilis. Vnde ait Psalmista: Quo ibo a spiritu tuo? & a facie tua quo fugiam? si ascendero in caelum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. *Psal. 138.* & idem alibi: *Psal. 102.*

In

In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino,&c. Apostolus quoque ait:
1.Tim.2. Volo igitur viros orare in omni loco, puras leuantes manus sine ira,& disceptatione. *Parisien sub Ludouic.& Lothar.lib.2.cap.13.*

CAP. IV.

Orare quomodocumque se habeat aliquis, & vt eumque sit affectus Domini meminisse, & auxilium implorare non est reprehendendum;ad sancta autem sanctorum,qui non anima, & corpore purus est, accedere prohibebitur. *Dionys.Alexandr.in epistul.ad Basilidem. cap.2.*

CAP. V.

Dicendum est fidelibus, vt singulis diebus qui amplius non potest,saltem duabus vicibus oret,mane scilicet,& vesperi,dicens symbolum, siue orationē dominicam,&c.His actis,& solo Deo creatore suo adorato,inuocet sanctos, vt pro se intercedere apud maiestatē diuinā dignentur. Haec faciant,quibus basilicae locus prope est, in basilica; qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in siluis, aut agris est;vbicumq. cum ipsa hora matutina, vel vespertina inuenerit, sic faciat, sciens Deū vbiq.
Psal.102. praesentem esse,dicente psalmista:In omni lo-
Psal.138. co dominationis eius benedic anima mea Domino: Et, si ascendero in celum, tu illic es. *Theodulph.ad presbyt.Aurel.cap.23.*

CAP. VI.

Ad orientem uerti inter orandum,quae nos scriptura docuit?&c.ex non scripta doctrina sd accipientes,&c. Omnes quidem inter orandum orientem aspicimus. Pauci autem scimus, quod antiquam patriam inquirimus, paradysum,quem Deus plantauit in Eden in oriente. Et preces quidem stantes peragunt in vna sabbati, &c. *Basil.de Spiritu sancto ad Amphilochium.cap.27.*

Oratio coniungatur cum eleemosyna, & cū alijs optimis exercitationibus. Tit. VII.

CAP. I.

ITa Deo precem fundere conuenit nauigantes *(in ecclesiae naui,)* vt mereantur andiri. Audiri autem a Deo ita demum merebitur quis, si orationes ipsae bonis motibus, & bonis operibus adiuuentur. *Clemens epist.1.ante medium.*

CAP. II.

De paenit. dist. 3. de con secr. d. 5. cap.23. Nihil prodest homini ieiunare, & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obrectationibus lingua cohibeatur. *Pius epist.1.in fin. Ansel.lib.11.cap.6.*

CAP. III.

Act.10. Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus, atque eleemosynis vacantem per reuelationem Angelum, Petrumque ipsum vidisse. Numquid per baptismum haec illi* ablata sunt,propter quae ei baptismus videtur esse concessus? *Innocen. epistul.22. cap.2. in fine.*

* ablata

CAP. IV.

Hortor,fratres charissimi, vt omni hebdomada quarta, & sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis; & contra barbaricae crudelitatis incursus supernae protectionis auxilium imploretis. Sed vt ad aures Dei viam precibus faciatis, vigilantius studendum est, vt voces actibus adiuuentur. nam inanis fit oratio,vbi praua est actio. *Greg. Episcop. Siciliae epist.45.lib.9.regist.*

CAP. V.

Accepto consilio,hoc statuimus, vt post triduanum ieiunium, post litanias, & multorum orationem eleemosynis conditam,diuino fulti auxilio statueremus,quod melius de electione Rom.Pontificis videretur. *Greg.vij.lib.1.regist. epist.1.*

CAP. VI.

Non est pretiosa laus, neque sancta oratio cito impetrans in ore peccatoris, cuius est vita laudabilis,& actio saecularis, precor, exoro,& rogo,vt eos,qui merentur audiri pro vitae meritis,vigilanti cura rogites, vt pro me exorent. *Greg.vij.Hugon.Cluniacen.Abb.lib. 2.reg.epist.49.*

De precibus pro Regibus adhibendis,& pro populo. Tit. VIII.

CAP. I.

REprehenduntur Metropolitani, qui negocijs saecularibus dant operam, & preces pro suis delictis,& populi ignorantijs Deo non adhibent. *CP.viij.cap.24. vel 22. sub Hadrian.ij.*

CAP. II.

Adhibeantur preces pro Imperatore. *Syn. Rauennen.sub Ioann.ix.par.vlt.cap.vlt.*

CAP. III.

Ecclesia inter ipsa mysteria, inter preces suas,quas pro vestri felicitate dependit imperii, teste sancto Petro,sollicitis pro religionis obseruantia vocibus clamat,&c. *Bonif.epist.1. ad Honor.* Dist. 97. cap.1.

CAP. IV.

Instituit sanctum concilium,vt quandocumque cum caussa Regē progredi fecerit contra suos hostes,vnusquisq.nostrum in ecclesia hunc teneat ordinem: ita, vt omnibus diebus per bonam dispositionem, sacrificium omnipotenti Deo,pro eius,suorumque fidelium,atque exercitus sui salute offeratur, & diuinae virtutis auxilium impetretur;vt salus cunctis a Domino tribuatur, & victoria illi ab omnipotenti Deo concedatur. Tamdiu hic ordo tenendus est,quamdiu cum diuino iuuamine ad suam redeat sedem. *Emeriten.cap.3.*

CAP. V.

Excepto passionis Dominicae die, quan altaria denudata persistunt, nec cuipiam

in eo die missarum licet sollemnia celebrare, cunctis alijs diebus, quibus idem Dominus noster (Rex) in hac vita superstes extiterit, pro eo, vel pro cunctis eius filijs, vel filiabus, aut pro ijs, qui iam matrimoniali sunt iure coniuncti, adhucque sunt coniungendi, seu pro nepotibus, vel suis omnibus sacrificiorum Domino libamina dedicentur, pie orationis vota soluantur, ac cum gratiarum actione superno Numini commendentur. Quo desideria in eis bona cotidie multiplicentur, aduersantium eorum conamina virtute suae dexterae confringantur, indulgentia, & gratia eis a sua misericordia conferatur; vt suae potentiae defensione protecti, antiqui hostis decipulam euadant, & caritate, & vitae longaeuitate pollentes, adire mereantur post transitum sidereas mansiones. *Toletan. xvi. cap. 8. in fine.*

CAP. VI.

Pro Carolo Rege, & pro liberis eius omnes Episcopi, presbyteri, seu Abbates, & monachi psalmodiam, missarum solemnia, atque litaniarum officia omnipotenti Deo deuotissime exsoluant. *Arelat. sub Carolo, cap. 2.*

CAP. VII.

Orationes assiduas intente fundere pro Imperatoris stabilitate, ac incolumitate omnes se velle secundum nostram admonitionem vnanimiter professi sunt, vt misericordia diuina longiori aeuo illius mansuetudinem conseruare dignetur. *Turon. sub Carolo, cap. 1.*

CAP. VIII.

Ab omnibus indesinenter orationes fiant pro vita, & incolumitate, pro salute animae, & corporis domini Imperatoris, prolisque eius, pro statu regni, pro remissione peccatorum, & celestis regni collatione: ita dumtaxat, vt semper magis, ac magis per incrementa temporum talis crescat obseruatio, &c. *Cabil. sub Carolo, cap. 66.*

CAP. IX.

Pro Domino Imperatore, suaque nobilissima prole orationes, & oblationes augeantur, &c. *Remen. cap. 40.*

CAP. X.

1. Tim. 2. Debent iuxta Apostolum, primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones ab omnibus hominibus pro regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt constituti, vt quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate. Hoc

1. Tim. 2. enim inquit Apostolus, bonum est, & acceptum coram Saluatore nostro Deo. *Aquisgranen. cap. 131.*

CAP. XI.

Baruc. 1. Si Hieremia propheta Dei pro vita idololatrae Regis Nabuchodonosor orare admonet, quanto magis pro salute Christianorum Regum ab omnibus ordinibus Deo est humiliter supplicandum? *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 2. cap. 8.*

CAP. XII.

Statuimus, vt oratio ab omnibus nobis pro glorioso Rege Arnulpho, seu etiam & pro gloriosa coniuge sua, nec non & pro statu totius Christianitatis, pro vt nos debitores esse cognoscimus, in ecclesijs nostris assidue celebretur. *Magunt. sub Arnulpho cap. 1.*

CAP. XIII.

Rogauerunt praedicti Episcopi orare pro Domino Rege Arnulpho. *Meten. cap. vlt.*

CAP. XIV.

Monachi, vel sanctimoniales iuxta suam professionem sobrie, ac pie, & simpliciter viuant, & pro Regum salute, & regni pace, & ecclesiae tranquillitate supplicent. *Trosleia. cap. 3.*

De ijs, qui non communicant in oratione cum populo. Tit. IX.

CAP. I.

Omnes fideles, qui ingrediuntur, & audiunt scripturas, nec perseuerant in oratione, & sancta sumptione, vt discordiam facientes ab ecclesia excommunicentur. *Apost. cap. 9. G. 10. L. Burch. lib. 2. cap. 67. & 68. Iuo par. 6. cap. 163. & 164. decret.* De conse. d. 1. c. 62.

CAP. II.

Omnes, qui ingrediuntur ecclesiam, Dei, & sacras scripturas audiunt, non vero communicant orationi cum populo, aut auersantur susceptionem Eucharistiae propter aliquam insolentiam eijciantur ab ecclesia, donec confiteantur, & ostendant fructus paenitentiae, & deprecentur, vt possint veniam sortiri. *Antiochen. cap. 2. Triburien. cap. 2. Mart. Brac. cap. 83.* De conse. d. 2. cap. si quis 18.

Non licet orare cum haereticis, neque cum excommunicatis. Tit. X.

CAP. I.

Qui cum excommunicato etiam domi orat excommunicetur. *Apost. cap. 10. G. 11. L. vide Carthag. iv. cap. 73. Fabian. epist. 1. Tribur. cap. 2. Burch. lib. 11. cap. 35. Iuo lib. 5. tit. 3. cap. 15. panor. & par. 14. cap. 24. & 40. Ansel. lib. 12. cap. 17. & 19.* 11. q. 3. c. sicut. 16.

CAP. II.

Qui clericus cum deposito, vt cum clerico, orat, deponatur. *Apost. cap. 11. G. 12. L.*

CAP. III.

Episcopus, presbyter, diaconus cum haereticis orans excommunicetur; si vti clericus agere quidquam permittat, deponatur. *Apost. cap. 44. G. 45. L.*

CAP. IV.

Si clericus, vel laicus ingrediatur Synagogam Iudaeorum, vel haereticorum, vt illic oret, deponatur, & excommunicetur. *Apost. c. 63.*

CAP.

CAP. V.

Qui daemonium habet, neque clericus fiat, neque cum fidelibus oret, donec mundetur. *Apost. cap. 78.*

CAP. VI.

Non licet communicare cum excommunicatis; ceque cum ijs per domos ingredi, & cum eis orare, qui ecclesiae non participant in oratione, &c. *Antioch. cap. 2. Triburien. c. 2. Mart. Brac. cap. 85.*

CAP. VII.

Non licere in haereticorum caemeteria, vel martyria, vt appellantur, abire clericos orationis, aut salutis caussa. Sed hos omnes, & si fideles sint, excommunicatos fieri ad certum tempus, paenitentes vero, & confessos se peccasse suscipi. *Laodic. cap. 9.*

CAP. VIII.

1. q. 1. c. nō licet. 47. Non oportet cum haereticis, vel schismaticis orare. *Laodicen. cap. 33. Mar. Bracaren. cap. 70.*

CAP. IX.

24. q. 3. c. clericus 35. in fin. Cum haereticis nec orandum, nec psallendum. *Carthag. cap. 72. L.*

CAP. X.

11. q. 3. c. 19. Qui communicauerit, vel orauerit cum excommunicato, siue clericus, siue laicus excommunicetur. *Carthag. iv. cap. 73. L. Burchar. lib. 11. cap. 44. Iuo lib. 5. tit. 3. cap. 19. panor. & par. 14. cap. 28. & 108. decret. Anselm. lib. 12. cap. 18.*

CAP. XI.

* orationibus al. Non oportet facile * orationem cum (fornicarijs) communicare. *Greg. Thaumaturg. cap. 1. epist. de comedentib. idolothyta.*

CAP. XII.

An debet clericus praesentibus Arianis, vel alijs haereticis orare: & an eum laedit, quando fecit orationem, seu oblationem? Respondeo: In diuina oblatione diaconus ante salutationem loquitur: Qui non communicatis, ambulate. Non debent ergo interesse, nisi profiteantur se paenitentiam acturos, & haeresim vitaturos. *Timoth. Episc. Alexan. in quibusdam responsis. cap. 9.*

CAP. XIII.

11. q. 3. c. 18. Cum excommunicato, neque orare, neque loqui cuilibet licebit. *Isidor. in reg. monachor. cap. 17. in D. Benedicti regula cap. 26. Burch. lib. 11. cap. 32. Iuo par. 14. cap. 34. & 96. decr. Ansel. lib. 12. cap. 16. Caesaraug. lib. 14. cap. 39.*

De genuflexione. Tit. XI.

CAP. I.

CAtechumenus ingrediens in ecclesiam, & in ordine catechumenorum stat, si peccet, genu inclinato audiat; si audiens peccat, eijciatur. *Neocaes. cap. 5. Burch. lib. 4. cap. 20. Iuo par. 1. cap. 215. decret.*

CAP. II.

26. q. 7. sa cerdos. c. 6 Paenitentes etiam diebus remissionis, genua flectant. *Carthagin. iv. cap. 82. Iuo par. 15. cap. 13.*

CAP. III.

Sciendum est, quod exceptis diebus dominicis, & illis solemnitatibus, quibus & vniuersalis ecclesia ob recordationem dominicae resurrectionis solet stando orare, fixis in terram genibus suppliciter Dei clementiam nobis profuturam, nostrorumq. criminum indulgentiam deposcendum est. Cuius rei in euangelio ipse Dominus dedit exemplum. *Mat. 26.* Sed & Stephanum martyrem, & Apostolum Paulum *Act. 7. & 20.* eadem fecisse liber Actuum Apostolorum testis est. Ex quibus intelligi datur, oportere Christianum humiliter ad terram prosterni, ne forte illi dicatur: Quid superbis terra, & cinis? *Eccl. 10. b* *Turon. sub Carolo cap. 37.*

CAP. IV.

In vnaquaque genuflexione, & assurrectione re ipsa ostendimus, quod etiam propter peccatum in terram delapsi sumus, & per eius, qui nos creauit, clementiam, in celum reuocati sumus. *Basil. de Spiritu sancto ad Amphiloch. cap. 27.*

Ne Christiani cum orant tempore paschali & diebus dominicis, genua flectant. Tit. XII.

CAP. I.

SVnt qui dominica die, & in diebus Pentecostes genua flectunt, sed obseruandum est, vt stantes oremus. *Nicaen. cap. 20. Aquisgran. cap. 46. Mar. Brac. cap. 58. Burch. lib. 2. c. 88. Iuo par. 4. cap. 18. decr.* *De cons. d. 3. quoniā. c. 10. dist. 30. si quis presbyter. c. vlt.*

CAP. II.

Dominicis diebus genu non flectere a sanctis patribus Christi resurrectionem honorantibus, canonice accepimus. Constituimus, vt post vespertinum sacerdotum ad altare sabbato ingressum, ex consuetudine, quae seruatur, nemo genu flectat vsque ad sequentem vesperam in die Dominico, in qua post ingressum lucernarium, genua rursus flectentes, Domino preces sic offerimus. Seruatoris enim nostri resurrectionis, velut praecursorem noctem, quae fuit ante sabbatum accipientes, hymnos ab ea spiritaliter incipimus, festum ex tenebris in lucem finientes, vt in perfecto & integro die ac nocte nos resurrectionem celebremus. *Trull. cap. 90.*

CAP. III.

Sciendum est, quod exceptis diebus dominicis, & illis solemnitatibus, quibus & vniuersalis ecclesia, ob recordationem dominicae resurrectionis solet stando orare, fixis in terram genibus suppliciter Dei clementiam nobis profuturam, nostrorumq. criminum indulgentiam deposcendum est, &c. *Turon. sub Carolo cap. 37.*

CAP. IV.

Quoniam sunt quidam in die dominico genufle-

nuflectentes, & in diebus Pentecostes; vt omnia in vniuersis locis consonanter obseruentur, placuit sancto concilio, stantes Domino vota dignissima persoluere. *Aquisgran. sub Ludouico cap. 46.*

C A P. V.

Dist. 30. c. vlt. Quod ab Apostolis traditum, canon tenet antiquus, placuit, vt per omnes dominicas, & per omnes dies Paschae, vsque ad Quinquagesimam non prosternant se in oratione humilitatis, sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio: quia in his diebus gaudium resurrectionis Domini celebramus. *Mar. Bracaren. cap. 57. vide Nicaen. cap. 20.*

C A P. V I.

Diem dominicum laetitiae diem agimus, quod in eo Dominus resurrexerit, in quo nec genua quidem flectere accepimus. *Petrus Alexand. Episc. in serm. de paenit. cap. 15.*

C A P. V I I.

Preces stantes (*Christiani*) peragunt in vna sabbati, rationem autem non omnes scimus. Non solum enim, vt qui cum Christo consurrexerimus, & quae supra sunt, quaerere debeamus in die resurrectionis, gratiae nobis datae, per statum in oratione, nos ipsos commonefacimus; sed quod videatur esse etiam quodammodo saeculi, quod expectatur, imago. *Basil. de Spiritu sancto ad Amphiloch. cap. 27.*

De diuinis officiis, & in primis de horis canonicis.
Tit. XIII.

C A P. I.

Ne quisquam presbyterorum, vel diaconorum, qui sacris officijs dediti sunt, vltro, ac per se ecclesias ingrediens sacrum aliquid operetur, in quibus ab initio sortem minime consecutus est, &c; *Synod. vij. gener. CP. sub Hadrian. y. cap. 23. vel 21.*

C A P. I I.

Metropolitani committunt Episcopis subiectis ecclesiae propriae diuina officia, & litanias, & cuncta omnino sacra, quae ad se pertinent * ministeria, ita vt per illos celebrent omnia, quae per semet ipsos alacriter agere debuerunt, &c. dimittentes perseuerare in orationibus, & obsecrationibus pro suis delictis, ac populi ignorantijs, &c. Quisquis ergo Metropolitanor. &c. non per se cum timore Dei, & alacritate, seu conscientia bona, debita ministeria in propria ciuitate, sed per suffraganeos Episcopos suos efficere temptauerit, paenas exsoluat coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur. *Synodo vij. generali CP. sub Hadrian. ij. cap. 24. vel 27.*

* mysteria

C A P. I I I.

Quoniam in plerisque partibus intra eandem ciuitatem, atque dioecesim permisti sunt populi diuersarum linguarum habentes sub vna fide varios ritus, & mores; districte praecipimus, vt Pontifices huiusmodi ciuitatum, siue dioecesum prouideant viros idoneos, qui secundum diuersitates rituum, & linguarum diuina officia illis celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter, & exemplo. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. cap. 9.* De offic. iud. ord. c. 14. Gregor. ix. & c. 1. eo. ti. in 4. colle.

C A P. I V.

Clerici se in diuinis officijs, & alijs bonis exerceant studijs diligenter, &c. cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiam nulli gerant. *Innocen. iij. in conc. gener. Later. cap. 16.* De vita & honest. cler. c. 15. Greg. ix. c. 4. eo. ti. in 4. coll.

C A P. V.

Episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant, & informent vel per se ipsos, vel per alios viros idoneos super diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare. *Innoc. iij. in conc. gener. Lateran. cap. 27.* De aetat. & quali. c. 14. Greg. ix. c. 4. eo. tit. in 4. collect.

C A P. V I.

Praesenti decreto constituo, vt in sede hac sacri altaris ministri (*Diaconi*) cantare non debeant, solumq. euangelicae lectionis officium inter Missarum sollemnia exsoluant. Psalmos, ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas fuerit, per minores ordines exhiberi, &c. *Greg. in syno. Roman. cap. 1. & in regist. lib. 4. cap. 88. vel epist. 44. Iuo par. 2. cap. 79. decr. Anselm. lib. 7. cap. 6. Tarrac. lib. 4. cap. 22.* Dist. 92. cap. 2. in sancta.

C A P. V I I.

Illi, qui ante nos fuerunt, prouidam in ecclesijs consuetudinem tradiderunt, hodieq. in ecclesia Romana, quae magistra est omnium ecclesiarum, impraetermisse seruatur, ita vt nullus sacerdos maiore suo non innuente consacerdote, cuilibet rei benedicere nitatur: sed & anterior stans ad pronuntiandam aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere. *Nicol. ad Michaël. Imperat. ante medium.*

C A P. V I I I.

Quia nobilitas tua postulauit, quo secundum Sclauonicam linguam apud vos diuinum celebrari annueremus officium: scias nos huic petitioni tuae nequaquam posse fauere. *Greg. vij. lib. 7. regist. epist. 11. ad VVratislaum Bohemorum ducem.*

C A P. I X.

Vt sabbato euangelia cum alijs scripturis legantur. *Laodic. cap. 16.*

C A P. X.

Non oportere coniungere in synaxi (*in processionibus. L.*) psalmos, sed lectio cuiusque psalmi fiat per partes (*ordinabiliter L.*) *Laodicen. cap. 17.*

CAP. XI.

Easdem preces orationum omnino in nonis & vesperis esse seruandas. *Laodic. cap. 18. Vide cap. 19. de triplici oratione cathecumenorũ. paenitentium, & fidelium.*

CAP. XII.

Passiones martyrum legere licet, cum anniuersarij dies eorum celebrantur. *Carthag. c. 47. G. Africa. cap. 13. L.*

CAP. XIII.

Confirmatas in synodo preces, vel praefationes, vel commendationes, siue manus impositiones, ab omnibus celebrari oportet, neque alias dici. *Carthag. cap. 106. G. Mileuit. cap. 12. L. Afric. cap. 70. L.*

CAP. XIV.

Nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet: & cum ad altare assistitur, semper ad Patrem dirigatur oratio. Et quascumque sibi preces aliquis describit, non eis vtatur, nisi prius eas cum instructioribus fratribus contulerit. *Carthag. iv. cap. 23. L. Capit. lib. 6. cap. 66.*

CAP. XV.

Dist. 50. c. 67. placuit.

Euangelia, aut Apostolum paenitentes inter lectores non legant, &c. *Tolet. I. cap. 2. & cap. 4. Mar. Braca. cap. 23. Burchar. lib. 2. cap. 37. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 20. panor. & par. 6. cap. 138. decr. Ansel. lib. 7. cap. 26.*

CAP. XVI.

Nulla professa, vel vidua absente Episcopo, vel presbytero in domo sua antiphonas cum confessore, vel seruo suo faciat. Lucernarium vero, nisi in ecclesia, non legatur; aut si legatur in villa, praesente Episcopo, vel presbytero, vel diacono legatur. *Tolet. I. cap. 9.*

CAP. XVII.

De consec. d. 5. c. 13. conuenit.

Quia conuenit ordinem ecclesiae ab omnibus aequaliter custodiri, studendum est, sicut fit, vt post antiphonas collectiones per ordinem ab Episcopis, vel presbyteris dicantur, & hymni matutini, vel vespertini decantentur diebus omnibus, & in conclusione matutinarum, vel vespertinarum, & missarum post hymnos capitella de psalmis dicantur, & plebs collecta oratione ad vesperam ab Episcopo cum benedictione mittatur. *Agathen. cap. 30. Rodulph. de eccles. officiys prop. 14.*

CAP. XVIII.

Quia tam in Sede Apostolica, quam etiam per totas orientales, atque Italiae prouincias dulcis, & nimium salubris consuetudo intromissa est, vt Kyrie eleison frequentius cum grandi affectu, ac compunctione dicatur: placuit etiam nobis, vt in omnibus ecclesijs nostris illa consuetudo sancta, & ad matutinum, & ad missas, & ad vesperam Deo propitiante intromittatur. *Vasen. y. cap. 3.*

CAP. XIX.

Omnis clerus die sabbati ad vesperam sit paratus, quo facilius die dominico solemnitas cum omnium praesentia celebretur: ita tamen vt omnibus diebus vesperas, & matutinas celebrent. *Tarrac. cap. 7.*

CAP. XX.

De consec. dist. 5. c. 14. id semper.

Omnibus diebus post matutinas, & vesperas oratio dominica a sacerdote proferatur. *Gerũ. cap. 10.*

CAP. XXI.

Vt psalmus quinquagesimus ante canticum dicatur. *Barcinon. cap. 1.*

CAP. XXII.

Vt benedictio in matutinis fidelibus, sicut in vespera, tribuatur. *Barcinon. cap. 2.*

CAP. XXIII.

In praecipuis solemnitatibus hora tertia missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes ipso officio expedito, sacerdotes possint ad vespertina officia in vespertino tempore conuenire. Quia sacerdotem vespertinis officijs ad ecclesiam talibus praecipue diebus, nec decet deesse, nec conuenit. *Aurel. 3. cap. 14.*

CAP. XXIV.

Placuit, vt veteris * testamenti nihil poetice compositum in ecclesia psallatur, sicut & sancti praecipiunt canones. *Brac. 1. cap. 30.*

* Extra psalmos canonicarum scripturarũ noui, & vet.

CAP. XXV.

Vt allelpia in Quadragesima, & Kal. Ianuarij non dicatur, sed in Paschate, qui contra fecerit communione eiusdem Paschae priuetur. &c. *Tolet. iv. cap. 10.*

CAP. XXVI.

In quibusdam Hispaniarum ecclesijs laudes post Apostolum decantantur, priusquam euangelium praedicetur; dum canones praecipiant, post Apostolum non laudes, sed euangelium annunciari. Praesumptio est enim, vt anteponantur ea, quae sequi debeant. Nam laudes post euangelium sequuntur, propter gloriam Christi, quae per idem euangelium praedicatur. Circa omnes igitur sacerdotes hic ordo deinceps retineatur, excommunicationis sententiam suscepturi, qui hunc ordinem perturbauerint. *Tolet. iv. cap. 11.*

CAP. XXVII.

Dist. 38. c. 2.

Quando presbyteri in parochijs ordinantur, &c. ad litanias, vel ad concilium venerint, rationem Episcopo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent. *Tolet. iv. cap. 25. Arel. sub Carolo. cap. 4. Iuo lib. 3. tit. 2. cap. 16. panor. & par. 3. cap. 129. decret. Ansel. lib. 7. cap. 104.*

CAP. XXVIII.

Nulli cuiuscumque dignitatis ecclesiasticae deinceps percipiant gradum, qui non totum psalterium, vel canticorum vsualium, & hymnorum, siue baptizandi perfecte nouerint supplementum, &c. *Tolet. viy. cap. 8.*

CAP. XXIX.

Sunt nonnulli (*parochitani presbyteri*) qui ecclesiarum suarum res ad plenitudinem habent, & sollicitudo illis nulla est habendi clericos, cum quibus omnipotenti Deo laudum debita persoluant officia. Proinde instituit hoc sanctum * synodum, vt omnes parochitani presby-

* concilium f.

vt f. presbyteri, iuxta, & in rebus sibi a Deo creditis sentiunt habere virtutem, de ecclesiae suae familia clericos sibi faciant: quos per bonam voluntatem ita nutriant, vt & officium sanctum digne peragant, & ad seruitium suum aptos eos habeant. *Emeriten. cap. 18.*

C A P. X X X.

16. q. 5. c. 13. Quicumque sacerdotum, vel ministrorum, deinceps caussa cuiuslibet doloris, vel amaritudinis permotus, altare diuinum vestibus sacris exuere praesumpserit, &c. atque quod peius, est, occasionem nutrierit, vnde templis Domini, aut officia consueta desint, aut oblatio singularis sacrificij videatur in aliquo defraudari; si cum antea verae paenitudinis corã Metropolitano satisfactio non purgauerit, &c. loci sui, & dignitate se nouerit, & honore priuandum. Illis proculdubio personis ab hac vltionum sententia separatis, quae aut contaminationẽ sacrorum ordinũ, vel subuersionem sanctae fidei metuentes, aut, aut hostilitatẽ, vel *subuersionem perferentes, seu etiam diuinorum iudiciorũ sententiam metuentes talia fecisse contingerit. In quo facto plus humilitas, qua Deus placetur, quam interni liuoris dolositas declaratur. *Tolet. xij. cap. 7.*

*obsidionem al.

C A P. X X X I.

Sanctimoniales in monasterio constitutae habeant studium in legendo, & in cantando, in psalmorum celebratione, siue oratione, & horas canonicas matutinam videlicet, primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinam, completorium pariter, celebrent. *Cabilon. sub Carolo. c. 59. Burch. lib. 8. c. 77. Magun. sub Raba. c. 16.*

C A P. X X X I I.

Dan. 6. c. Horam tertiam, & sextam, & nonam Daniel, & tres pueri supplicationibus deuouerunt, scilicet, vt ab ortu diei in tempus supplicationis tres horae porrectae Trinitatis nobis reuerentiam declararent: pariliter a tertia ad sextam, atque inde ad nonam, per paria lucis interualla ratis dimensionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiam occurrit ad probationem venerabilis Trinitatis, quod Spiritus-sanctus hora tertia, hoc est suo loco, & numero, & tempore descendit ad terras, impleturus gratiam, quam Christus promisit. Nam & sexta hora Christus passus in nonam patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim sacramento legitimis ad precem temporibus, per ternas horas Trinitatis perfectio, aut laudatur celebrationibus, aut precibus impetratur: & si computetur diuina celebritas, per quaternarium vsque in vespertinum officium, hoc est, quater ternis significatur: quia mundus quadrifario diuisus in Trinitate saluatur. Si quidem & in noctis stationes, & vigiliae militares, in quatuor partes diuisae, ternis horarũ spatijs secernuntur, vt & in ipsis nocturnis mundialibusq. officijs, Trinitatis mysterium veneretur. *Isidor. lib. 1. de offic. c. 19. apud Aquisg. cap. 126.*

Act. 2. c. Mat. 29. Ioan. 19. c

C A P. X X X I I I.

Exod. 29. Vespertinum diurni finis officium diurnae, & alternae lucis occasus est, cuius ex veteri testamento sollemnis celebratio est. Denique hoc tempore veterum sacrificia offerri, adolerique altario aromata, & thura mos erat. Testis est hymnidicus ille, regio, ac sacerdotali perfunctus officio, dicens: Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. In nouo quoque testamento eo tempore Dominus, & Saluator noster, coenantibus Apostolis mysterium sui corporis, & sanguinis initio tradidit, vt tempus ipsum sacrificij vesperum ostenderet saeculi. Proinde in honore, ac memoria tantorum sacramentorum his temporibus adesse nos decet Dei conspectibus, & personare in eius cultibus orationum nostrarum illi sacrificium offerentes, atque in eius laudibus pariter exultantes. Vesperum autem nominatur a sydere, quod vesper vocatur, & decidente sole exoritur, de quo propheta dicit: Et vesperum super filios hominum consurgere facis. *Isidor. lib. 1. de offic. cap. 20. apud Aquisg. c. 127.*

Psal. 140. Mat. 26. Iob. 38.

C A P. X X X I V.

Psal. 131. De completis autem celebrandis, id etiã in patrum inuenitur exẽplis, Dauid propheta dicente: si ascendero in lectũ strati mei, si dedero somnũ oculis meis, & palpebris meis dormitationẽ, & requiẽ temporibus meis, donec inueniã locum Domino, tabernaculũ Deo Iacob. Quis non stupeat, tantam in Dei amore animi deuotionem, vt somnum sibi, sine quo vtique corpora humana deficiunt, penitus interdixerit, donec locum, ac templum Domino fabricandum in pectore suo Rex, & Propheta reperiret? Quae res nos debet fortiter admonere, vt si ipsi locus Domini esse volumus, & tabernaculum eius, aut templum cupimus haberi, in quantum possumus, exempla sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur, quod legitur: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. *Isidor. lib. 1. de offic. cap. 21. apud Aquisg. cap. 128.* Psal. 75.

C A P. X X X V.

De Matutinorum antiquitate, & auctoritate testis est idem Dauid Propheta, dicens: In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. Et alibi: Preuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Cassianus autem dicit: Matutinae sollemnitatis officio nouo adhuc tempore instituto, primitias in Bethleem monasterio, vbi Dominus noster Iesus Christus pro redemptione salutis ex Virgine nasci dignatus est, sicque ex illa per vniuersum mundum eiusdem celebrationis inualuit consuetudo. Diluculo autem proinde oratur, quod resurrectio Christi celebretur. Matutina autem luce radiante, Dominus, & Saluator noster ab inferis resurrexit, quando caepit oriri fidelibus lux, quae moriente Christo occiderat peccatoribus. Si quidem, & eo tempore cunctis spes futurae resurrectionis creditur, cum iusti, & omnes ab hac temporaria mor-

Psal. 62. Psal. 118.

morte, quasi a sopore mortis resurgentes, euigilabunt. *Aquisgr. cap. 129. ex Isidoro lib. 1. de offic. ecclesiast. cap. 23. & Cassiano de Institutis coenobio. lib. 3. cap. 4.*

CAP. XXXVI.

Act. 16. Paulus, & Silas in custodia publica circa medium noctis orantes, hymnum, audientibus cunctis, vincti dixisse memorantur: vbi repente terrae motu facto, & concussis carceris fundamentis, & ianuae sponte apertae, & omnium vincula sunt soluta. Vnde oportet bis horis, psallendi, orandique frequentiam nos in sanctis habere officijs, finemque nostrum, vel si aduenerit sub tali actu, expectare securi. *Isido. lib. 1. de offic. cap. 22. apud Aquisgranen. cap. 130.*

CAP. XXXVII.

Studeant summopere canonici praedictas horas vigilantissima cura custodire, & in his diuinum officium humiliter, ac deuote persoluere. Mox enim, vt datum fuerit signum festinato omnes ad ecclesiam conueniant. Quam non pompatice, vel inhoneste, vel incomposite, sed cum reuerentia, & Dei timore ingrediantur. Nec cum baculis in choro, exceptis debilibus: sed religiosissime illis standum, & psallendum est. Sunt etenim quidam clericorum, qui in secularibus negotijs, & disceptationibus paene totum infatigabiliter deducunt diem, & mox in ecclesiam ad diuinum officium peragendum, vt intrauerint, ita fatigari videntur, vt nec orationi vacare, nec ad psallendum stare queant: sed potius sedentes, non diuinis, sed vanis solēt instare loquelis, &c. Qui segniter, aut tarde ad matutinū, aut ad aliud quodlibet diuinum obsequiū peragendum occurrerit, dignū est, vt nō eum alijs in choro, sed omnium vltimus, vt certe erubescere discat, in loco huiuscemodi negligentibus a Praelacis constituto stet, &c. *Aquisg. sub Ludou. lib. 1. cap. 131.*

CAP. XXXVIII.

Psallentium in ecclesia Domino mens concordare debet cum voce, vt impleatur illud Apostoli: Psallam spiritu, psallam, & mente,
1. Cor. 14 quoniam quamuis vbique Dominum per potentiam diuinitatis nouerimus esse, praecipue tamen eum, cum diuino assistimus officio, per gratiam nobis credimus adesse. De qua re venerabilis Beda presbyter in expositione euangelij Lucae, ita dicit: Non latet Angelos crebro electis inuisibili adesse praesentia, vt eos, vel ab hostis callidi defendant insidijs, vel mā
Heb. 1. ioris caelestis desiderii gratia sustollant, Apostolo attestante, qui ait: Nō ne omnes sunt administratorii spiritus, in ministeriū missi propter eos, qui haereditatem capient salutis? Maxime tamen Angelici nobis spiritus adesse credendi sunt, cum diuinis specialiter mancipamur obsequiis, id est cū ecclesiam ingressi, vel lectionibus sacris aurem accommodamus: vel psalmodiae operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiam missarum sollemnia celebramus. Vnde ait Propheta: In conspectu Angelorum psallam tibi. Nec dubitare licet, vbi corporis, & sanguinis dominici geruntur, mysteria supernorum ciuium adesse conuentus. Vnde studendum sollerter est, vt cū ecclesiam, vel ad diuinae laudis debita soluenda, vel ad agenda missarum sollemnia intramus, semper Angelicae praesentiae memores cum timore, & veneratione competenti coeleste compleamus officium; ne si, quod absit, id negligenter, aut inhoneste, vel tepide expleuerimus, & ad perficiendum pigri aduenerimus, in sententiam, qua dicitur; Maledictus homo, qui opus Dei fecerit negligenter, miserabiliter labamur. Ergo sollerti industria nobis obseruandum est, ne quid in ecclesia Dei ineptum, ne quid peruersum, ne quid indecens, aut cogitatione, aut actibus, aut verbis perpetremus; quatenus, & conspectu Angelorum Domini digni efficiamur, & Dominus ad nos veniens non quod condemnet in nobis, sed potius, quod remuneret inueniat. *Aquisgranen. cap. 132.* *Psal. 137.* *Ierem. 48*

CAP. XXXIX.

Tales ad legendum, cantandum, & psallendum in ecclesia constituantur; qui non superbe, sed humiliter debitas Domino laudes persoluant, & suauitate lectionis, ac melodiae, & doctos demulceant, & minus doctos erudiat: plusque velint in lectione, vel cantu populi aedificationem, quam popularem vanissimam adulationem. Qui vero haec docte peragere nequeunt, erudiantur prius a magistris, & instructi haec adimplere studeant, vt audientes aedificent. *Aquisgran. cap. 133.*

CAP. XL.

Psalmi in ecclesia nō cursim, & excelsis, atque inordinatis, seu intemperatis vocibus, sed plane, ac dilucide, & cum compunctione cordis recitentur: vt & recitantium mens, illorum dulcedine pascatur; & audientium aures illorū pronuntiatione demulceantur: quoniam quamuis cantilenae sonus in alijs officijs excelsa soleat edi voce, in recitandis tamen psalmis huiuscemodi vitanda est vox. *Aquisgran. cap. 137.*

CAP. XLI.

Vespertinales quoque in vigilia Paschae, melius celebrandae visae sunt propter laetitiam resurrectionis Domini, quam dimittendae. *Aquisgr. ij. sub Ludou. par. 2. cap. 9.*

CAP. XLII.

Hoc sciendum est, quod si quando ieiunium mensis Iunij in vigilia Pentecostes euenerit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solemni Pentecostes, & tunc propter solemnitatem Spiritus sancti diacones dalmaticis induantur, & alleluia cantetur, & Flectamus genua non dicatur. *Salegustadien. cap. 2. post Burchardi decret. Iuo par. 4. cap. 33. decr.* *Dist. 76 cap. 3.*

CAP. XLIII.

In ecclesijs diu, noctuque, & vt cum psalmographo melius dixerim, vespere, & mane, & meri- *Psal. 53.*

Psal. 54. meridie benedicere Deum oportebit, maxime autem in diuinis mysterijs, & sacris officijs, dum haec, inquam, peraguntur. *Germanus CP. ad Thomam Episcop Claudiopoleos. vij. syn. act. 4. ante fin.*

C A P. X L I V.

In vespertinis officijs primo lucernarium; deinde psalmi duo, responsorius vnus, & laudes, & hymnus, atque oratio dicenda est. Post vespertinum autem congregatis fratribus oportet, vel aliquid meditari, vel de aliquibus lectionis quaestionibus disputare, conferendo pie, & salubriter, tantumque meditando, disputandoque immorari, quoad vsque completorij tempus possit occurrere. *Isidori in regula monachorum, cap. 6.*

De ijs, quae pertinent ad Missam. *Vide libro de sacrificio Missae.*

Seruetur idem ordo ab omnibus in celebratione diuinorum officiorum. Tit. XIV.

C A P. I.

De consec. d. 5. c. 13. conuenit. Ordo ecclesiae ab omnibus aequaliter custodiatur vbique, sicut fit, &c. *Agathen. cap. 39.*

C A P. I I.

Intra prouinciam nostram sacrorum ordo, & psallendi vna sit consuetudo, vt sicut vnam cum Trinitatis confessione fidem tenemus, vnam, & officiorum regulam teneamus, &c. *Venet. cap. 15.*

C A P. I I I.

De conse. d. 1. c. 30. altaria. Ad celebrandum diuina officia, ordinem, quem Metropolitani tenent prouinciales obseruare debebunt, *Epaun. cap. 27. Burchb. lib. 3. cap. 35. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 5. panor. & par. 3. c. 30. decret.*

C A P. I V.

De consec. d. 1. c. 31. Institutio Missarum, sicut in Metropolitana ecclesia agitur, ita in Dei nomine in omni Tarraconensi prouincia, tam ipsius missae ordo, quam psallendi, vel ministrandi consuetudo seruetur. *Gerun. cap. 1. Burch. lib. 3. cap. 66. Iuo par. 3. cap. 68. decret.*

C A P. V.

Pro reuerentia domini Martini, vel cultu, ac virtute id statuimus obseruandum; vt tam in ipsa basilica sancta, quam in ecclesiis nostris iste psallendi ordo seruetur, vt in diebus aestiuis ad matutinum sex antiphonae binis psalmis explicentur. Toto Augusto* manicationes fiant, quia festiuitates sunt, & missae. At Septembri septem Antiphonae explicentur binis psalmis. Octobri octo ternis psalmis. Nouembri nouem ternis psalmis. Decembri decem ternis psalmis. Ianuario, & Februario itidem vsque ad Pascha: sed vt possibilitas habet, qui facit amplius pro se, & qui minus, vt potuerit. Superest, vt vel duodecim psalmi expediantur ad matutinum, quia patrum statuta praeceperunt, vt ad Sextam, sex psalmi dicantur, cum Alleluia, & ad duodecimã duodecim, itidemq. cum alleluia, quod etiam, Angelo ostendente, didicerunt. Si ad duodecimam duodecim psalmi, cur ad matutinum non itemq. vel duodecim explicentur? Quicumque minus, quam duodecim psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet vsque ad vesperam, panem cum aqua manducet, & non illi sit altera in illa die vlla refectio. Et qui hoc facere contempserit, vna hebdomada panem cum aqua manducet, & ieiunet omni die vsque ad vesperam. *Turon. ij. cap. 19.*

* id est, mãducationes, nõ in feriis, quibus ieiunatur, vel matutinae concutiones

C A P. V I.

Dist. 12. c. vlt. Placuit omnibus communi cõsensu, vt vnus atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officijs teneatur; & non diuersae, ac priuatae monasteriorum consuetudines cũ ecclesiastica regula sint permistae. *Bracar. cap. 19.*

C A P. V I I.

Vt per sollemnium dierum vigilias, vel missas omnes easdem, & non diuersas lectiones in ecclesia legant. *Brac. cap. 20.*

C A P. V I I I.

Vt eodem ordine missae celebrẽtur ab omnibus, quo praefuturus quondam huius Metropolitanae ecclesiae Episcopus ab ipsa Apostolicae Sedis auctoritate suscepit scriptum. *Bracar. cap. 22.*

C A P. I X.

Vnus ordo orandi, atque psallendi a nobis per omnem Hispaniam, atque Galliciam conseruetur; vnus modus in Missarum sollemnitatibus, vnus in vespertinis officijs, &c. quia in vna fide continemur, & regno. Hoc enim & antiqui canones decreuerunt, vt vnaquaeque prouincia & psallendi, & ministrandi parem consuetudinem teneat. *Toletan. iv. cap. 2.*

C A P. X.

Oportet, vt sicut in alijs ecclesijs, vespertino tempore, post lumen oblatum, prius dicitur vespertinum, quam * sonum in diebus festis; ita & a nobis custodiatur in ecclesijs nostris. *Emeriten. cap. 2.* *Aut Missa f.

C A P. X I.

Dist. 12. c. 13. De his, qui contra Apostoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinae, placuit, vt Metropolitanae sedis auctoritate coacti, vniuscuiusque prouinciae * ciues, rectoresq. ecclesiarum vnum, eumdemq. in psallendo teneant modũ, quẽ in Metropolitana sede cognouerint institutum, nec aliqua diuersitate cuiuscumq. ordinis, vel officij a Metropolitana se patiantur sede disiungi, &c. Abbatibus sane indultis officijs, quae iuxta voluntatem sui Episcopi regulariter illis implenda sunt, caetera officia publica, id est, vesperas, matutinum, siue missam aliter, quam in principali ecclesia celebrare non liceat. Quisquis violator extiterit, sex mensibus communione priuatus apud Metropolitanum sub paenitentiae cen-

Ephes 4. * Pontifices al.

censura permaneat corrigendus,&c. Sub ista regula non solum Metropolitanus totius prouinciae Pontifices, vel Sacerdotes astringat; sed etiam ceteri Episcopi subiectos sibi ecclesiarum rectores obtemperare his institutionibus cogant. *Tolet.xi.cap.3.*

Presbyteri, & alii clerici accedant ad preces matutinas, & vespertinas. Tit. XV.

CAP. I.

dist.91 c. vlt. Presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet ecclesiae deputatus clericus, si intra ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo ecclesia est, aut castella, aut vici sunt, aut villae, si ad ecclesiam, aut ad *sacrificium cotidianum non venerit, clericus non habeatur, si castigatus, per satisfactionem veniam ab Episcopo noluit promereri. *Toletan. i. cap. 5. Mar.Bracar.cap.63.Burchar.lib.2.cap.152. Iuo par. 6. cap. 243. decr. Capitular. lib. 7. cap. 161.*

* officiū

CAP. II.

Clericus, quem intra muros ciuitatis suae manere constiterit, & matutinis hymnis sine probabili excusatione aegritudinis inuentus fuerit defuisse, septem diebus a communione habeatur extraneus; quia ministrum sacrorum eo tempore, quo non potest ab officio suo vlla honesta necessitas occupare, fas non est a salubri opere cessare. *Venet.cap.14.*

CAP. III.

Expletis, religiosissimo obsequio, horis competentibus, diuinis officijs, ab omnibus canonicis dato signo, deuotissime ad completorium celebrandum veniendum est. *Aquisgranen. cap.136.*

De officio Romano. Tit. XVI.

CAP. I.

In hoc, quod sub ditione tua, Romani ordinis officium fieri studio, & iussionibus tuis asseris, Romanae ecclesiae te filium, ac eam concordiam, & candem amicitiam te nobiscum habere, quam olim Reges Hispaniae cum Romanis Pontificibus habebant, cognosceris. Esto itaque constans, & fiduciam firmam habeas,& quod caepisti,perficias. *Greg. vij.lib.1. regist. epist. 66. Sancio Regi Aragonum.*

CAP. II.

Cum beatus Apostolus Paulus Hispaniam se adijsse significet; ac postea septem Episcopos ab vrbe Roma ad instruendos Hispaniae populos a Petro & Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructa idololatria, christianitatem fundauerunt, religionem plantauerunt, ordinem, & officium in diuinis cultibus agendis ostenderunt, & sanguine suo ecclesias dedicauere, vestra diligentia non ignoret, quantam concordiam cum Romana vrbe Hispania religione, & ordine diuini officij habuisse satis patet, &c.. Vos, fratres Episcopi (*adhortor*) vt Romanae ecclesiae ordinem, & officium recipiatis, non Toletanae, vel cuiuslibet alius, sed istius, quae a Petro, & Paulo supra firmam petram, per Christum fundata est, & sanguine consecrata,&c. Vnde non dubitatis, vos suscepisse religionis exordium; restat etiam vt inde recipiatis in ecclesiastico ordine diuinum officium, quod Innocentij Papae ad Eugubinum directa Episcopum vos docet epistola: quod Hormisdae ad Hispalensem missa decreta insinuant, quod Toletanū & Bracarense demonstrant concilia, quod etiam Episcopi vestri ad nos nuper venientes, iuxta constitutionem concilij per scripta sua facere promiserunt, & in manu nostra firmauerunt. *Greg.vij.lib.1.regist.epist.64. Regib. & Episcopis Hispaniae.* *Mat. 16.*

CAP. III.

Nouerit excellentia tua, dilectissime, illud vnum admodum nobis, immo clementiae diuinae placere, quod in ecclesijs regni tui, matris omnium sanctae Romanae ecclesiae ordinem recipi, & ex antiquo more celebrari effeceris. Denique in illo, quem hactenus tenuisse videmini, sicut suggerentibus religiosis viris didicimus, quaedam contra catholicam fidem inserta esse patulo conuincuntur. Quae cum relinquere,& ad priscam consuetudinem, scilicet huius ecclesiae reuerti deliberasti, non dubie te beatum Petrum patronum optasse, & subditorum tuorum salutem, celesti gratia inspirante, sicut Regem decet, curare monstrasti. *Gregor.vij. lib.9. registr.epist.2. ad Alphonsum Regem Hispaniae.*

De psalmis, & cantu ecclesiastico. Tit. XVII.

CAP. I.

Librum Psalmorum secundum Septuaginta interpretes, & presbyteros, &c. Et sicut a rectore tuo Alexandro coëpiscopo didicisti Graecorum psallentiam ad nos dirigas. quia apud nos tantū die dominica Apostoli epistula vna recitatur,& euangelij capitulum vnū,nec psallentium mos tenetur, nec * hymni decus in ore nostro cognoscitur. *Damas. ad Hieronym.epist.2.* * hymnidicus al.

CAP. II.

Non oportet plures canere in ecclesia, quā qui cantores constituuntur, vt in ambone,& ex libro canant. *Laodic. cap.15. Mart. Bracar. cap.45. Aquisgran.cap.76.* dist 91. c. licet. c.3.

CAP. III.

Non oportet ab idiotis psalmos compositos, & vulgares in ecclesia dici. *Laodic. cap. 59. Burch. lib.3.cap.211. Iuo par.3.cap.262.*

CAP. IV.

Clericis fetuum occisoribus officium ministran-

nistrandi recuperare non liceat: attamen in choro psallentium, a tempore receptae communionis, intersint. *Ilerd. cap. 2.*

CAP. V.

Dist. 12. placuit. c. vlt. Vt vnus, atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officiis teneatur, & non diuersae, ac priuatae monasteriorum consuetudines contra ecclesiasticas regulas sint permistae. *Bracar. i. cap. 19. vide Tolet. iv. c. 2.*

CAP. VI.

* ornati al. * gradus Lectores in ecclesia in habitu saeculari * ornati non psallant, neque * granos gentili ritu dimittant. *Brac. i. cap. 29.*

CAP. VII.

Eccles. 4. c. 7. q. 1. illud. c. 15 ae consec. d. 1. vt il lud c. 57. * inualetudo f. Vae soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem. Cauendum est, ne horis illis, atq. temporibus, quibus Domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officiis insistenti perniciosa passio, vel corporis qualibet * valetudo occurrat, quae aut corpus subito subrui faciat, aut mentē alienatione, vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus praecauentes necessarium duximus, instituere, vt vbi temporis, vel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat quisque ille canens Deo, atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem, vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, a tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus. *Tolet. xi. cap. 14. Burch. lib. 3. cap. 73. Iuo par. 2. cap. 126. decr.*

CAP. VIII.

Canentes in ecclesiis non vocibus inordinatis vtantur, vt naturam ad clamorem impellant; neque quid eligant, quod ecclesiae non conueniat. sed cum omni diligentia psalmorū cantus proferant Deo in occulto videnti: pios enim esse filios Israel, sacra scriptura docuit. *Trul. cap. 75.*

CAP. IX.

Vt de scholis tam diuinae, quam humanae litteraturae, nec non & ecclesiasticae cantilenae iuxta exemplum praedecessorum nostrorum aliquid inter nos tractetur, & si potest fieri, statuatur, atque ordinetur. *Valent. sub Lothar. cap. 18.*

CAP. X.

Legi litteras Apostolatus vestri poscentes, vt secundum simplicitatem lxx. interpretum canendum psalmographum interpretari festinem propter fastidium Romanorum, vt vbi obscuritas impedit, apertius, & latine trahatur sensus. Cliens precatur tuus, vt vox ista psallentium in sede tua Romana die, noctuque canatur, & in fine psalmi cuiuslibet siue matutinis, vel vespertinis horis coniungi praecipiat Apostolatus tui ordo; Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, sicut erat, &c. Istud carmē laudis omni psalmo coniungi praecipias, vt fides cccxix. Episcoporū Nicaeni cōcilii in vestro ore pari consortio declaretur. Vbi autem Deus, & homo honorabili voce cantatur, Alleluia, semper cum omnibus psalmis affigatur; vt in omni loco communiter respondeatur nocturnis temporibus. In ecclesia autem a sancta resurrectione vsque ad sanctam pentecostem finiatur: inter dierum vero spatia quinquagesimae propter nouitatē sancti Paschae, vt vox ista laudis canatur in Aleph: quod prologus graece, latine praefatio dicitur. *Hiero. ad Damas.*

CAP. XI.

Non liceat in pulpito psallere, aut legere, nisi, qui ab Episcopo lectores sunt ordinati. *Mart. Brac. cap. 45. vide Laod. cap. 15. Aquisgranen. 76.* Dist. 92. cap. 3.

CAP. XII.

Damasus constituit, vt psalmi die, noctuq. canerentur per omnes ecclesias, qui hoc praecepit presbyteris, Episcopis, ac monasteriis. *Ex Pontif.*

CAP. XIII.

Hormisda composuit clerum, & * psalmis erudiuit. *Ex Pontif.* * psalmos al.

De symbolo Apostolorum, & de oratione dominica. Tit. XVIII.

CAP. I.

CHristo resurgente, & ascendente in celū, misso sancto Spiritu, collata Apostolis sciētia linguarū, adhuc in vno positi (*Apostoli*) symbolū, quod fidelis nūc tenet ecclesia, vnusquisque quod sensit dicendo, condiderunt, vt discedentes ab inuicem, hāc regulam per omnes gentes praedicarent. Summam ergo totius fidei Catholicae recēsentes, in qua, & integritas credulitatis ostenditur, & vnius Dei omnipotētis, id est sanctae Trinitatis, aequalitas declaratur, & mysterium incarnationis filii Dei, qui pro salute humani generis a Patre de celo descendens; de Virgine nasci dignatus est, quoque ordine, vel quando mortem pertulerit, quomodo sepultus surrexerit, & in carne ipsa celos ascenderit, ad dexteramq. Patris consederit, iudex venturus sit, ac qualiter remissionem peccatorum sacro baptismate renatis contulerit, & resurrectionem humani generis in eadem carne in vitam aeternam futuram, sic docuerunt. Symbolum enim graece, latine collatio dicitur. Et hoc praedicti sancti Apostoli inter se, per Spiritum sanctum salubriter, vt dictum est, condiderunt. *Clem. epist. 1. ante med.* Act. 1. & 2.

CAP. II.

Ipsius catholici symboli breuis, & perfecta confessio, qua duodecim Apostolorum totidem est signata sentētiis, tam instructa est munitione celesti, vt omnes haereticorum opiniones solo ipsius possint gladio detruncari. *Leo epist. 13. ad Pulcheriam in fin.*

CAP. III.

Credatur symbolo Apostolorum, quod ecclesia Romana intemerata semper custodit, & seruat, &c. *Ambros. & alii ad Syric. ante med.*

CAP.

CAP. IV.

Orationem Dominicam idcirco mox post precem dicimus; quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodo orationem, oblationis hostiam consecrarent, &c. Dominica oratio apud Graecos ab omni populo dicitur, apud nos vero a solo sacerdote (*in Missa.*) *Gregor. Ioan. Episcopo Syracus. epist. 63. lib. 7. regist. Indict. 2.*

CAP. V.

de consec. dist. 4. c. 58. Symbolum placuit ab omnibus ecclesijs vna die, id est, ante octo dies Dominicae resurrectionis publice in ecclesia competentibus praedicari. *Agath. cap. 13. Burch. lib. 4. cap. 29. Iuo par. 1. cap. 223. decr.*

CAP. VI.

De consec. d. 5. cap. ad semper. 14. Omnibus diebus post matutinas, & vespertas oratio Dominica a sacerdote proferatur. *Gerunden. cap. 10.*

CAP. VII.

Nonnulli sacerdotum in Hispanijs reperiuntur, qui Dominicam orationem, quam Saluator noster docuit, & praecepit, non quotidie, sed tantūmodo die Dominica dicunt. Et 1. Thes. 5 d quia vt sine intermissione oremus, Apostolus docuit, qualiter autem oremus, Christus praecepit, dicens: Matt. 6. b Cum oratis, dicite: Pater noster, qui es in celis; quomodo ergo quotidie non dicitur, quod sine intermissione dici iubetur? Nam in tantum quotidie haec oratio dicenda est, quantum & ipso titulo * vtatur: * vtitur nam vocatur oratio quotidiana: sic enim sancti patres nuncupauerunt: quod etiam apud Doctores, quorum illustris doctrina est, inuenitur. Sanctus * quoque Cyprianus dicit: * quippe Itaque in oratione Dominica panem nostrum, id est, Christum dari nobis quotidie petimus, vt qui in Christo manemus, & viuimus, a sanctificatione, & corpore eius non recedamus. Sanctus Hilarius dicit: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quid enim tam vult Deus, quam vt quotidie Christus habitet in nobis, qui est panis vitae, & panis e celo; & quia quotidiana oratio est, quotidie quoque vt detur, oratur. Sanctus Augustinus dicit: De quotidianis autem breuibus, leuibusq. peccatis, sine quibus vita haec non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. eorum est enim dicere: Pater noster, qui es in celis, qui iam patri tali regenerati sunt ex aqua, & Spiritu sancto. Delet ergo haec quotidiana oratio minima, & quotidiana peccata, delet & illa, a quibus vita fidelium etiam scelerate gesta, paenitēdo in melius redacta discedit mutata. Ergo sicut Christus praecepit, sicut Apostolus monuit, & quemadmodum doctores ecclesiastici instituerunt, quia quotidie vel cogitatione, vel verbo, vel opere delinquimus, quotidie hanc orationem effundere in conspectu Dei debemus. Quisquis ergo sacerdotum, vel subiacentium clericorum hanc orationem Dominicam quotidie, aut in publico, aut in priuato officio praeterierit, propter superbiam iudicatus ordinis sui honore * priuetur. *Tolet. iv. cap. 9. ex Cyprian. ser. de oratio. Dominic. Augustino ex Hilario in Enchirid. ad Laurent. cap. 11.* * mulctetur.

CAP. VIII.

Ante dies viginti baptismi ad purgationē exorcismi concurrant catechumeni. In quibus viginti diebus omnes catechumeni symbolum, quod est, Credo in Deum Patrem omnipotentem, specialiter doceantur. *Brac. ij. cap. 1. Burchar. lib. 4. cap. 8. Iuo par. 1. cap. 75. & 203.* 10. q. 1. c. 12. placuit. de consec. d. 4. c. 54.

CAP. IX.

Verbum breuiatum faciet Dominus super terram: quod per sanctos Apostolos vidimus impletum. Quid enim breuius, quam simplex fidei symbolum ab Apostolis institutum, in quo mysticum sacramenti continetur arcanum? *Synod. Mediolanen. epist. ad Constant. vi. Imper.* Esai. c. 10

CAP. X.

Symbolum, & orationem Dominicam omnis Christianus memoriter sciat; omnis aetas, omnis sexus, omnisq. condicio, masculi, feminae, iuuenes, senes, serui, liberi, pueri, coniugati, innuptaeq. puellae: quia sine hac benedictione, nullus poterit in celorum regno percipere portionem. Qui autem obseruauerit haec, & a malis operibus se custodierit; & in praesenti saeculo saluus erit, & in futuro cum angelis congaudebit. *Foroiul. post confess. fides.*

CAP. XI.

Symbolum, quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere semper admoneat sacerdotes populum Christianum. Volumusq. vt disciplinam condignam habeant, qui haec discere negligunt, siue in ieiunio, siue in alia castigatione emendentur. Propterea dignū est, vt filios suos donent ad scholam, siue ad monasteria, siue foras presbyteris, vt fidem catholicam recte discant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in sua lingua hoc discat. *Magunt. cap. 45. Capit. lib. 5. cap. 95. Burch. lib. 2. cap. 156. Iuo par. 6. cap. 247. decr.*

CAP. XII.

Vt orationem, quam Dominus noster Iesus Christus discipulos suos orare docuit, verbis discerent, & sensu bene intelligerent: quia illā ignorare nulli Christiano licet. *Remen. cap. 2.* Matt. 6.

CAP. XIII.

Presbyter ab ortu natiuitatis cuiusq. ad se pertinentis curam habeat, ne aliquis eorum absque renatione sacri baptismatis moriatur. Post acceptum autem sacrum baptisma, sine manus impositione Episcopi non remaneat: ac deinde imbuatur scire orationem Dominicam atque symbolum. *Aquisgr. ij. par. 3. cap. 5.*

CAP. XIV.

Prouideant viri potentes, & maxime potentes feminae, vt in suis domibus adulteria, &c. non vigeant, ac orationē Dominicam, & symbolum cunctos tenere, & frequentare compellant. quia parochiani presbyteri, & Episcoporum

rum ministri, de minoribus & vilioribus personis hoc prouidere studebunt. *Meld. cap. 74.*

CAP. XV.

Paene innumerabiles inueniuntur in plebe ecclesiastica cuiuscumque sexus,& aetatis,pariter & condicionis,qui ad vsque suae tempora senectutis,nec vt debuerant per opera fidei notitiam(*impleuerunt*)vsque adeo, vt neque ipsius symboli verba salutaria, nec saltem salutationem dominicae nouerint orationis. Hi vero tales, & si aliquid videantur habere bonae conuersationis,quo modo sine fidei fundamento aedificium construunt boni operis? Et ad haec,quid excusationis praetendere possumus,dū tales a corpore exeuntes,nō ad vitam, quam non nouerunt,sed ad mortem rapiuntur aeternam,quam euadere sine fide, ex qua iustus viuere creditur,minime potuerunt. *Trosleia.cap.15.* Hebr. 11.

CAP. XVI.

Commonendi sunt fideles omnes a minimo vsque ad maximū, vt orationem Dominicam, & symbolum dicant,& dicendum est eis, quod his duabus sententijs omne fidei christianae fundamentum incumbit, &c. Nullus chrismetur,neque baptizetur, neque a lauacro fontis alium suscipiat, neque coram Episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum, & orationem dominicam memoriter tenuerit. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 22.*

CAP. XVII.

Dicendum est fidelibus, vt singulis diebus, qui amplius non potest,saltem duabus vicibus oret, mane scilicet, & vespere dicens Symbolum,vel orationem Dominicam,&c. *Theodulphus ad presbyt. Aurelianen.cap.23.*

Alia de Symbolo Apostolorum vide lib.xxij. de Baptismo,&c. De Symbolo Nicaeno,& CP. vide lib.v.tit.xv.

De Hymnis. Tit. XIX.

CAP. I.

De consf. d.1.c.47. Nocte sancta Natiuitatis Domini Saluatoris clerici missas celebrent, & hymnū Angelicum in eis sollemniter decantent, quoniam & eadē nocte ab Angelo pastoribus nuntiatus est,&c. Ab Episcopis autem idem Angelicus hymnus pro tempore,& loco in Missarū sollemnijs celebrandus est,atque sollemniter recitandus. *Telesph. epist. vnic. post princ. Iuo par.2.cap.71.decr. Caesar.lib.11.c.9. Tarrac. lib.4.cap.61.* Luc. 2.

CAP. II.

Licet Ambrosianos hymnos habeamus in canone, tamen quoniam reliquorum sunt aliqui,qui digni sunt forma; cantare volumus libenter,& amplecti eos:praeter ea,quorum auctorum nomina non fuerint in limine praenotata: quoniam quae fidem constituerunt,dicendi rationi non obstant.*Turon.y.cap.24.*

CAP. III.

Sex diebus paschae nullus seruile opus audeat facere,sed omnes simul coadunati hymnis paschalibus indulgentes, perseuerationis nostrae praesentiam quotidianis sacrificijs ostendamus, laudantes creatorem, ac regeneratorem nostrum vespere, & mane, & meridie. *Matiscon.y.cap.2.*

CAP. IV.

De hymnis canendis Saluatoris, & Apostolorum habemus exemplum: Et hymno dicto (*inquit Matthęus*) exierunt in montem oliueti. & Paulus ad Ephesios: Implemini Spiritu sancto, loquentes vobis met ipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei, atque Apostolorum, & Martyrum triumphos compositi sunt, sicut hi, quos beatissimi doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, quod de scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existunt: respuant ergo & illum hymnum ab hominibus compositum, quem cotidie, publico, priuatoq. officio in fine omnium psalmorum dicimus: Gloria, & honor Patri, & Filio, & Spiritui sancto, in saecula saeculorum, amen. Nam & ille hymnus, quem nato Christo Angeli cecinerunt, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis; reliqua quae ibi sequuntur,ecclesiastici doctores composuerunt. ergo nec ipsi in ecclesijs canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inueniuntur. Componuntur Missae, siue preces, vel orationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantetur in ecclesia, vacant officia omnia ecclesiastica. Apostolus ad Timoth. Obsecro ergo primo omnium fieri obsecrationes,orationes, postulationes, gratiarum actiones,pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate sunt. Sicut ergo orationes,ita & hymnos in laudem Dei compositos, nullus nostrum vlterius improbet, sed pari modo in Gallicia, Hispaniaq. celebrent; excommunicatione plectendi, qui hymnos reijcere fuerint ausi. *Tolet.iv.cap.12.* De consf. d.1.c.53. Matt. 26. Ephes. 5. Luc. 2. 1.Tim. 2.

CAP. V.

Hymnum trium puerorum,&c.quem ecclesia catholica per totum orbem diffusa celebrat,quidam sacerdotes in missa Dominicorū dierum,& in sollemnitatibus Martyrum canere negligunt. Per omnes Hispaniae ecclesias, vel Galliciae,in omnium missarum sollemnitate idem in *publico decantetur,communionem amissuri,qui antiquam huius hymni consuetudinem excesserint. *Tolet.iv.cap.13.* *pulpito al.

CAP. VI.

Non oportet clericos,nisi hymno dicto edere panem,& post cibos gratias auctori suo deferre. *Mart. Bracaren.cap.62.vel 65. Burch. lib.2.cap.165. Iuo par.6.cap.256.* Dist. 45. cap. nō licent. 12.

CAP. VII.

Gelasius fecit hymnos in modum B. Ambrosii Episcopi,& Sacramentorum praefationes,& orationes cauto sermone,& epistulas fidei elimato sermone. *Ex Pontif.*

De

De hymno Trisagio. Tit. X X.

Vide libro xi. titulo xlv. quibus adde.

C A P. I.

AB Angelis nobis laus ista profluxit, qui ante crucem dicebant; Sanctus, Sanctus, Sanctus; sicut respicere Esaias meruit: post crucem vero cum laude clamabant; Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis. Deni que cũ terrae motu Constantinopolis quateretur, populusque in cãpo oraret, infantulus toto populo spectante, cũ Proclo ciuitatis Episcopo, in celum per vnam horam raptus est; ibi q. huiusmodi didicit hymnum; sursumque descendens nuntiauit, quae in aethere audierat: dicens, de celo, quasi de multitudine psallentiũ huiusmodi laudes insonuisse auribus suis, dictumque sibi, vt eam laudationem populo indicaret. quam vbi populi inceperant, ciuitatẽ receperunt, Deoque per huiusmodi laudem propitio facto, ab imminenti ira liberati sunt, &c. *Felix. iij. in synod. Rom. epist. 2. ad Petr. Fullon. ante v synod.* Esai. 6.

C A P. I I.

Petrus nuper damnatus est, eo quod praue & nefarie in hymno Trisagion nouiter introduxit, qui crucifixus est propter nos: scientes quia non Trinitatem crucifixam ab Apostolis accepistis, neque Patrem, neque Spiritum sanctum, nisi carnem Christi, filium Dei vnigeniti solum, &c. *Felix. iij. epist. 1. Petro Cnaphaeo Antioch. Episcop. Vide etiam aliam epistulam eius ad Zenonem, in quibus acerbe inuehitur in ipsum, quia Trisagio addebat. Qui crucifixus est, &c.*

C A P. I I I.

Post hos sanctos Patres cum graues terrae motus ciuitatem Constantinopolitanam occupasset; magnus, & paruus, diues, & pauper, seruus, & liber extra ciuitatem in campo secedentes, simul concurrerunt, frigoribus, & hyeme ibidem perdi malentes, quam ciuitati ipsi coniungi. Quibus vbi Deus parcere clementer dignatus est, reuelauit beato Proclo Trisagium acclamare; cum ipsi ad propulsandam iram litanias facerent. Et hoc clare non vni, vel duobus notum fuit, sed toti mundo, &c. Dixit enim sanctus Deus: Sanctus fortis: Sanctus immortalis: miserere nostri. Quomodo ergo tu ausus fuisti apponere crucem? &c. *Asclepiades Episcopus Tralliarum ad Petrum Antiochen. ad fin. ante v. synod.*

C A P. I V.

Secutus beatum Proclum, & ipsius reuelationem in campo, timoribus existentibus deprecatiue dicas trisagium ad pausationem irae. *Iustinian. Episcop. Siciliae ad Petrum Antiochenum in fin. ante v. syn.*

C A P. V.

Oportet sequi reuelationem sanctissimi Procli Constantinopolitanae sedis Episcopi, quando in campum cum toto populo cucurrit, fluctuante ipsa ciuitate sub terrae motu, & omnibus fletum emittentibus repente puerum in aëra leuari a quadam virtute: et huic imponi trisagium litaniae, & dicere: Sanctus Deus: Sanctus fortis: Sanctus immortalis: miserere nobis: & haec annũtiare Episcopo iussus est. Sicque per tres horas in tribunali stans secus pedes ipsius Episcopi haec narrauit. Et sic postquam litanias fecerunt, stetit terrae motus. *Cincianus, Episcopus* Acculinorum, ante v. syn.* *Quintianus al. * Camulianorum al.

C A P. V I.

Cherubicum hymnum corrupisti; per quem & nostra ciuitas firmata est, cum olim moueretur ab interioribus terrae motibus puero infante ad aëra rapto, in conspectu totius ciuitatis vsque ad tertium celum, quemadmodum diuinus Paulus ibidem hanc ineffabilem hymnologiam, in qua hora in campo multitudo cum lachrymis exclamabat; Domine miserere, ad Deum simul cum sancto patre nostro Archiepiscopo huius regalis. & a Deo amatae ciuitatis. *Acacius CP. Episcop. post princ. ante v. synod.* 2. Cor. 2.

C A P. V I I.

Vt in Trisagio post verba illa: Sanctus Deus, Sanctus fortis, &c. non dicatur, qui crucifixus es pro nobis. *Antheon Episcopus Arsinoes in epist. ad Petrum Fullonem. Faustus Episcopus Appollonidae in epist. ad eumdem. Pamphilius Episcop. Abydar. in epist. ad eumdem. Asclepiades Episcop. Trallian. in epist. ad eumdem Petrum ante v. synod.*

De versu, cuius initium est Gloria Patri, &c. Tit XXI.

C A P. I.

CVm in fine psalmorum ab omnibus catholicis ex more dicatur, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto; aliqui dicunt: Gloria Patri, & Filio Spiritui sancto, &c. Constat illos omnino a doctrina dominica deuiare, qui aliquid huic voluerunt confessioni derogare: qui si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt. *Vigil epist. singul. cap. 2.*

C A P. I I.

Quia non solum in sede Apostolica, sed etiã per totum Orientem, & totam Africam, vel Italiam propter haereticorum astutiam, quia Dei Filium non semper cum Patre fuisse, sed a tempore caepisse blasphemant; in omnibus clausulis post Gloria Patri, &c. Sicut erat in principio. &c. dicitur: etiam & nos in vniuersis eccl[e]sijs nostris hoc ita dicendum esse decreuimus. *Vasen. ij. cap. 5.*

C A P. I I I.

Acclamatum est in laudibus Dei, & in fauorem Principis ab vniuerso * concilio: Gloria Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, cui

* cura est pacem, & vnitatem ecclesiae suae sanctae Catholicae prouidere. *Tolet.iij.post confessionem fidei a Reccaredo factam.*

CAP. IV.

Quicumque non dixerit * Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, anathema sit. Quicumqne libellum habuerit, in quo Gloria Patri per Filium, in Spiritu sancto continetur, anathema sit. *Tolet.ante canones.*

CAP. V.

Hoc definitum, vt in psallendis ordinibus per quemcumque psalmum, Gloria dicatur Omnipotenti Deo; per maiores vero psalmos, pro vt fuerint prolixius, pausationes fiant, & pro quacumque pausatione, Gloria Trinitatis Domino decantetur. *Narbo.cap.2.*

CAP. VI.

De conse. d. 1. cap. de hymnis 53. Nonnulli hymnos humano studio compositos reprobant; quod de Scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existunt. Respuant ergo, & illum hymnum ab hominibus compositum, quem cotidie publico, priuatoque officio in fine omnium psalmorum dicimus: Gloria, & honor Patri, & Filio, & Spiritui sancto in saecula saeculorum. Amen. *Tolet.iv.cap.12.*

CAP. VII.

In fine psalmorum, non Gloria Patri, sed Gloria, & honor Patri dicatur; Dauid propheta dicente: Afferte Domino gloriam, & honorẽ: & Ioannes Euangelista in Apocalipsi audiuit vocẽ celestis exercitus: honor, & gloria Deo nostro sedenti in throno. Ac per hoc haec duo sic oportet in terris dici, sicut & in celis resonant. Vniuersis ergo ecclesiasticis hanc obseruantiam damus. Quam quisquis praeterierit, communionis iacturã habebit. *Tolet. iv. c. 14.* *Psal.28. Apoc.5.*

CAP. VIII.

Sunt, qui in fine responsoriorũ Gloriã nõ dicunt, quod interdũ inconueniẽter resonat. Sed haec est discretio, vt in laetis sequatur gloria, in tristioribus repetatur principium. *Tolet.iv. c.15. Vide Hierony.in ep.ad Damas.tit.de psalmis, & cantu ecclesiastico.cap.Legi litteras.*

De lectione. Tit. XXII.

CAP. I.

Instruebat *(Petrus Apostolus)* actus suae vitae omni hora custodire, &c. Praedicationi, & orationi, ac lectioni frequenter incumbere. *Clem.epist.ad Iacob.ante fin.*

CAP. II.

Nobis prouidendum est, cooperante gratia Dei, fructum Domino plurimum reportemus. Quod aliter fieri non potest, nisi sapientiam * sectando, eiusque praecepta lectionibus, & hymnis meditando, atque eo adminiculante implendo, orando, vigilando, & voluntatem eius, in quantum ipse largitus fuerit, perficere studeamus. *Alex.epist. 3.in princ.* ** scrutando al.*

CAP. III.

D.44. c.12. Pro reuerentia Dei, & sacerdotum, quia solent crebro mensis otiosae fabulae interponi, in omni sacerdotali conuiuio lectio scripturarum diuinarum misceatur: Per hoc enim & animae aedificantur ad bonum, & fabulae non necessariae prohibentur. *Tolet.iij.cap.7. Raban.cap.28.de paenit Burch.lib.2. cap.169. Iuo par.7.cap.260.decret.*

CAP. IV.

Quandiu Episcopus conuiuatur, potius sacra lectio ante mensam eius recitetur, quam ociosa a susurronibus resonent verba. *Turon. sub Carolo cap.5.*

CAP. V.

Episcopi, & Abbates pauperes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione, & laude Domini. *Remen.cap.17.*

CAP. VI.

Si quando a lectione cessatur, debet manuũ operatio subsequi; quia ociositas inimica est animae, & antiquus hostis, quem a lectione, siue ab oratione, siue ab operatione vacantem inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vsum namque lectionis discetis, qualiter, & vos viuatis, & alios doceatis. Per vsum orationis, & vobis, & ijs, quibus in caritate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitijs alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis, quid necessitatem patientibus porrigatis. *Theodulphus ad presbyt.Aurelian. cap.3.*

CAP. VII.

Lectiones sanctas audire *(oportet)* orationi frequenter incumbere. *Theodulph. ad presbyt. Aurel.cap.21.ad med.*

Vide Theodulp. ad presbyt.Aurelian. cap.2. tit.de Orationis virtute.cap.oportet.

De libris sacris, & de vtilitate ipsorum. Tit. XXIII.

CAP. I.

Ordo librorum veteris testamenti, quem sancta, & catholica Romana suscipit, & veneratur ecclesia, &c. Genesis liber vnus, Exodi liber vnus, Leuitici liber vnus. Numeri liber vnus, Deutoronomij liber vnus, Iesu Naue liber vnus, Iudicum liber vnus, Ruth liber vnus, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Psalmorum. cl. liber vnus, Salomonis libri tres, Prouerbia, Ecclesiastes, & Cantica canticorum. Item sapientiae liber vnus, Ecclesiasticus liber vnus. Item ordo Prophetarum, Esaiae liber vnus, Ieremiae liber vnus, Cinoth, id est de lamentationibus suis. Ezechielis liber vnus, Danielis liber vnus, Oseae liber vnus, Amos liber vnus, Micheae liber vnus, Iohel liber vnus, Abdiae liber vnus, Ionae liber vnus, Naum liber vnus, Abacuc liber vnus, Sophoniae liber vnus, Aggaei liber vnus, Zachariae liber vnus, Malachiae liber

vnus

vnus. Item ordo historiarum Iob liber vnus, Tobiae liber vnus, Esdrae liber vnus, Hester liber vnus, Iudith liber vnus, Machabaeorum liber vnus. Item ordo scripturarum noui, & aeterni testamenti. Euangeliorum libri quatuor: secundum Mattheum liber vnus, secundum Marcum liber vnus, secundum Lucam liber vnus, secundum Ioannem liber vnus. Actuum Apostolorum liber vnus. Epistulae Pauli Apostoli numero quatuordecim: ad Romanos epistula vna, ad Corinthios epistulae duae, ad Galatas epistula vna, ad Thessalonicenses epistulae duae, ad Ephesios epistula vna, ad Philippenses epistula vna, ad Colossenses epistula vna, ad Timotheum epistulae duae, ad Titum epistula vna, ad Philemonem epistula vna, ad Hebraeos epistula vna. Item Apocalypsis Ioannis liber vnus. Item canonicae epistulae numero septem; Iacobi epistula vna, Petri Apostoli epistulae duae, Ioannis Apostoli epistulae tres, Iudae Zelotis Apostoli epistula vna. *Gelas. in synod. septuaginta Episcoporum. Burch. lib. 3. cap. 217. 218. 219. 220. Iuo par. 4. cap. 61. decr.*

C A P. I I.

Sint omnibus vobis clericis, & laicis libri venerandi, & sancti, veteris quidem Testamenti, Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium. Iesu Naue vnus: Iudicum vnus; Ruth vnus; Regnorum quatuor; Paralipomenon, id est, derelictorum libri dierum, duo; Esdrae duo; Hester vnus; Machabaeorum,* tria; Iob vnus; Psalterium vnus; Salomonis tres: Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica canticorum; Prophetarum duodecim vnus: Esaiae vnus; Ieremiae vnus; Ezechiel vnus; Daniel vnus. Extrinsecus autem a vobis intelligatur, debere vestros adulescẽtes discere sapientiam eruditissimi Syrach. Nostra autem, id est, noui Testamenti Euangelia quatuor, Matthaei, Marci, Lucae, Ioannis. Pauli epistulae quatuordecim. Petri epistulae duae. Ioannis tres, Iacobi vna, Iudae vna, Clementis * epistulae duae, & ordinationes vobis Episcopis per me Clementem in octo libris editae, quae non sunt omnibus diuulgandae, propter ea, quae sunt in eis mystica: & Actus nostri Apostolorum. *cap. 84. Apost.*

*Ecclesia non recipit hos libros tanquam autenticos.

C A P. I I I.

Dist. 38. c. 8. Sicut stellas celi non extinguit nox, sic mentes fidelium firmamento inhaerentes sanctae scripturae, non obscurat mundana iniquitas, &c. *Zepher. epist. 1. in princ.*

C A P. I V.

Qui libri recipiantur in canone sanctarum scripturarum, breuis annexus ostendit, &c. Mosis libri quinque, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, nec non & Iesu Naue vnus, & Iudicum vnus, & Regnorum libri quatuor, simul & Ruth, Prophetarum libri sexdecim, Salomonis libri quinque. Psalterium. Item historiarum Iob liber vnus, Tobiae vnus, Hester vnus, Iudith vnus, Machabaeorum duo, Esdrae duo, Paralipomenon duo. Item noui testamenti, euangeliorum libri quatuor, Pauli Apostoli epistulae quatuordecim, epistulae Ioannis tres, epistulae Petri duae, epistula Iudae, epistulae Iacobi, Actus Apostolorum, Apocalypsis Ioannis. Cetera autem, quae sub nomine Matthiae, siue Iacobi minoris, & sub nomine Petri, & Ioannis, quae a quodam Leutio scripta sunt, vel sub nomine Andreae, quae a Nexocharide, & Leonide philosophis, vel sub nomine Thomae, & si qua sunt alia, non solum repudianda, verum etiam noueris esse damnanda. *Innocen. epist. 3. cap. 7.*

C A P. V.

Valde gaudeo, quod dulcissima beatitudo vestra, etiam caussis saecularibus occupata, ad intellectum sacri eloquij vigilanter ingenium reducit. Sic quippe necesse est, vt si illa omnimodo caueri non possint, illa non omnimodo postponantur. *Gregor. Domitiano Metropolit. epist. 63. lib. 2. regist. indict. 11.*

C A P. V I.

Quid est scriptura sacra, nisi quaedam epistula omnipotentis Dei ad creaturam suam? & certe sicubi esset gloria vestra alicubi constituta, & scripta terreni Imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi prius, quid sibi Imperator terrenus scripsisset, agnouisset. Imperator celi, Dominus hominum & angelorum, pro vita tua tibi suas epistulas transmisit; & tamen, gloriose fili, easdem epistulas ardenter legere negligis. Stude ergo, quaeso, & quotidie creatoris tui verba meditare. Disce cor Dei in verbis Dei, vt ardentius ad aeterna suspires, & mens vestra ad celestia gaudia maioribus desiderijs accendatur. Tanto enim tunc maior ei erit requies, quanto modo ab amore conditoris sui requies nulla fuerit. *Greg. lib. 4. regist. epist. 40. ad Theodorum Medicum.*

C A P. V I I.

Opto vt sanctam scripturam legere ametis, vt quamdiu vos omnipotens Deus viris coniunxerit, sciatis qualiter viuere, & domum vestram quomodo disponere debeatis. *Greg. Barbarae, & Antoniae lib. 9. regist. epist. 75. in fin.*

C A P. V I I I.

Hos condemnamus, qui se extollunt aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones, & noua includunt praecepta, &c. omnia, quae conueniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarum scripturarum praecepta in ecclesia fieri exoptamus. *Gangren. in fine. Iuo par. 8. cap. 321.* *Dist. 30. c. 16. haec autem. 41. c. 5. parsimoniam.*

C A P. I X.

Non oportet libros, qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos noui & veteris testamenti. Quae autem oporteat legi, & in auctoritatem recipi, haec sunt: Genesis mundi, Exodus Aegypti, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth,

Q 5 Re-

Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Esdrae primus, & secundus. Liber Psalmorum CL. Prouerbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Iob, Hester, duodecim Prophetae, id est, Osee, Amos, Ioel, Abdias, Ionas, Michaeas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias; item Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel. Noui autem testamenti euangelia quatuor, secundum Matthaeum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem, Actus Apostolorum, epistulae catholicae septem, Iacobi vna, Petri duae, prima, & secunda; Ioannis tres, prima, secunda, & tertia; Iudae vna, epistulae Pauli Apostoli numero quatuordecim, ad Romanos, ad Corinthios prima & secunda, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses prima & secunda, ad Timotheum prima, & secunda, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos. *Laodic. cap. 59.*

C A P. X.

Praeter canonicas scripturas nihil in ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum, sunt autem hae. Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesus Naue, Iudicum, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Iob, Psalterium Dauidicum, Salomonis libri quinque, libri duodecim Prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Esther, Esdrae libri duo, Machabeorum libri duo. Noui autem Testamenti Euangeliorum libri quatuor, Actuum Apostolorum liber vnus, Pauli Apostoli epistulae tredecim, eiusdem ad Hebreos vna, Petri Apostoli duae, Ioannis Apostoli tres, Iudae Apostoli vna, Iacobi vna, Apocalypsis Ioannis liber vnus. Quae ad notitiam Bonifacij fratris, & consacerdotis nostri, & Episcoporum illarum partium deducimus, vt haec confirment, quae nos a Patribus percepimus. *Carthag. cap. 24. G. Carthag. iij. cap. 47. L. Capit. lib. 1. cap. 20.*

C A P. X I.

Si quis dixerit, vel crediderit alias scripturas, praeter quas ecclesia catholica recipit, in auctoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit. *Tolet. I. in fin. forte conc. Aquis Celenis habiti.*

C A P. X I I.

Apocalypsim librum multorum conciliorũ auctoritas, & synodica sanctorum praesulum Romanorum decreta Ioannis euangelistae esse praescribunt, & inter diuinos libros recipiendum constituerunt: & quia plurimi sunt, qui eius auctoritatem non recipiunt, eumq. in ecclesia Dei praedicare contemnunt. Si quis eum non receperit, aut a pascha ad pentecostem missarum tempore in ecclesia non praedicauerit, excommunicationis sententiam habebit. *Tolet. iv. cap. 16.*

C A P. X I I I.

Dist. 38. c. ignorãtia Sacerdotes legere sanctas scripturas admonentur, Paulo Apostolo dicente ad Timotheum: Intende lectioni, exhortationi, doctrinae; semper permane in his. Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas, & canones mediocriter, &c. *1. Tim. 4.* *Tolet. iv. cap. 24. Burch. lib. 1. cap. 100. Ansel. lib. 7. cap. 114.*

C A P. X I V.

Omnis iste conuentus dixit, se scripturarum sanctarum monita, & canonum instituta diligenti indagatione perquirere, & indefessa atque infatigabili obseruatione, auxiliante Domino, velle perficere. *Cabilonen. sub Carolo cap. 66.*

C A P. X V.

Quoniam nonnulli ausi sunt ea, quae dicuntur apocrypha sibi componere, & ea diuinae scripturae permiscere, de qua certiores facti sumus, quemadmodum tradita sunt patribus, qui ab initio ipsi verbi aspectores, & ministri fuimus: mihi quoque visum est a germanis fratribus admonito, & edocto, ab alto per seriem exponere, qui in canonem recepti, & traditi, & creduntur esse diuini libri, &c. Sunt itaque veteris quidem Testamenti libri omnes numero vigintiduo. Tot enim, vt audiui, etiam elementa ab Hebraeis esse traditum est. Ordine autem, & nomine sic est vnusquisque. Primum Genesis, deinde Exodus, deinde Leuiticum, & post eum Numeri, & exinde Deuteronomium. Eum consequitur Iesus Naue, & Iudices, & postea Ruth. Et rursus deinceps Regnorum libri quatuor, & eorum primus quidem, & secundus in vnum librum connumerati. Tertius autem, & quartus similiter in vnum. Postea Paralipomena, seu derelicta, primus, & secundus similiter in vnum librum connumerati. Deinde Esdrae primus, & secundus similiter in vnum. Postea autem liber Psalmorum, & deinceps Prouerbia. Deinde Ecclesiastes, & Cantica Canticorum. His accedunt Iob, & reliqui prophetae, duodecim quidem in vnum locum connumerati. Deinde Esaias, Ieremias, & cum ipso Threni, seu Lamentationes. Baruch epistulae, & post ipsum Ezechiel, & Daniel. Ad hos vsque consistit vetus Testamentum. Noui quoque Testamenti libros dicere non est differendum. Sunt autem hi, quatuor Euangelia, secundum Mattheum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem. Deinde postea Actus Apostolorum, & epistulae, quae dicuntur canonicae, septem Apostolorum sic, Iacobi vna, Petri duae, deinde Ioannis tres, & post eas Iudae vna. Praeterea sunt Pauli quatuordecim epistulae, quae sic ordine scriptae sunt. Prima ad Romanos, deinde ad Corinthios prima & secunda, & post eas ad Galatas, & deinceps ad Ephesios. Deinde ad Philippenses, & Colossenses, & post eas ad Thessalonicenses duae, & quae est ad Hebraeos, & statim ad Timotheum duae, ad Titum autem vna, & vltima ad Philemonem vna. Et rursus Apocalypsis Ioannis. Hi sunt fontes salutis, vt qui sitit, impleatur elo-

eloquiis, quae sunt in eis. In his solis pietatis doctrina annunciatur. Nemo his addat, nec ab his aliquid detrahat. De his autem Dominus Saducaeos quidem reprehendebat, dicens: Erratis non intelligentes scripturas. Iudaeos autem hortatur, scrutamini scripturas; quia hae sunt, quae de me testimonium perhibent. Sed vt res sit accuratior, & exactior, hoc quoque adiicio, scribens necessario, quod extra hos sunt alii quoque libri, non in canonem quidē redacti, sed quos legi a patribus decretum est, iis, qui nunc accedunt, & volunt in pietatis, veriq. cultus ratione initiari: Sapientia Salomonis, Sapientia Sirach, & Hester, & Iudith, & Tobias; & doctrina, quae dicitur Apostolorum, & Pastor, qui sunt tamen non aspernandi. *Athanasius epist. festiua.*

CAP. XVI.

Non oportet psalmos compositos, & vulgares in ecclesia dicere, neque libros, qui sunt extra canonem, legere, nisi solos canonicos noui, & veteris Testamenti. *Mart. Bracar. cap. 67.*

Vide Gregorium Nazianzenum in carminibus, & Amphilochium Iconij Episcopum ad Seleucum.

De aliis libris, quos recipit, vel reijcit ecclesia. Tit. XXIV.

Vide lib. xi. tit. xiv.

CAP. I.

Dist. 15. cap. 3. Sancta Romana ecclesia post illas veteris, vel noui Testamenti, quas regulariter suscepimus, etiam has suscipi non prohibet scripturas, id est, sanctam synodum Nicaenam trecentorum decem & octo patrum, mediante maximo Constantino Augusto, in qua Arius haereticus condemnatus est: sanctam synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio Seniore Augusto, in qua Macedonius haereticus debitam damnationem excepit: sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius condēnatus est, consensu beatissimi Caelestini Papae, mediante Cyrillo Alexandrinae sedis Antistite, & Archadio Episcopo ab Italia destinato: sanctam synodum Chalcedonensem mediante Marciano Augusto, & Anatalio Constantinopolitano Episcopo: in qua Nestoriana, & Eutychiana haereses simul cum Dioscoro, eiusq. complicibus damnatae sunt. Sed & si qua sunt concilia a sanctis Patribus hactenus instituta * post horum auctoritatem (*praeter) & custodienda, & recipienda, & decernimus, & mandamus. Item opuscula Beati Cypriani martyris, & Carthaginensis Episcopi. Item opuscula B. Gregorij Nazianzeni Episcopi. Item opuscula B. Basilij Cappadociae Episcopi. Item opuscula beati Athanasii Alexandrini Episcopi. Item opuscula B. Cyrilli Alexandrini Episcopi. Item opuscula B. Ioannis Constantinopolitani Episcopi. Item opuscula B. Theophili Alexandrini Episcopi. Item opuscula B. Hilarij Pictauiensis Episcopi. Item opuscula B. Ambrosij Mediolanensis Episcopi. Item opuscula B. Augustini Hipponensis Episcopi. Item opuscula Beati Hieronymi presbyteri. Item opuscula Prosperi viri religiosissimi. Item epistulam Beati Leonis Papae ad Flauianum Constantinopolitanum Episcopum destinatam: cuius textum quispiam si vsque ad vnum iota disputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. Item opuscula, atque tractatus omnium orthodoxorum Patrum, qui in nullo a sanctae Ecclesiae Romanae consortio deuiarunt, nec ab eius fide, vel praedicatione seiuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei vsque in vltimum diem vitae suae fuere participes, legendos decernimus. Item [decretales epistulas, quas beatissimi Papae diuersis temporibus ab vrbe Romana pro diuersorum patrum consolatione dederunt, venerabiliter recipiendas. (Dist. 19. cap. 1. §. consonat.) Item gesta sanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis *ista catholicorum dubitet, (* ita esse al.) & maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratia Dei, & adiutorio vniuersa tolerasse?] Sed ideo secundum antiquam consuetudinem, singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia & eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorantur: & ab infidelibus, aut *dictis superflua, (*idiotis al.) aut minus apta, quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur; sicut cuiusdam Quirici & Iulitae, sicut Georgij, aliorumq. huiusmodi passiones, quae ab haereticis perhibentur compositae: propter quod, vt dictum est, ne vel leuis subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum praedicta ecclesia omnes martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis, quam hominibus noti sunt, omni deuotione veneramur. Item vitas Patrum Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. Item actus beati Syluestri Apostolicae Sedis Praesulis, licet eius qui conscripsit, nomen ignoretur, a multis tamen in vrbe Roma catholicis legi cognoscimus, & pro antiquo vsu multae haec imitantur ecclesiae. Item *scripturam (* scripta) de inuentione crucis Dominicae, & * aliam scripturam (*alia scripta) de inuentione capitis Ioannis Baptistae, nouellae quaedam relationes sunt, & nonnulli eas catholici legunt. Sed cum haec ad catholicorum manus *peruenerint (* aduenerint), Beati Pauli Apostoli praecedat sententia: Omnia probate: quod bonum est, tenete. (1. Thes. 5.) Item Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus. Sed quo-

quoniam Beatus Hieronymns cum in aliquibus de arbitrij libertate notauit illa sentimus, quae praedictum Beatum Hieronymum sentire cognoscimus: & non solum de Rufino, sed etiam de diuersis, quos vir saepius memoratos zelo Dei, & fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula, quae vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus. Reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. Item Chronica Eusebij Caesariensis, & eiusdem ecclesiasticae historiae libros, quamuis in primo narrationis suae libro tepuerit, & postea in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici vnum conscripserit librum: propter rerum tamen notitiam singularem, quae ad instructionem pertinent, vsquequaque non dicimus renuendos. Item Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessariam aduersus paganorum calumnias dignam ordinauit historiam, miraque breuitate contexuit. Item venerabilis viri Sedulij paschale opus, quod heroicis descripsit versibus insigni laude praeferimus. Item Iuuenci nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur. Cetera, quae ab haereticis, siue schismaticis conscripta, vel praedicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica Romana ecclesia, e quibus pauca, quae ad memoriam venerunt, & a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda.

In primis Ariminensem synodum a Constantio Caesare, Constantini Augusti, filio congregatam, mediante Tauro praefecto, ex tunc, & nunc vsque in aeternum confitemur esse damnatam. Item itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis libri decem, apocryphum. Actus nomine Andreae Apostoli; apocryphi. Actus nomine Thomae Apostoli, apocryphi. Actus nomine Philippi apocryphi. Euangelium nomine Thaddaei, apocryphum. Euangelium nomine Matthiae, apocryphum. Euangelium nomine Petri Apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Iacobi minoris, apocryphum. Euangeliũ nominae Barnabae, apocryphum. Euangelium nomine Thomae, quo vtuntur Manichaei, apocryphum. Euangelium nomine Bartholomaei Apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreae Apostoli, apocryphum. Euangelia quae falsauit Lucianus, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. Euangelia, quae falsauit * Esitius, apocrypha. Liber de natiuitate Saluatoris, & de Maria, & obstetrice, apocryphus. Liber, qui appellatur Pastoris, apocryphus. Libri omnes, quos fecit* Lucius discipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber de filiabus Adae Geneseos, apocryphus. Centimetrum de Christo, virgilianis compaginatum versibus, apocryphum. Liber, qui appellatur actus Teclae, & Pauli Apostoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber Prouerbiorum, qui ab haereticis conscriptus, & sancti Xysti nomine praenotatus est, apocryphus. Reuelatio, quae appellatur Pauli Apostoli, apocrypha. Reuelatio, quae appellatur Thomae Apostoli, apocrypha. Reuelatio, quae appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur transitus, id est assumptio sanctae Mariae, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia Adae, apocryphus. Liber Ogiae nomine gigantis, qui ab haereticis cum dracone post diluuium pugnasse perhibetur, apocryphus. Liber, qui appellatur testamentum Iob, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia sancti Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia Ioannis, & Mambrae, apocryphus. Liber, qui appellatur sortes Apostolorũ, apocryphus. Liber, qui appellatur laus Apostolorũ, apocryphus. Liber canonum Apostolorum, apocryphus. Liber physiologus, qui ab haereticis conscriptus est, & beati Ambrosij nomine signatus, apocryphus. Historia Eusebij Pamphili, apocrypha. Opuscula Tertulliani, apocrypha. Opuscula Lactantij, apocrypha. Opuscula Aphricani, apocrypha. Opuscula Posthumiani, & Galli, Apocrypha. Opuscula Montani, Priscillae, & Maximillae, apocrypha. Opuscula omnia Fausti Manichaei, apocrypha. Opuscula commodiani, apocrypha. Opuscula alterius Clementis, Alexandrini, apocrypha. Opuscula Tatij Cypriani, apocrypha. Opuscula Arnobij, apocrypha. Opuscula Tyconij, apocrypha. Opuscula Cassiani, presbyteri galliarum, apocrypha. Opuscula Victorini Pictauiensis, apocrypha. Opuscula Fausti Rhegiensis Galliarum apocrypha. Opuscula * Frumenti, caeci, apocrypha. Epistula Iesu ad Abagarum Regem, apocrypha. Epistula Abagari ad Iesum, apocrypha. Passio * Cyrici, & Iulitae, apocrypha. Passio Georgij, apocrypha. Scriptura, quae appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Philacteria omnia, quae non Angelorum, vt illi confingunt, sed daemonum magis arte conscripta sunt, apocrypha. Haec, & omnia his similia, quae Simon Magus, Nicolaus, Cerinthius, Marcion, Basilides, Ebion, Palus etiam Samosatenus, Photinus, & Bonosus, & qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscaenissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, siue Manichaeus, Faustus, Africanus, Sabellius, Arius, Mecedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Caelestius, Donatus, Eustathius, Iouinianus, Pelagius, Iulianus Celanensis, Caelestinus, Maximinus *, Priscillianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus, Vniens, Lampetius, Dioscorus, Euthyches, Petrus, & alius Petrus, e quibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit. Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis, nec non & omnes haeretici, eorumque disci-

* Hesychius.

* Leucius

* Frumentici

* Quirici

* Persilianus.

difcipuli,fiue fchifmatici docuerũt,vel cõfcripferũt, quorũ nomina minime retinentur,non folum repudiata, verum etiam ab omni Romana Catholica, & Apoftolica ecclefia eliminata,atque cum fuis auctoribus, auctorumque fequacibus fub anathematis indifsolubili vinculo in aeternum confitemur effe damnata. *Gelaf.in fynod.70.Epifcop.Hugo.de S.Victore didafca.lib. 4. cap. 14. & 15. Burc. lib.3.cap. 220.& 221. Iuo lib. 1. tit.11.cap.3.panor. & par.4.cap.64.& 65.decret. Caefaraug.lib.2.c. 23.Tarrac.lib.1.cap.232.*

CAP. III.

De libris prophanis, quos a Saracenis vos abftuliffe,ac apud vos habere perhibetis,quid faciendum fit,inquiritis. Qui nimirum non funt refcruandi; corrumpunt enim, ficut fcriptum eft,mores bonos colloquia mala: fed vtpote noxij,& blafphemi,igni tradendi. *Nicol. ad confsul.Bulgar.cap.103.*

1.Cor.15. d

CAP. IV.

Quod nullum capitulum, nullus liber canonicus habeatur abfque Rom. Pontificis auctoritate. *Greg.vij. lib.2.Reg. in dictato.*

CAP. V.

Quare a veritatis hoftibus, falfo confictae funt martyrũ hiftoriae, vt Dei martyres ignominia afficerent,& qui eas audituri effent, ad infidelitatem deducerent, in ecclefia non publicari iubemus, fed eas igni tradi. Qui eas autem admittunt,vel tamquam veris ijs mentem adhibent,anathematizamus. *Trul.63.*

De traditionibus. Tit. XXV.

CAP. I.

Apoftolice inftructi traditiones, quas accepimus,feruamus, omnia fcilicet fufcipientes,quae fancta catholica ecclefia fcripto, & confuetudine admifit. Quorum de numero, cum & venerandarum imaginum effent figurationes,de his peculiariter egimus,&c. Verbum Domini nihil (*haeretici*) fecerunt;ecclefiafticas traditiones ceffauerunt: quam ob cauffam in nihilum redegit eos Deus. *Nicaen. ij. act. vij. in fine in epiftul. ad clericos CP. ante canones in med.*

CAP. II.

Dift. 11. c.vlt.

Quis nefciat, aut non aduertat id, quod a Principe Apoftolorum Petro Romanae ecclefiae traditum eft, ac nunc vfque euftoditur,ab omnibus debere feruari? nec fuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum?&c. Saepe dilectionem tuam ad vrbem veniffe, ac nobifcum in ecclefia conueniffe, & quem morem, vel in confecrandis myfterijs, vel in ceteris agendis arcanis teneat, cognouiffe dubium non eft. Quod fufficere arbitraremur ad informationem ecclefiae tuae, vel reformationem, fi praedeceffores tui minus aliquid,aut aliter tenuerint, & fatis certum haberemus, nifi de aliquibus confulendos nos effe duxiffes; quibus idcirco refpondemus;non quod te aliqua ignorare credamus;fed vt maiori auctoritate tuos inftituas:vel fi qui a Romanae ecclefiae inftitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt fcire valeamus,qui fint, qui aut nouitates inducunt, aut alterius ecclefiae, quam Romanae, exiftimant confuetudinem effe feruandã. *Innoc. epift. 1. in princ. Burch. lib.3.cap.125. Anfelm.lib.1.cap.41.Iuo par.4.cap.67.decret.*

CAP. III.

Dift. 12. c. 8. vide d.11.c.6. confuetudinem. * inuiolatam al.

Nos confuetudinem, quae tamen contra fidem catholicam nihil vfurpare dignofcitur, * immotam permanere concedimus; fiue de Primatibus conftituendis, fiue de ceteris capitulis;exceptis ijs, qui ex Donatiftis ad Epifcopatum perueniunt:quos prouehi ad Primatus dignitatem, &c. modis omnibus prohibemus. *Gregor. lib.1. epift.75. Epifcopis Numidiae.Burch.lib.3.cap.124.Iuo lib.2.tit.12.cap. 21.panor. & par.4.cap.66.& 204.decret. Caefaraug.lib.1.cap.15.*

CAP. IV.

Dift. 12. c.9.

Quemadmodum illicita perpetrari non patimur,fic quae funt confuetudinis non negamus. *Greg.lib.7.epift.81.Maximo Salonitano Epifcopo.*

CAP. V.

Dift. 12. c.10. * Galliarum al.

Nouit fraternitas tua Romanae ecclefiae confuetudinem,in qua fe meminit enutritam. Sed mihi placet, vt fiue in Romana, fiue in * Gallicana, fiue in qualibet ecclefia aliquid inuenifti, quod plus omnipotenti Deo poffit placere, follicite eligas; & in Anglorum ecclefia,quae adhuc in fide noua eft, inftitutione praecipua, quae de multis ecclefijs colligere potuifti,infundas. Non enim pro locis res,fed pro bonis rebus loca amanda funt. Ex fingulis ergo quibufque ecclefijs, quae pia, quae religiofa, quae recta funt elige: & haec quafi in fafciculum collecta apud Anglorum mentes in confuetudinem depone. *Greg.ad Auguftinum Anglor.Epifcop.refpon.3.Iuo par.2. c. 80.decr.Tarrac.lib.6.cap.152.*

CAP. VI.

Dift. 41. c 5 parfimoniam.

Omnia,quae a diuinis fcripturis,& Apoftolicis traditionibus tradita funt, in ecclefia fieri optamus. *Gangr. in fin. Iuo par. 8. cap. 321.decret.*

CAP. VII.

Dogmatum, & praedicationum, quae in ecclefia euftodita funt, haec quidem ex fcriptis mandata doctrina habemus; illa vero ex traditione Apoftolorum nobis tradita in myfterio fufcepimus, quae vtraque habent eafdem vires ad pietatem. His autem nemo contradicet,qui rituum ecclefiafticorum, vel minimam experientiam habuerit. Si enim non fcriptas confuetudines, tamquam non magnã poteftatem habentes recufare voluerimus in rebus principalibus ipfum Euangelium imprudentes damno afficiemus, vel potius id, quod praedicatum eft, ad folum nomen redigemus.

Nam

Nam vt eius, quod primum est, & maxime commune, primum mentionem faciam: Figura crucis eos, qui in nomine Domini nostri sperauerint, signari, quis per litteras docuit? Ad orientem verti inter orandum quae nos scriptura docuit? Verba ecclesiae, quae dicuntur in ostensione panis Eucharistiae, & calicis benedictionis, quis ex sanctis nobis scriptum reliquit? non enim iis vtique contenti sumus, quorum Apostolus, vel euangelium meminit; sed & praefamur, & alia subiungimus, vt quae magnam vim habeant ad mysterium, ex non scripta doctrina id accipientes. Aquam baptismatis benedicimus, & oleũ vnctionis, & eum etiam, qui baptizatur; ex quibusnam scripturis Nonne ex tacita, & mystica traditione? Quid vero ipsũ olei vsũ, quaenã scriptis mandata oratio docuit? Vt ter autem immergatur homo, vnde? Quin & alia quoque quae circa baptismum fiunt, renuntiare Satanae, & Angelis eius, ex quanam sunt scriptura, non autem ex hac non publicata, & arcana doctrina, quã in minime curioso, & nequaquam plusquam oportet inuestigante silentio patres custodierunt, recte illi edocti, quae sunt in mysterijs praeclara, ac veneranda silẽtio seruare? Quae enim ne suspicari quidem licet iis, qui non sunt mysteriis initiati, quomodo consentaneũ est eorum doctrinam in scripturis triumphare? &c. Haec est eorum, quae non scripta sunt, traditionis ratio, vt non saepius agitata dogmatum cognitio multis vilis, & contemnenda reddatur propter consuetudinem. Aliud est enim dogma, & aliud praedicatio. Dogmata enim tacentur, praedicationes publicantur. Est autem silentij species obscuritas, qua vtitur scriptura, quae reddat dogmatum sententiam contemplatu difficilem ad eorum vtilitatem, qui in ea incidunt, &c. Deinde cum tot sint, quae scripta non sunt, & tantam vim habeant ad pietatis mysterium, vnam nobis dictionem, quae ad nos venit ex patribus, non concedent, quam nos ex non quaesita, & affectata consuetudine in non peruersis ecclesijs mansisse inuenimus, quae non paruam habet rationem, nec paruam affert vtilitatem ad misterii potentiam. *Basil. de Spiritu sancto ad Amphiloc. cap. 27.*

CAP. VIII.

Iam vero ad hoc, quod testibus careat ea, quae est cum spiritu conglorificatio, illud dicimus, quod si nihil aliud est, quod non sit scriptum, nec hoc admittatur; sin autem plurima mystica sine scriptis in Republica Christiana versantur, cum multis alijs hoc quoque suscipiamus. Apostolicum autem esse existimo, in non scriptis quoque traditionibus permanere. Laudo enim, inquit, vos, quod omnia mea memministis, & quemadmodum tradidi vobis traditiones tenetis. Et illud: seruate traditiones, quas accepistis, siue per sermonem, siue per epistula. *2. Thess. 2.* Quarum quidem maxime vna est, & haec praesens; quam qui ab initio constituerunt posteris tradentes, vsu semper vna cum tempore procedente, per longam consuetudinem in ecclesiis actis radicibus firmam, stabilemque fecerunt. Numquid ergo si veluti in iudicio inopia probationis, quae fit per scripta laborantes, testium multitudinem adduxerimus, an non a vobis editam sententiam assequemur? Ego quidem sic existimo: In ore duorum, vel trium stabit omne verbum. *Deut. 17. b.* Sin autem, & longum tempus pro nobis facere aperte vobis ostenderimus, an nõ vobis videbimur dicere, probabiliter, non esse hanc concedendam aduersus nos actionem? Sunt enim quodammodo veneranda antiqua dogmata, quae tamquam in quadam canitie, in antiquitate habent venerationem. *Basil. de Spiritu sancto, cap. 29. ad Amphiloch.*

CAP. IX.

Qui doctrinas Sanctorum patrum, & traditionem catholicae ecclesiae contemnunt, &c. execratio. *Basil. Ancyrae Episcopus in confessione fidei anathematismo 7. apud syn. Nicaen. ij. act. 1.*

CAP. X.

Ego inquisibili ratione doctrinam sanctorum Apostolorum secundum traditionem sanctorum patrum tenens similiter honorem consubstantiali, & per omnia sanctae Trinitati offero, &c. *25. q. 1. c. 9.* Prima salus est, rectae fidei regulam custodire, & a patrũ traditione nullatenus deuiare. *Ioannes CP. Episcop. in libello fidei ad Hormisdam ante med. & Hormisda epist. 5. ad Episcopos Hispaniae. vid. libellum quem detulerunt legati Romani in synod. viij. CP. sub Hadran. ij. act. 1. Euseb. epist. 3. ante med. libellũ Eulalij Episcop. Carthag. ad Bonif. ij. relatũ in epist. vnica Bonifacij.*

LIBER XX.

De Paschate, & diebus festis.

Pascha celebretur eodem die ab omnibus. Tit. I.

CAP. I.

SANCTAE memoriae Theophilus Alexandrinae ecclesiae vrbis Episcopus, cum huius obseruationis annos centum numero collegisset lxxvi. paschale festum longe aliter, quam alii decreuerant, tenendum esse constituit. a primo augustae memoriae Theodosij iunioris consulatu succedentes sibi sacrae obseruantiae ordines ponens, vt longioris temporis ratio eius litteris tenetur ascripta, &c. in anno qui erit lxxvi. paschae dies inuenitur ascriptus, quem a passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis, admittit auctoritas. nam diem viij. Kalendarum Maiarum ab eo cognoscimus praefinitum, qui anni limitem antiquitus constitutum excedit; cum alij xv. Kalendarum Maiarum huic festiuitati deputauerint diem, &c. Quia ergo non leuiter delinquitur, si in principio sacramenti veritas, & vnitas, ab vniuersali ecclesia non tenetur; obsecro clementiam vestram, vt studium vestrum praestare dignemini: quatenus Aegyptij, vel si qui sunt alij, qui certam huius supputationis videntur habere notitiam scrupulum huius solicitudinis *(de die Paschae)* absoluant, vt eum diem generalis obseruantia dirigat, qui nec paternarum constitutionum normam relinquat, nec vltra praefixos terminos euagetur. *Leo epist.62.ad Maurit.August.v.epist.63.ad* * *EudoxiamAug. de eadem re.*

* Eudochiam

CAP. II.

De praesentis anni pascha, nulla dubitatio esse nobis potuit: sed de futuro, quod Theophilus Alexandrinae vrbis Episcopus * viij. Kal. Maiarum die, quod nunquam ita a tempore Dominicae resurrectionis est, credidit ascribendum. Vnde sollicitius congruit hoc requiri, vt omnis occasio tollatur erroris, &c. Ac ne, vel apud nos, vel apud Orientales, nascatur ex hac parte diuersitas, hoe instantius nostro nomine cum Christianissimo Principe agere tua dignetur dilectio, quamuis & ipse clementissimus Princeps se, inquisitione sollicitissima, curam hanc Aegyptijs delegasse, suis epistulis dignatus sit indicare. *Leo epist. 66. in medio. ad Iulianum Episcopum. vide epist. 93.*

* ix. al.

CAP. III.

Petitionem de festiuitate paschali gaudeo ita a vestra pietate susceptam, vt confestim Nectarium agentem in rebus Alexandriam mitteret, &c. De qua re, quidquid ad pietatis vestrae notitiam perlatum fuerit, iubete me nosse; vt de obseruantia, quam non licet esse diuersam, quid potissimum sit tenendum, ecclesia vniuersalis agnoscat. *Leo epist. 68. ad Martianum Imper. in fin.*

CAP. IV.

Cum in omnibus diuinorum praeceptorum regulis exsequendis sacerdotalem obseruantiam oporteat esse concordem, maxime nobis principaliter prouidendum est, ne in paschalis festi die, vel ignorantia, vel praesumptio peccatum diuersitatis incurrat, &c. Cum igitur in quibusdam ascriptionibus patrum, futurum proxime pascha Domini, ab alijs in diem xv. Kal. Maij, ab alijs in diem viij. inueniatur ascriptum, &c. Nouerit fraternitas vestra, die viij. Kalend. Maiarum ab omnibus resurrectionem Dominicam celebrandam, & hoc ipsum per vos alijs esse fratribus intimandum, vt diuinae pacis consortio, sicut vna fide iungimur, ita vna solemnitate feriemur. *Leo epist. 93. ad Episcopos Galliarum, & Hispaniarum.*

CAP. V.

Pascha Domini vno die, & tempore per omnem orbem obseruetur, & iuxta consuetudinem, litteras ad omnes tu *(Siluester)* dirigas. *Arelat. cap.1. Siluestro Rom. Pontif. Iuo par.4.cap.19.decr.* *De conf. d.3.c.26. de obseruatione.*

CAP. VI.

Paschae solemnitas vno die, & tempore celebranda. *Carthag.iv.cap.63.* *De conf. d.3.c.23.*

CAP. VII.

Placuit, vt sanctum pascha ab omnibus sacerdotibus vno tempore celebretur. *Aurel. iv. cap.1.*

CAP. VIII.

Paschale festum vno die celebramus, & tempore, ne in Iudaicum decidamus errorem. *Tolet.x.cap.1.*

CAP. IX.

Euangelizamus vobis de consonantia sanctissimae paschae, quia vestris orationibus est correctum etiam hoc opus; ita vt omnes orientales fratres, qui cũ Iudaeis primitus celebrabant, consone cum Romanis, & vobiscum, & eum

cum omnibus ab initio paſcha cuſtodientibus ex hoc tempore debeant cuſtodire. *Epiſtula Conc. Nic. ad eccleſ. Alexandr. in Tripart. lib.2.c.12.& apud Theodoret.lib.1.c.9.*

CAP. X.

Cum de ſanctiſſimo feſto diei paſchatis diſceptaretur, communi omnium ſententia rectũ eſſe videbatur, vt omnes vbique Chriſtiani vno, eodemque die illud celebrarent. Quid enim praeſtabilius, quidue auguſtius eſſe poterat, quam vt hoc feſtum, per quod ſpem immortalitatis haberemus, vno modo, & ratione apud omnes * continenter obſeruaretur? &c. Illud etiam facile poteſt intelligi, maximum nefas eſſe, vt in tanto, & tam ſollemni religionis noſtrae feſto regnet diſſenſio. Vnum enim libertatis noſtrae diem feſtum, hoc eſt ſanctiſſimae paſſionis Saluator noſter nobis tradidit, vnamque ſuam eccleſiam catholicam eſſe voluit: cuius quidem membra tametſi * in multa, & varia loca diſperſa ſint, tamen vno ſpiritu, hoc eſt, diuina voluntate, & nutu * coaleſcunt. Veſtrae igitur ſanctitatis prudentia accurate ſecum conſideret, quam graue, immo vero quam indecorum ſit, vt eiſdem diebus alij ieiunijs vacent, alij agitent conuiuia: ac poſt dies paſchatis alij in feſtis, & animorum remiſſione verſentur, alij praeſcriptis ieiunijs ſe *dent. Quapropter iſtud rectius inſtituendum eſt, & ad vnam *formam, ac modum redigendum: hoc enim, ſicut omnes ſatis animaduertere exiſtimo, diuina prouidentia vult. & quoniam iſtud ſic via, & ratione gerendum erat, vt nihil nobis cum conſuetudine parricidarum, & illorum, qui necis Domini auctores extiterunt, eſſet commune; & modus ille eximius, decoruſque ſeruandus eſſet, quem omnes eccleſiae totius orbis partes, vel verſus occidentem, vel verſus meridiem, vel verſus ſeptemtriones incolentes ſeruant, [ac nonnullae etiam, quae in locis ad orientem ſpectantibus *habitant: idcirco omnes in praeſentia hoc recte ſe habere arbitrati ſunt, &c. Illud ſedulo reputantibus, ſanctiſſimum inſtitutum eſſe, vt omnes communi conſilio id ratum cupiant, quod accurata, & recta ratio poſtulare videtur; *quodque * nihil cum Iudaeorum periurio *habet commercij. Verum vt ſummam rei breuiter complectam, viſum eſt communi omnium iudicio, ſacratiſſimum Paſchatis feſtum vno, eodemque die celebrandum eſſe, &c. *Conſtantin. Imp. in epiſt. ad eccleſias de concil. Nicaen. poſt med.*

* ſincere inuiolateq. al.
* in mul. variiſque locis congregetur.
* fouetur
* dedant.
* normã.
* quẽ nõnulli, qui ad orientem habitant, non admittũt.
* habere.

Paſcha celebretur die Dominico. Tit. II.

CAP. I.

Omnibus Epiſcopis, & presbyteris praeceptum eſt, paſchae obſeruantiam cuſto'dire a luna xiv. vſque ad xxi. ita vt dominicus dies coruſcet. *Siluest. in ſyn. Rom. cclxxv. Epiſcoporum c.2.*

CAP. II.

Paſcha Domini die dominica annuis ſollemnitatibus eſt celebrandum. iſtis ergo temporibus Hermes doctor fidei, & ſcripturarum effulſit inter nos, & licet nos idem paſcha praedicta die celebremus; quia tamen quidam inde dubitarunt, ad corroborandas animas eorum eidem *Hermae Angelus domini in habitu paſtoris apparuit; & praecepit ei, vt paſcha die dominico ab omnibus celebraretur. Vnde & vos Apoſtolica auctoritate inſtruimus omnes eadem ſeruare debere; quia & nos eadem ſeruamus; nec debetis a capite quoquomodo diſſidere. *Pius epiſt. 1. in princ. Iuo par. 4. c. 3. decr.*

De conſe. d. 3. noſſe cap. 21.
* Hermeti.

CAP. III.

Celebritatem ſancti paſchae die dominica agi debere, praedeceſſores noſtri iam ſtatuerunt; & nos illud vobis eadem die celebrari ſollemniter mandamus: quia non decet, vt mẽbra a capite diſcrepent, nec contraria gerant. A quartadecima vero luna primi menſis vſque ad viceſimumprimum eiuſdem menſis diem, eadem celebretur feſtiuitas. Eodem vero tempore baptiſmus celebrandus eſt catholicus. *Victor ep. 1. in prin. Iuo par. 4. decr. Anſel. lib. 9. c. 60.*

De conſe. D. ſt. 3. c. 22.

CAP. IV.

Sanctum diem paſchae in communi omnes ſeruemus dominica poſt xiv. lunam primi menſis. *Angli. c. 1. ex Beda hiſt. Eccleſ. lib. 4. cap. 5.*

CAP. V.

Pius frater Paſtoris, &c. ſub huius Epiſcopatu frater ipſius Hermes librum ſcripſit, *qui dicitur Paſtoris*, in quo mandatum cõtinetur, quod ei praecepit Angelus Domini, cum veniret ad eum in habitu paſtoris, vt ſanctum paſcha die dominica celebraretur. *Damaſ. in Pij. Iuo par. 4. c. 145. decr.*

CAP. VI.

Victor conſtituit, vt ſanctum paſcha die dominico celebraretur, ſicut Pius * &c. Et fecit concilium, & collatione facta cum presbyteris, ac diaconibus, accerſitoque Theophilo Alexandriae Epiſcopo conſtituit, vt a *decima tertia luna primi menſis, vſque ad xxi. die dominica cuſtodiatur ſanctum paſcha. *Damaſ. in Vict.*

* Eleutherius.
* xiv.

De modo, quem tenebant antiqui in diuulgando paſchate. Tit. III.

CAP. I.

Paſchale feſtum, quo ſacramentum ſalutis humanae maxime continetur, quamuis in primo ſemper menſe celebrandum ſit, ita tamen eſt lunaris curſus condicione mutabile, vt ple-

vt plerumque sacratissimi diei ambigua currat electio,& ex hoc fiat plerumque, quod non licet;vt nõ simul omnis ecclesia,quod non nisi vnum esse oportet,obseruet. Studuereq. sancti patres occasionem huius erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino Episcopo delegantes : quoniam apud Aegyptios huius supputationis antiquitus tradita esse videbatur peritia, per quã,qui annis singulis dies praedictae sollemnitatis eueniret, sedi Apostolicae indicaretur, vt huius scripti ad longinquiores ecclesias iudicium generaliter percurreret. *Leo epist. 62. in princ. ad Martian. Aug. vide epist. 63. ad Eudoxiam Aug. & epist. 66. ad Iulian. Episcop.*

CAP. II.

Tempore synodi dies paschatis diuulgetur. *Carth. c. 34. G. Carth. iij. c. 41. L. Afric. c. 1. L.*

CAP. III.

Vt ab ecclesia Carthaginensi nuntietur dies paschatis. In synodo singulis annis celebrando nunciabitur. *Carth. cap. 52. G. Afric. cap. 18. L. Carth. iij. cap. 1. & 41. L.*

CAP. IV.

De consecr. d. 3. c. placuit. 24. Dies paschatis subscriptione formatarum omnibus insinuetur. *Carth. cap. 74. G. Afric. cap. 40. Carth. v. cap. 7. L.*

CAP. V.

Omnes Africanae prouinciae Episcopi obseruationem paschalem ab ecclesia Carthaginensi curet accipere. *Carth. iij. cap. 1.*

CAP. VI.

Placuit, vt sanctum pascha, secundum Laterculum Victoris ab omnibus sacerdotibus vno tempore celebretur. quae festiuitas annis singulis ab Episcopo epiphaniorum die in ecclesijs denuncietur. De qua solemnitate, quotiens aliquid dubitatur, inquisita, vel agnita per Metropolitanos a sede Apostolica sacra constitutio teneatur. *Aurelian. iv. cap. 1.*

CAP. VII.

De consecr. d. 3. c. 25. Placuit. Postquam omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata, super venturum ipsius anni pascha, quota kalen. die, vel quota luna debeat suscipi, a Metropolitano Episcopo nuncietur: quod ceteri Episcopi, vel clerus reliquus breuiculo subnotantes, vnusquisque in sua ecclesia adueniente natalis Domini die, astante populo, post lectionem euangelicam nunciet, vt initium Quadragesimae nullus ignoret, In cuius principio conuenientes in vnum vicinae ecclesiae per triduum cum psalmis per sanctorum basilicas ambulantes celebrent litanias. *Brac. ij. cap. 9.*

CAP. VIII.

Omnes presbyteri ante Epiphaniam missos suos dirigant, qui eis de principio Quadragesimae nuncient, & in ipsa Epiphania ad populum indicent. *Antisiod. cap. 2.*

CAP. IX.

Solet in Hispanijs de sollemnitate paschali varietas existere praedicationis: diuersa enim obseruantiae laterculorum paschalis festiuitatis, interdum errorem parturit. Proinde placuit, vt ante tres menses epiphaniorum Metropolitani sacerdotes litteris se inuicem inquirant, vt communi scientia edocti, diem resurrectionis Christi, & comprouincialibus suis insinuent, & vno tempore celebrandum annũcient. *Tolet. iv. cap. 4.*

CAP. X.

Placuit omnibus nobis, vt deinceps cuncti confinitimi Episcopi, nullam sibi occasionem obijcientes, aut longinquitate itineris praecauentes, annua recursione de festiuitate paschali, tempore congruo Primatem suum, sub cuius potestatis manserint regimine, inquirant; vt quo die, & tempore, illis paschae festum pronunciauerit, sollicita veneratione peragant. *Caesaraug. iij. cap. 2.*

Diuersi dies, in quibus incidit pascha. Tit. IV.

CAP. I.

Arbitror damnari Victorinum Pictauiensis regionis Antistitem, qui in sua ferocitate quidquid vellet affirmabat hominibus: & cyclos paschae pronũciabat fallaces, vt & hoc, quod constituit x. Kal. * Maij custodiri, vestro sermone cassetur, & vestro iudicio condemnetur, &c. & omnes damnarunt Victorinum Episcopum, qui ignorans lunae rationem, sub arbitrij sui tenacitate disrumpebat veritatem. & Siluester dedit (ei) anathema, & damnauit extra vrbes suas. *Siluester in synodo Romana cclxxxiv. Episcop. cap. 2.* * April. al.

CAP. II.

Has litteras de ratione paschali futuri anni praescripsi. Nam cũ ante diem xi. Kalend. Aprilis paene luna xvi. colligatur, nam quippiam minus est: itemq. cum in ante diem iv. Kalendar. earumdem veniat xxiii. existimaui xi. Kalendar. memoratar. die, festa paschalis celebranda: quoniam xxiii. luna nullum pascha vmquam ante hoc pascha factum esse cognouimus, &c. Prudentiae tuae erit, eum vnanimis, & consacerdotibus nostris hanc ipsam rem in synodo religiosissimã tractare, &c. *Innocent. epist. 11.*

CAP. III.

Ab xi. Kalendar. Aprilium vsque in * x. Kalen. Maiar. legitimum spatium est praefinitum, intra quod omnium varietatum necessitas concludatur, vt pascha Dominicum nec prius possumus habere, nec tardius. quod enim in x. & in ix. Kalendar. Maiar. videtur nonnunquam peruenisse festiuitas, quadã ratione defenditur, quia & si dies resurrectionis vltra terminum videtur exisse, dies tamen passionis limitẽ positum non inuenitur egressus. Ad octauum autem Kalendar. Maiar. paschalem obseruantiam perducere, aperta transgressio est. *Leo ad Maurit. Aug. epist. 62. v. epist. seq. ad * Eudox. Aug.* * xi. * Eudoch.

CAP. IV.

Pascha futurum nos si Deus voluerit xi. Kalendar. * x. al.

lendar. Maiar. die celebraturos esse cognoscite. *Vigil. epist. 1. cap. 5.*

CAP. V.

Quaedam vilissima possessio, Meltinas appellatur, in montibus arduis, ac siluis densissimis cōstituta, illicq. perparua, atque vili opere constructa est ecclesia. In cuius baptisterio nocte sacrosancta paschali baptizandi hora, cū nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur, paucisq. qui fuerint, consecratis, cum deductorium nullum habeat, vt aqua venerat, ex sese descendit. Tūc ergo cum error *(de die Paschatis)* ortus fuisset consuetis lectionibus nocte sacra discussis, cum presbyter, secundum morem baptizandi, horam requireret, vsque ad lucem aqua non veniente, nō consecrati, qui baptizandi fuerant, recesserunt. Vt ergo breuiter narrem, illa nocte, quae lucescebat in diem Dominicam, x. die Kal. Maij, fons sacer hora competenti repletus est, &c. *Paschasin. Episc. in epist. ad Leo. Papam.*

CAP. VI.

Instantis dominicae passionis numerum, qui vestris continetur litteris, ex repositis apud nos diei paschalis annalibus recte habere significamus. & ante quidem scientes, & nunc scrupulosius requirentes sine dubitatione mūdi festiuitatem incolentes nos celebrare XIII. Kal. Maiar. die optamus; qui est proprie nonus decimus dies futuri mensis Aprilis. *Ioan. Episc. CP. ad Hormisd. Papam.*

CAP. VII.

De paschali die vestra beatitudo cognoscat concordare orientalium cum Apostolica sede sententiam, vt XIIII. kalend. Maiar. die festiuitas celebranda speretur: sicut Ioannis quoque CP. Antistitis relatione clarebit. *Germanus Episcop. Felix & Dioscor. diaconus, Blandus presb. in suggestione ad Hormisdam Papam.*

Ne quisquam pascha celebret cum Iudaeis, neque alias ferias agat, aut illorum, aut gentilium. Tit. V.

CAP. I.

* brumā f. 26. q. 7. c. 14. SI quis Kal. Ianuarias, & *broma, *(ritu paganorum)* colere praesumpserit, &c. anathema sit. *Zach. in syn. Rom. cap. 9. Burch. lib. 10. cap. 16. Iuo par. 11. cap. 43. decr.*

CAP. II.

Si Episcopus, presbyter, diaconus pascha ante aequinoctium vernum cum Iudaeis celebrauerit, deponatur. *Apost. cap. 7. G. 8. L.*

CAP. III.

Si Episcopus, presbyter, diaconus, clericus ieiunet cum Iudaeis, vel festos dies cum eis celebret, vel suscipiat ab eis xenia eorum festorum, vt azyma, aliudve deponatur, laicus excommunicetur. *Apost. cap. 70.*

CAP. IV.

De die sabbato non colendo. *Greg. lib. 11. epist. 3. regist. Nicol. ad consult. Bulg. cap. 10. vide tit. ne Christiani diebus festis rebus seruilibus operam dent.*

CAP. V.

Omnes laici, qui audent dissoluere definitionē sanctae & magnae synodi Nicenae, quae collecta est praesente pietate Dei amantissimi Cōstantini de sancto festo salutiferae paschae, excōmunicati, & eiecti sint ab Ecclesia, si permanserint contentiose impugnantes, quae recte decreta sunt. Qui vero praesunt ecclesiae Episcopus, presbyter, diaconus, si deinceps audeant in subuersionem populorum, & seditionem ecclesiarum se separare, & cum Iudaeis pascha celebrare; hunc sancta synodus alienū iudicat ab ecclesia, vt qui non sibi tantum peccati, verum etiam multis caussa sit corruptionis, & subuersionis: & non solum ipsos deponit haec synodus a ministerio, sed & qui audent ipsis communicare post depositionem: depositos vero priuat externo honore, quo sanctus canon, & sacerdotium Dei promeruit. *Antioche. cap. 1.*

CAP. VI.

Non oportet christianos Iudaizare, & sabbato vacare, sed dominico die. Iudaizantes anathema a Christo sint. *Laodic. cap. 29.*

CAP. VII.

Non oportet a Iudaeis, vel haereticis festiuas res accipere, aut communicare festis eorum. *Laod. cap. 37.*

CAP. VIII.

Quod nō oportet a Iudaeis azima accipere, vel eorum impietatibus communicare. *Laod. cap. 38.*

CAP. IX.

Non oportet cum gentilibus festa celebrare, & communicare sacrilegae impietati eorū. *Laodic. cap. 39.*

CAP. X.

Superstitionibus Iudaicis, vel ferijs inhaerentem, a conuentu ecclesiae separandum. *Carth. iv. c. 89. Burch. lib. 10. c. 7. Iuo lib. 8. tit. 6. c. 4. panor. & par. 11. c. 35. decr. Tarrac. lib. 4. cap. 73.* 26. q. 5. augurij. c. 11.

CAP. XI.

Ad nos peruenit, quosdam de populis catholicae fidei, execrabili ritu, die quinta feria, quae dicitur Iouis, excolere, & operationem non facere. quam rem pro Dei timore execrantes, & blasphemantes, quicumque ab hac die, praeter festiuitates in eo die venientes, ausus, vel ausa fuerit vacare, & operam non facere; si ingenuus est, aut ingenua, de ecclesia repellendus, & sub paenitentia mittendus anno vno, & eleemosyna, & fletu satisfaciat, vt ei Dominus ignoscat. Si seruus, aut ancilla fuerit, *contenta flagella correcti domino consignentur, & vltra talia eos obseruare non permittant. *Narbon. cap. 15.* *centena f.

CAP. XII.

Non licet iniquas obseruationes agere diebus kalendarum, & otijs vacare gentilibus. *Mart. Brac. cap. 74. Raban. cap. 24. de paenit. Burch. lib. 10. cap. 15. Iuo par. 11. cap. 42. decr.* 26. q. 7. c. 13.

CAP.

CAP. XIII.

Indignum videbatur, vt sanctissimum istud (*Paschae*) festum Iudaeorum ritum, & consuetudinem imitantes ageremus: qui quidem quoniam suas ipsorum manus *detestabili scelere polluerunt, caeco animorum errore irretiti merito tenentur, &c. Qui post necem Domino illatam, ex mentis statu deturbati, non ratione vlla, sed *temerario animorum impetu, quocumque insita ipsis, & innata insania rapiat, feruntur? Hinc etiam existit, quod nec in hac quidem parte veritatem perspiciant; *quippe cum prae errore longissime euagantes a conuenienti emendatione, sed eodem anno alterum pascha celebrent. Proinde quid est, cur istos imitemur, quos graui erroris morbo laborare constat? eodem namque anno idem festum denuo recolendo renouari non permittimus, &c. *Constantinus Imp. in epist. ad ecclesias de conc. Nicae. post princip.*

*immani

* impotenti

* qui, vt semper ipsi morem ab errore corrigi, sed

De perceptione Eucharistiae in paschate. Tit. VI.

CAP. I.

OMnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacerdoti, &c. Suscipiens reuerenter ad minus in paschate Eucharistiae sacramentum. *Innoc. iy. in conc. gen. Later. cap. 21.*

CAP. II.

Saeculares, qui in natali Domini, pascha, & pentecoste, non communicauerint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur. *Agathen. cap. 18. Burch. lib. 5. cap. 23. Iuo par. 2. cap. 33. decr. Caesar. lib. 11. cap. 19.*

CAP. III.

Comperimus, quod per nonnullas ecclesias in die sextae feriae passionis Domini, clausis basilicarum foribus, non celebratur officium, nec passio Domini populis praedicatur; dum idem Saluator noster Apostolis suis praecepit dicens: Passionem, & mortem, & resurrectionem meam omnibus praedicate. Ideoq. oportet eodem die mysterium crucis, quod ipse Dominus cunctis annunciandum voluit, praedicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum *postulare, vt paenitentiae compunctione mundati, venerabile festum Dominicae resurrectionis remissis iniquitatibus suscipere mereamur, corporisq. eius, & sanguinis sacramentum *mundi a peccato sumamus. *Tolet. iv. cap. 6.*

Mat. 16. d

* praesto lari al.

* mūdati

CAP. IV.

De communione in paschate mentio est. *Tolet. iv. cap. 10. Tolet. viy. cap. 9.*

CAP. V.

In die resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum. *Theodulphus ad presbyteros Aurelianos cap. 41.*

De cereo paschali. Tit. VII.

CAP. I.

PRecum, quae super cereum dicuntur, *meminit Greg. lib. 9. regist. epist. 28. Mariniano Episc. Rauen.*

CAP. II.

Lucerna, & cereus *intra vigilias apud quasdam ecclesias non benedicuntur, & cur a nobis benedicantur, inquirunt. Propter gloriosum enim noctis ipsius sacramentum, haec sollemniter benedicimus, vt sacrae resurrectionis Christi *mysterium, quod tempore huius noctis votiuae aduenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus. *Tolet. iv. cap. 8.*

* in peruigiliis Paschae al.

* ministerium al.

CAP. III.

Presbyteri oblationes, vel luminaria, &c. tamquam propria sua habeant, & cereus paschalis ad illuminanda altaria remaneat. *Synod. Bituricen. cap. 12. apud conc. Lemouicen. actio. 2.*

CAP. IV.

Zozimus per parochias concessit licentiam benedicendi cereum paschalem. *Ex Pontific.*

Ne Christiani, cum orant tempore paschali, & diebus dominicis se prosternant. Tit. VIII.

Vide lib. xix. tit. xiy.

Baptismus tantum in paschate, & pentecoste conferatur. Tit. IX.

Vide lib. xxiy. de Baptismo.

Virgines consecrentur in Epiphania, in Albis paschalibus, & in Apostolorum natalitiis. Tit. X.

Vide lib. ix. tit. lxvi.

Communia de Paschate. Tit. XI.

CAP. I.

QVotiens paschalis, aut ascensionis Domini, vel pentecostes, & epiphaniae, sanctorumque Dei fuerit agenda festiuitas singula-

Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Esdrae primus, & secundus. Liber Psalmorum CL. Prouerbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Iob, Hester, duodecim Prophetae, id est, Osee, Amos, Ioel, Abdias, Ionas, Michaeas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias; item Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel. Noui autem testamenti euangelia quatuor, secundum Matthaeum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem, Actus Apostolorum, epistulae catholicae septem, Iacobi vna, Petri duae, prima, & secunda; Ioannis tres, prima, secunda, & tertia; Iudae vna, epistulae Pauli Apostoli numero quatuordecim, ad Romanos, ad Corinthios prima & secunda, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses prima & secunda, ad Timotheum prima, & secunda, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos. *Laodic. cap. 59.*

C A P. X.

Praeter canonicas scripturas nihil in ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum, sunt autem hae. Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesus Naue, Iudicum, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Iob, Psalterium Dauidicum, Salomonis libri quinque, libri duodecim Prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Esther, Esdrae libri duo, Machabeorum libri duo. Noui autem Testamenti Euangeliorum libri quatuor, Actuum Apostolorum liber vnus, Pauli Apostoli epistulae tredecim, eiusdem ad Hebreos vna, Petri Apostoli duae, Ioannis Apostoli tres, Iudae Apostoli vna, Iacobi vna, Apocalypsis Ioannis liber vnus. Quae ad notitiam Bonifacij fratris, & consacerdotis nostri, & Episcoporum illarum partium deducimus, vt haec confirment, quae nos a Patribus percepimus. *Carthag. cap. 24. G. Carthag. iij. cap. 47. L. Capit. lib. 1. cap. 20.*

C A P. X I.

Si quis dixerit, vel crediderit alias scripturas, praeter quas ecclesia catholica recipit, in auctoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit. *Tolet. I. in fin. forte conc. Aquis Celenis habiti.*

C A P. X I I.

Apocalypsim librum multorum conciliorũ auctoritas, & synodica sanctorum praesulum Romanorum decreta Ioannis euangelistae esse praescribunt, & inter diuinos libros recipiendum constituerunt: & quia plurimi sunt, qui eius auctoritatem non recipiunt, eumq. in ecclesia Dei praedicare contemnunt. Si quis eum non receperit, aut a pascha ad pentecostem missarum tempore in ecclesia non praedicauerit, excommunicationis sententiam habebit. *Tolet. iv. cap. 16.*

C A P. X I I I.

Dist. 38. c. ignorātia Sacerdotes legere sanctas scripturas admonentur, Paulo Apostolo dicente ad Timotheum: Intende lectioni, exhortationi, doctrinae; semper permane in his. Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditentur, &c. *1. Tim. 4.* *Tolet. iv. cap. 24. Burch. lib. 1. cap. 100. Ansel. lib. 7. cap. 114.*

C A P. X I V.

Omnis iste conuentus dixit, se scripturarum sanctarum monita, & canonum instituta diligenti indagatione perquirere, & indefessa atque infatigabili obseruatione, auxiliante Domino, velle perficere. *Cabilonen. sub Carolo cap. 66.*

C A P. X V.

Quoniam nonnulli ausi sunt ea, quae dicuntur apocrypha sibi componere, & ea diuinae scripturae permiscere, de qua certiores facti sumus, quemadmodum tradita sunt patribus, qui ab initio ipsi verbi aspectores, & ministri fuimus: mihi quoque visum est a germanis fratribus admonito, & edocto, ab alto per seriem exponere, qui in canonem recepti, & traditi, & creduntur esse diuini libri, &c. Sunt itaque veteris quidem Testamenti libri omnes numero vigintiduo. Tot enim, vt audiui, etiam elementa ab Hebraeis esse traditum est. Ordine autem, & nomine sic est vnusquisque. Primum Genesis, deinde Exodus, deinde Leuiticum, & post eum Numeri, & exinde Deuteronomium. Eum consequitur Iesus Naue, & Iudices, & postea Ruth. Et rursus deinceps Regnorum libri quatuor, & eorum primus quidem, & secundus in vnum librum connumerati. Tertius autem, & quartus similiter in vnum. Postea Paralipomena, seu derelicta, primus, & secundus similiter in vnum librum connumerati. Deinde Esdrae primus, & secundus similiter in vnum. Postea autem liber Psalmorum, & deinceps Prouerbia. Deinde Ecclesiastes, & Cantica Canticorum. His accedunt Iob, & reliqui prophetae, duodecim quidem in vnum locum connumerati. Deinde Esaias, Ieremias, & eum ipso Threni, seu Lamentationes. Baruch epistulae, & post ipsum Ezechiel, & Daniel. Ad hos vsque consistit vetus Testamentum. Noui quoque Testamenti libros dicere non est differendum. Sunt autem hi, quatuor Euangelia, secundum Mattheum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem. Deinde postea Actus Apostolorum, & epistulae, quae dicuntur canonicae, septem Apostolorum sic, Iacobi vna, Petri duae, deinde Ioannis tres, & post eas Iudae vna. Praeterea sunt Pauli quatuordecim epistulae, quae sic ordine scriptae sunt. Prima ad Romanos, deinde ad Corinthios prima & secunda, & post eas ad Galatas, & deinceps ad Ephesios. Deinde ad Philippenses, & Colossenses, & post eas ad Thessalonicenses duae, & quae est ad Hebraeos, & statim ad Timotheum duae, ad Titum autem vna, & vltima ad Philemonem vna. Et rursus Apocalypsis Ioannis. Hi sunt fontes salutis, vt qui sitit, impleatur elo-

eloquiis, quae sunt in eis. In his solis pietatis doctrina annunciatur. Nemo his addat, nec ab his aliquid detrahat. De his autem Dominus Saducaeos quidem reprehendebat, dicens: Erratis non intelligentes scripturas. Iudaeos autem hortatur, scrutamini scripturas; quia hae sunt, quae de me testimonium perhibent. Sed vt res sit accuratior, & exactior, hoc quoque adiicio, scribens necessario, quod extra hos sunt alii quoque libri, non in canonem quidē redacti, sed quos legi a patribus decretum est, iis, qui nunc accedunt, & volunt in pietatis, veriq. cultus ratione initiari: Sapientia Salomonis, Sapientia Sirach, & Hester, & Iudith, & Tobias; & doctrina, quae dicitur Apostolorum, & Pastor, qui sunt tamen non aspernandi. *Athanasius epist. festiua.*

CAP. XVI.

Non oportet psalmos compositos, & vulgares in ecclesia dicere, neque libros, qui sunt extra canonem, legere, nisi solos canonicos noui, & veteris Testamenti. *Mart. Bracar. cap. 67.*

Vide Gregorium Nazianzenum in carminibus, & Amphilochium Iconij Episcopum ad Seleucum.

De aliis libris, quos recipit, vel reijcit ecclesia. Tit. XXIV.

Vide lib. xi. tit. xiv.

CAP. I.

Dist. 15. cap. 3. Sancta Romana ecclesia post illas veteris, vel noui Testamenti, quas regulariter suscepimus, etiam has suscipi non prohibet scripturas, id est, sanctam synodum Nicaenam trecentorum decem & octo patrum, mediante maximo Constantino Augusto, in qua Arius haereticus condemnatus est: sanctam synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio Seniore Augusto, in qua Macedonius haereticus debitam damnationem excepit: sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius condēnatus est, consensu beatissimi Caelestini Papae, mediante Cyrillo Alexandrinae sedis Antistite, & Archadio Episcopo ab Italia destinato: sanctam synodum Chalcedonensem mediante Marciano Augusto, & Anatalio Constantinopolitano Episcopo: in qua Nestoriana, & Eutychiana haereses simul cum Dioscoro, eiusq. complicibus damnatae sunt. Sed & si qua sunt concilia a sanctis Patribus hactenus instituta * post horum auctoritatem (*praeter) & custodienda, & recipienda, & decernimus, & mandamus. Item opuscula Beati Cypriani martyris, & Carthaginensis Episcopi. Item opuscula B. Gregorij Nazianzeni Episcopi. Item opuscula B. Basilij Cappadociae Episcopi. Item opuscula beati Athanasii Alexandrini Episcopi. Item opuscula B. Cyrilli Alexandrini Episcopi. Item opuscula B. Ioannis Constantinopolitani Episcopi. Item opuscula B. Theophili Alexandrini Episcopi. Item opuscula B. Hilarij Pictauiensis Episcopi. Item opuscula B. Ambrosij Mediolanensis Episcopi. Item opuscula B. Augustini Hipponensis Episcopi. Item opuscula Beati Hieronymi presbyteri. Item opuscula Prosperi viri religiosissimi. Item epistulam Beati Leonis Papae ad Flauianum Constantinopolitanum Episcopum destinatam: cuius textum quispiam si vsque ad vnum iota disputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. Item opuscula, atque tractatus omnium orthodoxorum Patrum, qui in nullo a sanctae Ecclesiae Romanae consortio deuiarunt, nec ab eius fide, vel praedicatione sciuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei vsque in vltimum diem vitae suae fuere participes, legendos decernimus. Item [decretales epistulas, quas beatissimi Papae diuersis temporibus ab vrbe Romana pro diuersorum patrum consolatione dederunt, venerabiliter recipiendas. (Dist. 19. cap. 1. p. consonat.) Item gesta sanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis *ista catholicorum dubitet, (* ita esse al.) & maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratia Dei, & adiutorio vniuersa tolerasse?] Sed ideo secundum antiquam consuetudinem, singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia & eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorantur: & ab infidelibus, aut *dictis (*idiotis al.) superflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur; sicut cuiusdam Quirici & Iulitae, sicut Georgij, aliorumq. huiusmodi passiones, quae ab haereticis perhibentur compositae: propter quod, vt dictum est, ne vel leuis subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum praedicta eccclesia omnes martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis, quam hominibus noti sunt, omni deuotione veneramur. Item vitas Patrum Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. Item actus beati Syluestri Apostolicae Sedis Praesulis, licet eius qui conscripsit, nomen ignoretur, a multis tamen in vrbe Roma catholicis legi cognoscimus, & pro antiquo vsu multae haec imitantur ecclesiae. Item *scripturam (* scripta) dē inuentione crucis Dominicae, & * aliam scripturam (*alia scripta) de inuentione capitis Ioannis Baptistae, nouellae quaedam relationes sunt, & nonnulli eas catholici legunt. Sed cum haec ad catholicorum manus *peruenerint (* adueniunt), Beati Pauli Apostoli praecedat sententia: Omnia probate: quod bonum est, tenete. (1. Thes. 5.) Item Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus. Sed quo-

quoniam Beatus Hieronymus cum in aliquibus de arbitrij libertate notauit illa sentimus, quae praedictum Beatum Hieronymum sentire cognoscimus: & non solum de Rufino, sed etiam de diuersis, quos vir saepius memoratos zelo Dei, & fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula, quae vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus. Reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. Item Chronica Eusebij Caesariensis, & eiusdem ecclesiasticae historiae libros, quamuis in primo narrationis suae libro tepuerit, & postea in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici vnum conscripserit librum: propter rerum tamen notitiam singularem, quae ad instructionem pertinent, vsquequaque non dicimus renuendos. Item Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessariam aduersus paganorum calumnias dignam ordinauit historiam, miraque breuitate contexuit. Item venerabilis viri Sedulij paschale opus, quod heroicis descripsit versibus insigni laude praeferimus. Item Iuuenci nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur. Cetera, quae ab haereticis, siue schismaticis conscripta, vel praedicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica Romana ecclesia, e quibus pauca, quae ad memoriam venerunt, & a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. In primis Ariminensem synodum a Constantio Caesare, Constantini Augusti, filio congregatam, mediante Tauro praefecto, ex tunc, & nunc vsque in aeternum confitemur esse damnatam. Item itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis libri decem, apocryphum. Actus nomine Andreae Apostoli; apocryphi. Actus nomine Thomae Apostoli, apocryphi. Actus nomine Philippi apocryphi. Euangelium nomine Thaddaei, apocryphum. Euangelium nomine Matthiae, apocryphum. Euangelium nomine Petri Apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Iacobi minoris, apocryphum. Euangeliũ nominae Barnabae, apocryphum. Euangelium nomine Thomae, quo vtuntur Manichaei, apocryphum. Euangelium nomine Bartholomaei Apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreae Apostoli, apocryphum. Euangelia, quae falsauit Lucianus, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. Euangelia, quae falsauit * Esitius, apocrypha. Liber de natiuitate Saluatoris, & de Maria, & obstretice, apocryphus. Liber, qui appellatur Pastoris, apocryphus. Libri omnes, quos fecit* Lucius discipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber de filiabus Adae Geneseos, apocryphus. Centimetrum de Christo, virgilianis compaginatum versibus, apocryphum. Liber, qui appellatur actus Teclae, & Pauli Apostoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber Prouerbiorum, qui ab haereticis conscriptus, & sancti Xysti nomine praenotatus est, apocryphus. Reuelatio, quae appellatur Pauli Apostoli, apocrypha. Reuelatio, quae appellatur Thomae Apostoli, apocrypha. Reuelatio, quae appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur transitus, id est assumptio sanctae Mariae, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia Adae, apocryphus. Liber Ogiae nomine gigantis, qui ab haereticis cum dracone post diluuium pugnasse perhibetur, apocryphus. Liber, qui appellatur testamentum Iob, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia sancti Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur paenitentia Ioannis, & Mambrae, apocryphus. Liber, qui appellatur sortes Apostolorũ, apocryphus. Liber, qui appellatur laus Apostolorũ, apocryphus. Liber canonum Apostolorum, apocryphus. Liber physiologus, qui ab haereticis conscriptus est, & beati Ambrosij nomine signatus, apocryphus. Historia Eusebij Pamphili, apocrypha. Opuscula Tertulliani, apocrypha. Opuscula Lactantij, apocrypha. Opuscula Aphricani, apocrypha. Opuscula Posthumiani, & Galli, Apocrypha. Opuscula Montani, Priscillae, & Maximillae, apocrypha. Opuscula omnia Fausti Manichaei, apocrypha. Opuscula commodiani, apocrypha. Opuscula alterius Clementis, Alexandrini, apocrypha. Opuscula Tatij Cypriani, apocrypha. Opuscula Arnobij, apocrypha. Opuscula Tyconij, apocrypha. Opuscula Cassiani, presbyteri galliarum, apocrypha. Opuscula Victorini Pictauiensis, apocrypha. Opuscula Fausti Rhegiensis Galliarum apocrypha. Opuscula * Frumenti, caeci, apocrypha. Epistula Iesu ad Abagarum Regem, apocrypha. Epistula Abagari ad Iesum, apocrypha. Passio * Cyrici, & Iulitae, apocrypha. Passio Georgij, apocrypha. Scriptura, quae appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Philacteria omnia, quae non Angelorum, vt illi confingunt, sed daemonum magis arte conscripta sunt, apocrypha. Haec, & omnia his similia, quae Simon Magus, Nicolaus, Cerinthius, Marcion, Basilides, Ebion, Palus etiam Samosatenus, Photinus, & Bonosus, & qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscaenissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, siue Manichaeus, Faustus, Africanus, Sabellius, Arius, Mecedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Caelestius, Donatus, Eustathius, Iouinianus, Pelagius, Iulianus Celanensis, Caelestinus, Maximinus *, Priscillianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus, Vnicus, Lampetius, Dioscorus, Euthyches, Petrus, & alius Petrus, e quibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit. Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis, nec non & omnes haeretici, eorumque disci-

* Hesychius.

* Leucius

* Frumentici

* Quirici

* Persilianus.

discipuli, siue schismatici docuerũt, vel cõscripserũt, quorũ nomina minime retinentur, non solum repudiata, verum etiam ab omni Romana Catholica, & Apostolica ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus, auctorumque sequacibus sub anathematis indissolubili vinculo in aeternum confitemur esse damnata. *Gelas. in synod. 70. Episcop. Hugo. de S. Victore didasca. lib. 4. cap. 14. & 15. Burc. lib. 3. cap. 220. & 221. Iuo lib. 1. tit. 11. cap. 3. panor. & par. 4. cap. 64. & 65. decret. Caesaraug. lib. 2. c. 23. Tarrac. lib. 1. cap. 232.*

CAP. III.

De libris prophanis, quos a Saracenis vos abstulisse, ac apud vos habere perhibetis, quid faciendum sit, inquiritis. Qui nimirum non sunt reseruandi; corrumpunt enim, sicut scriptum est, mores bonos colloquia mala: sed vtpote noxij, & blasphemi, igni tradendi. *Nicol. ad consul. Bulgar. cap. 103.* 1. Cor. 15. d

CAP. IV.

Quod nullum capitulum, nullus liber canonicus habeatur absque Rom. Pontificis auctoritate. *Greg. vij. lib. 2. Reg. in dictato.*

CAP. V.

Quare a veritatis hostibus, falso confictae sunt martyrũ historiae, vt Dei martyres ignominia afficerent, & qui eas audituri essent, ad infidelitatem deducerent, in ecclesia non publicari iubemus, sed eas igni tradi. Qui eas autem admittunt, vel tamquam veris ijs mentem adhibent, anathematizamus. *Trul. 63.*

De traditionibus. Tit. XXV.

CAP. I.

Apostolice instructi traditiones, quas accepimus, seruamus, omnia scilicet suscipientes, quae sancta catholica ecclesia scripto, & consuetudine admisit. Quorum de numero, cum & venerandarum imaginum essent figurationes, de his peculiariter egimus, &c. Verbum Domini nihil (*haeretici*) fecerunt; ecclesiasticas traditiones cessauerunt: quam ob caussam in nihilum redegit eos Deus. *Nicaen. ij. act. vij. in fine in epistul. ad clericos CP. ante canones in med.*

CAP. II.

Quis nesciat, aut non aduertat id, quod a Principe Apostolorum Petro Romanae ecclesiae traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari? nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum! &c. Saepe dilectionem tuam ad vrbem venisse, ac nobiscum in ecclesia conuenisse, & quem morem, vel in consecrandis mysterijs, vel in ceteris agendis arcanis teneat, cognouisse dubium non est. Quod sufficere arbitraremur ad informationem ecclesiae tuae, vel reformationem, si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses; quibus idcirco respondemus; non quod te aliqua ignorare credamus; sed vt maiori auctoritate tuos instituas: vel si qui a Romanae ecclesiae institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt scire valeamus, qui sint, qui aut nouitates inducunt, aut alterius ecclesiae, quam Romanae, existimant consuetudinem esse seruandã. *Innoc. epist. 1. in princ. Burch. lib. 3. cap. 125. Anselm. lib. 1. cap. 41. Iuo par. 4. cap. 67. decret.* Dist. 11. c. vlt.

CAP. III.

Nos consuetudinem, quae tamen contra fidem catholicam nihil vsurpare dignoscitur, *immotam permanere concedimus; siue de Primatibus constituendis, siue de ceteris capitulis; exceptis ijs, qui ex Donatistis ad Episcopatum perueniunt: quos prouehi ad Primatus dignitatem, &c. modis omnibus prohibemus. *Gregor. lib. 1. epist. 75. Episcopis Numidiae. Burch. lib. 3. cap. 124. Iuo lib. 2. tit. 12. cap. 21. panor. & par. 4. cap. 66. & 204. decret. Caesaraug. lib. 1. cap. 15.* Dist. 12. c. 8. vide d. 11. c. 6. consuetudinem. *inuiolatam al.

CAP. IV.

Quemadmodum illicita perpetrari non patimur, sic quae sunt consuetudinis non negamus. *Greg. lib. 7. epist. 81. Maximo Salonitano Episcopo.* Dist. 12. c. 9.

CAP. V.

Nouit fraternitas tua Romanae ecclesiae consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, vt siue in Romana, siue in *Gallicana, siue in qualibet ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicite eligas; & in Anglorum ecclesia, quae adhuc in fide noua est, institutione praecipua, quae de multis ecclesijs colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesijs, quae pia, quae religiosa, quae recta sunt elige: & haec quasi in fasciculum collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem depone. *Greg. ad Augustinum Anglor. Episcop. respon. 3. Iuo par. 2. c. 80. decr. Tarrac. lib. 6. cap. 152.* Dist. 12. c. 10. *Galliarum al.

CAP. VI.

Omnia, quae a diuinis scripturis, & Apostolicis traditionibus tradita sunt, in ecclesia fieri optamus. *Gangr. in fin. Iuo par. 8. cap. 321. decret.* Dist. 41. c. 5 perfi- ... menam.

CAP. VII.

Dogmatum, & praedicationum, quae in ecclesia custodita sunt, haec quidem ex scriptis mandata doctrina habemus; illa vero ex traditione Apostolorum nobis tradita in mysterio suscepimus, quae vtraque habent easdem vires ad pietatem. His autem nemo contradicet, qui rituum ecclesiasticorum, vel minimam experientiam habuerit. Si enim non scriptas consuetudines, tamquam non magnã potestatem habentes recusare voluerimus in rebus principalibus ipsum Euangelium imprudentes damno afficiemus, vel potius id, quod praedicatum est, ad solum nomen redigemus.

Nam

Nam vt eius, quod primum est, & maxime commune, primum mentionem faciam: Figura crucis eos, qui in nomine Domini nostri sperauerint, signari, quis per litteras docuit? Ad orientem verti inter orandum quae nos scriptura docuit? Verba ecclesiae, quae dicuntur in ostensione panis Eucharistiae, & calicis benedictionis, quis ex sanctis nobis scriptum reliquit? non enim iis vtique contenti sumus, quorum Apostolus, vel euangelium meminit; sed & praefamur, & alia subiungimus, vt quae magnam vim habeant ad mysterium, ex non scripta doctrina id accipientes. Aquam baptismatis benedicimus, & oleū vnctionis, & eum etiam, qui baptizatur; ex quibusnam scripturis Nonne ex tacita, & mystica traditione? Quid vero ipsū olei vsū, quaenā scriptis mandata oratio docuit? Vt ter autem immergatur homo, vnde? Quin & alia quoque quae circa baptismum fiunt, renuntiare Satanae, & Angelis eius, ex quanam sunt scriptura, non autem ex hac non publicata, & arcana doctrina, quā in minime curioso, & nequaquam plusquam oportet inuestigante silentio patres custodierunt, recte illi edocti, quae sunt in mysteriis praeclara, ac veneranda silētio seruare? Quae enim ne suspicari quidem licet iis, qui non sunt mysteriis initiati; quomodo consentaneū est eorum doctrinam in scripturis triumphare? &c. Haec est eorum, quae non scripta sunt, traditionis ratio, vt non saepius agitata dogmatum cognitio multis vtilis, & contemnenda reddatur propter consuetudinem. Aliud est enim dogma, & aliud praedicatio. Dogmata enim tacentur, praedicationes publicantur. Est autem silentij species obscuritas, qua vtitur scriptura, quae reddat dogmatum sententiam contemplatu difficilem ad eorum vtilitatem, qui in ea incidunt, &c. Deinde cum tot sint, quae scripta non sunt, & tantam vim habeant ad pietatis mysterium, vnam nobis dictionem, quae ad nos venit ex patribus, non concedent, quam nos ex non quaesita, & affectata consuetudine in non peruersis ecclesijs mansisse inuenimus, quae non paruam habet rationem, nec paruam affert vtilitatem ad misterii potentiam. *Basil. de Spiritu sancto ad Amphiloc. cap. 27.*

CAP. VIII.

Iam vero ad hoc, quod testibus careat ea, quae est cum spiritu conglorificatio, illud dicimus, quod si nihil aliud est, quod non sit scriptum, nec hoc admittatur; sin autem plurima mystica sine scriptis in Republica Christiana versantur, cum multis alijs hoc quoque suscipiamus. Apostolicum autem esse existimo, in non scriptis quoque traditionibus permanere. Laudo enim, inquit, vos, quod omnia mea memenistis, & quemadmodum tradidi vobis traditiones tenetis. Et illud: seruate traditiones, quas accepistis, siue per sermonem, siue per epistula. *2. Thess. 2.* Quarum quidem maxime vna est, & haec praesens; quam qui ab initio constituerunt posteris tradentes, vsu semper vna cum tempore procedente, per longam consuetudinem in ecclesiis actis radicibus firmam, stabilemque fecerunt. Numquid ergo si veluti in iudicio inopia probationis, quae fit per scripta laborantes, testium multitudinem adduxerimus, an non a vobis editam sententiam assequemur? Ego quidem sic existimo: In ore duorum, vel trium stabit omne verbum. *Deut. 17. 6.* Sin autem, & longum tempus pro nobis facere aperte vobis ostenderimus, an nō vobis videbimur dicere, probabiliter, non esse hanc concedendam aduersus nos actionem? Sunt enim quodammodo veneranda antiqua dogmata, quae tamquam in quadam canitie, in antiquitate habent venerationem. *Basil. de Spiritu sancto, cap. 29. ad Amphiloch.*

CAP. IX.

Qui doctrinas Sanctorum patrum, & traditionem catholicae ecclesiae contemnunt, &c. execratio. *Basil. Ancyrae Episcopus in confessione fidei anathematismo 7. apud syn. Nicaen. ij. act. 1.*

CAP. X.

Ego inquisibili ratione doctrinam sanctorum Apostolorum secundum traditionem sanctorum patrum tenens similiter honorem consubstantiali, & per omnia sanctae Trinitati offero, &c. *25. q. 1. c. 9.* Prima salus est, rectae fidei regulam custodire, & a patrū traditione nullatenus deuiare. *Ioannes CP. Episcop. in libello fidei ad Hormisdam ante med. & Hormisda epist. 5. ad Episcopos Hispaniae. vid. libellum quem detulerunt legati Romani in synod. viij. C.P. sub Hadran. ij. act. 1. Euseb. epist. 3. ante med. libellū Eulalij Episcop. Carthag. ad Bonif. ij. relatū in epist. vnica Bonifacij.*

LIBER XX.

De Paschate, & diebus festis.

Pascha celebretur eodem die ab omnibus. Tit. I.

CAP. I.

SANCTAE memoriae Theophilus Alexandrinae ecclesiae vrbis Episcopus, cum huius obseruationis annos centum numero collegisset lxxvi. paschale festum longe aliter, quam alii decreuerant, tenendum esse constituit. a primo augustae memoriae Theodosij iunioris consulatu succedentes sibi sacrae obseruantiae ordines ponens, vt longioris temporis ratio eius litteris teneatur ascripta, &c. in anno qui erit lxxvi. paschae dies inuenitur ascriptus, quem a passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis, admittit auctoritas. nam diem viij. Kalendarum Maiarum ab eo cognoscimus praefinitum, qui anni limitem antiquitus constitutum excedit; cum alij xv. Kalendarum Maiarum huic festiuitati deputauerint diem, &c. Quia ergo non leuiter delinquitur, si in principio sacramenti veritas, & vnitas, ab vniuersali ecclesia non tenetur; obsecro clementiam vestram, vt studium vestrum praestare dignemini: quatenus Aegyptij, vel si qui sunt alij, qui certam huius supputationis videntur habere notitiam scrupulum huius solicitudinis *(de die Paschae)* absoluant, vt eum diem generalis obseruantia dirigat, qui nec paternarum constitutionum normam relinquat, nec vltra praefixos terminos euagetur. *Leo epist. 62. ad Maurit. August. v. epist. 63. ad* Eudoxiam Aug. de eadem re.*

* Eudochiam

CAP. II.

De praesentis anni pascha, nulla dubitatio esse nobis potuit: sed de futuro, quod Theophilus Alexandrinae vrbis Episcopus * viij. Kal. Maiarum die, quod nunquam ita a tempore Dominicae resurrectionis est, credidit ascribendum. Vnde sollicitius congruit hoc requiri, vt omnis occasio tollatur erroris, &c. Ac ne, vel apud nos, vel apud Orientales, nascatur ex hac parte diuersitas, hoc instantius nostro nomine cum Christianissimo Principe agere tua dignetur dilectio, quamuis & ipse clementissimus Princeps se, inquisitione sollicitissima, curam hanc Aegyptijs delegasse, suis epistulis dignatus sit indicare. *Leo. epist. 66. in medio. ad Iulianum Episcopum. vide epist. 93.*

* ix. al.

CAP. III.

Petitionem de festiuitate paschali gaudeo ita a vestra pietate susceptam, vt confestim Nectarium agentem in rebus Alexandriam mitteret, &c. De qua re, quidquid ad pietatis vestrae notitiam perlatum fuerit, iubete me nosse; vt de obseruantia, quam non licet esse diuersam, quid potissimum sit tenendum, ecclesia vniuersalis agnoscat. *Leo epist. 68. ad Martianum Imper. in fin.*

CAP. IV.

Cum in omnibus diuinorum praeceptorum regulis exsequendis sacerdotalem obseruantiam oporteat esse concordem, maxime nobis principaliter prouidendum est, ne in paschalis festi die, vel ignorantia, vel praesumptio peccatum diuersitatis incurrat, &c. Cum igitur in quibusdam ascriptionibus patrum, futurum proxime pascha Domini, ab alijs in diem xv. Kal. Maij, ab alljs in diem viij. inueniatur ascriptum, &c. Nouerit fraternitas vestra, die viij. Kalend. Maiarum ab omnibus resurrectionem Dominicam celebrandam, & hoc ipsum per vos alijs esse fratribus intimandum, vt diuinae pacis consortio, sicut vna fide iungimur, ita vna solemnitate feriemur. *Leo epist. 93. ad Episcopos Galliarum, & Hispaniarum.*

CAP. V.

Pascha Domini vno die, & tempore per omnem orbem obseruetur, & iuxta consuetudinem, litteras ad omnes tu *(Siluester)* dirigas. *Arelat. cap. 1. Siluestro Rom. Pontif. Iuo par. 4. cap. 19. decr.* *De consf. d. 3. c. 26. de obseruatione.*

CAP. VI.

Paschae solemnitas vno die, & tempore celebranda. *Carthag. iv. cap. 65.* *De consf. d. 3. c. 23.*

CAP. VII.

Placuit, vt sanctum pascha ab omnibus sacerdotibus vno tempore celebretur. *Aurel. iv. cap. 1.*

CAP. VIII.

Paschale festum vno die celebramus, & tempore, ne in Iudaicum decidamus errorem. *Tolet. x. cap. 1.*

CAP. IX.

Euangelizamus vobis de consonantia sanctissimae paschae, quia vestris orationibus est correctum etiam hoc opus; ita vt omnes orientales fratres, qui cū Iudaeis primitus celebrabant, consone cum Romanis, & vobiscum, & cum

cum omnibus ab initio pascha custodientibus ex hoc tempore debeant custodire. *Epistula Conc. Nic. ad eccles. Alexandr. in Tripart. lib. 2. c. 12. & apud Theodoret. lib. 1. c. 9.*

CAP. X.

Cum de sanctissimo festo diei paschatis disceptaretur, communi omnium sententia rectu esse videbatur, vt omnes vbique Christiani vno, eodemque die illud celebrarent. Quid enim praestabilius, quidue augustius esse poterat, quam vt hoc festum, per quod spem immortalitatis habeamus, vno modo, & ratione apud omnes * continenter obseruaretur? &c. Illud etiam facile potest intelligi, maximum nefas esse, vt in tanto, & tam sollemni religionis nostrae festo regnet dissensio. Vnum enim libertatis nostrae diem festum, hoc est sanctissimae passionis Saluator noster nobis tradidit, vnamque suam ecclesiam catholicam esse voluit: cuius quidem membra, tametsi * in multa, & varia loca dispersa sint, tamen vno spiritu, hoc est, diuina voluntate, & nutu * coalescunt. Vestrae igitur sanctitatis prudentia accurate secum consideret, quam graue, immo vero quam indecorum sit, vt eisdem diebus alij ieiunijs vacent, alij agitent conuiuia: ac post dies paschatis alij in festis, & animorum remissione versentur, alij praescriptis ieiunijs se *dent. Quapropter istud rectius instituendum est, & ad vnam *formam, ac modum redigendum: hoc enim, sicut omnes satis animaduertere existimo, diuina prouidentia vult. & quoniam istud sic via, & ratione gerendum erat, vt nihil nobis cum consuetudine parricidarum, & illorum, qui necis Domini auctores extiterunt, esset commune; & modus ille eximius, decorusque seruandus esset, quem omnes ecclesiae totius orbis partes, vel versus occidentem, vel versus meridiem, vel versus septemtriones incolentes seruant, [ac nonnullae etiam, quae in locis ad orientem spectantibus *habitant: idcirco omnes in praesentia hoc recte se habere arbitrati sunt, &c. Illud sedulo reputantibus, sanctissimum institutum esse, vt omnes communi consilio id ratum cupiant, quod accurata, & recta ratio postulare videtur; *quodque * nihil cum Iudaeorum periurio *habet commercij. Verum vt summam rei breuiter complectam, visum est communi omnium iudicio, sacratissimum Paschatis festum vno, eodemque die celebrandum esse, &c. *Constantin. Imp. in epist. ad ecclesias de concil. Nicaen. post med.*

* sincere immolateq. al.
* in mul. variisque locis congregetur.
* fouetur
* dedant.
* normã.
* quę nõnulli, qui ad orientem habitant, non admittũt.
* habere.

Pascha celebretur die Dominico. Tit. II.

CAP. I.

Omnibus Episcopis, & presbyteris praeceptum est, paschae obseruantiam custodire a luna xiv. vsque ad xxi. ita vt dominicus dies coruscet. *Siluest. in syn. Rom. cclxxv. Episcoporum c. 2.*

CAP. II.

Pascha Domini die dominica annuis sollemnitatibus est celebrandum. istis ergo temporibus Hermes doctor fidei, & scripturarum effulsit inter nos, & licet nos idem pascha praedicta die celebremus; quia tamen quidam inde dubitarunt, ad corroborandas animas eorum eidem *Hermae Angelus domini in habitu pastoris apparuit; & praecepit ei, vt pascha die dominico ab omnibus celebraretur. Vnde & vos Apostolica auctoritate instruimus omnes eadem seruare debere; quia & nos eadem seruamus; nec debetis a capite quoquomodo dissidere. *Pius epist. 1. in princ. Iuo par. 4. c. 3. decr.*

De conse. d. 3. nosse cap. 21.
* Hermeti.

CAP. III.

Celebritatem sancti paschae die dominica agi debere, praedecessores nostri iam statuerunt; & nos illud vobis eadem die celebrari sollemniter mandamus: quia non decet, vt mẽbra a capite discrepent, nec contraria gerant. A quartadecima vero luna primi mensis vsque ad vicesimumprimum eiusdem mensis diem, eadem celebretur festiuitas. Eodem vero tempore baptismus celebrandus est catholicus. *Victor ep. 1. in prin. Iuo par. 4. decr. Ansel. lib. 9. c. 60.*

De conse. Dist. 3. c. 22.

CAP. IV.

Sanctum diem paschae in communi omnes seruemus dominica post xiv. lunam primi mensis. *Angli. c. 1. ex Beda hist. Eccles. lib. 4. cap. 5.*

CAP. V.

Pius frater Pastoris, &c. sub huius Episcopatu frater ipsius Hermes librum scripsit, *qui dicitur Pastoris*, in quo mandatum cõtinetur, quod ei praecepit Angelus Domini, cum veniret ad eum in habitu pastoris, vt sanctum pascha die dominica celebraretur. *Damas. in Pÿ. Iuo par. 4. c. 145. decr.*

CAP. VI.

Victor constituit, vt sanctum pascha die dominico celebraretur, sicut Pius * &c. Et fecit concilium, & collatione facta cum presbyteris, ac diaconibus, accersitoque Theophilo Alexandriae Episcopo constituit, vt a *decima tertia luna primi mensis, vsque ad xxi. die dominica custodiatur sanctũm pascha. *Damas. in Vict.*

* Eleutherius.
* xiv.

De modo, quem tenebant antiqui in diuulgando paschate. Tit. III.

CAP. I.

Paschale festum, quo sacramentum salutis humanae maxime continetur, quamuis in primo semper mense celebrandum sit, ita tamen est lunaris cursus condicione mutabile, vt ple-

ut plerumque sacratissimi diei ambigua currat electio,& ex hoc fiat plerumque, quod non licet;ut nō simul omnis ecclesia,quod non nisi unum esse oportet,observet. Studuereq. sancti patres occasionem huius erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino Episcopo delegantes : quoniam apud Aegyptios huius supputationis antiquitus tradita esse videbatur peritia, per quā,qui annis singulis dies praedictae sollemnitatis eueniret, sedi Apostolicae indicaretur, ut huius scripti ad longinquiores ecclesias iudicium generaliter percurreret. *Leo epist.62. in princ. ad Martian. Aug.vide epist.63.ad Eudoxiam Aug.& epist. 66. ad Iulian. Episcop.*

C A P. I I.

Tempore synodi dies paschatis diuulgetur. *Carth.c.34.G. Carth.iij.c.41.L. Afric.c.1.L.*

C A P. I I I.

Vt ab ecclesia Carthaginensi nuncietur dies paschatis. In synodo singulis annis celebrando nunciabitur. *Carth. cap.52.G. Afric. cap. 18.L. Carth.ij.cap.1.& 41.L.*

C A P. I V.

De consec. d 3.c.ple num.24. Dies paschatis subscriptione formatarum omnibus insinuetur. *Carth. cap.74.G. Afric. cap.40. Carth.v.cap.7.L.*

C A P. V.

Omnes Africanae prouinciae Episcopi observationem paschalem ab ecclesia Carthaginensi curet accipere. *Carth.iij.cap.1.*

C A P. V I.

Placuit,ut sanctum pascha,secundum Laterculum Victoris ab omnibus sacerdotibus uno tempore celebretur. quae festiuitas annis singulis ab Episcopo epiphaniorum die in ecclesijs denuncietur. De qua solemnitate,quotiens aliquid dubitatur,inquisita, uel agnita per Metropolitanos a sede Apostolica sacra constitutio teneatur. *Aurelian.iv.cap.1.*

C A P. V I I.

De consec. d 3.c.25. Placuit. Postquam omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata, super venturum ipsius anni pascha,quota kalen.die,vel quota luna debeat suscipi,a Metropolitano Episcopo nuncietur: quod ceteri Episcopi, vel clerus reliquus breuiculo subnotantes,vnusquisque in sua ecclesia adueniente natalis Domini die, astante populo,post lectionem euangelicam nunciet, vt introitum Quadragesimae nullus ignoret. In cuius principio conuenientes in vnum vicinae ecclesiae per triduum cum psalmis per sanctorum basilicas ambulantes celebrent litanias. *Brac.ij.cap.9.*

C A P. V I I I.

Omnes presbyteri ante Epiphaniam missos suos dirigant,qui eis de principio Quadragesimae nuncient,& in ipsa Epiphania ad populum indicent. *Antisiod.cap.2.*

C A P. I X.

Solet in Hispanijs de sollemnitate paschali varietas existere praedicationis: diuersa enim observantiae laterculorum paschalis festiuitatis,interdum errorem parturit.Proinde placuit, ut ante tres menses epiphaniorum Metropolitani sacerdotes litteris se inuicem inquirant,ut communi scientia edocti,diem resurrectionis Christi,& comprouincialibus suis insinuent, & vno tempore celebrandum annūcient. *Tolet. iv. cap.4.*

C A P. X.

Placuit omnibus nobis, ut deinceps cuncti confinitimi Episcopi, nullam sibi occasionem objicientes,aut longinquitate itineris praecauentes,annua recursione de festiuitate paschali, tempore congruo Primatem suum, sub cuius potestatis manserint regimine, inquirant, ut quo die, & tempore, illis paschae festum pronunciauerit, sollicita veneratione peragant. *Caesaraug.iij. cap.2.*

Diuersi dies,in quibus incidit pascha. Tit. I V.

C A P. I.

Arbitror damnari Victorinum Pictauiensis regionis Antistitem,qui in sua ferocitate quidquid vellet affirmabat hominibus:& cyclos paschae pronūciabat fallaces,ut & hoc, quod constituit x.Kal.* Maij custodiri, vestro sermone cassetur, & vestro iudicio condemnetur,&c.& omnes damnarunt Victorinum Episcopum,qui ignorans lunae rationem, sub arbitrij sui tenacitate disrumpebat veritatem.& Siluester dedit(ei)anathema, & damnauit extra urbes suas. *Siluester in synodo Romana cclxxxiv, Episcop. cap.2.* * April. al.

C A P. I I.

Has litteras de ratione paschali futuri anni praescripsi. Nam cū ante diem xi. Kalend. Aprilis paene luna xvi. colligatur;nam quippiam minus est : itemq. cum in ante diem iv. Kalendar. earumdem veniat xxiii.existimaui xi. Kalendar.memoratar. die, festa paschalia celebranda : quoniam xxiii. luna nullum pascha vnquam ante hoc pascha factum esse cognouimus,&c. Prudentiae tuae erit, cum vnanimis, & consacerdotibus nostris hanc ipsam rem in synodo religiosissimè tractare,&c. *Innocent. epist. 11.*

C A P. I I I.

Ab xi.Kalendar. Aprilium vsque in *x.Kalen.Maiar.legitimum spatium est praefinitum, intra quod omnium varietatum necessitas cōcludatur,ut pascha Dominicum nec prius possumus habere,nec tardius. quod enim in x. & in ix. Kalendar. Maiar. videtur nonnunquam peruenisse festiuitas,quadā ratione defenditur, quia & si dies resurrectionis vltra terminum videtur exisse,dies tamen passionis limitē positum non inuenitur egressus. Ad octauum autem Kalendar.Maiar.paschalem obseruantiam perducere,aperta transgressio est. *Leo ad Maurit. Aug.epist.62. v.epist.seq.ad * Eudox. Aug.* * xi. * Eudoch.

C A P. I V.

Pascha futurum nos si Deus voluerit xi.Kalendar. * x.al.

lendar. Maiar. die celebraturos esse cognoscite. *Vigil. epist. 1. cap. 5.*

CAP. V.

Quaedam vilissima possessio, Meltinas appellatur, in montibus arduis, ac siluis densissimis cōstituta, illicq. perparua, atque vili opere constructa est ecclesia. In cuius baptisterio nocte sacrosancta paschali baptizandi hora, cū nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur, paucisq; qui fuerint, consecratis, cum deductorium nullum habeat, vt aqua venerat, ex sese descendit. Tūc ergo cum error *(de die Paschatis)* ortus fuisset consuetis lectionibus nocte sacra discussis, cum presbyter, secundum morem baptizandi, horam requireret, vsque ad lucem aqua non veniente, nō consecrati, qui baptizandi fuerant, recesserunt. Vt ergo breuiter narrem, illa nocte, quae lucescebat in diem Dominicam, x. die Kal. Maij, fons sacer hora competenti repletus est, &c. *Paschasin. Episc. in epist. ad Leo. Papam.*

CAP. VI.

Instantis dominicae passionis numerum, qui vestris continetur litteris, ex repositis apud nos diei paschalis annalibus recte habere significamus. & ante quidem scientes, & nunc scrupulosius requirentes sine dubitatione mūdi festiuitatem nicolantes nos celebrare XIII. Kal. Maiar. die optamus; qui est proprie nonus decimus dies futuri mensis Aprilis. *Ioan. Episc. CP. ad Hormisd. Papam.*

CAP. VII.

De paschali die vestra beatitudo cognoscat concordare orientalium cum Apostolica sede sententiam, vt XIIII. kalend. Maiar. die festiuitas celebranda speretur, sicut Ioannis quoque CP. Antistitis relatione clarebit. *Germanus Episcop. Felix & Dioscor. diaconus, Blandus presb. in suggestione ad Hormisdam Papam.*

Ne quisquam pascha celebret cum Iudaeis, neque alias ferias agat, aut illorum, aut gentilium. Tit. V.

CAP. I.

* bruma f. 26. q. 7. c. 14. SI quis Kal. Ianuarias, &*broma, *(ritu paganorum)* colere praesumpserit, &c. anathema sit. *Zach. in syn. Rom. cap. 9. Burch. lib. 10. cap. 16. Iuo par. 11. cap. 43. decr.*

CAP. II.

Si Episcopus, presbyter, diaconus pascha ante aequinoctium vernum cum Iudaeis celebrauerit, deponatur. *Apost. cap. 7. G. 8. L.*

CAP. III.

Si Episcopus, presbyter, diaconus, clericus ieiunet cum Iudaeis, vel festos dies cum eis celebret, vel suscipiat ab eis xenia eorum festorum, vt azyma, aliudve deponatur, laicus excommunicetur. *Apost. cap. 70.*

CAP. IV.

De die sabbato non colendo. *Greg. lib. 11. epist. 3. regist. Nicol. ad consult. Bulg. cap. 10. vide tit. ne Christiani diebus festis rebus seruilibus operam dent.*

CAP. V.

Omnes laici, qui audent dissoluere definitionē sanctae & magnae synodi Nicenae, quae collecta est praesente pietate Dei amantissimi Cōstantini de sancto festo salutiferae paschae, excōmunicati, & eiecti sint ab Ecclesia, si permanserint contentiose impugnantes, quae recte decreta sunt. Qui vero praesunt ecclesiae Episcopus, presbyter, diaconus, si deinceps audeant in subuersionem populorum, & seditionem ecclesiarum se separare, & cum Iudaeis pascha celebrare; hunc sancta synodus alienū iudicat ab ecclesia, vt qui non sibi tantum peccati, verum etiam multis caussa sit corruptionis, & subuersionis: & non solum ipsos deponit haec synodus a ministerio, sed & qui audent ipsis communicare post depositionem: depositos vero priuat externo honore, quo sanctus canon, & sacerdotium Dei promeruit. *Antioche. cap. 1.*

CAP. VI.

Non oportet christianos Iudaizare, & sabbato vacare, sed dominico die. Iudaizantes anathema a Christo sint. *Laodic. cap. 29.*

CAP. VII.

Non oportet a Iudaeis, vel haereticis festiuas res accipere, aut communicare festis eorum. *Laod. cap. 37.*

CAP. VIII.

Quod nō oportet a Iudaeis azima accipere, vel eorum impietatibus communicare. *Laod. cap. 38.*

CAP. IX.

Non oportet cum gentilibus festa celebrare, & communicare sacrilegae impietati eorū. *Laodic. cap. 39.*

CAP. X.

Superstitionibus Iudaicis, vel ferijs inhaerentem, a conuentu ecclesiae separandum. 26. q. 5. augurij, c. 11.
Carth. iv. c. 89. Burch. lib. 10. c. 7. Iuo lib. 8. tit. 6. c. 4. panor. & par. 11. c. 35. decr. Tarrac. lib. 4. cap. 73.

CAP. XI.

Ad nos peruenit, quosdam de populis catholicae fidei, execrabili ritu, die quinta feria, quae dicitur Iouis, excolere, & operationem non facere, quam rem pro Dei timore execrantes, & blasphemantes, quicumque ab hac die, praeter festiuitates in eo die venientes, ausus, vel ausa fuerit vacare, & operam non fecere; si ingenuus est, aut ingenua, de ecclesia repellendus, & sub paenitentia mittendus anno vno, & eleemosyna, & fletu satisfaciat, vt eis Dominus ignoscat. Si seruus, aut ancilla fuerit, *contenta flagella correcti domino consignentur, & vltra talia eos obseruare non permittant. *Narbon. cap. 15.* *centena f.

CAP. XII.

Non licet iniquas obseruationes agere diebus kalendarum, & otijs vacare gentilibus. 26. q. 7. c. 13.
Mart. Brac. cap. 74. Raban. cap. 24. de paenit. Burch. lib. 10. cap. 15. Iuo par. 11. cap. 42. decr.

CAP.

CAP. XIII.

Indignum videbatur, vt sanctissimum istud (*Paschae*) festum Iudaeorum ritum, & consuetudinem imitantes ageremus: qui quidem quoniam suas ipsorum manus *detestabili scelere polluerunt, caeco animorum errore irretiti merito tenentur, &c. Qui post necem Domino illatam, ex mentis statu deturbati, non ratione vlla, sed *temerario animorum impetu, quocumque insita ipsis, & innata insania rapiat, feruntur? Hinc etiam existit, quod nec in hac quidem parte veritatem perspiciant; *quippe cum prae errore longissime euagantes a conuenienti emendatione, sed eodem anno alterum pascha celebrent. Proinde quid est, cur istos imitemur, quoa graui erroris morbo laborare constat? eodem namque anno idem festum denuo recolendo renouari non permittimus, &c. *Constantinus Imp. in epist. ad ecclesias de conc. Nicae. post princip.*

*immani

* impotenti

* qui, vt semper y... tantum ab erratis, ... de errorem non corrigunt, sed

De perceptione Eucharistiae in paschate. Tit. VI.

CAP. I.

Omnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacerdoti, &c. Suscipiens reuerenter ad minus in paschate Eucharistiae sacramentum. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 21.*

De paen. & rem. f. c. 12. Gre gor. ix eo. tit. in 4. vol. c. 10.

CAP. II.

Saeculares, qui in natali Domini, pascha, & pentecoste, non communicauerint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur. *Agathen. cap. 18. Burch. lib. 5. cap. 23. Iuo par. 2. cap. 33. decr. Caesar. lib. 11. cap. 19.*

De consec. d. 2. c. 19.

CAP. III.

Comperimus, quod per nonnullas ecclesias in die sextae feriae passionis Domini, clausis basilicarum foribus, non celebratur officium, nec passio Domini populis praedicatur; dum idem Saluator noster Apostolis suis praecepit dicens: Passionem, & mortem, & resurrectionem meam omnibus praedicate. Ideoq. oportet eodem die mysterium crucis, quod ipse Dominus cunctis annunciandum voluit, praedicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum *postulare, vt paenitentiae compunctione *mundati, venerabile festum Dominicae resurrectionis remissis iniquitatibus suscipere mereamur, corporisq. eius, & sanguinis sacramentum *mundi a peccato sumamus. *Tolet. iv. cap. 6.*

Mat. 16. 21

* praesto lari al.

* mūdati

CAP. IV.

De communione in paschate mentio est. *Tolet. iv. cap. 10. Tolet. viij. cap. 9.*

CAP. V.

In die resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum. *Theodulphus ad presbyteros Aurelianos cap. 41.*

De cereo paschali. Tit. VII.

CAP. I.

Precum, quae super cereum dicuntur, meminit *Greg. lib. 9. regist. epist. 28. Mariniano Episc. Rauen.*

CAP. II.

Lucerna, & cereus *infra vigilias apud quasdam ecclesias non benedicuntur, & cur a nobis benedicantur, inquirunt. Propter gloriosum enim noctis ipsius sacramentum, haec sollemniter benedicimus, vt sacrae resurrectionis Christi *mysterium, quod tempore huius noctis votiuae aduenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus. *Tolet. iv. cap. 8.*

*in peruigiliis Paschae al.

* ministerium al.

CAP. III.

Presbyteri oblationes, vel luminaria, &c. tamquam propria sua habeant, & cereus paschalis ad illuminanda altaria remaneat. *Synod. Bituricen. cap. 12. apud conc. Lemouicen. actio. 2.*

CAP. IV.

Zozimus per parochias concessit licentiam benedicendi cereum paschalem. *Ex Pontific.*

Ne Christiani, cum orant tempore paschali, & diebus dominicis se prosternant. Tit. VIII.

Vide lib. xix. tit. xij.

Baptismus tantum in paschate, & pentecoste conferatur. Tit. IX.

Vide lib. xxij. de Baptismo.

Virgines consecrentur in Epiphania, in Albis paschalibus, & in Apostolorum natalitiis. Tit. X.

Vide lib. ix. tit. lxvi.

Communia de Paschate. Tit. XI.

CAP. I.

Quotiens paschalis, ant ascensionis Domini, vel pentecostes, & epiphaniae, sanctorumque Dei fuerit agenda festiuitas singula-

capitula diebus apta ſubiungimus, &c. *Vigil. epiſt.1.c.3.*

CAP. II.

De igne paſchali, quod inquiſiſti, a ſanctis priſcis Patribus, ex quo per Dei, & domini noſtri Ieſu Christi gratiam, & pretioſo ſanguine eius eccleſia dedicata eſt, quinta feria* paſchae dum ſacrum chriſma conſecratur tres lampades magnae capacitatis ex diuerſis candelis eccleſiae oleo collecto, in ſecretiori eccleſiae loco, ad figuram interioris tabernaculi inſiſtente, indeficienter cum multa diligentia inſpectae ardebunt; ita vt oleum ipſum ſufficere poſſit vſque ad tertium diem. de quibus candelis ſabbato ſancto pro fontis ſacri baptiſmate ſumptus ignis per ſacerdotem renouabitur. *Zach epiſt. 5. ad Bonifacium Epiſcopum. ante med.*

** ante paſcha.*

CAP. III.

Magna dies (*vocatur dies paſchae.*) *Ancyr. cap.6.*

CAP. IV.

Formatae in fine habeant die paſchae, niſi obſcurum ſit, quando erit: tunc enim dies praeteritae paſchae adiungatur, quomodo ſolet, poſt conſulatum in publicis geſtis adſcribi. *Carthag. c. 109. G. Milevit. cap. 20. L. Afr. cap.73.*

CAP. V.

Ne ſancta oblatio pro benedictionibus, in feſto paſchatis ad aliam parochiam mittatur. *Laod. c.14.*

CAP. VI.

De conſe. d.4.c.123 d.95.c.4. Presbyteri ante paſchae ſollemnitatem chriſma petunt. *Carth.iv.c.36.L. Tolet. 1. c. 20. Vaſenſ. c.3. Vormatien.c.60. Capitul. lib.7, c.394. Burch.lib.4.c.76. Iuo p.1.c. 270. decret. & lib. 1.tit. 2. c. 94. panor. Caſar.lib.4.c.118.*

CAP. VII.

De conſe. d.4.ſymbolum.c.56. Ante octo dies dominicae reſurrectionis competentibus ſymbolum praedicatur. *Agat. cap.13. Burch.lib.4.cap.29. Iuo par. 1. c. 223. decr.*

CAP. VIII.

De conſe. d.3. c.6. Sacerdotibus omnibus eſt decretum, vt ante paſchae ſollemnitatem, nō quinquageſima, ſed quadrageſima teneatur. *Aurelianen. cap.24. al. 26.*

CAP. IX.

Non licet in vigilia paſchae ante horam ſecundam noctis vigiliam expedire: quia in illa nocte non licet poſt mediam noctem bibere, nec in natali Domini, nec in reliquis ſollemnitatibus. *Antiſiod.c.11.*

CAP. X.

A paſcha ad pentecoſtem in eccleſia liber Apocalypſis Ioannis Euangeliſtae praedicandus. *Tolet.iv.c.16.*

CAP. XI.

Paſchatis die ſancto militum manu templū profanatum, mulieres in baptiſmo vulneratae, ſanctiſſimus Christi ſanguis in militum veſtimenta fuſus, omniaque facinora paſſim admiſſa. Vacuae fidelibus Eccleſiae in tanta ſollemnitate relictae *lamentatur Io. Chryſoſt. in ep. ad Innocen.*

CAP. XII.

Eſt nuper proditum apud Conſtantinopolim, ſacratiſſimo paſchae venerabilis die, cum omnes paene in eundem locum vicinarum vrbium populos religio caſtigatiore, ſub praeſentia Principum, ritu celebranda collegerat, clauſas ſubito catholicas eccleſias, truſos in cuſtodiam ſacerdotes: ſcilicet vt eo potiſſimum tempore, quo indulgentia principali triſtia noxiorum clauſtra reſerantur, piae legis, & pacis miniſtros ſaeuus carcer includeret, &c. *Honorius Aug. ad Arcadium orientis princip. poſt princ.*

De dignitate diei dominici, & de reuerentia, quæ ipſi debetur. Tit. XII.

CAP. I.

Diem dominicum ob venerabilem reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti nō ſolum in paſcha celebramus, verum etiam per ſingulos circulos hebdomadarum ipſius diei imaginem frequentamus, &c. Die dominico exhilarati (*Apoſtoli*) non ſolum ipſum feſtiuiſſimum eſſe voluerunt, verumetiam per omnes hebdomadas frequentandum eſſe duxerunt. *Innoc.ep.1.c.4. Iuo lib. 2.tit. 14. c. 4. panor. & par.4.cap.28.decr. Tarrac.lib.5.c.70.* *De conſ. d.3.ſabbato.c.13.*

CAP. II.

Tantis diuinarum diſpoſitionum myſterijs eſt (*Dominica dies*) conſecrata, vt quidquid eſt a Domino inſignius conſtitutum, in huius diei dignitate ſit digeſtum. In hac mundus ſumpſit exordium: in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac Apoſtoli a Domino praedicandi omnibus gentibus euangelij tubam ſumunt, & inferendum vniuerſo mundo ſacramentum regenerationis accipiunt. In hac, ſicut beatus Ioannes Euangeliſta teſtatur, congregatis in vnum diſcipulis, ianuis clauſis, cum ad eos Dominus introiſſet, inſufflauit, & dixit: Accipite Spiritum ſanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c. In hac denique promiſſus a Domino Apoſtolis Spiritus ſanctus aduenit, vt celeſti quadam regula inſinuatum, & traditum nouerimus, in illa die celebranda nobis eſſe myſteria ſacerdotalium benedictionum, in quo collata ſunt omnia dona gratiarum. *Leo epiſt.79.cap.1. ad Dioſcor. Alexan. Iuo lib.3.tit.2.cap.6. panor. par.6.cap.70.decr.* *Diſt. 75. c. 9. quod die.in fi. Ioan. 20.c Ioan.14.b 16.e Act.2.a*

CAP. III.

Diem Dominicum inchoante noctis initio, id eſt, veſpere ſabbati, quae in prima lucceſcit ſabbati, quando ſignum inſonuerit, vel hora eſt ad veſpertinum celebrandum officium, non propter honorem ſabbati vltimi, ſed propter ſanctam

sanctam illam noctem primi sabbati, hoc est, dominici diei, cum omni reuerentia, & honorifica religione venerari omnibus mandamus christianis. Abstinete primum omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiam a proprijs coniugibus, & ab omni opere terreno, & nihil aliud vacare, nisi ad orationem: concurrere ad ecclesiam cum summa mentis deuotione, cessante omni causarum strepitu, cum caritate, & dilectione benedicere Deum Patrem, & laudare totis medullis cordis vnigenitum Dei Filium, qui istam diem per gloriosam suam sanctificauit resurrectionem: & hymnum dicere sancto Spiritui, qui eum benedixit per admirabilem suum aduentum, quando in igneis linguis super beatos descendit Apostolos. *Act. 2.* Sed & omnium paene dona charismatum in eadem sacratissima die creduntur in mundo collata. Nam ipsa die Dominus post resurrectionem *Ioan. 20.* in discipulis suis Spiritum sanctum ad remittenda peccata insufflauit. In ipsa in deserto Dominus de quinque panibus quinque *Matth. 14.* hominum millia pauit. In ipsa die manna pluit *Exod. 16.* de celis primum in eremo: & multae aliae spiritalium munificentiae rerum in ipsa die sunt manifestataque, quas cunctas longum esset per ordinem recenseri. *Isa. 58.* Ipsum est enim sabbatum Domini delicatum, de quo scriptura dicit: *Exo. 35.* Qui fecerit in eo opus seruile, idest peccati, morte moriatur. Porro si de illo sabbato diceret, quod Iudaei celebrant, &c. diceret tantum sabbatum; & nequaquam adderet delicatum, & meum. Sed quia differentiam voluit facere inter illud, & istud, quod est dominica dies, ideo addidit meum: ac si diceret meum, non vestrum: delicatum, non in vestris obseruationibus maculatum: & ideo cum omni reuerentia est a nobis honorandum, atque colendum. *Foroiul. c. 13.*

C A P. IV.

Christianorum religiosae deuotionis, quae, vt creditur, ex Apostolorum traditione, immo ecclesiae auctoritate descendit, mos inoleuit, vt ob memoriam Dominicae resurrectionis, diem dominicum venerabiliter, atque honorabiliter colat; quoniam eo die Deus lucem *Gen. 1.* mundi condidit; eo die, vt dictum est, Christus a mortuis resurrexit; *Matt. 28.* eo die paracletum Spiritum sanctum Apostolis misit de celis; *Act. 2.* eo die, vt a quibusdam doctoribus traditur, manna *Exod. 16.* pluit de celo. Haec, & his similia liquido demonstrant, hunc diem ceteris diebus celebriorem, & venerabiliorem fore, &c. Multi nostrorum visu, multi etiam quorumdam relatu didicimus, quosdam in hac die ruralia opera exercentes, fulmine interemptos; quosdam artuum contractione multatos; quosdam etiam visibili igne, corporibus, ossibusque simul sub momento absumptis, in cinerem subito resolutis, paenaliter occubuisse: & multa alia terribilia indicia extiterunt, & hactenus existunt, quibus declaratur, quod Deus in tanti diei dehonoratione offendatur. Proinde omnibus nobis visum est, vt primum sacerdotes, postea Reges, & Principes, cunctique fideles summopere procurent, vt tanti diei debita obseruatio, religiosaque deuotio, nunc vsque magna ex parte neglecta, ab hinc ob insigne christianitatis deuotius exhibeatur, &c. Quapropter specialiter, atque humiliter a sacerdotibus Imperialis celsitudo flagitanda est, vt eius a Deo ordinata potestas, ob honorem, & reuerentiam tanti diei, cunctis metum incutiat, ne in hac sancta, & venerabili die mercatus, & placita, & ruralia quaeque opera, nec non & quaslibet corrigationes vllius condicionis homines facere praesumant: quoniam dum haec agunt, & decus christianitatis offuscant, & nomen Christi blasphemantibus locum amplius detrahendi attribuunt. Decet igitur, vt eo die christianus diuinis laudibus, non ruralibus vacet operibus. *Parisien. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 50.*

C A P. V.

Salubriter admonemus cunctos fideles, vt diei dominico debitum honorem, & reuerentiam exhibeant. Quoniam huius dehonoratio & a religione Christiana valde abhorret, & suis violatoribus animarum periculum proculdubio generat. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 3. cap. 5.*

C A P. VI.

Seruetur sane cultus, honor, & reuerentia dominici diei, & sanctarum sollemnitatum. *Trosleian. c. 15.*

C A P. VII.

Diem dominicum laetitiae diem agimus, quod in eo Dominus resurrexerit; in quo nec genua quidem flectere accepimus. *Petrus Archiep. Alexan. & Martyr in sermon. de paenit. cap. 15.*

C A P. VIII.

Mos & honestas a nobis exigit, vt omnem diem dominicum honoremus, eumque celebremus. *Theophil. Episcopus Alexandrin. in edicto.*

Vide Matiscon. ij. c. 1. tit. xix. Ne Christiani diebus festis rebus seruilibus operam dent. cap. videmus. Theodulp. ad presbyt. Aurelian. eod. tit. cap. diei dominici.

Ne quisquam die Dominico ieiunet. Tit. XIII.

C A P. I.

Ieiunium Dominici diei, & quintae feriae nemo celebrare debet, vt inter ieiunium Christianorum, & gentilium; veraciter credentium, atque infidelium, & haereticorum vera, & non falsa discretio habeatur. *De consec. d. 3. c. 14.* *Miltiad. epist. vnic. cap. 3. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 3. panor. & par. 4. cap. 27. decr. Tarracon. lib. 5. cap. 69.*

CAP. II.

Contra ieiunantes in natali Domini, & die Dominica. *Leo epist. 91. cap. 4. ad Turibium Asturicen. Episcop.*

CAP. III.

Dist. 30. c. 7. Si quis praetextu religionis Dominica die ieiunat, anathema sit. *Gangren. cap. 18. Burchar. lib. 13. cap. 19. Iuo par. 4. cap. 51. decr.*

CAP. IV.

36. q. 7. Sacerdos. c. 6. Qui Dominico die studiose ieiunat, non credatur catholicus. *Carthag. iv. cap. 64. Iuo par. 4. cap. 7. decr.*

CAP. V.

De conse. d. 3. c. 9. Placuit. Omnes ecclesiae filij, exceptis diebus Dominicis, in Quadragesima, etiam die sabbato; sacerdotali ordinatione, & districtionis comminatione ieiunent. *Agath. cap. 12.*

CAP. VI.

De conse. d. 3. c. 15. * furreptionis al. Ne quis ieiunet die Dominica caussa temporis, aut persuasionis, aut * superstitionis. *Caesar. cap. 2.*

CAP. VII.

Si quis natale Christi secundum carnem non vere honorat, sed honorare simulat se, ieiunans in eodem die, vel in Dominico: quia Christum in hominis vera natura esse non credit, sicut Cerdon, Marcion, Manichaeus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit. *Brac. I. cap. 4.*

CAP. VIII.

Exhibeamus Domino liberam seruitutem, &c. Non quia hoc Dominus noster a nobis expetit, vt corporali abstinentia diem Dominicam celebremus, sed quaerit obedientiam, &c. *Matiscon. ij. cap. 1.*

CAP. IX.

Ieiunium diebus Dominicis tenere, & canonica interdicit auctoritas, & resurrectionis Dominicae tanta sollemnitas. *Aquisgran. ij. sub Ludou. par. vlt. cap. 17. vide Gangren. cap. 18.*

CAP. X.

Dist. 30. cap. vlt. Si quis presbyter, publica paenitentia a sacerdote accepta, aut aliqua necessitate, die Dominica pro quadam religione ieiunauerit, sicut Manichaei, anathema sit. *Mar. Brac. cap. 57. Burch. lib. 13. cap. 20. Iuo par. 4. cap. 52. decr.*

CAP. XI.

Et mos & honestas a nobis exigit, vt omnem diem Dominicum honoremus, eumq. celebremus: quoniam Christus Dominus noster praeclarum in eo suae resurrectionis munus obijt, &c. Quia ergo accidit, vt sanctorum Theophaniorum hic esset dies, ieiunandorum dispensemus; & ad vtrumque scientes procedamus, vt paucos dactylos sumentes, simul & haereses vitemus, quae Domini nostri Iesu Christi resurrectionem non honorant, & diei ieiunij, quod debetur, reddamus, vespertinam congregationem expectantes, quae hic, Deo dante, peragitur. Congregamur ergo hic ab hora nona. *Theophilus Episcopus Alexandr. in edicto.*

CAP. XII.

Milciades constituit, vt nulla ratione die Dominica, aut quinta feria ieiunium quis fidelium ageret, quia eos dies pagani quasi sacrum ieiunium celebrabant. *Damas. in Milciad.*

Saeculares die Dominico, & aliis festis diebus intersint sacro. Tit. XIV.

Vide lib. xxiv. ij. par. de sacrificio Miss.

Varia de die Dominico. Tit. XV.

CAP. I.

Episcopus die Dominica consecrabitur. *Anaclet. epist. 2. in princip. Tolet. iv. cap. 18. Burchar. lib. 1. cap. 15. Iuo lib. 3. tit. 2. cap. 5. panor. & par. 5. cap. 69. decr. Anselm. lib. 6. cap. 47.* Dist. 51. qui in aliquo. et 5. d. 75. c. 1. ordinationes.

CAP. II.

Diebus Dominicis in carceribus existentes visitentur. *Aurel. v. cap. 20.*

CAP. III.

Omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis, quam vini. *Matiscon. ij. cap. 4. Burch. lib. 5. cap. 24. Iuo par. 2. cap. 34. decr.*

CAP. IV.

In Missa Dominicorum dierum, & sollemnitatibus martyrum hymnus trium puerorum cantetur. *Tolet. iv. cap. 13.*

CAP. V.

Omni die Dominico, & diebus festis panis distribuatur. *Nannet. cap. 9. Burch. lib. 5. cap. 27. Iuo par. 2. cap. 37. decr. Ansel. lib. 7. cap. vltim.*

CAP. VI.

Si tanta multitudo fuerit ordinandorum, vt sabbato non possit omnes Episcopus consecrare, in crastina Dominica vsque ad horam sextam a mane, qui superfuerint debent ordinari: alias autem nullo modo, nisi caussa grandis necessitatis, de diaconatu tantum, vel presbyteratu oportet ordines agi, & hoc in nulla festiuitate, nisi Dominica die, quam tamen ieiunium generale in sabbato praecesserit: nam & ipse Episcopus ordinari non potest, nisi in Dominica die circa horam diei tertiam. *Lemouicen. actio. 2. in fin.*

CAP. VII.

Symmachus constituit, vt omni die Dominico, vel natalitijs martyrum, hymnus angelicus, id est, Gloria in excelsis Deo diceretur. *Ex Pontific.*

De variis sollemnitatibus, Tit. XVI.

Vide lib. xvi. tit. vi.

CAP. I.

De conse. dist. 1. c. 47. nocte.

DE nocte sancta Natiuitatis Domini. *Telesph. epist. 1. in princ.*

CAP. II.

De Annunciatione B. Virginis Mariae ab Angelo, Christiq. Conceptione, Natiuitate, Circuncisione, oblatione in templo, Epiphania, fuga in Aegyptum, & ab eo reditu, Baptismo in Iordane *meminit Leo. epist. 4. c. 2.*

CAP. III.

Si illa, quae post beati Ioannis lauacrum a Domino gesta cognouimus, sub indiscreto honore colamus; omnia tempora continuatis erunt deputanda festis: quia omnia sunt plena miraculis, &c. *Leo. ibid.*

CAP. IV.

De conse. d. 1. c. 15. *Ioan. 10.*

Sollemnitates dedicationum ecclesiarum, & sacerdotum per singulos annos sollemniter sunt celebrandae: ipso Domino exempla dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendo dans formam, cum reliquis populis eamdem festiuitatem celebraturus venit. *Felix. iv. epist. 1. cap. 1. in fin. Burch. lib. 4. cap. 58. Iuo lib. 2. tit. 2. cap. 2. panor. Ansel. lib. 5. cap. 24.*

CAP. V.

De conse. d. 1. cap. inuenimus. 70.

Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, Natalis, Apparitionis Domini, Trinitatis, Crucis, & Apostolorum sollemnitatum *meminit Pelagius iunior epist. 4. ad Episcopos* Germaniae *&* Galliae. *Burch. lib. 3. cap. 69. Iuo lib. 1. tit. 4. cap. 35. panor. & par. 2. cap. 77. decr. Ansel. lib. 7. cap. 111. Tarrac. lib. 5. cap. 3.*

CAP. VI.

In quorum Apostolorum, vel Martyrum, siue Confessorum, atque Virginum diebus festis a labore terreno recedere debeatis, inquiritis. In sollemnitatibus vtique beatae Mariae Virginis, & sanctorum duodecim Apostolorum, ac Euangelistarum, atque Praecursoris Domini Ioannis, & sancti Stephani primi martyris: nec non & in eorum sanctorum natalicijs, quorum apud vos, Deo fauente, memoria celebris, & dies festiuus habebitur. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 11.*

CAP. VII.

De festo S. Matthiae. *Alexan. iij. Carnoten. Episc. 14. lib. regist. post conc. Lateranen. par. 50. cap. 22.*

CAP. VIII.

De festiuitate B. Bartholomaei Apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, tibi petenti consilium respõdemus, quod in hoc tuae regionis consuetudinem serues. *Innocen. iij. ad Episc. Braccaren.*

CAP. IX.

Cuncti diem Pentecostes post Pascha celebremus, &c. qui non fecerit, quasi nouam haeresim induxisse notetur. *Elib. cap. 43.*

CAP. X.

Expleta sollemnitate Pentecostes in sequenti septimana a quinta feria in sabbatum, per hoc triduum abstinentia celebrentur. *Gerun. cap. 2. de Paschate, & Pentecoste ad Baptismum cap. 4.*

CAP. XI.

De Paschate, Quinquagesima, Rogationibus, Natali Domini, Epiphania, & festiuitatibus in mense Augusti, & inter Natalem, & Epiphaniam, & de Rogationibus in kal. Ian. & missa Circumcisionis. *Turon. ij. cap. 18.*

CAP. XII.

De cathedra S. Petri. *Turon. ij. cap. 23.*

CAP. XIII.

De ferijs S. Martini, & Natalis Domini. *Matiscon. cap. 9.*

CAP. XIV.

Ad nos peruenit, quosdam de populis catholicae fidei, execrabili ritu die quinta feria, quod dicitur Iouis, multos excolere, & operationem non facere, &c. Quicumque ab hac die, praeter festiuitates in eo die venientes, ausus, vel ausa fuerit, vacare, & operam non facere, si ingenuus est, aut ingenua, de ecclesia repellantur, &c. *Narbon. cap. 15.*

CAP. XV.

Paschale festum vno die celebremus, & tempore, ne in Iudaicum decidamus errorem. Aduentum sancti Spiritus post resurrectionem Domini, nisi expectemus, tempore definito dierum numerum, non possumus impleri eiusdem Spiritus dono. Quoniam si caret plenitudinis numero, carere potest & mysterij sacramento. Natiuitatis Dominicae sacrum, quo euidenter de vtero virginali Verbum prodijt caro factũ, seruat & temporis cursum, & representat speciale diei monimentum, &c. Cur non festiuitas gloriosae matris eius eadem obseruantia, vno simul vbique die, similiq. habetur honore? Inuenitur in multis Hispaniae partibus, huius sanctae Virginis festum non in vno die per omnes annorum circulos agi, &c. Quoniam dies, qua inuenitur Angelus Virgini Verbi conceptum & nuntiasse verbis, & indidisse miraculis, eadem festiuitas non potest celebrari condigne. Quod interdum Quadragesima, vel Paschale festum videatur incumbere, in quibus nihil de sanctorum sollemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari, &c. neque post resurrectionem, &c. Sancitur, vt ante octauum diem, quo natus est Dominus, Genetricis quoque eius dies habeatur celeberrimus: vt sicut Natiuitatem filij sequentium dierum insequitur dignitas, ita festiuitatem Matris tot dierum sequatur sacra sollemnitas: nam quid festum Matris est, nisi incarnatio Verbi? cuius festum ita debet esse sollemne, sicut est & eiusdem

dem Natiuitatis Verbi; &c. In multis quoque ecclesiis a nobis & spatio remotis, & terris, hic mos agnoscitur retineri. Itaque sollemnitas Dominicae Matris die xv. Kalendar. Ianuar. omnino celebretur; & Natiuitas filij eius Saluatoris nostri die viij. Kalen. earundem, sicut mos est, sollemnis in omnibus habeatur. *Tolet. x. cap. 1.*

C A P. X V I.

De die Annunciationis. *Trull. cap. 52.*

C A P. X V I I.

Principales festiuitates & ipsae sunt veneranter honorandae, vel custodiendae: & illa festa, quae sacerdotes in ecclesia praedicant, modis omnibus sunt custodienda. *Foroiul. cap. 13.*

C A P. X V I I I.

Festos dies in anno celebrare sancimus, hoc est, diem Dominicam Paschae cum omni honore, & sobrietate venerari: similiter feriam secundam, tertiam, quartam, &c. *Magun. cap. 36. vide infra tit. xix. cap. Omnes dies domin.*

C A P. X I X.

Per singulas parochias eas festiuitates, populus obseruare studeat, quas proprius eorum Episcopus venerari praedicauerit: ita, vt neque illas negligant, quas sacerdotes colere monuerint; neque inani superstitione eas celebrare praesumant, quae nequaquam sunt obseruandae. *Ticin. cap. 17.*

C A P. X X.

Venerabilis antistes (*Episcopus Berytensis*) misit ampullas vitreas de sanguine, & aqua quae de imagine Domini Saluatoris nostri decurrerunt, &c. efflagitans, vt per annos singulos in mense Nouembri, qui apud Hebraeos est nonus, apud nos vero mensis vndecimus, nono die ipsius mensis, id est, v. idus Nouemb. non minori reuerentia, quam Natalis Domini, vel Paschalis, ista dies praecipua obseruatione colatur. *Athanas. in serm. de imagine Christi Berytensi in fin. vij. syno actio. iv. post princip.*

C A P. X X I.

Dies paschalis hebdomadae omnes aequali religione colendi sunt. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 41.*

C A P. X X I I.

Zacharias pro Principis Apostolorum natali celebrando a Rege (*Luithprando*) inuitatus missarum sollemnia celebrauit (*Rauennae*) &c. Regressus autem in vrbem Romam cum omnibus, qui secum erant, gratias agentes Deo, denuo natale beatorum Principum Apostolorum Petri, & Pauli celebrauit. &c. *Ex Pontificali.*

Quibus festis diebus debeant Christiani ad suas ecclesias confluere. Tit. XVII.

Vide lib. x. tit. xiv. & lib. xiij. tit. xiv. quibus haec adde:

C A P. I.

Qui die sollemni, praetermisso sollemni ecclesiae conuentu, ad spectacula vadit, excommunicetur. *Carthag. iv. cap. 88. Iuo par. 4. cap. 8. decr.* *De consec. d. 1. c. 64.*

C A P. I I.

Presbyteri, diaconi, clerici ita Episcopo suo subiaceant, vt non alibi dies feriatos, nisi in obsequio istius liceat tenere, aut celebrare. Quod si quis per quamcumque contumaciam, aut per cuiuscumque patrocinium hoc facere distulerit, ab officio segregetur. *Matiscon. cap. 10.*

C A P. I I I.

Baptizati Iudaei quocumque loco cetero tempore conueniant. Festis tamen praecipuis noui testamenti serie consecratis, ac diebus illis, quos olim sanctione veteris legis sibimet censebant esse solemnes, in ciuitatibus publicisque conuentibus cum summis Dei sacerdotibus celebrare praecipimus; vt eorum conuersationem, & fidem & Pontifex approbet, & veritas fruet. Huius vero temerator edicti, prout Episcopus permiserit, aut flagris, aut abstinentiae subiacebit. *Tolet. ix. c. 17.* *Hoc ideo praecipitur ne fortasse alij Christiani suspicentur, eos adhuc eorum legis festiuos illos dies, si absentent. *aetas.

C A P. I V.

Non liceat quemlibet clericum die dominico ab ecclesia absentem esse, sed missarum sollemnijs interesse, & ieiunio. *Mar. Bracar. cap. 64.*

Ne Christiani diebus festis ad ludos confluant, aut rebus turpibus operam dent. Tit. XVIII.

C A P. I.

Sunt quidam, & maxime mulieres, qui festis, ac sacris diebus, atque sanctorum natalicijs, non pro eorum, quibus debent, delectantur desiderijs aduenire: sed ballando, verba turpia decantando, choros tenendo, ac ducendo, similitudinem paganorum peragendo, aduenire procurant. Tales si cum minoribus veniunt ad ecclesiam peccatis, cum maioribus reuertuntur: in tali enim facto debet vnusquisque sacerdos diligentissime admonere, vt pro sola oratione his diebus ad ecclesiam decurrant; quia ipsi, qui talia agunt, non solum se perdunt, sed etiam alios deprimere attendunt. *Synod. Rom. sub Eugenio ij. & Leone iv. cap. 35.*

C A P. I I.

Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, vt liberius ad ecclesiam ire, psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memorijs sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere,

re, eloquijs diuinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus: quae omnia, si quis negligens otio tantum vacare voluerit, & ad ceteras mundi vanitates, licitos labores conuerterit; melius illi fuerat, ipso die, beati Apostoli Pauli praeceptis obaudiens, laborare manibus suis, vt haberet vnde tribueret necessitatem patientibus. *Nicola. ad consulta Bulgarorum c. 11.*

1. Cor. 4.

CAP. III.

Cum contra diuina praecepta in multis locis cōuiuia ita fiant, ex gentili errore ducta, vt Christiani gentilibus clam cōiunguntur, (*petimus*) vt haec prohibeātur, & ex vrbibus, & possessionibus expellantur: maxime cū in natalibus martyrum per vrbes, & sacra loca hae sordes inferantur; quibus diebus, quod dicere turpe est, choreas per agros, & plateas ducunt, & matronarum honos, & aliarum multarum mulierum pudor contumelijs afficitur, ita vt sanctae fidei cultus periclitetur. *Carth. c. 61. G. Afric. c. 27. L.*

CAP. IV.

Vt spectacula theatrorum dominica, & alijs diebus festis Christianorum non fiant. maxime cum in octaua paschatis turbae malunt ad hippodromum, quam ad ecclesiam conuenire; neque cogatur Christianus ad spectacula venire. *Carth. c. 62. G. Afric. c. 28. L.*

CAP. V.

De consec. d. 1. c. 63.

Qui die sollemni, praetermisso sollemni ecclesiae conuentu, ad spectacula vadit, excommunicetur. *Carth. iv. cap. 88. Iuo par. 4. cap. 8. decr.*

CAP. VI.

De consec. d. 3. c. 2.

Exterminanda omnino est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per sanctorum sollemnitates agere consueuit: populi, qui debent officia diuina attendere, saltationibus turpibus inuigilant, cantica non solum mala canentes, sed & religiosorum officijs perstrepentes. Hoc vt ab omni Hispania depellatur, sacerdotum, & iudicum a concilio sancto curae committitur. *Toletan. iij. cap. 23. Iuo par. 4. cap. 12. decr.*

CAP. VII.

Ne in festiuitatibus martyrum, aut in dedicatione basilicarum turpia cantica chorus femineus cantet. *Cabilo. c. 19.*

CAP. VIII.

A festo resurrectionis Domini ad dominicam nouam per totam hebdomadam in ecclesijs vacare oportet fideles incessanter, in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus exultantes in Christo, & sacrarum scripturarum lectioni attendentes, & sacrorum mysteriorū participantes: cum Christo enim surreximus, & eleuati sumus. Non igitur his diebus hippodromia, aut alia publica spectacula fiant. *Trul. c. 66.*

CAP. IX.

Quod ballimathiae, & turpia cantica prohibenda sunt, a sanctorum sollemnijs. *Toletan. iij. in fine. in edicto Regis, & in titulo cap. 23.*

Ne Christiani diebus festis rebus seruilibus operam dent, aut in iudiciis versentur. Tit. XIX.

CAP. I.

Constat omnes omnino obseruare, vt die Dominico nullas audeant operationes, mercationesq. peragere, praeter in cibarijs rebus, ita vt libere possint, ac debite in eo die secundum possibilitatem, omnes ad ecclesiam concurrere, & in solo omnipotenti Deo oratione vacare; vt qui christiano vocabulo nuncupantur, cōuenienter opera peragere videantur. Qui vero rustica opera die Dominico agere praesumpserit, contra diuina praecepta egisse non dubitet, & ad paenitentiam redigatur. *Synod. Rom. sub Eugenio ij. & Leone iv. cap. 30.*

CAP. II.

Sunt qui Dominico die, in quo commissa facinora debent oratione abstergere, alia delectantur committere. Itaque quod alijs diebus committantur, licentia sit, iudici auctorlue; eo die personam suspectam, reatu infamatam, aut optima satisdatione, aut custodijs constituere, vt licitis diebus indicetur. Sed tamen sacerdotibus, si praesto sint, deprecetur, vt ad publicam redigatur paenitentiam, vt iudicium mortis non subeat. Nam legibus infirmatur iudicium Dominico die depromptum, & obligationes eiusdem diei, Imperatorum siquidem censura dissoluit. *Syn. Rom. sub Eugen ij. & Leon. iv. cap. 31.*

CAP. III.

Vt nullus Episcopus, vel infra positus die Dominico caussas iudicare praesumat. *Hadrian. ad Episcop. Mediom. cap. 60. Burch. lib. 1. cap. 101. Iuo par. 5. cap. 204. decr. Anselm. lib. 3. cap. 88. Capitul. lib. 6. cap. 245.* 15. q. 4. c. vlt.

CAP. IV.

Aliud ad me perlatum est vobis a peruersis hominibus esse praedicatum, vt Dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria, & pro voluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. si autem pro necessitate corporis, hoc nec die Dominico prohibemus. *Greg. lib. 11. epist. 3. ciuibus Romae. Iuo par. 4. cap. 6. decr. lib. 2. tit. 13. cap. 1. panor.* De consec. d. 3. c. 12. in fin.

CAP. V.

Nosse cupitis, si liceat alicui sabbato, vel dominico laboratione aliquam exercere. De hoc S. Papa Gregorius Rom. alloquens ait: [Peruenit ad me quosdam peruersi spiritus homines, praua inter vos aliqua, & sanctae fidei aduersa seminasse, ita vt die sabbato aliquid operari prohiberent. quos quid aliud, nisi Antichristi praedicatores dixerim? qui veniens diem sabbatum, De consec. d. 3. c. 12.

batum, atque dominicum ab omni faciet opere custodiri: quia enim mori se, & resurgere simulat, haberi in veneratione vult dominicum diem: & quia iudaizare populum compellit, vt exteriorem ritum legis reuocet, & sibi Iudaeorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum, &c. Quisquis otium sabbati secundum legis litteram custodit, cui alteri, nisi ipsi veritati contradicit? Dominico vero die a labore terreno cessandum est, atque omnimodo orationibus insistendum; vt quod negligenter per sex dies agitur, per diem resurrectionis dominicae precibus expietur. *Nicol. ad Consulta Bulgar. cap 10. ex Greg. lib. 11. epist. 3. reg. Iuo lib. 2. tit. 13 cap. 1. panor. & par. 4. cap. 6. decr. vide Nicol. c. 11. eiusdē epist. tit. xvi. c. in quorū.*

CAP. VI.

Quod interrogatis, vtrum liceat in festiuitatibus sanctorum iudicium peragi, & vtrum eadem die debeat homo, si dignus fuerit, ad mortem iudicari: sciendum, quoniam in his festiuitatibus, in quibus superius ab omni opere mundano cessandum esse monstrauimus, multo magis a saecularibus negotijs, & adhuc a mortibus abstinendum fore decernimus: quoniam quamuis vtrumq. fortasse sine culpa valeat exerceri, quando tamen his, quae Dei sunt, arctius homo debet haerere, quae mundi sunt, a se conuenit penitus resecare, praecipue cum eo die ad militiam diuinam accedens homo, implicari non debeat negotijs saecularibus: & ob reuerentiam tantae sollemnitatis, non oporteat in medium deferri, nisi vnde omnibus gaudium, pax, & spiritalis laetitia generetur. *Nicol. ad Consulta Bulgarorum, cap. 12.*

2. Thim. 2

CAP. VII.

Consulitis, si debeatis, quando nuncius venerit, vt ad praeliandum pergatur, mox proficisci; an sit aliqua dies, in qua non oporteat ad praeliandum exire. In quo respondemus, non est vlla dies, in quibuscumque negocijs incipiendis, vel exercendis, penitus obseruanda; praeter, si nimia non vrget necessitas, supra memoratos dies celeberrimos, & omnibus venerabiles christianis; non quo vel in his tale quid fieri prohibeatur, cum non sit in diebus spes nostra ponenda, nec a diebus, sed a Deo solo viuo, & vero, salus omnis penitus expectanda: sed quod si ineuitabilis, necessitas non est, vacandum est in his solito studiosius orationi, & tantae festiuitatis mysteria frequentanda, &c. Si die Dominico, vel ceteris festis diebus, quando necessitas vrget, liceat ambulare, vel ad bellandum procedere, *(ex his quae dicta sunt)* potestis aduertere. *Nicol. ad Consul. Bulgarorum. cap. 34. & 36.*

CAP. VIII.

15. q. 4. c. 2. Nullus Episcopus, presbyter, clericus die Dominico propositum cuiuscumque caussae negotium audeat iudicare, nisi hoc tantum, vt Deo statuta sollemnia peragant. Ceteris diebus conuenientibus personis, quae iusta sunt iudicent, exceptis criminalibus negotijs. *Tarrac. cap. 4. Burch. lib. 2. cap. 87. Iuo par. 4. cap. 22. decr.*

CAP. IX.

Quia persuasum est populis die dominico cum caballis, & bobus, & vehiculis itinerare non debere, neque vllam rem ad victum praeparare, vel ad nitorem domus, vel hominis pertinentem, nullatenus exercere; quae res, quia ad * Iudaeam magis, quam ad obseruantiam Christianam pertinere probatur, id statuimus, die dominico, quod ante fieri licuit, licere: de opere tamen rurali, id est agricultura, vel vinea, vel sectione, vel messione, vineae sectione excussione, vel saepe *(vern.)* censuimus abstinendum: quo facilius ad ecclesiam venientes, orationis gratia vacent. Quod si inuentus fuerit quis in operibus suprascriptis, quae interdicta sunt, se exercere; qualiter emendare debeat, non in laici districtione, sed in sacerdotis castigatione consistat. *Aurel. iij. cap. 27. Vernen. cap. 14.*

* Iudaica

CAP. X.

Videmus populum diem dominicam contemptui tradere, & sicut in priuatis diebus operibus continuis indulgere. Decernimus, vt vnusquisque nostrum in ecclesijs admoneat sibi subditam plebem, &c. Custodite diem dominicam, quae nos denuo peperit, & a peccatis omnibus liberauit. nullus vestrum litium fomitibus vacet, nullus caussarum actiones exerceat, nemo sibi talem necessitatem exhibeat, quae iugum ceruicibus iumentorum imponere cogat. Estote omnes in hymnis, & laudibus Dei animo, corporeque intenti. Si quis proximam habeat ecclesiam, properet ad eandem, & ibi dominico die semetipsum precibus, lacrymisque afficiat. Sint oculi, manusque vestrae toto illo die ad Deum expansae: ipse enim est dies requietionis perpetuus; ipse nobis per septimae diei vmbram insinuatus noscitur in lege, & prophetis. Iustum igitur est, vt hanc diem vnanimiter celebremus, per quam facti sumus, quod non fuimus: fuimus enim ante serui peccati, sed per eam facti sumus filij iustitiae, &c. Si quis vestrum hanc salubrem exhortationem paruipenderit, aut contemptui tradiderit, sciat se, pro qualitatis merito principaliter a Deo puniri, & demceps sacerdotali quoque irae implacabiliter subiacere. Si caussidicus fuerit, irreparabiliter caussam amittet; si rusticus, aut seruus, grauioribus fustium ictibus verberabitur; si clericus, aut monachus, mensibus sex a consortio suspendetur fratrum. Haec namque omnia & placabilem erga nos Dei animum reddunt, & plagas morborū, vel sterilitatem amouent, atq. repellunt. Noctem quoq. ipsam, quae nos supernae luci, & inaccessibili reddidit, spiritalibus exigamus excubijs; nec dormiamus in ea, quemadmodum dormitant, qui nomine dumtaxat christiani esse noscuntur: sed oremus, & vigilemus operibus sacris, vt digni ha-

Gen. 2.

bea-

beamur in regno coheredes fieri Saluatoris. *Matisco ij. cap. 1.*

CAP. XI.

Pascha nostrum, in quo summus Sacerdos, & Pontifex pro nostris delictis nullam habens obnoxiationem peccati immolatus est, debemus omnes festiuissime colere, & sedulae obseruationis sinceritate in omnibus venerari; vt illis sanctissimis sex diebus nullus seruile opus audeat facere; sed omnes simul coadunati hymnis paschalibus indulgentes, perseuerationis nostrae praesentiam quotidianis sacrificijs ostendamus: laudantes creatorem, ac generatorem nostrum vespere, & mane, & meridie. *Matisco. ij. cap. 2.*

CAP. XII.

Vt omnis homo tam ingenuus, quam seruus, Gothus, Romanus, Syrus, Graecus, vel Iudaeus die dominico nullam operam faciant, nec boues iungantur; excepto si * immurandi necessitas incubuerit. Quod si quisque praesumpserit facere, si ingenuus est, det comiti ciuitatis solidos sex, si seruus, centum flagella suscipiat. *Narbon. cap. 4.*

* metendi f.

CAP. XIII.

Non licet die dominico boues iungere, vel alia opere exercere. *Antisio. cap. 16.*

CAP. XIV.

Licet generaliter ab omnibus catholicis, & Deum timentibus de die dominico, quae est prima sabbati, conuenit obseruare, vt superius est in canonibus statutum: Statuimus, vt in ipso die dominico ruralia opera, idest orare, messes metere, exactus facere, vel quidquid ad ruris culturam pertinet, nullus penitus praesumat. Quod qui inuentus fuerit faciens sub disciplina districtionis omnimodis corrigatur. *Cabilo. cap. 18. vid. Aurel. iij. cap. 27.*

CAP. XV.

Die dominico ab omi opere terreno cessandum. &c. cessante omni caussarum strepitu. *Foroiul. cap. 13.*

CAP. XVI.

Ne in dominicis diebus publica mercata, neque caussationes, disceptationesque exerceantur, & penitus a rurali, & seruili opere cessetur: his solummodo peractis, quae ad Dei cultum, & seruitium pertinere noscuntur. *Arel. sub Carolo. cap. 16.*

CAP. XVII.

Interdicatur, ne mercata, & placita vsquam fiant die dominica: quia oportet omnes Christianos a seruili opere in laude Dei, & gratiarum actione vsque ad vesperam perseuerare. *Turo. sub Carolo cap. 40.*

CAP. XVIII.

Diei dominici obseruatio, & veneratio plurimum negligitur. Vnde oportet, vt authentica constitutione illius venerandae diei obseruatio statuatur. *Cabilo. sub Carolo. c. 50.*

CAP. XIX.

Festos dies in anno celebrare sancimus: hoc est diem dominicam paschae cum omni honore, & sobrietate venerari. * Similiter feriam secundam, tertiam, & quartam. A feria quinta ante missam licentia fit arandi, vel seminandi, & hortum, & vineam excolendi, & sepem circumcludendi, ab alio vero opere cessare decreuimus. Post missam autem ab opere vacare. Diem ascensionis Domini pleniter celebrare, item pentecostem similiter vt in pascha. In natali Apostolorum Petri, & Pauli diem vnum, natiuitatem sancti Ioannis Baptistae, Assumptionem sanctae Mariae, dedicationem sancti Michaëlis, natiuitatem sancti Remigii, sancti Martini, sancti Andreae. In natali Domini dies quatuor. * octauas Domini, Epiphaniam Domini, purificationem sanctae Mariae, & illas festiuitates martyrum, & confessorum obseruare decreuimus, quorum in vnaquaque parochia sancta corpora requiescunt: similiter etiam dedicationem templi. *Magun. cap. 36.*

* Similiter tota hebdomada illa obseruari decreuimus al.

* octauã f. natalis

CAP. XX.

Omnes dies dominicos cum omni veneratione decreuimus obseruari, & a seruili opere abstinere; & vt mercatus in eis minime fit, nec placitum, vbi aliquis ad mortem, vel ad paenam iudicetur. *Magunt. c. 37. Capitul. lib. 5. c. 88. Burch. lib. 2. cap. 81. & 85. Iuopar. 4. cap. 16. decret. & lib. 2. tit. 13. cap. 2. panor.*

c. 1. de fer. Greg. ix. & in 1. coll. c. vn.

CAP. XXI.

Diebus dominicis, secundum Domini praeceptum, nulla opera seruilia quilibet perficiat, nec ad placita conueniat nec etiam donationes in publico facere praesumat, neque mercata exerceat. *Reme. cap. 35.*

CAP. XXII.

Omnibus nobis visum est, vt primum sacerdotes, postea Reges, & Principes, cunctique fideles summopere procurent, vt tanti diei (*dominici*) debita obseruatio, religiosaque deuotio, nunc vsque magna ex parte neglecta, ab hinc ob insigne christianitatis, deuotius exhibeatur, &c. Qua propter specialiter, atque humiliter a sacerdotibus Imperialis celsitudo flagitanda est, vt ob honorem, & reuerentiam tanti diei, cunctis metum incutiat, ne in hac sancta, & venerabili die mercatus, & placita, & ruralia quaeque opera, nec non & quilibet corrigationes vllius condicionis homines facere praesumant. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 50.*

CAP. XXIII.

Sunt aliqui, qui in natalibus sanctorum, aut in qualibet festiuitate, caussas aut dicere, aut audire volunt, &, quod peius est, non pro veritate, sed pro auaritia, & cupiditate. Debent enim caussas dicere, & cum iustitia deliberare: sed alijs diebus, alio tempore, non in sanctorum sollemnitate, quando omnes homines magis debent Deo vacare, quam se diuersis litibus impugnare. *Augustin. in homil. ad popul. apud Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 2. cap. 12. ad fin.*

CAP.

CAP. XXIV.

Obnixe deprecamur, vt in obseruatione diei dominici, sicut iamdudum vos deprecari sumus, debitam adhibeatis curam: quatenus nisi magna compellente necessitate, in ipsa die a curis, & sollicitudinibus mundanis, quantum potestis, vos exuatis: & quod tantae diei venerationi competit, & vos faciatis, & vestros sacro vestro exemplo & doceatis, & agere compellatis. *Concil. Paris. ad Imperat. Ludouicum, & Lotharium lib. 3. cap. 19.*

CAP. XXV.

Ieiunium diebus dominicis tenere, & canonica interdicit auctoritas, & resurrectionis dominicae tanta sollēnitas. Et ideo (*neq.*) placita illis diebus, neque nuptias pro reuerētia tantae sollemnitatis celebrari visum est. *Aquisgranen. ij sub Ludou. par. 4. cap. 17.*

CAP. XXVI.

Dies quoque octo sacrosanctae paschalis festiuitatis omnibus Christianis feriatos esse, decernimus ab omi opere rurali, fabrili, carpentario, gynaeceo, caementario, pictorio, venatorio, forensi, mercatorio, audientiali, ac sacramentis exigendis; quatenus eisdem diebus tanto licentius, quanto liberius omnibus christianis sanctae resurrectionis laudibus, & sacrosanctae praedicationi iugiter insistere liceat. Quod si quis temerare praesumpserit, excommunicetur. *Melden. cap. 77.*

CAP. XXVII.

Decreuerunt sancti Pontificis, vt in locis sacratis, diebus dominicis, vel alijs sollemnitatibus, iudicia publica non exerceantur: neque enim fas esse ibi reos puniri, vbi respectu diuinae reuerentiae, misericordiam consensu fidelium consequuntur. *Synod. apud sanctum Medardum cap. 6.*

CAP. XXVIII.

Secundum sanctorum statuta patrum in hoc sancto praeiudicamus concilio, vt nullus comes, nullusque omnino saecularis diebus dominicis, vel sanctorum in festis, seu quadragesimae, aut ieiuniorum placitum habere, sed nec populum illo praesumat coercere, &c. Diebus vero dominicis, & sanctorum festis, vigilijs, & orationibus insistendum, & ad missas cuilibet christiano cum oblationibus est currendum, & tantummodo Deo vacandum. *Triburien. cap. 35.*

CAP. XXIX.

In die dominica vectigalia non fiant, quod carregium, vel saginegium dicitur, nisi amore Dei, vel timore hostium, vel propter magnam necessitatem. *Synod. Bituricen. cap. 14. apud concil. Lemouicen. Actio. 2.*

CAP. XXX.

Diei dominici, quia in eo Deus lucem condidit, in eo manna in eremo pluit, in eo nasci dignatus sit, in eo stella Magis refulsit, in eodem quinque panibus, & duobus piscibus quinque millia hominum pauit; in eo baptismum in Iordane a Ioanne suscepit; in eo ipse pius redemptor humani generis sponte pro salute nostra a mortuis resurrexit; in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit; tanta debet esse obseruantia, vt praeter orationes, & missarum solemnia, & ea, quae ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam etsi necessitas fuerit nauigandi, siue itinerandi, licentia datur, ita dumtaxat, vt huius occasione missae, & orationes non praetermittantur. Conueniendum est sabbato die cum luminaribus, cuilibet christiano ad ecclesiam; conueniendum est ad vigilias, siue ad officium matutinum. Concurrendum etiam est cum oblationibus ad missarum sollemnia; & dum ad ecclesiam conuenitur, nulla caussa dici debet, vel audiri; nulla iurgia sunt habenda, sed tantummodo vacandum est orationi in celebratione diuinorum officiorum, & exhibitione eleemosynarum; & in Dei laudibus cum amicis, & proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum. *Theodulph. ad presbyteros. Aurel. cap. 24.*

CAP. XXXI.

Decernimus, vt in omnibus diebns dominicis, in quibus sanctae resurrectionis mysterium veneramur, vel in quibuscumque reliquis sollemnitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula vniuersae plebis coniunctio deuotionis congregatur studio, praeter quod victum praeparari conuenit, ab omni corporali opere suspendantur, nec vlla caussarum praecipue iurgia moueantur, &c. *Gantranus Rex Francorum ad synodum Matisco. ij. in fine concilij.* *Quae concilium iubet, Rex executioni mādat.*

Communia de diebus festis.

Tit. XX.

CAP. I.

Episcopus, presbyter, diaconus festis diebus abstinens a carne, & vino non religionis, se odij caussa, deponatur. *Apost. cap. 53. vide can. 51. & 64.*

CAP. II.

Vestram volumus prudentiam certa cognitione tenere, quoniam licet scriptum sit: de vespere ad vesperam sabbata vestra celebrabitis: festorum tamen principium, & finis iuxta eorum qualitatem, & iuxta diuersarum regionum consuetudinem *considerari debet. Et sicut magnitudo dierum exigit celebrari, sic prius incipere, & tardius terminari, vera ratione videntur. *Alexandr. iij. Terdonen. Archiepiscop.* *De Ferijs c. 2. apud Greg. ix. & in 2. coll. Leu. 23. c* ** conseruari al.*

CAP. III.

Licet tam veteris, quam noui Testamenti pagina septimum diem ad humanam quietem specialiter deputauit; & tam eum quam alios dies maiestati altissimae deputatos; nec non *natalitia sanctorum martyrum ecclesia decernit obseruanda, & in his ab omni opere seruili cessandum. Nos tamen, quibus ab omnium *De Ferijs c. 3. apud Greg. ix. & in 2. coll & c. 6. de paenitent.* ** natalia*

nium

nium prouisore ecclesiae regimen est commissum, super his, quae necessitas exigit, Christi fidelibus tenemur commode prouidere; vt si quando eos non seruili operi, id est, actioni peccati, sed necessaria victui, & vestitui quaerendo forte intendere contigerit: volumus, vt eis Apostolicae sedis prouidentia, misericordia consueta subueniat. Inde siquidem est, quod cum *regio vestra non multum fructibus* abundet, & mare, in quo populus maiorem habere consueuit sustentationem, sterilius solito effectum fuisse multorum relationibus cognoscentes, auctoritate B. Petri, & nostra indulgemus, vt liceat parochianis vestris, diebus dominicis, & alijs festiuitatibus, praeterquam in maioribus anni sollemnitatibus, si allecia terrae se inclinauerint, eorum captioni congruenter intendere: ita tamen, quod post factam capturam, ecclesijs circumpositis, & Christi pauperibus congruam faciant portionem. *Alex. iij. Archiep. Triburien. eiusq. suffraganeis.*

*regionē vest. *abundare

LIBER XXI.

De ieiuniis, vigiliis, & litaniis.

De laudibus ieiunii. Tit. I.

CAP. I.

Ioan. 8. HOSTIS antiquus ab initio mendax, inimicus veritatis, aemulus hominis, quem vt deciperet, se ante decepit. Pudicitiae aduersarius, luxuriae magister, crudelitatibus pascitur, abstinentia punitur; *eidem odit ieiunia, ministris suis praedicantibus *dicit esse superflua, spem non habens de futuris, Apostoli sententia repercussus dicentis:

1. Cor. 15 Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur, &c. *Anter. epist. 1. in princ. Syric. epist. 2. in princ.*

CAP. II.

Audiant hi (*Iouinianus, & eius sectatores*)

Psal. 68. prophetam dicentem: Et cooperui in ieiunio animam meam. Ergo qui non ieiunat, intectus, & nudus est, patet vulneri. denique si

Gen. 3. b Adam se texisset ieiunio, non fuisset nudus ef-

Ion. 3. b fectus. Niniue se a morte ieiunio liberauit:

Mat. 17. c Et ipse Dominus ait: Non eijcitur hoc genus daemoniorum nisi per orationem, & ieiunium. *Ambros. & alij ad Siric. ante fin. in lib. 1. epist. B. Ambros. epist. 7.*

CAP. III.

Scio, quia vtrique abstinentes, vtrique docti, vtrique humiles estis: vnde necesse est, vt Saluatoris nostri gloria in vobis iuxta vocem

Psal. 149. psalmi resonet, & in tympano, & choro laudetur. In tympano etenim sonus ex pelle sicca est, in choro vero vocum concordia. Quid igitur per tympanum, nisi abstinentia, quid per chorum, nisi vnanimitas designatur? Quia ergo per abstinentiam Dominum laudatis in tympano, peto, vt per vnanimitatem laudetis in choro, &c. *Gregor. Anastasio presb. de Episcopo Hierosolymit. lib. 6. registr. epist. 19.*

De obseruandis ieiuniis. Tit. II.

CAP. I.

SI quis praeter corporis necessitatem, superbia exercitij sui, contemnat tradita ieiunia, & ab ecclesia obseruata, anathema sit. *Gangr. cap. 19. Magunt. cap. 35. Capitul. lib. 1. cap. 48. & lib. 7. cap. 187. in addit. Burch. lib. 13. cap. 5. Iuo par. 4. cap. 38. decr.* Dist. 30. c. Si quis eorum. 8.

CAP. II.

Clericum, qui tempore indicti ieiunij, absque ineuitabili necessitate, ieiunium rumpit, minorem habendum. *Carth. iv. cap. 63.*

CAP. III.

Si quis indictum ieiunium superbiendo contempserit, & obseruare cum ceteris Christianis noluerit, in Gangrensi concilio praecipitur, vt anathematizetur, nisi emendare studeat. *Magunt. cap. 35. Gangr. cap. 19. Capitul. lib. 5. cap. 87. Burch. lib. 13. cap. 4. Iuo par. 4. cap. 37. decr.*

De effectu ieiunii. Tit. III.

CAP. I.

CVm Deo auxiliante ad propria veneritis, ieiunium indicite, litaniam celebrate, rogantes, & obsecrantes pium, & misericordem Dominum, vt furorem mitiget, iram a populo auertat, &c. *Syno. Rauen. sub Ioan. ix: par. vlt. cap. vlt.*

CAP. II.

Consilium damus (*peccatoribus*) vt ieiunent, & eleemosynas dent, vt ad veritatis viam possint reuerti. *Claramon. sub Vrbano ij. cap. 22.*

CAP. III.

Populis tibi commissis praedica ieiunium, & supplicationes apud Dominum letaniarum, & su-

& supereminens eius clementia adiuuabit te. *Zachar. epist. 4. ad Bonif. in princ.*

CAP. IV.

Nosse vos velle asseueratis, si liceat omnibus vestris praecipere tẽpore siccitatis ad pluuiam postulandam ieiunium,& orationem facere. Vobis quidem hoc agere licet: quoniam ieiunium,& oratio magnae virtutis sunt,& ad has iugiter faciendas vestra multũ valet hortatio. Sed congruentius est, si haec per Episcoporum dispositionem fiant. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 56.*

CAP. V.

Si ex toto corde conuersi ad Dominum veram paenitentiam, fructusq. paenitentiae dignos fecerimus, crebris & sanctis instantes ieiunijs, vigilijs castis,& cito eius, qui cor contritum,& humiliatum non spernit,& cui proprium est misereri, & parcere, misericordiam consequemur. *Trosleia cap. 15.* *Psal. 50.*

De hora, qua olim Christiani capiebant cibum, maxime tempore ieiunii. Tit. IV.

CAP. I.

IN sabbato sancto protrahatur ieiuniũ circa noctem. *Claramon. sub Vrbano ij. c. 26.*

CAP. II.

Consulentibus vobis, si liceat, absque ieiuniorum tempore, quãtulumcumque valde mane comedere. Respondemus, quoniam neminẽ patrum nostrorum ante horam diei tertiam manducasse, nec sanctam ecclesiam ante hanc horam traditionem sumendi cibum accepisse, recolimus, vel monumentis quibuscumque reperimus. e contrario vero quosdam eorum, vsque ad vesperam, alios autem vsque ad nonam horam diei, porro alios vsque ad sextam inuenimus ieiunasse: nullum autem mane, cibi quantulumcumque sumpsisse comperimus, cum potius vae dictum his, qui mane comedunt, fuisse legerimus. quamobrem ab isto maledicto vos alienos esse desiderãtes hortamur, vt ante horam diei tertiam nullum omnino corporalem cibum etiam in ipsis insignibus sollemnitatibus omnino sumatis. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 60.* *Esai. 5. c*

CAP. III.

Misisti ad me, fidelissime,& sapientissime fili mi, interrogans, qua hora dies paschae sit ieiunandus. dicis enim aliquos fratres dicere, quod oportet hoc in galli cantu facere, alios vero, quod id sit faciendum vespere: qui enim Romae sunt fratres, vt aiunt, gallũ expectant; de his autem, qui hic sunt, dixisti, quod citius. horam autem exactam, & valde demensam quaeris imponere, quod quidem est difficile,& lubricum,&c. Eos, qui nimium festinant,& ante mediam noctem surgunt, vt contemptores, & intemperantes reprehẽdimus; vt qui propemodum antequam par sit, cursum abrumperint, dicente viro Sapiente: Non paruum est in vita, quod parum abest. Eos autem, qui differunt,& plurimum perferunt, & ad quartam vsque vigiliam fortiter abstinent, in qua etiam pluribus Saluator noster in mari ambulans apparuit, vt generosos,& laborum tolerantes suscipimus. Iis autem, qui interea vt moti sunt, vel vt potuerunt, quiescunt, non valde molesti sumus; quandoquidem nec sex ieiuniorum dies aequaliter, nec similiter omnes exspectant. sed alij quidem vel omnes transmittũt ieiuni permanentes, alij duos, alij tres, alij quatuor, alij nullum. Et ijs quidem, qui in illis transmittendis valde laborauerunt, deinde defessi sunt, & propemodum deficiunt, ignoscendum est, quod celerius gustent. si qui autem non modo transmissis, sed ne ieiunatis quidem, vel etiam in delicatis, opiparisq. conuiuijs, cõsumptis praecedentibus quatuor diebus, ad duos, eosq. solos extremos dies, cum venerint, illis, a se cibo non gustato, transmissis, parasceue,& sabbato, magnum quid,& egregium se facere existimant, si ad auroram vsque permanserint: non existimo eos ex aequo certamen subisse cum ijs, qui se pluribus diebus prius exercuerunt. Haec quidem, vt sentio, consulens scripsi. *Dionys. Alexandrin. in epist. ad Basilidem c. 1.*

CAP. IV.

Solent plures, qui se ieiunare putant, mox, vt signum audierint ad nonam, manducare; qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si ante manducauerint, quam vespertinum celebretur officium. concurrendum est enim ad missas, & auditis missarum sollemnibus, siue vespertinis officijs, largitis eleemosynis ad cibũ accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, vt ad missam conuenire nõ valeat, aestimata vespertina hora, completa oratione sua, ieiunium absoluere debet. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 39. Burch. lib. 13. cap. 12. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 11. panor. & par. 4. cap. 45. decr.* *De consec. d. 1. c. 49.*

CAP. V.

Abstinentia in his (*ieiuniorum*) diebus omnium deliciarum esse debet;& sobrie, & caste viuendum. qui vero ouis, caseo, piscibus, & vino abstinere potest, magnae virtutis est. qui autem his, aut infirmitate interueniente, aut quolibet opere abstinere non potest, vtatur tantum vt ieiunium vsque ad vesperam sollemniter celebret,& vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 40.*

CAP. VI.

Non oportet clericos, vel laicos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire conuiuia; neq. aliquando clericos, nisi hymno dicto, edere panem,& post cibos gratias auctori Deo referre. *Mart. Brac. cap. 66. Burch. lib. 2. cap. 165. Iuo par. 6. cap. 256. decr.* *Dist. 44. cap. vlt.*

CAP. VII.

Admonendus est populus, vt ante publicum peractum officium ad cibum non accedat. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 46.*

Ieiu-

Ieiunium coniungant Christiani cũ eleemosyna, & cum exercitatione omninm virtutum. Tit. V.

CAP. I.

De paen. d. 3. c. 21. & de cõs. d. 5. c. 23. [illegible] prodest [illegible]ini ieiunare, & orare, [illegible] & alia reli[illegible]is bona agere, nisi mens [illegible]ur, & ab obtrectationi[illegible]ngua cohib[illegible]. Vnde ait propheta:

Psal. 33. [illegible] linguam [illegible] a malo, & labia tua ne [illegible]antur dolum [illegible]uerte a malo, & fac bo[illegible] *Pius* [illegible]. *Ansel. lib. 11. cap. 6.*

CAP. II.

Eccles. 34 Qui bap[illegible] mortuo, & iterum tangit [illegible], quid pro[illegible]atio ipsius? Sic homo, qui ieiunat [illegible] pe[illegible]tis suis, & iterum eadem faciens, quid pro[illegible] humiliando se? orationem illius qu[illegible]? Qui conseruat legem, multiplicat orati[illegible]; &c. *Pelag. ij. epist. 2. in fin.*

CAP. III.

Accepto [illegible], hoc statuimus, vt post triduanum ieiunium, post litanias, & multorum orationem eleemosynis conditam, diuino fulti auxilio, statueremus, quod melius de electione Romani Pontificis videretur. *Greg. vij. lib. 1. Reg. epist. 1.*

CAP. IV.

Diebus quadragesimae, & ieiuniorum summa deuotione ieiunandum, & omni intentione est orandum, atque vnicuique pro facultatibus suis eleemosynae tribuendae, & nullae lites, vel contentiones habendae. Arguit enim eos, qui contentiones, & lites tempore ieiuniorum, & qui a debitoribus debita exigunt, Dominus

Isai. 58. a per prophetam dicens: Ecce in diebus ieiuniorum vestrorum inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis; ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. *Tribur. cap. 35.*

CAP. V.

Diebus ieiunij eleemosyna facienda est, & cibum, vel potum, quo quisque vti debuit, si nõ ieiunaret, pauperibus eroget. Quia ieiunare, & cibos prandij ad caenam reseruare, nõ mercedis, sed ciborum est incrementum. *Theodulphi ad presb. Aurel. cap. 38. Burch. lib. 13. cap. 11. Iuo par. 4. cap. 44. decr.*

CAP. VI.

In his ieiuniorum diebus (*quadragesimae*) nullae lites, nullae contentiones esse debent; sed in Dei laudibus, & in opere necessario perstendum. Arguit enim eos, qui contentiones & lites quadragesimae tempore exercent; & qui debita a debitoribus exigunt, Dominus

Esa. 58. a per prophetam dicens: Ecce in die ieiunij vestri inueniuntur voluntates vestrae, & omnes debitores vestros repetitis; ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. *Theodulph. ad presbyt. Aurel. c. 42. Burch. lib. 13. cap. 13. Iuo par. 4. cap. 46. decr.*

CAP. VII.

Abstinendum est in his sanctissimis quadraginta diebus a coniugibus, & caste, & pie viuendum, vt sanctificato corde, & corpore isti sancti dies transigantur, donec perueniatur ad diem sanctum paschae: quia paene nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliae, & eleemosynae non commendant. *Theodulph. ad presbyt. Aurel. cap. 43. Burch. lib. 13. cap. 14. Iuo par. 4. cap. 47. decret.*

Aegroti non obstringantur lege ieiunii. Tit. VI.

CAP. I.

Nec hortor, nec admoneo, sed districte praecipio, vt ieiunare minime praesumas: quia dicunt medici, huic molestiae (*effusionis sanguinis*) valde esse contrarium: nisi forte si grandis sollemnitas exigit, quinque in anno vicibus concedo. *Gregor. Mariniano Episcopo Rauennae lib. 9. regist. epist. 28.*

CAP. II.

Quoniam eruptionem sanguinis patientibus ieiunia medici omnino dicunt esse contraria, his fraternitatem tuam hortamur affatibus, vt reducens ad animum ea, quae est solita, de aegritudine sustinere, ieiunandi sibi laborem minime imponat. *Greg. Mariniano Episc. Rauennae lib. 11. regist. epist. 32.*

CAP. III.

Postulasti responsum habere de illis, qui in quadragesima, vel in alijs ieiunijs sollemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri: quorum quidam promittunt propter hoc eleemosynam se facturos; quidam vero propter necessitatem infirmitatis vrgentis, hoc a te sibi, quasi ex debito concedendi requirunt. Super quo tibi duximus respondendum, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum vrgens necessitas exigit, supportare potes, & debes; vt maius in eis periculum euitetur. *Innocent. iij. Bracarensi Episc.* De obser. ieiun. c. 2. ap. Greg. ix. & in 3. coll.

CAP. IV.

Mulier, si peperit, debet ne ieiunare pascha, vel vinum non bibere, an a ieiunio absoluitur, & vinum bibere permittitur, eo quod peperit. Resp. Excogitatum est ieiunium, vt corpus humile reddatur. Si ergo corpus in humilitate, & imbecillitate versatur, debet cibi, & potus, quantum potest, esse particeps. *Timoth. Episc. Alex. cap. 8.*

CAP. V.

Si quis sit aegrotus, & ex vi morbi valde liquefactus, & attenuatus, & sanctum pascha venerit; debetne omnino ieiunare, an eum absoluit clericus, vt accipiat, quod potest, vel etiam oleum & vinum? Respon. Absolui debet aegrotus, vt cibum, & potum capiat, quantum ferre potest. *Timotheus Episcopus Alex. cap. 10.*

De numero dierum, quibus constat quadragesima. Tit. VII.

CAP. I.

Dist. 4 statuimus. c. 4. COgnoscite a nobis, & a cunctis Episcopis in hac sancta, & Apostolica Sede congregatis statutum esse, vt septem hebdomadas plenas ante sanctum pascha omnes clerici, in sortem Domini vocati, a carne ieiunent. quia sicut discreta esse debet vita clericorum a laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet fieri discretio, &c. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici a carne, & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs, atque orationibus Domino inhaerere die, noctuq. studeant. *Telesph. ep. vn. in prin. Iuo lib. 2. tit. 14. c. 1. panor. & par. 4. cap. 25. decr. Anselm. lib. 7. cap. 165. Caesar. lib. 11. cap. 20. Tarrac. lib. 4. cap. 60.*

CAP. II.

De conse. d. 3. c. 6. Id sacerdotibus omnibus est decretum, vt ante paschae sollemnitatem non quinquagesima, sed quadragesima teneatur. *Aurel. cap. 24. alias 26.*

CAP. III.

Quadragesima ab omnibus ecclesijs aequaliter teneatur, neque quinquagesimam, aut sexagesimā ante pascha quilibet sacerdos praesumat indicere, &c. *Aurel. iv. cap. 2.*

CAP. IV.

Telesphorus constituit, vt septem hebdomadas ante pascha ieiunium celebraretur. *Dam. in Telesph.*

Quadragesima est velut decima anni, quam Christiani offerunt Deo. Tit. VIII.

CAP. I.

TEmpore quadragesimae, quo Deo carnis nostrae decimas damus, omni est volupta ti renunciandum. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 9.*

CAP. II.

Non tantum decimas rerum, sed etiam dare Deo debemus decimas dierum; quod fideles quique annuatim student agere tempore quadragesimae. *Trosleia. cap. 6. ex D. Greg.*

CAP. III.

Quadragesima cum summa obseruatione custodiri debet, vt ieiunium in ea, praeter dies dominicos, qui abstinentiae subtracti sunt, nullatenus resoluatur; quia ipsi dies decimae sunt anni nostri, quos cum omni religione & sanctitate transigere debemus. Nulla in his occasio sit resoluendi ieiunij, quia alio tempore solet ieiunium caritatis caussa dissolui, *Loquitur de solis ieiunijs, quae sunt in consilio.* isto vero nullatenus debet, quia in alio ieiunare, in voluntate, & arbitrio cuiuslibet positum est: in hoc vero non ieiunare, praeceptum Dei transcendere est. & in alio tempore ieiunare praemium abstinenti adquirere est; in hoc vero praeter infirmos, ac paruulos, quisquis non ieiunauerit, paenam sibi adquirit, quia eosdem dies Dominus, & per Mosem, & per Heliam, & per semetipsum sacro ieiunio consecrauit. *Theodulph. ad presbyt. Aurel. cap. 37.*

Vide Tolet. viij. cap. 9. Tit. seq. cap. dicente scriptura.

Quadragesima ieiunetur integra. Tit. IX.

CAP. I.

EPiscopus, presbyter, diaconus, hypodiaconus, lector, cantor quadragesimam non ieiunans, aut quartam, aut sextam feriam, deponatur, nisi corporis imbecillitate impediatur, laicus excommunicetur. *Apost. cap. 69.*

CAP. II.

Non oportet in quadragesima, quinta feria vltimae hebdomadis soluere ieiunium, & totam quadragesimam inficere, sed opus est, tota quadragesima aridae edendo, ieiunare. *Laod. cap. 50. Mart. Bracar. cap. 50. Burchar. lib. 13. cap. 8. Iuo par. 4. cap. 41.* *De conse. d. 3. c. non licet. 8.*

CAP. III.

Placuit, vt omnes ecclesiae filij, exceptis diebus dominicis, in quadragesima, etiam die sabbato, sacerdotali ordine, & districtionis comminatione ieiunent. *Agathen. cap. 12.* *De conse. d. 3. c. 9.*

CAP. IV.

Decernimus obseruandum, vt quadragesima ab omnibus ecclesijs aequaliter teneatur. *Aurelian. iv. cap. 2.*

CAP. V.

Si quis quinta feria paschali, quae vocatur caena Domini, hora legitima post nonam ieiunus in ecclesijs missas non tenet, sed secundum sectam Priscilliani festiuitatem ipsius ab hora tertia per missas defunctorum soluto ieiunio colit, anathema sit. *Bracar. I. cap. 16.*

CAP. VI.

In die passionis Domini quidam ab hora nona ieiunium soluunt, conuiuijs *adhibentur, & cum sol lumen subduxerit, &c. illi epulis interuiunt: & quia totum eum diem vniuersalis ecclesia propter passionem Domini in moerore, & abstinentia peragit; quicumque in eo ieiunium, praeter paruulos, senes, & languidos, ante peractas indulgentiae preces soluerit, a paschali gaudio depellatur: nec in eo sacramentum corporis & sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis eius per abstinentiam non honorauit. *Tolet. iv. cap. 7.* *al. *abutuntur.*

CAP. VII.

Dicente scriptura: Qui spernit minima paulatim decidit, &c. quadragesimae dies anni totius decimae putantur, quae & in oblatione ieiunij Domino consecrantur, quibus etiam, conditio humani generis expiatur, dum a quatuor mundi partibus ad hanc homo religionē crediturus adducitur, & ex quatuor elementis formatus propter transgressionē decalogi *Eccl. 19. a.*

quater

quater decies conuenienter affligitur, &c. Quis quis sine ineuitabili necessitate, atque * fragilitate, & euidenti languore, seu etiam impossibilitate aetatis diebus quadragesimae esum carnium praesumpserit attemptare: non solum reus erit resurrectionis dominicae, verum etiam alienus ab eiusdem diei sancta communione; & hoc illi cumuletur ad poenam, vt ipsius anni tempore ab omni esu carnium abstineat gulam: quia sacris diebus abstinentiae oblitus est disciplinam. Illi vero, quos aut aetas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare praesumant, quam a sacerdote per missum percipiant. *Tolet.viij.cap.9.*

* fragi litatis euid. lang.

CAP. VIII.

A ieiuniis sacra altaris celebrentur, vt canone Carthaginensi dicitur, excepta die, qua caena dominica celebratur: quae exceptio tunc aliqua de caussa placuit. Sed nos Apostolorum, & patrum traditiones sequentes, non oportere putamus in quadragesima vltima hebdomada quintam feriam soluere, & totam quadragesimam inficere. *Trul. cap. 29. vide Carth.cap.41.G. & Carthag.iij.cap.24.*

CAP. IX.

Salutaris passionis dies in ieiunio, & oratione, & compunctione cordis celebrantes fideles a media nocte magni sabbati *vigilent, cum euangelistae Matthaeus, & Lucas dicant, valde mane, &c. *Trull.cap.90.*

* ieiunêt

CAP. X.

Non liceat quinta feria nouissimae septimanae ieiunium soluere, & omnem exhonorare quadragesimam, sed sincere abstinentes totam quadragesimam peragere. *Mart. Bracar. cap.50. vide Laodic.cap.50.*

De conse. d.3.c.7.

Tempore quadragesimae ciues nõ degant in villis, sed in vrbibus & oppidis. Tit. X.

CAP. I.

Nulli ciuium paschae, natalis Domini, vel * quadragesimae sollemnia in villa liceat celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse. *Aurel. cap. 15. alias 17. vide Aruer.cap.14. Burchar.lib.2.cap.75. Iuo par. 4.cap.12.decr.*

De conse. d.3.c.5. * quinquag.f.

CAP. II.

Nec quadragesimae diebus ab ecclesijs fideles desint; nec habitent in latibulis cubiculorum, ac montium, qui in suspicionibus perseuerant, sed exemplum, & praeceptum custodiant sacerdotum, & ad alienas villas agendorum conuentuum caussa non conueniant. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Anathema sit, qui haec commiserit. *Caesaraug. cap. 2.*

De conse. dist 3. nec quis.c.15

De perceptione Eucharistiae tempore quadragesimae. Tit. XI.

CAP. I.

Corpori, & sanguini Dominico quotidie in quadragesima, si debeatis communicare, consuluistis. Quod vt fiat, Deum omnipotentem suppliciter exoramus, & vos omnes vehementissime cohortamur; si tamen mens in affectu peccandi non sit, vel si hanc, non de criminalibus peccatis conscientia impaenitens, vel non reconciliata fortassis accuset; vel si fratri discordanti quis vestrum suo vitio reconciliatus minus existat, &c. Interim tamen quadragesima, quam mos ecclesiae maiorem appellat, omni est die, seruato superiori tenore, communicandum: quoniam semper est orationi vacandum, & sacrificijs fidelium concurrendum: & illud propheticum, quo dicitur: In die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra; iugiter ad memoriam reuocandum. si enim ex consensu coniugatorum, etiam alio, forte mundo corpore, tempore vacatur orationi, quanto potius isto, quo Deo etiam carnis nostrae decimas damus, &c. omni est voluptati renunciandum? *Nicol.ad consulta Bulgarorum cap.9.*

Esai. 58.

CAP. II.

In caena Domini a quibusdã perceptio Eucharistiae negligitur. quae quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibitum est, percipienda sit, ecclesiasticus vsus demonstrat; cum etiam paenitentes eodem die ad percipienda corporis & sanguinis Dominici sacramenta, * reconciliat. *Cabilon. sub Carolo cap. 47. Capitul. lib. 7. cap.68. in addit. Burch.lib.5.cap.20. Iuo par. 2.cap.30.decr.*

De conse. d.2.c.17.

* se recõcilient.

CAP. III.

Singulis diebus dominicis in quadragesima, praeter hos, qui excommunicati sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt, & in caena Domini, &c. *Theodulphus ad presbyteros Aurel.cap.41. Burch.lib.5. cap. 19. Iuo par.2.cap.29. decr. Ansel.lib.9.c.11.*

Tempore quadragesimae non fiebat olim quotidie sacrum apud Graecos more nostro. Tit. XII.

CAP. I.

Non oportet in quadragesima panem offerre, nisi in sabbato, & dominica tantum. *Laod.cap.49.*

CAP. II.

Omnibus diebus ieiuniorum quadragesimae, excepto sabbato, & dominica, & sancto Annunciationis die, fiant sanctificatio-

num, non oblationum sacra ministeria. *Trul-len. cap. 52.*

Tempore Quadragesimae sanctorum sollemnitates olim non celebrabantur. Tit. XIII.

CAP. I.

11 q. 4. ns heri. c. 9. NOn oportet in quadragesima martyrum natale celebrare, sed sabbatis, & dominicis diebus sanctorum martyrum memoria fiat. *Laodicen. cap. 51. Mart. Bracaren. cap. 48. Burch. lib. 13. cap. 10. Iuo par. 4. cap. 43. decret.*

CAP. II.

Quoniam die, qua inuenitur Angelus virgini Verbi conceptum & nunciasse verbis, & indidisse miraculis, eadem die festiuitas non potest celebrari condigne, quod interdum quadragesima, vel paschale festum videatur incumbere, in quibus nihil de sanctorum sollemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari, &c. xv. Kal. Ianuar. sollemnitas dominicae Matris. viij. Kal. Ianuar. natiuitas Filij celebretur. *Tolet. x. cap. 1. Vide Trul. cap. 52. tit. praeced.*

Tempore Quadragesimae cessent iudicia, & negotia, quantum fieri possit. Tit. XIV.

CAP. I.

A Nobis scire cupitis, si quadragesimali tempore iudicia sint exercenda, vel ad mortem aliquis addicendus. In quo nos noueritis eadem de quadragesimali tempore, super hac respondere consultatione, quae de diebus festis iam respondisse dignoscimur. *Nicola. ad consulta Bulgaror. cap. 45. vide lib. praeced. tit. xix. c. Quod interrogatis.*

CAP. II.

Vestram Deo, amabilis Augustae, petimus clementiam, vti absque ineuitabili necessitate sanctum tempus quadragesimae liceat ecclesiasticis viris sub quiete agere; quatenus tempus illud, quod purificatio debet esse aliorum temporum; non inquinetur inquietudine perturbationum. *Aquisgr. ij. sub Ludou. par. vlt. cap. 16.*

CAP. III.

Vt Regia magnificentia liberiorem libertatem Episcopis ad suum peragendum in eorum parochijs ministerium, maxime in sacratissimis temporibus, quadragesimae scilicet, & aduentus Domini tribuat, &c. Ipsi autem Episcopi concessum sibi otium non in suas voluptates, sed in diuinum, & officiosum conuertat negotium, quatenus studentes praedicationi, & correctioni, atque confirmationi, quod hactenus per parochias fuit neglectum; solerter, & deuotissime de caetero fit correctum, & emendatum; & non propter suam quietudinem Episcopi ad remotiora loca secedentes, & suum ministerium negligentes proprias deserant ciuitates; sed vt parochias suas cum officij efficacia circumeant, aut cum religione in suis ciuitatibus canonice cum suis filijs degant, &c. *Meldense cap. 28.*

CAP. IV.

Regia maiestas obseruare praecipiat omnibus Reipub. ministris, quod diuina auctoritate, & sanctorum patrum constitutione cautum esse dignoscitur, videlicet, vt nemo comitum, aut quisquam ex iudiciaria potestate, post quartam feriam, quae caput ieiunij nominatur, in qua omnes paenitentes manus impositionem ad vacandum solummodo paenitentiae, & diuinis officijs accipiunt, placitum, aut mallum tenere praesumant. *Melden. cap. 76.*

CAP. V.

Diebus dominicis, vel sanctorum in festis, seu quadragesimae, aut ieiuniorum, nullus comes, vel saecularis placitum habere, sed nec populum illo praesumat coercere. *Tribu-rien. cap. 35.*

CAP. VI.

In his ieiuniorum diebus (*loquitur de quadragesima*) nullae lites, nullae contentiones esse debent; sed in Dei laudibus, & in opere necessario persistendum. Arguit enim eos, qui contentiones, & lites quadragesimae tempore, & qui debita a debitoribus exigunt, Dominus per prophetam dicens: Ecce in die ieiunij vestri inueniuntur voluntates vestrae, & *Esai. 58.* omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. *Theodulph. ad presbyt. Aurel. cap. 42. Burch. lib. 3. cap. 13. Iuo par. 4. cap. 46.*

De Chrismate, & ablutione pedum, & reconciliatione paenitentum in caena Domini. Tit. XV.

CAP. I.

DE Chrismate conficiendo in caena Domini. *Fabia. ep. 2. in prin.*

CAP. II.

Quinta feria ante pascha absoluuntur paenitentes. *Innocen. epist. 1. cap. 7. Capitul. lib. 5. cap. 57. Caesaraugust. lib. 15. cap. 27. Tarrac. lib. 4. cap. 36.* *De conse. dist. 3 de paenitentibus. c. 17.*

CAP. III.

Inquisiuit fraternitas tua, si liceat sanctimonialibus feminis, quemadmodum viris, sibi inuicem pedes abluere in caena Domini, &c. Hoc dominicum praeceptum est, quod, qui per fidem impleuerit, habebit ex eo laudem. *Zach. ep. 5. ad Bonif. in med.*

CAP. IV.

Licet ablutio pedum omni tempore, vt fiat, expe-

expedibile habeatur, tamen necesse est, vt specialis in eodem die, quo a Christo gestum est, omnimodo seruetur. Proinde haec sancta synodus decernit, atque instituit, vt deinceps non aliter per totius Hispaniae, & Galliarum ecclesias eadem sollemnitas celebretur, nisi pedes vnusquisque Pontificum, seu sacerdotum, secundum hoc sacrosanctum exemplum suorum lauare studeat subditorum. *Tolet. xvij. cap. 5.*

De cibis, alijsque rebus prohibitis in quadragesima. Tit. X V I.

CAP. I.

Nulla ratio sinit in quadragesimali tempore venationibus vti: venantes enim nihil praeter carnes captant: vt ergo nihil carnali sectari videamini, decenter à carnibus captandis in quadragesimali praecipue tempore vobis est abstinendum. Quanto enim ieiunij tempore arctius est diuinis cultibus insistendum; tanto est in cunctis mundi noxijs oblectamentis longius recedendum; praesertim cum neminem nisi reproborum venationes exercuisse sacra designet historia. *Nicol. ad consul. Bulg. cap. 44.*

CAP. II.

Nec vxorem ducere, nec conuiuia facere, in quadragesimali tempore conuenire posse, vllatenus arbitramur. *Nicol. ad consul. Bulg. cap. 48.*

CAP. III.

Non oportet, post duas hebdomadas quadragesimae quemquam ad baptismum suscipi. *Laod. cap. 45.*

CAP. IV.

33. q. 4. c. 8. & 9. Non oportet in quadragesima nuptias, vel natalicia celebrare. *Laod. cap. 52. Mar. Brac. c. 48. Iuo par. 8. cap. 49. decr.*

CAP. V.

Cognouimus quosdam Hispaniae sacerdotes, qui in quadragesimae diebus alleluia decantant, praeter in vltima hebdomada paschae, &c. In omnibus quadragesimae diebus, quia tempus non est gaudij, sed moeroris alleluia non decantetur. Tunc enim opus est fletibus, ac ieiunijs insistere, corpus cilicio, & cinere induere, animum moeroribus deijcere, gaudium in tristitiam vertere, quousque veniat tempus resurrectionis Christi. Hoc enim ecclesiae vniuersalis consensio in cunctis terratum partibus roborauit, quod per Hispanias, Galliciasque prouincias conseruetur, &c. Si quis ergo Episcopus, presbyter, diaconus, clericus aliud fecerit, ordinis sui officio carere cogatur, & communione eiusdem paschae priuetur. *Tolet. iv. cap. 10.*

CAP. VI.

In Armenia, & alijs locis, sabbatis, & dominicis quadragesimae ieiuniorum diebus, oua, & butyrum quidam comedunt. Placuit per vniuersam orbis totius ecclesiam, vno ordine ieiunium celebrari, & abstinere, vt ab omni mactabili, sic ab ouis, & butyro: quia fructus sunt, & semina eorum, quibus abstinemus. Si vero id non seruauerint, clerici deponantur, laici excommunicentur. *Trul. cap. 56.*

Vide de hac re Theodul. ad presbyteros, Aurel. cap. 40. tit. de hora, qua olim Christiani capiebant cibum tempore ieiunij. cap. 43. tit. Ieiunium coniungant Christiani cum eleemosynis, & cum exercitatione omnium virtutum. c. Abstinendum est.

Ne Iudaeis die caenae Domini, neque alijs tribus, qui proxime sequuntur, in publicum prodeant. Tit. X V I I.

Vide lib. xij. titulo x.

Communia de quadragesima. Tit. X V I I I.

CAP. I.

Si nulla vrget necessitas, non solum quadragesimali tempore, sed omni est praeliis abstinendum. Si autem ineuitabilis viget opportunitas, nec quadragesimali est tempore pro defensione tam sua, quam patriae, seu legum paternarum, bellorum procul dubio praeparationi parcendum; ne videlicet Deum videatur homo temptare, si habet, quod faciat, & suae, ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctae religionis detrimento non praecauet. Porro muri Ierieho filiis Israel, qui sabbatum iam obseruandum susceperant, etiam sabbato vrbem circumeuntibus, & tubis clangentibus ad terram protracti sunt. *Nicol. ad consul. Bulg cap. 46. Iuo lib. 8. tit. 4. cap. 23. panor. & par. 10. cap. 93. decr. Caesar. lib. 7. cap. 11.* 23. q. 8. c. 15. Iosue 6.

CAP. II.

Vt in omnibus missis, siue matutinis, siue quadragesimalibus, vel quae pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, Sanctus eo ordine, quo ad missas publicas, dici debeat, &c. *Vasen. y. cap. 4.*

CAP. III.

Omnes presbyteri ante ephiphaniam missos suos dirigant, qui eis de principio quadragesimae nuntient, & in ipsa epiphania ad populum indicent. *Antisio. cap. 2.*

CAP. IV.

A media quadragesima presbyteri chrisma petant. *Antis. cap. 6.*

CAP. V.

Gregorius secundus quadragesimali tempore, vt in quinta feria ieiunium, atque missarum celebritas fierent in ecclesia, quod antea non agebatur, instituit. *Ex Pontif.*

De

De ieiunio quatuor temporum, & aliorum dierum. Tit. XIX.

CAP. I.

Semper fiat ieiunium veris in prima hebdomada quadragesimae: ieiunium vero aestatis infra hebdomadã pentecostes. *Claram. sub Vrbano ij. cap. 27.*

CAP. II.

Dist. 76. c. 4. Statuimus, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur. Primum in initio quadragesimae: secundum in hebdomada pentecostes: tertium vero in Septembri: quartum in Decembri more solito fiat. *Placent. sub Vrbano ij. cap. 15.*

CAP. III.

Dist. 75. c. 1. dist. 67. c. 1. Ieiunium in ordinatione Episcopi, & aliorum. *Anacl. epist. 2. in princ. Burch. lib. 1. cap. 15. Iuo par. 5. cap. 69. decret. Anselm. lib. 6. cap. 47.*

CAP. IV.

Dist. 76. c. 1. Ieiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicistis, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus. Vt sicut annus per quatuor voluitur tempora, sic & nos quaternum sollemne agamus ieiunium per anni quatuor tempora: & sicut replemur frumento, vino, & oleo ad alenda corpora: sic repleamur ieiunio ad alendas animas, iuxta prophetae Zachariae vocem, &c. Ieiunium Zach. 8. c. quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iudae, &c. *Callist. epist. 1. in princ. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 2. panor. & par. 4. cap. 26. decret.*

CAP. V.

Dist. 75. c. 4. & 5. Act. 13. His, qui consecrandi sunt, ieiuniis, & a ieiunantibus sacra benedictio conferatur, &c. Cum Apostoli Paulum, & Barnabam ex praecepo Spiritus sancti ad euangelium gentibus mitterent praedicandum, ieiunantes, & orantes imposuerunt eis manus, &c. *Leo epist. 79. cap. 1. ad Dioscor. Episcop. Alexandr. Iuo lib. 3. tit. 2. cap. 6. panor. & par. 6. cap. 70. & 71. decret. Ansel. lib. 7. cap. 37. Tarrac. lib. 3. cap. 47.*

CAP. VI.

Dist. 75. c. vlt. Ordinationes etiam presbyterorum, & diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, idest quarti mensis ieiunio, septimi, & decimi: sed etiam quadragesimalis initii, ac mediana quadragesimae die, sabbati ieiunio circa vesperam nouerint celebrandas. *Gelas. epist. 1. cap. 13. Iuo lib. 3. tit. 2. cap. 18. panor. & par. 6. cap. 74. decr. Anselm. lib. 7. cap. 38. Tarracon. lib. 3. cap. 48. & lib. 6. cap. 40.*

CAP. VII.

Si longum, vel triste videtur *(Iudaeis)* sollemnitatem sustinere paschalem, & eos nunc ad baptismum festinare cognoscis: ne quod absit longa dilatio eorum retro possit animos reuocare, cum fratre nostro Episcopo loci ipsius loquere, vt paenitentia, ac abstinentia quadraginta diebus indicta, aut die dominico, aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet, &c. *Greg. Faustino Defensori epist. 24. lib. 7. regist.*

CAP. VIII.

Ordinationes presbyterorum, seu diaconorum non nisi quarti, septimi, & decimi mensium ieiuniis, sed & ingressu quadragesimali, atque mediante, vespere sabbati *(Episcopus vester)* nouerit celebrandas. *Greg. ij. epist. 3. ad clerum Turnigiae. Gelas. epist. 1. cap. 13.* Dist. 75. c. vlt.

CAP. IX.

Consilium nostrum requisisti, vtrum etiam ieiunandum sit in aduentu Domini: cum tamẽ sentiant diuersi diuersa e quibusdam dicentibus, sed paucioribus, ieiunandum esse tunc tẽporis, pluribus vero se asserentibus ad haec non teneri, &c. Nos super hoc taliter respondemus, &c. Ieiunium etiam apud nos in aduentu Domini agitur. *Innocent. iij. Bracharen. Episcopo.* De observant. ieiunior. c. 2. ap. Greg. ix. & in 3. coll.

CAP. X.

Triduanum ieiuniũ in dominicae Ascensionis sollemnitate, &c. quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis vtantur. *Aurel. cap. 27. al. 29.*

CAP. XI.

Expleta sollemnitate pentecostes in sequenti septimana a quinta feria in sabbatum, per hoc triduum abstinentia celebretur. *Gerunden. cap. 2. Caesaraug. cap. 2.*

CAP. XII.

A feria sancti Martini vsque ad natalem Domini, secunda, quarta, & sexta sabbati ieiunentur, & sacrificium debito, quemadmodum quadragesimale, ordine celebretur. In quibus diebus canones legendos esse speciali definitione sancimus. *Matisc. cap. 9.*

CAP. XIII.

In Kalendis Ianuarii, quae propter errorem gentilitatis aguntur, omnino alleluia non decantabitur: in quibus etiam piscem, & olus; sicut & in illis xl. diebus, ceteris carnibus abstineantur, & a quibusdam etiam nec vinum bibitur. &c. *Tolet iv. cap. 10.*

CAP. XIV.

Constituimus, vt quatuor tempora anni ab omnibus cum ieiunio obseruentur, idest mense Martio, hebdomada prima. Et feria quarta, & sexta, & sabbato veniant omnes ad ecclesiã hora nona cum litaniis ad missarum solemnia: Similiter in mense Iunio hebdomada secunda feria, quarta, & sexta, & sabbato ieiunetur vsque ad horam nonam, & a carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mense Septembrio hebdombda tertia; & in mense Decembrio hebdomada, quae fuerit plena ante vigiliam natalis Domini, sicut est in Romana ecclesia traditum. *Magun. cap. 34. Capit. lib. 5. cap. 86. Burch. lib. 13. cap. 2. Iuo lib. 2. tit. 14. c. 7. panor. & par. 4. cap. 35. decr.* Dist. 76. c. 2.

CAP.

Dist. 76. c. 3. CAP. XV.

De incerto ieiunio quatuor temporum hanc certitudinem statuimus, vt si kalendae Martii in quarta feria, siue antea euenerint, eadem hebdomada ieiunium celebretur: si autem kalendae Martii in quintam feriam, aut sextam, aut sabbatum distenduntur; in sequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoque modo si kalendae Iunij in quartam feriam, aut antea euenerint, in subsequente hebdomada ieiunium celebretur. & si in quintam feriam, aut sextam, aut sabbatum contingerit, ieiunium in tertiam hebdomadam reseruetur. Et hoc sciendum est, quod si quando ieiunium mensis Iunii in vigilia pentecostes secundum praedictam regulam euenerit; non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada sollemni pentecostes, & tunc propter sollemnitatem Spiritus sancti diacones dalmaticis induantur, & Alleluia cantetur, & flectamus genua, non dicatur. Eodem modo de Septembris ieiunio constitutum est, vt si kalendae Septẽbris in quarta feria euenerit, aut antea, ieiunium in tertia hebdomada celebretur. & si in quinta, aut sexta, aut sabbato cõtingerit, in quarta hebdomada ieiunãdum erit. In Decembri illud obseruandum erit, vt proximo sabbato ante vigiliam natalis Domini celebretur ieiunium; quia si vigilia in sabbato euenerit, simul vigilia, & ieiunium celebrare non conuenit. *Salegustadien. cap. 2. post Burchar. decretum. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 8 panor. & par. 4. cap. 33. decr.*

CAP. XVI.

Seruetur ieiunium tam indictum, quam etiã quatuor temporum. *Trosleia. cap. 15.*

CAP. XVII.

Gradum ordinationes recte fiunt, quando ieiunia quatuor temporum aguntur. *Lemouicen. Act. 2.*

CAP. XVIII.

Non reprehendet nos quispiam, quartam, & sextam feriam obseruantes, in quibus ieiunare secundum traditionem praeceptum est. quartam quidem propter initum a Iudaeis consilium, de proditione Domini: sextam autem, quod ipse pro nobis passus sit, &c. *Petrus Alexandr. Archiepiscop. serm. de paenitent. can. 15.*

CAP. XIX.

Calistus constituit ieiunium * die sabbati* quater in anno fieri frumenti, vini, & olei, secundum prophetam. *Dam. in Calist.*

Vide Nicol. ad consul. Bulg. cap. 4. & 5. hoc lib. tit. xxiij.

De ieiuniis monachorum. Tit. XX.

Vide lib. viij. tit. xv.

Ne quisquam die dominico ieiunet. Tit XXI.

Vide lib. xx. tit. xiij.

Contrariae sententiae Graecorum, & Latinorum de ieiunio sabbati. Tit. XXII.

CAP. I.

Si clericus dominicum diem, vel sabbatum vno excepto ieiunauerit, deponatur, laicus excommunicetur. *Ap. cap. 64*

CAP. II.

De conse. d. 3. c. 13. Sabbato ieiunandum esse ratio euidentissima demonstrat. nam si diem dominicum ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi non solum in pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus: ac si sexta feria propter passionem Domini ieiunamus: sabbatum praetermittere non debemus, &c. Apostolos constat biduos illo in moerore fuisse, & propter metum Iudaeorum se occuluisse: quod vtique non dubium est in tantum eos ieiunasse biduo memorato, vt traditio ecclesiae habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari: quae vtique forma per singulas tenenda est hebdomadas propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel, atque vno sabbato ieiunandum, ergo & dominica, & sexta feria semel in pascha erit vtique celebranda, &c. Non ergo nos negamus sexta feria ieiunandum, sed dicimus, & sabbato hoc agendum, &c. *Innoc. epist. 1. cap. 4. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 4. panor. & par. 4. cap. 28. decret. Tarrac. lib. 5. cap. 70.*

CAP. III.

De conse. d. 5. c. 31. Quia dies sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos in eorundem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, vt quicumque se Christianae religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die, nisi maiori festiuitate interueniente, vel infirmitate impediente, abstineat. *Greg. vij. in conc. Rom. an. 6. cap. 9.*

CAP. IV.

De obseruant. ieiunio. c. 2. ap Greg. ix. & in 3 coll. De illis, qui in sabbato iuxta terrarum consuetudinem aliarum, propter debilitatem, quam in se sentiunt, carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consueuit: cum ab alijs moleste feratur, & oriatur in illis occasio de tetrabendi; tale tibi damus respõsum, quod super hoc tuae consuetudinem regionis facias obseruari: sic tamen, quod debilibus, & infirmis propter hoc periculum non emergat. *Innoc. iij. Episcop. Braccaren.*

CAP. V.

Errorẽ placuit corrigi, vt omni sabbati die ieiunorũ superpositionẽ celebremus. *Elib. c. 26*

CAP.

De conse. d. 3 placuit c. 9.

CAP. VI.

Omnes ecclesiae filij, exceptis diebus dominicis, in quadragesima, etiam die sabbato, sacerdotali ordinatione, & districtionis comminatione ieiuuent. *Agath. cap. 12.*

CAP. VII.

Neque per sabbata absque infirmitate quisquam soluat quadragesimale ieiunium: nisi tantum die dominico prandeat: quod sic fieri specialiter patrum statuta sanxerunt. Si quis hanc regulam irruperit, tamquam transgressor disciplinae a sacerdotibus censeatur. *Aurelian. iv. cap. 2.*

CAP. VIII.

Seruetur canon iubens, vt si clericus inueniatur dominica ieiunare, vel sabbato, vno tantum excepto, deponatur, laicus excommunicetur. *Trul. cap. 55. vid. Apost. cap. 65.*

CAP. IX.

Innocentius constituit sabbato ieiunium celebrari: quia sabbato Dominus in sepulchro positus est, & discipuli ieiunauerunt. *Ex Pontif. in addit.*

Quibus diebus oporteat Christianos a carnibus abstinere. Tit. XXIII.

De conse. d. 5 c. 31.

CAP. I.

Quia dies sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habitus; nos eorumdem auctoritatem sequentes salubriter admonemus, vt quicumque se Christianae religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die, nisi maiore festiuitate interueniente, vel infirmitate impediente, abstineat. *Synod. Rom. sub Greg. vij. cap. 8. an. vi. xiij. kal. Decemb. Tarrac. lib. 5. cap. 52.*

CAP. II.

Nullus Christianus a capite ieiunij, vsque ad pascha carnem comedat. *Claramon. sub Vrbano ij. cap. 23. vide Telesphor. epist. 1. in tit. de numero dierum quadragesimae cap. 1. cognoscite.*

CAP. III.

In diebus ieiuniorum, in quibus per abstinentiam, & lamentum paenitentiae praecipue Domino supplicandum est, modis omnibus est a carnibus abstinendum. Quoniam licet omnibus orare, & abstinere conueniat, ieiuniorũ tamen temporibus amplius abstinentiae inseruire oportet; videlicet, vt, qui se meminit, illicita perperrasse, secundum sacra decretalia, in his etiam a licitis se quibusdam abstineat. quadragesimali videlicet tempore, quod est ante pascha; ieiunio post pentecostem: ieiunio ante sollemnitatem assumptionis sanctae Dei genetricis semper Virginis Dominae nostrae Mariae; nec non in ieiunio ante natalis Domini nostri Iesu Christi festiuitatem: quae ieiunia sancta Romana suscepit antiquitus, & tenet ecclesia. In sexta vero feria omni hebdomade, & in cunctis vigilijs insignium festiuitatum, a carnium esu cessandum, & ieiunijs incumbendum; vt veraciter cum psalmo dicei valeat: Ad vesperam demorabitur fletus, & ad matutinum laetitia. *Nicol. ad Consulta Bulgarorum, cap. 4.* Psal. 29.

CAP. IV.

Sexta feria passionem dominicam, & Apostolorum maestitiam recolentes, ab omnium carnium epulis, & pinguedine gustus noster arcendus; praeter si natiuitas Domini, & epiphaniorum eius, aut festiuitas beatae matris Domini, & Virginis Mariae, seu Apostolorum principis Petri, & Pauli, atque sancti Ioannis Baptistae, seu B. Ioannis Euangelistae, necnon & claungeri celi germani, Andreae scilicet Apostoli, quin etiam & beati Stephani protomartyris ipso die fortassis venire contingerit; nam quod sancta ecclesia, vel fidelis anima, in festiuitate sanctorum, ieiunia, vel abstinentias, quae non sunt perpetuo voto propositae soluere debeat, Dominus testatur in Euangelio Ioan. 16. dicens: Mulier cum parit, tristitiam habet; cum autem pepererit puerum, iam non meminit praessurae propter gaudium, quia natus est homo in mundum. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 5.*

CAP. V.

Si eodem die (*quo baptisma suscipitur*) licitum sit, carnes comedi, vel quot in consequentibus ab his sit abstinendum, requiritis, &c. A carnibus ipso die, his, qui sabbato sancto, vel sabbato pentecostes baptizati fuerint, procul dubio abstinere conuenit. Consequentibus vero septem diebus, qui a veteribus dies azimorum dicebantur, & diei resurrectionis dominicae coniuncti rite celebrantur, si quisquam quandocumque carnibus vesci affectat, multo magis edere carnes oportet. *Nicol. ad consul. Bulgar. cap. 69.*

CAP. VI.

Cum quae sit illis paenitentia iniungenda quaesieris, qui diebus quadragesimalibus, tempore illo, quo tantae famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonae periret, carnes comedere sunt coacti: tibi breuiter respondemus: quod in articulo tale illos non credimus puniendos, quos tam vrgens necessitas excusauit: preces tamen domino pro illis, & cum illis, ne ipsis aliquatenus imputetur; quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, vbi culpa minime reperitur, effundas. *Innocent. iij. Episc. Braccaren.* De obseruant. ieiunior. c. 2. ap. Greg. ix & in 3. col.

CAP. VII.

Item secunda litania facienda est Kal. Nouembris, ea tamen condicione seruata, vt si ijsdem diebus dominica intercesserit, in alia hebdomada, secundum prioris abstinentiae obseruantiam, a quinta feria incipiatur, & in sabbato vespere missa facta finiatur; quibus tamen diebus a carnibus, & vino decreuimus abstinendum. *Gerun. cap. 3.*

CAP.

CAP. VIII.

Kalēdis Ianuarii praeter piscē,& olus,sicut & in quadragesimae diebus, carnibus abstinetur, & a quibusdam etiam nec vinum bibitur. *Tolet. iv. cap. 10.*

CAP. IX.

Dist. 76. c. 2. Feria iv. vi. & sabbato *(quatuor temporum)* ieiunatur vsque ad horam nonam,& a carne ab omnibus abstineatur. *Magunt. cap. 34. Capitul. lib. 5. cap. 86. Burch. lib. 13. cap. 2. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 7. pdnor. & par. 4. cap. 35. decret.*

CAP. X.

Vt quatuordecim dies omnes Christiani ante festiuitatem sancti Ioannis Baptistae in abstinentia sint carnis, & sanguinis,nisi infirmitate impediente,aut alicuius festi sollemnitate,quae in illo Episcopio celebris habetur, intercedente. Et ante natiuitatem Domini similiter,& in vigilia epiphaniae, & in omnium vigilijs Apostolorum, & in vigilia assumptionis sanctae Mariae,& in vigilia sancti Laurentij,nec non etiam in vigilia omnium sanctorum adijcientes praedictis vigilijs vnam horam refectionis, excepta infirmitate:& nisi aliquid sit,qui proprio voto maiori abstinentia vti velit. *Salegunst. cap. 1. post Burchardi decretum. Iuo par. 15. cap. 168. decr.*

De cibis olim prohibitis. Tit. XXIV.

CAP. I.

Episcopus, presbyter, diaconus, clericus, qui comederit carnem in sanguine animae suae,vel a fera occisum, vel morticinia, deponatur: id enim lex vetat: laicus excommunicetur. *Apost. cap. 63. Trul. cap. 67.*

CAP. II.

De his Christianis, qui inter eos, a quibus fuerant captiuati, immolatitijs cibis asseruntur polluti,consultationi tuae hoc respondendum esse credimus,vt paenitentiae satisfactione purgentur, quae non tam temporis longitudine,quam cordis compunctione pensanda est. Et siue hoc terror extorserit, siue fames suaserit,non dubitetur abolendum:cum huiusmodi cibus pro metu,aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus. *Leo ep. 77. cap. 3. ad Nicetam Aquileien. Episcopum.*

CAP. III.

Qui conuiuio solo gentilium, & escis immolatitijs vsi sunt, possunt ieiunijs, & manus impositione purgari, vt deinceps ab idolothytis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem idola adorauere,aut homicidijs, vel fornicationibus contaminati sunt,ad communionem eos, nisi per paenitentiam publicam non oportet admitti. *Leo epist. 90. in fin. ad Rusticum* Narbon. *Episcopum.*

CAP. IV.

De immolatitiis escis consuluisti, si a fidelibus supraductum fuerit viuificae crucis signū, edi liceret,an non. Illud sufficit respondere, quod beatus Apostolus dicit. Si quis dixerit, hoc * immolatum est,nolite edere propter eū, qui iudicauit,& propter conscientiam. *Greg. ij. epist. 4. ad Bonif. Episcopum in medio.* 1. Cor. 10. Rom. 14. *immolaticium f.

CAP. V.

Animalia,siue volatilia,si sine ferro mactentur,& solo ictu hominis percussa moriantur, si liceat comedere sciscitamini. De hoc sanctus Augustinus contra Faustum Manichaeum pleniter scripsit, de cuius verbis nos modicum quid nunc propter prolixitatem tangimus. Vbi,inquit, ecclesia gentium talis effecta est, vt in ea nullus Israelita carnalis appareat: quis iam hoc Christianus obseruat, vt turdos, vel minutiores auiculas non attingat,nisi quarum sanguis effusus est;aut leporem non edat, si manu a ceruice percussus nullo cruento vulnere occisus est. & qui forte pauci adhuc tangere ista formidant, a ceteris irridentur: ita omnium animos in hac retinuit illa sententia Veritatis:Non quod intrat in os vestrū, vos coinquinat,sed quod exit. *Nicol. ad consul. Bulgaror. cap. 90.* Mat. 15.

CAP. VI.

Neque quod christianus persequitur, & a pagano percutitur,& occiditur animal;neque quod paganus persequitur, & christianus occidit,a christiano comedendū est:ne videlicet fidelis cum infideli saltem in medico cōmunicasse videatur: Quae enim pars fideli cum in fideli? Et rursus propter conscientiam, non fidelis vtique, sed infidelis gloriantis scilicet, quod sibi a christiano fuerit communicatum,ac per hoc autumantis, eo quod non fuerit a fideli spretus, quod vanitas erroris sui a christiano extiterit approbata. *Nicol. ad consul. Bulgarorum, cap. 91. Iuo par. 11. cap. 87. decr.* 2. Cor. 6.

CAP. VII.

Dist. 30. c. 13. Si quis carnem edentem praeter sanguinem, & idolothyta,& suffocata cum pietate, & fide,diiudicet, quod propterea spem non habeat; anathema sit. *Gang. c. 2. vide Apost. c. 51. 53. Ancy. cap. 14. Iuo par. 4. cap. 30. decr.*

CAP. VIII.

Qui cibis idolorum cultibus immolatis gustu illicitae praesumptionis vtuntur, ab ecclesiae coetibus arceantur. Similiter & hi, qui bestiarum morsibus extincto, vel quolibet morbo, aut casu suffocato vescuntur. *Aurel. ij. cap. 20.*

CAP. IX.

Non cibi nos grauant, sanctae Papa, si captiui ea comederint,quae, qui dominium in eos obtinent,eis apposuerunt; maxime quando vna de omnibus fama est,barbaros, qui in nostras regiones incursiones fecerunt, idolis non sacrificasse. *Greg. Taumaturg. de his,qui in barbarorum incursione idolothyta comederunt,& alia peccarunt. cap. 1.*

Ne

Ne quisquam carnium cibos, aut vinum haereticorum more detestetur, Tit. XXV.

Vide lib. xi. tit. xxix.

De Agape, & de iis, qui faciunt Agapas, Tit. XXVI.

CAP. I.

d.42.c.1. SI quis contempserit ex fide agapas facientes, & in honorem Domini fratres vocantes, neque velit communicare in vocatione, quasi contemnat, quod fit, anathema sit. *Gang. cap. 2. Burch. lib. 19. cap. 124. Iuo par. 15. cap. 136. decr.*

CAP. II.

Dist. 42. c. 5. parsimoniam. Quae abundantia liberalitatis fratrum largitiones in ecclesiis in pauperes fiunt beatas dicimus. *Gangren. in fine. Iuo par. 8. c. 321.*

CAP. III.

Dist. 42. c. nonnulli 5. Episcopi, vel clerici in ecclesia non conuiuentur; nisi forte necessitas hospitij id cogat, & populi ab huiusmodi conuiuijs, quoad fieri potest, arceantur. *Carthag. cap. 42. G. Carthag. iij. cap. 30. L. Afric. cap. 39. Burch. lib. 3. cap. 83. Iuo par. 3. cap. 74. decret.*

CAP. IV.

Dist. 42. c. 3. Non oportet clericos, vel laicos vocatos in agapen, partes tollere, quia iniuria fit ordini ecclesiastico. *Laod. cap. 27. Iuo par. 3. cap. 128. decret.*

CAP. V.

Dist. 42. c. 4. Non oportet in domibus dominicis, vel ecclesijs agapas facere, & in Dei domo comedere, & accubita sternere. *Laod. cap. 28. Trul. c. 74. vide cap. 76. Trull. & cap. 9. Antisiodoren. Burch. lib. 3. cap. 82. Iuo par. 3. cap. 73. decr.*

CAP. VI.

Qui agapem pauperum defraudant, apud sanctos patres eorum necatores vocantur. *Tullen. par. 2. cap. 14.*

CAP. VII.

Qui voluerint eulogias, a presbytero accipiant, & panem tantum frangentes, singulos accipiant biberes, & nihil amplius contingere praesumant: & sic vnusquisque ad sua cum benedictione Domini redeat. *Nannaten. cap. 15.*

Communia de ieiunio. Tit. XXVII.

CAP. I.

SI quis desiderat baptizari, &c. ieiunijs frequentibus operam impendat. *Clem. epist. 3. ante med.*

CAP. II.

In paschate tantum, & pentecoste ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi conuenit sacramenta; his dumtaxat catechumenis electis, qui ante quadraginta, vel eo amplius dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianisque orationibus, atque ieiuniis fuerint expiati, &c. *Syric. epist. 1. cap. 2.*

CAP. III.

Dist. 75. c. 4. & 5. Ieiunium temporum ordinationum. *Leo ep. 79. cap. 1. ad Diosc. Alexandr.*

CAP. IV.

De Feriis c. 3. apud Greg. ix. & in 2. col. & de paenit. c. 6. Si illi, qui aliquos dies in pane, & aqua, ex iniuncta sibi paenitentia tenentur peragere, panem, quo vescantur, non habent, leguminibus, aut piscibus, aut aliis cibariis, si necessitas * exegerit, reficiantur: moderata tamen discretione habita, quod his nō ad delicias, sed ad necessariam solum modo sustentationem vtantur. *Alex. iij. Archiep. Triburien. & eius suffraganeis.*

* fuerit al.

CAP. V.

Ieiunia, seu abstinentias per singulos menses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulii, & Augusti ob eorundem infirmitatem. *Elib. cap. 23. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 5. panor. & par. 4. cap. 31. decret.*

CAP. VI.

26. q. 7. c. 6. Sacerdos. Omni tempore ieiunii manus paenitentibus a sacerdotibus imponantur. *Carthag. iv. cap. 80. L.*

CAP. VII.

Ieiunia quando generaliter pro aliqua necessitate indicuntur, diligenter ab omnibus custodienda sunt, & obseruanda. Nec si aliquis improbitate gulae patiatur corrumpi, vt de communi consortio sequestratus, effectum ieiunii, quaecum ceteris abstinendo consequi debuit, ingluuie ventris victus, turpiter amittat. *Turo. sub. Carolo cap. 47.*

CAP. VIII.

Pinguis venter non gignit * sensum tenuem, tantum tibi ieiuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi ieiunia pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa. Quid prodest oleo nō vesci, & molestias quasdā, difficultatesque ciborū quaerere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia? tota hortorum cultura vexatur, vt cibario nō vescamur pane. Audio praeterea quosdam contra hominum, rerumque naturam aquam non bibere, non vesci pane; sed sorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarumque succum non calice sorbere, sed concha. Fortissimum ieiunium est aqua, & panis: sed quia gloriam non habet, & omnes pane, & aqua viuimus, quasi publicum, & commune, ieiunium non putatur. *Hierony. ad Nepotianum apud Aquisgr. cap. 94.*

* mentem

CAP. IX.

Decretum est, vt omnes bannitum ieiunium, in quocumque Episcopio celebratur, diligentissime obseruent; & si quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere voluerit, vnum pauperem, prout sua facultas erit, eadem die reficiat. *Saleguiiadien. cap. 15. post Burch. decretū. Iuo par. 15. c. 181. decr.*

CAP. X.

Non liceat quemlibet clericum die dominico ab ecclesia absentem esse, sed missarum sollemnijs interesse, & ieiunio. *Mar. Bracar. cap. 65.*

CAP. XI.

Non reprehendet nos quispiam quartam, & sextam feriam obseruantes, in quibus nobis ieiunare secundum traditionem praeceptum est. quartam quidem propter initum a Iudaeis consilium de proditione Domini; sextā autem, quod ipse pro nobis passus sit. *Petrus Archiep. Alexandr. & martyr in serm. de paenit. cap. 15.*

De ieiunijs, quae imponebantur periuris, & homicidis, & alijs peccatoribus, cum paenitentiam agebant. Vide libros de paenis peccatorum in ij. Parte.

De vigiliis. Tit. XXVIII.

CAP. I.

Bonorum operum inter caetera semina, ac negotia sunt, quantum vnusquisque sapit, & potest, totis intimi cordis visceribus Deum diligere, &c. vanas, & caducas non amplecti delicias, ieiunium, & vigilias sanctas amare. *Petrus Apost. apud Clem. epist. 1. ante fin.*

CAP. II.

Dist. 4. statuimus. c. 4. Has septem hebdomadas ante pascha omnes clerici a carne & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs, atque orationibus Domino inhaerere die noctuq. studeant. *Telesph. epist. 1. in princ. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 1. panor. & par. 4. cap. 25. decr. Anselm. lib. 7. cap. 165. Caesar. lib. 11. cap. 20. Tarrac. lib. 4. cap. 60.*

CAP. III.

De obser. ieiunior. c. 1. apud Greg. ix. & in 3. coll. Ex parte vestra fuit quaesitum a nobis, vtrū si natiuitatem Domini, vel Assumptionem B. Mariae, vel festiuitatem Apostolorum in secunda feria contigerit euenire, die sabbati praecedenti vigilia debeat ieiunari: & vtrum B. Matthiae Apostoli vigilia sit ieiunium iniungendum. Ad quod breuiter duximus respondendum; quod die sabbati festiuitates praelibatas secundae feriae praecedenti, & B. Matthiae Apostoli debet vigilia ieiunari. *Innocen. iij. in epist. ad clericos S. Petri, & *Magdalonen.*

* In Magalon.

CAP. IV.

De obser. ieiun. c. 2. ap. Gregor. ix & in 3. coll. Consilium nostrum requisisti, vtrum in omnibus sit Apostolorum vigilijs ieiunandum: cum quidam asserant, non esse ieiunandum in omnibus, sed sex tantum, &c. Vtrum insuper, si festum illorum, quorum vigilias ieiunamus, secunda contingat feria celebrari, in praecedenti sabbato sint vigiliae ieiunandae. Nos super hoc taliter respondemus; quod apud nos omnium Apostolorum vigiliae in obseruatione ieiunij celebrantur, praeter vigilias Apostolorum Philippi, & Iacobi, & beati Ioānis Euangelistae: quoniam illorum festiuitas infra sollemnitatem paschalem, istius autem natalem Domini celebratur, &c. Sanctorum vigilias, quorum festiuitates oportet secunda feria celebrari, ieiunamus in sabbato praecedenti, &c. *Innocen. iij. Bracaren. Episcopo.*

CAP. V.

Ne feminae in coemeterio peruigilent: eo quod saepe sub obtentu orationis scelera latenter committant. *Elib. cap. 35.*

CAP. VI.

Clericus, qui absque sui corporis inaequalitate, vigilijs deest, stipendijs * priuatus excommunicetur. *Carth. iv. cap. 49. Caesar. lib. 4. cap. 112.* *Dist. 91. cap. 3.* * it pendus priuetur.

CAP. VII.

Qui altari ministrant, ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis expientur. *Ilerd. cap. 1.* *Dist. 50. cap 36. de his.*

CAP. VIII.

Non licet *compensas in domibus proprijs, nec vigilias in festiuitatibus sanctorum facere: nec inter sentes, aut arbores sacriuas, vel ad fontes vota exsoluere; sed quicumque votum habuerit, in ecclesia vigilet, & matricolae ipsum votum, aut pauperibus reddat, &c. *Antisiod. cap. 3. vide cap. 5.* * mensas

CAP. IX.

Non licet in vigilia paschae ante horam secundam noctis vigilias expedire: quia in illa nocte non licet post mediam noctem bibere, nec in natali Domini, nec in reliquis sollemnitatibus. *Antisiod. cap. 11.*

CAP. X.

Antiqua est vigiliarum deuotio, familiare bonum omnibus sanctis. Esaias denique propheta exclamat ad Dominum dicens: De nocte vigilat spiritus meus ad te Deus, quia lux praecepta tua sunt super terram. Item Dauid & regio, & prophetico sanctificatus vnguento, ita canit: Media nocte surgebam, ad confitendum tibi super iudicia iustitiae tuae. Hoc namque tempore vastator Angelus transiens, primogenita Aegyptiorum percussit. Vnde & nos vigilare oportet, ne periculo Aegyptiorum admisceamur. Iisdem etiam horis venturum se esse in Euangelio Saluator asseruit. Vnde & ad vigilandum auditores suos exsuscitans, dicit: Beati serui illi, quos cum venerit Dominus inuenerit vigilantes. Et si vespertina *(inquit)* hora venerit, & si media nocte, & si in galli cantu, & inuenerit eos vigilantes, beati sunt serui illi. Itaque & vos estote parati, quia nescitis, qua hora filius hominis venturus est. Siquidem nec verbis solum docuit vigilias, sed etiam confirmauit exemplo. Nam testatur Euangelium, quia erat Iesus pernoctans in oratione Dei. Paulus quoque & Silas in custodia publica circa medium noctis orantes, hymnum, audientibus cunctis, iuncti dixisse memorantur, &c. Est autem quod-

Esai. 26. Psal 118. Exod. 12. Mat. 12. Luc. 12. Luc 6. Act. 16.

quoddam genus haereticorum, superfluas existimantium sacras vigilias, & spiritali opere infructuosas, dicentium iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui haeretici graeco sermone Nyctazontes, hoc est, somniculosi vocantur. *Isidor. de offic. lib.1.cap.22. apud Aquisgran. cap.130.*

CAP. XI.

Vigilia natiuitatis Domini, paschae, pentecostes, litania maior, tres dies rogationum, vigilia sancti Ioannis Baptistae, Apostolorum Petri & Pauli, S.Laurentij, Assumptionis B. Mariae, S. Bartholomaei, S. Matthaei, Apostolorum Simonis & Iudae, omnium sanctorum, sancti Andreae, sancti Thomae Apostoli. *Oxonien.cap.4.*

De litaniis. Tit. XXIX.

CAP. I.

Cum Deo auxiliante ad propria veneritis, ieiuniũ indicite, litaniam celebrate, rogantes, & obsecrantes pium & misericordẽ Dominum, vt furorem mitiget, iram a populo auertat, &c. & ad protectionem, & exaltationem sanctae suae ecclesiae spiritualem filium nostrum excellentissimum scilicet Imp. Lambertum conseruet, & superbarum gentiũ illi colla subijciat sua potenti dextera Iesus Christus Dominus noster. *Synod. Rauen. sub Ioan.ix.par.vlt.cap.vlt.*

CAP. II.

Praedica ieiunium, & supplicationes apud Dominum litaniarum, & superueniens eius clementia adiuuabit te. *Zach.epist.4.in princ. ad Bonifacium Episcopum.*

CAP. III.

Sollemnitas annuae deuotionis nos, filii dilectissimi, admonet, vt letaniam, quae maior ab omnibus appellatur, sollicitis, ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare, per quam a nostris excessibus eius misericordiae supplicantes purgari aliquatenus mereamur, &c. *In registro epist. initio lib. 2. S.Gregorij.*

CAP. IV.

De litanijs maioribus & solemnibus, & de vsu palij in eis. *Greg.lib.7.regist.epist.76.indict.ij. Castorio Rauennae Notario, & lib.2. indict.ij.epist.54.Ioan.Episc.Rauen.*

CAP. V.

Quomodo fieri potest vt (*pallium in litanijs ferre*) cineris, atque cilicij tẽpore, per plateas inter populorum strepitus agas licite, &c. *Gregor.Ioan. Episc.Rauennat.lib.2.regist.indictio.11. epist.54.*

CAP. VI.

Hortor, fratres carissimi, vt omni hebdomada, quarta, & sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis, & cõtra barbaricae crudelitatis incursus supernae protectionis auxilium imploretis, &c. *Greg. Episcopis Siciliae lib.9. regist.indict.4.epist.45.*

CAP. VII.

Oportet, fratres carissimi, vt flagella Dei, quae metuere ventura debuimus, saltem praesentia, & experta timeamus, &c. Proinde, fratres carissimi, contrito corde, & correctis operibus crastina die primo diluculo ad septiformem litaniam, iuxta distributionẽ inferius designatã, deuota mente cũ lacrymis veniamus, &c. Litania clericorũ exeat ab ecclesia B.Ioannis Baptistae. Litania virorum ab ecclesia B. martyris Marcelli. Litania monachorum ab ecclesia martyrum Ioannis & Pauli. Litania ancillarum Dei ab ecclesia beatorũ martyrum Cosmae & Damiani. Litania feminarum coniugatarum ab ecclesia beati primi martyris Stephani. Litania viduarum ab ecclesia beati martyris Vitalis. Litania pauperum & infantiũ ab ecclesia beatae martyris Caeciliae, &c. *Greg. in serm. tempore mortalitatis lib.11. reg. cap.2.*

CAP. VIII.

Accepto consilio, hoc statuimus, vt post triduanum ieiunium, post litanias, & multorum orationem, &c. statueremus, quod melius de electione Romani Pontificis videretur, &c. *Greg.vij.lib.1.regist.epist.1.*

CAP. IX.

Pro excellentissimo Carolo Rege, seu liberis eius omnes Episcopi, presbyteri, seu Abbates, & monachi in vnum collecti, in quantum extremitas nostra praeualet, psalmodiam, missarum sollemnia, atque litaniarum officia omnipotenti Deo deuotissime exsoluere decreuimus. *Arelat.iij.cap.2.*

CAP. X.

Rogationes, id est, litanias ante ascensionem Domini placuit celebrari, ita vt praemissum triduanum ieiunium in Dominicae ascensionis sollemnitate soluatur. Per quod triduum serui, & ancillae ab opere relaxentur, quo magis plebs vniuersa conueniat: quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis vtantur. *Aurel. cap.27.alias 29. Iuo par.4.cap.11. decr.* *De conse. d.3.c.3.*

CAP. XI.

Clerici vero, qui ad opus sanctum (*litaniarum*) adesse contempserint, secundum arbitrium Episcopi ecclesiasticam suscipiant disciplinam. *Aurel.cap.28.alias 30.* *Dist. 91. cap.vlt.*

CAP. XII.

De litania, vt expleta solemnitate pentecostes, sequenti septimana, a quinta feria vsque in sabbatum per hoc triduum abstinentia celebretur. *Gerunden.cap.2.*

CAP. XIII.

Secunda litania facienda est kalen. Nouẽb. si iisdem diebus dominica intercesserit, in alia hebdomada, secundũ prioris abstinentiae obseruantiam, a quinta feria incipiatur, & in sabbato vespere missa facta finiatur. *Gerunden.cap.3.*

CAP. XIV.

Ad calcandam gentilium consuetudinem, patres nostri statuerunt, priuatas in Kalend. Ianuarij fieri litanias. *Turon.ij.cap.18.*

CAP.

CAP. XV.

De conse. d.3.c.15. Episcopi aduenięte natalis Domini die, adstante populo, post lectionē euangelicā pascha nuncient: & conuenientes in vnū vicinae ecclesiae per triduum cum psalmis per sanctorū basilicas ambulantes celebrent litanias. Tertio autem die celebratis, hora nona, siue decima missis, dimisso populo, praecipiant quadragesimae * ieiunijs seruire, & mediante quadragesima ex viginti diebus baptizandos infantes ad exorcismi purgationem offerre, *Bracaren.ij.cap.9.*

* ieiunia seruare

CAP. XVI.

Placuit etiam vniuersis fratribus, vt in prima hebdomada noni mensis, hoc est ante diem dominicam, quae prima in ipso mense illuxerit, litaniae, sicut ante ascensionem Domini sancti Patres fieri decreuerunt, deinceps ab omnibus ecclesijs, seu parochijs celebrentur. *Lugdun cap.6.*

CAP. XVII.

Dist.38. cap.2. Quando presbyteri in parochijs ordinantur, libellum officialem a suo sacerdote accipiant, &c. ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendant: vt quando vel ad litanias, vel ad concilium venerint, rationem Episcopo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent. *Toletan.iv cap.25, vide Arelat. sub Carolo cap.4. Iuo lib.3.tit.2.cap.16.panor. & par.3.cap.129. decr. Ansel lib.7.cap.104.*

CAP XVIII.

A die iduum Decemb. litania triduo vbique annua successione peragatur, & indulgentia delictorum lachrymis impetretur. Quod si dies dominica intercesserit, in sequenti hebdomada celebretur. &c. *Toleta.v. cap.1. confirmatur Tolet.vi.cap.2.*

CAP. XIX.

Quamquam priscorum patrum constitutio, per totum annum, per singulorum mensium cursum, litaniarum votum decreuit persoluendum; nec tamen specialiter sanxerit pro quibus caussis id ipsum peragendum, &c. In commune statuentes decernimus, vt deinceps per totum annum in cunctis duodecim mensibus per vniuersas Hispaniae, & Galliarum prouincias, pro statu ecclesiae Dei, pro incolumitate Principis nostri, atque saluatione populi, & indulgentia totius peccati, & a cunctorum fidelium cordibus expulsione diaboli exomologesis votis gliscentibus celebretur, &c. *Tolet.xvij.cap.6.*

CAP. XX.

Venimus in ciuitatem Moguntiam, ibique pariter adunati Episcopi, primitus cum litanijs, triduanum celebrauimus ieiunium, &c. *Magunt. conc. in praefatione ad Carolum Augustum.*

CAP. XXI.

Litaniae graeco nomine appellantur, quae latine dicuntur rogationes. Inter λιτανείας autem, & ἐξομολογήσεις hoc differt, quod exomologeses pro sola peccatorum confessione aguntur; litaniae vero indicantur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam eius. Sed iam nunc vtrumque vocabulum sub vna dignatione habetur. *Magunt.cap.32. Isidor.lib.6.etymolog.cap.vlt. in fine.*

CAP. XXII.

Placuit nobis, vt litania maior obseruanda sit a cunctis Christianis diebus tribus, sicut legendo reperimus, & sicut sancti patres nostri instituerunt: non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalceati, cinere & cilicio induti, nisi infirmitas impedierit. *Magunt.cap.33. Capitul.lib.5.cap.85. Iuo par.4. cap.39.decr. Burch.lib.13.cap.6.*

CAP. XXIII.

Dist.76. cap.2. Constituimus, vt quatuor tempora anni ab omnibus cum ieiunio obseruentur, id est, mense Martio, hebdomada prima, & feria quarta, & sexta, & sabbato veniant omnes ad ecclesiam hora nona cum litanijs ad missarum sollemnia. *Magunt. cap. 34. Capitul. lib.5. cap.86. Burch. lib.13. cap.2. Iuo lib.4.tit.14. cap.7. panor. & par.4.cap.35.decr.*

CAP. XXIV.

De litania quoque maiore, atque de rogationibus ventilatum est: sed communi consensu ab omnibus electum, atque decretum, iuxta morem Romanum vij. Kal. Maij illam celebrationem, secundum consuetudinem nostrae ecclesiae * omittendam. *Aquisgr. ij. sub Ludou.par.2.cap.10. Vide Burch.lib.13.cap.6. Iuo par.4.cap.39.decr.*

* non omitt. f.

CAP. XXV.

De ieiunijs, quae indicebantur, & de litanijs, & orationibus, quae fiebant, cum celebrabantur concilia. *Vide Magunt. sub Rabano in princip. Meten. cap. vlt. Tribur. in princip.*

CAP. XXVI.

Vbi Deus parcere (*Constantinopolitanis*) clementer dignatus est, reuelauit beato Proclo Trisagiū acclamare: cum ipsi ad propulsandam iram litanias facerent, &c. *Asclepiad. Traliar. Episcop. ad Petrum Antioch. Episcop. recitata in v. syno. gener. ij. CP. actio. 1. vid. lib. xix. tit. 20.*

CAP. XXVII.

Narses, & Pelagius Papa consilio inito, data litania a sancto Pancratio cum hymnis & canticis spiritualibus venerunt ad S. Petrum Apostolum. *Ex Pontifical.*

CAP. XXVIII.

Honorius fecit cōstitutum in ecclesia, & decreuit, vt omni hebdomada sabbati die exeat litania a beato Apollinare, & ad Beatum Petrum Apostolum cum hymnis, & canticis populus omnis occurrere deberet, &c. *Ex Pontifical.*

CAP. XXIX.

A domino Papa Gregorio iuniore litaniae crebro fiebant (*contra Tyberis inundationem*) cumq. in oratione & litanijs persisteret, per octauam iam diem misertus Deus aquam amouit, & fluuius ad proprium reuersus est alueum. *Ex Pontific.*

CAP. XXX.

Collectis in vrbem Toletanam ex prouincijs diuersis Episcopis, adhortationis extitit instantia, vt tempore congruo, haec religionis per eorum sententiam institueretur obseruantia, vt a die Idus Decemb. secundum quod eorum decreuit sanctitas, litaniae per omnes regni nostri prouincias omni debeant celebrari deuotionis cura. Quocirca tam sacratissimae electioni, & omni desiderio amplectendae regali auctoritate fauentes, &c. Decernimus, vt in triduo conscripto, iuxta quod reuerentissimorum virorum continet decretum, ab omni anima Christiana celorum domino humilitatis satisfactio dependatur. *Edictum Regis Chinthilae apud Toletanum v.*

LIBER XXII.

De Baptismo.

De catechizandis catechumenis. Tit. I.

CAP. I.

Dist. 48. cap. 1. ANTEQVAM quis baptizetur, docendus est; non statim post gentilitatis conuersionem est baptizandus. Multo minus est statim ordinandus Episcopus; cum dicat Apostolus: Non neophytus, ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. *Nicaenum cap. 2. Mart. Bracar. cap. 22. Iuo in prologo panor. & decret.* 1. Tim. 3.

CAP. II.

Eunomianos, & Montanistas, qui hic dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui eundem esse Patrem, & Filium opinantur, &c. quicumque ex his rectae fidei asscribi volunt, vt* Graecos admittimus: & primo quidem die ipsos christianos facimus, secundo catechumenos: &c. & sic eos catechizamus, siue initiamus, & curamus, vt longo tempore versentur in ecclesijs, & audiant scripturas, & tunc eos baptizamus. *Constantinopolitanum cap. 7. G.*

* paganos

CAP. III.

Quosdam ex vobis comperi esse Apostolicae traditionis oblitos, &c. Ac sine vllis spiritualium eruditionibus praeparationum ita rudibus, & imperitis tradere sacramentum baptismi, vt circa renouandos nihil doctrina ecclesiastica, nihil in exorcismis impositio manuum, nihil ipsa ieiunia, quibus vetus homo destruitur, operentur, &c. Admonemus igitur, & non sine periculo status eorum, qui haec faciunt, protestamur, vt ab hac praesumptione cessetur. *Leo epist. 78. ad Episcop. per Campan. Samnium, & Picenum constitutos. cap. 1.*

CAP. IV.

Haeretici, qui conuertuntur, vt Nouatiani, Photiniani, vel Tessarescaedecatitae, & catechumeni, aut credentes apud eos, non ante suscipiantur, quam anathematizent omnem haeresim, eam praesertim, in qua detinebantur: & qui apud eos appellantur credentes (πιστοὶ, G.) postquam didicerint symbola fidei, vncti sancto chrismate communicent sanctis mysterijs (*sacramentis L.*) *Laodicen. cap. 7. vide Laodicen. cap. 47. infra de aegrotis qui baptismum suscipiunt. cap. oportet.*

CAP. V.

Oportet baptizandos fidem discere, & quinta feria hebdomadae (*magnae*) Episcopo, vel presbyteris referre: *Laodic. cap. 46. Trull. 79. Mart. Bracar. cap. 49. refert Parisien. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 6. Capitul. lib. 7. cap. 404. Ansel. lib. 9. cap. 16. Burch. lib. 4. cap. 9. Iuo par. 1. cap. 204. decr.* De consecr. d. 4. c. 58. baptizandos. & c. 59. non liceat.

CAP. VI.

Catechumeni doceantur symbolum. *Bracar. 2. cap. 1 vide tit. de his qui catechumenos docent. cap. Episcopi.*

CAP. VII.

In primordio sanctae Dei ecclesiae, nemo ad perceptionem sacrosancti baptismatis admittebatur, nisi prius & fidei, & baptismatis sacramento fuisset instructus. Quod verba beati Pauli Apostoli probant ita scribentis. An ignoratis, inquit, fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? &c. Verum quoniam fides Christi vbique pollet, & paruuli de Christianis parentibus nati, antequam ad intelligibilem aetatem veniant, baptismatis sacramenta percipiunt; necesse est, vt quod imbecillis aetas nequiuit, intelligibilis discere satagat. *Paris. sub Ludouico & Lothario lib. 1. cap. 6.* Rom. 6.

CAP.

CAP. VIII.

Hi qui fidem Christi expetunt, & prouectae aetatis existunt, priusquam ad baptismum accedant, instruendi sunt, & fidei, & baptismatis sacramento. *Parisiens. lib. 1. cap. 54.*

CAP. IX.

De consec. d. 4. c. 59. Non liceat ante duas septimanas Paschae, sed ante tres ad baptismum suscipere aliquem. Oportet autem, vt in ipsis diebus hi, qui baptizandi sunt, symbolum discant, & in quinta feria nouissimae septimanae, hoc Episcopo, vel presbytero reddant. *Mart. Bracaren. cap. 49.*

CAP. X.

Prostrati genibus ipsius (*loquitur de quibusdam Iudaeis*) veniam postulabant de suis consequi sceleribus per baptismi remedium; quos suscipiens beatus Antistes cum suis clericis per dies plurimos de disciplina erudiuit christiana. Ad vltimum vero catechumenos factos, & triduano peracto ieiunio, ex aqua, & Spiritu sancto regenerauit eos. *Athanasius in sermone de imagine Christi Berytensi. vij. syn. actio. 4. post princ.*

CAP. XI.

Constitutum est, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lauacro fontis alium suscipiat, neque coram Episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum, & orationem dominicam memoriter tenuerit, exceptis his, quos ad loquendum aetas minime perduxit. *Theodulphus ad presb. Aurelian. cap. 22.*

De iis, qui catechumenos docent. Tit. II.

CAP. I.

8. q. 1. c. 22. Qui catechizant, id est, qui verbo instruunt incipientes, primo oportet, quod ipsi instructi sint, de anima enim agitur hominum; &c. [oportet eum, qui docet, & instruit animas rudes, esse talem, vt pro ingenio discentium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipse praecipue apprime esse eruditus, & doctus, irreprehensibilis, maturus, impauidus. *Clemen. epist. 1. ante med.*

CAP. II.

Viduae, vel sanctimoniales, quae ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructae sint ad officium, vt possint * apto, & sano sermone docere imperitas, & rusticas mulieres tempore, quo baptizandae sunt; qualiter baptizatori interroganti respondeant, & qualiter accepto baptismate viuant. *Carthaginense iv. cap. 12. L.*

*aperto

CAP. III.

Episcopi visitantes ecclesias, & dioeceses discutiant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, & & doceant ignaros. & hoc modis omnibus praecipiant, sicut antiqui canones iubent, Vt ante dies viginti baptismi, ad purgationem exorcismi concurrant catechumeni, in quibus viginti diebus omnes catechumeni symbolum, quod est Credo in Deum Patrem omnipotentem, specialiter doceantur. *Bracaren. ij. cap. 1. Burch. lib. 1. cap. 85. & lib. 4. cap. 8. Iuo par. 1. cap. 75. & cap. 203. & par. 5. cap. 191. decret. & lib. 1. tit. 2. cap. 32. panor.* 10. q. 1. c. placuit. 12. De consec. d. 4. c. 55.

De catechumenis, qui in peccata inciderunt. Tit. III.

CAP. I.

De catechumenis lapsis placuit, vt triennio audiant tantum, & postea orent cum catechumenis. *Nicaen. cap. 14. G. 13. L.*

CAP. II.

Catechumenus ingrediens in ecclesiam, & in ordine catechumenorum stans, si peccet, genu inclinato audiat; si audiens peccet, eijciatur. *Neocaesar. cap. 5. Burchardus lib. 4. cap. 20. Iuo par. 1. cap. 215. decreti.*

CAP. III.

Si ea, quam catechumenus reliquit, duxerit maritum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa feminas catechumenas erit obseruandum. Quod si fuerit fidelis, quae ducitur ab eo, qui vxorem inculpatam reliquit, * & cum scierit illum separatum ab vxore, quam sine causa reliquit, placuit huiusmodi in fine dari communionem. *Eliber. cap. 10.* *alias cum eluerit illum ab vxore, in fine danda est communio.

CAP. IV.

Qui aliquando fuerit catechumenus per infinita tempora, & numquam ad ecclesiam accesserit, si eum de clero quisquam agnouerit voluisse esse christianum, aut testes aliqui extiterint fideles; placuit ei baptismum non negari, eo quod in vetere homine deliquisse videatur. *Eliber. cap. 45.*

CAP. V.

Si augur, aut pantomimus credere voluerint, prius artibus suis renuntient, & tunc suscipiantur; ita vt vlterius non reuertantur. Si fecerint, proijciantur ab ecclesia. *Eliberit. cap. 62. vide Carthagin. cap. 64. G.*

C A P. V I.

Catechumena si per adulterium conceperit, & conceptum necauerit, placuit eam in fine baptizari. *Eliber.cap.68.*

C A P. V I I.

556.c6 Si catechumenus delator fuerit, post quinquennium admittatur ad baptismum. *Eliber.cap.73. Burch. lib.6. cap.27. Iuo par. 10. cap.156. decr. Capitul. lib.5. cap.244. & lib.7. cap.160. in addit.*

De praeparatione quam postulat baptismus. Tit. IV.

C A P. I.

SI quis fidelis voluerit existere, & desiderat baptizari, exutus prioribus malis, de reliquo pro bonis actibus haeres bonorum caelestium ex gestis proprijs fiet. Accedat autem, qui vult ad sacerdotem suum, & ipsi det nomen suum, atque ab eo audiat mysteria regni caelorum, ieiunijs frequentibus operam impendat, ac semetipsum in omnibus probet, vt tribus mensibus iam consummatis, in die festo possit baptizari. *Clem. epist. 1. post princ. Burch. lib.4. cap.15. Iuo par. 1. cap. 210. decr.*

C A P. I I.

In paschate tantum, & pentecoste ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi conuenit sacramenta; his dumtaxat electis, qui ante quadraginta, vel eo amplius dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianisq. orationibus, atque ieiunijs fuerint expiati; quatenus Apostolica impleatur il-

1. Cor. 5. la praeceptio, vt expurgato fermento veteri, noua incipiat esse conspersio. *Syric. epist. 1. cap. 2.*

C A P. I I I.

In baptizandis electis, qui secundum Apostolicam regulam, & exorcismis scrutandi, & ieiunijs sanctificandi, & frequentibus sunt praedicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est, Pascha, & Pentecosten esse seruanda. *Leo epistola 4. cap. 6. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 10. panor. & par. 1. cap. 59. decret.* (De conse. d. 4. duo. c. 12.)

C A P. I V.

Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini, & carnium, ac manus impositione, crebra examinatione baptismum percipiant. *Carthaginense iv. cap. 85. Burchard. lib. 4. cap. 11. Iuo par. 1. cap. 206. decreti.* (De conse. d. 4. c. 60.)

C A P. V.

Neophyti aliquamdiu a lautioribus epulis, & spectaculis, vel coniugibus abstineant. *Carthag. iv. cap. 86. Burch. lib. 4. cap. 12. Iuo par. 1. cap. 207. decr.* (De conse. d. 5. c. 12.)

C A P. V I.

Prostrati genibus ipsius (*Iudaei quidam*) veniam postulabant de suis consequi sceleribus per baptismi remedium, quos suscipiens beatus Antistes cum suis clericis, per dies plurimos de disciplina erudiuit christiana. Ad vltimum vero catechumenos factos, & triduano peracto ieiunio, ex aqua, & Spiritu sancto regenerauit eos. *Athan. in sermo. de imagine Christi Berytensi. vij. Synod. actio. 4. post princ.*

Varia de Cathecumenis. Tit. V.

C A P. I.

ORat ecclesia, vt catechumeni ad regenerationis sacramenta perducti, caelestis aula misericordiae referetur. *Caelestin. epist. 1. cap. 11.*

C A P. I I.

Flamines, si fuerint catechumeni, & se a sacrificijs abstinuerunt, post triennij tempora ad baptismum admittantur. *Elibert. cap. 4.*

C A P. I I I.

Gentiles, si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manum imponi, & fieri christianos. *Eliberitanus cap. 39.*

C A P. I V.

Qui ad primam credulitatis fidem accedunt, si bonae fuerint conuersationis, intra biennium temporis placuit ad baptismi gratiam admitti debere; nisi infirmitate compellente coegerit ratio; vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti. *Eliber. cap. 42.*

C A P. V.

Meretrix, quae aliquando fuerit, & postea habuerit maritum, si postmodum ad credulitatem venerit, incunctanter placuit esse recipiendam. *Eliber. cap. 44.*

C A P. V I.

Per sollemnissimos paschales dies, sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum sal. quia si fideles per illos dies sacramenta non mutant, nec catechumenis oportet mutari. *Carthag. iij. cap. 5. Burch. lib. 4. cap. 17. Iuo par. 1. cap. 212. decret.*

C A P. V I I.

Episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue gentilem, siue haereticum, siue Iudaeum vsque ad missam catechumenorum. *Carthag. iv. cap. 84. Burch. lib. 3. cap. 28. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 14. par or. & par. 3. cap. 33. decret. Caesar. lib. 4. cap. 91.* (De conse. d. 1. c. 66.)

CAP.

CAP. VIII.

Quod oporteat seorsum, primum post allocutiones Episcoporum, orationes super cathecumenos celebrari. Et postquam cathecumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in paenitentia, precem fieri. *Laod. cap. 19.*

CAP. IX.

De consec. d. 4. c. 93. Iudaei, si ad legem catholicam venire voluerint octo menses inter cathecumenos ecclesiae limen introëant, &c. Sed si in periculo fuerint, & desperati, baptizentur. *Agath. cap. 34. Burch lib. 4. cap. 81. Iuo par. 1. cap. 275. decret. & lib. 1. tit. 2. cap. 64. panor.*

CAP. X.

35. q. 2. & 3. de incestis. Incestos inter cathecumenos vsque ad legitimam satisfactionem manere, & orare praecipimus. *Agath. cap. 61. Burch. lib. 7. cap. 5. Iuo par. 9. cap. 14.*

CAP. XI.

Energumenis cathecumenis, in quantum vel necessitas exegerit, vel oportunitas permiserit, de baptismate consulendum. *Arauf. cap. 15. Burch. lib. 4. cap. 54. Iuo par. 1. cap. 248. decret.*

CAP. XII.

non legi in ecclesia al. Placuit cathecumenis* legi euangelia apud omnes prouinciarum nostrarum ecclesias. *Arauf. cap. 18.*

CAP. XIII.

Cathecumeni nonumquam admittendi sunt etiam inter domesticas orationes. *Arauf. cap. 19. Alias.* Ad baptisterium cathecumeni numquam admittendi. *Ibid. Burch. lib. 4. cap. 18. Iuo par. 1. cap. 213. decr.*

CAP. XIV.

Segregandi, informandiq. sunt cathecumeni, vt se reuocent; & signandos, vel benedicendos semotim offerant eos fideles. *Arauf. cap. 20. Alias.** Ad fidelium benedictionem, etiam inter domesticas orationes, in quantum caueri potest, segregandi, informandique sunt, vt se reuocent. Ad signandos, vel benedicendos semote offerant. *Ibid. Burch. lib. 4. cap. 19. Iuo par. 1. cap. 214. decr.*

al. a fidelium benedictione

CAP. XV.

15. q. 2. de his c. 9. Qui se incestus pollutione commaculant, & in peccato perseuerant, vsque ad missam tantum cathecumenorum in ecclesia admittantur. *Ilerd. cap. 4. refert Colon. sub Carolo iij. cap. 6. Raban. cap. 2. de paenit. Burch. lib. 7. cap. 3.*

CAP. XVI.

Antiquos canones relegentes censuimus, vt sacrosancta euangelia, ante munerum illationem in missa cathecumenorum in ordine lectionum post Apostolum legantur; quatenus salutaria praecepta Domini nostri Iesu Christi, vel sermones sacerdotis, non solum fideles, sed etiam cathecumeni, ac paenitentes, & omnes, qui e diuerso sunt, audire licitum habeant. Sic enim Pontificum predicatione audita, nonnullos attractos ad fidem euidenter scimus. *Valent. Hisp. cap. 1.*

CAP. XVII.

Cathecumenis sine redemptione baptismi defunctis, non oblationis commemoratio, neq. psallendi impendatur officium. *Brac. cap. 35.*

CAP. XVIII.

Baptisterii, & cathecumenorum ventilata est ratio, vt sacerdotes plenius intelligerent, qualiter condignis ordinibus efficerent christianum. *Rem. cap. 7.*

CAP. XIX.

Si puellus cathecumenus, vt pote annorum septem, vel homo etiam perfectus, dum fieret oblatio, oportune adfuerit, eiusque nescius particeps factus sit, quid debet de eo fieri? Respondeo debet illuminari: a Deo enim vocatus est. *Timotheus Episcop. Alexandr. in responsis cap. 1.*

Sacerdotes habeãt cognita ea, quae pertinent ad baptismi susceptionem. Tit. VI.

Vide lib. vi. tit. ix. quibus adde.

CAP. I.

NVllus cuiuscumque dignitatis ecclesiasticae deinces percipiat gradum, qui nõ totum psalterium, vel canticorum vsualium, & hymnorum, siue baptizandi perfecte nouerit supplementum. *Tolet. viij. cap. 8.*

CAP. II.

Episcoporum sit magna sollicitudo presbyteris suis tradere baptismi sacramentum, & quid in eodem renunciandum, quidue credendum sit. *Turon. sub Carolo. cap. 18. Magunt. sub Raban. cap. 3.*

Vide cap. baptisterij. tit. praeced.

Discant Christiani mysterium baptismatis. Tit. VII.

CAP. I.

IN primordio sanctae Dei ecclesiae, nemo ad perceptionem sacrosancti baptismatis admittebatur, nisi prius, & fidei, & baptismatis sacramento fuisset instructus, &c. Verum quoniam fides Christi vbique pollet, & paruuli de christianis parentibus nati, antequam ad intellegibilem aetatem veniant, baptismatis sacramenta percipiunt; necesse est, vt quod imbecillis aetas nequiuit, intelligibilis discere satagat. quod, quia ab vsu christianae religionis propter quorundam incuriam recessit, quantae est negligentiae, quantique discriminis, satis dici non potest. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 6.*

CAP. II.

Valde periculosum est, & a religione christiana alienum, quod post tanti doni perceptionem (*loquitur de baptismo*) vnusquisque

fidelis,

fidelis, cum ad intelligibilem aetatem venit, mysterium baptismatis discere, & intelligere negligit, atque eo intellecto, secundum illud viuere non satagit. Quod periculum, & ad negligentiam pertinere sacerdotum, qui id solerter debent annuntiare, & ad auditorum incuriam, qui hoc & intelligere, & adimplere parvipendunt, nulli dubium est. *Parisien. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 9.*

CAP. III.

Sicut studendum est sacerdotibus, vt auditores sui mysterium sacri baptismatis intelligant, & Deo opem ferente, operibus compleant: ita nihilominus procurare debent, vt abrenuntiationes, quas in diabolum, suaque opera, eiusque pompas fecerunt, intelligant; & his intellectis, ne ad eas denuo redeant, sollicite innigilent. *Parisien. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 10.*

Nemo baptizetur inuitus. Tit. VIII.

Vide lib. xii. tit. i. & xvij. quibus adde.

CAP. I.

De consec. d. 4. c. 75. aegrotantes. SI aegroti respondere nequeunt, tunc baptizentur cum eorum voluntatis testimonium, sui suo periculo dederint. *Carth. c. 45. G. Carth. iij. c. 34. L. Affric. c. 12. L. Burch. lib. 4. c. 36. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 7. panor. & par. 1. cap. 123. & 230. decret. Caesaraugust. lib. 12. cap. 36.*

CAP. II.

Hoc tempore lex data est, vt libera voluntate vnusquisque christianitatis augumentum suscipiat. *Carth. cap. 109. G. Africa. cap. 75. L.*

CAP. III.

Eod. q. 6. c. qui recedunt. 7. in fin. Subito obmutescens, prout statutum est, baptizari, aut paenitentiam accipere potest, si voluntatis praeteritae testimonium, aliorum verbis habet, aut praesentis in suo nutu. *Arausi. cap. 12. Burch. lib. 4. cap. 38. Iuo par. 1. c. 132. decret.*

De abrenuntiatione, quae fit in baptismo. Tit. IX.

CAP. I.

De consec. d. 3. c. 23. in fin. IPsis, *(qui baptizantur)* quod in baptismo polliciti sunt, summopere est attendendum, ne infideles, sed fideles inueniantur. *V.ido. ep. 1. post princ. Burch. lib. 4. cap. 3. Iuo par. 1. cap. 192. decr. in fin.*

CAP. II.

Omnes, qui christianitatem suscepistis, & a Christo vocabulum christiani sumpsistis, ne in aliquo christianitatem vestram irritam faciatis; sed sponsionem, quam Domino in baptismo fecistis, firmiter teneatis, ne reprobi, sed condigni coram eo inueniamini. *Vrban. epist. vnic. ante fin.*

CAP. III.

Episcoporum sit magna sollicitudo, presbyteris suis tradere baptismi sacramentum, & quid in eodem renuntiandum, quidue credendum sit. Renuntiatur ergo diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius. Opera eius intelliguntur, & sunt: homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his similia; quae nimirum diabolico instinctu prius cogitatione mentis concipiuntur, quam opere perpetrentur. Pompae vero eiusdem sunt superbia, iactantia, elatio, vanagloria, fastus, & alia quamplurima, quae ex his oriri videntur. *Turon. sub Carolo. c. 18. Magunt. sub Raba. cap. 3.*

CAP. IV.

Oportet omnes, qui iuxta Apostolum in Christo baptizati sumus, Christumque induimus in nouitate vitae ambulare, semperque ante oculos ponere pactum, quod cum Domino in baptismate fecimus: vbi abrenuntiauimus Satanae, & omnibus pompis eius. Quod pactum tunc irritum fit, cum in fide quis permanendo, vitijs; aut a fide exorbitando idolorum cultibus, aut haeresum erroribus implicatur. *Aquisg. cap. 114.* *Rom. 6.*

CAP. V.

Pactum, quod cum Deo in baptismate fit, a multis ex toto, a multis ex parte transgreditur: ex toto quippe transgreditur, quando quis post acceptam baptismatis gratiam, aut ad infidelitatem, aut ad haeresim, aut certe ad schisma prolabitur. Ex parte vero quando quis aut ad superbiam, aut ad inuidiam, aut ad cetera vitia spiritualia, quae ex radice superbiae prodeunt, labitur, &c. Constat igitur vnumquemque fidelem Deo in baptismate duarum pactionum nexibus se obligare: altera, qua abrenuntiare diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius: altera, vero qua se in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum credere profitetur. Vnde etiam sub eius sanctae Trinitatis inuocatione, baptismatis gratiam consequitur. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 9.*

CAP. VI.

Studendum est sacerdotibus, vt auditores sui mysterium sacri baptismatis intelligant, &c. vt ab renuntiationes, quas in diabolum, suaque opera, eiusque pompas fecerunt, intelligant, &c. Abrenuntiare igitur diabolo, est penitus eum respuere, spernere, reijcere, eique contradicere, seque, & vnumquemque ab eo alienare, siue aliud quid, quod hoc verbo in hoc sensu exprimi potest. Opera eius sunt, quae vtique operibus Saluatoris cōtraria existunt. Primum superbia, &c. Haec, & his similia sunt, quae vnusquisque fidelis tempore baptismatis a se reiecit, Christoque se mancipauit, pactumque cum Deo fecit, ne penitus ad ea, quibus abrenuntiauit, rediret. Verum si iura humanae pactionis firmiter conseruantur, firius tamen, atque feruentius, iura tanti pacti, quae cum Deo facta sunt, inuiolabiliter sunt obseruanda. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 10.*

CAP.

C A P. V I I.

Renuntiatur *(in baptismo)* diabolo, & operibus eius. Opera vero diaboli, opera carnis esse intelliguntur: quae sunt homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his similia, quae diabolico instinctu prius cogitatione mentis concipiuntur, quam operè perpetrentur. Pompae vero eiusdem sunt superbia, iactantia, elatio, vanagloria, fastus, & alia quamplurima, quae ex his oriri videntur. *Magunt sub Rabano cap. 3.*

C A P. V I I I.

Baptizati renuntiant satanae, & angelis eius. *Basil. de Spiritu sancto ad Amphilia cap. 27.*

De materia baptismi. Tit. X.

C A P. I.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. *Christ. apud Ioan. cap. 3. nu. 5.*

C A P. I I.

Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, &c. *Christus Matt. c. vlt. nu. 19.*

C A P. I I I.

Aperiens Philippus os suum, & incipiens a scriptura ista euangelizauit illi Iesum, & dum irent per viam venerunt ad quandam aquam. Et ait Eunuchus: ecce aqua, quid prohibet me baptizari? dixit autem Philippus: si credis ex toto corde, licet. & respondens ait: credo Filium Dei esse Iesum Christum: & iussit stare currum, & descenderunt vterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizauit eum. *Act. 8. num. 35. & seq.*

C A P. I V.

Respondit Petrus: Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur ij, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? & iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. *Act. 10. num. 47.*

C A P. V.

Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquae in verbo vitae, vt exhiberet Ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, vt sit sancta, & immaculata. *Paul. Ephes. 5. nu. 25.*

C A P. V I.

Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei aspersi corda a conscientia mala, & abluti corpus aqua munda. *Paul. ad Hebr. cap. 10.*

C A P. V I I.

cap. 1. de sum. Trinit. Greg. ix. & in coll. 4. Sacramentum baptismi, quod ad inuocationem indiuiduae Trinitatis, videlicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti consecratur in aqua, tam paruulis, quam adultis, in forma ecclesiae, a quocumque rite collatum, proficit ad salutem. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. cap. 1.*

C A P. V I I I.

Baptizetur vnusquisque in aquis perennibus nomine trinae beatitudinis inuocato, &c. *Clem. epist. 3. post princ.*

C A P. I X.

De consec. d. 3 c. 21. celebritatem. Si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem venientes quocunque loco, vel momento, vbicumq. euenerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fōtibus, tantū christiana confessione clarificata baptizentur. *Victor. epist. 1. in prin. Burch. lib 4. c. 3. Iuo par. 1. cap. 198. decr. An selm. lib. 9. cap. 60.*

C A P. X.

Aquam baptismi benedicimus, & oleum vnctionis. *Basil. ad Amphilochium. de Spiritu sancto, cap. 27.*

C A P. X I.

Constituit *(Victor)* vt necessitate faciente, vbicumque inuentus fuisset quicumque hominum ex gentibus veniens, siue in flumine, siue in mari, siue in fonte, siue in stagno, baptizaretur: tantum christianae credulitatis confessione declarata, integer efficeretur christianus. *Damas. in Victor.*

De forma baptismi. Tit. X I.

C A P. I.

Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Christus apud Matth. cap. vlt. num. 19.*

C A P. I I.

De sum. Trinit. c. 1 Greg. ix. & in 1. coll. Sacramentum baptismi, quod ad inuocationem indiuiduae Trinitatis, videlicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti consecratur in aqua, tam paruulis, quam adultis in forma ecclesiae, a quocumque rite collatum proficit ad salutem. Et si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram paenitentiam semper potest reparari. *Innoc. iij. in conc. Later. cap. 1.*

C A P. I I I.

Matt. 28. Si Episcopus, vel presbyter iuxta Domini constitutionem non baptizauerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: sed in tribus sine principio, vel in tribus Filijs, vel in tribus Spiritibus sanctis, deponatur. *Apoc. cap. 49. vid. cap. 50. Burch. lib. 4. cap. 12. Iuo par. 1. cap. 217. decret.*

C A P. I V.

Baptizetur vnusquisque in aquis perennibus, nomine trinae beatitudinis inuocato, &c. *Clem. epist. post princip.*

C A P. V.

In Patre, & Filio, & Spiritu sancto baptizamur, & non in Archangelorum nominibus; sicut haeretici, aut Iudaei, aut gentiles dementes faciunt. *Damas. epist. 1. in fine, ex Theodorito lib. 5. cap. 11. hist. eccl. & Cassiod. hist. trip. lib. 9. cap. 16.*

CAP.

CAP. VI.

1. q. 1. c. 73. Arianis solum baptisma ratum esse permittimus: quod vsique in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti perficitur: nec Spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate, illisque mysterijs arbitramur. *Innocentius epist. 18. c. 3. Iuo lib. 3. tit. 10. cap. 2. panor. Anselm. lib. 9. cap. 58. Caesaraug. lib. 13. cap. 50. Tarrac. lib. 1. cap. 27.*

CAP. VII.

A Paulianistis venientes baptizari praecipiuntur, non ab alijs, &c. Denique baptizatos Act. 8. rite ab Euangelista Philippo Petrus, & Ioannes sola manus impositione consumant: illos Act. 19. vero, quos Apostolus Paulus Ioannis baptismate baptizatos repererat, interrogauit, an Spiritum sanctum accepissent: fatentibusque se ne illud quidem nomen audisse, iussit eos baptizari. Videtis ergo rite baptizatos illo dono iterari non posse; & aliter sola aqua lotos, baptizari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus 1. q. 1. c. 53. sancti, &c. quia Paulianistae in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti minime baptizant. *Innoc. epist. 22. cap. 5.*

CAP. VIII.

Mat. c. 28 Dominus Iesus Christus postea quam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum praesules dicebantur, & formam, & potestatem tradidit baptizandi dicens: Euntes ergo nunc docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Leo epist. 4. cap. 3.*

CAP. IX.

Dominus Iesus Christus designans in inuocatione Trinitatis credentium debere baptisma celebrari dixit: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spi- Mat. 28. d ritus sancti, &c. Si quis Episcopus, aut presbyter iuxta praeceptum Domini non baptizauerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sed in vna persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus Patribus, aut in tribus Filijs, aut in tribus Paracletis proiiciatur de ecclesia Dei. *Vigil. epist. 1. cap. 6.*

CAP. X.

De conse. d. 4. c. 44. Ab antiqua patrum institutione didicimus, vt quilibet, qui apud haeresim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam ecclesiam redeunt, aut vnctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad De conse. d. 4. c. 84. sinum matris ecclesiae reuocentur, &c. [Hi vero haeretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonosiaci, & Cataphryges, quia & illi Christum Dominum non credunt, & isti sanctum Spiritum peruerso sensu quemdam prauum hominem Montanum credunt: quorum similes multi sunt, & alii tales, hi cum ad sanctam ecclesiam veniunt, baptizantur; quia baptisma non fuit, quod in errore positi in sanctae Trinitatis nomine minime perceperunt *Greg. lib. 9. epist. 61. ad Quirinum Episcop. Iuo par. 1. cap. 153. Caesar. lib. 12. c. 68.*

CAP. XI.

Quosdam absque interrogatione symboli ab adulteris, & indignis presbyteris, fassus es, baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem ecclesiae: quia quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari eum minime licent; non enim in nomine baptizantis, sed in nomine trinitatis huius gratiae donum percipit; & teneatur quod Apostolus dicit, Vnus Deus, vna fides, vnu Ephes. 4. baptisma. Doctrinam vero spiritalem talibus studiosius, vt impertias, demandamus. *Greg. iij. epist. 4. ad Bonif. in med.*

CAP. XII.

Illi, qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarum gentilitatis, tamen quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem, & sacri chrismatis vnctionem confirmari. *Greg. iij. epist. 5. ad Bonif. in med.*

CAP. XIII.

Retulerunt quidam, quod fuerit in ea pro- De conse. d. 4. c. 86. uincia sacerdos, qui latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, diceret: Baptizo te, in nomine Patria, & Filia, & Spiritusancta, &c. Si ille, qui baptizauit non errorem introducens, aut haeresim, sed pro sola ignorantia Romanae locutionis infringendo linguam, vt supra fati sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire, vt denuo baptizentur: quia quod tua bene compertum habet sancta fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab haereticis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manus impositionem purgari debet, *Zacha. epist. 2. ad Bonif. in med. Burch. lib. 4. cap. 43. Iuo par. 1. cap. 237. Caesar. lib. 12. cap. 64.*

CAP. XIV.

Si paruulos baptizauit (*loquitur de quodam Episcopo scelerato*) in nomine Trinitatis, dum sacerdotio fungebatur, paruulorum baptisma sit confirmatum. *Zachar. epistol. 4. in med.*

CAP. XV.

De Arianis, qui propria lege sua vtuntur, De conse. d. 4. c. 109 placuit; si ad ecclesiam aliqui de hac haeresi venerint, interrogent eos nostrae fidei sacerdotes symbolum, & si peruiderint in Patre, & Filio, & Spiritu sancto eos baptizatos, manus iis tantum imponantur, vt accipiant Spiritum sanctum. quod si interrogati non responderint hanc trinitatem, baptizentur. *Arelaten. cap. 8.*

De Ministro baptismi, Tit. XII.

CAP. I.

Sacramentum baptismi, quod ad inuoca- cap. 1. de sum. Trinit. Greg. ix. & in 1. coll. tionem indiuiduae trinitatis, videlicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti consecratur in aqua,

aequaliter paruulis, quam adultis in forma ecclesiae, a quocumque rite collatum proficit ad salutem. *Innocen. iij. in conc. gener. Lateranen. cap. 1.*

CAP. II.

16. q. 1. c. 41. cunctis. Sine Episcopi iussu presbyter non baptizet. *Clem. epist. 3. post med. Burch. lib. 4. cap. 93. Iuo par. 2. cap. 123. & par. 6. cap. 90. decret. Caesar. lib. 4. cap. 97.*

CAP. III.

De conse. d. 4. c. 119 Presbyteris, seu extra Episcopum, seu praesente Episcopo baptizant, chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum non tamen frontem ex eodem oleo signare, &c. *Innoc. epist. 1. cap. 3. Burch. lib. 4. cap. 69. Iuo lib. 1. tit. 3. cap. 4. panor. & par. 1. cap. 263. decret. Ansel. lib. 9. cap. 25.*

CAP. V.

Dist. 93. dia. suos c. 13. Absque Episcopo, vel presbytero baptizare diaconi, non audeant, nisi praedictis fortassis officiis longius constitutis, necessitas extrema compellat: quod & laicis Christianis facere plerumque conceditur. *Gelas. epist. 1. cap. 9. Burch. lib. 4. cap. 57. Iuo par. 1. cap. 252. & par. 6. cap. 99 decret. Ansel. lib. 7. cap. 54.*

CAP. VI.

Dist. 19. secundum c. 8. Nullum de his, vel quos baptizauit Acacius, vel quos sacerdotes, siue leuitas secundum canones ordinauit, vlla eos ex nomine Acacij portio laesionis attingit, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia, minus firma videatur. Nam & baptismum, quod procul sit ab ecclesia, siue ab adultero, siue a fure fuerit datum ad percipientem munus peruenit illibatum: quia vox illa, quae per columbam sonuit, omnem maculam humanae pollutionis excludit, qua declaratur, ac dicitur. Hic est, *Ioan. 1. Mat. 3.* qui baptizat in Spiritu sancto, & igne. Nam si visibilis solis istius radii, cum per loca foetidissima transeunt, nulla contractus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri in- *Ioan. 12.* dignitate constringitur. Nam & Iudas, cum fuerit sacrilegus, atque fur, quidquid egit inter Apostolos, pro dignitate commissa, beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt. Declarante hoc ipsum Domino *Mat. 23.* manifestissima voce. Scribae, inquit, & Pharisaei super cathedram Moysi sederunt; quae dicunt facite; quae autem faciunt, nolite facere, dicunt enim, & non faciunt. Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister officio suo videtur operari; hoc totũ contineri, implente diuinitatis effectu, Ita ille, per quem Christus loquitur Paulus affir- *1. Cor. 3.* mat. Ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, est aliquid: neque qui rigat; sed qui incrementum dat, Deus. Adeo autem non quaeritur quis, vel qualis praedicet, sed quem praedicet, vt inuidos etiam bene praedicare Christũ confirmet, quomodo diabolus ipse deiectus est, & hoc ipso praedicare non desinit. Ideo ergo & ipse Acacius, cuius nomen dicimus esse reticendum, male bona ministrando, sibi tantum nocuit. nam inuiolabile sacramentum, quod per illum datum est, aliis perfectionem suae virtutis obtinuit, ei autem obfuit. Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa suscipio, vt imaginentur, prolato a Papa Felice iudicio, postea inefficaciter in sacramentis, quae Acacius vsurpauit, egisse; ac per inde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita suscepe- runt, ne irrita beneficia diuina videantur. Meminerint in hac quoque parte similiter tractatum praeualere superiorem; quia non sine vsurpatione nominis sacerdotii adiudicatus, hoc egit, in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit. *Anastas. ij. ad Anastas. Augustum. epist. 1. cap. 7. & 8. Nicol. ad consul. Bulg. cap. 16. Iuo par. 1. cap. 151. decret. & epist. 67. ad Bernar. Abbatem. Anselm. lib. 9. cap. 62. Caesar. lib. 12. cap. 63.*

CAP. VII.

Praeterea indicatis, quod quidam Graecus mentiens fateretur se presbyterum, cum non esset, ac per hoc plurimos in vestra patria baptizasse, &c. Quamuis ipse se sacerdotem esse simulauerit, simulatio tamen eius, salutem plurimis contulit. Si quidem diuersi fuere, qui diuerso modo Christum, sed non propter Christum annuntiabant. Sed siue occasione, siue quomodocumque hunc annuntiarent, hos tamen non prohibebat Apostolus, qui solum, vt Christus annuntiaretur, plurimum satagebat. Quia enim Christus ordinauerat, vt qui euangelium annuntiaret, de euangelio viueret; si multi Christi praedicabant, vt commoda terrena adquirerent, ergo non erat Christus in caussa, sed auaritia. Rursus quia multi euangelii praedicatores a fidelibus magnis honoribus efferebantur, nonnulli ideo Christum praedicabant; vt similia, & ipsi perciperent: ergo non erat Christus in voto, sed inuidia; sed nemo istorum prohibitus est, quominus per hos Christus annuntiaretur; nimirum cum & Iudas inter ceteros Apostolos a Domino missus, & miracula fecerit, & Christum annuntiauerit, & in nomine eius plurimos baptizauerit. Itaque vt sedis Apostolicae Praesul scribit Anastasius, non quaeritur quis, vel qualis praedicet, sed quem praedicet. *Nicol. ad consult. Bulg. cap. 14. ex Anastas. ij. ad Anastas. Imper. cap. 7.*

CAP. VIII.

Porro interrogatis, vtrum homines illi; qui hoc ab illo baptisma receperunt, christiani sint; an iterum baptizari debeant. Sed si in nomine summae, ac indiuiduae Trinitatis baptizati fuere, christiani profecto sunt, & eos a quocumque christiano baptizati sunt, iterato baptizare non conuenit. Quoniam vt iam nominatus Anastasius Apostolicus Pontifex ad *dist. 19. c. 8 secundũ* coaequiuocum suum scribit Augustum; & bapti-

ptismum, quod procul sit ab ecclesia, siue ab adultero, vel a fure fuerit datum ad percipientem munus perueniet illibatum; quia vox illa, quae sonuit per columbam, omnem maculam humanae pollutionis excludit, qua declaratur; ac dicitur: hic est, qui baptizat, &c. Et reuera, quia secundum famosissimum Apostolum, neque qui plantat, id est, catechizat, neque qui rigat, id est, baptizat, est aliquid; sed qui incrementum dat Deus. Et ideo mali bona ministrando, non alijs, sed sibi detrimenti cumulum ingerunt. Ac per hoc certum est, quia quos ille Graecus baptizauit, nulla portio laesionis attingit, propter illud, Hic est qui baptizat, id est, Christus; & iterum Deus incrementum dat, subauditur, & non homo. *Nicol. ibid. cap. 15. Anastas. 9. ad Anastasi Aug. epist. vni. cap. 9.*

Ioan. 1. Matt. 3. 1. Cor. 3.

C A P. I X.

1. Reg. c. 21. Si Dauid esse se furiosum finxit, vt suam tantum salutem operari potuisset; quam noxam contraxit, qui tot hominum multitudinem quoquo modo de potestate diaboli, & aeternae perditionis abstraxit? maxime cum se sacerdotem simulauerit; non tamen in baptizando egit, quod praeter sacerdotem, in tam euidenti necessitate agere nullum oportet. Presbyterum vero, vt opinamur; id circo se finxit esse, quoniam iam senserat vobis fuisse suasum, quod baptizandi ministerium non nisi presbyteris tantum, esset indultum. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 16. Anastas. 9. epist. vnica cap. 7. Iuo par. 1. cap. 151. decr. Anselm. lib. 9. cap. 62. Caesar. lib. 12. cap. 63.*

C A P. X.

* viro

De conse. d. 4. c. 24. A quoddam * Iudaeo, nescitis, vtrum Christiano, an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de his sit agendum, consulitis. Hi profecto si in nomine sanctae Act. 2. & 10 Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt: vnum quippe, idemq. est vt sanctus exponit Ambrosius: Constat eos non esse denuo Lib. 1. de Spiritu sancto, c. 3 bapizandos; sed primum, vtrum Christianus, an paganus ipse *Iudaeus extiterit, vel si postmodum factus fuerit Christianus inuestigandum est. Quamuis non praetereundum esse credimus, quid beatus de baptismo dicat Augustinus. Iam satis, inquit, ostendimus ad baptismum, qui verbis euangelicis consecratur, non pertinere cuiusquam, vel dantis, vel accipientis errorem, siue de Patre, siue de Filio, siue de Spiritu sancto aliter sentiat, quam doctrina caelestis insinuat. Et iterum; sunt etiam quidam ex eo numero, qui adhuc nequiter viuant, aut etiam in haeresibus, vel in gentilium superstitionibus iaceant; & tamen etiam illic nouit Dominus, qui sunt eius. Namque in illa ineffabili praescientia multi, qui foris videntur, intus sunt. & alio loco: Etiam corde tardiores, quantum existimo, intelligunt baptismum Christi nulla peruersitate hominis, siue dantis, siue accipientis, posse violari. Et rursus: potest tamen, ait, tradere separatus, sicut potest habere separatus. Sed quam perniciose tradere: ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat. *Nicolaus ad consulta Bulgar. cap. 104. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 22. panor. & lib. 1. cap. 148. decret. Caesar. lib. 12. cap. 62.*

* vir

C A P. X I.

Peregre nauigantes, aut si ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem, qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in infirmitatis necessitate positum catechumenum: ita vt si superuixerit, ad Episcopum eum perducat, vt per manus impositionem perfici possit. *Elsber. cap. 38.*

C A P. X I I.

Si quis diaconus regens plebem, sine Episcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit, Episcopus eos per benedictionem perficere debebit, &c. *Elsber. cap. 77.*

C A P. X I I I.

Mulier baptizare non praesumat. *Carth. iv. cap. 100. Iuo lib. 1 tit. 2 cap. 18. panor. & par. 1. cap. 65. decret.* De conse. d. 4. c. 20.

C A P. X I V.

Si diaconus, vel presbyter pro reatu suo se ab altaris communione sub paenitentis professione submouerint; hic quoque si alij defuerint, & causa certae necessitatis exoritur, poscentem baptismum liceat baptizare. *Aurelia. cap. 12. alias 14. Iuo par. 6. cap. 308. & par. 15. cap. 68. decr.* Dist. 81. c. 14.

C A P. X V.

Pro infirmitate, aut pro aliqua necessitate, illi presbyteri, quos Episcopus in sua parochia constituerit, in qualicunque loco euenerit, licentiam habeant baptizandi. *Synod. apud Palat. Vernis. cap. 7.*

C A P. X V I.

Vt omnes presbyteri, qui in parochia sunt, sub potestate Episcopi esse debeant, & de eorum ordine nullus presbyter praesumat in illa parochia baptizare, nec missas celebrare sine iussione Episcopi, in cuius parochia est. *Synod. apud Palat. Vernis. cap. 8.*

De effectu baptismi. Tit. XIII.

C A P. I.

Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. *Christus apud Marcum cap. vltimo. num. 16.*

C A P. I I.

Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis. *Paul. ad Galat. cap. 3 num. 27.*

C A P. I I I.

Baptisma nostrum non oculis *sensus considerandum est, sed mentis. Aquam vides; vim Dei aquis * occultatam considera. namque in sancto Spiritu, & igne nos esse *baptizatos sacri sermones docent. In fide enim baptizantis, & in baptizati fide, * sacra vocatione, & per-

* corporis

* absconditum al.

Matt. 3

* baptizari al.

* per sacram vocationem

* plena * Ipse enim inquit baptizabit spiritu & igne al. * descendit al. * ascendit

* perfecta sanctificatione spiritus diuini, & ignis, considera aquis. (*sacrum spiritum, & ignem.*) * Accedit namque baptizandus peccatis obnoxius, & seruituti addictus corruptioni: * discedit autem manumissus a seruitute, & peccatis liber, filius Dei, & haeres gratia eiusdem factus, cohaeres autem Christi, ipsum indutus Christum, vt scriptum est: *Galat. 3.* Quicumque in Christo, baptizati estis, Christum induistis. *Ex actis concil. Nicaeni Diatypos. 5.*

CAP. IV.

Qui regeneratus fuerit per aquam bonis operibus repletus, haeres efficitur eius, a quo in incorruptione regeneratus est, &c. Sed dicitis fortasse? quid confert aquae baptismus ad Dei cultum? Primo quidem, quia quod Deo placuit, impletur. Secundo, quia regenerato ex aquis, & Deo renato, fragilitas prioris natiuitatis, quae vobis per hominem facta est, amputatur, & ita demum peruenire poteritis ad salutem. Aliter impossibile est: sic enim nobis cum sacramento verus Propheta testatus est, dicens: *Ioan. 3.* Amen amen dico vobis, nisi quis denuo renatus fuerit ex aqua viua, non introibit in regnum celorum. Et ideo accelerate: *Gen. 1.* est enim in aquis istis misericordia eius quaedam, quae initio ferebatur super eas: & agnoscit eos, qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti, & eripit eos de supplicijs futuris, quasi donum quoddam offerens Deo, animas per baptismum consecratas. Confugite ergo ad aquas istas: solae sunt enim, quae possunt vim futuri ignis extinguere. *Clem. epist. 4. post med. vide eundem Clem. tit. de baptismo infantibus necessario. cap. Ne putetis.*

CAP. V.

Dum suis inconsultius homo vtitur bonis, cadens in praeuaricationis profunda demersus est: & nihil, quemadmodum ex inde surgere posset, inuenit: suaq. in aeternum libertate deceptus, huic ruinae suae iacuisset oppressus, nisi eum postea Christi, per suam gratiam, releuasset aduentus, qui per nouae regenerationis purificationem, praeteritum omne vitium sui baptismatis lauacro purgauit: & eius confirmans statum, quo rectius, cōstabiliusq. procederet, tamen suam gratiam in posterum non denegauit. *Innoc. epist. 25. ad conc. Carth. post med. Caelest. epist. 1. cap. 4.*

CAP. VI.

Illud, quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancta ecclesia vniformiter agit, non otioso contemplamur intuitu, cum (*De conse. d. 4. c. 53.*) siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitae adeunt, quam exorcismis, & exsufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur; vt tunc vere appareat, quo modo Princeps mundi huius mittatur foras; (*Ioan. 12. Matt 12. Mar. 3.*) & quo modo prius alligetur fortis, & deinceps vasa eius diripiantur, in possessionem translata victoris, qui captiuam ducit captiuitatem, & dat dona hominibus. (*Ephes 4. Psal. 67*) *Caelestin. epist. 1. cap. 12. Burch. lib. 4. cap. 10. Iuo par. 1. cap. 205. decr.*

CAP. VII.

Proprie in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis potentia baptismatis nouam creaturam condit ex veteri; (*De conse. d. 4. c. 13.*) vt in renascentibus & mors Christi operetur, & vita, dicente beato Apostolo Paulo: (*Rom. 6.*) An non ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? *Leo epist. 4. cap. 3. Iuo par. 1. cap. 45. decr.*

CAP. VIII.

A paruulo recens nato vsque ad decrepitum senem, quamlibet corporis aetatem gerant, (*De conse. d. 4. c. 13.*) sicut nullus prohibēdus est a baptismo, ita nullus est, qui non peccato moriatur in baptismo. Sed paruuli originali; maiores etiam his omnibus moriuntur peccatis, quaecumque male viuendo addidere ad illud, quod nascendo traxere. *Leo epist. 84. ante fin. vel 86. ad Aquileien. Episcop. Iuo par. 17. cap. 4. decr.*

CAP. IX.

Omnem hominem in corporis animaeque substantiam a conditore vniuersitatis formari, atque animari intra materna viscera catholica fides confitetur: manente quidem illo peccati, mortalitatisq. contagio, quod in prolem a primo parente transcurrit; sed regenerationis sacramento subueniente, quo per Spiritum sanctum promissionis filij renascuntur, non in vtero carnis, sed in virtute baptismatis. *Leo epist. 91. ad Turibium cap. 9.*

CAP. X.

Fides catholica constanter praedicat, atque veraciter, quod animae hominum, priusquam suis inspirentur corporibus, non fuerunt, nec ab vllo incorporentur, nisi ab opifice Deo, qui & ipsarum est creator, & corporum. Et quia per primi hominis praeuaricationem tota humani generis propago vitiata sit, nemině posse a conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum, dicente Apostolo: Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. (*Gal. 3.*) *Leo epist. 91. c. 10.*

CAP. XI.

Si qui sunt, qui dicunt peccata in baptismo superficie tenus dimitti: quid est hac praedicatione infidelius, in qua ipsum fidei sacramentum festinant soluere? in quo principaliter ad caelestis munditiae mysterium anima ligatur, vt absoluta radicitus a peccatis omnibus soli illi inhaereat, de quo Psalmista ait: Mihi autem adhaerere Deo bonum est. (*Psal. 72.*) Certe enim maris rubri transitus, (*Exod. 14.*) figura sancti baptismatis fuit, in quo hostes a tergo sunt mortui, sed alij contra faciem in eremo sunt inuenti. Sic quippe omnes, qui in sancto baptismate tinguntur, eorum peccata praeterita omnia laxantur; quia eis, velut Aegyptij hostes a tergo moriuntur. sed in eremo alios ho-

stes inuenimus;quia dum in hac vita viuimus, priusquam ad promissionis patriam pertingamus, multae tentationes nos fatigant,& ad terram viuentium tendentibus iter includere festinant.Qui ergo dicit,peccata in baptismate funditus non dimitti, dicat in mari rubro Aegyptios non veraciter mortuos. Si autem fatetur Aegyptios veraciter mortuos; fateatur,necesse est,peccata in baptismate funditus mori: quia nimirum plus valet in absolutione nostra veritas,quam vmbra veritatis.In Euangelio Dominus dicit: Qui lotus est,non indiget,nisi vt pedes lauet,sed est mundus totus.Si igitur peccata in baptismate funditus minime dimittuntur, quo modo is,qui lotus est, mundus est totus? totus enim mundus dici non potest,cui de peccato aliquid remansit. Sed nemo resistit voci veritatis, quae ait: Qui lotus est,mundus est totus. Nihil ergo ei de peccati sui contagione remanet, quem totum fatetur mundum ipse,qui redemit. *Greg. ad Theoctistam Patrici.lib.9.regist.epist.39.ante fin.*

Ioan.13

C A P. X I I.

Qui ante baptisma sacrificarunt, ordinentur: abluti enim sunt. *Ancyr.cap.12.*

C A P. X I I I.

d.23.c.2. Cum Episcopus ordinandus est, antea examinetur,&c. si in baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa,quae voluntarie admissa sunt,dimittantur, &c. credat. *Carth.iv.cap.1. Burch.lib.1.cap.8. Iuo par.5.cap.62. decr.*

C A P. X I V.

Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari. Quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi. Vnde ipsa Veritas dicit: Si vos Filius liberauerit,tunc vere liberi eritis. *Arausi.ij.cap.13.*

Ioan.8.

C A P. X V.

Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus: quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati,Christo auxiliante, & cooperante,quae ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare voluerint,adimplere. *Arausi.ij.in fin.*

C A P. X V I.

Peccatum humanae originis per baptismi gratiam cunctis fidelibus dimittitur. *Isid.lib.3.de summo bono.cap.47. apud Aquisgranen.cap.104.*

C A P. X V I I.

Constat,quod fundamentum christianae religionis fides sit catholica,hoc est credere in Patrem,& Filium,& Spiritum sanctum, &c. & credere quod per Spiritum sanctum remissio peccatorum in baptismate conferatur. *Parisien.sub Ludou.& Loth.lib.1.cap.1.*

C A P. X V I I I.

Gen.3. Quia flammeus ille gladius, qui propter peccatum primi hominis ianuam paradisi obice mortalibus immobili oppilauerat,in sacro sancto baptismatis fonte extinguitur, & eadē ianua credentibus aperitur;omnibus fidelibus studendum est, vt pactionis,& sponsionis,quam cum Deo in baptismate fecerunt, semper memores existant; caueantq. ne quibuslibet vitiorum sordibus se maculantes, non solum eundem sibi reaccendant ignem, verum etiam immūdum spiritum a se tempore baptismatis expulsum,cum septenario daemonum numero sibi addito, ad se quoquo modo redire faciat; fiantq. illis,vt Dominus ait, nouissima peiora prioribus. *Paris.sub Lud.& Loth.lib.1.c.9.* Luc.11.

C A P. X I X.

Dici solet a nonnullis Christianis,quod hi, qui in Christo renati sunt,quamquam scelerate viuant, & in malis operibus diem extremū claudant,diuturno atque purgatorio, non tamen perpetuo,sint igne puniendi. Cum multi hoc asserant, & nullus id verum esse ex diuinis oraculis astruere valeat, cauendum est, vt hoc non solum non credant,verum etiam ne ex ore proferant; ne forte hoc dicendo se,& alios quodammodo vana securitate deludant, &c. *Paris.sub Lud.& Loth.lib.2.cap.10.*

C A P. X X.

Firmissime tenendum credimus, quod omnis multitudo fidelium,ex aqua,& Spiritusancto regenerata, ac per hoc veraciter ecclesiae incorporata, & iuxta doctrinam apostolicam in morte Christi baptizata, in eius sanguine sit,a peccatis suis abluta; quia nec in eis potuit esse vera regeneratio,nisi fieret vera redēptio,&c. Ex ipsa tamen multitudine fidelium, & redemptorum alios saluari aeterna salute, quia per gratiam Dei in redemptione sua fideliter permanent,ipsius Domini sui vocem in corde ferentes: Qui perseuerauerit vsque in finem,hic saluus erit. Alios, quia noluerunt permanere in salute fidei,quam initio acceperunt, redemptionisq. gratiam potius irritam facere praua doctrina,vel vita, quam seruare elegerunt; ad plenitudinē salutis,& ad perceptionē aeternae beatitudinis nullo modo peruenire,&c. *Conc.Valent.sub Loth.cap.5.* Mat.10.

C A P. X X I.

Vnusquisque Christianus credat in Patrem, & Filium,& Spiritum sanctum, &c. & quod in baptismate per eum tribuatur omnium remissio peccatorum. *Trosleia.cap.15.*

Vide concil. Carthag. ad Innoc. conc. Mileuit.in epist. ad Innoc. & epist. Innoc. ad concil. Mileuit. tit. de baptismo etiam infantibus necessario. cap.paruulos.cap.pueros, & cap.Illud, quod Mileuit. cap. 2. ibid. cap. placuit. Gregor. ad Secundinum ibid. cap.in extremo. Cyprian.lib.3.epist.8. ad Fid. presbyt. eod.tit. cap.si etiam. concil. N. inter Leon. epist. 70. eod.tit. cap. Pelagij error. Athan. in serm. de imagine Christi apud vij.synod. gener. actio. 4. Innoc.epist. 2. cap.5. & 6. & epist.22. cap. 2. & epist.23. cap.6. tit. baptismus non tollit digamiam. cap.1.2.3.& 4.

Ba-

Baptiſmus non tollit digamiam. Tit. XIV.

CAP. I.

Diſt. 34. cap. 13. SI quis viduam, licet laicus duxerit vxorem, ſeu ante baptiſmum, ſeu poſt baptiſmum, non admittatur ad clerum: quia eodem videtur vitio excluſns. In baptiſmo enim crimina dimittuntur, non acceptae vxoris cõſortium relaxatur. *Innoc. epiſt. 2. cap. 5. Anſel. lib. 7. cap. 10. Iuo par. 6. cap. 55. decr.*

CAP. II.

Ne is, qui ſecundam duxerit vxorem, clericus fiat, &c. & ſi ab aliquibus exiſtimetur, ante baptiſmum, ſi forte quis accepit vxorem, & ea de ſaeculo recedente alteram duxerit, in baptiſmo eſſe dimiſſum; ſatis errant a regula: quia in baptiſmo peccata dimittuntur, non acceptarum vxorum numerus aboletur, &c. *Diſt. 34. cap. 13. ſi quis viduam.* Quod ſi non putatur vxor eſſe computanda, quae ante baptiſmum ducta eſt; ergo nec filij, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filijs habeantur. *Innoc. epiſt. 2. cap. 6.*

CAP. III.

Si corruptus poſtea baptizatur, & in mona- *16. q. 1. c. 3. de monachis.* ſterio ſedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum ſponſa poteſt iam antea corruptus. Quae forma ſeruatur in clericis, maxime cum vetus regula hoc habeat, vt quiſquis corruptus baptizatus clericus eſſe voluiſſet, ſpondeat ſe vxorem omnino non ducere. *Innoc. epiſt. 2. cap. 10.*

CAP. IV.

Diſt. 16. cap. 3. Deinde ponitur non dici oportere digamum eum, qni catechumenus habuerit, atque amiſerit vxorem, ſi poſt baptiſmum fuerit aliam ſortitus; eamq. primam videri, quae nouo homini copulata ſit: quia illud coniugium poſt baptiſmi ſacramentum cum ceteris criminibus ſit ablutum. Quod cum de vna vtique dicitur, certe ſi tres habuerit, in vetere poſitus homine, vxores, erit ei, quae poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretantibus prima: virginis aeqne nomẽ accipiet, quae quarta ducta eſt loco. Quis oro iſtud non videat *1. Tim. 3. Tit. 1.* contra Apoſtoli eſſe praeceptum, qui ait, vnius vxoris virum oportere eſſe ſacerdotem? Sed obijcitur, quod in baptiſmo totum, quidquid in vetere homine geſtum eſt, ſit lotum. Dicite mihi, crimina tantum dimittuntur in baptiſmo, an & alia, quae ſecundum Domini praecepta, ac Dei inſtituta complentur? Vxorem ducere crimen eſt, an non eſt crimen? ſi crimen eſt, ergo praefata venia dixerim, erit auctor in culpa, qui, vt crimina committerent, in paradiſo, cum ipſe eos iungeret, benedixit. Si vero non eſt crimen, quia quod Deus *Mat. 19. Prou. 19.* iunxit, nefas ſit crimen appellari, & Salomon addidit: Etenim a Deo praeparatur viro vxor. Quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſũ, qnod auctore Deo legitur conſummatum? Quid de talium filijs percenſetur? Numquid *28. q. 1. c. 1.* non erunt admittendi in haereditatis conſortio, quia ex ea ſuſcepti ſunt, quae ante baptiſmum fuit vxor. Eruntq. appellandi vel naturales, vel ſpurij; quia non eſt legitimum matrimonium, niſi illud, vt vobis videtur, quod poſt baptiſmum aſſumitur? Ipſe Dominus cum interrogaretur a Iudaeis, ſi liceret dimittere vxorem, atque exponeret, fieri non debere, addidit: Quod ergo Deus iunxit, homo non ſeparet. *Mat. 19. Mar. 10.* Ac ne de ijs locutus eſſe credatur, *quae ** qui* poſt baptiſmum ſortiuntur, meminerint hoc & a Iudaeis interrogatum, & Iudaeis eſſe reſponſum. Quaero, & ſollicitus quaero, ſi vna eademq. ſit vxor eius, qui ante catechumenus, poſtea ſit fidelis, filiosq. ex ea, cum eſſet catechumenus, ſuſceperit, ac poſtea alios, cum fidelis; vtrum ſint appellandi fratres, an non? habeant poſtea, defuncto patre, herciſcundae hereditatis cõſortium, quibus filiorum nomen regeneratio ſpiritualis creditur abſtuliſſe? Quod cum ita ſentire, atque iudicare abſurdum eſt, quae malnm, ratio eſt, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari; quam aliqua auctoritate roborari; cum non poſſit inter peccata deputari, quod lex praecepit, & Deus iunxit? Numquid ſi quis catechumenus, virtutibus ſtuduerit, humilitatem ſecutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemoſynas fecerit, morti deſtinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, caſtitatem tenuerit; quaero, ſi haec, cum fuerit factus fidelis, amittit; quia per baptiſmum totum, quod vetus homo geſſerat, putatur auferri? Aſpiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus, atque *Act. 10.* eleemoſynis vacantem per reuelationem angelum, Petrumq. ipſum vidiſſe: numquid per baptiſmũ haec illi ablata ſunt, propter quae ei baptiſmus videtur conceſſus? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene geſtum fuerit, & ſecundum praecepta legalia cuſtoditum, non poteſt facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non poteſt dici peccatum. Et quod peccatum non eſt, ſolui inter peccata, credi omnino non debet. Eritq. integrum, aeſtimare, aboleri non poſſe prioris nomen vxoris, cum non dimiſſum ſit pro peccato, quia ex Dei ſit voluntate completum. *Innoc. epiſt. 22. c. 2. Burch. lib. 4. c. 98. Iuo par. 1. c. 292. & par. 8. c. 303. decr. & lib. 6. tit. 7. c. 1. & 2. panor.*

CAP. V.

Aliquanti pro defenſione praui erroris opponunt, & aſſerunt, quod ante baptiſmum omnia dimittuntur: non intelligentes huius modi, quod ſola in baptiſmo peccata dimittuntur, non vxorum numerus aboletur. Nam ſi a Deo, vt ſcriptum eſt, praeparatur viro vxor: & quod Deus iunxit, homo non ſeparet: *Prou. 19. Mat. 19.* & ipſi auctores generis humani in origine a Deo benedicuntur: quomodo inter peccata iſta creduntur poſſe dimitti?

Quod ſi ſecundum illos, qui ita credunt; verum eſt; ergo omnis iuſtitia, quae a catechumenis ante baptiſmum fuerit operata, per baptiſmum aufertur? Nullus ergo contra Apoſtolum tale aliquid ſentiat, nec admittat, ſed
1. Tim. 3. Tit. 1. fideliter intelligat, vnius vxoris virum ſiue ante baptiſma eſſe nominatum, ſiue poſt baptiſmum. ſi enim vxor ante baptiſmum accepta non ducitur in numerum, nec filij ex eadem ſuſcepti inter filios poterunt numerari. *Innoc. epiſt. 23. cap. 6.*

CAP. VI.

Neminem de digamis, aut inter nuptarum maritis ordinari clericos poſſe, nec requirendum, vtrum ne initiati ſacramentis diuinis, an gentiles hac ſe infelici ſortis neceſſitate maculauerint. *Valent. Galli. cap. 1.*

De baptiſmo infantium, & de eius neceſſitate. Tit. XV.

Vide lib. xi. tit. xl.

CAP. I.

Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto non poteſt introire in regnum Dei. *Chriſtus apud Ioan. cap. 3. num. 5.*

CAP. II.

Euntes in mundum vniuerſum praedicate euangelium omni creaturae: qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit: qui vero non crediderit condemnabitur. *Chriſtus Marc. vlt. num. 15.*

CAP. III.

Ne tempore interdicti baptiſmus infantibus negetur. *Calliſt. ij. in conc. Rom. c. 11.*

CAP. IV.

Diſt. 77. cap. 3. Quicumque ſe eccleſiae vouit obſequijs, a ſua infantia ante pubertatis annos baptizari; & lectorum debet miniſterio ſociari. *Syric. ep. 1. cap. 9. Iuo par. 6. c. 91. decr.*

CAP. V.

Neque coram Epiſcopo licet presbyteris in baptiſterium introire, nec praeſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare, &c. *Leo epiſt. 84. in fin. ad Nicetam Aquileien. Epiſcop. Iuo par. 17. cap. 4. decr.*

CAP. VI.

De bapt. c. 3. apud Greg. ix. & in 3. col. cap. 1. maiores. Aſſerunt *(quidam haeretici)* paruulis inutiliter baptiſma conferri, &c. quia non niſi per caritatem, & in caritate crimina dimittantur: paruulis, qui nec ſentiunt, nec conſentiunt, & caritatem non habent, quae ſentientibus & cōſentientibus tantum infunditur, peccatum non dimittitur in baptiſmo; & ſic eis baptiſma nō confertur; quia non eſt talibus conferendū. In euangelio quoque legitur, Qui crediderit, &
Mar. vlt. baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur. Vnde paruuli, ſiue fuerint, ſiue non fuerit baptizati, condēnabuntur, vt pote non credentes. Ad id autem taliter reſpondemus: quod baptiſma circumciſioni ſucceſſit, &c. cum ergo circūciſio tam adultis, quam paruulis ex praecepto Domini conferretur, ne baptiſmus, qui ſucceſſit in loco ipſius, & generalior tamen exiſtit, cū non tam viri, quam feminae baptizentur, minoris videatur effectus, tam adultis eſt, quam paruulis conferendus. Nam ſicut olim ſine diſtinctione qualibet Moſaica lex clamabat: Anima cuius praeputij caro circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo; ita nūc indiſtincte vox intonat euangelica: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non intrabit in regnum Dei: ab hac generalitate nec ſexum, nec aetatem excludens. Vnde ſicut anima circumciſa de populo ſuo non peribat; ſic qui ex aqua fuerit, & Spiritu ſancto renatus, regni celorum introitum obtinebit, &c. Abſit enim, vt vniuerſi paruuli pereant, quorum cotidie tanta multitudo moritur: quin & ipſis miſericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad ſalutem. Ceterum ex vi litterae ſatis patet praedictas auctoritates intelligendas eſſe tantummodo de adultis, qui habent multitudinem peccatorum: cum de paruulis non poſſint intelligi qui * praedicto tantum originali tenentur. Similiter etiam alia auctoritas ſoluenda eſt: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, &c. cum non poſſint credere paruuli, ſed adulti: & ob hoc tota auctoritas haec intelligenda eſt tantummodo de adultis, nec ad alios prima, & ad alios ſecunda referatur, &c. *Innoc. iij. Arelat. Archiep.* Gen. 17. b / Ioan. 3. b / *peccato f.

CAP. VII.

Quoniam ſuperiori concilio ſtatutum eſſe, mecum recognoſcit vnanimitas veſtra: vt hi, [qui apud Donatiſtas paruuli baptizati ſunt, nondum ſcire valentes erroris eorum interitum, & poſteaquam ad aetatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falſitatem eorum abhorrentes, ad eccleſiam Dei catholicam, per vniuerſum mundum diffuſam, ordine antiquo per manus impoſitionem recepti ſunt; debere talibus ſuſcipiendum munus clericatus, non impedire nomen erroris. *Carth. c. 58. Afri. cap. 24. L. Deuſd. cap. 2.* 1. q. 4. c. 4

CAP. VIII.

Infantes ſi non inueniuntur certi teſtes, qui ſciant eos baptizatos fuiſſe, neque ipſi per aetatem de traditis myſterijs reſpondere poſſint, ſine interuallo volumus eos baptizari: vt in Mauritania fieri oportet. *Carthag. cap. 73. G. Afric. 39. L. Carthag. v. cap. 6. L. Trull. cap. 85. Vormat. cap. 70. Burch. lib. 4. cap. 45. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 86 panor. & par. 1. cap. 147. & 239. decr. Anſel. lib. 9. cap. 56. Caeſar. lib. 12. cap. 53.* De conſe. d. 4. placuit. cap. 111.

CAP. IX.

Paruuli, qui nuper e materno vtero editi ſunt, ſi infirmi, vt aſſolet, fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati ſunt, ſi oblati fuerint, baptizentur. *Gerund. cap. 5.*

CAP. X.

Sacroſancti baptiſmatis inappretiabile donum eſt ſemper, & ſaepe non ſolum nolentibus

bus verum etiam nescientibus impertitur, sed hoc a nullo profanari permittitur. Quod si hoc opponitur, nec dum rationis capacem existere; qui hoc probatur accipere; hinc *omnino cognoscant, quia si maiores impune non deserunt, quod paruuli vel nesciendo, vel nolendo percipiunt: quanto magis non conuenit violari, quod pro mortis, aut poenarum euadenda pernicie, occulta Dei dispensatione dinoscitur obuenisse? *Tolet. viij. cap. 7.*

* omni modo

CAP. XI.

Si paruulus aegrotans ad quemlibet presbyterum, baptismi gratia, de cuiuslibet parochia allatus fuerit, ei baptismi sacramentum nullo modo denegetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectauerit, & ille paruulus absque baptismi gratia mortuus fuerit, nouerit se ille, qui eum non baptizauit, pro eius anima rationem redditurum. *Theodulph. ad presbyteros Aurel. cap. 17.*

Vide Caelestin. epist. 1. cap. 12. tit. de caeremonijs, quae in baptismo obseruari solent. cap. Illud, quod. & Syric. epist. 1. cap. 2. tit. de diebus ad suscipiendum baptismum constitutis. Bracaren. ij. cap. 7. tit. Ne pecunia accipiatur caussa baptizandi. cap. vnusquisque.

De immersione, & de immersionum numero. Tit. XVI.

CAP. I.

De Eunomianis, qui in vna tantum immersione baptizant. *Vid. CP. c. 7.*

CAP. II.

De conse. d.4.c.79. & sequ.

Si Episcopus, vel presbyter nõ tres immersiones vnius mysterij celebrauerit, sed vnam mersionem, quae in Domini morte datur: deponendus est. Non enim dixit Dominus: In morte mea baptizate: sed euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Apost. cap. 50. Burch. lib. 4. c. 23. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 51. panor. & par. 1. c. 128. decr. Caesar. lib. 12. cap. 41.*

Mat. vlt.

CAP. III.

In baptismatis regula & mors interuenit, interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio; & ab aquis eleuatio resurgentis instar est de sepulchro. *Leo epist. 4. c. 3. ad Episcopos Siciliae. Triburien. c. 12. Burchar. lib. 4. c. 2. Iuo par. 1. c. 45.*

CAP. IV.

De renascentium trina mersione; de baptismo quoque sollemniter adimplendo, similiter quid apostolica vel sanxerit, vel obseruet auctoritas, in subiectis tua caritas euidenter agnoscat. *Vigil. epist. 1. c. 2. & in tit. c. eiusdem.*

CAP. V.

De conse. d.4.c.80.

De trina mersione baptismatis nihil responderi verius potest, quam quod ipsi sensistis: quia in vna fide nihil officit sanctae ecclesiae consuetudo diuersa. Nos autem quod tertio mergimus triduanae sepulturae sacramenta signamus; vt dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis forte etiam pro summae Trinitatis veneratione existimet fieri, neq; ad hoc aliquid obsistit baptizãdo semel in aquis mergere; quia dum in tribus subsistentijs vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam, vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in vna potest Diuinitatis singularitas designari. Sed quia nunc vsque ab haereticis infans in baptismate tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo, ne dum mersiones numerant, diuinitatem diuidant; dumq; quod faciebant, faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur. *Greg. in epist. ad Leandrum Episcop. lib. 1. regist. epist. 41. Tolet. iv. c. 5. Vormat. c. 5. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 53. panor. & par. 1. cap. 130. decr. Ansel. lib. 9. cap. 17. & 61. Caesar. lib. 12. c. 43. Tarrac. lib. 4. cap. 10.*

CAP. VI.

De baptismi sacramento, propter quod in Hispanijs quidam sacerdotes trinam, simplam quidam mersionem faciunt, &c. Apostolicae sedis informemur praeceptis, &c. Beatae memoriae Greg. Rom. ecclesiae Pontifex, &c. efflagitante sanctissimo Leandro de hac Hispaniae diuersitate sic ait: [De trina vero mersione baptismatis, &c. [Propter vitandum schismatis scandalũ, vel haeretici dogmatis vsum, simplam teneamus baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, haereticorum approbare assertionem, &c. Ne forte cuiquam sit dubium huius simpli mysterium sacramenti, videat in eo mortem, & resurrectionẽ Christi significari. Nam in aquis mersio, quasi in infernum descensio est: & rursum ab aquis emersio, resurrectio est. Item videat in eo vnitatem Diuinitatis, & Trinitatem personarum ostendi: vnitatem, dum semel mergimus; Trinitatem, dum in nomine Patris, & Filij, & Spiritu sancti baptizamus. *Tolet. iv. cap. 5. Vorm. c. 5. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 52. panor. & par. 1. c. 129. decr. Caesar. lib. 12. cap. 42.*

De conse. d.4.c.80. De conse. d.4.c.81.

CAP. VII.

De trina immersione. *Basil. de Spiritu sancto ad Amphiloch. cap. 27.*

De variis caeremoniis, quae in baptismo obseruari solent. Tit. XVII.

CAP. I.

Quosdam haereticos ita recipimus, vt paganos ad fidem conuersos. Prima die facimus eos Christianos, altera catechumenos, tertia exorcizamus eos, insufflando eis ter in faciem, & aures, atque ita instruimus, & facimus, vt aliquo tempore sint in ecclesia, & audiant scripturas, & postea eos baptizamus. CP. *cap. 7. G.*

CAP. II.

Baptizetur vnusquisque in aquis perennibus nomine trinae beatitudinis inuocato super se, perunctus primo oleo per orationem sanctificato, vt ita demum per haec consecratus possit percipere locum cum sanctis; *Clem. epist. 3. post princ.*

CAP. III.

De conse. dist. 4. c. 119. Presbyteris, seu extra Episcopum, seu praesente Episcopo cum baptizant, chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare: quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum paracletum. *Innoc. epist. 1. cap. 3. Burch. lib. 4. cap. 69. Iuo lib. 1. tit. 3. cap. 4. panor. & par. 1. cap. 263. decr.*

CAP. IV.

Illud, quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancta ecclesia vniformiter agit, non
De conse. d. 4. c. 53. otioso contemplamur intuitu, cum (siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniunt sacramentū, non prius ad fontē vitae adeunt, quam exorcismis, & exsufflationibus clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur: vt
Ioan. 12. tunc vere appareat, quo modo princeps mun-
Mat. 12. Mar. 3. di huius mittatur foras, & quomodo prius alligetur fortis, & deinceps vasa eius diripiantur, in possessionem translata victoris, qui ca-
Ephes. 4. ptiuam ducit captiuitatem, & dat dona homi-
Psal. 67. nibus. *Caelestin. epist. 1. cap. 12. Burch. lib. 4. cap. 19. Iuo par. 1. c. 205. decr.*

CAP. V.

Nec per impositiones manus fidelibus baptizandis, vel conuersis ex haeresi Spiritum sanctum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, &c. nec coram Episcopo in baptisterium introire, nec praesente Antistite infantem tingere, aut signare presbyteris, & chorepiscopis permittitur, sed tantum Episcopis. *Leo epist. 86. in fin. Damas. epist. 4. in med. Hispal. ij. c. 7.*

CAP. VI.

De sacra vnctione c. vn. ap. De oleo catechumenorum, & infirmorum benedicto. *Innocent. iy. Patriarchas CP.*

CAP. VII.

Greg. ix. & in 3. coll. Quia Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum, & sacerdotes, propter quod Pe-
Ibid. trus Apostolus ait: Vos estis genus electum,
1. Pet. 2. b regale sacerdotium. Idcirco in nouo testamento non solum sacerdotes, & reges, sed omnes christiani bis ante baptismum, sed oleo benedicto; primum in pectore, deinde inter scapulas: & bis post baptismum, sed chrismate sacro, primum in vertice, demum in fronte. In pectore namque baptizandus inungitur, vt per sancti Spiritus donum abijciat errorem, & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam: quia
Rom. 16. iustus ex fide viuit. Inter scapulas autem ba-
Heb. 10. g ptizandus inungitur, vt per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides sine operibus mortua est, vt per fidei sacramen- *Iacob. 2.*
tum sit munditia cogitationum. In pectore; vt per operis exercitium sit fortitudo laborū. In scapulis; quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, vt sit paratus omni petenti de fide reddere rationem: quia per caput mens intelligitur: iuxta quod legitur: Ocu- *Eccl. 2. c*
li sapientis in capite eius; cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. Vnde bene per verticem, quae superior est pars capitis, intelligitur ratio, quae superior pars est mentis. In fronte vngitur baptizatus, vt libere confiteatur, quod credit, &c. *Innocent. iy. Patriarcha CP.*

CAP. VIII.

Pedes eorum, qui baptizantur, lauandi non *1. q. 1. c. mendaci.*
sunt a sacerdotibus, vel clericis. *Eliberitan.* *c. 104.*
cap. 48.

CAP. IX.

Quod oporteat eos, qui baptizantur, post lauacrum chrisma ecclesiae accipere, & regni Christi participes inueniri. *Laodic. cap. 48.*

CAP. X. *De conse. d. 1. c. 128*

Nullus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate vsquam debet progredi; quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autem qui in baptismate, quacūque necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur. Nā inter nos chrismatis ipsius non nisi vna benedictio est, nō praeiudicans quidquam dico, sed vt necessaria habeatur rechrismatio. *Arausi. I. cap. 1. Burch. lib. 4. cap. 73. Iuo par. 1. cap. 267. decr.*

CAP. XI.

Omnes a die quadragesima cum infantibus suis ad ecclesiam obseruare praecipimus, vt impositionem manus certis diebus adepti, & sacri olei liquore peruncti, legitimi dies festiuitate fruantur, & sacro baptismate regenerentur, &c. *Matiscon. ij. cap. 3.*

CAP. XII.

Nullus eum baptizandi ordinem praetermittat, quem & antea tenuit Metropolitana Bracarensis ecclesia, & pro amputanda aliquorum dubietate Profuturus Episcopus scriptum sibi, & directum a sede beatissimi Petri Apostoli suscepit. *Brac. I. cap. 23.*

CAP. XIII.

Praecipiant (*sacerdotes*) quadragesimae *ieiunijs seruire, & mediāte quadragesima ex viginti diebus baptizandos infantes ad exorcismi purgationem offerre. *Brac. ij. cap. 9.* *ieiunia seruare

CAP. XIV.

Sicut baptismus, excepta infirmorum caussa, non nisi a ieiunis celebratur sacerdotibus; ita etiam traditio Spiritus sancti, excepta praemissa caussa infirmorum, non nisi a ieiunis celebranda est Pontificibus. *Parisien sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 33.*

CAP.

CAP. XV.

Sacramenta baptismatis volumus, vt in singulis parochiis secundum Romanum ordinem inter nos celebrentur iugiter, atque conseruentur, id est scrutiniũ ad ordinẽ baptismatis, sicut in decretis Leonis Papae sub duobus côtinentur capitulis, haec [duo tẽpora, idest pascha, & pentecoste ad baptismũ a Romano Pontifice legitima praefixa sunt. Item cap. 12. Non interdicta licentia, quia in baptismo tribuendo, quolibet tempore, periclitantibus subuenitur. Et Syricius *(prima decretali c. 2.)* Si in qualibet necessitate opus fuerit sacri vnda baptismatis, omni volumus celeritate succurri. *Magunt. cap. 4. Magunt. sub Raban. cap. 3. Leo epist. 4. cap. 6.* *De consf. d. 4. c. 12.*

CAP. XVI.

Siluester constituit, vt baptizatum presbyter liniat chrismate leuatum de aqua propter occasionem transitus mortis. *Damas. in Silu. post princ.*

CAP. XVII.

Aquam baptismi benedicimus, & oleum vnctionis, & eum etiam, qui baptizatur, & quibus nam scripturis? non ex tacita, & mystica traditione? Quid vero ipsum olei vsum, quaenam scriptis mandata oratio docuit? vt ter autem immergatur homo, vnde? Quin & alia quoque, quae circa baptismum fiunt, renuntiare Satanae, & angelis eius, ex quanam sunt scriptura, non autem ex hac non publicata, & arcana doctrina, quam in minime curioso, & nequaquam plusquam oportet, inuestigante silẽtio, patres custodierunt, recte illi edocti, quae sunt in mysterijs praeclara, ac veneranda silentio seruare? *Basil. de Spiritu sancto ad Amphilocb. cap. 27.*

CAP. XVIII.

Nouatus iacens in lecto pro necessitate perfusus est, nec reliqua in eo, quae baptismũ subsequi solent, sollemniter adimpleta sunt, nec signaculo chrismatis consummatus est, vnde nec Spiritum sanctum vmquam potuit promereri, &c. *Cornel. apud Euseb. lib. 6. hist. eccl. cap. 35.*

Vide Leon. epist. 78. ad Episcopos per Campaniam. cap. 1. tit. de catechizandis catechumenis, cap. Quosdam.

Vide Syric. epist. 1. cap. 2. tit. de praeparatione, quam postulat baptismus. cap. In paschate. Brach. ij. c. tit. 1 de ijs, qui catbecumenos docent. Carthag. iv. cap. 85. tit. de praeparat. ad baptismum, cap. Baptizandi. de sale Carthag. iij. cap. 5. tit. varia de catbecumenis, cap. Per sollemnissimos.

De loco, in quo baptismus est suscipiendus. Tit. XVIII.

CAP. I.

SI necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem venientes, quocumque loco, vel momento, vbicumque euenerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus, tantum christiana confessione clarificata, baptizentur. *Victor. epist. 1. in princ. Burch. lib. 4. cap. 3. Iuo par. 1. cap. 198. decret. Anselm. lib 9. cap. 60.* *De consf. d. 3. c. 12. celebritatem.*

CAP. II.

Deponatur clericus, qui sine licentia Episcopi intra domũ in oratoria domo sacrificat, vel baptizat. *Trull. cap. 31.* *De consf. d. 1. clerico. c. 33.*

CAP. III.

In ecclesijs, non in domibus, aut priuatis oratoriis baptisma celebretur; contra faciens clericus deponatur laicus, excommunicetur. *Trull. cap. 59.*

CAP. IV.

Licet initio quadragesimae baptizandi generaliter claudatur mysterium; tamen vt ecclesiasticae consuetudinis ordo deposcit, necesse est, vt & ostia baptisterij in eodem die, pontificali manu, & anulo signata claudantur, & vsque in caenae Domini sollemnitatem nullatenus reserentur; ob id videlicet, vt per signaculum Pontificum, excepto grauissimae necessitatis obuentu, in his diebus monstretur, per totum orbem non licere fieri baptismum, &c. Quod quia in aliquibus ecclesijs minime haec sancta consuetudo ab Episcopis custoditur, atque peragitur: ideo per hanc nostram sententiam sancimus, atque decernimus; vt ita a totius Hispaniae, & Galliarum Pontificibus custodiatur; quatenus in praedicto die, initij videlicet quadragesimae, & ostia sancti baptisterij cum laudum consummatione claudantur, & ab Episcopis suorum anulorum sigillo obsignentur; ita vt nisi in caenae Domini celebritate, quando more solito altaria assolent deuestiri, eadem debeant ostia reserari. *Tolet. xvij. cap. 3.*

CAP. V.

Publicum baptisterium in nulla parochia esse debeat, nisi vbi Episcopus constituerit, cuius parochia est: nisi tantum si necessitas euenerit, pro infirmitate, aut pro aliqua necessitate, illi presbyteri, quos Episcopus in sua parochia constituerit, in qualicumque loco euenerit, licentiam habeant baptizandi; vt omnino sine baptismo non moriantur. *Synod. apud Palat. Vernis. cap. 7.*

CAP. VI.

Nemo presbyterorũ baptizare praesumat, nisi in vicis, & ecclesiis baptismalibus, atque temporibus cõstitutis, nisi caussa aegritudinis, vel certae necessitatis, sicut sacra canonum docet auctoritas, & vici auctoritatem, & priuilegia debita, & antiqua retineant. *Melden. c. 48. Burch. lib. 4. cap. 14.*

CAP. VII.

Si valida infirmitate occupati, & desperati ad ecclesiam prouehi non possint, loco mundo perspecto, baptisma celebretur, & procuratione presbyteri caute obseruetur, & collocetur. *Tribur. cap. 12.*

CAP.

CAP. VIII.

Victor cõstituit, vt necessitate faciente, vbicumque inuentus fuisset, quicumque hominum ex gentibus veniens, siue in flumine, siue in mari, siue in fonte, siue in stagno baptizaretur, tantum christianae credulitatis confessione declarata, integer efficeretur christianus. *Damas. in Victo.*

De diebus ad suscipiendum baptismum constitutis. Tit. XIX.

CAP. I.

Baptismum date omnibus infirmis, sanis autem in pascha, & pentecoste. *Silu. in syn. cclxxxiv. Episcoporum. cap. 12.*

CAP. II.

Baptismus non fiat nisi in pascha, & pentecoste, nisi ex necessitate. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. incer. cap. 29.*

CAP. III.

De conse. d. 3. c. 22. celebritatem. Die paschae baptismus celebrandus est catholicus. *Vict. epist. 1. in princ.*

CAP. IV.

De conse. d. 4. c. 11. Non ratione auctoritate, sed sola temeritate praesumitur, vt passim, ac libere natalitiis Christi, seu apparitionis, nec non, & Apostolorum, seu martyrum festiuitatibus innumerae plebes baptismi mysterium consequantur. Cum hoc sibi priuilegium apud nos, & apud omnes ecclesias dominicum specialiter cum pentecoste sua paschae defendat, quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi conuenit sacramenta: his dumtaxat electis, qui ante quadraginta, vel eo amplius, dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianisque orationibus, atque *1. Cor. 5.* ieiuniis fuerint expiati, quatenus Apostolica illa impleatur praeceptio, vt expurgato fermento veteri, noua incipiat esse conspersio. Sicut sacram ergo Paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minnendam, ita infantibus, qui nondum loqui potuerint per aetatem; vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri vnda baptismatis omni volumus celeritate succurri: ne ad nostrarum perniciem tendat animarum; si negato desiderantibus fonte salutari, exiens vnusquisque de seculo, & regnum perdat, & vitam, &c. Praefatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab *Mat. 16.* Apostolicae petrae, super quam Christus vniuersalem construxit ecclesiam, soliditate diuelli. *Syric. epist. 1. cap. 2. Tribur. cap. 12. Burch. lib. 4. cap. 5. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 9. panor. & par. 1. cap. 58. & 200. decret. Caesaraugust. lib. 12. cap. 10.*

CAP. V.

Cum mihi innotuerit, vos in eo, quod inter sacramēta ecclesiae principale est, ab Apostolicae institutionis consuetudine discrepare, ita, vt baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniae, quam paschali tempore celebretis: miror vos, vel praedecessores vestros, tā irrationabilem nouitatem vsurpare potuisse, vt confuso temporis vtriusque mysterio, nullā esse differentiam crederetis inter diem, quo adoratus est Christus a magis; & diem, quo resurrexit a mortuis. *Leo epist. 4. cap. 2.*

CAP. VI.

De conse. d. 4. c. 13. Proprie in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis potentia baptismatis nouam creaturam condit ex veteri, vt in renascentibus, & mors Christi operetur, & vita, dicente *Rom. 6.* beato Apostolo Paulo: An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, vt quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris; ita & nos in nouitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul, & resurrectionis erimus, &c. Quae latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputauit, vt appareret, ex huius doctrinae spiritu regenerandis filijs hominum, & in Dei Filios adoptandis illum diem esse, & illud tempus electum, in quo per similitudinem, formamque mysterii ea, quae geruntur in membris, his, quae in ipso sunt capite, gesta congruerent, dum in baptismatis regula, & mors interuenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis eleuatio resurgentis instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandae generaliter gratiae eum esse legitimum diem, in quo orta est, & virtus muneris, & species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Iesus Christus, posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum praesules docebantur, & formam, & potestatem tradidit baptizandi dicens: Euntes ergo nunc, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritussancti. *Mat. 28* De quo vtique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi proprie voluisset intelligi, resurrectionis gratiam ex sua resurrectione caepisse. Additur sane huic obseruantiae, etiam pentecostes ex aduentu Spiritussancti sacra sollemnitas, quae de paschalis, festi pendet articulo. Et cum ad alios dies alia festa pertineant, haec semper ad eum diem, qui resurrectioni Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiae manus, & eos, quos a die paschae, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclusit, inuitans, vt quibuslibet necessitatibus impediti desiderii sui effectum dono Spiritus sancti consequatur, &c. Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex Apostolica auctoritate seruare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum Apostolum Petrum, qui in ipso die, quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sancti repleuit aduentus, trium *Act. 2.* mil-

De conse. d.4.c.12. duo tempora. millium populum sua praedicatione conuersum lauacro baptismatis consecrauit, &c. Vnde quia manifestissime patet, baptizandis in ecclesia electis haec duo tempora, de quibus locuti sumus esse legitima, dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruantiae misceatis. *Leo epist. 4. cap. 3. 4. 5. ad Episcopos Siciliae. Tribur. cap. 12. Iuo par. 1. c. 45. 46. Burch. lib. 4. cap. 2.*

CAP. VII.

De conse. d.4.c.14. Si quis Epiphaniae festiuitatem, quae in suo ordine, debito honore veneranda est, ob hoc existimat priuilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Ioannis accesserit, sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem: nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quaerens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quo modo voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis offerri, vt qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret & sub lege, quam non venerat soluere, sed adimplere, & implendo finire: sicut beatus Apostolus praedicat, dicens: Finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium. Et tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, & aqua baptismatis, &c. His itaque fratres charissimi talibus, ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota, euidenter agnoscitis in baptizandis electis, &c. [duo tantum tempora; id est pascha, & pentecosten esse seruanda. [Hoc vestrae indicimus caritati, vt ab Apostolicis institutis nullo vlterius recedatis excessu; quia multum post hac esse non poterit, si quispiam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas. *Leo epist. 4. cap. 6. ad Episcopos Siciliae. Magunt. c. 4. Magun. sub Raban. cap. 3. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 10. al. cap. 18. panor. & par. 1. cap. 47. & 59. decre. Ansel. lib. 9. cap. 14.*

Ioan. 1. Galat 4. Matt. 5. Rom. 10. De conse. d.4.c.12. Dist. 11. c.10.

CAP. VIII.

Magna indignatione commoueor, quod quosdam ex vobis ita comperi esse Apostolicae traditionis oblitos, & studio sui erroris intentos, vt praeter paschae festum, cui sola pentecostes sollemnitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanae infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, ius baptismatis vendicare, & in natalibus martyrum regenerationis celebrare mysteria, &c. Admonemus igitur, & non sine periculo status eorum, qui haec faciunt, protestamur, vt ab hac praesumptione cessetur, & summam hanc, potentissimamque Dei gratiam, non nisi in paschali, & pentecostes die, desiderantibus, & credentibus conferatis. *Leo epist. 78. cap. 1.*

CAP. IX.

Baptizandi sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, praeter paschale festum, & pentecostes, venerabile sacramentum: excepto dumtaxat grauissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis aegrotans exitio praeuentus abscedat. *Gelas. epist. 1. cap. 12. Conc. Paris. sub Ludou. & Lothar. cap 7. lib. 1. Corpus canon. cap. 10. Gelasy. Burch. lib. 4. cap. 4. Iuo par. 1. cap. 199. decret. Anselm. lib. 9. cap. 13. Tarrac. lib. 4. cap. 9.* De conse. d.4.c.18.

CAP. X.

Comperimus multos Iudaeorum ad christianam fidem diuina gratia inspirante velle conuerti, &c. Quibus si longum, vel triste videtur sollemnitatem sustinere paschalem, & eos nunc ab baptisma festinare cognoscis [Ne quod absit longa dilatio eorum retro possit animos reuocare; cum fratre nostro Episcopo locis ipsius loquere, vt paenitentia, ac abstinentia quadraginta diebus indicta, aut die dominico, aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente, baptizet. *Greg. lib. 7. Indict. 1. epist. 24. Fantino Defensori. Iuo par. 1. cap. 61.* De conse. d.4.c.98.

CAP. XI.

Sacrosancti baptismi sacramentum non nisi in paschali festiuitate, & pentecoste nouerit esse praebendum: exceptis his, qui mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remediis subuenire. *Greg. ij. epist. 3. ad Clerum Turingiae. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 14. panor. & par. 1. cap. 63. decret.*

CAP. XII.

Insignia anni, siue sollemnia tempora, quibus baptismata celebrantur, secundum canones duo sunt; paschae scilicet, & pentecostes. Verum circa vos nulla sunt in baptizando tempora penitus obseruanda, quemadmodum nec erga eos, qui mortis vicinae periculum metuentes, tanto lauacro purgari desiderant. *Nicol. ad consul. Bulg. cap. 69.*

CAP. XIII.

Catechumeni in paschae sollemnitate, vel pentecostes ad baptizandum veniant. Ceteris sollemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, qui quocumque tempore sunt baptizandi. *Gerun. cap. 4. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 13. panor. & par. 1. cap. 60. decret.* De conse. d.4.c.15. de catechumenis

CAP. XIV.

Cōperimus christianos non obseruantes legitimū diē baptismi, paene per singulos dies, ac natales martyrum filios suos baptizare: ita vt vix duo, vel tres reperiantur in sancto pascha, qui per aquam, & Spiritū sanctum regenerentur? Idcirco censemus, vt ex hoc tēpore nullus eorum permittatur talia perpetrare, &c. Ideoque omnes omnino a die quadragesimo cum

cum infantibus ſuis ad eccleſiam obſeruare praecipimus, vt impoſitionem manus certis diebus adepti, & ſacri olei liquore perunƈti, legitimi diei feſtiuitate fruantur; & ſacro baptiſmate regenerentur: quo poſſint, & honoribus, ſi vita comes fuerit, ſacerdotalibus fungi, & ſingularis celebrationis ſollemnitate frui. *Matiſc.ij.cap.3.*

CAP. XV.

Non licet abſque paſchae ſollemnitate vllo tempore baptizare, niſi illos, quibus mors vicina eſt, quos grabatarios dicunt. Quod ſi quis in alio pago contumacia faciente poſt interdiƈtum hoc infantes ſuos ad baptiſmum detulerit in eccleſias noſtras, non recipiatur. Et quicumque presbyter ipſos extra noſtrum praeceptum recipere praeſumpſerit, tribus menſibus a communione eccleſiae ſequeſtratus ſit. *Antiſio.cap.18.*

CAP. XVI.

Licet initio quadrageſimae baptizandi generaliter claudatur myſterium; tamen vt eccleſiaſticae conſuetudinis ordo depoſcit, neceſſe eſt, vt & oſtia baptiſterij in eodem die pótificali manu, & anulo ſignata claudantur, & vſque in caenae Domini ſollemnitatem nullatenus reſerantur: ob id videlicet, vt per ſignaculum Pontificum, excepto grauiſſimae neceſſitatis obuentu, in his diebus monſtretur, per totum orbem non licere fieri baptiſmum, &c. Per hanc noſtram ſententiam ſancimus, atque decernimus, quatenus in praediƈto die initij videlicet quadrageſimae, & oſtia ſanƈti baptiſterij cum laudum conſummatione claudantur, & ab Epiſcopis ſuorum anulorum ſigillo obſignentur, ita vt in caenae Domini celebritate, quando more ſolito altaria aſſolent deueſtiri, eadem debeant oſtia reſerari. *Tolet.xvij.cap.3.*

CAP. XVII.

Sacramenta baptiſmatis volumus, vt in ſingulis parochiis ſecundum Romanum ordinem inter nos celebrentur, &c. ſicut in decretis Leonis Papae ſub duobus continentur capitulis. cap.xl. Haec duo tempora, id eſt paſcha, & pentecoſte ad baptizandum a Romano Pontifice legitima praefixa ſunt, &c. *Magun.cap.4. Magun.ſub Raban. cap. 3. Corpus Cano. cap. 11. & 12. Leonis.*

CAP XVIII.

Praefixa tempora canonum ſuper celebratione baptiſmatis, a multis partim ignorantia, partim praeſumptione violantur, &c. Quod ad negligentiam ſacerdotum, nec non & auditorum pertinere dubium non eſt. Quo itaque tempore baptiſmus celebrari debeat, Gelaſius in decretalib.cap.10.ſcribit. Baptizandi inquit ſibi quiſquam, &c. *vt ſupra hoc eod.tit. Pariſien.ſub Ludou.& Lotha lib. 1.cap.7. Corpus Canon.cap.10.Gelaſij.*

De conſe. d.4 c.18.

CAP. XIX.

Sicut duobus temporibus paſcha videlicet, & pentecoſte baptiſmum, ita etiam traditio ſanƈti Spiritus per impoſitionem manus fidelibus tradatur, exceptis videlicet, vt diƈtum eſt, infirmis, & morte periclitantibus, quibus ſicut baptiſmatis gratia ſuccurrendum, ita incunƈtanter donum ſanƈti Spiritus eſt tradendum. *Pariſien.ſub Ludou. & Lotha.lib.1.c.33.*

CAP. XX.

Sacroſanƈti baptiſmi ſacramentum, non niſi in paſchali feſtiuitate, & pentecoſte vnuſquiſque fidelium nouerit eſſe praebendum, exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remedijs ſubueniri. *Vormatien cap.1. Burch.lib.4.cap. 7. Iuo par.1.cap.202.decret.*

CAP. XXI.

Sacroſanƈtum baptiſmi myſterium ſciant omnes in Chriſto regenerati, non niſi praefixis, & legitimis in anno celebrari temporibus: cum hoc ſibi priuilegium, vt in epiſtula Syricij Papae legitur, cap. 2. & apud nos, & & apud omnes eccleſias ſpecialiter cum pentecoſte ſua dominicum paſcha defendat. In quo, vt legitur in epiſtula Leonis Papae cap. 9. orta eſt, & virtus muneris, & ſpecies aƈtionis, &c. vſque ad oƈtauum diem ipſa regeneratio ſacra ab omni chriſtiano populo celebrabitur, quia reſurreƈtio Domini oƈto diebus colitur. *Triburien. cap. 12. vid. Syric.epiſt.1. cap. 2. & Leon.epiſt.4.cap.3.ſupra.Corpus Cano.cap.9.Leonis.*

Non denegetur baptiſmus his, qui ſunt in periculo mortis etiam extra tempora ſtatuta. Tit. XX.

CAP. I.

Baptiſmum date omnibus infirmis, ſanis autem in paſchate, & pentecoſte. *Siluest. in ſyn. 248. Epiſcop. cap. 12.*

CAP. II.

Si neceſſe fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem venientes, quocumque loco, vel momento, vbicumque euenerit, ſiue in flumine, ſiue in mari, ſiue in fontibus, tantum chriſtiana confeſſione clarificata baptizentur. *Viƈtor.epiſt.1.in prin.Burch.lib.4. cap.3.Iuo par.1.cap.198.decret. Anſelm.lib.9. cap.60.*

De conſe. d.3.c.21. celebritatem.

CAP. III.

Infantibus, qui nondum loqui potuerint per aetatem, vel his, quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit, ſacri vnda baptiſmatis omni volumus celeritate ſuccurri, &c. Quicumque etiam diſcrimen naufragii, hoſtilitatis incurſum, obſidionis ambiguum, vel cuiuſlibet corporalis aegritudinis deſperationem inciderunt, & ſibi vnico credulitatis auxilio popoſcerint ſubueniri, eodem, quo poſcunt, momento temporis expetitae regenerationis praemia conſequantur. *Syric. epiſt.1.cap.2.reſert cont. Magun.cap.4.Magun.ſub Raba.cap.3.*

CAP.

CAP. IV.

De conse. d.4.c.16. si sui. In mortis periculo in obsidionis discrimine in persecutionis angustijs, in timore naufragii, nullo tempore hoc verae salutis singulare remedium cuiquam denegamus. *Leo epist.4.c.6. Burch.lib.4.cap.2. Iuo lib.1.tit.2. cap.12. panorm.& par.1.cap.197.decret. Anselm. lib.9. cap.14.*

CAP. V.

Summam hanc, potentissimamque Dei gratiam *(loquitur de baptismo)* non nisi in paschali, & pentecostes die desiderantibus, & credentibus conferatis: manente quolibet tempore grauium necessitatum, ac periculorum consideratione, secundum quam oporteat subuenire, ne conditione mortali, coarctata infirmitas, necessaria liberatione fraudetur. Cum propter multa pericula sit cauendum, ne cuiquam, aut in desperata aegritudine, aut in hostilitatis incursu, aut in timore naufragij per sacerdotem Domini regeneratio denegetur. *Leo epist.78.cap.1.*

CAP. VI.

De conse. d.4.c.18. Baptizandi sibi quispiam passim quocumq. tempore nullam credat inesse fiduciam praeter paschale festũ, & pentecostes venerabile sacramentum: excepto dumtaxat grauissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis aegrotus exitio praeuentus abscedat. *Gelas. epist. 1 cap.12. refert Paris. sub Ludou. & Loth.lib.1.cap.7. Burch.lib.4.cap.4 Iuo par.1.cap.199.decr. Tarrac.lib.4. cap. 9. Anselm. lib.9.cap.13.*

CAP. VII.

dist.5.c.3. Baptizari vel enixam mulierem, vel hoc, quod genuerit, si mortis periculo vrgetur, vel ipsa in hora eadem qua gignit, vel hoc, quod gignit eadem hora, qua natum est, nullo modo prohibetur. Quia sicut sancti mysterij gratia viuentibus, atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est: ita his, quibus mors imminet, sine vlla dilatione offerenda est; ne dum adhuc tempus ad praebendum redemptionis mysterium quaeritur, interueniente paululum mora, inueniri non valeat, qui redimatur. *Greg.ad August. interrogatione 10. Iuo par.1.cap.62.*

CAP. VIII.

De conse. d.4.c.17. venerabiles. Sacrosancti baptismi sacramentum non nisi in paschali festiuitate, & pentecoste nouerit esse praebendum: exceptis his, qui mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remedijs subuenire. *Greg.ÿ.epist. 3. Iuo lib.1.tit.2. cap.14. panor.& par.1. cap. 63. decret.*

CAP. IX.

De conse. d.4.cap 116. qua. Pregnans, quando vult baptizari, potest; nihilque habet commune cum ventre: vtriusque enim separata voluntas est in confessione fidei. *Neoc.cap.6. Mar. Brac.cap.54. Iuo par.1. cap.225. decret.*

CAP. X.

Intra quinquennij tempora cathecumena, si grauiter fuerit infirmata, dandum ei baptismum placuit; non denegari. *Eliber.cap.11.*

CAP. XI.

Eos, qui spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. *Eliber.cap.37.*

CAP. XII.

Qui ad primam credulitatis fidem accedunt, si bonae fuerint conuersationis, intra biennium placuit ad baptismi gratiam admitti debere; nisi infirmitate compellente, coegerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti. *Eliber.cap.42.*

CAP. XIII.

Oportet eos, qui in infirmitate suscipiunt baptisma, & conualuerunt, fidẽ discere, & agnoscere, quod Dei dono munificati sunt. *Laod. c. 47. refert Paris. sub Ludou. & Lotha.lib.1. cap. 6. Burchar. lib.4. cap. 35. Iuo par.1.cap. 229. decret.*

CAP. XIV.

Si aegroti respondere nequeant, tunc baptizentur, cum eorum voluntatis testimonium sui suo periculo dederint. *Carth.cap.45.G. Afri. 12. L. Carth.iij.cap.34. L. Burch.lib.4. cap.36. Iuo lib.1.tit.2.cap.7. panor. & par.1.cap.123. & 230. decret. Caesar.lib.12.cap.36.* De conse. d.4.c.75. aegrotantes.

CAP. XV.

Iudaei octo menses inter cathecumenos ecclesiae limen introeant; sed si in periculo fuerint, baptizentur. *Agath cap.34. Burch.lib.4. cap.81. Iuo lib.1.tit.2. cap.64. panor. & par.1. cap.275. decret.* De conse. d.4.c.93.

CAP. XVI.

Subito obmutescens, pro vt statutum est, baptizari, aut paenitentiam accipere potest, si voluntatis praeteritae testimonium aliorum verbis habet, aut praesentis in suo nutu. *Arausi.cap.12. Burch.lib.4.cap.38. Iuo par.1.c. 232. decret.* 26.q.6.c.7. qui recesunt.

CAP. XVII.

Energumenis cathecumenis in quantum vel necessitas exigerit, vel oportunitas permiserit, de baptismate consulendum. *Arausic.c. 15. vide cap.13.*

CAP. XVIII.

Cathecumeni in paschae sollemnitate, vel pentecostes ad baptizandum veniant. Ceteris sollemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, qui quocumque tempore sunt baptizandi. *Gerund. cap.4. Iuo lib.1.tit.2.cap.13. panor. & par.1.cap.60. decret.* De conse. d.4.c.15. de cathecumenis.

CAP. XIX.

Paruuli, qui nuper e materno vtero editi sunt, si infirmi, vt assolet, fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati sunt, si oblati fuerint, baptizentur. *Gerund. cap. 5. Burch. lib. 4. cap. 32. Iuo par. 1. cap. 226. decret.*

CAP. XX.

Comperimus christianos non obseruantes le-

legitimum diem baptismi, paene per singulos dies, ac natales martyrum filios suos baptizare, &c. Ex hoc tempore nullus eorum permittatur talia perpetrare, praeter illos, quos infirmitas nimia, aut dies extremus compellit filios suos baptismum percipere, &c. *Matisc. ÿ.cap.3.*

CAP. XXI.

Non licet absque paschae sollemnitate vllo tempore baptizare, nisi illos, quibus mors vicina est, quos grabatarios dicunt. *Antis.c.18.*

CAP. XXII.

Nemo presbyterorum baptizare praesumat, nisi in vicis, & ecclesiis baptismalibus, atq. temporibus constitutis, nisi caussa aegritudinis, vel certae necessitatis, &c. *Meldens. cap.18.*

CAP. XXIII.

Sacrosancti baptismi sacramentum, non nisi in paschali festiuitate, & pentecoste vnusquisque fidelium nouerit esse praebendum; exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remedijs subueniri. *Vormat.cap.1. Iuo par.1.cap. 202.decret.*

CAP. XXIV.

Periculo quocumque modo praeoccupatis, & desperatis omni tempore subueniendum, & baptismi sacramentum est tribuendum: quia necessitas vix habet legem. *Tribur.cap.12.*

CAP. XXV.

Si cathecumenus a daemone corripiatur, & voluerit ipse, vel sui, vt sanctum baptismum accipiat; debet ne accipere, an non; & maxime si morti propinquus fuerit? Respondeo, si is, qui a daemone corripitur, non fuerit ab immundo spiritu mundatus, non potest sanctum baptismum accipere, sed in exitu a vita baptizatur. *Timotheus Episcop. Alexand. in responsis, cap.2.*

CAP. XXVI.

Si segregationem aliqui sustinuerint propter lapsus puniti, deinde sint morituri, existentes cathecumeni baptizentur; & ne ab humanis excedant gratiae non participes, scilicet communione carentes. *Cyrillus Episcop. Alexandr. ad Episcopos in Lybia, & Pentapoli.*

CAP. XXVII.

Si paruulus aegrotans ad quemlibet presbyterum baptismi gratia de cuiuslibet parochia allatus fuerit; ei baptismi sacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detractauerit, & ille paruulus absque baptismatis gratia mortuus fuerit, nouerit se ille, qui eum non baptizauit, pro eius anima rationem redditurum. *Theodul. ad presbyt. Aurel. cap. 17. Burch. lib. 4.cap. 49. Iuo par.1.cap.243.decret.*

De baptizatis in morbo non ordinandis, vide lib.xxvij. de Ordinis sacramento.

De voluntate ad suscipiendum baptismum. Tit. XXI.

CAP. I.

Presbyterum, quem sine vnda baptismatis extremum clausisse diem, litteris tuis significasti; quia in sanctae matris ecclesiae fide, & Christi nominis confessione perseuerauit, ab originali peccato solutum, & caelestis patriae gaudium esse adeptum, & sanctorum patrum auctoritate Augustini, atque Ambrosij incunctanter asserimus, &c. Augustinus. Baptismus inuisibiliter ministratur, [quem non contemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit.] Librum beati Ambrosij de obitu Valentiniani idem asserentis reuolue. [Quem in euangelio eram generaturus, amisi. sed ille non amisit gratiam, qua poposcit, qui mihi in sermone, quo vtebar ad plebem, hodie surrexit, &c. Sed audiui vos dolere, quod non acceperit sacramenta baptismatis. Dicite mihi, quid aliud in nobis est, nisi voluntas, nisi petitio? &c. Aut si quia sollemniter non sunt celebrata mysteria, hoc mouet; ergo nec martyres, si cathecumeni fuerint, coronantur? Quod si suo abluuntur sanguine, & hunc sua pietas abluit, & voluntas.] Sopitis igitur quaestionibus doctorum patrum sententias teneas, & ecclesiae tuae iuges preces, hostiasque pro eo offerre iubeas. *Innocent. ÿ. Cremonen. Episcop. ex Ambros. de obitu Valentiniani, & Augustino. *13. lib. de ciuitate Dei cap.7. vid. lib.4. de baptismo contra* Donatistas, *cap. 22. vide Iuo. lib.1.tit.2.cap.99. & 102.panor. & par.1.cap. 177.decret.*

De presbyt. nondum baptizato, c.2. apud Greg. ix. & in 1. col. vide de de conse. c.34. Baptismo.

** 8 alias.*

CAP. II.

Religioni christianae contrariũ est, vt sẽper inuitus, & penitus contradicens ad recipiendam, & seruandam christianitatem aliquis compellatur, &c. qui terroribus, atque supplicijs violenter attrahitur, vt ne detrimentum incurrat, baptismi suscipiat sacramentum. talis quidẽ, sicut & is, qui ficte ad baptismum accedit, characterem suscipit christianitatis impressum: & ipse tamquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est tamen ad obseruationem fidei christianae, &c. Ille vero, qui numquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramenti (*baptismi*) quia plus est, expresse contradicere, quam minime consentire, &c. *Innoc. iÿ. Arelaten. Archiep.*

De baptismo c.3. ap. Greg. ix. c. vni. in 1. col. maiores.

CAP. III.

Dormientes, & amentes, si priusquam amentiam incurrerent; aut dormirent, in contradictione perstiterant: quia eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, si fuerint sic immersi, characterem, nec suscipiunt sacramenti: secus autem si prius cathecumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Vnde tales in necessitatis articulo consueuit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem

De bapt. c.3. apud Greg. ix. & c. vni. in col. 3. maiores.

sa-

sacramẽtalis imprimit operatio, cum obicem non inuenit obsistentem. *Innocen.iij. Arelat. Archiep.* CAP. IV.

Dist. 45. de Iudaeis cap. 6. Iudaei, qui iam pridem ad christianitatem venire coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti: quia iam constat eos esse sacramenti diuini associatos, & baptismi gratiam percepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini, & sanguinis extitisse participes, oportet, vt fidem etiam, quam vi, vel necessitate susceperũt, tenere cogantur; ne nomen diuinũ blasphemetur; & fides, quam susceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur. *Tolet.iv.c.56.Innocen.iij.in epist.ad Arelaten. Archiep. Burchar.lib.4. cap.82. Iuo lib.1. tit. 2.cap.65.panor.& par.1.cap.276.decr.*

De susceptoribus. Tit. XXII.

CAP. I.

30.q.3.c.1. ITa diligere debet homo eum, qui se suscipit ex sacro fonte, sicut patrem; quin immo quanto praestantius est spiritus carne, quod illud spirituale sit patrocinum, & secundum Deum adoptio, tanto magis spiritalis pater in omnibus est à spiritali filio diligendus. Marcus enim Euangelista Petri discipulus, & ex sancto fuit eius baptismate filius, quem nisi dilexisset vt patrem, ei non in omnibus obedisset vt filius. *Nicol.ad Consul. Bulgar.cap. 2. Iuo lib.6. tit. 11. cap.4. panor. & par. 1. cap.135.& par.9.cap.34.decret.Caesar.lib.10. cap.130.* CAP. II.

Scire vos velle significatis, quid de his, qui legem christianã respuunt, agere debeatis? In quo notandum est, quoniam omnis homo, sicut per alterius culpam, id est Adae, cõtraxit, vnde purgatione per aquam baptismatis egeat; ita cum ad fidem promittendam, ad regenerationis occurrit vndam, alium eligit quodammodo patrem spiritalem, videlicet, a quo susceptus instruatur, & omni custodia muniatur, & tamquam depositum quoddam rectori ecclesiae repraesentetur. Praeterea qui fidem respuit, quam promisit, ab illo, a quo susceptus est, & qui fidei eius internentor extitit, debet per omnia reuocari. Iam vero si non audierit eum, quem ipse pro se dederat vadem, dicendum est ecclesiae, a qua maiori studio ad ouile proprium ouis reduci conuenit, quae errauit. *Nicol.ad consult.Bulgar.cap.18.* (Matt.18.)

CAP. III.

De conse. d.4.c.103 Non licet Abbati filios de baptismo habere, nec monachis commatres habere. *Antisiod. cap.25. Caesar.lib.9.cap.43. Iuo par.1.c.132. decr.*

CAP. IV.

Parentes filios suos, & patrini eos, quos de fonte lauacri suscipiunt, erudire summopere studeant; illi, quia eos genuerunt, & eis a Domino dati sunt; isti, quia pro eis fideiussores existunt. *Arelat.sub Carol.cap.19.*

CAP. V.

Vnusquisque compater, vel proximi spirituales filiolos suos catholice instruant. *Magun.c.47.* CAP. VI.

Quia illi, qui in sua sponsione eos, quos de sacrosancto fonte suscipiunt, nec fidei, nec baptismatis sacramento sunt instructi: idcirco eos, quos suscipiunt, & secundum sanctorum Patrum documenta, docere debuerant, erudire nequeunt, &c. Qualiter autem hi, qui de sacro fonte alios suscipiunt, instruere debeant, B. Augustin.in sermone habito apud populũ demonstrat, dicens: Quicumq. igitur viri, quaecumq. mulieres de sacro fonte filios spiritualiter susceperunt, cognoscant se pro eis fideiussores extitisse apud Deum. & ideo necesse est, vt semper illis sollicitudinem verae caritatis impẽdant, admoneant, & castigent, atq. corripiant; vt castitatem custodiant, virginitatem vsq. ad nuptias seruẽt, & ceteris bonis operibus dediti sint. *Paris.sub Ludou.& Loth.lib.1.cap.7.*

CAP. VII.

Qui alios de sacro fonte suscipiũt, quiq. ad percipiendũ sancti Spiritus donũ, coram Põtificibus pro alijs patroni existunt, intelligere debent, & vim tanti sacramenti, & quid pro alijs spoponderint. Illos tamen in hoc capitulo specialiter ab his officijs remouendos iudicamus, qui propter reatum suum publica paenitentia sunt multati: videlicet vt nec alios de sacri fontis baptismate suscipiant, nec etiã ad percipiendum sancti Spiritus donum, aliorum patroni coram Pontificibus existant, donec per dignam paenitentiae satisfactionem reconciliationem mereantur. *Paris.sub Ludou.& Lothar.lib.1.cap.54. Capit.lib.6.cap.179.*

CAP. VIII.

Nullus alteri suscipiat a fonte infantem, nisi qui apprime signaculum, id est, abrenuntiationem diaboli, & professionem catholicae fidei tenuerit; & infantem nequaquam duo, vel plures, sed vnus a fonte baptismatis suscipiat. nam vnus Deus, vnum baptisma, vnus, qui a fonte suscipit, debet esse pater, vel mater infantis. *Meten.c.3.* (Ephes. 4.) CAP. IX.

Constitutum est, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lauacro fontis alium suscipiat, neque coram Episcopo ad cõfirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum, & orationem dominicam memoriter tenuerit, &c. *Theodulph.ad presb. Aurel.cap.22.*

Vide Magunt.cap.55.tit.sequenti cap.Nullus.

De cognatione, quae oritur ex baptismo. Tit. XXIII.

CAP. I.

QVidam viri, & mulieres praeterito sabbato paschali, die pro magno populorum incursu, nesciẽtes, proprios suos filios susceperunt ex lauacro sancto, &c. Inuenimus in archiuis huius Apostolicae sedis, iam talia contigisse in ecclesia Isauriae & Ephesiorũ, simulque Hierosolymae, & alibi. & Episcopis ab (30.q.1.c.1.peruenit.)

hac Apostolica sede scire volentibus, si viri, & mulieres redirent ad proprium torum, beatae memoriae sanctissimi patres Iulius, Innocentius, & Caelestinus cum Episcoporum plurimorum, & sacerdotum conuentu, in ecclesia beati Apostolorum Principis prohibentes talia perscripserunt, & confirmauerunt: vt nullo modo iam in coniugio se reciperent mulieres, aut viri, qui quaecumque ratione suos susceperunt natos: sed separent se, ne suadente diabolo tale vitium peccati inolescat per mundum, & vniuersorũ error accrescat. Quomodo sunt septem dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi, a primo pabulo sacrati salis, & ingressus sanctae ecclesiae vsque ad confirmationem Spiritus sancti per chrisma. Ab hoc primo Spiritus sancti dono, vsque ad septimum nullus christianus suam commatrem in coniugio recipere debet: & qui praesumpserit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, nisi paenitentiam egerit digne. mulieres vero cum separatae fuerint pro hac illicita re, a pro prijs viris totam praecipimus recipere dotē, quam in die nuptiali recepit. *Deusdedit. epist. vn. ex. syno. Burch. lib. 17 cap. 44. Iuo lib. 6. tit. 11. c. 18. panor. & par. 1. cap. 305. decr. Ansel. lib. 10. cap. 39. Caesar. lib. 10. cap. 78. Tarrac. lib. 5. c. 2.*

C A P. I I.

Si quis commatrem spiritualem duxerit in coniugium, anathema sit. *Gregor. ij. in syno. Rom. cap. 4.*

C A P. I I I.

Presbyteram, diaconam, nonnam, aut monacham, vel etiam spiritalem commatrem, nullus sibi praesumat nefario coniugio copulare: nam qui huiusmodi opus perpetrauerit, sciat se anathematis vinculo esse obligatum, &c. *Syno. Roma sub Zachar. cap. 5.*

C A P. I V.

Qui copulantur parentibus, vel commatribus, & filiolis, & e cōuerso, excommunicentur. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. incer. cap. 16.*

C A P. V.

30. q. 3. c. 1. Ita diligere debet homo eum, qui se suscepit ex sacro fonte, sicut patrem, &c. Nulla vero inter eos, & filios eorum consanguinitas est. quoniam spiritus ea, quae sanguinis sunt, nescit; caro enim secundum Apostolum concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem; haec enim inuicem aduersantur. (Galat. 5.) Est tamen alia inter eos gratuita & sancta communio, quae non est dicenda consanguinitas, sed potius habenda spiritalis proximitas. Vnde inter eos non arbitramur esse quodlibet posse coniugale connubium, quandoquidem nec inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione filij sunt, venerandae Romanae leges matrimonium contrahi permittunt, &c. Si ergo inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iungit; quanto potius a carnali oportet inter se contubernio cessare, quos per caeleste sacramentum regeneratio sancti Spiritus vincit? Longe igitur congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quem gratia diuina, quam quem humana voluntas, vt filius eius, vel frater meus esset, elegit. prudentiusq. ab alterna corporis commistione secernimur, quoniam Spiritus sanctus sua nos caritate coadunauit; quam si vel carnalis necessitudo, vel inuicem nos mutabile cuiusdam corruptibilis hominis arbitrium copulasset. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 2. Iuo lib. 6. tit. 11. cap. 4. panor. & par. 1. c. 135. & par. 9. cap. 34. decr. Caesar. lib. 10. cap. 130.*

C A P. V I.

Quoniam maior est spiritus coniunctio, quam corporũ, scimus in aliquibus locis quosdam ex sacro & salutari baptismate pueros suscipientes, cum eorum matribus viduis copulari. Id fieri prohibemus: sed si contraxerint, separentur, & poenis fornicantium subiaceant. *Trull. cap. 53.*

C A P. V I I.

Dictum nobis est, quasdam feminas desidiose, quasdam vero fraudulenter, vt a viris suis separentur, proprios filios coram Episcopis ad confirmandum tenuisse. Vnde nos dignũ duximus, vt si qua mulier filium suum desidia, aut fraude aliqua coram Episcopo ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam suam, vel fraudem, quamdiu viuat, agat paenitentiam, a viro tamen suo non separetur. *Cabilo. sub Carolo. c. 31. Burch. lib. 17. c. 23. Iuo lib. 7. tit. 9. c. 3. panor. & par. 9. c. 81. decr.* 30. q. 1. c. 4.

C A P. V I I I.

Nullus proprium filium, vel filiam de fonte baptismatis suscipiat: nec filiolam, nec commatrem ducat vxorem; nec illam, cuius filiũ, aut filiam ad confirmationem duxerit. vbi autem factum fuerit, separentur. *Magun. sub Carolo c. 55. Capit. lib. 5. c. 100.*

C A P. I X.

Perlatum est ad nos, quod quidam Altmannus nomine, sibi commatrem spiritualem, ex parochia Arnonis Episcopi, scelesto coniugio associasset; sed postea per sacramenta ab ea separatus, modo iterũ eam sibi impia copulatione habet sociatam. quem quia tale scelus perpetratum habere audiuimus, secundũ constitutionem S. Gregorij Papae gladio spirituali percutimus, eumq. anathematis vinculo innodamus. *Magun. sub Arnulpho c. 18.*

C A P. X.

Qui spiritalem habet compatrem, cuius filium de lauacro sacri fontis accepit, & eius vxor commater non est: liceat ei, defuncto cōpatre suo, eius viduam ducere in vxorē, si nullam habent consanguinitatis propinquitatē. Quid enim? numquid non possunt coniungi, quos nulla proximitas carnalis, vel nulla generatio secernit spiritalis? *Tribur. c. 47. Burchad. lib. 17. c. 45. Iuo lib. 7. tit. 9. c. 5. vel lib. 7. c. 67. panor. & par. 9. cap. 96. decr.* 30. q. 4. c. 4.

C A P. X I.

Si quis suae spiritalis commatris filiam, fortuito, & ita contingente rerum casu, in coniugium duxerit, consilio maturiori seruato, habeat, 30. q. 3. c. vlt.

beat, atque honeste legitimo coniugio operam det. *Tribur.cap.48.Burch.lib.17.cap.46.Iuo par.9.cap.97. decr.*

Baptizentur hi, qui ignorant se baptizatos esse. Tit. XXIV.

CAP. I.

De conse. d.4.c.112. CVm baptizatũ se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, quod nesciat consecratum: nihil est, in quo peccatum possit obrepere, cum in hac parte conscientiae suae nec ille reus sit, qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile esse facinus, quoties iuxta haereticorum damnata a sanctis patribus instituta, cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, Apostolica reclamante doctrina, quae nobis vnã praedicat in Trinitate Deitatem, vnam in fide confessionem, vnum in baptismate sacramentum; *Eph.4.* sed in hoc nihil simile formidatur: quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod omnino factũ esse nescitur. Atq. ideo quoties persona talis inciderit, sollicita primũ examinatione discutite, & longo tempore, nisi forte supremus finis immineat, indagate, vtrũ nemo sit penitus, qui testimonio suo iuuare possit ignorantiam nescientis: & cũ constiterit, hũc, qui baptismatis indiget sacramento, sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cuius in se nullum scit esse vestigium. Nec vereamur huic salutis ianuam aperire, quam nũquam antea doctur ingressus. *Leo in syno. epist.35.c.1. siue epist.37. Leoni Episc. Rauen. Iuo par.1.c.48.decr.*

CAP. II.

De conse. d.4.cap.113 simul la. & c.38. hi de quibus. Qui ignorant, an sint baptizati, baptizẽtur. Qui sciunt se baptizatos, sed ignorant qua fide fuerint, qui eos baptizauerunt, per manus impositionem recipiantur. *Leo epist.90.vel 92.c.19.& 17.ad Rusticum* Narbon. *Episc. Iuo lib.1.tit.2.c.84. & 87.panor. & par.1.c.236. & 238. decr. Burch.lib.4.c.42. & 44. Ansel.lib.9.cap.55. & 57.*

CAP. III.

Quotiens tam de baptismo aliquorum, vel confirmatione, quam de ecclesiarum consecratione dubitatio habetur; & nec scriptis, nec testibus certa ratio habetur, vtrum baptizati, vel confirmati, siue ecclesiae consecratae sine; vt baptizentur tales, ac confirmentur, atque ecclesiae canonice consecrentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indicijs ostenditur rite peractum. *Gregor. ad Felicem* Siciliae *Episc. c.3. lib.12.indict.7. epist.31. Ansel.lib.5. c.23.*

CAP. IV.

De conse. d.4.c.51. Quos a paganis *baptizatos esse asseruisti, denuo baptizes in nomine Trinitatis. *Greg. ÿ.epist.8.in med. Iuo par.11.cap.91. decr. Caesar.lib.12. c.vlt.*

*fine nomine Trinitatis

CAP. V.

Eos, qui se dubitant fuisse baptizatos an nõ, vt baptizentur, praecipimus. *Greg.ÿ.ep.8.in fi.*

CAP. VI.

Pro paruulis, qui a parentibus subtracti sunt, & an baptizati sint, ignorant; hos, vt baptizare debeas, secundum patrum traditionẽ, si non fuerit, qui testificetur; ratio poscit. *Gregor.ÿ.epist.4.ad Bonif.Episc.ante fin. Iuo par.1.cap.146. Caesar.lib.12.cap.52.* *De conse. d.4.c.110*

CAP. VII.

Placuit de infantibus, quoties non inueniũtur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neq. ipsi sunt per aetatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere: absque vllo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorũ purgatione priuari. *Carth.c.73.G.Carth. ÿ.c.6. Afric.c.39.I. Trull.c.84.Vormat.c.70. Burch.lib.4.c.45.Iuo lib.1.tit.2.c.86.panor.& par.1.c.147.& 239.decr.Ansel.lib.9.c.56.Capit.lib.7.c.391.Caesar.lib.12.c.53.* *De conse. d.4.c.111*

CAP. VIII.

De ijs, qui nullo testimonio se baptizatos nouerint, vt baptizentur. *Hippon.c.40.*

Ne pecunia accipiatur baptizandi caussa. Tit. XXV.

CAP. I.

ILlud quoque praecipimus, vt pro chrismate, & baptismo, & sepultura nihil vnquam exigatur. *Vrba.ÿ. in conc.Placent.c.14. alias in conc. Clari montis.*

CAP. II.

Baptizandis, consignandisq. fidelibus sacerdotes pretia nulla praefigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes: quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur, &c. Si fecerint, periculum subituri sunt sui honoris. *Gelas.epist.1. cap.7. Burch.lib.4.cap.71.Iuo par.1.cap.72. & 265. decr. Caesar.lib.4.cap.37.* *1.q.1.c.99.* *Mat.10.*

CAP. III.

Qui baptizantur, nummos in concham non mittant; ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur, &c. *Eliber.cap.48.* *1.q.1.c.104. Emendari.*

CAP. IV.

Modicum balsami, quod benedictũ pro baptismi sacramento per ecclesias datur, quia a singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil vlterius exigatur, &c. *Brac.ÿ. cap.4.* *1.q.1.c.102. Placuit.*

CAP. V.

Vnusquisq. Episcopus per ecclesias suas hoc praecipiat, vt hi, qui infãtes suos ad baptismũ offerunt, si quid volũtarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis: si vero non habent, quid offerant, nullum illis pignus tollatur a clericis; nam multi pauperes hoc timentes filios a baptismo retrahunt, qui si forte dum differuntur, sine gratia baptismi de hac vita recesserint, necesse est, vt ab illis eorum perditio requiratur, quorum spolia pertimescentes a baptismi gratia se retraxerunt. *Bracar.ÿ.c.7.* *1.q.1.c.103. placuit.*

CAP. VI.

Presbyteri, qui ſanctum Dei baptiſma infantibus tradunt, nihil pro tali gratia a parentibus eorum auferre praeſumant. *Emerit. cap. 9.*

CAP. VII.

1. q. 1. c. 101. Quid quid. Qui pro baptizandis, conſignandisq. fidelibus, aut collatione chriſmatis, vel promotionibus graduum, pretia, vel praemia, niſi voluntarie oblata, acceperit, &c. ſi ſciente loci Epiſcopo, tale quidquam a ſubditis perpetratur, idem Epiſcopus duobus menſibus excommunicationi ſubiaceat, &c. ſin autem ſuorum quiſpiam, eodem neſciente, quodcumq. pro ſupradictis capitulis accipiendum eſſe ſibi crediderit, ſi presbyter eſt, trium menſium excommunicatione plectatur; ſi diaconus, quattuor; ſubdiaconus vero, vel clericus his cupiditatibus ſeruiens, & competenti poena, & debita excommunicatione plectendus erit. *Tolet. xi. cap. 8. Iuo par. 1. c. 73. & par. 5. c. 126. decr.*

CAP. VIII.

Nullus pretium pro baptiſmo accipiat, niſi quod fideles ſponte dare, vel offerre voluerint. *Bituric. c. 12. apud Lemouic. actio. 2.*

Nemo audeat eos, qui baptizati ſunt, rebaptizare; neque quiſquam ſe rebaptizari permittat. Tit. XXVI.

CAP. I.

VNa fides, vnum baptiſma. *Paul. ad Ephes. cap. 4.*

CAP. II.

De bapt. e vlt. greg. ix. & c. 1. eod. tit. in 4. collect. Baptizatos a Latinis ipſi Graeci rebaptizare auſu temerario praeſumebant, &c. ſacro ſuadente concilio diſtricte praecipimus, vt talia de cetero non praeſumant, &c. ſi quis tale praeſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus ab omni officio, & beneficio eccleſiaſtico deponatur. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. cap. 4.*

CAP. III.

Qui ſatisfacturus Deo per paenitentiam ſe rebaptizatum legitime doluerit, vtrum ad hoc facinus concurrerit, an impulſus acceſſerit, requiratur, &c. Ideo memineritis hanc ſuper his nos habere ſententiam; vt ſeruata diſcretione peccantium, non eadem cuncti, qui lapſi ſunt, lance penſentur: quoniam maioris caſtigationis exigendus eſt vſura, cui domus Domini commiſſa fuerit diſciplina. *Felix iij. in ſynod. Rom. cap. 1. Burch. lib. 4. cap. 99. Iuo par. 1. cap. 293. decr.*

CAP. IV.

De conſe. d. 4. c. 118. Quos Epiſcopos, presbyteros, vel diaconos fuiſſe conſtiterit, & ſeu optantes forſan, ſeu coactos lauacri illius vnici, ſalutariſq. claruerit feciſſe iacturam, &c. vſque ad exitus ſui diem in paenitentia, ſi reſipiſcunt, iacere conueniet, nec orationi non modo fidelium, ſed nec catechumenorum omnimodis intereſſe, quibus communio laica tantum in morte reddenda eſt. *Felix iij. in ſyno. Rom. cap. 2. Burch. lib. 4. c. 99. Iuo par. 1. cap. 293. decr.*

CAP. V.

De clericis autem, & monachis, aut puellis Dei, aut ſecularibus ſeruari praecipimus hunc tenorem, quem Nicaena ſynodus circa eos, qui lapſi ſunt, vel fuerint, ſeruandū eſſe conſtituit; vt ſcilicet, qui nulla neceſſitate, nullius rei timore, aut periculo ſe, vt rebaptizentur haereticis impie dediderunt; ſi tamen eos ex corde paeniteat, tribus annis inter audientes ſint: ſeptem autem annis ſubiaceant inter paenitentes manibus ſacerdotum; duobus autem annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre, ſed tantūmodo ſecularibus in oratione ſocientur, &c. *Felix iij. in ſyno. Rom. c. 3. Nicaen. c. 11. Burch. & Iuo vbi ſupra.* d. c. eod.

CAP. VI.

Pueris autem, quibus quod adhuc * imberbes ſunt, a pubertate vocabulum eſt, ſeu clericis, ſiue laicis, aut etiam ſimilibus puellis, quibus ignorantia ſuffragatur aetatis, aliquādiu ſub manus impoſitione detentis reddenda cōmunio eſt, nec eorum expectanda paenitentia, quos excipit a coërcitione cenſura. *Felix iij. in ſyn. Rom. c. 4. Burch. & Iuo vbi ſupra.* d. c. eod. * inueſtes vel impuberes

CAP. VII.

Ceteros, id eſt, clericos, ſiue monachos, ſeu laicos vtriuſque ſexus perſonas, quos violentiae periculis coactos iterationem baptiſmatis ſubiſſe conſtiterit, vel qui aliquo commento huius ſe facinoris piaculo dixerint non teneri: his paenitentiam per triennium durare decreuimus, & per manus impoſitionem ad ſocietatem recipi eos ſacramēti. *Felix iij. in ſynod. Rom. c. 4. Burch. & Iuo vbi ſupra. Anſel. lib. 7. cap. 14. Tarrac. lib. 1. cap. 31.*

CAP. VIII.

Illo per omnia cuſtodito, ne ex eis vnquā, [qui in qualibet aetate alibi, quam in eccleſia catholica baptizati, aut rebaptizati ſunt, ad eccleſiaſticam militiam prorſus permittantur accedere. Quibus ſatis eſſe debet, quod in catholicorū numero ſūt recepti. *Felix iij. in ſyn. Rom. c. 5. Burch. Iuo, Anſel. & Tarrac. vt ſup.* 1. q. 7. c. 10

CAP. IX.

Reordinationes, ſeu & rebaptizationes, & ſedium mutationes ſancti patres in Africano concilio cōgregati omnimodis interdixerunt: quos ſecuti & nos interdicimus. *Syno. Rauen. ſub Ioan. ix. par. 1. cap. 5. Carth. iij. cap. 38.* Vide de conſe. d. 4. c. 107. non licet.

CAP. X.

Epiſcopus, aut presbyter, qui habentem vere baptiſma rebaptizet, &c. deponatur, vt irridens crucem, & mortem Domini, &c. *Apoſt. cap. 47. Burch. lib. 4. cap. 56. Iuo par. 1 cap. 250. decr.*

CAP. XI.

Baptizatos ab impijs Arianis plurimos ad fidē catholicā feſtinare ſignaſti, & quoſdam de fratribus noſtris eoſdē denuo baptizare velle, quod non licet: cū hoc fieri, & Apoſtolus vetet, & canones contra dicant. & poſt caſſatum Ariminenſe

minense concilium, missa ad prouincias a venerandae memoriae praedecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant. Quos nos cum Nouatianis, alijsq. haereticis, sicut est in synodo constitutum, per inuocationem solum septiformis Spiritus, Episcopalis manus impositione catholicorum conuentui sociamus; quod etiam totus oriens, occidensq. custodit, a quo tramite vos quoque post hac minime conuenit deuiare, si non vultis a nostro collegio synodali separari sententia. *Syri.ep.1.c.1.*

CAP. XII.

A Paulianistis venientes baptizari praecipiuntur, non ab alijs, &c. Denique baptizatos
Act.8. rite ab Euangelista Philippo Petrus & Ioãnes sola manus impositione cõsummant. Illos vero, quos Apostolus Paulus Ioannis baptismate
Act.19. baptizatos repererat, interrogauit, an Spiritũ sanctum accepissent, fatentibusq. se, ne illud quidem nomen audisse, iussit eos baptizari. Videtis ergo rite baptizatos illo dono iterari nõ posse, & aliter sola aqua lotos baptizari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, &c.
1.q.1.c.13. quia Paulianistae in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti minime baptizant. *Innoc. ep. 22.cap.5. vide Nicaen.cap.19.*

CAP. XIII.

His qui ad iterandum baptismum vel metu coacti sunt, vel errore traducti, & nunc se contra catholicae fidei sacramentũ egisse cognoscunt; ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram, non nisi per paenitentiae remedium, & per impositionẽ Episcopalis manus, communionis recipiant vnitatem, &c. Qui
1.q.1.c.Si.hi qui. baptismum ab haereticis acceperunt, cum baptizati antea non fuissent, sola inuocatione Spiritus sancti per impositionem manuũ confirmandi sunt: quia formam tantum baptismi
1.q.1.c.57. sine sanctificationis virtute sumpsere. Et hanc regulam, vt sciatis, seruandam omnibus ecclesijs praedicamus; vt lauacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo:
Ephes.4. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, cuius ablutio nulla iteratione temerãda est, &c. *Leo epist.77. alias 79. cap. 6. & 7. ad Nicetam Aquileien. Episcop. Burch. lib.4. cap. 48. Iuo par.1.cap.243.decr. Tarrac. lib.4. cap. 11. & lib.6.cap.49.vide tit. Baptizentur hi, qui ignorant se baptizatos esse. cap.1.*

CAP. XIV.

Dist.68.cap.1. Sicut baptizatus semel iterũ baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari. *Gregor. lib.2.epist.32 ad Ioan.Episcop.Rauen. Iuo lib.3.tit.7. cap. 1. panor. & par. 6. cap. 82. decr. Ansel.lib.7.cap.92. alias 104.*

CAP. XV.

Quosdam absque interrogatione symboli ab adulteris, & indignis presbyteris fassus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquũ morem ecclesiae, quia quisquis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari eum minime liceat, &c. *Gregor. iij. epist.4. in med.*

CAP. XVI.

Illi, qui baptizati sunt per diuersitatem, & declinationem linguarum gentilitatis, tamen quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem, & sacri chrismatis vnctionem confirmari. *Greg. iij. epist.5. in med.*

CAP. XVII.

Quicumque baptizatus fuerit ab haereticis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari, sed per solam manus impositionem purgari debet. *Zachar. epist. 2. in fin. Burch. lib.4. cap.40. & cap.43. Iuo par.1.cap.234. & 237. decr.*

CAP. XVIII.

De Arianis, qui propria lege sua vtuntur, vt rebaptizentur, placuit. Si ad ecclesiam aliqui de hac haeresi venerint, interrogent eos nostrae fidei sacerdotes symbolum: & si praeuiderint in Patre, & Filio, & Spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, &c. *Arelaten.cap.8. vide Arelaten. ij. cap.17.* De conse. d.4.c.109

CAP. XIX.

Descendens in aquam, & interrogatus in Trinitate secundum euangelij fidem, & Apostolorum doctrinam, & confessus bonam conscientiam in Deũ: de resurrectione Iesu Christi non iterum interrogetur in eadem fide, vt in aqua iterum intingatur. Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum a sincera fide, & catholica disciplina. *Carthag. I. cap.1.*

CAP. XX.

Sane credo vos retinere multis concilijs a patribus nostris & traditionem temerariam esse damnatam, & rebaptizationis impietatẽ esse puniendam: quas res etiam nostro cõcilio credo iam terminum accepisse. *Carth.I. c.14.*

CAP. XXI.

Synodo Capuae statutum est, vt rebaptizationes non fiant. *Carth.cap.49.G. Afric.cap. 15. Carth.iij.cap.38.L. vide Carth.I.cap.1. L. Iuo lib.1.tit.2.cap 76.panor.& par.1.cap.152. decr. Caesar.lib.12.cap.61.* De conse. d.4.c.107 nõ licet.

CAP. XXII.

Iudex ciuitatis, vel loci, si haereticum, aut Bonosiacum, vel cuiuslibet alterius haeresis sacerdotem, vel quamcumque personam de catholicis rebaptizasse cognouerit, quia Reges nos constat habere catholicos, non statim rebaptizantes adstrinxerit, & ad Regis fidem atque iustitiam propterea distringendos adduxerit, annuali excommunicationi subdatur. *Aurelian.iij.cap.30.*

CAP. XXIII.

Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus, esse bonum credit, aut crediderit; agit, aut egerit, anathema sit. *Tolet. iij. ante canones in fidei confessione Episcoporum.*

CAP. VIII.

Victor cõstituit, vt necessitate faciente, vbicumque inuentus fuisset, quicumque hominum ex gentibus veniens, siue in flumine, siue in mari, siue in fonte, siue in stagno baptizaretur, tantum christianae credulitatis confessione declarata, integer efficeretur christianus. *Damas. in Victo.*

De diebus ad suscipiendum baptismum constitutis. Tit. XIX.

CAP. I.

Baptismum date omnibus infirmis, sanis autem in pascha, & pentecoste. *Silu. in syn. ccxxxiv. Episcoporum. cap. 12.*

CAP. II.

Baptismus non fiat nisi in pascha, & pentecoste, nisi ex necessitate. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. incer. cap. 29.*

CAP. III.

De conse. d. 3 c. 22. celebritatem. Die paschae baptismus celebrandus est catholicus. *Vict. epist. 1. in princ.*

CAP. IV.

De conse. d. 4. c. 11. Non ratione auctoritate, sed sola temeritate praesumitur, vt passim, ac libere natalitiis Christi, seu apparitionis, nec non, & Apostolorum, seu martyrum festiuitatibus innumerae plebes baptismi mysterium consequantur. Cum hoc sibi priuilegium apud nos, & apud omnes ecclesias dominicum specialiter cum pentecoste sua pascha defendat, quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi conuenit sacramenta: his dumtaxat electis, qui ante quadraginta, vel eo amplius, dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianisque orationibus, atque *1. Cor. 5.* ieiuniis fuerint expiati, quatenus Apostolica illa impleatur praeceptio, vt expurgato fermento veteri, noua incipiat esse consperlio. Sicut sacram ergo Paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minuendam, ita infantibus, qui nondum loqui potuerint per aetatem; vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri vnda baptismatis omni volumus celeritate succurri: ne ad nostrarum perniciem tendat animarum; si negato desiderantibus fonte salutari, exiens vnusquisque de seculo, & regnum perdat, & vitam, &c. Praefatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab *Mat. 16.* Apostolicae petrae, super quam Christus vniuersalem construxit ecclesiam, soliditate diuelli. *Syric. epist. 1. cap. 2. Tribur. cap. 12. Burch. lib. 4. cap. 5. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 9. panor. & par. 1. cap. 58. & 200. decret. Caesaraugust. lib. 12. cap. 10.*

CAP. V.

Cum mihi innotuerit, vos in eo, quod inter sacramẽta ecclesiae principale est, ab Apostolicae institutionis consuetudine discrepare, ita, vt baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniae, quam paschali tempore celebretis: miror vos, vel praedecessores vestros, tã irrationabilem nouitatem vsurpare potuisse, vt confuso temporis vtriusque mysterio, nullã esse differentiam crederetis inter diem, quo adoratus est Christus a magis; & diem, quo resurrexit a mortuis. *Leo epist. 4. cap. 1.*

CAP. VI.

De conse. d. 4. c. 13. Proprie in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis potentia baptismatis nouam creaturam condit ex veteri, vt in renascentibus, & mors Christi operetur, & vita, dicente beato Apostolo Paulo: An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in *Rom. 6.* morte ipsius baptizati sumus? consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, vt quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris; ita & nos in nouitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul, & resurrectionis erimus, &c. Quae latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputauit, vt appareret, ex huius doctrinae spiritu regenerandis filijs hominum, & in Dei Filios adoptandis illum diem esse, & illud tempus electum, in quo per similitudinem, formamque mysterii ea, quae geruntur in membris, his, quae in ipso sunt capite, gesta congruerent, dum in baptismatis regula, & mors interuenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis eleuatio resurgentis instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandae generaliter gratiae eum esse legitimum diem, in quo orta est; & virtus muneris, & species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Iesus Christus, posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum praesules docebantur, & formam, & potestatem tradidit baptizandi dicens: Euntes ergo nunc, *Mat. 28* docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritussancti. De quo vtique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi proprie voluisset intelligi, resurrectionis gratiam ex sua resurrectione caepisse. Additur sane huic obseruantiae, etiam pentecostes ex aduentu Spiritussancti sacra sollemnitas, quae de paschalis, festi pendet articulo. Et cum ad alios dies alia festa pertineant, haec semper ad eum diem, qui resurrectioni Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiae manũ, & eos, quos a die paschae, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclusit, inuitans, vt quibuslibet necessitatibus impediti desiderii sui effectum dono Spiritus sancti consequatur, &c. Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex Apostolica auctoritate seruanare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum Apostolum Petrum, qui in ipso die, quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sancti repleuit aduentus, trium *Act. 2.* mil-

De conse. d.4.c.12. iuo tempora. millium populum sua praedicatione conuersum lauacro baptismatis consecrauit, &c. Vnde quia manifestissime patet, baptizandis in ecclesia electis haec duo tempora, de quibus locuti sumus esse legitima, dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruantiae misceatis. *Leo epist.4.cap.3.4.5.ad Episcopos Siciliae.Tribur. cap.12. Iuo par.1.c.45.46.Burch.lib.4.cap.2.*

De conse. d.4.c.14. CAP. VII.

Si quis Epiphaniae festiuitatem, quae in suo ordine, debito honore veneranda est, ob hoc existimat priuilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Ioannis accesserit, sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem: nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quaerens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quo modo voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis offerri, vt qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret & sub lege, quam non venerat soluere, sed adimplere, & implendo finire: sicut beatus Apostolus praedicat, dicens: Finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium. Et tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, & aqua baptismatis, &c. His itaque fratres charissimi talibus, ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota, euidenter agnoscitis in baptizandis electis, &c. [duo tantum tempora; id est pascha, & pentecosten esse seruanda. [Hoc vestrae indicimus caritati, vt ab Apostolicis institutis nullo vlterius recedatis excessu; quia multum post hac esse non poterit, si quispiam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas. *Leo epist. 4.cap.6.ad Episcopos Siciliae.Magunt.c.4.Magun.sub Raban.cap.3. Iuo lib.1.tit.2.cap.10. al.cap.18.panor.& par.1.cap.47.& 59. decre. Ansel.lib.9.cap.14.*

Ioan.1. Galat.4. Matt.5. Rom.10. De conse. d.4.c.12. Dist. 11. c.10.

CAP. VIII.

Magna indignatione commoueor, quod quosdam ex vobis ita comperi esse Apostolicae traditionis oblitos, & studio sui erroris intentos, vt praeter paschae festum, cui sola pentecostes sollemnitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanae infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, ius baptismatis vendicare, & in natalibus martyrum regenerationis celebrare mysteria, &c. Admonemus igitur, & non sine periculo status eorum, qui haec faciunt, protestamur, vt ab hac praesumptione cessetur, & summam hanc, potentissimamque Dei gratiam, non nisi in paschali, & pentecostes die, desiderantibus, & credentibus conferatis. *Leo epist.78.cap.1.*

CAP. IX.

Baptizandi sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, praeter paschale festum, & pentecostes, venerabile sacramentum: excepto dumtaxat grauissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis aegrotans exitio praeuentus abscedat. *Gelas.epist.1.cap.12. Conc.Paris. sub Ludou.& Lothar.cap 7.lib. 1. Corpus canon.cap.10.Gelasij.Burch.lib.4.cap.4. Iuo par.1.cap.199.decret.Anselm.lib.9.cap.13.Tarrac. lib.4.cap.9.* *De conse. d.4.c.18.*

CAP. X.

Comperimus multos Iudaeorum ad christianam fidem diuina gratia inspirante velle conuerti, &c. Quibus si longum, vel triste videtur sollemnitatem sustinere paschalem, & eos nunc ab baptisma festinare cognoscis [Ne quod absit longa dilatio eorum retro possit animos reuocare; cum fratre nostro Episcopo locis ipsius loquere, vt paenitentia, ac abstinentia quadraginta diebus indicta, aut die dominico, aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente, baptizet. *Greg.lib.7. Indict.1. epist.24.Fantino Defensori.Iuo par.1.cap.61.* *De conse. d.4.c.98.*

CAP. XI.

Sacrosancti baptismi sacramentum non nisi in paschali festiuitate, & pentecoste nouerit esse praebendum: exceptis his, qui mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remediis subuenire. *Greg.ij.epist. 3.ad Clerum Turingiae. Iuo lib. 1.tit. 2.c.14. panor.& par.1.cap.63.decret.*

CAP. XII.

Insignia anni, siue sollemnia tempora, quibus baptismata celebrantur, secundum canones duo sunt; paschae scilicet, & pentecostes. Verum circa vos nulla sunt in baptizando tempora penitus obseruanda, quemadmodum nec erga eos, qui mortis vicinae periculum metuentes, tanto lauacro purgari desiderant. *Nicol.ad consul.Bulg.cap.69.*

CAP. XIII.

Catechumeni in paschae sollemnitate, vel pentecostes ad baptizandum veniant. Ceteris sollemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, qui quocumque tempore sunt baptizandi. *Gerun.cap.4.Iuo lib.1.tit.2.cap.13.panor.& par.1.cap.60.decret.* *De conse. d.4.c.15. de catechumenis*

CAP. XIV.

Cõperimus christianos non obseruantes legitimũ diẽ baptismi, paene per singulos dies, ac natales martyrum filios suos baptizare: ita vt vix duo, vel tres reperiantur in sancto pascha, qui per aquam, & Spiritũ sanctum regenerentur. Idcirco censemus, vt ex hoc tẽpore nullus eorum permittatur talia perpetrare, &c. Ideoque omnes omnino a die quadragesimo

cum

cum infantibus suis ad ecclesiam obseruare praecipimus, vt impositionem manus certis diebus adepti, & sacri olei liquore perun̄cti, legitimi diei festiuitate fruantur; & sacro baptismate regenerentur: quo possint, & honoribus, si vita comes fuerit, sacerdotalibus fungi, & singularis celebrationis sollemnitate frui. *Matisc.ij.cap.3.*

CAP. XV.

Non licet absque paschae sollemnitate vllo tempore baptizare, nisi illos, quibus mors vicina est, quos grabatarios dicunt. Quod si quis in alio pago contumacia faciente post interdictum hoc infantes suos ad baptismum detulerit in ecclesias nostras, non recipiatur. Et quicumque presbyter ipsos extra nostrum praeceptum recipere praesumpserit, tribus mensibus a communione ecclesiae sequestratus sit. *Antisio.cap.18.*

CAP. XVI.

Licet initio quadragesimae baptizandi generaliter claudatur mysterium; tamen vt ecclesiasticae consuetudinis ordo deposcit, necesse est, vt & ostia baptisterij in eodem die pótificali manu, & anulo signata claudantur, & vsque in caenae Domini sollemnitatem nullatenus reserantur: ob id videlicet, vt per signaculum Pontificum, excepto grauissimae necessitatis obuentu, in his diebus monstretur, per totum orbem non licere fieri baptismum, &c. Per hanc nostram sententiam sancimus, atque decernimus, quatenus in praedicto die initij videlicet quadragesimae, & ostia sancti baptisterij cum laudum consummatione claudantur, & ab Episcopis suorum anulorum sigillo obsignentur, ita vt in caenae Domini celebritate, quando more solito altaria assolent deuestiri, eadem debeant ostia reserari. *Tolet.xvij.cap.3.*

CAP. XVII.

Sacramenta baptismatis volumus, vt in singulis parochiis secundum Romanum ordinem inter nos celebrentur, &c. sicut in decretis Leonis Papae sub duobus continentur capitulis.cap.xl. Haec duo tempora, id est pascha, & pentecoste ad baptizandum a Romano Pontifice legitima praefixa sunt, &c. *Magun.cap.4. Magun sub Raban. cap. 3. Corpus Cano. cap. 11. & 12. Leonis.*

CAP XVIII.

Praefixa tempora canonum super celebratione baptismatis, a multis partim ignorantia, partim praesumptione violantur, &c. Quod ad negligentiam sacerdotum, nec non & auditorum pertinere dubium non est. Quo itaque tempore baptismus celebrari debeat, Gelasius in decretalib.cap.10. scribit. Baptizandi inquit sibi quisquam, &c. *vt supra hoc eod.tit. Parisien.sub Ludou.& Lotha lib. 1.cap.7. Corpus Canon.cap.10.Gelasij.*

De conse. d.4 c.18.

CAP. XIX.

Sicut duobus temporibus pascha videlicet, & pentecoste baptismum, ita etiam traditio sancti Spiritus per impositionem manus fidelibus tradatur, exceptis videlicet, vt dictum est, infirmis, & morte periclitantibus, quibus sicut baptismatis gratia succurrendum, ita incunctanter donum sancti Spiritus est tradendum. *Parisien.sub Ludou. & Lotha.lib.1.c.33.*

CAP. XX.

Sacrosancti baptismi sacramentum, non nisi in paschali festiuitate, & pentecoste vnusquisque fidelium nouerit esse praebendum, exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remedijs subueniri. *Vormatien cap.1. Burch.lib.4.cap.7. Iuo par.1.cap.202.decret.*

CAP. XXI.

Sacrosanctum baptismi mysterium sciant omnes in Christo regenerati, non nisi praefixis, & legitimis in anno celebrari temporibus: cum hoc sibi priuilegium, vt in epistula Syricij Papae legitur, cap. 2. & apud nos, & & apud omnes ecclesias specialiter cum pentecoste sua dominicum pascha defendat. In quo, vt legitur in epistula Leonis Papae cap. 9. orta est, & virtus muneris, & species actionis, &c. vsque ad octauum diem ipsa regeneratio sacra ab omni christiano populo celebrabitur, quia resurrectio Domini octo diebus colitur. *Triburien. cap. 12. vid. Syric.epist.1. cap. 2. & Leon.epist.4.cap.3.supra. Corpus Cano.cap.9.Leonis.*

Non denegetut baptismus his, qui sunt in periculo mortis etiam extra tempora statuta. Tit. XX.

CAP. I.

Baptismum date omnibus infirmis, sanis autem in paschate, & pentecoste. *Siluest. in syn. 248. Episcop. cap. 12.*

CAP. II.

Si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem venientes, quocumque loco, vel momento, vbicumque euenerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus, tantum christiana confessione clarificata baptizentur. *Victor.epist.1.in prin.Burch.lib.4, cap.3.Iuo par.1.cap.198.decret. Anselm.lib.9. cap.60.*

De conse. d.3.c.21. celebritatem.

CAP. III.

Infantibus, qui nondum loqui poterint per aetatem, vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri vnda baptismatis omni volumus celeritate succurri, &c. Quicumque etiam discrimen naufragii, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cuiuslibet corporalis aegritudinis desperationem inciderunt, & sibi vnico credulitatis auxilio poposcerint subueniri; eodem, quo poscunt, momento temporis expetitae regenerationis praemia consequantur. *Syric. epist.1.cap.2.refert conc. Magun.cap.4.Magun.sub Raba.cap.3.*

CAP.

CAP. IV.

De consec. d.4 c.16. fi uis. In mortis periculo in obsidionis discrimine in persecutionis angustijs, in timore naufragii, nullo tempore hoc verae salutis singulare remedium cuiquam denegamus. *Leo epist.4.c.6.Burch.lib.4.cap.2.Iuo lib.1.tit.2. cap.12.panorm.& par. 1.cap.197.decret. Anselm. lib.9. cap.14.*

CAP. V.

Summam hanc, potentissimamque Dei gratiam *(loquitur de baptismo)* non nisi in paschali, & pentecostes die desiderantibus, & credentibus conferatis: manente quolibet tempore grauium necessitatum, ae periculorum consideratione, secundum quam oportear subuenire, ne conditione mortali, coarctata infirmitas, necessaria liberatione fraudetur. Cum propter multa pericula sit cauendum, ne cuiquam, aut in desperata aegritudine, aut in hostilitatis incursu, aut in timore naufragii per sacerdotem Domini regeneratio denegetur. *Leo epist.78.cap.1.*

CAP. VI.

De conse. d.4.c.18. Baptizandi sibi quispiam passim quocumq. tempore nullam credat inesse fiduciam praeter paschale festũ, & pentecostes venerabile sacramentum: excepto dumtaxat grauissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis aegrotus exitio praeuentus abscedat. *Gelas. epist. 1 cap.12.refert Paris. sub Ludou. & Loth.lib.1.cap.7.Burch.lib.4.cap.4 Iuo par.1.cap.199.decr. Tarrac.lib.4. cap. 9. Anselm. lib.9.cap.13.*

CAP. VII.

dist.5.c.3. Baptizari vel enixam mulierem, vel hoc, quod genuerit, si mortis periculo vrgetur, vel ipsa in hora eadem qua gignit, vel hoc, quod gignit eadem hora, qua natum est, nullo modo prohibetur. Quia sicut sancti mysterij gratia viuentibus, atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est: ita his, quibus mors imminet, sine vlla dilatione offerenda est; ne dum adhuc tempus ad praebendum redemptionis mysterium quaeritur, interueniente paululum mora, inueniri non valeat, qui redimatur. *Greg. ad August. interrogatione 10. Iuo par.1.cap.62.*

CAP. VIII.

De conse. d.4.c 17. venerabilis. Sacrosancti baptismi sacramentum non nisi in paschali festiuitate, & pentecoste nouerit esse praebendum: exceptis his, qui mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remediis subuenire. *Greg. 9. epist. 3. Iuo lib.1.tit.2.cap.14. panor. & par. 1. cap. 63.decret.*

CAP. IX.

De conse. d.4 cap 116. si qua Pregnans, quando vult baptizari, potest; nihilque habet commune cum ventre: vtriusque enim separata voluntas est in confessione fidei. *Neoc.cap.6. Mar. Brac.cap.54. Iuo par.1. cap.225.decret.*

CAP. X.

Intra quinquennij tempora cathecumena, si grauiter fuerit infirmata, dandum ei baptismum placuit; non denegari. *Eliber.cap.11.*

CAP. XI.

Eos, qui spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. *Eliber.cap.37.*

CAP. XII.

Qui ad primam credulitatis fidem accedunt, si bonae fuerint conuersationis, intra biennium placuit ad baptismi gratiam admitti debere; nisi infirmitate compellente, coëgerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti. *Eliber.cap.42.*

CAP. XIII.

Oportet eos, qui in infirmitate suscipiunt baptisma, & conualuerunt, fidẽ discere, & agnoscere, quod Dei dono munificati sunt. *Laod. c. 47.refert Paris. sub Ludou. & Lotha.lib.1. cap. 6.Burchar. lib.4. cap. 35. Iuo par.1.cap. 229. decret.*

CAP. XIV.

Si aegroti respondere nequeant, tunc baptizentur, cum eorum voluntatis testimonium sui suo periculo dederint. *Carth.cap.45.G. Afri. 32.L.Carth.iij.cap.34.L. Burch.lib.4. cap.36. Iuo lib.1.tit.2.cap.7.panor. & par.1.cap.123. & 230.decret.Caesar.lib.12.cap.36.* *De conse. d.4.c 75. aegrotantes.*

CAP. XV.

Iudaei octo menses inter cathecumenos ecclesiae limen introëant; sed si in periculo fuerint, baptizentur. *Agath cap.34. Burch.lib.4. cap.81. Iuo lib.1.tit.2.cap.64.panor. & par.1. cap.275.decret.* *De conse. d.4.c. 93.*

CAP. XVI.

Subito obmutescens, pro vt statutum est, baptizari, aut paenitentiam accipere potest, si voluntatis praeteritae testimonium aliorum verbis habet, aut praesentis in suo nutu. *Arausi.cap.12.Burch.lib.4.cap.38. Iuo par.1.c. 232.decret.* *26.q. 6.c. 7. qui recesuni.*

CAP. XVII.

Energumenis cathecumenis in quantum vel necessitas exigerit, vel oportunitas permiserit, de baptismate consulendum. *Arausic.c. 15.vide cap.13.*

CAP. XVIII.

Cathecumeni in paschae sollemnitate, vel pentecostes ad baptizandum veniant. Ceteris sollemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, qui quocumque tempore sunt baptizandi. *Gerund cap.4. Iuo lib.1.tit.2.cap.13.panor. & par.1.cap.60.decret.* *De conse. d.4.c.15. de cathecumenis.*

CAP. XIX.

Paruuli, qui nuper e materno vtero editi sunt, si infirmi, vt assolet, fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati sunt, si oblati fuerint, baptizentur. *Gerund.cap. 5. Burch. lib. 4. cap. 32. Iuo par. 1. cap. 226. decret.*

CAP. XX.

Comperimus christianos non obseruantes le-

legitimum diem baptiſmi, paene per ſingulos dies, ac natales martyrum filios ſuos baptizare, &c. Ex hoc tempore nullus eorum permittatur talia perpetrare, praeter illos, quos infirmitas nimia, aut dies extremus compellit filios ſuos baptiſmum percipere,&c,*Matiſc. ij.cap.3.*

C A P. X X I.

Non licet abſque paſchae ſollemnitate vllo tempore baptizare, niſi illos, quibus mors vicina eſt, quos grabatarios dicunt. *Antiſ.c.18.*

C A P. X X I I.

Nemo presbyterorum baptizare praeſumat, niſi in vicis, & eccleſiis baptiſmalibus, atq. temporibus conſtitutis, niſi cauſſa aegritudinis, vel certae neceſſitatis, &c. *Meldenſ. cap.18.*

C A P. X X I I I.

Sacroſancti baptiſmi ſacramentum, non niſi in paſchali feſtiuitate, & pentecoſte vnuſquiſque fidelium nouerit eſſe praebendum; exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remedijs ſubueniri. *Vormat.cap.1. Iuo par.1.cap. 202.decret.*

C A P. X X I V.

Periculo quocumque modo praeoccupatis, & deſperatis omni tempore ſubueniendum, & baptiſmi ſacramentum eſt tribuendum: quia neceſſitas vix habet legem. *Tribur.cap.12.*

C A P. X X V.

Si cathecumenus a daemone corripiatur, & voluerit ipſe, vel ſui, vt ſanctum baptiſmum accipiat; debet ne accipere, an non; & maxime ſi morti propinquus fuerit? Reſpondeo, ſi is, qui a daemone corripitur, non fuerit ab immundo ſpiritu mundatus, non poteſt ſanctum baptiſmum accipere, ſed in exitu a vita baptizatur. *Timotheus Epiſcop. Alexand. in reſponſis, cap.2.*

C A P. X X V I.

Si ſegregationem aliqui ſuſtinuerint propter lapſus puniti, deinde ſint morituri, exiſtentes cathecumeni baptizentur; & ne ab humanis excedant gratiae non participes, ſcilicet communione carentes. *Cyrillus Epiſcop. Alexandr. ad Epiſcopos in Lybia, & Pentapoli.*

C A P. X X V I I.

Si paruulus aegrotans ad quemlibet presbyterum baptiſmi gratia de euiuſlibet parochia allatus fuerit; ei baptiſmi ſacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detractauerit, & ille paruulus abſque baptiſmatis gratia mortuus fuerit, nouerit ſe ille, qui eum non baptizauit, pro eius anima rationem redditurum. *Theodul. ad presbyt. Aurel. cap. 17. Burch. lib. 4. cap. 49. Iuo par.1.cap.243.decret.*

De baptizatis in morbo non ordinandis, vide lib.xxvij. de Ordinis ſacramento.

De voluntate ad ſuſcipiendum baptiſmum. Tit. XXI.

C A P. I.

Presbyterum, quem ſine vnda baptiſmatis extremum clauſiſſe diem, litteris tuis ſignificaſti; quia in ſanctae matris eccleſiae fide, & Chriſti nominis confeſſione perſeuerauit, ab originali peccato ſolutum, & celeſtis patriae gaudium eſſe adeptum, & ſanctorum patrum auctoritate Auguſtini, atque Ambroſij incunctanter aſſerimus, &c. Auguſtinus, Baptiſmus inuiſibiliter miniſtratur, [quem non contemptus religionis, ſed terminus neceſſitatis excludit.] Librum beati Ambroſij de obitu Valentiniani idem aſſerentis reuolue. [Quem in euangelio eram generaturus, amiſi. ſed ille non amiſit gratiam, qua popoſcit, qui mihi in ſermone, quo vtebar ad plebem, hodie ſurrexit, &c. Sed audiui vos dolere, quod non acceperit ſacramenta baptiſmatis. Dicite mihi, quid aliud in nobis eſt, niſi voluntas, niſi petitio? &c. Aut ſi quia ſollemniter non ſunt celebrata myſteria, hoc mouee; ergo nec martyres, ſi cathecumeni fuerint, coronantur! Quod ſi ſuo abluuntur ſanguine, & hunc ſua pietas abluit, & voluntas.] Sopitis igitur quaeſtionibus doctorum patrum ſententias teneas, & eccleſiae tuae iuges preces, hoſtiaſque pro eo offerre iubeas. *Innocent. ij. Cremonen.* Epiſcop. *ex Ambroſ. de obitu Valentiniani, & Auguſtino.* *13. *lib. de ciuitate Dei cap.7. vid. lib.4. de baptiſmo contra* Donatiſtas, *cap. 22. vide Iuo. lib.1.tit.2.cap.99. & 102. panor. & par.1.cap. 177. decret.*

De presbyt. nondum baptizato, c.2. apud Greg. ix. & in 1. col. vide de de conſe. c.34. Baptiſmi.

* 8 alias.

C A P. I I.

Religioni chriſtianae contrariū eſt, vt ſēper inuitus, & penitus contradicens ad recipiendam, & ſeruandam chriſtianitatem aliquis compellatur, &c. qui terroribus, atque ſupplicijs violenter attrahitur, vt ne detrimentum incurrat, baptiſmi ſuſcipiat ſacramentum. talis quidē, ſicut & is, qui ficte ad baptiſmum accedit, characterem ſuſcipit chriſtianitatis impreſſum: & ipſe tamquam conditionaliter volens, licet abſolute non velit, cogendus eſt tamen ad obſeruationem fidei chriſtianae, &c. Ille vero, qui numquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit ſacramenti (*baptiſmi*) quia plus eſt, expreſſe contradicere, quam minime conſentire, &c. *Innoc. iij. Arelaten. Archiep.*

De baptiſmo c.3. ap. Greg. ix. c. vm. in 1. col. maiores.

C A P. I I I.

Dormientes, & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione perſtiterant; quia eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare, ſi fuerint ſic immerſi, characterem, nec ſuſcipiunt ſacramenti: ſecus autem ſi prius cathecumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitum baptizandi. Vnde tales in neceſſitatis articulo conſueuit eccleſia baptizare. Tunc ergo characterem

De bapt. c.3. apud Greg. ix. & c. vmi. in col. 3. maiores.

ſa-

sacramẽtalis imprimit operatio, cum obicem non inuenit obsistentem. *Innocen. iij. Arelat. Archiep.*

CAP. IV.

Dist. 45. de Iudaeis cap. 6. Iudaei, qui iam pridem ad christianitatem venire coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti: quia iam constat eos esse sacramenti diuini associatos, & baptismi gratiam percepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini, & sanguinis extitisse participes, oportet, vt fidem etiam, quam vi, vel necessitate susceperũt, tenere cogantur; ne nomen diuinũ blasphemetur; & fides, quam susceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur. *Tolet. iv. c. 56. Innocen. iij. in epist. ad Arelaten. Archiep. Burchar. lib. 4. cap. 82. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 65. panor. & par. 1. cap. 276. decr.*

De susceptoribus. Tit. XXII.

CAP. I.

30. q. 3. c. 1. ITa diligere debet homo eum, qui se suscipit ex sacro fonte, sicut patrem; quin immo quanto praestantius est spiritus carne, quod illud spirituale sit patrocinum, & secundum Deum adoptio, tanto magis spiritalis pater in omnibus est à spiritali filio diligendus. Marcus enim Euangelista Petri discipulus, & ex sancto fuit eius baptismate filius, quem nisi dilexisset vt patrem, ei non in omnibus obedisset vt filius. *Nicol. ad Consul. Bulgar. cap. 2. Iuo lib. 6. tit. 11. cap. 4. panor. & par. 1. cap. 135. & par. 9. cap. 34. decret. Caesar. lib. 10. cap. 130.*

CAP. II.

Scire vos velle significatis, quid de his, qui legem christianã respuunt, agere debeatis? In quo notandum est, quoniam omnis homo, sicut per alterius culpam, id est Adae, cõtraxit, vnde purgatione per aquam baptismatis egeat; ita cum ad fidem promittendam, ad regenerationis occurrit vndam, alium eligit quodammodo patrem spiritalem, videlicet, a quo susceptus instruatur, & omni custodia muniatur, & tamquam depositum quoddam rectori ecclesiae repraesentetur. Praeterea qui fidem respuit, quam promisit, ab illo, a quo susceptus est, & qui fidei eius internuntor extitit, debet per omnia reuocari. Iam vero si non audierit eum, quem ipse pro se dederat vadem, dicendum est ecclesiae, a qua maiori studio ad ouile proprium ouis reduci conuenit, quae errauit. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 18.* *Matt. 18.*

CAP. III.

De consec. d. 4. c. 103 Non licet Abbati filios de baptismo habere, nec monachis commatres habere. *Antisiod. cap. 25. Caesar. lib. 9. cap. 43. Iuo par. 1. c. 132. decr.*

CAP. IV.

Parentes filios suos, & patrini eos, quos de fonte lauacri suscipiunt, erudire summopere studeant; illi, quia eos genuerunt, & eis a Domino dati sunt; isti, quia pro eis fideiussores existunt. *Arelat. sub Carol. cap. 19.*

CAP. V.

Vnusquisque compater, vel proximi spirituales filiolos suos catholice instruant. *Magun. c. 47.*

CAP. VI.

Quia illi, qui in sua sponsione eos, quos de sacrosancto fonte suscipiunt, nec fidei, nec baptismatis sacramento sunt instructi; idcirco eos, quos suscipiunt, & secundum sanctorum Patrum documenta, docere debuerant, erudire nequeunt, &c. Qualiter autem hi, qui de sacro fonte alios suscipiunt, instruere debeant, B. Augustin. in sermone habito apud populũ demonstrat, dicens: Quicumq. igitur viri, quaecumq. mulieres de sacro fonte filios spiritualiter susceperunt, cognoscant se pro eis fideiussores extitisse apud Deum. & ideo necesse est, vt semper illis sollicitudinem verae caritatis impẽdant, admoneant, & castigent, atq. corripiant; vt castitatem custodiant, virginitatem vsq. ad nuptias seruẽt, & ceteris bonis operibus dediti sint. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 7.*

CAP. VII.

Qui alios de sacro fonte suscipiũt, quiq. ad percipiendũ sancti Spiritus donũ, coram Põtificibus pro alijs patroni existunt, intelligere debent, & vim tanti sacramenti, & quid pro alijs spoponderint. Illos tamen in hoc capitulo specialiter ab his officijs remouendos iudicamus, qui propter reatum suum publica paenitentia sunt multati: videlicet vt nec alios de sacri fontis baptismate suscipiant, nec etiã ad percipiendum sancti Spiritus donum, aliorum patroni coram Pontificibus existant, donec per dignam paenitentiae satisfactionem reconciliationem mereantur. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 54. Capit. lib. 6. cap. 179.*

CAP. VIII.

Nullus alteri suscipiat a fonte infantem, nisi qui apprime signaculum, id est, abrenuntiationem diaboli, & professionem catholicae fidei tenuerit; & infantem nequaquam duo, vel plures, sed vnus a fonte baptismatis suscipiat. nam vnus Deus, vnum baptisma, vnus, qui a fonte suscipit, debet esse pater, vel mater infantis. *Meten. c. 3.* *Ephes. 4.*

CAP. IX.

Constitutum est, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lauacro fontis alium suscipiat, neque coram Episcopo ad cõfirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum, & orationem dominicam memoriter tenuerit, &c. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 22.*

Vide Magunt. cap. 55. tit. sequenti cap. Nullus.

De cognatione, quae oritur ex baptismo. Tit. XXIII.

CAP. I.

QVidam viri, & mulieres praeterito sabbato paschali, die pro magno populorum incursu, nesciẽtes, proprios suos filios susceperunt ex lauacro sancto, &c. Inuenimus in archiuis huius Apostolicae sedis, iam talia contigisse in ecclesia Isauriae & Ephesiorũ, simulque Hierosolymae, & alibi. & Episcopis ab *30. q. 1. c. 1. per tot.*

X hac

hac Apostolica sede scire volentibus, si viri, & mulieres redirent ad proprium torum, beatae memoriae sanctissimi patres Iulius, Innocentius, & Caelestinus cum Episcoporum plurimorum, & sacerdotum conuentu, in ecclesia beati Apostolorum Principis prohibentes talia perscripserunt, & confirmauerunt: vt nullo modo iam in coniugio se reciperent mulieres, aut viri, qui quacumque ratione suos susceperunt natos: sed separent se, ne suadente diabolo tale vitium peccati inolescat per mundum, & vniuersorũ error accrescat. Quomodo sunt septem dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi, a primo pabulo sacrati salis, & ingressus sanctae ecclesiae vsque ad confirmationem Spiritus sancti per chrisma. Ab hoc primo Spiritus sancti dono, vsque ad septimum nullus christianus suam commatrem in coniugio recipere debet: & qui praesumpserit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, nisi paenitentiam egerit digne. mulieres vero cum separatae fuerint pro hac illicita re, a pro prijs viris totam praecipimus recipere dotẽ, quam in die nuptiali recepit. *Deusdedit. epist. vn. ex syno. Burch. lib. 17 cap. 44. Iuo lib. 6. tit. 11. c. 8. panor. & par. 1. cap. 305. decr. Ansel. lib. 10. cap. 29. Caesar. lib. 10. cap. 78. Tarrac. lib. 5. c. 2.*

CAP. II.

Si quis commatrem spiritualem duxerit in coniugium, anathema sit. *Gregor. ij. in syno. Rom. cap. 4.*

CAP. III.

Presbyteram, diaconam, nonnam, aut monacham, vel etiam spiritalem commatrem, nullus sibi praesumat nefario coniugio copulare: nam qui huiusmodi opus perpetrauerit, sciat se anathematis vinculo esse obligatum, &c. *Syno. Roma sub Zachar. cap. 5.*

CAP. IV.

Qui copulantur parentibus, vel commatribus, & filiolis, & e cõuerso, excommunicentur. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. incer. cap. 16.*

CAP. V.

30. q. 3. c. 1. Ita diligere debet homo eum, qui se suscepit ex sacro fonte, sicut patrem, &c. Nulla vero inter eos, & filios eorum consanguinitas est. quoniam spiritus ea, quae sanguinis sunt, nescit; caro enim secundum Apostolum concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem; haec enim inuicem aduersantur. Est tamen alia inter eos gratuita & sancta communio, quae non est dicenda consanguinitas, sed potius habenda spiritalis proximitas. Vnde inter eos non arbitramur esse quodlibet posse coniugale connubium, quandoquidem nec inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione filij sunt, venerandae Romanae leges matrimonium contrahi permittunt, &c. Si ergo inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iungit; quanto potius a carnali oportet inter se contubernio cessare, quos per caeleste sacramentum regeneratio sancti Spiritus vincit? Longe igitur congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quem gratia diuina, quam quem humana voluntas, vt filius eius, vel frater meus esset, elegit. prudentiusq. ab alterna corporis commistione secernimur, quoniam Spiritus sanctus sua nos caritate coadunauit; quam si vel carnalis necessitudo, vel inuicem nos mutabile cuiusdam corruptibilis hominis arbitrium copulasset. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 2. Iuo lib. 6. tit. 11. cap. 4. panor. & par. 1. c. 135. & par. 9. cap. 34. decr. Caesar. lib. 10. cap. 130.*

(Margin, beside "scit; caro enim": *Galat. 5.*)

CAP. VI.

Quoniam maior est spiritus coniunctio, quam corporũ, scimus in aliquibus locis quosdam ex sacro & salutari baptismate pueros suscipientes, cum eorum matribus viduis copulari. Id fieri prohibemus: sed si contraxerint, separentur, & poenis fornicantium subiaceant. *Trull. cap 53.*

CAP. VII.

Dictum nobis est, quasdam feminas desidiose, quasdam vero fraudulenter, vt a viris suis separentur, proprios filios coram Episcopis ad confirmandum tenuisse. Vnde nos dignũ duximus, vt si qua mulier filium suum desidia, aut fraude aliqua coram Episcopo ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam suam, vel fraudem, quamdiu viuat, agat paenitentiam, a viro tamen suo non separetur. *Cabilo. sub Carolo. c. 31. Burch. lib. 17. c. 23. Iuo lib. 7. tit. 9. c. 3. panor. & par. 9. c. 81. decr.* 30. q. 1. c. 4.

CAP. VIII.

Nullus proprium filium, vel filiam de fonte baptismatis suscipiat: nec filiolam, nec commatrem ducat vxorem; nec illam, cuius filiũ, aut filiam ad confirmationem duxerit. vbi autem factum fuerit, separentur. *Magun. sub Carolo c. 55. Capit. lib. 5. c. 100.*

CAP. IX.

Perlatum est ad nos, quod quidam Altmannus nomine, sibi commatrem spiritualem, ex parochia Arnonis Episcopi, scelesto coniugio associasset; sed postea per sacramenta ab ea separatus, modo iterũ eam sibi impia copulatione habet sociatam. quem quia tale scelus perpetratum habere audiuimus, secundũ constitutionem S. Gregorij Papae gladio spiritualis percutimus, eumq. anathematis vinculo innodamus. *Magun. sub Arnulpho c. 18.*

CAP. X.

Qui spiritalem habet compatrem, cuius filium de lauacro sacri fontis accepit, & eius vxor commater non est: liceat ei, defuncto cũpatre suo, eius viduam ducere in vxorẽ, si nullam habent consanguinitatis propinquitatẽ. Quid enim? numquid non possunt coniungi, quos nulla proximitas carnalis, vel nulla generatio secernit spiritalis? *Tribur. c. 47. Burchad. lib. 17. c. 45. Iuo lib. 7. tit. 9. c. 5. vel lib. 7. c. 67. panor. & par. 9. cap. 96. decr.* 30. q. 4. c. 4.

CAP. XI.

Si quis suae spiritalis commatris filiam, fortuito, & ita contingente rerum casu, in coniugium duxerit, consilio maturiori seruato, habeat, 30. q. 3. c. vlt.

beat, atque honeste legitimo coniugio operam det. *Tribur. cap. 48. Burch. lib. 17. cap. 46. Iuo par. 9. cap. 97. decr.*

Baptizentur hi, qui ignorant se baptizatos esse. Tit. XXIV.

CAP. I.

De conse. d.4.c.112. Cum baptizatū se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter atte stari de eo possit, quod nesciat consecratum: nihil est, in quo peccatum possit obrepere, cum in hac parte conscientiae suae nec ille reus sit, qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile esse facinus, quoties iuxta haereticorum damnata a sanctis patribus instituta, cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, Apostolica reclamante doctrina, quae nobis vnā praedicat in Trinitate Deitatem, vnam in fide confessionem, vnum in baptismate sacramentum; Eph. 4. sed in hoc nihil simile formidatur: quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod omnino factū esse nescitur. Atq. ideo quoties persona talis inciderit, sollicita primū examinatione discutite, & longo tempore, nisi forte supremus finis immineat, indagate, vtrū nemo sit penitus, qui testimonio suo iuuare possit ignoranciam nescientis: & cū constiterit, hūc, qui baptismatis indiget sacramento, sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cuius in se nullum scit esse vestigium. Nec vereamur huic salutis ianuam aperire, quam nūquam antea docetur ingressus. *Leo in syno. epist. 35. c. 1. siue epist. 37. Leoni Episc. Rauen. Iuo par. 1. c. 48. decr.*

CAP. II.

De conse. d. 4. cap. 113. si nul la. & c. 38. hi de quibus. Qui ignorant, an sint baptizati, baptizētur. Qui sciunt se baptizatos, sed ignorant qua fide fuerint, qui eos baptizauerunt, per manus impositionem recipiantur. *Leo epist. 90. vel 92. c. 19. & 17. ad Rusticum Narbon. Episc. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 84. & 87. panor. & par. 1. c. 236. & 238. decr. Burch. lib. 4. c. 42. & 44. Ansel. lib. 9. cap. 55. & 57.*

CAP. III.

Quotiens tam de baptismo aliquorum, vel confirmatione, quam de ecclesiarum consecratione dubitatio habetur; & nec scriptis, nec testibus certa ratio habetur, vtrum baptizati, vel confirmati, siue ecclesiae consecratae sint; vt baptizentur tales, ac confirmentur, atque ecclesiae canonice consecrentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indicijs ostenditur rite peractum. *Gregor. ad Felicem Siciliae Episc. c. 3. lib. 12. indict. 7. epist. 31. Ansel. lib. 5. c. 23.*

CAP. IV.

De conse. d.4.c.52. *sine nomine Trinitatis Quos a paganis *baptizatos esse asseruisti, denuo baptizes in nomine Trinitatis. *Greg. ij. epist. 8. in med. Iuo par. 11. cap. 91. decr. Caesar. lib. 12. c. vlt.*

CAP. V.

Eos, qui se dubitant fuisse baptizatos an nō, vt baptizentur, praecipimus. *Greg. ij. ep. 8. in fi.*

CAP. VI.

De conse. d.4.c.110. Pro paruulis, qui a parentibus subtracti sunt, & an baptizati sint, ignorant; hos, vt baptizare debeas, secundum patrum traditionē, si non fuerit, qui testificetur; ratio poscit. *Gregor. ij. epist. 4. ad Bonif. Episc. ante fin. Iuo par. 1. cap. 146. Caesar. lib. 12. cap. 52.*

CAP. VII.

De conse. d.4.c.111. Placuit de infantibus, quoties non inueniūtur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neq. ipsi sunt per aetatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere: absque vllo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorū purgatione priuari. *Carth. c. 73. G. Carth. v. c. 6. Afric. c. 39. L. Trull. c. 84. Vormat. c. 70. Burch. lib. 4. c. 45. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 86. panor. & par. 1. c. 147. & 239. decr. Ansel. lib. 9. c. 56. Capit. lib. 7. c. 391. Caesar. lib. 12. c. 53.*

CAP. VIII.

De ijs, qui nullo testimonio se baptizatos nouerint, vt baptizentur. *Hippon. c. 40.*

Ne pecunia accipiatur baptizandi caussa. Tit. XXV.

CAP. I.

Illud quoque praecipimus, vt pro chrismate, & baptismo, & sepultura nihil vnquam exigatur. *Vrba. ij. in conc. Placent. c. 14. alias in conc. Clari montis.*

CAP. II.

1. q. 1. c. 99. Baptizandis, consignandisq. fidelibus sacerdotes pretia nulla praefigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes: quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur, &c. Si fecerint, periculum subituri sunt sui honoris. Mat. 10. *Gelas. epist. 1. cap. 7. Burch. lib. 4. cap. 71. Iuo par. 1. cap. 72. & 265. decr. Caesar. lib. 4. cap. 37.*

CAP. III.

1. q. 1. c. 104. Emi dari. Qui baptizantur, nummos in concham non mittant; ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur, &c. *Eliber. cap. 48.*

CAP. IV.

1. q. 1. c. 101. Placuit. Modicum balsami, quod benedictū pro baptismi sacramento per ecclesias datur, quia a singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil vlterius exigatur, &c. *Brac. ij. cap. 4.*

CAP. V.

1. q. 1. c. 103. placuit. Vnusquisq. Episcopus per ecclesias suas hoc praecipiat, vt hi, qui infātes suos ad baptismū offerunt, si quid volūtarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis: si vero non habent, quid offerant, nullum illis pignus tollatur a clericis; nam multi pauperes hoc timentes filiosa baptismo retrahunt, qui si forte dum differuntur, sine gratia baptismi de hac vita recesserint, necesse est, vt ab illis eorum perditio requiratur, quorum spolia pertimescentes a baptismi gratia se retraxerunt. *Bracar. ij. c. 7.*

CAP. VI.

Presbyteri, qui sanctum Dei baptisma infantibus tradunt, nihil pro tali gratia a parentibus eorum auferre praesumant. *Emerit. cap. 9.*

CAP. VII.

1. q. 1. c. rei. Quidquid. Qui pro baptizandis, consignandisq. fidelibus, aut collatione chrismatis, vel promotionibus graduum, pretia, vel praemia, nisi voluntarie oblata, acceperit, &c. si sciente loci Episcopo, tale quidquam a subditis perpetratur, idem Episcopus duobus mensibus excommunicationi subiaceat, &c. sin autem suorum quispiam, eodem nesciente, quodcumq. pro supradictis capitulis accipiendum esse sibi crediderit, si presbyter est, trium mensium excommunicatione plectatur; si diaconus, quattuor; subdiaconus vero, vel clericus his cupiditatibus seruiens, & competenti poena, & debita excommunicatione plectendus est. *Tolet. xi. cap. 8. Iuo par. 1. c. 73. & par. 5. c. 126. decr.*

CAP. VIII.

Nullus pretium pro baptismo accipiat, nisi quod fideles sponte dare, vel offerre voluerint. *Bituric. c. 12. apud Lemouic. actio. 2.*

Nemo audeat eos, qui baptizati sunt, rebaptizare; neque quisquam se rebaptizari permittat. Tit. XXVI.

CAP. I.

VNa fides, vnum baptisma. *Paul. ad Ephes. cap. 4.*

CAP. II.

De bapt. c vlt. greg. ix. & c. 1. eod. tit. in 4. collect. Baptizatos a Latinis ipsi Graeci rebaptizare ausu temerario praesumebant, &c. sacro suadente concilio districte praecipimus, vt talia de cetero non praesumant, &c. si quis tale praesumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio, & beneficio ecclesiastico deponatur. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. cap. 4.*

CAP. III.

Qui satis facturus Deo per paenitentiam se rebaptizatum legitime doluerit, vtrum ad hoc facinus concurrerit, an impulsus accesserit, requiratur, &c. Ideo memineritis hanc super his nos habere sententiam; vt seruata discretione peccantium, non eadem cuncti, qui lapsi sunt, lance pensentur: quoniam maioris castigationis exigendus est vsura, cui domus Domini commissa fuerit disciplina. *Felix iij. in synod. Rom. cap. 1. Burch. lib. 4. cap. 99. Iuo par. 1. cap. 293. decr.*

CAP. IV.

De conse. d. 4. cap. 118. Quos Episcopos, presbyteros, vel diaconos fuisse constiterit, & seu optantes forsan, seu coactos lauacri illius vnici, salutarisq. claruerit fecisse iacturam, &c. vsque ad exitus sui diem in paenitentia, si resipiscunt, iacere conueniet, nec orationi non modo fidelium, sed nec catechumenorum omnimodis interesse, quibus communio laica tantum in morte reddenda est. *Felix iij. in syno. Rom. cap. 2. Burch. lib. 4. c. 99. Iuo par. 1. cap. 293. decr.*

CAP. V.

De clericis autem, & monachis, aut puellis Dei, aut secularibus seruari praecipimus hunc tenorem, quem Nicaena synodus circa eos, qui lapsi sunt, vel fuerint, seruandū esse constituit; vt scilicet, qui nulla necessitate, nullius rei timore, aut periculo se, vt rebaptizentur haereticis impie dediderunt; si tamen eos ex corde paeniteat, tribus annis inter audientes sint: septem autem annis subiaceant inter paenitentes manibus sacerdotum; duobus autem annis oblationes modis omnibus non sinantur offerre, sed tantūmodo secularibus in oratione socientur, &c. *Felix iij. in syno. Rom. c. 3. Nicaen. c. 11. Burch. & Iuo vbi supra.* d. c. eod.

CAP. VI.

Pueris autem, quibus quod adhuc * imberbes sunt, a pubertate vocabulum est, seu clericis, siue laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur aetatis, aliquādiu sub manus impositione detentis reddenda cōmunio est, nec eorum expectanda paenitentia, quos excipit a coërcitione censura. *Felix iij. in syn. Rom. c. 4. Burch. & Iuo vbi supra.* d. c. eod. * inuestes vel impuberes

CAP. VII.

Ceteros, id est, clericos, siue monachos, seu laicos vtriusque sexus personas, quos violentiae periculis coactos iterationem baptismatis subisse constiterit, vel qui aliquo commento huius se facinoris piaculo dixerint non teneri: his paenitentiam per triennium durare decreuimus, & per manus impositionem ad societatem recipi eos sacramēti. *Felix iij. in synod. Rom. c. 4. Burch. & Iuo vbi supra. Ansel. lib. 7. cap. 14. Tarrac. lib. 1. cap. 31.*

CAP. VIII.

Illo per omnia custodito, ne ex eis vmquā, (qui in qualibet aetate alibi, quam in ecclesia catholica baptizati, aut rebaptizati sunt, ad ecclesiasticam militiam prorsus permittantur accedere). Quibus satis esse debet, quod in catholicorū numero sūt recepti. *Felix iij. in syn. Rom. c. 5. Burch. Iuo, Ansel. & Tarrac. vt sup.* 1. q. 7. c. 10

CAP. IX.

Reordinationes, seu & rebaptizationes, & sedium mutationes sancti patres in Africano concilio cōgregati omnimodis interdixerunt: quos secuti & nos interdicimus. *Syno. Rauen. sub Ioan. ix. par. 1. cap. 5. Carth. iij. cap. 38.* Vide de conse. d. 4. c. 107. non licet.

CAP. X.

Episcopus, aut presbyter, qui habentem vere baptisma rebaptizet, &c. deponatur, vt irridens crucem, & mortem Domini, &c. *Apost. cap. 47. Burch. lib. 4. cap. 56. Iuo par. 1 cap. 250. decr.*

CAP. XI.

Baptizatos ab impijs Arianis plurimos ad fidē catholicā festinare signasti, & quosdam de fratribus nostris eosdē denuo baptizare velle, quod non licet: cū hoc fieri, & Apostolus vetet, & canones contra dicant. & post cassatum Ariminense

minense concilium, missa ad prouincias a venerandae memoriae praedecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant. Quos nos cum Nouatianis, alijsq. haereticis, sicut est in synodo constitutum, per inuocationem solum septiformis Spiritus, Episcopalis manus impositione catholicorum conuentui sociamus; quod etiam totus oriens, occidensq. custodit, a quo tramite vos quoque post hac minime conuenit deuiare, si non vultis a nostro collegio synodali separari sententia. *Syri. ep. 1. c. 1.*

CAP. XII.

A Paulianistis venientes baptizari praecipiuntur, non ab alijs, &c. Denique baptizatos
Act. 8. rite ab Euangelista Philippo Petrus & Ioanes sola manus impositione cōsummant. Illos vero, quos Apostolus Paulus Ioannis baptismate
Act. 19. baptizatos repererat, interrogauit, an Spiritū sanctum accepissent, fatentibusq. se, ne illud quidem nomen audisse, iussit eos baptizari. Videtis ergo rite baptizatos illo dono iterari nō posse, & aliter sola aqua lotos baptizari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, &c.
1. q. 1. c. quia Paulianistae in nomine Patris, & Filij, &
52. Spiritus sancti minime baptizant. *Innoc. ep. 22. cap. 5. vide Nicaen. cap. 19.*

CAP. XIII.

His qui ad iterandum baptismum vel metu coacti sunt, vel errore traducti, & nunc se contra catholicae fidei sacramentū egisse cognoscunt; ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram, non nisi per paenitentiae remedium, & per impositionē Episcopalis manus, communionis recipiant vnitatem, &c. Qui
14. 1. c. baptismum ab haereticis acceperunt, cum bap-
si. bi qui. ptizati antea non fuissent, sola inuocatione Spiritus sancti per impositionem manuū confirmandi sunt: quia formam tantum baptismi
1. q. 1. c. sine sanctificationis virtute sumpsere. Et hanc
57. regulam, vt sciatis, seruandam omnibus ecclesijs praedicamus; vt lauacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo:
Ephes. 4. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, cuius ablutio nulla iteratione temerāda est, &c. *Leo epist. 77. alias 79. cap. 6. & 7. ad Nicetam Aquileien. Episcop. Burch. lib. 4. cap. 48. Iuo par. 1. cap. 242. decr. Tarrac. lib. 4. cap. 11. & lib. 6. cap. 49. vide tit. Baptizentur hi, qui ignorant se baptizatos esse. cap. 1.*

CAP. XIV.

Dist. 68. cap. 1. Sicut baptizatus semel iterū baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari. *Gregor. lib. 2. epist. 32 ad Ioan. Episcop. Rauen. Iuo lib. 3. tit. 7. cap. 1. panor. & par. 6. cap. 82. decr. Ansel. lib. 7. cap. 92. alias 104.*

CAP. XV.

Quosdam absque interrogatione symboli ab adulteris, & indignis presbyteris fassus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquū morem ecclesiae, quia quisquis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari eum minime liceat, &c. *Gregor. ij. epist. 4. in med.*

CAP. XVI.

Illi, qui baptizati sunt per diuersitatem, & declinationem linguarum gentilitatis, tamen quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem, & sacri chrismatis vnctionem confirmari. *Greg. ij. epist. 5. in med.*

CAP. XVII.

Quicumque baptizatus fuerit ab haereticis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari, sed per solam manus impositionem purgari debet. *Zachar. epist. 2. in fin. Burch. lib. 4. cap. 40. & cap. 43. Iuo par. 1. cap. 234. & 237. decr.*

CAP. XVIII.

De Arianis, qui propria lege sua vtuntur, vt rebaptizentur, placuit. Si ad ecclesiam aliqui de hac haeresi venerint, interrogent eos nostrae fidei sacerdotes symbolum; & si praeuiderint in Patre, & Filio, & Spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, &c. *Arelaten. cap. 8. vide Arelaten. ij. cap. 17.* *De conse. d. 4. c. 109*

CAP. XIX.

Descendens in aquam, & interrogatus in Trinitate secundum euangelij fidem, & Apostolorum doctrinam, & confessus bonam conscientiam in Deū: de resurrectione Iesu Christi non iterum interrogetur in eadem fide, vt in aqua iterum intingatur. Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum a sincera fide, & catholica disciplina. *Carthag. I. cap. 1.*

CAP. XX.

Sane credo vos retinere multis concilijs a patribus nostris & traditionem temerariam esse damnatam, & rebaptizationis impietatē esse puniendam: quas res etiam nostro cōcilio credo iam terminum accepisse. *Carth. I. c. 14.*

CAP. XXI.

Synodo Capuae statutum est, vt rebaptizationes non fiant. *Carth. cap. 49. G. Afric. cap. 15. Carth. iij. cap. 38. L. vide Carth. I. cap. 1. L. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 76. panor. & par. 1. cap. 152. decr. Caesar. lib. 12. cap. 61.* *De conse. d. 4. c. 107 nō licet.*

CAP. XXII.

Iudex ciuitatis, vel loci, si haereticum, aut Bonosiacum, vel cuiuslibet alterius haeresis sacerdotem, vel quamcumque personam de catholicis rebaptizasse cognouerit, quia Reges nos constat habere catholicos, non statim rebaptizantes adstrinxerit, & ad Regis fidem atque iustitiam propterea distringendos adduxerit, annuali excommunicationi subdatur. *Aurelian. iij. cap. 30.*

CAP. XXIII.

Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus, esse bonum credit, aut crediderit; agit, aut egerit, anathema sit. *Tolet. ij. ante canones in fidei confessione Episcoporum.*

CAP. XXIV.

De conse. dis. 5. c. 8. dictum. Nobis visum est eandem confirmationem, sicut nec baptismum, iterari minime debere. *Cabilon. sub Carolo. cap. 27. Burch. lib. 4. cap. 50. Iuo lib. 1. tit. 5. cap. 9. panor. & par. 1. cap. 244. decr. Capitul. lib. 7. cap. 53. in addit.*

De paena illorum, qui bis suscipiunt baptismum. Tit. XXVII.

CAP. I.

VEnientes a Nouatianis, vel Montensibus per manus impositionem suscipiantur, praeter eos, quos rebaptizant. *Syric. & syno. Rom. epist. 4. cap. 8. apud conc. Tolen.*

CAP. II.

Multa de rebaptizatis, & de poena, qua afficiendi sunt, qui rebaptizant, aut rebaptizantur. *Felix iij. in syno. Rom. sup. tit. Nemo audeat eos, qui baptizati sunt, rebaptizare. cap. 3. 4. 5. 6.*

CAP. III.

Venientes a Nouatianis, vel Montensibus per manus tantum impositionem suscipiantur, quia quamuis ab haereticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati: praeter eos, si qui forte a nobis ad illos transeuntes rebaptizati sunt. Hi si resipiscentes, & ruinam suam cogitantes redire voluerint, sub longa paenitentiae satisfactione admittendi sunt. *Innocen. epist. 2. cap. 8.*

CAP. IV.

1. q. 1. c. 42. si quis & c. 112. omnis. 1. q. 7. c. 21. saluberrimã. Haeretici conuersi, in quo inueniuntur ordine maneant, si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. *Leo epist. 3. ad Iulian. Aquileien. Episc. & epist. 83. ad Septimium Altinum Episcop. Iuo par. 6. cap. 97. decr. & lib. 3. tit. 10. cap. 4. panor.*

CAP. V.

De his, qui baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati, profundae voraginis sunt morte demersi, illud conuenit obseruari; vt quia pro peccatis plurimis in gentibus iniquitas ipsa surrexit, in aestimatione fraternitatis tuae, aliorumq. Pontificum per suas dioeceses relinquatur, vt si qualitas, & paenitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiae quoque remedio sit vicina. quorum tamen reconciliatio, non per illam impositionem manus, quae per inuocationem sancti Spiritus fit, operatur: sed per illam, qua paenitentiae fructus acquiritur, & sanctae communionis restitutio perficitur. *Vigil. epist. 1. cap. 3.*

CAP. VI.

d. 98. c. 3. Afros passim ad ecclesiasticos ordines tendentes nulla ratione suscipias, quia aliqui eorum Manichaei, aliqui rebaptizati saepe probati sunt. *Gregor. epist. 25. lib. 2. regist. Greg. ij. epist. 3. Ansel. lib. 7. cap. 21.*

CAP. VII.

d. 50. c. 64. confirmãdũ. Presbyter, vel diaconus depositus ob crimen, nõ reuertatur ad clerum, vt nec rebaptizatus. *Carthag. cap. 27. G. Carth. v. cap. 11. L. Raba. cap. 1. de paenit. Capit. lib. 5. cap. 66. Burch. lib. 19. cap. 72. Iuo par. 15. cap. 85. decr.*

CAP. VIII.

De his, qui in praeuaricatione rebaptizati sine aliqua necessitate, vel tormento delapsi sunt, &c. placuit, vt circa eos illa Nicaenae synodi statuta seruentur, quae de praeuaricatoribus sancita esse noscuntur: id est, vt septem annis inter catechumenos orent, & duobus inter catholicos, & postea moderatione, & clementia Episcopi fidelibus in oblatione Eucharistiae communicent. *Ilerd. cap. 9. vid. Nicaen. cap. 11.*

CAP. IX.

Cum rebaptizatis fideles religiosi nec in cibo participent. *Ilerd. cap. 14. Burch. lib. 4. cap. 55. Iuo par. 1. cap. 249. decr.*

CAP. X.

Non promoueantur ad sacerdotium, qui in haeresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur. *Toletan. iv. cap. 18.* Dist. 51. c. 5. qui in aliquo.

CAP. XI.

Qui se post vnum, & sanctum lauacrum, vel profanis sacrificijs daemonum, vel incesta lauatione polluerunt, eam censorae formam seruent, vt his iuxta synodum Nicaenam satisfactionis quidem aditus non negetur. acturi vero paenitentiam vsque in diem mortis, non sine spe tamen remissionis, &c. *Valent. Galliae cap. 3. Nicaen. c. 11.*

De poenis, quibus afficiuntur ii, qui apud haereticos baptismum suscipiunt, aut filios haereticis deferunt baptizandos. Tit. XXVIII.

Vide lib. xi. tit. xxi. & sequenti.

Haeretici sine forma ecclesiae baptizati, si ad ecclesiam veniunt, iterum baptizentur. Tit. XXIX.

Vide lib. xi. tit. vij.

Haeretici rite baptizati, per manus impositionem, aut per fidei professionem suscipiuntur ab ecclesia. Tit. XXX.

Vide lib. xi. tit. ix.

Baptizati apud haereticos, qui formam ecclesiae seruant, non rebaptizentur. Tit. XXXI.

Vide lib. xi. tit. x.

Com-

Communia de baptismo. Tit. XXXII.

CAP. I.

Dist. 32. cap. quoniam 15.

LEctores,& cantores nõ ducant vxores alterius religionis. si duxerint,& liberos susceperint , si eos permiserint baptizari apud haereticos, , deducant ad communionem catholicae ecclesiae; non baptizatos non permittant baptizari apud haereticos. *Chalc.cap.14. Iuo lib.3.tit.8.cap.27.panor.*

CAP. II.

Si laicis abstinentia imperatur , vt possint deprecantes audiri , quanto magis sacerdos vtique omni momento paratus esse debet,mũditiae puritate securus , ne aut sacrificium offerat,aut baptizare cogatur ? qui si contaminatus est carnali concupiscentia, quid faciet? excusabit? quo pudore,qua mente vsurpabit ? &c. *Syric. in synod. Rom. epist. 4. cap.9. apud conc.Telen.& Turo.cap.1.*

CAP. III.

Ipsa lauatio pedum nostrum significat baptismum , quando sancti chrismatis vnctione perficitur , atque confirmatur, &c. Illa, quae circa diuina mysteria , & erga baptizandos in vniuerso mundo sancta ecclesia vniformiter agit, non otioso contemplanda sunt intuitu,nec locũ superuacuis intentionibus,& superstitionibus faciamus. *Fabian.epist.2.in prin.*

CAP. IV.

De his,super quibus rogitastis vos informari,id est,vtrum maius esset sacramentum manus impositio Episcoporum, aut baptismus. Scitote vtrumque magnum esse sacramentum. & sicut vnum a maioribus fit , idest, a summis Pontificibus,ita , & maiori veneratione venerandum,& tenendum est . Sed ita coniuncta sunt haec duo sacramenta,vt ab inuicem nisi morte praeueniente nullatenus possint segregari , & vnum sine altero rite perfici non potest. Nam vnum praeueniente morte saluare sine altero potest , aliud autem nõ potest,&c. Forte cogitat sibi aliquis: Quid mihi prodest post mysterium baptismatis mysterium confirmationis ? aut quantum video non totum de fonte suscipimus , si post fontem adiectione noui generis indigemus. Non ita dilectissimi. Attendat caritas vestra. Sicut exigit militaris ordo , vt cum Imperator quemcumque in militum rerecеperit numerum,non solum signet receptũ, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturũ: ita in baptizato benedictio illa munitio est,&c.

De consec. d.5.c.2.

Spiritus sanctus,qui super aquas baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam; in confirmatione augmentum praestat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota aetate victuris inter inuisibiles hostes,& pericula gradiendum est; in baptismo regeneramur ad vitam , post baptismum confirmamur ad pugnam : in baptismo abluimur, post baptismum roboramur, &c. *Miltiad.epist. vni.cap.2. Burch.lib.4.cap.61. Iuo lib. 1.tit.3.cap.2. panor. & par.1.cap.255. decret. Anselm.lib.9.cap.24. & 26. Caesaraugust.lib.12.cap.90. Euseb. Emisse.in homil.de Pentecoste ,*

CAP. V.

Dist. 31. c tenere 4. Luc.1. Leuit.21.

Si priscis temporibus,de templo Dei sacerdotes anno vicis suae non discedebant , sicut de Zacharia legimus , nec domum suam omnino tangebant , quibus vtique propter sobolis successionem,vxorius vsus fuerat relaxatus, &c.

Dist. 82. proposuisti c.2.

quanto magis hi sacerdotes , vel leuitae pudicitiam ex die ordinationis suae seruare debent, quibus vel sacerdotium , vel ministerium sine successione est,nec praeterit dies,qua vel a sacrificijs diuinis,vel a baptismatis officio vacent,&c. *Innoc.epist.2.cap. 9. & epist.3. cap.1.Iuo lib.3. tit.8.cap.11. panor.& par. 6. cap.94.decret. Anselm. lib.7.cap.132.& lib.8. cap.8.*

CAP. VI.

Inter sacramenta ecclesiae principale est sacramentum baptismi. *Leo epist.4. ad Episcopos Siciliae,cap.1.*

CAP. VII.

Quinta feria ante pascha,dum sacrum chrisma consecratur,tres lampades magnae capacitatis,ex diuersis candelis ecclesiae oleo collecto,&c. indeficienter cum multa diligentia inspectae ardebunt,ita vt oleum ipsum sufficere possit vsq. ad tertium diem. De quibus candelis sabbato sancto pro fõtis sacri baptismate sumptus ignis per sacerdotem renouabitur. *Zachar.epist.5.ad Bonifa.Episcop.ante med.*

CAP. VIII.

Qui peregre fuerint baptizati non ordinentur in alienis prouincijs. *Eliber.cap.24.*

CAP. IX.

Gentiles , si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi , si fuerint eorum ex aliqua parte honesta vita,placuit eis manum imponi,& fieri christianos . *Elib.cap.39.*

CAP. X.

Eis,qui in infirmitate credere volunt, debet manus imponi. *Arel.cap.6.*

CAP. XI.

De consec. d.4 c.19. non liceat

Non oportet post duas hebdomadas quadragesimae quemquam ad baptismum suscipi. *Laodicen.cap.45.Mart.Brac.cap.49.*

CAP. XII.

Vt presbyteri mortuos non baptizent. *Carth. cap.18.G.Carth.iij.cap.6.L.Burch.lib.4.cap. 37.Iuo par.1.cap.231.decret.*

CAP. XIII.

Dist. 23. cap.17.

Exorcista cum ordinatur , accipiat de manu Episcopi libellum,in quo scripti sunt exorcismi,dicente sibi Episcopo: Accipe , & commenda memoriae ; & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum,siue cathecumenum. *Cartha.iv.cap.7.Iuo lib.3. tit.3. cap.10.panor. & par.6.cap.16.decret. Ansel.lib.7.cap.49.vide Raban. lib.1.cap.10.de Instit.cleri.*

CAP.

CAP. XIV.

Si quis in errore Priscillani sectam sequitur, vel profitetur, vt aliud in salubri baptismo contra sedem sancti Petri faciat: anathema sit. *Tolet i. in fin.*

CAP. XV.

Hoc etiam salubriter profitemur, & credimus; quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adiuuamur; sed ipse nobis, nullis praecedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat; vt & baptismi sacramenta fideliter requiramus, & post baptismû cum ipsius adiutorio ea, quae sibi sunt placita, implere possimus. *Arausi. y. in fin.*

CAP. XVI.

Non licet in baptisterio corpora sepelire. *Antis. cap. 14.*

CAP. XVII.

Sacramenta itaque baptismatis volumus, vt concorditer, atque vniformiter in singulis parochijs secundum Romanum ordinem inter nos celebrentur iugiter, atque conseruentur. *Magunt. sub Carolo cap. 4. Magunt. sub Raban. cap. 3.*

CAP. XVIII.

Presbyterorum, qui praesunt ecclesiae Christi, & in confectione diuini corporis, & sanguinis consortes cum Episcopis sunt: ministerium esse videtur, vt in doctrina praesint populis, & in officio praedicandi, nec in aliquo desides inuenti appareant. Item vt de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, &c. Quapropter ab ortu natiuitatis cuiusque ad se petinentis praedictam curam habeat, ne aliquis eorum absque renatione sacri baptismatis moriatur. *Aquisg. ij. sub Ludou. par. 3. cap. 5.*

CAP. XIX.

Legum ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, vt in caussis gestorum semper scripturam requirant, adeo vt qui ad sacrum fontem accedit, suum dare nomê praecipiatur. *Synod. apud. 5. Medar. in accusatione Hincmari. Burch. lib. 2. cap. 197. Iuo par. 6. cap. 269. decret.* 2. q. 1. c. 9. c. 1. de libe. obla. in 1. col.

CAP. XX.

Ne tempore interdicti baptismus negetur. *Pictau. cap. 1.*

CAP. XXI.

Non liceat presbytero prius Episcopo introire in baptisterium; sed cum Episcopo, nisi forte aut absens fuerit, aut aegrotus. *Mart. Brac. cap. 53.* De consec. d. 4. cap. 114.

LIBER XXIII.

De Confirmationis Sacramento.

De chrismate ex oleo, & balsamo, Tit. I.

CAP. I.

De conse. d. 3. cap. litteris 18

DOMINVS Iesus postquam caenauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes, sicut a sanctis Apostolis praedecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, chrisma côficere docuit. ipsa enim lauatio pedum nostrum significat baptismû, quando sancti chrismatis vnctione perficitur, atque confirmatur, &c. *Fabian. epist. 2. in princip. Capitul. lib. 7. cap. 130. Iuo par. 2. cap. 73. decret. Anselm lib. 9. cap. 25. al. 30.*

CAP. II.

* ante pascha

Quinta feria * paschae, dum sacrum chrisma consecratur, tres lampades magnae capacitatis ex diuersis candelis ecclesiae oleo collecto, in secretiori ecclesiae loco, ad figuram interioris tabernaculi insistente, indeficienter cum multa diligentia inspectae ardebunt. *Zachar. epist. 5. ante med.*

CAP. III.

Graecos dicere perhibetis, quod in illorum patria chrisma oriatur; & ab illis per totum mundum tribuatur: & ideo nosse desideratis, si verum sit. Sed iam credimus, quod vestra solertia, quam verum non sit, animaduertit. *Ni. col. ad consul. Bulgar. cap. 94.*

CAP. IV.

Audiuimus, quod contra morem sanctae ecclesiae, vestra non ex balsamo sanctum chrisma, sed ex butyro conficiat. *Greg. vij. lib. 8. regist. epist. 1.*

CAP. V.

Ad exhibendum exteriorem, & visibilem vnctionem benedicitur oleum, quod dicitur cathecumenorum, vel infirmorum; & conficitur chrisma, quod ex oleo fit, & balsamo mystica ratione. per oleum enim nitor conscientiae De sacra. vnctio. c. vn. apud Greg. ix. & in 3. coll.

Mat. 25. tiae designatur, iuxta quod legitur: Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. per balsamum enim exprimitur odor famae; propter quod dicitur: sicut Ecclesiast. 24.b balsamum aromatizans odorem dedi, &c. *Innoc. ii. Patriar. CP.*

CAP. VI.

Fidelis mulier cum continuis torminibus vexaretur, &c. ad locum repere caepit, in cuius parietibus sanctorum effigies depinxerat, fide vsa pro scipione, chrisma autem accipiens in aquam effudit, illamque bibit, & confestim sanitati sanctorum intercessione est restituta. *Ex lib. passionis sanctorum Cosmae, & Damiani lecto in vij. synod. generl. act. 4. ad medium.*

CAP. VII.

Aquam baptismatis benedicimus, & oleum vnctionis, & eum etiam, qui baptizatur: & quibus nam scripturis, & non ex tacita, & mystica traditione? quid vero ipsum olei vsum, quae nam scriptis mandata oratio docuit. *Basil. de Spiritu sancto ad Amphiloch. cap. 27.*

Episcopi est conficere chrisma, non autem presbyteri. Tit. II.

Vide lib. iv. tit. xliv. lib. vi. tit. lv.

CAP. I.

Nemo presbyterorum chrisma confieiat; *Siluest. in synod. Roma. cclxxxiv. Episcoporum cap. 5.*

CAP. II.

Non licet (*Chorepiscopis, & presbyteris*) ecclesiam, vel altaria consecrare, nec per impositionem manus fidelibus baptizandis, vel conuersis ex haeresi Spiritū sanctum tradere, nec chrisma conficere, &c. *Leo epist. 86. Hispal. ij. cap. 7. vide Damas. epist. 4. in med. de ministro confirm. cap. Chrisma, & seq.*

CAP. III.

Nullus alius, nisi Episcopus, chrisma conficiat, & per dioecesim destinet, ita vt de singulis ecclesijs ad Episcopum ante diem paschae diaconi destinentur, aut subdiaconi, qui confectum chrisma ab Episcopo destinatum, ad diem paschae possint ad tempus deferre, Episcopus [* omni tempore, potest chrisma conficere; sine cōscientia Episcopi presbyteri nihil agant. Statutum est diaconum non chrismare, sed presbyterum absente Episcopo, praesente vero non, nisi ab ipso fuerit praeceptum. Hanc constitutionem Archidiaconus praesentibus, vel absentibus Episcopis suggerat, vt eam Episcopi, & presbyteri custodiant. *Toletan. i. cap. 20. Mart. Brac. cap. 51. & 52.*

* id est singulis annis. De conse. d. 4. cap. 124. Dist. 93. c. 11 presbyter.

CAP. IV.

Si quis presbyter ausus fuerit chrisma benedicere, aut ecclesiam, aut altaria consecrare, a suo officio deponatur. nam & antiqui canones hoc vetuerunt. *Brac. cap. 37.*

CAP. V.

Vt Chorepiscopus modum suū iuxta canonicam institutionem teneat, & nec sanctum chrisma, nec sanctum Spiritum paraclitum solis Episcopis iuxta decreta Innocentij tribuere debitum, tradere temptet, &c. *Melden. c. 44.*

CAP. VI.

Episcopo liceat chrisma conficere, & per suas dioeceses destinare, ita vt ad dirigendum chrisma diaconus, aut subdiaconus ante diem paschae de singulis ecclesijs ad Episcopum destinetur. *Mart. Brac. c. 51. v. Tolet. I. c. 20.*

CAP. VII.

Siluester constituit chrisma ab Episcopo confici, & priuilegium Episcopis contulit, vt baptizatum consignent propter haereticam suasionem, & vt baptizatum lineat presbyter chrismate leuatum de aqua propter occasionē transitus mortis. *Damas. in Siluest. post prin.*

Vide Innoc. epist. 1. cap. 3. tit. de ministro confirm. cap. de consignandis.

Per singulos annos benedicendum chrisma. Tit. III.

CAP. I.

Inuenimus quosdā Episcopos non per singulos annos in caena Domini chrisma conficere: sed duos, aut tres annos confectionē sancti chrismatis semel actā conseruare, dicunt enim nec balsamum per singulos annos posse reperire, nec necesse fore per singulos annos chrisma conficere: sed dum vna confectio chrismatis abundat; aliam fieri necesse non habere. Errant enim, qui talia excogitant, & mente vesana potius, quam recta sentientes haec dicunt. In illa enim die Dominus Iesus postquam caenauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes, &c. chrisma conficere docuit, &c. nam sicut ipsius diei sollemnitas per singulos annos est celebrāda, ita ipsius sancti chrismatis cōfectio per singulos annos est agēda, & de anno in annū renouanda, & fidelibus tradenda: quia nouū sacramentum est per singulos annos & iam in dicto die innouandum, & vetus in sacris ecclesiis cremandum. Ita a sanctis Apostolis, & successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus. Haec sancta Romana ecclesia, & Antiochena a tempore Apostolorum custodit: haec Hierosolymorum, & Ephesinorum tenet: in quibus Apostoli praesidentes haec docuerunt; & vetus chrisma incendi, & non amplius quam vno anno vti permiserunt: atque deinceps nouo frui, & non veteri iubentes docuerunt. Si quis ergo his obuiare temptauerit, omnem sibi per vos, & per omnes recte intelligentes indulgentiae aditū intelligat obseratum, &c. *Fabian. epist. in prin.*

De conse. d. 3. cap. litteris. 18.

Ioa. 13. a

Ca-

Capitul.lib.7.cap.130.Iuopar.2.cap.73.decret. Anselm.lib.9.cap.25.al.30,

CAP. II.

d 95. c. 4 De conse. d. 4. cap. 123. Presbyteri, qui per dioeceses ecclesias regunt a suis Episcopis omni anno ante paschae sollemnitatem chrisma petant. *Carth.iv.c.36. Capitul. lib.7. c.394. Burchar. lib.4.c.76. Iuo lib.1.tit.2.cap.94.panor.& par. 1.c.270. decr. Caesar.lib.4.c.111.*

CAP. III.

Vnusquisque presbyter, qui in parochia est semper in caena Domini a suo Episcopo, & chrisma, & oleum petat. *Syno. Suessionen.*

CAP. IV.

Nemo sacrum chrisma nisi in quinta feria maioris septimanae id est, in caena, quae specialiter appellatur dominica, conficere praesumat. *Synod. Melden. c. 46.*

Petant presbyteri ab Episcopis chrisma. Tit IV.

Vide lib. vi. tit. xli.

CAP. I.

PEr singula territoria presbyteri, vel ministri ab Episcopis, non pro vt libitum fuerit a vicinioribus, sed a suis propriis per annos singulos petant chrisma, appropinquante sollemnitate paschali; nec per quemcumq. ecclesiasticum: sed si qua necessitas, aut ministrorum occupatio est, per subdiaconum; quia inhonorum est inferioribus summa committi. Optimum est autem, vt ipse suscipiat, qui in tradendo vsurus est: si quid autem obstat; saltem is, cuius officium est sacrarium disponere, & sacramenta suscipere. *Vasen.c.3 Vormat.c. 60.* Et sicut reliquiae sanctorum deportari solent, ita deportet. *(haec addit Vormat.) Capit. lib.7 c 394. Burch.lib. 4.c.78. Iuopar. 1.c. 272. decret.*

CAP. II.

A media quadragesima presbyteri chrisma petant, & si quis infirmitate detentus venire non potuerit, ad Archidiaconum suum, vel Archisubdiaconum transmittat, & chrismario, & linteo imponant, sicut reliquiae sanctorum deportari solent. *Antis.c.7.*

CAP. III.

Quandocumque iute canonico Episcopus circumit parochiam ad populos confirmandos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum cum collectione, & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet: & in caena Domini semper nouum chrisma ab Episcopo quaerat. *Syn. Franc. Capit. lib. 5. c. 2.*

CAP. IV.

De consecr. d. 4. cap. 124. Episcopo liceat chrisma conficere, & per suas dioeceses destinare, ita vt ad dirigendum chrisma diaconus, aut subdiaconus ante diem paschae de singulis ecclesiis ad Episcopum destinetur. *Mar. Brac. c. 41. Tolet. 1. c. 20.*

Custodiatur chrisma diligenter. Tit. V.

CAP. I.

STatuimus, vt in cunctis ecclesijs chrisma, & eucharistia sub fideli custodia clauibus adhibitis conseruentur, &c. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 20.* *De custodien. Eucha. c. 1. Greg. ix. & c. 2. de bapt. in 4 coll.*

CAP. II.

Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub praetextu medicinae, vel cuiuslibet rei donare praesumant. genus enim sacramenti est, & non ab alijs, nisi a sacerdotibus contingi debet: quod si fecerint, honore priuentur. *Arelat. sub Carolo c. 18.*

CAP. III.

Presbyteris iniungendum est, ne sacrum chrisma foras conclaue dimittant, vbi a quolibet attingi possit. Nam criminosos eodem chrismate vnctos, aut potatos nequaquam vllo examine deprehendi posse, a multis putatur. *Turon. sub Carolo, cap. 20.*

CAP. IV.

Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub praetextu medicinae, vel maleficij donare inde praesumant. quod si fecerint, honore priuentur. *Magun. cap. 27.*

CAP. V.

Communi decreto statutum est, & hoc interdictum a sancta synodo nimium laudatum est; Cuncti presbyteri vt libros, & sacerdotalia vestimenta suo Episcopo in proxima synodo ostendant, & vt chrisma suum sub sigillo, & sera semper custodiant, &c. *Concil. Metense. cap. 3.*

CAP. VI.

Prouideant Archidiaconi, quod diligenter iuxta formam concilij generalis, Eucharistia, chrisma, & oleum sanctum salua sub clauibus recondantur, fideli custodia deputata. *Oxonien. cap. 16 Lateranen. sub Innoc. iij. c. 20.*

De ministro confirmationis. Tit. VI.

Vide lib. iv. tit. xlv.

CAP. I.

OMnibus festinandum est, sine mora renasci Deo, & demum consignari ab Episcopo, id est septiformem gratiam Spiritus sancti percipere: quia incertus est vniuscuiusque exitus vitae. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi Spiritus gratia ab Episcopo confirmatus; quia aliter perfectus esse christianus non poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate; sed incuria, aut voluntate remanserit, &c. Demum

ex

ex operibus bonis ostendat in se similitudinem eius, qui eum genuit patris. *Clemen. epistul. 4. ante fin.*

CAP. II.

De confe. d. 5. de his cap. 3. Vtrum maius esset sacramentum manus impositio Episcoporum, aut baptismus? Scitote vtrumque magnum esse sacramentum. & sicut vnum a maioribus fit, id est a summis Pontificibus, quod a minoribus perfici non potest; ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum est. Sed ita conuincta sunt haec duo sacramenta, vt ab inuicem, nisi morte praeueniente, nullatenus possint segregari, & vnum sine altero rite perfici non potest. nam vnum praeueniente morte saluare sine altero potest, alind antem non potest, &c. *Miltiad. epist. 1. ante med. Burch. lib. 4. cap. 61. Iuo lib. 1. tit. 3. cap. 2. panor. & par. 1. c. 255. decret. Caesar. lib. 12. cap. 90. Tarac. lib. 4. cap. 5.*

CAP. III.

Chrisma conficere, & chrismate baptizatorum frontes signare, &c. & praesente Episcopo infantem tingere, aut signare Chorepiscopi non possunt. *Damas. epist. 4. in med. Leo Epistul. 86.*

CAP. IV.

Quod autem solis Apostolis, eorumque successoribus proprii sit officij tradere Spiritum sanctum, liber actuum Apostolorum docet. Act. 8. Praesertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum isti (*Chorepiscopi*) in ecclesia speciem gerunt, legatur donum sancti Spiritus per manus impositionem tradidisse, &c. *Damas. ibid. post medium.*

CAP. V.

1. q. 7. c. 25. 9. q. 1. c. 3. per illicitum. Benedictio, quam Chorepiscopi ante suam prohibitionem per manus impositionem dabant, magis nobis videtur vulnus inferre, quam salutem, &c. Et illi, qui Pontificatus apicem non habebant, quomodo ea, quae non habebant, dare poterant? &c. reiterari necesse est, quod legitime actum, aut collatum minime approbatur, si perfectum esse debebit, &c. *Damasus ibid. ante fin. vide Iuo lib. 3. tit. 10. c. 3. panor. Caesar. lib. 4. cap. 42.*

CAP. VI.

Nec erigere altaria, nec ecclesias, vel altaria consecrare (*Chorepiscopis*) licet, &c. nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, &c. Quae omnia solis deberi summis Pontificibus auctoritate canonum praecipitur, vt per hoc, & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi Pontificis demonstretur. *Leo epist. 86. ad Germaniae, & Galliae Episcopos ante fin. Damas. epist. 4. in med. Hispal. ÿ. cap. 7.*

CAP. VII.

De confe. d. 4. cap. 110. Presbyteri baptizatos infantes signare in frontibus chrismate non praesumant, sed presbyteri baptizatos vngant in pectore; vt Episcopi post modum vngere debeant in fronte. *Greg. lib. 3. epist. 9. Ianuario Episcopo Caralit. Burch. lib. 4. cap. 70. Iuo par. 1. cap. 264. decret.*

CAP. VIII.

Peruenit ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum vsum veterem ecclesiae nostrae fecimus: sed si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus. *Greg. lib. 3. epist. 26. indict. 12. Ianuar. Episcopo Caralitano.* d. 95. c. 1.

CAP. IX.

Ab vniuersis Episcopis dictum est: chrismatis confectio, & puellarum consecratio a presbyteris non fiant, &c. Haec omnibus placent. *Carth. cap. 6. G. Carth. ÿ. cap. 3. L.* 26. q. 6. ministrare. c. 3.

CAP. X.

Nec per impositiones manus fidelibus baptizandis, vel conuersis ex haeresi paracletum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, &c. nec praesente Antistite infantem tingere, aut signare presbyteris, aut Chorepiscopis licet, sed tantum Episcopis. *Hispalen. ÿ. cap. 7. Damas. epist. 4. in med. Leo epist. 86. in fin.*

CAP. XI.

Consecratio virginum, & benedictio, vel vnctio altaris a presbyteris minime fiat. Similiter non liceat eis ecclesias consecrare, nec per impositionem manus paracletum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare. *Vormat. cap. 8.*

De effectu confirmationis. Tit. VII.

CAP. I.

EGo rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in aeternum; spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec scit eum. vos autem cognoscetis eum; quia apud vos manebit, & in vobis erit. *Christus Ioan. 14. c. num. 16.*

CAP. II.

Hoc est, quod dictum est per Prophetam Ioël: Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, &c. Paenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum; & accipietis donum Spiritus sancti; Vobis enim est promissio, & filijs, vestris, & omnibus, qui longe sunt, quoscumque aduocauerit Dominus Deus noster. *Petrus Actor. 2. c. nu. 17. & 38.* Ioële 2. d

CAP. III.

Miserunt ad eos (*Apostoli ad Samaritanos*) Petrum, & Ioannem; qui cum venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum: non dum enim in quemquam illorum venerat: sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. *Act. 8. nu. 14.*

CAP.

CAP. IV.

Baptizati sunt (*Ephesii*) in nomine Domini Iesu: & cum imposuisset illis manus Paulus; venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant; erant autem omnes viri fere duodecim. *Act. 19. num. 6.*

CAP. V.

Qui confirmat nos vobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus, qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. *Paul. Corint. 2. num. 20*

CAP. VI.

De conse. d. 5. c. 1. Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt plene christiani inueniantur. quia cum Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & constantiam dilatatur. De Spiritu sancto accipimus, vt efficimur spirituales, quia animalis homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. De Spiritu *1. Cor. 2.* sancto accipimus, vt sapiamus inter bonum, malumq. discernere; iusta diligere, iniusta respnere; vt maliriae, & superbiae repugnemus; vt luxuriae, ac diuersis illecebris, & foedis, indignisq. cupiditatibus resistamus. De Spiritu sancto accipimus, vt amore vitae, & gloriae ardore succensi e rigere a terrenis mentē ad superna, & diuina valeamus. *Vrba. ep. vni. in fine. Burch. lib. 4. cap. 66. Iuo lib. 1. tit. 3. cap. 1. panor. & par. 1. cap. 260. & 296. decret. Anselm. lib. 9. cap. 23. Caesaraugust. lib. 12. cap. 91. Tarrac. lib. 4. cap. 4.*

CAP. VII.

Quod in confirmandis neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio in credentium populos donauit vniuersis. Sed quia diximus, quod manus impositio, & confirmatio ad baptismi perfectionem pertineat, & qui iam regeneratus in Christo est, confirmare aliquid possit; forte cogitet sibi aliquis; quid mihi prodest post mysterium baptismatis, mysterium confirmationis? aut quantum video, non totum de fonte suscepimus, si post fontem adiectione noui generis indigemus. Non ita dilectissimi. Sicut exigit militaris ordo, vt cum Imperator quēcumque in militum receperit numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentis instruat pugnaturum; ita in baptizato benedictio illa munitio est, &c. Ergo Spiri-*De conse. d. 5. c. 2.* tus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinē tribuit ad innocentiā, in confirmatione augmentū praestat ad gratiā. Et quia in hoc mundo tota aetate victuris inter inuisibiles hostes, & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, post baptismū roboramur. At si continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace beati saeculi recipiendos: confirmatio autem armat, & instruit ad agones mundi huius, & praelia reseruandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocentia, immaculatus peruenit ad mortem, confirmatur morte, quia non potest peccare post mortem. *Miltia. epist. 1. post med. Euseb. Emissen. in homil. pentecost.*

CAP. VIII.

Donum sancti Spiritus per impositionem manuum Episcopi tradunt. *Ioan. iij. epistul. vnic. in princ.*

CAP. IX.

Omnes christiani bis vnguntur post baptismum sed chrismate sacro; primum in vertice, demum in fronte, &c. In fronte vngitur baptizatus, vt libere confiteatur, quod credit, &c. Per fontis chrismationem manus impositio designatur; quae alio nomine dicitur confirmatio: quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur, & robur. Vnde cum ceteras vnctiones simplex sacerdos, id est presbyter, valeat exercere; hanc non nisi summus sacerdos, id est, Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur, quorum vicarii sunt Episcopi, qui per manus impositionem Spiritum sanctum dabant: quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat, &c. *Innocent. iy. CP. Patriarchae.* *De sacra vnctio c. vnic. ap. Greg. ix. & in 3. col.* *Act. 8. & 19.*

CAP. X.

Oportet eos, qui baptizantur, post lauacrum chrisma ecclesiae accipere, & regni Christi participes inueniri. *Laod. cap. 7. CP. cap. 7. Burchar. lib. 4. cap. 65. Iuo par. 1. cap. 259. decret.*

CAP. XI.

Per impositiones manus, &c. conuersis ex haeresi Spiritum sanctum tradere Episcopis tantum licet. *Hispal. ij. cap. 7.*

Ab haereticis baptizati per confirmationem recipiuntur ab ecclesia. Tit. VIII.

Vide lib. xi. tit. ix. quibus adde.

CAP. I.

SI ab haereticis baptizatum quemquam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur: sed hoc tantum, quod ibi defuit conferatur, & per Episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur, &c. *Leo epistul. 35. cap. 2.*

CAP. II.

Qui baptismum ab haereticis acceperunt, cū baptizati antea non fuissent, sola inuocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, &c. sola sanctificatio sancti Spiritus inuocanda est, vt quod ab haereticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur. *Leo epist. 77. cap. 7.* *19. 1. Hi qui, bapti zma. c.* *14. 1. Hāc regulam.*

CAP. XIII.

Bonosiacos, quos sicut Arianos, baptizari in Trinitate manifestum est, dum interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint,

cum

cum chrismate & manus impositione in ecclesia recipi sufficit. *Arelat. ij. cap. 17.*

De diebus ad suscipiendum hoc sacramentum constitutis. Tit. IX.

C A P. I.

ITa coniuncta sunt haec duo sacramenta (*Baptismus, & Confirmatio*) vt ab inuicem nisi morte praeueniente, nullatenus possint segregari, & vnum sine altero rite perfici non potest, &c. *Mileiad. epist. 1. ad med.*

C A P. I I.

Sicut duobus temporibus pascha videlicet, & pentecoste baptismum, ita etiam traditio sancti Spiritus per impositionem manuum fidelibus tradatur, exceptis videlicet, vt dictum est, infirmis, & morte periclitantibus, quibus sicut baptismatis gratia succurrendum, ita incunctanter donum sancti Spiritus est tradendum. *Paris. sub Ludo. & Loth. lib. 1. cap. 33.*

Non est suscipiendum bis hoc sacramentum. Tit. X.

C A P. I.

NOn rursum iacientes fundamentum paenitentiae ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, baptismatum doctrinae, impositionis quoque manuum, &c. Impossibile enim est, eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum celeste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonũ Dei verbum, virtutesq. saeculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad paenitentiam, rursus crucifigentes sibi met ipsis filium Dei, ostentui habentes, &c. *Paulus Hebr. 6. num. 1. & 4.*

C A P. I I.

Cum dubitatur de confirmatione, confirmetur. *Gregor. lib. 12. epist. 31. ad Felic. Episc. Anselm. lib. 5. cap. 23.*

C A P. I I I.

De conse. d. 5. c. 9. De homine, qui a Pontifice confirmatus fuerit, denuo illa talis reiteratio prohibenda est. *Greg. iij. epist. 4. ante med.*

C A P. I V.

De conse. d. 5. c. 8. Cap. 7. Dictum est nobis, quod quidam de plebibus, vel ter, vel eo amplius ab Episcopis ignorantibus, tamen ab eisdẽ Episcopis confirmentur. Vnde visum est nobis, candem confirmationem, sicut nec baptismum iterari minime debere. *Cabil. sub Carolo cap. 27. & Burch. lib. 4. cap. 50. Iuo lib. 1. tit. 3. cap. 9. panor. & par. 1. cap. 244. decr. Capit. lib. 7. cap. 53. in additio.*

De patribus spiritualibus. Tit. XI.

C A P. I.

QVi ad percipiendum sancti Spiritus donum, coram pontificibus pro alijs patrini existunt, intelligere debent & vim tanti sacramenti, & quid pro alijs spoponderint. Illos tamen in hoc capitulo specialiter ab his officijs remouendos iudicamus, qui propter reatũ suum publica paenitentia sunt multati, videlicet, vt nec alios de sacri fontis baptismate suscipiant, nec etiam ad percipiendum sancti Spiritus donum, aliorum patroni coram Pontificibus existant, donec per paenitentiae satisfactionem, reconciliationem mereantur. *Parisi. sub Ludo. & Loth. lib. 1. cap. 54.*

C A P. I I.

Constitutum est a sanctis patribus, vt nullus coram Episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum, & orationem Dominicam memoriter tenuerit, &c. *Theodulp. ad presbyteros Aurelian. cap. 22.*

De cognatione quae oritur ex hoc sacramento. Tit. XII.

C A P. I.

SCitis, quia quomodo sunt septem dona Spiritus sancti, ita sunt septẽ dona baptismi, a primo pabulo sacrati salis, & ingressus sanctae ecclesiae, vsque ad confirmationem Spiritus sancti per chrisma. Ab hoc primo Spiritus sancti dono vsque ad septimũ nullus christianus suam cõmatrem in coniugio accipere debet, &c. *Deusded. ad Gord. Episc. in fin. Burch. lib. 17. cap. 44. Iuo lib. 6. tit. 11. cap. 8. panor. & par. 1. cap. 305. decr. Ansel. lib. 10. cap. 29. Caesar. lib. 10. cap. 78. Tarrac. lib. 5. cap. 2.* *30. q. 1. c. 1.*

C A P. I I.

Dictum nobis est, quasdam feminas desidiose, quasdam vero fraudulenter, vt a viris suis separẽtur, proprios filios coram Episcopis ad confirmandum tenuisse. Vnde nos dignum duximus, vt si qua mulier filium suum desidia, aut fraude aliqua coram Episcopo ad confirmandum tenuerit; propter fallaciam suam, vel fraudem, quamdiu viuat, agat paenitentiam; a viro tamen suo non separetur. *Cabilo. sub Carolo cap. 31. Burch. lib. 17. cap. 23. Iuo lib. 7. tit. 9. cap. 3. panor. & par. 9. cap. 81. decr.* *30. q. 1. c. 4.*

C A P. I I I.

Nullus filiolam, nec commatrem ducat vxorem; nec illam, cuius filium, aut filiam ad confirmationem duxerit. vbi autem factum fuerit, separentur. *Magun. cap. 55.*

Ne pecunia accipiatur chrismatis, aut confirmationis caussa. Tit. XIII.

Vide lib. iv. tit. lij. & liij. & lib. xxij. tit. xxv. quib. adde.

C A P. I.

PRo sepultura quoque, chrismatis, & olei sacri perceptione nulla cuiusquam pretij * exactio intercedat, &c. *Alexand. iij. in conc. Turon. cap. 6.* *De simon. Greg. ix. c. 8 eo tit. in 1. coll. cap. 7.*

C A P. I I.

Statuimus, vt si quis quodlibet sacramen- * venalitas

tum

Y

tum ecclesiasticum, vt puta chrisma, vel oleum sanctum, consecrationem altarium, vel ecclesiarum interueniente execrabili ardore auaritiae per pecunias acquisiuit, honore male adquisito careat, & emptor atque venditor & interuentor nota infamiae percellantur. *Innoc. ij. in conc. Rem. cap. 1. post Iuonis panor.*

C A P. I I I.

Illud quoque adijcientes praecipimus, vt pro chrismatis, olei sacri, & sepulturae * exactione nullum venditionis pretium exigatur. *Innoc. ij. in conc. Roma. cap. 18. Eugen. iij. in conc. Remen. cap. 16.*

* acceptione

C A P. I V.

Statutum est, vt cum chrisma presbyteris dioecesanis pro neophytis cōfirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipiatur, nec gratia Dei pretio benedictionis * affecta simoniacum interitum ementibus, vendentibusq. adsociet. *Barcinon. ij. cap. 2.*

*accepto

C A P. V.

1. q. 1. c. 102. Placuit, vt modicum balsami, quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur, quia a singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil vlterius exigatur; ne forte quod pro salute animarum per inuocationem sancti Spiritus consecratur, sicut Simon magus donū Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes damnabiliter venundemur. *Brac. ij. cap. 4.*

Act. 8.

C A P. V I.

Quisquis ab Episcopo sanctum in potestate presbyteris ad distribuendum tempore opportuno acceperit chrisma, nihil ab eis beneficij caussa tollere, aut petere praesumat. *Emeriten. cap. 9.*

C A P. V I I.

Quidam fratres dixerunt consuetudinis antiquae fuisse in eorū ecclesijs, vt pro balsamo emendo ad chrisma faciendum, siue pro luminaribus ecclesiae cōcinnandis, binos, vel quaternos denarios presbyteri darēt. Vnde omnes statuimus, vt sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum est; ita etiam pro balsamo, siue luminaribus emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Episcopi itaque de facultatibus ecclesiae balsamum emant. Luminaria singuli in ecclesijs suis concinnanda prouideant. *Cabilo. sub Carolo. c. 16. Burch. lib. 4. c. 93. Iuo lib. 1. tit. 2. c. 91. panor. & par. 1. c. 387. decr.*

1. q. 1. c. 106.

C A P. V I I I.

Nullus Episcoporum, vel ministrorum ipsorum deinceps pro distributione sacrorum ordinum, pro dedicatione sanctae ecclesiae, seu pro acceptione sacri chrismatis, vel pro immutatione titulorum aliquid exigere praesumat; & qui fecerit, conuictus canonicae subiaceat disciplinae. *Aquisgr. ij. sub Ludo. par. 1. c. 5.*

C A P. I X.

Vt nemo Episcoporum, vel quilibet minister ecclesiasticus propter sacrum chrisma aliquid muneris accipiat, neque denarios, vel quaelibet munuscula, quae per ministros Episcoporum a presbyteris inordinabiliter exigantur, *Melden. cap. 45.*

C A P. X.

Firmiter inhibemus, ne pro aliqua pecunia denegetur sepultura, vel baptismus; vel aliquod ecclesiasticum sacramentum, &c. absurdum esse iudicantes, quod de cetero pro chrismate, vel oleo aliquid exigatur: cū toties hoc prohibitum esse reperiatur. *Oxonien. c. 21.*

Communia de Confirmatione. Tit. XIV.

C A P. I.

Vasa altaris, & panni, vel pallia sint nitida, & integra, & si fuerint vetustate, vel aliquo casu corrupta, religioso, & puro loco abscondantur, vel igne crementur. vetus chrisma, & oleum similiter. *Gregor. vij. in conc. Roma. anno incer. cap. 27.*

C A P. I I.

Manifestum est, per crudelissimam, insanissimamq. saeuitiam, omne illic caelestium sacramentorum lumen extinctum. intercepta est sacrificij oblatio: defecit chrismatis sanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. *Leo epist. 73. ante fin. ad Leonem Aug. Ansel. lib. 9. cap. 40.* 1. q. 1. c. 69.

C A P. I I I.

Illi, qui baptizati sunt, per diuersitatem, & declinationem linguarum gentilitatis, tamen quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem, & sacri chrismatis vnctionem confirmari. *Greg. iij. epist. 5. in med.*

C A P. I V.

Quaesiuisti cum Ferrariēsis ciuitas interdicto sit, & excommunicationi supposita, & ideo sint ibidem praeter baptisma paruulorum, & paenitentiam morientiū, vniuersa sacramenta ecclesiastica interdicta: an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus consignare. Super quo tibi taliter duximus respondendum; quod sicut baptizari possunt, sic & baptizati ad confirmationem in frōtibus a te possunt sacro chrismate deliniri. *Innocen. iy. Episc. Ferrarien.* De sent. excom. c. 43. apud Greg. ix. & in 1. coll. c. 16. responso.

C A P. V.

De eo, qui in baptismate, quacumq. necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos cōmonebitur. *Arausi. cap. 1. Burch. lib. 4. c. 73. Iuo par. 1. c. 267. decr.* De consec. d. 4. cap. nullus. 125.

C A P. V I.

Quādo iure canonico Episcopus circumit parochiam ad confirmandū populū: Abbates, vel presbyteri parati sint ad suscipiēdū Episcopū in adiutorium necessitatis. *Synod. Suessionen.*

C A P. V I I.

Perlatum est ad nos, quod in quibusdam prouincijs plerique Episcopi post perceptionem cibi, & potus, solemniter soleant per impositionem manuum tradere Spiritum sanctū: quod tam excellenti ministerio prorsus non conuenire, & ita deinceps fieri nō debere, omnibus nobis visū est. quoniam credibile est, & auctoritas ecclesiae ita se habet, vt sicut Apostoli

stoli vnanimes existentes, Dominumq. collaudantes, & benedicentes; ita nimirũ ieiunantes accipere meruerunt paracletum Spiritum sanctum, eosq. non nisi ieiunos, sicut eorum acta docent, alijs eum tradidisse manifestum est. sicut enim baptisma, excepta infirmorũ caussa, non nisi a ieiunis celebratur sacerdotibus, ita etiam traditio Spiritus sancti, excepta praemissa caussa infirmorum, nõ nisi a ieiunis celebranda est Pontificibus. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib.1.cap.33.*

C A P. V I I I.

Presbyterorum, qui praesunt ecclesiae, ministerium esse videtur, vt de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant. Qua propter ab ortu natiuitatis cuiusq. ad se pertinentis praedictam curam habeant, ne aliquis eorum absq. renatione sacri baptismatis moriatur. Post acceptum autem sacrum baptisma, sine manus impositione Episcopi non remaneat. *Aquisgr. ij. sub Ludou. & Loth. par.3. cap.5.*

C A P. I X.

Statuimus etiam, ne Episcopi, quando pro confirmando populum parochias circumeunt, Archipresbyteros suos grauent. *Syno. Ticinen. cap. 15.*

C A P. X.

Constitutum est a sanctis patribus, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, &c. nisi symbolum, & orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his, quos ad loquendum aetas minime perduxit. *Theodulph. ad presbyt. Aurelianen. cap.22.*

C A P. X I.

Leuato me de venerabili fonte, induto vestibus candidis septiformis gratiae sancti Spiritus consignationem *(Siluester)* adhibuit beati chrismatis vnctione; & vexillum sanctae crucis in mea fronte liniuit, dicens: Signet te Deus sigillo fidei suae in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti in cõsignatione fidei: cunctusq. clerus respondit, Amen. Et adiecit Praesul: Pax tibi, &c. *Constantin. Imp. N. de primitiua Ecclesia, & de donatione Constantini.*

L I B E R X X I V.

Pars Prior de Eucharistia, vt Sacramento.

De materia, & forma Eucharistiae. Tit. I.

C A P. I.

Caenantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditq. discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit; & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum illud bibam vobiscum nonum in regno Patris mei. *Christus apud Matth. c. 26. a num. 26. ad 29. vide Marc. c. 14. & Lucam c. 22.*

C A P. I I.

Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem: & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam caenauit, dicens: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine; hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis; mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. *Paul. 1. epist. ad Cor. c. 11. a nu. 23. ad 27.*

C A P. I I I.

Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur. In qua idem ipse sacerdos, & sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur; transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 1.* *De sũma Trinit. c. 1. Gregor. ix. & in 4. coll. de fide cath. cap. 1.*

C A P. I V.

In sacramentorum oblationibus, quae inter missarum sollemnia Domino offeruntur, passio Domini miscenda est, vt eius, cuius corpus & sanguis conficitur, passio celebretur, ita vt repulsis opinionibus superstitionum, panis tantum & vinum aqua permistum in sacrificio offerantur. Non debet enim, vt a patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrumque permistum. quia vtrumque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. ipsa vero Veritas nos instruit, calicem & panem in sacramento offerre, quando ait: Accepit Iesus panem, &c. *Alex. epist. 1. post med. Tribur. c. 19. Burch. lib. 5. c. 5. Iuo par. 2. c. 15. decr. Anselm. lib. 9. c. 1. Caesar. lib. 13. cap. 2. Tarrac. lib. 3. cap. 87.* *De conse. d. 2. c. 1.* *Mat. 26. c*

C A P. V.

De fermento, quod die Dominico per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti,

cum omnes ecclesiae nostrae intra ciuitatem sint constitutae. quarum presbyteri, quia die ipsa propter plebem sibi creditam, nobiscum conuenire non possunt, idcirco fermentū a nobis confectum per acolythos accipiunt, vt se a nostra communione, maxime illa die, non iudicent separatos. quod per parochias fieri debere non puto: quia non longe portanda sunt sacramenta, nec nos per coemiteria diuersa cōstitutis presbyteris destinamus, vt & presbyteri eorum conficiendorum ius habeant, atque licentiam. *Innoc. epist. 1. cap. 5.*

CAP. VI.

Quoniam vestram Armeniorum ecclesiam a rectitudine fidei, quam ab Apostolis, & sanctis patribus traditam vniuersalis ecclesia tenet, in quasdam prauas exorbitasse sententias nobis relatum est; profecto nimium paterni affectus compassione doluimus. Quorumdam siquidem relatione didicimus, in celebrandis sacrificiorum salutiferis sacramentis, aquam vino penitus apud vos non admisceri; cum nemo christianus, qui sacra nouit euangelia, dubitet, e latere Domini aquam cum sanguine emanasse. *Greg. vij. lib. 8. regist. epist. 1.*

CAP. VII.

De conse. d. 2. in sacramento c. 5. In sacris nihil praeter corpus & sanguinem Domini offeratur, hoc est panis & vinum aqua mistum, &c. *Carth. cap. 37. G. Afric. cap. 4. L. Carth. iij. cap. 24. L. Burch. lib. 5. cap. 3. & 4. Iuo par. 2. cap. 13. & 14. decr.*

CAP. VIII.

In sacramentis aliud non offeratur, quam panis & vinum aqua mistū. *Hipponen. cap. 25.*

CAP. IX.

Nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineae speratur, & hoc non sine aqua mistum offerre praesumat: quia sacrilegium iudicatur, aliud offerri, quam quod in man-*Luc. 22.* datis sacratissimis Saluator instituit. *Aurelia. iv. cap. 4.*

CAP. X.

Non licet in altario in sacrificio diuino mellitum, quod mulsum appellatur, nec vllum aliud poculum extra vinum cum aqua mistū offerre: quia ad grandem reatum, & peccatum pertinet presbytero illi, quicumque aliud poculum extra vinum in consecratione sanguinis Christi offerre praesumpserit. *Antisio. cap. 8.*

CAP. XI.

De conse. d. 2. c. 7. Cum omne crimen, atque peccatum oblatis Deo sacrificijs deleatur, &c. Audiuimus quosdam schismatica ambitione cōtra diuinos ordines, & Apostolicas institutiones, lac pro vino in diuinis sacrificijs dedicare. Alios intinctam eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere. quosdam expressum vinū in sacramento Dominici calicis offerre, quod euangelicae & Apostolicae doctrinae contrarium, & consuetudini ecclesiasticae aduersum est, a quo fonte ordinata sacramentorum mysteria processerunt. Nam non lac, sed panem tantum, & calicem sub hoc sacramento cognoscimus commendata. Ait enim euangelica veritas: Accepit Iesus panem, & calicem, & bene- *Mat. 26.* dicens dedit discipulis suis. Cesset ergo lac in sacrificio, &c. Nec intincta eucharistia probatur, cum Apostolis corpus suum & sanguinē commendauit; seorsum enim panis, & seorsum calicis commendatio memoratur, &c. Quod vero ex expresso botro, id est, de vuarum granis populus communicatur, valde est omnino confusum. calix enim Dominicus, iuxta quod quidā doctor edisserit, vino & aqua permistus debet offerri, quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo quando in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credētium plebs ei, in quem credit, copulatur, & iungitur. Quae copulatio, & coniunctio aquae & vini sic miscetur in calice Domini, vt coniunctio illa non possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergo quando botrus solus offertur, in quo vini tantum efficientia demonstratur, sacramentum nostrae salutis negligitur, quod per aquam significatur, &c. Nulli deinceps licitum sit aliud in sacrificijs diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententiam conciliorum panem tantum & calicem vino, & aqua permistum. Aliter faciens tamdiu a sacrificando cessabit, quamdiu legitima paenitentiae satisfactione correptus, ad gradus sui officium redeat, quod amisit. *Brac. iij c. 1. Vorma. c. 4. vide* Cypria. *lib. 2. ep. 3. Burch. lib. 5. c. 1. & 2. Iuo lib. 1. tit. 4. c. 24. panor. & par. 2. c. 11. & 12. & 85. decr. Ansel. lib. 9. cap. 53. Tarrac. lib. 5. cap. 1.*

CAP. XII.

In Armenia vinum tantum in sacra mensa offerunt, aquamq. non miscent, &c. sed ex Apostolica traditione vinū aqua miscetur, cum ex latere Christi exisset sanguis, & aqua ad dandā vitam mundo, & in remissionē peccatorum; & vbi spiritalia lumina claruerunt, hic ordo a Deo datus seruatur. Etenim [Iacobus secundū *De conse. d. 1. c. 46. Iacobus.* carnē frater Domini Hierosolymitanae ecclesiae primus Antistes, & Basilius Caesariensis Episcopus, cuius gloria per totum mundū excurrit, scriptis mysticum nobis sacrificium tradiderunt, ita celebrari in diuino ministerio; ex aqua & vino sacrum calicē dederunt. Et Carthagine congregati sancti patres, ita aperte dixerunt, vt in sacris nihil plus, quam corpus, & sanguis Domini offeratur, vt ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aqua mistum. Si quis igitur Episcopus, aut presbyter non iuxta traditum ab Apostolis ordinē fecerit, & vinum aqua mistum nō obtulerit in sacrificio, deponatur, vt imperfecte celebrans, & tradita innouans. *Trul. c. 32. vid Carth. c. 37. G.*

CAP. XIII.

Delatū est, quod in quibusdā Hispaniarū partibus quidam sacerdotū partim nescientia simpliciti, partim temerario ausu prouocati non panes mūdos, & ex studio praeparatos supra-

men-

mēsam Domini in sacrificio offerāt, sed passim quo modo vnūquemq. aut necessitas impulerit, aut voluntas coegerit; de panibus suis vsibus praeparatis crustulam in rotunditatem auferant, eamq. super altare cum vino & aqua pro sacro libamine offerant, &c. Temeritati huius, aut nescientiae cupientes terminum ponere, id vnanimitatis nostrae delegit cōuentus, vt non alter panis in altaris Domini sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit praeparatus. neq. grande aliquid, sed modica tantum oblata; secundum quod ecclesiastica consuetudo retentat, &c. *Tolet. xvi. cap. 6.*

CAP. XIV.

Cum magister veritatis verū salutis nostrae sacrificium suis cōmendaret discipulis, panem tantum, & calicem sub hoc sacramento praebuisse cognoscimus. Ideoq. praeter panem & vinum cum aqua mistum aliud offerri non debet. Calix enim dominicus vino & aqua permistus debet offerri, &c. *Vormat. c. 4. vid. sup. Braca. iij. c. 1. Burch. lib. 5. c. 2. Iuo par. 2. c. 12. decr.*

CAP. XV.

Alexander successor Euaristi dixit: Non debet enim, vt a patribus accepimus, & ipsa ratio docet; in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrumq. permistū. quia vtrumq. ex latere eius profluxit; vt videlicet per hoc indicet, populos, qui secundum Ioannē, aquae sunt, a Christo, cuius sanguis in calice est, diuidi non debere. Cuius rei veritatem in hac sancta synodo confitemur, credimus, & confirmamus: ne vllus sine commistione vini, & aquae mysteria sacra cōficiat. *Tribur. c. 19.*

Apoc. 17.

CAP. XVI.

Frumentum, quod a pijssimis nostris Imperatoribus ecclesijs Libyae propter ariditatem illius prouinciae, & quia ibi omnino triticum non nascitur, praestitum est, in primis quidem, vt incruenta ex ipso hostia offeratur, &c. non permisit (*Dioscorus*) suscipere sanctissimos Episcopos illius prouinciae, &c. & ex hoc neque terribile, & incruentum sacrificium celebratū est. *Ischirion diacon. Alexan. apud syno. Chalc. act. 3. ante med.*

CAP. XVII.

Dum memoria fieret sanctorum martyrum, non est exhibitum vinum ad sacrificiū altaris, ad sanctificationem, & populi distributionem, nisi omnino paululum, & hoc infectū, atq. lutosum, & tēpore, quo fuerat vindemiatum: vt ex hoc cogerētur, qui deputati fuerant, ministrare de tabernis, & omninō infectos comparere sextarios, qui nec sufficerent; in tantum, vt hi, qui sanctū corpus distribuebant, innuerent ingredi eos, quia sanguis nō inueniretur: illis bibentibus & tunc, ac semper habētibus diuersū, & mirabile vinum, &c. *In libello Samuelis, & aliorū cōtra Ibam apud syno. Chalc. act. 10. post princ.*

CAP. XVIII.

De conse. d. 2. c. 4.

Nō oportet aliquid aliud in sanctuario offerri, praeter panem & vinum, & aquam, quae in typo Christi benedicuntur. quia dum in cruce penderet, de corpore eius sanguis effluxit, & aqua. haec tria vnū sunt in Christo Iesu. haec hostia & oblatio Dei in odorē suauitatis. *Mar. Brac. c. 55.*

Ioan. 19.

CAP. XIX.

Panes, quos Deo in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris coram vobis, nitide, ac studiose fiant, & diligenter obseruetur; vt panis, & vinum, & aqua, sine quibus missae nequeunt celebrari, mundissime, ac studiosē tractentur. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 5. Burch. lib. 5. c. 29. Iuo par. 2. c. 38. decr.*

CAP. XX.

Miltiades fecit, vt oblationes consecratae per ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur. quod declaratur fermentum. *Damas. in Miltiad. vid. Iuo par. 2. c. 63. decr. de Syric.*

CAP. XXI.

Syricius constituit, vt nullus presbyter missas celebraret per omnē hebdomadam, nisi cōsecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum; quod nominatur fermentum. Et vt Manichaei non participarent cum fidelibus communionem. quia ore polluto non liceret sanctum corpus Domini conuexari. & vt conuersus de Manichaeis non communicaret vsq. ad vltimum diem, quo viaticum acciperet. *Ex Pontific. Vide Iuo par. 2. c. 63. decr.*

Corpus Christi reuera est in eucharistia; & de effectu, quem in sumente producit. Tit. II.

Vide lib. xi. tit. xlviij.

CAP. I.

Accipite, & comedite: hoc est corpus meū, &c. *Christus apud Matth. c. 26. num. 27. vide tit. 1. in princip.*

CAP. II.

Ego sum panis viuus, qui de celo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in aeternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, &c. Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnē filii hominis, & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitā in vobis. Qui manducat meā carnē, & bibit meum sanguinē, habet vitam aeternā; & ego resuscitabo eū in nouissimo die. caro enim mea vere est cibus; & sanguis meus vere est potus. qui manducat meam carnē, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Christus apud Ioan. c. 6. num. 56.*

CAP. III.

Calix benedictionis, cui benedicimus; nōne communicatio sanguinis Christi est? Et panis, quē frangimus; nonne participatio corporis Domini est? *Paulus 1. ad Cor. c. 10. num. 16.*

CAP. IV.

Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panē, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, &c. *Paul. 1. ad Corinth. c. 11. vide tit. 1. num. 23.*

CAP. V.

Non decet, vt hi, qui corpus Christi cotidie proprio cōficiunt ore, tantā patiantur perse-

 cutio-

cutionem. *Felix ij. in syno. Rom. epist. 1. in prin.*

C A P. V I.

De conse. d. 2. c. 42. Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem, & vinum, quae ponuntur in altari, per mysterium sacrae orationis, & verba nostri Redemptoris substantialiter cõuerti in veram, ac propriam, ac viuificatricem carnem, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram patris, & verum sanguinem Christi, qui de latere eius effusus est, non tantum per signum, & virtutem sacramenti, sed in proprietate naturae, & veritate substantiae, sicut in hoc breui continetur, & ego legi, & vos intelligitis; sic credo, nec contra hanc fidem vlterius docebo, sic me Deus adiuuet, & haec sacra euangelia. *Conci. Rom sub* Gregor. *vij. ex vita eiusd. & ex regist. lib. 6. anno 1079. mensi Febr. & lib. 3. post epist. 17. Tarrac. lib. 5. cap. 57. alias 58.*

C A P. V I I.

Panis, qui super altare offertur, panis est quidem communis: sed quando ipse sacramento sacratus fuerit; corpus Christi in veritate fiet, & dicitur. Sic & vinum modicum aliquid digna existentia ante benedictionem; post sanctificationem spiritus, sangnis Christi efficitur. *Nicol. epist. ad Michaelem Imp. cuius initium est, Principatum.*

De ministris, qui conficiunt, vel tribuunt Eucharistiam. Tit. III.

Vide lib. vi. tit. iv. & lib. vij. tit. ij.

C A P. I.

Dist. 93. c. peruenit. 14. ALicubi presbyteris diaconi eucharistiam praebent, quod neque canon, neque consuetudo permittit; vt qui non possunt offerre, offerentibus dent corpus Christi: quidam etiã diaconi sunt, qui ante Episcopos eucharistiam (*sacramenta* L.) sumunt. Cessent igitur haec, & diaconi maneant intra suos modulos, cum Episcopi ministri sint, & presbyteris minores. accipient vero suo ordine post presbyteros, aut Episcopo eis, aut presbytero porrigente. *Nicaen. cap. 18. G. 14. L. Aquisg. cap. 41.* Burch. *lib. 5. cap. 26. Iuo part. 2. cap. 30. decr. Ansel lib. 7. cap. 55. Caesar. lib. 8. cap. 13.*

C A P. I I.

Sciscitantibus vobis, si a sacerdote, qui siue comprehensus est in adulterio, siue de hoc sola fama respersus est, debeatis communionem suscipere, nec ne: Respondemus. Non potest aliquis, quantumcumq. pollutus sit, sacramenta diuina polluere, quae purgatoria cunctarum remedia contagionum existunt, &c. Idcirco ab eo vsque quo Episcoporum iudicio reprobatur, communio percipienda est. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 71.*

C A P. I I I.

Diaconi corpus Christi tradere praesente presbytero non praesumant. quod si fecerint, ab officio diaconatus abscedant. *Arelaten. ij. cap. 15.*

C A P. I V.

Episcopum nullus saeculariũ fascibus praeditus iure suo contumaciter, ac perperam agẽs de sancta ecclesia, cui praeest, trahere audeat, &c. Nefas est enim, vt illius manibus Episcopus, aut iussione de ecclesia trahatur; pro quo semper Deum exorat, & cui inuocato nomine Domini ad saluationem corporis, animaeq. eucharistiam saepe porrexit. *Matisc. ij. cap. 9.*

C A P. V.

Presbyter illegitime coniugatus corpus Christi non det ceteris, neque aliud ministerium obeat, sed sua sede contentus sit. *Trull. c. 26.* *Dist. 28. c. 16. presbyterũ.*

C A P. V I.

Sicut in sacerdote consecratio, ita in ministro (*diacono*) dispensatio sacramenti est, &c. ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat. Ipsis etiã sacerdotibus propter praesumptionem non licet de mensa Domini tollere calicẽ, nisi eis traditus fuerit a diacono. Leuitae inferunt oblationes in altaria, componunt mensam Domini, operiunt arcam testamenti. non enim omnes vident alta mysteriorum, quae operiuntur a leuitis, ne videant, qui videre non debent; & sumant, qui * seruare non possunt, &c. Candidi ad hostias, & immaculati accedant, &c. *Isidor. de eccles. offic. lib. 2. cap. 8. apud Aquisgr. cap. 7.* * *sumere*

C A P. V I I.

Quidam nostrorum verorum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdã prouinciis, cõtra legem diuinam, canonicamq. institutionem, feminas sanctis altaribus se vltro ingerere, sacrataq. vasa impudenter contingere, & indumenta sacerdotalia presbyteris administrare, & quod his maius, indecentius, ineptiusq. est, corpus & sanguinẽ Domini populis porrigere, & alia quaeq. quae ipso dictu turpia sunt, exercere, &c. Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a religione christiana abhorret, ne vlterius fiat, inhibendum est. Proinde vnusquisque Episcoporum sollicite, sagaciterq. prouideat, ne in sua parochia tale quid fieri deinceps sinat. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 45.*

Ab haereticis non sumatur Eucharistia. Tit. IV.

C A P. I.

POenitentia, & communio a nemine, nisi a catholico suscipiatur. Quod si nullus adsit catholicus presbyter, rectius est sine visibili cõmunione persistere, & inuisibiliter Domino cõmunicare, quam eam ab haeretico sumendo, a Deo separari. Nulla enim, vt ait Apostolus, conuentio Christi ad Belial, neq. pars aliqua fideli cum infideli, &c. Nam sacram Christi cõmunionẽ, quamuis visibiliter, & corporaliter catholici propter imminẽtes haereticos habe- *2. Cor. 6.*

re non

re non possint: dum tamen mente Christo coniuncti sunt; eius communionem inuisibiliter sumunt. *Conc. Beneuent. sub Victor. iij.*

Energumeni possunt sumere Eucharistiam, sed non ministrare. Tit. V.

CAP. I.

d. 33. c. 5. VSque adeo sane comperimus, illicita quaeque pro rumpere, vt demoniacis, similibusque passionibus irretitis, ministeria sacrosancta tractare tribuatur: quibus si in hoc opere positis aliquid propriae necessitatis occurrat, quis de sua fidelium salute confidet, vbi ministros ipsos eurationis humanae tanta perspexerit calamitate vexari? Atque ideo necessario remouendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalu generetur infirmis. *Gelas. epist. 1. cap. 21.*

CAP. II.

Energumeni, qui ab erratico spiritu exagitatur, nomen, neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum, vt sua manu in ecclesia ministret. *Eliber. cap. 29.*

CAP. III.

Eos, qui a spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet: si vero fideles fuerint, dandam eis esse communionem. *Eliber. cap. 37.*

CAP. IV.

Energumeni baptizati, si de purgatione sua curent, & se sollicitudini clericorum tradant, monitisque obtemperent, omnimode communicent, sacramenti ipsius virtute, vel muniendi ab incursu daemonum, quo infestantur, vel purgandi, quorum iam ostenditur vita purgatior. *Arauf. cap. 14.*

CAP. V.

d. 33. c. 3. *immunter* Bene maiorum regulis definitum est, vt daemonijs, alijsque similibus passionibus irretitis, ministeria sacra tractare non liceat, &c. Definimus, vt nullus de his, qui aut in terram arrepti a daemonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur; vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscussi, se diuinis ingerant sacramentis; exceptis illis, qui varijs corporum incommoditatibus dediti* in huiusmodi passionibus in terram approbantur elisi, qui tamen & ipsi tamdiu erunt ab officij sui, & ordine, & loco suspensi, quousque vnius anni spatio per discretionem Episcopi inueniantur ab incursu daemonum alieni. *Tolet. xi. cap. 13. Burch. lib. 3. cap. 72. Iuo par. 2. cap. 125. decr.*

* *fine*

CAP. VI.

Si quis cum sit fidelis, a daemone corripiatur, debetne esse sanctorum mysteriorum particeps, an non? Respondeo, si mysterium non enunciet, nec vllo alio modo blasphemet, sit particeps: sed non singulis diebus. sufficit enim si statis solum temporibus. *Timoth. Episcop. Alex. respon. 3.*

De cultu, & veneratione maxima quae debetur Eucharistiae, & missae sacrificio. Tit. VI.

CAP. I.

SI quis ausus fuerit quidquam de consecratis in ecclesia abijcere, euangelii (*inquam*) depictum codicem, aut figuram crucis, &c. aut vti tamquam communibus sacratis Deo, &c. Si fuerint Episcopi, aut clerici, deponantur: si monachi, aut laici communione priuentur. *Nicaen. ij. act. 7. in fin.*

CAP. II.

Statuimus in cunctis ecclesiis, vt chrisma, & eucharistia sub fideli custodia, clauibus adhibitis, conseruentur; vt non possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda. Si vero is, ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur. Et si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori subiaceat vltioni. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 20.* *De custo. eucha. c. 1 Greg. ix. c. 1 de ba ptis. in 4. col.*

CAP. III.

Tribus gradibus commissa sunt sacramenta diuinorum secretorum, id est, presbytero, diacono, & ministro, qui cum timore, & tremore Dei reliquias fragmentorum corporis dominici custodiri debent, ne qua putredo in sacrario inueniatur, ne cum negligenter agitur, portioni corporis Domini grauis inferatur iniuria. communio enim corporis Domini nostri Iesu Christi, si negligenter erogetur, & presbyter minora non curet admonere officia, graui anathemate, & digna humiliationis plaga feriatur. Certe tanta in altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeat. quod si remanserint, in crastinum non reseruentur, sed cum timore, & tremore clericorum diligentia consumantur. Qui autem residua corporis Domini, quae in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conueniant; ne putent sanctae portioni commiscere cibum, qui per aqualiculos digestus in secessum funditur. Si ergo mane dominica portio editur, vsque ad sextam ieiunent ministri, qui eam consumpserunt: & si tertia, vel quarta hora acceperint, ieiunent vsque ad vesperam. sic secreta sanctificatione aeterna custodienda sunt sacramenta. *Clem. epist. 2. in princ. Burch. lib. 5. cap. 11. Iuo lib. 1. tit. 4. cap. 26. panor. & par. 2. cap. 21. & 64. decr. Anselm. lib. 8. cap. 38. in additis.* *De conse. dis. 2. c. 23.*

CAP. IV.

Iterum atque iterum de fragmentis dominici corporis demandamus. Calicem vero ad perferendum sanguinem Domini praeparatu cum tota mundicia ministerij minister praeparat, ne non bene lotus calix diacono peccatum

Dist. 23. c. 4. cum fiat offerent, &c. [Talis ad ministeriū eligatur clerici, qui digne possint dominica sacramenta tractare &c. De sacramentis delegant bene intuendis, vbi non murium stercora inter fragmēta dominicae portionis appareāt, neq. putrida per negligentiam remaneant clericorum, & conuenientes, qui accipere sibi medicinam desiderant, putrida cum viderint, magis cum ridiculo, & fastidio videantur accipere; & in peccatum magis decidant per negligentiam clericorum. Quapropter nemo clericus haec negligat, sed sacramenta diuina nequaquam negligenter contrectet. *Clem. epist. 2. ante med.*

CAP. V.

d. 5. c. vlt. Sanctae communionis mysterium in eisdem diebus (*loquitur de diebus, quibus menstrua mulieri consuetudo accidit*) percipere non debet prohiberi. Si autem ex magna veneratione percipere non praesumit, laudanda est: sed si percipit, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est, ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, vbi culpa non est, &c. *Greg. ad Aug. interrog. 10. Anselm. lib. 10. cap. 59. in additis. Caesaraugust. lib. 10. cap. 56. Tarraconen. lib. 6. cap. 225.*

CAP. VI.

Mat. 26. Vt corporibus defunctorum eucharistia non detur; nam scriptum est, Accipite, & comedite, *Carth. cap. 18. G. Cartha. iij. cap. 6. L. Antisiod. cap. 12. Trul. cap. 84.*

CAP. VII.

Placuit, vt intra sanctuarium altaris ingredi ad communicandum non liceat laicis viris, vel mulieribus, nisi tantum clericis, sicut & antiquis canonibus institutum est. *Bracaren. I. cap. 31.*

CAP. VIII.

Non licet mulieri nuda manu eucharistiam sumere. *Antis. cap. 36.*

CAP. IX.

Vnaquaeque mulier quando communicat, * si qua dominicalem suum habeat. Quod si * quem non habuerit, vsque in alium diem dominicum non communicet. *Antis. cap. 42.*

CAP. X.

Quia corpus Domini per ecclesias parochianas dicebatur nimia vetustate neglectum, statuerunt Episcopi in eodem concilio, vt corpus Domini non plus seruetur, quam a dominica in alteram. *Bituricen. cap. 2. apud syno. Lemouicen. act. 2.*

CAP. XI.

De corpore Domini mutando propter presbyteros, qui omnibus dominicis diebus ad ecclesias suas nequeunt adesse, placet ita instituui, vt ab omnibus valeat inexcusabiliter obseruari, &c. Itaque placet, vt corpus Domini in anno per duodecim terminos renouetur in omnibus illis ecclesijs, vbi incessanter custodiri solet, hoc est in pascha, in pentecoste, in natiuitate sancti Ioannis, ad vincula sancti Petri, in Assumptione sanctae Mariae, in festiuitate S. Michaelis, in omnium sanctorum, in S. Andreae, in natali Domini, in Hipopanti, in quadragesima, in media quadragesima. his enim distinctionibus anni omnes presbyteri ad proprias possunt recurre ecclesias, & ipsum corpus Domini, quod mutatur, non nisi a mundis ecclesiae ministris sumatur. *Lemouicen. act. 2. post canones conc. Bituricen.*

CAP. XII.

Panes, quos Deo in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris coram vobis nitide, ac studiose fiant. & diligenter obseruetur, vt panis, & vinum, & aqua, sine quibus missae nequeunt celebrari, mundissime, ac studiose tractentur. *Theodul. ad presbyt. Aurelian. cap. 5.*

De frequenti perceptione Eucharistiaei Tit. VII.

CAP. I.

De celeb. missarum c. 9 Dolentes Greg. ix. & cap. 2. eod. tit. in 4 col. SVnt & alij, qui missarum celebrant solēnia vix quater in anno, vel quod deterius est, interesse contemnunt. Et si quando dum haec celebrantur, intersunt, chori silentium fugientes, intendunt exterius collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina. Haec igitur, & similia sub paena suspensionis inhibemus, districte praecipientes in virtute obedientiae, vt diuinum officium diurnum pariter, & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent, & deuote. *Innoc. iij. in conc. Later. cap. 17.*

CAP. II.

De paenit. c. 12. Greg. ix. & cap. 2. eod. tit. in 4. col. Omnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno proprio sacerdoti, &c. Suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistiae sacramentum, nisi forte de consilio proprij sacerdotis ob aliquam rationabilem caussam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & viuens ab ingressu ecclesiae arceatur, & moriens christiana careat sepultura, &c. *Innocen. iij. in conc. general. Lateranen. cap. 21.*

CAP. III.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo facta oblatione non communicauerit; aut caussam dicat, vt si rationabilis fuerit, veniam consequatur: aut si non dixerit, communione priuetur, &c. *Apost. cap. 8. G. 9. L. Capitul. lib. 1. cap. 6.*

CAP. IV.

De conse. d. 1. c. 61. Omnes fideles, qui ingrediuntur ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseuerant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, vel vt inquietudines ecclesiae cōmouentes, conuenit communione priuari. *Apost. cap. 9. G. 10. L. Antioch. c. 2. Burch. lib. 2. cap. 67. & 68. Iuo*

68.Iuo par.6.cap.163.& 164.decret.

CAP. V.

Epiſcopus Deo ſacrificans teſtes ſecum habeat,& plnres,quam alius ſace dos,&c. *De conſe. d.1.c.52.* In ſolemnioribus diebus aut ſeptem, aut quinque aut tres diaconos, qni eius oculi dicuntur, & ſubdiaconos,atque reliquos miniſtros ſecum habeat, qui ſacris induti veſtimentis in fronte,& a tergo,& presbyteri e regione dextra, laeuaque contrito corde,& humiliato ſpiritu, ac prono ſtent vultu, cuſtodientes eum a maleuolis hominibus, & conſenſum eius praebeant ſacrificio. Peracta autem conſecratione omnes commnnicent, qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. ſic enim,& Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia. Seruite,inquit Dominus per prophetam *Pſal.2.* Dauid,in timore, & exultate ei cum tremore; adorate pure,ne forte iraſcatur,& pereatis de via,&c. *Anaclet.ep.1.in med.Burch.lib.3.c.71. & 77.Iuo par. 2.cap.67. decret. Anſel. lib.6.c. 132. Caeſar.lib.4. cap. 49. Tarraconen. lib.3. cap.49.*

CAP. VI.

Corpori, & ſanguini dominico cotidie in quadrageſima maiori,ſi debeatis communicare, conſultis. Quod vt fiat,Deum omnipotentem ſuppliciter exoramus,& vos omnes vehementiſſime cohortamur;ſi tamen mens in affectu peccandi non ſit, vel ſi hanc non de criminalibus peccatis conſcientia impaenitens, vel non reconciliata fortaſſis accuſet; vel ſi fratri diſcordanti quis veſtrum ſuo vitio reconciliatus minns exiſtat,&c.Interim tamen quadrageſima,quam mos eccleſiae maiorem appellat, omni eſt die ſeruato ſuperiori tenore communicandum. *Nicol. ad Conſulta Bulgar.cap.9.*

CAP. VII.

Inter cetera, quae tibi contra principem mundi,arma Deo fauente contuli,quod potiſſimum eſt, vt corpus dominicum frequenter acciperes, indicaui; & vt certae fiduciae Matris Domini te omnino committeres, praecepi; quid inde beatus Ambroſius videlicet de ſumendo corpore Domini ſenſerit,his in litteris intimaui: ait enim in libro quarto de ſa- *cap. 6.* cramentis inter cetera: Si mortem Domini annuntiamus, annuntiamus remiſſionem pec- *De conſe. d.2.c.14.* catorum. [Si quotieſcumque effunditur ſanguis Domini, in remiſſionem peccatorum funditur,debeo illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur. Item ipſe Ambroſius in libro quinto de ſacramentis. Si quotidianus eſt panis,cur poſt annum illum ſumas? quemadmodum Graeci in oriente conſueuerant facere: accipe cotidie, quod cotidie tibi proſit: ſic viue, vt cotidie merearis accipere; qui non meretur cotidie accipere, non meretur poſt annum accipere. Quo modo *Iob.c.1.b* Iob ſanctus pro filijs ſuis offerebat cotidie ſacrificium,ne forte aliquid vel in corde, vel in ſermone peccaſſent. Ergo tu audis,quod quotieſcumqne offertur ſacrificium,mors Domini, reſurrectio Domini ſignificetur,& ren iſ io peccatorum,& panē iſtum vitae non quotidianum aſſumis? Qui vulnns habet medicinam requirit. Vulnus eſt,quia ſub peccato ſumus; medicina eſt celeſte, & venerabile ſa r .mentum. Item Gregorius Papa in libro qu rto Dialogorū: Debemns itaque praeſens ſaeculum,vel quia iam conſpicimus defluxiſſe, tota mente contemnere,c ti liana Deo lacrymarū ſacrificia,cotidianas carnis eius,& ſanguinis hoſtias immolare.haec namq. ſingulariter victima ab aeterno interitu animam ſaluat,quae illam mortem vnigeniti per myſterium reparat, quod licet ſurgens a mortuis iam non moritur,& mors ei vltra non dominabitur, tamen in ſe ipſo immortaliter, & incorruptibiliter viuens pro nobis iterum in hoc myſterio ſacrae oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus ſnmitur, eius caro in populi ſalute partitur,eius ſanguis, non iam in manus infidelium,ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc ſacrificium, qnod pro abſolntione noſtra paſſionem vnigeniti filij ſemper imitatur,&c.Item Ioannes Chryſoſtomus Patriarcha ad Neophytos. Videte,quo vos cibo ſatietatis enutrit. Ipſe nobis cibi ſubſtantia eſt, atque nutrimentum. Nam ſicut mulier, affectionis natura cogente, genitum alere ſui lactis foecunditate feſtinat; ſic & Chriſtus, quos ipſe regenerat, ſuo ſanguine ſemper enntrit. Etenim vt idem Ioannes ſcribit ad Theodorum monachum. Lubricum genus eſt natura mortalis, cito quidem labitur, ſed non ſero reparatur; & vt facile cadit, ita & velociter ſurgit. Debemus,o filia, hoc ad ſingulare confugere ſacramentum ſingulare appetere medicamentum. Haec ideo cariſſima beati Petri filia ſcribere procuraui, vt fides,& fiducia in acipiendo corpus Domini maior tibi accreſcat. Talem quidem theſaurum, taliaqne dona,non aurum, non lapides pretioſos amore patris tui, caelo videlicet Principis, a me tua requirit anima, licet ab alijs ſacerdotibus longe meliora pro meritis poſſis accipere. *Greg.vij.lib.1.regiſt. epiſt.50. vel 47.ad Mathildem.Burch.lib.5..cap.18. Iuo par.2.cap.28.decret.Caeſar.lib.11.cap.16.*

CAP. VIII.

Omnes, qui ingrediuntur eccleſiam Dei,& *vide de conc.d.2. c.ſi quis. 18.* ſcripturas ſacras audiunt, nec commnnicant in oratione cum populo, ſed pro quadam intemperantia ſe a perceptione ſanctae communionis auertunt; hi de eccleſia remoueantur, quamdiu per confeſſionem paenitantiae fructus oſtendant,& precibus indulgentiam conſeqnantur. *Antioch.cap.2.Mart. Bracaren. cap.84.*

CAP. IX.

Qui intrant in eccleſiam,& numqnam com- *De conſe. d.2. hi, qui.c.20.* municant,admoneantur, quod ſi non communicant, ad paenitentiam accedant; ſi communicant, non ſemper abſtineant, ſi non fecerint,

abſti-

abstineantur, *Toletan. 1. cap. 13.*

CAP. X.

De conse. d. 2. c. 19. Saeculares, qui in natali Domini, pascha, pentecoste non communicauerint, catholici non credantur; nec inter catholicos habeantur. *Agathen. cap. 18. Burch. lib. 5. cap. 23. Iuo par. 2. cap. 33. decret. Caesaraug. lib. 11. cap. 19.*

CAP. XI.

De conse. d. 2. c. 16. & si non. Vt si non frequentius, vel ter laici homines in anno cōmunicent, nisi forte quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur. *Turonen. sub Carolo cap. 50. Capitul. lib. 2. c. 45. Burch. lib. 5. cap. 17. Iuo lib. 1. tit. 4. cap. 28. panor. & par. 2. cap. 27. decret. Caesar. lib. 11. cap. 15.*

CAP. XII.

De perceptione sacri corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi nihilominus monemus, vt quod christianae religioni expedit, & sicut vobis a patribus nostris admonitum est, in alijs conuentibus. quando possibile fuerit, faciatis, & vestro exemplo vobis famulantes, vt hoc faciant, instruatis. *Paris. sub Ludou. & Lotha. lib. 3. cap. 20. ad ipsos Imperatores.*

CAP. XIII.

Sane communicatio corporis Domini omni die dominico debuit celebrari. Ideoque necesse est, quantum ratio permittit, vt moderna corrigatur consuetudo, ne forte, qui longe est a sacramentis, quibus est redemptus; longe fit a salute, quam fuerat consecuturus. *Aquisg. ij. sub Ludou. par. vlt. cap. 21.*

CAP. XIV.

De conse. d. 2. c. 18. Si quis intrat ecclesiam Dei, & sacras scripturas audit, & pro luxuria sua auertit se a communione sacramenti, & in obseruandis mysterijs declinat constitutam regulam disciplinae; illum talem projiciendum de ecclesia catholica esse decernimus, donec paenitentiam agat, & ostendat fructum paenitentiae suae, & possit communionem percepta indulgentia promereri. *Mart. Brac. cap. 84. Antio. cap. 2. Capitul. lib. 7. cap. 176. in addit.*

CAP. XV.

Singulis diebus dominicis in quadragesima praeter hos, qui excōmunicati sunt, sacramenta corporis, & sanguinis Christi sumenda sunt, & in caena Domini, in vigilia paschae, & in die resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum. *Theodulp. ad presbyteros. Aurelian. cap. 41. Burch. lib. 5. cap. 19. Iuo par. 2. cap. 29. decret. Ansel. lib. 9. cap. 11.*

CAP. XVI.

Admonendus est populus; vt ad sacrosanctū sacramentum corporis, & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abstineat: &c. Quia sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere: ita etiam periculosum est, ab hoc, prolixo tempore abstinere: salua ratione eorum, qui excommunicati non quando eis libet, sed certis temporibus communicant: & religiosis quibusque sancte viuentibus, qui paene omni die id faciunt. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap. 44.*

De percipienda Eucharistia in caena Domini, vel in paschate. Tit. VIII.

Vide lib. xx. tit. vi.

CAP. I.

In caena Domini a quibusdam perceptio eucharistiae negligitur. quae quod in eadem die ab omnibus fidelibus, exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibitum est, percipienda sit; ecclesiasticus vsus demonstrat; cum etiam paenitētes eadem die ad percipienda corporis, & sanguinis dominici sacramenta reconcilientur. *Cabilo. sub Carolo cap. 47. Capitul. lib. 7. cap. 68. in additis. Burch. lib. 6. cap. 20. Iuo par. 2. cap. 30. decret.* De conse. d. 2. c. 17.

Quonam pacto se debeant comparare christiani ad perceptionem eucharistiae. Tit. IX.

CAP. I.

Quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne: reus erit corporis, & sanguinis Domini. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. qui enim manducat, & bibit indigne; iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. *Paul. epistul. 1. ad Corinthios cap. 11. a num. 27. ad 31.*

CAP. II.

Si laicis abstinentia imperatur *(a coniugibus)* vt possint deprecantes audiri; quanto magis sacerdos vtique omni momento paratus esse debet, munditiae puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur? qui si contaminatus est carnali concupiscentia, quid faciet? &c. *Syric. in syno. Rom. epist. 4. cap. 9. apud conc. Telen.*

CAP. III.

Ne excommunicato ecclesiastico, siue laico de fragmentis oblationum Domini ponatur ad mensam. Vnde scis tu, qui passim sacrarij panis indignis impendis, vnde nosti si a mulieribus mundi sunt? Vnde & Dauid ab Abimelech sacerdote interrogatus, cum panes sibi ad comedendum posceret, si mundus esset a muliere, cum se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducauit, &c. Si post ordinationem ministro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris; sacrarij nō intret limina, nec sacrificij portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad dominici corporis * portionem accedat, &c. *Clem. epist. 2.* De conse. d. 2. c. Tribus, 23. 1. Reg. 21. dist. 81. c. 19 ministris. * portationem

post

post prin. Iuo par.6.cap.87.decret. Caesaraug. lib.8.cap.59.

CAP. IV.

Sacerdotes, vel leuitae pudicitiam ex die ordinationis suae seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec praeterit dies, qua vel a sacrificijs diuinis, vel a baptismatis officio vacent. Nam (*Dist. 31. tenere c. 4. & 5. 1. Cor. 7.*) si beatus Apostolus ad Corinthios scripsit; Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi; & hoc vtique laicis praecepit: multo magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi iuge officicium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. Quod si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore sacrificare vsurpabit? aut qua conscientia, quo ve merito exaudiri se credit? cum dictum (*Tit. 1.*) sit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum, *Inno. epist. 2. cap. 9. & epist. 3. cap. 1. Iuo lib. 6. tit. 8. cap. 11. panor. & par. 6. cap. 94. decret. Anselm. lib. 7. cap. 132.*

CAP. V.

33. q. 4. c. 7. vir cũ propria. Si quis sua coniuge non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia vtitur; iste profecto siue de ingressu ecclesiae, seu de sumendo corporis dominici, & sanguinis mysterio, suo est relinquẽdus iudicio; quia a nobis prohiberi non debet, &c. Si illic, vbi Dominus per creaturã subditã (*Exo. 19.*) hominibus loquebatur, tanta prouisione est mundicia corporis requisita, &c. Quanto magis qui corpus Domini omnipotentis accipiunt, custodire in se carnis mundiciam debent; ne ipsa inaestimabilis mysterij magnitudine praegrauẽtur? &c. *Greg. ad August. interro. 10. Iuo par. 8. c. 88. decr. Tarra. lib. 6. c. 225.*

CAP. VI.

d. 6. c. 1. 2. Quaero si post illusionem, quae per somniũ solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat, vel si sacerdos est, sacra mysteria celebrare? Est in eadem illusione valde necessaria discretio, qua subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturae superfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione cõtingit. Et quidem cum ex naturae superfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo haec illusio non est timẽda; quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendus est, quam fecisse. Cum vero supra modum appetitus gulae in sumendis alimentis rapitur, atque id circo humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen vsque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterii, vel missarum solẽnia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi ministerium pro eo, quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alij, qui implere ministerium valeant, illusio per crapulam facta a perceptione sacri mysterij prohibere nõ debet, sed ab immolatione sacri mysterij abstinere, vt arbitror, humiliter debet: si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur, vt eorum animus etiam in somno corporis positus turpibus imaginationibus non foedetur, &c. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio dormientis, patet animus suus reatus. videt enim a qua radice inquinatio illa processerit, qui quod cogitauit sciens, hoc pertulit nesciens. Sed pensandum est, ipsa cogitatio vtrum suggestione, an delectatione, vel quod maius est, peccati consensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet sgugestione, delectatione, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum, &c. cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnino perpetratum non est; cum vero caro delectari caeperit, tunc peccatum incipit nasci; si autẽ etiam ex deliberatione consentit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est, in delectatione fit nutrimẽtum, in consensu perfectio. Et saepe contingit, vt hoc, quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cum caro sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur, vt ei ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscat. Vnde & ille celestis exercitus praecipuus miles gemebat dicens: Video aliam legem in membris (*Rom. 7.*) meis repugnantem legi mentis meae, & captiuum me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. Si autem captiuus erat, minime pugnabat: Quapropter, & captiuus erat, & captiuus non erat, sed pugnabat. Igitur legi mẽtis, lex quae in mẽbris est, repugnabat: pugnabat autem, quapropter captiuus non erat. Ecce itaque homo est, vt ita dixerim, captiuus, & liber; liber ex iustitia, quam diligit captiuus ex delectatione, quã portat inuitus. *Greg. ad August. interrogat. 11. Burch. lib. 5. cap. 43. Iuo par. 2. cap. 52. decr. Tarrac. lib. 1. cap. 157.*

CAP. VII.

Corpori, & sanguini dominico cotidie in quadragesima maiori, si debeatis communicare, consultis. Quod vt fiat, Deum omnipotentem suppliciter exoramus, & vos omnes vehementissime cohortamur, si tamen mens in affectu peccandi non sit, vel si hanc non de criminalibus peccatis conscientia impaenitens, vel non reconciliata fortassis accuset, vel si fratri discordanti quis vestrum suo vitio reconciliatus minus existat. Nam quem de horum aliquo conscientia mordet, grauari tanto munere, potius, quam remedium consequi quodlibet arbitramur. Indicium enim sibi secundum (*1. Cor. 11*) Apostolum manducat, & bibit. *Nicol. ad consulta Bulgaror. cap. 9.*

CAP.

CAP. VIII.

Cum laico abstinentia imperetur, vt possit orationi vacans, & Deum deprecans exaudiri; quanto magis sacerdotibus, vel leuitis, qui omni momento parati esse debent, in omni munditia, & puritate securi, ne aut sacrificium offerre, aut baptizare, si id temporis necessitas poposcerit, cogantur imparati, aut immundi? qui si contaminati fuerint carnali concupiscentia, qua fronte excusabunt, quo pudore vsurpabunt, qua conscientia, quo merito exaudiri se credent? *Turon. cap. 5.*

CAP. IX.

Oportet die sextae feriae passionis Domini mysterium crucis, quod ipse Dominus cunctis annuntiandum voluit praedicari, atq. indulgentiam criminum clara voce omnem populum praestolari; vt paenitentiae compunctione mundati, venerabile festum Dominicae resurrectionis, remissis iniquitatibus suscipere mereamur, corporisque eius, & sanguinis sacramentum mundi a peccato sumamus. *Toletan. iv. cap. 6.*

CAP. X.

Si quis ad sanctissimum corpus Domini accedit in synaxeos tempore, antequam de eo participet, manus componat in formam crucis, ita accedat, & communionem gratiae accipiat. Qui vero in auro, vel alia materia id recipiunt, male faciunt, cum praestet imago Dei his omnibus. Qui dederit eo modo communionem recipientibus, excommunicetur, & qui recipit. *Trul. cap. 101.*

CAP. XI.

Presbyteri omnino admonendi sunt, vt cum sacra missarum sollemnia peregerint, atque communicauerint; pueris, aut alijs quibuslibet personis astantibus corpus Domini indiscrete non tribuant. Qui si forte maioribus peccatis fuerint irretiti, magis sibi damnationem, quam remedium sumere noscuntur, iuxta sententiam

1. Cor. 11. Apostoli dicentis. Quicumque manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. *Turon. sub Carolo c. 19.*

CAP. XII.

In perceptione corporis, & sanguinis dominici magna discretio adhibenda est. Cauendum est enim, ne si nimium in longum differatur, ad perniciem animae pertineat, dicen

Ioan. 6. te Domino. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Si vero indiscrete accipiatur, timendum est illud, quod ait Apostolus:

1. Cor. 11. lus: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit. Iuxta eiusdem ergo Apostoli documentum, probare se debet homo, & sic de pane illo manducare, & de calice bibere, vt videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus, animamque suam praeparet se ad percipiendum

1. Reg. 21 tantum sacramētum, exemplo Dauid, qui nisi se fassus fuisset, abstinuisse ab opere coniugali ab heri, & nudius tertius, panes propositionis nequaquam a sacerdote accepisset. *Cabilo. sub Carolo cap. 46. Burchi lib. 5. cap. 24. Iuo par. 2. cap. 24. decret.*

CAP. XIII.

Habebit etiam Episcopus inter haec omnia, & castitatis eminentiam: ita vt mens, Christi corpus confectura ab omni inquinamento carnis sit munda, & libera. *Isido. de offic. eccl. cap. 6. apud Aquisg. cap. 9. ante fin.*

CAP. XIV.

Non solum ab opere se immundo abstineat; verum a iactu oculi, & cogitationis errore mens corpus Christi confectura sit libera. *Hieron. in epist. ad Titum. apud Aquisgranen. cap. 10. in fin.*

CAP. XV.

Qui in non voluntario nocturno fluxu fuerint; ij quoque propriam cōscientiam sequantur (*loquitur de his, qui ad Eucharistiam accedere volunt*) & se ipsos an de eo discernant, an non, considerent. Quemadmodum in cibis, qui discernit, inquit, si comederit, condemnatus est; in his quoque bonae sit conscientiae, & libere loquatur, secundum propriam cogitationem, qui ad Deum accedit. *Dionys. Alexandrinus in epist. ad Basilidem. cap. 4.*

CAP. XVI.

Tum demum polluimur, quando foeditissimum peccatū operamur. Quando autē naturalis excretio praeter voluntatē facta fuerit tunc naturae necessitate cum alijs, hoc quoq. sustinemus. D. *Athanasius epist. ad Ammum monachum.*

CAP. XVII.

Si vxor cum suo marito noctu cohabitarit, vel maritus cum vxore, vt fiat synaxis; debent ne communicare, an non? Respondeo non debent, cum clamet Apostolus, Ne frustremini 1. Cor. 7.
vos inuicem, nisi ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & rursus simul conueniatis, ne tentet vos Satanas propter intemperantiam vestram. *Timot. Episcop. Alexandr. respons. 5.*

CAP. XVIII.

Si laicus, qui somniauit, clericum interrogauerit; an debet ei permittere communicare, an non? Respondeo si subest quidem mulieris desiderium, non debet. Sin autem temptat eum Satanas, vt per hanc occasionem a diuinorum mysteriorum communione alienetur, debet communicare. Neque enim cessabit illum eo tempore tēptare, quando debet communicare eum inuadens. *Timoth. Episcop. Alexandr. cap. 12.*

CAP. XIX.

Admonendus est populus, vt ad sacrosanctū sacramentum corporis, & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abstineat: sed eum omni diligentia eligat tempus, quando aliquandiu ab opere coniugali abstineat, & vitijs se purget, virtuti-

tibus exornet, eleemosynis, & orationibus insistat, & sic ad tantum sacramentum accedat. Quia sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere; ita etiam periculosum est ab hoc prolixo tempore abstinere, salua ratione eorum, qui excómunicati, non quando eis libet, sed certis téporibus communicant, & religiosis quibusq. sancte viuentibus, qui paene omni die id faciunt. *Theodulph. ad presb. Aurel. cap.* 44.

Non denegetur Eucharistia leprosis, & alijs infirmis. Tit. X.

CAP. I.

Dist 5. c. ult p ult. Sanctae Communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. (*loquitur de muliere, quae menstruam consuetudinem patitur*) Si autem ex veneratione magna percipere non praesumit, laudanda est: sed si percipiat, non iudicanda. bonarum quippe mentium est, ibi etiam aliquo modo culpas suas agnoscere, vbi culpa non est: quia saepe sine culpa agitur, quod venit ex culpa. *Greg. ad Aug. interrog.* 10.

CAP. II.

Leprosis, si fideles Christiani fuerint, Dominici corporis & sanguinis participatio tribuatur, cum sanis autem conniuia celebrare negantur. *Greg. iij. epist. 4. ante fin. Vormat. c.* 31.

CAP. III.

Qui regio morbo vexantur, in ecclesia dum ad communionem venerint, post omnium suppletionem erunt ingessuri ad participandum munus. *Zachar. epist. 5. in med.*

CAP. IV.

Quamobrem non debeat is, cui sanguis ex ore, vel naribus profluerit, corpus, ac sanguinem Christi percipere, regula nulla docet. Nam quod inuitus quis patitur, in culpam ei non debet imputari, ac per hoc nec a participatione tanti remedij coërceri. Nouimus
Matt. 9. Mar. 5. Luc. 8. namque quia mulier, quae fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter veniens, vestimenti eius fimbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si itaque mulier haec in fluxu sanguinis posita vestimenti Dominici tactu non iudicatur indigna, immo ipsius Domini, nam ipse dixit, tetigit me aliquis? cur quibus sanguinis ex ore, vel naribus fluxum sustinent, non liceat salutifera Christi sacramenta percipere? *Nicol. ad consult. Bulgar. cap.* 65.

Eucharistia non denegetur illis, quibus mors impendet. Tit. XI.

CAP. I.

26. q. 6. c. 9. de his. & c. 6. si quis. De decedentibus antiqua, & canonica lex seruetur. Vt si quis decedat, vltimo, & maxime necessario viatico non priuetur. Si praeter spem communione percepta reuixerit, orationibus tantum communicet. Et generaliter quocumque decedente petente eucharistiam Episcopus exploret, & det ei oblationem. *Nicaen. cap. 13. G. 12. L. Mart. Brac. cap. 83. Triburien. 31. Burch. lib. 18. cap. 6. Iuo par. 15. cap. 31. decre.*

CAP. II.

Si quis de tertiae partis nominatione confisus (*loquitur de eo, quem tertia pars Cardinalium elegit Papam*) sibi nomen Episcopi vsurpauerit; tam ipse, quam qui cum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur; ita vt viatici etiam eis, nisi tantum in vltimis, communio denegetur, &c. *Alex. iij. in conc. Later. cap.* 1. *De elect. c 6. licet. Greg. ix. c. 15. eod. tit in 1. collect.*

CAP. III.

Si Episcopi, presbyteri, vel diaconi, siue sua sponte siue coacti, se rebaptizari permiserint, in paenitentia, si resipiscunt, iacere conuenit; nec orationi non modo fidelium, sed nec catechumenorum interesse, quibus communio laica in morte reddenda est. *Felix iij. in syno. Roma cap. 2. Burchar. lib. 4. cap. 99. Iuo par. 1. cap. 293. decret.* *De conse. d. 4. c eos, quos cap. 118.*

CAP. IV.

Clericis, monachis, aut saecularibus, qui se rebaptizari passi sunt, duodecim annorum indicitur paenitentia: at vero viaticú cum mors instat, conceditur *Felix iij. in syno. Rom. cap. 3. Burch. lib. 4. cap. 99. Iuo par. 1. cap. 293. decr.* *De conse. d. 4. c. 118.*

CAP. V.

Detestabiles illas nundinas, vel ferias, in quibus milites ex condicto conuenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audaciae temere congrediuntur, vnde mortes hominum, & animarum pericula saepe proueniunt, omnino fieri interdicimus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamuis ei poscenti paenitentia, & viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura. *Innoc. ij. in syno. Rom. c. 10. Eugen. iij. in conc. Rhemen. cap. 12. post Iuonis panor.* *vide cap. 1. de torneam.*

CAP. VI.

Qui acta paenitentia in fornicationem iterum incidunt, sola intra ecclesiam fidelibus orationi iungantur; a Dominicae autem mensae conuiuio segregentur: quibus cum ad Dominum caeperint proficisci, per communionis gratiam volumus subueniri. *Syric. epist. 1. cap. 5. Burch. lib. 19. cap. 57. Iuo par. 15. cap. 71. decr. Ansel. lib. 11. cap. 143. Caesar. lib. 15. cap. 9. Tarrac. lib. 6. cap. 28.* *33. q. 2. c. 12.*

CAP. VII.

Has impudicas, (*loquitur de monachis, & sanctimonialibus lapsis*) detestabilesq. personas a monasteriorum cactu, ecclesiarumq. cóuentibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusae in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio possint paenitudinis igne decoqui; vt eis, vel ad mortem saltem solius misericordiae intui-

tu, per communionis gratiam possit indulgentia subuenire. *Syric. epist. 1. cap. 6. Tribur. cap. 23. & 26. Ansel. lib. 11. cap. 143.*

CAP. VIII.

De consec. dist. 3. de paenitentib. c. 17.

Si quis *(paenitens)* aegritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus paschae relaxandum, ne de saeculo absque communione discedat. *Innoc. epist. 1. cap. 7. Capit. lib. 5. cap. 67. Caesar. lib. 15. cap. 27. Tarrac. lib. 4. cap. 36.*

CAP. IX.

Quaesitum est, quid de eis obseruari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiae voluptatibus dediti in extremo fine vitae suae paenitentiam simul, & reconciliationem communionis exposcunt, &c. Consuetudo prior tenuit, vt cōcederetur paenitentia, sed communio negaretur. nam cum illis temporibus crebrae persecutiones essent, ne communionis concessa faciliras homines de reconciliatione securos, non reuocaret a lapsu, negata merito cōmunio est, concessa paenitentia: ne totum penitus negaretur; & duriorē remissionem fecit temporis ratio. Sed postquā Dominus noster pacem ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore, cōmunionem dari obeuntibus placuit: & propter Domini misericordiā, quasi viaticū profecturis: & ne Nouatiani haeretici, negantes veniam, asperitatē, & duritiam sequi videamur. Tribuitur ergo cū paenitentia extrema cōmunio, vt homines huiusmodi vel in supremis suis permittēte Saluatore nostro, a perpetuo exitio vindicentur. *Innoc. epist. 3. c. 2. Tribur. cap. 31. in fin.*

CAP. X.

Condemnatus est Bassus a synodo, ita tamen vt in vltima die viaticum ei non denegetur propter humanitatem pietatis ecclesiae. *Xystus iy. epist. vni.*

CAP. XI.

16. q. 7. si forte. c. 1.

Qui ad iterandū baptismū vel metu coacti sunt, vel errore traducti, paenitentiam agant, &c. In quibus, si quis ita grauiter vrgeatur, vt dum adhuc paenitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalē sollicitudinem cōmunionis gratia subueniri. *Leo epist. 77. ad Necetā Episc. Aquilei. c. 6. Burch. lib. 4. c. 48. Iuo par. 1. c. 242. decr.*

CAP. XII.

De communione danda morientibus signis eam petentibus. *Leo epist. 89. ad Theodor. Forojul. Episc.*

CAP. XIII.

Virginibus sacris temere se quosdam sociare cognouimus, &c. his viaticum de saeculo transeuntibus, si tamen paenituerint, non negetur. *Gelas. epist. 1. cap. 22. Tribur. cap. 23. Raban. cap. 5. de paenit.*

CAP. XIV.

dist 50. c. 10. Ac ordens.

Presbyter depositus, qui ausus fuit offerre sacrificiū, priuatur perceptione eucharistiae, praeterquam in obitu. *Gregor. lib. 4. epist. 5. Venantio Episcopo Lunen.*

CAP. XV.

Qui patrem, matrem, fratrem, sororem occiderint, toto tēpore vitae suae non suscipiant Dominicum, nisi tempore exitus pro viatico. *Greg. ij. epist. 8. ante fin.*

CAP. XVI.

Apostatis paenitentibus non negetur viaticum. *Ancyr. cap. 6. vide lib. xi. tit. iv.*

CAP. XVII.

Si quis fidelis habens vxorem saepe fuerit mechatus, in fine mortis est conueniendus; & si se promiserit cessaturum, detur ei communio. Si resuscitatus rursus fuerit mechatus, placuit vlterius non edere eum de communione pacis. *Eliber. cap. 47.*

CAP. XVIII.

De his, qui apostatant, & antequam se ad ecclesiam repraesentent, nec quidē paenitētiam agere quaerunt, & postea infirmitate correpti, petunt cōmunionem; placuit eis non dandam communionem, nisi reualuerint, & egerint dignos fructus paenitentiae. *Arelat. 1. cap. 23.*

CAP. XIX.

De his, qui in paenitentia positi vita excesserunt: placuit nullum communione vacuum debere dimitti; sed pro eo, quod honorauit paenitentiam, oblatio illius recipiatur. *Arelat. ij. cap. 12. vide Carth. iv. cap. 79.*

CAP. XX.

Is, qui paenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum sacerdos venit, obmutuit, vel in phrenesim incidit; dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat paenitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius eucharistia, &c. *Carthag. iv cap. 76. Capitul. lib. 5. cap. 75. Burch. lib. 18. cap. 10. Iuo par. 15. cap. 8. decre. Ansel. lib. 11. cap. 16.* *26. q. 6. cap. 8.*

CAP. XXI.

Paenitentes, qui in infirmitate sunt, viaticū accipiant. *Carthag. iv. cap. 77. Iuo par. 15. cap. 9. decret.*

CAP. XXII.

Paenitentes, qui in infirmitate viaticum eucharistiae acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint. *Carthag. iv. cap. 78. Capitul. lib. 5. cap. 54. & 76. Burch. lib. 18. cap. 23. Iuo par. 15. cap. 10. decr. Ansel. lib. 11. cap. 15.* *26. q. 6. c. 8. in fin.*

CAP. XXIII.

Iuuenes in infirmitate positi *viaticum percipiant. *Barcinon. c. 9.* * benedictionem

CAP. XXIV.

Si qua vidua Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat, numquam communicet; morienti tantum ei sacramentum subueniat. *Toletan. c. 18. Mart. Bracar. cap. 29.*

CAP. XXV.

Paenitentes, tempore quo paenitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput a sacerdote, sicut vbique constitutum est, consequantur, &c. Viaticum tamen omnibus in morte positis non negandum. *Dist. 50. cap. 63.*

Agath.

Agath.cap.15. Burch.lib.19. cap.27. Ino par. 15.cap.17. decr. Capitul. lib.5.cap.58. & lib. 7. cap.310.

CAP. XXVI.

26.q.6.c. 7. Qui tecedunt de corpore paenitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eos communicare, quod morientis sufficit * consolationi secundum definitiones patrum, qui huiusmodi communionem congruentet viaticum nominauerunt, &c. *Arauf.cap.3. Raban.cap.36.de paenit. Burch.lib.18.cap.17. Iuo par.15.cap.39.decr.*

*reconciliationi

CAP. XXVII.

SI cui discrimen mortis immineat, damnationis constitutae tempora relaxentur. Si aegrotum accepto viatico reualescere fortasse contingit, statuti temporis spatia obseruare conueniet. *Epau.cap.36.*

CAP. XXVIII.

De promotionibus (*quorumdam clericorum, qui contra ecclesiae leges ordinantur*) si quis clericus, aut ciuis testis extiterit, quorum testimonio dum creditut, frequenter Pontificis ignorantia praeuenitur, cum agnitum fuerit, ordinationem illicite celebratam, anno integro a communione pellantur. Qui si in infirmitate deciderint, eis viaticum non negetur. *Aurelian.iij.cap.6.*

CAP. XXIX.

Si quis consecratae, vel deuotae, id est, religionem professae, vim inferre praesumpserit, a communione ecclesiastica vsque ad exitum repellatur, viatico tantum ei infirmitatis periculo reseruato. Quod si quae rapta dicitur, cum raptore habitare consenserit, & ipsa excommunicatione simili feriatur. Quae forma & de paenitentibus, ac viduis in proposito manentibus sub districtione ecclesiastica conseruetur. *Aurel.iij.cap.16.*

CAP. XXX.

Si quis paenitentiae benedictione suscepta, ad secularem habitum, militiamq. reuerti praesumpserit, viatico concesso vsque ad exitum excommunicatione plectatur. *Aurel.iij. cap.24.*

CAP. XXXI.

Perfugis communio tantum in exitu concedatur. *Tolet.vij.cap.1.*

CAP. XXXII.

Si quis Episcoporum magnatis cuiusquam vxorem, filiam, neptem, seu quolibet illum gradu adhibito pertingentem, quacūque fraude, vel subtilitate adulterina pollutione faedauerit, & honoris proprij gradum amittat, & sub exilij relegatione perpetuam excommunicationis sententiam perferat, qui tamen circa finem vitae communionis remedio adiuuandus est. *Tolet.xi.cap.5.*

CAP. XXXIII.

23.q.8.c. 30. His, a quibus Domini sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis agitare non licet, &c. si quisquam horum immemor praeceptorum, aut in ecclesiae suae familijs, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit; & concessi ordinis honore priuetur, & loco, sub perpetuo quoque damnationis teneatur religatus ergastulo. Cui tamen communio exeunti ex hac vita non neganda est propter Domini misericordiam, qui non vult peccatoris mortem, sed vt conuertatur, & viuat. *Tolet.xi.cap.6. Raban.cap.30.de paenit. Burch.lib.1.cap.201. Iuo par.5.cap.315. decr. Caesar.lib.5. cap.62. Tarrac.lib.4.cap.69.* Ezech.18 & 33.

CAP. XXXIV.

Qui huius nefariae actionis patratores extiterint, quiq. in his turpitudinibus sese implicati permiserint, & contra naturam masculi in masculos hanc turpitudinem operati fuerint, &c. nisi eos digna satisfactio paenitentiae accipere corpus & sanguinem Christi in fine permiserit, nec in exitus sui die secundum canonum instituta communionis perceptione se nouerint teleuari. *Tolet.xvi.cap.3.*

CAP. XXXV.

Mulieri, quae votum castitatis violauit, & ea de caussa agit paenitentiam, non negetur viaticum, cum ei mors impendet. *Synod. Foroiul.cap.11.*

CAP. XXXVI.

Presbyter qui praeest ecclesiae, si finem alicuius vrgentem perspexerit, commendet animam christianam Domino Deo suo more sacerdotali, cum acceptione sacrae communionis, corpusq. sepulturae, non vt mos est gentilium, sed sicut christianorum. *Aquisgr.ij.sub Ludo.par.3.cap.5.*

CAP. XXXVII.

Ab infirmis in mortis periculo positis per presbyteros pura est inquirenda confessio, non tamen illis imponenda quantitas paenitentiae, sed innotescenda, &c. & ideo secundum canonicam auctoritatem ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus ecclesiasticis sacra cū vnctione Dei animati, secundum statuta sanctorum patrum cōmunione viatici reficiantur. *Magun.sub Rabano cap.26. Burch.lib.18.cap.14. Iuo par.15. cap.36. decret. Caesar. lib.15. cap.25. Paenit. Rom. tit.9.cap.7.* 26.q.7.c. 1.

CAP. XXXVIII.

Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne paenitentibus communio in fine secundum canonicum iussum danda est; cur non etiam eis, qui pro suis peccatis paenam extremam persoluunt? *Magun. sub Raban. cap.27. Vormat.cap.79. al.80.*

CAP. XXXIX.

Patricidis paenitentibus viaticum non negetur. *Vormen.cap.30.*

CAP. XL.

Si fur, vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis desperatus putatur, atq. reconciliari se mysterijs sacrosanctis, habitu corporis, & voluntate piae mentis depreca- 13.q.2.c. 31 furer. de furt.c. 1. Greg. ix & c. 4. eo tit in 1. collect.

Z 2 tur,

ter, Deoq. & sacerdoti, comite vita, emendationem morum, & actuum confitetur, communionis gratiam non negamus tribuendam, *Triburien. cap. 31, Burch. lib. 11. cap. 59. & 75. Iuo par. 13. cap. 45. & par. 14. cap. 123. decr. vide post concil. Lateranen. Alexand. iij. par. 34. cap. 3.*

C A P. X L I.

Qui Episcopum dolo occidit, communionem sanctam accipere non potest; in exitu autem vitae pro misericordia ei viaticum detur. *Lemouic. actio. 2.*

C A P. X L I I.

Cum est interdictum, infirmis remedio paenitentiae, & communionis subueniatur. *Pictau. cap. 1.*

C A P X L I I I.

Ne viaticum negetur homicidae paenitenti, si ante paenitentiae terminum e viuis excedat. *Greg. Nyssenus ad Latoium cap. 5.*

C A P. X L I V.

26. q. 6. c. 6. Si quis de corpore exiens nouissimum & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur, &c. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione, & probatione Episcopi accipere debent. *Mart. Bracar. cap. 83, Nicaen. cap. 13.*

C A P. X L V.

Syricius constituit, vt Manichaei non participarent cum fidelibus communionem: quia ore polluto non liceret sanctum corpus Domini conuexari. & vt conuersus de Manichaeis non communicaret vsque ad vltimum diem, quo viaticum acciperet. *Ex Pontif.*

Quibus de causis prohibeantur clerici, aut laici a perceptione Eucharistiae. Tit. XII.

C A P. I.

De his, quae fiut a ma pa. cap. c. 1. Greg. ix. & in 3. collect. PRaesenti decreto statuimus, vt nisi a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum, appellatione remota, semper praeualeat, & suum consequatur effectum, quod a maioris, vel sanioris parte capituli fuerit constitutum, &c. Si quis huiusmodi consuetudines, quae non ratione iuuantur, nec sacris cōgruunt institutis, iurare praesumpserit, donec congruam egerit paenitentiam, a perceptione Dominici corporis fiat alienus. *Alex. iy. in conc. gen. Later. cap. 16.*

C A P. I I.

De vsur. cap. 3. Greg. ix. & c 2. eo. ti. 1. in 1. coll. Vsurarij manifesti nec ad communionem admittantur altaris; nec christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, sed nec eorum oblationem quisquam accipiat, &c. *Alex. iij. in conc. Later. cap. 25.*

C A P. I I I.

Ne ad communionem recipiantur ecclesiae (*loquitur de ijs qui quibusdam haereticis fauebant*) nisi societate illa pestifera, & haeresi abiuraris, &c. Illos autem, qui admonitioni Episcoporum in huiusmodi parere contempserint, a perceptione corporis & sanguinis Domini iubemus fieri alienos. *Alexan. iij. in conc. Later. cap. 27.* *De haer. c. 7. in 1. collect.*

C A P. I V.

Peregrini Episcopi, presbyteri, diaconi etiam cum commendatitijs non admittantur ad communionem; nisi in religione probati sint. *Apost. 32. G. 34. L.*

C A P. V.

Quosdam christianos ad apostasiam transeuntes, & idolorum cultu, ac sacrificiorum contaminatione profanatos a Christi corpore, & sanguine, quo dudum redempti fuerunt, renascendo, iubemus abscindi, &c. *Syric. epist. 1. cap. 3.* 33. q. 18. c. 18.

C A P. V I.

De his non incongrue dilectio tua Apostolicam sedem credidit consulendam, qui acta paenitentia tanquam canes, ac sues ad vomitus pristinos, & volutabra redeuntes, & militiae cingulum, & ludicras voluptates, & noua coniugia, sibi inhibitos denuo appetiuere concubitus. De quibus quia iam suffugium non habent paenitendi, id duximus decernendum, vt sola intra ecclesiam fidelibus oratione iungantur, sacris mysteriorum celebritatibus, quamuis non mereantur, intersint, a Dominicae autem mensae conuiuio segregentur, &c. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad Dominum caeperint proficisci, per communionis gratiam volumus subueniri. *Syric. epist. 1. cap. 5. Burch. lib. 19. cap. 57. Iuo par. 15. cap. 71. decr. Ansel. lib. 11. cap. 143. Caesar. lib. 15. cap. 9. Tarrac. lib. 6 cap. 28.* 33. q. 2. c. 12.

C A P. V I I.

Non tamen pro hac re sacri corporis, ac sanguinis Domini communione priuandi sunt, cōiuncti ante baptisma cum vxore patris, vel fratris. si post baptisma id perpetrauerunt, corporis, & sanguinis Domini communione priuandi sunt. *Greg. ad Aug. inter. 7.*

C A P. V I I I.

Si quis maleficio interficiat alterum, eo quod sine idololatria perficere scelus non potuit, nec in fine impertiendam esse illi communionem. *Elibe. cap. 6. Haec eadem poena imponitur in multis capitibus huius concilij Eliberit.*

C A P. I X.

Clericus, vel laicus non communicet in aliena plebe sine litteris Episcopi sui, &c. ita nemo subtilis fugiens alterius communionem, ad alterum latenter accedet. *Carthag. 1. cap. 7. L. vide Agathen. cap. 52.*

C A P. X.

Qui sacramento se obligauerit, vt litigans cum quolibet, ad pacem nullo modo redeat, pro periurio vno anno a communione

nione sanguinis, & corporis Domini segregatus, reatum suum eleemosynis, fletibus, & quantis potuerit ieiuniis absolvat. *Iler. cap. 7. refert. Trost. cap. 11. Raban. cap. 20. de paenit. Burch. lib. 12. cap. 17. Iuo par. 12. cap. 74. decr.*

C A P. X I I.

dist. 81. c. 14. Si Diaconus, vel presbyter pro reatu suo se ab altaris communione sub paenitentis professione submouerit: * sic quoque si alij defuerint, & caussa certa necessitatis exoritur, poscentem baptismum liceat baptizare. *Aurel. cap. 14. vel 12. Iuo par. 6. cap. 368. & par. 15. cap. 18. decr. Tarrac. lib. 6. cap. 4.*

* hic

C A P. X I I I.

Ne quis fidelium propinquam sanguinis sui, vsque quo affinitatis lineamenta generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari, &c. Si quis huius decreti temerator exstiterit, ac vetitū violare praesumpserit, tanto grauiore sententia mulctandum, &c. tantoq. annosioris excommunicationis tempore a Christi corpore, & fraternitatis consortio sequestretur, quanto fuerit propinquioris sanguinis contagione pollutus. *Tolet. ij. cap. 5.*

C A P. X I V.

Quicumque res ecclesijs delegatas iniuste possidens praesumpserit retinere, &c. ab omnibus ecclesijs segregatus, a sancta communione habeantur extraneus, &c. Indigne enim ad altare Domini propinquare permittitur, qui res ecclesiasticas audet rapere, & iniuste possidere. *Turon. ij. cap. 26. Paris. cap. 1.*

C A P. X V.

Sunt qui in festiuitate cathedrae Petri Apostoli * cibos mortuis afferunt, & post missas redeuntes ad domos proprias, ad gentilium reuertuntur errores, & post corpus domini sacratas Daemoni escas accipiunt, &c. Episcopi ab ecclesia sancta repellant, nec participare sancto altario permittant, qui gentilium obseruationes custodiunt, quid enim Daemonibus cum Christo commune, cum magis sumendo cibum delicta videatur addere, quam purgare? *Tur. ij. cap. 23.*

* victimas.

C A P. X V I.

A paschali gaudio depellatur, nec in eo sacramentum corporis, & sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis eius per abstinentiam non honorauit. *Tolet. iv. cap. 7.*

C A P. X V I I.

Clericus qui alleluia in quadragesima, vel Kalen. Ianuar. decantat; ordinis officio, & cōmunione paschae priuetur. *Tolet. iv. cap. 10. vide Turon. ij. cap. 23.*

C A P. X V I I I.

Quicumq. deinceps propter accipiendam sacerdotis dignitatem quodlibet praemium fuerit detectus obtulisse, ex eodem tempore se nouerit anathematis opprobrio condemnatum, atque a participatione Christi corporis, & sanguinis alienum, ex quo illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium. *Tolet. viij. cap. 3.*

C A P. X I X.

Qui in diebus quadragesimae esum carniū praesumpserit attemptare, non solum reus erit resurrectionis dominicae, verum etiam alienus, ab eiusdem diei sancta communione, & ipsius anni tempore ab omni esum carnium abstineat. *Tolet. viij. cap. 9.*

C A P. X X.

Discordantium fratrum oblationes, iuxta antiqui canonis definitionem, nullo modo recipiendas esse censuimus. &c. Et vt antequam eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam communionis sanctae percipiat, sed geminato tempore per paenitentiam compensabunt, quod discordiae seruierunt. *Tolet. xi. cap. 4.*

C A P. X X I.

Qui huius nefariae actionis patratores exstiterint, quiq. in his turpitudinibus sese implicari permiserint, & contra naturam masculi in masculos hanc turpitudinem operati fuerint, &c. nisi eos digna satisfactio paenitentiae accipere corpus, & sanguinem Christi in fine permiserit, nec in exitus sui die secundum canonum instituta communionis perceptione se nouerint releuari. *Tolet. xvi. cap. 3.*

C A P. X X I I.

Sancti Dei, qui ante nos ecclesiam rexerunt, eos, qui voluntarium homicidium fecerint, paenitentiam, quandiu viuerent, facere statuerunt, & vt nunquam acciperent sanctam communionem, nisi in fine pro viatico, decreuerunt. *Tullen. in epist. ad Rotber. & alios post med.*

C A P. X X I I I.

Imaginum destructor sit extorris a corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, vel totius ecclesiae vnitate, atque compage. *Greg. iij. in Syno. 93. Episcop. ex Pontif. post princip.*

Vide plura in libris de poenis peccatorum in III. Parte.

De communione laica.
Tit. XII.

C A P. I.

Qvos Episcopos, presbyteros, vel diaconos fuisse constiterit, (*loquitur de his, qui fuerunt rebaptizati*) & seu optantes forsan, seu coactos lauacri illius vnici, salutarisq. claruerit fuisse iacturam, &c. vsq. ad exitus sui diem in paenitentia, si resipiscunt, iacere conueniet, nec orationi non modo fidelium, sed nec catechumenorum omnimodis interesse, quibus communio laica tantum in morte reddenda est. De conse. d. 4. c. eos, quos. 118.

Felix iij. in Synod. Rom. cap. 2. Burch. lib. 4. cap. 99. Iuo par. 1. cap. 293. decr.

CAP. II.

Sane si (*Fhotius*) viua voce, & proprio ser ipto nobis, in omnibus, quae tam per nos, quam per decessorem meum statuta sunt, obedire spoponderit, & praedicti prophani conciliabuli paenitentia motus gesta damnauerit, laicae communionis ei gratiam non negamus. *Hadria. ij. in synod. Rom. cap. 2. apud syno. viij. sub eodem Hadria. act. 7.*

CAP. III.

Si presbyter, diaconus, clericus relinquat sine licentia sui Episcopi suam paroeciam, in alia non ministret. Si ab Episcopo reuocetur & contempserit, vt laicus communicet. *Apost. cap. 15.*

CAP. IV.

Dist. 34. cap. 5. Quisquis sane clericus, aut viduam, aut certe secundam coniugem duxerit; omni ecclesiasticae dignitatis priuilegio mox nudetur, laica sibi tantum communione concessa; quam ita demum poterit possidere si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat. *Syric. epist. 1 cap. 11. Iuo par. 6. cap. 31. decret. Ansel. lib. 8. cap. 5. Tarrac. lib. 3. cap. 28.*

CAP. V.

1. q. 1. c. 9. homini S. cum ergo. Nostrae lex ecclesiae est, venientibus ab haereticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem, laicam tantum tribuere communionem. *Innoc. epist. 22. c. 4.*

CAP. VI.

Non bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant caussa vtilitatis, aut necessitatis fieri posse, (*loquitur de mutationibus Episcoporum*) quoties communis vtilitas, aut necessitas persuaserit. Nullum enim ex his, aut ex alijs, qui meliori consilio mutauerunt ciuitates necessitate quadam, vel vtilitate ecclesiastica, aut laica communione carere reperimus, nec vllatenus vmquam fieri debet. *Pelag. y. epist. 2. post princ.*

CAP. VII.

De quodam presbytero deposito, & de subdiaconis quibusdam itē depositis, quibus conceditur facultas communicandi inter laicos. *Grego. lib. 4. epist. 5. & epist. 16.*

CAP. VIII.

Quicumque sane tacuerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiam (*loquitur de Diaconis*) si postea ad nuptias venerint, a ministerio, vel clero cessare debebunt, laicam tantum recipientes communionem. *Ancyran. cap. 10. in secunda editione.*

CAP. IX.

Si quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit, eum, acta legitima paenitentia post triennium accipere communionem, Quod si alius detexerit, post quinquennium, acta paenitentia, accipere communionem laicam debere. *Elsber. cap. 76.*

CAP. X.

Si Episcopus, presbyter, diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsauerit, aut testimonium falsum dixerit, ab officij honore depositus, in monasterium retrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantum communionem accipiat. *Agathen. cap. 50.* Dist. 50. cap. 7.

CAP. XI.

Nullus clericorum a subdiacono, & supra propriae vxori misceatur. Quod si fecerit, laica communione contentus, iuxta priorum canonum statuta, ab officio deponatur, quem si ita viuentem Episcopus ad officium admiserit, Episcopus sit tribus mensibus a suo officio sequestratus. *Aurelian. iij. cap. 2.*

CAP. XII.

Si quis (*clericus*) superbia elatus officium suum implere noluerit, laica communione contentus, ab ordine depositus habeatur. *Aurelian. iij. cap. 19.*

CAP. XIII.

Ebbo Archiepiscopus pro reatibus, & criminibus confessis in synodo deiectus fuit; & a Sergio Papa confirmante deiectionem illius damnatus extitit, vt in laica tantummodo communione permaneret, &c. sedes Apostolica per Sergium Papam dictum Ebbonem damnauit Episcopum, adeo vt inter laicos communionem tantum habere mereretur. *Syno. apud S. Medard. in accusatione Hincmari, post med.*

CAP. XIV.

Qui peccatum ad mortem peccant clerici, a gradu quidem deponuntur, a laicorum autem communione non arcentur. *Basil. ad Amphiloch. cap. 32.*

De peregrina communione. Tit. XIV.

CAP. I.

Contumaces clerici ab Episcopis corrigantur; & si qui prioris gradus elati superbia, communionem fortasse contempserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur. *Agathen. cap. 2. Iuo par. 6. cap. 366. decr. Capitul. lib. 7. cap. 311. & in addit. cap. 280.* Dist. 50. cap. 21.

CAP. II.

Si quis clericus furtum ecclesiae fecerit, peregrina ei communio tribuatur. *Agathen. cap. 5. Raban. cap. 18. de paenit.* 12. q. 2. c. 11. clerici.

CAP.

CAP. III.

Quod in quibusdã schismaticis, magis quam haereticis recipiẽdis Nicaenũ conciliũ statuit, a singulis per territoria sua, hoc etiã praesens cõuentus in hoc statuit ab omnibus seruari debere; *(loquutur synodus de quodam, qui fuerat ordinatus Episcopus a duobus tantum, & sine auctoritate Metropolitani)* id est, vt euicumque de fratribus tale aliquid caritatis concilia dictauerint, liceat ei in vnam parochiarum suarum ecclesiam* concedere, in qua, aut Chorepiscopi nomine, vt idem canon loquitur, aut peregrina, vt aiunt, communione foueatur. *Rhegien. cap. 3. vide Nicaen. cap. 8.*

*al crede re

CAP. IV.

1. q. 2. c. 38. Clericus, qui sede Episcopi sui vacante quidpiam abstulit, reus sacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & vix quoque peregrina ei communio concedatur. *Ilerd. cap. 16.*

De iis, qui acceptam Eucharistiam non consumunt. Tit. XV.

CAP. I.

SI quis acceptam a sacerdote eucharistiam, non sumpserit, velut sacrilegus propellatur. *Tolet. i. cap. 14.*

CAP. II.

Eucharistiae gratiam si quis probetur acceptam non consumpsisse in ecclesia, anathema sit in perpetuum. *Caesar. cap. 3.*

CAP. III.

In canone Toletani concilij primi praeceptum est, vt si quis acceptam a sacerdote eucharistiã non sumpserit, velut sacrilegus propellatur, nec adiecta est ibi discretio voluntatum, cum & infidelis infideliter accipiat, & fidelis fideliter accipiat, quod naturalis illum necessitas, deglutire non finat, &c. Quod in multorum exitu vidimus, qui optatum suis votis sacrae communionis expetentes viaticum, collatam sibi a sacerdote eucharistiam reiecerunt; non quod infidelitate haec agerent, sed quod praeter dominici calicis haustũ, traditam sibi non possent eucharistiam deglutire, &c. Quicumque ergo fidelis ineuitabili qualibet infirmitate coactus, eucharistiam perceptam reiecerit, in nullo ecclesiasticae damnationi subiaceat: Nec qui talia, aut tempore infantiae faciunt, aut in qualibet mentis alienatione positi, qui quod fecerint, ignorare videntur. Iam vero quicumque aut de fideliũ, vel infidelium numero corpus Domini absque ineuitabili, vt dictum est infirmitate proiecerit, si fidelis est perpetua communione priuetur, si infidelis est, & verberibus subdatur, & perpetuo exilio relegetur. Quod si horum quilibet huiusmodi excessus digna paenitentiae satisfactione defleurit, post quinquenniũ licebit illum communioni pristinae reformari. *Tolet. xi. cap. 11.*

Communia de Eucharistia. Tit. XVI.

CAP. I.

NE aliquis communicet de altari, nisi corpus separatim, & sanguinem similiter, nisi per necessitatem, aut per cautelam. *Vrban. y. in conc. Claramon. cap. 28.*

CAP. II.

Eos, qui religiositatis speciem simulantes, dominici corporis, & sanguinis sacramentum, baptisma puerorum, sacerdotium, & ceteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnant foedera nuptiarum, tamquam haereticos ab ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per potestates exteras coërceri praecipimus. Defensores quoque ipsorum eiusdem damnationis vinculo innodamus. *Innocen. ij. in synod. Rom. cap. 17.*

CAP. III.

Quod asseritis, Graecos vos prohibere cõmunionem suscipere sine cingulis, quibus sacrae scripturae testimonijs hoc prohibere iure probentur, nos penitus ignoramus: nisi forte illo, quo Dominus praecepit, dicens: Sint lumbi vestri praecincti. Verum hoc sancti euangelii testimonium non per litteram, sed per spiritum oportet impleri. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 55.* Luc. 12.

CAP. IV.

Episcopos ab eo, qui non communicat, munera non accipiat. *Eliber. cap. 28.*

CAP. V.

Placuit, vt corporibus defunctorum eucharistia non detur, *Carth. iij. cap. 6.*

CAP. VI.

Admistionem eucharistiae simul consecrandam censuimus. *Arausi cap. 17.*

CAP. VII.

Vt corpus Domini in altari, non in * armario, sed sub crucis titulo componatur. *Turon. ij. cap. 3.*

*in imaginario

CAP. VIII.

Cyprianus dicit: Itaque in oratione dominica panem nostrum, id est Christum, dari nobis cotidie petimus; vt qui in Christo manemus, & viuimus, a sanctificatione, & corpore eius non recedamus. Hilarius. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Quid enim tam vult Deus, quam vt cotidie Christus habitet in nobis,

in serm. de oratio ne domi nica. in En hir ad Laur. vltr. med.

qui est panis vitae, & panis e caelo? & quia cotidiana oratio est, cotidie quoque, vt detur, oratur. *Tolet. iv cap. 9.*

CAP. IX.

d. 45. c. 5. De Iudaeis praecepit sancta synodus, nemini deinceps ad eredendum vim inferri, &c. Qui autem iam pridem ad christianitatem venire coacti sunt, &c. quia iam constat, eos sacramentis diuinis sociatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini, & sanguinis extitisse participes; oportet, vt fidem etiam, quam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur. *Tolet. iv. cap. 56. Burchar. lib. 4. c. 82. Iuo lib. 1. tit. 2. cap. 65. panor. & par. 1. cap. 276. & par. 13. cap. 94. decret.*

CAP. X.

Olympius, quod non potuit per manum armatam facere surreptitio modo per missarum sollemnia nisus est implere. In ecclesia enim Dei genetricis, semperque Virginis Mariae ad praesepe, dum ei communionem porrigeret, sanctissimus Papa, voluit interrimere eum, vt demandauerat suo spatario: sed Deus omnipotens excaecauit spatarium Olympij Exarchi, & non est permissus videre Pontificem, quando Exarcho communionem porrexit, vel* pacem dedit, ne sanguis eius effunderetur. *Pontif. in Martin. ante fin.* * panem

LIBRI XXIV.

Pars Posterior de sacrificio Missae.

De ministris, qui offerunt sacrificium, & de his, qui non possunt offerre. Tit. I.

Vide lib. vi. tit. iv. & Priori parte huius libri tit. iij.

CAP. I.

HOC facite in meam commemorationem. *Christus Apostolis post consecrationem panis, & vini. Lucae cap. 22. num. 19.*

CAP. II.

Hoc facite in meam commemorationem, &c. Hoc facite, quotiescumq. bibetis, in meam commemorationem. *Christus ex Paulo 1. Corinth. 11. num. 24.*

CAP. III.

De summa Trinit. cap. 1. Greg. ix. Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur, in qua idem ipse sacerdos, & sacrificium Iesus Christus, cuius corpus, & sanguis in sacramento altaris, sub speciebus panis, & vini veraciter continentur, &c. Et hoc vtique sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos fuerit rite ordinatus secundum claues ecclesiae, quas ipse cōcessit Apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus. *Innoc. iij. in conc. gener. cap. 1.*

CAP. IV.

16. q. 1. c. custos. 41. Non vtique missas sine (*Episcopi*) iussu quisquam presbyter in sua parochia agat. *Clem. epist. 3 post med. Tribur. cap. 32. Burch. lib. 2. cap. 93. Iuo par. 2. cap. 123. par. 6. cap. 90. decr. Caesar. lib. 4. cap. 97.*

CAP. V.

Ministerio presbyterorum contenti sint (*Chorepiscopi*) atque mensa Domini tantummodo participes existant, &c. Non licet Chorepiscopis publice in missa quemquam paenitentem reconciliare, &c. nec Episcopo praesente, nisi illo iubente sacramentum corporis, & sanguinis Christi cōficere, &c. *Damas. epest. 4. in med. Leo epist. 86. in fin.*

CAP. VI.

Multos constat vim passos, atque inuitos attractos repugnantesque ab eodem (*loquitur de ordinatis a Bonoso haeretico*) ordinatos. Dicat mihi volo quisquis hoc credit, si non post ordinationem Bonosi interfuit, cum conficeret sacramenta, si communioni eius participatus non est, si statim discedens de eius pessimo conciliabulo ad ecclesiam redijt, ille talis potest habere colorem aliquem excusationis, &c. Nunc illud, quod superest, interrogo, qui post mensem, aut eo amplius redijt, cum se presbyterum a Bonoso confideret ordinatum, si non sacramenta confecit, si non populis tribuit, si non missas secundum consuetudinem compleuit, quid de his censeatis, quaeso, promatis apertius, &c. Qui nihil a Bonoso acceperunt, rei sunt vsurpatae dignitatis, qui conficiendorum sacramentorum sibi vindicauerunt auctoritatem, &c. *Innoc. epist. 22. cap. 5.* 1. q. 1. c. 111. constat.

CAP. VII.

Presbyteri regionis, in templo vrbis non possunt offerre praesente Episcopo, vel presbyteris vrbis neque panem dare in oratione, neqne calicem. Si absint, & ad orationem tantum vocentur, dabunt. *Neocaes. c. 13. Mart. Brac. cap. 56. Burc. lib. 5. cap. 44. & 45. Iuo par. 2. c. 53. & 54. decret. Ansel. lib. 7. c. 188.* d. 95. cap. vlt.

CAP.

CAP. VIII.

De diaconibus, quos cognouimus multis locis offerre, placuit minime fieri debere. *Arelat.i.cap.15.*

CAP. IX.

d.28.c.15 Si quis indicat a presbytero coniugato, vt qui non potest offerre, non posse sumi oblationem, anathema sit. *Gang. cap. 4. Burch.lib. 3.cap.75.Iuo par.2.cap.128.decret.*

CAP. X.

d.93.c.16 Non oportet ministros panem dare, neque calicem benedicere. *Laod.cap.25.*

CAP. XI.

26.q.6.c.3. Ministrare diaconus, aut consecrare altare presbyter non praesumat. *Agathen.cap.43.*

CAP. XII.

Nec publice quidem in missa quemquam paenitentem reconciliare, &c. nec praesente Episcopo sacramentum corporis, & sanguinis Christi conficere, nec eo praesente populum docere, vel benedicere, aut salutare, &c. presbyteris licet, sed Episcopo. *Hispalen.ij.cap.7.*

Quem ordinem seruare debeant sacerdotes in missae celebratione. Tit. II.

Vide libro xix.tit. xiv. quibus adde.

CAP. I.

d.12.cap. Cum omnis.10. CVm vna sit fides, cur sint ecclesiarum tam diuersae consuetudines? Et altera consuetudo missarum est in Romana ecclesia, atque altera in Galliarum tenetur? Respondeo siue in Romana, siue in Gallicanorum, siue in qualibet ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicite eligas, & in Anglorum ecclesia infundas, &c. *Greg.ad August.interrog.3. Iuo par.2.cap.80. decret. Tarrac.lib.6.cap.152.*

CAP. II.

10. q. 1. placuit c. 11. Episcopi ecclesias suas, & dioeceses visitantes, primum discutiant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel missarum, & qualiter quaecumque officia in ecclesia peragant, & docere debent ignaros. *Brac.ij.cap.1.Burch. lib. 1. cap. 85. Iuo par.1.cap.73. & par.5.cap. 191.decret.*

CAP. III.

Presbyter in parochia habitans Episcopo in quadragesima rationem, & ordinem ministerij sui, siue de baptismo, seu de fide catholica, siue de precibus, & ordine missarum Episcopo reddat, & ostendat. *Franc.synod.Capitul.lib.5.cap.2.*

Missae sacrificium celebretur a ieiunis. Tit. III.

CAP. I.

TVnc recte non licet cuilibet communionem Christi percipere, quando gulae deditus nõ inuenitur ieiunus, adeo vt mysticam mensam paruipendens, prius cibi laici sumptu ieiunium soluisse videatur: Christiq. venerandum corpus, ac pretiosum sanguinem a ceteris non discernens alimentis, non praeposuisse omni humanae refectioni; sed post posuisse noscatur. Remedium quippe salutiferum est corpus Christi contra peccatum: & qui hoc ante omnem escam veneranter non sumi. Et certe cotidie medicos vacuis visceribus sua cernimus pocula propinare. Et si hoc pro sanitate corporis agitur, quanto potius est pro animae salute patrandum? *Nicol.ad consul. Bulgar.cap.65.*

CAP. II.

Sacramenta altaris, nisi a ieiunis hominibus non celebrentur, excepto vno die anniuersario, in quo dominica caena celebratur. Si vero depositio aliquorum vespertino tempore (*pomeridiano*) defunctorum Episcoporũ, vel aliorum celebratur, solis orationibus fiat, si qui faciunt, pransi sunt. *Carth.cap.41.G. Afri.cap.8. Carth.iij.cap.29.L. vide Laod.cap.50. Anselm. lib.9.cap.3.Caesar.lib.13.cap.4.* De conse. d.1.c.48.

CAP. III.

De sacrificijs inhibendis post prandium, vt a ieiunis, sicut dignum est, offerantur, confirmatum est. *Cartha. cap. 48. G. Cartha. iij. cap.48.L.*

CAP. IV.

Nullus presbyter confertus cibo, aut crapulatus vino, sacrificia contrectare, aut missas priuatis, festisque diebus concelebrare praesumat: iniustum est enim, vt spirituali alimento corporale praeponatur. Sed si quis hoc attemptare curauerit, dignitatem amittat honoris. Iam enim de tali caussa, & in concilijs Africanis definitum est. quam difinitionem nostro quoque dignam duximus sociare decreto. Vt [sacramenta altaris non nisi a ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo caena Domini celebratur.] Quaecumque reliquiae sacrificiorum post peractam missam in sacrario superfederint, quarta, vel sexta feria innocentes ab illo, cuius interest, ad ecclesiam adducantur, & indicto eis ieiunio, easdem reliquias conspersas vino percipiant. *Matisc.ij.cap.6.Caesar.lib.8.cap.4.* De conse. d.1.c.48. Ista exceptio obsoleta iã est

CAP. V.

Quia per stultitiam praesumpti nuper erroris, aut certe ex veteris Priscillianae adhuc haeresis faetore corrupto cognouimus quosdã presbyteros in huius praesumptionis audacia retineri, vt missas mortuorum etiam post acceptum merum, vel oblationem ausi sint consecrare, &c. Si quis presbyter non ieiunus, sed quocumque cibo praesumpto oblationem consecrauerit in altari, cõtinuo ab officio suo priuatus, a proprio deponatur Episcopo. *Brac.ij. cap.10.vide Bracaren.i.cad.16.*

CAP. VI.

Non licet presbytero, aut diacono, aut subdiacono post acceptum cibum, vel poculum mis-

missas tractare, aut in ecclesia, dum missae dicuntur, stare. *Antis. cap. 19.*

C A P. V I I.

7. q. 1. c. 16. nihil. Nullus post cibum, potumq. quamlibet minimum sumptum missas facere praesumat. *Tolet. vij. cap. 2. Burch. lib. 3. cap. 70. Iuo par. 2. cap. 124. decret.*

C A P. V I I I.

Carthaginensi canone sacra altaris nisi a ieiunis celebrari vetantur, excepta vna annua die, in qua caena dominica celebratur, ob aliaquas caussas illis locis, & temporibus competentes, Sed nos Apostolicas, & patrum traditiones secuti non oportere arbitramur in quadragesima vltima hebdomada quintam feriam soluere, & totam quadragesimam inhonorare. *Trul. cap. 29. vide Laod. cap. 59. Apost. cap. 69. al. 68.*

De precibus, & caeremoniis, quas in missae sacrificio variae synodi, & Pontifices maximi seruari iusserunt. Tit. IV.

C A P. I.

NVllus laicus, monachus, clericus ante diligentem examinationem, & synodicā sententiam a communione se separet proprij Patriarchae, licet criminalē quamlibet caussam eius se nosse praetendat; sed neque recuset nomen ipsius referre inter diuina mysteria, vel officia. *Synod. viij sub Hadr. ij. cap. 10.*

C A P. I I.

Sacrum ordinem Romanum, sacraque constituta nostrorum antecessorum sollerter relegentes, inuenimus has nouem praefationes in sacro catalogo tantummodo recipiendas, quas longa retro veritas in Romana ecclesia hactenus seruauit. vnam in albis paschalibus, aliam de ascensione Domini, tertiam de pentecoste, quartam de natali Domini, quintam de apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de sancta Trinitate, octauam de Cruce, nonam de ieiunio, & quadragesima tantummodo dicendam. has praefationes tenet, & custodit sancta Romana ecclesia; has tenendas vobis mandamus. *Pelag. ij. epist. vlt. in synod. Rom. Burch. lib. 3. cap. 69. Iuo lib. 1. tit. 4. cap. 35. paner. & par. 2. cap. 77. decret. Ansel. lib. 7. cap. 111. Tarrac. lib. 5. cap. 11.*

De conse. d. 1. c. 70.

C A P. I I I.

d. 92. c. 2. Praesenti decreto constituo, vt in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque lectionis euangelicae officium inter missarum sollemnia exsoluant. *Greg. in synod. Rom. cap. 1. lib. 4 regist. c. 88. vel ep. 44. Ansel. lib. 7. cap. 65. Tarraconen. lib. 4. cap. 22. Iuo par. 2. cap. 79.*

C A P. I V.

De conse. d. 1. nullus. c. 56. Vt nullus Episcopus, presbyter, aut diaconus ad celebrandū missarum sollemnia praesumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere, quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in ecclesia: & si temere praesumpserit, communione priuetur. *Syn. Rom sub Zachar. cap. 13. Burch. lib. 3. cap 231. Iuo par. 3. cap. 272. decr. Caesar. lib. 4. cap. 48.* 1. Cor. 11.

C A P. V.

De conse. d. 1. c. nullus pam vero. Vt Episcopus, aut presbyter, dum ingressus fuerit ad missarum sollemnia celebranda, nullo modo audeat data oratione recedere, vt ab alio Episcopo, aut presbytero suppleantur missarum sollemnia: sed qui initium ponit, suppleat vsque ad finem. quia scriptum est: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. *Syn. Rom. sub Zachar. cap. 14. Burch. lib. 3. cap. 230. Iuo par. 3. cap. 271. decret.* Matth. 24.

C A P. V I.

Ab Episcopis angelicus hymnus pro tempore, & loco in missarum sollemnijs celebrandus est, atque sollemniter recitandus. *Telesphor. epist. vnic. ante med. Iuo par. 2. cap. 71. decret. Caesar. lib. 11. cap. 9. Tarrac. lib. 4. cap. 61.*

C A P. V I I.

De conse. d. 2. c. 9. Pacem asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere: cum post omnia, quae aperire non debeo, pax sit necessario indicenda, per quam constet populum ad omnia, quae in mysterijs aguntur, atque in ecclesia celebrantur, praebuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur. *Innoc. epist. 1. cap. 1.*

C A P. V I I I.

De conse. d. 1. c. vlt. De nominibus recitandis, antequam preces sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quam superfluum sit, & ipse per tuam prudentiam recognoscis: vt cuius hostiam non dum Deo offeras, eius ante nomen insinues; quamuis illi incognitum sit nihil. Prius ergo oblationes sunt commendandae, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, vt inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quae ante praetermittimus, vt ipsis mysterijs viam futuris precibus aperiamus. *Innoc. epist. 1 cap. 2.*

C A P. I X.

De nominibus Dioscori, Iuuenalis, & Eusthatii (*Episcoporum*) ad sacrum altare non recitandis, &c. Nam iniquum nimis est, atque incongruum, eos, qui innocentes, & catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretione misceri. *Leo epist. 38. ad Anatolium Episcop. CP. cap. 3.*

C A P. X.

Ordinem precum in celebritate missarum nullo nos tēpore, nulla festiuitate significamus habere diuersum; sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare. Quotiens vero paschalis, aut ascensionis Domini, vel pentecostes, & epiphaniae, sanctorumque Dei fuerit agenda festiuitas, singula capitula diebus apta

apta subiungimus, quibus commemorationem sanctam sollemnitatis, aut eorum faciamus, quorum natalitia celebramus; cetera vero ordine consueto prosequimur. Quapropter & ipsius canonicae precis textũ direximus subter adiectum, quem Deo propitio ex Apostolica traditione suscepimus. Et vt caritas tua cognoscat, quibus locis aliqua festiuitatibus apta connectas, paschalis diei preces similiter adiecimus. *Vigil. epist. 1. cap. 5.*

CAP. XI.

In missarum sollemnijs illud obseruandum est, quod dominus noster Iesus Christus sanctis suis tribuit discipulis. Accepit namque calicem, & * dedit eis dicens, Hic est calix noui testamenti in meo sanguine; hoc facite quotienscumque sumitis. Vnde congruum non est, duos, vel tres calices in altario ponere, cũ missarum sollemnia celebrantur. *Gregor. iij. epist. 4. ad Bonifac. in med.*

* dat *Mat. 26. Luc. 22.*

CAP. XII.

In sacri canonis praedicatione, quot in locis cruces fieri debeant, in rotulo infiximus. *Zachar. epist. 5. in fin. ad Bonif.*

CAP. XIII.

Latinae dictione linguae Constantinopolitana ecclesia lectionem Apostolicam, & Euangelicam in stationibus fertur primitus recitare; sicque demum graeco sermone, propter Graecos vtique ipsas lectiones pronunciare. *Nicol. ad Michael. Imper. post prin.*

CAP. XIV.

Quanta Dei cultorum Augustorum, qui ecclesiam Dei exaltauerunt, & praecipue Romanam, Constantini videlicet, & Constantis, Theodosij quoque maioris, & Valentiniani, & ceterorum laus in vniuersa ecclesia pollcat, &c. & nomen eorum inter sacra mysteria impraetermisse commemoretur, attentius, & sedule recordamini. *Nicol. ad Michael. Imper. in fine.*

CAP. XV.

Quia nobilitas tua postulauit, quo secundum Sclauonicam linguam apud vos diuinum celebrari annueremus officium: Scias nos huic petitioni tuae nequaquam posse fauere. *Greg. vij. lib. 7. regist. epist. 11. ad Vratislaum Bohmiorum ducem.*

CAP. XVI.

Post homilias Episcoporum cathecumenorum oratio fiat: egressis eis paenitentium oratio: his sub manum venientibus fidelium orationes tres fiant; prima sub silentio, ceterae cum proclamatione, postea Pax detur. Cumq. presbyteri Episcopo pacem dederint, laici pacem dent; ita sacra oblatio celebretur. *Laod. cap. 19.*

CAP. XVII.

Confirmatas in synodo preces, vel praefationes ab omnibus celebrari oportet, neque alias dici. *Cartha. cap. 106. G. Milev. 12. L. Afri. 70. L.*

CAP. XVIII.

Nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet. Et cum altari assistitur, semper ad Patrem dirigatur oratio. Et quicumque sibi preces aliunde describit, nõ eis vtatur, nisi prius eas cum instructioribus fratribus contulerit. *Cartha. iij. cap. 23. Capitul. lib. 6. cap. 66.*

CAP. XIX.

Benedictionem super plebem in ecclesia fundere, aut paenitentem in ecclesia benedicere presbytero non licet. *Agath. cap. 44. Burchar. lib. 2. cap 90.* *26. q. 6. ministrorum. 3.*

CAP. XX.

Quia tam in sede Apostolica, quam etiam per totas orientales, atque Italiae prouincias, dulcis, & nimiũ salubris cõsuetudo intromissa est, vt Kyrie eleison frequentius cum grandi affectu, ac compunctione dicatur; placuit etiam nobis, vt in omnibus ecclesijs nostris ista consuetudo sancta, & ad matutinum, & ad missas, & ad vesperam Deo propitiante intromittatur. *Vasen. ij. cap. 3.*

CAP. XXI.

Vt in omnibus missis, siue matutinis, siue quadragesimalibus, siue in illis, quae pro defunctorum commemorationibus fiunt; semper Sanctus, Sanctus, Sanctus eo ordine, quo ad missas publicas, dici debeat; quia tam dulcis, & desiderabilis vox, etiam si die, noctuque possit dici, fastidium non poterit generare. Et hoc nobis iustum visum est, vt nomen Domini Papae, quicumque sedi Apostolicae praefuerit, in nostris ecclesijs recitetur. *Vasen. ij. cap. 4.*

CAP. XXII.

Cantores superuenientes conuerterunt se dicere trisagium, & post lectionem sancti euangelij ex more sacra missa finita, & ianuis clausis, ac sancta lectione iuxta consuetudinem lecta, tempore diptychorum cucurrit omnis multitudo cum magno silentio circum circa altare, & audiebant. Et cum solae lectae fuissent a diacono appellationes praedictarum sanctarum quatuor synodorum, & sanctae memoriae Euphemii, & Macedonii, & Leonis voce magna vniuersi clamauerunt, Gloria tibi Domine. Et post hoc cum omni modestia completa fuit cum eo diuina missa. *Syno. CP. sub Menna. act. 1. in med. ex actis alterius syn. quae ibi recitatur.*

CAP. XXIII.

Non aliter Episcopi, & aliter presbyteri populum; sed vno modo salutent, dicentes: Dominus sit vobiscum; sicut in libro Ruth. legitur. Et respondeatur a populo: Et cum spiritu tuo; sicut & ab ipsis Apostolis traditum omnis retinet oriens, & non sicut Priscilliana haeresis permutauit. *Brac. i. cap. 21.* *Ruth. 2.*

CAP. XXIV.

Per omnes ecclesias Hispaniae, & Galliciae secundum formam Orientalium ecclesiarum concilii Constantinopolitani, hoc est, CL. Episco-

scoporum, symbolum fidei recitetur. Et priusquam dominica dicatur oratio, voce clara praedicetur, quo fides vera manifesta sit, & testimonium habeat, & ad Christi corpus, & sanguinem praelibandum, pectora populorum fide purificata accedant. *Tolet. iij. cap. 2.*

CAP. XXV.

Dum missa celebratur nullus presbyter, aut diaconus absque aliqua infirmitate, dum missa perficitur, egredi de altario audeat. Nec diaconus, aut subdiaconus, vel lector antequã missa cõsumetur, alba se non praesumat exuere. *Narbon. cap. 12.*

CAP. XXVI.

In quibusdam Hispaniarum ecclesijs laudes post Apostolum decantantur, priusquam euangelium praedicetur: dum canones praecipiant, post Apostolum non laudes, sed euangelium annuntiari, &c. Laudes euangelium sequuntur, propter gloriam Christi, quae per idem euangelium praedicatur. A sacerdotibus hic ordo deinceps retineatur, excommunicationis poenam suscepturis, qui hunc ordinem perturbauerint. *Tolet. iv. cap. 11.*

CAP. XXVII.

De conse. d. 1. c. de hymnis, 13. Componuntur missae, siue preces, vel orationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantentur in ecclesia, vacant officia omnia ecclesiastica, &c. *Tolet. iv. cap. 12.*

CAP. XXVIII.

Sanctum concilium instituit, vt per omnes Hispaniae ecclesias, vel Galliciae in omnium missarum sollemnitate, (*hymnus trium puerorum*) in publico decantetur; communionem amissuri, qui antiquam huius hymni consuetudinem, nostramque definitionem excesserint. *Tolet. iv. cap. 13.*

CAP. XXIX.

Nonnulli sacerdotes post dictam orationẽ dominicam statim communicant, & postea benedictionem in populo dant; quod deinceps interdicimus; sed post orationem dominicam, benedictio in populum sequatur, & tunc corporis, & sanguinis Domini sacramentum sumatur, eo ordine, vt sacerdotes, & leuitae ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus. *Tolet. iv cap. 17.*

CAP. XXX.

De symbolo Niceno in missarum sollemnitatibus proferendo. *Tolet. viij. cap. 1. Tolet. xij. in prin. Tolet. xiij. post prin.*

CAP. XXXI.

Maxime angelici nobis spiritus adesse credendi sunt, cum diuinis specialiter mancipamur obsequijs, id est cum ecclesiam ingressi, vel lectionibus sacris aurem accommodamus, &c. vel etiam missarum sollemnia celebramus. Vnde ait propheta: In conspectu Angelorum psallam tibi. Nec dubitare licet, vbi corporis, & sanguinis dominici geruntur mysteria, supernorum ciuium adesse conuentus. Vnde studendum sollerter est, vt cum ad ecclesiam, vel ad diuinae laudis debita soluenda, vel ad agenda missarum sollemnia intramus, semper Angelicae praesentiae memores, cum timore, & veneratione competenti caeleste compleamus officium. *Beda in exposit. euang. Lucae apud Aquisg. cap. 132.*

Psal. 137.

CAP. XXXII.

Vt de oblationibus, quae offeruntur a populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad ecclesiam, vel certe de suis presbyter conuenienter partes incisas habeat in vase nitido, & conuenienti: vt post missarum sollemnia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die dominico, & in diebus festis exinde accipiant, quae cum benedictione prius faciat. *Nannetẽ. cap. 9. Burch. lib. 5. cap. 27. Iuo par. 2. cap. 37. decret. Ansel. lib. 7. cap. vlt.*

CAP. XXXIII.

Si quando ieiunium mensis Iunij in ipsa hebdomada sollemni pentecostes celebrandũ erit, tunc propter sollemnitatem Spiritus sancti diacones dalmaticis induantur, & Alleluia cantetur, & Flectamus genua, non dicatur. *Salegunst. cap. 2. Iuo lib. 2. tit. 14. cap. 8. panor.* *d. 76. c. 3.*

CAP. XXXIV.

Vllo ne ergo tempore, dum celebrarentur ab his sacra missarum, a nominis eius (*loquitur de Symmacho Papa*) commemoratione cessatum est? *Ennod. pro Symma. post med.*

CAP. XXXV.

Christianis character proprijssimus est fides, & confessio in vnum Deum Patrem, Filiũ; & Spiritum sanctum. Trinitatem increatam, &c. Simul etiam confessa vera Filij Dei humanitate cum reliquis sacri symboli capitibus, quod populis Christi conueniẽter, & mystice in sacram * anaphoram Deo adducit. Deinde spiritualis in nomine trium Dei principalium hypostasium facta per diuinum baptisma regeneratio, & viuificorum incruenti sacrificij symbolorum diuinae operationis transumptio, communioq. & c. *Germa. Episc. C P. ad Thomam Episc. Claudiopoleos post prin. in vij. syn. act. 4.* * oblationem. pars est liturgiae Graecis.

CAP. XXXVI.

Alexander passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum, quando missae celebrantur. Constituit aquam aspersionis cum sale benedici in habitaculis hominum, *Damas. in Alex. Iuo par. 2. cap. 63. decret.*

CAP. XXXVII.

Xystus constituit, vt missarum actionem sacerdote incipiente, populus hymnum decantaret, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, &c. *Damas. in Xysti.*

CAP. XXXVIII.

Zephyrinus fecit constitutum de ecclesia, vt patenas vitreas ministri ante sacerdotes portarẽt, dum Episcopus missam celebraret, & vt sacerdotes omnes adstarent, dum sic missae celebrarentur. *Damas. in Zephyr. refert Thribur. cap. 18.*

CAP.

CAP. XXXIX.

Caelestinus constituit, vt psalmi Dauid CL. ante sacrificiũ psallerentur antiphonatim ex omnibus, quod antea non fiebat, sed tantum epistulae B. Pauli recitabantur, & sanctũ euangelium. *Ex Pontif. Additur in veteri libro.* Et sic Missae fiebant, & constituit graduale, id est, responsorium in gradus, post officiũ ad Missas.

CAP. XL.

Leo constituit, vt intra actionem sacrificij diceretur: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam, &c. *Ex Pontif. Iuo par. 2. c. 63. decr.*

CAP. XLI.

Symmachus constituit, vt omni die Dominico, vel natalitijs martyrum hymnus, Gloria in excelsis, diceretur. *Ex Pontif.*

CAP. XLII.

Gregorius augmentauit precationem canonis: Diesq. nostros in tua pace disponas, &c. Hic praecepit, vt supra B. Petri & Pauli corpora Missa celebraretur. Eodem tẽpore dedicauit ecclesiam Gothorum, quae fuit in Suburra in nomine S. Agathae martyris. *Ex Pontific.*

CAP XLIII.

Deusdedit constituit secundam Missam in clero. *Ex Pontific.*

Vide Valent. Hispan. c. 1. infra de Missa catechumenorum. c. antiquos.

De rebus, quas licet, aut non licet in altari offerri. Tit. V.

CAP. I.

Contra Domini ordinationem, vel constitutionem, quae de sacrificio est, si quis Episcopus, vel presbyter alia offerat in altari, siue mel, siue lac, siue pro vino siceram confectam (*siceram, & confecta quaedam L.*) aut anes, aut animalia quaedam, aut legumina, deponatur. Nouas vero spicas, aut vuas tempore suo licet. Non licet offerre aliud in altare, quam oleum ad lucernas, & thus tempore sanctae oblationis. *Apost. c. 3. G. 3. & 4. L. Burch. lib. 5. c. 6. & 8. Iuo par. 2. c. 16. & 18. decr.*

CAP. II.

Ceteri fructus in domum Episcopo, & presbyteris mittantur primitiae, sed non in altare; Episcopus vero, & presbyteri diuident diaconis, & reliquis clericis. *Apost. c. 4. G. 5. L. vide Aurel. c. 16. 17. al. 14. 15. vide tit. de oblationib. c. Antiquos. & c. de his.*

CAP. III.

Hae species, quas non licet offerri super altare, iuxta cõstitutionem Apostolorũ, eorumq. successorum, ad domum sacerdotum deferantur, & a sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem benedictae, demũ a populis sumantur. Fabae autem, & vuae, & cetera, quae Apostoli constituerunt, super altare offerantur. *Eutychia. epist. 1. in fin. Burch. lib. 5. c. 7. Iuo par. 2. c. 17. decre.*

CAP. IV.

In sacris nihil praeter corpus, & sanguinem Domini offeratur, vt ipse Dominus tradidit: hoc est panis, & vinum aqua mistum. primitiae vero, siue mel, siue lac vno tantum die offeratur ad infantium mysterium. & si maxime lac in altari offertur, suam tamen habet propriam benedictionem, quae a sanctificatione Dominici corporis, & sanguinis differt. Nihil autem plus in * primitijs offeratur, quam ex vuis, & frumento. *Carthag. c. 37. G. Afri. 4. L. Carthag. iij. c. 24. L. (de lacte & melle nihil in L.) Burch. lib. 5. c. 3. & 4. Iuo par. 2. c. 13. & 14. decre.* *De conse. d. 2. in sacramento. c. 5.* * sacrificiis

CAP. V.

In diuersis ecclesijs vuae offeruntur in altari iuxta consuetudinem, & eas ministri sacrificio sine sanguine coniungunt, vt ita populo vtrumque distribuant. Hoc nemo sacerdotum faciat, sed in vitae dationem, & remissionem peccatorum populo oblatio tantum tradatur. Sed primitiae vuae a sacerdotibus priuatim benedicantur, petentibus tribuant in datoris fructuum gratias, per quos corpora nostra, iuxta diuinam definitionem, augentur, & nutriuntur. Si quis clericus contra haec fecerit, deponatur. *Trull. c. 28.* *De conse. d. 2. Didicimus. c. 6.*

CAP. VI.

Non oportet in altaribus mel, & lac offerri. *Trull. c. 57.*

CAP. VII.

In Armenia in sacris altaribus quidam partes carnium comedunt, & selecta quaedam sacerdotibus tribuunt Iudaico more. Itaque iubemus id non licere; sed qui velit carnem offerre, extra ecclesiam offerat, sin minus excommunicetur. *Trull. c. 100.*

CAP. VIII.

Praeter panem, & vinum cum aqua mistum aliud offerri non debet. Calix enim Dominicus vino & aqua permistus debet offerri. &c. *Vormat. cap. 4. Burch. lib. 5. c. 2. Iuo par. 2. cap. 12. decret.*

CAP. IX.

Eutychianus constituit fruges fabae, & vuae super altario benedici. *Damas. in Eutychiani.*

De oblationibus. Tit. VI.

Vide lib. xv. tit. xvij.

Nullus sacerdos sacrum faciat in loco non consecrato. Tit. VII.

Vide lib. xiij. tit. iv.

Missae sacrificium olim non fiebat ante horam tertiam. Tit. VIII.

CAP. I.

De conse. d.1.c.47. *Luc.2.*

Nocte sancta Natiuitatis Domini Saluatoris Missas celebrent, & hymnum angelicum in eis sollemniter decantent, quoniã & eadem nocte ab Angelo pastoribus nuntiatus est, sicut ipsa Veritas testatur, dicens: Pastores erant in regione, &c. reliquis temporibus Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandae, quia & eadem hora Dominus crucifixus est, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur. Ab Episcopis autem idem angelicus hymnus pro tempore, & loco in Missarum sollemnijs celebrandus est, atque sollemniter recitandus, &c. *Telesph. epist. 1. in princ. Burch. lib. 3. cap. 63. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 13. panor. & par. 2. cap. 71. & par. 3. cap. 65. decr. Caesar. lib. 11. cap. 9. Tarrac. lib. 4. cap. 61.*

CAP. II.

De Missarum celebritate in praecipuis dũtaxat sollemnitatibus id obseruari debebit, vt hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes, ipso officio expedito, sacerdotes possint ad vespertina officia conuenire. *Aurel. iij. cap. 14.*

CAP. III.

Telesphorus fecit, vt in Natali Domini nostri Iesu Christi noctu Missae celebrarentur, cum omni alio tempore ante horae tertiae cursum nullus praesumeret Missas celebrare; quia ea hora Dominus noster ascendit in crucem; & vt ante sacrificium hymnus diceretur angelicus, hoc est: Gloria in excelsis Deo. *Damas. in Telesph.*

Vide Theodulph. ad presb. Aurel. cap. 45. & 46. infra tit. de Missis priuatis cap. 1.

Quibus diebus olim sacerdotes non faciebant sacrum. Tit. IX.

CAP. I.

De conse. d.3. c.13. Sabbato.

Biduo ante pascha sacramenta non celebrantur ex traditione ecclesiae. *Innoc. epist. 1. cap. 4.*

CAP. II.

Haec consuetudo nõ est recepta ab ecclesia Romana.

Non oportet in quadragesima panem offerre, nisi sabbato, & Dominica tantum. *Laodic. cap. 49.*

CAP. III.

Omnibus quadragesimae ieiuniorum diebus, excepto sabbato, & dominica, & sancto Annunciationis die, fiat proëgiasmenorum sacrificium. *Trull. cap. 52.*

CAP. IV.

Ne cuipiam in die (*passionis Dominicae*) Missarum liceat sollemnia celebrare. *Tolet. xvi. cap. 8.*

Sacerdos non faciat sacrum solus. Tit. X.

CAP. I.

Ipsi, qui Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, vt Domino perfecte in sacratis Deo locis sacrificare probentur. *Anaclet. epist. 2. in med. Ansel. lib. 7. cap. 128. Burch. lib. 3. cap. 71. Iuo par. 2. cap. 67. decr.*

CAP. II.

Eccles. 4. De conse. d.1. c. vt illud. 57. 7 q. 1. illud. c. 15.

Vae soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem. Cauendum est, ne horis illis, atque temporibus, quibus Domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officijs insistenti, perniciosa passio, vel corporis valetudo occurrat, quae aut corpus subito subrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat, &c. Vbi igitur temporis, vel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat quisq. ille canens Deo, atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem; vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, a tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus. *Tolet. xi. cap. 14. Burch. lib. 3. cap. 73. Iuo par. 2. cap. 126. decr.*

CAP. III.

Nullus presbyter, vt nobis videtur, solus Missam cantare valet recte. quo modo enim dicet: Dominus vobiscum, vel sursum corda admonebit habere, & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit? *Magunt. cap. 43. Capitul. lib. 5. cap. 93.*

CAP. IV.

Irrepsit in plerisque locis partim incuria, partim auaritia reprehensibilis vsus, & congrua emendatione dignus, eo quod nonnulli presbyterorũ sine ministris Missarũ sollemnia frequentent, &c. Vnde conueniendus, immo interrogãdus nobis videtur huiusmodi corporis, & sanguinis Domini solitarius consecrator, quibus dicit: Dominus vobiscum? & a quo illi respondetur: Et cũ spiritu tuo? vel pro quibus supplicando Domino inter caetera, Memento Domine, & omnium circunstantium, cũ nullus circunstet, dicit? Quae consuetudo, quia Apostolicae, & ecclesiasticae auctoritati refragatur, & tanto mysterio quandam dehonorationẽ irrogare videtur, omnibus nobis in cõmune visum est, vt deinceps huiuscemodi vsus inhibeatur. Prouideatq. vnusquisq. Episcoporũ, ne in sua parochia quisquam presbyterorum Missam solus celebrare praesumat; & si hanc definitionem superbiendo transgressus fuerit, canonicae correctioni subiaceat. *Paris. sub Ludou.*

dou. & Lothar. lib. 1. c. 48. Capitul. lib. 7. c. 9. in additis prioribus.

CAP. V.

Sacerdos Missam solus nequaquam celebret: quia sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, responsione plebis, admonitione sacerdotis, responsione nihilominus plebis: ita nimirum nequaquam ab vno debet celebrari. esse enim debent, qui ei circumstent, quos ille salutet, a quibus respõdeatur. *Theodulph. ad presb. Aurel. c. 7.*

De cultu, & veneratione maxima quae debetur Missae sacrificio. Tit. XI.

Vide priorem partem huius lib. tit. vij. quibus adde.

CAP. I.

Significatis, quosdam sacerdotes in ecclesia, quando leguntur euangelia, sedere, & Domini Saluatoris verba non stantes, sed sedentes audire; & hoc ex maiorum traditione se accepisse narrant. Quod vt nullatenus finatis Apostolica auctoritate mandamus: sed dum sancta euangelia in ecclesia recitantur, sacerdotes, & ceteri omnes non sedentes, sed venerabiliter curui in conspectu sancti euangelii stantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent. *Anast. epist. 1. c. 1. Burch. lib. 3. c. 103. Iuo par. 2. c. 138. & par. 6. c. 93. decr. Ansel. lib. 7. c. 156. vide Raban. lib. 1. c. vlt. de instit. cleric.* *De consec. d. 1. c. 67.*

CAP. II.

Non licet mulieribus tempore diuini ministerij obloqui, sed iuxta dictum Pauli Apostoli sileant. non enim licet loqui, sed obedire, vt etiam lex ait, si quid discere volunt, domi suos interrogent viros. *Trull. c. 70.* *1. Cor. 14*

CAP. III.

Tempore, quo missarũ sollemnia celebrantur, non solum ab otiosis, & inutilibus verbis, verum etiam & a perniciosis cogitationibus funditus abstinendum est. *Turon. sub Carolo cap. 38.*

CAP. IV.

Anastasius cõstituit, vt quotiescumq. sancta euangelia recitarentur, sacerdotes non sederent, sed curui starent. *Ex Pontif.*

Vide Tolet. xvi. cap. 6. supra de materia euchar. c. delatum. & Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. c. 45. tit. Mulieres non accedant ad altare, &c. & totum illum tit.

De vestibus sacris, vasis, corporali, pallis, pallio, & insignibus proprijs sacerdotũ, aliorumq. ministrorum reuerentiandis, mundandis, & conseruandis. Tit. XII.

Vide toto lib. xvij.

De Missis priuatis. Tit. XIII.

CAP. I.

Vt Missae, quae per dies Dominicos peculiares a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt per eas populus a publicis Missarum sollemnibus, quae hora tertia canonice fiunt, abstrahatur. quia pessimus vsus est apud quosdam, qui in diebus Dominicis, siue in quibuslibet festiuitatibus mox vbi Missam celebrari, etiã si pro defunctis sit, audierint, abscedunt, vt per totũ diem a primo mane, ebrietati, & commessationi, potius quam Deo deseruiant. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c. 45. Burch. lib. 2. c. 54. Iuo par. 2. cap. 119.* *De consec. d. 1. cap. 52. Et hoc.*

CAP. II.

Sacerdotes per oratoria, nequaquam Missas, nisi tam caute ante secundam horam celebrent, vt populus a publicis sollemnitatibus non abstrahatur. Sed siue sacerdotes, qui in circuitu vrbis, aut in eadem vrbe sunt, siue populus, vt praediximus, in vnum ad publicam Missarum celebrationem conueniant; exceptis Deo sacratis feminis, quibus mos est, ad publicum non egredi, sed claustris monasterij contineri. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap. 46.*

Mulieres non accedant ad altare, neque sacerdotum sint administrae. Tit. XIV.

CAP. I.

Impatienter audiuimus tantum diuinarum rerum subijsse despectum, vt feminae sacris altaribus ministrare ferantur; & cuncta, quae non nisi virorum famulatui deputata sunt, sexum, cui non competit, exhibere. Viso quod omnium delictorum, quae sigillatim perstrinximus, noxa omnis, & crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando prauis excessibus se fauere significant, &c. Quo more teneant iura Pontificum, qui Pontificalibus exequijs eatenus iniuncta dissimulant, vt contraria domui Dei, cui praesident, potius operentur? Qui quantum apud Dominum possent, si ei non nisi conuenientia procurarent, tantum quid mereantur, adspiciant, eum execrabili studio sectentur aduersa. *Gelas. epist. 1. cap. 18. Paris. sub Ludo. & Lothar. lib. 1. cap. 45.*

CAP. II.

Non oportet mulierem ad altare ingredi. *Laodic.cap.44. Paris.sub Ludou. & Loth. lib.1.cap.45. Mart.Bracar.cap.42. Capitul.lib.1.cap.17.*

CAP. III.

Quaedam nostrorum verorum virorum relatu, quaedam etiam visu didicimus, in quibusdam prouincijs contra legem diuinam, canonicamq. institutionem feminas sanctis altaribus se vltro ingerere; sacrataq. vasa impudenter contingere,& indumenta sacerdotalia presbyteris administrare, &c. Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a christiana religione abhorret, ne vlterius fiat, inhibendum est. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib.1. cap.45.*

CAP. IV.

Hoc secundum auctoritatem canonum modis omnibus est prohibendum, vt nulla femina ad altare praesumat accedere, aut presbytero ministrare, aut infra cancellos stare, aut sedere. *Nanneten.c.3.*

CAP. V.

Non liceat mulieribus in secretarium ingredi. *Mar.Brac.c.42.*

CAP. VI.

Feminae Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant; sed locis suis stent:& ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. memores enim debent esse feminae infirmitatis suae, & sexus imbecillitatis,& idcirco sancta quaelibet in ministerio ecclesiae contingere pertimescant:quae etiam
2.Reg.6. laici viri pertimescere debent, ne Ozae poenam subeant, qui dum arcam Domini extraordinarie contingere voluit, Domino percutiente interijt. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian.cap.6.*

Diebus dominicis omnes intersint Missae a principio ad finem vsque. Tit. XV.

CAP. I.

De conse. d.1. om. nes.c.61. LAici, qui audiunt scripturas, & non expectant orationes, & communionem, excommunicentur. *Apost.9.G.10.L. Burch.lib.2. c.67. & 68. Iuo par.6.c.163.& 164.decr.*

CAP. II.

*audire De conse. d.1.c.63. Missas die dominica secularibus totas * tenere speciali ordine praecipimus; ita, vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non praesumat. qui si fecerint, ab Episcopo publice confundantur. *Agath. cap.47. Capitul. lib.7.cap.277.*

CAP. III.

De conse d.1.c.64. Cum ad celebrandas Missas in Dei nomine conuenitur, populus non ante discedat, quam Missae sollemnitas compleatur: & vbi Episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdotis. *Aurelian.c.26.siue 28.Capitul. lib.7. cap.186.in addit. Burch. lib.3.c.29. Iuo par.3. c.34.decre.*

CAP. IV.

De Missis nullus laicorum ante discedat, quam Dominica oratio dicatur. & si Episcopus praesens fuerit, eius benedictio expectetur. *Aurelian.iij. cap. 28. Capitul. lib. 7. cap. 27.*

CAP. V.

Die Dominico praeter orationes,& Missarum sollemnia, & ea,quae ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat, & si necessitas fuerit nauigandi,siue itinerandi,licentia datur; ita dumtaxat,vt huius occasione Missae,& orationes non praetermittantur, &c. *Theodulph. ad presbyt.Aurelian. c.24.*

CAP. VI.

Admonendus est populus, vt ante publicum peractum officium, ad cibum non accedat, & omnes ad sanctam matrem ecclesiam Missarum sollemnia, & praedicationem audituri conueniant. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c.46.*

De loco laicorum in Missis. Tit. XVI.

CAP. I.

SAcerdotum, aliorumq. clericorum ecclesiis seruientium honores a laicorum discrete apparere * conueniunt. Quamobrem nulli laicorum liceat in eo loco, vbi sacerdotes, reliquive clerici consistant, quod presbyterium nuncupatur, quando Missa celebratur, consistere, vt libere, ac honorifice possint sacra officia * exercere. Et sicut in ecclesia singula videntur exposita, ita virorum pars, & mulierum, partibus suis contenta sit, & seculares ne peccent, cum iustificari desiderant, &c. *Syno.Rom.sub Eugen.ij. & Leon.iv.c.33.* De conse. d.2.c.30. *conuenit *al.celebrari. Ad Leo.

CAP. II.

Solis ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem communicare. *Laodi.c.19.*

CAP. III.

Laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tam ad vigilias, quam ad Missas stare penitus non praesumant; sed pars illa, quae a cancellis versus altare diuiditur, choris tantum psallentium pateat clericorum. Ad * orandum,& communicandum laicis, & feminis, sicut mos est, pateant sancta sanctorum. *Turon. ij. cap 4. Capitul. lib.7. cap.278. Burch. lib.3.cap.102. Iuo par.2. cap.137.decr.* c.1.de vi ta & hon. cle. Greg. ix & 1 1. collect. *adorandum.

Ne quis audiat missam presbyteri concubinarij. Tit. XVII.

Vide lib. vi. tit.xxxiv.

De

De Missa Catechumenorum. Tit. XVII.

CAP. I.

POst homelias Episcoporum catechumenorum oratio fiat: egressis eis paenitentiũ oratio. *Laodicen. c.19.*

CAP. II.

De consec. d.1.c.66. Episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue gentilem, siue haereticum, siue Iudaeum, vsque ad Missam catechumenorum. *Carthag.iv.c.84.Burch.lib.3.c.28. Iuo lib.2.tit.4.c.14.panor. & par.3.c.33.decr. Caesar.lib.4.c.91.*

CAP. III.

35. q. 2. & 3. de his.c.9. Vsque ad Missam tantum catechumenorum in ecclesia admittantur incestuosi, &c. *Ilerd.c.4. refert Colon. sub Carolo ij.c.6. Raban. c.2. de paenit. Burch.lib.7.c.3.*

CAP. IV.

Antiquos canones relegentes censuimus, vt sacrosancta euangelia ante munerum illationem in Missa catechumenorum in ordine lectionũ post legantur: quatenus salutaria praecepta Domini nostri Iesu Christi, vel sermones sacerdotis non solum fideles, sed etiam catechumeni, ac paenitentes, & omnes, qui e diuerso sunt, audire licitum habeant. Sic enim Pontificis praedicatione audita, nonnullos attractos ad fidem euidenter scimus. *Valent. Hispan. cap.1.*

De missis defunctorum, & pro quibus possit sacrificium offerri, & pro quibus nõ. Tit. XVIII.

CAP. I.

De statu monac. c. 2. ap. Gregor ix. & in 1. coll. QVi in extremis cum peculio monachus inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam. *Alex. iij. in conc. Later. cap.10.*

CAP. II.

De haer. c.8. sicut. Greg. ix. & c.6. eo. tit. in 1. collect. Haereticos, & receptatores eorum, & defensores anathemati decernimus subiacere, &c. Si autem in hoc peccato decesserint, non sub nostrorum priuilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec sub alia quacumque occasione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter christianos recipiant sepulturam. *Alexan. iij. in conc. Lateran. cap.27.*

CAP. III.

13.q.2.c. 21. Pro obeuntibus consuluisse dignosceris, si liceret oblationes offerre. Sancta sic tenet ecclesia, vt quisque pro suis mortuis vere christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat. Et quamuis omnes peccatis subiaceamus, congruit, vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impijs, quamuis christiani fuerint, tale quid agere licebit. *Gregor. ij. epist.8. post medium. Ansel. lib.7. cap.168.*

CAP. IV.

Si sit sepeliendus, qui se ipsum occidit, vel si sit pro eo sacrificium offerendum, requiritis. Sepeliendus est quidem, ne viuentium odoratui molestiam ingerat; non tamen est, vt alijs pauor incutiatur, solito cum obsequijs more ad sepulchra ferendus. Sed & qui sunt, qui eius sepulturae studio humanitatis obsequuntur, sibi, non illi, qui sui extitit homicida, praestare videntur. Sacrificium vero pro eo non est offerendum, qui non solum ad mortem vsque peccauit, sed & mortis sibimet interitum propinauit. Quis enim magis peccatum ad mortem facit, pro quo Ioannes Apostolus non dicit orandũ, quam is, qui Iudam imitatus, sui ipsius homicida fuisse magistro diabolo comprobatur? *Nicol. ad consult. Bulgar. cap.98.* *1. Ioan. 5. Mat.27.b*

CAP. V.

Paenitentes, qui attente leges paenitentiae exequuntur; si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, vbi eis subueniri non possit, memoria eorum & orationibus, & oblationibus commendetur. *Carth. iv. c.79. Capitul. lib.5.c.77. Iuo par.15.c.11. decr. Caesar. lib.15.cap.33.* *26.q.7.c. 6. sacerdos. in f.*

CAP. VI.

Vt in omnibus Missis, siue matutinis, siue quadragesimalibus, siue in illis, quae pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, Sanctus eo ordine, quo ad Missas publicas dici debeat, &c. *Vasens. ij. cap. 4.*

CAP. VII.

Oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus, si tamen non ipsi sibi mortem probentur proprijs manibus intulisse. *Aurelian. ij. cap. 14. alias 15.*

CAP. VIII.

De missis defunctorum mentio est *in conc. Bracar. I. cap.16. & in Brac. ij. cap. 10. vbi puniuntur quidam presbyteri Priscilliani haeresis veneno infecti, qui non ieiuni missas defunctorum celebrabant.*

CAP. IX.

Qui sibi ipsis per ferrum, aut per venenum, aut per praecipitium, aut suspendium, aut quolibet modo violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione cõmemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur. multi enim sibi hoc per ignorantiam vsurpant. Similiter, & de his placuit, fieri, qui pro suis sceleribus puniuntur. *Brac. I. c.34. Capitul. lib.7. cap.206. in addit. Burch. lib.19.c.130. Iuo par.10.c.vlt. & par.15.c.140. decr.* *23.q.5.c. placuit. 12.*

C A P. X.

Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis simili modo non oblationis sanctae commemoratio, neque psallendi impendatur officium. *Brac.I.cap.35.*

C A P. X I.

Quicumque se propria voluntate in aquam iactauerit, aut collo ligato se suspenderit, aut de arbore praecipitauerit, aut ferro percusserit, aut qualibet occasione voluntariae se morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur. *Antisiod.cap.17.*

C A P. X I I.

De conse. d.1.c.72. Visum praeterea nobis est, vt in omnibus missarum solemnitatibus pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro viuentibus, & pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in missarum solemnibus fundantur. Antiquitus hunc morem igitur sancta ecclesia tenet, vt & in missarũ solemnitatibus, & in alijs precibus Domino spiritus quiescentium commendet, dicente B. Augustino: Non sunt praetermittendae supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in christiana, & catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, quos sub generali commemoratione suscepit ecclesia, vt quibus ad ista desunt parentes, aut filij, aut quicumque cognati, vel amici, ab vna eis exhibeantur matre communi. *Cabilon. sub Carolo cap.39. August. lib. de cura pro mortuis agenda cap.4. Burch. lib.3. cap.64. Iuo par.3. cap.66.decr.*

C A P. X I I I.

13.q.2.c.30. Quaesitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis suspenduntur pro suis sceleribus, post confessionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad ecclesiam deferenda sint, & oblationes pro eis offerendae, & missae celebrandae, an non. Quibus respondemus: Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne paenitentibus communio in fine secundum canonicum iussum danda est, cur non etiam eis, qui pro suis peccatis poenam extremam persoluunt? *Maguntinum sub Rabano cap.27. Vormatien. cap.79.*

C A P. X I V.

Ille, qui occisus fuerit (*in singulari certamine*) tãquam sui homicida, & propriae mortis spontaneus appetitor, a Dominicae oblationis commemoratione habeatur alienus; &c. *Valent. sub Lothar. cap.12. vide tit. Quibus de causis priuetur quis sepultura ecclesiastica. lib.xxvi.*

C A P. X V.

Placuit omnibus, vt creditur instinctu diuino, vt pro se omnes dum aduiuerent, preces huiusmodi frequentarent: scilicet, vt singuli pro cunctis per singulas hebdomadas feria quarta missam celebrarent. Post vocationem autem cuiuslibet eorum, superstites obtineant, vt pro eo, qui discesserit, in sedibus septenae missae, totidemq. vigiliae Domino persoluantur: a presbyteris autem monasteriorum, siue villarum tres missae, totidemq. vigiliae dependantur. Exitus autem vniuscuiusque vicissim pijs currentibus litteris innotescat. Praesentes etiam Abbates in tam profutura societate recepti eadem se conditione iunxerunt. *Tullen. par.1. cap.14.*

C A P. X V I.

Non oportet clericos ignaros super monumenta in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta; sed aut in ecclesia, aut in basilica, vbi martyrum reliquiae sunt positae, ibi pro defunctis oblationem offerri. *Mart. Brac. cap.68. vide Carth. cap.84. G.* *De conse. d.2.c.28.*

C A P. X V I I.

Si quis, cum sui compos non esset, sibi manum attulerit, vel etiam se praecipitauerit, fit ne oblatio, an non? Respondeo, hoc debet clericus discernere, an re vera hoc fecerit, cum esset emotae mentis. saepe enim ij, qui ad eum, cui hoc accidit, attinent, volentes assequi oblationem, & orationem pro ipso, mentiuntur, & dicunt eum non fuisse apud se: nonnumquam autem propter insultationem hominum, vel aliquo alio modo per negligentiã hoc fecit, tunc autem non est super eum facienda oblatio, est enim sui homicida. *Timoth. Episcop. Alexand. cap.14.*

C A P. X V I I I.

Pessimus vsus est apud quosdam, qui in diebus Dominicis, siue in quibuslibet festiuitatibus mox missam celebrare, etiam si pro defunctis sit, audierit, abscedit, vt per totum diem a primo mane ebrietati, & commessationi potius, quam Deo deseruiat. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c.45.*

De sacerdote, qui se abstinet a perceptione eucharistiae cum facit sacrum: item de ministris, & alijs, qui intersunt sacrificio, & non communicant. Tit. XIX.

C A P. I.

SI Episcopus, presbyter, diaconus, aut ex sacro ordine oblatione facta non communicauerit, causam dicat; si iusta est, veniam meretur: si non dicat (*iustam*) excommunicetur propter suspicionem, quam facit populo contra offerentem sacerdotem. *Apost. c.8. G. 9. L. Capitul. lib.1. cap.6.*

C A P. I I.

Relatum nobis est, quosdam de sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctae gratiam sumere, quot sacrificia in vna videntur offerre. Sed in vno die, si plurima per se Deo offe- *De conse. d.2.c.11.*

rant

rant sacrificia, in omnibus se oblationibus a cõmunione suspendũt, & in sola tantũ extremi sacrificii oblatione, communionis sanctae gratiam sumunt; quasi non sit totiens illis vero, & singulari sacrificio participandum; quotiens corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio tacta constiterit. Nam ecce Apostolus dicit, Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Certum est, quod hi, qui sacrificantes non edunt, rei sunt * dominicis sacramentis. Quicumque ergo sacerdotũ deinceps diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, & se a communione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit, gratia communionis, anno vno repulsum se nouerit. Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur? Quotiens cumq. ergo sacrificans corpus, & sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat, totiens perceptionis corporis, & sanguinis Christi se participem praebeat. *Tolet. xij. cap. 5. confirmatur hoc decretum. Tolet. xiij. cap. 9. Iuo par. 2. cap. 14. decret.*

1. Cor. 10.

* dominici sacramenti

Num sacerdos, qui paenitentiam accepit possit post actam paenitentiam facere sacrum. Tit. XX.

Vide lib. vi. tit. xlvi. & lib. xxv. de Paenitentia.

Presbyteri, qui faciunt sacrum apud sanctimoniales statim discedant. Tit. XXI.

Vide lib. ix. tit. xxi.

Commnnia de sacrificio Missae. Tit. XXII.

CAP. I.

SI quando sacerdotes latini super eorum (*Graecorum*) celebrassent altaria, nõ prius Graeci sacrificare volebant in illis, quam ea, tamquam per hoc inquinata, lauissent, &c. Sacro suadente concilio districte praecipimus, vt talia de cetero non praesumant, &c. Si quis tale praesumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio, & beneficio ecclesiastico deponatur. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 4.*

De bapt. cap. vlt. Greg. ix. c. 1. eo. tit in 4. col.

CAP. II.

Missas publicas ab Episcopo in caenobio fieri omnino prohibemus, ne in seruorum Dei recessibus, & in eorum receptaculis vlla popularis occasio praebeatur conuentibus, vel mulierum fiat illis introitus, quia non expedie animabus eorum. *Greg. in synod. Later. ante fin.*

CAP. III.

Episcopus, aut presbyter, qui baptisma, aut sacrificium haereticorum recipit, deponatur. *Apost. cap. 46.*

* loquitur canon, de baptizatis sine necessitate vel ab haereticis, qui non seruant formam.

CAP. IV.

Quidam errore decepti dicunt, ideo Patrem maiorem Filio esse, quia illi soli sacrificium immolatur: & quod Filius nullam cum Patre communionis operam habeat, &c. Sicut Patri, ita etiam Filio non solum christianis temporibus, verum etiam priscis temporibus, a sacerdotibus variis, multisque modis probamus sacrificium fuisse oblatum, &c. Sacrificium itaque quod a christianis, sacris altaribus admouetur, non solum Deo Patri, sed etiam Filio, communi deuotione offertur: quoniam nec Patri sine Filio potest offerri, neq. Filio sine Patre sacrari. *Martell. epist. 1. in prin.*

CAP. V.

Illud volumus custodiri, vt cum sollemnior festiuitas conuentum populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit, quam recipere basilica simul vna non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, ne, his tantum admissis ad hanc deuotionem, qui primi aduenerint, videantur hi, qui post modum confluxerint, non recepti; cum plenum pietatis, atque rationis sit, vt quoties basilicam, in qua agitur, praesentia nouae plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur. [Necesse est autem, vt quaedam pars populi sua deuotione priuetur, si vnius tantum missae more seruato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte conuenerint. Studiose ergo dilectionem tuam, & familiariter admonemus, vt quod nostrae consuetudini ex forma paternae traditionis insedit, tua quoq. cura non negligat, vt per omnia nobis fide, & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistulam dedimus perferendam, qui nostris processionibus, atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties admissus, quid in omnibus Apostolicae auctoritatis teneremus, agnouit. *Leo epist. 79. cap. 2. ad Dioscorum Episcopum Alexandr. Burchar. lib. 3. cap. 228. Iuo par. 3. cap. 268. & par. 2. c. 87. decret.*

De conse. d. 1. c. 50.

CAP. VI.

De celebratione missarum in ecclesia instaurata. *Vigil. epist. vnic. cap. 4. Burch. lib. 3. c. 62. Iuo lib. 2. tit. 2. c. 5. pan. & par. 3. c. 25. decr.*

De conse. d. 1. cap. de fabrica 23.

CAP. VII.

Si quis docet domũ Dei contemnendã esse, & synaxes, quae in ea fiũt, anathema sit. *Gang. c. 5. Burch. lib. 3. c. 94. Iuo par. 3 c. 84. decr.*

d. 3 2. c. 10

CAP. VIII.

Presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet ecclesiae deputatus clericus, si intra ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo ecclesia est, &c. si ad ecclesiam, aut ad sacrificium, quotidianum non venerit, clericus non habeatur. *Tolet. 4. cap. 5.*

CAP.

CAP. IX.

In Augusto, quia cotidie missae sanctorum sunt, prandium habeant monachi, &c. Ad calcandam gentilium consuetudinem patres nostri statuerunt, fieri litanias priuatas in Kal. Ian. vt in ecclesia psallatur, & hora octaua in ipsis Kal. Circumcisionis missa Deo propitio celebretur. *Turon. ij. cap. 18.*

CAP. X.

Si quis quinta feria paschali, quae vocatur caena Domini, hora legitima post nonam ieiunus in ecclesiis missas non tenet, sed secundum sectam Priscilliani, festiuitatem ipsius ab hora tertia per missas defunctorum soluto ieiunio colit, anathema sit. *Brac. cap. 16.*

CAP. XI.

De conse. d. 1. c. vlt. Non licet super vno altario in vna die duas missas dicere; nec in altario, vbi Episcopus missas dixerit, presbyter in illa die missas dicat. *Antisio. cap. 10. Burch. lib. 3. cap. 226. Iuo lib. 2. tit. 4. cap. 8. panor. & par. 2. cap. 270. decr.*

CAP. XII.

Dum missa celebratur, nullus presbyter, aut diaconus absque aliqua infirmitate, dum missa perficitur, egredi de altario audeat. *Narbo. cap. 12.*

CAP. XIII.

7. q. 1. nihil. c. 16. Cum a sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si aegritudinis accidit quilibet euentus, quo caeptum nequeat consecrationis expleri mysterium; sit liberum Episcopo, vel presbytero alteri, consecrationem exequi officij caepti. non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quam aut incipientis, aut subsequentis completa benedictione sacerdotis. quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. cum enim simus omnes vnum *Rom. 12.* in Christo, nihil contrarium personarum diuersitas format, vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repraesentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum esse sibi non ambigant, &c. Nec tamen quod naturae languoris caussa consulitur, in praesumptionis perniciem conuertatur, &c. Nullus absque patentis prouentu molestiae minister, vel sacerdos, cum caeperit, imperfecta officia praesumat omnino relinquere. Si quis haec temerare praesumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit. *Tolet. vij. cap. 2. Burch. lib. 3. cap. 70. Iuo par. 2. cap. 124. decret.*

CAP. XIV.

Salubri declaratione censemus, vt per singulas quasquae ecclesias, in quibus presbyter iussus fuerit per sui Episcopi ordinationem praeesse, singulis diebus dominicis sacrificium Deo procuret offerre, & eorũ nomina, a quibus eas ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis ecclesiis videntur, aut visi sunt, contulisse; si viuentes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore missae: quod si ab hac discesserunt, aut discesserint luce, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur suo in ordine. &c. *Emeriten. cap. 19.*

CAP. XV.

Si quis occasionem nutrierit, vnde de templis Domini, aut officia consueta desinit, aut oblatio singularis sacrificij videatur in aliquo defraudari, si eum antea paenitudinis coram Metropolitano satisfactio non purgauerit, ignobilitate perpetuae mancipatus iuxta superiorem sententiam Domini, & loci sui dignitate se nouerit, & honore priuari. *Tolet. xij. cap. 7.* *26. q. 5. quicumq. c. 13.*

CAP. XVI.

Plerique sacerdotum missam pro requie defunctorũ promulgatam fallaci voto pro viuis student celebrare hominibus, non ob aliud, nisi vt is, pro quo id ipsum offertur sacrificium, ipsius sacrosancti libaminis interuentu, mortis, ac perditionis incurrat periculum: & quod cunctis datum est in salutis remedium, illi hoc peruerso instinctu quibusdam esse expetunt in interitum. Ob id nostra elegit vnanimitas, vt si quis sacerdotum deinceps talia perpetrasse fuerit detectus, a proprii deponatur ordinis gradu, & tam ipse sacerdos, quam etiam ille, qui eum ad talia peragenda incitasse perpenditur, exilii perpetui ergastulo religati, excepto in supremo vitae curriculo sacrae communionis perceptione priuentur. *Tolet. xvij. cap. 5. vide in Regis Egicani edicto cap. 5.* *26. q. 5. c. 13. quicumque.*

CAP. XVII.

Seruis Dei in exercitum pergere prohibemus, nisi illis tantummodo, qui propter diuinum ministerium, missarum scilicet sollemnia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt; id est vnum, vel duos Episcopos cum capellanis presbyteris Princeps secum habeat, & vnusquisque praefectus vnum presbyterum, &c. *Franc. synod. Capitul. lib. 5. cap. 2. Burch. lib. 1. cap. 218. Iuo par. 5. c. 332. decret.*

CAP. XVIII.

In omnibus locis, & diebus pro Imperatore, & filiis sacrificiorum Deo libamina dedicentur, pia orationum vota soluantur, &c. *Arelat. sub Carolo in procem. vide cap. 2.*

CAP. XIX.

Missarũ discussa est ratio, vt presbyteri minus antea scientes intelligerent, qualiter missarum sollemnia deinceps dignius celebrare deberent. *Remen. cap. 6.*

CAP. XX.

An debet clericus praesentibus Arianis, vel aliis haereticis, orare? & an, cum laedit, quando facit orationem, seu oblationem? Respondeo in diuina oblatione diaconus ante orationem loquitur: Qui non communicatis, ambulate. non debent ergo interesse, nisi profiteantur, se paenitentiam acturos, & haeresim vitaturos. *Timoth. Episcopus Alexand. cap. 9.*

LIBER XXV.

De Paenitentiae Sacramento.

Laus paenitentiae. Tit. I.

CAP. I.

Ion.3. LEGIMVS Niniuitis diuina vltione dignis, humiliter in tribulatione ad Dominũ clamantibus diuinitus subuentum. nam & Achab, &
3.Reg.21 2.Paral.36. Manasses Reges idololatrae paenitentiae satisfactione diuinae obuiauere vltioni. Meretrix porro illa euangelica Maria nomine, profus-
Luc.7. sione lacrymarum, carere meruit enormitate multorum peccaminum. His, & his similibus salutiferis documentis datur intelligi; quod Deus bona cuncta iubens, malaque omnia vetans, saepissime humanae fragilitatis peccatis offensus, & ad iram prouocatus, per paenitentiae tamen dignam satisfactionem ab humanis erratibus suae seueritatis debitam suspenderit vindictam: adeo vt quem moles peccaminum prouocauerat ad vltionem, actuum prauorum correctio flexerit ad misericordiosissimam propitiationem. *Paris. sub Ludou. & Loth. in praefatio.*

CAP. II.

Paenitentia insignis est armatura, magna salutis via, hospitij regni caelorum dispensatrix, incorruptibilis viae dux, martyricorum certaminum aequiparatio, ad Deum viam indicans, & cum ipso nos esse faciens, humani generis baculus, cadentium, & lapsorum surrectio. Beati, qui hanc amplectuntur, & huic adhaerent; qui hanc exercent, cum Angelis vitam aequalem ducunt; ab omni malo declinant, & bonum faciunt. Paenitentia est columna, & familiaris dilectionis, eleemosynae, ieiunii, abstinentiae, temperantiae, probitatis; honestatis, mansuetudinis; & vt verum vno verbo dicam, haec omnia pollet paenitentia. Si quis autem hanc contaminat, & contemnit; nõ
Esai. 66. Mar. 9. inter seruatos, sed inter perditos numerandus est, quorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur. *Taras. ante vij. syn. post alia.*

De contritione. Tit. II.

CAP. I.

PAenitentiam agite: appropinquabit enim regnum caelorum. *Christus apud Matth. cap 4. num. 17. & Ioannes Baptista apud eundem Matth. cap. 3. num. 2.*

CAP. II.

Nisi paenitentiam habueritis, omnes simul peribitis. *Christus apud Luc. cap. 13. nu. 3.*

CAP. III.

Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictae disperdet te. *Ecclesiastici cap. 5. num. 8. Pontian. epist. 2. ad fin. Eutychian. epist. 1. post med.*

CAP. IV.

Si impius egerit paenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, & custodierit omnia praecepta mea, & fecerit iudicium, & iustitiam: vita viuet, & non morietur. *Ezech. cap. 18. num. 21.*

CAP. V.

Conuertimini, & agite paenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite a vobis omnes praeuaricationes vestras, in quibus praeuaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritũ nouum, & quare moriemini domus Israel? *Ezech. cap. 18. num. 30.*

CAP. VI.

Viuo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortẽ impij, sed vt conuertatur impius a via sua, & viuat, &c. *Ezech. cap. 33. num. 11.*

CAP. VII.

Anima, quae tristis est super magnitudine mali, & incedit curua, & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens dat tibi gloriam, & iustitiam Domino. *Baruc. cap. 2. num. 18.*

CAP. VIII.

Nunc ergo dicit Dominus; conuertiminĩ ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu. Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & conuertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus, & misericors est, patiens, & multae misericordiae, & praestabilis super malitia. Quis scit si conuertatur, & ignoscat? *Ioël cap. 2. num. 12.*

CAP. IX.

Abijcienda prorsus est e corde omnis intrinsecus, quae latet, amaritudo peccati, si qua forte ex desiderijs iniquis, velut ex cibis noxijs cõgregata est, quam vtique cum euomuerit quis, & abiecerit, ingentis aegritudinis liberabitur morbo, si tamen post vomitum, quae ad sanitatem pertinent, sumat. *Clem. epist. 1. ante med.*

CAP. X.

Paenitemini (*inquit Petrus*) & veram agite paenitentiam. *Clem. epist. 1. in med.*

CAP. XI.

Incertum est etiam iuuenibus vitae tempus, senibus autem certum est breue esse. Ideo tam iu-

iuuenes, quam senes oportet dc conuersione, & paenitentia valde esse sollicitos; & vt ornent se dogmatibus veritatis, decore pudicitiae, splendore iustitiae, candore pietatis, aliisque omnibus, quibus comptam esse decet rationabilem mentem. *Clem. epist. 5. in fin.*

C A P. X I I.

96. q. 6 c. 13. agnosum * eam al. Salutem homini adimit quisquis mortis tempore paenitentiam denegat: & desperat de clementia Dei. qui * eum ad subueniendum morienti sufficere, vel in momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce premium, ad Luc. cap. 23 f Christi dexteram pendens, si illum vnius horae paenitentia non iuuisset. Cum esset in paena paenituit, & per vnius sermonis professionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conuer- Ezech. 18. & 33. sio in vltimis positorum, mente potius est aestimanda, quam tempore, Propheta hoc taliter asserente: Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. *Caelestin. epist. 2. cap. 2. vide Triburien. sub Arnulpho cap. 31. fin. Magunt. sub Rabano cap. 27. Vormatien. cap. 80. Raban. in Paenit. cap. 38. Burch. lib. 18 cap. 22. Iuo par. 15. cap. 44. Anselm. lib. 11. cap. 19. Tarrac. lib. 6. cap. 55.*

C A P. X I I I.

de paeni. d. 3. c. 1. Paenitentiam vere agere, est commissa flere, sed iterum plangenda declinare. *Gregor. lib. 9. registri epist 39. ad Theotistam. in fin. & in homil. 34. euang. Iuo par. 15. cap. 1. decret.*

C A P. X I V.

In die sextae feriae passionis Domini oportet mysterium crucis praedicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum praestolari; vt paenitentiae compunctione mundati venerabile festum dominicae resurrectionis, remissis iniquitatibus suscipere mereamur, corporisque eius, & sanguinis sacramentum mundi a peccato sumamus. *Tolet. iv. cap. 6.*

C A P. X V.

Mentem, & corpus, quae libido traxit ad culpam; afflictio, & contritio debet reducere ad veniam. *Cabil. sub Carolo. cap. 36. in fine, Capitul. lib. 7. cap. 62. in addit. Iuo par. 16. cap. 336. decret.*

C A P. X V I.

Cum post abrenuntiationem (*is, qui baptismum susceperit*) quibustibet illecebris vitiorum illectus ad ea, quibus renuntiauit, redit, nec non & post tantae fidei perceptionem, in apostasiam, aut infidelitatis aut haereticae prauitatis, aut fraterni schismatis prolabitur: procul dubio vtriusque pactionis transgressor efficitur: quarum altera, quia baptismi iteratione nequit, paenitentiae lamentis, eleemosynarum largitionibus, ceterisque bonorum operum exhibitionibus dilui potest. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 9.*

C A P. X V I I.

Paenitentia porro non in multitudine annorum; sed potius in contritione cordis, & corporis est aestimanda, *Paris. sub Ludou. & Lotha. lib. 1. cap. 46. post med.*

C A P. X V I I I.

Tribus modis peccata mortalium vindicantur, duobus in hac vita, tertio in futura vita. De duobus ita Apostolus inquit: Si nosmet- 1. Cor. 11. ipsos iudicauerimus, a Domino non indicabimur. Haec est vindicta, quam inspirante Deo omnis peccator pro suis admissis paenitendo, in se ipso vindicat. *Aquisgr. sub Pipino, lib. 1. cap. 1.*

C A P. X I X.

Io commune deseruimus cultum Dei; quidā ex nobis mandata Dei, & minas eius, atque promissiones cognoscimus, sed non timemus, neque amamus: quidam neque cognoscere dignamur: & vtrique sumus in magno periculo, nisi conuertamur, antequam moriamur. Mors nostra incerta est vnicuique nostrum, & certa est vindicta Dei, & in proximo, nisi conuersio, & paenitentia nobis subuenerit. *Tullen. in ep. ad Rotbertum, & socios.*

C A P. X X.

Reparemus nos per paenitentiam, & confessionem, & per eleemosynas, vnusquisque secundum possibilitatem suam; & quantum quisq. recognoscit se a Deo aruisse per culpas, tantum bibat compunctionis suae lachrymas, &c. *Pisten. cap. 1.*

C A P. X X I.

Considerantes nos omnium operum, & sermonum, insuper cogitationum redditoros esse rationem, &c. dum adhuc vacat, dum adhuc Iudex sustinet, dum adhuc, qui offensus est, peccata nostra propter paenitentiam dissimulat, & vt ab eius seueritate ad illius bonitatem reuertamur, blanditijs, & minis clamat; non Psal. 94. obduremus corda nostra, sicut hactenus, & patres nostri, & nos egimus: peccauimus enim Iudith. 7. cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Iam nunc ergo reuersi ad conscientias nostras, & mala, quae gessimus, diiudicantes vera, & pura confessione confiteamur Domino, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius: Procidamus, & plore- Psal. 117. Psal 94. mus ante Dominum, qui fecit nos: quia ipse est Dominus Deus noster, qui benignus, & misericors est, praestabilis super malitia, qui non Ezech. 33 vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Si igitur ex toto corde conuersi ad Dominum veram paenitentiam, fructusque paenitentiae dignos fecerimus, crebris, & sanctis instantes ieiunijs, vigilijs castis, illique bene complacitis, & orationibus salso lachrymarum imbre perfusis cum eleemosynis iustis, ceterisque misericordiae, & caritatis operibus, atque profiteamur nos ad pristina impietatum nostrarum scelera nunquam reddituros iuuante eius gratia, sine qua nihil possumus, si in istis perseuerauerimus; satisfacientes Deo, & ecclesiae de praeteritis peccatis per paenitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, & per contriti cordis sacrificium; cito

eius,

eius, qui cor contritum, & humiliatum non spernit,& cui proprium est misereri,& parcere,misericordiam consequamur:cito dicimus, quia apud benignum Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris. *Trosleia. cap.15.*

CAP. XXII.

Primus felicitatis gradus est, non derelinquere:secundus,delicta cognoscere:illic currit innocentia integra,& illibata, quae seruet,hic succedit medela, quae sanet. *Cypria. in epist. longa.58.ad Cornel.cuius initium est; Legi litteras tuas,post med.vel lib.1.epist.3.*

CAP. XXIII.

Omnem iniquitatem bonus Dominus remittit, si quispiam ex toto corde paenituerit. *Taraf. Episcopus. CP. apud vij.synod.act.4.in medio.*

De confessione. Tit. III.

CAP. I.

INsufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:& quorum retinueritis, retenta sunt. *Christus apud Ioan.cap.20.num.22.*

CAP. II.

De offic. Iud.ordi. c.15. inter cetera Greg. ix. & cap.3. eod.tit.in 4.col.

Praecipimus tam in cathedralibus, quam in alijs conuentualibus ecclesijs viros idoneos ordinari,quos Episcopi possint coadiutores,& cooperatores habere non solum praedicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & paenitentiis iniungendis, ac ceteris, quae ad salutem pertinent animarum,&c *Innoc.iij.in conc.gen.Later.cap.19.*

CAP. III.

De paeni. c.12. Gregor.ix.& c.2. eod. tit. in 4. col.

Omnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter,saltem semel in anno proprio sacerdoti;& iniunctam sibi paenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistiae sacramentum, &c. alioquin, & viuens ab ingressu ecclesiae arceatur, & moriens christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantiae caecitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de caussa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat a proprio sacerdote, cũ aliter ille ipsum non possit soluere,vel ligare. Sacerdos autem sit discretus, & cautus, vt more periti medici superinfundat vinum, & oleũ vulneribus sauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circumstantias, & peccati; per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, & cuiusmodi remedium adhibere diuersis experimentis vtendo ad sanandum aegrotum. Caueat autem omnino, ne verbo, vel signo, vel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque vlla expressione personae caute requirat. quoniam qui peccatum in paenitentiali iudicio sibi detectum praesumpserit reuelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus,verum etiam ad agendã perpetuam paenitentiam in arctũ monasterium detrudendum. *Innoc. iij. in conc.gen.Later.cap.21.*

CAP. IV.

De paeni. c.13. Gregor.ix.& c.4. eod. tit. in 4. col. Ioan.5.

Cum infirmitas corporalis nonnumquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido:vade & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Statuimus, & districte praecipimus medicis corporum,vt eum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, quod medicos aduocent animarum: vt postquam infirmis fuerit de spiritali salute prouisum,ad corporalis medicinae remedium salubrius procedatur, cũ caussa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic caussam dedit edicto, quod quidam in aegritudinis lecto iacentes, cum eis a medicis suadetur,vt de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, vnde facilius mortis periculum incurrunt. Si quis autem medicorum huius nostrae constitutionis, postquam per praelatos locorum fuerit publicata,transgressor extiterit,tamdiu ab ingressu ecclesiae arceatur, donec pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter. *Innocen. iij. in concil. general. Later. cap.22.*

CAP. V.

Nullius confessio, nisi perfecta fuerit,recipiatur. *Vrban. ij. in concil. Claramon. cap. 21.& 22.*

CAP. VI.

Si forte alicuius cor vel liuor, vel infidelitas,vel aliquod malum latenter irrepserit: nõ erubescat,qui animae suae curam gerit, confiteri haec huic,qui praeest, vt ab ipso per verbum Dei, & consilium salubre curetur; quo possit integra fide, & operibus bonis poenas aeterni ignis effugere, & ad perpetuae vitae praemia peruenire.*Clem.epist.1.post prin.*

CAP. VII.

Instruebat (*Petrus Apostolus*) actus suae vitae omni hora custodire, cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & sacerdotibus Domini manifestare. *Clem.ep.1. ante finem. Theodulph. ad presbyt. Aurelian.cap.21.*

CAP. VIII.

Illam contra Apostolicam regulam praesumptionem,quam nuper agnoui a quibusdam illicita vsurpatione committi modis omnibus constituo submoueri: de paenitentia videlicet,quae ita a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere, libellis scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. quamuis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis,quae propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur; tamen quia non omnium huius- *De paeni. d.1.c.88.*

modi

modi sunt peccata, vt ea, qui paenitentiam poscunt non timeant publicare; remoueatur tam improbabilis consuetudo, ne multi a paenitentiae remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referre, quibus possunt legum constitutione percelli. sufficit enim illa confessio, quae primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis paenitentium precator accedit. tunc enim demum plures ad paenitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. *Leo epist. 78. cap. 2. ad Episcop. Campaniae. Burch. lib. 19. cap. 159. Iuo par. 15. cap. 167. decret. Anselm. lib. 11. cap. 23.* *ca. d. c. 61.*

CAP. IX.

Scienti peccare necessaria confessio est. *Hormisd. epistul. 5. ad Episcopos Hispaniae in medio.*

CAP. X.

Non odit Deus peccantem, & confitentem; sed peccantem, & negantem. *Zach. epistul. 5. ad Bonif. prope fin.*

CAP. XI.

Cum in praelium proficisci disponitis, quod ipsi commemorastis, agere in Dei nomine non omittite; id est ad ecclesias ire, &c. confessionem delictorum sacerdotibus facere, reconciliationem, & communionem percipere. *Nicol. ad consul. Bulgar. cap. 35.*

CAP. XII.

De confessore mentionem facit *Tolet. cap. 6. & 9.*

CAP. XIII.

Paenitentiae locus omnibus pateat, qui cōuersi errorem suum voluerint confiteri. *Andegau. cap. 13.*

CAP. XIV.

De paenitentia peccatorum, quae est medela animae, vtilem omnibus hominibus esse censemus; & vt paenitentibus a sacerdotibus facta confessione, indicatur paenitentia, vniuersitas sacerdotum noscitur consentire. *Cabil. cap. 8.*

CAP. XV.

In exercitu vnusquisque praefectus vnum presbyterum habeat, qui hominibus peccata confitentibus iudicare, & indicare paenitentiam possit. *Franc. syn. post prin.*

CAP. XVI.

Episcopis, & presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus tempus abstinendi ascribant. &c. *Turon. sub Carolo. cap. 22.*

CAP. XVII.

Quidam dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non plane id faciunt. Quia ergo constat hominem ex duabus esse substantijs, anima videlicet, & corpore: & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur; solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, vt ex vtrisque plena fit confessio; scilicet vt & ea confiteantur, quae per corpus gesta sunt; & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaque peccatorum suorum confessor, vt de octo principalibus vitijs, sine quibus in hac vita difficile viuitur, confessionem faciat, quia aut cogitatione, aut quod est grauius, opere eorum instinctu peccauit. odiū etenim, inuidia, superbia, vel ceterae huiuscemodi animae pestes tanto periculosius laedunt, quanto subtilius serpunt. *Cabil. sub Carolo. cap. 32. Capitul. lib. 7. cap. 56. in addit. Burch. lib. 19. cap. 34. Iuo par. 15. cap. 52. decret.*

CAP. XVIII.

Quidam solummodo Deo confiteri debere dicunt peccata, quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent. quod vtrumque non sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam: ita dumtaxat vt & Deo, qui remissor est peccatorum, confiteamur peccata nostra, & cum Dauid dicamus; Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi; dixi confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et secundum institutionem Apostoli; confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem, vt saluemur. Confessio itaque quae Deo fit purgat peccata: ea vero quae sacerdoti fit, docet, qualiter ipsa purgentur peccata. Deus namque salutis, & sanitatis auctor, & largitor, plerumque hanc praebet suae potentiae inuisibili administratione, plerumque medicorum operatione. *Cabil. sub Carolo. cap. 33. Capitul. lib. 7. cap. 58. in addit. Burch. lib. 19. cap. 145. Iuo par. 15. cap. 155. decret.*

de paenit. d. 1. cap.

Psal. 31.

Iacob. 5. A

*Peccata deleri possunt per contritionem, sed ea de iure diuino tenemur sacerdoti confiteri.

CAP. XIX.

Qui peccata sua sacerdotibus, in quorum sunt parochiis, confessi sunt, & ab his agendae paenitentiae consilium acceperunt, si orationibus insistendo, eleemosynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apostolorum limina, vel quorumlibet sanctorum inuisere desiderant; horum est deuotio omnibus collaudanda. *Cabil. sub Carolo. cap. 45. in fin. Burch. lib. 19. cap. 51. Iuo par. 15. cap. 65. decret.*

CAP. XX.

Inter litanias, & exomologeses hoc differt; quod exomologeses pro sola peccatorum confessione agantur: litaniae vero indicantur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iam vtrumque vocabulum sub vna designatione habetur. *Magunt. cap. 32.*

CAP. XXI.

Ventilata est ratio paenitentiae, vt sacerdotes certius intelligerent, quomodo confessiones recipere, & paenitentiam secundum canonicam institutionem paenitentibus deberent indicare. *Remen. cap. 12. Burch. lib. 19. cap. 96. Iuo par. 15. cap. 108. decret. & paenit. Roma. tit. 9. cap. 22.*

CAP. XXII.

Episcopi, & presbyteri examinent, qualiter confitentibus peccata diiudicent, & tempus

pus paenitentiae constituant. *Remen.cap.16. Burch.lib.19.cap.98.Iuo par.15.cap.110.decr. & Paenitent. Rom.tit.9.c.19.*

CAP. XXIII.

Quoniam multi sacerdotum partim incuria, partim ignorantia modum paenitentiae reatum suum confitentibus secus, quam iura canonica decernant, imponunt; vtentes scilicet quibusdam codicillis contra canonicam auctoritatem scriptis, quos paenitentiales vocant: & ob id nō vulnera peccatorum curant, sed potius fouentes palpant, &c. Visum est, vt vnusquisq. Episcoporum in sua parochia eosdem erroneos codicillos diligenter perquirat, & inuentos igni tradat, ne per eos vlterius sacerdotes imperiti, homines decipiant, &c. Presbyteri etiam imperiti sollerti studio ab Episcopis suis instruendi sunt, qualiter & confitentium peccata discrete inquirere, eisq. congruū modum secundum canonicam auctoritatem, paenitentiae nouerint imponere. quoniam hactenus eorum incuria, & ignorantia multorum flagitia remanserunt impunita; & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non est. *Parif. sub Ludo. & Lotha.lib.1.cap.32. Vide Cabilo.sub Carolo. cap.38.*

CAP. XXIV.

Cum miseria humana multifariis fragilitatis suae excessibus, creatoris sui incomparabilem dulcedinem, saepissime ad amaritudinem prouocet, tunc grauius, sceleratiusq. in eum delinquit, quando contra naturam peccat, &c. Quisquis tanti sceleris patratorem se esse meminit, dū tempus acceptabile, diesq. salutis existit, per cōfessionem, & paenitentiae satisfactionem sibi consulere non differat. *Parif. sub Ludou. & Lotha. lib.1.c.34.*

CAP. XXV.

Si sacerdotibus sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id nō nisi in ecclesia coram sancto altari, adstantibus haud procul testibus, faciant: si autem infirmitas praepedierit, vt in ecclesia eadem cōfessio fieri nequeat, in quacumqualibet domo facienda est, non nisi testibus similiter haud procul adstantibus fiat. Nullo modo quippe videtur nobis conuenire, vt monachus relicto monasterio suo, idcirco sanctimonialiū monasteria adeat, vt con fitentibus peccata sua modum paenitentiae imponat. Nec illud etiam nobis videtur congruum, vt clerici, & laici Episcoporum, & presbyterorum canonicorum iudicia declinantes, monasteria monachorum expetant, vt ibi monachis sacerdotibus confessionem peccatorum suorum faciant: praesertim cum eisdem sacerdotibus monachis id facere fas nō sit, exceptis his dumtaxat, qui sub monastico ordine secum in monasterijs degunt. Illis namq. est confessio peccatorum facienda, a quibus subinde, & modus paenitentiae, & cōsilium salutis capiatur, vt a quibus post tempora paenitentiae peracta, secundum canonicam institutionem, si Episcopus iusserit, reconciliatio mereatur. *Parif. sub Ludou. & Lothar. lib.1.cap.46.post princ.*

CAP. XXVI.

Presbyterorum, qui praesunt ecclesiae Christi, ministerium esse videtur, vt de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, &c. Si (aliquis) infirmitate depressus fuerit, ne confessione, atque oratione sacerdotali, nec non vnctione sanctificati olei per eius negligentiam careat. *Aquisgr.y.sub Ludo.par.3.c.5.*

CAP. XXVII.

Ab infirmis in mortis periculo positis per presbyteros puta inquirenda est confessio, non tamen illis imponenda quantitas paenitentiae, sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studijs pondus pae nitentiae subleuandum. *Magunt. sub Raban.c. 26. Burch.lib.18.c.14. Iuo par.15.c.36.decret. Caesar.lib.15.c.26. Paenit. Rom. tit.9.c.7.* 26.q.7.c. 1.

CAP. XXVIII.

Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne paenitentibus com munio in fine secundum canonicum iussum danda est: cur non etiam eis, qui pro suis peccatis paenam extremam persoluunt? *Magunt. sub Raba.cap.27. Vormat.cap.79.al.80.*

CAP. XXIX.

Reparemus nos per paenitentiam, & confessionem, & per eleemosynas, vnusquisq. secundum possibilitatem suam, & quantum quisq. recognoscit se a Deo aruisse per culpas, tantum bibat compunctionis suae lacrymas, &c. *Pisten.cap.1.post med.*

CAP. XXX.

Si fur, vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis desperatus putatur, atque reconciliari se mysterijs sacrosanctis, habitu corporis, & voluntate piae mentis deprecatur, Deoq. & sacerdoti, comite vita, emendatione morum, & actuum confitetur, cōmunionis gratiam non negamus tribuendam. *Tribur.c.31.*

CAP. XXXI.

Cum sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quam citius ad eum pergat, &c. & appropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum blande, leniterq. alloquatur, vt omnem spem in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem, & castigationem suam prouenire credat, vt peccata sua confiteatur, vt emendationē promittat, si Dominus vitā concesserit; paenitentiam pro culpis commissis spondeat; vt substantiam suam, dum adhuc sensus, & ratio in eo vigent, disponat: vt peccata sua eleemosynis redimat vt his, qui in se peccauerunt, indulgeat, &c. Cū his, & huiuscemodi allocutionibus fuerit mens infirmi releuata, data benedictione recedat sacerdos, non post multum reuersurus, detq. locum, vt aegrotus de peccatis suis possit cogitare. *Nanuetin.cap.4.*

CAP. XXXII.

Infirmus, qui necessitate mortis vrgente, confitetur peccata sua, sub ea conditione a sacer-

dote reconcilietur, vt si ei Dominus vitam donauerit, sanitatemq. reddiderit, secundum qualitatem delicti,*omnibus paeniteat. *Nannet.c.5, Bureb.lib.18.c.3.*

*omnino t.

CAP. XXXIII.

De exomologesi,& de satisfactione. *Cypria. lib.1.epist.3.longa ad Corn. cuius initium est: Legi litteras tuas. vel 55.*

CAP. XXXIV.

Amplector prompta, & plena dilectione cum paenitentia reuertentes, peccatum suum satisfactione humili, & simplici confitentes. *Cypria.lib.1.epist.ead. ad Cornel.ante fin.*

CAP. XXXV.

Qui vniuscuiusque peccatorum fuit conscius, & non confessus, sed conuictus est, tanto tempore, quanto malorum effectorum punitus est, ipse quoque punietur. *Basil. ad Amphiloch.cap.70.*

CAP. XXXVI.

Si vnusquisque eorum, qui in peccatis fuere, confessus, bonus euaserit, & is, cui a Deo benignitate ligandi,& soluendi eredita est potestas, si sit clementior, videns summam eius, qui peccauit confessionem ad diminuendum poenarum tempus, non est dignus damnatione; cum, quae est in scripturis, nobis historia significet, quod, qui cum maiori labore confitentur, Dei misericordiam celeriter apprehendant. *Basil.ad Amphiloch.c.73.*

CAP. XXXVII.

Qui ex se ipso ad sua proferenda peccata impulsus est, eo quod sua sponte occultorum accusator esse voluerit, vt qui iam affectioni medicinam adhibere caeperit, & signum in id, quod est melius, mutationis ostenderit, in mitioribus poenis versatur. Qui autem in malo deprehensus est, vel propter aliquam suspicionem, vel accusationem ingratis conuictus est, longius illi conuersionis tempus datur, vt ipse perfecte purgatus, sic ad sacramentorum communionem admittatur. *Gregor. Nyssen.epist.canonica.cap.4.*

CAP. XXXVIII.

Multis precibus opus habemus, o pater multa enim mala fecimus, quin etiā continua paenitentia, & confessione indigemus. *Nicephorus Episcopus Dyrrachij in syno.vij. gen. act. 4. in med.*

CAP. XXXIX.

Vicarij senioris Romae dixerunt: Fecisti confessionem, & accepisti poenam de peccato illo te paenitens? Theodorus dixit, etiam. Sanctissimi Vicarij dixerunt: Cui confessus es, & a quo accepisti epitimium? Theodorus dixit: Qui dedit mihi epitimium, defunctus est. Sanctissimi Vicarij senioris Romae dixerunt. Quis vocabatur? Theodorus dixit. Nescio, Abbas erat, &c. Sanctissimi Vicarij dixerunt: Et custodisti epitimia? Theodorus dixit: Si vult Deus, custodiui ea, quia christianus sum. *Syn. gener.vij.sub Hadria.ij. actio.9. in medio.*

CAP. XL.

Si quis perpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato timens paenitentiae longā aerumnam, ad confessionem venire noluerit, ab ecclesia repellēdus est, siue a communione, & consortio fidelium, vt nullus cum eo comedat, neq. bibat, neq. in sua eum domo recipiat. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c.26.*

CAP. XLI.

Confessio, quam sacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum adfert; quia accepto ab eis salutari consilio saluberrimis paenitentiae obseruationibus, siue mutuis orationibus peccatorum maculas diluimus. Confessio vero, quam soli Deo facimus, in hoc iuuat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliuiscitur: & e contrario, quanto nos horum obliuiscimur, tanto Dominus reminiscitur. *Theodulph. ad presb. Aurelian. cap.30.*

CAP. XLII.

Confessiones dandae sunt de omnibus peccatis, quae siue in opere, siue in cogitatione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix vllus inueniri potest: est enim Gastrimargia, hoc est ventris ingluuies: secundū fornicatio: tertiū Accidia, siue tristitia: quartum Auaritia: quintū Vanagloria: sextū Inuidia: septimum Ira: octauū Superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligēter debet inquiri, quo modo, aut qua occasione peccatum perpetrauerit, quod percgisse se cōfitetur; & iuxta modum facti debet ei paenitentia indicari. Debet ei persuaderi, vt de peruersis cogitationibus faciat confessionem. debet ei etiam iniungi de octo principalibus vitijs faciat suam confessionem: & nominatim debet ei sacerdos vnumquodq. vitiū dicere, & suam de eo cōfessionem accipere. *Theodulph.ad presbyt.Aurelian. cap.31. vide Bureb.lib.19. c.6. Paenit.Rom.tit.9.c.16. Beda c.5.de remed.peccat.Casian.lib.5.c.1. de institut.coenobior. & collat.5.c.2.& 16. & fragmen.Caroli, siue Amilarij,*

CAP XLIII.

Si quis in lecto vitiorum suorum iacet, & morbo iniquitatis suae laborat, & funibus peccatorum suorum constrictus est, & vitiorum suorum obsitus pariete, in tenebris iniquitatis suae, est infirmus quidem. sed si de lecto vitiorum per confessionem egreditur, & per paenitentiae lamenta vinculis peccatorum absoluitur, & ad lucem bonorum operum egreditur; infirmum, & in carcere positum se proculdubio visitat. *Theodulph. ad presb. Aurel.c.32.*

CAP. XLIV.

Hebdomada vna ante initium quadragesimae confessiones sacerdotibus dandae sunt, paenitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & omnia iurgia sedanda. & dimittere debent debita inuicem de cordibus suis, &c. *Theodulph. ad presb. Aurel.c.36.*

De

De satisfactione. Tit. IV.

CAP. I.

Facite fructum dignum paenitentiae, &c. Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. *Ioan. Bapt. apud Matth. cap. 3. num. 8. & 10.*

CAP. II.

Quae secundum Deum tristitia est, paenitētiam in salutem stabilem operatur. *Paul. ep. 2. ad Corinth. cap. 7. num. 10.*

CAP. III.

2. q. 7. accusatio. c. 15. in fin. Si aliqui (*Episcopos*) lacerare, accusare, aut infestare praesumpserint, excommunicētur, & minime absoluātur, antequam per satisfactionem, vt iam dictum est, condignam egerint paenitentiam. *Anaclet. epist. 2. cap. 2. Trosleia. c. 5. Iuo lib. 4. tit. 5. c. 5. panor. & par. 5. c. 238. decre. Ansel. lib. 3. c. 36.*

CAP. IV.

Statuimus pari voto, pariq. consensu, vt vnusquisq. nostrum dictis, & exemplis plebes parochiae suae attentius ad meliora incitare studeat, easq. vt se a malis cohibeant, & ad Dominum ex toto corde conuertant, sollicite admoneat: Deumq. quem peccando sibi iratum fecerant, digna paenitentiae satisfactione, & eleemosynarum largitione sibi placabilem facere satagant. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 5.*

CAP. V.

Paenitentia porro nō in multitudine annorum, sed potius in contritione cordis, & corporis est aestimanda. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. c. 46.*

CAP. VI.

Pari consensu decreuimus, vt vnusquisque nostrū in parochia sua dictis, & exemplis plebes sibi subiectas ad meliora incitare studeret, easq. vt se a malis cohiberent, & ad Deum ex toto corde conuerterent, sollicite admoneret; Deumq. quem peccando sibi iratum fecerant, digna paenitentia, satisfactione, & eleemosynarum largitione sibi placabilem facere satagerent. *Paris. sub Ludo. & Loth. lib. 3. cap. 1.*

CAP. VII.

Quantum quisque recognoscit se a Deo aruisse per culpas, tantum bibat compunctionis suae lacrymas, & tunc proficient in aqua ista, quas lacimus, firmitates, si per bona opera restruxerimus, quas in nobis distraxerunt peccata, virtutum munitiones, quae & tunc proficient, si mala, quae fecit quis prius, pro vt poterit, emendauerit, aut rapta soluendo, aut per indulgentiam deprecando, atque mala cetera per dignam paenitentiam abolendo, & tunc proficient, si in ante custodierit, ne de illis se sordidet, de quibus se emendauit, quia scriptum est: Lauamini, mundi estote, auferte malum, &c. *Isai. 1.* *Pisten. cap. 1.*

CAP. VIII.

Si ex toto corde conuersi ad Dominum veram paenitentiam, fructusq. paenitentiae dignos fecerimus, crebris, & sanctis instantes ieiunijs, vigilijs castis, illiq. bene complacitis, & orationibus salso lacrymarum imbre perfusis, cum eleemosynis iustis, ceterisq. misericordiae, & caritatis operibus, atque profiteamur nos ad pristina impietatum nostrarū scelera numquam redituros iuuante eius gratia, sine qua nihil possumus, si in istis perseuerauerimus satisfacientes Deo, & ecclesiae de praeteritis peccatis per paenitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, & per contriti cordis sacrificium; cito eius, qui cor contritum, & humiliatum non spernit, & cui proprium est misereri, & parcere, misericordiam consequemur: cito dicimus, quia apud benignum Deum, non tam valet mensura temporis, quam doloris. *Troslei. cap. 15.*

CAP. IX.

Nos met hic ante sanctam hanc synodum proicimus, profitentes etiam accepturos nos esse libenter a sanctissimo summo sacerdote nostro epitimium definitum. *Libell. quorundam Episcop. paenitentium apud syno. gener. viij. actio. 2.*

CAP. X.

De satisfactione, sine paenitentia, quae olim singulis peccatorum generibus erat praescripta, *vide in iij. parte de poenis peccatorum.*

De effectu paenitentiae. Tit. V.

CAP. I.

Sacro approbante concilio definimus, vt ita cruce signati se praeparent, quod in Kal. Iun. &c. timorem; & amorem semper habeant diuinum ante oculos, ne quid dicant, aut faciant, quod diuinam maiestatem offendat. & si aliquando lapsi fuerint in peccatum, per veram paenitentiam mox resurgant, gerentes humilitatem cordis, & corporis. *Innoc. iij. in conc gener. Later. cap. vlt.*

CAP. II.

Omne peccatum paenitentia, quae non nisi Dei gratia comitante proficit, omnino diluitur. nam Dominus primum Petrum respexit, & tunc Petrus ad lacrymas sese conuertit. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 16.*

CAP. III.

Quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, & fragilitas humana post baptismi gratiam peccatorum sordidatur illecebris, eademque peccata baptismatis iteratione nequaquam deleri possunt: necesse est, vt paenitentiae lamentis, & eleemosynarum largitionibus, & ceteris bonorum operum executionibus, quam *Sapien. 9.*

celerrime deleri procurentur. *Aquisgranen. cap.* 114.

C A P. IV.

Magna peccata, quae non deleuerimus per paenitentiam, compellent nos sustinere aeternam vindictam. *Tullen. in epist. ad Rotbertũ, & alios in fin.*

C A P. V.

Vnusquisq. christianus credat in Patrem & Filium, & Spiritum sanctum, &c. Et quod eius dono in ecclesia Christi per paenitentiam, & per sacerdotale ministerium incunctanter peccatorum detur indulgentia. *Trosleia. c.* 15.

C A P. VI.

Hebdomada vna ante initium quadragesimae confessiones sacerdotibus dandae sunt, &c. Et sic ingredientes in beatae quadragesimae tempus, mundis, & purificatis mentibus ad sanctum pascha procedant, & per paenitentiam se renouent, quae est secundus baptismus: sicut enim baptismus peccata, ita paenitentia purgat. & quia post baptismum peccator denuo non potest baptizari, hoc medicamentum a Domino paenitentiae datum est, vt per eam vice baptismi peccata post baptismum diluantur. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap.* 36.

De potestate Sacerdotis, & de absolutione. Tit. VI.

Vide lib. vi. tit. iv. quibus adde.

C A P. I.

Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in celo: & quaecumque solueritis super terram, erunt soluta & in celo. *Christus apud Matthae. cap.* 18. *num.* 18.

C A P. II.

Insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis retenta sunt. *Christus apud Ioan. c.* 20. *num.* 23.

C A P. III.

Matt. 18. *Ioan.* 20. Quorum dimiseritis peccata, dimittuntur eis, & quorum alligaueritis, alligata erunt; id est, quibus ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis & ianua regni caelestis clausa erit. *Eutychian. epist.* 2. *ante med.*

C A P. IV.

De paenit. d. 1. *c.* 49. Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solũ per baptismi gratiam, sed etiam per paenitentiae medicinam spes vitae reparetur aeternae, vt qui regenerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinae bonitatis praesidiis ordinatis, vt indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri. mediator enim Dei, & hominum Deus & homo Christus Iesus, hanc praepositis ecclesiae tradidit potestatem, vt & cõfitentibus satisfactionem paenitentiae darent, & eadem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi incessabiliter ipse Saluator interuenit, nec vmquam ab his abest, quae ministris suis exequenda commisit, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem saeculi: vt si quid per seruitutem nostram bono ordine, & grato impletur effectu, non ambigamus per Spiritum sanctum nobis fuisse donatum. Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocumq. intercepius obstaculo, a munere indulgentiae praesentis exciderit, & priusquam ad cõstituta remedia perueniat, temporalem vitam humana cõditione finierit; quod manens in corpore non receperit, consequi exutus carne non poterit. Nec necesse est nobis eorum, qui sic obierint, merita, actusq. discutere; cum Dominus Deus noster, cuius iudicia nequeunt comprehendi, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suae iustitiae reseruauerit, ita potestatem suam timeri volens, vt hic terror omnibus prosit, & quod quibusdam tepidis, aut negligentibus accidit, nemo non metuat. multum enim vtile, ac necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluatur. *Leo epist.* 89. *in princ. Capitul. lib.* 5. *cap.* 55. *Ansel. lib.* 4. *cap.* 56. *& lib.* 11. *cap.* 11. *Caesar. lib.* 15. *cap.* 12. *Matt.* 28.

C A P. V.

Notandum, quod quolibet genere blasphemantibus in Spiritum sanctum, si resipiscant, & corrigant, & hic eis, & in futuro seculo remittatur: nec inde possit Domini mutare sententia, quae circa tales vtique permanentes permanere dicta est, non circa non tales effectos. Quamdiu in hoc manent, tales sunt, qualibus non remittendum esse praefixum est: cum autem ab hoc recesserint, non tales efficiuntur, qualibus nõ remittendum esse praedictum est. Et ideo non talibus effectis potest & hic, & in futuro seculo iam remitti. alioquin, quod absit, frustra videretur ecclesia huiusmodi sua reconciliatione suscipere. *Gelas. ep.* 3. *post med.*

C A P. VI.

Si Episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum, aut paenitentem successori licebit absoluere. *Epau. c.* 28. *Burch. lib.* 11. *cap.* 50. *Iuo lib.* 5. *tit.* 4. *cap.* 7. *panor. & par.* 14. *cap.* 114. *decr.* 11. *q.* 3. *c.* 40.

C A P. VII.

Ipsis, id est, sacerdotibus proprie animarum curandarum sollicitudo commissa est, &c. Ipsi sunt ecclesiae decus, ipsi columnae firmissimae quibus in Christo fundatis innititur multitudo credentium. Ipsi ianuae ciuitatis aeternae, per quas omnes, qui credunt, ingrediuntur ad Christum. Ipsi ianitores, quibus datae sunt claues regni caelorum;

ipsi

ipsi etiam dispensatores regiae domus, quorum arbitrio in aula regis aeterni diuiduntur gradus, & officia singulorum. *Prosper lib. 2. de vita contemplatiua cap. 2. apud Parisien. sub Ludo. & Lotha. lib. 1. cap. 4.*

De Indulgentiis. Tit. VII.

CAP. I.

CVnctis fidelibus in remissionem peccatorum iniungimus, vt tantis cladibus se viriliter opponant, & contra eos (*loquitur de haereticis quibusdam, qui atroces iniurias christianis inferebant*) armis populum christianum tueantur. Qui autem in vera paenitentia ibi decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis aeternae se non dubitent percepturos. Nos etiam de misericordia Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma susceperint, & ad Episcoporum, seu aliorum Praelatorum consilium, ad eos decertauerint expugnandos, biennium de paenitentia iniuncta relaxamus; aut si longiorem ibi moram habuerint, Episcoporum discretioni, quibus huius rei cura fuerit iniuncta, committimus, vt ad eorum arbitrium, secundum modum laboris, maior eis indulgentia tribuatur. *Alex. iij. in conc. Later. cap. 27.*

CAP. II.

De haere. c. 13. Gregor. ix. c. 2. eod. tit. in 4. coll.

Catholici, qui crucis assumpto charactere ad haereticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoq. priuilegio sint muniti, quod accedentibus in terrae sanctae subsidium conceditur. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 3. in med.*

CAP. III.

De priui. c. 24. vt priuileg. Greg. ix. & cap. 7. eod. tit. in 4. col.

Quibusdam regularibus sedes Apostolica indulsit, vt his, qui eorum fraternitatem assumpserint, tempore interdicti sepultura ecclesiastica non negetur. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, qui adhuc manentes in seculo eorum ordini sunt oblati, &c. Ne si de quibuslibet confratribus fuerit intellectum, dissoluatur ecclesiastica disciplina. Certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab Apostolica sibi sede concessam. *Innoc. iij. in conc. gen. cap. 57.*

CAP. IV.

De excess. prael. c. 12. Greg. ix c. vni. eod. tit. in 4. coll.

Iniungendo publicas paenitentias, concedendo indulgentiarum litteras, Abbates assumunt ea, quae sunt Episcopalis dignitatis. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 60.*

CAP. V.

De paeni. c. 14. Gregor. ix. & c. 5. eod. tit in 4. col.

Cum ad sustentationem fratrum, & egenorum ad tale confluentium hospitale, propriae non suppetant facultates, vniuersitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis a Deo vobis collatis, pias eleemosynas, & grata eis caritatis subsidia erogetis, &c. Ad haec quia per indiscretas, & superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum Praelati facere non verentur, & claues ecclesiae contemnuntur, & paenitentialis satisfactio eneruatur; decernimus, vt cum dedicatur basilica non extendatur indulgentia vltra annum, siue ab vno solo, siue a pluribus Episcopis dedicetur; ac deinde in anniuersario dedicationis tempore, quadraginta dies de iniunctis paenitentijs indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum, indulgentiarum litteras praecipimus moderari, quae pro quibuslibet caussis aliquoties conceduntur; cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueuerit obseruare. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 62.*

CAP. VI.

Qui personaliter non accesserint in subsidiū terrae sanctae, competentem conferant numerum bellatorum cum expensis ad triennium necessarijs secundum proprias facultates, in remissionem peccatorum suorum, &c. Huius remissionis volumus esse participes, non solum eos, qui naues proprias exhibent, sed etiam illos, qui propter hoc opus naues studuerint fabricare. *Innoc. iij. in conc. gener. Later. in fin.*

CAP. VII.

Nos igitur omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis, licet indigne, Deus ligandi, atque soluendi contulit potestatem; omnibus, qui laborem proprijs personis subierint, & expensis, plenam suorum peccaminū, de quibus liberaliter fuerint corde contriti, & confessi, veniam indulgemus: & in retributione iustorum salutis aeternae pollicemur augmentum. (*Loquitur de ijs, qui ad subsidium terrae sanctae se conferunt.*) his autem, qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis dumtaxat expensis, iuxta facultatem, & qualitatem suam, viros idoneos destinarint, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huius quoque remissionis volumus, & concedimus esse participes, iuxta qualitatem subsidij, & deuotionis affectum, omnes, qui ad subuentionem ipsius terrae de bonis suis congrue ministrabunt, aut consilium, & auxiliū impenderint opportunum. Omnibus etiam pie proficiscentibus in hoc opere in communi vniuersalis synodus omnium beneficiorum suorū suffragium impartitur, vt eis digne proficiat ad salutem. Amen. *Innoc. iij. in conc. gen. Lateranen. in fin.*

CAP. VIII.

Quicumque pro sola deuotione, non pro honoris, vel pecuniae adeptione ad liberandum ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni paenitentia reputetur. *Vrban. ij. in conc. Claramon. cap. 2.*

C A P. I X.

Eis, qui ad Hierosolymam proficiscuntur ad christianam gentē defendendum, & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium suum praebuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & domos, familias, atque omnia bona eorum in beati Petri, & Romanae Ecclesiae protectione, sicut a domino nostro Papa Vrbano statutum fuit, suscipimus. *Callist. ij. in concil. Roma. cap. 11.*

C A P. X.

Si qualitas, & paenitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiae quoque remedio sit vicina; quorum tamen reconciliatio non per illam impositionem manus, quae per inuocationem sancti Spiritus fit, operatur; sed per illam, qua paenitentiae fructus acquiritur, & sanctae communionis restitutio perficitur. *Vigil. epist. 1. cap. 3.*

C A P. X I.

Absolutionem peccatorum tuorum, sicut rogasti, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, quorum vice quamuis indigni fungimur, tibi mittere dignum duximus; si tamen bonis operibus inhaerendo, & commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris. *Greg. vij. epist. 34. Remed. Linconien. Episc. lib. 1.*

C A P. X I I.

Quia in extremo videris positus, fraterna compassione ducti, auctoritate B. Petri Apostolorum Principis absoluimus te a peccatis tuis, & Dominum pro te exoramus, vt interuentu beatorum Apostolorum inter electos aeternum merearis consortium, &c. *Greg. vij.* *Leodien.* * *Leodicen. Episc. epist. 61. lib. 1. registr.*

C A P. X I I I.

Vt Rodulphus regnum Teutonicorum regat, & defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in Regem, ad vestram fidelitatem ex parte vestra dono, largior, & concedo omnibus sibi fideliter adhaerentibus absolutionem omnium peccatorum, vestramq. benedictionem in hac vita, & in futura, vestra fretus fiducia largior, &c. *In excommunicat. contra Henric. ad Episcop. & Principes Theutonicos post conc. Roman. ann. 7.*

C A P. X I V.

Omnipotens Deus meritis beatae Mariae caelorum Reginae, per auctoritatem beati Petri Apostolorum Principis mihi valde indigno commissam, te, tuosq. omnes socios, qui iustitiam amatis, & beati Petri sedem diligitis, a cunctis peccatis absoluat, & ad vitam aeternam perducat. *Gregor. vij. Vuelfoni duci epistula 14. lib. 6. registr.*

C A P. X V.

Auctoritate B. Petri Apostolorum Principis nobis valde indignis commissa, indulgentiam omnium peccatorum vestrorum promittimus, & absolutionem cum benedictione concedimus, &c. *Greg. vij. fratrib. monast. Massilien. epist. 15. lib. 6. registr.*

C A P. X V I.

Praecipiendo mandamus, vt eos, qui cum Roberto duce, & Michaele Constantinopolitano Imperatore transfretaturi sunt, diligentissime, vt vestrum officium exigit, moneatis condignam paenitentiam agere, & rectam fidem, sicut decet Christianos, circa illos seruare in omnibus actibus suis, timorem Dei, & amorem prae oculis habere, & in bonis operibus perseuerare: sicq. illos fulti nostra auctoritate, immo beati Petri potestate a peccatis absoluite. *Greg. vij. lib. 8. registr. epist. 6. Episcopis Apuliae & Calabriae.*

C A P. X V I I.

Omnipotens Deus omnium rerum creator, & rector, omniumq. dignitatum ineffabilis dispositor, qui dat salutem Regibus, meritis altissimae dominae genetricis Dei Mariae, omniumq. sanctorum, auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli, nobis licet indigni, per eos qualicumque commissa, te, tuosq. fideles in Christo ab omnibus peccatis absoluat, detq. tibi victoriam de inimicis visibilibus, & inuisibilibus mentem tuam semper illuminet, & eius bonitatem, & humanam fragilitatem diligenter perspiciendo, mundi gloriam despicias, & ad aeternam, beato Petro duce, peruenias. *Greg. vij. Alfonso Hispaniarum Regi epist. 2. lib. 9. registr. in fin.*

C A P. X V I I I.

Quoniam (*militibus templi*) facultates propriae non sopperunt, praesentibus litteris exoro, quatenus inde sublenetur eorum inopia, populum a Deo vobis commissum, collectas facere moneatis. Quicumque de facultatibus a Deo sibi collatis, in ista secunda collecta se constituerint, eisq. beneficium persoluerint per annum, septimam partem paenitentiae iniunctae, confisi de beatorum Apostolorum Petri & Pauli meritis, indulgemus. *Alex. iij. in epist. ad Ducem Venetorum post conc. Lateran. par. 44. cap. 5.*

De recipiendis peccatoribus, qui paenitentiam agere volunt. Tit. V I I I.

Vide lib. xi. tit. vi. & vij.

C A P. I.

SI qui voluerint venire ad ecclesiam catholicam ex Nouatianis, quando venerint ad ecclesiam catholicam, placuit sancto, & magno concilio, vt impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. Haec autem prae omnibus eos scriptis conuenit profiteri, quod catholicae & apostolicae ecclesiae dogmata suscipiant, & sequantur: id est, & bigamis se communicare, & his, qui in persecutione Ca. 7. c. 8.

ne

ne prolapsi sunt, erga quos, & spatia constituta sunt, & tempora definita, ita vt ecclesiae catholicae, & apostolicae placita sequantur in omnibus. *Nicaen. cap.* 8.

CAP. II.

1. q. 7. c. 4. conuenientibus.

De Basilio Episcopo Aneyrano, & alijs reuersis ab haeresi Iconomachorum. *Vide synod. Nicaen. ij. act. 2. & 3. in quibus hi omnes recipiuntur.*

CAP. III.

Ad banc sessionem venerunt, qui ceciderant cum Photio Episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi, & proferentes libellos paenitentiae coram synodo recepti sunt ab ea. *Synod. viij. CP. sub Hadria. ij. act. 2. in fin.*

CAP. IV.

De sum. Trin. cap. 1. Gregor. ix. & in 4. col.

Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram paenitentiam semper potest reparari. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap.* 1.

CAP. V.

Si Episcopus, aut presbyter reuertentem a peccato non suscipit, sed eiicit, deponatur; quod Christum offendit, qui ait: Gaudium fit in celo super vno peccatore paenitente. *Apost. cap. 52. refertur. vij. syn. act.* 1. — Luc. 15.

CAP. VI.

d. 50. c. 14 ponderet.

Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias. Nos enim tempore indigemus, vt aliquid maturius agamus: nec praecipitemus consilia, & opera nostra; neque ordinem corrumpamus. Sed si aliquis lapsus quocumque modo fuerit, non perdamus eum, sed fraterno corripiamus affectu. sicut ait beatus Apostolus: Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto; vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. (Gala. 6.) Porro sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit paenitentiam, & tamen in honore permansit. Beatus quoq. Petrus amarissimas lacrymas fudit, quando Dominum negasse paenituit, sed tamen Apostolus permansit. (Ezech. 18) Et Dominus per prophetam peccantibus pollicetur, dicens. Peccator in quacumque die conuersus ingemuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius. Errant enim qui putant, Domini sacerdotes post lapsum, si condignam egerint paenitentiam, Domino ministrare non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint: & suum sacerdotium condigne custodierint; & ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra traditas ecclesiae claues disputare, & agere videntur, de quibus dictum est. (Matth. 6.) Quaecumque solueritis in terra, erunt soluta, & in celo, &c. Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes, quam reliquos fideles, post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus, testante Domino per prophetam: (Hiere. 8.) Numquid, qui cadit, non adijciet, vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? & alibi. (Ezech. 33) Nolo (*inquit Dominus*) mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Et propheta Dauid paenitentiam agens dixit: Redde mihi laetitiam salutaris tui: & spiritu principali confirma me. (Psal. 50) Ipse namque per paenitentiam, & alios docuit, & sacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus sanctae ecclesiae si lapsi fuerint, & condignam paenitentiam gesserint, vtrumque facere posse. docuit enim quando dixit: Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Et sacrificium Deo pro se obtulit, dum dicebat: Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Videns enim propheta scelera sua mundata per paenitentiam, non dubitauit praedicando, & Domino libando, curare aliena. Lacrymarum ergo effusio monet animi passionem, satisfactione autem impleta auertitur animus ab ira, &c. Mundatur ergo homo a peccato, & resurgit gratia Dei lapsus, & in pristino manet officio, &c. Ignoras quoniam benignitas Dei, ad paenitentiam te adducit. (Rom. c. 2.) *Callist. epist. 2. in fin. Burch. lib. 19. cap. 42. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 16. panor. & pdr. 6. cap. 48. decret.*

CAP. VII.

Quis enim aut tolerare possit errantem, aut non recipere corrigentem? Nam vt durum arbitror conniuentiam praebere peccantibus, ita impium iudico, manum negare conuersis. *Innoc. epist. 26. in prin. ad Mileuit. concil.*

CAP. VIII.

Orat ecclesia, vt lapsis paenitentiae remedium conferatur. *Caelest. epist. 1. cap.* 11.

CAP. IX.

26. q. 6. c. 13.

Agnouimus paenitentiam morientibus denegari, nec illorum desiderijs annui, qui obitus sui tempore, hoc animae suae cupiunt remedio subueniri. Horremus, fateor, tantae impietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate desperet: quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem, pondere, quo se expediri desiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, eiusque animam sua credulitate, ne absoluta esse possit, occidere? cum Deus ad subueniendum paratissimus, inuitus ad paenitentiam, sic promittat: Peccator, inquiens, quacumque die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei. (Ezec. 33.) Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur, & viuat. (ibid. & c. 18.) Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore speratam paenitentiam denegarit: & desperat de clementia Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufficere, vel in momento posse non credit. Perdidisset latro praemium in cruce ad Christi dexteram pendens, si illum vnius horae paenitentia non iuuisset. (Luc. 23.) cum esset in poena paenituit, & per vnius sermonis professionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera erga ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potius est existimanda, quam tempore, Propheta hoc taliter asserente: Cum conuersus ingemueris, tunc sal- (Esai. 30. apud. 70.)

saluus eris. Cum ergo sit Dominus cordis inspector, quouis tempore non est deneganda paenitentia postulanti, cum ille se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari. *Caelest. epist. 2. ad Episcopos Galliae cap. 2. Vorm. c. 80. Triburien. cap. 31. in fin. Rabanus. cap. 38. de paenitentia. Burchard. lib. 18. cap. 22. Iuo par. 15. cap. 44. decret. Anselm. lib. 11. cap. 19. Tarrac. lib. 6. ca. 55.*

CAP. X.

Peccata, quae postea male agendo committuntur, possunt & paenitẽdo sanari, sicut etiam post baptismum fieri videmus. *Leo epist. 84. ad Aquilien. Episcop. post. med.*

CAP. XI.

de paeni. d. 1. c. 49. Multiplex misericordia Dei ita lapsis subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per paenitentiae medicinam spes vitae reparetur aeternae, &c. *Leo epist. 89. in prin ad Theodorum Forotulien. Episcop. Capitul. lib. 5. cap. 55. Anselm. lib. 4. cap. 56. & lib. 11. cap. 11.*

CAP. XII.

de paeni. d. 1. c. 62. Paenitentia, quae dilata est, cum studiosius petita fuerit non negetur: vt quoquo modo ad indulgentiae medicinam anima vulnerata perueniat. *Leo epist. 90. cap. 8. ad Rusti. Narbon. Episcop. Burch. lib. 19. cap. 123. Iuo par. 15. cap. 135. decret.*

CAP. XIII.

Enarratis, quod populus ille, qui propter christianam religionem ad occidendum vos insurrexerit, paenitentiam agere voluerit, & sacerdotes illi, qui inter vos aduenae sunt, hanc recipere recusarunt; nunc autem requiritis, quid de his agendum sit? Si quemadmodum asseritis, sponte paenitentiam agere volunt, non sunt prohibendi; sed per omnia paenitentiae submittendi; quam Episcopus, vel presbyter ordinatus ab illo considerauerit. nam non suscipere paenitentes non est catholicorum, sed Nouatianorum. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 78.*

CAP. XIV.

Multa de venia danda lapsis. *Cypria. & alij lib. 1. epist. 2. ad Cornel.*

CAP. XV.

Si ad tempus excommunicati clerici, quod adierunt coemeteria, & martyria haereticorum orationis, & sanitatis caussa, paenituerint, & confessi fuerint peccata, recipiantur. *Laodic. cap. 9.*

CAP. XVI.

De conse. d. 4. c. 96. Scenicis, & mimis, & alijs huiusmodi personis, aut apostatis paenitentibus, & conuersis ad Deum gratia, & reconciliatio non negetur. *Carth. cap. 46. G. Cartha. iij. cap. 35. L. Afric. 12. L.*

CAP. XVII.

d. 23. c. 2. Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur, si natura sit prudens, &c. Quaerendum etiam ab eo, si paenitentibus reconciliatis communicet, &c. *Cartha. iv. cap. 1. Burch. lib. 1. cap. 8. Iuo par. 5. cap. 62. decret.*

CAP. XVIII.

Sacerdos paenitentiam imploranti absque personae acceptione, paenitentiae leges iniungat. *Carth. iv. cap. 74. Trost. cap. 13.* *26. q. 7. c. 6.*

CAP. XIX.

Paenitentiam desiderantibus, etiam clericis non negandam. *Arausi. cap. 4.* *19. q. 6. c. 7. quia ro cedunt 3. 1.*

CAP. XX.

Paenitentiae locus omnibus pateat, qui conuersi errorem suum voluerint confiteri. *Andegau. cap. 13.*

CAP. XXI.

Ne vllus sine remedio, aut spe veniae ab ecclesia repellatur, neue vlli, si aut paenituerit, aut se correxerit, ad veniam redeundi aditus obstruatur; & si cuique forsitan discrimen mortis immineat, damnationis constitutae tempora relaxentur. Quod si aegrotum accepto viatico reualescere fortasse contingit, statuti temporis spatia obseruare conueniet. *Epau. cap. 36.*

CAP. XXII.

Si quis huiusmodi excessus (*vomitus eucharistiae*) digna paenitentiae satisfactione defluerit, post quinquennium licebit illum communioni pristinae reformari, &c. *Tolet. x1. c. 11.*

CAP. XXIII.

In caena Domini paenitentes ad percipienda corporis, & sanguinis dominici sacramenta reconcilientur. *Cabilo. sub Carolo. cap. 47. Capitul. lib. 7. cap. 68. in addit. Burch. lib. 5. cap. 20. Iuo par. 2. cap. 30. decret.* *De conse. d. 2. c. 17.*

CAP. XXIV.

Ne cuilibet videatur onerosum, si sacerdos post lapsum, digne paenitens ad pristinos redeat honores. *Synod. Hibern. sub Leone iij.*

CAP. XXV.

Nos talibus (*qui Episcopis mortẽ afferre audẽt*) si forte tandẽ aliquando, vel in vltimis suis resipuerint, tamq. grauiũ admissorũ veniã corde tenus postulauerint, ne videamur eam, quae claudi non potest, ianuã pietatis Dei obstruere velle, & de eius misericordia aliquos, quod absit, desperare: immo vt ita dicatur, mortuis mortem addere, nequaquam paenitentiam denegari dicimus; cum Deum misericordem, & ad subueniendum miseris, ad benignitatis eius portum confugientibus paratissimum, credamus inuitantẽ omnes ad paenitentiam, atque per prophetam clamantem: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. *Ezech. 18. & 33.* Quibus tamẽ paenitentiae modos, & tempora iuxta qualitatem peccati dicimus decernenda. *Trost. cap. 13.*

CAP. XXVI.

Si vulneratus ad mortẽ quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus paenitentiam ex corde petierit, vel esse monachus quaesierit, paenitentia eius suscipiatur quidem, & viaticum ei pro miseri-

cor-

cordia tribuatur, nullatenus tamen sepeliatur. *Lemouicen. act. 1. post canones concil. Bituricen.*

CAP. XXVII.

Gratum proculdubio, & per quam liberale apud Deum resipiscentes suscipere. *Taras. act. 1. post prin. vij. syn.*

CAP. XXVIII.

Nouatus Romanae ecclesiae presbyter elatione quadam tumidus spem penitus lapsis salutis ademerat, etiamsi digne paenituissent. ex quo & princeps haereseos extitit Nouatianorum, qui ab ecclesia separati superbo nomine semetipsos catharos, id est mundos, appellant, &c. contra quem Cornelius, & Cyprianus, &c. *Eusebi. lib. 6. cap. 33. Eccles. histor.*

Non admittitur paenitentia illius, qui in peccato perseuerat. Tit. IX.

CAP. I.

de paeni. d. 5. c. 6. Falsas paenitentias dicimus, quae non secundum auctoritatem sanctorum patrum, pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, & negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, cura grauiori irretitus, ad paenitentiam venerit, vel qui bona alterius iniuste detinet, vel qui odium in corde gerit: recognoscat se veram paenitentiam non posse peragere, per quam ad aeternam vitam valeat peruenire; nisi vel derelinquat negotium, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat; bona, quae iniuste abstulit, restituat; arma deponat, vlteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda iustitia. Ne tamen desperet, quidquid boni poterit facere, hortamur, vt faciat; vt omnipotens Deus cor illius illustret ad paenitentiam. *Greg. vij. in syn. Rom. iv. c. 6. Tarrac. lib. 5. c. 50. & Paenit. Rom. tit. 9. cap. 14.*

CAP. II.

Admonemus omnes, qui aeternae damnationis poenas euadere, & verae beatitudinis gloriam cupiunt intrare, vt a falsis sibi caueant paenitentiis. sicut enim falsum baptisma non lauat originale peccatum, ita post baptismum falsa paenitentia non delet nefas commissum. Ideoque valde necessarium est, vt qui se aliquod graue crimen commisisse cognoscit, animam suam prudentibus, & religiosis viris cōmittat, vt per veram paenitentiam certam peccatorum suorum consequatur veniam. Haec enim est vera paenitentia, vt post commissum alicuius grauioris criminis, vt pote meditati homicidij, & sponte commissi, seu periurij pro cupiditate honoris, aut pecuniae facti, vel aliorum his similium, ita se vnusquisque ad Dominum conuertat, & relictis omnibus iniquitatibus suis, deinde in fructibus bonae operationis permaneat: sic enim Dominus per Prophetam docet: Si conuersus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus suis, & custodierit vniuersa mandata mea, vita viuet, & non morietur. *Ezec. 18.* In quibus verbis manifeste datur intelligi, quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cum possit reddere, vel emendare noluerit, vel qui huiusmodi negotiationibus, aut officijs implicitus fuerit, quae sine fraude, sine falsitate, sine inuidia, sine deceptione fratrum exercere non possit, nec ad Dominum conuersus, nec de perpetratis facinoribus veram paenitentiam facere credendus est. Vnde inter omnia vos hortamur, atque monemus, vt in accipiendis paenitentijs non ad illos curratis, in quibus nec religiosa vita, nec est consulendi scientia, qui animas hominum magis ad interitum, quam ad salutem ducunt, teste veritate, quae ait: Si caecus caecum ducat, ambo in foueam cadunt; *Mat. 15.* sed ad eos, qui religione, & scripturarum doctrina instructi viam veritatis, & salutis vobis ostendere valeant. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. 7. cap. 5.*

CAP. III.

Ne aliquis laicus alterius sibi haereditates vsurpet. Quod si quis fecerit, nec reus satisfecerit, nullus sacerdos eum ad paenitentiam interim admittat. Similiter & alium quemlibet, nisi perfectam confessionem fecerit. verbi gratia, vt si perpetrato homicidio manserit in adulterio, vel huiusmodi ad perfectam paenitentiam minime recepi debere decretum est. *Vrban. ij. in concil. Claramont. cap. 21 & 22.*

CAP. IV.

Inter cetera vnum est, quod sanctam maxime perturbat ecclesiam, falsae videlicet paenitentiae. *de paeni. d. 5. c. vlt.* Confratres nostros, & presbyteros admonemus, ne falsis paenitentijs laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem paenitentiam esse constat, cum spretis pluribus de solo vno paenitentia agitur, aut cum sic agitur de vno, vt non discedatur de alio. Vnde scriptū est: Qui totam legem obseruauerit, offendit autem in vno, factus est omnium reus; *Iacob. 2.* scilicet quantū ad vitam aeternam; sicut enim si peccatis esset omnibus inuolutus, ita si in vno tantum maneat, aeternae vitae ianuam non intrabit. Falsa etiam fit paenitentia, cum paenitens ab officio, vel curiali, vel negotiali non recedit; quod sine peccatis agi nulla ratione praeualet, aut si odium in corde gestetur, aut si * offensio cuilibet non satisfaciat, aut si offendenti offensus non indulgeat, aut si arma quis contra iustitiam gerat. *offenso f.* *Vrban. ij. in synod. apud Melfian. c. vlt. Innoc. ij. in synod. Rom. cap. 16. al. 22. Caesar. lib. 5. c. 14. Paenit. Rom. tit. 9. cap. 15.*

CAP. V

Nihil prodest homini ieiunare, & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur. *de paenit d. 3. c. 21. de conse. d. 5. c. 23.* *Pius epist. 1. ante fin.*

CAP.

CAP. VI.

24.q.2.c.2. Legatur, ex quo est religio christiana, vel certe detur exemplum in ecclesia Dei a quibuslibet Pontificibus, aut ab ipsis Apostolis, ab ipso denique Saluatore, veniam, nisi corrigentibus se fuisse concessam. Auditum tamen sub isto caelo, nec legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce depromitur: Date nobis veniam, dum tamen nos in errore duremus. *Gelas. in commonitorio ad Faustum post princip. Caesar. lib. 14. cap. 30. Tarracon. lib. 5. c. 68. Iuo epist. 41. ad Vdonem Dapiferum.*

CAP. VII.

Illud autem nimis est impudens, quod Acacium veniam postulasse confingunt, & nos extitisse difficiles, &c. Certe proterätur iudicium, quando miserit, quando veniam postularit, correctionemq. suam nobis promiserit exhibendam: nisi forte hunc animum gessit, quem successores eius habere perspicimus, vt tamen, si veniam postularet, sic sibi vellet impendi, vt nihilominus in errore persisteret: vbi vtique non tam a nobis recipi videretur, quam nos potius in suam traduceret prauitatem. Quem reatum se confessuros asserunt ante certamen? Si reatus est, vtique corrigendus est. si corrigendum non putant, fallaciter se reatum perhibent profiteri, nisi quod est infelicius, cum & fatentur reatum, & non aestimant corrigendum. Illud quoque me ridere libuit, quod ait, si necesse fuerit, veniam postulare: existimans nimirum, tunc se peccati veniam necessario postulare, si ei concedamus, ne peccare desistat; immo etiam, quod absit, cum eodem consentiamus nos quoque peccare. Nescio inter quae mundi prodigia haec vox possit admitti. Remitti culpa de praeterito potest, correctione sine dubio consequente. nam si deinceps finitur mausura peruersitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio. *Gelas. in commonitor. ad Faustum. ante fin.*

CAP. VIII.

De paeni. d. 3. c. 6. paenitentia, in fin. Si dicunt pauci temporis paenitentiam contra peccatum debere sufficere; vt iterum liceat ad peccatum redire. recte eos pastoris primi percutit sententia, qui ait: Contigit illis illud veri prouerbij: Canis reuersus ad suũ vomitum, & sus lota in volutabro luti. magna est enim contra peccatum virtus paenitentiae; sed si quis in eadem paenitentia perseuerat. *Greg. lib. 9. epist. 39. ad Theoctistam, ante fin.* 2. Pet. 2.

CAP. IX.

Presbyter, diaconus, & subdiaconus vxorem, vel concubinam habentes, nisi illis omnino dimissis, dignam paenitentiam agant, sacris altaribus penitus administrare desistant. *Gregor. vij. lib. 2. regist. epist. 62. al. 63.*

CAP. X.

Hoc summopere vos cauere oportet, aliosq. monere debetis, quia si quis in homicidium, adulterium, periurium, vel aliquod huiusmodi lapsus in aliquo talium criminum permanserit, aut negotiationi, quae vix agi sine peccato potest, operam dederit, vel arma militaria portauerit, excepta si pro tuenda iustitia sua, vel Domini, vel amici, seu etiam pauperum, nec non pro defendendis ecclesiis, nec tamen sine religiosorum virorum consilio sumpserit, qui aeternae salutis consilium dare sapienter nouerunt; aut aliena bona iniuste possederit, aut in odium proximi sui exarserit, verae paenitentiae fructum facere nullatenus potest. Infructuosam enim paenitentiam dicimus, quae ita accipitur, vt in eadem culpa, vel simili deteriori, vel parum minori permaneatur. Vnde quis quis digne vult paenitere, necesse est, vt ad fidei recurrat originem, & quod in baptismo promisit, diabolo scilicet, pompisq. illius abrenuntiare, & in Deum credere, videlicet recta de eo sentiendo, mandatis ipsius obedire, sollicitus sit vigilanter custodire. Quicumque ergo taliter paenituerit, quoniam aliter simulatio dici potest, non paenitentia, illi peccatorum suorum remissionem Apostolica freti potestate largimur, & insuper aeternae beatitudinis gaudia omnipotentis Dei misericordia confisi promittimus. *Greg. vij. lib. 7. regist. epist. 10. post princip.*

CAP. XI.

Eius, qui iniuste ablata restituere non vult, non admittitur paenitentia. *Troslei. c. 7.*

CAP. XII.

Qui sui fratris vxorem accepit, non prius admittetur, quam ab ea recesserit. *Basil. ad Amphiloc. cap. 23.*

CAP. XIII.

Viduam, quae in viduarũ numerum relata est, hoc est quae ab ecclesia in diaconatu suscepta est, censuit Apostolus, nubentem despici, Viro autem viduo nulla est res imposita, sed digamorum eis paena sufficit. Porro vidua sexaginta annos nata, si rursus cum viro habitare voluerit, boni communione non dignabitur, donec ab impuritatis perturbatione cessauerit. Sed si ante sexaginta annos eam in numerum retulerimus, nostra est, non mulieris culpa. *Basil. ad Amphiloch. c. 24.*

CAP. XIV.

Haec omnia scribimus, vt paenitentiae eorum fructus probetur. Non enim hoc omnino tempore iudicamus, sed modum paenitentiae attendimus. Quod si qui a proprijs moribus non facile auellantur, & carnis voluptatibus potius, quam Deo seruire voluerint, vitamq. ex euangelio institutam, non admittant, nulla est nobis cum illis communis ratio. *Basil. ad Amphiloch. cap. 83. vide cap. 74.*

CAP. XV.

Quia inueni quod suo malo curam adhibens (*loquitur de quadam muliere, quae excommunicata fuerat*) vult communicare, fac, ea ita se comparet, vt iniuriam primum deponat,

ponat. *Theophil. Episcop. Alexandr. epistul. ad Menam Episcop.*

Tempus, & modus paenitentiae plerumq. constituitur arbitrio sacerdotis. Tit. X.

CAP. I.

Seruata discretione peccantium, non eadē cuncti, qui lapsi sunt, lance pensentur. *Felix iij. in synod. cap.* 1.

CAP. II.

Presbyteram, diaconam, nonam, aut monacham, vel etiam spiritalem commatrem nullus sibi praesumat nefario coniugio copulare; &c. Si autem hi, qui coniuncti sunt, admoniti declinauerint, & ab alterutrum fuerint diuisi, paenitentiae submittantur, vt sacerdos loci prouiderit. *Syno. Rom. sub Zachar. cap. 5. vid. Greg. ij. in syn. Rom.*

CAP. III.

Vt consobrinam, neptem, nouercam, fratris vxorem, vel etiam de propria cognatione nullus praesumat in coniugio copulare, &c. Et si inclinatus, diuisusque fuerit ab illicita copula, paenitentiae subdatur, vt sacerdos loci considerauerit. *Syno. Rom. sub Zachar. cap. 6. sub Eugen. ij. & Leon. iv. cap.* 38. *vide* Gregor. *ij. in syno. Rom.* Iuo *par. 9. cap. 21. decr.*

CAP. IV.

Feminae, quae habitum religiosum, aut velamen obtentu religiositatis susceperunt; cum essent viri potentes, deinceps viro sociari non permittantur, sed eligentes monasteria regulariter viuant, aut in domibus susceptum habitum caste obseruent. Contra aute turpes iuuentae prouidentiae Episcopi emendentur.

Leon addit. [Secundum culparũ, vel peccatorum differentiam paenitentia moderetur, vt ipsarum in coenobijs doctrina, & institutio ad similitudinem virorum maneat monasteriorum: quia quamuis in sexu dispares sint, in humilitate sine differentia concordant. *Syn. Rom. sub Euge. ij. & Leon iv. cap.* 29.

CAP. V.

De conse. d.3.c.17. De paenitentibus, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus paenitentiam gerunt, si nulla interueniat aegritudo, quinta feria ante pascha eis remittendum, Romanae ecclesiae consuetudo demonstrat. Ceterum de pondere aestimando delictorum, sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem paenitentis, & ad fletus, atq. lacrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis in aegritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus paschae relaxandũ, ne de saeculo absque communione discedat. *Innoc. epist. 1. cap. 7. Capit. lib. 5. cap. 67. Raban. cap. 35. paenit.* Burch. *lib. 18. cap. 18. Iuo par. 15. cap. 40. decret. Anselm. lib. 21. cap. 26. Caesaraugust. lib. 15. cap. 27. Tarraconen. lib. 4. cap. 36.*

CAP. VI.

Qui inter eos, a quibus fuerant captiuati, immolatitijs cibis asseruntur esse polluti, paenitentiae satisfactione purgentur, quae non tam temporis longitudine, quam cordis compunctione pensanda est. *Leo epist. 77. cap. 5. ad Nicetam Episcop. Aquileien.*

CAP. VII.

Qui ad iterandum baptismum, vel metu coacti sunt, vel errore traducti, & nunc se contra catholicae fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram non, nisi per paenitentiae remedium, & per impositionem Episcopalis manus, communionis recipiant vnitatem. *26.q.7.c.2.*

[Temporis paenitudinis habita moderatione tuo constituenda iudicio, prout conuersorum animos perspexeris esse deuolutos: pariter etiam habens senilis aetatis intuitum, & periculorum quorumq. aut aegritudinis respiciens necessitates, in quibus, si quis ita grauiter vrgeatur, vt dum adhuc paenitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subueniri. *Leo epist. 77. cap. 6. ad Nicetam Aquileien.* Epi*scop. Capitul. lib. 5. cap. 68. & lib. 7. cap. 21.* Burchard. *lib. 4. cap.* 48. *Iuo par. 1. cap. 242. decret.*

CAP. VIII.

Modus huius paenitentiae (*loquitur de paenitentia diaconi sacrificantis*) in Episcoporum sit arbitrio, vt secundum conuersationem paenitentium, possint & extendere tardantibus, & minuere studiose festinantibus. *Ancyr. cap. 2. Burch. lib. 5. cap. 41. Iuo par. 2. cap. 50. decret. vid. Ancyr. cap. 5. 7. 9.* *d 305. presbyteros. c. 32.*

CAP. IX.

Qui diuersis criminibus peccant, & accedentes ad orationem confessione, & paenitentia, conuersionem a malis operantur: pro qualitate peccati, tempore paenitentiae dato, propter misericordiam, & bonitatem Dei admittantur ad communionem. Laodic. *c. 2. Burch. lib. 19. c. 41. Iuo par. 15. cap. 56. decret.* *26. q. 7. his qui c. 4.*

CAP. X.

Paenitentibus iuxta peccatorum differentiam, Episcoporum iudicio, paenitentiae tempora decernantur. *Carth. cap. 43.* G. *Carth. ij. cap. 31. Afric. cap. 10.* L. *Trost. cap. 13. Raban. cap. 35. de paenit.* Capitul. *lib. 7. cap. 30.* Burch. *lib. 19. cap.* 40. *Iuo par. 15. cap. 3 decret. Caesaraugust. lib. 15. cap. 46. & Paenit.* Rom. *tit. 9. cap. 9.* *26.q.7.c.5.*

CAP. XI.

Negligentiores paenitentes tardius reconcilientur. Carth. *iv. cap. 75. Burch. lib. 19. cap.* 38. Iuo *par. 15. cap. 7. Capitul. lib. 5. cap. 74.* *26.q.7 sacerdos. c.6*

CAP. XII.

Qui paenitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, &c. accipiat pae- *26.q. 6. c. 6. Is, qui paenitentiam.*

paenitentiam, &c. Si superuixerit, subdatur statutis paenitentiae legibus, quamdiu sacerdos, qui paenitentiā dedit, probauerit. *Carth. iv. cap. 76. vid. Carth. iij. c. 34. Capitul. lib. 5. cap. 75. Burchar. lib. 18. cap. 10. Iuo par. 15. cap. 8. decret.*

C A P. X I I I.

Placuit, vt quicumque conuersus ab haereticis, dixerit, se apud eos paenitentiam accipere; vnusquisque catholicus Episcopus requirat vbi, & ob quam caussam apud eosdem haereticos paenitentiam susceperit, vt eum documentis certis hoc ipsum approbauerit, sibi pro qualitate peccati, sicut eidem Episcopo catholico visum fuerit, tempus paenitentiae, vel reconciliationis decernat. *Mileuit. cap. 23.*

C A P. X I V.

Paenitentiae locus omnibus pateat, qui con uersi errorem suum voluerint confiteri: quibus perspecta qualitate peccati secundum Episcopi aestimationem erit venia largienda. *Andegauen. cap. 13.*

C A P. X V.

Qui potestatem soluendi, & ligandi a Deo acceperunt, considerare oportet peccati qualitatem, & peccatoris ad conuersionem promptitudinem, & ita reconcilians medicinam proferat aegritudini. *Trul. cap. 102.*

C A P. X V I.

Episcopis, & presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus tempus abstinendi ascribant, vt iuxta modum peccati paenitentibus abstinentia indicetur, quoniam varie ab aliquibus sacerdotibus, & indiscrete haec iudicia proferuntur. Ideo necessarium videbatur nobis, vt cum omnes Episcopi ad sacrum palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cuius antiquorum liber paenitentialis potissimum sit sequendus. *Turon. sub Carolo cap. 22.*

C A P. X V I I.

Rom. 2. Quia Apostolo teste, non est personarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudicijs cauenda est, multo magis in hoc paenitentiae iudicio praecaueri debet, vt nullus sacerdotum vmquam, aut gratia, aut odio alicuius personae secus iudicet, quam quod in canonibus sacris inuenerit, aut quod illi secundum sacrarum scripturarum auctoritatem, & ecclesiasticam consuetudinem rectius visum fuerit. Si ergo medici, qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter personae cuiuslibet acceptionem, his, quos sanare cupiūt, cauterio, aut ferro, aut duris alijs quibuslibet rebus parcunt; multo magis id ipsum his obseruandum est, qui non corporum, sed animarum medici existunt. neque enim pensanda est paenitentia quantitate temporis, sed ardore mentis, & mortificatione corporis. Cor autem contritum, & humiliatum Deus non spernit. *Cabil. sub Carolo. cap. 34. Capit. lib. 7. cap. 59. & 60. in addit. Burch. lib. 19. c. 59. Iuo par. 15. cap. 73. decret.*

Ephes. 6. Colos. 3. Act. 10. Psal. 50.

C A P. X V I I I.

Per singulas parochias eas festiuitates populus obseruare studeat, quas proprius eorum Episcopus venerari praedicauerit, ita vt neque illas negligat, quas sacerdotes colere monuerint: neq. inani superstitione eas celebrare praesumant, quae nequaquam sunt obseruandae. Si vero aliqui inuenti fuerint, qui sacerdotibus obtemperare noluerint, per ministros Reipublicae destringantur, & satisfactionem paenitentiae, quam presbyteri imposuerint, subire cogantur. *Ticinen. cap. vlt.*

C A P. X I X.

Episcopi secundum qualitatem, & quantitatem peccatorum absque acceptione personarum rapacibus, & his similibus vitijs nominatis, & conuictis paenitentiae leges iniungant, inspecta discretione, & qualitate, prout cuique ad salutem viderint expedire, &c. *synod. Pisten. cap. 2.*

C A P. X X.

Paenitentibus secundum differentiam peccatorum sacerdotis arbitrio paenitentiae decernantur. Debet itaque sacerdos in paenitentia danda singulorum caussas singulatim considerare, originem quoque, modumque culparum, & affectus, gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognoscere; temporum etiam, & personarum, locorum quoque, & aetatum qualitates inspicere, vt etiam pro consideratione locorum, aetatum, vel temporum, seu pro qualitate delictorum, aut gemitum vniuscuiusque delinquentis, a sacris regulis oculos non reflectat. *Vormitien. cap. 25.*

C A P. X X I.

De homicidijs non sponte commissis prior quidem definitio post septennem paenitentiam perfectionem consequi praecipit: secunda vero quinquennij tempus replere. Modus autem huius paenitentiae in Episcoporum sit arbitrio, vt secundum conuersationem paenitentium, possint, & extendere tardantibus, & minuere studiose festinantibus. *Triburien. cap. 52.*

C A P. X X I I.

Homicidijs paenitentiae modos, & tempora iuxta qualitatem peccati dicimus decernenda. *Trosl. cap. 13.*

De modo imponendi paenitentiam. Tit. X I.

C A P. I.

De pondere aestimando delictorum sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem paenitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. *Innoc. epist.* *De conse. d. 3. c. 17. de paenitentibus.*

epist.1.cap.7. Capitul. lib.5.cap. 67. Tarrac. lib.4 cap.36.

CAP. II.

16.q.7 c. 6. Sacerdos paenitentiam implorantí absque personae acceptione, paenitentiae leges iniun gat. *Carthag.iv.cap.74.L. vide Laodi.cap.2. Capitul.lib.5.cap.73.Burch.lib.19.cap.35.Iuo par.15.cap.6.decr.*

CAP. III.

Dist. 50. c.63. Paenitentes tempore, quo paenitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput a sacerdote, sicut vbique constitutū est, consequantur. Si autem comas non deposuerint, aut vestimenta non mutauerint, abijciantur, & nisi digne paenituerint, non recipiantur. Iuuenibus etiam paenitentia non facile committenda est propter aetatis fragilitatem. viaticum tamen omnibus in morte positis non negandum. *Agathen.cap.15.Burc. lib.19 cap. 27. Iuo par.15. cap.17. decret. Capit. lib.5.cap.58. & lib.7.cap.310.*

CAP. IV.

Comperimus per quasdam Hispaniarum ecclesias non secundum canonem, sed faedissime pro suis peccatis homines agere paenitentiam; vt quotiens peccare libuerit, totiens a presbyteris se reconciliari expostulent, &c. iubemus, vt secundum formam canonum antiquorum detur paenitentia: hoc est, vt prius eum, quem sui paenitet facti, a communione suspensum faciat inter reliquos paenitētes ad manus impositionem crebro recurrere: expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotalis contemplatio probauerit, eum communioni restituat. Qui vero ad propria vitia, vel infra paenitentiae tempus, vel post reconciliationem relabuntur, secundum priorum canonū seueritatem damnentur. *Tolet.iij.cap.11.*

CAP. V.

Quicumque ab Episcopo, vel presbytero sanus, vel infirmus paenitentiam postulat, id ante omnia Episcopus seruet, & presbyter, vt si vir est, siue sanus, siue infirmus prius eum tondeat, aut in cinere & cilicio habitum mutare faciat, & sic paenitentiam ei tradat. Si vero mulier fuerit, non accipiat paenitentiam, nisi prius velata fuerit, aut mutauerit habitum. saepius enim laicis cum feminis tribuendo desidiose paenitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam paenitentiam relabuntur. *Tolet.iij.cap.12.*

CAP. VI.

Cum iuxta antiquae institutionis edictum, plus erga corrigendos agere debeat beneuolentia, quam seueritas, plus cohortatio, quam commotio, plus caritas, quam potestas, &c. Quotiescumque quilibet ex subditis corrigendus est, aut publica debet a sacerdote disciplina curari, aut si aliter rectoribus placet, duorum, vel trium fratrum spiritualium testimonio peculiariter adhibito, & modus criminis agnoscatur, & modus paenitentiae irrogetur. ita tamen vt si exilio, vel retrusione dignum eum esse cognouerit, aut quid aliud peculiare decreuerit, modus paenitentiae, quā coram tribus fratribus sacerdos transgressori indixerit, speciali debeat eius, qui sententiam protulit, manus propriae subscriptione notari. sic fiet, vt nec transgressores sine testimonio excidia vitae suae incurrant, nec rectores accusatos se de quorumlibet interemptionibus erubescant. *Tolet xi.cap.7.*

CAP. VII.

Hoc in omni paenitentia non solum laicali, sed etiam sacerdotali sollerter est intuendum, quanto quis tempore in delictis remaneat: qua eruditione imbutus, quali impugnatur passione, vel aetate; qualiter compulsus est peccare, grauitate, aut necessitate. Omnipotens etenim Deus, qui corda hominum nouit, diuersisq; gentibus, quas creauit, diuersas naturas indidit, non aequali lance paenitudinis pondera peccaminum pensabit: vt est illud propheticum: Non enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo; panis autem comminuetur. Esai. 28. *Syno.Hibern.tempore Leonis iy.*

CAP. VIII.

Multi, quod sine dolore dicendum non est, in paenitentia non tam peccati remissionem, quam temporis constituti expectant expletionem. Et si carnium, & vini vsus eis interdictus est; mutata non voluntate, sed eiusdem cibi, aut potus perceptione, in tantum delicijs suis indulgent, vt deliciosius his interdictis, aliorum ciborum, vel potionum appetitu viuere cognoscantur. Spiritalis autem abstinentia est, quae in paenitentibus vigere potissimum debet, & quorumdam ciborum, ac potionum perceptiones, & desiderium fugere debet. Ille, inquam, ille magis parsimoniae seruire censendus est, qui sibi non solum quarundam rerum perceptiones, sed delectationes corporis interdicit. *Cabilon. sub Carolo. cap.35. Capitul. lib.7. cap.61. in additio. Burch.lib.19. cap.146. Iuo par.15.cap. 156. decre.*

CAP. IX.

Modus paenitentiae peccata sua confitentibus aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem imponi debet: repudiatis, ac penitus eliminatis libellis, quos paenitentiales vocant, quorum sunt certi errores, incerti auctores, de quibus recte dici potest: Mortificabāt animas, Ezec. 13. quae non moriuntur, & viuificabant animas, quae non viuebant. Qui dū pro peccatis grauibus leues quosdā & inusitatos imponunt paenitentiae modos, cōsuunt puluillos secundum propheticū sermonē sub omni cubito manus, & Ibid. faciūt ceruicalia sub capite vniuersae aetatis

ad capiendas animas. *Cabilon. sub* Carolo *cap. 38. Maguntin. sub* Rabano *cap. 31. Capitul. lib. 7. cap. 64. in addit. Burchar. lib. 19. cap. 28. Iuo par. 15. cap. 46. decr. Paenit. Roma. tit. 9. cap. 11.*

C A P. X.

Vt discretio seruanda sit inter paenitentes, qui publice, & absconse paenitere debent. *Remen. cap. 31.*

C A P. X I.

Quoniam multi sacerdotum partim incuria, partim ignorantia modum paenitentiae reatum suum confitentibus secus, quam iura canonica decernant, imponunt; vtentes scilicet quibusdam codicillis contra canonicam auctoritatem scriptis., quos paenitentiales vocant; & ob id non vulnera peccatorum curant, sed potius fouentes palpant, incidentes in illud propheticum. [*Ezec. 13.*] Vae qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ad decipiendas animas. Omnibus nobis salubriter in commune visum est, vt vnusquisque Episcoporum in sua parochia eosdem erroneos codicillos diligenter perquirat, & inuentos igni tradat, ne per eos vlterius sacerdotes imperiti homines decipiant. Sacerdotes porro, qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut certe fauoris caussa tempora, modũque paenitentiae ad libitum paenitentium indicunt: audiant quid Dominus per Ezechielem prophetam terribiliter dicat. Haec dicit Dominus Deus: [*Ibid.*] Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium, ecce ego ad vos, ait Dominus Deus, & erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & diuinant mendacium, &c. Presbyteri etiam imperiti sollerti studio ab Episcopis suis instruendi sunt, qualiter & confitentium peccata discrete inquirere, eisq. congruum modum secundum canonicam auctoritatem paenitentiae nouerint imponere. Quoniam hactenus eorum incuria, & ignorantia, multorum flagitia remanserunt impunita; & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non est. *Paris. sub Ludo. & Lotha. lib. 1. cap. 32. vide Cabilon. sub Carolo cap. 38.*

C A P. X I I.

Cum miseria humana, multifarijs fragilitatis suae excessibus, creatoris sui incomparabilem dulcedinem saepissime ad amaritudinem prouocet; tunc grauius, sceleratiusq. in eum delinquit, quando contra naturam peccat, &c. Proinde omnibus nobis valde necessarium visum est, vt quidam sacerdotes, qui hoc vitium aliter, quam sacri canones sanciant, non ad salutem, sed ad deceptionem animarũ puniunt, corrigantur, & instruantur, vt codicibus paenitentialibus prorsus abdicatis, per quos multi inani spe, & promissione decepti sunt, & decipiuntur: ab hinc patratores tam nefandissimi, Deoq. detestabilis vitij, secundum iudicium canonicum, quod in Ancyritano concilio sub titulo sexto decimo cõtinetur, iudicentur. *Paris. sub Ludo. & Lotha. lib. 1. c. 34.*

C A P. X I I I.

Ab infirmis in mortis articulo positis, per [*26. q. 7. a 4.*] presbyteros pura inquirenda est confessio, nõ tamen illis imponenda quantitas paenitentiae, sed innotescenda; & cum amicorum orationibus, & eleemosynarũ studijs, pondus paenitentiae subleuandum: vt si forte migrauerint, ne obligati excommunicatione, alieni ex consortio * bene fiant. [* *veniat*] a quo periculo si diuinitus erepti conualuerint, paenitentiae modũ a suo confessore impositum diligenter obseruent. *Magun. sub Raban. c. 26. Burch. lib. 18. c. 14. Iuo par. 15. c. 36. decr. Caesar. lib. 15. c. 25. Paenit. Roma. tit. 9. c. 7.*

C A P. X I V.

Modus, tempusq. paenitentiae peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem imponi debet a sacerdotibus. nam qui pro peccatis grauibus leues quosdam, & inusitatos imponunt paenitentiae modos, consuunt puluillos, secũdum propheticum sermonem; [*Ezec. 13.*] sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersae aetatis ad capiendas animas. sed discretio seruanda est inter paenitentes, qui publice, & qui absconse paenitere debeant. nam qui publice peccat, oportet, vt publica multetur paenitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo, & excommunicetur & reconcilietur. Paenitentes vero tam expletionem constituti temporis, quam facinoris remissionem desiderent, nec eis sufficiat, si a quarumdam rerum perceptionibus abstineant, ni se etiam a noxijs delectationibus subtrahant; declinantes autem a malo, faciant bonum, inquirant pacem, ac sequantur illam. [*Psal. 33.*] *Magunt. sub Raba. c. 31. Cabilo. sub Carolo cap. 38. Capitul. lib. 7. cap. 64. in addit. Burch. lib. 19. cap. 28. Iuo par. 15. cap. 46. decr. Paenit. Roma. tit. 9. cap. 11.*

C A P. X V.

Nemo Comitum, aut quisquam ex iudiciaria potestate, post quartam feriam, quae caput ieiunij nominatur, in qua omnes paenitentes manus impositionem ad vacandum solummodo paenitentiae, & diuinis officijs accipiunt, placitum, aut * mallum tenere praesumant. [* *hoc est iudiciũ.*] *Melden. cap. 70.*

C A P. X V I.

Quoniam hoc est vniuersale festum creationis, &c. *(loquitur de paschate)* recte habuerit, si hodierno die non solum eos, qui ex regeneratione per lauacri gratiam trãsmutati sunt, adducamus, sed eos etiam, qui per paenitentiam, & confessionem a mortuis operibus ad viuentem viam ascendunt, ad viuentem spem tanquam manu deducamus, a qua per peccatum alienati sunt. Neque vero paruum opus est, ea, quae de ijs dicenda sunt, in recto & probato iudicio dispensare, &c. Vt sit autẽ arte aliqua procedens propositae quaestionis methodus,

modus, rem ita tractabimus. Tria sunt, quae in anima nostra considerantur secundum primam diuisionem; ratio, concupiscentia & ira. In ijs sunt & recte facta eorum, qui ex virtute viuunt; & delicta, casusq. eorum, qui ad vitium dilabuntur. Quamobrem oportet eum, qui aegrotanti animae parti conuenientem medelam est adhibiturus, prius quidem considerare, in quonam consistit affectio, deinde sic laboranti conuenientem medelam applicare, ne propter medicae disciplinae ignorantiam, alia quidem sit pars, quae aegrotat; alia vero, cui est adhibita medela, &c. Trifariam ergo, vt diximus, diuisa proprietate motionum animae; in rationem, concupiscentiam, & iram: rationis quidem compotis animae partis est perfectum, & ex virtute recte se gerens officium, pia de Deo existimatio, boni & mali discernens scientia, & quae habet veram, & non confusam de rerum subiectarum natura opinionem, quid est quidem in ijs, quae sunt, expetendum, quid vero abhorrendum, & abijciendum: Et rursus ex contrario, quod in ea parte est vitium omnino considerabitur, quando circa res quidem diuinas fuerit impietas; nullum autem circa id, quod vere honestum est, iudicium; peruersa autem, & corrupta de rerum natura existimatio, vt lucem tenebras ducat, & tenebras lucem, vt dicit scriptura. Concupiscentis autem partis motus est ex virtute, si ad id, quod est re vera concupiscendum, & vere pulcrum, & honestum erigatur desiderium, & si qua est in nobis amatoria facultas, & affectio, tota in illo versetur; vt credamus nihil aliud esse sua natura expetendum praeter virtutem, & naturam, quae virtutem irrigat. Huius autem partis declinatio est, & peccatum, quando cupiditatem transtulerit ad inanem, quae non potest consistere, gloriam, vel ad florem, qui colorate corporum superficiei est illitus. vnde existit libido, gloriae cupiditas, ambitio, & auaritia, & cetera huiusmodi, quae ab hoc vitij genere dependent. Animosae autem, seu irascentis partis recta, & ex virtute actio est, mali odium, & bellum cum animi perturbationibus, & ad fortitudinem in eo esse confirmatam animam, vt ea non pertimescat, quae multis terribilia videntur, sed vsque ad sanguinem peccato resistat: mortis autem minas, & grauia supplicia contemnat, & a rebus iucundissimis disiunctione, & omnibus, vt semel dicam, quae propter aliquam consuetudinem, & anticipatam opinionem, multos in voluptate detinent, sit superior, pro fide, & virtute decertans. Huius autem partis prolapsiones omnibus apertae sunt, inuidia, odium, ira, conuitia, certamina, contentiosae, & vltionis appetentes affectiones. quae acceptae iniuriae recordationem longe extendunt, & multos ad caedem, & sanguinem incitant. dum enim non inueniret stulta, & inerudita ratio, quo modo armis suis vtiliter vteretur, ferri aciem in se conuertit, eaque arma, quae nobis a Deo data sunt, ei, qui male vtitur, exitium afferunt. His itaque hoc modo distinctis, quaecumque quidem peccata rationē praedictam animae partem attingunt, esse grauiora a patribus iudicata sunt, & maiori, ac sufficientiori, & laboriosiori conuersione digna; quemadmodum si quis fidem in Christum negauit, vel ad Iudaismum, vel idolorum cultum, vel Manichaeismum, vel etiam aliquod aliud impietatis genus desciuisse visus sit. *Greg. Nissen. ad Letoium. in princ.*

Vide Leon. epist. 77. ad Nicetam Aquileien. Episcop. & Turonen. sub Carolo cap. 22. tit. Tempus paenitentiae praescribitur arbitrio sacerdotis. cap. qui ad iterandum. & cap. Episcopis. Andegauen. cap. 13. eod. tit. cap. Paenitentiae. Cabilon. sub Carolo cap. 34. eod. tit. cap. quia Apostolo. Remen. cap. 12. tit. de confessione. cap. ventilata.

Paenitentia non suscipiatur ab haeretico sacerdote. Tit. XII.

CAP. I.

PAenitentia, & communio a nemine, nisi a catholico suscipiatur. quod si nullus adsit catholicus presbyter; rectius est sine visibili communione persistere, & inuisibiliter Domino communicare, quam eam ab haeretico sumendo a Deo separari. *Beneuentan. sub Victore iij.*

De paenitentia publica. Tit. XIII.

CAP. I.

OMnes, quos diuinae leges mortuos appellant, submouendos esse ab accusatione Episcoporum, & publicae paenitentiae submittendos iudicamus. *Pelag. ij. epist. 3. in princ. Ansel. lib. 3. c. 59.* *3. q. 5. c. 6 canonica.*

CAP. II.

Cuius paenitentis publicum, & vulgatum crimen est, quod totam ecclesiam mouerit, ante absidem ei manus imponatur. *Carthag. c. 43. G. Carthag. iij. c. 32. L. Afric. c. 10. & 90. L. Capitul. lib. 5. c. 53. & lib. 7. cap. 30. Burch. lib. 19. cap. 40. Raban. c. 35. de paenit. Iuo par. 15. cap. 4. Ansel. lib. 11. cap. 20. Caesar. lib. 15. cap. 46. Paenit. Rom. tit. 9. cap. 9.* *26. q. 6. c. vlt.*

CAP. III.

Qui publico crimine conuicti sunt rei, publice iudicentur, & publicam paenitentiam agant secundum canones. *Arelaten. sub Carolo cap. 26.*

CAP. IV.

Paenitentiam agere iuxta antiquam canonum constitutionem in plerisque locis ab vsu recessit, &c. A domino Imperatore impetretur adiutorium, qualiter si quis publice peccat, publica mulctetur paenitentia; & secundum ordinem canonum pro merito suo excommunicetur, & reconcilietur. *Cabilonen. sub Carolo cap. 25. Capitul. lib. 7. cap. 49. in additis.*

CAP. V.

Illos ab his officijs remouendos iudicamus, qui propter reatum suum publica paenitentia sunt mulctati; videlicet vt nec alios de sacri fontis baptismate suscipiant, nec etiam ad percipiendum sancti Spiritus donum aliorum patroni coram Pontificibus existant, donec per dignam paenitentiae satisfactionem reconciliationem mereantur, nec immerito; quoniam quos & lex diuina a castris militaribus, ne ruina sint populi, & auctoritas canonica ab ecclesiarum sequestrant liminibus; multo magis a memoratis peragendis officijs, vsque ad tempus paenitentiae per actum, dignamq. perceptam reconciliationem, huiusce modi, vt iam dictum est, merito sunt excludendi. *Parif. sub Ludo. & Lotha. lib. 1. cap. 54.*

CAP. VI.

Sacra docet auctoritas, vt publice peccantes publicae paenitentiae subijciantur. *Ticinen. cap. 11.*

CAP. VII.

Si quis fidelis libertate notabilis aliquo crimine, aut infamia deputatur, vtatur iure, iuramento se excusare. Si vero tanto, taliq. crimine publicatur, vt criminosus a populo suspicetur, & propterea superiuretur; aut confiteatur, & paeniteat, aut Episcopo, vel suo misso discutiente, &c. caute examinetur. *Tribur. cap. 22.*

Presbyter non potest reconciliare paenitentem iniussu Episcopi. Tit. XIV.

Vide libro quarto tit. lxxxix. & libro sexto tit. xlij.

Non ordinentur, qui publicam paenitentiam egerunt. Tit. XV.

Vide lib. xxvij. De Sacramento Ordinis.

Ne paenitentes matrimonium contrahant. Tit. XVI.

CAP. I.

De his vero non incongrue dilectio tua Apostolicam Sedem credidit consulendam, qui acta paenitentia, tanquam canes, ac sues ad vomitus pristinos, & ad volutabra redeuntes, & militiae cingulum, & ludicras voluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuo appetiuere concubitus. Quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filij prodiderunt &c. Sacrae mysteriorum celebritati, quamuis non mereantur, intersint: a Dominicae autem mensae conuiuio segregentur, &c. Quam formam & circa mulieres, quae se post paenitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, seruandam esse censemus. *Syric. epist. 1. cap. 5. Burch. lib. 19. cap. 57. Iuo par. 15. cap. 71. decret. Tarrac. lib. 6. cap. 28.* 33. q. 2. 12.

CAP. II.

In adulescentia constitutus, si vrgente, aut metu mortis, aut captiuitatis periculo paenitentiam gessit, & postea timens lapsum incontinentiae iuuenilis, copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si praeter coniugem nullam omnino cognouerit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius aestimamus. Nam secundum veram cognitionem nihil magis ei congruit, qui paenitētiam gessit, quam castitas perseuerans & mentis, & corporis. *Leo epist. 90. cap. 11. ad Rust. Narbon. Episc. Tolet. vi. cap. 8.* 33. q. 2. 6. ubi.

CAP. III.

Paenitentes, quae defuncto viro alijs nubere praesumpserint, vel suspecta, vel interdicta familiaritate se cum extraneo iunxerint: cum eodem ab ecclesiae liminibus arceantur. Hoc etiam de viro in paenitentia posito placuit obseruari. *Arelat. ij. cap. 21.*

CAP. IV.

Si qua virgo propria voluntate, abiecta laicali veste, deuotarum more induta, castitatem seruare promiserit; vel si quis hominū vtriusque sexus paenitentiae benedictionem expetēdo a sacerdote perceperit, ad terrena connubia sponte transierit, &c. vtriq. ab ecclesiae liminibus expulsi, ita ab omnium catholicorum communione sint separati, vt nulla prorsus eis, vel colloquij consolatio sit relicta, *Barcin. ij. cap. 4.*

CAP. V.

Antiqui, & sanctissimi est patris sententia Papae Leonis, vt is, qui in aetate adulescentiae positus, dum mortis formidat casum, peruenerit ad paenitentiae remedium, si coniugatus, & forte fuerit incontinens, ne postea adulterij incurrat lapsum, redeat ad pristinū coniugium, vsquo vsq. possit adipisci tēporis maturitate continentiae statum. Quod nos sicut de viris,

viris, ita de feminis aequo modo censemus, non quidem hoc generaliter, & canonice praeceptum, sed constat a nobis pro humana fragilitate indultum, ea dumtaxat ratione, vt si is, qui paenitentiae non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu alter ad continentiam eat, vnde fuerit regressus, superstiti non liceat denuo ad vxoris transire amplexus. Si autem illius vita exstiterit superstes, qui non accepit benedictionem paenitentis, nubat, si se continere non potest, & alterius consortio fruatur vxoris. Quod de vtroque sexu pari modo a nobis manifestum est, decretum esse: ita videlicet, vt in his omnibus sacerdotis ordinatio expectetur, vt iuxta quod aetatem aptam prospexerit paenitentiae, absolutionis, vel districtionis tribuat legem. *Toletan.vij.cap. 8. Leo epist. 90.cap.11.ad Rusti.*Narbon, *Caesar. lib.15.cap.70.*

CAP. VI.

36.q.2.c.10. si autem. Post peractam publicam paenitentiam *(loquitur de raptore, & de muliere rapta)* si aetas, & incontinentia exegerit legitimo, & ex vtrisque partibus placito coniugio socientur. nam in his non regulam constituimus, sed vt verbis magni Leonis vtamur, quid sit tolerabilius, aestimamus. Quod si vnus ex coniugatis obierit; is, qui publicam paenitentiam egit, & superstes exstiterit, iterare coniugium non praesumat, nisi forte Episcopus praeuiderit aliquam concedere indulgentiam, vt grauiorem possit amouere offensam. *Melden. cap. 65.*

De paenitentibus qui e viuis excedunt. Tit. XVII.

CAP. I.

26.q.6.c.9. DE his *(paenitentibus)* qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regularisque seruabitur, ita vt si quis egreditur e corpore, vltimo, & necessario viatico minime priuetur. Quod si desperatus, & consecutus communionem, oblationisq. particeps factus iterum conualuerit, sit inter eos, qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit. *Nicaen.cap.12. Triburien.cap.31. Mar.*Brac.*cap.82.* Burch. *lib.18.c.6. Iuo par. 15.cap.31.decr. Ansel.lib.11.cap.22.*

CAP. II.

De paenit. d. 1.c.49. Si aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocumq. interceptus obstaculo a munere indulgentiae praesentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana condicione finierit, quod manens in corpore non receperit, consequi exsutus carne non poterit. Nec necesse est nobis eorũ, qui sic obierint merita, actusq. discutere, cum Dominus Deus noster, cuius iudicia nequeunt comprehendi, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suae iustitiae reseruauerit; ita potestatem suam timeri volens, vt hic terror omnibus prosit, & quod quibusdam tepidis, aut negligentibus accidit, nemo non metuat. *Leo.epist.99.ante med.*

CAP. III.

De his, qui in paenitentia positi vitam excesserunt, placuit, nullum communione vacuum debere dimitti; sed pro eo quod honorauit paenitentiam, oblatio illius recipiatur. *Arelat. ij.cap.12. Raban.c.36.de paenit.*

CAP. IV.

Si quis in periculo constitutus petierit se reconciliare diuinis mysterijs Episcopo absente, presbyter petat ab Episcopo, & ita ex eius renunciatione reconciliet. *Carthag. cap.7.G. Carth.ij.cap.4.L. vide Tribur. c.31. in fin.* Burch.*lib.18.c.13. Iuo par.15. c.2. decret. Caesar.lib.15.cap.24.* 26 q 6.c.5. Aurelius.

CAP. V.

Praesbyter sine voluntate Episcopi non reconciliet paenitentem, nisi necessitas cogat, absente Episcopo. *Carthag.cap.44.G.Carth. iij. cap.31.32.* L. *Afri. cap.10.*L. *Raban. c.35. de paenit.*Burch.*lib.19.cap.40 & 70.* Iuo *par. 15.cap.4.& 84.decr. Caesar.lib.15.c.46.* 26.q.6.c. vlt.

CAP. VI.

Paenitentes, qui attente leges paenitentiae exequuntur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, vbi eis subueniri non possit; memoria eorum, & orationibus, & oblationibus commendetur. *Carthag.iv.cap.79.*L. *Capitul.lib.5.cap.77.* Iuo *par.15.c.11.decr. Caesar.lib.15.cap.33.* 26.q.7.sacerdos.c.6 in fin.

CAP. VII.

Mortuos paenitentes ecclesiae afferant, & sepeliant. *Carthag.iv. c.81.* Iuo *par.15. c.12. decr. Caesar.lib.15.c.33.* 26.q.7.c.6 p.1.

CAP. VIII.

Qui recedunt de corpore paenitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eos communicare, quod morientis sufficit * consolationi secundum definitiones patrum, qui huiusmodi cõmunionem, congruenter viaticum nominauerunt: Quod si superuixerint, stent in ordine paenitentium, vt ostensis necessarijs paenitentiae fructibus, legitimam communionem cum recõciliatoria manus impositione recipiant. *Arausic. cap.3. Raban. cap.36. de paenit.* Burch. *lib. 18. cap. 17. Iuo par.15.cap.39.decr.* 26.q 6.c.7. *reconciliationi

CAP. IX.

Qui paenitentia accepta in bono vitae cursu satisfactoria compunctione viuentes sine communione inopinato nonnumquam transitu, in agris, aut in itineribus praeueniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriã, ecclesiastico affectu prosequẽdam: quia nefas est, eorũ cõmemorationes

excludi a salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fideli affectu contendentes, dum se- dintius reos statuunt, & indignos salutiferis mysterijs iudicant, ac dum purgatiores restitui desiderant, absque sacramentorum viatico intercipiantur, quibus fortasse nec absolutissimam recõciliationem sacerdos denegandam putasset. *Vasen.cap.2.*

C A P. X.

Qui paenitentiam in mortis agit periculo, nõ diutine a recõciliationis gratia differẽdus est: sed si praecincto mortis vrgeatur periculo, paenitẽtia per manus impositionẽ accepta, statim ei reconciliatio adhibenda est; ne prius ab humanis rebus aeger abscedat, quam donũ reconciliationis accipiat. Sicq. superstitibus quodammodo doloris videatur esse perpetui, si praecisum ab ecclesiae membris eum, qui vtique reconciliationem non meruerit, raptum a a praesenti vita mors naturae subduxerit.
26.q.6.c.10. Vnde iuxta Papae Leonis edictum: [His, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia praesidium paenitentiae ex more reconciliationis implorant, nec satisfactio intercidenda est, nec reconciliatio deneganda; quia in misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. De his autem, qui accepta paenitentia, antequam reconcilientur, ab hac vita decesserint, quamquam diuersitas praeceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nobis sententia placuit, qui multiplici numero de huiusmodi humanius decreuerunt; vt & memoria talium in ecclesijs commendetur, & oblatio pro eorum delicto a presbyteris recipiatur. *Tolet. xi.cap.12. Leo epist.89. ad Theodorum Forosiulien. Capit.lib.5.c.65.*

C A P. X I.

26.q.6.c.6. & c.9. de his. Si quis de corpore exiens, nouissimum, & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quod si in desperatione positus, post perceptam communionem iterum sanus fuerit factus, tantum in oratione particeps sit. nam non accipiat sacramentum, donec constitutum paenitentiae impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione, & probatione Episcopi accipere debent. *Mart.Bracaren. cap.83, Nicaen. cap.12. Triburien.cap.31. Burch.lib. 18.cap.6. Iuo par.15.cap.31. decret. Ansel. lib.11.cap.22.*

Vide Innocen. epist.1.c.7. tit. Tempus paenitentiae praescribitur arbitrio sacerdotis. & Caelest.epist.2. c.2. tit. De recipiendis peccatoribus, qui paenitentiam agere volunt.

Qui morbo oppressus obmutuit, paenitentiam accipere potest, si significationem dedit suae voluntatis. Tit. XVIII.

C A P. I.

SI aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus a munere indulgentiae praesentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana cõditione finierit, quod manens in corpore nõ receperit, consequi exutus carne nõ poterit, &c. de poen. d.1. cap. multiplex 49.
Nec actio illis paenitentiae, nec communionis gratia denegetur, si eam etiam, amisso vocis officio, per indicium integri sensus quaerere comprobentur. Quod si aliqua aegritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulo ante poscebant, sub praesentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantiũ prodesse debebunt, vt simul & paenitentiae, & reconciliationis beneficium cõsequantur, seruata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum a fide discedendo peccarunt. *Leo epist.89 ad Theodor. Foroiulien. Episc. Ansel.lib.4. cap.56. & lib.11. cap.11. Capitul. lib.5. cap.55. Caesar. lib.15. cap.12. Tarrac.lib.4.cap.38.* 26.q.6.c.10. his qui.

C A P. I I.

Qui paenitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in frenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat paenitentiam; & si continuo creditur moriturus, recõcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius eucharistia. Si superuixerit, admoneatur a supradictis testibus petitioni suae satisfactum, & subdatur statutis paenitentiae legibus, quamdiu sacerdos, qui paenitentiam dedit, probauerit. *Carthag.iv. cap.76. Capitul.lib.5.cap. 75. Burch. lib.18. cap. 10. Iuo par. 15. cap.8. decr. Ansel.lib.11.cap.16.* 26.q.6. is qui.c.8.

C A P. I I I.

Subito obmutescens, pro vt statutum est baptizari, aut paenitentiam accipere potest, si voluntatis praeteritae testimonium aliorum verbis habet, aut praesentis in suo nutu. *Arausi. cap.12. Burch.lib.4. cap.38. Iuo par.1. cap.232.decr.* 26. q. 6. qui recedunt c.7. in fin.

Varia de paenitentibus aegrotis. Tit. XIX.

C A P. I.

HIs, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia praesidium paenitentiae, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec recõciliatio denegãda; quia misericordiae Dei nec mẽ- 26. q. 6. c. 10. de poen. d. 1. c.49 multiplex.

suras

suras possumus ponere, nec tempora definire, apud quê nullas patitur veniae moras conuersio, dicête spiritu Dei per prophetam: Cû conuersus ingemueris, tunc saluus eris. *Leo ep. 89. ad Theodor. Foroiul Episcop. in medio. Capitul. lib. 5. cap. 55. Burch. lib. 18. cap. 4. Iuo par. 15. cap. 29. decr. Ansel. lib. 4. cap. 56. & lib. 11. cap. 11. Tarraconen. lib. 4. cap. 38. & lib. 5. cap. 37. Caesar. lib. 15. cap. 12.*

Ezai. 30. apud 70.

CAP. II.

Paenitentes, qui in infirmitate sunt, viaticum accipiant. *Carth. iv. cap. 77.*

CAP. III.

16. q. 6. Si, qui e. & in fin. Paenitentes, qui in infirmitate viaticum eucharistiae acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint. *Cartha. iv. cap. 78. Burch. lib. 18. cap. 23. Iuo par. 15. cap. 10. decret. Capitul. lib. 5. cap. 54. & 76.*

CAP. IV.

d. 50 Is vero cap. 56. al. 57 Qui aegritudinis languore depressus paenitentiae benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & postea reconualescens, caput paenitentiae in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum. *Gerund. cap. 9.*

CAP. V.

De his, qui in infirmitatibus poscût paenitêtiam, & a sacerdote accipiunt, si postea conualuerint vitam paenitentium peragant, excepta manus impositione, segregati a communione, quamdiu probabilem sacerdos eorum approbauerit vitam. *Barcino. cap. 8.*

CAP. VI.

Plerumque hi, quibus miseratio Domini etiam nolentibus subuenit, beneficijs Dei videntur esse ingrati, &c. Multos saepe aspeximus in salute positos, vltimum desiderantes paenitentiae fructum, rursus propter aegritudinem nullam curam suae salutis habere; tamen fratres misericordia moti eis vltimum viaticum tribuisse, ne sine fructu paenitentiae viderentur transire e saeculo: sed postquam conualuerunt, tonsurae suae venerabile signum expellunt, atque habitum religionis abijciunt, dicentes se non petisse paenitentiam, neque ei consensisse, &c. Sicut baptisma, quod nescientibus paruulis sine vlla contentione in fide tantum proximorum accipitur; ita paenitentiae donum, quod nescientibus illabitur, absque impugnantia violationis, hi qui illud acceperint, obseruabunt. Si quis quolibet modo paenitentiam accipiens, hoc violauerit synodale institutum, vt transgressor paternis regulis feriatur. Sed non ita statuentes sacerdotes, vt passim, & licenter donum paenitentiae non paenitentibus audeant prorogare, absoluimus: sed hos, qui qualibet forte paenitentiam susceperint, ne vlterius ad militare cingulum redeant, religamus. Sacerdotes tamen, qui non sentienti, neque paenitenti ausu temerario paenitentiam dederint, neque se exhortatu eius, qui paenitentiam accipit, vel manuum indicijs, vel quibuslibet alijs euidentibus significationibus inuitatum fuisse probauerit, vnius anni excommunicationis sententiae subiacebit. *Tolet xij. cap. 2. vid. Tolet. xiij. cap. 9. vbi hic canon confirmatur.*

De his, qui post paenitentiam ad pristinos mores redeunt. Tit. XX.

CAP. I.

De his, qui acta paenitentia, tamquam canes ac sues ad vomitus pristinos, & volutabra redeuntes, & militiae cingulum, & ludicras voluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuo appetiuere concubitus; quorum professam incontinentiam, generati post absolutionem filij prodiderunt; de quibus, quia suffugium non habent paenitendi, id duximus decernendum, vt sola intra ecclesiam fidelibus oratione iungantur, sacris mysteriorum celebritatibus, quamuis non mereantur, intersint; a dominicae autem mensae conuiuio segregentur, vt hac saltem districtione correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplû tribuant, quatenus ab obscaenis cupiditatibus retrahantur; quibus tamen quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad Dominum caeperint proficisci, per communionis gratiam volumus subueniri. Quam formam, & circa mulieres, quae se post paenitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, seruandam esse censemus. *Syric. epist. 1. cap. 5. Burchard. lib. 19. cap. 57. Iuo par. 15. cap. 71. decret. Anselm. lib. 11. cap. 143. Tarraconen. lib. 6. cap. 28.* 33. q. 2. c. 12.

CAP. II.

Paenitenti vtilius est etiam dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi; &c. Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis post paenitentiae actionê redire ad militiam saecularem. Cum Apostolus dicat: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Vnde non est liber a laqueis diaboli, qui se militiae mundanae voluerit implicare. *Leo epistul. 90. cap. 9. & 10. ad Rusti. Narbon. Episcop. Raban. cap. 40. de paenit. Burchar. lib 19. cap. 66. Iuo par. 15. cap. 80. decret. Tarrac. lib. 5. cap. 19.* de paenit. d. 5. c. 3. 2. Tim. 2.

CAP. III.

Magna est contra peccatum virtus paenitentiae, sed si quis in eadem paenitentia perseuerauerit nam scriptum est: Qui perseuerauerit vsque in finem, his saluus erit. Hinc rursum scriptum est: Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Mortuum quippe est omne opus peruersum, quod pertrahit ad mortem, quod vita iustitiae non viuit. Baptizatur ergo a mortuo, & iterum tangit eum, qui praua opera, quae se meminit egisse, deplorat; sed in eisdem se iterum Mat. 24. Eccle. 34.

rum post lacrymas implicat. Anima itaque quaelibet eiusdem mortui lauatione non proficit, quae hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta paenitentiae ad rectitudinem iustitiae exurgit. Paenitentiam enim veram agere, est commissa flere, sed iterum plangenda declinare. *Greg. ad Theoctistam patriciam lib. 9. regist. epist. 39.*

De paeni. d. 3. c. 1.

CAP. IV.

d. 50. c. 69. bi qui in fin.

Quicumque ille sit, post paenitentiam, saecularem habitum non praesumat. Quod si praesumpserit ab ecclesia alienus habeatur. *Arel. ij. cap. 25. Burch. lib. 19. cap. 67. Iuo par. 15. cap. 81. decret.*

CAP. V.

Qui a caepta paenitentia resilierunt, non solum a communione habeantur alieni, sed nec conuiuiorum quidem admittantur esse participes. *Andegauen. cap. 6.*

CAP. VI.

Paenitentes, qui susceptam publice paenitentiam inter miserint, & ad prioris erroris cõsuetudinem reuoluti, vitae se saeculari, conuersationique reddiderint, non solum a communione dominicorum sacramentorum, sed a conuiuiis fidelium submouendos. *Venet. cap. 3.*

CAP. VII.

Si quis post acceptam paenitentiam, sicut canis ad vomitũ ad saeculares illecebras, derelicta, quam professus est, paenitentia fuerit reuersus, a communione ecclesiae, vel a conuiuio fidelium extraneus habeatur, quo facilius, & ipse compunctionem per hanc confusionem accipiat, & alij eius terreantur exemplo. *Turon. cap. 8.*

CAP. VIII.

Si quis accepta, professaque paenitentia, boni immemor, ad saecularia reuoluatur, prorsus cõmunicare nõ poterit, nisi professioni, quam illicite praetermiserat, reformetur. *Epau. cap. 23.*

CAP. IX.

de paeni. d. 5. c. 3.

De his, qui susceptа paenitentia religionem suae professionis obliti, ad saecularia relabũtur, placuit eos, & a communione suspendi, & ab omnium catholicorum conuiuiis separari. Quod si post interdictum cum eis quisquam praesumpserit manducare, & ipse communione priuetur. *Aurel. cap. 11. alias 13. Raban. c. 37. de Paenit.*

CAP. X.

De paenitentium conuersione, vt ne quis benedictionem paenitentiae iuuenibus personis credere praesumat. Certe coniugatis, nisi ex consensu * pari, aetate iam plena, eam dare non audeat. Si quis paenitentiae benedictione suscepta, ad saecularẽ habitum, militiamq. reuerti praesumpserit, viatico concesso, vsque ad exitum excommunicatione plectatur. *Aurelian. iij. cap. 24.*

* partium

CAP. XI.

Quicumq. ex saecularibus accipientes paenitentiam totonderunt se, & rursus praeuaricantes laici effecti sunt, comprehensi ab Episcopo suo, ad paenitentiam, ex qua recesserunt, reuocentur. Quod si aliqui per paenitentiam irreuocabiles sunt, nec admoniti reuertuntur; vt vere apostatae coram ecclesia anathematis sententia condemnentur, &c. *Tolet. iv. cap. 54. Raban. cap. 37. de Paenit.*

CAP. XII.

Quoniam tanta exsistit peruersitas hominum, vt his, quos sub religioso habitu paenitentiae professio pro venia peccatorum ad manum sacerdotis deducit, vel adduxit iterum rediuiua malitia ad vitae pristinae sordes reuocet, &c. Si qui ingenuorum vtriusque sexus sub nomine paenitentis in habitu religioso sunt conuersati; post haec autem comam nutrientes, vel vestimenta saecularia sumẽtes, ad id, quod reliquerant, redierunt; ab Episcopo ciuitatis, in cuius territorio sunt conuersi, comprehensi, rursus legibus paenitentiae in monasteriis subdantur inuiti. Quod si fieri propter alicuius potestatis vigorem difficile fuerit; tunc sicut priscorum canonum decreta statuerunt, quo vsque ad dimissum ordinem reuertantur, excommunicati, & anathemate condemnati habeantur. Similiter & hi, qui post excommunicationem, vel interdictum cum ipsis communicauerint. Sacerdos autem ad quem pertinere noscuntur, si eos quolibet munere, vel fauore, aut negligentia admonere noluerint, vt aut reuertentes suscipiat, aut contemnentes de ecclesia reiiciat, simili sententia plectatur, quo vsque emendationis eorum, vel damnationis ab ea sententia promulgetur. *Tolet. vi. cap. 7.*

CAP. XIII.

Qui se bonis operibus, & lacrymis, & orationibus a peccato mundat, & iterum grauia peccata perpetrat, talis est, vt sanctus Petrus dicit, sicut sus, qui se iactat in luto, & sicut canis, qui remanducat vomitum suum. & timere debet, ne ipsas lacrymas in conspectu Dei reddat immundas, per quas mundari potuit a peccatis. Quae non dicimus, vt si iterum alius ceciderit post confessionem in peccatis, vt in peccatis quasi desperatus iaceat: sed vt a peccatis, quantum potest, se caueat: & si fragilitate ceciderit, quia scriptum est: Numquid qui cadet, nõ adiiciet, vt resurgat, dicat. Nunc caepi, & per immutationem dexterae excelsi semper per patiẽtiam resurgat, ne illum vltimus dies in peccatis inueniat, & sine fine perditus fiat. *Syn. Pisten. cap. 1.*

2. Pet. 2. Psal. 40. Psal. 76.

De sacerdote, qui paenitentiam accepit. Tit. XXI.

Vide lib. vi. tit. xlvi. quibus adde,

CAP. I.

De recipiendis iis, qui ab haereticis veniunt, & etiam ordinatis ab ipsis in gradu 1. q. 7. c. 4.

du

du suo; dummodo de industria non se contulerint ad haereticos; caussa recipiendi ordines sacros. *Nicaen. sy. act. 1. & 3. vbi multa de hac re.*

C A P. I I.

d.50.c.9. Peruenit ad nos quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post paenitentiam, vel ante paenitentiam ad ministerij sui officium reuocari: quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit; sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius non accedat. *Gregor. lib. 3. epist. 26. Ianuario Episcopo Calaritano. Anselm. lib. 8 cap. 20. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 1. panor. & par. 6. cap. 98. decret. Caesar. lib. 8. cap. 62. & 70. Tarrac. lib. 6 cap. 198.*

C A P. I I I.

d.50.c.10. Accedens ad Gorgonam insulam fraternitas vestra discutiat id, quod ad nos de Saturnino expresbytero perlatum est. Peruenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus sui a sacerdotii ordine est deiectus, ad explendum ministerium sacerdotii praesumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit; eum sacri corporis, & sanguinis dominici participatione priuatum in paenitentiam redigat: ita vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Sin autē eum fraternitas tua talem paenitentiam agere cognouerit, vt ei iuste ad recipiendam inter laicos communionem, & ante exitum debeat misereri, hoc in tuae fraternitatis ponimus potestate. *Greg. lib. 4. epist. 5. Venantio Episcopo Lunensi. Anselm. lib. 8. cap. 21. Iuo par. 6. cap. 83. decret. Tarraconen. lib. 6. cap. 211.*

C A P. I V.

d.50.c.10. A secundus in med. Praeterea ad fraternitatis tuae consulta respondentes statuimus diaconum, & Abbatem de portu Veneris, quem indicas cecidisse ad sacrum ordinem non debere, vel posse vllo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in paenitentiam deputare te conuenit: cuius si postea actus, conuersatioque meruerit; priorem inter alios monachos, vbi tu tamen decreueris, standi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris loco lapsi diaconi alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero expresbyterum; vt numquam ad sacri ordinis ministerium praesumat accedere, scriptis cauere decreuimus: sed eum in insula Gorgona, atque Capraria sollicitudinem de monasteriis gerere, & in eo, in quo est statu, sine cuiusquam aduersitate manere permittimus. *Greg. lib. 4. epist. 16. Venantio Episcopo Lunensi. Anselm. lib. 8. cap. 22. Iuo par. 3. tit. 11. cap. 10. panor.*

C A P. V.

d.50.c.1. Si lapsis ad suum ordinem reuertendi licentia concedatur, vigor canonicae proculdubio frangitur disciplinae: dum pro reuersionis spe prauae actionis desideria quisque concipere non formidat, &c. Illud igitur prae omnibus studete, vt lapsos in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio aliquo modo reuocare suadeat: ne huiusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur esse vindicta. *Greg. lib. 4. epist. 17. Constantio Episcopo Mediolanensi. Anselm. lib. 8. cap. 35. Iuo par. 3. tit. 11. cap. 15. panor. & par. 6. cap. 8. decret. Tarracon. lib. 6. cap. 106.*

C A P. V I.

d.50.c.11. Postquam quemquam criminaliter abscedentem in locum, de quo lapsus est, nulla permittit ratio reuocari; & vltra tres menses ecclesiam vacare Pontifice statuta sacrorum canonum non permittunt, ne cedente pastore dominicum gregem antiquus, quod absit, hostis insidiando dilaniet; fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet Episcopum ordinare. *Greg. lib. 6. ep. 39. Mariniano Episcopo Rauennati. Anselm. lib. 8. cap. 25.*

C A P. V I I.

d.50.c.3. Presbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris praesentium relatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum, aut permanere, aut reuocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est; quia commissum facinus facili dicitur professione confessus. *Greg. lib. 7. epist. 25. Sabiniano Episcopo. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 14. Anselm. lib. 8. cap. 26.*

C A P. V I I I.

d.50.c.16. Quia tua sanctitas hoc a nobis requisiuit, vt sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritatē scriberemus, dum se dicit de hoc canonum diuersorum diuersas legisse sententias, &c. A capite incipientes vsque ad quartum altaris ministrum hanc formam seruandam cognoscimus, vt sicut minorem maior praecedit in honore, ita & in crimine: & quem maior sequitur culpa, maiori plectatur vindicta, quae post paenitentiam credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare, & fructum illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad honorem dicente Propheta: Numquid qui cadit non adiiciet, vt resurgat? Psal. 40. Et qui auersus est, non reuertetur? Et peccator in quacumque die conuersus ingemuerit, saluus eris, &c. De hoc Propheta dicit: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. De hoc peccantibus dicitur: Peccator in quacumque die conuersus ingemuerit, saluus erit: omnes iniquitates eius obliuioni tradentur. Si enim Redemptor noster, qui pecca-

Hiere. 8. Ezec. 18. Ezec. 33. Ezec. 18.

cato-

catores non perdere, sed iustificare venit, in oblivione peccata delinquentium derelinquit, quis hominum condemnanda reseruat, cum Apostolus dicat: Si Deus iustificat, quis est qui condemnet? *Rom. 8.* Ad fontem misericordiae recurrentes, euangelij proferamus sententiam. Gaudeo, inquit, super vno peccatore paenitentiam agente, magis quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent paenitentia. *Luc. 15.* Et ouem perditam, nonaginta nouem non errantibus relictis, humero ad ouile reportandam quaesiuit. Si ouis perdita errans post inventionem ad ouile humero reportatur, cur post paenitentiam ad ecclesiae ministerium lapsus non reuocetur? Sicut in Apocalypsi dicitur de ministro ecclesiae: Memento vnde excideris, & age paenitentiam, & prima opera fac. *Apoc. 2.* Quid enim est grauius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci inueniuntur, aut Dei filium iureiurando negare? In quo tamen ipsum beatum Petrum Apostolum Principem, ad cuius sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. *Mat. 26.* sed post negationem paenitentia secuta est, & post paenitentiam misericordia data est: quia postea ab illo ab Apostolatu deiectus non est, qui ante quidem ipsum se negare praedixit. *Greg. epist. ad Secundin. inclu. lib. 7. regist. epist. 53. Burch. lib. 19. cap. 43. Raban. de Paenit. cap. 1. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 15. panor. & par. 6. cap. 85. decr.*

CAP. IX.

Quicumque clerici ex Donatistis correcto consilio ad catholicam vnitatem transire voluerint, secundum vniuscuiusque Episcopi catholici voluntatem, atque consilium, qui in eodem loco gubernat ecclesiam, si hoc paci christianae prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur; sicut prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestum est, &c. Non vt concilium, quod in trasmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur: sed vt illud maneat circa eos, qui sic transire ad catholicam volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur. Per quos autem, vel omnimodo perfici, vel adiuuari manifestis fraternarum animarum lucris catholica vnitas in locis, in quibus degunt, visa fuerit; non eis obsit, quod contra honores eorum, quamuis salus nulli interclusa sit, in transmarino concilio statutum est, id est, vt ordinati in parte Donati, si ad catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum concilium, exceptis iis, per quos catholicae vnitati consulitur. *Afric. cap. 35. L. Carthag. cap. 69. G.*

CAP. X.

Gaudentius Valeriensis sedis Episcopus, &c. Vtrum accepta paenitentia liceret sibi praecepta sui ordinis contrectare mysteria, vel solita explere officia, per synodalia instructionis se maluit certificare respõsa. Tunc collatis in vnum de huiusmodi canonicis instrumentis, hoc sancta synodus definiuit, vt reconciliatione praemissa soliti ordinis retentet officia. Si enim regulae praecedentium patrum eos, qui paenitentiam in discrimine mortis accipiunt, & nulla de se manifesta scelera confitentur, si adsit tamen in his, & talibus probitas morum, ad ecclesiasticos gradus peruenire permittunt: quanto magis, vt ii, qui in ipso sacerdotio constituti paenitentiam accipiunt, a sui ordinis officio retrahantur: tantum si se ipsi mortalium criminum professione propria non notarunt. cum enim omnis sacerdos tunc sibi licitum sacrificare sciat, quando a malis actibus vacat; qua ratione qui paenitentiae remedium suscipit, quod datur in remissione peccati, a sacrificijs diuinis se abigit? Paenitentia enim ad hoc suscipitur, vt peccatum diluat, & peccati sordes * hominem iterare non sinat, &c. *al. omnino.* Etenim paenitentia in remedio peccati accipitur, &c. Paenitens enim abstinere a peccatis pariter, & negotiorum saecularium tumultibus debet, non ab his, quae sancta videntur, & summa, se abstrahere, quae operantem plus expiant, quam commaculando deturpant, &c. Sancta synodus definiuit, vt stante priscorum canonum sanctione, quicumq. Pontificum, vel sacerdotum deinceps per manus impositionem paenitentiae donum exceperint, nec se mortalium criminum professione notauerint, tenorem retentandi regiminis non omittant, sed per Metropolitanum, reconciliatione paenitentium more suscepta, solita expleant ordinis, vel cetera mysteriorum sibi credita sacramenta. *Tolet. xiij. cap. 10.*

CAP. XI.

Ne cuilibet videatur onerosum, si sacerdos post lapsum digne paenitus ad pristinos redeat honores. *Hibern. sub Leone iij. Vide in tit. de recipiendis peccatoribus, qui paenit. agere volunt.*

Presbyteris, & diaconis, qui peccarunt, non imponatur manus. Tit. XXII.

CAP. I.

Illud quoque nos par fuit prouidere, vt sicut paenitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post paenitudinem, ac reconciliationem nulli vmquam laico liceat honorem clericatus adipisci. *Syric. epist. 1. cap. 14. Burch. lib. 19. cap. 49. Iuo par. 6. cap. 54. & par. 15. cap. 63. decret. Ansel. lib. 7. c. 30.* *d. 50. c. 61*

CAP. II.

Alienum est a consuetudine ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint consecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant paenitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit: secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo. Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei, priuata est expetenda *d. 50. c. 67* *1. Reg. 2.*

da

tenda secessio, vbi illis satisfactio digna sit etiam fructuosa. *Leo epist.90. cap.2. ad Rust. Narbon.* Burch.*lib.19.cap. 71. Iuo par. 6.cap. 67.decret. Anselm. lib.11.cap.28. Caesaraug. lib.5.cap.10.*

CAP. III.

d.50.c.65 confirmandum. Presbyteris, vel diaconis de crimine conuictis, & a ministerio amotis manus non imponantur, vt paenitentibus, velut fidelibus laicis, neque vt rebaptizati reuertantur ad clerum. *Carth.cap.27.* G. *Carth.v.cap.11.*L. *Raban.c. 1.de* Paenit. *Capitul lib. 5.cap.66.* Burch.*lib. 19. cap.72.Iuo par. 15.cap.85.decret. Anselm. lib.11.cap.29.*

CAP. IV.

d.82.c.5. Sacco indutus (*presbyter, qui in fornicationem incidit*)humo adhaereat, &c. in publicum non procedat, ne grex fidelium in eo scandalum patiatur, nec enim debet sacerdos publice paenitere, sicut laicus, &c *Hibern. sub* Leon. *iij. Caesaraugust. lib.13.cap.41.* Paenit. *Rom. tit.8.cap.6.*

De templis, & presbyteris olim ad suscipiendos paenitentes constitutis. Tit. XXIII.

CAP. I.

Marcellus fecit coemiteria via Salaria, & xxv. titulos in vrbe Roma constituit, quasi dioeceses, propter baptismum, & paenitentiam multorum, qui conuertebantur, ex paganis, & propter sepulturas martyrum. *Damas. in Marcello.*

CAP. II.

Simplicius constituit ad sanctum Petrum Apostolum, & ad sanctum Paulum Apostolum, & ad sanctum Laurentium martyrem hebdomadas, vt presbyteri manerent ibi propter paenitentes, & baptismum. *Ex Pontific.*

Paenitentiae quaedam clericis, & monachis proprie constitutae. Tit. XXIV.

CAP. I.

e.1.de his quae fiunt a maio. par Cap. ap. Greg. ex. & in 6.eod. PRaesenti decreto statuimus, vt nisi a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum, appellatione remota, praeualeat semper, quod a maiori, & saniori parte Capituli fuerit constitutum. Nec constitutionem nostram impediat, si forte aliquis ad conseruandam ecclesiae suae consuetudinẽ, se iuramento dicat astrictum, &c.. Si quis autem huiusmodi consuetudines, quae non ratione iuuantur, nec sacris congruunt institutis, iurare praesumpserit, donec congruam egerit paenitentiam, a dominici corporis perceptione fiat alienus. *Alex. iij. in conc. Lateranen.cap.16.*

CAP. II.

Si accusatus Episcopus confiteatur, * paenitentia competens definiatur. *Apost.c.74.* * poena vel multa.

CAP. III.

De paenitentia presbyteri depositi, qui ausus fuit sacrificium offerre. *Greg.lib.4.epist.5. & 16.*

CAP. V.

Episcopi, qui eum, qui peruasor est, consecrant Episcopum sex mensibus debent priuari communione corporis, & sanguinis Christi, & debent agere paenitentiam in monasterio; si non sua sponte, sed metu id fecerint, tempus paenitentiae abreuiandum est. *Gregor.lib.11. epist.48. Anselm.lib.3.cap.90.* *1.q.1 cap in primis. 7.*

CAP. VI.

Si qui presbyteri, qui de laicis promoti fuerint, & antea criminalibus caussis obuoluti, celantes peccatum suum, ordinati sunt, post modum vero, & manifestata est eorum iniqua actio, hos sacerdotali habitu priuatos paenitentiae submitte. *Zachar. epist. 5. ante fin.*

CAP. VII.

Si quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima paenitentia post triennium accipere communionem. Quod si alius detexerit post quinquennium acta paenitentia accipere communionem laicam debere. *Eliber.cap.76. vide Valent. Galliae.c.4.*

CAP. VIII.

Contumaces clerici, pro vt dignitatis ordo permiserit, ab Episcopis corrigantur; & si qui prioris gradus elati superbia, communionem fortasse contempserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur: ita vt cum eos paenitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum, dignitatemque recipiant. *Agath.c.2.Capitul.lib.7.cap.311. & in addit. 280. Iuo par.6.cap.366.decret.* *d.50.c.21*

CAP. IX.

De clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt qui altario ministrant &c. ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione corporis Domini priuentur, ita vt his duobus annis, vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis pro viribus, quas Dominus donauerit expientur, &c. *Ilerd.cap.1.* *d.50.c.36*

CAP. X.

Donec digne paeniteat, ab ecclesia segregetur clericus, qui seruum, aut discipulum suum ad ecclesiam confugientem extraxerit, vel flagellauerit. *Ilerd cap.8. Iuo lib.2.tit.7.cap.5. panor. & par. 3. cap. 117. & par. 6. cap. 370. decret. Caesar.lib.7.cap.5.* *17. q. 4. nullus cap*

CAP. XI.

Nullus clericorum a subdiacono, & supra propriae misceatur vxori, &c. Quem si sciens Episcopus suus in hac vilitate permixtionis viuen-

uiuentem, ad officium postea admiserit, & ipse Episcopus ad agendam paenitentiam tribus mensibus sit a suo officio sequestratus. *Aurelian. iij. cap. 2.*

CAP. XII.

Quicumque minus, quam XII. psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet usq. ad vesperam, panem cum aqua manducet, & non illi sit altera in illa die ulla refectio; & qui hoc facere contempserit, una hebdomada panem cum aqua manducet, & ieiunet omni die usque ad vesperum. *Turon. ij. cap. 19.*

CAP. XIII.

Quotiescumque archiepresbyter seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulauerit, unus lector canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero clericorum cum illo ambulet, & in cella, ubi ille iacet, lectum habeat pro testimonio, &c. Si in hoc presbyter negligens inuentus fuerit, quod non hoc sic implere contendat, XXX diebus communione priuetur, donec paenitentiam agat, & sic reuertatur ad gratiam, &c. Illi vero archipresbyteri, qui talem cautelam super iuniores suos habere noluerint, & n ōcos habuerint studio destringendi, ab Episcopo suo in ciuitate retrudantur in cellam, ibiq. mense integro panem cum aqua manducent, & paenitentiam agant pro sibi credito clero, &c. *Turon. ij. cap. 20.*

CAP. XIV.

Si post hanc definitionem clericus cum indecenti veste, aut cum armis inuentus fuerit, a seniore ita coërceatur, ut XXX. dierum inclusione detentus aqua tantum, & modico pane, diebus singulis sustentetur. *Matisc. cap. 5.*

CAP. XV.

Si monachus in monasterio adulterium commiserit, aut peculiare habere praesumpserit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per se non emendauerit, aut Episcopo, aut Archidiacono non intimauerit, ad paenitentiam agendam in alio monasterio retrudatur. *Antis. cap. 23.*

CAP. XVI.

Si quis Abbas mulierem in monasterio ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare praeceperit, tribus mensibus in aliquo monasterio retrudatur pane, & aqua contentus. *Antis. cap. 16.*

CAP. XVII.

33. q. 8. c. 5. Clerici, qui in quacumque seditione arma volentes sumpserint, amisso ordinis sui gradu, in monasteriū contradantur paenitentiae. *Toletan. iv. cap. 44. Anselm lib. 7. cap. 187.*

CAP. XVIII.

Presbyteri, siue ceteri clerici, quibus maior honoris locus apud eandem ecclesiam fuerit, cuius sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequijs aut iam mortui, aut continuo morituri Antistitis ad commonendum Episcopum tardi inueniantur, aut per quamcumq. molestiam animi id negligere comprobentur, totius anni spatio ad paenitentiam in monasterijs deputentur. *Tolet. vij. cap. 4. Trost. cap. 14. Burch. lib. 1. cap. 216. Iuo par. 5. cap. 330. decret.*

CAP. XIX.

Placuit huic sanctae synodo, ut quisquis ille Episcopus ad concilium venire distulerit, amotus illinc, excommunicationis agat tempus, ubi cum his, qui praesentes fuerint, elegerit Metropolitanus: cella vero, & res ad eum pertinentes, quo usque ille sub paenitentia fuerit, instantia, & sollicitudine regantur Metropolitani. quia ideo est hoc electum, ut discat sub paenitentia, quod implere noluit voluntate recta. *Emerit. cap. 7.*

CAP. XX.

Placuit huic sancto concilio, ut Metropolitanae sedis auctoritate coacti uniuscuiusque prouinciae Pontifices, rectoresque ecclesiarum unum, eundemque in psallendo teneant modū, quem in Metropolitana sede cognouerint institutum, &c. Quisquis horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione priuatus apud Metropolitanum sub paenitentiae censura permaneat corrigendus, &c. *Tolet. XI. cap. 3.* d. 12. c. Isdem

CAP. XXI.

Placuit, ut nullus alienum presbyterū, Abbatem, ministrum, siue subdiaconū, vel quemlibet clericum, seu etiam monachum fugientem, vagumque suscipiat, non ad fugam suadeat, non fugae latibulum praebeat, non apud se habito, vel retento humanitatem impendat, non occasiones, quibus quasi se nesciente alibi lateat, turpi oppositione cōfingat, &c. Si huius institutionis nostrae praeuaricator presbyter, diaconus, vel quilibet ex religiosis videatur, haberi, reddito eo cum rebus sibi debitis, quē susceperit, ipse solus apud eum anno integro sub paenitentiae censura deputatus teneb̄itur, cuius fugitiuum suscepisse monstratur. *Toletan. xiij. cap. 11.*

CAP. XXII.

Si quis in collegio Canonicorum culpam criminalem admiserit, huic nulla danda est dilatio, quin aut sponte paenitentiam pro admisso crimine gerat: aut si id agere resultauerit, coram Episcopo deducatur, ut ab eo publica multetur paenitentia. *Aquisgr. cap. 134.*

CAP. XXIII.

Vnusquisque Episcoporum, non solum presbyterorum, verum etiam sequentium ordinū parochiae suae gradum amittentium vitam, & conuersationem, morumque emendationem tam per se, quam per ministros suos nouerit, eosque canonicae paenitentiae, subdere non negligat. Iuxta quod in Neocaesariensi cōcilio titulo primo dicitur. [Presbyter si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrauerit, amplius pelli debet, & sub paenitentia redigi. d. 28. c. 9. *Paris. sub Ludo. & Loth. lib. 1. cap. 35. Neocaesar. cap. 1. Magunt. sub Arnulpho. c. 19. Marti. Braccar. cap. 27. Burch. lib. 2. cap. 108. Iuo lib. 3. tit. 8. cap. 8. panor. & par. 6. c. 185. decret.*

CAP.

CAP. XXV.

Peruentum est siquidem ad nos, quod contra patrum decreta, & totius Christianae religionis consuetudinem, in monasterijs regularibus laici in medio sacerdotum, & leuitarũ, ac ceterorum religiosorum virorum, vt domini, & magistri resideant, & velut Abbates de illorum vita & conuersatione decernant, eosq. diiudicent, ac regimina animarum, ac diuina eis secundum regulam, non solum sine praesentia, verum etiam sine conscientia Episcopi committant sacraria; & ita praesumptiue doceant, qui noluerunt fieri discipuli veritatis, & saltu inordinato magistri fiant erroris, &c. Si quis hoc de cetero praesumpserit, & admonitus a tali praesumptione se corrigere noluerit, & idem, & qui ei fauerit, vel consenserit, a corpore Christi separetur, & sanguine. Qui autem de monachis per talem manum obedientiam regularem susceperit, grauioris culpae vindicta puniatur. Quod si post quisquam illorum praesumpserit, iudicio sancti Spiritus, praesentis decreti auctoritate anathematizetur. Si autem monachus contemnens, gradum ecclesiasticum habuerit, eo priuetur: & si non habuerit gradum, pane, & aqua contentus, ergastulo diebus quadraginta retrudatur, & de ministerio indebito adepto vltionem canonicam, qui a qualibet saeculari potestate praedictum honorem ecclesiasticum vult obtinere, ex hoc decreto sustineat. Episcopi vero, qui hactenus tantam silentio consenserunt, praesumptionis perniciem durius arguantur. Et si deinceps istud sine vindicta dimiserint, aut agere in suis parochijs consenserint, tribus mensibus hoc synodali iudicio a missarum sollemnijs se abstineant, & suae tantum ecclesiae communione contenti fiant. *Concil. Holoniense cap. 10. apud concil. Melden.*

CAP. XXVI.

Quidam diaconus, qui de sacrilegio confessus, & conuictus fuit, pro misericordia in carcere poni iussus est, interdicto ministerio, & vt pro eo omnes generaliter orarent, iniunctum est. *Metens. c. 6.*

Varia paenitentiae. Tit. XXV.

CAP. I.

Sanctissimus Patriarcha Ignatius dixit: Epytimia, quae indicta sunt his, qui ceciderunt Episcopis, & presbyteris, & diaconis, & subdiaconis, ab hac sancta & vniuersali synodo in audientiam omnium legantur. Et accipiens Stephanus diaconus, & notarius legit: Sit remedium, & salutem animae ferens, & valde discretum epitimium sacerdotum, qui per multam consuetudinem ceciderunt, & neganefuẽt propria chirographa, quae bene regulariter edita sunt ad spiritualem conflictum, & vnitatem sanctae catholicae ecclesiae: si quidem carnibus vescuntur, abstinere se a carne, caseoq; & ouo: hi vero, qui carnes non comederunt, abstinere a caseo & ouo, & piscibus quarta feria, & parasceue legumina, & olera cum oleo, & pauco vino, facereq. genuflexiones quinquaginta per singulos dies, & dicere Kyrie eleison centies. & Domine peccaui, centies. & Domine ignosce mihi peccatori, centies. Recensereq. sextum psalmum, & tricesimum septimum, & quinquagesimum. Haec mando tibi custodire vsque ad Christi natiuitatem. Non autem habeas potestatem ministrandi, nec agendi quoquo modo, quae sacerdotum sunt. Et tunc in natalitijs magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi recipies sacerdotium tuum, & mecum eris sacerdotio fungens, & ministrans immortali aeterno Deo. *Synod. viij. gener. actio. 2. in fine.*

CAP. II.

Si ecclesia se alteri Episcopo iunxerit, aut super se alterum Episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desiderauerit; per acerrimam paenitentiam suo reconcilietur Episcopo, aut innupta permaneat. *Euarist. epist. 2. in princ. Burch. lib. 1. cap. 76. Iuo par. 5. cap. 182. decr. Anselm. lib. 6. cap. 102.*

7. q. 1. sicut. c. 11.

CAP. III.

Raptores, vel eos, qui seniores impetunt, saeculi leges interficiunt, sed nos misericordia praeeunte sub infamiae nota ad paenitentiam recipimus. Ipsam quoque infamiam, qua sunt aspersi, delere non possumus, sed animas eorum per paenitentiam publicam & ecclesiae satisfactionem sanare cupimus, quia manifesta peccata, non sunt occulta correctione purganda. *Callist. epist. 2. in medio. Grego. lib. 12. epist. 31. regist. Isidor. lib. 3. de summo bono. cap. 46. apud Aquisgran. sub Ludou. Imper. cap. 36. Iuo par. 9. cap. 23. decr. Ansel. lib. 11. cap. 21.*

3. q. 4. 4. consanguineorũ. in fin.

cap. 1. de paeniten. Greg. ex. & in 1. collect.

CAP. IV.

Hoc inter alia discrimina agi in partibus illis dixisti, quod quidam ex fidelibus ad immolandum paganis sua venundant mancipia, &c. Eis, qui hoc perpetrauerunt, similem homicidae indices paenitentiam. *Gregor. ij. epist. 8. in fin.*

CAP. V.

Qui ingrediuntur ecclesiam, & audiunt sacras scripturas, non vero communicant oratione cum populo, aut auersantur susceptionẽ eucharistiae propter aliquam insolentiam, eijciantur ab ecclesia, quo ad confiteantur, & ostenderint fructus paenitentiae, & deprecentur veniam. *Antio. c. 2. Mar. Brac. c. 84. Capitul. lib. 7. c. 176. in additis.*

De conse. dist. 2. si quis. c. 18

CAP. X.

Quia totum diem (*loquitur de die passionis Dominicae*) vniuersalis ecclesia propter passionem Domini in maerore, & abstinentia peragit, quicumque in eo ieiunium praeter paruulos, senes, & languidos, ante per actas indulgentiae preces, persoluerit, a paschali gaudio depellatur. *Tolet.iv.c.7.*

CAP. XI.

Qui in quadragesima carnes comedit absq. ineuitabili necessitate, atque fragilitate, & euidenti languore, seu etiam impossibilitate aetatis toto anno carnibus abstineat, & die paschae non communicet. *Tolet.viij.cap.9.*

CAP. XII.

Qui nullis habitis rebus proprijs, aut in quocumque peruasores extiterint, &c. iuxta quod praesumptuosus quisque extiterit, ita & paenitentiae legibus subiacebit. id est, si in decem solidorum summam praesumptor esse conuincitur, viginti dierum paenitentiae satisfactione purgetur: ita vt semper geminata satisfactione paenitentiae recompenset, &c. *Tolet.xi.cap.5.*

CAP. XIII.

Si forte aut Abbatissa, aut alia quaelibet sanctimonialis post hanc definitionem in tantam audaciam proruperit, vt viduam, aut puellam virginem velare praesumat, congrua ab Episcopo suo correctione coërceatur, & paenitentiae canonicae vsque ad satisfactionem subdatur. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 1. cap. 43.*

CAP. XIV.

Vt tanta inter nos largiente Domino caritas, & vnitas teneatur, vt quoties aliqui in populis, quibus regendis praesse dignoscimur, aduersus ecclesiam, & sacerdotalem auctoritatem contemptores, & rebelles existunt, tanta instantia inuicem, & litteris, & verbis iuuare studeamus, vt pondere ecclesiastici vigoris retrusi, & pressi, vel ad humilitatem paenitentiae compellantur, aut si ab vna ecclesia fuerint excommunicati, in nulla alia falso, & furtiue communicandi inueniant facultatem. *Valent. sub Lothario cap. 13.*

CAP. XV.

Si quis post hanc huius sancti concilij definitionem inuentus fuerit corrupisse bannum ab Episcopis impositum, quadraginta dierum castigatione corripiatur, tantum in pane, sale, & aqua. *Tribur. cap. 8.*

CAP. XVI.

Quicumque alienigenam, hoc est alienae gentis feminam, in coniugium duxerit, velit, nolit, tenenda erit, nec vltra ab ea separanda, excepta fornicationis caussa, &c. Si quis post haec huius sancti concilij institutionem parui pendens, alia m duxerit, cuiuscumque generis sit, canonice arceatur, vt priori cum paenitentia copuletur. *Tribur. cap. 39.*

Communia de paenitentia. Tit. XXVI.

CAP. I.

Si quis Episcopus, vel alius pontificalis dignitatis, monachorum vitam velit agere, & paenitentiae locum implere perpetuo, non possit dignitatem pontificalem resumere. nam monachorum status humiliationis habet rationem, & disciplinae, non doctrinae, & praelationis: neque aliorum pastor esse debet, sed pasci censetur. Quamobrem, vt dictum est, sancimus, vt nemo deinceps ex pontificali dignitate, ex pastorali cura, in ouium, & paenitentiu locum se submittat. *Syno. ix. sub Ioan. viij. act. 5. c. 2. Iuo par. 7. c. 149. decr. Caesar. lib. 9. c. 62.* *7. q. 1. c. hoc nequaquam. c. 45.*

CAP. II.

Nemo det paenitentiam, nisi quadraginta annorum petenti. *Silu. in syno. Rom. cclxxxiv. Episcop. cap. 12.*

CAP. III.

Curandum maxime, & omni cautela est prouidendum, ne quis fratrum, coëpiscoporumq. nostrorum, aut etiam presbyterorum in alterius ciuitate, vel dioecesi paenitentem, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum, qui reconciliatum se esse dixerit sine Episcopi, vel presbyteri testimonio, & litteris, ad cuius pertinet parochiam, presbyter, aut Episcopus in ciuitate suscipiat. *Felix iij. in syno. Roma. cap. 6.*

CAP. IV.

Sacerdos, aut quiuis alius in ordinem ecclesiasticum prouectus, si in eo scelere inueniatur, quo abijciendus existat, depositus prouidentia Episcopi bene prouiso loco constituatur, vbi peccata lugeat, & vlterius non committat. *Syno. Roma. sub Eugen ij. & Leone iv. cap. 14.* *Dist. 81. c. 7.*

CAP. V.

Ne tempore interdicti morientibus paenitentia negetur. *Callist. ij. in conc. Roman. cap. 11.*

CAP. VI.

Tam iuuenes, quam senes de his, & de omni conuersatione sua, & conuersione, & paenitentia valde esse sollicitos oportet, satisque agere, vt haec condigne agant, &c. Tum praeterea declinare a consortijs inhonestis, & infidelibus, &c. Veram paenitudinem gerere praeteritorum gestorum, aliquantulum etiam, si possibile est, per misericordias pauperum iuuare paenitentiam: per haec enim facilior venia dabitur, & indulgenti citius indulgebitur. Quod si prouectioris acta-

aetatis sit is, qui ad paenitentiam venit, eo magis gratias agere debet Deo, quod postquam finis est omnis impetus concupiscentiae carnalis, scientia veritatis accepta, nulla ei imminet pugna certaminis, per quam insurgentes aduersus animam reprimat corporis voluptates. Superest ergo ei, in agnitione veritatis, & misericordiae operibus exerceri, vt afferat fructus dignos paenitentiae. Nec putet, quia in temporis longitudine documentum conuersionis ostenditur, & non in deuotionis, ac propositi firmitate: Deo enim manifestae sunt mentes, quia non temporum rationem colligit, sed animorum. Ipse enim probat, si quis agnita veritatis praedicatione non distulit, neque tempus negligendo consumpsit, sed statim, & si dici potest, eodem momento praeterita perhorrescens, futurorum desiderium cepit, & in amorem regni caelestis exarsit. Propter quod nemo vestrum vltra dissimulet, nec retro respiciat, sed ad euangelium regni Dei libenter accedat. Non dicat pauper: quia cum diues factus fuero, tunc conuertar. Non requirit a te Deus pecuniam, sed animum misericordem, & piam mentem. Neque diues conuersionem suam differat, pro sollicitudine saeculari, dum cogitat, quo modo dispenset abundantiam frugum. Neque dicat intra semetipsum: Quid faciam? vbi recondam fructus meos? Neque dicat animae suae: Habes multa bona reposita in annos multos, epulare, & laetare: nam dicetur
Luc.12. ei: Stulte hac nocte auferetur abs te anima tua, & quae parasti, cuius erunt? Itaque festinet ad paenitentiam omnis aetas, omnis sexus, omnisq. conditio, vt vitam consequatur aeternam. Iuuenes quidem in eo grati sunt, quod in ipso impetu desideriorum ceruices suas iugo subijciunt disciplinae. Senes & ipsi laudabiles, quia multi temporis consuetudinem, in qua male praeuenti sunt, pro Dei amore commutant. Nemo ergo differat, nemo cunctetur. Quae enim caussa cunctandi est ad bene agendum? Animus sibi male conscius, dum videtur sibi nullam poenam pati, credit, quia non iudicet Dominus: cum abuti patientia Dei, & non intelligere parcentis benignitatem, iam sit magna damnatio. Vnde
Hier.48. scriptum est: Maledictus omnis, qui opus Domini negligenter agit. *Clem. epist. 2. in med.*

CAP. VII.

De consc. d.3.c.17. De paenitentibus vero, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus paenitentiam gerunt, si nulla interueniat aegritudo, quinta feria ante pascha eis remittendum Romanae ecclesiae consuetudo demonstrat, &c. Sane, si quis in aegritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus paschae relaxandum, ne de saeculo absque communione discedat. *Innocen. epist. 1. cap. 7. Capitul. lib. 5. cap. 67. Caesar. lib. 13. cap. 27. Tarracon. lib. 4. cap. 36.*

CAP. VIII.

Paenitentibus fundi non potest (*loquitur de extrema vnctione*) quia genus est sacramenti: nam quibus reliqua sacramenta negantur, quo modo vnum genus putatur posse concedi? *Innocentius epistula 1. cap. 8. Iuo par. 2. cap. 75. decret. Anselmus libro 11. cap. 14.* *Dist.95. illud.c.3.*

CAP. IX.

Illicitorum veniam postulantem oportet, multis etiam licitis abstinere: dicente Apostolo: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Vnde si paenitens habeat caussam quam negligere non debeat; melius expetit ecclesiasticum, quam forense iudicium. *Leo epist. 90. cap. 8. ad Rusticum* Narbonen. *Raban. cap. 39. de paeniten. Anselmus lib. 11. cap. 133.* *de paeni. d.1. c. alias l. 65. 11 q.1. alias 35. 1. Cor. 6.*

CAP. X.

Qualitas lucri negotiantem aut excusat, aut arguit, quia est honestus quaestus, & turpis. Verumtamen paenitenti vtilius est, etiam dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est inter ementis, vendentisq. commercium non interuenire peccatum. *Leo epist. 90. cap. 9. ad Rustic. Narbon. Episcop. Rabanus cap. 39. de paeniten. Burchar. lib. 2. cap. 128. & lib. 19. cap. 95. Iuo par. 6. cap. 102. & par. 13. cap. 25. & par. 15. cap. 107. decret. Anselm. lib. 11. cap. 131. Caesar. lib. 8. cap. 80.* *de paeni. d.5.c.2.*

CAP. XI.

De lapsis sacerdotibus, vel leuitis, vel quolibet ex clero obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione misrearis: sed pauperrima regularia monasteria require, quae secundum Deum viuere *sciuntur, & in eisdem monasteriis ad paenitentiam lapsos trade: vt res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere paenitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correctione eorum sollicitudinem gerunt. si vero parentes habuerint, eorum parentibus legitimis dentur: ita tamen, vt eorum stipendium, qui in paenitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui vero ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel leuitae, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alij lapsi fuerint, dari eos in paenitentiam volumus; sed res eorum ecclesiastico iuri non subtrahi. Ad vsum tamen suum accipiant, vnde ad *paenitendum subsistant: ne, si nudentur, locis, in quibus dati fuerint, onerosi sint. *Gregor. lib. 1. epist. 42. Petro Subdiacono. Iuo par. 6. cap. 380. & par. 15. cap. 20. decret. Anselm. lib. 8. cap. 1. Caesar. lib. 8. cap. 67. Tarracon. lib. 1. cap. 262.* *16.q.6.c.5.*

* sciunt

* paenitentiam

excludi a salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fideli affectu contendentes, dum se diutius reos statuunt, & indignos salutiferis mysterijs iudicant, ac dum purgatiores restitui desiderant, absque sacramentorum viatico intercipiantur, quibus fortasse nec absolutissimam recôciliationem sacerdos denegandam putasset. *Vasen. cap. 2.*

CAP. X.

Qui paenitentiam in mortis agit periculo, nô diutine a recôciliationis gratia differêdus est: sed si praecincto mortis vrgeatur periculo, paenitêtia per manus impositionê accepta, statim ei reconciliatio adhibenda est; ne prius ab humanis rebus aeger abscedat, quam donû reconciliationis accipiat. Sicq. superstitibus quodammodo doloris videatur esse perpetui, si praecisum ab ecclesiae membris eum, qui vtique reconciliationem non meruerit, raptum a a praesenti vita mors naturae subduxerit.
26. q. 6. c. 10. Vnde iuxta Papae Leonis edictum: [His, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia praesidium paenitentiae ex more reconciliationis implorant, nec satisfactio intercidenda est, nec reconciliatio deneganda; quia in misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. De his autem, qui accepta paenitentia, antequam reconcilientur, ab hac vita decesserint, quamquam diuersitas praeceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nobis sententia placuit, qui multiplici numero de huiusmodi humanius decreuerunt; vt & memoria talium in ecclesijs commendetur, & oblatio pro eorum delicto a presbyteris recipiatur. *Tolet. xi. cap. 12. Leo epist. 89. ad Theodorum Forosulien. Capit. lib. 5. c. 65.*

CAP. XI.

26. q. 6. c. 6. & c. 9. de his. Si quis de corpore exiens, nouissimum, & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quod si in desperatione positus, post perceptam communionem iterum sanus fuerit factus, tantum in oratione particeps sit. nam non accipiat sacramentum, donec constitutum paenitentiae impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione, & probatione Episcopi accipere debent. *Mart. Bracaren. cap. 83. Nicaen. cap. 12. Triburien. cap. 31. Burch. lib. 18. cap. 6. Iuo par. 15. cap. 31. decret. Ansel. lib. 11. cap. 22.*

Vide Innocen. epist. 1. c. 7. tit. Tempus paenitentiae praescribitur arbitrio sacerdotis. & Caelest. epist. 2. c. 2. tit. De recipiendis peccatoribus, qui paenitentiam agere volunt.

Qui morbo oppressus obmutuit, paenitentiam accipere potest, si significationem dedit suae voluntatis. Tit. XVIII.

CAP. I.

Si aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus a munere indulgentiae praesentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana côditione finierit, quod manens in corpore nô receperit, consequi exutus carne nô poterit, &c. Nec actio illis paenitentiae, nec communionis gratia denegetur, si eam etiam, amisso vocis officio, per indicium integri sensus quaerere comprobentur. Quod si aliqua aegritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulo ante poscebant, sub praesentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantiû prodesse debebunt, vt simul & paenitentiae, & reconciliationis beneficium côsequantur, seruata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum a fide discedendo peccarunt. *Leo epist. 89 ad Theodor. Foroiulien. Episc. Ansel. lib. 4. cap. 56. & lib. 11. cap. 11. Capitul. lib. 5. cap. 55. Caesar. lib. 15. cap. 12. Tarrac. lib. 4. cap. 38.* de paen. d. 1. cap. multiplex 49. 26. q. 6. c. 10. his qui.

CAP. II.

Qui paenitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in frenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat paenitentiam; & si continuo creditur moriturus, recôcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius eucharistia. Si superuixerit, admoneatur a supradictis testibus petitioni suae satisfactum, & subdatur statutis paenitentiae legibus, quamdiu sacerdos, qui paenitentiam dedit, probauerit. *Carthag. iv. cap. 76. Capitul. lib. 5. cap. 75. Burch. lib. 18. cap. 10. Iuo par. 15. cap. 8. decr. Ansel. lib. 11. cap. 16.* 26. q. 6. c. qui a. &.

CAP. III.

Subito obmutescens, pro vt statutum est baptizari, aut paenitentiam accipere potest, si voluntatis praeteritae testimonium aliorum verbis habet, aut praesentis in suo nutu. *Arausi. cap. 12. Burch. lib. 4. cap. 38. Iuo par. 1. cap. 232. decr.* 26. q. 6. qui recedunt c. 7. in fin.

Varia de paenitentibus aegrotis. Tit. XIX.

CAP. I.

His, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia praesidium paenitentiae, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec recôciliatio denegâda; quia misericordiae Dei nec mensuras 26. q. 6. c. 10. de paen. d. 1. c. 49 multiplex.

furas possumus ponere, nec tempora definire, apud quē nullas patitur veniae moras conuer- fio, dicēte spiritu Dei per prophetam: Cū con *Esai. 30. apud 70.* uersus ingemueris, tunc saluus eris. *Leo ep. 89. ad Theodor Foroiul Episcop. in medio. Capitul. lib. 5. cap. 55. Burch. lib. 18. cap. 4. Iuo par. 15. cap. 29. decr. Ansel. lib. 4. cap. 56. & lib. 11. cap. 11. Tarraconen. lib. 4. cap. 38. & lib. 5. cap. 37. Caesar. lib. 15. cap. 12.*

CAP. II.

Paenitentes, qui in infirmitate sunt, viaticum accipiant. *Carth. iv. cap. 77.*

CAP. III.

26. q. 6. Is, qui c. & in fin. Paenitentes, qui in infirmitate viaticum eucharistiae acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint. *Cartha. iv. cap. 78. Burch. lib. 18. cap. 23. Iuo par. 15. cap. 10. decret. Capitul. lib. 5. cap. 54. & 76.*

CAP. IV.

d. 50. Is vero cap. 56. al. 57 Qui aegritudinis languore depressus paenitentiae benedictionem, quam viaticum depntamus, per communionem acceperit, & postea reconualescens, caput paenitentiae in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum. *Gerund. cap. 9.*

CAP. V.

De his, qui in infirmitatibus poscūt paenitē tiam, & a sacerdote accipiunt, si postea conualuerint vitam paenitentium peragant, excepta manus impositione, segregati a communione, quamdiu probabilem sacerdos eorum approbauerit vitam. *Barcino. cap. 8.*

CAP. VI.

Plerumque hi, quibus miseratio Domini etiam nolentibus subuenit, beneficijs Dei vidē tur esse ingrati, &c. Multos saepe aspeximus in salute positos, vltimum desiderantes paenitentiae fructum, rursus propter aegritudinem nullam curam suae salutis habere: tamen fratres misericordia moti eis vltimum viaticum tribuisse, ne sine fructu paenitentiae viderentur eransire e saeculo: sed postquam conualuerunt, tonsurae suae venerabile signum expellunt, atque habitum religionis abijciunt, dicentes se non petisse paenitentiam, neque ei consensisse, &c. Sicut baptisma, quod nescientibus paruulis sine vlla contentione in fide tantum proximorum accipitur: ita paenitentiae donum, quod nescientibus illabitur, absque impugnantia violationis, hi qui illud acceperint, obseruabunt. Si quis quolibet modo paenitentiam accipiens, hoc violauerit synodale institutum, vt transgressor paternis regulis feriatur. Sed non ita statuentes sacerdotes, vt passim, & licenter donum paenitentiae non paenitentibus audeant prorogare, absoluimus: sed hos, qui qualibet forte paenitentiam susceperint, ne vlterius ad militare cingulum redeant, religamus. Sacerdotes tamen, qui non sentienti, neque paenitenti ausu temerario paenitentiam dederint, neque se exhortatu eius, qui paenitentiam accipit, vel manuum indicijs, vel quibuslibet alijs euidentibus significationibus inuitatum fuisse probauerit, vnius anni excommunicationis sententiae subiacebit. *Tolet xij. cap. 2. vid. Tolet. xiij. cap. 9. vbi hic canon confirmatur.*

De his, qui post paenitentiam ad pristinos mores redeunt. Tit. XX.

CAP. I.

De his, qui acta paenitentia, tamquam canes ac sues ad vomitus pristinos, & volutabra redeuntes, & militiae cingulum, & ludicras voluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuo appetiuere concubitus; quorum professam incontinentiam, generati post absolutionem filij prodiderunt; de quibus, quia suffugium non habent paenitendi, id duximus decernendum, vt sola intra ecclesiam fidelibus oratione iungantur, sacris mysteriorum celebritatibus, quamuis non mereantur, intersint; a dominicae autem mensae conuiuio segregentur, vt hac saltem districtione correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplū tribuant, quatenus ab obscaenis cupiditatibus retrahantur; quibus tamen quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad Dominum caeperint proficisci, per communionis gratiam volumus subueniri. Quam formam, & circa mulieres, quae se post paenitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, seruandam esse censemus. *Syric. epist. 1. cap. 5. Burchard. lib. 19. cap. 57. Iuo par. 15. cap. 71. decret. Anselm. lib. 11. cap. 143. Tarraconen. lib. 6. cap. 28.* *33. q. 2. c. 12.*

CAP. II.

Paenitenti vtilius est etiam dispendia pati, *de paenit. d. 5. c. 3.* quam periculis negotiationis obstringi; &c. Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis post paenitentiae actionē redire ad militiam saecularem. Cum Apostolus dicat: Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus. *2. Tim. 2.* Vnde non est liber a laqueis diaboli, qui se militiae mundanae voluerit implicare. *Leo epistul. 90. cap. 9. & 10. ad Rustic. Narbon. Episcop. Raban. cap. 40. de paenit. Burchar. lib 19. cap. 66. Iuo par. 15. cap. 80. decret. Tarrac. lib. 5. cap. 19.*

CAP. III.

Magna est contra peccatum virtus paenitentiae, sed si quis in eadem paenitentia perseueret. nam scriptum est: Qui perseuerauerit *Mat. 24.* vsque in finem, hic saluus erit. Hinc rursum *Eccle. 34.* scriptum est: Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Mortuum quippe est omne opus peruersum, quod pertrahit ad mortem, quod vita iustitiae non viuit. Baptizatur ergo a mortuo, & iterum tangit eum, qui praua opera, quae se meminit egisse, deplorat; sed in eisdem se iterum

rum post lacrymas impliçat. Anima itaque quaelibet eiusdem mortui lauatione non proficit, quae hoc iterum faciendo qood planxit, nec per lamenta paenitentiae ad rectitudinem iustitiae exurgit. Paenitentiam enim veram agere, est commissa flere, sed iterum plangenda declinare. *Greg. ad Theoctistam patriciam lib. 9. regist. epist. 39.*

De paeni. d. 3 c. 1.

CAP. IV.

d 50. c. 69 hi qui in fin.

Quicumqne ille sit, post paenitentiam, saecularem habitum non praesumat. Quod si praesumpserit ab ecclesia alienus habeatur, *Arel. ij. cap. 25. Burch. lib. 19. cap. 67. Iuo par. 15. cap. 81. decret.*

CAP. V.

Qui a caepta paenitentia resilierunt, non solum a communione habeantur alieni, sed nec conuiuiorum quidem admittantur esse participes. *Andegauen. cap. 6.*

CAP. VI.

Paenitentes, qui susceptam publice paenitentiam inter miserint, & ad prioris erroris cõsuetudinem reuoluti, vitae se saeculari, conuersationique reddiderint, non solum a communione dominicorum sacramentorum, sed a conuiuiis fidelium submouendos, *Venet. cap. 3.*

CAP. VII.

Si quis post acceptam paenitentiam, sicut canis ad vomitũ ad saeculares illecebras, derelicta, quam professus est, paenitentia fuerit reuersus, a communione ecclesiae, vel a conuiuio fidelium extraneus habeatur, quo facilius, & ipse compunctionem per hanc confusionem accipiat, & alij eius terreantur exemplo. *Turon. cap. 8.*

CAP. VIII.

Si quis accepta, professaque paenitentia, boni immemor, ad saecularia reuoluatur, prorsus cõmunicare nõ poterit, nisi professioni, quam illicite praetermiserat, reformetur. *Epau. cap. 23.*

CAP. IX.

de paeni. d. 5 c. 5.

De his, qui suscepta paenitentia religionem suae professionis obliti, ad saecularia relabũtur, placuit eos, & a communione suspendi, & ab omnium catholicorum conuiuiis separari. Quod si post interdictum cum eis quisquam praesumpserit manducare, & ipse communione priuetur. *Aurel. cap. 11. alias 13. Raban. c. 37. de Paenit.*

CAP. X.

De paenitentium conuersione, vt ne quis benedictionem paenitenis iuuenibus personis credere praesumat. Certe coniugatis, nisi ex consensu * pari, aetate iam plena, eam dare non audeat. Si quis paenitentiae benedictione suscepta, ad saecularẽ habitum, militiamq. reuerti praesumpserit, viatico concesso, vsque ad exitum excommunicatione plectatur. *Aurelian. iij. cap. 24.*

** partium*

CAP. XI.

Quicumq. ex saecularibus accipientes paenitentiam totonderunt se, & rursus praeuaricantes laici effecti sunt, comprehensi ab Episcopo suo, ad paenitentiam, ex qua recesserunt, reuocentur. Quod si aliqui per paenitentiam irreuocabiles sunt, nec admoniti reuertuntur; vt vere apostatae coram ecclesia anathematis sententia condemnentur, &c. *Tolet. iv. cap. 54. Raban. cap. 37. de Paenit.*

CAP. XII.

Quoniam tanta exsistit peruersitas hominum, vt his, quos sub religioso habitu paenitentiae professio pro venia peccatorum ad manum sacerdotis deducit, vel adduxit iterum rediuiua malitia ad vitae pristinae sordes reuocet, &c. Si qui ingenuorum vtriusque sexus sub nomine paenitentis in habitu religioso sunt conuersati; post haec autem comam nutrientes, vel vestimenta saecularia sumẽtes, ad id, quod reliquerant, redierunt; ab Episcopo ciuitatis, in cuius territorio sunt conuersi, comprehensi, rursus legibus paenitentiae in monasteriis subdantur inuiti. Quod si fieri propter alicuius potestatis vigorem difficile fuerit; tunc fient priscorum canonum decreta statuerunt, quo vsque ad dimissum ordinem reuertantur, excommunicati, & anathemate condemnati habeantur. Similiter & hi, qui post excommunicationem, vel interdictum cum ipsis communicauerint. Sacerdos autem ad quem pertinere noscuntur, si eos quolibet munere, vel fauore, aut negligentia admonere noluerint, vt aut reuertentes suscipiat, aut contemnentes de ecclesia reiiciat, simili sententia plectatur, quo vsque emendationis eorum, vel damnationis ab ea sententia promulgetur. *Tolet. vi. cap. 7.*

CAP. XIII.

Qui se bonis operibus, & lacrymis, & orationibus a peccato mundat, & iterum grauia peccata perpetrat, talis est, vt sanctus Petrus dicit, sicut sus, qui se iactat in luto, & sicut canis, qui remanducat vomitum suum. & timere debet, ne ipsas lacrymas in conspectu Dei reddat immundas, per quas mundari potuit a peccatis. Quae non dicimus, vt si iterum alius ceciderit post confessionem in peccatis, vt in peccatis quasi desperatus iaceat: sed vt a peccatis, quantum potest, se caueat: & si fragilitate ceciderit, quia scriptum est: Numquid qui cadet, nõ adiiciet, vt resurgat, dicat. Nunc caepi, & per immutationem dexterae excelsi semper per patiẽtiam resurgat, ne illum vltimus dies in peccatis inueniat, & sine fine perditus fiat, *Syn. Pisten. cap. 1.*

2. Pet. 2. *Psal. 40.* *Psal. 76.*

De sacerdote, qui paenitentiam accepit. Tit. XXI.

Vide lib. vi. tit. xlvi. quibus adde.

CAP. I.

De recipiendis iis, qui ab haereticis veniunt, & etiam ordinatis ab ipsis in gradu

1. q. 7. c. 4.

du suo; dummodo de industria non se contulerint ad haereticos, caussa recipiendi ordines sacros. *Nicaen. sy. act. 1. & 3. vbi multa de hac re.*

CAP. II.

d.50.c.9. Peruenit ad nos quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post paenitentiam, vel ante paenitentiam ad ministerij sui officium reuocari: quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit; sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius non accedat. *Gregor. lib. 3. epist. 26. Ianuario Episcopo Calaritano. Ansel. lib. 8 cap. 20. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 1. panor. & par. 6. cap. 98. decret. Caesar. lib. 8. cap. 63. & 70. Tarrac. lib. 6 cap. 198.*

CAP. III.

d.50.c.10. Accedens ad Gorgonam insulam fraternitas vestra discutiat id, quod ad nos de Saturnino expresbytero perlatum est. Peruenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus sui a sacerdotii ordine est deiectus, ad explendum ministerium sacerdotii praesumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit; eum sacri corporis, & sanguinis dominici participatione priuatum in paenitentiam redigat: ita vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Sin autē eum fraternitas tua talem paenitentiam agere cognouerit, vt ei iuste ad recipiendam inter laicos communionem, & ante exitum debeat misereri, hoc in tuae fraternitatis ponimus potestate. *Greg. lib. 4. epist. 3. Venantio Episcopo Lunensi. Anselm. lib. 8. cap. 21. Iuo par. 6. cap. 83. decret. Tarraconen. lib. 6. cap. 211.*

CAP. IV.

d.50.c.10. Accedens in med. Praeterea ad fraternitatis tuae consulta respondentes statuimus diaconum, & Abbatem de portu Veneris, quem iudicas cecidisse ad sacrum ordinem non debere, vel posse vllo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in paenitentiam deputare te conuenit: cuius si postea actus, conuersatioque meruerit; priorem inter alios monachos, vbi tu tamen decreueris, standi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris loco lapsi diaconi alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero expresbyterum; vt numquam ad sacri ordinis ministerium praesumat accedere, scriptis cauere decreuimus: sed eum in insula Gorgona, atque Capraria sollicitudinem de monasteriis gerere, & in eo, in quo est statu, sine cuiusquam aduersitate manere permittimus. *Greg. lib. 4. epist. 16. Venantio Episcopo Lunensi. Anselm. lib. 8. cap. 22. Iuo par. 3. tit. 11. cap. 10. panor.*

CAP. V.

Si lapsis ad suum ordinem reuertendi licentia concedatur, vigor canonicae proculdubio frangitur disciplinae: dum pro reuersionis spe, prauae actionis desideria quisque concipere non formidat, &c. Illud igitur prae omnibus studere, vt lapsos in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio aliquo modo reuocare suadeat: ne huiusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur esse vindicta. *Greg. lib. 4. epist. 27. Constantio Episcopo Mediolanensi. Anselm. lib. 8. cap. 33. Iuo par. 3. tit. 11. cap. 13. panor. & par. 6. cap. 8. decret. Tarracon. lib. 6. cap. 206.* d.50.c.1.

CAP. VI.

Postquam quemquam criminaliter abscedentem in locum, de quo lapsus est, nulla permittit ratio reuocari; & vltra tres menses ecclesiam vacare Pontificali statuta sacrorum canonum non permittunt, ne cedente pastore dominicum gregem antiquus (quod absit) hostis insidiando dilaniet; fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet Episcopum ordinare. *Greg. lib. 6. ep. 39. Mariniano Episcopo Rauennati. Anselm. lib. 8. cap. 25.* d.50.c.11.

CAP. VII.

Presbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris praesentium relatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum permanere, aut reuocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est; quia commissum facinus facili dicitur professione confessus. *Greg. lib. 7. epist. 25. Sabiniano Episcopo. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 14. Anselm. lib. 8. cap. 26.* d.50.c.3.

CAP. VIII.

Quia tua sanctitas hoc a nobis requisiuit, vt sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritatē scriberemus, dum se dicit de hoc canonum diuersorum diuersas legisse sententias, &c. A capite incipientes vsque ad quartum altaris ministrum hanc formam seruandam cognoscimus, vt sicut minorem maior praecedit in honore, ita & in crimine: & quem maior sequitur culpa, maiori plectatur vindicta, quae post paenitentiam credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare, & fructum illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad honorem dicente Propheta: Numquid qui cadit non adiiciet, vt resurgat? Et qui auersus est, non reuertetur? Et peccatori ait: In quacumque die conuersus ingemueris, tunc saluus eris, &c. De hoc Propheta dicit: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. De hoc peccantibus dicitur: Peccator in quacumque die conuersus ingemuerit, saluus erit: omnes iniquitates eius obliuioni tradentur. Si enim Redemptor noster, qui pecca- d.50.c.16. Psal 40. Hiere. 8. Ezec. 18. Ezec. 33. Ezec. 18.

catores non perdere, sed iustificare venit, in obliuione peccata delinquentium derelinquit, quis hominum condemnanda reseruat, cum
Rom. 8. Apostolus dicat: Si Deus iustificat, quis est qui condemnet? Ad fontem misericordiae recurrentes, euangelij proferamus sententiam. Gau-
Luc. 15. deo, inquit, super vno peccatore paenitentiam agente, magis quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent paenitentia. Et ouem perditam, nonaginta nouem non errantibus relictis, humero ad ouile reportandam quaesiuit. Si ouis perdita errans post inuentionem ad ouile humero reportatur, cur post paenitentiam ad ecclesiae ministerium lapsus non
Apoc. 2. reuocetur? Sicut in Apocalypsi dicitur de ministro ecclesiae: Memento vnde execideris, & age paenitentiam; & prima opera fac. Quid enim est grauius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci inueniuntur, aut Dei filium iureiurando negare? In quo tamen ipsum beatum Petrum Apostolum Principem, ad cuius sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse,
Mat. 26. cognoscimus. sed post negationem paenitentia secuta est, & post paenitentiam misericordia data est: quia postea ab illo ab Apostolatu deiectus non est, qui ante quidem ipsum se negare praedixit. *Greg. epist. ad Secundin. inclu. lib. 7. regist. epist. 53. Burch. lib. 19. cap. 43. Raban. de Paenit. cap. 8. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 15. panor. & par. 6. cap. 85. decr.*

CAP. IX.

Quicumque clerici ex Donatistis correcto consilio ad catholicam vnitatem transire voluerint, secundum vniuscuiusque Episcopi catholici voluntatem, atque consilium, qui in eodem loco gubernat ecclesiam, si hoc paci christianae prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur; sicut prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestum est, &c. Non vt concilium, quod in trasmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur: sed vt illud maneat circa eos, qui sic transire ad catholicam volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur. Per quos autem, vel omnimodo perfici, vel adiuuari manifestis fraternarum animarum lucris catholica vnitas in locis, in quibus degunt, visa fuerit; non eis obsit, quod contra honores eorum, quamuis salus nulli interclusa sit, in transmarino concilio statutum est, id est, vt ordinati in parte Donati, si ad catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum concilium, exceptis iis, per quos catholicae vnitati consuletur. *Afric. cap. 35. L. Carthag. cap. 69. G.*

CAP. X.

Gaudentius Valeriensis sedis Episcopus, &c. Vtrum accepta paenitentia liceret sibi praecepta sui ordinis contrectare mysteria, vel solita explere officia, per synodalia instructionis se maluit certificare respõsa. Tunc collatis in vnum de huiusmodi canonicis instrumentis, hoc sancta synodus definiuit, vt reconciliatione praemissa soliti ordinis retentet officia. Si enim regulae praecedentium patrum eos, qui paenitentiam in discrimine mortis accipiunt, & nulla de se manifesta scelera confitentur, si adsit tamen in his, & talibus probitas morum, ad ecclesiasticos gradus peruenire permittunt: quanto magis, vt ii, qui in ipso sacerdotio constituti paenitentiam accipiunt, a sui ordinis officio retrahantur: tantum si se ipsi mortalium criminum professione propria non notarunt. cum enim omnis sacerdos tunc sibi licitum sacrificare sciat, quando a malis actibus vacat; qua ratione qui paenitentiae remedium suscipit, quod datur in remissionem peccati, a sacrificijs diuinis se abigit? Paenitentia enim ad hoc suscipitur, vt peccatum diluat, & peccati sordes * hominem iterare non finat, &c. Etenim paenitentia in remedio (* al. omnino.) peccati accipitur, &c. Paenitens enim abstinere a peccatis pariter, & negotiorum saecularium tumultibus debet, non ab his, quae sancta videntur, & summa, se abstrahere, quae operantem plus expiant, quam commaculando deturpant, &c. Sancta synodus definiuit, vt stante priscorum canonum sanctione, quicumq. Pontificum, vel sacerdotum deinceps per manus impositionem paenitentiae donum exceperint, nec se mortalium criminum professione notauerint, tenorem retentandi regiminis non omittant, sed per Metropolitanum, reconciliatione paenitentium more suscepta, solita expleant ordinis, vel cetera mysteriorum sibi credita sacramenta. *Tolet. xiij. cap. 10.*

CAP. XI.

Ne cuilibet videatur onerosum, si sacerdos post lapsum digne paenitus ad pristinos redeat honores. *Hibern. sub Leone iij. Vide in tit. de recipiendis peccatoribus, qui paenit. agere volunt.*

Presbyteris, & diaconis, qui peccarunt, non imponatur manus. Tit. XXII.

CAP. I.

Illud quoque nos par fuit prouidere, vt sicut paenitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post paenitudinem, ac reconciliationem nulli vmquam laico liceat honorem clericatus adipisci. *Syric. epist. 1. cap. 14. Burch. lib. 19. cap. 49. Iuo par. 6. cap. 54. & par. 15. cap. 63. decret. Ansel. lib. 7. c. 20.* d.50.c.6

CAP. II.

Alienum est a consuetudine ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint consecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant paenitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit: secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo. Unde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei, priuata est expetenda d.50.c.6 1. Reg. 2.

tenda secessio, vbi illis satisfactio digna sit etiam fructuosa. *Leo epist. 90. cap. 2. ad Rusti. Narbon. Burch. lib. 19. cap. 71. Iuo par. 6. cap. 67. decret. Anselm. lib. 11. cap. 28. Caesaraug. lib. 5. cap. 10.*

CAP. III.

d. 50. c. 65 confirmandum. Presbyteris, vel diaconis de crimine conuictis, & a ministerio amotis manus non imponantur, vt paenitentibus, velut fidelibus laicis, neque vt rebaptizati reuertantur ad clerum. *Carth. cap. 27. G. Carth. v. cap. 11. L. Raban. c. 1. de Paenit. Capitul lib. 5. cap. 66. Burch. lib. 19. cap. 72. Iuo par. 15. cap. 85. decret. Anselm. lib. 11. cap. 29.*

CAP. IV.

d. 82. c. 5. Sacco indutus (*presbyter, qui in fornicationem incidit*) humo adhaereat, &c. in publicum non procedat, ne grex fidelium in eo scandalum patiatur, nec enim debet sacerdos publice paenitere, sicut laicus, &c *Hibern. sub Leon. iij. Caesaraugust. lib. 13. cap. 41. Paenit. Rom. tit. 8. cap. 6.*

De templis, & presbyteris olim ad suscipiendos paenitentes constitutis. Tit. XXIII.

CAP. I.

MArcellus fecit coemiteria via Salaria, & xxv. titulos in vrbe Roma constituit, quasi dioeceses, propter baptismum, & paenitentiam multorum, qui conuertebantur, ex paganis, & propter sepulturas martyrum. *Damas. in Marcello.*

CAP. II.

Simplicius constituit ad sanctum Petrum Apostolum, & ad sanctum Paulum Apostolum, & ad sanctum Laurentium martyrem hebdomadas, vt presbyteri manerent ibi propter paenitentes, & baptismum. *Ex Pontific.*

Paenitentiae quaedam clericis, & monachis proprie constitutae. Tit. XXIV.

CAP. I.

c. 1. de his quae fiunt a maio. par. Cap. ap. Greg. ex. & in 8. col. PRaesenti decreto statuimus, vt nisi a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum, appellatione remota, praeualeat semper, quod a maiori, & saniori parte Capituli fuerit constitutum. Nec constitutionem nostram impediat, si forte aliquis ad conseruandam ecclesiae suae consuetudinē, se iuramento dicat astrictum, &c.. Si quis autem huiusmodi consuetudines, quae non ratione iuuantur, nec sacris congruunt institutis, iurare praesumpserit, donec congruam egerit paenitentiam, a dominici corporis perceptione fiat alienus. *Alex. iij. in conc. Lateranen. cap. 16.*

CAP. II.

Si accusatus Episcopus confiteatur, * paenitentia competens definiatur. *Apost. c. 74.* (* poena vel multa.)

CAP. III.

De paenitentia presbyteri depositi, qui ausus fuit sacrificium offerre. *Greg. lib. 4. epist. 5. & 16.*

CAP. V.

Episcopi, qui eum, qui peruasor est, consecrant Episcopum sex mensibus debent priuati communione corporis, & sanguinis Christi, & debent agere paenitentiam in monasterio; si non sua sponte, sed metu id fecerint, tempus paenitentiae abreuiandum est. *Gregor. lib. 11. epist. 48. Anselm. lib. 3. cap. 90.* *2. q. 7. cap. in primis. 7.*

CAP. VI.

Si qui presbyteri, qui de laicis promoti fuerint, & antea criminalibus caussis obuoluti, celantes peccatum suum, ordinati sunt, post modum vero, & manifestata est eorum iniqua actio, hos sacerdotali habitu priuatos paenitentiae submitte. *Zachar. epist. 3. ante fin.*

CAP. VII.

Si quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima paenitentia post triennium accipere communionem. Quod si alius detexerit post quinquennium acta paenitentia accipere communionem laicam debere. *Eliber. cap. 76. vide Valent. Galliae. c. 4.*

CAP. VIII.

Contumaces clerici, pro vt dignitatis ordo permiserit, ab Episcopis corrigantur; & si qui prioris gradus elati superbia, communionem fortasse contempserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur: ita vt cum eos paenitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum, dignitatemque recipiant. *Agath. c. 2. Capitul. lib. 7. cap. 311. & in addit. 280. Iuo par. 6 cap. 366. decret.* *d. 50. c. 21*

CAP. IX.

De clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt qui altario ministrant &c. ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione corporis Domini priuentur, ita vt his duobus annis, vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis pro viribus, quas Dominus donauerit expientur, &c. *Ilerd. cap. 1.* *d. 50. c. 36*

CAP. X.

Donec digne paeniteat, ab ecclesia segregetur clericus, qui seruum, aut discipulum suum ad ecclesiam confugientem extraxerit, vel flagellauerit. *Ilerd cap. 8. Iuo lib. 2. tit. 7. cap. 5. panor. & par. 3. cap. 117. & par. 6. cap. 370. decret. Caesar. lib. 7. cap. 5.* *17. q. 4. nullus c. 19*

CAP. XI.

Nullus clericorum a subdiacono, & supra propriae misceatur vxori, &c. Quem si sciens Episcopus suus in hac vilitate permixtionis

viuen-

viuentem, ad officium postea admiserit, & ipse Episcopus ad agendam paenitentiam tribus mensibus sit a suo officio sequestratus. *Aurelian. iij. cap. 2.*

CAP. XII.

Quicumque minus, quam xii. psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet vsq. ad vesperam, panem cum aqua manducet, & non illi sit altera in illa die vlla refectio; & qui hoc facere contempserit, vna hebdomada panem cum aqua manducet, & ieiunet omni die vsque ad vesperum. *Turon. ij. cap. 19.*

CAP. XIII.

Quotiescumque archiepresbyter seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulauerit, vnus lector canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero clericorum cum illo ambulet, & in cella, vbi ille iacet, lectum habeat pro testimonio, &c. Si in hoc presbyter negligens inuentus fuerit, quod non hoc sic implere contendat, xxx diebus communione priuetur, donec paenitentiam agat, & sic reuertatur ad gratiam, &c. Illi vero archiepresbyteri, qui talem cautelam super iuniores suos habere noluerint, & n ôeos habuerint studio destringendi, ab Episcopo suo in ciuitate retrudantur in cellam, ibiq. mense integro panem cum aqua manducent, & paenitentiam agant pro sibi credito clero, &c. *Turon. ij. cap. 20.*

CAP. XIV.

Si post hanc definitionem clericus cum indecenti veste, aut cum armis inuentus fuerit, a seniore ita coërceatur, vt xxx. dierum inclusione detentus aqua tantum, & modico pane, diebus singulis sustentetur. *Matisc. cap. 5.*

CAP. XV.

Si monachus in monasterio adulterium cōmiserit, aut peculiare habere praesumpserit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per se non emendauerit, aut Episcopo, aut Archidiacono non intimauerit, ad paenitentiam agendam in alio monasterio retrudatur. *Antis. cap. 23.*

CAP. XVI.

Si quis Abbas mulierem in monasterio ingredi permiserit, aut sellinitates aliquas ibi spectare praeceperit, tribus mensibus in aliquo monasterio retrudatur pane, & aqua contentus. *Antis. cap. 16.*

CAP. XVII.

93. q. 8. c. 5. Clerici, qui in quacumque seditione arma volentes sumpserint, amisso ordinis sui gradu, in monasteriū contradantur paenitentiae. *Toletan. iv. cap. 44. Anselm lib. 7. cap. 187.*

CAP. XVIII.

Presbyteri, siue ceteri clerici, quibus maior honoris locus apud eandem ecclesiam fuerit, cuius sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequiis aut iam mortui, aut continuo morituri Antistitis ad commonendum Episcopum tardi inueniantur, aut per quamcumq. molestiam animi id negligere comprobentur, totius anni spatio ad paenitentiam in monasteriis deputentur. *Tolet. vij. cap. 4. Trost. cap. 24. Burch. lib. 1. cap. 216. Iuo par. 5. cap. 330. decret.*

CAP. XIX.

Placuit huic sanctae synodo, vt quisquis ille Episcopus ad concilium venire distulerit, amotus illinc, excommunicationis agat tempus, vbi cum his, qui praesentes fuerint, elegerit Metropolitanus: cella vero, & res ad eum pertinentes, quo vsque ille sub paenitentia fuerit, instantia, & sollicitudine regantur Metropolitani. quia ideo est hoc electum, vt discat sub paenitentia, quod implere noluit voluntate recta. *Emerit. cap. 7.*

CAP. XX.

Placuit huic sancto concilio, vt Metropolitanae sedis auctoritate coacti vniuscuiusque prouinciae Pontifices, rectoresque ecclesiarum vnum, eundemque in psallendo teneant modū, quem in Metropolitana sede cognouerint institutum, &c. Quisquis horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione priuatus apud Metropolitanum sub paenitentiae censura permaneat corrigendus, &c. *Tolet. xi. cap. 3.* d. 12. c. 14 de his

CAP. XXI.

Placuit, vt nullus alienum presbyterū, Abbatem, ministrum, siue subdiaconū, vel quemlibet clericum, seu etiam monachum fugientem, vagumque suscipiat, non ad fugam suadeat, non fugae latibulum praebeat, non apud se habito, vel retento humanitatem impendat, non occasiones, quibus quasi se nesciente alibi lateat, turpi oppositione cōfingat, &c. Si huius institutionis nostrae praeuaricator presbyter, diaconus, vel quilibet ex religiosis videatur haberi, reddito eo cum rebus sibi debitis, quē susceperit, ipse solus apud eum anno integro sub paenitentiae censura deputatus tenebitur, cuius fugitiuuum suscepisse monstratur. *Toletan. xiij. cap. 11.*

CAP. XXII.

Si quis in collegio Canonicorum culpam criminalem admiserit, huic nulla danda est dilatio, quin aut sponte paenitentiam pro admisso crimine gerat: aut si id agere resultauerit, coram Episcopo deducatur, vt ab eo publica multetur paenitentia. *Aquisgr. cap. 134.*

CAP. XXIII.

Vnusquisque Episcoporum, non solum presbyterorum, verum etiam sequentium ordinū parochiae suae gradum amittentium vitam, & conuersationem, morumque emendationem tam per se, quam per ministros suos nouerit, eosque canonicae paenitentiae, subdere non negligat. Iuxta quod in Neocaesariensi cōcilio titulo primo dicitur. [Presbyter si vxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrauerit, amplius pelli debet, & sub paenitentia redigi. d. 28. c. 9. *Paris. sub Ludo. & Loth. lib. 1. cap. 35. Neocaesar. cap. 1. Magunt. sub Arnulpho. c. 19 Marti. Braccar. cap. 27. Burch. lib. 2. cap. 108. Iuo lib. 3. tit. 8. cap. 8. panor. & par. 6. c. 185. decret.*

CAP.

CAP. XXV.

Peruentum est siquidem ad nos, quod contra patrum decreta, & totius Christianae religionis consuetudinem, in monasterijs regularibus laici in medio sacerdotum, & leuitarũ, ac ceterorum religiosorum virorum, vt domini, & magistri resideant, & velut Abbates de illorum vita & conuersatione decernant, eosq. diiudicent, ac regimina animarum, ac diuina eis secundum regulam, non solum sine praesentia, verum etiam sine conscientia Episcopi committant saeraria; & ita praesumptiue doceant, qui noluerunt fieri discipuli veritatis, & saltu inordinato magistri fiant erroris, &c. Si quis hoc de cetero praesumpserit, & admonitus a tali praesumptione se corrigere noluerit, & idem, & qui ei fauerit, vel consenserit, a corpore Christi separetur, & sanguine. Qui autem de monachis per talem manum obedientiam regularem susceperit, grauioris culpae vindicta puniatur. Quod si post quisquam illorum praesumpserit, iudicio sancti Spiritus, praesentis decreti auctoritate anathematizetur. Si autem monachus contemnens, gradum ecclesiasticum habuerit, eo priuetur: & si non habuerit gradum, pane, & aqua contentus, ergastulo diebus quadraginta retrudatur, & de ministerio indebito adepto vltionem canonicam, qui a qualibet saeculari potestate praedictum honorem ecclesiasticum vult obtinere, ex hoc decreto sustineat. Episcopi vero, qui hactenus tantam silentio consenserunt, praesumptionis perniciem durius arguantur. Et si deinceps istud sine vindicta dimiserint, aut agere in suis parochijs consenserint, tribus mensibus hoc synodali iudicio a missarum sollemnijs se abstineant, & suae tantum ecclesiae communione contenti fiant. *Concil. Holoniense cap. 10. apud concil. Melden.*

CAP. XXVI.

Quidam diaconus, qui de sacrilegio confessus, & conuictus fuit, pro misericordia in carcere poni iustus est, interdicto ministerio, & vt pro eo omnes generaliter orarent, iniunctum est. *Metens. c. 6.*

Varia paenitentiae. Tit. XXV.

CAP. I.

Sanctissimus Patriarcha Ignatius dixit: Epytimia, quae indicta sunt his, qui ceciderunt Episcopis, & presbyteris, & diaconis, & subdiaconis, ab hac sancta & vniuersali synodo in audientiam omnium legantur. Et accipiens Stephanus diaconus, & notarius legit: Sit remedium, & salutem animae ferens, & valde discretum epitimium sacerdotum, qui per multam consuetudinem ceciderunt, & negauerunt propria chirographa, quae bene regulariter edita sunt ad spiritualem conflictum, & vnitatem sanctae catholicae ecclesiae: si quidem carnibus vescuntur, abstinere se a carne, caseo, & ouo: hi vero, qui carnes non comederunt, abstinere a caseo & ouo, & piscibus quarta feria, & parasceue legumina, & olera cum oleo, & pauco vino, facereq. genuflexiones quinquaginta per singulos dies, & dicere Kyrie eleison centies. & Domine peccaui. centies. & Domine ignosce mihi peccatori, centies. Recensereq. sextum psalmum, & tricesimum septimum, & quinquagesimum. Haec mando tibi custodire vsque ad Christi natiuitatem. Non autem habeas potestatem ministrandi, nec agendi quoquo modo, quae sacerdotum sunt. Et tunc in natalitijs magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi recipies sacerdotium tuum, & mecum eris sacerdotio fungens, & ministrans immortali aeterno Deo. *Synod. viij. gener. actio. 2. in fine.*

CAP. II.

Si ecclesia se alteri Episcopo iunxerit, aut super se alterum Episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desiderauerit; per acerrimam paenitentiam suo reconcilietur Episcopo, aut innupta permaneat. *Euarist. epist. 2. in princ. Burch. lib. 1. cap. 76. Iuo par. 5. cap. 182. decr. Anselm. lib. 6. cap. 102.* 7. q. 1. §. cet. c. 11.

CAP. III.

Raptores, vel eos, qui seniores impetunt, saeculi leges interficiunt, sed nos misericordia praeeunte sub infamiae nota ad paenitentiam recipimus. Ipsam quoque infamiam, qua sunt aspersi, delere non possumus, sed animas eorum per paenitentiam publicam & ecclesiae satisfactionem sanare cupimus. quia manifesta peccata, non sunt occulta correctione purganda. *Callist. epist. 2. in medio. Grego. lib. 12. epist. 31. regist. Isidor. lib. 3. de summo bono. cap. 46. apud Aquisgran. sub Ludou. Imper. cap. 36. Iuo par. 9. cap. 23. decr. Ansel. lib. 11. cap. 21.* 3. q. 4. c. 4. consan. guineorũ. eo fin. cap. 1. de paeniten. Greg. ix. & in 1. collect.

CAP. IV.

Hoc inter alia discrimina agi in partibus illis dixisti, quod quidam ex fidelibus ad immolandum paganis sua venundant mancipia, &c. Eis, qui hoc perpetrauerunt, similem homicidae indices paenitentiam. *Gregor. ij. epist. 8. in fin.*

CAP. V.

Qui ingrediuntur ecclesiam, & audiunt sacras scripturas, non vero communicent oratione cum populo, aut auersantur susceptionẽ eucharistiae propter aliquam insolentiam, eijciantur ab ecclesia, quo ad confiteantur, & ostenderint fructus paenitentiae, & deprecentur veniam. *Antio. c. 2. Mar. Brac. c. 84. Capitul. lib. 7. c. 176. in additis.* De conse. dist. 2. si quis. c. 18

aetatis sit is, qui ad paenitentiam venit, eo magis gratias agere debet Deo, quod postquam finis est omnis impetus concupiscentiae carnalis, scientia veritatis accepta, nulla ei imminet pugna certaminis, per quam insurgentes aduersus animam reprimat corporis voluptates. Superest ergo ei, in agnitione veritatis, & misericordiae operibus exerceri, vt afferat fructus dignos paenitentiae. Nec putet, quia in temporis longitudine documentum conuersionis ostenditur, & non in deuotionis, ac propositi firmitate: Deo enim manifestae sunt mentes, quia non temporum rationem colligit, sed animorum. Ipse enim probat, si quis agnita veritatis praedicatione non distulit, neque tempus negligendo consumpsit, sed statim, & si dici potest, eodem momento praeterita perhorrescens, futurorum desiderium cepit, & in amorem regni caelestis exarsit. Propter quod nemo vestrum vltra dissimulet, nec retro respiciat, sed ad euangelium regni Dei libenter accedat. Non dicat pauper: quia cum diues factus fuero, tunc conuertar. Non requirit a te Deus pecuniam, sed animum misericordem, & piam mentem. Neque diues conuersionem suam differat, pro sollicitudine saeculari, dum cogitat, quo modo dispenset abundantiam frugum. Neque dicat intra semetipsum: Quid faciam? vbi recondam fructus meos? Neque dicat animae suae: Habes multa bona reposita in annos multos, epulare, & laetare. nam dicetur
Luc.12. ei: Stulte hac nocte auferetur abs te anima tua, & quae parasti, cuius erunt? Itaque festinet ad paenitentiam omnis aetas, omnis sexus, omnisq. conditio, vt vitam consequatur aeternam. Iuuenes quidem in eo grati sunt, quod in ipso impetu desideriorum ceruices suas iugo subijciunt disciplinae. Senes & ipsi laudabiles, quia multi temporis consuetudinem, in qua male praeuenti sunt, pro Dei amore commutant. Nemo ergo differat, nemo cunctetur. Quae enim caussa cunctandi est ad bene agendum? Animus sibi male conscius, dum videtur sibi nullam poenam pati, credit, quia non iudicet Dominus: cum abuti patientia Dei, & non intelligere parcentis benignitatem, iam sit magna damnatio. Vnde
Hier.48. scriptum est: Maledictus omnis, qui opus Domini negligenter agit. *Clem. epist. 2. in med.*

CAP. VII.

De conse. d.3.c.17. De paenitentibus vero, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus paenitentiam gerunt, si nulla interueniat aegritudo, quinta feria ante pascha eis remittendum Romanae ecclesiae consuetudo demonstrat, &c. Sane, si quis in aegritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus paschae relaxandum, ne de saeculo absque communione discedat. *Innocen. epist. 1. cap. 7. Capitul. lib. 5. cap. 67. Caesar. lib. 13. cap. 27. Tarracon. lib. 4. cap. 36.*

CAP. VIII.

Paenitentibus fundi non potest (*loquitur de extrema vnctione*) quia genus est sacramenti: nam quibus reliqua sacramenta negantur, quo modo vnum genus putatur posse concedi? *Innocentius epistula 1. cap. 8. Iuo par. 2. cap. 75. decret. Anselmus libro 11. cap. 14.* Dist. 95. illud. c. 3.

CAP. IX.

Illicitorum veniam postulantem oportet, multis etiam licitis abstinere: dicente Apostolo: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Vnde si paenitens habeat caussam quam negligere non debeat; melius expetit ecclesiasticum, quam forense iudicium. *Leo epist. 90. cap. 8. ad Rusticum* Narbonen. *Raban. cap. 39. de paeniten. Anselmus lib. 11. cap. 133.* de paeni. d. 1. c. multi. 65. 11 q. 1. c. lue 35. 1. Cor. 6.

CAP. X.

Qualitas lucri negotiantem aut excusat, aut arguit, quia est honestus quaestus, & turpis. Verumtamen paenitenti vtilius est, etiam dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est inter ementis, vendentisq. commercium non interuenire peccatum. *Leo epist. 90. cap. 9. ad Rustic. Narbon. Episcop. Rabanus cap. 39. de paeniten. Burchar. lib. 2. cap. 128. & lib. 19. cap. 95. Iuo par. 6. cap. 102. & par. 13. cap. 25. & par. 15. cap. 107. decre. Anselm. lib. 11. cap. 131. Caesar. lib. 8. cap. 80.* de paeni. d. 5. c. 2.

CAP. XI.

De lapsis sacerdotibus, vel leuitis, vel quolibet ex clero obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione misclearis: sed pauperrima regularia monasteria require, quae secundum Deum viuere * sciuntur, & in eisdem monasteriis ad paenitentiam lapsos trade: vt res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere paenitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correctione eorum sollicitudinem gerunt. si vero parentes habuerint, eorum parentibus legitimis dentur: ita tamen, vt eorum stipendium, qui in paenitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui vero ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel leuitae, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alij lapsi fuerint, dari eos in paenitentiam volumus; sed res eorum ecclesiastico iuri non subtrahi. Ad vsum tamen suum accipiant, vnde ad * paenitendum subsistant: ne, si nudentur, locis, in quibus dati fuerint, onerosi sint. *Gregor. lib. 1. epist. 42. Petro Subdiacono. Iuo par. 6. cap. 380. & par. 15. cap. 20. decret. Anselm. lib. 8. cap. 1. Caesar. lib. 8. cap. 67. Tarracon. lib. 1. cap. 262.* 16. q. 6. c. 5.

* sciunt

* paenitentiam

CAP. XII.

De paenit. & remiss. c. 1. apud Greg. ix. & in 1. coll.

Manifesta peccata non sunt occulta correptione purganda. *Gregor.lib.12. regist. epist. & c.31.Felici Episcopo. Ansel.lib.11.c.21.*

CAP. XIII.

Iudicium paenitentiae, quod postulastis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus, in scriptis secum vtique deferent: aut certe Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc cum oportuerit, exhibebit. Nam saeculares tale quid habere non conuenit, nimirum quibus per id quemquam iudicandi ministerium nullum tribuitur. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap.75.*

CAP. XIV.

Omnis, qui attulerit litteras confessorias, sublato nomine confessoris, eo quod sub hac nominis gloria partim concutiant simplices, communicatoriae ei dandae sunt litterae. *Elibert.cap.25.*

CAP. XV.

De his, qui confessorum litteras offerunt, placuit, vt sublatis eis litteris, alias accipiant communicatorias. *Arelaten.c.9.*

CAP. XVI.

33.q.4.c. vlt.

Paenitentiam coniugatis non nisi ex consensu dandam. *Arelat. ij. cap. 22. Burch.lib. 19.cap.111. Iuo par. 8.c.280. & par.15.c.14. & 123.decre.*

CAP. XVII.

Vt scenicis, atque histrionibus, ceterisq. huiusmodi personis, vel apostaticis conuersis, vel reuersis ad Dominum gratia, vel recôciliatio non negetur. *Carthag.iij.cap.35.*

CAP. XVIII.

d.23.c.2.

Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur, &c. si paenitentibus reconciliatis cômunicet, &c. *Carthag.iv.c.1. Burch.lib.1.c.8. Iuo par.5.c.62.decr.*

CAP. XIX.

26.q.7.c. 6. sacerdos.

Omni tempore ieiunij manus paenitentibus a sacerdotibus imponantur. *Carthagin. iv.cap.80.*

CAP. XX.

26.q.7 sacerdos. c. 6.

Paenitentes etiam diebus remissionis genua flectant. *Carthag.iv.c.82.*

CAP. XXI.

26. q. 6. qui recedunt. c 7. §. 1.

Paenitentiam desiderantibus clericis non negandam. *Araus.c.4.*

CAP. XXII.

Paenitentes viri tonso capite, & religioso habitu vtentes, ieiunijs, & obsecrationibus vitae tempus peragant. *Barcin.c.6.*

CAP. XXIII.

Vt paenitentes epulis non intersint, nec negotijs operam dent in datis, & acceptis, sed tantum in suis domibus vitam frugalem agere debeant. *Barcinon.c.7.*

CAP. XXIV.

Paenitentes sermonem Episcoporum audiant, & euangelia. *Valent.Hispan.c.1.*

CAP. XXV.

Si diaconus, vel presbyter pro reatu suo se ab altaris communione sub paenitentis professione submouerit,* sic quoque, si alij defuerint, & caussa certae necessitatis exoritur, poscentem baptismum liceat baptizare. *Aurel. c.14. siue 12. Iuo par.6. c.368. & par.15. cap. 18.decret. Tarrac.lib.6.c.4.*

Dist.81. c.14.

** his*

CAP. XXVI.

Secundum concilia priscorum orthodoxorum decreuit fraternitas, vt quicumque fuerit culpabilis inuentus clericus, aut honoratus de ciuitate, & ad monasterium fuerit deputatus, sic Abbas cum illo, qui dirigitur, agat, sicut ab Episcopo manifesta correctione fuerit ordinatum. aliter si Abbas facere elegerit, pro correptione tempus aliquod suspendatur: quia ob hanc caussam dirigitur, vt emendet, non vt passim ferculis diuersis saturetur. *Narbon.cap.6.*

CAP. XXVII.

Quisquis per aliqua illicita ex membro Christi se fecit membrum diaboli, nouerit se non in corpore Christi, sed in corpore esse diaboli. Proinde necesse est, vt corpori Christi, a quo astu diabolico separatus est, se incunctanter, dum tempus paenitentiae in prôptu habetur, restituere non negligat. *Paris. sub Ludo. & Lotha.lib.1. c.2.*

CAP. XXVIII.

Augustinus in libro Enchirid. Credantur, inquit, in quibusdam etiam hi, qui nomen Christi non relinquunt, & eius lauacro in ecclesia baptizantur, nec ab ea vllo schismate, vel haeresi praeciduntur, in quantislibet sceleribus viuant, quae nec diluant paenitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis vsque ad huius vitae vltimum diem pertinacissime perseuerêt, salui futuri per ignem, licet pro magnitudine facinorum, flagitiorumque, diuturno, non tamen aeterno igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen catholici sunt, humana quaedam beneuolentia mihi falli videntur. nam scriptura diuina aliud consulta respondet, &c. His documentis perdocemur, quod indulta tempora paenitentiae in vanum non sint deducenda, & quod fides Christi, bonis semper sit operibus exornanda. *Concil. Paris. sub Ludou. & Lothar. lib.2.cap.10.*

cap. 69.

CAP. XXIX.

Illi scilicet, qui pro diuersis erratis, vel quibuscumque piaculis paenitêtiae iugo fuerint summissi, legitimo nullatenus matrimonio separentur, ne in fornicationis voragine demergantur, & dum ad alta subleuari sperantur, corruant in coeno. *Vormatien. cap. 37.*

CAP.

CAP. XXX.

Sancimus, & praecipimus, vt nullus comes aliquem paenitentem ad placitum ire compellat, nec ipse veniat; ne forte, dum ieiunare, & orare, atque pro salute suae animae debet inuigilare, vaniloquijs & contentionibus cogatur laborare. *Tribur. c. 35. in fin.*

CAP. XXXI.

Et illud sub anathemate praeceptum est, vt nullus presbyterorum cuiquam paenitenti * carinam diuidere praesumat, si infirmitas non interuenerit. *Salegunst. c. 17. post Burcha. decre. Iuo par. 15. c. 183. decr.*

* id est, quadragesima.

CAP. XXXII.

Decretum est in eodem concilio, vt omnis paenitens, dum carinam suam ieiunat, de loco in locum non migret; sed ibi permaneat, vbi suam acceperit paenitentiam, vt proprius sacerdos sibi praebeat testimonium: si autem ibi propter hostiles insidias ieiunare non poterit, suus sacerdos eum confratrum suorum alicui, vbi pacifice possit ieiunare, diligentissime commendet. *Salegunstad. cap. 19. post Burchar. decre. & Iuo par. 15. cap. 185. decret.*

CAP. XXXIII.

Nullus Abbas, monachus, vel quilibet alius paenitentias iniungat, nisi quibus proprius Episcopus hanc curam dederit. *Pictau. cap. 5.*

CAP. XXXIV.

Fletus, seu luctus est extra portam oratorij, vbi peccatorem stantem oportet fideles ingredientes orare, vt pro se precentur. Auditio est intra portam in ferula, vbi oportet eum, qui peccauit, stare vsque ad catechumenos, etiam illinc egredi. Audiens enim, inquit, scripturas, & doctrinam eijciatur, & precatione, ne dignus censeatur. Subiectio autem, seu substratio est, vt intra templi portam stans cum catechumenis egrediatur. Congregatio, seu consistentia est, vt cum fidelibus consistat, & cum catechumenis non egrediatur. Postremo est participatio sacramentorum. *Gregorius Taumaturgus cap. 11. De ijs, qui idolothyta comederunt.*

CAP. XXXV.

Qui paenitentiam agunt aperte anathematizent nominantes Eudoxij, & Euzoij improbam fidem. ipsi enim illum deinceps creaturam improbe blasphemantes Arianae sectae praeesse scripti sunt. *Athanas. epist. ad Rufinianum.*

CAP. XXXVI.

Admonendi sunt fideles sanctae Dei ecclesiae, vt filios suos, & filias suas doceant parentibus obedientiam exhibere, &c. Et hoc dicendum est eis, vt si illi genitali affectu parcere velint iniurijs filiorum, non has impune Dominus finit, nisi forte digna paenitentia exhibeatur. *Theodulph. ad presbyt. Aurel. cap. 33.*

CAP. XXXVII.

Quod ad nos attinet, conscientiae nostrae conuenit semper dare operam, ne quis culpa nostra pereat. Si quis autem vltro, & crimine suo perierit, & paenitentiam agere, atque ad ecclesiam redire noluerit, nos in die iudicij inculpatos futuros credimus, &c. *Cypria. epist. 3. in med.* Dist. 47. cap. vlt.

CAP. XXXVIII.

Praecipimus, & auctoritate nostra iniungimus omnibus Regni nostri Comitibus postquam ab Episcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad paenitendum non inclinantur, vt ab ipsis comprehendantur, & ante nos perferantur; vt qui diuina iudicia non verentur, humana sententia feriantur, &c. Si tam rebelles extiterint, vt comprehendentibus repugnare studuerint, & in tali temeritate interfecti fuerint, iudicio Episcoporum interfectoribus nulla imponatur paenitentia. *Arnulphus Imp. in conc. Triburien. cap. 3.*

De paenitentijs vero, quae singulis peccatis assignabantur, agemus in tertia Parte in libris de poenis peccatorum contra Deum, contra se, & contra proximum.

LIBER XXVI.

De Extrema vnctione, funeribus, & sepulturis.

De Extrema Vnctione. Tit. I.

CAP. I.

NFIRMATVR quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiae,& orent super eum: vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei, &c. *Iacob.in epist.canon.c.5.num.14.*

CAP. II.

De sime. c.8 Greg. ix c 7.et. tit. in 1. collect. Pro sepultura,chrismatis, & olei sacri perceptione nulla cuiusquam pretij exactio intercedat, nec sub obtentu alicuius consuetudinis reatum suum aliquis eueatur.&c. *Alex. iij. in conc.Turon.cap.6. post Lateranen. conc. par.2.cap.10.*

CAP. III.

Consignationes sacri chrismatis,& olei,vel quaeq. pro statu ecclesiae gessit (*Formosus,*) firma,& immutilata omni tempore permanere Apostolica auctoritate sancimus. *Syno.Rauen.sub Ioan.ix.*

CAP. IV.

Vasa altaris,& panni,vel pallia sint nitida, & integra, & si fuerint vetustate, vel aliquo casu corrupta, religioso,& puro loco abscondantur,vel igne crementur. Vetus chrisma,& oleum similiter. *Greg.vij.in conc.Roma. anno incerto.cap.27.*

CAP. V.

1. q.3.c. vlt. Statuimus, vt si quis quodlibet sacramentum ecclesiasticum,vt puta chrisma,vel oleum sanctum, consecrationem altarium,vel ecclesiarum interueniente execrabili ardore auaritiae, per pecuniam acquisiuit, honore male acquisito careat; & emptor, atque venditor, & interuentor nota infamiae percellantur. *Innocen.ij. in synod. Roma. cap.1.post Iuon. panor.*

CAP. VI.

Illud quoque adijcientes praecipimus, vt pro chrismatis,olei, & sepulturae acceptione, nullum venditionis pretium exigatur. *Innoc. ij. in conc.Roma.cap.18. Eugen.iij. in synod. Remen.cap.16.*

CAP. VII.

Adiecit Celestinus diaconus esse a dilectione tua positum illud, quod in Apostoli Iacobi epistula conscriptum est. Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini,& oratio fidei saluabit infirmum, & suscitabit illum Dominus, & si in peccatis fuerit,remittentur ei. Quod non est dubium de fidelibus aegrotantibus accipi,vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solum sacerdotibus,sed omnibus vti christianis licet in sua, aut suorum necessitate* inungendo. Caeterum [illud superfluum videmus adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est,quia Episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si Episcopus potest,aut dignum ducit, aliquem a se visitandum, & benedicere & eangere chrismate,sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam paenitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti, nam quibus reliqua sacramenta negantur, quo modo vnum genus putatur posse concedi? *Innoc.epist.1.c. 8.Vormatien.c.72. Iuo par.2.c.75. decr. Ansel.lib.11.c.14.* *Iacob.5.* *ad vngēdum. *Dist 95. c.3.*

CAP. VIII.

Sacerdos,vno praesente clerico, & etiam solus potest infirmum inungere. *Alex.iij. Carnoten.Episc.lib.14.regist.*

CAP. IX.

De sacra vnct.cap. vni.in 3. col. & cap. Greg. ix. Scire te volumus duas esse species vnctionis: exteriorem, quae materialis est, & visibilis; & interiorem, quae spiritualis est, & inuisibilis, exteriore visibiliter inungitur corpus, interiore inuisibiliter vngitur cor. de prima Iacobus Apostolus ait: Infirmatur quis in vobis,inducat presbyteros ecclesiae,& orēt super eum vngentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei saluabit infirmum. &c. vnctio visibilis, & exterior signum est interioris,& inuisibilis vnctionis, &c. Ad exhibendum autem exteriorem, & visibilem vnctionem benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum, vel infirmorum, &c. *Innocent.iij. Patriarchae CP.* *Iacob.5.*

CAP. X.

Vnusquisque presbyter, qui in parochia est, Episcopo obediens, & subiectus sit, & semper in caena Domini rationem, & ordinem ministerij Episcopo reddat,& chrisma, & oleum petat. *Synod.Suessionen.*

CAP.

CAP. XI.

Iaco 5. Secundum beati Iacobi Apostoli documentum, cui etiam decreta patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, a presbyteris vngi debent. Sic enim ait, Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiae, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus; & si in peccatis sit dimittentur ei. Non est itaq. paruipendenda huiuscemodi medicina, quae animae corporisque medetur languoribus. *Cabilo. sub Carolo, cap. 48. Capitul. lib. 5. cap. 69. in addit.*

CAP. XII.

Statutum est, vt vel semel in anno, id est in quinta feria, quae est in caena Domini, vnctio sancti olei, in quo saluatio infirmorum creditur, per omnes ciuitates ab Episcopis non negligatur, sicut nunc vsque neglecta est, sed omni deuotione, iuxta traditionem Apostolicam, ac statuta decretalium, in quo de eadem re praecipitur, peragatur. *Aquisgr. ij. sub Ludou. par. 2. cap. 8.*

CAP. XIII.

Presbyterorum, qui praesunt ecclesiae Christi, ministerium esse videtur, vt de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, &c. Si (*aliquis*) infirmitate depressus fuerit, ne confessione, atq. oratione sacerdotali, nec non vnctione sanctificati olei per eius negligentiam careat. *Aquisgr ij sub Ludou. par. 3. cap. 5.*

CAP. XIV.

26.q 7.c. 1. Ab infirmis in mortis periculo positis per presbyteros pura inquirenda est confessio; nō tamen illis imponenda quantitas paenitentiae, sed innotescenda, &c. Et ideo secundum canonicam auctoritatem, ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus ecclesiasticis, sacra cum vnctione Dei, animati, secundum statuta sanctorum patrum, comunione viatici reficiantur. *Magunt. sub Raban. cap. 26. Burch. lib. 18 cap. 14. Iuo par. 15. cap. 36. decret. Caesar. lib. 15. cap. 25. Paeniten. Roma. tit. 9. cap. 7.*

CAP. XV.

Prouideant vbique Archidiaconi, quod diligenter iuxta formam concilij generalis eucharistia, chrisma, & oleum sanctum salua sub clauibus recondantur, fideli custodiae deputata. *Oxonien. cap. 16. vide Lateranen. sub Innoc. iij. cap. 20.*

De lugendis mortuis moderate. Tit. II.

CAP. I.

Quod de fratris vestri transitu vos contristari audiuimus, non modico compulsi sumus moerore. Vnde omnipotentem Deum rogamus, vt suae vos gratiae aspiratione consoletur; vosque & a malignis spiritibus, & a peruersis hominibus caelesti protectione custodiat. *Pontia. epist. 1. in med.*

CAP. II.

13.q.2.c.17. Habent forsitan illi iustam longi doloris excusationem, qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc saeculo ad melius esse transitum non confidunt. Nos autem, qui nouimus, qui credimus, & docemus; contristari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem hoc nobis magis in culpa sit. Nam diffidentiae quodammodo genus est, contra quod quisque praedicator quaeritur iustitiam amans, dicente Apostolo: Nolumus autem vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent. Hac itaqua ratione perspecta, studendum nobis est, ne de mortuis affligamur. *Anast. epist. 2. in med. Greg. lib. 7. ind. 2. epist. 111. Aregio Episcop. de Gallis. Burchard. lib. 19. cap. 129. Iuo par. 15. cap. 139. decret. Anselm. lib. 7. cap. 171.* 1. Thes. 4

CAP. III.

Quia ea infirmitatis nostrae natura est, vt non possimus de obeuntibus non dolere, fraternitatis vestrae doctrina tribulatis sit solamen; mansura illis bona, quae promittuntur, insinuet; vt spe certissima roborati in comparatione futuri muneris discant de amissione temporalium non dolere. &c. *Greg. Dominico Carthaginen. Episcop. lib. 8. regist. epist. 41.*

CAP. IV.

13.q.2.c. 18 Qui di gna. Prohibet nos Apostolus lugere defunctos dicens: De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri qui spem non habent. Et 1. Thes. 4. Dominus non fleuit Lazarum mortuum, sed ad Ioan. 11. vitae huius plorauit aerumnas resuscitandum. Si enim potest hoc Episcopus omnes christianos prohibere, agere non moretur. A religiosis tamen omnino aliter fieri non debere censemus. *Tolet. iij. cap. 22.*

De precibus pro mortuis adhibendis. Tit. III.

CAP. I.

Pro parentibus vestris, de quibus consulitis, qui infideles mortui sunt, propter peccatum incredulitatis orare non licet: secundū illud Ioannis Apostoli dicentis; Est peccatum ad mortem, non dico, vt oretur pro eo: peccatum quippe ad mortem est in eodem peccato 1. Ioan. 5. morientibus. *Nicol. ad consul. Bulgar. c. 88.*

CAP. II.

Qui in praelio defunctus fuerit, vtrum reportandus ad propria sit, si parentes eius, aut socij eius voluerint, ex praecedente capitulo potestis colligere. Si quidem id circo si vo- luerint propinqui, ad propria reportandus est mortuus, vt eius tumulū intuentes e proximo recor-

recordentur ijsius & pro eo [illegible] preces fundant. Nam & sanctum Ioseph tale quid de ossibus suis moriturum mandasse sacra prodit historia. *Nicol. ad consulta* Bulgar. *cap.* 100.

Gen. c. vlt.

CAP. III.

Te, vt optimum decet filium, *(patri mortuo)* succurrere largis eleemosynarum subsidijs, & ecclesiarum orationibus hortamur, &c. quatenus res, quae tibi decus paterni ministrant regni, manibus pauperum dilatae celo, patris conferant auxilium requiei. *Greg. vij. lib. 5. regist. epist.* 10.

CAP. IV.

13. q. 2. c. 28.

Qui diuina vocatione ab hac vita recedunt, cum psalmis tantum, & psallentium vocibus deberi ad sepulcha deferri: nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximos, aut familias caedere omnino prohibemus. Sufficiat autē, quod in spe resurrectionis christianorum, corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum, *Tolet. iij. cap.* 22.

CAP. V.

vid. 13. q. 2. *cap.* 6.

Restat propter instantem necessitatem, vbicumque facultas rerum, & opportunitas temporum suppetat, sepulturam morientium apud ecclesiam, vbi sedes est Episcopi celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem, aut adiacentem alicuius importunitatis difficultatem, impossibile videatur exspectet eum terra sepulturae suae, quo canonicorum, aut monachorum, siue monialium congregatio sancta communiter degit, vt eorum orationibus commendatus occurrat, & remissionem delictorum, quam meritis non obtinet, illorum intercessionibus percipiat. Quod si & hoc ineptum, & difficile aestimetur; vbi decimam persoluebat viuus, sepeliatur mortuus. *Tribur. cap.* 15.

CAP. VI.

vid. c. 2. *de furt. ap. Greg. ix.*

Si quis inuentus fuerit furtum, aut rapinā exercere, & in ipso diabolico actu mortē mereretur incurrere; nullus pro eo praesumat orare, aut eleemosinam dare. Et eleemosina pro eo data in memoriam clericorum, nec pauperum veniat, sed execrabilis sordescat. B. Augustinus de talibus horribilem profert sententiam, dicens; Nemo te post mortem tuam fideliter redimit, quia tu te redimere noluisti, *Tribur. cap.* 31.

CAP. VII.

Si quis ab Episcopo suo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus absque reconciliatione fuerit &c. neque pro eo oretur, nec facultas eius in eleemosinam suscipiatur, quousque ab Episcopo absoluatur, simili moeosi vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus paenitentiam ex corde petierit &c. paenitētia eius suscipiatur, &c. nullatenus tamen sepeliatur, neque post mortem pro eo oretur donec ab Episcopo absoluatur suo, *Lemouicen. act.* 2. *in med.*

Vid. Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 99. *tit. Non sepeliebantur olim corpora defunctorum in ecclesia,*

Pro quibus mortuis possit missae sacrificium offerri, & pro quibus non possit, Tit. IV.

Vide lib. xxiv. parte post tit. xxviij.

Ne oblationes defunctorum retineantur a laicis. Tit. V.

Vide lib. xv. tit. xxij.

De paenitentibus, qui ex hac vita migrarunt. Tit. VI.

Vide lib. xxv. tit.

Cū moritur Episcopus veniat Episcopus vicinus ad mandandum tumulo illius corpus. Tit. VII.

CAP. I.

QVia saepe sanctorum Antistitum per absentiam commendatoris Episcopi exequiae differuntur, ita vt veneranda Pontificis membra dum tardius funerantur, iniuriae subiaceant; Episcopus, qui post mortem fratris ad sepeliendum eum solet inuitatus occurrere, infirmum admonitus visitare non differat, vt aut de releuatione cōsacerdotis amplius gaudeat, aut de ordinatione domus suae fratrem admoneat, eiusque probabilem voluntatem in effectū transmittat, ac recedentem a saeculo post oblatum in eius commendatione Deo sacrificium, mox sepulturae tradat, & cetera faciat. Si Antistes repentino obitu decesserit, & collimitanei sacerdotes de longinquo minime adesse possint, vno die tantum cum sua nocte exanimatum corpusculum sacerdotis maneat, nec sine fratrum, a religiosorum frequentia, vel psallentium excubatione seruatum, a presbyteris cum omni diligentia in loco conditum seorsum non statim humetur, sed honorifice commendetur; donec sine mora inuitato vndecumque Pontifice, ab ipso, vt condecet, sollemniter tumuletur: vt & iniuriae tollatur occasio, & mos antiquus in sepeliendis sacerdotibus obseruetur, *Valent. Hisp. cap.* 4.

CAP. II.

Nullus Episcopus ad sepeliendum Episcopum venire conficta occasione dissimulet, ne cuiuslibet corpusculum diutius inhumatū negligentia interueniente soluatur. Is vero Episcopus, qui defunctum aduenerit sepelire praeter

ter expensam necessariam, nihil pretii pro fatigatione exposcat. *Aurel.ij.cap.5.*

CAP. III.

Quae competunt honestati, contingit saepe quorumdã desidia non impleri. Notũ est, quae dignitas in exequijs morientis Episcopi ex canonibus cõseruetur. Adijcimus, vt si quis sacerdotum, secundum statuta concilij Valentini ad humanda decedentis Episcopi membra venire commonitus pigra voluntate distulerit, appellantibus clericis obeuntis Episcopi, apud synodum, siue apud Metropolitanum Episcopum tempore anni vnius, nec faciendi missam, nec communicandi habeat omnino licentiam. Presbyteri autem, siue ceteri clerici, quibus maior honoris locus apud eandem ecclesiam fuerit, cuius sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequiis, aut iam mortui, aut continuo Antistitis morituri, ad commendandum Episcopum tardi inueniantur, aut per quamcumque molestiam animi id negligere comprobentur, totius anni spatio ad paenitentiam in monasterijs deputentur. *Tolet. vij. cap. 3. Burch.lib.1.cap.216.Iuo par.5.cap.330. decr.*

Vide Rhegiens.cap.5.& 6.Valent.Hisp.cap. 2. Aurelian.ij.cap.6. Tolet.ix.cap.9. Trosleia, c.14.quae omnia sunt in lib.iv.tit.83. Ne quisquam bona Episcopi defuncti surripere audeat.

Ne quisquam bona Episcopi defuncti surripere audeat. Tit. VIII.

Vide libro iv. tit. xxciij.

De iis, qui cibos offerunt mortuis. Tit. IX.

CAP. I.

De conse. d.1.c.non oportet. 39.in fin. NOn liceat christianis prandia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare mortuis, *Mart.Brac.cap.70.Burch.lib.10.c.38. Iuo par.11.cap.63.decret.*

CAP. II.

Sunt, qui in festiuitate cathedrae Petri Apostoli * cibos mortuis offerunt, & post missas redeuntes ad domos proprias ad gentilium reuertuntur errores, & post corpus Domini sacratas daemoni escas accipiunt, &c. *Turon.ij, cap.23.*

* victimas

Non sepeliebantur olim corpora defunctorum in ecclesia. Tit. X.

CAP. I.

SI est christianus intra ecclesiam sepeliendus, inquiritis. Hanc sanctus Papa Gregorius quaestionem absoluit, dicens: [Cum 13.q.2.c.17. grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesijs sepeliantur, quod eorum proximi quotiens ad eadem sacra loca conueniunt, suorum, quorum sepulchra aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad solutionem, potius quam ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesijs ponuntur. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 99. Greg.lib.4. dialogo.cap.50. Burch.lib.3.c.153. Iuo par.3.cap.216.decret.*

CAP. II.

Corpora defunctorum nullo modo intra basilicam sanctorum sepeliantur; sed si necesse est, de foris circa murum basilicae vsque adeo non abhorret. Nam si firmissimum hoc priuilegium vsque nunc retinent ciuitates, vt nullo modo intra ambitum murorum cuiuslibet defuncti corpus sit *humatum; quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reuerẽtia obtinere? *Brac. cap. 36. Burch. lib. 3. cap. 157. Iuo par. 3.cap.220.decret.*

* humetur.

CAP. III.

Non licet in baptisterio corpora sepelire. *Antis.cap.13.*

CAP. IV.

Vt de sepeliendis in basilicis mortuis illa constitutio seruetur, quae ab antiquis patribus constituta est. *Arelaten. sub Carolo. cap. 21.*

CAP. V.

Nullus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, 13.q.2.c.18. nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri, vel fideles laici. *Magun.cap.52.Burchar. lib.3.cap.233.Iuo par.3.cap.274.*

CAP. VI.

Nemo quemlibet mortuum in ecclesia, quasi iure hereditario, nisi quem Episcopus, aut presbyter pro qualitate conuersationis, & vitae dignum duxerit, sepelire praesumat. *Melden.cap.72.Burch.lib.3.cap. 158. Iuo par. 3.c. 221.decret.*

CAP. VII.

Secundum statuta sanctorum patrum, & experimenta miraculorum prohibemus, & praecipimus, vt deinceps nullus laicus in ecclesia sepeliatur. Quidam mirabilis doctor nostrae definitioni consentiens inquit: Nemo enim in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut alterius iusti hominis, qui per vitae meritum talem viuendo suo corpori defuncto locum acquisiuit. Corpora antiquitus in ecclesia sepulta nequaquam proijciantur, sed pauimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiae reuerentia conseruetur. Vbi vero hoc prae multitudine cadauerum difficile sit facere: locus ille caemiterium, & polyandrium habeatur, ablato inde altari, & constituto, vbi religiose sacrificium Deo valeat offerri. *Tribur.cap.17. Additur miraculum relatum a B.Greg.lib.4.dialog. cap.53. vide Burch. lib.3.cap.155.Iuo par.3. cap.218.decret.*

CAP. VIII.

Prohibendum, secundum maiora instituta, vt

vt in ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut extra ecclesiam. Infra ecclesiam vero, aut prope altare, vbi corpus Domini, & sanguis conficitur, nullatenus habeat licentiam sepeliendi. *Nannet. cap. 6. Burch lib. 3 cap. 159. Iuo par. 3. cap. 222.*

C A P. I X.

Antiquus in his regionibus in ecclesia sepeliendorum mortuorum vsus fuit, & plerumque loca diuino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias, praeparata coemiteria, siue palynodica facta sunt. Vnde volumus, vt ab hac re deinceps abstineatur, & nemo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, qui per vitae meritum talem viuendo suo corpori defuncto locum adquisiuit. Corpora vero, quae antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, nequaquam proijciantur, sed tumuli, qui apparent profundius in terram mittantur, & pauimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiae reuerentia conseruetur. Vbi vero tanta est multitudo cadauerum, vt hoc facere difficile sit, locus ille pro coemeterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constructo, vbi religiose, & pure Deo sacrificium offerri valeat. *Theodulph. ad presbyteros. Aurelia cap. 9. Tribur. c. 17. Burch. lib. 3. cap. 151. Iuo par. 3. cap. 213. decret.*

Ne corpora mortuorum pallis, aut vestibus sacris tegantur. Tit. XI.

Vide lib. xvij. tit. iij.

Quibus de caussis priuetur quis sepultura ecclesiastica. Tit. XII.

C A P. I.

q. 10 de decimis Greg. ix. c. 13. eod. tit. in 1. coll.

SI quis receperit decimas a laicis, & ecclesiae non tradiderit, christiana sepultura priuetur. *Alexandr. iii. in conc. Later. cap. 14.*

C A P. I I.

De Torneam. c. 1. Greg. ix. & in 1. coll.

Torneamenta, in quibus milites ex condicto venire solent, fieri prohibemus, &c. Quod si quis eorum ibidem (*in torneamento*) mortuus fuerit, quamuis ei poscenti venia non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura. *Alex. iii. in conc. Later. cap. 20.*

C A P. I I I.

De vsur. c. 3. Greg. ix. & c. 3. eod. tit. in 1. coll.

Vsurarij manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, &c. Qui eos christianae tradiderit sepulturae, &c. donec satisfecerit, ab officij sui maneat executione suspensus, *Alex. iij. in conc. Lateranen. cap. 25.*

C A P. I V.

Haereticos, & defensores eorum, & receptores anathemati decernimus subiacere, &c. Si autem in hoc peccato decesserint, nec sub nostrorum priuilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec sub alia quacumque occasione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter christianos recipiant sepulturam. *Alex. iij. in concil. Later. cap. 27.*

De haere. c. 8 Greg. ix c. 6. eod. tit. in 1. coll.

C A P. V.

de haere. c. 13. Greg. ix. & c. 2. eo. tit. in 4. col.

Sane clerici non exhibeant huiusmodi pestilentiaus (*haereticis, & fautoribus haereticorum*) ecclesiastica sacramenta, nec eos christianae praesumant sepulturae tradere, nec eleemosynas, nec oblationes eorum accipiant. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 3.*

C A P. V I.

De poeni. c. 12. Greg. ix. & c. 2. eo. tit. in 4. col.

Omnis vtriusque sexus confiteatur saltem semel in anno, & suscipiat eucharistiae sacramentum in paschate, &c. Alioquin & viuus ab ingressu ecclesiae arceatur, & moriens christiana careat sepultura. *Innoc. iij. in concil. gener. Later. cap. 21.*

C A P. V I I.

c. 2. de torneam. in 1. col.

Detestabiles illas nundinas, vel ferias, in quibus milites ex condicto conuenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audaciae temere congrediuntur, vnde mortes hominum, & animarum pericula saepe proueniunt, omnino fieri interdicimus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamuis ei poscenti paenitentia, & viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura. *Innoc. ij. in synod. Rom. cap. 10. Eug. iij. in conc. Rhem. cap. 12.*

C A P. V I I I.

Nullus Archiepiscopus, nullus Episcopus, vel cuiuslibet ordinis Abbas, vel quiuis in ordine & clero, nisi cum summa cautela vsurarios recipere praesumat, sed in tota vita infames habeantur, & nisi resipuerint, christiana sepultura priuentur. *Innocen. ij. in syn. od. Rom. cap. 13. al. cap. vlt.*

C A P. I X.

23. q. 8. c. 32. incendiariorum.

Pessimam, & depopulatricem, & horrendam incendiariorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli omnino detestamur, & interdicimus, &c. Si quis igitur post huius nostrae constitutionis promulgationem, malo studio, siue pro vindicta ignes apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium, vel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur. Et si mortuus fuerit incendiarius, ecclesiastica careat sepultura. *Innoc. ij. in synod. Rom. cap. 14. Eugen. iij. in concil. Rem. cap. 15. post Iuonis panor. Pacnit. Rom. tit. 8. cap. 17.*

C A P. X.

Sanctimoniales, & mulieres, quae canonicae nominantur, & irregulariter viuunt, &c. vitam suam in melius corrigant, & emendent; superfluitatem, & inhonestatem vestium deserant, & in claustro assidue permanentes communi refectorio, & dormitorio sint contentae, &c. Quod si vsque ad proximum Apostolorum fe-

festum non adimpleuerint, ex tunc in earum ecclesijs, donec hoc nostrum mandatum adimpleant, diuina prohibemus officia celebrari, & si quae ipsarum mortua fuerit, christianorum careat sepultura. *Eugen. iij. in synod. Remen. cap. 4.*

CAP. XI.

Nullus aduocatus praeter ius, & beneficiũ antiquitus constitutum, aliquid sacri arripere, vel vsurpare praesumat. Subaduocatos vero, & exactores eorum modis omnibus ab ecclesiarum infestationibus remoueri praecipimus. Quod si quis contra hanc prohibitionem a nobis promulgatam de cetero attemptare praesumpserit, christianorum careat sepultura. *Eug. iii. in synod. Remen. cap. 6.*

CAP. XII.

Si sit sepeliendus, qui seipsum occidit, vel si sit pro eo sacrificium offerendum, requiritis. Sepeliendus est quidem, ne viuentium odoratui, molestiam ingerat; non tamen est, vt alijs pauor incutiatur, solito cum obsequijs more ad sepulchra ferendus. Sed & qui sunt, qui eius sepulturae studio humanitatis desequuntur, sibi, non illi, qui sui extitit homicida, praestare videntur. *Nicol. ad consulta Bulgaror. cap. 98.*

CAP. XIII.

Ille, qui occisus fuerit, *(loquitur de singulari certamine)* tamquam sui homicida, & propriae mortis spontaneus appetitor, a dominicae oblationis commemoratione habeatur alienus, nec cadauer eius, iuxta sanctorum canonum decretum, cum psalmis, & orationibus ad sepulturam deducatur, &c. *Valent. sub Lothar. cap. 12.*

CAP. XIV.

Si quis ab Episcopo suo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus absq. reconciliatione fuerit, nullatenus christianorum sepultura sepeliatur: nisi Episcopus satisfacientibus pro eo amicis, vel parentibus absolutionem, & licentiam ex hoc concesserit, &c. Simili modo, si vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus paenitentiam ex corde petierit, paenitentia eius suscipiatur, &c. nullatenus tamen sepeliatur, donec ab Episcopo absoluatur suo. *Lemouicen. act. 2. in med.*

CAP. XV.

Sub anathemate prohibemus, ne clerici fructus beneficiorũ ecclesiasticorum spurijs suis, vel concubinis suis dimittant. Qui vero contra hanc inhibitionem venire praesumpserint, in signum suae perditionis ecclesiastica careāt sepultura. *Concil. habitum in Germania sub Conrad. Card. cap. 5.*

De poena illius, qui sepulchrum violat. Tit. XIII.

CAP. I.

Synodum tempore piae recordationis sexti Stephani Papae decessoris videlicet nostri celebratam, in qua venerabile corpus Formosi venerabilis Papae de sepultura violata per terram tractum est, & quasi ad iudicium deductum, iudicari, & damnari praesumptum est, quod numquam decessorum nostrorum temporibus fuisse auditum est, paenitus abdicamus, & ne vlterius praesumatur fieri, interdicimus. *Syn. Rauen. sub Ioan. ix. par. 1. cap. 1.*

CAP. II.

Violatores, seu corruptores sacri tumuli eiusdem domini Formosi Papae, qui sub faedere conspirationis ad capiendum thesaurum corpus illius trahentes, in fluuium Tiberim iactare non timuerunt; diuina auctoritate, synodalique nostro consultu, nisi resipuerint, sint a sanctae Dei ecclesiae liminibus separati. *Rauen. sub Ioan. ix. par. 1. cap. 9.*

CAP. III.

Sepulchrorum violatores infames sunt. *Stephan. epist. 1. in med.* *6. q. 1. infames. c. 17.*

CAP. IV.

Si quis clericus in demoliendis sepulchris fuerit dephrehensus, quia facinus hoc pro sacrilegio legibus publicis sanguine vindicatur, oportet canonibus in tali scelere proditum, a clericatus ordine submoueri, & paenitentiae triennio deputari. *Tolet. iv. cap. 45.*

CAP. V.

Nec quisquam ossa cuiuslibet mortui de sepulchro suo eiiciat, aut sepulturam cuiusquam temerario ausu quoquo modo violet; sed vnum quemque in loculo sibi a Deo praeparato, atque concesso, aduentum sui iudicis praestolari concedat; maxime cum non solum diuinae leges, sed etiã humanae apud humanam rempublicam sepulchrorum violatores reos mortis diiudicent. *Melden. cap. 72.*

CAP. VI.

Qui sepulchra effodit, vndecim annis carebit communione. *Basil. ad Amphil. cap. 65.*

CAP. VII.

Sepulchrorum effosio ipsa quoque diuiditur in id, quod veniam meretur, & id, quod non meretur. si enim mortuorum parcens religioni, & tectum corpus intactum relinquens, vt nec sola ostendatur turpitudo corporis, lapidibus aliquot ex iis, qui ante sepulchrum proiecti sunt, ad aliquod opus construendum vsus est, ne hoc quidem est laudabile, sed vt esset dignum venia, effecit consuetudo, quando ad aliquid melius, & reipublicae vtilius materia tradũcta sit; sed carnis in terram redactae puluerem perscrutari, & ossa mouere, spe aliquem ex defossis lucrifaciendi ornatum: id eorum iudicio condemnatum est, quo simplex fornicatio, quemadmodum in praecedente oratione diuisio facta est: considerante scilicet oeconomo, seu dispensatore ex ipsa vita eius, cui medela adhibetur, medicinam, vt spatium a canonibus praestitutum possit contrahere. *Greg. Nyssen. epist. canonica ad Letoium.*

Ne

Ne pecunia accipiatur sepulturae caussa tanquam pretium. Tit. XIII.

CAP. I.

PRo sepultura nulla cuiusquam pretii exactio intercedat. *Turon sub Alexan. iii. cap. 6. post Later. conc. par. 2. cap. 10.*

CAP. II.

de simo. c. 9. Gregor. ix. c. 8 eod. tit. in 1. coll.

In quibusdam ecclesiis locũ venalitas perhibetur habere, ita vt pro sepulturis, & exequijs mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu alijs sacramentis aliquid exigatur, &c. Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa inualuisse consuetudine arbitrantur, &c. Ne igitur hoc de cetero fiat, & vel pro mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicendis, seu etiam alijs sacramentis aliquid exigatur, districtius inhibemus, &c. *Alex. iii. in conc. Later. cap. 7.*

CAP. III.

De pact. c. 7. Gregor. ix. c. 1. eod. tit. in 4. coll.

Plerique sicut accepimus regulares, & clerici saeculares interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt in praeiudicium parochialium ecclesiarum, pactum adiiciunt, vt conductores, & feudatarii decimas eis soluant, & apud eosdem eligant sepulturam. Cum autem id de auaritiae radice procedat, pactũ huiusmodi paenitus reprobamus, statuentes, vt quidquid fuerit occasione huiusmodi pacti perceptum, ecclesiae parochiali reddatur. *Innocen. iii. in conc. gen. Later. cap. 56.*

CAP. IV.

De simo. c. 41. Gregor. ix. & c. 30 eod. tit. in 4. coll.

Praeterea cum miles, aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates (*quidam Episcopi*) ingerunt, & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. &c. Exactiones huiusmodi inhibemus. &c. *Innoc. iii. in conc. gen. Later. cap. 65.*

CAP. V.

De simo. c. 42 Gregor. ix. c. 6. eod. tit. in 4. coll.

Ad Apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum; & benedictione nubentium, & similibus pecuniam exigunt, &c. prauas exactiones super his fieri prohibemus, &c. Statuentes, vt libere conferantur ecclesiastica sacramenta. sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare. *Innoc. iii. in conc. gen. Later. cap. 66.*

CAP. VI.

Nullus deinceps sepulturam exigat. *Vrba. ii. in conc. gen. Claramon. cap. 8.*

CAP. VII.

Illud quoque praecipimus, vt pro chrismate & baptismo, & sepulturis, nihil vmquam exigatur. *Vrba. ij. in conc. Placen. c. 14. al. in conc. Claramontis.*

CAP. VIII.

Illud quoque adiicientes praecipimus, vt pro chrismatis, olei sacri, & sepulturae acceptione nullum venditionis pretium exigatur. *Innoc. ij. in conc. Roma. cap. 18. Eugen. iii. in conc. Rhem. cap. 16.*

CAP. IX.

Questa nobis est Nereida femina clarissima, quod ab ea centum solidos pro filiae suae sepultura fraternitas vestra velit exigere. Quod si ita se veritas habet, quia graue nimis, & procul est a sacerdotis officio pretium de terra concessa putredini quaerere, & de alieno velle facere luctu cõpendiũ, ab hac se petitione fraternitas vestra contineat, &c. Hoc autẽ vitium & nos, postquam, Deo auctore, ad Episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus; & prauam denuo consuetudinem nequaquam vsurpari permisimus: memores, quia dum Abraham a filiis Emor, hoc est Ephron filio Seor sepulcri terram pretio ad humandum corpus coniugis postularet, pretium accipere renuit; ne commodum videretur ex cadauere consecutus. Si ergo tantae considerationis paganus vir fuit; quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiae vitium, vel in alienis denuo temptare praesumatur; admoneo. Sed si quando aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis; si quidem parentes ipsius proximi, vel heredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. peti vero aliquid, aut exigi omnino prohibemus; ne, quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur ecclesia; aut vos de humanis videamini mortibus gratulari; si ex eorum cadaueribus studeatis quaerere quolibet modo compendium. *Greg. lib. 7. indict. 2. epist. 55. Ianuario Episcopo. Melden. cap. 72. Iuo par. 3. cap. 201. decret. Tarrac. lib. 6. cap. 36.*

13. q. 2. c. 12. *Gen. 23.*

CAP. X.

Nullus de agro ecclesiastico, & manso, ac mancipiis, vel si quilibet pro loco sepulturae aliquid largitus ecclesiae fuerit, neque de decimis, & oblationibus fidelium, *cuiquam presbytero aliquem censum persoluere cogat. *Melden. cap. 63. Burch. lib. 3. cap. 53.*

* quemquã presbyterum.

CAP. XI.

Neque pro loco sepulturae, vt verbis sancti Gregorii vtamur, pretium de terra concessa putredini quaerere, & de alieno velle facere

luctu

luctu compendium aliquo modo (*quispiam*) tentet. Si quando autem proximi, vel haeredes sponte aliquid offerre in ecclesia voluerint in eleemosyna defuncti, accipere non vetamus: peti vero, aut aliquid exigi omnino prohibemus; ne, quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, dicatur ecclesia, aut de humanis mortibus videamur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet quaerere. *Melden.cap.72. vide Gregor.lib.7. regist.epist.55.*

CAP. XII.

De vno manso, & de terris pro sepultura datis, & pro quatuor mancipijs, vel eorum procreatione nullus census deinceps exigatur, & pro sepultura nullum pretium detur. *Metense cap.2.*

CAP. XIII.

13.q.2.c.14. Abhorrendus, & Christianis deuitandus mos iniquus subrepsit, sepulturam mortuis debitam sub pretio vendere, & gratiam Dei venalem facere: cum hoc nusquam sub euangelica gratia meminimus nos inuenisse, vel legisse. In Ecclesiastico namque libro scriptū
Eccl.c.7. est: Mortuo non prohibeas gratiam, sciens,
Eccles.4. quia omnes morieimur. Et item: Omnia, quae de terra sunt, in terram conuertuntur.
Gen.3. Quid terra terram vendis? Memento quoniam terra es, & in terram ibis: & quoniam mors tibi futura est, appropriat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis est terra, sed vt Psalmista commemorat, Domini est terra, & qui habitant in ea. Si terram
Psal.23. vendis, inuasione alienae rei reus teneberis: gratis accepisti a Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omnino Christianis, terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare: nisi forte proximi, & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptionem animae viri, gratis aliquid donare velint. *Tribur.cap.16.Iuo par.3.cap. 215. decr.*

CAP. XIV.

13.q.2.c.15. Praecipiendum est, secundum canonum auctoritatē, vt de sepulchris, & hominibus sepeliēdis nihil muneris exigant: nisi forte, qui sepelitur viuens iusserit ecclesiae, in cuius atrio sepelitur, de suis rebus aliquid tribuere; aut etiam post mortem ipsius illi, quibus commissum est eleemosynam facere, de rebus illius aliquid dare sponte voluerint. Tamen nullatenus a presbyteris ecclesiae illius aliquid exigatur, siue ab illis, qui locis, & villis praesunt. *Nannet.cap.6. Burch.lib.3.c.159. Iuo par.3.cap.222.decr.*

CAP. XV.

Nullus pretium pro sepultura accipiat, nisi quod fideles sponte dare, vel offerre voluerint. *Bituricen. cap. 12. apud Lemouicen. actio. 2.*

Communia de funeribus, & sepulturis. Tit. XV.

CAP. I.

FRatrum & coëpiscoporum nostrorum vehementi conquestione comperimus, &c. Proponunt, quod ecclesias recipiant (*Templarij, & Hospitalary*) de manibus laicorum, excommunicatos, & interdictos ad ecclesiastica sacramenta, & sepulturam admittant, &c. ad locum interdictum saepius accedentes, indulgentia priuilegiorum in celebrandis officijs abutuntur, & tunc mortuos apud praedictas ecclesias sepelire praesumunt, &c. Si Templarij, siue Hospitalarij ad ecclesiasticum interdictum venerint, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora sepeliant defunctorum. *Alexand. iij. in conc. Lateran. cap. 9.* *De priui. c.3.Greg. ix. & in 1. collect.*

CAP. II.

Sane quibusdam regularibus sedes Apostolica indulsit, vt ijs, qui eorum fraternitatem assumpserint, si forsan ecclesiae, ad quas pertinent, a diuinis fuerint officijs interdictae, ipsosq. mori contingat, sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti, suosq. confratres, quos ecclesiarum praelati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos, &c. Qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium, vel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturam. *Innoc.iij. in conc.gen.Later.cap.57.* *De priui. c.24. Gregor.ix. c. 7.&c ij in 4.collect.*

CAP. III.

Quotidiana (*Petri Apostoli*) praedicatio inter cetera diuina mandata haec erat: &c. Infirmos visitare, mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisq. orare, & eleemosynas dare, dolentes consolari, & suis bonis refouere. &c. *Clem.ep.1. ante fin. Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c.21.*

CAP. IV.

Quibus viuentibus non communicauimus, mortuis communicare non possumus. *Leo epist.90.cap.6. ad Rusticum Narbon.Episc.Iuo lib.5.tit.4.cap.4.panor.& par.14.cap.60.decr. Caesar.lib.5.cap.90.* *24.q.2.de excommunicato c.1.*

CAP. V.

Si defunctus de rebus suis disposuit, & debita disponere praetermisit, nisi de solutione debitorum, dummodo sit soluendo, ab haerede, vel consanguineis defuncti sufficiens cautio detur, corpus eius, postposita appellatione, ecclesiasticae sepulturae nō tradatur. *Alexan. iij. Cantuarien. Episc. post Lateran. conc. par.43. cap.3.*

CAP. VI.

Monachi corpora hominum tam viuorum, quam mortuorum ad ecclesiam suam deferre non audeant sine consensu, & petitione eius ecclesiae, quae ei dum viueret, consuluit, & consulendo viaticum suum administrauit. Quod si fecerint, veluti inuasores sanctae ecclesiae sub districta anathematis interpositione, quousque satisfaciant ecclesiae, fieri praecipimus, omni remota fraternitatis occasione. *Gregor. Augustino Anglorum Episcopo. refertur ab Alexan. iij. par. 43. post conc. Lateran. cap. 4.*

CAP. VII.

De conse. d. 1. c. sacramenta. 48.

Si Episcoporum, vel aliorum depositio defunctorum fit post meridiem solis orationibus celebretur, si qui faciunt, iam pransi sunt. *Carthagin. cap. 41. G. Carthagin. iij. cap. 29. I. Afric. cap. 8. Anselm. lib. 9. cap. 3. Caesar. lib. 13. cap. 4.*

CAP. VIII.

De degeneribus seruis, qui sepulchris defunctorum pro qualitate ipsius ministerij deputantur; placuit, vt sub qua ab actoribus fuerint condicione dimissi, & siue heredibus, siue ecclesiae pro defensione fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos in omnibus debeat conseruari. Quod si ecclesia eos de Fisci functionibus in omni parte defenderit, tam illi, quam posteri eorum ecclesiae defensione in omnibus potiantur, & occursum impendant. *Paris. cap. 9.*

CAP. IX.

Comperimus multos, necdum marcidatis mortuorum membris, sepulchra reserare, & mortuos suos super imponere, & aliorum, quod nefas est, pro mortuis suis religiosa loca vsurpare, sine voluntate scilicet Domini sepulchrorum: ideoq. statuimus, vt nullus deinceps hoc perogat; quod si factum fuerit, secundum legem super imposita corpora de eisdem tumulis reiactentur. *Matisconen. ij. c. 17.*

CAP. X.

Non licet mortuum super mortuum mitti. *Antisiod. cap. 15.*

CAP. XI.

Presbyterorum, qui praesunt ecclesiae Christi, ministerium esse videtur, vt de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, &c. Si (*aliquis*) infirmitate depressus fuerit, ne confessione, atque oratione sacerdotali, &c. per eius negligentiam careat. Denique si finem vrgentem perspexerit, commendet animam christianam Domino, &c. corpusq. sepulturae, non vt mos est gentilium, sed sicut christianorum. *Aquisg. ij. sub Ludo. par. 3. cap. 5.*

CAP. XII.

Xystus tertius corpus Bassi (*eius accusatoris*) cum linteaminibus, & aromatibus manibus suis tractans recondidit, & sepeliuit ad B. Petrum Apostolum in cubiculo parentum eius. *Ex Pontific.*

CAP. XIII.

Symmachus fecit coemiterium Iordanorum in melius propter corpus Alexandri. *Ex Pontific.*

CAP. XIV.

Deusdedit dimisit pro exequijs suis ad omnem clerum * rogam vnam integram. *Ex Pontific.*

* id est, rogationem

LIBER

LIBER XXVII.

De Sacramento Ordinis.

De ministro sacramenti Ordinis. Tit. I.

Vide lib.iv. tit.xlix. lib. vij. tit.xiv. quibus adde.

CAP. I.

NVLLVS in ecclesiis praesumat presbyteros constituere, nisi qui & sacerdotalem gradum dare licite potest.&c. *Syno.Roman.sub Leon.iv.cap.42.*

CAP. II.

1.q.1.c.40. Si qui clerici ab istis pseudoepiscopis, in eis ecclesiis ordinati sunt, quae ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum consensu & iudicio praesidentium facta est, potest rata haberi, ita vt in ipsis ecclesijs perseuerent. Aliter autem vana est habenda ordinatio, quae nec loco fundata est, nec auctoritate munita. *Leo ad Rustic. Narbonen. Episcop.epist.90.cap.1. Burch.lib.1.cap.11.Iuo par.5.cap.65.*

CAP. III.

De Episcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus de ordinatione eorum qualiter fuit, placuit iuxta instituta sanctorum patrum, vt in alterius parochia ministrare, nec vllam ordinationem facere debeant, sine iussione Episcopi, cuius parochia est; & si hoc facere praesumpserint, ab officio suspendantur, &c. *Syno. apud Palatium Vermis.cap.13.Vorm.cap.62.*

Episcopus non ordinet in aliena dioecesi. Tit. II.

Vide lib. iv. tit. liv.

Ne Episcopus clericum alienum ordinet, sine scientia Episcopi, ad quem pertinet. Tit. III.

Vide lib. iv. tit. L.

Episcopus seruet canonum statuta in conferendis ordinibus. Tit. IV.

Vide lib.iv. tit.LI.

Ne laicus statim Episcopus, aut presbyter ordinetur, sed prius ordines inferiores suscipiat. Tit. V.

Vide lib. iv. tit. iij. lib.vi. tit.vi. lib. vij.tit.iv.& lib.viij.tit.xiij. quibus adde.

CAP. I.

IAm non satis est laicos ordinare, quos nullus ordo fieri permittit: sed etiam ij, quorum crimina longe, lateq. per omnes paene sunt nota prouincias, ordinantur. *Caelestinus epist.1.cap.3.*

CAP. II.

Si de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officijs, tanto sollicitius in singulis, quae superius comprehensa sunt, huiusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam, religiosamq. vitam constat esse discriminis. quia vtique conuenientia ecclesiae ministeria reparanda sunt, non inconuenientibus meritis ingerenda. tantoque magis, quod sacris aptum possit esse seruitijs, in eorum quaerendum est institutis; quantum de tempore, quo fuerant haec assequenda, decerpitur: vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne per occasionem supplendae penuriae clericalis, vitia potius diuinis cultibus intulisse, non legitimae familiae * computemur procurasse compendia: quorum promotioni super anni metas, sex menses nihilominus subrogamus: quoniam, sicut dictum est, distare conuenit inter personam diuino cultui deditam, & de laicorum conuersatione venientem. Quae tamen eatenus indulgentia credidimus, vt illis ecclesijs, quibus infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserunt, ministeria renouentur: quatenus his, Deo propi- Dist. 77. cap. vit. §.1. *confutemur

 tio,

tio, restitutis, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma seruetur: nec contra eos vlla ratione praeualeat, quod pro accidentis defectus remedio prouidetur, non aduersus scita maiorum noua lege proponitur: ceteris ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas, pristinam faciendis ordinationibus conuenit tenere sententiam. *Gelas. epist. 1. cap. 4.*

CAP. III.

Hominem laicum non promouendum ad sacerdotium subito, sed per suos gradus, sicut Sardicense concilium ait, vt de laicis non eligerentur Antistites. cap. 13. &c. Et Gelasius non solum Episcopos de laicis fieri prohibuit, sed etiam presbyteros, ne talia praesumerent, vetuit in decretorum suorum. cap. 3. *Nicol. in epist. ad Michaelem Imper. ante med. lecta in syno. viij. CP. sub Hadria. y. actio. 4. post princip.*

CAP. IV.

Nulli laicorum liceat ad ecclesiasticos ordines, praetermisso canonum praefixo tempore, aut per sacra regalia, aut per consensiones cleri, vel plebis, vel per electionem assensionemq. Pontificum ad summum sacerdotium adspirare, vel prouehi: sed eum per canonum conscripta tempora ecclesiasticos per ordines spirituali opere desudando, probatae vitae adminiculo comitante, conscenderit gradus, ad summum sacerdotium, si dignitatis vita responderit, auctore Domino proueheatur. ita tamen, vt duobus, aut tribus, quos consensus cleri, & plebis selegerit, Metropolitani iudicio, eiusque coepiscopis praesentatis, quem sors, praeeunte Episcoporum ieiunio, Christo Domino terminante, monstrauerit; benedictio consecrationis accumulet. Aliter deinceps, quod absit, praesumptum, & ordinatores, & ordinatos proprij honoris depositio subsequatur. *Barcinon. y. cap. 3.*

CAP. V.

Quod saeculares viri nequaquam ad ministerium ecclesiae assumantur, auctoritas Apostolica docet. & dicit: Manus cito nemini imposueris. & iterum, Non neophytum, ne in superbiam elatus, putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationē saecularis potestatis adeptum: & in condemnationem superbiae, sicut diabolus per iactantiam, deijciatur. quomodo enim valebit saecularis homo sacerdotij magisterium adimplere, cuius nec officium tenuit, nec disciplinam cognouit? aut quid docere potuit, cum ipse non didicerit? *Isido. lib. 2. cap. 6. de eccles. officijs apud Aquisgr. cap. 9.* 1. Tim. 3. d

Vide Sync. epist. 3. cap. 3. tit. de Neophytis non ordinandis. cap. Quod semel. Caelest. epist. 2. cap. 6. de digamis non ordinandis. cap. Abstineatur.

De temporibus ordinationum. Tit. VI.

CAP. I.

Quoniam quidam Metropolitanorū quantum comperimus, negligunt commissos sibi greges, & ordinationes Episcoporum facere differunt, placuit sanctae synodo intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari, nisi forte necessitas inexcusabilis cogat tempus dilationis extendi. Quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticae subiacebit. *Chalced. c. 25. Vormatien. c. 76. Burch. lib. 1. c. 24. Iuo par. 5. c. 135. decr. Ansel. lib. 6. c. 35. Caesar. lib. 3. cap. 28.* Dist. 75. c. 2.

CAP. II.

In multis concilijs hoc statutum est, etiam & nunc confirmatum est a vestra prudentia, sanctissimi fratres, vt primi, quarti, septimi, & decimi mensis sacerdotum debeant fieri ordinationes; aliqui enim ex nostris per incuriam ignorantes annorum seriem, illicitam fecerunt ordinationem. *Syno. Roma. sub Zachar. cap. 11. vide Carthag. iij. cap. 44.*

CAP. III.

Ne fiant ordines nisi quatuor certis temporibus, & sabbato mediante Quadragesima; & tunc protrahatur ieiunium vsque ad vesperas, & si fieri potest vsque ad crastinum, vt non gis appareat in die Dominico ordines fieri. *Vrban. y. in conc. Claramon. cap. 24.*

CAP. IV.

Minor, quid caussae, aut occasionis emerserit, vt virum catholicae fidei, & Nestorianis atq. Eutychianis haereticis constanter etiam aduersum, Archidiaconum sub honoris specie (*Anatolium*) degradaret, & dispensationem rerum caussae, & curae ecclesiasticae in Andreā Eutychianistam repente transferret, adeo nimia commotione turbatus, vt consecrationem, quam pro iniuria dabat, sexta sabbati, traditionis Apostolicae aut nescius, aut oblitus inferret, qua si non ad Episcopum magis, quam ad presbyterum ordinationis illius vitium pertineret. *Leo epist. 55. post princ.*

CAP. V.

Quod a patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatū, a vobis quoq. volumus custodiri; vt nō passim diebus omnibus sacerdota- Dist. 75. c. 4. & 5.

dotalis, vel leuitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati eius noctis, quae in prima sabbati lucescit, exordia deligantur, hoc est, sub lege diuini officij substituantur, in quibus his, qui consecrandi sunt, ieiunis, & a ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem obseruantiae erit, si mane ipso Dominico die, continuato sabbati ieiunio, celebretur, a quo tempore praecedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in pascha Domini declaratur, pertinere, non dubium est. Nam praeter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quod cũ Apostoli Paulum & Barnabam ex praecepto Spiritus sancti ad euangelium gentibus mitterent praedicandum, ieiunantes, & orantes imposuerunt eis manus; vt intelligamus quanta & dantium, & accipientium deuotione curandum sit, ne tantae benedictionis sacramentum negligēter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apostolicis more gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus praeesse te voluit, etiam ipse seruaueris, vt his, qui consecrandi sunt, numquam benedictiones, nisi in die resurrectionis Dominicae tribuantur, cui a vespera sabbati initium constat ascribi. *Leo epist. 79. cap. 1. ad Dioscorum Episcopum Alexand. Iuo lib. 3. tit. 2. cap. 6. panor. & par. 6. cap. 70. & 71. decr. Ansel. lib. 7. cap. 37. Tarracon. lib. 3. cap. 47.*

Act. 13.

CAP. VI.

Nec sibi constare status sui nouerit firmitatem, qui non die sabbati vespere, quod lucescit in primam sabbati, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus (*loquitur de ordinatione Episcoporum*) solum enim maiores nostri resurrectionis Dominicae diem honore dignum iudicauere; vt sacerdotes, qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur. *Leo epist. 87. ad Episc. Viennen prouin ante fin.*

CAP. VII.

Dist 75. cap. 1. Priscis igitur pro sui reuerentia manentibus constitutis, quae vbi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter conuenit custodiri, eatenus ecclesijs, quae vel cunctis sunt priuatae ministris, vel sufficientibus vsque adeo despoliatae seruitijs, vt plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non valeant, tam instituendi, quam promouendi clericalis * obsequij spatia dispensanda concedimus. *Gelas. epist. 1. cap. 2. Iuo par. 3. cap. 142. decr.*

* officii

CAP. VIII.

Dist 75. cap. vlt. Ordinationes presbyterorum, & diaconorũ nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debeant, id est, quarti mensis ieiunio, septimi, & decimi, sed etiam quadragesimalis initij, ac mediana quadragesimae die, sabbati ieiunio circa vesperas nouerint celebrandas. Nec cuiuslibet vtilitatis caussa, seu presbyterum, seu diaconum his praeferre, qui ante ipsos fuerint ordinati. *Gelas. epist. 1. cap. 13. Iuo lib. 3. tit. 2. cap. 18 panor. & par 6. cap. 74. decr. Ansel. lib. 7. cap. 38. Tarracon. lib. 3. cap. 48. vide Gregor. ij. epist. 3.*

CAP. X.

Ordinationes presbyterorum, seu diaconorum non nisi quarti, septimi, & decimi mensium ieiunijs, sed & ingressu quadragesimali, atque mediante vespere sabbati (*Episcopus vester*) nouerit celebrandas. *Greg. ij. epist. 3. ad clerum Thuringiae, in med.* Dist 75. cap. vlt.

CAP. XI.

De ordinatione etiam presbyterorum, & diaconorum, cogente necessitate; & paupertate rogantium non legitimis temporibus, & diebus a te promoueri, si aliquam haberes ex hoc offensionẽ, insinuasti. &c. Bene nosti, quod sacri canones docent, aptis temporibus sacerdotes ordinandos. attamen in eo, quod a te propter zelum fidei actum est, a Domino Deo nostro indulgentiam postulemus. *Zachar. epist. 5. ante fin. ad Bonif. Episcop.*

CAP. XII.

Si cum quisque nostrum mortalium ad sacerdotale promouetur officium, nullatenus patimur, vt in reliquis diebus, nisi tantum Dominicis festiuitatibus hi, qui honoris digni habentur officio, in ordine praeficiantur ecclesiastico: quanto magis, vt sancta deificata templa, quae ab hominibus fidelibus excolentur honorificanda, sine diebus Dominicis perhibeantur consecranda? *Caesaraug. ij. cap. 1.*

CAP. XIII.

Decreuimus presbyterorum, diaconorum, & ceterorum graduum inferiorum ordinationes statutis temporibus fieri debere. *Cabilon. sub Carolo cap. 23.*

CAP. XIV.

Reuoluta sunt patrum statuta, & inuentum, quia graduum ordinationes recte fiunt per mensem Martium, & Iunium, Septembrem quoque, atque Decembrem, sabbato videlicet in duodecim lectionibus, quando ieiunia quatuor temporum aguntur: vbi si tanta multitudo fuerit ordinandorum, vt sabbato non possit omnes Episcopus consecrare, in crastina Dominica vsque ad horam sextam a mane qui superfuerint, debent ordinari. alias autem nullo modo, nisi caussa grandis necessitatis, de diaconatu tantum, vel presbyteratu oportet ordinationes agi: & hoc in nulla festiuitate, nisi Dominica die, quam tamen ieiunium generale in sabbato praecesserit: nam & ipse Episcopus ordinari non potest, nisi dominica die circa horam diei tertiam. De sancto autem Gregorio constat, quia numquam, nisi in mense Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus Apostolus in mense Decembri, & non alibi, &c. *Lemouicen. actio. 2. ante fin.*

CAP. XV.

Gregorius fecit ordinationes duas, vnam in quadragesima, & aliam in mense septimo. *Ex Pontific.*

De caeremonijs, quae in ordinatione presbyteri, & reliquorum clericorum obseruari solent. Tit. VII.

CAP. I.

Dist. 23. cap 8. Presbyter, cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui praesentes sunt, manus suas iuxta manum Episcopi, super caput illius teneant. *Carthag. iv. cap. 3. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 6. panor. & par. 6. cap. 12. decret. Anselm. lib. 7. cap. 53. Caesaraug. lib. 8. cap. 20.*

CAP. II.

d. 23. c. 11 Diaconus, cum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit; manus super caput illius ponat; quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. *Carthag. iv. cap. 4. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 7. panor. & par. 6. cap. 13. decr. Ansel. lib. 7. cap. 52. Caesar. lib. 8. cap. 21.*

CAP. III.

d. 23. c. 15 Subdiaconus, cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuũ; de manu vero Archidiaconi, vrceolum cum aqua, & mantile, & manutergium. *Carthag. iv. cap. 5. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 8. panorm. & par. 6. cap. 14. & cap. 9. in fin. decr. Anselm. lib. 7 cap. 51.*

CAP. IV.

d. 23. c. 16 Acolythus, cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat: sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt sciat se ad accendenda ecclesiae luminaria mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum, ad suggerendum vinum in eucharistiam sanguinis Christi. *Carthag. iv. cap. 6. Iuo lib. 3 tit. 3. cap. 9. panor. & par. 6. cap. 15. decre. Ansel. lib. 7. cap. 50.*

CAP. V.

d. 23. c. 17 Exorcista, cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe, & commenda memoriae, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue catechumenum. *Carthag. iv. cap. 7. Raban. lib. 1. cap. 10. de instit. cler. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 10. panor. & par. 6 cap. 16. decre. Ansel. lib. 7. cap. 49.*

CAP. VI.

d. 23. c. 18. Lector, cum ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium. Post haec spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto * lector verbi Dei, habiturus, si fideliter, & vtiliter impleueris officium, partem cum eis, qui verbum Dei ministrauerunt. *Carthag. iv. cap. 8. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 11. panor. & par. 6. c. 17. decr. Ansel. lib. 7. cap. 48.* *relator*

CAP. VII.

Ostiarius, cum ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem Archidiaconi, tradat ei Episcopus claues ecclesiae de altario dicens: Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quae his clauibus recluduntur. *Carthag. iv. cap. 9. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 12. panor. & par. 6. cap. 18. decr. Ansel. lib. 7. cap. 47.* *d. 23 c. 19*

CAP. VIII.

Psalmista, id est, cantor, potest absque scientia Episcopi, sola iussione presbyteri, officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: Vide, vt quod ore cantas, corde credas; & quod corde credis, operibus comprobes. *Carthag. iv. cap. 10. Iuo lib. 3. tit. 3. cap. 13. panor. & par. 6. cap. 19. decre. Anselm. lib. 7. cap. 46.* *d. 23. c. 20.*

CAP. IX.

Lectores, dum ordinantur, primum de eorum conuersatione Episcopus verbum facit ad populum; deinde coram plebe tradit eis codicem apicum diuinorum ad verbum Dei annuntiandum. Qui autem ad huiusmodi prouehitur gradum, iste erit doctrina, & libris imbutus, sensuumq. ac verborum scientia perornatus. *Isidor. lib. 2. cap. 11. de eccles. offic. apud Aquisgr. cap. 3. Raban. lib. 1. cap. 11. de instit. cleri.*

CAP. X.

Exorcistae, cum ordinantur, sicut ait canon, accipiunt de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, accipientes potestatem imponendi manus super energumenos, (*siue baptizatos*) siue catechumenos. *Isidor. lib. 2. cap. 13. de eccles. offic. apud Aquisgr. cap. 4. Raban. lib. 1. cap. 10. de instit. cleric.*

CAP. XI.

Subdiaconi, cum ordinantur, sicut sacerdotes, & leuitae manus impositionem non suscipiunt; sed patenam tantum, & calicem de manu Episcopi, & ab Archidiacono scyphum aquae cum aqua manili, & manutergium accipiunt. *Isidor. lib. 2. cap. 10. de eccles. offic. apud Aquisgr. cap. 6.* *vid. d. 23 c. 15. subdiaconus.*

Ordinentur clerici multis praesentibus, non tamen intersint catechumeni. Tit. VIII.

CAP. I.

Siluester Episcopus dixit: A nobis incipientes moderamine lenitatis indicare, commone-

monemus, vt nulli Episcopo liceat quemlibet gradum clerici ordinare, aut consecrare, nisi cum omni adunata ecclesia. *Silu. in concil. Rom. cclxxv. Episcop. cap. vlt.*

CAP. II.

d. 67. c. 1. Reliqui sacerdotes (*praeter Episcopum*) a proprio ordinentur Episcopo, ita vt ciues, & alij sacerdotes assensum praebeant, & ieiunantes orationem celebrent, similiter, & diaconi ordinentur. ceterorum autem graduum distributioni trium veracium testimonium, cum Episcopi scilicet probatione, sufficere potest. *Anaclet. epist. 2 post princip Burchard. lib. 2, cap. 15. & par. 5. cap. 69. decret. Anselm. lib. 6. cap 47.*

CAP. III.

d. 75. c. 3. Ordinationes presbyterorum, & leuitarum tempore congruo, & multis coram astantibus sollemniter agite, & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum societate, & adiumento plurimum gaudeatis, *Zepher. epist. 2. in fin. Burch. lib. 2. cap. 3. Iuo par. 6. cap. 23. & 47. decret. Anselm. lib. 7. cap. 36. Caesaraugust. lib. 4. cap. 107. Tarraconen. lib. 3. cap. 46.*

CAP. IV.

Non licere ordines in praesentia auditorum (*catechumenorum* L.) fieri. *Laod. cap. 5. al. 4. Burchard. lib. 2. cap. 7. Iuo par. 6. cap. 27. decret.*

CAP. V.

Ordinatio non fiat clanculum; Ecclesia enim pacem habente, decet praesentibus sanctis ordinationes fieri in ecclesia. *Theophil. Episcop. Alexand. in commonitorio. cap. 6.*

CAP. VI.

Zepherinus constituit, vt praesentibus clericis, & laicis fidelibus, siue clericus, siue leuita, siue sacerdos ordinetur. *Damas. in Zepheri.*

Qua aetate clerici possint sacris initiari. Tit. IX.

Vid. libro iv. tit. x. & libro vi. tit. vij. lib. vij. tit. v. & xxxv.

CAP. I.

De el. ft. c. 7. Greg. ix c. 16. eod. t. t. in 2. col. CVm in sacris ordinibus & misterijs ecclesiasticis, & aetatis maturitas, & morum grauitas, & scientia litterarum sit inquirenda; multo fortius hoc in Episcopo oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum, in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conuersari &c. presenti decreto statuimus, vt nullus in Episcopum eligatur, nisi trigesimum aetatis annum egerit &c. inferiora ministeria, vt puta decanatus, archidiaconatus, & alia, quae animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialium ecclesiarum regimen, nisi qui iam. xxv. aetatis annum attigerit, & qui scientia, & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconem, & decani, & reliqui admoniti, non fuerint praefixo a canonibus tempore in presbyteros ordinati, & ab illo remoueantur officio, & alij conferatur, &c. Nec prosit illis appellationis diffugium, &c. *Alex. iij. in conc. Later. cap. 3.*

CAP. II.

Quid est cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante experientiam disciplinae, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari. *Leo epist. 85. cap. 1. Anselm. lib. 6. cap. 30. vel 34. Iuo par. 5. cap. 105. decret.* *d. 78. c. 3. & d. 61. c. 5. miramur. p. quod est.*

CAP. III.

Pueri ad sacros ordines nullatenus admittantur, ne tanto periculosius cadant, quanto citius conscendere ad altiora festinant. *Greg. lib. 2. indict. 11. epist. 47. Columbo Episcopo. Anselm. lib. 7. cap. 39. vel 46.* *1. q. 1. c. 110.*

CAP. IV.

Estote praecipue in ordinatione solliciti, & ad sacros ordines aspirare, nisi prouectiores aetates, & mundos opere nullatenus admittatis; ne forte semper esse desinant, quod immature esse festinant. *Greg. lib. 2. indict. 11. epist. 48. Adeodato Episcopo. Tarraco. lib. 1. cap. 107.* *1. q. 1. c. 119.*

CAP. V.

Item placuit, vt lectores populum non salutent, & vt ante vigintiquinque annos nec clerici ordinentur, nisi primum diuinis scripturis instructi, vel ab infantia eruditi propter fidei professionem, vel assertionem. *Hipponen. cap. 2.*

CAP. VI.

Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc est. xxx. aetatis annum; sed priusquam ad consecrationem presbyteratus accedat, maneat in Episcopio discendi gratia officium suum tandiu, donec possint & mores, & actus eius animaduerti; & tunc si dignus fuerit, ad sacerdotium promoueatur. *Turo. sub Carolo. cap. 12.*

CAP. VII.

Quod a xxx. annis sacerdos (*id est Episcopus*) efficitur, ab aetate scilicet Christi sumptũ est, ex qua idem exorsus est praedicare. Haec enim aetas profecto non indiget iam paruulorum, sed plena est, & robusta, & ad omne disciplinae exercitium praeparata. *Isido. lib. 2. cap. 5. de ecclesiast. offic. apud Aquisgranen. cap. 9.*

Vide Tolet. iv. cap. 18. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur. cap. Qui non promoueantur.

De illicitis ordinationibus. Tit. X.

CAP. I.

NEmo absolute ordinetur presbyter, diaconus, vel alius ecclesiastici ordinis, nisi in *d. 70. nemini. c. 1.*

in ecclesia vrbis,vel vici,vel martyrio,vel monasterio ordinatus(*clericus*) * publicetur. Sinminus,irrita sit ordinatio,nihilque agere possit propter contumeliam ordinantis.*Chalce.c.6.Capitul.lib.1.cap.25. Burch.lib.2.cap.6. Iuo lib.3.tit.2.cap.20.pancr.& par.6.cap.26. decret. Ansel.lib.7.cap.95.*

* pronunciatur.

C A P. I I.

Si quae factae sunt ordinationes illicitae, remoueantur,quoniam stare non possunt.*Caelest.epist.2.cap.6.*

C A P. I I I.

Ordinationes illicitas irritas denotamus, nisi per satisfactionem, quae ad pacem pertinent componantur. *Turon.cap.10.*

Quales debeant esse, qui ordinantur, & ne quisquam sine examine ordinetur. Tit.XI.

C A P. I.

d.81.c.4. dist.24.si quis.c.7. SI qui presbyteri sine examine sunt prouecti, vel cum discuterentur, peccata sua confessi sunt,& homines contra canones commoti, manus confessis imponere temptauerunt,tales regula non admittit, quia quod irreprehensibile est,catholica defendit ecclesia. *Nicaen.cap.9. Mart.Brac.cap.24. Raban. cap.2.de paenis Burch.lib.2.cap.13.Iuo par.6. cap.33.decret. Anselm.lib.8.cap.13.*

C A P. I I.

De elect. c.7. Grauis.& cap.16.ex.tit. in 1. col. Cum in sacris ordinibus, & ministeriis ecclesiasticis,& aetatis maturitas,& morum grauitas, & scientia litterarum sit inquirenda, multo fortius hoc in Episcopo oportet inquiri.&c.*Alex.iy.in conc.gen.Later.cap.3.*

C A P. I I I.

De elect. 44.1.Greg.ix.c. vlt.eo.tit. in 4.col. Episcopi tales ad sacros ordines, & ecclesiasticas dignitates promouere procurent,qui commissum sibi officium digne valeant adimplere,si & ipsi canonicam cupiunt effugere vltionem. *Innoc. iy. in conc. Lateranen.general. cap.26.*

C A P. I V.

d.55.paenitentes. c.3. Bigami , vel inscij litterarum, aut aliqua membrorum defectu damna perpessi , vel hi, qui ex paenitentibus sunt , ad sacros ordines aspirare non audeant . Quisquis talium consecrator exstiterit,factum suum ipse dissoluet. 35.q.9.c.3. Sed & [quod quis commisit illicite,ant a decessoribus suis inuenit admissum, si proprium periculum vult vitare , damnabit . nos enim in nullo volumus seueritatem vltionis exercere . Sed qui in caussis Dei vel contumacia , vel aliquo excessu deliquerit , aut ipse,quod perperam fecerit,abolere noluerit;in se,quidquid in alio non resecarit,inueniet. *Hilar.in synod. Rom.cap.2.3.4.Anselm.lib.7.cap.13.*

C A P. V.

d.32.c.11. Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere,nisi aut virgo,aut probatae sit castitatis,& qui vsque ad subdiaconatum vnicam, & virginem vxorem habuerit. *Vrba. ij.in synod. apud Melfiam.cap.3.*

C A P. V I.

Ad dominica mysteria tales eligantur, qui ante ordinationem coniuges suas non* nouerint . *Clem.epist.2.post prin.Iuo par.6. cap 87. decret. Caesar.lib.8.cap 59.* d.81. ministri.cap.19. *reliquerunt.

C A P. V I I.

Tales ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint dominica sacramenta tractare, melius est enim sacerdotis paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles,qui onus graue ordinatori adducant. *Clem.epist.2.ante med.* d.23.c.4.

C A P. V I I I.

Quod consuluisti sedem Apostolicam , qui sunt infames,aut qui ad gradus ecclesiasticos non sunt admittendi. [Infames esse eas personas dicimus, qui pro aliqua culpa notantur infamia, id est omnes, qui christianae legis normam abiiciunt,& ecclesiastica statuta contemnunt . Sin iliter fures,sacrilegos,& omnes capitalibus criminibus irretitos, sepulchrorū quoque violatores,& Apostolorum,atque successorum eorum , reliquorumque patrum statuta libenter violantes;& omnes, qui aduersus patres armantur; qui in omni mundo infamia notantur . Similiter incestuosos , homicidas , periuros,raptores, maleficos , veneficos,adulteros , de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere , aut facultates ecclesiae abstrahunt iniuste; qui fratres calumniantur, aut accusant,& non probant; vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam prouocent;& omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab ecclesia pulsos ; & omnes , quos ecclesiasticae , vel saeculi leges infames pronunciant . Hos vero non ad sacros ordines licet promouere , nec seruos ante legitimam libertatem, nec paenitentes , nec bigamos,nec eos , qui curiae deseruiunt , vel qui non sunt integri corpore; aut sanam non habent mentem , vel intellectum ; aut inobedientes sanctorum decretis existunt,aut furiosi manifestantur . Hi omnes nec ad sacros gradus debent prouehi;nec isti,nec liberti, neque suspecti,nec rectam fidem,vel dignam conuersationem non habentes, summos sacerdotes possunt accusare . *Steph. epist. 1.ante fin. Burchard.lib.1.cap.173.Iuo lib.4.tit.7.cap.14. panor.& par.5.cap.291.decret.Deusded.cap.3. Anselm.lib.3.cap.5.Caesar. lib.5.cap.28. Tarraconen.lib.2.cap.8.* 6.q.1.cap. 17.

C A P. I X.

Quicumque se ecclesiae vouit obsequijs a sua infancia ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari . Qui ab accessu adulescientiae vsque* tricesimum aetatis annum,si probabiliter vixerit,vna tantum, & ea,quam virginem , communi per sacerdotem benedictione perceperit,vxore contentus, acolythus, & subdiaconus esse debebit : post * vicesimum al.

quae

quae ad diaconatus gradum, si se ipse primitus, continentia praeeunte, dignum probarit, accedat. Vbi si vltra quinque annos laudabiliter ministrarit, congrue presbyterium consequatur. exinde post decennium Episcopalem cathedram poterit adipisci; si tamen per haec tempora integritas vitae, ac fidei eius fuerit approbata, &c. *Siric. Himer. Tarracon. Episcop. epist. 1. cap. 9.*

CAP. X.

Videt vestra sinceritas in sacris ministeriis, aut in ordinationibus vestris, quantum magna cura, & diligens sollicitudo debeat obseruari.
1. Tim. 5. Denique ad Timotheum loquitur (*Apostolus*) Manus cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. Quod propterea memoratur, vt examine habito, & probitate morum, & ecclesiastico labore sit commendatior, qui vocatur in medium, vt summum sacerdotium possit accipere, probatus iudicio, non fauore; susceptus veritate, non gratia:
**fretus* Apostolico ordine * functus, non praecipiti voluntate. &c. *Siricius ad Orthodoxos epist. 3. in princ.*

CAP. XI.

Laici, qui habentes vxores baptizati sunt,
d. 33. c. 6. ac sic se instituerunt, vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sint, aut monasteriis, ex quo baptizati sunt, haeserint; & si non concubinam, non pellicem nouerint; si in bonis operibus vigilauerint; non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi. *Innoc. epist. 4. cap. 4. Tarracon. lib. 1 cap. 129. Ansel. lib. 7. cap. 29. al. 34. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 4. panor. & par. 6. cap. 95. decret.*

CAP. XII.

Quales vero eligendi sunt in ordine clericorum, euidens forma declarat; id est, qui ab ineunte aetate baptizati fuerint, & lectorum officio sociati: vel si maiores sunt, cum fuerint Dei gratiam consecuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mācipauerint; & si vxores habuerint, quaerendū, si vxorem virginē habuerint; quia
Leuit. 21. scriptū est in veteri testamento. Vxorē virginē accipiat sacerdos. Et alibi, Sacerdotes mei semel nubant. Neque qui duas vxores habuerint,
1. Tim. 3. ad Tit. 1. quia Paulus Apostolus ait, Vnius vxoris virū, Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defensione praui errores opponunt, & asserunt, quod ante baptismum omnia dimittuntur. &c. Nullus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat: sed fideliter intelligat vnius vxoris virum siue ante baptismum esse nominatum, siue post baptismum. &c. *Innocen. epist. 23. cap. 5. 6. ad synod. Tolet.*

CAP. XIII.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum,
d. 54. c. 21. quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, & qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam seruilis vilitas hunc honorem iure capiat, prouehuntur, &c. Ab his abstineant sacerdotes, & ab alijs, qui aut origini,
c. 1. eod. d. aut alicui condicioni obligati sunt: nisi eorum petitio, aut volūtas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. &c. Qualis vero vnicuique natalium honestas, & morum esse debeat, qui sacri altaris ministerio est sociandus, & Apostolo nos docente, & diuina praeceptione dedicimus, & canonum regulis, &c.
1. Tim. 3. Leuit. 21. Constat ad sacerdotium peruenisse viduarum maritos, & quibus fuerunt numerosa coniugia, & ad omnem licentiam vita liberior, &c. contra Apostoli vocem, vnius vxoris virum, & antiquae legis praeceptum, Sacerdos virginem
Leuit. 21. vxorem accipiat, non viduam, non repudiatam. Hos ergo quicumque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officijs, & a sacerdotali nomine, Apostolicae sedis auctoritate, iubemus arceri, &c. cum capaces non fuerint, &c. Nec ignorare licuit sacerdotem, quod canonum fuerat regulis definitum. *Leo epist. 1. cap. 1. & 2. Episcopis per Campaniam. Tribur. cap. 29. Burch. lib. 2. cap. 22. Iuo par. 6. cap. 64. decret. Anselm. lib. 7. cap. 23. Tarracon. lib. 4. cap. 19.*

CAP. XIV.

d. 78. c. 3. d. 61. c. 5. miramur. Quid est cito manus imponere, nisi ante aetatis maturitatem, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinae sacerdotalem honorem tribuere non probatis? *Leo epist. 85. cap. 1. ad Episcopos Africae. Anselm. lib. 6. cap. 30. Iuo par. 5. cap. 105. decret. Caesar. lib. 3. cap. 24.*

CAP. XV.

d. 77. c. 8. vel d. 53. cap. 1. Si quis etiam de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedit, imprimis eius vita praeteritis acta temporibus inquiratur. Si nullo graui facinore probatur infectus, si secundam non habuit vxorem, nec a marito reiectam sortitus ostenditur: si paenitentiam publicam fortassis non gessit; nec vlla corporis parte viciatus apparet; si seruili, aut originariae non est condicioni obnoxius; si curiae iam probatur nexibus absolutus; si assecutus est litteras. *Gelas. epist. 1. cap. 3. Iuo par. 3. cap. 143. decret.*

CAP. XVI.

d. 50. non confidat. 19. Nec fas esse confidat quisque Pontificum bigamos, aut coniugia sortientes ab alijs derelicta, siue quoslibet post paenitentiam, vel sine litteris, vel corpore vitiatos, vel condicionarios, aut curiae, publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis expectatione discussos, diuinis seruituros applicare * ministeriis. neque pro suo
** mysteriis* libitu iura studeant aliena peruadere, absque sedis Apostolicae iustae dispēsationis mandato. *Gelas. epist. 1. cap. 5. Anselm. lib. 7. cap. 15. Tarrac. lib. 3. cap. 38.*

CAP.

CAP. XVII.

Si quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata strenuitate pensatur: si vitae iam proposito continetur, quod protelata fuerat aetate curandum, dummodo illa nullatenus dissimulata subrepant, quorum quodlibet si inesse claruerit, merito clericalibus infulis reprobabilem conuincat esse per-
1.77.c. 23. sonam. [Et si illa nonnumquam sinenda sunt, quae si ceterorum constet integritas, sola nocere non valeant: illa tamen sunt magnopere praecauenda, quae recipi nisi manifesta decoloratione non possint. Ac si ea ipsa, quae nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum, temporumq. cogit intuitus, vel acceleratae prouisionis respectus excusat: quanto magis illa, nullatenus mutilanda sunt, quae nec vlla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas? *Gelas. epist. 1. cap. 11. Tarrac. lib. 1. cap. 116.*

CAP. XVIII.

Qui non Dei gratia, sed promissione rerum ecclesiasticarum praemissa, ad sacerdotium conantur accedere, desideriorum talium reprimantur effectus. Qui autem ab huiusmodi se intentione non cohibent, vindictis canonum sciant se sine dubitatione subijciendos. Nec facile ad sacerdotium permittantur accedere, quibus & gradus, & tempora constituta sunt, per quae ad hanc dignitatem debeant aspirare. &c. *Symma. epist. 1. cap. 2.*

CAP. XIX.

Dist. 61. c. 2. Vt in sacerdotibus ordinandis, quae sunt a patribus praescripta, & definita, cogitetis, quia sicut est caput ecclesiae Christus, Christi autem Vicarij sacerdotes; sic & in eligendis his curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse conuenit, quos praeesse necesse est corrigendis: nec quidquam illi desse personae, penes quam est religionis summa, & substantia disciplinae. aestimet quis pretium Dominici gregis, vt sciat, quod meritum constituendi deceat esse pastoris. *Hormisda ad Episcop. Hispan. c. 1. Ansel. lib. 6. cap. 19. Tarracon. lib. 3. c. 13.*

CAP. XX.

dist. 50. c. si q. fi. 12. Si tales quaerimus ad sacros ordines promouendos, quibus nulla ruga, nullumq. vitae contagium praepediat; quanto magis si post ordinationem suam quispiam in lapsum eciderit; omnino prohibendus est cum manibus lutulentis mysterium nostrae salutis tractare? &c. *Martin. epist. vni. ante med.*

CAP. XXI.

Dist. 34. cap. 10. Praecipimus, ne vmqnam illicitas ordinationes facias. nec bigamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, aut ignorantem litteras, vel in qualibet parte corporis vitiatum, vel paenitentiae, vel curiae, vel cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere. Sed si quos huiusmodi reperis, non audeas promouere. [Afros passim,
Dist. 98. cap. 3. vel incognitos peregrinos ad ecclesiasticos ordines tendentes nulla ratione suscipias. quia Afri quidem aliqui Manichaei, aliqui rebaptizati. peregrini vero plurimi etiam in minoribus ordinibus cõstituti ad fortiores praetendisse honores saepe probati sunt, &c. *Gregor. Ioa. Scyllatino Episc. lib. 2. regist. epist. 25. Anselm. lib. 7. cap. 21. Iuo par. 8. cap. 288. Tarrac. lib. 3. cap. 41.*

CAP. XXII.

Estote praecipue in ordinatione solliciti; & ad sacros ordines aspirate, nisi prouectiores aetate, & mundos opere; nullatenus permittatis; ne forte semper esse desinant, quod immature esse festinant. eorum enim, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam, moresq. discutite: & vt dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet surrepat personarum, &c. Siquando igitur de his tractare necesse est, graues, expertosq. viros * consilijs vestris * consilii vestri adhibete participes, & cum eis communi deliberatione pensate, &c. *Greg. Adeodato Episcop. Numid. lib. 2. indictio. 11. epist. 48.*

CAP. XXIII.

Ne vmquam ij, qui ordinati sunt, pereant, prouideri debet, quales ordinentur: vt prius aspiciatur, si vita eorum continens in annis plurimis fuit, si studium orationis, si eleemosynae studium habuerunt. Quaerendum quoque est, ne forte fuerit bigamus. Videndum etiam ne sine litteris, aut obnoxius curiae cõpellatur post sacrum ordinem ad exactionem publicam redire. Haec itaque omnia diligenter fraternitas vestra inquirat, vt dum diligenter quilibet exquisitus ordinatur, non celeriter post ordinationem deponatur, &c. *Greg. Ianuario Caralita. Episcop. lib. 3. regist. epistula 26.*

CAP. XXIV.

Quod ad sacros ordines rectae fidei viri perducuntur, omnipotenti Deo sine cessatione gratiae soluendae sunt, &c. *Greg. Isicio Episc. Hierosolymit. lib. 9. regist. epist. 40.*

CAP. XXV.

Fratrem nostrum Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem, cui dedimus in mandatis, ne vmquam ordinationes praesumat illicitas, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex paenitente, vel curiae, aut cuilibet condicioni obnoxium, notatumq, ad sacros ordines permittat accedere, sed si quos huiusmodi forte repererit, non audeat promouere. [Afros passim ad ecclesiasticos ordines praetendentes, nulla ratione suscipiat, quia aliqui eorum Manichaei, aliqui rebaptizati saepius sunt probati, &c. *Greg. ij. epist. 3. in princip. Greg. lib. 2. epist. 25. regist. Ansel. lib. 7. cap. 25. Iuo par. 8. cap. 288. Tarrac. lib. 3. cap. 41.*
dist. 34. c. 10. praecipimus. Dist. 98. cap. 3.

CAP. XXVI.

Nullus ordinetur clericus non probatus vel Dist. 24. cap. 2.

vel Episcoporum examine, vel populi testimonio. *Carthag. iij. cap. 22. Anselm. lib. 7. cap. 89.*

CAP. XXVII.

d.24.c.6. Vt Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita vt ciuium assensum, & conniuentiam, & testimonium quaerat. *Cartha. iv. cap. 22. Caesar. lib. 4. cap. 77.*

CAP. XXVIII.

Non nisi vnius vxoris viri, iidemque virginibus copulati diaconi, vel presbyteri ordinentur. *Andegauen. cap. 13.*

CAP. XXIX.

De clericorum praemittenda conuersione, id omnimodis obseruetur, ne vllus ex laicis ante annalem conuersionem, vel aetatem legitimam, id est xxv. annorum diaconus, & *de biga. c. 1. in 1. col lect. & Greg. ix* xxx. presbyter ordinetur. Ne autem duarum vxorum vir, aut renuptae maritus, aut paenitẽtiam professus, aut * senius corpore, aut qui publice aliquando arreptus sit, promoueatur. ** debilis f.* Si sciens Episcopus id egerit, qui ordinatur, suscepto iuxta anteriores canones priuetur officio; ille sex mensibus a celebrandis officijs sequestretur. Si tunc missas facere praesumpserit, anno integro omnium fratrum caritate priuetur. De quorum promotionibus, si quis clericus, aut ciuis testis extiterit, quorum testimonio, dum creditur, frequenter pontificis ignorantia praeuenitur: cum agnitum fuerit, ordinationem illicite celebratam, anno integro a communione pellatur. qui si in infirmitate deciderit, ei viaticum non negetur. *Agael. iy. cap. 6.*

CAP. XXX.

d.51.c.5. Qui non promoueantur ad sacerdotium ex regulis canonum. [Qui in aliquo crimine detecti sunt. Qui infamiae nota aspersi sunt. Qui scelera aliqua per publicam paenitentiam se admisisse confessi sunt. Qui in haeresim lapsi sunt. Qui in haeresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur. Qui semetipsos absciderunt, aut naturaliter detecta membrorũ, aut decisione aliquid minus habere noscuntur. Qui secundae vxoris coniunctionem sortiti sunt, aut numerosa coniugia frequentauerunt. Qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt. Qui concubinas, aut fornicarias habuerunt. Qui seruili condicioni obnoxii sunt. Qui ignoti sunt. Qui neophyti, vel laici sunt. Qui saeculari militiae dediti sunt. Qui curiae nexibus obligati sunt. Qui inscij litterarum sunt. Qui non dum ad xxx. annos peruenerunt. Qui per gradus ecclesiasticos non * accesserunt. ** ascenderunt* Qui ambitu honorẽ quaerunt. Qui muneribus honorẽ obtinere moliũtur. Qui a decessoribus in sacerdotiũ eliguntur. Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriae ciuitatis elegit, vel auctoritas Metropolitani, vel comprouincialium sacerdotum assensus nõ exquisiuit. Quicumque deinceps ad ordinem sacerdotii postulatur, & in his exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit; & examinatus probabilis vita, atque doctrina extiterit, tunc secundum synodalia, vel decretalia constituta cum omnium clericorum, vel ciuium volũtate ab vniuersis comprouincialibus Episcopis, aut certe a tribus in sacerdotem die dominica consecrabitur, conuenientibus ceteris, qui absentes sunt, litteris suis, & magis auctoritate, vel praesentia Metropolitani. Episcopus autem comprouincialis ibi consecrandus est, vbi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem in ciuitate Metropoli, & comprouincialibus ibidem conuenientibus. Si quis autem deinceps contra praedicta vetita canonum ad gradum sacerdotii indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit. *Tolet. iv. cap. 18.*

CAP. XXXI.

Viginti quinque annorum aetatis leuitae consecrentur, & xxx. presbyteri ordinentur; *d.77.c. in veteri. 7.* ita vt secundum praeceptum Apostoli probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes. *3. Tim. 3.* *Tolet. iv. cap. 19. Burch. lib. 2. cap. 12. Iuo lib. 3. tit. 3. cap 4. panor. & par. 6. cap. 32. decret.*

CAP. XXXII.

In Armenia clerici ordinantur, qui ex genere sacerdotum sunt, iuxta Iudaicos mores. Cantores quoque, & lectores sine tonsura ordinant. Sed nolumus deinceps genus inspici ad promouendum, sed an digni sint iuxta canones ecclesiasticos, &c. *Trull. cap. 33.*

CAP. XXXIII.

Vt quicumque ad gradus ecclesiasticos condigne ascendere voluerit, vnusquisque intelligeret, qualiter secundum possibilitatem intellectus sui in eo gradu, vbi constitutus est, Deo militare, & se ipsum valeret custodire, *Remen. cap. 1.*

CAP. XXXIV.

De clericis laicorum, vnde nonnulli conqueri videntur, eo quod quidam Episcopi ad eorum preces nolint in ecclesiis suis eos, cum vtiles sint, ordinare, &c. Si laicus idoneũ, vtilemque clericum obtulerit, nulla qualibet occasione ab Episcopo sine certa ratione repellatur, & si reijciendus est, diligens examinatio, & euidens ratio, ne scandalum generetur, manifestum faciat. *Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 22. Capitul. lib. 5. cap. 178.*

CAP. XXXV.

Qui ex nostris parochijs, aut ad titulum, aut absolute ordinari petuntur; nullatenus ordinentur, nisi aut in clero certo, & religioso, vel etiam in ciuitate, saltem vno anno immorentur, vt de vita, & conuersatione, atque doctrina illorum certitudo possit agnosci. & nemo absolute quemquam ordinare praesumat, sicut sancti sanxerunt canones. *Melden. c. 52. Burch. lib. 2. cap. 4.*

CAP.

CAP. XXXVI.

Iudicatum est a synodo secundum sacros canones, sicut scriptum est, vt qui presbyteri sine examinatione per ignorantiam, vel ordinantium dissimulationem sint prouecti; cum fuerint cogniti, deponantur. quia quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. *Synod. apud* S. *Medard. in fin.*

CAP. XXXVII.

Vt presbyteri non ordinentur, priusquam examinentur. *Vermat. cap.* 56.

CAP. XXXVIII.

d. 24. *c.* 5. *Quando Episcopus* Episcopus quando ordinationem facere disponit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem euocandi sunt ad ciuitatem, vna cum archiepresbyteris, qui eos repraesentare debent. Et tunc Episcopus a latere suo dirigere debet sacerdotes, & alios prudentes viros gnaros legis diuinae, & exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitã, genus, patriam, aetatem, institutionem, locum, vbi educati sunt, si sint bene litterati, si in lege Domini instructi, diligenter inuestigent Ante omnia si fidem catholicam firmiter teneant, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autẽ, quibus hoc committitur, cauere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscumque muneris cupiditate illecti, a vero deuient; vt indignũ, aut minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si fecerint; & ille, qui indigne accessit, ab altari remouebitur. & illi, qui donum sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Dei iam condemnati, ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies examinentur, & sic sabbato, qui probati inuenti sunt, Episcopo repraesententur. *Nanneten. cap.* 11. *Burch. lib.* 2. *cap.* 1. *Iuo par.* 6. *cap.* 21. *decret. Caesaraugust. lib.* 4. *cap.* 106.

CAP. XXXIX.

Eos, qui olim ecclesiae ministrabant, consuetudo, quae ex ecclesijs versabatur, diligentissime, & accuratissime probatos admittebat, & omnis eorum vitae agendae ratio curiose inquirebatur: an non essent maledici, an non ebriosi, an non prompti ad pugnas, an suam iuuentutem recte erudierent, ac castigarent, vt possent sanctificationem recte gerere, sine qua nemo Dominum accipiet. Et quidam examinabant presbyteri, & diaconi, qui cum eis versabantur. Referebant autem ad Chorepiscopos, qui vere testificantibus susceptis suffragiis, & eorum admonitis Episcopis, ita ministrum in sacerdotalem numerum cooptabant, &c. Scribo ad vos, vt ad me mittatis indicem ministrorum vniuscuiusq. pagi, & a quo vnusquisque introductus sit, & in quo sit libro. Habete autem & ipsi apud vos indicem, vt vestrae litterae cum ijs, quae apud nos repositae sunt, conferantur, & nemini liceat se ipsum, quando velit, inscribere. Sic itaque post primam indictionem, si qui a presbyteris intro-ducti sunt, ad laicos reiiciantur: de integro autem fiat eorum a nobis examinatio, & si sint quidem nostro digni suffragio, suscipiantur. Purgate etiam ecclesiam, indignos ab ea expellentes, & deinceps quidem examinate, & suscipite: in numerum autem ne referte priusquam ad nos retuleritis; vel scitote, quod erit laicus, qui sine nostra sententia in ministerium admissus est. *Basil. ad Chorepiscopos.*

CAP. XL.

De ijs, qui ordinandi sunt, haec erit forma, vt quidquid est sacerdotalis ordinis, consentiat, & eligat, & tunc Episcopus examinet, vel ei etiam assentiente sacerdotali ordine in media ecclesia ordinet, praesente populo, & Episcopo alloquente; an etiam possit ei populus ferre testimonium. Ordinatio autem non fiat clanculum: ecclesia enim pacem habente, decet praesentibus sanctis ordinationes fieri in ecclesia. In regione autem si qui sunt, qui eorũ, qui communicatunt, animis cõmunicauerint, non alter ordinentur; quam ijs, qui sunt orthodoxi clerici, examinantibus praesente rursus Episcopo, & praesente populo alloquente solummodo, ne fiat aliqua surreptio. *Theophil. Episcop. Alexand. in commonit. cap.* 6.

CAP. XLI.

Quoniam ad aedificationem populorum omnia a nobis facienda sunt, haec vestra obser uet pietas, & si est quidem ordinandus clericus, de vita eius inquirat, & an vxorem habeat, an non; & quonam modo duxit, & abstinuit; & si non est aliquis ex ijs, qui eiecti sunt a sanctissimo Episcopo, vel ex monasterio, tunc si inculpatus inuentus fuerit, ordinet. ita enim, & nostram conscientiam puram conseruabimus, & inculpatum sacrum, ac venerabile mysterium. *Cyrillus Episcop. Alex. ad Episcopos quosdam.*

De Neophytis non ordinandis. Tit. XII.

Vide libro iv. tit. vi. libro x. tit. xiij. quibus adde.

CAP. I.

NVlli Episcopo liceat sine cuncta ecclesia a nouissimo gradu vsque ad primum ordinare neophytũ. *Siluest. in conc. Rom. ec. lxxv. Episcoporum cap.* 6.

CAP. II.

Neophytus si baptizatus fuerit iam aetate legitima, non continuo licebit eum ad ecclesiasticum ordinem promoueri; quia oportet illũ prius doceri, quod possit docere, & multo tempore post baptismum probari, vt bene probatus veniat ad clerum secundum praeceptum Apostoli dicentis: Non neophytum, ne forte in superbiam elatus, in iudicium incidat, & *1. Tim. 3.*

la-

laqueum diaboli. *Mart.Brac. c.21. Nicaen. cap.2.*

De digamis non ordinandis. Tit. XIII.

Vide lib.iv. tit.vij.quibus adde.

CAP. I.

MVlierem, id est viduam, clericus non ducat vxorem. *Syric.in syno.Roma.ep. 4.cap.4.apud conc.Telen.*

CAP. II.

Is, qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. *Syric. in syno.Roma.epist. 4.c.5.apud conc.Telen.*

CAP. III.

Dist.34.c. curandū. 9. Ne ad sacros gradus quisquam, qui vxorem non virginem duxit, aspiret. Repellendus est etiā quisquis in secundae vxoris nuptias contra Apostolica praecepta conuenit. *Hilar.in syno.cap.2. Iuo lib.3.tit.5.cap.9.panor. Ansel. lib.7.c.12.*

CAP. IV.

Interdicimus, vt nullus Episcoporum audeat, iuxta sanctorum canonum instituta, quemlibet clericum bigamum, aut qui viduam duxerit vxorem, ad sacros ordines promouere, &c. *Syno.Roma.sub Zachar.c.11.*

CAP. V.

Ad sacros ordines non licet promouere bigamos. *Stephan. epist.1. ante fin. vide tit. Quales debeant esse, qui initiantur. cap. Quod consuluisti.*

CAP. VI.

Didicimus, licenter, ac libere inexploratae vitae homines, quibus etiam fuerunt numerosa coniugia, ad praefatas dignitates, pro vt cuicumque libuerit, aspirare. Quod non tantum illis, quantum Metropolitanis specialiter Pontificibus imputamus, qui dum inhibitis ausibus conniuent, Dei nostri, quantum in se est, praecepta contemnunt, &c. Deus per
Leuit.21. Moysem constituit, Sacerdotes mei semel nu-
Ezec. 44. bant. Et alio loco: Saecrdos vxorem virginem accipiat, non viduam, nec repudiatam,
1.Tim.3. nec meretricem. quod secutus Apostolus ex persecutore praedicator vnius vxoris virum tam sacerdotem, quam diaconum fieri debere mandauit, &c. Quid ab vniuersis post hac ecclesijs sequendum sit, quid vitandum, ge-
Dist.77. nerali pronunciatione decernimus. [Qui-
c.3. cumque ita se ecclesiae vouerit obsequijs, a sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adulescentiae vsque ad tricesimum aetatis annum, si probabiliter vixerit, vna tantum, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit, vxore contentus, acolythus, & subdiaconus esse debebit. posteaq. ad diaconij gradum, si se ipse primitus continentia praeeunte dignum probauerit, accedat, &c. Qui vero iam aetate grandaeuus, &c. desiderij sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur tempore, statim lectorum, aut exorcistarum numero societur. Si tamen eum vnam habuisse, vel habere, & hanc virginem accepisse constet vxorem, &c. *Syric.epist.1.ad Himerium Tarraconen. Episcop. c. 8. 9. & 10. Iuo par.6. cap.91. & 92. decre.*

CAP. VII.

Quisquis sane clericus aut viduam, aut Dist.84.
certe secundam coniugem duxerit, omni ec- c.5.
clesiasticae dignitatis priuilegio mox nudetur, laica sibi tantum communione concessa. quam ita demum poterit possidere, si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat. *Syric. epist.1. cap.11. Iuo par.6.cap.51. decre. Anselm.lib.8.cap.5. Tarraconen. lib.3. cap.28.*

CAP. VIII.

Quicumque paenitens, quicumque diga- Dist.50.c.
mus, quicumque viduae maritus ad sacram quicumq.
militiam indebite, & incompetenter irre- 56.
psit, hac sibi condicione a nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo inuenitur ordine, perpetua stabilitate permaneat. *Syric.epist. 1.cap.15. Anselm.lib.7. cap.17. & lib.8.c.6.*

CAP. IX.

Viduam clericus non ducat vxorem, quia scriptum est: Sacerdos vxorem virginem ac- Leuit.21.
cipiat, non viduam, non eiectam. Vtique Ezech.44
qui ad sacerdotium labore suo, & vitae probitate contendit, cauere debet, ne hoc praeiudicio impeditus peruenire non possit. *Innocen. epist.2.cap.4.*

CAP. X.

De digamis nec consuli debuit, quod manifesta lectio sit Apostoli; Vnius vxoris virum, 1.Tim.3.
ad sacerdotium, siue ad clericatum, admitti ad Tit.1.
debere, & hanc ipsam tamen si virginem acceepit. namea, quae habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus, qui eam acceperit, esse non poterit: quia in lege cautum: non viduam, Leuit.21.
non abiectam habere posse coniugem sacerdotem. *Innoc.epist.4.c.2.*

CAP. XI.

Eos, qui viduas accepisse suggeruntur vxores, non solum clericos effectos agnoui, verum etiam vsque ad infulas summi sacerdotij peruenisse, quod contra legis esse praecepta nullus ignorat. Nam cum Moyses legislator clamitet; Sacerdos vxorem virginem accipiat, Ibidem.
non viduam, neque eiectam, &c. contra quod praeceptum diuina auctoritate subnixum, nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi

consuetudo vestra, quae vt ipsi fatemini, ex ignorantia, nō ex Apostolica traditione, & ratione integra constituta est. Nos autem omnesq; per orientem, occidentemq. ecclesias, nouerit dilectio vestra, haec penitus non admittere, nec ad vltimum ecclesiastici ordinis locum, tales assumere, & si reperti fuerint, submouere. *Innoc. epist. 22. c. 1.*

CAP. XII.

Is, qui ordinandus est, non laicus, non neophytus, nec secundae coniugis sit maritus, aut qui vnam quidem habeat, vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. sacerdotū enim tam excellens est electio, vt haec, quae in alijs ecclesiae membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. *Leo ep. 82. c. 3. ad Anastas. Thessalon. Episc. Burch. lib. 1. c. 5. Iuo par. 5. c. 59. decr. Ansel. lib. 6. c. 15.* *Dist. 32. Omnium. cap. 1.*

CAP. XIII.

Ordinatos Episcopos hac ratione firmamus, si nec viduae maritus fuerit quisquam, nec in in secundae coniugis nuptias, ac vota conuenerit, sicut & legalia constituta praecipiunt, dicendo: Sacerdos virginem vxorem accipiat. *Leuit. 21.* Secundum quod etiam beatus Apostolus Paulus magister gentium de his, qui fieri desiderant sacerdotes, propria institutione non tacuit, dicens: Vnius vxoris virum. *Hilar. epist. 1. cap. 4.* *Ezec. 44.* *1. Tim. 3.*

CAP. XIV.

Eius, qui ad clericale munus accedit, vita inquiratur, &c. si secundam non habuit fortasse vxorem, nec a marito relictam, &c. *Gelas. epist. 1. cap. 3. Iuo par. 3. cap. 143 decr.* *Dist. 77. c. Si quis. 8.*

CAP. XV.

Nec fas esse confidat quisquis Pontificum bigamos, aut coniugia sortientes ab alijs derelicta diuinis seruituros applicare mysterijs. *Gelas. ibid. c. 5. Ansel. lib. 7. c. 15. Tarra. lib. 3. cap. 38.* *dist. 50. nō confidat. cap. 59.*

CAP. XVI.

Secundas nuptias sicut saecularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale finitur venire collegium. alia est enim humanae fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita, diuinarum rerum seruitio dedicata. *Gelas. epist. 1. cap. 24.*

CAP. XVII.

Praecipimus, ne vmquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, aut ignorantem litteras, vel in qualibet parte corporis vitiatū, vel paenitentem, vel cuilibet condicioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere; sed si quos huiusmodi repereris, non audeas promouere. *Greg. lib. 2. regist. epist. 25. Vide lib. ij. epist. 8. Iuo par. 8. c. 288. decr. Ansel. lib. 7. c. 35. al. 42.* *Dist. 34. c. 10.*

CAP. XVIII.

Ordinatio illicita bigami, aut qui virginem non est sortitus vxorem. *Gregor. ij. epist. 3. ad clerum Turingiae. in prin.*

CAP. XIX.

Si quos repererit Episcopos tua fraternitas, presbyteros, aut diaconos contra canones, vel statuta patrum excessisse, id est, in adulterio, vel si plures vxores habuerunt, &c. nulla ratione Apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi, &c. Qui se neque a fornicationibus, neque a nefarijs matrimonijs abstinent, &c. quales se esse sacerdotes existimant? dicente Deo: Sacerdotes mei semel nubant. *Leuit. 21.* Et Apostolo: Vnius vxoris virum. & hoc ante susceptum sacerdotium licitum est; nam a die suscepti sacerdotij etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt, &c. Sacri canones neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptijs permittunt. *Zachar. epist. 6.* *1. Tim. 3.*

CAP. XX.

Laicus, cuius vxor adulterium fecerit, clericus fieri non potest. si eo clerico constituto adulterauerit, aut dimittat eam, aut non administret. *Neocaes. cap. 8. Mart. Bracar. cap. 28.* *Dist. 34. c. 11. si cu ius c. 12. si laici.*

CAP. XXI.

Sedit, neminem post hanc synodum, qua huiusmodi illicitis vel sero succurritur, de digamis, aut internuptarum maritis ordinari clericos posse: nec requirendum, vtrum ne initiati sacramentis diuinis, an ne gentiles hac se infelicis sortis necessitate maculauerint, cum diuini praecepti casta sit forma. *Valent. Galliae c. 1.*

CAP. XXII.

Si sciens Episcopus (paenitentem) ordinauerit, &c. ordinandi potestate priuetur. simili sententiae subiacebit Episcopus, si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam vxorem habuit, aut secundam. *Carthag. iv. cap. 68. & 69. L. Caesar. lib. 15. c. 32.* *Dist 50. c. ex paenitentib. 54.*

CAP. XXIII.

Constituit sancta synodus, vt lector fidelis, si viduam alterius vxorem acceperit, amplius nihil fit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. *Tolet. 1. cap. 3. Mar. Bracar. cap. 43. qui addit.* similiter, & si bigamus fuerit. *Dist 34. c. 18. lector.*

CAP. XXIV.

Subdiaconus defuncta vxore, si vxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter ostiarios, vel lectores, ita vt euangelium, & Apostolum non legat: propterea, ne qui ecclesiae seruierit, publicis officijs seruire videatur. Qui vero tertiam, quod nec dicendum est, acceperit, abstentus biennio, postea inter laicos reconciliatus per paenitentiam communicet. *Tolet. 1. cap. 4. Mart. Brac. cap. 44.* *Dist. 34. c. 17. si subdiaconus.*

CAP. XXV.

Placuit de bigamis, aut internuptarum maritis, vt qui hucusque ordinati sunt, habita miseratione, presbyteri, vel diaconi nomen

tantum

tantum obtineant: officium vero consecrandi presbyteri,& ministrandi huiusmodi diacones non praesumant. *Agathen.cap.1.*

CAP. XXVI.

Nullus paenitens clericus ordinetur: qui iam sunt per ignorantiam ordinati; aut sicut bigami,aut interruptarum mariti locum teneant. *Agathen.cap.43.*

CAP. XXVII.

Dist. 55. cap. 2. Nullus paenitentem,nullus digamum, nullus viduarum maritos in praedictis honoribus (*presbyterij. diaconatus, &c.*) audeat ordinare. & licet hoc iam prope omnium canonū instituta contineant,tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium, sicut iam diximus, importunitas, vel suggestio iniqua subrepat, necesse fuit, vt nunc seueriorem regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere,&c. *Arelat.iy.cap.3.*

CAP. XXVIII.

Si quis lector adulterae mulieris voluerit misceri; vel adhaerere consortio, aut relinquat adulteram, aut a clero habeatur extraneus. Simili sententia ostiariorum lasciuia punietur. *Tarrac.cap.9.*

CAP. XXIX.

Ne secundae vxoris, aut renuptae maritus presbyter, aut diaconus ordinetur, abunde *1.Tim.3.* sufficeret ab Apostolo constitutum, &c. Qui scienter eum contra dicta ordinauerit, reus fratribus fiat. Qui contra fas honorem prohibitae benedictionis ambierit, nihil clericalis ministerij praesumat. *Epaun.c.2.*

CAP. XXX.

De biga. c.1.Greg. ix.c.2.60. tit. in 1. collect. Ne aut duarum vxorum vir, aut renuptae maritus, &c. ad ordines promoueatur. &c. *Aurel iÿ.cap 6. Burch.lib.2. cap.33. Iuo par. 6.cap.134.decr.& lib.3.tit.5.c.1.panor.*

CAP. XXXI.

De biga. c.1.in 1. collect. De ijs, qui ex concubinis filios habent, & vxores legitimas post habuerint,aut defunctis vxoribus sibi concubinas publice crediderint sociandas, eos, qui iam sunt clerici per ignorantiam ordinati, non remouemus: sed statuimus, ne vlterius ordinentur. *Aurelian. iÿ. cap.9. Burcha.lib.2.cap.19. Iuo par.6.cap. 39. decre.*

CAP. XXXII.

Si quis Episcoporum sciens bigamum, aut internuptae maritum ad officium leniticae dignitatis, siue presbyteri contra ius canonum promouere praesumpserit; sciat se vnius anni spatio ab omni officio sacerdotij esse suspensum. Cui si forte sententiae subiacere contempserit, a communione eius vsque in aliam synodum se fraternitas vniuersa suspendat: illi vero,qui illicite promoti sunt,degradentur. *Aurelian.iv.c.10.*

CAP. XXXIII.

Viduarum mariti non ordinentur diaconi. *Hispalen.ÿ.cap.4.*

CAP. XXXIV.

Si quis viduam, aut ab alio dimissam duxerit,nō admittatur ad clericatum,&c. *Mart. Brac.cap.26. Ansel.lib.7.cap.198.* *d.50.c.8.*

CAP. XXXV.

Digamos canon omnino a ministerio exclusit. *Basil.epist.ad Amphiloch.c.12.*

Ne digamus clericus ordinetur, licet post digamiam fuerit baptizatus. Tit. XIV.

Vide lib.xxÿ. tit.xiv. Baptismus non tollit digamiam.

De publice paenitentibus non ordinandis. Tit. XV.

CAP. I.

Quicumque ex lapsis per ignorantiam ordinati sunt, aut etiam scientibus, qui ordinauerunt, non praeiudicant regulae ecclesiasticae. nam cum primum compertum fuerit,deponentur. *Nicaen.cap.10.* *d.81.c.5.*

CAP. II.

Si quis post remissionem peccatorum cingulum militiae saecularis habuerit, ad clerum admitti non debet. *Syric.in syno. Rom. epist.4.apud concil.Telen.cap.3.Innocen.epist. 2.cap.2.*

CAP. III.

Hi, qui ex paenitentibus sunt, ad sacros ordines adspirare non audeant. *Hilar.in syno. Rom.cap.3.* *d 55 c.3. paenitentes.*

CAP. IV.

Ad sacros ordines non licet promouere paenitentes. *Stephan. epist.1.post med.Burch. lib.1. cap.173. Iuo lib.4.tit.7. cap.14. panor. & par.5.cap.291. decr. Anselm. lib.3.cap. 5. Deusded.cap.3. Caesar.lib.5.cap.28. Tarraco. lib.2.cap.8.* *6 q.1 in fames.17.*

CAP. V.

Sicut paenitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post paenitudinem, ac reconciliationem nulli vmquam laico liceat honorem clericatus adipisci: quia quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debere gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerunt vasa vitiorum. *Syric. epist.1.cap. 14. Burch.lib.19.cap.49.Iuo par.6.cap.54.& par. 15.cap.63.decr. Ansel.lib.7.cap.16.* *Dist 50. illud c.66*

CAP. VI.

Quicumq. paenitens, bigamus, viduae maritus *d.50.c.56*

Ff 2 ritus

ritus ad sacram militiam indebite,& incompetenter irrepserit,hac sibi condicione a nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio,si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo inuenitur ordine, perpetua stabilitate permaneat. Sciturí post hac omnium prouinciarum summi Antistites,quod si vltra ad sacros ordines quemquam de talibus crediderint assumendum; & de suo, & de eorum statu, quos contra canones, & interdicta nostra prouexerint, congruam ab Apostolica sede promendam esse sententiam. *Syric.epist.1.cap.15.Anselm.lib.7. cap.17. & lib.8.cap.6.*

CAP. VII.

Multa in prouincia contra canones ecclesiasticos,decretaq. maiorum vsurpari a plurimis relationes diuersorum retulerunt,&c.Episcopi dum aut amicis,aut obsequentibus gratiam praestare nituntur,religionem violant, ordinesq. corrumpunt; ac sic euenit, vt indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, & admittantur ad clerum; qui nec inter laicos quidem dignum locum habere mererentur, sicuti in nunc dato nobis libello monstratum est. Quendam multis criminibus inuolutum, propter quae etiam paenitentiam egisse dicitur, non solum clericum effectum, quod non licet, verum etiam ad Episcopatus apicem eum tendere, cum [canones apud Nicaeam constituti paenitentes etiam ab infimis officijs clericorum excludant. *Innocen. epist. 6.* Nicaen.*cap.10.* *Dist. 50. cap.60.*

CAP. VIII.

1.q 1.c.8 ina.c.18. Vbi paenitentiae remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse decernimus, &c. At dicitur vera,ac iusta legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod a vitioso fuerat iniectum. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, &c. Nullus fit paenitentiae locus, quia id potest praestare ordinatio, quod longa satisfactio praestare consueuit? Sed nostra lex ecclesiae est, venientibus ab haereticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem, laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum subrogare. At vero hi, qui a catholica fide ad haeresim transierunt, quos non aliter oportet,nisi per paenitentiam suscipi, apud vos non solum paenitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur, &c.Si quis de catholica ad haeresim transiens, aut fidelis ab apostasia reuertens, & resipiscens redire voluerit, numquid eadem ratione poterit ad clerum admitti? cuius commissum non nisi per longam paenitentiam poterit aboleri, nec post paenitentiam clericum fieri, ipsi canones sua auctoritate permittunt. *Innocen.epist.22. cap. 3. 4.5. Tarracon. lib.6. cap.141.* *1.q.4. homini. c.9. §.in ergo.*

CAP. IX.

Paenitens clericus non fiat. *Zosim.epist.1. cap. 3.*

CAP. X.

Prospiciendum est,ne ex paenitentibus aliquis ad sacrum ministerium prorsus sinatur accedere. *Hilar.epist.1.cap.4.*

CAP. XI.

Si quis ad clericale munus accedat, in primis eius vita inquiratur, si nullo graui facinore probatur infectus, &c. Si paenitentiam publicam non gessit. *Gelas.epist.1.cap.3.* *Dist.55. cap.1.*

CAP. XII.

Nec fas esse confidat quisque Pontificum bigamos, aut coniugia sortientes ab alijs derelicta, siue quoslibet post paenitentiam, vel sine litteris, &c. diuinis seruituros applicare mysterijs. *Gelas.epist.1.cap.5.Ansel.lib. 7.cap.15.* *Dist 50.c. non confidat.59.*

CAP. XIII.

Sed nec de paenitentibus quisquam quidem ad huiusmodi gradum prophanus temerator adspiret; satis illi postulanti sit venia. Qua conscientia absoluat reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum? Quis enim,quem paulo ante vidit iacentem,veneretur Antistitem? praeferens miserandi criminis labem, non habet lucidam sacerdotij dignitatem. *Hormisda epist.4.cap.1. Anselm.lib.6.c.19.* *Dist 61.c. negamus. cap.3.*

CAP. XIV.

Praecipimus, ne vmquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, &c. vel paenitentem ad sacros ordines permittas accedere. sed si quos huiusmodi repereris, non audeas promouere. *Gregor.lib.2. regist. epist.25. Iuo par.8.cap.288. decret. Anselm. lib.7. cap.35. alias 42.* *Dist.34.c. 10.*

CAP. XV.

Bonifacio Archiepiscopo dedimus in mandatis, ne ex paenitentem audeat promouere. *Grego ij. epist.3. ad Clerum & plebem Thuringiae.*

CAP. XVI.

Meminit tua reuerenda fraternitas, quod tribus iam vicibus scripsimus, vt nullus homicida, &c. sacrum ministerium debeat attrectare: sed neque paenitens, aut talis, qualem sacri canones prohibent esse sacerdotem. *Zachar.epist.4. ante med.*

CAP. XVII.

Hi, qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad saeculum redeunt, & postmodum paenitentiae remedia non requirunt, sine paenitentia communionem penitus non accipiant; quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti. *Arelat.ij.cap.25. Raban.c.33. de paenit. Capitul.lib.6. cap.139. Burch. lib.19.c.67. Iuo par.15.c.81 decr.* *Dist.50.c. 69.*

CAP. XVIII.

Ex paenitentibus, quamuis sit bonus, clericus non ordinetur. *Carthag.iv.cap.68.Caesar. lib.15.cap.32.* *Dist. 50. cap.55.*

CAP.

CAP. XIX.

Dist. 50. c. 55. Ex paenitentibus, quamuis sit bonus clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi, factum fuerit, deponatur a clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse paenitentem. Si autem sciens Episcopus ordinauerit talem, etiam ipse ab Episcopatus sui ordinandi dumtaxat potestate priuetur. *Carth. iv. cap. 68. & 69. Burch. lib. 2. cap. 35. Iuo lib. 3 tit. 5. cap. 19. panor. & par. 6. cap. 136. & par. 15. cap. 5. decr. Ansel. lib. 7. cap. 20. Caesar. lib. 15. cap. 32.*

CAP. XX.

dist. 50. c. placuit. 68. Paenitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas, aut vsus exegerit, inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita vt euangelia, aut Apostolum non legant. Si qui autem ante ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, ita vt manum non imponant, nec sacra contingat. De eo vero paenitente dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisq. peccatis, publicam paenitentiã *cilicio sub * concilio, diuino fuerit reconciliatus altario. *Tolet. I. cap. 2. Mart. Brac. cap. 23. Burchad. lib. 2. cap. 37. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 20. panor. & par. 6. cap. 138. decr. Anselm. lib. 7. cap. 26.*

CAP. XXI.

Nullus paenitens clericus ordinetur, vt sancti patres nostri synodali sententia cẽsuerunt: & qui iam sunt per ignorantiam ordinati, aut sicut bigami, aut inter nuptarum mariti locum teneant. *Agath. cap. 43.*

CAP. XXII.

Dist. 55. cap. 2. de biga. c. 1. Greg. ix. c. 2. eo. tit. in 1. coll. Nullus paenitentem audeat ordinare. *Arelaten. iij. cap. 3. Burch. lib. 2. cap. 33. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 18. panor. & par. 6. cap. 134. decr.*

CAP. XXIII.

Paenitentiam professi ad clericatum penitus non vocentur. *Epau. cap. 4.*

CAP. XXIV.

dist. 50. in vero vel, si vero. cap. 57. Is, qui aegritudinis languore depressus, paenitentiae benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & post modum reconualescens, caput paenitentiae in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum. *Gerund. cap. 9.*

CAP. XXV.

Ne paenitentiam professus ad ordines promoueatur. *Aurel. iij. cap. 6.*

CAP. XXVI.

Dist. 50. qui in aliquo. c. 5. Non promoueantur ad sacerdotium, qui scelera aliqua per publicam paenitentiam se admisisse confessi sunt. *Tolet. iv. cap. 18.*

CAP. XXVII.

Hi, qui in discrimine constituti paenitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse praedicantes, huiusmodi, si reualuerint, possunt etiam pro morum probitate ad gradus ecclesiasticos peruenire. Qui vero ita paenitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum se perpetrasse publice fateantur, ad clerum, vel honores ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt, quia confessione se propria notauerunt. *Tolet. iv. cap. 53.*

CAP. XXVIII.

Vos credimus etiam legisse, nec nos ignoramus, quod qui publice paenitentiam profitetur, Episcopalem cathedram nec tenere, nec regere potest. *Cabil. in epist.*

CAP. XXIX.

Si regulae praecedentium patrum eos, qui paenitentiam in discrimine mortis accipiunt, & nulla de se manifesta scelera confitentur, si tamen in his, & talibus probitas est morum, ad ecclesiastieos gradus peruenire permittũt: quanto magis vt ij, qui in ipso sacerdotio constituti paenitentiam accipiunt, a sui ordinis officio retrahantur? tantum si se ipsi mortalium criminum professione propria non notarunt. *Tolet. xiij. cap. 10.*

CAP. XXX.

Quoniam studiose, & ecclesiastice interrogasti de his, qui propter necessitatem quidem tracti sunt, & voluisti me ea scribere, quae de ipsis in synodis, & vbique visa sunt: Scias, quod in principio quidem cum vis, quae facta est, cessasset, facta est synodus praesentibus ex partibus externis Episcopis. facta est autem & apud sacrorum comministros, qui habitant in Graecia, nihilo secius autem & apud eos, qui habitant in Hispania, & Gallia; & placuit hoc, quod hic, & vbique vt ijs quidem, qui lapsi sunt, impietati autem praesunt, venia quidem detur paenitentibus, ac resipiscentibus, eis autem locus cleri non detur. His autem, qui impietatis auctores nõ fuerũnt, sed vi, & necessitate tracti sunt, visum est dari veniam, habere autẽ etiam locum in clero, maxime quia probabilem defensionem attulerunt, & visum est hoc quodãmodo oecumenico quodam concilio factum esse. *Athanas. in epist. ad Rufinia. post prin. vide Ancyr. c. 1. 2. & 3.*

CAP. XXXI.

Quoniam ad aedificationem populorũ omnia a nobis facienda sunt, haec vestra obseruet pietas, & si est quidem ordinandus clericus, de vita eius inquirat, & an vxorem habeat, an nõ: & quonam modo duxit, & abstinuit. Et si non est aliquis ex ijs, qui eiecti sunt a sanctissimo Episcopo, vel ex monasterio, tunc si inculpatus fuerit, ordinetur. *Cyril. Alex. epist. ad Episcop. Libyae, & Pentapolis.*

CAP. XXXII.

Noui & meretrices, & telones per paenitentiam receptos, verum nullum ex his in sacerdotij dignitatem numeratum, nisi forte id ante baptisma commiserit. Noui & monachos aliquot, cum in mundo essent, omni libidine conspurcatos, cum autem solitarie viuerent, tanquam faces in orbe resplenduisse: nullum

tamen ex his in sacerdotem ordinatum. Quod si autem id semel, atque iterum factum est, nō tamen confestim legem in ecclesia praescribit. *Taras.* CP. *in epist. ad Ioan. presbyt. in med. ante vij. syno.*

De haereticis ad fidem conuersis non ordinandis exceptis Nouatianis, & alijs quibusdam. Tit. XVI.

Vide lib. xi. tit. xxi.

De homicidis non ordinandis. Tit. XVII.

CAP. I.

de patroni. c. 12. ca. Greg. ix. & in 4. col. c. 2. IN quibusdam prouincijs ecclesiarum patroni, seu vicedomini, & aduocati se in tantam insolentiam erexerunt, quod non solum cum vacantibus debet ecclesijs de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt, & malitias; verum etiam de possessionibus, & alijs bonis ecclesiasticis pro sua voluntate praesumunt, & quod horrendum est dicere, in necem Praelatorum prorumpere non formidant, &c. Prohibemus expresse, ne patroni, vel aduocati, seu vicedomini super praemissis de cetero plus vsurpent, quam reperitur in iure permissum. & si contra praesumpserint, canonica districtione compescantur. Sacri nihilominus concilij prouisione statuimus, quatenus si patroni, vel aduocati, aut feudatarij, seu vicedomini, seu alij beneficiati alicuius ecclesiae rectorem, vel clericum aliū ipsius ecclesiae per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando praesumpserint, patroni ius patronatus, aduocati adnocatiam, feudatarij feudum, vicedomini vicedominatū, beneficiati beneficium prorsus amittant, &c. & non solum de praemissis nihil perueniat ad haeredes, sed etiam vsque ad quartam generationem posteritates talium in clericorū collegium nullatenus assumantur, nec in regularibus domibus alicuius praelationis assequantur honorē, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum. *Innoc. iij. in conc. gen. c. 45.*

CAP. II.

Meminit tua reuerenda fraternitas, quod tribus iam vicibus scripsimus, vt nullus homicida sacrum ministerium debeat attrectare. *Zachar. epist. 4 ante med.*

CAP. III.

Quidam, qui Stephanum Episcopum dolo occidit, cum non inueniret pro tanto crimine paenitentiam, Cluniacum caenobium petijt, monachus ibi effectus est, qui legere, & cantare tanquam peritus clericus sciens ab Odilone Abbate cogitabatur offerri Episcopo ad gradus altaris; ac prouidenter tractans venerandus Abbas litteris directis ad Papam Romanum consultum expostulat, & crimen monachi intimat, cui Apostolicus talia remandat: impossibile est talem ad aliquem gradum prouehi, neque etiam offerre oblationem ad manum sacerdotis, ne forte pro eo vno in plures furor Domini descendat. *Lemouicen. act. 2. ante fin.*

CAP. IV.

Si quis homicidij aut facto, aut praecepto, aut consilio, aut defensione post baptismum conscius fuerit, & per aliquam surreptionem ad clericatum venerit, deijciatur, & in finem vitae suae communionem recipiat. *Mart. Bracar. cap. 26. Ansel. lib. 7. cap. 198.* *Dist. 50. cap. 8.*

Vide Steph. epist. 1. ante fin. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur. cap. Quod consuluisti.

De incontinentibus non ordinandis. Tit. XVIII.

CAP. I.

ADulter non ordinetur. *Greg. vij. in conc. Roma. anno incert. c. 19.*

CAP. II.

Qui duas sorores, aut fratris filiam duxit, clericus esse non potest. *Apost. c. 18. G. 19. L.*

CAP. III.

Si quis accusetur de fornicatione, vel de adulterio, vel de alio crimine; conuictus in clerum non introducatur. *Apostlo. cap. 60. al. 61.*

CAP. IV.

Nullum facere subdiaconum praesumant Episcopi, nisi qui se victurum caste promiserit, &c. nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. *Greg. lib. 1. regist. epist. 42.* *Dist. 28. cap. 1.* *Dist. 31. c. 1 ante triennium.*

CAP. V.

Meminit tua reuerenda fraternitas, quod tribus iam vicibus scripsimus, vt nullus adulter, nullus fornicator sacrum ministerium debeat attrectare. *Zachar. epist. 4. ante med.*

CAP. VI.

Subdiaconem eum ordinari non debere, qui in adulescentia sua fuerit maechatus, eo quod postmodum per subreptionem ad altiorē gradum non sit promouendus. Si autem aliqui sunt in praeteritum ordinati, amoueantur. *Eliber. cap. 30.*

CAP. VII.

Hi, qui cōtra interdictum sunt ordinati, vel in ministerio genuerunt filios, ne ad maiores gradus ordinum permittantur. *Tauri. c. 7.*

CAP. VIII.

De his, qui prius, quam ordinati fuerint in hoc ipsum inciderint, (*vt incontinentes erga vxores sint*) Taurinatis synodi sequendam esse sententiam, qua iubentur non vlterius promoueri. *Arausi. cap. 24.*

CAP.

CAP. IX.

Si qui post hoc interdictum a praedictis familiaritatibus (*extranearum feminarum*) se reuocare noluerit, nequaquam gradu altiori donabitur; & si iam ordinatus fuerit, non ministret. *Andegauen. cap. 5.*

CAP. X.

A patribus nostris fuit constitutum, vt quicumque sacerdos, vel leuita filiorum procreationi operam date fuisset conuictus, a communione dominica abstineret: nos tamen decreuimus, vt ad altiorem gradum non ascendat, neque sacrificia Deo offerre, vel plebi ministrare praesumat, a communione tamen non efficiatur alienus. *Turon. cap. 1.*

CAP. XI.

De his, qui ex concubinis filios habent, & vxores legitimas habuerunt, aut defunctis vxoribus sibi concubinas publice crediderint sociandas, id obseruandum esse censuimus, vt sicut eos, qui iam sunt clerici per ignorantiam ordinati, non remouemus; ita statuimus, ne vlterius ordinentur. *Aurel. iij. cap. 9.*

CAP. XII.

d. 50. c. 12. 15. q. 8. c. 2. Hi, qui altario Dei deseruiunt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente digna paenituerint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant, &c. Sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri, &c. *Ilerd. cap. 5. Raban. cap. 1. de Paenit. Burch. lib. 19. cap. 74. Iuo par. 15. cap. 87. decret.*

CAP. XIII.

d. 34. c. 8. Si quis de laicis, post vxorem, aliam cuiuscumque condicionis cognouerit mulierem, in clero nullatenus admittatur. *Gerun. cap. 8. Burchard. lib. 2. cap. 38. Iuo par. 6. cap. 139. decret.*

CAP. XIV.

In scortatione, aut adulterio si quispiam post baptisma fuerit deprehensus, diuini canones illum ad sacerdotium non admittunt: quin etiam si quispiam promotus ad sacerdotium tale aliquid fecerit, confestim eijcitur. *Taras. ante vij. synod. vid. epist. ad Ioan. presbyt. in med. vid. Apost. cap. 25.*

De filijs presbyterorum, & de alijs ex illicito concubitu natis nō ordinandis. Tit. XIX.

Vide libro vi. tit. xl. & lib. vij. tit. xxi. quibus adde.

CAP. I.

Filius presbyteri, & adulter, & quicumque bastardus non ordinetur. *Gregor. vij. in conc. Rom. anno. incer. cap. 19.*

CAP. II.

Nulli filii concubinarum ad ordines, vel aliquos honores ecclesiasticos promoueantur; nisi monachaliter, vel canonice vixerint in ecclesia. *Vrban. ij. in concil. Claramont. cap. 11.*

CAP. III.

Confrater noster Sancius Aragonensis Episcopus multa nobis de infirmitate corporis sui conquerens deserendi Episcopatum a nobis suppliciter licentiam postulauit, quod eum morbo confectus, & paene consumptus diutius competenti ministerio regere, & custodire non possit. atque vt hoc facilius impetraret, indicauit nobis de duobus clericis, quorum alterum in Episcopatū eligi, tnam, & sui ipsius voluntatem, atque consilium fore nunciauit, de quorum vita, & conuersatione eum interrogantes, alia omnia, praeter quod de concubinis nati erant, bona satis, & honesta accepimus, & quia venerandi canones ad sacerdotij gradum tales prouehi contradicunt, probare eos non satis cautum fore putauimus, ne quidquam a nobis contrarium sanctis patribus in exemplum, & auctoritatem posteris relinquatur. *Greg. vij. lib. 2. regist. epist. 50.*

CAP. IV.

Filijs ex huiusmodi (*loquitur de his, qui virginem, vel viduam rapuerunt*) vituperabili coniunctione ante coniugium etiam minus laudabili procreati, ad ecclesiasticam dignitatem nullo modo prouehantur, nec de tali coniugio generati ecclesiasticis ordinibus applicentur, nisi forte eos, aut maxima ecclesiae vtilitas, vel necessitas postulet, vel euidens meritorum praerogatiua commendet. *Melden. cap. 64.*

CAP. V.

Qui autem de * aliquo gradu ecclesiastico ad laicalem ordinem ex toto reuersi sunt, & coniugium legitimum acceperunt, & postea agentes paenitentiam dignam, ad pristinum gradum reuersi sunt, eorum filij legitimi sunt, qui in laicali ordine de legitimo coniugio procreati sunt: nec dici possunt filij clericorum, sed laicorum, vt etiam si laici permanserint, idem est. *Bituricen. cap. 10. apud Lemouicen. act. 2.* * alio f.

CAP. VI.

Statutum est, vt Episcopi quando fecerint ordines, vel clericos audiente populo, excommunicent, vt nullus eis offerat ad clericatum filium presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, neque seruos, neque collibertos aliorum, nisi libertate donatos. Et si ipsi se per semetipsos contulerint, nullus scienter eos ibi celet. Et si cuipiam de talibus sacrum ordinē, aut clericatum ignoranter tribuerit Episcopus, vt mox cognitus fuerit, Archidiaconus deponat eos, quia irrita est illicita ordinatio, sicut sancti patres dixerunt, & in talibus ecclesia Dei despectui patet. *Bituricen. cap. 11. apud Lemouicen. act. 2.*

De non ordinandis hominibus imperitis. Tit. XX.

Vide libro iv. & vi. tit. ix. quibus adde.

CAP. I.

De arta. & qual. c. 4. Gregor. ix. 4 col. tit in 4. coll. CVm sit ars artium regimen animarum districte praecipimus, vt Episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruent, & informẽt, vel per se ipsos, vel per alios viros idoneos super diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare. Quoniam si ignaros, & rudes de cetero ordinare praesumpserint, quod quidem facile poterit deprehendi, & ordinatores, & ordinatos graui decreuimus subiacere vltioni. Sanctius est enim maxime in ordine sacerdotii paucos bonos, quam multos malos habere ministros,
Mat. 15. Quia si caecus caecum duxerit, ambo in foueam dilabuntur. *Innoc iij. in conc. Lateran. gen. cap. 27.*

CAP. II.

Cauendum multopere est, ne quilibet ex vobis audeat inhonestas, turpesque, & superfluas ordinationes mensibus congruentibus facere, neque litterarum inscios, neque plus quam auctoritas iubet canonica, per loca congruentia constituere sacerdotes. *Syno Rom. sub Leone iv. in praefat.*

CAP. III.

d. 36. c. 1. Illiteratos quoque, & nonnulla parte corporis imminutos sine vllo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire seruitium. Quod simul antiqua traditio, & Apostolicae sedis vetus forma non recipit: quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officijs, & vitiosum nihil prorsus Deo offerri legalia praecepta sanxerunt. Itaque de cetero modis omnibus haec vitientur: nec quisquam talis suscipiatur
1. q. 7. c. in clerum. [Si qui vero suscepti sunt, in eo gradu tantum permaneant. *Gelas. epist. 1. cap. 18. Tribur. cap. 33. Burch. 33. lib. 2. cap. 19. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 6. panor. & par. 6. cap. 37. & 75. decret. Caesar. lib. 4. cap. 109.*

CAP. IV.

Presbyter, vel diaconus sine litteris, vel si baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur. *Aurel. ij. cap. 15.*

CAP. V.

Nulli cuiuscumque dignitatis ecclesiasticae deinceps percipiant gradum, qui non totum psalterium, vel canticorum vsualium, & hymnorum, siue baptizandi perfecte nouerint supplementum. Illi sane, qui iam honore dignitatum funguntur, huiusce tamen ignorantiae caecitate vexantur; aut sponte sumant intentionem necessaria perdiscendi, aut a maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti, &c. Nullus igitur ad sacra Dei mysteria tractanda veniat indoctus, ignorantiae tenebris caecutiens. &c. *Tolet. viij. cap. 8.*

Vide Gelas. epist. 1. cap. 3. & 5. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur. cap. Si quis etiã & cap. Nec fas esse. Hilar. in synod. Rom. cap. 3. ibid. cap. Bigami. Tolet. iv. cap. 8. ibid. Greg. ij. epist. 3. in princ. cap. Fratrem. Nannet. cap. 11. ibid. cap. Episcopus quando. Greg. lib. 2. epist. 25. de digam. non ordin.

De his, quibus aliquod membrum deest, non ordinandis. Tit. XXI.

Vide lib. iv. tit. xi. quibus adde.

CAP. I.

SI quis a medicis propter languorem defectus est, aut a barbaris excisus, hic in clero permaneat. Si quis autem se ipsum sanus abscidit, hunc & in clero constitutum abstinere conuenit, & deinceps nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de iis, qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere dictum est: sic eos, quos aut barbari, aut domini castrauerunt, si inueniuntur alias digni, tales ad clerum suscipit regula. *Nicaen. cap. 1. Tribur. cap. 33. Mart. Brac. cap. 21. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 15. panor. & par. 6. cap. 374. decret. Ansel. lib. 7. cap. 31. Caesar. lib. 4. cap. 110.* d. 55. c. 7. & 9. Si quis. vide c. 3. de corpo. vitia. c. 1 eo tit. in 1. coll.

CAP. II.

Ne Episcopus ordinet eos, quos parte mẽbrorum aliqua * maculatos repererit, nec non & ceteros, quos ecclesiastica omnimodis damnat sententia. *Synod. Rom. sub. Leone. iv. in praefatione.* * mutilatos l.

CAP. III.

Si eunuchus per vim factus est, fieri potest (*Episcopus*) si dignus est: si se ipsum incidit, clericus non fiat, sui enim homicida est: & diuinae fabricae inimicus. *Apost. cap. 20. & 21. G. 21. 22. L. Tarrac. lib. 3. cap. 37.* d. 55. c. 8. Eunuchus & c. 4. Si quis.

CAP. IV.

Qui partem cuiuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cum vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se nõ sponte percussit, hos canones praecipiunt, & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abijci. *Innoc. epist. 4 cap. 1. vide Tribur. cap. 33. Burch. lib. 2. cap. 14. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 2. panor. & par. 6. cap. 58. decret. Anselm. lib. 7. cap. 30. Tarraconen. lib. 3. cap. 32.* d. 55. c. 6.

CAP. V.

Illiteratos, & nonnulla parte corporis imminutos sine vllo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire seruitium, &c. De cetero modis omnibus haec vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum. [Si qui vero vel temeritate propria, vel incuria praesidentium tales ante suscepti sunt, in ijs, quibus constituti sunt locis catenus perseuerent, vt nihil d. 36. c. 1. 1. q. 7. c. 12.

vmquam promotionis accipiant. *Gelas. epist. 1. cap. 18. Tribur. cap. 33. Burch. lib. 2. cap. 18. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 6. panor. & par. 6. cap. 37. & 75. decret. Caesar. lib. 4. cap. 109.*

CAP. VI.

d. 36. c. 1. in fin. De his, qui se ipsos abscidunt, paterni canones euidenter sequẽda posuerunt; dicunt enim talia perpetrantes, vt mox, vt agniti fuerint, a munere clericali debere secludi, &c. *Gelas. epist. 1. cap. 19.*

CAP. VII.

d. 55. hi, qui se. c. 5. Si qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad clerum peruenire non possunt. *Arelat. ij. cap. 7.*

CAP. VIII.

d. 55. c. 7. In Nicaeno sancto, & vniuersali concilio statutũ est, cap. 1. Vt si quis a medicis per languorem desectus est, &c. Hanc auctoritatem sanctorum patrum confitemur, & confirma-*d. 55. c. 10.*mus, sequimurque ita, vt si quis a medicis per languorem desectus est, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus est: inueniatur alias dignus permaneat clericus, & sacro ordini aptus. *Tribur. cap. 33. vid.* Nicaen. *c. 1. vid. Burchar. lib. 2. cap. 15. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 1. panor. & par. 6. cap. 34. decret.*

CAP. IX.

d. 55. c. 9. Si quis pro aegritudine naturalia a medicis habuit secta, similiter & qui a barbaris, aut dominis suis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem sanus, non per disciplinam religionis, & abstinentiae, sed per abscissionem plasmati a Deo corporis existimans posse a se carnales concupiscentias amputari, castrauerit se; non eum admitti decernimus ad aliquod, clericatus officiũ. Quod si iam ante fuerit promotus ad clerum prohibitus a suo ministerio deponatur. *Mart. Brac. cap. 21. Nicaen. cap. 1. Iuo. par. 6. cap. 374. decret.*

Vide Gelas. epist. 1. cap. 3. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur. cap. Si quis etiam. Et epist. 1. cap. 5. eod. tit. cap. Nec fas. Stephan. epist. 1. ante fin. ibid cap. Quod consuluisti. Hilar. in syn. Rom cap. 2. ibid cap. Bigami. Tolet. iv. cap. 18. ibid. cap. Qui non promoueantur. Greg. ij. epist. 3. in prin. ibid. cap. Fratrem. Aurel. iij. cap. 6. cap. De clericorum. ibid. vid. Gregor. lib. 2. epist. 25 de digam. non ordin.

De his, qui rebaptizati sunt, aut ab ab haereticis baptizati, non ordinandis, exceptis infantibus. Tit. XXII.

Vide lib. xi. tit. xxi. & lib. xxij. tit. xxvij.

De militibus, & curialibus non ordinandis. Tit. XXIII.

CAP. I.

VT magnae ecclesiae clerici, qui in subiectis ordinibus morati sunt, ad maiores gradus ascendant, &c. nullatenus autem habeant potestatem, qui Principum domorum, seu suburbanarum rerum curam gesserint, inter clerum magnae ecclesiae colligi, vel constitui. *Synod. viij gener. CP. sub Hadria. ii. cap. 13.*

CAP. II.

Cauendum est, ne seruilis conditionis, aut curialium officiorum obnóxij ab Episcopis promoueantur in clerum. *Vrba. ii. in syn. apud Melfiam. cap. 11.*

CAP. III.

Si quis post remissionem peccatorum cingulum militiae saecularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet. *Innoc. epist. 2. ad Victrici. cap. 2. Syric. epist. 4. in syn. Rom. apud conc. Telen. cap. 3. Anselm. lib. 7. cap. 10. Tarrac. lib. 1. cap. 123. & 128.* *d. 50. c. 60*

CAP. IV.

Quidam ex fratribus nostris curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia, cum de reuocandis eis aliquid ab Imperatore praecipitur, quam gratia nascitur de ascitis. constat enim eos in ipsis mimis etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inuentas esse non dubium est, & ludorum, vel *munerum apparatibus, aut praeesse, aut forsitan interesse, &c. *Innoc. epist. 2. cap. 11. Iuo par. 6. cap. 349.* *d. 51. c. 3. praeterea* * mimorũ

CAP. V.

De laicis, quos canones ordinare prohibent, certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non definitum est, vt de omnibus sit laicis constitutum. neque enim clerici nasci, & non fieri possunt: sed [designata sunt genera, de quibus ad clericatum peruenire non possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si caussas egerit, hoc est, postulauerit; si administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam & si inueniantur huiusmodi viri, qui debent clerici fieri, tamen quoniã saepius ad curiam repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem, quae saepe de his ecclesiae prouenit. *Innoc. epist. 4. cap. 3. Anselm. lib. 7. cap. 9. Iuo par. 6. cap. 95. decret. Tarrac. lib. 3. cap. 33.* *d. 51. c. 2*

CAP. VI.

De orationibus, quas prauae consuetudinis vitio Hispanienses Episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum maiorum traditionem statuendum, nisi perpenderemus, ne perturbationes quam plurimas ecclesiis moueremus. quorum factum ita reprehendimus: vt propter numerum corrigendorum ea, quae quoquomodo facta sunt, non in dubium vocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio. Quãtos enim ex eis, qui post acceptã baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt, ascitos *d. 51. c. 1. aliquãtos.*

ad

ad sacerdotium esse comperimus, e quorum numero Rufinus, & Gregorius prohibentur? Quantos ex malitia, qui cum potestatibus obedierunt, seuera necessario praecepta sunt executi? Quantos ex curialibus, qui dum parent potestatibus, quae sibi sunt imperata, fecerunt? Quantos, qui voluptates, & editiones populo celebrarunt, ad honorē summi sacerdotij peruenisse. Quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenisse, &c. Ne deinceps similia committantur, dilectionis vestrae maturitas prodere debebit, vt tantae vsurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur, eo videlicet constituto, vt quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur. *Inno. epist. 23. cap. 1. 2. ad syn. Tolet.*

CAP. VII.

Neque quisquam, qui post baptismum militauerit, ad ordinem debeat clericatus admitti: neq. qui caussas post acceptū baptismum egerint: aut qui post acceptā Dei gratiam administrauerint: neque de curialibus aliquem ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel sacerdotium, quod dicitur, sustinuerint, & editiones publicas celebrauerint. Nam & hoc de curialibus est cauendum, ne ijdem, qui ex curialibus fuerint, aliquando a suis curiis, quod frequenter videmus accidere, poscantur. Quae omnia rationabiliter prohibita oportet modis omnibus custodiri. *Innoc. epist. 23. cap. 4.*

CAP. VIII.

d. 53. c. 1. Legem, quam piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiae, vel rationibus sunt publicis obligati, dum caussarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis conuertantur, vestrae studui fraternitati transmittere, hoc maxime exhortans, quod hi, qui saeculi actionibus implicati sunt, in clero ecclesiae propere suscipiendi non sunt; quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter, quam vixerant, viuunt ne quaquam student saeculum fugere, sed mutare. *Gregor. lib. 7. epistul. 11. Iuo par. 10 cap. 124.*

CAP. IX.

d. 51. c. 4. Si quis post baptismum militauerit, & chlamydem sumpserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si grauia non admiserit, si ad clerum admissus fuerit, diaconi non accipiat dignitatem. *Tolet. 1. cap. 8.*

CAP. X.

Bonifacius constituit, ne seruus clericus fieret, nec obnoxius curiae, vel cuiuslibet rei. *Ex Pontif.*

Vid. Gelas. epist. 1. cap. 3. & 5. tit. Quales debeant esse qui ordinantur. cap. Si quis etiam, & cap. Nec fas esse. Steph. epist. 1. ante fin. ibid. cap. Quod consuluisti. Tolet. iv. cap. 18. ibid. c. Qui non promoueantur. Greg. ij. epist. 3. in prin. ibid. c. Fratrem. Greg. lib. 2. epist. 25. de digam. non ordin.

De energumenis non ordinandis. Tit. XXIV.

Vide libro X. tit. XVij.

De iis, qui morbo oppressi baptizantur, non ordinandis. Tit. XXV.

CAP. I.

IN infirmitate baptizatus presbyter non fiat, cum non voluntate, sed necessitate crediderit; nisi ex sequentibus fides & studium appareat, & alii rari sint. *Neoc. cap. 12. Parif. lib. 1. cap. 8. vid. Laod. cap. 47. Burch. lib. 4. cap. 33. Iuo par. 1. cap. 227. & par. 6. cap. 10 1 decret.*

CAP. II.

Sicut in plerisque & haec auctoritas a nonnullis saepe violatur canonica, quando scilicet hi, qui in aegritudine baptismatis suscipiant sacramenta, ad gradus ecclesiasticos contra fas prouehuntur. Is vsus, quia auctoritati canonicae resultat, oportet, vt corrigatur, quoniam huiusmodi baptizatos, quos vulgaris sermo grabatarios vocat, canonica auctoritas a gradibus ecclesiasticis patenter repellit. vnde in concilio Neocaes. cap. 12. legitur, &c. Quod si hi, qui in aegritudine baptizantur, a gradibus arcentur ecclesiasticis, multo magis illi arcendi sunt, qui aut per cupiditatem, aut per temeritatem contempta canonica auctoritate baptizantur, & postea similiter ad gradus ecclesiasticos prouehuntur. *Parif. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. cap. 8.*

CAP. III.

Cum priuata quadam gratia deligeretur ab Episcopo Nouatus, & vellet enim ordinare presbyterum, clerus vero omnis, & quamplurimi ex laicis prohiberent arcentes, non licere clericū fieri eum, qui in necessitate positus in lecto gratiam consecutus fit; Episcopus ab omnibus specialem gratiam poposcit, vt sibi de isto vno concederetur. *Corne. apud Eusеb. lib. 6. cap. 33.*

De seruis non ordinandis. Tit. XXVI.

CAP. I.

CAuendum est, ne homines seruilis conditionis promoueantur in clerum. *Vrban. ij. in syn. apud Melfiam. cap. 11.*

CAP. II.

Serui in clerum non ordinentur sine dominorum consensu; si quis vero dignus est, qualis Onesimus fuit, domino consentiente, & libertatem ei concedente, & extra domum suam emittente, in eum gradum ascendat. *Apost. cap. 82.*

CAP. III.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum, qui d. 54. cap. 21.

quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, & qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotij tamquam seruilis vilitas hunc honorem iure capiat, prouehuntur, &c. Ab his itaq. fratres charissimi, omnes vestrae prouinciae abstineant sacerdotes, & non tantum ab his, [c. 1. ead. dist.] sed & ab alijs etiam, qui originali, aut alicui condicioni obligati sunt, volumus temperari: nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. debet enim esse immunis ab alijs, qui diuinae militiae fuerit aggregandus, vt a castris dominicis, quibus nomen eius ascribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur. *Leo epist. 3. cap. 1. Tribur. cap. 29. Burchar. lib. 2. cap. 22. Iuo par. 6. cap. 64. decr. Anselm. lib. 7. c. 23. Tarrac. lib. 4. cap. 19.*

CAP. IV.

[d. 54. cap. generalis. 12.] Propemodum caussantur vniuersi passim seruos, & originarios dominorum iura, possessionumque fugientes sub religiosae conuersationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniuentibus quoque Praesulibus indifferenter admitti, quae modis omnibus est admouenda pernicies, ne per christiani nominis institutum, aut aliena peruadi, aut publica videatur, disciplina subuerti. Praecipue cum nec ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conueniat dignitatem, &c. Quisquis Episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum, qui monasteriis praeesse noscuntur, huiusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut deinceps, vel ecclesiasticae seruituti, vel religiosis congregationibus putauerint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturae testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione concessas, periculum se honoris proprij non ambigant, communionisque subituros. *Gelas. epist. 1. cap. 16. Iuo par. 6. cap. 100. & par. 16. cap. 47. decret. Caesar. lib. 9. cap. 18.*

CAP. V.

[d. 54. cap. 29.] Si seruus absente, vel nesciente domino Episcopo sciente, diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus: ipso in clericatus officio permanente, Episcopus eum domino duplici satisfactione compenset. Si vero Episcopus nescierit; qui testimonium perhibent, aut eum supplicauerint ordinari, simul redhibitioni teneantur obnoxij. *Aurel. cap. 8. al. 10. Vormat. cap. 40. Burch. lib. 2. cap. 24. Iuo par. 6. cap. 125. decret.*

CAP. VI.

Vt nullus seruilibus, coloniariisque conditionibus obligatus, iuxta statuta sedis Apostolicae, ad honores ecclesiasticos admittatur, nisi prius aut testimonio, aut per tabulas eum legitime constiterit absolutum. Quod si quis Episcoporum eius, qui ordinatur, condicionē sciens, transgredi per ordinationem indebitam fortasse voluerit, anni spatio missas facere non praesumat. *Aurel. iij. ca. 25.*

CAP. VII.

Seruum, qui libertatem a dominis proprijs non acceperit, aut etiam iam libertum nullus Episcoporum absque eius voluntate, cuius seruus est, & eum absoluisse dignoscitur, clericum audeat ordinare. Quod si quisquam fecerit, is, qui ordinatus est, a domino reuocetur, & ille collator ordinis, si sciens fecisse probatur, sex mensibus missas tantum facere nō praesumat. Si vero saecularium seruus esse * cognoscitur, [*conuincitur.] qui ordinatus est; benedictione seruata, honestum in ordine domino suo impendat obsequium. Quod si saecularis dominus amplius eum voluerit inclinare, vt sacro ordini inferre iniuriam videatur, duos seruos, sicut antiqui canones habēt, Episcopus, qui eum ordinauit, domino saeculari restituat, & Episcopus eum, quem ordinauit, ad ecclesiam suam reuocandi habeat potestatem. *Aurel. v. cap. 6.*

CAP. VIII.

De familijs ecclesiae constituere presbyteros, & diacones per parochias liceat: quos tamen vitae rectitudo, & probitas morum commendat. Ea tamen ratione, vt antea manumissi libertatem status sui percipiant, & denuo ad ecclesiasticos honores succedant. est enim irreligiosum obligatos existere seruituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem. *Tolet. iv. cap. 63.* [de seru. nō ord. cap. 3. Greg. ix. & cap. 4. eod. tit. in 1. coll.]

CAP. IX.

Qui ex familijs ecclesiae seruituri deuocantur in clerum, ab Episcopis suis libertatis, necesse est, vt praecipiant donum. Et si honestae vitae claruerint meritis, tunc demum maioribus fungantur officiis, &c. *Tolet. ix. c. 11. Iuo par. 6. cap. 373.* [d. 54. c. 4.]

CAP. X.

Secundum decreta sanctorum patrum praeiudicamus, & nos id acturos profitemur; vt nullum seruum Episcopus ordinare praesumat, antequam perfecta diretur ingenuitate: quia non debet vilis persona fungi sacerdotii dignitate. &c. *Triburien. cap. 29. refertur. Gregorius in decretis suis cap. 7.* [d. 54. cap. 23.]

CAP. XI.

Multos ex ecclesiastica familia nouimus, ad omnipotentis Dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi, in diuino seruitio valeant conuersari. Si festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incaute retinemus, illi inuenimur quaedam negare, qui dedit omnia. Vnde necesse est, vt ab humano seruitio liber recedat, qui diuini obsequii districtam subire appetit seruitutem. Sancta synodus dixit: Praefinita patrum statuta, inuiolabilem habeant firmitatem. *Tribur. cap. 29 Greg. in syno. cap. 5. lib. 4. cap. 88. vel epist. 44. & lib. 12. cap. 33. regist. Anselm. lib. 7. cap. 175. Tarraconen. lib. 4. cap. 21.*

CAP. XII.

Nullus seruorum, vel collibertorum, amodo clericus fiat, nisi prius libertatem de domi-

minis suis habuerit sub idoneis testibus. *Bituricen.cap.9.apud Lemouicen. act.2.*

C A P. X I I I.

Ne Episcopus seruos ordinet. *Bituricen.cap.11. vide tit. de filijs presbyt. non ordin. cap. Statutum est.*

C A P. X I V.

c.1. de filijs presbyt. Greg. ex. & in 1. coll. Vt filij presbyterorum, &c. ad sacros gradus non promoueantur, &c. Sed neque serui, nisi a dominis suis libertate donentur. *Pictauien.cap.8.*

C A P. X V.

Bonifacius constituit, ne seruus clericus fieret, nec obnoxius curiae, vel cuiuslibet rei. *Ex Pontif.*

Vide Gelas.epist.1.cap.3 & 5.tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur.cap.Si quis etiã Idem Gelas.cap.5.eod.tit.cap.Nec fas esse.Stephan.epist.1. ante fin. ibid.c. Quod consuluisti. Tolet.iv.cap.18.ibid.cap. Qui non promouentur. Gregor. ý. epist. 3.in princ.cap. Fratrem. Mart.Brac.cap. 36. tit sequentis de libertis non ordinandis cap.Si quis obligatus.

De libertis non ordinandis sine consensu patroni. Tit. XXVII.

C A P. I.

d.54 cap. Liberti prohibendum. Liberti, quorum patroni in saeculo fuerint ad clerum non promouebantur. *Eliber.cap.80.*

C A P. I I.

Dist 54. cap.7. Clericos, si obligati sint, vel pro aequatione, vel de genere alicuius domus, non ordinandos, nisi probatae vitae fuerint, & patroni consensus accesserit. *Tolet.3.cap.10. Mart.Brac. cap.46.*

C A P. I I I.

Libertos, quos sacerdotes, vel diaconos de ecclesia sibi commissa facere voluerint, actus ecclesiae prosequi iubemus. *Agathen. cap. 49. Iuo par.3.cap.161.decret.*

C A P. I V.

d.54.c.1. Quicumque libertatem a dominis suis ita percipiunt, vt nullum sibi in eis obsequium patronus retentet, isti, si sine crimine capitali sunt, ad clericatus ordinem libere suscipiantur, quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt, pro eo, quod adhuc patroni seruitute tenentur obnoxii; nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promouendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis serui. *Tolet.iv.cap.72. Burch.lib.2. cap.25. Iuo lib.3. tit.3.cap.5.panor. & par.6.cap.126.decret.*

C A P. V.

d.54.c.7. Si quis obligatus est tributo seruili; vel aliqua condicione, vel patrocinio cuiuslibet domus, non est ordinandus clericus, nisi probatae vitae fuerit, & patroni consensus accesserit. *Mart.Brac.cap.46.*

Vide Steph. epist. 1. ante fin. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur. cap. Quod consuluisti. Leo epist. 1. cap. 1. eod. tit. cap. Admittuntur. Greg. ý. epist. 3. in prin. eod. tit. cap. Fratrem. Bituric. cap. 9. tit de seruis non ordin. cap. Nullus seruorum. Bituricen. cap. 11. tit. de filijs presbyt. non ordinandis. cap. Statutum est.

De quibusdam non ordinandis propter varia crimina, aut propter alias caussas. Tit. XXVIII.

Vide lib.iv.tit. vij. quibus adde.

C A P. I.

Statuimus, vt nullus omnino post votum religionis, post factam in aliquo religioso loco professionem ad physicam, leges ve mundanas legendas permittatur exire; si vero exierit, & ad claustrum suum in duorum mensium spatium non redierit, sicut excommunicatus ab omnibus euitetur, &c. & nisi ex misericordia fortasse Apostolicae sedis, totius spem promotionis amittat. *Alex. iy. in conc. Turon cap.8.* Ne clerici, vel mona. c.3. Greg. ix. ex. tit. in 1. coll.

C A P. I I.

Qui duas vxores duxit, vel fratris filiam, clericus esse non potest. *Apost. cap. 19.*

C A P. I I I.

Comperimus horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione submota, non solum de factis atrocibus necessariam paenitendinem non habere, sed nec aliqua correctione penitus succedente ad diuinum ministerium, honoremque contendere, &c. cum & Apostolus clamet: Nemini cito manus imponendas, &c. Huiusmodi, etiam si forte subrepserint, detectos oportere repelli. *Gelas. epist. 1. cap. 20.* 1. Tim. 5

C A P. I V.

Hi, qui post sanctam religionis professionẽ apostatant, & ad saeculum redeunt, &c. ad clericatus officium non admittantur, &c. *Arelat. ý. cap. 25.*

C A P. V.

Magnus Episcopus Astyagen. dixit, Quid dilectioni vestrae videtur? Procuratores, & actores, etiam per se tutores pupillorum si debeant ordinaei? Gratus Episcopus dixit: Si post deposita vniuersa, & reddita ratiocinia, actus vitae ipsorum fuerint probati in omnibus, debent, & cum laude cleri, si postulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur. *Carth. cap. 8. Burch. lib. 2. cap. 36. Iuo par. 6. cap. 137 decret.* d.54 c. 3. de obliga. ad ratio. c. vn Gregor ix. & in 1. col.

C A P. V I.

Si clerici, vel diaconi noluerint obedire Episcopis,

scopis eos ad maiores honores promouentibus, nec eo quidem gradu fruantur, quem noluerunt relinquere. *Carthag.c.31.G.*

CAP. VII.

Episcopi, diaconi, & presbyteri non ordinentur, antequam omnes, qui in domo eorum sunt, christiani orthodoxi fiant. *Carthag.c.36. G. Carthag.iij.c.18.L. Afri.c.3.L.*

CAP. VIII.

Dist.46.c.7. Clericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoueatur. *Carthag. iv.cap.54. Burch.lib.2.cap.16. Iuo par.6. cap. 35. decre.*

CAP. IX.

Dist. 46. ab aiens fratres.c.4. Episcopus accusatores fratrum excommunicet. & si emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum. *Carthag.iv. c. 55. Caesar.lib.4.c.112.*

CAP. X.

Dist. 46. c.8. Seditionarios numquam ordinandos clericos, sicut nec vsurarios, nec iniuriarum suarum vltores. *Carthag. iv. cap. 67. Agathen. 69. Burchar.lib.2. cap. 17. Iuo par.6. cap. 36. decret.*

CAP. XI.

Dist. 50. de his.c.36. Ad officia potiora non prouehuntur, qui altario ministrant, & humano sanguine, etiam hostili non abstinent. *Ilerd.c.1.*

CAP. XII.

Qui contra canonum statuta ordinati sunt, nullo tempore promoueantur. *Ilerd.c.12.*

Vide Stepha. epist.1.ante fin. tit. Quales debent esse, qui sacris initiantur. cap. Quod consuluisti.

Qui baptizati, aut nati sunt in prouincijs remotis non facile ordinentur. Tit. XXIX.

CAP. I.

Dist. 98. nullus.c.1. Constituit Siluester nulla ratione transmarinum hominem penes nos in clericatus gradu suscipi, nisi quinque Episcoporum designatus sit chirographis. *Siluest. in epitom. conci. Roma. in fin. Ansel.lib.7.cap.19. Tarrac. lib.3.cap.39.*

CAP. II.

Dist. 98. c.2. Transmarinos homines in clericatus honore nolite suscipere, nisi quinque, aut eo amplius Episcoporum chirographis sint designati, quia multa per subreptionem solent euenire. & ideo haec summopere sunt cauenda. *Anastas. epist. 1. cap. 2. Iuo lib. 3. tit. 5. cap. 22. panor. Ansel lib.7.cap.12.al.22.in addit. Tarracon.lib.3.c.40.*

CAP. III.

Bonifacio dedimus in mandatis, vt Afros passim ad ecclesiasticos ordines praetendentes nulla ratione suscipiat. *Gregor. ij. epist. 3. in princ.*

CAP. IV.

Omnes, qui peregre fuerint baptizati, eo quod eorum minime sit cognita vita, placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs. *Eliber. cap.24. Iuo par.6.c.352. decre.* *Dist 98. c.vlt.*

Vide Gregor. lib.2. epist. 25. tit. Quales debeant esse, qui ordinantur. cap. praecipimus & Greg.y cap fratrem.

Non ordinentur, qui vxores habent, nisi castitatem se seruare promiserint. Tit.XXX.

Vide lib.iv. tit.xxxvij. lib.vi. tit. xxix. lib.vij.tit.xvij. quibus adde.

CAP. I.

Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in coniugij vinculo constitutum, nisi fuerit promissa conuersio. *Arel.ij.cap.2.* *Dist. 28. cap 6.*

CAP. II.

Si coniugati iuuenes consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, vt sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur. *Agathen.cap.16.Iuo par.5. cap.365.decr.* *Dist. 77. Episcopus cap.6.*

Ne quisquam per simoniam conferat, aut suscipiat ordines, & de ordinatis a simoniacis. Tit. XXXI.

Vide lib.iv. tit.lij. & lib.vi. tit.xlvij. & xlviij. lib.viij.tit.xxxvi.

CAP. I.

Quicumque sane cupiditate parentum, cum adhuc paruuli essent, ecclesias, vel ecclesiarum *partes per pecunias adepti sunt; postquam eas omnino dimiserint, si canonice in eis viuere voluerint, pro magna misericordia ibidem eos esse concedimus: neque pro hoc facto a sacris ordinibus illos remouemus, si alias digni * inueniantur. *Vrban.ij.in conc. Placent.cap.5.al.in conc.Claromontis. Caesar. lib.4.cap.33.* 1.q.5.c.1 * benefi-cia * inueni-untur.

CAP. II.

Illi vero, qui per se ipsos cum iam maioris essent aetatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, si in alijs ecclesijs viuere canonice voluerint, seruatis proprijs ordinibus pro magna misericordia ibi eos ministrare permittimus. Quod si ad alias *fortassis transferri non *potuerint, & in eisdem canonice viuere promiserint: minoribus ordinibus contenti ad sacros ordines non * ascendant, salua tamen in omni- *fortasse *poterit *accedat

omnibus Apostolicae sedis auctoritate. *Vrba. ij. in conc. Placent. cap. 6. al. in concil. Clarimontis.*

CAP. III.

Ibid. Si qui tamen ante emptionem catholice ordinati sunt, cum ea, quae emerunt, dimiserint, & vitam canonicam egerint, in suis gradibus permittantur, nisi forte * huiusmodi ecclesia sit, vt ibi primum locum debeant obtinere. *Vrba. ij. in conc. Placent. cap. 7. al. in conc. Clarimontis.*

* eiusmodi

CAP. IV.

Ibid. Primum enim, vel singularem, vel praepositurae, vel officij locum in emptis ecclesijs eos habere non patimur. *Vrba. ij. in conc. Placenti. c. 8. al. in conc. Clarimontis.*

CAP. V.

1. q. 1. c. 10 Sanctorum patrum exempla sequentes, & officij nostri debito innouantes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoueri, auctoritate sedis Apostolicae modis omnibus prohibemus. Si quis vero in ecclesia ordinationem, vel promotionem taliter adquisierit, adquisita prorsus careat dignitate. *Callist. ij. in conc. Roma. c. 1.*

CAP. VI.

1. q. 1. c. 110. Nulla sit in ordinatione venalitas; potentia, vel supplicatio personarum, nihil aduersus haec, quae prohibemus, obtineat. nam proculdubio Deus offenditur, si ad sacros ordines quisquam non ex merito, sed ex fauore, quod absit, aut ex venalitate prouehitur. *Greg. lib. 2. indict. 11. epist. 47. Columbo Episc. Ansel. lib. 7. c. 39. vel 46.*

CAP. VII.

1. q. 1. c. 119. Eorum, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam, moresq. discutite, & vt dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum. Ante omnia autem cautos vos esse oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas, ne, quod absit, & ordinatis, & ordinantibus periculum maius immineat. Si quando igitur de his tractari necesse est, graues, expertosq. viros * consilijs vestris adhibite participes, & cum eis communi de hoc deliberatione pensate. *Grego. lib. 2. indict. 11. epist. 48. Adeodato Episcopo.*

* consilii vestri

CAP. VIII.

1. q. 3. c. 7. Euphemium, & Thomam, qui pro deferenda accusatione sacros ordines acceperunt, eisdem priuatos ordinibus esse, atque ita sicut sunt depositi, volumus permanere. *Greg. lib. 4. ep. 50. seu cap. 94. ad Ioannem Corinth. Episcop. Ansel. lib. 8. c. 36.*

CAP. IX.

1. q. 1. c. 116. De ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. oportet ergo, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quorumdam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci. *Greg. lib. 4. epist. 55. seu c. 99. Anselm. lib. 6. c. 82. al. 90.*

CAP. X.

Quibusdam narrantibus agnoui, quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex euangelio, quid Redemptor noster per semetipsum fecerit; quia ingressus in templum cathedras vendentiũ columbas euertit. columbas quippe vendere est, de sancto Spiritu, quem sibi consubstantialem Deus omnipotens per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporalem percipere. Ex quo, vt praedixi, innuitur, quid sequatur: quia qui in templo Dei columbas vendere praesumpserunt, eorum Dei iudicio cathedrae ceciderunt; qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. nam ipse quoque, qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratior est alijs vendere, quod emit. Et vbi est, quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date. Et cum primum contra sanctam ecclesiam simoniaca haeresis sit exorta; cur non perpenditur, cur non videtur; quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit, vt haereticus fiat? Ideoq. hortamur, vt nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur; sed neque gratia alicuius, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promouere; nisi eum, quem vitae, & actionis qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit. nam si aliter factum denuo senserimus; districta, & canonica illud noueritis vltione compesci. *Greg. lib. 4. epist. 56. seu c. 100. & epist. 51. & 55. & lib. 5. epist. 7. Burch. lib. 1. c. 21. Iuo par. 5. c. 108. decre.*

1. q. 1. c. 117.

Matt. 21.

Matt. 10.

CAP. XI.

Ego & vestrae dilectioni prouidens, & meae animae omnipotentis Dei iudicium pertimescens, eiusdem Maximi caussam subtiliter exquiri desidero; si nullus criminibus pressus, quae sacro ordini contradicunt; si non per simoniacam haeresim, id est, praemia quibusdã se eligentibus praebendo, ad sacerdotale pertingere officiũ conatur. tunc enim liber pro vobis apud Dominum intercessor erit; si non obligatus de suis, ad locum intercessionis venerit. *Greg. lib. 5. epist. 26. Ansel. lib. 6. c. 76.* 1. q. 6. c. 2.

CAP. XII.

Vehementi taedio maeroris afficimur, si in ecclesiasticis officijs quemquam habeat locum pecunia; & fiat saeculare, quod sacrum est. [Quicũq. ergo hoc pretij studet datione mercari, dum non officium, sed nomen attendit, sacerdos non esse, sed dici tantummodo concupiscit. &c. [Sicut autem is, qui inuitatus renuit, quaesitus refugit, est sacris altaribus admouendus; sic qui vltro ambit, vel importune se ingerit, est proculdubio repellendus. 1. q. 1. c. 2. 1. q. 6. c. 3.

Nam

Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius ad profunda descendat? Itaque, frater carissime, si in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consensus, pura praeferatur electio, vt ad summa sacerdotij non suffragio venditorum prouectus, sed Dei credatur esse iudicio. &c. Cum liqueat hanc haeresim ante omnes radice pestifera surrepsisse, atque in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur? quia [benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, vt fiat haereticus promouetur. Vnde etiam illud certum est, quia & si monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quae pro sacris ordinibus datur, construatur, mercedi non proficit, &c. Nimis ergo declinandum est, sub obtentu eleemosynae peccata simoniacae haeresis perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere; aliud propter eleemosynas peccata committere. *Greg. in epist. ad Syagrium Augustudunens. Episc. & ad Aetherium Lugdunen. Episcop. lib. 7. regist. epist. 110. al. 108. cap. 1. Iuo lib. 2. tit. 15. c. 5. panor. & par. 5. c. 112. Ansel. lib. 5. c. 31.*

1.q.1.c.4. [margin, beside "perditur? quia"]

1.q.1. non est. c. 27. [margin, beside "est, quia & si monasteria"]

CAP. XIII.

Omnino execrabile, & esse grauissimum detestamur, quod illic sacri ordines per simoniacam haeresim, quae prima cōtra ecclesiam orta, & districta, damnata maledictione est, conferantur. Hinc ergo agitur, vt sacerdotij dignitas in despectu, & sanctus sit honor in crimine. Perit vtique reuerentia, adimitur disciplina; quia qui culpas debuit emendare, committit, & nefaria ambitione honorabilis sacerdotij ducitur in deprauatione censura. Nam quis denuo veneretur, quod venditur? aut quis non vile esse putet, quod emitur? Vnde valde contristor, quia dum Spiritum sanctum, quem per manus impositionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere despiciunt, sed praemijs assequuntur; sacerdotium illic subsistere diu non arbitror, &c. Petimus, vt synodum fieri vestra iussio constituat, vbi sub districti anathematis interpositione debeat interdici; ne vllus ex laico habitu subito ad Episcopatus audeat gradum accedere, neque pro ecclesiasticis ordinibus quilibet quidquam dare, vel sit ausus accipere. *Gregor. ad Brunichild. Reginam. lib. 7. epist. 113. al. 111.*

CAP. XIV.

1.q.1.c. 28. Fertur simoniaca haeresis, quae prima contra Dei ecclesiam diabolica plantatione subrepsit, & in ipso ortu suo, zelo Apostolicae
Act. 4. vltionis percussa, atque damnata est, in regni vestri finibus dominari; cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum non habet, beato Iacobo
Iacob. 2. attestante, qui ait: Fides sine operibus mortua est. Quae enim opera esse valeat sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per praemium, &c. Hinc igitur non solum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam excellentiae vestrae regnum, Episcoporum culpa, quorum magis intercessionibus iuuari debuerat, praegrauatur. si enim dignus sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed praemiorum copia suffragatur; restat, vt nihil sibi in ecclesiasticis honoribus grauitas, nihil defendat industria; sed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in locum vltoris, is, qui fortasse fuerat vlciscendus, adducitur; atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius indicantur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis se hostilibus feriendum exponit? aut qualem de se fructum producturus est, cuius graui pestis radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis fore calamitas, vbi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei magis in se iracundiam prouocant, quam per semetipsos populis placare debuerant. *Gregor. lib. 7. epist. 114. al. 112. Theodorico & Theodoberto Regib. Franco. Iuo par. 5. cap. 111. Anselm. lib. 6. cap. 71. vel 73. Tarracon. lib. 3. cap. 19.*

CAP. XV.

Episcopum, qui per praemia ordinatus fuerit, statuimus remouendum. *Aurel. v. c. 10.*

CAP. XVI.

Reperiuntur quamplurimi negotio muneris periti mercari velle gratiam Spiritus sancti, dum vile praemium donant, vt Pontificalis ordinis sublime culmen accipiant, obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: Pecunia tua tecum sit in perditione, quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri, &c. Quicumque deinceps propter accipiendam sacerdotij dignitatem, quodlibet praemium fuerit detectus obtulisse: ex eodem tempore se nouerit anathematis opprobrio condemnatum, atque a participatione Christi corporis & sanguinis alienum, &c. Si aliquis exstiterit, qui eum accuset, is suscepto honoris gradu priuetur, & in monasterio sub perenni paenitentia religetur. Munerum acceptores, si clerici fuerint, honoris amissione mulctentur; laici anathemate perpetuo condemnētur. *Tolet. viij. cap. 3. Ansel. lib. 6. c. 78. Iuo par. 5. cap. 83. decre.*

1.q.1.c.7. [margin, beside "Reperiuntur quamplurimi"]

Act. 8. [margin, beside "Pecunia tua"]

CAP. XVII.

Nullus Episcopus, neque presbyter, vel Abbas, seu diaconus per praemium ad sacrum ordinem penitus accedat. *Cabilon. c. 16.*

CAP. XVIII.

Cum quisque Pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, sacramenti exactione astringatur, quod pro conferenda sibi consecratione honoris nulli personae cuiuslibet praemij collationem,

vel aliquando dedisset, vel dare procuret in futurum, sicq. mundus consecrationem accipiat, aut publicato hoc scelere manifeste denudatus coram ecclesia; & ad honorem quem mercari voluerit, non accedat. Quos autem post praelationem per praemium ordinatos fuisse, patuit, sub definitis paenitentiae legibus, vt vere simoniacos ab ecclesia separandos, id est, vt duorum annorum spatio exilio relegati, & digna satisfactione, vel excommunicationis sententia coërciti, honoris gradum, quem praemijs emerant, lacrymis conquirere, & reparare intendant. Vnde si digna eos satisfactio paenitentiae commendauerit, peracto indicto paenitentiae tempore, non tantum communioni, sed & loco, & totius ordinis officijs, a quibus separati fuerant, restaurandi sunt. *Tolet. xi. cap. 9. Iuo par. 5. c. 127. decr.*

CAP. XIX.

Monemus, vt quandocumque Deo dispensante quilibet Episcopus ad Dominum migrauerit, submota funditus peste simoniacae haereseos, sine dilatione iuxta auctoritatem canonicam sedes vacans Episcopum a vobis regulariter designatum, & gratia sancti Spiritus consecratum accipiat. *Concilium habitum in Theodonis villa, apud synod. Melden. cap. 8.*

CAP. XX.

Episcopi de sacris ordinibus munus non accipiant, nec aliquis loco eorum, neque aliquis de subiectis eorum, sicut pro scribendis nominibus ordinandorum solebant scriptores pretium accipere. *Bituricen. c. 3. apud syno. Lemoui. act. 2.*

De his, qui magnis sceleribus obstricti ordines susceperunt. Tit. XXXII.

CAP. I.

SI qui presbyteri sine examine sunt prouecti, vel cum discuterentur, peccata sua confessi sunt, & homines contra canones commoti, manus confessis imponere tentauerunt, tales regula non admittit; quia quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. *Nicaen. c. 9. Burch. lib. 2. c. 13. Ansel. lib. 8. c. 13. Iuo par. 6. c. 33. decr.*

CAP. II.

Quicumq. de lapsis ad ordinem cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem, hoc ecclesiasticae non praeiudicat regulae: cogniti namque deponuntur. *Nicaen. c. 10.*

CAP. III.

Comperimus horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione submota, non solum de factis atrocibus paenitudinem non habere, sed nec aliqua correctione penitus non succedente, ad diuinum ministerium, honoremq. contendere: nonnullos autem etiam in ipsis ordinibus constitutos, grauibus delinquentes facinoribus non repelli, cum & Apostolus clamet, nemini cito manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis, & maiorum veneranda constituta pronuntient, huiusmodi, etiam si forte subrepserint, tam qui ante peccauerunt, detectos oportere repelli, quam sacrae professionis oblitos, praeuaricatores sancti propositi procul dubio submouendos. *Gelas. epist. 1. cap. 20.* 1. Tim. 5.

CAP. IV.

Si quis forsitan cum leui culpa ad sacerdotium venit, pro culpa paenitentia indici debet, & tamen ordo seruari. *Greg. lib. 2. epist. 32. Ioanni Episc. Rauen. Iuo par. 6. c. 82. Ansel. lib. 7. c. 92. al. 104.* Dist. 81. cap. 1.

CAP. V.

Qui semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps iam depositus erit, nullumq; gradum sacerdotij poterit adipisci: sed sufficiat ei lamentationibus, fletibusq. assiduis, quo ad vsque adiuxerit, in eadem paenitentia perdurare, vt commissum delictum diuina gratia extinguere valeat. *Mart. epistula vnica. in med. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 9. panor.* Dist. 50. cap. 2.

CAP. VI.

Si quos presbyteros, qui de laicis promoti fuerint, & antea criminalibus causis obnoxii, caelantes peccatum suum, ordinati sunt, postmodum vero manifestata est eorum iniqua actio, hos sacerdotali habitu priuatos paenitentiae submitte: non enim odit Deus peccantem, & confitentem; sed peccantem & negantem. *Zachar. epist. 5. ad Bonifatium Episcop. ante fin.*

CAP. VII.

Presbyter, si praeoccupatus corporali peccato proueharur, & confessus fuerit de se, quod ante ordinationem deliquerit, non offerat manens in reliquis officijs propter studium bonum. nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impositionem posse dimitti. Quod si de se non fuerit ipse confessus, & argui manifeste nequiuerit, potestatis suae iudicio relinquatur. *Neocaesari cap. 9. Mart. Bracar. cap. 25. Raban. de paenit. c. 1. Burch. lib. 2. c. 49. Iuo lib. 3. tit. 11. c. 19. pando. & par. 6. cap. 130. decre.* 15. q. 8. c. 1.

CAP. VIII.

Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerij subtrahatur. *Neocaesari cap. 10. Mart. Brac. vbi supra.* eod. c. 1.

CAP. IX.

Si quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima paeni-

paenitentia, post triennium accipere communionem. si alius detexerit, post quinquennium acta paenitentia accipere communionem laicam debere. *Eliber.c.76.*

CAP. X.

Quicumque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyteri, vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, ab ordinationibus submouendos, reos scilicet, vel veri confessione, vel mendacio falsitatis, &c. *Valenti.Gall.c.4. Tolet.x.in fin.*

CAP. XI.

15.q.8.c.4. Si quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & post ordinationem peccatum confessus fuerit, quod ante errauerit, non offerat; sed tantum pro religione nomen presbyteri portet. si autem non ipse confessus, sed ab alio publice fuerit conuictus; nec hoc ipsum habeat potestatem, vt nomen presbyteri portet. Similiter & de diaconibus obseruandum est, vt si ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiant. *Mart. Bracar.c.25. Neocaes. c.9. Raban.c.1.de paenit. Burcha.lib.2.cap.48. Iuo lib.3.tit.11.cap.18.panor. & par.6.c.149. decret.*

Vide Stepha. epist.1.ante fin. tit. Quales debent esse qui sacris initiantur. cap. Quod consuluisti.

Prohibeantur a ministerio sacrorum ordinum, qui post ipsos ordines susceptos grauia crimina susceperunt. Tit. XXXIII.

Vide lib.vi. tit.lvi.

CAP. I.

SI quos tua fraternitas repererit Episcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones, vel statuta Patrum excessisse, id est, in adulterio, vel si plures vxores habuerunt, aut si sanguinem Christianorum, siue paganorum effuderunt, vel etiam alijs capitulis, vel canonibus obuiasse repererit, nulla ratione Apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi; quia tales a suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes, & peiores saecularibus esse noscuntur, qui neque a fornicationibus, neque a nefarijs matrimonijs abstinent, neque ab hominũ sanguinis effusione manus seruant innoxias. *Zachar.epist.6.ad Bonif.Episcopum.*

CAP. II.

Dist.50.c.32.presbyteros. Presbyteri, qui immolarunt, & postea reuersi sunt ad certamina pro religione peragenda, si non artificio quodam, vt praeparent, & persuadeant se tormentis subiectos fuisse; hi honoris quidem cathedram teneant, sed neque offerant, neque concionentur, neque ministrent in sacris ministerijs. *Ancyr.c.1. Burch. lib.5. cap.40. Iuo par.2.cap.49.decr.*

CAP. III.

Si diaconi eodem modo sacrificarunt, & rursus ad certamen redierunt, honorem quidem habeant, sed cessent ab omni sacro ministerio; panem, & calicem non ferant, neque praedicẽt. Si vero aliqui Episcopi videant labores, & humilitatem, & tranquillitatem eorũ, & velint plus eis dare, aut auferre, habeant potestatem. *Ancyr. cap.2. Burch. lib.5.cap.41. Iuo par.2. cap.50.decr.* d.c.32.p.1.

CAP. IV.

Si presbyteri, vel diaconi ob aliquod crimen conuicti a ministerio amoueantur, non imponantur eis manus. *Carthag. cap.27. G. Carthag.v. cap.11. L. Raban. c.1. de paenit. Capitul.lib.5.c.66.Burch.lib.19.c.72. Iuo par.15.c.85.decr.* Dist.50.c.65.confirmandum.

CAP. V.

Si laici vxor adulterium commisisse probatur, ipse ad ministerium ecclesiasticum accedere non potest. Si post ordinationem illa adulterauit, debet iste eam dimittere: si nolit, ministerio suscepto vti non potest. *Neocaes. c.8.Mart.Brac.c.28.* Dist.34.cap.12.

CAP. VI.

Necantibus partus cõceptos, vel editos post septem annos communio tribuatur: semper tamen fletibus, & humilitati insistant. Si clerici fuerint, officium eis ministrandi recuperare nõ liceat, attamen in choro psallentium a tempore receptae communionis intersint. *Ilerd.c.2. Ansel.lib.11.c.51.*

Nemo suscipiat bis eundem ordinem. Tit. XXXIV.

CAP. I.

REordinationes, & rebaptizationes, & sedium mutationes sancti Patres in Africano concilio congregati omnimodis interdixerunt, secuti & nos interdicimus. *Syn. Rauen. sub* Ioan.ix. *par.*1.*c.*5.

CAP. II.

Episcopus, presbyter, diaconus alteram ordinationem accipiens deponatur cum ordinante: nisi constiterit ab haereticis fuisse ordinatum. &c. *Apost.c.68.*

CAP III.

Sicut baptizatus semel iterum baptizari nõ debet; ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari. *Greg.lib.2.indict.10. epist.32. Ioanni Episc.Rauennat. Iuo lib.3.tit.7. c.1.panor. & par.6.c.82. decr. Ansel.lib.7.c.92. al.104.* Dist.68.c.1.

CAP. IV.

In synodo Capuae statutum est, vt reordinationes non fiant. *Carthag. c.49. G. Carthag. iij. c.38.L. Afri.c.15. L. Iuo lib.1. tit.2.c.76. panor. & par.1.c.152.decr. Caesar.lib.12.c.61.* De consecr.d.4.non licet.107.

De ordinatis ab excommunicatis, vel depositis. Tit. XXXV.

Vide lib.xi.tit.xx. quibus adde.

CAP. I.

Ordinationes illorum, qui ab excommunicatis sunt ordinati, sanctorum patrum sequentes vestigia, irritas fieri censemus. *Greg. vij. in conc. Rom. anni 5.*

CAP. II.

9.q.1.c.1. Nos consecrationem nullo modo dicere possumus, quae ab excommunicatis hominibus est celebrata. *Greg. Maximo Praesumptori lib. 3. epist. 20. Iuo par. 5. c. 134. decr.*

CAP. III.

Rhemorum Metropolitanus Episcopus venerabilis Hincmarus ostendit, non paucos a decessore suo Ebbone, postquam canonice depositus fuisset, nec vero canonice restitutus, irrationabiliter ordinatos, &c. Serie igitur depositionis memorati Ebbonis plenissime prolata, multis Metropolitanis, pluribusq. alijs Episcopis, qui auctores fuerunt, recitatis, restitutionis autem illius paucis admodum, & aliarum regionum praesulibus nominatim expressis, claruit praefatum Ebbonem Episcopale officium illicite repetisse; quosque gradibus ecclesiasticis aestimatus fuerit promouisse, damnationi potius obnoxios effecisse. &c. *In synodo apud S. Medard. in princ.*

CAP. IV.

Surgens Emmu Nouiomagensis Episcopus prouexit rotulum auctoritatem canonicam, & Apostolicam continentem; quod qui ab ipso *(Ebbone deposito)* voluerant, & visi fuerant ordinari in gradus ecclesiasticos ab eodem, quod idem non habuit, nemo eorum accipere potuit. damnationem vtique, quam habuit, per prauam manus impositionem eis dedit. quia qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, vt Innocentius Papa dicit, inueniri non potest. Et sic quinta actione canonica, & Apostolica auctoritate inuentum, & decretum est a sacratissima synodo; vt quidquid in ordinationibus ecclesiasticis idem Ebbo post damnationem suam egerat, secundum traditionem Apostolicae sedis, vt in gestis Pontificū legitur: praeter sacrum baptisma, quod in nomine sanctae Trinitatis perfectum est, irritum, & vacuum habeatur: & ordinati ab eo, in quacumque terrarum parte profugi agentur, vel vagati sunt; quia diuinum iudicium effugere nullatenus possunt, Spiritus sancti iudicio ecclesiasticis gradibus priuati perpetuo habeantur. *In synodo S. Medardi in caussa Hincmari post med. sed Nicol. ep. 47. & seq. gesta in hac synodo rescit, & hos vt iniuste depositos restituit.*

De ordinatis ab haereticis, & schismaticis. Tit. XXXVI.

Vide lib. xi. tit. xx. quibus adde.

CAP. I.

Episcopus vnus *(a Nouato ordinatus)* peccatum flebiliter lamentatus, & idem aperte confessus ad ecclesiam reuenit: quem, populo vniuerso pro eo rogante, tandem vt laicum in communionem recipimus: atque alios, qui in reliquorum duorum Episcoporum loca, qui eum creassent, misimus, &c. *Cornel. epist. 3. ad Fabium Antioch. apud Euseb. lib. 6. cap. 35.*

CAP. II.

Arianos, caeterasq. huiusmodi pestes. quia eorum laicos cōuersos ad Dominum, sub imagine paenitentiae, ac sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem suscepimus, non videtur, clericos eorum cum sacerdotij, aut ministerij cuiuspiam suscipi debere dignitate, &c. quoniam cum a catholica fide eorum auctores desciscerēt, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt. nec dare eius plenitudinem possunt, quae maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suae perfidiam potius, quam per fidem, dixerim, perdiderunt. Quomodo fieri potest, vt eorum prophanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, vt dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam, cum paenitentiae imagine recipiamus? &c. *Inno. ep. 18. ad fi. Alex. Episc. Iuo lib. 3. tit. 10. cap. 2. panor. Ansel. lib. 9. c. 58. Caesaraug. lib. 13. c. 50. Tarracon lib. 1. c. 23.* 1.q.1.c.73 *Ead. q. c. 17. qui perfectionem.*

CAP. III.

Adiungimus consensu, & auctoritate communi, vt etiam si qui presbyteri, aut diaconi, qui vel in ecclesia catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi, ac rebelles contra ecclesiam steterint: vel apud haereticos a pseudoepiscopis, & Antichristis contra Christi dispositionem, profana ordinatione promoti sunt, & contra altare vnum, atque diuinum sacrificia foris falsa, ac sacrilega offerre conati sunt: eos quoque hac conditione suscipi, cum reuertuntur, vt communicent laici, & satis habeant, quod admittuntur ad pacem, qui hostes pacis extiterint: nec debere eos reuertentes, ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellauerint. &c. *Cyprian. ad Stephanum lib. 2. epist. 11.*

De quibusdam, qui ordines suscipere nō prohibentur. Tit. XXXVII.

Vide lib. viij. tit. xvi.

Mona-

Monachi ascendere possunt ad sacros ordines, si Episcopus, & Abbas consensum praebeant. Tit. XXXVIII.

Vide lib. ix. tit. xxvij.

De rebus, quas promittere debent, qui ordinantur. Tit. XXXIX.

CAP. I.

d.23.c.6. VNusquisque qui ad ecclesiasticos gradus est accessurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti sui annotatione promittat, vt fidem catholicam sincera cordis deuotione custodiens, iuste, & pie viuere debeat; & vt in nullis operibus suis, canonicis regulis contradicat, atque vt debitum per omnia honorem, atque obsequii reuerentiam praeeminenti sibi vnusquisque dependat. iuxta illud B. Papae Leonis edictum. [Qui se scit aliquibus esse praepositum, non moleste ferat, aliquem sibi esse praelatum; sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat. Poena tamē iuxta ecclesiasticae consuetudinis morem, & placitis talium inferenda, & ab his, qui transgressores fuerint, persoluenda est. *Tolet. xi. cap. 10. Leo epistul. 82. in fin. ad Anastas. Thessalon. Episcopum. Anselm. lib. 7. cap. 88.*

2. q. 7. qui se c. 12. & 14. Qui scit.

CAP. II.

Dictum est de quibusdam fratribus, qui eos, quos ordinaturi sunt, iurare cogant, quod digni sunt, & contra canones non sint facturi, & obedientes sint Episcopo, qui eos ordinant, & ecclesiae, in qua ordinātur. Quod iuramentum, quia periculosum est, omnes vna inhibendum statuimus. *Cabilon. sub Carolo. cap. 13.*

De Tonsura. Tit. XL.

Vide lib. iv. tit. xxvij. lib. vi. tit. xxxvij. lib. vij. tit. xi. quibus adde.

CAP. I.

d.69. c. 1. QVoniam videmus nonnullos a pueris cleri tonsuram accipientes, nondum accepta Episcopi manuum impositione, & in congregatione in suggestu legentes, & id non canonice facientes; hoc a praesenti canone non fieri permittimus: hoc ipsum autem etiam in monacho seruari. *Nicaen. ij. cap. 14. Iuo par. 3 cap. 376.*

CAP. II.

In Armenia nonnulli cantores, & lectores sine tonsura ordinantur, &c. Nemo in ambone diuinos sermones populo canat, nisi sacra tonsura vtatur, & benedictionem a suo pastore legitime acceperit. *Trull. cap. 33.*

Ne quisquam, qui vxorem habet, sacris initietur, nisi ipse, & vxor, promiserint castitatem. Tit. XLI.

CAP. I.

ASsumi aliquem ad sacerdotium non posse in vinculo coniugii constitutum, nisi fuerit promissa conuersio. *Arel. ii. cap. 2.* d. 28. c. 6.

CAP. II.

Placuit, vt diacones si vel integri, vel casti sint, & continentis vitae, etiam si vxores habeant, in ministerio constituantur, ita tamen, vt si quis etiam ante interdictum, quod per priores ante nos Episcopos constitutum est, incontinenter cum vxoribus vixerunt, presbyterii honore non cumulentur, &c. *Tolet. c. 1. Iuo lib. 3. tit. 8. cap. 5. panor.*

CAP. III.

Si coniugati iuuenes consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, vt sequestrato mansionis cubiculo, religione praemissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur. *Agath. c. 16. Iuo par. 3. c. 365. decret.* c. 77 Episcopus. c. 6

CAP. IV.

Non ordinentur diacones coniugati, nisi qui prius, conuersionis proposito, * confessi fuerint castitatem. *Arauf. cap. 22.* d. 28. c. 7. praeterea * professi

Communia de ordinandis. Tit. XLII.

CAP. I.

SEcundum traditas formas per singulas prouincias, ac regiones, & vrbes in ecclesiasticis promotionibus, & consecrationibus illa, quae indicia, & signa sunt ordinis, quae vnicuique in esse videntur, retineri decernimus. *Synod. viij. gener. CP. sub Hadria. ij. cap. 27.*

CAP. II.

Qui parochialem habet ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deseruiat in ordine, quem ipsius ecclesiae cura requirit. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 32.* de praeb. c. 30 Gregor. ix. c. 6. eod. tit. in 4. coll.

CAP. III.

Episcopi in baptismalibus plebibus, vt certe proprijs, diligenter curam habere debent, & cum eis presbyteros necessitas occurrerit ordinandi, vt reuerentius obseruentur, conuenit ibidem habitantium sibi adhibere consensum. *Syn. Rom. sub Eug. ij. & Leone iv. cap. 8.*

CAP. IV.

In * ordinandis clericis modus discretionis teneatur, videlicet ne plures admittantur, quam facultas rerum eis canonice attributa sufficere possit. *Syn. Rom. sub Eug. ij. & Leone iv. cap. 9.* de instit. c. 2. in 2. coll. * congregandis

CAP.

CAP. V.

Omnis clericus ad eumdem titulum, ad quem primum ordinatus est, semper ordinetur. *Vrba.ii.in synod.Claramon.cap.13.*

CAP. VI.

Eos, qui religiositatis speciem simulantes Dominici corporis, & sanguinis sacramentum, baptisma puerorum; sacerdotium, & ceteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnant foedera nuptiarum, tamquam haereticos ab ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per potestates exteras coërceri praecipimus. Defensores quoque ipsorum eiusdem damnationis vinculo innodamus. *Innocen. ii. in synod. Rom.cap.17.*

CAP. VII.

25.q.1.c. 12.dist 19 c.1.si Romanor p. Quibus. Omnia decretalia constituta tam beatae recordationis Innocentij, quam omnium praedecessorum nostrorum, quae de ecclesiasticis ordinibus, & canonum ordinata sunt disciplinis, ita vestram dilectionem custodire debere mandamus, vt si quis illa contempserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. *Leo epist.1.cap.5.ad Episcopos per Campaniam, &c. Iuo par.5.cap.33.decret. Anselm.lib.4.cap.47. Caesaraugust. lib.1. cap.32. Tarraconen. lib. 3.cap.60.*

CAP. VIII.

Quod de omni ecclesia quemcumque voluerit clericum (*Romanus Pontifex*) valeat ordinare. *Gregor. vii. lib.2. regist.in dictat.*

CAP. IX.

Quod ab illo (*Pontif. Rom.*) ordinatus alij ecclesiae praeesse potest, sed non militare; & quod ab alio Episcopo non debet superiorem gradum accipere. *Greg.vii.lib.2.regist. in dictat.*

CAP. X.

De his, qui in quibusdam locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent. *Arelat.i.cap.2.*

CAP. XI.

Si iidem criminosi aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & si in his, quos ordinauerunt, ratio subsistit, non illis obsit ordinatio. *Arelat.i.cap.13.*

CAP. XII.

Dist.63.c. 6 non est. & c. non liceat. Non permittatur turbis electiones facere eorum, qui ordinandi sunt in sacerdotium. *Laodicen. cap. 13. Mart. Braccaren .cap. 1. Burchard. lib. 2. cap. 8. Iuo par. 6. cap. 28. decret. Anselm. lib. 6. cap.38. Deusded. cap. 2. & 4. Capitul.lib.7.cap. 79. Caesaraugust.lib. 3. cap.18.*

CAP. XIII.

In ordinandis clericis Nicaenum concilium sequamur. Si quis aliud facere praesumpserit, excommunicatus habeatur, nisi per correptionem fratrum emendauerit errorem. *Tolet. i. in proem.*

CAP. XIV.

Si priorum canonum sententia hunc recte tenet ordinem, vt Episcopus ab alio Episcopo, si indigentiam habuerit, clericum ad ordinandum petat, & accipiat; cur, qui in dioecesi sua habet eos, quos pro Dei officio, & suo iuuamine dignos reperierit, ad suam principalem ecclesiam non perducat, & habeat? &c. Hi tamen, qui fuerint transducti, humilitatem dignam Episcopo suo teneant, & eo honore, & reuerentia habeantur, & venerentur in cathedrali ecclesia, sicut ii, quos constat fuisse ordinatos in ea. *Emeriten. cap.12.*

CAP. XV.

Cum quilibet canonicorum ad regiam venerit maiestatem, & suo se voluerit mancipare seruitio, consensu Episcopi, ad cuius dioecesim pertinere dignoscitur, cum recipiat, & si in ordine clericali eum promoueri voluerit, manus ipsius impositione ad ecclesiasticum ordinem sancti Spiritus munere, si dignus fuerit, consecretur. *Melden.cap.58.*

CAP. XVI.

Legum ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, vt in caussis gestorum semper scripturam requirant, adeo vt qui ad sacrum fontem accedit, suum dare nomen praecipiatur, &c. Ordinatus autem a suis ordinatoribus litteras accipere iubetur, &c. *Synod. apud D. Medar. in accusatione Hincmari post princ. Burch.lib.2.cap.197. Iuo par.6.cap.269. decr.* 2.q.1.c.9.

CAP. XVII.

Sacris instructi canonibus non ignoramus, Metropolitano vestro carissimo fratri nostro Erardo competentem reuerentiam vos debere; ita vt praeter eius praesentiam, aut consensum, nullus in regione vestra canonice possit ordinari Episcopus. *Tullen.in epist. ad quosdam Episcopos.*

De septem ordinibus, & de vno quoque eorum maxime actum est in prima parte. De Episcopis lib.iv. de presbyteris lib.vi. de diaconibus, & subdiaconibus lib.vii. & lib.viii de reliquis clericis, ostiariis, exorcistis, lectoribus, & acolytis. Vide Carth.iv.a c.3.ad lib.iv.tit. iii. & etiam 10. Aquisgran.a c.1.ad 9.ex D.Isidoro lib.ii.de ecclesiast.officiis c.4.6.7.8.10.11.13.14.

De

LIBER XXVIII.

De Matrimonio.

Ne quisquam matrimonium damnare audeat. Tit. I.

Vide lib. xi. tit. xxx. quibus adde.

CAP. I.

De sum. trin. cap. 1. Greg. ix. & in gl.

NON solum autem virgines, & continentes, verum etiam coniugati per fidem rectam, & operationem bonam, & sic placentes Deo, ad aeternam merentur beatitudinem peruenire *Innocen. iij. in conc. general. Later. cap. 1. in fin.*

CAP. II.

Eos, qui religiositatis speciem simulantes, Dominici corporis, & sanguinis sacramentum, baptisma puerorum, sacerdotium, & ceteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnat foedera nuptiarum, tamquam haereticos ab ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per potestates exteras coerceri praecipimus. Defensores quoque ipsorum eiusdem damnationis vinculo innodamus. *Innocen. ij. in syn. Rom. cap. 17.*

CAP. III.

Iidem dicunt, plasmationem humanorum corporum diaboli esse figmentum, & semina conceptionum opere daemonum in mulieris vteris figurari, propterea resurrectionem carnis non esse credendam, quia concretio corporis non sit congruens animae dignitati. Quae falsitas sine dubio opus diaboli est, & talia prodigia opinionum figmenta sunt daemonũ, qui non in feminarum ventribus formant homines, sed in haereticorum cordibus tales fabricantur errores. *Leo epist. 91. cap. 8.*

CAP. IV.

dist. 28. c. 15.

Si quis diiudicat presbyterum coniugatum, & ab eo nolit accipere communionem, anathema sit. *Gang. cap. 4. Burch. lib. 3. cap. 75. Iuo par. 3. cap. 128. decret.*

CAP. V.

Congessimus in opere conuentus nostri, nonulla alia* capitalia ad vestram, fideliumque vestrorum obseruationem, & salutem pertinentia, &c. Scilicet quod nosse conoporteat, coniugium a Deo esse constitutum, & quod non sit caussa luxuriae, sed caussa potius filiorum appetendum. Et vt virginitas, sicut doctores nostri tradunt, vsque ad nuptias sit custodienda. *Parisien. sub Ludou. & Loth. lib. 3. cap. 2.*

* capitularia.

De sponsalibus. Tit. II.

CAP. I.

DE coniugali * violatione requisisti, si desponsatam alij puellam alter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus; quia illa benedictio, quã nupturae sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegii instar est, si vlla trangressione violetur. *Syric. epist. 1. cap. 4. Burch. lib. 9. cap. 31. Iuo lib. 6. tit. 1 cap. 16. panor. & par. 8. cap. 169. decr. Anselm. lib. 10. cap. 7. Caesaug. lib. 10. cap. 23. Tarrac. lib. 5 cap. 72.*

27. q. 2. c. 49

* al. velatione

CAP. II.

Decreta legalia desponsatam, si conuerti voluerit, nullo omnino censuerunt damno mulctari. *Greg. lib. 6. epist. 20. ad Fortunatum.*

27. q. 2. c. 28.

CAP. III.

Sponsalia futurarum sunt nuptiarum promissa foedera, quae consensu eorum, qui haec contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 3. Iuo lib. 6. tit. 1. c. 9. & 30. panor. & par. 8. cap. 6. decr. Caesar. lib. 10. cap. 7.*

30. q. 5. c. 3. nostrates.

CAP. IV.

Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennii tempore abstineant se a communione: Si tamen iidem sponsus, vel sponsa in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si vero in eodem fuerint vitio, & polluerint se consentiendo, superior sententia seruetur. *Elib. cap. 54. Iuo par. 8. cap. 46. decret. Caesar. lib. 10. cap. 25.*

31. q. 3. c. 3.

CAP. V.

Qui depositam alteri mulierem, eo viuo, cui desponsata est, in nuptiarum ducit societatem; adulterii crimini subiiciatur. *Trull. cap. 98.*

CAP. VI.

Nemini liceat furtim, raptimque nuptias contrahere, ne forte per erroris ignauiam, vel certe, quod peius est, diabolico instigati amore, illicita connubia celebrentur, sed interuenientis pactis sponsalibus, &c. *Foroiul. cap. 8. vide sub tit. de matrimonio clandestino.*

Mulieres non nubant sine consensu parentum, vel aliorum, in quorum sunt potestate. Tit. III.

Non hoc ita praescribitur, ac si matrimoniũ sit irritũ, si parentes non consentiant.

CAP. I.

NVllus per imperium potestatis filiam * competere audeat alienam, ne coniugium,

* comprimere

gium, quae contra parentum voluntatem piâ copulatur, velut captiuitas iudicetur: sed sicut est prohibitum, non admittatur. Si qui perpetrauerit excõmunicationis seueritas pro modo piaculi imponatur. *Aurel. iv. cap. 22.*

C A P. I I.

Childebertus, & Clotarius Reges, & Charibertus successor constituerunt, vt nullus puellam, aut viduam, absque parentum voluntate tradere, aut accipere praesumat. Quaecumque ergo timet violentiam, & vult habere maritũ, refugiat ad ecclesiam, donec propinqui possint eam Principis imperio, aut sacerdotis, vel ecclesiae beneficio liberare, & defensare, ac condigno sociare marito, &c. In prophetis legitur, quia de alienigenis contra interdicta
3. Esdr. 9. Dei Hebraei sortiti fuissent vxores, populum
Num 25. Dei a gentibus superatum. Post praedicante
Num. 13. Propheta, quia dimisere filios, & separauerunt se ab illicitis coniugiis, statim victoriam fuisse secutam. *Turo. ii. cap. 21.*

C A P. I I I.

36. q. 2. c. 6. Nullus viduam, neque filiam alterius extra voluntatem parentum, aut rapere praesumat, aut Regis beneficio aestimet postulandam. Quod si fecerit, similiter ab ecclesiae communione remotus, anathematis damnatione plectatur. *Paris. cap. 6. Iuo par. 8. cap. 25. decret.*

C A P. I V.

27. q. 1. c. 38. Viduae, si priusquam continentiam profi-
32. q. 2. c. vlt. teantur, nubere elegerunt, illis nubant, quos propria voluntate velint habere maritos; similiter haec condicio, & de virginibus habeatur, nec citra voluntatem parentum, vel suam maritos cogantur accipere. *Tolet. iij. cap. 10. Burch. lib. 8 cap. 44. Iuo par. 7. cap. 62. & par. 8. cap. 18. & 19. decret.*

C A P. V.

Puellis, quae praeter patris sententiam fornicatores secutae sunt, reconciliatis parentibus, videtur res remedium accipere, &c. *Basil. ad Amphilioch. cap. 38.*

C A P. V I.

Quae praeter Domini sententiam se viro tradidit, fornicata est. Quae autem postea libero matrimonio vsa est, nupsit. Quare illud quidem fornicatio, hoc vero matrimonium. *Basil. ad Amphilioch. cap. 40.*

Non sufficit consensus parentis in matrimonio filii, sed necessarius est contrahentis consensus. Tit. IV.

C A P. I.

De desponsat. impuber. cap. 1. ap. Grego. ix & c. 2. in 1 col. 31. q. 2. c. 2. Tua sanctitas requisiuit a nobis, frater venerande, de filio adulto, quem pater matrimonium ducere volt? si sine voluntate adulti filij facere potest? Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse. Posset autem de filio non dum adulto, voluntas cuius non dum discernat potest pater, cui vult, in matrimonio copulare; & postquam filius peruenerit ad perfectam aetatem, omnino seruare, & adimplere debet. Haec omnibus orthodoxae fidei sancimus, & vobis tenenda mandamus. *Hormisda Eusebio Episcopo.*

C A P. I I.

Sufficit secundum leges solus eorum consensus, de quorum coniunctionibus agitur. Qui 27. q. 2. c. 1. 2. & 4.
consensus, si solus in nuptiis forte defuerit, cetera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur: Ioanne Chrysostomo magno doctore testante, qui ait; matrimonium non facit coitus sed voluntas. *Nicola ad consulta Bulgar. cap. 3. Auctor operis imperfecti in Matth. hom. 32. Iuo lib. 6. tit. 8. cap. 6. panor. & par. 8. cap. 17. & 233. decret. & epist. 130. ad Daimbertum Senon. Archiepiscopum, & epist. 143. ad Hildebertum Cenomanen. Episcopum, & epist. 241. ad Gualonem Paris. Episcopum. Anselm. lib. 10. cap. 30. in Rom. Caesar. lib. 10. cap. 27. Tarraconen. lib. 1. cap. 219.*

C A P. I I I.

Nullus praesumat ante annos pubertatis, id est intra aetatem, puerum, vel puellam in matrimonio sociare, nec in dissimili aetate, sed coaetaneos, sibique consentientes. *Foroiul. cap. 9.*

De caeremoniis, quae in matrimonio obseruari solent, & in primis de benedictione. Tit. V.

C A P. I.

PResbyter etiam ab his, qui foris sunt, testimonium habeat bonum. Vnius videlicet vxoris vir, quae tamen a sacerdote sit benedicta, &c. *Synod. Rom. cclxxvij. Episcoporum tempore Siluestri Diam. in silueti.*

C A P. I I.

Custoditum, & traditum habemus, vt vxor legitime viro iungatur: aliter enim legitimũ, 30. q. 5. c. 1.
vt a patribus, & a sanctis Apostolis, eorumque successoribus traditum inuenimus, non fit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem videntur habere, & a quibus custoditur, vxor petatur, & a parentibus, aut propinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tempore sacerdotaliter, vt mos est, cũ precibus, & oblationibus a sacerdote benedicatur, & a paranymphis, vt consuetudo docet, custodita, & consociata a proximis, tempore congruo petita, legibus dotetur, & sollemniter accipiatur, & biduo, vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant, vt bonae soboles generentur, & domino in actibus suis placeant: taliter enim, & Domino placebunt, & filios, non spurios, sed legitimos, atque hereditabiles generabunt. Ita peracta legitima scitote esse connubia; aliter vero praesumpta

non

non coniugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut stupra, vel fornicationes potius, quam legitima coniugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerit legitima. *Euari. epist. 1. in princ. Capitul. lib. 7. cap. 463. Iuo lib. 7 tit. 1. cap. 29. panor. & par. 8. cap. 4. & 5. decret. & epist. 10. ad* Episcop. *Melden. Ansel. lib.* 10. *c.* 2. *Caesar. lib.* 10. *cap.* 6. *Tarrac. lib.* 4. *cap.* 48.

CAP. III.

3.q.4.c.4. Quisquis non est legitime coniunctus, vel absque dotali titulo, ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes, vel legitime coniunctos criminari, vel in eos testificari minime potest. *Callist. epist. 2. ante med.*

CAP. IV.

27.q.2.c. 49. De coniugali* velatione requisiti, si desponsatam alij puellam aliter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus. quia illa benedictio, quam nupturae sacerdos imponit, apud fideles cuiusdā sacrilegij instar est, si vlla transgressione violetur. *Syric. epist. 1. cap. 4. Burch. lib. 9. cap. 31. Iuo lib. 6. tit. 1. cap. 16. panor. & par. 8. cap. 169. decret. Ansel. lib. 10. cap. 7. Caesar. lib. 10. c. 23. Tarrac. lib. 5. cap. 72.*

*violatione al.

CAP. V.

d.77.c.3. Quicumque ita se ecclesiae vouerit obsequijs, a sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentiae vsque ad tricesimum aetatis annum, si probabiliter vixerit, vna tantum, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictionem percepit, vxore contentus, acolythus, & subdiaconus esse debebit. *Syric. epist. 1. cap. 9. Iuo par. 6. cap. 91.*

CAP. VI.

Ne is, qui secundam duxerit vxorem clericus fiat: quia scriptum est, vnius vxoris virum, & iterum sacerdotes mei semel nubant, & alibi, sacerdotes mei non nubant amplius. Ac ne ab aliquibus existimetur ante baptismum, si forte quis acceperit vxorem, & ea de saeculo recedente alteram duxerit, in baptismo esse dimissum, satis errat a regula: quia in baptismo peccata dimittuntur, non acceptarum vxorum numerus aboletur, &c. cum benedictio, quae per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis a Deo antiquitus institutae doceatur. *Innoc. epist. 2. cap. 6. Ansel. lib. 7. cap. 10.*

1.Tim.3. Tit.1. Leuit.21.

CAP. VII.

Si corruptus postea baptizatus, & in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omnino habere non poterit, quia nec benedici cum sponsa potest iam antea corruptus; quae forma seruatur in clericis: maxime cum vetus regula hoc habeat, vt quisquis corruptus baptizatus, clericus esse voluisset, spondeat se vxorem omnino non ducere. *Innoc. epist. 2. cap. 10.*

CAP. VIII.

Consuetudinem, quam Graecos in nuptialibus contuberniis habere dicitis, commemorare, prolixitatem stili vitantes: carptim morem, quem sancta Romana suscepit antiquitus, & hactenus in huiusmodi coniunctionibus tenet ecclesia, vobis monstrare studebimus? Nostrates siquidē tam mares, quam feminae, 30.q.5.c. 3. non ligaturam auream, vel argenteam, aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia foedera contrahunt in capitibus deferunt: sed post sponsalia, quae futurarum sunt nuptiarum promissa foedera, quaeque consensu eorum, qui hoc contrahunt, & eorum in quorum potestate sunt, celebrantur. Et postquam arris sponsam sibi sponsus per digitum fidei annullo insignitum desponderit, dotemq. vtrique placitam sponsus ei cum scripto pactum hoc continente coram inuitatis ab vtraque parte tradiderit, aut mox, aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege definitum, tale quid fieri praesumatur, ambo ad nuptialia foedera perducuntur. Et primum quidem in ecclesia Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo per sacerdotis manum, statuuntur, sicque demum benedictionē, & velamen celeste suscipiunt, ad exemplum videlicet, quos Dominus primos homines in paradiso collocans benedixit eis dicens: Crescite & multiplicamini, &c. Siquidem, & Tobias antequam cum coniuge conuenisset, oratione cū ea dominum orasse describitur. Verumtamen, velamen illud non suscipit, qui ad secundas nuptias migrat. Post haec autem de ecclesia egressi coronas in capitibus gestant, quae semper in ecclesia ipsa sunt solitae reseruari. Et ita festis nuptialibus celebratis, ad ducendam indiuiduam vitam Domino disponente de cetero diriguntur. Haec sunt iura nuptiarum, haec sunt, praeter alia, quae nunc ad memoriam non occurrunt, pacta coniugiorum solemnia; peccatum autem esse, si haec cuncta in nuptiali foedere non interueniant, non dicimus. *Nicol. ad consulta* Bulgarorum, *cap. 3. Iuo lib. 6. tit. 1. cap. 9. & 30. panor. & par. 8. cap. 6. decret.* Caesar. *lib. 10. cap. 7.*

Gen.1. Tob.8.

CAP. IX.

Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis, vel paranymphis offerantur: qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneant. *Carth. iv. cap. 13. Burch. lib. 9. cap. 5. Iuo lib. 6. tit. 1. c. 18. pano. & par. 8. cap. 6. in fin. & cap. 143. decret. Caesar. lib. 10. cap. 8.* d.23.cap. vlt.& 30. q.5.c.5.

CAP. X.

Talis esse debet, quae vxor habenda secundum legem; sit casta in virginitate, & dotata legitime, & a parentibus tradita sponsa, & a paranymphis accipienda, & ita secundū legē, & euangelium publicis nuptiis in coniugio licite sumenda. *Trosleia c. 8. in med. ex* D. *Aug.* vid.30.q. 5.c.4.

CAP.

CAP. XI.

In canonibus praeceptum est, vt nemo vsque ad affinitatis lineam, & propinquitatem sui sanguinis connubia ducat; neque virginibus sine benedictione sacerdotis quis nubere praesumat; oppido enim ista omnino cauenda sunt, ne fiant: sed postquam ista omnia probata fuerint, & nihil impedierit, tunc si virgo fuerit cum benedictione sacerdotis, sicut in sacramentario continetur, & cum consilio multorum bonorum hominum publice, & non occulte ducenda est vxor. *Troslia cap. 8. ante fin.*

Ne pecunia accipiatur benedictionis nuptialis caussa. Tit. VI.

CAP. I.

De simo. c. 9. Greg. ix. & c. 8. eod. tit. in 1. col. IN quibusdam ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita vt &c. pro sepulturis, & exequijs mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu alijs sacramentis aliquid exigatur, &c. Ne igitur hoc de cetero fiat, & vel pro personis ecclesiasticis deducendis in sedem, &c. vel pro nubentibus benedicendis, seu etiam aliis sacramentis aliquid exigatur, districtius inhibemus, &c. *Alex. iij. in concil. Lateranen. cap. 7.*

CAP. II.

De simo. 42. Greg. ix. & cap. 6 eod tit. in 4. col. Ad Apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quod quidam clerici pro exequijs mortuorum, & benedictione nubentium, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent, &c. prauas exactiones fieri prohibemus, statuentes, vt libere conferantur ecclesiastica sacramenta: sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 66.*

Quibus temporibus nuptias celebrari non liceat. Tit. VII.

CAP. I.

33. q. 4. c. 11. NEc vxorem ducere, nec conniuia facere in quadragesimali tempore conuenire posse vllatenus arbitramur. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 48. Iuo par. 8. cap. 47. Caesaraug. lib. 10. cap. 26.*

CAP. II.

33. q. 4. c. 8. & 9. Non oportet in quadragesima nuptias, vel natalicia celebrare. *Laod. cap. 52. Mart. Brac. cap. 48. Iuo par. 8. cap. 39. decret.*

CAP. III.

Ieiunium diebus dominicis tenere, & canonica interdicit auctoritas, & resurrectionis dominicae tanta sollemnitas. & ideo placita illis diebus, neque nuptias pro reuerentia tantae sollennitatis celebrari visum est. *Aquisg. ij. sub Ludou. par. vlt. cap. 17.*

CAP. IV.

De legitimis coniugiis ita visum est, quod nullus Christianus vxorem ducere debeat ab aduentu domini vsque in octauas Epiphaniae, & a septuagesima vsque in octauas paschae: nec in supra notatis xiv. diebus ante festiuitatem sancti Ioannis Baptistae, neq. in praedictis ieiuniorum diebus siue in omnium sollemnium dierum praecedentibus noctibus. *Salegunt. c. 3. vid. cap. 1. & 2.*

De fide, & amore mutuo viri, & vxoris. Tit. VIII.

CAP. I.

VIr non debet negligere vxorem suam, sed diligere, & caste custodire. Vxor, sub quae manu est viri, obedire debet viro suo, eumque diligere, & amare. Vir non debet adulterare vxorem suam. Vxori non licet dimittere virum suum, vt alteri se, viuente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, licet fornicatus sit vir eius, sed iuxta Apostolum, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta. Et dominus loquitur in euangelio: si quis viderit mulierem ad concupiscendum eã, iam moechatus est eam in corde suo. *Euar. ep. 2. in prin. Burch. lib. 1. c. 76. Iuo par. 5. c. 182. decr. Ansel. lib. 6. c. 102. Tarrac. lib. 3. cap. 67.* *7. q. 1. §. aut. c. 21.* *1. Cor. 7.* *Mat. 5.*

CAP. II.

Sicut alterius vxor, nec adulterari ab aliquo, vel iudicari, aut disponi, nisi a proprio viro, eo viuente, permittitur, sic nec vxor Episcopi ecclesia, vel parochia, &c. Vnde ait Apostolus, alligata est vxor legi, quamdiu vir eius viuit. eo vero defuncto, soluta est a lege viri. Similiter & sponsa Episcopi, quia sponsa, vxorque eius dicitur ecclesia, illo viuente, ei est alligata: eo vero defuncto soluta est, cui voluerit, nubat, tantum in domino, id est regulariter. *Calist. epist. 2. ante med. Anselm. lib. 6. c. 103. Burchar. lib. 3. cap. 49. Iuo par. 3. cap. 53. & par. 5. cap. 101. decret. & epist. 77. Episcopis dioecesis Remensis.* *7. q. 1. c. 3.* *Rom. 7.*

CAP. III.

Congessimus in opere conuentus nostri nõnulla alia * capitalia ad vestram, fideliumque vestrorum obseruationem, & salutem pertinentia, &c. scilicet, quod nosse eos oporteat, coniugium a Deo esse constitutum, &c. quomodo etiam in castitate (viri) vxores suas diligere, eisque, vt pote vasi infirmiori, honorem debitũ debeant impendere. *Pariss. sub Ludou. & Loth. lib. 3. cap. 2.* * capitularia f.

Quibus temporibus viris consulitur ab vxoribus abstinere. Tit. IX.

CAP. I.

AD concubitum vxoris vir eius accedere non debet, quousque qui gignitur, ablactetur. Praua autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios, quos gignunt *d. 5. c. vlt.*

gignunt, nutrire contemnant, eosq. alijs mulieribus ad nutriendum tradant. quod videlicet ex sola caussa incõtinentiae videtur inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare, quos gignunt. Hac itaque, quae filios suos ex praua consuetudine alijs ad nutriendũ tradunt, nisi purgationis tempus transierit, viris suis non debent admisceri, quippe quia & sine partus caussa cum in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibentur, ita vt morte lex sancta feriat: si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. *Gregor. interrog.10. ad August. Ansel. lib.10.c.59. in addit. Iuo par.8.c.88. decr. Caesar. lib.10. cap. 56. Tarrac. lib.6.c.125.*

CAP. II.

Si ex consensu coniugatorum etiam alio, forte mundo corpore, tempore, vacatur orationi: quanto potius isto *(loquitur de quadragesima)* quo Deo etiam carnis nostrae decimas damus, quo ipsum in abstinentia Dominum imitamur, quo nõ solum illicita, verum etiam multa a nobis quoque licita merito resecamus, omni est voluptati renunciandum? & vt licenter orationi vacetur, castitati mentis, & corporis incumbendum? *Nicola. ad consult. Bulgar. cap.9.*

CAP. III.

Consulitis praeterea, si liceat viro die Dominico, nocturno, vel diurno tempore cũ vxore sua coniungi, aut dormire. quibus respondemus, quoniam si Dominico die ab opere mũdano cessandum est, quanto potius a voluptate carnali, & omnimoda corporis pollutione cauendum, praesertim cum Dominici dici nomen, quod nihil eodem die, praeter quae Domini sunt, Christianus agere debear, liquido manifestet. Porro id ipsũ est de nocturno ipsius diei, quod de diurno tempore sentiẽdum. Porro vt verbis vtar Apostoli; hoc ad vtilitatem vestram dico, non vt laqueum vobis inijciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem praebeat sine impedimẽto Dominum obsecrandi. *Nicol. ad consult. Bulgar. c.63.* 1. Cor. 7.

CAP. IV.

Quot diebus viro, postquam mulier filium genuerit, ab ea sit abstinendũ, non adinuentionibus nostris, sed verbis beatae memoriae Gregorij Romani Pontificis, & Anglorum gentis Apostoli declaratur: qui Augustino Episcopo, quem in Saxoniam ipse direxerat, scribens inter cetera dicit: Ad eius vero concubitum, &c. *Nicol. ad consult. Bulgar. c.64. Greg. ad Augustin. interrog.10.*

CAP. V.

De conse. d.5.c.12. Neophyti aliquamdiu a lautioribus epulis, & spectaculis, vel coniugibus abstineant. *Carthag. iv. c.86. Burch. lib.4.c.12. Iuo par.1. cap. 207. decr.*

CAP. VI.

Die Dominico abstinere debent Christiani ab omni opere carnali, etiam a proprijs coniugibus, *Foroiul. c.13.*

CAP. VII.

Congessimus in opere conuentus nostri nonnulla alia * capitalia ad vestram, fideliumq. vestrorum obseruationem, &c. Quod commistio carnalis cum vxoribus gratia fieri debeat prolis, non voluptatis; & qualiter a coitu praegnantium vxorum viris abstinendum sit. *Parisien. sub Ludouico & Lothario lib.3. cap.2.* * capitularia f.

CAP. VIII.

Ijs, qui matrimonij societate iunguntur, in quibusnam septimanae diebus proponere oportet, vt a mutuo congressu abstineant, & quibusnam potestatem habeant? Respondeo, quod ante dixi, nunc quoque dico; dicit Apostolus: Ne vos priuetis, nisi forte ex consensu inuicem ad tempus, vt vacetis orationi, & rursus eodem conueniatis, ne uos tentet Satanas propter intemperantiam uestram. Necessario autem sabbato, & die Dominico abstinere oportet, quod spirituale sacrificium in eis Domino offeratur. *Timoth. Episcop. Alexand. cap.13.* 1. Cor. 7.

CAP. IX.

Abstinendum est his quadraginta diebus *(loquitur de quadragesima)* a coniugibus, & caste & pie uiuendum, ut sanctificato corde & corpore isti sancti dies transigantur, & sic perueniatur ad diem sanctum paschae. quia pene nihil ualet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, uigiliae, & eleemosynae non commendant. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c.43. Burch. lib.13. cap.14. Iuo par.4. cap.47. decr.*

CAP. X.

Admonendus est populus, ut ad sacrosanctũ sacramentum corporis, & sanguinis Domini, nequaquam indifferenter accedat; nec ab hoc nimium abstineat: sed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere coniugali abstineat. *Theodulphus ad presbyt. Aurelian. cap.44.*

Ne fidelis matrimonium contrahat cum infideli. Tit. X.

Vide lib. xi. tit. xvij. & lib. xij. tit. xij. & xix.

Non possunt contrahere matrimonium, qui voto castitatis se adstinxerunt. Tit. XI.

Vide lib. vij. tit. xxxix. lib. ix. tit. xvij.

CAP. I.

Virgo Deo dicata, & monachus nunquam nuptias cõtrahant: si fecerint, sint excõmunicari. Episcopus tamen cum eis humanius 27.q.1.c. si quis 22. & c. vir. ginem. 19

agere poteſt. *Chalc.c. 16. Triburien. c. 23. Colon. ſub Carolo iij. c. 6. Burch. lib. 8. c. 30. Iuo part. 7. c. 45. decr. Anſel. lib. 11. c. 89. Caeſar. lib. 10. c. 116.*

CAP. II.

Si quis presbyteram, aut diaconam, aut monacham, quam Dei ancillam appellamus, in coniugium duxerit, anathema ſit. *Greg. ij. in ſyn. Rom. cap. 1. 2. 3. Troſl. cap. 8.*

CAP. III.

Feminae, quae habitum religioſum, aut velamen obtentu religioſitatis ſuſceperunt, cum eſſent viri potentes, deinceps viro ſociari non permittantur; ſed eligentes monaſteria regulariter viuant, aut in domibus ſuſceptum habitum caſte obſeruent. *Syno. Rom. ſub Eugen. ij. & Leon. iv c. 29. Burch. lib. 8. c. 54. Iuo par. 7. c. 72. decr. Tarrac. lib. 6. c. 232.* *Vide 27. q. 1. c. 31. mulieres.*

CAP. IV.

27. q. 1. c. 10. Quae Christo ſpiritualiter nubunt, & a ſacerdote velantur, ſi poſtea nupſerint publice, vel occulte corruptae fuerint, non eas admittendas eſſe ad agendam paenitentiam, niſi is, cui ſe iunxerant, de hac vita deceſſerit. ſi enim de omnibus haec ratio cuſtoditur, vt quaecũq. viuente viro, alteri nupſerit, habeatur adultera, nec ei agendae paenitentiae licentia cõcedatur, niſi vnus ex eis defunctus fuerit: quanto magis de illa tenenda eſt, quae ante immortali ſe ſponſo coniunxerat, & poſtea ad humanas nuptias tranſire elegit? *Innoc. epiſt. 2. c. 12. Turon. ij. c. 21. Burch. lib. 8. c. 13. Iuo par. 7. c. 17. decre. Anſel. lib. 11. c. 88. Caeſar. lib. 10. c. 112.*

CAP. V.

27. q. 1. c. 9. & c. 2. Hae vero, quae nec dũ ſacro velamine tectae, tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulauerunt permanere, licet velatae non fuerint, ſi forte nupſerint; his agenda aliquanto tempore paenitentia eſt, quia ſponſio earum a Domino tenebatur. ſi enim inter homines ſolet bonae fidei contractus nulla ratione diſſolui; quanto magis iſta pollicitatio, quam cũ Deo pepigerunt, ſolui ſine vindicta non poterit? *1. Tim. 5.* Nam ſi Apoſtolus Paulus, quae a propoſito viduitatis diſceſſerant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidẽ irritam fecerunt; quanto potius virgines, quae prioris promiſſionis fidem minime ſeruauerunt. *Ibid. c. 13. vide Turon. ij. c. 21. Burch lib. 8. cap. 12. & 45. Iuo par. 7. cap. 18. & 63. decr. Raban. cap. 5. de paenit.*

CAP. VI.

20. q. 1. c. 8. Puellae, quae non coactae parentum imperio, ſed ſpontaneo iudicio virginitatis propoſitum, atque habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias eligunt, praeuaricantur, etſi conſecratio non acceſſit: cuius vtique non fraudarentur munere, ſi in propoſito permanerent. Ambigi non poteſt, crimen magnum admitti, vbi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur. *Leo epiſt. 90. cap. 13. & 14. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum. Burch. lib. 8. cap. 2. Iuo par. 7. cap. 20. decr. Anſel. lib. 11. cap. 87. Caeſar. lib. 10. cap. 113. Tarracon. lib. 1. cap. 221.*

CAP. VII.

Virginibus ſacris temere ſe quoſdam ſociare cognouimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta foedera, ſacrilegaq. miſcere; quos protinus aequum eſt a ſancta communione detrudi, & niſi per publicam, probatamq. paenitentiam omnino non recipi, ſed his viaticum de ſeculo tranſeuntibus ſi tamen paenituerint, non negatur. *Gelaſ. epiſt. 1. cap. 22. Raban. cap. 5. de paenit Capitul lib. 1. cap. 106. Burch. lib. 8. cap. 32. Iuo par. 7. cap. 51. decre. Tarrac. lib. 4. c. 39.* *27. q. 1. c. 14.*

CAP. VIII.

Raptores viduarum, vel virginum ob immanitatem tanti facinoris deteſtamur, illos vehementius perſequendo, qui ſacras virgines, vel volentes, vel inuitas, matrimonio ſociare tẽptauerint. Quos pro tam nefandiſſimi criminis atrocitate a communione ſuſpendi praecipimus. *Symmach. epiſt. 1. cap. 3. Anſel. lib. 10. cap. 58. Tarrac. lib. 6. c. 249.* *36. q. 1. c. 2.*

CAP. IX.

Neque viduas ad nuptias tranſire patimur, quae in religioſo propoſito diuturna obſeruatione permanſerunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monaſterijs aetatem peregiſſe contigerit. *Symmach. epiſt. 1. cap. 4. Burch. lib. 8. c. 46. Iuo lib. 3. tit. 17. c. 16. panor. & par. 7. cap. 64. & 144. decr. Caeſar. lib. 9. c. 56.* *27. q. 1. c. 3.*

CAP. X.

De puellis, quae ſe vouerunt Deo, & praeclari nominis decore floruerunt, ſi poſt vigintiquinque annos aetatis ad terrenas nuptias ſponte tranſierint, id cuſtodiendum eſſe decreuimus; vt cum his, cũ quibus ſe obligauerint, communione priuentur: ita vt eis poſtulantibus paenitentia non negetur; cuius paenitentiae communio multo tempore differatur. *Arelat. ij. c. 33. Turon. ij. c. 21.*

CAP. XI.

Puellae, quae ſe Deo vouerunt, ſi ad nuptias tranſierunt, paenitentes non ſtatim ad paenitentiam recipiantur, cum data tamen fuerit, niſi plene ſatisfecerint Deo, in quantum ratio popoſcerit, eiſdem communio differatur. *Valent. Gall. cap. 2.*

CAP. XII.

Bonum caſtitatis praemium maiori obſeruantia cuſtodiendum eſt. Viduae, quae ſe deuouerunt domino, & veſte laicali abiecta, ſub teſtimonio Epiſcopi, & eccleſiae religioſo habitu apparuerunt, & poſtea ad nuptias ſeculares tranſierunt, ſecundum Apoſtolum damnationem habebunt: quoniam fidem caſtitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere auſae ſunt. Tales ergo ſine Chriſtianorum cõmunione maneant, nec in conuiuio cum Chriſtianis com- *27. q. 1. ſ. ant. c. 1.* *1. Tim. 5.*

communicent. Nam si adulterae coniuges reatu suo sunt viris suis obnoxiae: quanto magis viduae, quae religiositatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur, si deuotionem, quam Deo sponte obtulerunt, libidinosa corruperint voluptates, atque ad * secundas nuptias transitum fecerint? Quae & si violentia irruente ab aliquo praereptae fuerint, ac postea delectatione carnis atque libidinis permanere in coniugio raptori, vel violento viro consenserint, damnationi superius comprehensae tenebuntur obnoxiae. De talibus ait Apostolus: Cum luxuriatae fuerint, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. *Carth. iv. c. 104. Burcha. lib. 8. c. 39. Iuo par. 7. c. 58. & 147. decr.*

* saeculares

1. Tim. 5.

CAP. XIII.

27. q. 1. c. 27. Deuotam peccantem non recipiendam in ecclesiam, &c. corruptorem etiam par poena constringat. quae autem maritum acceperit, non admittatur ad paenitentiam, nisi adhuc ipso viuente marito, caste viuere caeperit, aut postquam ipse decesserit. *Toletan. I. cap. 16. Mar. Bracar. c. 31. Capit. lib. 7. c. 294. Ansel. lib. 11. cap. 91.*

CAP. XIV.

27. q. 1. c. 26. de filia: Episcopi, presbyteri, diaconi filia, si deuota fuerit, & peccauerit, & maritum duxerit, si eam pater, vel mater in affectum receperint, a communione habeantur alieni. Pater vero caussas in concilio nouerit se praestaturum. mulier autem non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit paenitentiã. si autem viuente eo secesserit, & paenituerit, nullo modo nisi vitae deficiens accipiat communionem. *Toletan. I. cap. 19. Mart. Bracar. cap. 30.*

CAP. XV.

De monachis, id obseruare praecipimus, quod synodus Chalcedonensis constituit. *Barcin. cap. 10.*

CAP. XVI.

Nullus sacratam Deo virginem, neque si in honore Christi vestem mutauit, tam viduam, quam puellam aut rapere, aut competere, aut sibi coniugem sociare praesumat: quia & lex Romana constituit; vt quicumque sacratam Deo virginem, vel viduam fortasse rapuerit, si postea eius de coniunctione conuenerit, capitis sententia feriatur. Item [si quis, non dicam rapere, sed attemptare matrimonij iungendi caussa sacratas virgines, vel viduas ausus fuerit, capitis sententia feriatur. &c. Nos vero, quos lex perimi iubet, si cupiunt audire praeconem, volumus, si cõuertantur, vt viuant. nam tunc perimendi sunt oris gladio, & a cõmunione priuandi, si relicta sibi decreta seniorum obseruare noluerint. &c. Qui ergo in hac pertinacia perdurare voluerint, & plus in volutabro malae conuersationis permanere, quã se de vetito coniugio separare, perenni excommunicatione damnentur. Et quicumque Episcoporum, aut presbyterorum, vel diaconorum aut subdiaconorum eos communicare praesumpserit, ab omnibus Episcopis excommunicatus habeatur. &c. *Turon. y. cap. 21.*

C. de episc. & cler.

CAP. XVII.

Sacrarum virginum, neque per raptum, neque per competitiones aliquas quisquam coniugia sortiatur. Similiter & de earũ erit coniunctionibus abstinendum. Et hi, qui eas rapere, aut competere voluerint, a cõmunione sunt remouendi, quae vestium commutatione, tam viduae, quam puellae religionem, paenitentiã, aut virginitatem publica declaratione fuerint professae. Quod si contra dicta quis venerit, & sacerdotem suum audire neglexerit; & in praesenti a communione catholicae ecclesiae habeatur extraneus, & perpetuo anathemate feriatur. *Paris. c. 5.*

CAP. XVIII.

Quae in domibus proprijs tam puellae, quam viduae, commutatis vestibus conuertuntur, cum his, quibus coniugio copulantur, ecclesiae communione priuentur. sane si culpam sequestratione sanauerint, ad communionis gratiam reuocentur. *Aurel. v. c. 19.*

CAP. XIX.

De puellis, quae se Deo nouerint, & praeclarae decore aetatis ad terrenas nuptias transierint, decreuimus; ut si qua puella uoluntarie, aut parentibus suis rogantibus religionem professa, uel benedictionem fuerit cõsecuta, & postea ad coniugium, aut ad uolutabrum saeculi, quod potius stuprum est, quam coniugium iudicandũ, transgredi praesumpserit; usque ad exitum cum ipso, qui se huiusmodi cõsortio maculauit, communione priuetur. Quod si paenitentia ducti se sequestrauerint, quandiu Episcopo loci illius uisum fuerit, a communionis gratia suspendatur. *Matisc. c. 12.*

CAP. XX.

Si qua uirgo propria uoluntate, abiecta laicali ueste, deuotarum more induta, castitatem seruare promiserit, uel si quis hominũ utriusq; sexus, paenitentiae benedictionem expetendo, a sacerdote perceperint, ad terrena connubia sponte transierint. &c. utrique ab ecclesiarum liminibus expulsi, ita ab omnium catholicorũ communione sint separati, ut nulla prorsus eis, uel colloquij consolatio sit relicta. *Barcinon. y. cap. 4.*

CAP. XXI.

Non licet Abbati, nec monacho ad nuptias ambulare, &c. *Antisio. c. 24.*

CAP. XXII.

Nonnulli monachorum egredientes a monasterio non solum ad saeculum reuertuntur, sed etiam uxores accipiunt. Reuocati in eodem monasterio, a quo exierant, paenitentiae deputentur, ibiq. defleant crimina sua, unde decesserunt. *Tolet. iv. c. 51.*

CAP. XXIII.

Sanctimoniales uiduae sunt, quae iã mutato habitu saeculari, sub religioso cultu in conspe-

ctu sacerdotis & ecclesiae apparuerunt. Hae si ad nuptias transierint, iuxta Apostolũ, nõ sine damnatione erunt; quia se primum Deo viuentes, postea castitatis propositũ abiecerunt. *Tolet.iv.c.55. vide Tolet.vi.c.6.*

1.Tim.5.

CAP. XXIV.

Constituimus, vt nullus laicus homo Deo sacratam feminam ad mulierem habeat. *Syno. Suessionen. ad fin.*

CAP. XXV.

Item placuit de feminis cuiuscumque condicionis, puellis scilicet, vel viduis, quae virginitatis, siue continentiae propositum spontanee pollicentes, Deo mancipatae fuerint, & ob continentiae signum nigram vestem, quasi religiosam, sicut antiquus mos fuit, in his regionibus indutae fuerint, &c. Si postea sese siue clanculo corruperint, seu publice nupserint; dignis quidem mundano iudicio corporalibus coërcitae vindictis, segregentur ad inuicem, & agant cunctis diebus vitae suae paenitentiam. *Syno. Foroiul. c.11.*

CAP. XXVI.

Qui sanctimoniales virgines, vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis in coniugium sumunt, publicae paenitentiae iuxta modum, quem praeuiderit Episcopus, subigantur. Ipsae vero locis congruis paenitentiae retrudantur, & ad habitum religionis redire cogantur. Vterq. autem sine vlla spe vxoriae copulationis perenniter maneat. Si autem, quod absit, coniugia iterare praesumpserint, acriori subdantur vindictae, & amplius propellantur. Qui si forte obedire monitis salutaribus nõ voluerint, anathematizentur. *Melden. c.67. Burch. lib.8. c.32. Iuo p.7. c.70. decr.*

CAP. XXVII.

Si pater, vel mater filium, filiamq. intra septa monasterij in infantiae annis, sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis peruenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. *Vormat. c.22.*

CAP. XXVIII.

27.q.1. c. 17.

Si quis sacro velamine consecratam in coniugium duxerit, & post dicatũ Deo propositũ, incesta foedera, sacrilegaq. miscuerit, vt in cõstitutis Gelasij Papae c.xx. legitur. &c. Vnde verbo Domini, & canonica auctoritate in hac sancta synodo praecipimus; vt omnino separentur, & iuramento colligentur, vlterius sub vno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in ecclesia, & in publico, aut pariter vllam habere communionem, vnde suspicio illecebrosi desiderij, aut scandalum libidinosi facti iuste possit oriri. Si quae etiam inter se diuidenda sint, diuidant; & vterq. sua prouideat. *Tribur. cap.23. Chalcedon. cap. 16. Siric. cap.6. Gelas. cap.20.*

CAP. XXIX.

1.Tim.5.

Sicut, secundum Apostolum, si se continere non poterat (*vidua*) nullatenus nubere vetabatur, sic secum habita deliberatione promissam fidem pudicitiae Deo debet custodire. (*hactenus Gelas. epist. 1 cap. 23.*) Qua auctoritate paternae suffulti sententiae, in hoc sacro conuentu sancimus, & libere iudicamus: quod si sponte velamen, quamuis non consecratum, sibi imposuerit, & in ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimoniae habitum vlterius habere debebit; licet sacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen sibi imposuisse, vt iterum possit deponere. *Tribur. c.25. Burch. lib.8. c.36. Iuo lib.3. tit.17. c.10. panor. & par.7. c.53. decr.*

27.q.1. c. 8. viduas

De regul. cap. 4 vidua. Gregor. ix. & c 6. eo. tit. in 1. coll.

CAP. XXX.

Nullus Deo deuotam virginem, nullus sub religionis habitu consistentem, siue viduitatis continentiam professam, illicito connubio, aut vi, aut consensu accipiat coniugem: quia nec verum poterit esse coniugium. *Trosleia. cap. 8.*

CAP. XXXI.

Nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, in coniugium accipiat. *Bituricen. cap.19. apud Lemouicen. act.2.*

CAP. XXXII.

Canones Toletani indicant, vt in monasterijs nutriti, cum venerint ad annos adulescentiae, detur eis optio libera, vtrum velint vouere propositum, an inter laicos esse. Qui voluerint, vxores ducant; qui autem propositum in sua potestate relicti vouerint, non vltra eis ad saeculum licet respicere. *Lemouicen. actio.2. post med. ex Tolet. 4. cap.1.*

Ne paenitentes matrimonium contrahant. Tit. XII.

Vide lib.xxv. tit.xvi.

Ne matrimonium contrahatur inter consanguineos, & affines. Tit. XIII.

CAP. I.

Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoq. varientur humana, &c. Cum igitur prohibitiones de coniugio in secundo, & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptijs cognationi viri nõ copulanda prioris, & difficultatẽ frequẽter inducant, & aliquando periculũ pariant animarũ, vt cessante prohibitione, cesset effectus; constitutiones super hoc editas, sacri approbatione cõcilij, reuocantes, praesenti cõstitutione decernimus: vt sic cõtrahentes de cetero

De cosan. et aff. c 8. Greg. ix. & c.3 eo. tit. in 4. collect.

cero

tero libere copulentur. Prohibitio quoq. copulae coniugalis quartũ cõſanguinitatis, & affinitatis gradum de cetero non excedat: quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt abſque graui diſpendio huiuſmodi prohibitio generaliter obſeruari, &c. ſi qui contra prohibitionem huiuſmodi praeſumpſerint copulari, nulla longinquitate defendantur annorũ. &c. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. c. 50.*

CAP. II.

Si quis fratris vxorem, aut neptem, aut nouercam, aut nurum, aut cõſobrinam, aut aliam de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit vxorem, anathema ſit. *Greg. ij. in ſyn. Rom. c. 5. 6. 7. 8. 9. Troſle. c. 8. Burch. lib. 7. c. 22. & 23. & 24. Iuo lib. 7. tit. 8. c. 5. panor. & par. 9. c. 58. 59. 60. decr.*

CAP. III.

Vt conſobrinam, neptem, nouercam, fratris vxorem, vel etiam de propria cognatione, nullus praeſumat in coniugio copulare: quia ſcri-
Leuit. 18. ptum eſt in lege Domini: Turpitudinem vxoris patris, vxoris fratris, atque ſororis tuae nõ reuelabis, &c. Syn. Rom. *ſub Zachar. c. 6. Iuo par. 9. c. 21. decr.*

CAP. IV.

Aſſerentibus hominibus de Germaniae partibus didicimus, quod beatae recordationis S. Gregorius Papa, dum eos ad religionẽ chriſtianitatis diuina gratia illuſtraret, licentiam illis dediſſet in quarta ſe copulare generatione, ſed dum rudes erant, & inuitandi ad fidem, quamquam minime ſcriptum, vt dictum eſt, reperimus, credere non ambigimus. Deo
Ioan. 1. autem largiente, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, per praeteritos annos litteras emiſerũt Archiepiſcopi, & Reges prouinciae illius, petentes Apoſtolica praecepta, qualiter liceat eis coniugia copulare, & quomodo debeant obſeruare; quibus, quantum Dominus dare dignatus eſt, admonitionis praecepta direximus. *Syn. Roman. ſub Zachar. c. 15. Gregor. ad interrog. Aug. 6. Iuo par. 9. c. 20. decr.*

CAP. V.

Conſobrinam, neptem, nouercam, fratris vxorem, vel etiam de propria cognatione, aut quam cognatus habuit, nullus audeat in coniugium copulare. Si quis vero hinc tali nefario coniugio conuenerit, & in eo permanſerit, ſciat ſe Apoſtolica auctoritate anathematis vinculo eſſe innodatum. *Syno. Roma. ſub Eugen. ij. & Leone iv. c. 38.*

CAP. VI.

35. q. 2. c. 17. De conſanguinitate ſua nullus vxorem ducat vſque ad generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poterit. *Nicol. ij. in ſyn. Rom. cxiij. Epiſcoporum c. 11.*

CAP. VII.

Qui copulantur parẽtibus, vel cõmatribus, & filiolis, & e conuerſo, excõmunicentur. *Greg. vij. in conc. Rom. ann. incert. c. 16.*

CAP. VIII.

Epiſcopi eos, qui matrimonium contrahere volunt, per baptiſmum, per fidem, per iudiciũ Chriſti vera obedientia obteſtentur, quatenus palam faciant, vtrum ſe, ſicut fama eſt, conſanguineos recognoſcant; ſi negauerint, ſibi ipſis ſunt relinquendi, ita tamen, vt ſi aliud in conſcientia habeant, ſe a liminibus eccleſiae, a corpore & ſanguine Domini, & a fidelium communione nouerint ſegregatos, atque infames effectos, donec ab inceſti facinore deſinant. ſi ſe Epiſcoporum iudicio ſegregauerint: ſi iuuenes ſint; alia matrimonia contrahere non prohibeantur. *Vrban. ij. in ſyno. Troiana.* *35. q. 6. c. 4. ſi duo.*

CAP. IX.

Sane coniunctiones conſanguineorum omnino fieri prohibemus. Huiuſmodi namque inceſtus, qui fere ſtimulante humani generis inimico, in vſum verſus eſt, ſanctorum patrum inſtituta, & ſacroſancta Dei deteſtatur eccleſia: leges etiam ſaeculi de tali contubernio natos infames pronunciant, & ab hereditate repellunt. *Innoc. ij. in ſyno. Rom. c. 13. poſt Iuonis panor.* *vid. 35. q. 2. c. 2.*

CAP. X.

Qui duas vxores duxit, vel fratris filiam, clericus eſſe non poteſt. *Apoſt. c. 19.*

CAP. XI.

Coniunctiones conſanguineorum fieri prohibẽtur, quando has & diuinae, & ſaeculi prohibent leges. Leges *ergo diuinae haec agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, non ſolum eijciunt, ſed & maledictos appellant. Leges vero ſeculi infames tales vocant, & ab hereditate repellunt. Nos vero ſequentes patres noſtros, & eorum veſtigijs inhaerentes, infamia eos notamus, & infames eſſe cenſemus, quia infamiae maculis ſunt aſperſi, &c. Eos autem conſanguineos dicimus, quos diuinae, & Imperatorum, ac Romanorum, atque Graecorum leges conſanguineos appellant, & in haereditate ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt. Talium enim cõiunctiones nec legitimae ſunt, nec manere poſſunt, ſed ſunt repellendae: & ſi quae auſu temerario tentatae ſint, auctoritate Apoſtolica reſcindendae veniunt. Quiſquis ergo non eſt legitime coniunctus, vel abſque dotali titulo, ac benedictione ſacerdotis conſtat copulatus, ſacerdotes, vel legitime coniunctos criminari, vel in eos teſtificari minime poteſt. Quoniam omnis inceſti macula pollutus infamis eſt, & accuſare ſupradictos non permittitur. Nõ ſolũ ergo hi reijciendi ſunt, & infames efficiuntur, ſed etiam omnes eis conſentientes: ſimiliter de raptoribus, vel eis, qui ſeniores impetunt, fieri cenſemus. &c. *Calliſt. epiſt. 2. ante med. Calliſt. ij. in conc. Rom. 5. Burch. lib. 7. c. 1. Iuo par. 9. c. 22. & 23. decr. Anſel. lib. 11. c. 84. Tarrac. lib. 5 c. 71.*

35. q. 2. et 3. c. 2 / ** enim f.* / *3. q. 4. conſanguineorum. c. 4.*

CAP. XII.

Peto an debeant duo germani fratres ſingulas ſorores accipere, quae ſunt ab illis longa

progenie generatae? Modis omnibus hoc fieri licet, nequaquam enim in sacris eloquijs inuenitur, quod huic capitulo contradicere videatur. *Greg. ad August. interr. 5.*

CAP. XIII.

Vsque ad quotam generationem fidelis debeat cum propinquis sibi copulari; & nouercis, & cognatis si liceat copulari coniugio? Lex in Romana Republica permittit, vt sibi fratris, sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius, & filia misceantur. Sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolem non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, vt iam tertia, vel quarta generatio fidelium licenter sibi iungi debeat. nam secunda, quam diximus, a se omnino debet abstinere. Cum nouerca autem misceri graue est facinus, quia & in lege scriptum est: Turpitudinem patris tui non reuelabis. &c. Cum cognata quoque misceri prohibitum est, quia per coniunctionem priorem caro fratris facta est. pro qua re etiam Ioannes Baptista capite truncatus est, & sancto martyrio consummatus. Cui non est dictū, vt Christum negaret, &c. Quia vero multi sunt in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando coniugio dicuntur admisti, ad fidem venientes admonendi sunt, vt se abstineant, & graue hoc esse peccatum agnoscant, &c. Non tamen pro hac re sacri corporis ac sanguinis Domini communione priuandi sunt, &c. In hoc enim tempore sancta ecclesia quaedam per feruorem corrigit, quaedam per mansuetudinem tolerat, &c. Qui ad fidem veniunt, admonendi sunt, ne tale aliquid audeant perpetrare. si perpetrauerint, corporis & sanguinis Domini communione priuandi sunt. *Grego. ad August. interrog. 6. & 7. Burch. lib. 7. cap. 19. & 20. Iuo lib. 7. tit. 8. cap. 4. p. 1. & tit. 10. cap. 5. panor. & par. 9. cap. 55. & 56. decr. Anselm. lib. 10. c. 31. & 32. Caesar. lib. 10. c. 125.*

35.q.2.et 3.c.quaedam.20. & q.5.c. 2.quaedā

Leuit.18. a

CAP. XIV.

Vt quarta progenie coniuncti non separentur, Augustino, & Anglis rescripsisti: quod alibi non legi, sed semper vsque ad septimum originis suae gradum a sanctis antecessoribus vestris, & ceteris sanctis patribus, tam in Nicaena synodo, quam & in alijs sanctis concilijs congregatis seruari debere reperi. &c. *Felix Gregorio.* Quod scripsi Augustino Anglorum gentis Episcopo de consanguinitatis coniunctione, ipsi & Anglorum genti, quae nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod caeperat, metuendo asperiora recederet, specialiter, & non generaliter ceteris, me scripsisse cognoscas, &c. Neque regulam in his posteris vllis tenendam tradidi, sed de duobus periculis, quid facilius sit vitandum, ostendi. *Greg. ad Felicem indict. 7. lib. 12. epist. 31. post princ.*

35.q.2.et 3 c quaedā p.quod scripsi.

CAP. XV.

35.q.2.& 3.c.16. Progeniem suam vnumquemque inconuulse vsque ad septimam generationem obseruare decernimus, & quandiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulae non accedere societatem. nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli profecto licet Christianorum, vel licebit: quia incestuosus est talis coitus, & abhominabilis Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo coniugij nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus. Nec hoc quoque in hac solicitudinis parte relinquimus, quod omnes incestuosi a liminibus ecclesiae sanctae sunt separandi, &c. Et si incorrigibiles apparuerint, segregentur a fidelibus vsque ad satisfactionem. *Greg. ad Felic. Episcop. Siciliae indict. 7. lib. 12. regist. epist. 31. al. 37. in med. Capitul. lib 6. cap. 80. & lib. 7. c. 200. in addit. Burch. lib. 7. cap. 11. Iuo lib. 7. tit. 10. cap. 9. panor. & par. 9 cap. 26. decr. & epist. 10. ad Episc. Melden. Tarrac. lib. 6. cap. 26.*

c.10.ext.

CAP. XVI.

Progeniem suam quemque vsque ad septimam obseruare decernimus generationem. Et si valueris, deuita, ne amplius, cui mulieres obierint, duabus debeat copulari. *Greg. ij. epist. 8. ante fin.*

CAP. XVII.

Quota progenies propinquorum matrimonio copuletur? Oportuerat quidem, quandiu se agnoscent affinitate propinquos abstinere. &c. In tam barbara gente concedendum est, vt post quartam generationem iungantur, *Gregor. iij. epist. 4. in princ. ad Bonifacium Episcopum.*

CAP. XVIII.

Laicus quidam magnae personae ad nos veniens dicebat, sibi ab Apostolicae sedis Pontifice sanctae memoriae Gregorio datam fuisse licentiam, vt in matrimonium acciperet viduam auunculi sui, quae & ipsa fuit vxor consobrini, & illa illo viuente discessit ab eo, &c. Et votum vouit Deo castitatis, & velata fuit, &c. Tale matrimonium supradictus homo ab Apostolica sede sibi affirmat esse concessum, quod non aestimamus verum, quia Lundonensis synodus, quae in primis a discipulis sancti Gregorij, id est, Augustino, Laurentio, Iusto, * Melito Archiepiscopis constituta, & ordinata fuit, talem copulam, & matrimonium, maximum scelus, & incestum, & horribile flagitium, & damnabile piaculum fieri, ex auctoritate sanctae scripturae iudicabant. *Bonif. epist. ad Zachar. ante fin.* *Mileto

De illo, qui viduam, quae & ipsa fuit vxor consobrini sui, & sacrum velamen habere monstrata est, & a beatae memoriae praedecessore nostro sibi licentiam concessam esse diuulgauit, vt eam in pernicioso matrimonio assumere debuisset; absit hoc, vt praedecessor noster ita praeciperet; nec enim

enim ab Apostolica sede illa diriguntur, quae contraria esse Patrum,siue canonum institutis perhibentur:admonere,adhortari, increpare eos fratres ne cesses , quatenus a tali scelesto recedant matrimonio, vt non in aeternum pereant: reminiscantur enim se Christi sanguine esse redemptos, & non sponte se contradanr,nisi ab ipso recesserint incesto matrimonio, diaboli potestati. *Zachar. epist.6.ad Bonif.post medium.*

C A P. X I X.

Vt definitum est a patribus , nullus de propria cognatione sibi audeat copulare. alioquin anathema sit. *Leo iv. epist. ad Episcopos Britan.cap.vlt.Iuo par.9.cap.11.*

C A P. X X.

Inter eos, qui natura , & eos qui adoptione filij sunt , venerandae Romanae leges matrimonium contrahi non permittunt.Siquidem primus institutionum liber,cum de nuptiis loqueretur,inter cetera : Inter eas,inquit , personas,quae parentum , liberorumue locum inter se obtinent , nuptiae contrahi non possunt, veluti inter patrem,& filiam;vel auum , & neptem; vel matrem, & filium;vel auiam,& nepotem;& vsque ad infinitum: & si tales personae inter se coierint, netarias , atque incestas nuptias contraxisse dicuntur . Et haec adeo vera sunt,vt quamuis per adoptionem parentum,liberorumue loco sibi esse ceperint, non possint inter se matrimonio iungi.&c. Itaq. eã, quae mihi per adoptionem filia , aut neptis esse caeperit,non potero vxorem ducere.& infra . Si qua per adoptionem soror mihi esse caeperit , quamdiu quidem constat adoptio , sane inter me,& eam nuptiae consistere non possunt,&c. *Nicol.ad consulta Bulgar.cap.2.*

De cogna. legat.cap. vn. Greg. ix. & in 1.col. Instit. de nupt par ge.

C A P. X X I.

De consanguinitate generationum exquiritis, vt quibus vtique feminis iungi debeatis , liquido cognoscatis . Verum quod leges hinc sanciunt,iam meminimus,& denuo memorare summatim opere pretium ducimus.Aiunt enim: Ergo non omnes nobis vxores ducere licet. nam quarumdam nuptiis abstinere debemus : inter eas enim personas, quae parentum, liberorumue locum inter se obtinent,nuptiae contrahi non possunt:veluti inter patrem, & filiã, vel auum,& neptem,vel matrem,& filium, vel auiam,& nepotem,& vsque ad infinitum.Inter eas quoque personas,quae ex transuerso gradu cognationis iunguntur est quaedam similis obseruatio,sed non tanta. Sacri vero canones, & praecipue Zachariae summi Praesulis decreta,quid hinc promulgent, Episcopo vestro vobis explanandum relinquimus. *Nicol. ad consulta Bulgar.cap.39.Iustin.lib.1. Instit.de nupt.*

C A P. X X I I.

Praesentium portior apicum nostris insinuauit auribus frattem suum contra diuinum ius,contra sanctorum patrum institutum, consanguinaee suae thalamis adhaesisse, &c. tua fraternitas consanguinitatis lineam a maioribus natu eiusdem loci diligenter inquirat; quam se inter defunctum virum , eamdemque viuam mulierem inuenerit , ad aliarum exemplum studeat canonica auctoritate omnia dotalia instrumenta cassare , & ad nihilum redigere;ne de illicito, quod contraxit, coniugio, aliquam mercedem recipiat. *Greg. vij.lib. 1. regist.epist.5.*

C A P. X X I I I.

Monemus,atque praecipimus , ne te ipsum despicias,ne in gloria tua maculam ponas, ne posteritatem carnis tuae inutilem , & reprobam facias;vires resume, illicitum connubiũ, quod cum vxoris tuae consanguinea inisti, penitus respue.De emendatione eos,& totam ecclesiam Dei cito laetifica. *Greg. vij.lib.8. regist.epist.3. ad Adelfonsum Regem .*

C A P. X X I V.

Quae duobus fratribus nupsit, eiiciatur vsque ad mortem . In morte si dixerit se , si superuixerit,dissoluturam matrimonium,consequatur paenitentiam . Si in eo matrimonio vir,vel vxor decedat , difficilis erit superstiti paenitentia. *Neoc.cap.2.Triburien.cap.44.Raban.cap.2.de paenit. Burch.lib.17. cap.1. & 2. Iuo par. 9.cap.67.& 68. decret. Anselm lib.11. cap.95.*

C A P. X X V.

Si quis post obitum vxoris suae sororem eius duxerit, & ipsa sit fidelis , quinquennio a communione placuit abstinere . nisi forte velocius dari pacem necessitas coegerit infirmitatis. *Elib.cap.61.*

C A P. X X V I.

Si quis priuignam suam duxerit vxorem,eo quod sit incestus,nec in finem dandam ei communionem. *Elib.cap.66.*

C A P. X X V I I.

De incestis coniunctionibus venia non est, nisi cum adulterium separatione sananerint. Incestos nullo coniugii nomine deputamus, quos hic recensemus . Si quis relictam fratris, quae pene prius soror extiterat,carnali cõiunctione polluerit.Si quis frater germanã vxorẽ acceperit . Si quis nouercam duxerit. Si quis consobrinae se sociauerit. Si quis relictae, vel filiae auunculi misceatur,aut patrui filiae, vel priuignae suae;aut qui ex propria consanguinitate aliquam,aut quam consanguineus habuit,concubitu polluat,aut duxerit vxorem. Hos omnes olim, & hac constitutione incestos esse non dubitamus, & inter cathecumenos vsque ad legitimam satisfactionem manere, & orare praecipimus . &c. Sane quibus coniunctio illicita interdicitur , habebunt ineundi melioris coniugii libertatem. *Agath. cap. 61. Turonen.ii.c.22.Arelat sub Carolo cap.11.Raban.cap.2.de paenit. Capitul. lib.7.cap.200.in addit. Burch. lib.7.cap.4. Iuo par.9.cap.25.& 40.decret. Ansel.lib.11.cap.82.*

35.7.8.& 3.c.8.

C A P. X X V I I I.

Incestis iunctionibus nihil prorsus veniae refer-

* al. Incestos vero nec vllo coniugii nomine praeuelandos praeter illos, quos nominare funestum est, hos esse censemus.

reseruamus, nisi cũ adulteriũ separatione sanauerint. *Incestus vero nec vllo coniug.j nomine pallietur, quod propter illos, quos dinumerare funestum est, censuimus. Vt si qus relictam fratris, quae pene prius soror extiterat, carnali coniunctione violauerit. Si quis germanam vxorem acceperit. Si quis nouercam duxerit. Si quis consobrinae se societ. Sed quae sunt antea instituta non soluimus. Si quis relictae auunculi misceatur, aut patrui, vel priuignae concubitu polluatur. Sane quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugii libertatem. *Epau. cap. 30. vide Agath. cap. 61. Aurel. iv. cap. 27. Turon. ÿ. cap. 22.*

CAP. XXIX.

35.q.2.& 3.c.9. De his, qui se incestus pollutione commaculant, quousque in ipso detestando, & illicito carnis contubernio perseuerant, vsque ad missam tantum cathecumenorum in ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec cibum sumere vllum christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet. *Iles. cap. 4. Colon. sub Carol. cap. 6. Raban. cap. 2. de Paenit. Burch. lib. 7. cap. 3.*

1. Cor. 5.

CAP. XXX.

Ne superstes frater torum defuncti fratris ascendat, nec se quisquam amissae vxoris sorori audeat sociare, qui fecerint, ecclesiastica districtione feriantur. *Aurel cap. 18. al. 20.*

CAP. XXXI.

35.q.2.& 3. Ne quis fidelium propinquam sanguinis sui vsquequo affinitatis lineamenta generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari quoniam scriptum est: omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, vt reuelet turpitudinem eius; nec sine denunciatione, dicit, Anima, quae fecerit de abhominationibus istis quidpiam, peribit de medio populi sui. Hius decreti violator tanto grauiori sententia multandum se recognoscat, quanto eam propinquiorem scit, tantoque annosiori excommunicationis tempore a Christi corpore, & fraternitatis consortio sequestretur, quanto fuerit propinquioris sanguinis contagione pollutus. &c. *Tolet. ÿ. cap. 5. Burchard. lib. 7. cap. 6. Iuo par. 9. cap. 42. decret.*

Leu. 18.

CAP. XXXII.

Nullus nouercae suae, id est vxori patris sui, vlla copulatione iungatur, quod si praesumpserit, nouerit se anathematis supplicio feriendum. *Aurel. ÿ. cap. 10.*

CAP. XXXIII.

De incestis coniunctionibus ita quae sunt statuta seruentur, vt his, qui aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus patrum statuta in notitia non venerunt, ita pro nouitate conuersionis, ac fidei suae credidimus consulendũ, vt contracta huiusmodi coniugia non soluantur, sed in futurum canonibus interdictum obseruetur: id est, nequis sibi sub coniugii nomine sociare praesumat relictam patris, filiam vxoris, relictam patris, filiam vxoris, consobrinam, aut sobrinam, relictam auunculi, vel patrui. Quamdiu sociati non se sequestrauerint, a communione ecclesiastica repellantur. In Episcopi autem discussione consistat, de his, qui in ciuitate sua, ac territorio consistunt, vtrum ignoranter ad illicita coniugia venerint, an per contumaciam, quae sunt interdicta, praesumpserint; vt illis parcatur; hi vero non prius ad communionem recipiantur, quã incesti adulterium, sicut scriptum est, separatione sanauerint: quia in lege Domini manifeste legitur: Maledictus, qui dormit cum vxore patris sui, cum priuigna, vel vxoris suae sorore, & reliqua his similia; quo fit, vt quos Deus maledixit, nonnisi emendatos benedicere nos possimus. *Aurel. iÿ. cap. 10.* Deut. 27.

CAP. XXXIV.

De incestis coniunctionibus id statuimus obseruandum, vt si quis post synodum Aurelianen. ante hoc triennium constitutam, illicita tori iura praesumpserit, circa eum secundũ statuta Epaunensium canonum a sacerdotibus ecclesiae seueritas retineatur. *Aurel. iv. cap. 26. Epau. cap. 30.*

CAP. XXXV.

De incestis coniunctionibus censuimus statuta canonum vetera non irrumpi, &c. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat: Turpitudinem patris tui, matris tuae, vxoris patris tui, sororis tuae, siue ex patre, siue ex matre, quae domi, vel foris genita est: filiae filij tui, vel neptis ex filia: filiae vxoris patris tui, quam peperit patri tuo, sororis patris tui, sororis matris tuae; patrui tui, & vxoris eius; nurus tuae; vxoris fratris tui, sororis tuae, & filiae eius; filiae filiae eius; vel filij; sororis vxoris tuae non reuelabis. Cum vxore proximi tui non coibis, &c. Maledictus qui dormit cũ vxore patris tui, cũ sorore sua, filia patris, vel matris cum socra sua, &c. Itemque ait sacra sententia legum; * Vt quisquis aut sororem, aut filiam, aut consobrinam, aut fratris vxorem, sceleratis sibi nuptiis vinxerint, huic paenae subiaceat, & de tali consortio separetur, & reliqua. Item alia. Quaecumque mulier sororis suae maritum post mortem illius acceperit, vel si quis ex viris mortua vxore sororem eius alijs nuptiis sibi coniunxerit nouerit tali consortio se esse notabilem, &c. *Turon. ii. cap. 22.*

Leuit. 18.

Deut. 27

* al. vt quisquis aut sororis, aut fratris filiã, aut certe gradu consobrinã, aut fratris vxorem sceleratis sibi nuptiis iunxerint.

CAP. XXXVI.

Nullus illicita coniugia contra praeceptum Domini sortiri praesumat, id est, fratris relictam, nouercam, relictam patrui, vel sororem vxoris suae sibi audeat sociare, neque auunculi quoque, quae relicta est, neq. nurus suae, vel materterae coniugio potiatur. Pari etiam conditione a coniugio amitae, priuignae, ac filiae priuignae coniunctionibus praecepimus abstinere. *Paris. cap. 4.*

CAP. XXXVII.

De incestis coniunctionibus hoc placuit custodire,

dire, quod prisca canonum statuta sanxerunt. *Lugdun.ij.cap.4.*

CAP. XXXVIII.

Incestam copulationem, in qua nec coniux, nec nuptias recte appellari leges sanxerunt, catholica omnino detestatur, atq. abhominatur ecclesia, & grauioribus poenis eos afficere promittit, qui natiuitatis suae gradus libidinoso ardore contemnentes in luto, quod nefas est, vt sues teterrimi conuoluuntur. *Matiscon.ij.cap.18.*

CAP. XXXIX.

Non licet alieni suam nouercam accipere vxorem. *Antisiod. cap.27.* Nec filiam vxoris suae. *cap.28.* Nec relictam fratris sui. *c. 29.* Nec duas sorores successiue. *cap.30.* Nec consobrinam, id est, quae de duobus fratribus, aut de duabus sororibus procreatur, nec qui de ipsis *(consobrinis)* nati fuerint, in coniugio sociëntur. *cap.31.* Non licet, vt nepos auunculi vxorem accipiat. *cap.32.*

CAP. XL.

Leuit.18. Cum sacra scriptura dicat: Non accedas ad carnem proximae tuae, vt reueles turpitudinem eius. Sanctus Basilius in canonibus suis enumerat aliquorum prohibitas nuptias, multa silentio praeterit, turpitudinem nominum coniunctionum vitans, generaliter tantum locutus. Nos apertius definimus eum, qui suae * exadelphae copulatur, vel si pater & filius matri & filiae iunguntur, vel duabus sororibus, vel si duobus fratribus mater & filia nubant, vel sorores duae: septem annorum paenitentiae subijciantur, soluta hac illegitima coniunctione. *Trull.cap.54.*

*id est, cõsobrinae, fratris filiae. A.

CAP. XLI.

Constituimus, vt nullus laicus homo Deo sacratam feminam mulierẽ habeat, nec suam parentem. *Syno.Suessionen ante fin.*

CAP. XLII.

35.q.2.c.8. De incestis coniunctionibus, sicut a sanctis patribus institutum est, nihil prorsus veniae reseruamus, nisi cum adulterium separatione sanauerint. Incestos vero nullo coniugij nomine deputandos, &c. Si quis relictam fratris, quae paene prius soror extiterat, carnali coniunctione violauerit. Si quis * fratris germanam vxorem acceperit. si quis nouercam duxerit, si quis consobrinae suae se societ, si quis relictae, vel filiae auunculi misceatur, aut *patris filiae, vel priuignae suae concubitu polluatur, vel si quid est huiusmodi. &c. *Arelat, sub Carolo c.11. Agathen.c.61.*

*patris f.

*fratris f.

CAP. XLIII.

De affinitate propinquitatum, & in quibus gradibus matrimonia iungenda sint, ad canones recurramus. *Cabilo.sub Carolo c.28.*

CAP. XLIV.

35.q.2.et 3.c.14. Sane quae in proprio viro, haec nimirum in vxoris parentela, de lege nuptiarum regula custodienda est. Quia ergo constat eos duos esse in carne vna, communis illis vtrimque parentela esse credenda est, sicut scriptum est: Erunt duo in carne vna. *Cabilo. sub Carolo cap.29. Magunt c.30. sub Raba. Burch. lib.7. c.8. Iuo lib.7.tit.10.c.2. panor. & par.9.c.44. decr. Hugo a S.Victo.lib.2.par.ij.c.16.* Genes.2. Ephes.5.

CAP. XLV.

In quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur, & si post interdictum factum inuentum fuerit, separetur. *Magun.sub Caro. c.54. Magun.sub Raba.c.30.*

CAP. XLVI.

Si quis viduam vxorem duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio. Item si quis relictam fratris, quae paene prius soror extiterat, carnali coniunctione violauerit; si quis neptem in coniugium acceperit, si quis nouercam, aut nurum suam duxerit: si quis consobrinae suae impudice se sociauerit, vel relictae, siue filiae auunculi, aut * patris filiae, vel priuignae suae concubitu pollutus, vel huiuscemodi coniunctionis attactu maculatus fuerit, eos disiungi, & vlterius numquam coniugio copulari, sed sub magna districtione feriri volumus. *Magun. sub Rabano cap. 29. Magunt.l.c.56. Capitul.lib.5. c.101. & lib.7. c.116. in addit. Burch.lib.17.c.9. Iuo lib.6. tit. 11 c.2. panor. & par.9.c.71. & 77. decr. Tarrac.lib.6.c.158.* 32.q.7.c.20. *patris f.

CAP. XLVII.

Contradicimus quoque, vt in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur. Vbi autem post interdictum factum inuentum fuerit, separetur. [Sane eadem, quae in viri, haec nimirum in vxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est. Quia ergo constat eos duos esse in carne vna, communis illis vtrimque parentela esse credẽda est, sicut scriptum est: Erunt duo in carne vna. *Magunt.sub Raban.c.30. Cabilon.ij.c.29. Burch. lib.7.c.8. Iuo lib.7.tit.10.c.2. panor. & par.9. c.44. decr.* 35.q.2.et 3.c.14. Genes.2. Matt.19.

CAP. XLVIII.

Qui incesta matrimonia contraxerunt, & vel proximis suis, vel Deo sacratis mulieribus copulati sunt: quidam publicae possunt paenitentiae subiugari. *Ticin.c.12.*

CAP. XLIX.

In copulatione fidelium generationis numerum non definimus, sed id statuimus, ut nulli Christiano liceat de propria consanguinitate, siue cognatione vxorem accipere, vsque dum generatio recordatur, aut cognoscitur, aut in memoria retinetur. *Vormat. cap.32. Burcha.lib.7.cap.2. Iuo par.9.cap.39. decret.* 35.q.2.et 3.c.18.

CAP. L.

Si vir viduam in coniugem duxerit, quae ex

ex primo marito filiam habuit,& cum eadem filia post modum concubuerit, coniugium modis omnibus dissoluatur, & vir ille paenitentiae subiaceat sanctionibus. &c. *Vormat. cap.36.*

CAP. LI.

Contradicimus quoque, vt in quarta generatione nullus amplius confugio copuletur. Vbi autem post interdictum factum inuentum fuerit, separetur. sane eadem,quae in viri, haec nimirum in vxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est, &c. *Vormat. cap.77.*

CAP. LII.

De incestis coniunctionibus, vnde multimodis fines regionis nostrae circumquaque instigante diabolo polluuntur, secundu Agathense concilium,cap 61. nihil prorsus veniae reseruamus,nisi cum adulterium separatione sanauerint,&c. *Colonien. sub Carolo iy. cap.61. Raban cap.1. de paenit. Burch. lib.7. cap.4. Iuo par.9. cap.40. decret.*

CAP. LIII.

Quidam vir nomine Lantberstus interficiens consanguineum suum,& ducens eius vxorem nomine Vualdtadam, iurauit coram Archiepiscopo,quod tale coniugium dimitteret,& iterum ei se sociauit; & adhuc eam habet, idcirco excommunicatus est. *Metens. cap.7.*

CAP. LIV.

Si quis cum aliqua crimen fornicationis fecerit,& frater eius, eiusde sceleris ignarus duxerit illam vxorem;frater, qui prior per fornicationem polluerat illam, quia non indicauit fratri vxorem ducenti, praedura arceatur paenitentia,& condigna castigatione. Quapetacta si continens esse non possit, indulgentia subleuetur,ne libidini prosternatur,quatenus legitimo consoletur matrimonio. De muliere vero sancimus,sicut de ea in Neocaesarensi sancto concilio definitum legimus,cap.2. Mulier si duobus fratribus nupserit,&c. *Tribur. cap.44. vide Neocaesarensis cap.2.*

CAP. LV.

Omnino prouidendum est, ne quae vxor est habenda,sit propinqua,quia scriptum est:Omnis homo ad proximam sanguinis non accedat,vt reuelet turpitudinem eius. *Trosleiat cap.9.*

CAP. LVI.

In canonibus praeceptum est, vt nemo vsq. ad affinitatis lineam, & propinquitatem sui sanguinis connubia ducat. *Trosl. cap.8.*

CAP. LVII.

Nullus sui proximam generis, aut etiam de cuius admissione incestiuam notam possit subire infamiae,illicito connubio,aut viuat consensu accipiat coniugem: quia nec verum potetit esse coniugium. *Trosl. cap.8.*

CAP. LVIII.

Nullus de parentela sua vxorem accipiat vsque in sextam, vel septimam progeniem. *Bituricen. cap.16. apud Lemouicen. Act.2.*

CAP. LIX.

Nullus vxorem consanguinei, vel alicuius parentis sui,in coniugium accipiat, quia vir & vxor legitime coniuncti vna caro sunt. *Bituricen. cap.17. apud Lemouicen. act.2.*

CAP. LX.

De gradibus consanguinitatis numerandis. *Saleguftadien. cap.1. post. Burch. decret. Iuo par. 15. cap.177. decret.*

CAP. LXI.

Si qua mulier duos fratres,aut si quis vir duas sorores habuerit, a communione abstineant vsque ad mortem. In morte autem eis communio pro misericordia detur. Si vero superuixerint,communione accepta,& de insit imitate conualuerint,agant plenam paenitentiam tempore constituto, *Mart. Brac. cap.80. Neocaes. cap.2.*

CAP. LXII.

Prohibitae cognationis in matrimonium coniunctio,si deprehensa fuerit,vt quae in hominum peccatis facta est,subibit adulterorum poenas. *Basil ad Amphilor. cap.67.*

CAP. LXIII.

Si quis vnquam impuritatis perturbatione superatus, lapsus sit ad nefariam duarum sororum societatem, nec hoc matrimonium existimet,nec eos ad ecclesiae complementum prius admittat, quam ipsos a se inuicem separauerit,&c. Ego vero hanc partem ne silentio quidem in lege veteri fuisse praetermissam existimo,sed etiam legislatorem valde prohibuisse. Illud enim non ingredieris ad quemuis consanguineum carnis tuae, ad reuelandum eorum turpitudinem, hoc quoque consanguinitatis genus comprehendit. Quid enim est, possit homini sua vxore magis consanguineum, vel potius sua carne? non sunt enim amplius duo, sed una caro. Quare per uxorem soror eius transit ad consanguinitatem. Quemadmodum enim uxoris matrem non accipiet, nec eius filiam, quoniam nec suam matrem, nec suam filiam;sic nec sororem uxoris, quoniam nec suam sororem. Sunt enim in utrusque communia cognationis iura. Ego autem cuilibet de matrimonio consultanti testificor, quod praeterit figura huius, & tempus breue est,ut & qui habent uxores, sint tanquam non habentes. Si autem mihi illud alliget, crescite,& multiplicamini: rideo eum, qui legislatoris tempora non discernit. Fornicationis remedium est secundum matrimonium,non ad intemperantiam uiaticum. Sin aute nō continent,inquit,uxores ducant;non autem etiam uxores ducentes contra legem faciant. *Basil. ad Biodorum.*

CAP. LXIV.

Si quis clericum uocauerit, ut matrimonio coniungat, audiat autem esse illicitum matrimonium,utpote, uel amitae coniugium, uel defunctae uxoris esse sororem eam, quae est matrimonio coniungenda, debet ne sequi cleri-

clericus, vel facere oblationem? Respondeo vno verbo dicite; si audierit clericus illicitum matrimonium. Si ergo est illicitum matrimonium, & legibus contrarium, non debet clericus alienis peccatis communicare. *Timotheus Episcopus Alex. respon. 11.*

Ne quisquam commatrem ducat vxorem, Tit. X I V.

Vide lib. xxij. tit. xxiij.

Ne clerici, qui sacri sunt initiati, vxores ducant. Tit. X V.

Vide lib. iv. tit. xxxvi. lib. vi. tit. xxviij. & lib. vij. tit. xvi. quibus adde.

C A P. I.

Vnusquisque Episcopus in tali re studiose, ac diligenter curam habere debet, ne ecclesia Christi a proprijs possit sordidari ministris: quia cui propriam vxorem habere non permittitur, maxime ab omni femina est abstinendum. *Synod. Rom. sub Eugen. ij. & Leone iv. cap. 15.*

C A P. I I.

Dist. 32. c. si quis 7 Innuptis, qui ad clerum prouecti sunt, praecipimus, vt si voluerint, vxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo. *Apost. cap. 26. G. 27. L. Trull. cap. 6. Iuo lib. 3. tit. 8. cap. 19. panor.*

C A P. I I I.

Presbyter, diaconus, & subdiaconus vxorē, vel concubinam habentes, nisi illis omnino dimissis dignam paenitentiam agant, sacris altaribus paenitus administrare desistant. *Gregor. vij. lib. 2. reg. epist. 63.*

C A P. I V.

Clerici, qui cum vxores non haberent, benedictione suscepta, coniugia crediderint eligenda; qui volentes absque vlla redamnatione in aetate fuerint legitima ordinati, cum ipsis mulieribus, quas acceperint, excommunicatione percellantur. Quod si inuitus, vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed non a communione pellatur. *Aurel. iij. cap. 8.*

Ne qui vxorem habet sacris initietur, nisi ipse, & vxor promiserint castitatem. Tit. XVI.

Vide lib. xxvij. tit. xli.

Ne presbyteri, aut diaconi, aut subdiaconi vxor mortuo viro nubat. Tit. X V I I.

Non poterat quia emiserat vo tum castitatis quo tēpore vir suerat ordinatus.

Vide lib. vi. tit. lix. lib. vij. tit. xxxix.

C A P. I.

Si quis presbyteram, diaconam, monachā, Dei ancillam appellatam, commatrem, spiritualem duxerit vxorem, anathema sit. *Greg. ij. in synod. Rom. cap. 1. 2. 3. 4.*

C A P. I I.

Multorum relatione comperimus, hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, vt subdiaconi suis licite miscerentur vxoribus, Quod ne denuo quispiam praesumeret, a seruo Dei sedis nostrae diacono, ex auctoritate nostri decessoris, isto est modo prohibitum, vt eodem tempore hi, qui iam fuerant vxoribus copulati, vnum ex duobus eligerent, id est, aut certe nulla ratione ministrare praesumerent, aut a suis vxoribus abstinerent. Et quantum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio: & vsque in obitus sui tempus notarij quidem gessit officium, & a ministerio, quod subdiaconum oportuerat exhibere, cessauit. post cuius obitum, quia relicta eius Honorata est marito sociata, a tua eam fraternitate in monasterio cognouimus destinatam. Ideoque si, vt fertur, eius se maritus ab administratione suspendit, ante dictae mulieri non debet officere, quod ad secundam coniugij copulationem migrauit: praesertim si non tali mente subdiacono iuncta est, vt a carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem, queadmodum edocti sumus, habere cognoscis, praedictam te mulierem de monasterio per omnia eōuenit relaxare, vt ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare. *Greg. lib. 3. epist. 34. Leoni Episcopo Catanensi. Ansel. lib. 7. cap. 138.* 27 q. 2. c. 20. d. 32. c. 2.

C A P. I I I.

d. 28. c. 10 Quia sunt culpae, in quibus culpa est relaxare vindictam, quaerenda semper est veritas, vt inquiri debeat, vtrum accusatum noxa condemnet, an a poena innocentia patefacta subducat. Itaque peruenit ad nos Fantimum Defensorem vltionem exercere in Petrum latorem praesentium voluisse, pro eo quod, quantum dicitur, relictam cuiusdam diacnoi, tempore quo conductor fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iste coniugem diaconi asserit nō fuisse, dicens nec virginem illam ad eum venisse, denique vt nec religiosam vestem mutare praesumeret, postquam ille in ordine sacro promotus est; adiiciēs etiam priusquam ad diaconum perueniret, & postea praua illam opinione vixisse. Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, sicut decet, timore, caussam hanc subtili omnino inuestigatione perquirat; vt si in coniugio diaconi

mulierem, de qua agitur, fuisse constiterit, & suprascriptus lator memorato Defensori, & rectori patrimonij ad vindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione ij, qui male sociati sunt, disiungantur. Si vero in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato cōmonere volumus, vt ei facere nil praesumat, nec illum accusatio apud eum in aliquo praegrauet. *Greg. lib. 11. ep. st. 59. Ioan. Episcopo Panormitano. Iuo par. 9. cap. 126. & par. 6. cap. 84. Tarracon. lib. 6. cap. 212.*

CAP. IV.

Quae vxor subdiaconi, vel exorcistae, vel acolythi fuerat, mortuo illo, secundo non se audeat sociare matrimonio, quod si fecerit, separetur; & in coenobiis puellarum Dei tradatur, & ibidem vsque ad exitum vitae suae permaneat. *Matisc. ij. cap. 16.*

CAP. V.

Non licet relictae presbyteri, nec relictae diaconi, nec subdiaconi post eius mortem maritum accipere. *Antis. cap. 22.*

CAP. VI.

Quae Episcopi vxor fuit ante Episcopatum; & communi pacto a viro separata est; post ordinationem in Episcopatum, in monasterium, quod longe absit ab habitatione Episcopi, ingrediatur, & Episcopi prudentia alatur. si vero digna visa fuerit, ad diaconissae dignitatem promoueatur. *Trul. cap. 48.*

CAP. VII.

Nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, neque vxores eorum in coniugium accipiat, quia detestabile est. Nam & sanctus Gregorius dixit: Qui presbyteram in coniugium duxerit, anathema sit. *Bituricen. cap. 19. apud Lemouicen. act. 2. Greg. ij. in syno. Rom. in princ.*

Presbyteri, & alii, qui sacris sunt initiati, abstineant ab vxoribus: si non abstinent, puniantur. Tit. XVIII.

Vide lib. iv. tit. xxxvij. lib. vi. tit. xxix. lib. vij. tit. xvij. quibus adde.

CAP. I.

HI, qui contra interdictum sunt ordinati, vel in ministerio genuerunt filios, ne ad maiores gradus ordinum permittantur. *Taurin. cap. 7.*

CAP. II.

De his, qui prius, quam ordinati fuerint, in hoc ipsum inciderint, Taurinatis synodi sequēda est sententia, qua iubentur, non vlterius promoueri. *Arausi. cap. 24. Taurin. cap. 7.*

Ne vxor Episcopi, presbyteri dormiat in lecto, aut in cubiculo viri. Tit. XIX.

CAP. I.

VT sacerdotes, siue diaconi cum coniugibus suis non habeant communē lectū, nec cellulam, ne propter suspicionem carnalis cōsortij religio maculetur. Quod qui fecerint, iuxta priscos canones ab officio degradentur. *Aurel. iv. cap. 17.*

CAP. II.

Episcopus coniugem, vt sororem habeat, &c. tam longe absint mansionis propinquitate dicti, vt nec hi, qui ad spem recuperandam clericorum seruitute nutriuntur: famularum propinqua contagione polluantur. *Turon. ij. cap. 13.*

CAP. III.

Archiepresbyteri vicani, & diaconi, & subdiaconi, non quidem omnes, sed plures in hac suspicione tenentur a populo, quod cum coniugibus suis maneant. Pro qua re hoc placuit obseruare, vt quotiescumque archiepresbyter, seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulauerit, vnus lector canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero clericorum cum illo ambulet, & in cella, vbi ille iacet, lectum habeat pro testimonio, &c. Reliqui presbyteri, & diaconi, & subdiaconi, vicani hoc studeant, vt mancipiola sua ibi maneant, vbi vxores suae, illi tamen segregatim solitarij in cella iaceant, & orent, & dormiant. &c. Si inuentus fuerit presbyter cum sua presbytera, diaconus cum sua diaconissa, aut subdiaconus cum sua subdiaconissa annum integrū excōmunicatus habeatur, & depositus ab omni officio clericali, inter laicos se obseruare cognoscat, eo tamē permisso, vt inter lectores in psallentium choro colligatur, &c. Illi vero Archiepresbyteri, qui talem cautelam super iuniores suos habere noluerint, & nō eos habuerint studio districtius ... ab Episcopo suo in ciuitate retrudantur in cellam: ibique mense integro panem cum aqua manducent, &c. quia nulli clericorum, iuxta sententiam canonum cum coniuge sua manere permittitur, &c. *Turo. ij. cap. 20.*

Ne presbyter, diaconus, aut subdiaconus intersint ludis, qui fiunt in nuptiis. Tit. XX.

CAP. I.

NOn oportet sacerdotes, vel clericos spectaculis, quae aut in nuptijs, aut in conuiuiis exhibentur, interesse. Sed antequam Thymelici ingrediantur, surgere, & abire. *Laod. c. 54. Mart. Brac. cap. 60. Aquisgr. c. 83. Iuo par. 11. cap. 78. decret. Caesar. lib. 8. cap. 83.* *De conse. d. 5. c. 37.*

CAP.

C A P. I I.

Dist. 34. c. 19. Presbyteri, diacones, subdiacones, vel deinceps, quibus ducendi vxores licentia nō est, etiam alienarum nuptiarum euitent conuiuia; nec his coetibus misceantur, vbi amatoria cantantur, & turpia, aut obscaeni motus corporum choreis & saltationibus efferuntur: ne auditus, & obtutus sacris mysterijs deputati, turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur. *Agath. c. 39. Venet. cap. 11. Burch. lib. 2. c. 132 & 134. Iuo par. 6. c. 206. & 208. decr. Tarrac. lib. 6. c. 234.*

C A P. I I I.

Nemo clericus vel monachus in hippodromijs ascendat, vel thymelicorum ludis intersit. sed si clericus vocetur in nuptias, quando ludi veniunt, surgat, & discedat ex patrum disciplina: si contra fecerit, uel cesset, uel deponatur. *Trull. cap. 24.*

C A P. I V.

Non liceat sacerdotibus, uel clericis aliqua spectacula in nuptijs, uel in conuiuijs spectare. sed oportet antequam ingrediantur ipsa spectacula, surgere, & recedere inde. *Mart. Brac. cap. 60. Laod. cap. 54. Burch. lib. 2. c. 135. Iuo par. 6. cap. 209. decr.*

Adulter non potest ducere vxorem eam, cum qua, viuente viro, concubuit. Tit. XXI.

C A P. I.

TE etiam reprobata, etiam mortua, Lotharius nullis legibus, nullis sine sui discrimine regulis Vualdradam moecham in vxorem vmquam permittetur assumere. &c. Vnum tantum scito, quoniam nec nos, nec eadem sancta ecclesia, Deo auctore, qui adulteros iudicabit, Lotharium, si Vualdradam quandocumq. resumpserit, etiam te, vt praetulimus, decedente, dimittet omnibus modis impunitum. &c. *Nicol. Teupergae Reginae epist. 48. in princ.*

C A P. I I.

31. q. 1. c. 8. Is, qui viuente marito, coniugem ipsius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto, eandem sumpsisse dignoscitur, omnimodis publicae paenitentiae subigatur. de quo etiam post paenitentiam praefata, si expedierit, seruabitur regula, nisi forte is, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notētur, aut propinquitas, vel alia quaelibet actio criminalis impediat. Quod si probatum fuerit, sine vlla spe coniugij cū paenitētia perpetuo maneant. si autem negauerit se eandem feminam, viuente viro, nequaquam adulterasse, & praefati homicidij nemo eorum reus extiterit, & probatis testibus neuter eorum conuinci potuerit, purgent legaliter famā suae opinionis, & sumpto vtantur coniugio; si alia, vt diximus, non praepedit ratio. *Meld. cap. 69. Burch. lib. 9. cap. 65. Iuo lib. 7. tit. 1. cap. 9. al. 12. panor. & par. 8. cap. 201. decr.*

C A P. I I I.

Audiuimus rem execrabilem, & catholicis omnibus detestandam, quendam nefario fornicationis opere, alicuius vxorem viuente eo commaculasse; & in augmentum iniquitatis, iuramento confirmasse, si eius legitimum superuixissent ambo maritum, vt ille fornicator illam adulteram, adulterio pollutam, sibi associaret toro, & legitimo matrimonio, si hoc iure dici matrimonium potest. &c. Tale igitur connubium anathematizamus, & Christianis omnibus obsecramus. Non licet ergo, nec Christianae religioni oportet, vt vllus ea vtatur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio. *Tribur. cap. 40. Burch. lib. 9. cap. 66. Iuo par. 8. cap. 202.* 31. q. 1. c. 4.

C A P. I V.

Illud communi decreto secundum canonum instituta diffinimus, & praeiudicamus; vt si quis cum vxore alterius, viuente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, synodali iudicio aditus ei claudatur illicitus, ne vlterius ei coniungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. nolumus enim, nec christianae religioni oportet, vt vllus ducat in coniugium, quam prius polluit per adulterium. *Tribur. cap. 51.*

Ob quae crimina priuetur quis spe coniugij. Tit. XXII.

C A P. I.

SI coniugatus fuerit incontinens, ne postea adulterij incurrat lapsum, redeat ad pristinum coniugium, quousque possit adipisci tēporis maturitate continentiae statum. nos idē de feminis, & de viris censemus, pro humana fragilitate indultum. Ea ratione, vt si is, qui paenitentiae non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu alter ad continentiam eat, vnde fuerit regressus, superstiti non liceat denuo ad vxoris transire amplexus. si autem illius vita extiterit superstes, qui non accepit benedictionem paenitētis, nubat, si se continere non potest, & alterius consortio fruatur vxoris. Quod de vtroque sexu pari modo a nobis decretum est, ita videlicet, vt in his omnibus sacerdotis ordinatio expectetur; vt iuxta quod aetatem aptam perspexerit, paenitentiae, absolutionis, vel districtionis tribuat legem. *Tolet. vi. cap. 8. vide Leo. epist. 90. cap. 11. ad Rustic. Narbon. Caesar. lib. 15. cap. 70.* 33 q. 2. c. vlt.

C A P. I I.

Item placuit, vt resoluto, fornicationis causa, iugali vinculo, non liceat viro, quamdiu adultera viuit, aliam vxorē ducere, licet sit illa adultera: sed nec adulterae, quae poenas grauissimas, vel paenitētiae tormentum luere debet, alium accipere virum, nec viuente, nec

mortuo, quem non erubuit defraudare marito. *Foroiul.c.10.*

C A P. I I I.

Quia modernis tēporibus parricidae profugi currunt per diuersa,& varijs vitijs, atque gulae illecebris deseruiunt,melius nobis videtur, vt in vno loco manentes paenitentia districta semetipsos castigent. &c. Non eis licebit vltra militiae cingulum sumere, & nuptijs vel coniugiis copulari,quia sacri canones hoc eis non consentiunt. *Magunt.sub Raban.c.20. Burch lib.9.c.35.*

C A P. I V.

17.q.4.c. 31.&2. de paeniten. Greg. IX. de pug. vnig.c.2. 30. vel. * id est, non accipiat. Qui presbyterum occidit, duodecim annorum ei paenitentia secundum statuta priorum imponatur:aut si negauerit, si liber est,cum duodecim iuret, &c. Conuictus vero noxae,vsque ad vltimum vitae tempus,militiae cingulum deponat,& vxorem *amittat. *Magun.sub Raba.c.24.Burch.lib.6.c 7. Iuo par.10.c.136. decr. Paenit.Rom.tit.1.c.1.*

C A P. V.

32.q.7.c. 20. Si quis viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, aut si qua duobus fratribus nupserit,seu cum patre,& filio: Item si quis relictam fratris, quae pene prius soror extiterat, carnali coniunctione violauerit: Si quis neptem in coniugiū acceperit,si quis nouercam, aut nurum suam duxerit: Si quis consobrinae suae impudice se sociauerit, vel relictae siue filiae auunculi, aut *patris filiae, vel priuignae suae concubitu pollutus,vel huiuscemodi coniunctionis attactu maculatus fuerit: eos disiungi, & vlterius nunquam coniugio copulari, sed sub magna districtione ferire volumus. *Magunt.y.sub Raban.c.29.Magunt.I. cap.56. Capit.lib.5.cap.101.& lib.7.cap.116. in addit. Burch.lib 17.cap.9. Iuo lib.6. tit.11. cap.2.panor.& par.9 cap.71.& 77.decr. Tarracon.lib.6.cap.118.*

*f.patrui

C A P. V I.

Raptores sine spe coniugij perpetuo maneant. *Meld. cap.66. Burch.lib.9. cap. 34. Iuo par.8.cap.172.decr.*

C A P. V I I.

Qui sanctimoniales,virgines,vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis in coniugium sumunt, publicae paenitentiae subigantur. &c. Vterq. autem sine vlla spe vxoriae copulationis perenniter maneat. *Melden. c. 67. Burch.lib.8.cap.52. Iuo par.7.c.70.decr.*

C A P. V I I I.

31.q.1.c. 5.Si quis. Si probatum fuerit,(*vxorem adulteram machinatam fuisse in mortem viri,aut adulterum illius*) sine vlla spe coniugij cum paenitentia perpetuo(*ambo*)maneant. *Melden.c.69.Burch. lib.9.c.65.Iuo lib.7.tit.1.cap.9.al.12.panor.& par.8.c.201. decr.*

C A P. I X.

Statuimus vt clericus ecclesiastice nutritus, in ecclesia coram populo vel legens,vel cantans,si postmodum relicto clericatus habitu, a castris dominicis,quibus adscriptus est,profugus,& apostata elabitur, & ad saeculum egreditur; ab Episcopo canonice coërceatur, vt ad sinum matris ecclesiae reuertatur. Quod si in hac indisciplinatione perdurans,vt comam nutriat,constringatur,vt iterum detondeatur; & postea nec vxorem accipiat,nec sacrum ordinem attingat,&c. *Tribur c.27.Chalc.c.7.* Loquitur de eo, qui in ecclesia nutritus fuerat, ecclesiae, a qua nutritus fuerat.

C A P. X I.

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nesciente filius eius, vel frater eiusdem rei nescius cum eadem se polluerit, & postquam se pollutum esse cognouerit, confessus fuerit, & hoc se nescire cum iuramento confirmauerit: quia hoc paenituit, & confessus fuit, post peractam congruam paenitentiam, legitimo vtatur matrimonio. &c. Mulier vero, quae tantum nefas commiserat, vlterius paeniteat, atque continens,& innupta permaneat. *Tribur. cap.43.*

C A P. X I I.

Secundum sanctos canones definimus,& iudicamus de eo, qui cum duabus sororibus fuerit pollutus, vt vsque in exitum vitae paenitens, & continens permaneat. Soror autem, quae posterior libidinis perforata aculeis, sciente se cum eodem commaculauerit, vsq. in finem vitae paenitens, & continens perduret. Si autem improuise contigit, condignae stringatur castigatione: & si velit, legitima vtatur viri coniunctione. *Tribur.c.45.*

C A P. X I I I.

Si quis sacerdotem,vel leuitam, aut monachum interfecerit, vel debilitauerit. &c. in monasterio diebus vitae suae sub ardua paenitentia Deo seruiat, nunquam postmodum saeculo, vel saecularibus militaturus, neque vxori copulaturus. *Troslcia.cap.13. ex Capitul.lib.6.cap.28.*

Clerici, qui non sunt sacris ordinibus initiati, vxores ducere possunt. Tit. XXIII.

Vide lib.viij. tit.viij.

Ne clericus viduam, aut meretricem ducat vxorem. Tit. XXIV.

Vide lib.xxvij. tit.xiij.

C A P. I.

MVlierem uiduam clericus nō ducat vxorem,quia scriptum est: Sacerdos vxorē uirginem accipiat, non uiduam, non eiectam, &c. *Innoc.epist.2.c.4. vide Siric.epist.1.* Leu.21. Ezec.44.

CAP.

CAP. II.

Dist. 34. c.18. Lector fidelis, si viduam alterius vxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. *Tolet.I. c.3. Mart.Brac.c.3.*

CAP. III.

Clericus, cui datur nubendi licentia, internuptam non accipiat vxorem; quod si fecerit, vltimum in officio clericali teneat locum. *Turon.cap.4.*

CAP. IV.

Clerici, qui sine consultu Episcopi sui, vxores duxerint, aut viduam, vel repudiatam, vel meretricem in coniugium acceperint, separari eos a proprio Episcopo oportebit. *Tolet.iv. c.43.*

De coniugio seruorum, & libertorum. Tit. XXV.

Vide lib.x. tit.xxv.

Ne vir vxorem dimittere audeat, excepta fornicationis caussa. Tit. XXVI.

CAP. I.

Ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis caussa, facit eam moechari, & qui dimissam duxerit, adulterat. *Christus apud Matth. c.5. num 23.*

CAP. II.

Et accesserunt ad eum Pharisaei tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam quacumque ex caussa. Qui respondens ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos: & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhaerebit vxori suae: & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Dicunt illi: quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudij, & dimittere? ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis: quia quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur: & qui dimissam duxerit moechatur. *Matth.c.19.num.3.& 17.* (Gen.1.& 2. — Deut.24.)

CAP. III.

Iis, qui matrimonio iuncti sunt praecipio, non ego, sed Dominus, vxorem a viro non discedere: quod si discesserit: manere innuptam aut viro suo reconciliari. Et uir uxorem non dimittat. &c. *Paulus 1. ad Corinth. cap. 7. num. 10.*

CAP. IV.

Nulli liceat, excepta caussa fornicationis, adhibitam uxorē relinquere, & deinde aliam copulare; alioqui transgressorem priori conuenit sociari coniugio. *Eugen.ij.in syn.Rom. & Leo iv. c.36.*

CAP. V.

Qui relinquunt legitimas uxores, excommunicentur. *Greg.vij. in conc. Rom. anno incerto cap.16.*

CAP. VI.

Si dicunt religionis caussa coniugia debere dissolui; sciendum est, quia si hoc lex humana concessit, lex diuina tamen prohibuit. per se enim Veritas dicit: Quod Deus coniunxit, homo non separet. quae etiam ait: Non licet dimittere uxorem, excepta caussa fornicationis. Quis ergo huic celesti legislatori contradicat? Scimus, quia scriptum est: erunt duo in carne una. Si ambo consentiant; licet, ut multi sancti, qui cum coniugibus continentem uitam duxerunt, & postmodum ad sanctae ecclesiae regimina migrarunt. *Greg.ad Theoctistam lib.9 epist.39.regist. Iuo lib.6 tit 5. cap.4. panor. & par.8.cap.129. decr. Anselm. lib.10.cap.18. Caesar. lib.10. cap.63. Tarrac. lib.4.cap.50. Iulian.nouell.123 cap.38.* (27.q.2.c.18. sunt qui. — Matt 19. Matth.5. — Gen.2.)

CAP. VII.

Excepta fornicationis caussa nir, vxorem dimittere nulla ratione conceditur. *Gregor. lib.9.regist.epist.44.*

CAP. VIII.

Quicquid mulier tua contra te cogitauerit, aut fecerit, uel si te accusauerit, non est, excepta caussa fornicationis, reijcienda, uel odio prorsus habenda; quae est Apostolo praecipiente, sicut a Christo ecclesia diligenda. Quātum autem haereticorum ore Christus, & accusatur, & in gentibus blasphematur; sed hos interim peruersa praedicantes tolerat, & resipiscentes a misericordiae gremio non repellit. *Nicol. ad consult.Bulgar.cap.96. Iuo par.8.cap.228. decr.* (32.q.5.c.24. — Ephes.5.)

CAP. IX.

Saeculares, qui coniugale consortium sine culpa grauiori dimittunt, uel dimiserunt, & nullas caussas dissidij probabiliter proponentes, propterea matrimonia sua dimittunt, ut aut illicita, aut aliena praesumant: si antequam apud Episcopos comprouinciales dissidij caussas dixerint, & prius uxores, quam iudicio damnentur, abiecerint? a communione ecclesiae, & sancto populi coetu, pro eo quod fidem & coniugia maculent, excludantur. *Agathen.cap.25. Capitul.lib.7. cap.305. Iuo lib.6. tit.8.cap.5. panor.& par.8.cap.231. & 328. decr.* (33.q.2.c.1.)

CAP. X.

Eos, qui relictis uxoribus suis, sicut in euangelio dicitur, excepta caussa fornicationis, siue adulterij probatione, alias duxerint, statuimus a communione esse arcendos. *Venet. cap.2.* Matth.5.

CAP. XI.

Contracta matrimonia, accedente infirmitate, nulla voluntatis contrarietate soluantur. Quod si qui ex coniugibus fecerint, nouerint se communione priuandos. *Aurelian. 5. cap. 11.*

CAP. XII.

Nulli liceat, nisi legitimum habere connubium; nullus incestum faciat; nullus coniugem propriam, nisi vt sanctum euangelium docet, fornicationis caussa relinquat. Quod si quisque propriam expulerit coniugem legitimo sibi matrimonio coniunctam; si christianus esse recte voluerit, nulli alteri copuletur, sed ita permaneat, aut propriae reconcilietur coniugi. *Angl. c. 10.*

Matth. 5. & 19.

CAP. XIII.

Praeceptum Domini est, vt excepta caussa fornicationis, vxor a viro dimitti non debeat. Ideo quicumq. citra culpam criminis supradicti, vxorem suam quacumque occasione dimiserit, quia, quod Deus iunxit, ille separare disposuit: tamdiu ab ecclesiastica communione priuatus, & a caetu omnium christianorũ maneat alienatus, quamdiu societatem relictae coniugis sinceriter amplectatur, & foueat: ita tamen, vt qui iam admoniti a sacerdote semel, bis, terque, vt corrigerentur, ad torum suae coniugis noluerint redire, ipsi se suis meritis, & a Palatinae dignitatis officio separabunt, & insuper generosae dignitatis testimonium, quamdiu in culpa fuerint, amissuri sunt: quia carnem suam disidij ingulo tradiderunt. *Tolet xij. c. 8. confir. Tolet. xiij. c. 9. Iuo lib. 7. tit. 1. c. 1. panor. & par. 8. c. 329. decr.*

32. q. 5. c. 21. Matth. 5.

CAP. XIV.

Maritus mulierem suam non debet dimittere, excepta caussa fornicationis deprehensae. *Syno. Suession.*

CAP. XV.

Congessimus in opere conuentus nostri nonnulla alia * capitalia ad vestram, fideliumq. vestrorum obseruationem, & salutem pertinentia, &c. Quod nisi caussa fornicationis, vt Dominus ait, non sit vxor dimittenda, sed potius sustinenda. *Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 3. cap. 2.*

* Capitularia 1.

Matth. 5. & 19.

CAP. XVI.

Quaedam femina nomine Aua, cum sui fratris cõsilio, & auxilio, qui vocabatur Folerius, & cum aliis consanguineis suis suum maritũ dimisit, & ad eum redire noluit. Vnde illorum sacerdos seruus Dei, vocabulo Folcardus, ad suam dominam, & ad eius fratrem veniens, vt eos a tanto scelere traheret, confestim ab eodem, & suis complicibus castratus est. Pro his omnibus ad synodum vocati venire noluerunt, & idcirco vsque ad satisfactionem excõmunicati sunt. *Meten. c. 7.*

CAP. XVII.

Quicumque alienigenam, hoc est alienae gentis feminam, in coniugium duxerit. &c. velit, nolit, tenenda erit, nec vltro ab eo separanda, excepta fornicationis caussa, &c. Quare si vnus e duobus vnam carnem in duas diuidere, & copulam nuptialẽ machinetur disiungere, dicendo, non secundum suae gentis legẽ iura matrimonij contraxisse, & idcirco separari posse: canonica institutione definimus, & nostro, omnimmq. orthodoxorum iudicio statuimus, vt quod legis imperfectum sit, perficiatur, & ius matrimonij nequaquam resoluatur. Synodus Romana ait, quod non dimittenda sit vxor post baptismum, quae habita est & ante baptismum. In baptismo soluũtur crimina, non tamen legitima coniugia. *Tribur. cap. 39.*

Vid. c. 2. de spons. apud Greg. ix. & in 2. coll.

CAP. XVIII.

Si cuius vxor adulterium perpetrauit, & hoc a viro deprehensum fuerit, & publicatũ; dimittat vxorem, si voluerit, propter fornicationem. Illa vero septem annis publice paeniteat. *Nannet. cap. 12.*

CAP. XIX.

Si vxor fornicata fuerit, & vir eius voluerit, dimittenda est, sed illa viuente altera non ducenda. *Trosleia. c. 8.*

CAP. XX.

Qui vxores legitimas sine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant illis viuentibus, nec vxores viros. *Bituric. cap. 15. apud Lemouicen. act. 2.*

CAP. XXI.

Domini dictum secundum sententiae consequentiam ex aequo & viris, & mulieribus conuenit: quod non liceat a matrimonio discedere praeterquam propter fornicationem. Consuetudo autem non ita habet, sed in mulieribus quidem multum accurate, & diligenter obseruari inuenimus, cum Apostolus quidem dicat; Quod qui adhaeret meretrici, fit vnũ corpus, &c. Consuetudo vero etiam adulterantes viros, & in fornicationibus versantes iubet a mulieribus retineri. Quare, quae cum viro dimisso cohabitat, nescio, an possit adultera appellari. crimen enim attingit mulierem, quae dimisit. Quam nam ob caussam a coniugio discessit? si enim pulsata, & verberata, non ferens: pati satius erat, quam a coniuge separari: siue iacturam in pecunijs non ferens: nec ipsa est iusta excusatio. sin autem quod ipse viuat in fornicatione, non habemus hanc obseruationem in ecclesiastica constitutione: sed etiam infidelis uiri iussa est mulier non separari, sed remanere propter incertitudinem euentus. quid enim scis mulier, an virum sis seruatura? quare, quae relinquit, est adultera, si ad alium uirum accessit. qui autẽ reliquit, est dignus uenia, & qui ei cohabitat, non ideo condemnatur, sed si uir, qui ab uxore discessit, accessit ad aliam, est & ipse adulter, quoniam fecit eam adulterari, & quae ei cohabitat, est adultera, eo quod alienum uirum ad

Matth. 5.

1. Cor. 6.

ad se tradnxit. *Basil. epist. ad Amphiloch. cap. 9.*

CAP. XXII.

In marito, qui ab vxore relictus est, considerare oportet caussam derelictionis, & si praeter rationem eam secessisse apparuerit, est maritus quidem dignus venia, illa vero poena: ei autem venia, vt ecclesiae communicet, dabitur. *Basil. ad Amphiloc. c. 35.*

Vir, dum vxor viuit, non potest alteram ducere, neque vxor alteri viro nubere. Tit. XXVII.

CAP. I.

SI laicus eiecta vxore aliam duxerit, vel dimissam ab alio duxerit, excommunicetur. *Apo. c. 48.*

CAP. II.

De his requisiuit dilectio tua, qui interueniente repudio, alij se matrimonio copularunt, quos in vtraque parte adulteros esse manifestum est. Qui vero vel vxore viuente, quamuis dissociatum videatur esse coniugiũ, ad aliam copulam festinarunt; neque possunt adulteri non videri; in tantum, vt etiam hae personae, quibus tales coniuncti sunt, etiam ipsae adulterium commisisse videantur, secun- Matth. 5. & 19. dum illud, quod legimus in euangelio: Qui dimiserit vxorem suam, & duxerit aliam, moechatur; similiter, & qui dimissam duxerit, moechatur: & ideo tales omnes a communione fidelium abstinendos. De parentibus autem, aut de propinquis eorum nihil tale statui potest, nisi incentores illiciti consortij fuisse detegantur. *Innoc. epist. 3. c. 6.*

CAP. III.

34. q. 1. et 2. c. 2. Cum in captiuitate Vrsa mulier teneretur, aliud coniugiũ eum Restituta Fortunius inisse cognoscitur, &c. Statuimus, fide catholica suffragante, illud esse coniugium, quod primitus erat gratia diuina fundatum, conuentumq. secundae mulieris, priore superstite, nec diuortio eiecta, nullo pacto posse esse legitimum. *Innocen. epist. 9. Raban. cap. 7. de paeniten. Iuo lib. 6. tit. 6. cap. 4. panor. & par. 8. c. 245. decr.*

CAP. IV.

34. q. 1. 2. c. 1. [illegible] Cum per bellicam cladem, & grauissimos hostilitatis incursus, ita quaedam dicatis diuisa esse coniugia, vt abductis in captiuitatem viris, feminae eorum remanserint destitutae, quae viros proprios, aut interemptos putauerint, aut numquam a dominatione crediderint liberandos, & ad aliorum coniugium, solitudine cogente transierint: cumq. nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora conuerso, nõnulli eorum, qui putabantur perijsse, remeauerint; merito caritas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quae alijs iunctae sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus scriptum, quod a Deo iungitur mulier viro: & iterum praeceptum agnouimus, vt, quod Deus iunxit, homo non separet: necesse est, vt legitimarum foedera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis, quae hostilitas intulit, vnicuique hoc, quod legitime habuit reformetur: omniq. studio procurandũ est, vt recipiat unusquisque, quod proprium est. *Leo epist. 77. ad Nicetam Episcopum Aquileiensem cap. 1. Raban cap. 9. de paeniten. Iuo lib. 6. tit. 6. cap. 2. panor. & par. 8. cap. 190. & 244. decret. Burch. lib. 9. cap. 55. Ansel. lib 10. cap. 22. Caesar. lib. 10. cap. 67. Tarrac. lib. 4. cap. 49.* Matt. 19.

CAP. V.

Si aliquae mulieres ita posteriorum uirorum amore sunt captae, ut malint his cohaerere, quam in legitimum redire consortium; 34. q. 1. et 2. c. 1. et fin. merito sunt notandae, ita ut etiam ecclesiastica communione priuentur: quae de re excusabili (*loquitur de ijs feminis, quae cum putarent viros mortuos alijs nupserunt*) contaminationem criminis elegerunt; ostendentes, sibi met pro sua incontinentia placuisse, quod iusta remissio potuit expiare. Redeant ergo in suum statum uoluntaria redintegratione coniugia, neque ullo modo ad opprobrium malae uoluntatis trahatur, quod condicio necessitatis extorsit: quia sicut hae mulieres, quae reuerti ad uiros suos nolunt, impiae habendae sunt; ita illae, quae in affectum initum ex Deo, redeunt, merito sunt laudabiles iudicandae. *Leo epist. 77. ad Nicetam Aquileien. Episcop. c. 4. Burch. lib. 9. cap. 57. Iuo par. 8. cap. 192. decr.*

CAP. VI.

Si mulier infirmitate correpta non naluerit uiro debitum reddere, quid faciet eius iugalis? Bonum esset si sic permaneret, sed si non potest continere, nubat; non tamen subsidij opẽ subtrahat aegrotae. *Greg. iy. epist. 4. ad Bonif. post princ. Iuo lib 6. tit. 10. c. 1. panor & par. 8. c. 78. decr. Caesar. lib. 10. c. 94.* 32. q. 7. c. Quod proposuisti. 18.

CAP. VII.

De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem praefinitum manifestum est: sed conuersatio eorum, & fides tempus abbreuiat. *Neocaes. c. 3. Mar. Brac. c. 81. Burch. lib. 9. c. 22. Iuo par. 8. c. 160. decr.* 31. q. 1. c. 8 & 32. q. 7. c. 9 § quis.

CAP. VIII.

Feminae, quae nulla praecedente caussa, reliquerunt uiros suos, & alteris se copulauerunt, nec in fine accipiant cõmunionem. *Elib. c. 8. vide Agath. c. 25. Trull. c. 88. Burch. lib. 9. c. 62. Iuo par. 8. c. 158. decr.*

CAP. IX.

Fidelis femina, quae adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur, ne ducat: si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de saeculo exierit, nisi necessitas infirmitatis date compulerit. *Eliber. c. 9. Raban. c. 3. de paenit. Burch. lib. 9. c. 63. Iuo par. 8. c. 199. decr. Ansel. lib. 11. c. 92.* 32. q. 7. c. 8.

CAP. X.

32.q.7. placuit. c.5. Iuxta euangelicam, & Apostolicam doctrinam, neque ab vxore dimissos, neque a viro dimissa alteri copuletur: sed vel ita maneant, vel reconcilientur. Quod si contemnant, paenitere cogantur. & de hac re lex petatur ab Imperatoribus. *Carth. cap. 105. C. Mileuit. c. 17. L. Afric. cap. 69. L. Raban. cap. 3. de paenit; Burch. lib. 9. cap. 64. Iuo par. 8. cap. 200. decr. Ansel. lib. 10. cap. 15.*

CAP. XI.

Qui alienis vxoribus, superstitibus earum maritis, nomine coniugij abutuntur, a communione habeantur extranei. *Andegau. c. 7.*

CAP. XII.

Quae virum dimittit, moechatur, si alij nubat, vt ait sanctus Basilius ex Hieremiae pro-
Hiere. 3. phetia: Si vxor alteri viro accedat, non reuertatur ad virum suum, sed deturpata deturpe-
Prou. 18. tur. & rursum: Qui habet moecham, insipiens & impius est. Si igitur sine causa secessit a viro, vit quidem venia dignus est, ipsa poenis, &c. Sed si quis relinquat legitime sibi copulatam,
Matt. 5. & aliam ducat, iuxta Christi sententiam, adulterij subiacet crimini. A patribus nostris definitum est, hos annum lacrymari, biennio audire, triennio substerni, septimo coniungi fidelibus; ita oblationem accipere, si cum lacrymis paeniteat. *Trul. c. 88. Basil ad Amphiloch. c. 75.*

CAP. XIII.

Si separante se viro, & non apparente, antequam mors eius sciatur, alteri nubit vxor, moechatur. Itidem militum vxores, quae viris non apparentibus nubunt, vt quae absentibus viris nō expectato reditu nubunt. Habeant vero aliquam veniam, cū suspicio est de morte viri. Si vero ita nubat, & vir redeat, ad eum reuertatur, neque potest eam expellere, vt adulteram, quia ignorans fecit. *Trull. c. 94.*

CAP. XIV.

Nec marito viuente fnam mulierem alius accipiat: quia maritus mulierem suam nō debet dimittere, excepta caussa fornicationis deprehensae. *Syno. Suessionen.*

CAP. XV.

Item placuit, vt resoluto fornicationis caussa iugali vinculo, non liceat viro, quamdiu adultera viuit, aliam vxorem ducere, licet sit illa adultera. sed nec adulterae, quae poenas grauissimas, vel paenitentiae tormentum luere debet, alium accipere virum, nec viuente, nec mortuo, quem nō erubuit defraudare, marito. Nam & si legatur in sacris euangelicis paginis, sola fornicationis causa dixisse Do-
Matt. 19. minum, dimittere virum vxorem suam, non tamen legitur concessisse, aliam viuente illa in coniugio sibi sociare: prohibuisse quidem modis omnibus non ambigitur, &c. Quia poterat
Hiero in cap 19. Matt. accidere, inquit B. Hieronymus, vt aliquis calumniam faceret innocenti, & ob secūdam copulam nuptiarum, veteri crimen impingeret, sic priorē dimittere iubetur vxorem, vt secundam prima viuente non habeat. *Foroiul. c. 10.*

CAP. XVI.

Si cuius vxor constuprata fuerit, & propterea maritus capitali sententia delere illam machinauerit, ipsa vero vrgente mortis periculo, ad Episcopum confugerit, & auxilium quaesierit; operosiori, si potest Episcopus, labore desudet, ne occidatur. Si vero non potest, nullo modo liceat ei requirenti eam reddere viro ad occidendū, quae se ei obtulit ad defendendum, &c. Maritus vero, quandiu ipsa viuat, nullo modo alteram ducat. *Tribur. c. 46.*

CAP. XVII.

Si cuius uxor adulterium perpetrauit, & hoc a uiro deprehensum fuerit, & publicatum, dimittat uxorem, si uoluerit, propter fornicationem; illa uero septē annis publice paeniteat. Vir uero eius, illa uiuente, nullatenus aliam accipiat. *Nannet. c. 12.*

CAP. XVIII.

Vxor nisi ex consensu, & caussa uacandi Deo, numquam propter hominem separanda, & si fornicata fuerit, & uir eius uoluerit, dimittenda. sed illa uiuente, altera non ducenda: quia
adulteri regnum Dei non possidebunt, & pae- 1.Cor. 6.
nitentia illi accipienda. Nolite uos iure habere uxores, quarum priores mariti uiuunt, adulterina enim sunt ista coniugia. *Trosl. c. 8.*

CAP. XIX.

Qui uxores legitimas sine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant, illis uiuentibus, nec uxores uiros, sed sibimet reconcilientur. *Bituricen. cap. 15. apud Lemouicen. nctio. ÿ.*

CAP. XX.

Militum nxores, quae cum mariti ipsarum non appareant, nupserunt, eidem rationi subijciuntur, cui, & quae propter maritorum peregrinationem, ac absentiam, reditu non expectato, nupserint. Sed res nōnullam hic ueniam admittit, quod maior sit mortis suspicio. *Basil. ad Amphiloch. c. 36.*

CAP. XXI.

Quae per ignorantiam nupsit ei, qui ab uxore ad tempus dimissus est, deinde dimissa est, ut prior ad ipsum reuertatur, fornicata quidem est: sed per ignorantiam. a matrimonio ergo non prohibetur: sed melius est, si sic manserit. *Basil. ad Amphiloch. c. 46.*

CAP. XXII.

Quae a marito dimissa est, mea quidem sententia manere debet. Si Dominus autem dixit:
Si quis reliquit uxorem, praeterquam ratione Matt. 5.
fornicationis, facit eam adulterari, ex eo, quod eam adulteram nominat, exclusit eam a societate cum alio. *Basil. ad Amphiloch. c. 48.*

CAP. XXIII.

Qui mulierē quidem sibi legitime copulatā dimittit, & aliam ducit, secundum Domini sen
tentiam, adulterij iudicio sfibijcitur, & a pa- Matt. 5.
tribus nostris canonice statutum est, ut hi

anno

anno defleant, biennio audiant, triennio substernantur, septimo cum fidelibus consistant, & ita oblatione digni habeantur, si cum lacrymis paenitentiam egerint. *Basil. ad Amphiloch. cap. 76. 77. Trull. cap. 88.*

CAP. XXIV.

Si alicuius vxor spiritu corripitur, vt ferreos etiam cōpedes, & manicas gestet, vir autem dicat, non possum continere, & velit aliam accipere, debet ne aliam accipere, an non? Respondeo: In hac re quidem adulterium intercedit, nec inuenio quid de ea respondeam, spirituali tamen sententia non debet. *Timoth Episcop. Alex. cap. 15.*

Vide Siricium ad Himerium cap. 4. tit. de sponsalib. cap. 1.

Nemini licet duas vxores eodem tempore habere. Tit. XXVIII.

CAP. I.

NVlli liceat vno tempore duas habere vxores. *Synod. Rom. sub Eugen. 2. & Leon. iv. cap. 37.*

CAP. II.

Si valueris, deuita, ne amplius, cui mulieres obierint, duabus debeant copulari. *Gregor. 2. epist. 8. ante med.*

CAP. III.

Si liceat vno tempore habere duas vxores exquiritis; quod si non licet, scire cupitis, apud quem inuentum fuerit, quid exinde facere debeatis. Duas tempore vno habere vxores, ne ipsa origo humanae conditionis admittit, nec lex christianorum illas permittit. nam Deus, qui fecit hominem ab initio masculum, vnum fecit, & vnam feminam tantum, cui potuit vtique, si vellet, duas vxores tribuere; sed noluit. Scriptum quippe est; propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit vxori suae: non dixit vxoribus. & iterum erunt masculus scilicet, & femina in carne vna, & non tres, aut plures, &c. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 51.* Gen. 2.

CAP. IV.

32.q.2.c. 8. De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem praefinitum manifestum est: sed conuersatio eorum, & fides tempus abbreuiat. *Neocaes. cap. 3. Mart. Brac. c. 81. Burch. lib. 9. cap. 22. Iuo par. 8. cap. 160. decret.*

De coniugibus, qui ad religionem se conferunt. Tit. XXIX.

Vide lib. ix. tit. xi. quibus adde.

CAP. I.

27.q.2.c. 25. QVia Agatho lator praesentium in monasterio dilectionis tuae conuerti desiderat, hortamur, vt eum omni cum dulcedine, * dilectioneque suscipias, &c. Quem tamen ita suscipiendum esse cognosce, si & vxor illius similiter conuerti voluerit. Nam dum vnum vtrorumque corpus coniugij copulatione sit factum, incongruum est partem conuerti, & partem in saeculo remanere. *Greg. Vrbico Abbati lib. 5. epist. 49.* *deuotione

CAP. II.

Si vir, & vxor vna caro sunt, & religionis 27.q.2.c. 18. iunc causa vir vxorem dimittit, vel mulier virum in hoc mondo remantem, vel fortasse ad illicita migrantem; quae est ista conuersio, in qua vna eademque caro & ex parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Si vero vtrisque conueniat continentem vitam ducere hoc quis audeat accusare? quando certum est, quod omnipotens Deus, qui minora concessit, maiora non prohibuit? Et quidem multos sanctorum nouimus cum suis coniugibus, & prius continentem vitam duxisse, at postmodum ad sanctae ecclesiae regimina migrasse. Duobus etenim modis sancti viri etiam a licitis solent abstinere: aliquando, vt merita sibi apud Deum omnipotentem augeant, aliquando vt ante actae uitae culpas detergant, &c. Proinde cum boni coniuges, aut meritum augere desiderant, aut anteactae uitae culpas delere, ut se ad continentiam astringant & meliorem uitam appetant, licet. Si uero continentiam, quam uir appetit uxor non sequitur; aut quam uxor appetit, uir recusat, diuidi coniugium non potest: quia scriptum est. Mulier potestatem sui corporis non habet, sed uir; similiter & uir potestatem sui corporis non habet, sed mulier. 1. Cor. 7. *Greg. ad Theotistam patriciam lib. 9. regist. epist. 39. ante fin. Iuo lib. 6. tit. 5. cap. 4. panor. & par. 8. cap. 129. decret. Ansel. lib. 10. cap. 18. Caesar. lib. 10. cap. 63. Tarrac. lib. 4. cap. 50.*

CAP. III.

Agathosa latrix praesentium questa est, maritum suum contra uoluntatem suam in monasterio Vrbici Abbatis esse conuersum. 27.q.2.c. 21. Quod quia ad eiusdem Abbatis culpam, & inuidiam non est dubium pertinere, experientiae tuae praecipimus, ut diligenti inquisitione discutiat, ne forte cum eius uoluntate conuersus sit, uel ipsa se mutare promiserit. Et si hoc repererit; & illum in monasterio remanere prouideat, & hanc sicut promisit, mutare compellat. Si uero nihil horum est, nec quoddam fornicationis crimen, propter quod uiro licet dimittere vxorem, praedictam mulierem commisisse cognoueris: ne illius conuersio, vxori relictae in saeculo fieri possit perditionis occasio; volumus, vt maritum suum illi, etiam si iam tonsuratus est, reddere debeas, omni excusatione cessante: quia & si mundana lex praecipit conuersionis gratia vtrolibet inuito posse solui coniugium; diuina tamen lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis caussa vir vxorem dimittere nulla ratione

tione conceditur; quia postquam copulatione coniugij viri, atque mulieris vnum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte in saeculo remanere. *Greg. lib. 9 epist. 44. Hadriano. Panormit. notario. Anselm. lib. 10. cap. 19. Burch. lib. 9. cap. 48. Iuo lib. 6. tit. 5. cap. 10. panor. & par. 8. cap. 186. decret. Caesaraug. lib. 10. cap. 64.*

De secundis nuptiis, & ne quisquam eas damnet. Tit. XXX.

CAP. I.

Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. Quod si non se continent; nubant. melius est enim nubere, quã vri. *Paul. 1. ad Cor. c. 7. n. 8.*

CAP. II.

Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit. Quod si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat, tantum in domino. *Paul. ibid. nu. 39.*

CAP. III.

Volo iuniores nubere; filios procreare; matresfamilias esse: nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. *Paul. 1. ad Tim. cap. 5. nu. 14.*

CAP. IV.

Cathari (*Nouatiani L.*) conuersi scripto fateantur, quod sentient cum ecclesia Catholica: hoc est communicabut cum hir, qui secundas nuptias contraxerunt. &c. *Nicaen. cap. 8.*

CAP. V.

27. q. 1. de viduis c. 42. 1. Tim. 5. 1. Cor. 7. Viduae, sient si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum, nullatenus nubere vetabantur: sic habita secum deliberatione, promissam Deo pudicitiae fidem debent custodire. nos autem nullum talibus laqueum debemus iniicere, sed solas adhortationes premii sempiterni, poenasque proponere diuini iudicij: vt & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se ratione Deo reddat intentio. Cauendum est quippe, quod de earum 1. Tim. 5. moribus, actibusque beatus Paulus Apostolus testatur; Quod plenius exponere praeterimus, ne sexus instabilis non tam deterreri, quam admoneri videatur *Gelas. epist. 1. cap. 22. vide Triburicen. cap. 25. Caesar. lib. 9. cap. 61. Burch. lib. 8. cap. 34. Iuo par. 7. cap. 53. decret.*

CAP. VI.

Secundas nuptias sicut secularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale sinatur venire collegium. *Gelas. epist. 1. cap. 24.*

CAP. VII.

Sciscitamini, si muliere propria defuncta, possit vir alteram ducere. Scitote per omnia posse: Paulo egregio praedicatore consilium 1. Cor. 7. dante, qui dicit: Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic maneant, sicut & ego: quod si se non continent, nubant. & iterum: Mulier alligata est, quanto tempore vir eius viuit, quod si dormierit vir eius, libera est, cui vult nubat, tantum in domino. Quod enim de muliere sanxit, & de viro intelligendum est, quia e contra saepe sancta scriptura de viro loquitur, sed & de muliere nihilominus dicere subintelligitur. ecce enim dicimus: Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, &c. Psal. 1. & iterum: Beatus vir, qui timet Dominum; Psal. 111. vbi non solum virum, sed & feminam, quae non abijt in consilio impiorum, & quae timet Dominum, beatam esse non immerito credimus. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 3.*

CAP. VIII.

Iuxta ecclesiasticum canonem, si qui libere, & legitime contrahunt secundas nuptias, non clandestinas, & occultam permistionem; modico exacto tempore, postquam orationibus, & ieiunijs vacauerint, per indulgentiam dari eis communionem decernimus. *Laod. cap. 1.*

CAP. IX.

Cum Episcopus ordinandus est, antea examinetur, &c. si nuptias non improbet; si secunda matrimonia non damnet, &c. *Carth. iv. cap. 1. Burch. lib. 1. cap. 8 Iuo par. 5. cap. 62. decreti.* d. 23. qui Episcopus c. 2.

CAP. X.

Pro consulto castitatis, &c. Viduae, quibus placuerit, teneant castitatem: & nulla vidua ad nuptias iterandas vi venire cogatur. Quod si prius, quam profiteantur continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos. Similis cõdicio, & de virginibus habeatur, nec extra voluntatem parentum, vel suam maritos cogantur accipere. Si quis vero propositum castitatis viduae, vel virginis impedierit, a sancta communione, & a liminibus ecclesiae habeatur extraneus. *Toler. iij. cap. 10. Burch. lib. 8 cap. 44. Iuo par. 7. cap. 62. & par. 8 cap. 18. decret.* 31. q. 2. c. vlt. 27. q. 1. c. 38.

CAP. XI.

Quae in viduitate habet sui potestatẽ, cohabitat ab omni accusatione libera, si nemo est, qui coniugium diuellat; cum dicat Apostolus: 1. Cor. 7. si mortuus sit maritus, libera est, vt nubat, cui velit, tantum in Domino. *Basil. ad Amphil. c. 41.*

CAP. XII.

Vidua ancilla forte non multum lapsa est, quae sub raptus simulatione, secundum matrimonium eligit. Quamobrem eam de illo accusare non oportet; neque enim simulatio iudicatur, sed voluntas. *Basil. ad Amphiloch. c. 53.*

Ne digami ordinentur clerici, licet post digamiam fuerint baptizati. Tit. XXXI.

Vide lib. xxvij. tit. xiij. & xiv.

Clericus digamus tantum potest ascendere ad ordinem subdiaconatus. Tit. XXXII.

CAP. I.

Lector fidelis, si viduam alterius vxorem acceperit, amplius nihil fit, sed semper lector

ctor habeatur, aut forte subdiaconus. *Toletan. 1. cap. 3.*

CAP. II.

De idoneis autem, probatisque viris, quos clericatui alligari ipsa vitae gratia suggerit, si fotte inciderint in duplicata matrimonia, non vltra subdiaconatum ecclesiasticas capiant dignitates. *Arausf. cap. 25.*

CAP. III.

d. 34. cap. 18. Lector si viduam alterius vxorem acceperit, in lectoris statu permaneat; aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat; nihil autem supra. Similiter & si bigamus fuerit. *Mar. Brac. c. 43.*

De matrimonio Clandestino.

Tit. XXXIII.

CAP. I.

De eland. desp. c. 3. Greg. ix. & c. vni. eod. tit. in 4. coll. Cum inhibitio copulae coniugalis sit in tribus vltimis gradibus reuocata, eam in aliis volumus districte obseruari. Vnde praedecessorum nostrorum inhaerendo vestigiis, clandestina coniugia penitus inhibemus; prohibentes etiam, ne quis sacerdos talibus interesse praesumat. Quare specialem quorumdam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus: vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesijs per presbyteros publice proponantur, competenti termino praefinito, vt infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipsi presbyteri nihilominus inuestigent, vtrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis. Si qui vero clandestina, vel interdicta coniugia inire praesumpserint in gradu prohibito, etiã ignoranter: soboles de tali coniunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium; cum illi taliter contrahendo, non expertes scientiae, vel saltem affectatores ignorantiae videantur. Pari modo illegitima proles censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, praeter commune edictum, in conspectu ecclesiae praesumpserint. Sane parochialis sacerdos, qui tales coniunctiones prohibere contempserit, aut quilibet alius regularis, qui eis praesumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, grauius puniendus, si culpae qualitas postulauerit. Sed & his, qui taliter copulari praesumpserint; etiam in gradu concesso, condigna paenitentia iniungatur. Si quis autem ad impediendã legitimã copulam malitiosum impedimentum obiecerit, ecclesiasticam non effugiat vltionem. *Inno. iij. in conc. gen. Later. cap. 51.*

CAP. II.

Vt omnes laici publicas nuptias faciant tam nobiles, quam ignobiles. *Vernen. c. 15.*

CAP. III.

Nemini liceat furtim, raptimq. nuptias contrahere, ne forte per erroris ignauiã, vel certe quod peius est, diabolico instigati amore, illicita connubia celebrentur. Sed interuenientis pactis sponsalibus, per aliquam dilationis moram requisiti, quin etiam diligenti cura vicini, vel maiores natu loci illius, qui possint scire lineam generationũ vtrorumq. sponsi scilicet, vel sponsae. In eo etiam, vt sine notitia sacerdotis plebis illius nullatenus fiat; quatenus nulla deinceps separationis tribulatio intercedat. Si vero hoc ordine cuncta peragantur, ac probatum sine fraude testium fuerit, & caussa contingerit, quod postea aut ipsi recordati fuerint, qui primum se nescire professi sunt, aut certe per aliorum veracium hominum testimonium inuenti fuerint in eo gradu consanguinitatis, qui segregari solent, segregentur quidem ab inuicem, & agant paenitentiam, & si fieri potest, perseuerent vterque innupti. Quod si propter incontinentiam, vel certe, quod est honestius, amore filiorum in id permanere nequeunt, transeant quidem ad secundas nuptias: hoc autem dicimus secundum indulgentiam, non secundum imperium. &c. Qui autem non obseruauerint omnia haec, quae pro salute animae, & fragilitate vitae supra compendiose scripta leguntur, & furtiuas, vel interdictas nuptias contrahere praesumpserint, & proximi cognationis fuerint inuenti, separentur quoque & ipsi, & cunctis diebus vitae suae sub paenitentiae lamento permaneant: atque ad secundas nuptias numquam ille, vel illa perueniant, alieni communionis gratia iudicentur: filijque, qui de hoc tam incesto coniugio nati fuerint, improbi habeantur, nullamque rerum adipisci valeant parentum facultatem. *Foroiul. cap. 8.*

CAP. IV.

Nullus occultas nuptias, aut raptum faciat, vel quam propinquus habuit, ducat vxorem, sed dotatam, & a parentibus traditam per benedictionem sacerdotum accipiat, qui vult vxorem, sicut in lib. VII. Capitular. cap. 179. monetur his verbis: Sancitum est, vt publicae nuptiae ab his, qui nubere cupiunt, fiant. quia saepe in nuptijs clam factis grauia peccata tam in sponsalibus, quam in propinquis, & adulterinis coniugijs, & quod peius est dicere, cum consanguineis accrescunt, vel acumulantur. Sed prius cauendus est sacerdos, in cuius parochia nuptiae fieri debent, in ecclesia coram omni populo, & ibi inquirere vna cum populo ipse sacerdos debet, si eius propin qua sit, an non, aut alterius vxor, vel sponsa, vel adulterata. Et si licita, & honesta omnia pariter inuenerit, tunc per consilium, & benedictionem sacerdotis, & consultu aliorum hominum bonorum eam sponsare, & legitime dotare debet. *Trosl. cap. 8. ante med.*

CAP. V.

Quae vxor habenda est, secundum legem sit casta in virginitate, & dotata legitime, &c. & ita

ita secundum legem, & euangelium publicis nuptiis licite sumenda. *Trosleia. cap. 8. ex D. August. in med.*

Vide Euarist. epist. 1. in prin. tit. de Caeremonys, quae in matrimonio obseruari solent e. Custoditum. Nicol. ad consul. Bulgar. cap. 3. eo. tit. cap. Consuetudinem. Carth. iv. cap. 13. eod. tit. cap. Sponsus.

De concubinis, & de his, qui concubinas habent. Tit. XXXIV.

CAP. I.

Nulli liceat vno tempore duas habere vxores, siue concubinas, vxoremue, & concubinam, &c. Contra haec salubria dicta faciens, cum vxore concubinam habens, ecclesiae communione videatur indignus. *Syn. Rom. sub Eugen. ij. & Leon. iv. cap. 37.*

CAP. II.

d. 33. c. 6. Laici, qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sint, aut monasterijs, ex quo baptizati sunt, baeserint, & si nō concubinam, non pellicem nouerint, si in bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatus ordines assumi. *Inno. epist. 4. cap. 4. Tarrac. lib. 1. cap. 139. Ansel. lib. 7. cap. 39. Iuo par. 6. cap. 55. decret.*

CAP. III.

32. q. 2. c. 14. Non omnis mulier iuncta viro, vxor est viri; quia nec omnis filius haeres est patris. nuptiarum autem foedera inter ingenuos sunt legitima, & inter aequales multo prius, hoc ipsum Domino constituente, quam initium Romani iuris extiterit. Itaque aliud est vxor, aliud concubina, sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandum harum personarum discretionem, testimonium ponit &c. Eijce ancillam, & filium eius. non enim heres erit filius ancillae cum filio meo Isaac. Vnde [cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, vt praeter sexuum coniunctionem, haberet in se Christi, & ecclesiae sacramentum, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cuiuslibet loci clericus, si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi coniugato eam dederit, nisi forte illa mulier ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptijs honestata videatur. Paterno arbitrio viris iunctae, carent culpa, si mulieres, quae a viris habebantur, in matrimonio non fuerunt: quia aliud est nupta, aliud concubina. *Leo epist. 90. cap 4 ad Rusticum Narbonensem Episcopum. Tribur. cap. 38. Caesar. lib. 10. cap. 16. & 40 Burch. lib. 9. cap. 1. Iuo par. 8. cap. 74. & 139. decret.*

Gen 1. — Gen. 21. — Gal 4. — Genes 21. — 27. q. 2. c. 16.

CAP. IV.

32. q. 2. c. 11. Ancillam a toro abijcere, & vxorem certae ingenuitatis accipere, nō duplicatio coniugij, sed profectus est honestatis. Culpanda est sane talium negligentia, sed non penitus desperanda, vt crebris cohortationibus incitati, quod necessarie expetierunt, fideliter exequantur. nemo enim desperandus est, dum in hoc corpore constituitur: quia nonnumquam, quod diffidentia aetatis differtur, consilio maturiore perficitur. *Leo epist. 90. cap. 5. & 6.* De paen. d. 7. c. 1.

CAP. V.

Quia venerandi canones ad sacerdotij gradum natos e concubinis prouehi contradicūt, probare eos non satis cautum fore putauimus; ne quidquam a nobis contrariū sanctis patribus in exemplum, & auctoritatem posteris relinquatur; solet enim sancta, & Apostolica sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed nunquam in suis decretis, & constitutionibus a concordia canonicae traditionis discedere. *Greg. vij. lib. 2. regist. epist. 50.*

CAP. VI.

Si quis habens vxorem * fidelis, concubinam habeat, non communicet. Qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, a cōmunione non repellatur; tantum vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinae, vt ei placuerit, sit coniunctione contentus. alias vero viuens abijciatur, donec desinat, & ad paenitentiam reuertatur. *Tolet. i. c. 17. Raban. cap. 10. de Paenit. Iuo lib. 6. tit. 3. cap. 6. panor. & par. 8. cap. 64. decret.* d. 34. & qui c. 4. * fidelem

CAP. VII.

De clericis, qui habent concubinas, & de poena excommunicationis, & de alijs poenis, quibus afficiuntur, si non resipiscunt. *Concil. habitum in Germania sub Conrado Card. c. 2.*

De adulteris, & raptoribus feminarum. Tit. XXXV.

Vide lib. xxxvi. in iij. parte.

De testibus, & aliis probationibus in caussa matrimoniali. Tit. XXXVI.

CAP. I.

Licet ex quadam necessitate praeter communem formam olim fuerit institutum, vt in consanguinitatis, & affinitatis gradibus computandis, valeret testimonium de auditu: cum propter breuem hominum vitam testes de visu deponere non valerent, vsque ad gradum septimum commutando; quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima coniugia prouenisse: statuimus, ne super hoc recipiantur testes de cetero de auditu, cum iam quartum gradum prohibitio non excedat, nisi personae graues extiterint, quibus fides merito sit adhibenda, & ante motam litē testi- De testib. & attest. cap. 47. Greg. ix. c. cit. eod. tit. in 4. col.

testificata dederint ab antiquioribus quidem suis, non vtrique vno, cum non sufficeret illi, si vinceret, sed duobus ad minus; nec ab infamibus, & suspectis, sed a fide dignis. & omni exceptione maioribus: eum satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellerentur auctores. Nec tamen si vnus a pluribus, vel infames ab hominibus bonae famae acceperint, quod testentur, tamquam plures, & idonei testes debent admitti; cum etiam secundum ordinem iudiciorum non sufficiat vnius testis assertio, etiam si praesidali dignitate praefulgeat, cum actus legitimi sint infamibus interdicti. Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes, quod ad ferendum in caussa ipsa testimonium, odio, vel timore, vel amore vel commodo non procedant; personas expressis nominibus, vel demonstratione, siue circumlocutione sufficienti designent: & ab vtroque latere clara computatione gradus singulos distinguant, & in suo nihilominus iuramento concludant, se accepisse a suis maioribus, quae deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi iurati deponant se vidisse personas saltem in vno praedictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere. tolerabilius est enim aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere, quam coniugatos legitime contra statuta Domini separare. *Innoc. iij. in conc. gen. Later. cap. 52.*

C A P. I I.

35. q. 6. c. 4. Si duo, vel tres viri consanguinitatem iure iurando firmauerint, vel ipsimet forte confessi fuerint, coniugia dissoluantur. Si vero neutrum contigerit, Episcopi eos per baptismum, per fidem, per iudicium Christi in vera obedientia obtestentur, * quamuis palam faciant, vel per se, sicut fama est, consanguineos recognoscant. *Synod. Troiana sub Vrbano ij. Iuo par. 9. cap. 53. decret.*

* quatenus

Communia de matrimonio. Tit. X X X V I I.

C A P. I.

De excess. praelat. c. 12. Greg. ix. c. vni. eod. tit. in 4. coll. CAussae matrimoniales sunt Episcoporum, non Abbatum. *Innoc. iij. in conc. general. Later. cap. 60.*

C A P. I I.

28. q. 1. c. 14. & quos docuerit. & c. 31. quicumq. cap. 9. Episcopus, presbyter, diaconus, si vxorem religionis praetextu eiecerit, excommunicetur; si perseuerat, deponatur. *Apost. cap. 5. G. L. Burch. lib. 1. cap. 78. Iuo lib. 3. tit. 8. cap. 30. panor. & par. 5. 184. decret.*

C A P. I I I.

Ad presbyteros sint ista. Ante omnia vt pudicitiae studentes, adolescentes nuptijs iungant, quo calorem feruentis aetatis coniugali lege praeueniant. Sed ne in prouectioribus quidem id negligant. *Clem. epist. 1. post. prin.*

C A P. I V.

Dum coniugia in nuncio celebrantur, coniugati quique vocantur, vt qui in via iam coniugij praecesserunt, in subsequentis quoque copulae gaudio misceantur. *Greg. ad August. interrog. 8.*

C A P. V.

Mulier potest eadem hora, qua gignit, ingredi ecclesiam, &c. ad eius vero concubitum vir eius accedere non debet, quoadusque, qui gignitur, ablectetur. Praua autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque alijs mulieribus ad nutriendum tradant, &c. Mulier dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi ab ingressu ecclesiae non debet, &c. Sanctae autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex magna veneratione percipere non praesumit, laudanda est, sed si perceperit, nō iudicanda, &c. Vir cum propria coniuge dormiens, nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet: sed neque lotus intrare statim debet. Lex autem veteri populo praecepit, vt mixtus vir mulieri, & lauari aqua debeat, & ante solis occasum ecclesiam non intrare &c. Quamuis de hac re diuersae hominū nationes diuersa sentiant, atque custodire videantur; Romanorum tamen semper ab antiquioribus vsus fuit, post admistionem propriae coniugis, & lauacri purificationē quaerere, & ab ingressu ecclesiae paulisper reuerenter abstinere, &c. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c. Si quis sua coniuge nō cupidine voluptatis captus, sed solummodo creandorum liberorum gratia vtitur, iste profecto de ingressu ecclesiae, seu de sumendo corporis dominici, sanguinisque mysterio, suo est relinquendus iudicio: quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit * cadere, &c. *Greg. ad August. interrog. 10. Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 68. Beda lib. 1. hist. Angl. Capitul. lib. 6. cap. 204. Iuo par. 8. cap. 88. decr. Tarrac. lib. 6. cap. 225.*

d. 5 simuliter c. 3. & c. ad

33. q. 4. c. 6.

Leui. 15. b

Psal. 50.

* ardere.

C A P. V I.

Si amore pudicitiae, vt asseris, solutionem matrimonij quaeris, hanc tibi nullo pacto noueris tribuendam, nisi vir tuus eandem pudicitiam non fide sectatus extiterit. Denique vt cum beato Gregorio Papa dicatur. Si continentiam, quam vir appetit, vxor non sequitur, aut quam vxor appetit, vir recusat, diuidi coniugium non licet. Quare scriptum est. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. *Nicol. Theutbergiae Reginae. epist. 48. in fin. Gregor lib. 9. reg. epist. 39.*

1. Cor. 7.

C A P. V I I.

Praeterea sciscitamini, si licet exhibere vobis quemadmodum prius, in dotem coniugibus vestris aurum, argentum, boues, equos, & cetera, Quod quia nullum peccatum est, & leges hoc non inhibent, & nos, vt fiat, minime prohibemus. *Nicol. ad consulta Bulgar. c. 49.*

CAP.

CAP. VIII.

Si sponsus sponsae sororē vitiet, ac sponsam postea ducat, sororq. se occidat, rei huius facti decennio paeniteant. *Ancyr.c.25.G.24 L.*

CAP. IX.

Si ea, quam catechumenus reliquerit, duxerit maritum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc, & circa feminas catechumenas erit obseruandum. Quod si fuerit fidelis, quae ducitur ab eo, qui vxorem inculpatam reliquit, & * cum scierit illum ab vxore (*diuertisse,*) quam sine caussa reliquit, placuit huiusmodi in fine dari communionem. *Elib.cap.10.*

*cū eluerit

CAP. X.

Meretrix, quae aliquando fuerit, & postea habuerit maritum, si postea ad crudelitatem venerit, incunctanter placuit esse recipiendam. *Elib.cap.44.*

CAP. XI.

Ne qua fidelis, vel catechumena comicos, aut scenicos viros habeat: aut a communione arceatur. *Elib.cap.67.*

CAP. XII.

Ne feminae absque maritorum nominibus laicis scribere audeant, qui fideles sunt, vel litteras alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant. *Elib.cap.81.vlt.*

CAP. XIII.

33.q.4.c. vlt.

Paenitentiam coniugatis, nonnisi ex consensu dandam. *Arel.ij.cap.22. Burch.lib.19.c.121. Ivo par.8.c.280.& par.15.c.14. & 123. decr.*

CAP. XIV.

Non oportet Christianos ad nuptias venientes saltare, vel choreas ducere, sed caste prandere, & coenare, vt Christianos decet. *Laod. cap.53.*

CAP. XV.

Mulieres omnes ecclesiae catholicae fideles a virorum alienorum lectione, & coetibus separentur, nec ad ipsas legentes alij studio, vel docendi, vel discendi conueniant, quoniam & hoc Apostolus iubet, &c. Anathema futuros, qui hoc non obseruauerint. *Caesar.cap.1.*

CAP. XVI.

Ne ad nuptiarum ornatum ministeria diuina praestentur, &c. *Aruer.cap.7.*

CAP. XVII.

Nullus praesumat ante annos pubertatis, id est infra aetatem, puerum, vel puellam in matrimonium sociare, nec in dissimili aetate, sed coëtaneos, sibique consentientes. &c. Vnde qui haec prohibita de cetero vsurpare praesumpserit, ab omni ecclesiastico consortio sit alienus, * sed nec a publicis sit immunis iudicij. *Foroiul.cap.9.*

CAP. XVIII.

Si fieri possit, vt qui per fornicationem coniunguntur, separentur, id est melius. Sin autem eis omnino placet consortium (*matrimonij*) fornicationis quidem poenam agnoscant; ne separentur autem, ne quid deterius accidat. *Basil.ad Amphiloch.cap.26.*

